Lit 58
Nr 119

R.17
175

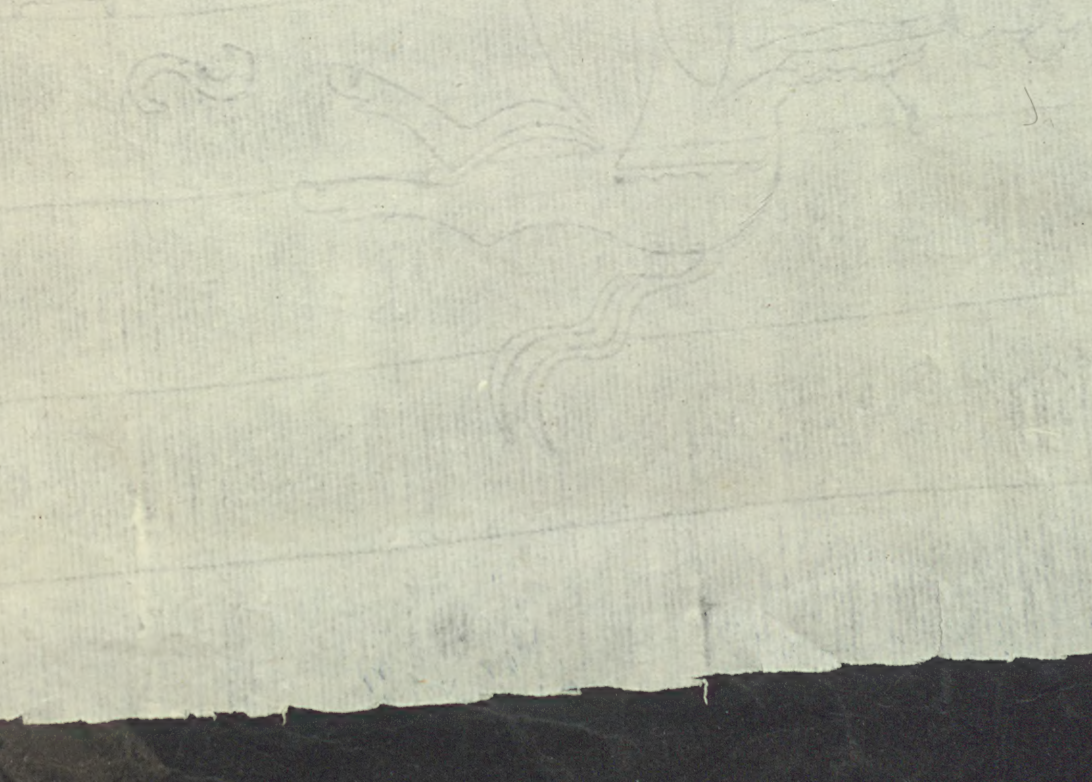

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,

A SANCTO NAZARIO PAPIENSIS RESPONSA,

In quinque libros Decretalium, In ff. vetus, Infortiatum, ff. No. & Cod.

VNA CVM ALIIS VIGINTI RESPONSIS VTILISSIMIS ADDITIS.

Quibus quid nuper accesserit, quod hactenus in cæteris prioribus editionibus desiderabatur, facilè studioso lectori patebit, si maximam diligentiam tùm in conferendis his nostris cum vetustissimis codicibus, tùm vel maximè in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, nunc adhibitam perpendat.

Communes item Doctorum sententiæ ab Authore passim citatæ non inutiliter curauimus, vt sub variæ literarum figura cum hac nota ✠ demonstrentur.

VENETIIS, MDLXXXVI.

Rubricæ Responsorum celeberrimi Iurisconsulti D. Ioan. Francisci Ripæ.

Super primo libro Decretalium.

DE arbitris & arbitrato.
De constitutionibus.
De consuetudine.
De electionibus.
De officio deleg. & appel.
De procuratoribus.
De rescriptis.
De transactionibus.

Super Secundo Decretal.

De appellationibus.
De causa possess. & proprieta.
De exceptio.
De restitu. spol. & remed. can. reintegranda.
De senten. & quæ sit interlo. & quę diffinitiua.

Super Tertio Decretal.

De concessio. præbendæ.
De decimis.
De deposito.
De donationibus.
De ecclesiis ædificandis.
De institutionibus.
De iure patronatus.
De iureiur.
De obla. eccle. & collecto. earum.
De præbendis.

Super Quarto Decretal.

De sponsalibus.

Super Quinto Decretal.

De adulterijs & purga. canonica.
De senten. excommunica.
De vsuris.

Super ff. veteri.

De arbi. & arbitrato.
De dona. inter vir. & vxo.
De fide instrum.
De iure dot. & exceptio. non nu. dotis.
De iudi. & foro compe.
De iure gen. ciuili, siue statu.
De iurisdict. & imper.
De iure ciuili.
De fundo dotali.
De pactis.
De pactis dotalibus.

De prob. & præsumptio. 58
De procuratoribus. 52
fo.18 De rei vendicatione. 56
2 De sponsa. matri. & filia. 59
10 De testibus. 59
12 De transactionibus. 51
16 De vsuris. 57
17 Quod metus causa. 53

Super Infortiato.

4
17
Ad legem Falcid. fo.70
Ad Senatuscon. Treb. 71
fo.25 De hęre. institu. & de lib. & posth. 65
20 De lib. & post. hęre. insti. vel hæred. & ad Treb. 63
24 De substi. & pac. in matri. adiectis. 66

Super ff. Nouo.

19
24
De appellationibus. fo.86
De confes. 81
26 De conditio. & ad Treb. 72
28 De don. & gra. perfic. & reuoca. 76
27 De dona. causa mor. 79
27 De senten. de re iudic. 79
30 De exceptio. & pręscrip. 83
26 De execu. rei iudi. 84
30 De muneri. & honoribus. 88
33 De requi. reis & quęsti. 85
31 De senten. & re iudica. 105
26 De verb. oblig. & pręscriptionibus. 85
De vi, & vi arma. & remed. cano. reintegranda. 62
De vi, & restitu. spolia. 82
fo.33 Vti possidetis. 83

Super C.

fol.35 Communia de legatis. fo.104
36 De diuersis rescrip. 89
35 De dona. quę sub modo. 108
fo.54 De hæredi. actio. 108
61 De iure emphyteutico. 110
58 De naturalibus liberis. 103
60 De præscrip. actio. perso. ad dotem. 105
55 De pręscrip. xxx. vel xl. anno. 104
37 De reuo. donatio. 107
49 De secundis nup. 102
47 De senten. & re iudi. 79
61 De seruitu. vrba. prædio. 104
50 Noua vecti. decre. ciuil. stat. non pos. 100
61 Si in communi, eademq; causa, in integ. rest. postu. 99

RESPONSA IO. FRANCISCI RIPAE A SANCTO NAZARIO,

IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In primum librum Decretalium.

Nunc poſtremò maiori, quàm hactenus vnquam factum ſit, diligentia recognita, & caſtigata incipiunt fęliciter.

De conſtitutionibus & ſtatutis.

RESPONSVM I.

STatutum Remouens appellationem a ſententia,
vel ſimpliciter, licèt intelligatur de diffi
nitiua & non interlocutoria, tamen in
propoſita quæſtione ſtatutum appella
tionē ab omni proceſſu remouet, qua-
re & appellationem ab interlocutoria
remouere conſtat, & ideo a diffinitiua
remouetur propter celeriorem litium
expeditionem. quæ ratio inutilis foret, ſi ab interlocutoria ap
pellare liceret, nam magis militat in interlocutoria, q̄ in diffi-
nitiua, & præſertim cum appellatio de qua agitur inanis ſit,
quia a nullo grauamine eſt interpoſita. Nec per denegationē
publicationis teſtium pars eos producens grauata dici pōt,
ſed potius pars aduerſa, quæ nihil contra perſonas, ac eorum
dicta opponere potuit. Et cum publicatio etiam non fuerit le
gitimo tempore petita, meritò Iudex eandem non admiſit.
Nullo etiam iure ſententia nulla dici poteſt, tanquam lata
non viſis teſtibus, iuxta *communem* ſententiā: quia non Iudicis
negligentia, ſed partis videri non potuerunt, cui meritò
adſcribendum eſt.

SVMMMARIVM.

1 *Statutum remouens appellationem ſimpliciter, ſolum intelligitur remouere appellationem à diffinitiua.*

2 *Statutum remouens appellationem à diffinitiua, ex mente eiuſdem etiam ab interlocutoria appellationē remouere cenſetur, nec cōtrarietas inducatur.*

3 *A denegatione publicationis teſtium licitè appellari poteſt, ſi producens publicationem petierit.*

4 *Publicatio teſtium non petita tempore in reſcripto contento, iuſtè denegari poteſt, nam iniuriam non facit, qui ius exequitur.*

5 *Reſcriptum ſubreptitium non valet.*

6 *Terminus ſubrogatus, ſapit naturam ſubrogati.*

7 *Teſtes non publicati nullam fidem faciunt.*

8 *Appellatio fruſtratoria de iure reijcienda eſt.*

9 *Sententia lata non viſis teſtibus ob negligentiam iudicis eſt nulla, ſecus ſi ob negligentiam partis videri non potuerunt.*

Qui veritas eſt, me in viam dirigat veritatis.

Reſpon. interpreta.

ARticulus Decidendo breuiſſimus eſt,
Iudex integerrime, & (Iuriſ-
conſultorum Ticinenſium pàce dixerim)
nulli ſecunde: propterea omnium allega-
tionum pompa omiſſa, breuibus ſubtilia
motiua reſoluere conabor.
¶ Et primò non obſtat deciſio Peruſini in
c. paſtoralis. de appella. col. 8. in 6. q. diſponens, ꝙ ſi ſtatutum
remoueat appellationem a ſententia, vel ſimpliciter, ꝙ intelli
1 gitur ſolum remouere † a diffinitiua, non ab interlocutoria,
quia ſtatutum noſtrum remouet etiam appellationē a pro-
ceſſu, & ſic non ſumus in deciſione præallegata. Quòd autē
ita ſit, videantur verba ſtatuti: cantant enim hoc modo, ꝙ per
vicarium ad inſtantiā litigantium, vel alterius, cuius intererit,
debeat procedi, cognoſci, & terminari, appellatione, & quæ-
rela qualibet remota. illa n. declaratio appellatione remota,
reſpicit plura determinabilia, ſ. proceſſum & ſententiā, ergo
pariformiter debet determinare, ita ꝙ appellatio intelligatur
remota a proceſſu, per regulam l. iam hoc iure. ff. de vulg. &
pup. ſubſt. cum concord. quæ regula habet etiam locū in ſta-
tutis ſ'm Ang. cōſ. 43. incip. tria ſunt, in fin & dicit Bart. in l. 4.
§. eritq; differētia. ff. vi bon. rap. ꝙ quoties plura reguntur ab
eodem verbo, qualitas, quæ reſpicit illud verbum, vniformi-
ter reſpicit quo ad omnia, quæ in eadem oratione ponunt̄. &
Bart. ibi loquitur in materia ſtatutaria. Et ſecundo reſponde-
tur, ꝙ licèt ſtatutum non remoueret appellationē a proceſ-
ſu, tamen eſt remota per l. ante ſententiæ, C. quo. appell. non
recip. & per aliud ſtatutum, ſiue decretum. Et ſi dicatur, im-
mo non eſt remota, quia l. ante ſententiæ, non habet locum
quando grauamen non eſt reparabile per appellationē a dif-
finitina, ſ'm Bart. in l. ante ſententiam. ff. de app. recip. Reſpon
detur, ꝙ doctr. Bart. & aliorum, loquitur in diuerſis terminis,
videlicet quando eſt conceſſa appellatio a diffinitiua, ſed gra
uamen eſt tale, ꝙ non poteſt per appellationem reparari, vt
eſt qō ſerui, vel alterius hoīs: ſed vbi ſtatutum tollit appella-
tionem a diffinitiua: ꝙ iſto caſu cēſeatur appellatio permiſſa
ab interlocutoria, certè nulla lege bene probari poteſt. Im-
mo ꝯriū vr̄ verius, quia ſtatutum inductum ad correctionem
iuris permittentis appellari poſſe a diffinitiua, vt ſic lis citius
2 expediatur, operaretur † ꝯrium, ſi cenſeretur concedere ap-
pellationem ab interlocutoria, contra regulam l. legata inu-
tiliter. ff. de adimen. lega. Item tale ſtatutum extenderetur ad
correctionem iuris, contra l. j. ff. de inoffi. doti. & c. cum expe-
diat. de elect. lib. 6. extenderetur enim ad correctionem d. l. an
te ſententiæ. C. quo. appel. reci. & alterius ſtatuti. Vel tertio re
ſpondetur, ꝙ ſi ratio, quare fuit remota appellatio a diffiniti
ua, militat in appellatione ab interlocutoria, tunc ſtatuens
cenſetur etiam remouere ab interlocutoria, ſ'm Pau. de Caſt.
conſil. 24. viſo puncto, vol. ij. & ſequuntur Peruſi. in d. c. paſto-
ralis. in vj. quæſtio. modo ſi rectè intueatur ſtatutum, videtur
ꝙ tollat appellationem a diffinitiua propter celeriorē expedi
tionem litium, vt colligitur ex illis verbis, quā ſummarius, &
expeditius, &c. ſed iſta ratio magis militat in appellatione ab
interlocutoria, ergo &c. Vel quarto appellatio fruſtratoria a
nullo grauamine cenſetur vnquam permiſſa. c. cum appella-
tionibus friuolis. de appel. in vj. ſed iſta fuit friuola, & a nullo
grauamine interpoſita, vt infra probabo, ergo &c. ¶ Et dum
poſtea ſubdit M. v. ꝙ ſaltem debuit poſſe appellari tanquam à
notorio grauamine, de quo dicitur in actis conſtare, quia iu-
dex denegauit publicationem teſtium. Reſpondeo primo, ꝙ
pars aduerſa in hoc non poteſt dici grauata, cum ipſe produ-
xerit teſtes, ſed potius videtur ꝙ ſit pars mea, quæ debebat op
ponere contra perſonas, & dicta teſtiū: ex hoc enim, ꝙ teſtes
non fuerunt publicati, non lęditur pars producēs teſtes, ſed
læditur pars, contra quam producuntur, quia per denegatio-
nem publicationis tollitur ſibi facultas opponendi contra di
cta, & perſonas, non autem tollitur parti, quæ teſtes produxe
rat, quia contra eorum dicta, & perſonas nihil poteſt pars pro
ducere, vel opponere. c. de teſtibus. vbi Panor. col. ij. de teſtib⁹.
Vel ſecundo reſpondetur, ꝙ illud, quod dicitur, ꝙ a denega-
tione publicationis teſtiū poteſt appellari, intelligitur ſi pars
3 † publicationem petierit. Ita Fely. in c. cum i. & a. de re iud. hic
autem non fuit petita, ergo &c. & ſi dicatur immo fuit petita
die xix. Ianuarij, tunc ego reſpondeo, ꝙ non fuit petita legiti-
mo tēpore, quia non fuit petita in termino quindecim dierū
prorogato per reſcriptum: ita ꝙ non erat ſaluum ius repro-
4 bādi parti meę, in ipſo termino, & ſic nō erat ſeruata † forma
reſcripti. merito iudex potuit denegare publicationem, nec
denegando partem grauauit. ꝙ demōſtratur apertius, qui iu
ris diſpoſitionem exequitur, grauare partem non videtur. c.
nouit. de appell. iuris enim exequutio nullam habet in ſe in-
iuriam. l. iniuriarum. § j. ff. de iniur. modo cum termino triū
menſium per ſtatutū limitato non oſtenderit de iure ſuo, q̄a
in eo termino nullos teſtes produxit, merito ſtāte ſtatuto po
tuit iudex & receptionem, & publicationem teſtium denega
re, tanq̄ poſt terminum producti. l. ſcire. § ꝯñs. ff. de excu. tut.
Bar. & alij in l. fi. ff. de iniur. Immo ſi admiſiſſet, potius diceret̄
grauata pars mea, ſ'm Bart. & in d. l. ante ſniam. colum. fi. ff. de
app. reci. & ſi dicatur ſtatuentiū terminus fuit ꝓrogatus ꝑ re-
5 ſcriptū. Rñdet̄, ꝙ ſubreptitiū † eſt reſcriptū, & iō non valet, c.
ſuꝑ lr̄is. de reſc. nō. n. fuit expſſum Principi in ſupplicatione,
ꝙ hæc eſſet cā cridarū, & ꝙ ſtatutū aſſignaret tā longū tp̄s, ſ.
tres mēſes ꝓ termino ad oſtēdēdū de iure ſuo. Itē nō expſſit,
ꝙ elapſo dicto termino triū meſiū ſtatutū denegaret poſtea
audientiā: licèt ergo in genere fuerit narratū de ſtatuto, & fa
cta mētio facti, tñ ex quo non fuerunt expſſę qualitates facti,
nec ſtatuti, reſcriptū tanq̄ ſubreptitiū inualidū cenſeri debet,
ſecundū gl. in c. dilectus filius p. & ibi Felyn. de reſcrip. Et pro-

pterea Lud.Rom.conſil.229.col.fin.concludit,ꝙ nõ valet re-
ſcriptũ impetratũ ſuper abſolutione iuramenti,licèt ſit facta
mentio de iuramento,qñ fuerat iuratũ ẽt non petere abſolu
tionem,quia omnes qualitates non fuerunt expreſſę,& dixit
Bal.in l.præſcriptione.col.2.C.ſi contra ius.ꝙ reſcriptum im-
petratũ ſuper compoſitione condemnationum non valet,ſi
non fuit expreſſa cauſa condemnationis.ſequitur Alex. con-
ſi 114.ĩcip.ponderatis his.in j.vol.& idẽ Bal.in l.eam quam.C.
de fideicom.dicit,ꝙ nõ ualet legitimatio facta de ſpurio, niſi
fuerint expreſſę omnes qualitates ſpurietatis, & ſequit̃ Cur.
ſenior cõſi 35.vol.8.& eſt ratio, quia generalitas parit obſcu-
ritatem, & magis adducit vitium ſubreptionis, q̃ tollat. vt in
ſpecie concludit Franc.Curt.in d.conſi.35.col.8.& conſil.50.
& conſi.73.vel poſito,ꝙ reſcriptũ valeret (quod non credit̃)
tamen ex quo terminus reſcripti erat terminus prorogatus,
ſeu prorogatus loco termini ſtatutarij,certè ĩ tali termino ꝓ-
rogato debebat Nechus ius ſuũ oñdere, prout tenebat̃ ĩ ter-
mino ſtatutario, qa prorogatio facta intelligitur cũ ſuis qua
litatib⁹,ſ̃m Bart.in l j.§.& poſt operis.ff.de oper.noui nunc.&
text.in l.lecta,vbi Alex.col.v.ff.ſi cert. peta. vel ſi eſt terminus
6 † ſubrogatus,tanquã ſubrogatus ſapit naturã.l.ſi cũ.§.qui in-
iuriarũ.ff. ſi quis cau. Sed Nechus nec ẽt in termino reſcripti
ſubrogato ius ſuũ oſtendit,ergo &c.& ſi dicatur teſtes produ
xit,dico,ꝙ per hoc non dicitur ius ſuum oſtendiſſe niſi ipſis
7 publicatis,quia † teſtes non publicati nullam fidẽ faciũt. Bar.
in l.geſta. C de re iud. & ſi dicatur quo ad iudicẽ ſunt ſemper
publicati,dico ꝙ non ſequitur,ergo iudici oſtendit ius ſuum,
cum pars non poſſit opponere contra dicta & perſonas te-
ſtiũ,& ea inualidare.& propterea Saly.in l.fin. C.de fide inſtr.
& Bart.in extrauag.ad reprimẽdũ.dicunt,ꝙ inſtr̃m non dicet̃
fidem facere iudici, niſi data copia, & aſſignato termino ad
opponendũ.ſic ergo ꝑ exhibitionẽ teſtiũ non dr̃ fides facta
iudici,niſi termino dato ad opponendũ. cũ ergo Nechus in
termino nõ fecerit teſtes publicari, nec terminũ parti meæ
ſtatui ad opponẽdũ,immo nec publicari petierit,certè nõ p̃t
dici in termino oſtẽdiſſe ius ſuũ. Præterea, ſtante practica,&
ſtilo noſtro, ꝙ teſtes examinent̃ ꝑ interrogatores electos de
conſenſu partiũ,non dñr ẽt teſtes publicati iudici, nec etiam
p̃t dici,ꝙ iudex ſciat dicta eorũ,& ſic ꝙ ipſi iudici fuerit oſten
ſum de iure ſuo,niſi eſſent publicati. Ita Ang. in l. prolatã. C.
de ſen.cuius dictũ eſt rationi cõgruũ valde. Præterea ſtatutũ
non dicit,ꝙ ſufficiat iudici oſtendere ius ſuũ: debet.n.ẽt pars
litigans ſcire, ꝙ aduerſatius ꝯ eũ intendat. vel dato ẽt, ꝙ p̃di-
cta nõ militarẽt,examinare in termino, tñ certè debuit ſaltẽ
Nechus teſtes ſuos tali tempore examinari & publicari face-
re, ꝙ parti meę eſſet ſaluũ ius in ipſo termino reprobandi iu-
xta formã reſcripti.Sed Nechus examinari fecit teſtes ſuos in
fine termini,adeo ꝙ etiã ſi pars mea voluiſſet,nõ poterat op-
ponere.Sed nec in termino vnquã publicationẽ petijt, ergo
&c. cũ ergo Nech⁹ nec in termino de iure ſuo nõ oſtẽderit,
vel ſi oſtẽderit,ius reprobandi ſaluum non erat parti meę,ſe-
quit̃ ꝙ non admittẽdo publicationẽ,ꝑ proceſſum ad vlterio-
ra nõ dr̃ ipſum Nechũ grauaſſe, merito ꝑ appellationẽ tanq̃
8 † fruſtratoriã,& à nullo grauamine ĩterpoſitã reiecit,& qđ ẽ
fruſtratoriũ,non eſt per N.v.admitten.Stãtibus p̃miſſis tolli-
tur ẽt vltimũ motiuũ.vnde dicitur,ꝙ ſententia lata,eſt nulla,
tanquã lata non viſis teſtibus Nechi,iuxta doctr.Bar.in l.pro-
9 latam. quia rñdetur, ꝙ illa doctrina non procedit,qñ † pars
cuius teſtes fuerunt, maximè fuit negligens in producendo,
& eius iudici oſtendẽdo,vt fuit Nechus. Ita Fely.in cap. eccle-
ſiæ Sanctę Marię.in prima fallen.de conſtit. Laus Deo.

RESPONSVM II.

POſſeſſori ſuper ſuo beneficio litem habenti, qui altari ſeruit,& horis vacat canonicis,quotidianæ diſtributiones nõ denegandæ.Quãuis eccleſię ſtatutum diſponat, ꝙ capitulum non teneatur beneficiato litem habenti reſpondere de fructibus, redditibus,& obuentionibus quibuſcunque,quorum ſignificatione quotidianæ diſtributiones minime demonſtrãtur. Quæ ſi ſeruientibus ſubtrahantur, diuinum cultum ſubtrahi, aut minui neceſſe eſt.

SVMMARIVM.

1 *Citatio legitimè executa,an inducat litis pendentiam.*
2 *Fructuũ & obuentionũ appellatione,non ueniunt diſtributiones quotidianæ.*
3 *Super ſtatuto ab vſu non recepto,nullum fundamentum fieri poteſt.*
4 *Iuramentum factum ſuper obſeruatione ſtatutorum,non extenditur ad ſtatuta moribus vtentium non recepta.*
5 *Confirmatio ſtatutorum, ad ſtatuta non recepta non porrigitur.*
6 *Confirmatio ſtatutorum à ſuperiore ſimpliciter facta, non impedit,quominus ſtatuentes potuerint prædictum ſtatutum tollere.*
7 *Spoliatus ante omnia venit reſtituendus.*
8 *Reſtituere fructus tenatur,qui auſu temerario eos percepit.*

Reſpon.interpret.

IN ſequendo Schedulam productam contra d
Ant. Gagliardi, demonſtrabo ip-
ſum d.Ant. fore reſtituendum ad quaſi poſſeſſionẽ iuris
percipiendi diſtributiones quotidianas,quæ canonicis,di
uinis intereſſentibus debentur non obſtantibus deductis in
ipſa ſchedula. ¶ Fundamẽtũ d. Prępoſiti & adherentiũ, cõſi-
ſtit ſuꝑ allegato ſtatuto.xlvij.quo cauetur,ꝙ capitulũ, ſeu ec-
cleſia S.Deſiderij,non teneatur alicui beneficiato litẽ habẽti
ſuꝑ ſuo beneficio,rñdere de fructibus,redditibus, & obuen-
tionibus quibuſcũque, niſi talis litigans fuerit in poſſeſſione
pacifica ꝑ ſex menſes ante litem motã.Dr̃ aũt,ꝙ d.Ant.habet
litẽ ſuꝑ ſuo canonicatu, cũ do.Ant. Tertullio motã antequã
eſſet in poſſeſſione pacifica,per ſex mẽſes,ergo &c.Iſtud fun-
damentũ tollitur,& ſubuertitur,pluribus rationibus. Et pri-
mo, quia probatum non fuit, ꝙ dictus Gagliardi habeat litẽ
ſuper ſuo canonicatu.Licèt.n.dicatur,ꝙ per citationem legi-
1 mè executã inducatur † litis pendentia, quantum ad effectũ,
vt interim nihil ſit innouandũ.Clem.ij.vt lite pẽd.Iſtud tamẽ
ſanè intelligendũ eſt,videlicet,ſi & dũmodo facta fuerit rela-
tio citationis iudici citanti,ſ̃m Car.Zab. ibi in vlt.q.quia non
ſufficit,ꝙ quis fuerit citatus,niſi iudici conſtet.l.hęc aũt.§.j.ff.
quibus ex cau.in poſſ.eat. Fortius dico, ꝙ non dr̃ inducta litis
pendentia,ẽt ꝑ citationẽ executã,& iudici pręſentatam, niſi
actor (ad cuius inſtantiã facta fuit citatio) cõparuerit in ter-
mino citationis,qa ſi nõ cõpareat,circunducit citatio. l.ad pe
remptoriũ.ff.de iudi.& ibi Bal.& Pau.de Caſt.no. Facit tex.ĩ c.
j.de do.& contu.lib.vj.Licèt ergo appareat de citatione,& ci-
tationis intimatione facta dicto Gagliardi, tñ quia non con-
ſtat,ꝙ citationis executio fuerit iudici pręſentata, & quia nõ
ꝯſtat, ꝙ actor in termino corã iudice ſe præſentauit, nõ p̃ot
dici cõſtare de aliqua litis pẽdẽtia.¶ Secũdo,quia ſtatutũ pri
uãs beneficiatos habentes litẽ ſuper beneficijs, a quibuſcũq;
fructibus & obuentionibus,nõ debet hãc interpretationẽ re
cipere, ut etiã priuet canonicos reſidentes diſtributionibus
2 quotidianis.Tum quia † appellatione fructuũ,& obuẽtionũ,
nõ continentur diſtributiones quotidianæ, quæ pro diurno
labore intereſſentibus debentur,vt eſt teſt.in c.licet. de pręb..
& firmat Gemi. cõſi.75.col.3. & conſil.153.ad fin. & maximè
in caſu huius ſtatuti odioſi,& ꝯ ius,qđ ſtrictè venit interpre-
tãdũ.l.ij.cũ gl.C.de nox.c.cũ dilectus.de cõſu. Tũ ẽt,qa maxi-
mũ ſequeret̃ abſurdum,ſi de diſtributionibus,quæ ſeruienti-
bus debentur,intelligeret.Nã ſi contingeret oẽs canonicat⁹
fore litigioſos (prout poſſibile eſt, & de facili cõtingibile, cũ
hodiernis tꝑibus vix ſine lite beneficiũ acquiratur) ſi nullus
eſſet qui diſtributiones perciperet ꝑꝑ litis pẽdẽtiã, deſereret̃
cultus diuinus, quia etiã nullus eſſet qui eccleſię ĩ diuinis vel-
let deſeruire,cũ ſciret ſe ex ſeruitio altaris viuere ñ poſſe.arg.
c.cum ſ̃m.de pręben. Nam gratis pœnitet eſſe piũ.c. ſi quis.j.
q.2.c.habebat.12.q.1.Immo dici fortè poſſet,ꝙ ſtatutũ ita ge-
neraliter intell̃m nõ valet,tãquã ꝯ vtilitatẽ eccleſiæ.cap.2.de
his, q̃ fiũt à maio. par.c.j.de cõſue. ¶ Tertio,quia (vt mihi p̃-
ſupponit)p̃dictũ ſtatutũ nunquã fuit moribus vtẽtiũ cõpro-
2 batũ. Vñ ſuꝑ tali ſtatuto ab vſu non † recepto,nullũ p̃ot fieri
fundamentũ.c.in iſtis.§.leges.iiij.diſt.tradit̃ ꝑ glo.Pan.& alios
in c.1.de treuga & pa. & ꝑ Old.conſil.259. impugnat̃ electio.
& alibi ſæpe.¶ Nõ ob.ꝙ dic Gagliardi iurauerit ſeruare ſtatu
4 ta eccleſię,tã edita,q̃ edenda,qa tale iuramẽtũ † non extendi-
tur ad ſtatuta moribus vtentiũ non recepta, vel per contra-
riã conſuetudinẽ abrogata,ſ̃m Bal.in p̃ludijs Feud.col.v.verſ.
itẽ nos dicimus.ꝑ tex.vbi Inno. & alij in c.1.de his,quæ fiunt a
maio.par.cap.Itẽ nõ extendit ad ſtatuta edita ꝯ vtilitatem ec-
cleſię,vt eſt pręſens ſtatutũ,ſi ita crudè intelligat̃,d.c.1. & c.1.
de iureiu.lib.vj.¶ Nõ etiã obſtat,ꝙ d. Rutinen. Epiſcopus Vi-
celegatus confirmauerit ſtatuta prædictę eccleſiæ, quia talis
5 cõfirmatio † ad ſtatuta nõ recepta,vel aliàs abrogata nõ por-
rigit̃, quia nõ ſunt amplius ſtatuta,ſ̃m gl.ſing.vbi Bart. & alij
in l.ſi quis priore.ff.ad Treb.facit,quia gñalis ſtatutorũ cõfir-
matio non trahitur ad ſtatuta inualida, ſ̃m d.Alc.cõſi.59.col.
iiij.lib.j & fuit deciſio Inn. Ioan.An. & aliorũ in c. dudum.de
deci.cũ concor. allegatis per Iaſ. in l.quãquã.C.de teſta.milit.
6 ¶ Præterea,cõfirmatio ſuꝑioris,ſimpliciter facta † abſq; clau
ſula decreti(vt eſt huiuſmodi)nõ impedit,quominus ſtatuen
tes potuerint pręd ictũ ſtatutũ tollere,vt ꝑ Pan.in c.cũ acceſ-
ſiſſent.de conſtit.& licèt impediat ſtatutũ tolli per vnicũ, vel
binũ actũ contrariũ,nõ tñ impedit,ꝙ ꝑ cõtrariã conſuetudi-
nem tolli non poſſit,ſ̃m *cõmunem* Doc. ſñĩam, licèt aliqui re-
quirant lapſum ann.xl. vt per Fel. in d.c.j.ver. ſeptima,& vlti-
ma declaratio. de treuga, & pace. ¶ Inſuper R.D. Vicelega-
tus reſeruauit ſibi p̃tãtem aliter ordinandi,diſponedi,corrigẽ
di,& interpretãdi,& ꝯñr nõ cõfirmauit abſolutè.Vñ arbitror
do.Apterſem Vicelegatũ, pro ſua æquitate & eminẽti ſcien-
tia, iudicaturũ huiuſmodi ſtatutũ,(qđ eſt ꝯ eccleſię vtilitatẽ,
quod

quod nō fuit moribus vtentium receptū,quod ꝯstat ꝯria ꝯsue tudine abrogatum,quod de distributionibus nō loqtur) nulla tenus videri approbatū, nec confirmatū ꝑ illam generalē cōfirmationē do.Rutinē.¶accedat alii ratio,ꝙ dictusGagliardia semel fuit admissus ad quasi possessionem percipiendi distributiones quotidianas, in qua quasi possessione perseuerauit pacificè per menses,& annos, vnde non debuit, neque potuit
7 de facto spoliari per D.prępositum. Quo fit,vt ante omnia† sit restituendus.l.si quis ad se fundū.C.ad leg.Iul.de vi.c.j. de resti. spol.cum simi.¶ Nec ob.si dicatur statutū velle,ꝙ talis habens beneficiū litigiosum,teneatur restituere fructus, quia non ꝑpterea sequit,ergo de facto venit spoliandus.c.in literis. de resti.spol. præterea statutum vult eum teneri ad restitutionē fructuum, & redditum, qui ausu temerario(& sic propria aucto
8 ritate,& de facto) fructus percepit.Ita.n.sonāt illa verba, † ausu temerario cleme.cupientes.de pœnis.cle. j. de vsur.non ante vult eum teneri,qui de licentia, & beneplacito capituli fuit ad quasi possessionē admissus. Vnde concludendum est dictū Gagliardi reintegrādū & restituendum esse ad suam quasi possessionem.Et ita iuris esse respondeo ego Io Franc.Ripen.a S.Nazario,Iura interpretans in florenti Academia Auenione.

RESPONSVM III.

SIcut Non potest a quoquam molestiari, qui per triennīū pacificè possedit bñficium,ita nec eō in succedens permutationis causa, quia suum ad successorem iure redibit beneficium, si ab eo euincatur permutatum.

SVMMARIVM.

1 *Iura prædecessorum in beneficialibus non transeunt ad successorem nisi lite cœpta.& nu.2.*
3 *Præscriptio non currit impedito agere,*
4 *Prescribitur actio,& ius cuicunque competens in rectoria, si fuerit possessa septem annis cum titulo colorato.*
5 *In beneficialibus licitum est vti iure predecessoris, quod est exclusiuum intētionis agentis.*
6 *Possessor triennalis pacificus,dicitur habere optimum ius in præiudicium eorum,qui ius suum intra triennium non deduxerunt in iudicio.*
7 *Possessor trienalis à quoquam molestari non debet in posseßorio,nec in peti.*
8 *Beneficium si fit euictum ab aliquo,id iure redibit ad suū,quod titulo permutationis resignauit.*
9 *Molestari quis dicitur,si is molestetur,qui habet regressum contra eum.*
10 *Succeßor potest uti defensionibus auctoris sui,contra quem habet regressum de euitione.*
11 *Protestatione præmissa debet agere,volens insinuare posseßori impedimentum causatum ex eo,quod instrumentum occultabatur.*
12 *Amicus & familiaris vicarij ꝑsumitur scire collationē sibi à vicario factā.*

Respon.interpreta.

IN causa Beneficiali vertente inter Raymundum de Suco agentem,& Iacobum Cambij se defēdentem, illud etiam quæritur, an dictus Iacobus vti possit beneficio regulæ de triennali possessore,seu beneficio cōstitutionis Basiliensis de pacificis possessoribus.Et punctus stat in hoc,an Iacobus possit vt accessione sui auctoris, qui tot annos pacificè possedit Et videtur quòd non.Prin o, quia (vt dixit glos.in pragmatica. titu.de pacifi.possess.in ver.possedit) in beneficialibus nihil de iure prędecessoris transit in successo-
1 rem,† nisi sola lis in cępta,vt not. glo. in extrauag. Ioan. 22. suscepti regiminis.in ver.vacantium.Nam dicta regula continet
2 ius personale eius,qui pacificè possedit, quod non transit † in successorem.l.quia tale beneficium.ff.solu.not.maxime in successorem in beneficio, qui metitur ius nouum, tàm respectu tituli,quam possessionis,vt mat. in ca. secundo. vt lite penden. den.libr.vj.Secundo,quia dicta regula non videtur procedere dato legitimo impedimento pretendentis non potuisse agere in termino triennij, vt sonant verba Basiliensis concilij. ibi, Exceptio hostilitatis casus, vel alterius legitimi impedimenti. Constat autem ignorantiam allegatam per Raymundum asserentem ignorasse vsque ad hæc tempora quis fuerit notarius, qui sumpserit instrumentum collationis sibi factæ, causare legitimum impedimentum, quia sine instrumento collationis
3 non potuit tutor agere.Impedito autem agere † non currit ꝑscriptio.l.j.in fina.C. de annali exce. Et vbi decursa esset ꝑscriptio ex capite ignorantiæ,restituendus vī, vt tradit Bart. in l. j. §.si qs aūt.ff.de itinere actuq; priua. & latè Fel. in c. ex trāsmissa.de præscrip. ¶ Sed istis non obstantibus. ꝓchuior sum in ꝯriā sniam,tribus ꝓsertim ꝯsiderationibus. Et primū considero ꝙ do.de Sepibus,q hanc rectoriā spatio septem annorū pacifi-
4 cè possedit,† cum titulo colorato, virtute rle de triennali possessore,& Basiliē.ꝯsti.de paci.posses.ꝓscripsit actionē, & ius cui cūq; cōpetēs i dicta rectoria,s'm Pan.i.c.ꝯtingit.col.3. de dolo.& ꝯtu.Exceptio āt ꝓscriptionis,ē exclusiua itētionis dicti Raymundi ergo ea vti poterit do.Cābi,qa(ut s.dixi)sufficit in beneficialibus excludere petitionē,per exceptionē iuris non sui secundū Cōpost.& Io.An.in c.mandatum.de rescri.& si dicat, ꝙ hæc exceptio competit domino de Sepibus,& nō do.Cam-
5 bii,respondent Comp.Io.An.& Cardi.in d.ca.mandatum,ꝙ in beneficialibus licitum est uti iure prædecessoris,†quod est exclubuum intentionis agentis.Et idem tenent Imo.& Fely.col.
6 ix.in c.capitulum.eo.tit.de rescrip.per illum tex.¶ †Secundo ꝯsidero,ꝙ triennalis possessor pacificus,dicitur habere optimū ius in præiudicium eorum,qui ius suum intra triennium in iudicio non deduxerunt,vt clarè disponunt regulæ prædictæ. & Basilien.cōstitutio Si hoc verum sit(prout est) sequitur corollariè,ꝙ beneficium in præiudiciū negligentis vacabit per cessum,uel decessum possessoris pacifici pee triennīū cum titulo colorato,quia quantū ad negligentes,titulos coloratus pacifici possessori per triennium pro uero, & isto titulo reputatur. Vnde sicut pōt Raymūdus impugnare titulum do.de Sepibus triēnalis possessoris pacifici cū titulo,ita nō poterit impugnare titulum successoris cui collatum fuit beneficium, tanq vacans per resignationem dicti de Sepibus.¶Tertio ꝯsidero cōcilium Basiliense non vut triennalem possessorē a quoquam
7 molestari posse in possessorio nec petitorio, † quod est intelligendum directo,nec ꝑ indirectum, regula, cū quid vna via. de reg.iur.li vj.Ex hoc sequitur,ꝙ etiam non poterit molestare d. Cambij,cui ex causa permutationis collata fuit huiusmodi rectoria de Olensiaco,quia per indirectū, & effectualiter molestaret dictū dē Sepibus.Nam si a Cābio euicantur beneficium
8 de iure redibit ad suum,† qđ titulo permutationis resignauit dicto de Sepibus,s'm Io.An.in c.vnico.de rerum permu.li.vj.& Gemi.cons.45.in vlti.dub.& Fed.de Senis in tract.de permu.beneſi. q. 8. Quod etiam expressè cautum extitit in prouisione facta per Ro.Pont.d.Cābio.Et ꝙ dicatur molestari de Sepibus
9 †molestetur is,qui hēt regressum contra eum,clarè probatur in l.si ꝯtrouersia.cū ibi not.& in l.si permutationis.C.de euict. Dicamus,ergo,ꝙ ꝓdicta regula prosit huic successori, rationibus ꝓrallegatis,& maximè quia successor potest vti defensio-
10 nibus auctoris,sui† contra quem habet regressum de euictione.l.emptori.C.de euictio.cū suis concor.¶ Non obstant adducta pro contraria parte,& primo,ꝙ non possit successor in beneficio vti accessione predecessoris,qa verum,quando successor ex titulo,& possessione prædecessoris,vult fundare ius suū, sine nouo tit.& nouo iure.Secus,quando successor se fundat in ti.proprio,& ad elidendum titulū alterius excipit de iure sui prædecessoris,per iura,& rationes prędictas.Non ob. allegatū impedimentum ignorantię.quia respōdetur, ꝙ licèt dictus de Suco fortè ignoraret nomen notarij,nō tamen ignorabat col
11 lationem sibi fuisse factam.†Debuit igitur impedimentum ex eo,ꝙ instrumentum occultabatur (protestatione) insinuare dicto de Sepibus possessori,ixta cle.causam.de elec.& hoc modo non pati,ꝙ pacificè possideret per triennium . quod cū nō fecerit non est amplius audiendus,ut declarat gl.in pragma.de pacifi.posses.in uer.teneantur.Et si dicatur, quis reuelauit, ꝙ dictus de Suco sciret collationem sibi factam Respondetur ꝯstare ex euidentissimis coniecturis,& ex confessione propria. Nam cum semper fuerit præsens in ciuitate, siue Castro, ubi fuit facta collatio,uel ubi propriè (ut prætenditur) & non longe distans a loco domicilij conferentis, credendum, est quòd sibi fuerit notificata collatio,c.quosdam de præsump.Item, cū dictus de Suco esset amicus,& familiarius.d. uicarij.qui sibi fe-
12 cit collationem,†præsumendum est,ꝙ certior factus fuerit ab ipso uicario.l. de tutela. C.de in integ. rest.min.Et ita in donatione facta absenti consuluit d.Guido Pape cons.23.viso facto. col.ix.uers.iste contractus. Et ꝙ non sit verisimile,ꝙ vicarius occultauerit colla.dicto Raymūdo amico,& familiari suo probatur in c.constitutis.j.de testi.& bene faciunt, quæ scribit Pa. in c.causam.eo.tit.Et esset ab omni naturali sensu elienus, qui contrarium asseueraret.Constat etiam de scientia collationis ex confessione eiusdem de Suc.de qua in xv.art.exordiete, Itē & ꝑa collat.vbi ponendo,ꝙ ignorabat nomē notarij,tacitè, & implicitè cēset ꝯfiteri,ꝙ sciebat collationē sibi facta licèt ignoraret nomen notarij.nōne. c. de præs.l.cum prætor.ff. de iudi. Intelligo etiam testes super scientia ꝯcludenter deposuisse.Sed quia attestationes non uidi,sup eis nō facio fundamētū, maximè qa apud iudicem integri iudicii prædicta debent sufficere.

RESPONSVM IIII.

REcipienda Est Pontificis constitutio, quæ emptionem annui redditus ab usura defendit,cum certum non sit emptorem peccare Quòd si lex annuas frumenti,uni,olei,cæterorumque fructuum pensiones,quæ decursis annis quatuordecim sortem excedunt,illicitas esse decernat, pecuniæ quoque numeratæ redditus non iustos pronunciasse creditur . Alioquin lex fraudari,illudique facilimè posset.

SVMMARIVM.

1 *Statuere non possunt summi Pontifices, quod peccatum, non sit peccatum, et ꝙ fenerari non sit peccatum. num. 2.*
3 *Determinatio eius eius est, cui data est potestas ligandi, et soluendi, discernendi que num 4. & 5.*
6 *Emptio annui, & perpetui redditus, an sit de iure permissa, & ab omni fæno re aliena. num 7. & 8.*
9 *Prohibita an sit actio pecuniæ, per quam fructus æstimatur.*
10 *Prohibita an sit actio pecuniæ, numerata, quãdo censeatur prohibita exactio frumenti, & aliorum fructum.*
11 *Oppositorum eadem est disciplina.*
12 *Constitutio non debet esse ludibriosa, nec de facili fraudabilis.*
13 *Prohibita exportatione vini, censetur prohibita exportatio vuarum. nu. 14.*
15 *Extensio licita est in exorbitantibus ex identitate rationis.*
16 *Ratio expressa continet omnes casus, qui sub ea comprehendi possunt.*
17 *Extensio fauore animæ permittitur, etiam in odiosis.*

Respon. interpreta.

BOnæ Memoriæ Iuliani legati Auenionensis con-
stitutione cauetur, ꝙ nullus audeat sub ex-
communicationis pęna exigere annuos redditus, con
sistentes in frumẽto, & aliis fructibus vltra septem pro
centenario. Modò quidam emit annuã pensionem, consisten
tem in pecunia numerata ad rationem florenorum decem ꝓ
centenario. Ideo quæritur, an exigere valeat dictam annuam
pensionem constitutione pręmissa non obstante: Et prima fa
cie respondendum videtur, ꝙ sic. Quia Calixtus, & Martinus,
Pontifices Maxi. in extrauaganti 1. & 2. de emp. & vẽ. ad ratio
nem 14. pro centenario annuos redditus emi licèt posse statue
1 rè. Nec dicatur hos Pontifices non potuisse statuere, † ꝙ pecca
tum non si peccatum, vt concludit Richar. de media villa in 4.
senten. dist. 33. q. 2. arti. 2. & comprobat Felyn. in c. quæ in eccle-
2 siarum. col. 6. de const. Nec potuisse statuere, † ꝙ sit licitum fœ
nerari. c. super eo. de vsu traditur per Ioan. And. in regula, pec-
catum de reg. iur. li. 6. & per Mod. in l 1. C. de sac. san. eccl. Quia
istud verum est, vbi liquidò constat de peccato. Sed si hæsite-
tur, an aliquid sit peccatum, siue an ꝯctus sit licitus, vel illici-
3 tus, eius est determinatio, † cui data est potestas ligandi, & sol-
4 uendi Matt. 18. Et cui data est potestas † discernendi inter le-
5 pram, & lepram, c. per venerabilẽ. qui filii sint legiti. & ad quẽ
spectat † ambiguitates dissoluere. c. inter alia. de sententia ex-
comunicationis. Satis autem constat in Doct. tam Canonistas,
q̃ Theologos, non paruam esse discordiam, an emptio annui,
& perpetui redditus sit licita, vel ne; ergo per Dei vicarium po
tuit sedari huiusmodi altercatio. Quinimò, Canonistę magis
cõiter arbitrantur emptionem annui, & perpetui redditus, † es-
6 se de iure permissam, & ab omni fœnoris suspicione alienam.
Ita concludunt Inn. Io. Andr. Car. do. Ant. Pan. & alii communi-
ter in c. in ciuitate. de vsu. Et firmat Laurentius de Rodulphis
in c. consuluit. q. 11. & seq. eo tit. Licita ergo vr̃ exactio floreno-
rum x. pro centenario. Nec ob constitutio. Iuliani, quia lo-
quitur in exactione annui redditus consistentis in frumento,
& aliis fructibus Nos vero loquimur in exactione annui reddi
tus consistentis in pecunia num. Vnde cum constitutio Iulia-
7 ni sit exorbitans, & limitoria † dictarum extrauagantium, non
vr̃ extendenda ad istum casum. regula, quæ a iure. de re. iu. in 6.
l. quod vero ꝯ. ff. de legibus. ¶ Pręmissis non obstantibus in ꝯ-
rium est ipsa veritas, quam ex pluribus ostendo. Primo, quia ra-
8 tio expressa in constitutione ea est, † ne patrimonia egentium
breui tempore deuorentur, & ne animarum pericula damna-
biliter incurrantur. Quæ ratio ẽt adaptatur ad pensionẽ con-
sistentẽ in pecunia nu. ergo in tali pensione locum habebit di
9 spositio. l. illud. ff. ad leg. Aquil. l. a Titio. ff de verb. obl. ¶ † Se-
cundo, quia ꝓhibet exactio vltra septẽ pro centenario, habita
consideratione ad æstimationẽ quę consistit in pecunia. Ergo
10 ẽt censetur prohibita exactio ipsius pecunię, † per quã fructus
estimãtur. l. 1. ff. de contrahen. emp. ¶ Tertio, qa ꝓhibita ẽ exa-
ctio frumẽti, & cæterorũ fructuũ, qñ per fructuũ exactionem
põt prohibitio defraudari. l. sed & Iulianus. §. mutui dationem.
11 ff. ad sena. cons Mace. Ergo, vt oppositorũ † eadẽ sit disciplina.
c. cognoscentes. de ꝯsti, l. fin. §. si filius ff. de lega. 2. cum simil. di-
cendum est, ꝙ ꝓhibita exactione fructuũ, videatur prohibita
exactio peuniæ, q̃ distractis fructibus percipi p̃t Alioqn ꝯstitu-
12 tio ipsa ludibriosa foret, † & de facili fraudabilis, qđ non est per
mittẽdũ. l. fraus legi. ff, de leg. Qua rõne dicimus, ꝙ prohibita ex
13 portatione vini, † censetur prohibita exportatio vuarũ, ex qui
bus fit vinũ, f'm Bal. in l. quod non rõne. ff. eo. ti. Et eadẽ rõne si
14 prohibeat̃ exactio frumẽti, † intelligitur prohibita exactio fa-
rinæ, f'm Bal. in l. non dubiũ colu. 4. C eod. titu. Et nihil ad rem
facit. ꝙ constitutio Iuliani sit exorbitans, quia ẽt in exorbitam
15 tibus † licita est extensio, ex rationis i dẽtitate. l. libertus. §. sena-
tusconsul. ff. de ritu. nup. Maximè vbi ratio est expresse scripta
16 in lege, quo casu non dr̃ fieri extẽsio. Quia ratio expressa † con
tinet omnes casus, qui sub ea comprehẽdi pñt, etiã si sequeret
legum correctio, f'm gl. in. c. 1. de tempo. ordi. li. 6. & in cle. 1. in
uer. elegatur. de ele. traditur per Bald. & in Mode. in auth. quas
actiones. C. de sacros. eccl. & per Cur. senior. consi. 9. Ticinensi
statuto. col. 6. & maxime ubi agĩt de fauore animæ, vt in p̃senti
17 casu. nam fauore animæ † ẽt in odiosis permittitur extensio, vt
notatur maximè per Bart. in auth. sacramenta puberum. C. si
aduer. vend. & per Alex. consil. 225. colum. 8. libro 1. & ad re-
mouendas fraudes lex porrigitur ad casum non espressum d. §.
mutui dationem. Et ex quo prohibetur exactio respectu æsti-
mationis, quæ consistit in pecunia, proculdubio vetita etiam
est exactio pecuniæ.

RESPONSVM V.

ARelatensis Ecclesię statuto, capellanos con-
uentualibus præferente, capitu-
lum concessit conuentualibus nudum canonicale
nomen, & habitum suo arbitrio amouendum. Quæ
rebatur, num his vestibus ornati conuentuales essent capella-
nis ateponendi? Ego nullum respondi vestibus, simulatoque
nomini honorem præstandum.

SVMMARIVM.

1 *Canonici digniores sunt capellanis. 6.*
2 *Canonici ecclesiæ cathedralis, in processinibus debent anteire abbatem, & cæteros prælatos aliarum ecclesiarum.*
3 *Canonici sunt pars corporis episcopi, ideo à suo capite separari non debent. 4.*
5 *Capitulum potest augere numerum canonicorum etiam contra statutum de certo numero, absque licentia Papæ.*
6 *Canonici ex quo sunt digniores Capellanis, primò sunt visitandi.*
7 *Canonicis ecclesię cathedralis causæ delegari possunt, non autem capellanis.*
8 *Conuentuales vti canonici canonicalem habitum deferentes de licentia, ex consensu prælati, non tamen debent associari cum clericis in processionibus.*
9 *Statutum debet intelligi, rebus sic stantibus.*
10 *Maior, & minor dici potest vnus, & idem, diuersis respectibus.*
11 *Consuetudo, & statutum, dant primum locum cui placet. 12.*
13 *Capellani ratione maioris administrationis, pręferendi sunt conuentualibus bentibus duntaxat officia. 15. 16. 17.*
14 *Archidiaconus præfertur archipresbytero, propter maiorem administrationem, licèt sit minor in ordine.*
18 *Canonicatum, vel beneficium habere non dicitur, nisi cui ita confertur, vt perpetuò illud habeat. 19. 20.*
21 *Canonicus non potest esse sine præbenda.*
22 *Canonicus electus supra numerum, etiam a capitulo, habet ius agendi corã superiore ad præbendam. 23.*
24 *Canonici nomen si sit nudũ, & vanum, & ventosum, nõ est de eo habẽda rõ.*
25 *Nomina debent habere rerum consequentiam. 26.*
27 *Canonici fictitij, & simulati, dici non possunt canonici. 28. 29. 30. 31.*
32 *Canonici nomen non possunt conuẽtuale vsurpare, etiã de consensu capituli.*
33 *Monachum non facit cuculla, sed professio.*
34 *Canonicorum habitum conuentuales sumẽtes, vt ratione habitus præcedant capellanos, cogi possunt dimittere habitum. 35.*
46 *Clerici, vel laici, qui habitum mutant, vt eleemosynas extorquent, acriter puniendi sunt. 37.*

Respon. interpteta.

ARelatensis Ecclesiæ constitutione cauetur,
ꝙ in processionibus canonici pręcedant capellanos, & capellani entecedãt conuen-
tuales. Nunc autem canonici dederunt, & concesse-
runt, duobus conuentualibus habitũ canonicalẽ, absque vlla
canonia & præbenda. Qua dere suborta est altercatio super ꝓ
cessu inter capellanos ex vna, & conuentuales ex altera. Nam
conuetuales ratione habitus canonicalis prætendunt debere
precedere, Ideo quęritur rñsum iuris. ¶ Pro conuentualibus
faciunt plura. Primo facit, quia canonici tã ex forma statuti, q̃
1 ex forma iuris communis, digniores † sunt capellanis, & vti di-
gniores debent præcedere tam in processionibus, quam aliis
actibus, vt not. Gem. in c. quamuis in §. quanquam. de præben.
2 libr. vj. vbi fortius dixit, quod canonici ecclesiæ cathedralis † in
processionibus debent ante ire abbatem, & cæteros prælatos
aliarum ecclesiarum sequitur Felyn. in c. pastoralis. in fi. prin.
3 de offic. deleg. quia sunt † pars corporis Episcopi. l. 1. C. de pet.
bo. subla. lib. x. & ibi no. Bal. ꝙ canonici dicuntur collaterales
4 Episcopi, & cum sint membra Episcopi, † non debent a suo ca-
pite separari. c. 1. 12. dist. c. nouit de his qoæ fiunt a præla. Cum
igitur hi conuentuales sint creati canonici, auctoritate capitu
5 li, quod potuit augere numerum canonicorum † etiam ꝯ sta-
tutũ de certo numero absque licẽtia Papę. c. cũ accessissent. &
ibi Pan. & Felyn. colu. 4. de consti. concludẽdũ vr̃ ipsos præferen-
6 dos. Et quia canonici sunt digniores capellanis, † primo visi-
tãdi sunt canonici, q̃ capella c. 1. de censi. lib. 6. Et hinc est, ꝙ ca
7 nonicis ecclesiæ cathedralis pñt delegari causæ, † nõ autem ca
pellanis, qa dñr ẽe in quasi dignitate c. statutũ. de rescrip. libr.
6. ¶ Scđo facit, quia cũ isti duo conuentuales, vel canonici de
8 ferãt habitũ canonicalẽ † de licencia. & cõsensu prælati, & capi
tuli, & sic ex legitima, & rationabili cã, cap. 2. ne clerci. vel mo-
na.

na.lib.vj.cle.2.de vi.& hon.cler.nõ vr̃ rationi ɔgruũ, ꝙ in pro-
ceſſionibus aſſocientur cũ clericis diuerſi habitus. cle. cũ rõni
non congruat,de ele.Et ita tenẽdo nõ obſtat ſtatutũ preferẽs
9 capellanos conuentualibus,qa ſtatutũ dẽt intelligi † rebus ſic
ſtantibus.l.qđ ſeruus.ff.de ɔdi.ob cãm.c.cũ M. Ferrarienſis, de
ɔſti.no.Bal.in l.clari iuris.C.de fideic.Et ſic dẽt intelligi, niſi cõ
uentuales efficiant canonici, uel niſi habitum deferãt canoni
calem.Vel rñdet,ꝙ tanq̃ ɔuentuales non intendunt p̃cedere,
ſed tanq̃ canonici,& habitũ canonicalẽ geſtãtes, ſe p̃ferẽdos
10 dñt.Diuerſis.n.reſpectibus unus,& idem † põt dici maior, uel
minor altero.c.ſanè.3.vbi Abb.no.de off.deleg.c.cum eccleſia
tua.de p̃ben.lib.vj.gl.in c.ſi collatione.de appel.eo.li. & tradit ꝑ
Fely.in c.ex lr̃is.col.j.de probat.¶ Pro capellanis faciũt ẽt plu-
ra.Primo facit ſtatutũ Eccleſiæ preferens capellanos ɔuentua
11 libus,ſtatuẽtes.n.potuerũt p̃ferre† quos voluerũt.c.ſtatuimus.
12 de maio.& obe.¶ Scđo facit ꝓ capellanis ɔſuetudo, † quæ dat
primũ locum,cui placet.c.auditis.& ibi Pan.in iij.no.de ele. ca.
ad hæc.de offi.Archi.iuncta glo.in c.ad hęc de exceſſ.præla.Fa-
cit tex.in c.fin.de ɔſuet.li.vj.& quæ ſcribit Fel.in d. c.ſtatuimus.
col.j.¶ Tertio facit,qa capellani habent officia, ac adminiſtra-
tionem in eccleſia,ɔuentuales verò hñt dumtaxat officia, er-
13 go,p̃ferendi ſunt capellani rõne † maioris adminiſtrationis.c.
14 tranſmiſſam.de elect. Qua rõne archidiaconus † præfertur ar-
chipresbytero, quia archidiaconus habet maiorem admini-
ſtrationem,licèt ſit minor ordine,ſm Arch. & Do.in ca.q̃q̃.2.
q.7.¶ Quarto præferendi ſunt capellani, qa conuẽtuales hñt
ſimplex officiũ,capellani uero hñt offm̃,& bñficiũ,& ɔñr tanq̃
15 ſint in eccleſia intitulati† debent p̃ferri nõ titulatis,ut no.in c.
cũ M.de ɔſti.& in c.dilectus.de p̃ben.ubi canonicus prębenda-
tus p̃fertur canonico non præbendato,& no.per Do.in c.Epi-
16 ſcopus.17.diſt.¶ Quinto hi præferendi ſunt, † qui maiora ſti-
pendia cõſequuntur.C.de offi.mag.offi.l.nemo, quam ad hoc
adducit Pan.in c.clerici.de iudi. Ale.& Mod.in l.cum quid.ff. ſi
cer.pet.ſed capellani habent bñficia in ſtipendiũ ſibi data.cap.
Epiſcopus.de pręben.conuentuales uero nullum hñt bñficiũ
ergo ſeqtur capellanos debere anteire.¶ Sexto,capellani ſunt
prę́sbyteri ſeculares,ergo debent pręcedere ɔuentuales, rõne
17 † primęuę inſtitutionis.ca.legi.epiſtolã.c.alia. 16. q.1.tradit per
Doc.in c.nimis.2.de exceſ.p̃la.& in c.qualiter,& qñ.2.de accuſ.
ꝑ Io.An.in reg.delictum.de reg.iur.li.6.ꝑ Car.Ale.in d. ca. Epi-
ſcopus.17.diſt.Quid tenendum? Niſi ɔuentuales eſſent creati
canonici,ꝓ capellanis proculdubio rñdendum eſſet. Difficul-
tas ergo cõſiſtit ex eo,ꝙ ɔuentuales ɔſecuti ſunt de nouo no-
men,& habitum canonicorũ. Sed (ſm ea q̃ ꝓponuntur) tale
nomen,& talis habitus,non vñr ſuffragari ipſis cõuentualibus
Ad qđ demonſtrandum p̃ſuppono,ꝙ ipſius auferri põt habi-
tus & nomẽ arbitrio capituli,vt in facto p̃ſupponitur. ¶ Quo
ſtante infero,ꝙ ipſi non pñt uerè canonici nominari ex pluri-
bus.Primo qa non dr̃ habere beneficium, nec canonicatum,
18 † niſi cui ita confertur,ut perpetuo illud habeat.ca.cum ex eo.
de elect.li.vj.& no.in c.puenit.de appel.Hinc dicimus,ꝙ habẽs
19 uicariam tꝑalem,† non dr̃ beneficiatus,ut traditur ꝑ Fely. in c.
poſtulaſti.per illum tex.col.ij.de reſcr.Et hac rõne ɔſuluit Ioã.
Cal.conſi.30.in ti.de p̃b.ꝙ deputatus per capitu.ad officium ſa
criſte,cum hoc,ꝙ hẽat dimidiam p̃bẽdã,nõ põt appellari ſacri
ſta,& in imperatione facienda de aliquo beneficio non tenẽt
facere mentionẽ de tali ſacriſta,a quo põt arbitrio capituli re-
20 moueri.Et eſt ratio,qa natura bñficij eſt,† ꝙ ɔferat̃ in ꝑpetuũ,
c.p̃cepta.lv.di.ſequit̃ Fel.in c.nr̃a.cor.xix.de reſcri. ¶ Secundo,
21 qa nõ põt eſſe canonicus † ſine p̃benda.i.ſine expectatione p̃-
bendæ.c.relatum.de cle.nõ reſi.& ꝑ gl.in c.j.in uer.receperint.
de cle.nõ reſi.li.6.& c.dilectus.de præben.no.in d.c.cũ.M. Fer-
ra.Sed iſti cõuentuales nõ expectant p̃bendã,cũ ſint ſolo no-
mine uocati canonici,cũ ꝑ ipſos factus non fuerit antiquus
numerus canonicorũ, & præbendarum, cum etiam non ha-
beãt uocem in capitulo.nec aliud emolumentum rõne huius
nudi,& uani nominis.Nec ob. ꝙ aliquis poſſit eligi in canoni-
22 cum ſupra numerum,qa taliter electus etiam a capitulo † hẽt
ius agẽdi corã ſuperiore ad præbendam.& hoc reſpectu dr̃ ve
rè canonicus, vt tradit̃ ꝑ Io.And.Imo.& alios in d.c.relatũ.& ꝑ
Pan.in d.cũ M.Ferra.ſuꝑ gl.in uerſi.vltra numerũ. ubi dicit, ꝙ
canonici ſuper numerarii hñt ius quoddam præparatoriũ ad
23 integrum ius obtinẽdum.† Et tradit̃ ꝑ Fely.in d.c.in noſtra.co.
3.ubi concludit de tali iure præparatorio,eſſe faciendam men
tionẽ in impetratione alterius bñficij.Quæ ratio ceſſat in iſtis
conuentualibus,q nullum ius hñt de p̃nti in canonia, nec p̃bẽ
da,nec quicquam expectant in futurũ.Nõ ob.itaq;,ꝙ nominẽ
24 tur canonici,qa tale nomen eſt nudũ, † vanũ, & ventoſum. Iõ
de tali noĩa eſt hñda rõ.C.de nu.iure.quir.tollen. l. vnica. & ibi
25 no.Bald.& noĩa debent hr̃e† rerũ ɔſequentiã,alioquin,nõ dñt
dici noĩa.Qđ dicit facere ɔ̃ Epiſcopos nullatenenſes, qui tamẽ
hñt plus iuris in ſui Epiſcopatibus,q̃ habeant iſti conentuales
in canonicatibus.Nã epiſcopi noĩe hñt titulũ,& ſpẽ, caſu quo
a manibus infidelium recuperãtur epiſcopatus.Qui(proh dò-
lor) in maximũ opprobriũ Chriſtianorũ inter ſeſe ɔtinuè cer
tãtium iã tot annis ab immaniſſimis Catholicæ fidei hoſtibus
26 vſurpantur,& q re priuant̃,† nec nomẽ hr̃e merent̃.ca .coepi-
ſcopi.& ibi gl.lxviij.diſt.& ca.ſi cupis.xvj.q.j.dicat aliquis.in fin.
xxxij.q.4 l.a nullo.C.de ferijs.Item fictitii,& ſimulati canonici,
nõ p̃nt dici,nec nominari canonici, ſicut nec hõ mortuus no-
27 minatur homo,quia ſm adijciens† deſtruit primum.l.ſi homo
28 mortuus.ff.de uerb.obl.ſicut ẽt inſtr̃m ſimulatum† nõ appella
tur inſtr̃m,qa eſt quoddam corpus ſine ſpiritu,ſm Bal.in l. j.C.
29 plus val.quod agit.q̃ qđ ſim.concip.Nomina.n.ſimulata.†ſunt
noĩa abuſiua.l.2.§.teſtm̃.& ibi Bald. Ang. & Imo.ff.quemadm.
30 teſta.ape.quia ſimulatio† nihil aliud eſt,q̃ imago quædam,nul
lam ueritatis medulã hñs,ſm Bal.in l.ei qui. C.de diſta.pig. qua
31 rõne dicimus,ꝙ ɔ̃ctus ſimulatus†non eſt ɔ̃ctus, cum deficit in
ſubſtantialibus,ſm Bar.& Mod.in l.nemo põt.ff.de leg.1.& Ba.
in l.ab Anaſtaſio.in 4.not.C.man.ubi no.dicit, ꝙ ɔ̃ctus ſimu-
latus,dr̃ depictus, & coloratus,extrinſecus apparens.intrinſe-
cus uero ſubſtantiã non hñs. ¶ Præterea ſine uero ti.canoni-
corũ nõ potuerunt ɔuẽtuales ẽt de ɔſenſu capituli ſibi tale no
32 mẽ uſurpare†in p̃iudiciũ capellanorũ.l.1.C.de mu. nomi. & l.
falſi nominis.ff.de falſi.Alioquin eſſet in facultate capituli no-
minare quos uellet canonicos,& facere,ꝙ ſub tali commenti-
tio noĩe p̃cederẽt capellanos,qđ eſt abſonum dictu.Et eiſdem
rõnibus rñdet̃ ad habitum.Vel dr̃,ꝙ habitus nõ facit ɔuentua
les eſſe canonicos ſicut dr̃ ẽt, ꝙ cuculla nõ facit monachum,
33 ſed ꝓfeſſio.in Auth.de mona.§.1.coll.1.† Vel aliter rñdetur, ꝙ
ɔuentuales, q aſſumpſerunt habitũ canonicorum, cũ nõ ſint
canonici,vt rõne habitus p̃cederent capellanos, cogi poſſunt
34 dimittere habitũ,niſi uerè efficiant̃ canonici,†ut eſt tex.in.ca.
35 ut clerici.de re.& ibi infert Pan.ɔ̃ hypocritas,†q aſſumunt habi
tũ ſanctitatis, vt appareant ſanctiores in ɔſpectu populi. nam
poſſunt cogi dimittere talẽ habitũ, ne populi conſpectus illu-
datur. & bñ facit text.in.l.unica.§.ſed & ſi qui domini. C. de la.
36 lib.toll.Et hinc clerici,uel laici,qui habitum mutant,†vt extor
queant eleemoſynas,puniẽdi ſunt acriter, ut tradit Lap. alleg.
xviii.idẽ ergo dicendũ in iſtis ɔuentualibus,q non ſunt cano-
nici,habitũ tñ deferũt canonicalẽ in fraudem capellanorũ, &
illuſionẽ totius populi,ut ſaltẽ cogi poſſint dimittere talẽ ha-
bitũ.debent.n.ɔuentuales habitu,& inceſſu ꝓfeſſionẽ ſuã ple-
37 bi demonſtrare,†non ueſtibus canonicalibus decorem quęre-
re.c.fi. xli. diſtin.¶ Ioan.Fran.Ripen.a S.Nazario,Auenione.

RESPONSVM VI.

CONſtitutio Qua prouiſiones beneficiorum certis menſibus, vacantium Sępæ reſeruantur cuiuſuis collationem, prouiſionemque prætineant, ad beneficia prius reſeruata,aut ad prouiſionem legati Cardinalis (ob dignitatis prærogatiuam) vel Papæ uicarii non porrigitur, ne a ſeipſo ſubiipſi ſeruaſſe uideatur.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia reſeruata non legatus,neque ullus inferior conferre poteſt.*
2 *Derogatio generalis facta per uiam legis,derogat indulto, & priuilegio domini legati.*
3 *Rerſeruatum ſemel,ampllus videtur non poſſe reſeruari.*
4 *Beneficia vacantia per mortẽ alicuius prothonotarij,ſunt Põtifici reſeruata.*
5 *Reſeruationes ſunt odioſæ.*
6 *Diſpoſitio generalis in odioſis,etiam relata ad perſonas cuiuſcunque ſint ſtatus,dignitatis,& præeminentiæ,non comprehendit dominos Cardinales.*
7 *Papa,licèt reſeruaſſet beneficia ſpectantia ad collationem legati, non tamẽ uidetur reſeruaſſe beneficia ſpectantia ad collationem uicarij ſui. & uide rationem nu.8.*

Reſpon.interpreta.

IN Cauſa Canonicatus,& præbendæ Auenionenſis, uertente inter d. Iac.de Peruſiis reũ,
& d.Ant.Alueriacium, id ſolum inquirendũ uidetur, an
regula Adriani pontificis, de qua in thematæ,obſtet tit.d.Iac.
Et prima facie uidetur, quòd ſic. Quia per eandem regulam,
omnia beneficia uacantia de menſe Aprilis reſeruantur ſedi
Apoſtolicæ. Conſtat autem,ꝙ nec legatus, nec ullus inferior,
1 † põt conferre beneficia reſeruata.c.2.& c.ſi beneficia de præ-
ben.lib.6.Nec ob.ſi dicatur,ꝙ R.delegatus habet ſpecialem fa
cultatem ɔferendi beneficia etiam reſeruata, quia illi deroga-
tum fuit per dictam regulam,ut patet ex illis uerbis,Et ꝙ priui
legia,& indulta,quibuſuis perſonis, & collegijs, cuiuſcũq; ſint
ſtatus,dignitatis,ordinis,& cõditionis,per ſedẽ apoſtolicã con
ceſſa nullatenus ſuffragentur.Quę generalis derogatio etiã vr̃
derogare priuilegio,& indulto do.legati. cle. dudum. de ſepul.
maximè cum ſit facta ꝑ viã legis,†q efficacius derogat ſm Cal.
in ti.de priui.conſ.11.& Fel.in c.accedens.col.3.de preſc.¶ Sed

(hoc non obstante) ɔrium rñdendũ puto rõnibus subsequẽtibus. Primo, quia prædicta regula intelligenda est de beneficijs, quæ ante editionem eiusdẽ regulæ reseruata, nõ erãt, vt patet ex illis uerbis, ad collationẽ, & prouisionem, c. cũ in illis. §. j. de præben. in vi. Nã quæ semel sunt reseruata, frustra iterũ reseruantur, cũ lex, & natura nihil agãt frustra, l. ij. C. cõmu. de leg. l.
3 qui bis idem. ff. de ver. obl. Et quòd iam fuit reseruatũ, † non vñ amplius posse reseruari. l. nam & si sub conditione. §. post defectũ. ff. de iniust. rup irritoq; test. Canonicatus aũt, & præbendę huiusmodi, uacantes p mortẽ d. Ioan. de Acuto, erãt reseruati,
4 cum esset S.R.E. † prothonotarius, vt in extrauagan. ad regi-
5 men. de præbẽ. Secundo, qa reseruationes † sunt odiosę, vt ostẽdit Gemi. consi. 94. Clemẽs septimus. in fi. & ɔsi. 136. super j. du-
6 bio. in prin. In odiosis aũt generalis dispositio, † etiam relata ad personas cuiuscũq. statutus, dignitatis & præminentiæ, nõ cõprehendit d. Cardinales ca. j. de schisma. lib. vj. quem ibi ad hoc no. Io. Mona. qua rõne ɔsuluit Petr. de Anch. & regula cancellariæ de exp̃ssione veri valoris, non ligat Car. ɔsi. 185. proclariori. vbi uarias adducit rõnes, quas non transcribo, qa uideri pñt. Et eas transcripsit And. Sicu. in tract. de prestã. Card. in vij. q. basilica. & sequitur Pan. in cle. j. in prin. de exces. prel. & Lud. Rom. cons. 498. in casu, quo quæritur. col iij. vbi quasdam alias rõnes adducit, quas breuitatis gratia omitto. Et vltra allegata per eos, adduco in proposito auctoritatẽ gl. in c. inquisitores. in ver. exp̃sẽ. de hę. in vj. Tertio, qa R. d. legatus in ciui. Auenionis & Comitatu Venascini, est vicarius Papæ. Vnde licèt Papa
7 reseruasset † beneficia spectãtia ad collationẽ legati, non tñ uideret teseruasse beneficia spectantia ad collationẽ uicarij sui, qui repræsentat eius personam. c. 2. de cõsue. lib. 6. quia sic a se
8 ipso † sibiipsi reseruasset quod est dictu absonũ. d. ca. 2. ibi, nec ab eodem ad seipsum, & c. Imò impossibile, sicut a seipso sibi legari non põt. l. planè. §. si duobus, & l. legatum. §. i. & l. & quidem totum. ff. de leg. 1. Cætera, quæ surreptionem gratiæ dicti Ant. concernunt, non attingam, quia vulgatissima sunt.

RESPONSVM VII.

Dicèt Conferri possit beneficium sub cõditione si vacat, tamen ꝑpter præsumptam necis conspirationem non valet collatio facta prius, quã mors prælati verisimiliter innotescat.

SVMMARIVM.

1 *Regula de non verisimili notitia, non est exorbitans à iure communi, aliàs non esset regula.*
2 *Ordinarius potest conferre beneficia sub conditione, si vacat, etiam ignoranti vacationem.*
3 *Præsumitur asseuerans mortem ante vesimilem notitiam, esse conscius alicuius conspirationis.*
4 *Collatio facta sub conditione, si vacat; si non vacat, non tenet collatio.*
5 *Conditionaliter loquens, nil ponit.*

Respon. interpreta.

1 Regula De non uerisimili notitia, non † exorbitat a iure communi, aliàs nõ esset regula. i. j. ff. de regu. iur. Imò est ſm ius commune, & ſm rationem, & naturalem sensum, ut aliàs dixi inf. lib. 3. cap. 1. Non ob. ꝙ ordinarius possit conferre beneficium
2 sub ɔdõne, si vacat, † etiam ignoranti vacationẽ ſm gl. & scrib. in ca. 2. de elec. lib. 6. & Lap. alle. 6 quia istud fateor, licèt multi aduersent. Tñ maxima rõ diuersitatis inter casum collationis factæ purè, & assertiuè, de beneficio uacante per mortem beneficiati, cuius obitus notus esse non poterat impetrãti, nec collatori. Nam asseuerans mortem ante verisimilem notitiã
3 † præsumitur cõscius alicuius cõspirationis factæ in mortem alterius, & accelerasse impetrationem, ne præueniretur, & ista propriè fuit rõ dictæ regulæ. Hæc autem ratio cessat, qñ fit col
4 latio sub conditione, † si vacat: nam si nõ vacat nõ tenet collatio, quia facta de benefio uiuentis, c. 2. de conces. præben. Si vacat, cessat præsumptio cõspirationis, vel tractatus facit in mortem alterius: quia conditionaliter loquens † nihil ponit. l. si sub
5 conditione dandorũ decẽ. ff. si quis omis. cau. test. Et quia non impetrat tanquã magis vacet per mortẽ, quàm aliter, sed generaliter si uacat. ex qua generalitate non potest inferri concludens præsumptio, sicut qñ impetratur tãquam vacet per mortem. Et si ista ad sensum naturalẽ cõferãtur, prout fieri debet. l. scire oportet §. sufficit. ff. de excu. tu. verissima uidebuntur.

¶ De rescriptis.

RESPONSVM PRIMVM.

Mandatum Apostolicum præcipiens prouideri, seu conferri beneficiũ, iuxta formam, mentem, & tenorem alterius dispositionis, nullum sortit effectum, nisi ɔstet de mẽte, forma, & tenore dispensationis relatæ, cũ referenti nõ credatur, nisi cõstet de relato, sine quo dispõ nulla esset. Nec uerbis narratiuis Papæ creditur, cum narrat rem sibi fuisse suggestã. Cõmisso seu exequutio officiali, seu vicario epi Valentini commissa, intelligit solũ cõmissa officiali principali, & generali. Et ideo d. Morelli deputatus vicarius in causam absentiæ. Vicarij principalis, in rescripto nequaquam cõprehẽdi manifestũ est. quapropter, etsi mandatum exequatur, officio functus nõ est.

SVMMARIVM.

1 *Verbis narratiuis Papæ, seu enunciatiuis credendum est, & quomodo intelligatur, vide num. 3.*
2 *Mandatum prouidendi iuxta formam aliarum literarum, nihil operatur, nisi constet de alijs literis, quia non creditur referenti, nisi constet de relato.*
3 *Verbis enunciatiuis Papæ non creditur, si se referat ad suggestionem partis, cum semper subintelligatur, si suggesta vera sint.*
4 *Gratia Principis latissimè est interpretanda.*
5 *Executio commissa officiali seu uicario, intelligitur de vicario seu officiali generali, & principali, non de subrogato.*
6 *Executores non dantur, nisi qui in dignitate constituti sunt, & ibi uide: & qui dicantur esse in dignitate.*
7 *Vicarius, & vicegerens differunt, ideo rescriptum loquens de vicario ad vicegerentem non extenditur.*
8 *Executor non dicitur functus officio, si inutiliter, vel contra formam mandati exequatur.*
9 *Intellectus ad c. statutum, de rescrip. cum sua materia.*

Respon. interpreta.

Ex narratione Facti qnq; dubia resultãt. Primũ, an p præsentationẽ mãdati apł ci factã, p Claudio Abb. sancti. Rus. si fuerit affectũ bñficiũ de Albi. ita, ꝙ alia facta collatio nõ valeat. & rõ dubitãdi resultat ex eo, ꝙ mandatũ directũ pdicto abbati nõ arctabat simpliciter ipsum abbatẽ ad ɔfirmãdũ, sed iuxta formã & tenorẽ cuiusdã dispẽsationis, de qua nulla facta fides fuit ipsi abbati. ¶ Scdm dubium. an p negligẽtiã dicti Claudij, qui nõ petijt ſm bñficiũ vacans sibi ɔferri, fuerit extincta sua gra. ¶ Tertiũ dubiũ, an vigore literarũ pceptoriarũ, in qbus officialis epi Val. ɔstitutus fuerat executor, potuerit. d. Morelli ɔstitutus vicarius in casum absẽtiæ alterius vicarij ɔferre dictũ bñficiũ ipsi Claudio. ¶ Quartũ dubiũ, an dictus d. Morel ɔferendo bñficium vacaturum ꝯ formã mãdati dicat functus offõ suo. ¶ Quintũ dubiũ posita parte negatiua in pẽdẽti, an idẽ Morelli potuerit subdelegare subexecutorem nõ ɔstitutũ in dignitate, nec vicariũ alicuius epi. Qui ueritas est, me dirigat in viã lucis, & veritatis. ¶ Circa primũ, visum fuit prima ɔsideratione dicẽdũ, ꝙ nõ fuerit necessariũ exhibere dispensationẽ ex pluribus. Primo qa Papa in literis grosis attestat se fecisse hmõi dispensa. ergo satis dr facta fides,
1 qa uerbis Papæ, † et enũciatiuis, est credẽdũ, cle. vnic. de proba. Scdo, qa in dictis gratiosis lr̃is refertur dispẽsationis tenor, & sic sumus certi de dispẽsatiõne, & de tenore. vñ succedit ɔclio Bar. i l. admonẽdi, col. 2. ff. de iureiu. p illũ tex. & in l. cũ q. §. iulia. de ɔsti. pec. ꝙ si psona in sua dispẽsatione faciat pfectè mẽtionẽ de alia dispẽsatione, q ɔsistit in sua volũtate, & ptãte, tũc nõ est necesse fidẽ facere de relata dispensatione inferius, quẽadmodũ si Princeps mãdat solui collectã. j x. dies ad pẽnã quanti pluris, iuxta formã statuti, ꝙ nõ erat necesse exhibere statutũ. sequit Alex. in auth. si qs in aliquo. C. de edẽ. col. fi. & p isto fundamẽto magis ad terminos nr̃os facit dictũ Inn. qđ dictum sequunt cõmuniter Doc. in c. inter dilectos, de fin. inst. vbi vult, ꝙ si in priuilegio ɔfirmatorio referat tenor alterius confirmati, nõ est necesse fidẽ facere de primo cõfirmato. & cõprobat ibi Fel. col. 4. ex multis, q non refero. & bñ facit decis. Pau. de Cast. cons. 220. in cã decimali. vbi decidit, ꝙ ista verba, iuxta formam antiquam inuestiturarũ, nõ faciũt inuestiturã ɔdõnalẽ, si ɔstat de certo mõ decimandi. & ad ꝓpositũ ɔsuluit Dec. ɔs. 169. col. 4. ꝙ p ista uerba Papæ possit talis ɔferre, sicut consueuerat eps, fundata est intẽtio primi legati, et ꝙ nõ pbet qualr eps sit ɔsuetus ɔferre. Tertio facit, qa ista verba, put & similia apposita in aliqua dispõne, dñt intelligi, ꝙ sint potiꝰ casualr q̃ ɔdõnaliter, c. Abbate scti Siluani, de ver. si, & p Bart. in extraua. ad repri. i verbo, put. ¶ Premissis & similib. & nõ attẽtis, puto ꝙ hic ante purificatã grãm p exhibitionem dispẽsatiõis potuerit ordinarius collator ɔferre dcm̃ bñficiũ de Albib. d. Claudio iux. cle. 1. de ɔces. pb. q̃ cle. ꝓcedit, et ꝙ in grã appositum sit decrtũ irritãs, & c. ſm Rotã deci. 115. sub rubr. de ɔces. pbẽ. in nouis, qa nõ tenebat d. Abb. uirtute hmõi mãdati ꝓuidere ipi Claudio professo alterius ordinis, ɔstito sibi, ꝙ ipe Claudius esset dispẽsatus ad bñficia obtinẽda alterius ordinis. c. cum singula. §. prohibemus. de pb. li. 6. Videamus ergo, an p dictas lr̃as grãe probetur dispẽsatio. & ex j. scriptis arbitror, ꝙ nõ. & pmo, qa cõmis-
2 sio, seu mãdatũ † ɔferẽdi, seu ꝓuidẽdi iuxta formã aliarũ literarũ, nihil opat, nisi ɔstitutio de alijs lr̃is. ſm gl. in c. j. in gl. fi. de fide instr. Scdo, qa nõ credit documẽto facieti de alio mẽtionẽ, nisi cõstet de relato. auth. si qs in aliquo. C. de eden. c. 1. de fide instr. Tertio, qa dictio, iuxta tenorẽ, apposita in ɔfirmationib. stat in dubio ɔdõnalr, ſm gl. i c. qm̃ Abbas. i gl. fi. ff. de off. de le.

per

p quam ita in ppposito nro psuluit Lu. Ro. psi. 336. circa pposi-
tã. & ista opi. verissima apparebit ex rñsionib. accommodandis
ad ea, q pro pria op. s. alli. fuerũt. ¶ Nõ ob. j. q credat verbis enũ
3 ciatiuis Papæ, qa verũ nisi Papa † asserat narrata per ipsum si
bi fuisse suggesta, qa tũc nõ vult sibi credi nisi de veritate appa
reat. c. ex literis. de fid. instr. c. si Papa. de priui. in 6. c. si dignita
tem. de præben. ita declarat Car. in cle. literis. de proba. col. fi. in
proposito modo Papa non simpliciter narrat dispẽsatiõnẽ fe-
cisse, sed addidit hoc sibi fuisse suggestũ. inquit. n. cũ quo vt ac-
cepimus & c. illa enim verba, vt accepimus, idẽ important ac
si diceretur ita est, vt nobis dcm̃ fuit. vñ nisi cõstet ita esse, non
dẽt grã effectũ sortiri. c. qa circa de psan. & assi. tradit in cã. 2. &
in c. pstitutus vbi Fel. in 1. col. de rescrip. & si ad istud aãduerta
tur tolluntur oĩa fundamenta partis aduersæ. Ad secundũ, dũ
dicitur, q narrat totus tenor dispensationis in literis grosis, iõ
credẽdũ est Papæ, et q de dispensatione fides nõ fiat. Rñ. mul-
tipliciter primo, q posse procedere si Papa sup tali narratione
simpliciter se fundaret: secus si dicat ita sibi fuisse suggestũ, qa
ad partis narrationẽ tũc vr se referre, ita rñdet, in spẽ Lud. Ro.
in d. cons. 336 Scdo rñ. q illud qd dr̃, q si pstat de tenore relati,
q dispositio referens plene, pbat, pcedit qñ dispositio de se va-
lida est, et q falsum esset relatũ, ita loquitur tex. in d. l. admonẽ-
di, cum alijs, s. alle. secus si sine relato dispositio nulla esset, vt in
casu nro. d. §. phibemus. ita Dec. cons. 63 in 2. dub. & ita etiã vo-
lunt Ale. & oẽs Mo. in d. l. admonendi. & ad sensum constat, q
est verissimum. Tertiõ rñ. q et q standum esset verbis Papæ su
per hoc, q dictus Claudius sit dispẽsatus; nõ tñ ppea seqtur, q
dispensatio valeat posset. n. aliquo subreptionis vitio laborare,
pp qd non valeret, vt per Gem. p. 92. quasi per totum. & cons.
33. colum. 2. & seq. & 128. in princip. Alexan. consi. 114. lib. 1. tra
ditur in ca. postulasti de rescrip. & ad istum effectum debuit ex
hiberi, & sic grã iustificaretur iuxta tex. n cle. 1. de cõces. præb.
nõ ob. tex. in d. c. Abbate sancti Siluani, quia pcedit in priuile-
gijs. secus in rescri. fm Lu. Ro. in d. cõsi. 336. Fel. in c. 2. de rescri.
col. 5. Item procedit qñ Papa se simpliciter fundat in narratio-
ne dispositiua, secus si se referat ad narrationem partis, quia
tũc subintelligit clausula, si ita sit. d. c. 2. de rescr. vt s. dixi. ¶. Cir-
ca secundũ non expedit insistere, qa fuit facta grã de bñficio,
qd ipse Claudius post præsentationem literarum dixerit acce-
4 ptandũ. quo casu est in electione sua † acceptare secundũ, vel
tertiũ, & sic nulla põt ei imputari negligentia ita Fel. in capitu.
sanctæ Crucis. col. 4. de rescri. hoc modo limitans dispõ. capi. si
clericus. de pb. li. 6. cum si. ¶ Circa tertiũ non insistendo in ver
5 bis, rñ. q cõmissio, † seu executio commissa officiali, seu vicario
epi Valẽtini, intelligit facta solum officiali gñali & principali
secundum glo. in cle. & si principalis. in ver. principa. de rescri.
quam sequuntur omnes ibi, maximè Card. & Imo. videndum
ergo est, an dictus Morelli deputatus vicarius in casum absen-
tiæ officialis principa. & gñalis, dicatur et ipse principalis offi-
cialis; & pñr dicatur cõprehensus in literis executorialib. dicti
Clau. & proculdubio existimo, q no ex infrascriptis. Primo qa
6 ex stilo curiæ solũ dñr executores grarum † pstituti in dignita
te fm Rot. decis. 369. in nouis. sub rub. de rescript. & in hoc pro
cedit dispõ c. statutum. de rescrip. lib. 6. & quia vicarius epi dicit
hẽre dignitatem, concessum fuit q possit esse delegatus & exe
cutor. d. clẽ. & si principalis. Sed constitutus vicarius in casum
absentiæ alterius, non habet dignit. vt probabo, ergo non erit
comprehensus in rescri. q autem non habet digni. ondit, quia
cõstitutus vicarius ad tps. i. durãte ab sñia alterius, nõ põt dice-
re se principaliter vicarium, ergo non erit in dignitate. probat
quia digni. ecclesiastica debet esse perpetua, aut no. in c. veniẽs.
vbi gl. de filijs psb. in c. præcepta, 55. dist. Arc. in c. cũ de bñficio.
de preb. in 6. no. in c. de multa, eo. ti. in anti. & si dixeris, vicarius
epi potest ad nutum epi reuocari, vt no. in c. sua. de offi. vica. &
in d. cle. & si principalis. rñ. qñ deputatur vicarius ab epo sim-
pliciter, intelligitur deputatus ppetuo. i. donec vixerit. c. si grõ-
sè. de resci. in 6. & pñr aptitudine dicit constitutus in dignitate
perpetua, quod sufficit. Sed qñ cõstituit vicarium ad tps, certè
non põt dici aliquo pacto in dignitate cum aptitudine, nec es-
sentialiter posit dici hre ofim ppetuo. & ita tenet Fel. in c. ex li
teris col. 7. de constit. vbi p plura cõprobat q s. dicta sunt. Scdo
pbat arg. de re ad tps, q est optimũ ar. l. miles ita. de te. mi. ff. sed
vicarius constitutus ad certas cãs tm̃ nõ põt esse delegatus, fm
gl. & oẽs in d. cle. & si principalis, in ver. foraneo. ergo nec etiã
in vicario constituto ad tps. Tertio incõuincibiliter, pbat, quia
7 deputatus a superiore in locum absentis nõ dr vicarius, sed † vi
ce gerẽs. l. 2. C. de offi. eius, qui vic. alte. gerit. tradit Ale. ibi latè,
Mo. in rub. de offi. eius, cui mã. est iuri. ff. Cum ergo differat vi-
carius, epi, & vicegerẽtes vicarij, non video, quõ dictos, Morel.
vicegerẽtes, & nõ vicarius posset dici pprehẽsus in rescri. Quar
to substitutus in casum absẽtiæ alterius nõ põt dici principalis,
vt de se patet, ergo nõ erit pprehẽsus in mã. quod intelligit de
principali, vt dr in d. cle. & si princip. ¶ Circa quartũ reperio In.

in c. j. de re iu. formare qõnẽ nrãm, & dicẽtẽ q si executor per
errorẽ facti pferat bñficiũ nõdũ vacãs, credẽs vacare, q no est
functus offõ suo. Si aũt sciẽter cõferat bñficiũ vacaturũ, vt in
casu nro, sentit, q expirauerit eius ptãs. sed In. & cõiter ali, in ca.
in lris. de of. dele. indistinctè pcludunt executorẽ inutilẽ † exe-
8 quentẽ nõ esse functũ officio suo. & maximè qñ exequit p for-
mã mãdati, p l. qd tñ. de arbi. ¶ Circa vltimũ, vr q potuerit sub-
9 delegari executor nõ pstitutus in dignitate, qa dispõ † c. statu-
tũ, nõ hẽt locũ in executorib. grarũ fm Io. Mona. Arch. & Io.
An. d. c. statutũ, in §. in nullo. & vr seq Rota in dec. 292. in anti.
de executo. grarũ, ergo et nõ habebit locũ in subexecutorib.
vt dicit Rota ibi, & in decis. 369. in nouis. q licet de stilo curiæ
non deputent executores grarũ nisi sint in dignitate, tñ talis
stilus non recipit in subexecutorib. ¶ Breuiter, qa non vidi exe
cutoriales, non possum dare certum responsum, sed distinguẽ
1 do resoluã dubitationem. dico itaq; faciendos esse duos casus.
Primus erit in meris executorib. & subexecutorib. quib. tm̃ fa-
cti executio cõmittit: & in istis nõ hẽt locũ dispõ. d. ca. statutũ.
& in istis terminis loquuntur gl. Arch. & Io. An. in d. §. in nullo.
Secundus casus est in executorib. & subexecuto. mixtis, qui ha-
bent procedere citatis citandis. & isto casu pcedit dispositio d.
c. statutũ, fm Rot decis. 370. in nouis. Gemi. & Peru. in d. c. statu
tum. & ex hoc seqtur q executores, & subexecutores, qui hñt
procedere in forma iudicis iuxta no. p Inn. & alios in c. fi. de p-
scri. debent esse in dignitate, qa tales executoriales æquiparan-
tur literis cõtentiosis, fm. Gemi. in d. c. statutum. & Fel. in c. po-
stulasti. col. 3. de rescip. determinat, q literæ gratiosæ date ptra
eũ, q non erat obligatus ad puidẽdũ, vt in casu nostro, æquipa
rãtur literis pten tiosis, & isto casu pcedit dispositio c. statutũ.

RESPONSVM II.

Sententia Lata per dominum Vicegerentẽ, tanquam per iudicem ordinariũ, cum nullam per auocationẽ ordinariã iurisdictio-
nem habebat nulla est. Nullo et iure sñia, d. Anto.
de rer. confirmatoria sententiæ prædicti d. Vicegerentis subsi
stere potest, eo qa quod nullũ est, confirmari non posse explo-
rati iuris sit, & fm ea quæ proponuntur, ex aliis nulla redditur

SVMMARIVM.

1 *Per verba audiat vicegerens, citet, reassumat, iustitiam faciat, & rõne præuia procedat, iurisdictio non confertur, sed solum excitatur.*
2 *Iudex delegatus, idẽq; ordinarius, potest ex vtraq; iurisdictione procedere.*
3 *Si ordinario causa vna specialiter demandetur, delegatus illius causæ efficitur, quia noua iurisdictio sibi impartitur.*
4 *Iurisdictione ordinaria sublata, per rescriptum delegatã concedi necessũ est.*
5 *Sententia ex defectu iurisdictionis lata, nulla est, nullitatisque exceptio perpetuò opponi potest.*
9 *Sententia confirmatoria prioris inutilis, nulla est.*

Respon. interpreta.

Viso Processu, & iis q in pmisso longo themate re-
citantur, visum fuit prima psiderõne sñiam
sustineri posse, qa p verba rescripti solum vr excita-
ta iurisdictio ordinaria, non aũt concessa delegata.
cãtant. n. in hunc modum, auocamus, & audiat † uicegerens,
citet, reassumat, & iustitiam faciat. quæ uerba solum sunt exci-
tatoria, & non conferunt aliquam iurisdictionem iudici ordi-
nario, vt per Canonistas in ca. licet. de off. ordin. & in cle. unic.
de off. dele. non. n. p clam, iustitiã, facias, dat aliqua forma sed so
lum qdã monitio. c. cum dilecta. de resc. Fel. in cap. ex officij. de
prescrip. minus ẽt pfertur iurisdictio, vel dat noua forma p ista
uerba, cites, audias, & rõne puia procedas, fm Pan. in ca. fin. de
off, dele. p Ias. in l. fi. col. pe. C. vñ leg. merito sñia lata vr ab ipso
d. uicegerente tanquam ab ordinario, cũ aliter pferri non po-
tuerit. prçterea dato q per. hmõi rescriptum fuerit pcessa iuris
2 dõ delegata, cõis tñ extat pclusio, q delegatus, † idẽque ordina
rius pt ex vtraq; iurisdictione pcedere. fm Inn. Io. An. & Fe. &
cõiter Do. in c. cũ ex officij, de psc. vbi Inn. Imo. & Pan. & Fel. ex
tẽdũt in tm̃, q possit in vna parte iudicij procedere ex delega-
ta, in alia ex ordinaria, & hoc clarius concludit idem Imo. in c.
nisi esset. col. j. de pben. sic ergo potuit d. Vicegerens procede-
re ut delegatus. postmodum pronunciare tanquã ordinarius.
¶ Prædictis, tñ, & similibus non attentis, pñum arbitror de iu-
re uerius. & pro faciliori resolutiõne uidendum est an d. Vice-
gerens p hmõi rescriptum fuerit constitutus delegatus. Et in
isto puncto indubitanter teneo, q sic, ex pluribus. Primo, quia
cõis est pclusio Inn. & aliorũ, in d. c. licet, & in d. c. cũ ex offic. j. q
3 si ordinario † committat una cã spãlis, q tunc in illa causa effi-
ciatur delegatus, ad tex. in d. c. licet, rñdet procedere & qñ gñã
liter excitat iurisdictio ordinarij. secus si in certa causa. Scdo,
qa qñ causa erat extra manus ordinarij auocata, & alteri com-
missa, si postea Papa, ut legans eandẽ cãm ipsi ordinario com-
mittat, dr delegatus ea rõne, qa dat sibi noua iurisdictio, cum
illa cã pp commissionẽ alteri factã iurisdictionẽ nullam hẽat.
ita uolunt Card. Imo. & Fel. in d. ca. licet. & hoc verissimũ in fa-

cto

ĉto aūt p̄ſupponit cam,hanc prius fuiſſe dem andatam d. Præ-
poſito de Albibus.igitur & c.Et ſi dicatur d.Præpo.de Albibus
tunc fore vicegerētem.rn̄detur , ꝙ cauſa non fuit ſibi cōmiſſa
ut uicegerenti,ſed vt p̄poſito.c.qm̄ abbas.de off. de leg.tertiò ,
qa ſi appareat ex verbis reſcripti legatū velle, ꝙ ordinarius co-
gnoſcat auctoritate ſua,tunc efficit oīno delegatus. c. cū áliq-
bus.in ver.auctoritate nr̄a.de reſcrip,libr. 6.vt in cauſa iſta cla-
riſſimè apparet legatum uoluiſſe , ꝙ ex iuriſdictione delegata
procederet in cauſa,ex eo,ꝙ in ipſo reſcripto dixit auocamus,
4 per quam auocationem oīs † iuriſdictio ordinarij tolitur, c. vt
noſtram.de appella.cum ſolitis concordan.ſublata igitur iuriſ-
dictione ipſius ordinarii,neceſsè eſt dicere , ꝙ per reſcriptum
detur noua iuriſdictio,& ſic ꝙ voluerit d.Legatus,ꝙ ipſe vice-
gerens cognoſcat ex iuriſdōne noua & delegata ſibi conceſſa.
& iſta eſt ipſa veritas, quam poſſem multis ſimilib.& auctorita
tibus comprobare,quas,omitto,quia res ipſa de ſe clara eſt. Ex
iſtis infero nunc,ꝙ ſententia eſt ipſo iute nulla,quia lata per d.
Vicegerentem tanquam iudicem ordinarium , q nullā iuriſdi-
5 ctionē † ordinariā hēbat : tn̄ quia ſublata erat per auocationē
maximè propter p̄cedentem delegationē alteri factam ; & ſic
ex defectu iuriſdictionis ſnīa non tenet. eod. titu. C. ſi a non
comp.iud.& in terminis hoc ſic decidit Inn.in c.cum M.Ferra.
de conſt.Pan.in d c.cum ex officij col.5.& ibi Fely. colu.13.ver.
tertius caſus ubi dicit hoc eſſe indubitatum.cum ſit ergo nul-
la ex defectu iuriſdictionis,reſtat conludendum,ꝙ hęc nullita-
tis exceptio perpetuo opponi poſſit,iuxta gl. ſingulatem, licet
vulgatam,in cle.nunc,de ſequeſt.poſſeſ.& fruc.in propoſito ſi
ne veritatis præiudicio,ꝙ d. Vicegerens eſſet ordinarius , & de
legatus tm̄,qa ꝓnunciauit , ut p̄mittitur,ſe fore delegatū, & ꝯ-
ſequenter velle procedere tanq̄ delegatū , ſi poſtea pronūciat
tanq̄ ordinarius , ſnīa non tenet ſm Inn.in d. c. cum ex officij.
quem ſequitur ibi Fel.col.9.Nec ob qđ dictum fuit ſupra,ꝙ or-
dinarius idemq; delegatus poſſet variare,& mō ꝓcedere vt or-
dinarius,& modò vt delegatus,quia verum,ſi non eligit expreſ
sè qua via velit procedere:ſecus ſi ſemel elegit, qa tūc non po-
terit variare,maximè ſi eſt eccleſiaſticus.cle. j. de renun. ita re-
ſpondet & declarat ibi Fel .Ex premiſſis ēt ſeqtur , ꝙ non valet
ſnīa d.Ant.de ferarijs confirmatoria primæ ſnīæ d.Vicegeren-
tis quia debuit pronunciare ipſa nullam, non aūt confirmare.
6 † ſed aliis ēt rōnib dicta ſnīa cōfirmatoria viribus nō ſubſiſtit.
Prima rō.quia lata ꝯ formā ſuæ cummiſſionis, quæ forma erat
diligenter obſeruanda. c. cū dilecta. de reſcr. erat.n.cauſa hæc
delegata ipſi d.Ant.in terminis,in quibus erat coram d. priore
ſancti Pontij,qui pronunciauerat plus cognoſcendo de articu
lo attentatorum antequàm cognoſceretur de cā principali ,
cui interlocutorię acquieuerunt partes, & merito quia iuridi-
ca,vt eſt caſus in c.non ſolum.in fi.ibi ante omnia.de app.lib.6.
& pendente cognitione attentatorēm inſtantia appellationis
dormit ſm Pan.in c.ex rōne,de appel.relinquitur ergo ꝙ lata
fuerit iſta ſententia confirmatoria omiſſo articulo attentato-
rū ꝯ ius,ꝯ interlocutoriā.q̄ taanſiuit in rē iudicatā,& ꝯ ordinē
reſcripti committentis cognitionem , & deciſionē ipſi d. Ant.
ſm terminos qb.pendebat coram d.priore.ergo nulliter.l.j. C.
qn̄ ꝓuo.non eſt neceſ.& in terminis proprijs reperio ita cōſu-
luiſſe Gem.con 57.inci.in cā arch.col.j.qui videatur, qa cogno
ſcitur ex his dictis nullitas huius ſnīę Scđa rō nullitatis, quia la
ta,lite non ꝯt.inter.ꝑtes,prout ſignanter decidit Rota deciſi.
9.in 9.gl.& Pan.in c.Raynal.in uer.conteſtate. de teſt. lata etiā
non ſeruato ordine iuris,nulla data dilatione ad probandum
ex abrupto con concluſo in cauſa.ergo nulliter.l.prolatam. C.
de ſenten.& interlo.om.iud.cum vulgaribus. & hæc ſufficiunt
ad demonſtrandum quòd bene fuit de nullitate dictum.

RESPONSVM III.

CLauſula, Quòd ſi non oēs,in reſcripto delega
torio appoſita,concurſum oīum de-
legatorum in cognitione cāæ reqrit, niſi ꝯſtet de le-
gitimo impedimēto.in qua legitimatione triplex in-
terpellatio requirit,nec reſcriptum extenditur ad perſonam
nec ad dignitatem in eo non expreſſam. hoc ideo reſcriptum
conceſſum Præpoſito Lumelli,domin.Ioanem Georgium nō
complectitur,cum non ſit dicti loci Præpoſitus,ſed cōmenda-
tarius.¶Clauſula,dummō tp̄e datæ præſentium non ſit in eis
alicui ſpecialiter ius q̄ſitum,in reſcripto non exp̄ſſa,ſubintelli-
gitur,adeo vt prior in data præferatur priori in collatione.Sic
etiam per clauſulam,anteferri, non tollitur ius alteri acquiſi-
tum ante p̄ſentationem breuis & gr̄æ,& ante acceptationē fa
ctam p hēntem prouiſionē ad beneficia,q̄ duxerat acceptāda.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula,ꝙ ſi non omnes,operatur ut unus ſine alio procedere non poſſit.*
2 *Reſcriptum delegatorium non extenditur ad perſonam , nec ad dignitatem non expreſſam.*
3 *Cum potui nolui,cum uolui adimplere nequiui.*
4 *Proceſſus agitatus poſt exceptionem ſuſpitionis oppoſitum, antequā de ſuſpitione cognoſcatur,eſt nullus.*
5 *Paria ſunt aliquid eſſe certum per ſe,vel per relationem ad aliud.*
6 *Reſcriptum ſurreptitium nullam tribuit iuriſdictionem.*
7 *Actio nulla ſine obligatione conſiſtit.*
8 *Promittens de rato,non tenetur ex contractu, ſed ad intereſſe.*
9 *Clauſula , dummodo tempore datæ præſentium non ſit alicui ſpecialiter ius quæſitum,in reſcripto non expreſſa,tacite tamen ſubintelligitur.*
10 *Sciptura non eſt de eſſentia gratiæ.*
11 *In correctorijs,ſeu exorbitantibus,non eſt licita extenſio.*

Reſpon.interpreta.

INtegerrime Aſſeſſor,in cauſa vertēte inter hos
reuerēdos Canonicos,puto d. Frā-
ciſcum de Girardis,& conſortes reos coniunctos,fore ab-
ſoluendum a petitis per d.Ioan. An. Primo,ex defectu iu-
riſdictionis d. Præpoſiti. Nā in reſcripto delegatorio dati ſunt
1 tres iudces cum clauſula,ꝙ ſi non † omnes,quo caſu vnus non
poteſt procedere ſine alio,niſi conſtito de impedimento.cap.
prudentiam.in prin.de offi.deleg.c.quod plures.eo.ti.in 6.Nec
obſt. dum dicebatur , quòd clauſula operatur etiam quando
alij volūt procedere,quia ſatis tunc vnus impeditur, cum alius
procedit,ex quo alij volunt ſecum procedere,per text.in c.pru
dētiam.§.adiicimus.quia ego reſpondeo . quòd in caſu noſtro
non conſtat legitimè quòd alij duo nolint procedere. nam re
quirit,ꝙ ter interpellati fuiſſent,vt debeant procedere, ſi tunc
recuſaſſent.bene poſſet procedere alius. ¶Secundo, cā eſt cō-
miſſa ſub nomine dignitatis trib.præpoſitis , inter quos nomi-
natur d.Præpoſitus Lumelli;ſed pars mea negauit d.Io.Gergiū
fore præpoſitum Lumelli:vnde ante omnia aſſerens eum pro-
poſitum tenebatur probare per regulam l. ei qui de proba. &
idem in ſpē tenet Spec.in tit.de offi.dele.§.excipi pōt.ver.itē ꝙ
nō eſt ꝯſtitutus.nec huic obſtat ſi diceret,Papa in reſcripto ap
pellat præpoſitum , ergo talia verba Papæ aſſertiua probant.
clemen.1.de probat.cum ijs,quæ copioſè dicit Fel.in c.cū a no
bis.col.1.& ſeq.de teſt.quia licèt Papa aſſerat in eccleſia Lumel
li adeſſe præpoſitū,non tn̄ aſſerit,ꝙ d.Io.Geor.ſit præpoſitus il
lius eccleſiæ.Imo de ꝓprio nomine d Io. Georgij verbum nul-
lum in reſcripto. vnde ſuccedit reſtrictio , quam dat Gemi. in
conſi.53.colum.penul. ꝙ creditur ſolum expreſſis & nō omiſ-
ſis,etiā ꝙ ſint omiſſa neceſſaria ad valetudinem expreſſorum.
Non obſtat,ꝙ ſit commendatarius perpetuus,quia cauſa non
fuit demandata commendatario , ſed præpoſito,vn̄ reſcriptū
2 † delegatorium non dēt extendi ad perſonā, nec ad dignitatē
nō expreſsā.c.qa de reſcri.Tertio dato ꝙ reſcriptum poſſit ex-
tendi ad cōmendatariū,tn̄ adhuc eſt proceſſus nullns, qa pro-
cedit tanq̄ Præpoſitus,non tanq̄ Cōmendatarius . ergo ſucce-
3 dit regula † pđ potui nolui & c l.multū.C.ſi quis alt.vel ſi.& fa
cit,quia ſi aliquis pōt inde procedere,vt ordinarius , & ꝓcedat
vt delegatus,ſi delegatio non valet , proceſſus ēt nō tenet . ſm
Io.An.Pan.& oēs in c.cū ex officij.de reſcr.& Bar. & legiſtas in
l.1.C.qui pro ſua iuriſ.prætermiſſa opi.Barb.in conſ.2.vo.2.quę
vr̄ falſa , quia commendatarius non habet dignitatem , vt per
Soc.conſi.32. vol.1. Quarto proceſſus eſt nullus,quia agitatus
4 poſt oppoſitam exceptionem ſuſpicionis † antequàm fuerit
cognitum de cauſis ſuſpicionū.c.ſuſpicionis.de off.dele.c.cum
inter.de excep.c.ſi contra vnum,c.iudex ab apoſtol ca ſede. de
offi.deleg.in 6.Alex.conſ.89.diligenter.vol.1.Fel.in d.cap.ſuſpi-
cionis.Nec huic ob.cum dr̄,ꝙ exceptio ſuſpicionis non fuit le
gitimè oppoſita , quia non fuerint expreſſe cauſæ ſuſpicionis,
quo caſu talis exceptio generalis non debet releuare excipien
tem.l.Titiæ textores.de leg.1.quia rn̄.quòd in ſpecie fuerūt ex-
preſſæ cauſæ q̄ plures in comparendo ad præſentationem re-
ſcripti ad principium , poſtea fuit oppoſita exceptio ſuſpicio-
nis in omnib.& per omnia,prout antea fuerat oppoſita, & ſic
5 etiam dr̄ ſpecificè oppoſita, quia † paria ſunt aliqđ de per ſe in
ſpecie opponere,vel per relationem ad aliud,l.in ſumma. ff.de
re iu.l.2.3.& 4.C.de ſenten.quæ ſine cer.quant.& ſi pars aduer
ſa velit inſtare,ꝙ illa p̄ſentatio reſcripta fuit facta ad diuerſam
cām.aduertat integritas veſtra,quia etiam iſto caſu,ſi pars dice
ret hoc,proceſſus non valeret , quia huiuſmodi cā fundat ꝯ re-
ſcriptū,qđ ſi non eſſet præſentatum,proceſſus non valeret.ca.
ceterum,vbi Fel.col. 8. de reſcri.& tenet expreſsè Bal.in l.3.§.1.
ff.quod quiſque iur.tn̄ ſi pars aduerſa negat illam præſentatio-
nem eſſe,in hac cauſa nulla alia reperitur p̄ſentatio, igitur &c,
Quinto , procedi nō potuit ad præceptum ſtante exceptrone
refectionis expenſarum , quæ eſt impeditiua proceſſus , Sexto
6 ne reſcriptum † ſurreptitium nullam tribuit iuriſdictionem .
c.ad audiētiam.el 2.de reſcri.& in ca. 2. de filijs præsb.ſed hmōi
reſcriptum eſt ſurreptitium,igit &c.minor ꝓbatur, qa non eſt
facta mentio litis pendētiæ corā ordinario,de qua fieri debuit.
c.cæterum.vbi Fel.col.3.eod.tit.de reſcri.& Fel. in c.ſuper liter.
col.7.& ſeq.eod.tit. glo. & Pan.in c.prudentiam.§. ſexta.de off.
dele.c.inter monaſterium.de re iu.Gem.conſi.120.col.1.c.2.vt
lite penden.lib.6.Eſt ēt nullus ꝓceſſus ex defectu actionis ꝓpo
ſitæ.

sitę. Primo q̃ d. Elisabet experit̃ d. Io. Angelus sine actione, vñ repellendus est, l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. cum. n. nihil gestũ reperitur vñ nasci possit oblatio, q̃ re, aut verbo, aut cõsensu cõhitur. Insti. quib. mo. re. cõhi. obli. hæc. n. d. Elisabet in cõctu locationis re, aut verbo non consensit, ergo nulla oblatio,
7 & sic ẽt necessario † nulla actio. l. licẽt. §. ea oblatio. de procur. ff. cõ vero d. Franc. & Guil. nulla cõpetit actio locati, qa nihil conduxerũt suo ꝓprio noĩe, sed nomine dictæ d. Elisabet, pro qua de rato promiserunt, & ꝙ ratificabit. cõtra aut facientem cõctũ
8 nomine alterius cum promissione rati, non datur † actio ex cõctu, sed cõpetit actio ad interesse. l. 2. ff. rẽ ra. hab. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de uer. ob. in prin. Et ẽt nullus ex modo agẽdi, qa debebat offerri libellus nõ obstãte statuto, qa &c. ¶ Septimo, qa in prouisione d. Bartholdi Esmini est inserta clausula dummodo tempore datæ præsentium non sit in eis alicui specialiter ius quæsitum, & dato, quòd inserta non foret, tamen
9 † subintelligitur. c. tibi qui. c. si duob. de rescrip. li. 6. cum itaque tpe. datæ esse acquisitum ius in ecclesia sancti Stephani de sancto Saturnio d. Io. auctoritate apostolica, bene sequitur, ꝙ tanquam priori in data; & in executione dẽat preferri dicto d. Bartholdo posteriori. d. c. duob. & in c. capitulum. de rescrip. in anti. cum solitis cõcor. Quòd aũt esset ius q̃situ in dicto bñficio ꝓ fato. d. Io. ꝓbatur, qa executor apostolicus illud in executione mandati apostolici contulerat eidẽ d. Io. per quam collationẽ acceptatam plenum ius acqritur in bñficio, c. fi. de concel. pb. lib. 6. c. si ordinario. de pb. eo. li. Imo per solam p̃sentationẽ mãdati, & petitionem dr̃ acq̃situ ius in bñficio, q̃n per executorẽ stetit quominus mandatum apostolicũ suum debitum sortiretur effectum, adeo ꝙ is cui ex post facta fuit prouisio ꝑ Papã, cum clausula, si non est alteri ius q̃situ, non oportet p̃ferri, qui prius suum mandatum insinuauit executori, secundũ Rot. de concel. pben. decis. 2. in anti. & per Feli. in d. c. capitulum. col. 4. uers. quartus casus, &c. & plenè ꝑ Fel. in cap. cãm quæ. co. 13. de resc. versi. clausula anteferri. Quantum ẽt sit, respũ d. Antoni. Tertulij non est dubitandum, quia anteq̃ executor fulminauerit processum, & añ p̃sentationem suę ꝓuisionis factã executori, iã erat acq̃situm ius in re p̃dicto d. Io. vt patet ex data executorialium literarum, quæ fuit decima Iulij. & collatio fuit facta per executorẽ p̃dicto d. Io. die octaua Iulij. uñ s̃m ius cõmune, & s̃m regulas cãcellariæ, breue, & clausula anteferri nõ tollet ius acquisitum alteri añ p̃sentationem breuis, & grę habentis clausulam anteferri, & ante acceptationem factam ꝑ habentẽ ꝓuisionem ad bñficia q̃ duxerit acceptanda d. c. tibi q. de resc. lib. 6. tradunt Pano. & scriben. in c. capitulum. eod. titu. in anti. Quantum ad Ioannem de Gaudiaco nihil dico, quia non vidi suam prouisionem, de iure sufficit signatura. Imo sufficit sola gr̃a. ore pontificis prolata absq; signatura hoc mõ, fiat ut peti-
10 tur qa de essentia grę † non est scriptura, s̃m Cal. in c. q̃squis. de ele. Bal. in l. j. in fi. C. de con. seruo manumis. Fel. ĩ c. Rodulphus. col. 16. de rescr. hinc est ꝙ collatio 2. p̃t mitti, ut per Bal. & Bart. in rub. de resc. & dato ꝙ exigeret scriptura, vt potè in priuilegiis requiritur, vt dicit gl. in c. j. de censi. li. 6. per text. in c. porro de priuilegiis nã satis & sufficienter dicetur dispensatio hmõi scripta, si scriptum reperiatur verbũ fiat litera, & facta est nec, requirit aliqua expeditio literarum, qa gr̃a ex sola signatura ꝑfecta est, c. istõnis cum gl. 25. q. 2. & gl. in cle. dudũ. §. nos etem. de sepul. Pan. in c. nostri. de elec. & in c. in nr̃a de rescr. Nec ob. regula cãcellariæ 29. in ordine. incip. item ꝙ omnes. qa loqtur in commissionib. causarum & ꝓcessib. habendis sup gratiis ad beneficia. quorum buellę expeditę nõ fuerũt, vñ non est fien-
11 da extensio ad dispensationes, cũ dicta regula sit exorbitãs † & correctoria, l. qđ uero cõ. ff. de legi. & tradit ꝑ glos. & scriben. in auth. quas actiones. C. de sac. san. eccl. & in c. translatio. de const.

RESPONSVM IIII.

NOn Probibetur legatus bñficia ad collationem Epi pertinentia, antequam Eps possessionẽ adeptus fuerit alteri cõferre, õq̃ indultũ illi sit, ne sui Epatus beneficia a quoquam alio conferri possint.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus an possit conferre beneficia, & administrare, quàm primum est electus, etiam nondum naturalem adeptus possessionem.*

2 *Legatus proconsuli æquiparatur.*

QVæritur An indultum reuerẽdissimi d. Cardinalis sancti Andriani: Epi Tolonẽsis, prohibẽs ne per quemuis etiam legatum de latere cõferãtur bñficia spestãtia ad eiusp̃em d. Epi electionem, institutionem, præsentationem, collationem, vel aliam similem, vel dissimilem, prouisionem, cum clausula decreti annullatiua habeat annullare collationẽs, & prouisiones beneficiorum uacantium, factas ꝑ R. d. Legatum Anenionem. antequam idem d. Cardinalis adeptus fuerit possessionem Epatus? Punctus propositæ dubitationis stat in hoc, an ante adeptam possessionem posset Prælatus cõferre beneficia vacãtia in sua diœcesi: nam si ante nõ habet ius cõferendi seu prouidẽdi indultũ effectum nõ hẽbit, qa prohibet dũtaxat cõferri bñficia ad ipsius Cardinalis ꝓuisionem pertinentia. Prima facie videret r̃ndendũ pro indulto, qa Inno. Io. And. Host. & Pan. & cõiter Doc. c. transmissam. de elec. per illum tex. tenẽt, ꝙ Prælatus possit cõ-
1 ferre † bñficia, & administrare, q̃ primũ est electus, & cõfirmatus, seu ꝑ superiorẽ de p̃latura ꝓuisus, ẽt ꝙ nõdũ nactus fuerit naturalẽ & actualẽ possessionẽ, & seqtur Pan. in c. cum sup de cau. pos. & ꝓprie. & hãc dicit ẽt esse cõem s̃niam Io. de Selua in tra. de bñficio in 2. par. q. 15. seqũtur Gemi. & Perusi. in c. eũ q. §. 1. de præben. li. 6. Præmissis non attẽtis s̃m ea, q̃ proponunt, cõriũ verius esse r̃ñ, & ꝑmissam opinionem Inno. & sequacium, quàm facillimè demonstrarẽ veris terminis deuiare, & quam reprehendunt Archid. in d. c. eũ qui. & Dyn. in regula prima, & Pet. de Anc. in reg. sine possessione. de re. iu. li. 6. Dico, ꝙ stante consuetudine prouinciæ, ꝙ Prælatus dẽat possessionẽ nãcisci antequàm administret, ad Prælatum nõ spectasse, nec spectare facultatem administrãdi ac bñficia conferendi ante adeptam possessionem Prælaturæ, s̃m Innoc. in c. in literis. de restit. spo. Pan. in d. c. transmissam. & Io. de Selua. in d. trac. ver. primus casus, per tex. in c. in his. 11. dist. & ita dẽt limitari opi. Inno. & sequacium. vel aliter, & scđo dico, ꝙ opi. Inn. non ꝓcedit in præiudiciũ alteriũ, q̃ sit in possessione regendi, & administrandi, vt fatentur ẽt ij, quæ adhærent ipsi Inn. ꝑ tex. in c. licẽt, de pbẽ. lib. 6. & facit, quia añ aduentũ successoris non expirat potestas proconsulis. l. meminisse. ff. de offi. procon. nec ẽt potestas lega-
2 ti, qui proconsuli equiparat̃. † c. 2. de offi. leg. in 6. Dico igit de legatũ potuisse conferre bñficia vacantia añ adeptã possessionẽ episcopatus. Nec ob. ꝙ antea do. Cardinalis hẽret administrationem, & sic ad eũ spectaret prouisio, & collatio eorũdẽ bñficiorum, quia istud negat duplici rõne. Primo, ꝓp cõsuetudinẽ p̃allegatam. Scđo, qa dictus legatus virtute suæ legationis erat in quasi possessione cõferẽdi bñficia vacãtia, & regẽdi, & gubernandi p̃dictum Episcopatũ, in cuius p̃iudiciũ d. Cardinalis, & Eps ante adeptã possessionem non põt dici habuisse, nec hẽre aliquã administrationem, ꝓuisionem, vel collationem, s̃m Do. oẽs indifferenter in d. c. transmissam & in d. c. eũ qui. ergo. Dc.

RESPONSVM V.

IVlius Pontifex maximus, cum Abbate sancti Victoris dispensauit, vt retinere posset quatuor beneficia vacatura ad ipsius collationem, prouisionem, institutionem, seu quamuis aliã dispõnem communiter, vel diuisim spectãtia, si ꝑ vicarium ad hoc deputatum, vel deputandũ (super quo eidem facultatem cõcessit) sibi canonicè conferentur, aut eligeretur, præsentaret, vel alias assumeret ad illa. Quæsitum fuit, an vicarius Abbatis liberè potuerit eidem contulisse beneficium electiuum? Respondi fuisse cum Abbate duntaxat dispẽsatũ, vt retinere posit quatuor bñficia sibi collata ab eo, qui vices suas gereret, modo in cæteris collatio esset canonica. Quod etiam Alciatus cõpater meus disertissimè probauit.

SVMMARIVM.

1 *Clausula illa Papæ, ad collationẽ, ꝓuisionẽ, & c. nõ includit bñficia electiua.*

2 *Consuetudo antiqua inspicienda est, ad cognoscendũ an beneficiũ sit electiuũ.*

3 *Vicarius & commendatarius, reputantur vnum corpus.*

4 *Priuilegium in eiusdem persona non debet extendi & multiplicari.*

Respon. interpreta.

IVlius Papa his verbis dispensauit cum d. Roberto presbytero, Cardinali, commendatario monasterij sancti Victoris propè Massiliã, vt quatuor bñficia cũ cura, vel sine cura, secularia, vel regularia, ad tuã vel abbatis, seu cõmendatarij ꝑ tpe existentis collationem, prouisionem, institutionem, seu q̃uis aliam dispõnem cõiter, vel diuisim spectantia, & in futurum vacatura, si per vicarium tuum ad hoc deputatum, vel deputandum (super quo tibi facultatem harum serie concedimus) aut alias tibi canonicè cõferant̃, aut eligaris, p̃senteris, vel alias assumaris ad illa vnã cum alijs beneficijs, q̃ possides, liberè valeas retinere. Sup qua dispensatione orta fuit dubitatio, an vicarius præfati d. cõmendatarij potuerit ipsi cõmendatario cõferre bñficiũ spectãs ad electionem capituli siue cõuẽtus dicti monasterij cõtemptis electoribus? Si bñficiũ, de quo in themate, sit electiuum. R̃ñ. nõ esse cõprehẽsum in gr̃a. Nãm clausula illa, ad collationem, prouisionem, p̃sentationem, institutionem, seu q̃uis aliã dispõnem cõiter, vel diuisim spectãtia,
1 non includit † beneficia electiua. cle. 1. de pbe. q̃ ut ibi dicit gl. procedit ẽt in bñficijs minorib. electiuis. Et qa in formatione puncti dr̃, ꝙ statuto eccl̃iæ, & antiqua cõsuetudine, electio prioris spectat ad capitulum, vr̃ absque dubio, q̃ istud bñficium sit electiuum, s̃m doctrinam Io. And. in addi. Specu. titu. de act. & peti. §. super petitionib. ad fi. ver. per literas quoq;. vbi cõcludit,
2 ꝙ ad cognoscendã naturã bñficii, an sit electiuum, † inspicienda est cõsuetudo antiqua, quæ magnã in istis vim habet. ca. cum dilectus.

dilectus.de consue.ca. Abb.& ibi no.de ver.sig.sequitur Fely.in c.in nostra,cor.3 2.de rescrip.Sed etiam si sola nominatio spectaret ad capitulum,non crederem virtutē ꝑmissæ clausulæ, si ꝑ vicarium tuū,& c.concessam fuisse vicario facultatem conferendi bñficia,qb. ad noīationem capituli solet ꝓuideri. Ad qđ demonstrādū ꝓsuppono,ꝙ vicarius nō potuisset eidem d.com
3 mendatario conferre bñficia absq; dispensatione,†qa vicarius & commendatarius, qui eū ꝯstituit vicarium, reputantur vnū corpus.ca. 2.de consue.lib.6.nā inter conferentem,& eum,cui fit collatio,debet esse differentia.c.fi. de insti. Item Abbas non pōt dare vicario suo ꝑtātem ꝯferendi sibi bñficia,qa ipse talem nō habet facultatem.d.c.fi.Hoc sic ꝓsupposito dico , ꝙ illa verba,super quo tibi harum serie ꝯcedemus facultatē,non censet data vicario facultas ꝯferendi beneficia epī cōmendatario: qa hæc facultas legit̃ ꝯcessa commendatario, nō vicario,ergo dēt intelligi respū ꝑsonæ ꝯmēdatarij, s. vt possit retinere quatuor bñficia sibi collata à suo vicario,q̃ aliàs retinere non potuisset, vt ex præmissis patet.Non autem intelligēdum est, ꝙ vicarius possit beneficia conferre, quæ ad ad alterius electionem, vel nominationem pertinent. Quod ex eo constat, quia vicarius habet necesse ꝯferre beneficia dño ꝯmēdatario, cum quo fuit dispensatum: vti vicarius, bñficia autem spectantia ad electionem,vel nominationem alterius, non pōt liberè conferre, vti vicarius,in ꝑiudicium habentium eligere,vel nominare.c.querelam.de elec.& c.qđ sicut.& ibi no.eo.tit.& c.decernimus 16. q.7.cum si.ergo,&c.Scđo qa vicarius de iure non hēt ius conferendi bñficia,nisi ab ordinario sit sibi specialiter cōcessum.ca. cum in generali.de offic.vica.lib.6. Ordinarius aūt non potest dare suo vicario ꝑtātem,vt sibi conferat beneficia,nisi sibi sit a sede apostolica indultum.d.ca.fi.de insti.Si modo talis potestas ordinario concedat̃,vt mō concessa prętenditur,talis cōcessio strictè est intelligenda,vt possit dare ꝑtātē liberè conferēdi beneficia,q̃ liberè ad collat one,& dispōnemi ipsius spectant,nō ēt,vt possit libere conferre bñficia spectantia ad electionē, vel noīationem alterius,alioqn in eadē ꝑsona priuilegium mul-
4 tiplicaret̃,& extēderet̃,qđ nō conuenit,† vt notat ꝑ gl. in l.a diuo Pio.in prin.ff.de re iud.& in l.bñ a Zenone.C.de quadri.prescri.Comprobat̃, qa hæc dispensatio ex parte ꝯmendatarij est ambitiosa,ergo frigidè interpretāda.ca. quāuis.de ꝑb.lib.6.l.ex facto.ff.de vul.& pupil.Ergo dummodo in sensu explicito possit aliqd opari,non est vlterius porrigenda.c.pen.de fil. ꝑsby.& plene no.in ca.fi.de simo. vbi ex hoc inferunt,ꝙ Abbas,cui est data ꝑtās dispensandi cum monachis ad beneficia,nō potuerit dispensare cum seipso Satis aūt operat hmōi dispensatio , si vicarius possit sibi cōferre bñficia collatiua absque eo,ꝙ ēt operetur,ꝙ possit cōferre beneficia electiua in præiudicium habētium ius eligendi . Tertio mihi vr̃ , ꝙ litera gratiæ istud cantet expressè.Inquit.n.si per vicarium tuum,vel aliàs tibi canonicè conferatur.Pondero aduerbium,canonicè.i.ſm regulas canonum.c.canon.3.distin.quod ēt tacitè subintelligebatur, vt probat Gemi.consi.106.super dicto dubio. Beneficia autē electiua. nō conferuntur canonicè,ergo,&c.Subsequit in litera,aut eligaris,præsenteris , vel aliàs assumaris. pondera alternatiuā,aut eligaris,quæ alternat diuersa,vt not.in rubri. ff.si ager vecti.vel emph.pet.Ergo datur satis intelligi, ꝙ præcedens clausula loqtur de beneficijs collatiuis,non electiuis , alioquin alternatiua non foret posita inter diuersa.Et hæc interpretatio proculdubio accipienda est,cū in dubio nō sit credēdum, ꝙ Papa voluerit derogare iuri eligendi tertio competendi.c.super eo.de offi.deleg.l.2.§.merito,&§.si quis a principe.ff.ne qd in lo. publi. & in proposito facit tex.in c.cum in illis.§.1.&§. seq. de ꝑbē.in 6.vbi si Papa mandet ordinario,ꝙ Titio aliqua conferat beneficia,tale mandatum non porrigitur ad beneficia spectātia ad electionem , aut noīationem alterius, nec ad ea,quæ ad collationem ipsius,& alterius spectāt cōiter.Et reperio,ꝙ ita in terminis decidunt Archid.& Domi.in c.licèt.8.q.1.

RESPONSVM VI.

Nihil Proponitur,cur Papa nō potuerit parochialem ecclesiā venire collegio sancti spiritus,ēt quòd collegium non poterit ab ordinario licentiā impetrandi vnionem. Alioquin libera non esset suprema Papæ potestas.Collegio autē,cui parochialis vnita fuit, non creditur concessum ; vt per vicarium temporalem ab eo deputandum valeat parochiæ deseruire.Rectorem itaque perpetuum ibidem ab ordinario instituendum arbitror, nec.n.ꝑsumendum est Papam ordinarij iura lædere voluisse.

SVMMARIVM.

1 *Collegio spiritussancti concessum est regimen ecclesiæ in temporalib. atque spiritualibus per vnionem parochialis ecclesiæ sibi concessam.*
2 *Ecclesia parochialis dignior,an possit annecti collegio minus digno.*
3 *Collegium,an debeat deseruire curæ parochialis ecclesiæ per vicarium temporalem,aut perpetuum? distin.nu.4.*
5 *Licentiam petere ab inferiore eundi ad Papam superiorem quis nō tenetur.*
6 *Papa potest vnire vnam ecclesiam alteri inuito , & non vocato ordinario , & quid in Legato de latere? nu. 9.*
7 *Lector collegii cum licentia Papæ potest apprehendere possessionem ecclesiæ parochialis.*

Respon. interpreta.

PRo resolutione Propositarum dubitationū vidēdum est, quod ius fuerit acquisitum rectori,& collegio confraternitatis sancti spiritus per vnionem parochialis ecclesiæ, prioratus sancti Mariæ Mōtisclusi ꝑ Leonem X.ipsis factam.Breuiter deducū
1 est,ꝙ eidem fuerit concessum regimen † dictæ ecclesiæ in spiritualib.& temporalib.ad redditus & prouentus eiusdem ecclesiæ,ſm Host.Card & Pan.in c. pastoralis.de priuile. hinc dicebat Io.de Lig.in c.exposuisti. de præb. ꝙ si ecclesia parochialis vniatur alicui collegio,tunc cura spectat ad collegium, non ad singulos de collegio,per talem.l.vnionem non derogatur antiquo statuito eccle.d.ca. exposuisti.quod & in hac vnione specialiter exprimitur:& est etiam tex.in c.super eod. de præb.lib. 6.His itaque sic præsuppositis ad quæsita rñ.Ad primum,dum q̃ritur , an ecclesia parochialis dignior annecti potuerit huic
2 collegio minus digno? Rñ.ꝙ sic,† per tex.in d.cap.pastoralis.& in d.c.super eo. vbi Gemi. in specie ita notat facit text. in l. & si non sint.§.perueniamus.ff.de aur.& arg.leg.Ad ſm,an cura debeat administrari per collegium? dicitur ꝙ non,sed per vicariū ibidem deputandum per collegium.c.extirpan.§.quia verò.de præben.Ad tertium,an collegium debeat deseruire dictæ curę per vicarium temporalem,aut perpetuum? Videtur ꝙ possit ꝑ temporalem deseruire arbitrio collegij remouendum.Ita decidit glo.in cle.1.in ver.ad mensam.de excess. præla.Contrarium
3 verius vr̃ † per text.in d.§.quia vero.& in ca.de monahis. de ꝑb. Non ob.gl.in d.cle.j.quia loquitur quando aliquib.religiosis,siue alicui collegio conceditur ecclesia parochialis pleno iure,
4 secus si simpliciter vnitur,quia tūc vnio intelligitur facta † absque;præiudicio ordinarij.c.2.de relig.domi.& in ca. in Lateranensi. vbi Abb. de præb.Habet igitur collegium sancti spiritus ius præsentandi vnum ex suis præsbyteris idoneum Episcopo, & Episcopus habet eum instituere in vicarium perpetuū,prouiso,sibi de alimentis. Fructus autem superabundantes erunt ipsius collegij.Ita concludunt Inn.& Pan.in d.c pastoralis. Ad quartum,vtrum valeat vnio facta per Papam non petita licentia vniendi per collegium ab ordinario,Episcopo? Rñ. valere:
5 non. n. tenetur quis petere licentiam ab inferiore † eundi ad Papam superiorem,alioquin per potestatem cōcessam per Papam inferiori remaneret restricta potestas ipsius Papæ, quod non est deductum.c.dudum.de præb in 6.Et ꝙ Papa possit vni
6 re vnam ecclesiam alteri inuito,& non vocato † ordinario, est tex.in d.c.2.de relig.do.per quem ita consuluit Car.cōs. 65 thema tale est.Imo etiam legatus de latere pōt inuito,& non mo-
7 nito Episcopo vniones facere,ſm Lap.& Car.in cle.ne in agro. §.ad hæc.de sta.mona.facit tex.in regula,q pōt inuitis. de regu. iu.Ad vltimum,an rector collegij potuerit apprehendere possessionem dictæ ecclesiæ sine licentia Episcopi,& non facta in sinuatione bullarum? Concludo stante licentia concessa ꝑ Papam apprehendi propria auctoritate rectorem potuisse, aliàs
8 non,† vt est casus in d.c.pastoralis.vbi Card.Abb.& alij.

RESPONSVM VII.

ET si Habręi Creditoris iuramento Papa credi voluerit,tam super pignore, quā debiti quantitate,si infra tres annos pignora redempta nō fuerint, attamen fallaci Hebræorum verbo stari noluisse respondi.Moderatum.n. hoc triēnij tempus ratus est Papa, quo standum esset Iudæi iuramento , quod nec a iudice est recipiendum,vbi creditor de vsurario crimine diffamatus sit, vel aliàs fidei non probatæ.

SVMMARIVM.

1 *Testis idoneus nemo est in propria causa.*
2 *Christiano non potest esse fidelis,qui Christo fuit infidelis.*
3 *Iudæi Christicolarum sanguinem sitiunt.*
4 *Priuilegium,quòd credatur iuramento creditoris,qualiter sit intelligendum.*
5 *Testes iurantes in facto proprio,an probent.*
6 *Fama publica concludenter probat infamiam.*
7 *Probatio per coniecturas admittitur ad probandum infamiam resultantem ex crimine fęnoris.*
8 *Creditor volens iurare,debet esse omni exceptione maior. & quid requiratur ad eius iuramenti fidem.9.*

Respon. interpreta.

ABsoluendum Puto tutorem Gulielmi Perotia petitis per Monsen Iudæū cum victoria expensarum,quia Moses actor nō probauit suā intētionē.l.qui accusare.C.de edē.c.unico. ut eccle.bñ.Nā testes actoris nō ꝓbāt,tū qa singulares.l.iusiu. C. de test.tū qa deponūt de ꝓfessione Ioānis patris d.Gulielmi fcā in absentia

absentia partis,q̄ plenè nō probat.l.certū.§.si qs me absente.ff.d̄ ɔfes.Tū quia deponūt de confessione duorū scutorū auri,& sic de diuerso debito.l.quinquaginta.ff.de pb. Non etiā suffragatur dicto Mosi iurm ɔ̄stitū uigore indulti, Clemētis extēsi p R.d.Legatū ad Hebręos Comitatenses,quia indultū ɔdōnaliter & līatiuè loqt,uidelicet,si infra tres ānos pignora redēpta nō fuerint.Tuc.n.Papa voluit Hebręorū iuris credi tā de quātitate crediti,quàm de tpe īpignorationis,ga post lapsum triū annorū Iudęi nō ita cōmodè ꝓbōnes hrere pn̄t. Ergo an̄ tp̄s triū annorū credēdū nō est Hebræorū iuris. Et
1 sic stabit firma regula,† in cā ꝓpria neminē idoneū testē eē.l. o'īb.C.de test.Nā cōcessa ad tp̄s,post tp̄s cēsent ꝓhibita,l.qua ętate.ff.de testa.moderatum n.hoc triennii tp̄s Clemens ratº est,quo standū esset Iud. iuris.l.i.§.pueritiā. ff.de post.Nec dicatur,ꝙ ille ver. quodq; dicti Iudæi,&c.dēt intelligi gn̄aliter, quia absurda eēt,& nimis aspera crudelis ītelligētia,& ɔ̄ exp̄ssa uerba indulti.Fuisset.n.(vt ita loquar)inhumanº Papa Clemens, si gn̄aliter uoluisset stari iuro Iudæi ɔ̄ Christianū vsq; ad summā 25.florenorū auri,cū nō possit Christiano eē fide
2 lis, † qui Christo fuit infidelis.c. nō pt.2.q.7.nihil.n.aliud egisset Papa,q̄ dare pauperes Christianos in p̄dā Iudæis, qui Chri
3 sticolarū sanguinem sitiūt.†c.licèt vniuersis.de test.c.nonne. i.q.i.Sunt.n.talia priuilegia vtpotè odiosa,& ɔ̄tra ius & honestatē strictissimè interp̄tanda.regu.odia.de regu.iur.in 6.c.in nr̄a.de iniuriis.l.quicquid astringēdę.ff.de ver.obl.c.porro.de priuileg. Et ꝙ Papa voluerit solū credi iuro Iudęi post lapsum trienīū & vēdōnē pignorū, patet primo,ga ille ver.q̄dq; dicti Iudæi,q stat cōtinuatiuè.Illa.n.coniunctio quę cōiungit & qualitates p̄cedentes repetit in cōtinuatiua clausula seq. Nā copula copulat vniformiter.l.Seię.§. Caio.ff. de fun.instr. & ibi Bar.no.in gl.in l.si sic.ff.quęad.serui. amit.quā sūmè cōmendat Ias.in l.fi.col.pen.de succes.edic. Patet ēt ga in d.ver. quodq;, assignat rō, ga debitū & impignorationis tp̄s Iudæi commodè probare nō pn̄t, & sic rō priuilegii fundat sup tēpore.Fuit.n. Papa motº ad cōcedendū talē indultū pp morā debitorū,& longā tp̄is intercapedinē.Cum itaq; nōdum trāsactū sit trienniū,nec vendita pignora, nō erit locus indulto. Preterea,hm̄oi priuilegiū,ꝙ credatur iuro creditoris, dēt sa-
4 nè interpretari. Si creditor sit virꝰ legalis & ꝓbatæ fidei,alioquin nō hēt locū priuilegiū,f'm Ant. & Ale.in l.qui accusare. C.de eden.& d.Ias.in l.admonēdi.de iureiur.& Insti. de act.§. sed istę.co.19.Constat aūt ex dispositionib. pluriū testium,ꝙ Moses Iudæus est malæ,& diffamatæ vitæ, ac publicus usurarius.Et si dicatur,ꝙ testes non probant,quia singulares deponentes in facto proprio ad eorū cōmodū,quia dicūt se uiu-
5 ras soluisse eidē Mosi.rn̄.ꝙ immo probāt,†quia asserūt se nolle ex illa depositione consequi bn̄ficiū recuperatiōis vsurarum f'm Bal.in l.dictantib.C.de testa.& Fel.in c.ueniens.i.co. pe.de test Ferra.caut.40.& alibi in uariis locis. Insuper plures sunt testes qui assignant concludentes rōnes ,maximè quia dn̄t,ꝙ est publica vox & fama , ꝙ dictus Moses est publicus
6 vsurarius,q̄ publica† fama concludenter probat infamiā. Ad quā probandam non refert vn̄ fama originem traxit, f'm gl. in cle.i per illum text.de offi.ordi.& Fel.in c.at si clerici.col.2. de iudi.& maximè ad probandum infamiā resultantē ex cri-
7 mine improbi fœnoris,ad quā probandā admittit probōꝰ ꝑ ɔiecturas,secūdū Cœpo.tract.de simul.ɔ̄ctꝰ.i vlt.p̄sum.& Rodul.in trac.de usu.q.83.& d.Phil.de Perusio in c.i.§.& quia.de vsur.lib.6.Vlterius negari non pōt, quin ex dispositionib.tot testiū sit diminuta ęstimatio , & bona fama d. Iudæi , & ɔ̄n̄r non p̄t Iudeus iste dici omnī exceptione maior,vn̄ non dēt
8 gaudere commō dicti indulti, nam ad hoc vt sit locus priuilegio,oportet,ꝙ creditor uolens iurare,sit† omni exceptio-
9 ne maior,secūdū d.Ias.in d.l.admonēdi.& in d.§ sed istę.Itē ad hoc,ut credatur iuro creditoris, oportet ꝙ de† mandato iudicis creditor iuret,secūdū Bal.& Ias.ī l.3.ff.de iureiu.Sed quo colore iudex audebit mandare, ꝙ infamis Iudęus hēat iurare contra pauperem Christianum? certè non uideo.Ideo repellendū puto hunc Hebręum a bn̄ficio huiusmodi indulti.

RESPONSVM VIII.

INdultum Episcopo Tolonensi concessum,vt beneficia ad suā electionē,p̄sentationem, vel quamuis aliam similem vel dissimilem dispositionem pertinentia(cum sit strictissimè interpretandum) ptātem legati non afficit, quominus possit conferre canonicatus, ad electionem capituli noscuntur pertinere.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio, est verbum generale.*
2 *Prouisio canonicatuum & præbendarum, ad capitulum dupliciter pertinere potest.*
3 *Verba sunt latè interpretanda in materia fauorabili,in odiosa aūt strictè.*
4 *Canonicus de iure communi non eligitur,sed recipitur.*

Respon. interpreta.

VIdetur Quod indultum afficiat potestatē domini legati,vt non possit ɔferre canonicatus,ga ꝑ indultū ꝓhibetur ne legatus ɔferat bn̄ficia ptinentia ad electionē,p̄sentationē, institutionē,collationem,uel q̄uis alia similē,vel dissimilem dispositionem,ergo etiā ꝓhibet ɔferre bn̄ficia spectātia ad confirmationem eiusdem,ga ad eius dispositionem dicunt ptinere, nam
1 verbum, dispositio, † est generale, comprehendes omnem modum, quo prouidetur de beneficio.c.2. de præben.in 6.disponit.n.etiā is,q ɔfirmat,quia tribuit electo facultatem administrandi.c.transmissam.& c.qualiter de elec. & hæc maximè uera videntur in casu præsenti,in quo prohibitio non solum includit bn̄ficia spectātia ad dispositionē domini Ep̄i Tolonēsis simpliciter,sed ēt ad dispositionē similem, vel dissimilē electioni,præsentationi,institutioni,& collationi:sic non solum ad dispōnē, p q̄ ɔferꝉ titulus(vt est collatio,& instō)sed etiam per quā tribuit via ad obtinēdū titulū (vt est p̄sentatio) iuxta no.per gl.& scriben.in cle.i.de supplen.negligē.Prela. Præmissis non obstātib. ɔ̄riū uerius existimo, ꝓ cuius clariori resolu
2 tione p̄mitto, ꝙ ad capitulū pōt ꝓuisio † canonicatuū,& præbendarū dupliciter ptinere. Primo p viam electionis requirētis confirmationem.Scd̄o,per uiam electionis non requirentis aliquam confirmationem. Primo casu bn̄ficia proprè dicuntur electiua. Secundo casu dn̄r collatiua, ut tradit p Fel. in c.in nr̄a.corol'a.32.de rescri. Hoc sic præmisso ostendo, ꝙ indultum non porrigatur ad huiusmodi canonicatus, quia si sunt electiui , non comprehenditur in illis verbis,ad quāuis aliam dispositionem, vt est casus in cle.1.de p̄ben.Et si dicat, ꝙ in d.cle.1.non sunt adiecta illa verba,similem, vel dissimilē, sed solum dictum erat,ad quāuis aliam dispositionē. Respon. ꝙ illa uerba,similem,vel dissimilem, nō pn̄t referri ad bn̄ficia electiua, postq̄ non comprehendunꝉ sub principali verbo, dispositionem,c.sedes.de rescri.Et quod ita sit, patet ex tenore verborū ipsius indulti dū dr̄, ad tuā electionem ptinentia.ergo à ɔ̄rio sensu dicendū vr̄,ꝙ indultū non porrigaꝉ ad bn̄ficia ptinentia ad electionem alterius. Valet. n. argm̄ a ɔ̄rio sensu etiā in priuilegiis. & indultis f'm gl. in c.licèt de priuile.libr.6. quā gl.dixit singularem, & aureā Cur.Seni.consi.xvi.col.7.in prin.Si. n. Papa voluisset concedere indultū d. Cardinali etiā ad bn̄ficia spectantia ad electionem alterius, facile ei fuisset dicere,ad tuam vel alterius electionē,& c.quod cum nō dixerit,nec voluisse credēdum est.l.vnica.§.finautē ad deficientis. C.de cad.toll.Nec obstat,ꝙ verbum dispō, sit verbum latissimum , & ēt bn̄ficia electiua(quorum confirmatio spectat ad ep̄m)includere videatur,ga verū in materia fauorabili, & vbi
3 verba sunt latè interpretāda,secus ī materia† odiosa, & strictè intelligēda,f'm Archi. Gem. & alios in c.cum in illis. §. i. & c vlt.de præb.in 6.& facit tex.in c. quis,eo.tit.& facit, quia iurisdictio & potestas delegata, q̄ derogat iurisdōni ordinariæ, dr̄ odiosa,& iō restringēda,secūdū gl.in c.i.ī ver. ꝓcessus. & in c. 2.in gl.2.de rescrip.in 6.Et hæc ꝓcedunt,si electio facta per capitulum exigat confirmationē, vt supra dixi.si vero non exigat aliquā confirmationē, sed habeat vim collationis, prout in facto mihi p̄supponitur,& prout est de iure cōi. Nam cano
4 nicus de iure cōi non eligitur,sed recipitur.†c.cū in ecclesiis. de p̄b.li.6.c.cum M.Ferra.de ɔ̄stit.tradit p Car.cōsi.103. casus sup quo ver.7.in canonicalib. & Fel.in d. c. in nostra.d.corolla.32.tunc clarissimè liquet, ꝙ indultum cōferes liberām potestatem cōferēdi bn̄ficia spectantia ad suā electionē,præsentationem, vel quāuis aliā similem dispositionem , non porrigitur ad beneficia spectantia ad omnimodam prouisionem cap.vel alterius, vt est tex.in d.c.cum in illis.§.1.& in d.c. vlti.

RESPONSVM IX.

COllatio Facta Cogno,q in castris militando oculum perdidit,virib.non subsistit.Cui non suffragatꝛ legati dispensatio,q̄ legitima cā non legitur vestita,& quæ sup irregularitate ex interessentia contracta ad irregularitatem ex homicidio vero, vel deliberato non protenditur,nec corpore vitiatum ad ordines, & beneficia habilem facit.

SVMMARIVM.

1 *Miles nō potest promoueri ad sacros ordines,nec ad beneficia eis annexa.*
2 *Miles præsumitur in conflictu intulisse violentas manus in hostes.*
3 *Probatio perfecta resultat ab effectu.*
4 *Inhabilitas maior contrahitur ex uoluntate homicidij deducta ad actum, quàm ex simplici præsentia & interessentia.*
5 *Dispensatus super defectu minori,non censetur dispensatus super maiori.*
6 *Dispensatio non licet extendere ex maioritate rationis.*
7 *Dispensatio facta per legatum sine causa nullius est momenti.*
8 *Verba generalia non probant sufficientem cām in actu prohibito fieri absque causa.*
9 *Ordinarius præsupponitur eē in quasi possessione liberè cōferēdi beneficiū.*

Resp.

Respon. Interpreta.

IN hoc iudicio Possessorio quanquam hēat cām ꝓprietatis annexā, iuxta tex. in l. 2. §. quędam, ff. de interdict. sufficit tamē dño Morelli exclu dere aduersarios ꝑ nō ius suū, etiam si suā nō canonizaret possessionem secūdū Cōp. ī c. mādatū. de rescr. & Rotā decis. 419 in antiquis. Gem. cōsi. 81. & cōs. seq. vbi alia adducit. Meritò pfatus d. Morelli in suo elegāti ꝯs. nixus fuit demōstrare ad uersarios nullū ius hēre in prioratu, de quo cōtendit, qđ ego secūdū ea, q̄ ꝓponit, verissimū puto. Nā Cognus Monoculus, q toties fuit ī acie, & cōflictu militādo regis stipendiis, ad ordines sacros promoueri nō pt, † ergo nec ad beneficia, q̄ ordi nes hñt annexos. c. pterea. de ęta. & qual. c. si eo tpe. de rescri. lib. 6. Tū, quia est corpore vitiatus, cū altero lumine careat. c. cū de tua. de corpo. vitia. Tū qa miles, q est ordinū & bñficio rū incapax, nisi de ꝯsensu Principis, sub quo militat, obtineat absolutionē a vinculo iuri ꝑ eum pstiti. c. i. & ibi Car. Alex. 53. dist. Tū qa toties in ꝯflictu belli, vbi tot hominum milia cecidere, quo casu effectus fuit inhabilis ad ordines suscipiēdos, vt tradit ꝑ Ioā. de Ana. in rub. de torneamentis. Et si dicat verū esse, si ꝯstaret ipsum aliquē īterfecisse, vel ꝯ hostes tela immisisse. Respondeo, q in dubio miles † psumit in ꝯflictu intulisse violētas manus in hostes, secūdū gl. & scribē. in c. 3. de cleri. pcusso. alioqn argueret in milite crimē segnitiei, vel cōtumacię, aut dęsidię, qđ delictum nō psumit, nisi ꝓbet. l. oē delictū. ff. de re mili. l. moueor, C. si seru' expor. & in Cogno patet ab effectu, qa in ꝯflictu oculū perdidit, ab effectu † āt resultat pfecta ꝓbatio. l. vnica. §. sed si quis homini. C. de la. liberta. tol. & in Aut. de nup. §. si vero ab initio. Nec obstat dispēsatio obtēta a delegato, qa respōdet primò, q talis dispensatio nō porrigit, nisi ad casū interessentię, vt patet ex verbis ipsius dispēsationis. Sed Cognus nō solū pp ītéressentiā in exercitibus & ꝯgregationib. armorū est inhabilis, sed ēt pp homicidiū, vt late deduxit d. consultor, sup quo homicidio noluit d. Legatus dispensare, vt patet ex illis verbis, absque eo, q aliqđ homicidiū ꝯmiserit, & vbi homicidiū nō cōmisisset saltē tētasset cōmittere iniiciēdo manus, & tela in hostes, sup qua inhabilitate ꝯcta ex volūtate occidēdi ad actū pximū emissa non legit † Cognus dispensatus. Maior. n. ꝯhit inhabilitas ex volūtate homicidii deducta ad actū, q̄ ex simplici pñtia & interessentia, vt est tex. in d. c. 3. de cleri. pcusso. c. fi. de torne. & ibi not. & de se patet. Dispēsatus † āt sup defectu minori, non censet dispēsatus sup maiori. c. innotuit. vbi Pan. col. i. đ elect. & regula riter de minori ad maius affirmatiuè nō licet arguere, vt not. ꝑ gl. in c. cū i. cūctis. e. ti. de elec. maximè in dispēsationib. quas ñ licet extēdere ēt ex maioritate † rōnis, secūdū Host. & alios *cōiter* in c. postulasti. đ rescr. Pan. & Mod. in c. at si clerici. §. đ adulteriis. đ iud Fel. ī c. fi. đ sim. Scđo rñdet, q talis dispēsatio ñ ē admittēda: Tū qa facta absq; cā, sine qua dispēsatio facta ꝑ legatū nulli' momēti, secūdū † Pan. ī d. c. innotuit. co. 2. & ī d. §. de adulteriis. & Fel. in d. c. postulasti. col. 14 ubi dicit esse valde notādū ad infringendas mille dispēsationes, quas faciūt lega ti cum psonis indignis. Et licèt in Papa psumat cā, iuxta gl. in l. relegati. ff. de pœnis. secus tñ in inferiore, ꝭm Fel. & Dec. in c. q̄ in ecclesiarū. de cōsti. Et si dicat legatū dispēsasse cum Cogno ob singulares suas virtutes, & castissimos, & candidissimos mores, vt vr colligi ex pfatione bullę, q̄ denotat mētē disponētis. l. fi. ff. de hę. insti. l. Titia. §. idē rñdet, ff. de verb. obl. Rñdeo tripliciter. Primo, q ista pfatio Morū honestas, & laudabilis uita, & c. solet apponi de ꝯsuetudine notariorū, vñ ñ ꝓbat ita eē, ut dixit in simili Bar. in l. 1. in 6. qō. ff. de iure cod. & Soc ꝯsi. 19. lib. 2. † Secundo, q in actu prohibito fieri absq; cā, verba gñalia nō ꝓbant sufficiētē cām; sicut dicimus in do natione ꝓhibitiua fieri, nisi ex cā meritorū, q uerba illa gñalia pp bñmerita nō sufficiūt, nisi merita uera esse ꝓbent. l. q test. ff. de ꝓba. Tradit ꝑ Bar. ī l. si fortè. ff. de castren. pecu. & in fortiorib. terminis per Dec. cōs. 20. ꝑ totū. Tertio scđo in ea, q̄ ꝓponūt ꝯstat Cognū indignū esse tali dispēsatione, vñ tāquā facta ex falsa cā, nihil ualet, c. qa circa. & ibi Pan. & alii not. de ꝯsang. & affin. c. qđ sup his. & ibi Fel. col. 1. post Bal. de fide instru. Prǽterea, dato q dispensatio ualeret, & eēt obligata īhabilitas ꝯcta pp militiā, & homicidiū, restat uitiū corporis, sup quo nō legit secū fuisse dispēsatū. Cū ergo plura sint, q̄ ipsum Cognū īhabilitēt, & solū sit remotū unū īpedimētū, reliquū ē, vt pp aliud īpedimētū ueniat repellēdus. c. ex tuarū. de aucto. & usu pal. l. si dom'. ff. de ser. vrb. pd. Et hęc sufficiūt, quātū ad inhabilitatē dicti Cogn. Quātū vero ad Terralē alterū aduersariū, placet ēt resolutio facta ꝑ pfatū dcm Cōsultorē, q titulus eiusdē terralis sit nullus, & īualid' ex defectu ptātis monachorū, q̄ ipsū Terralē elegerūt. Nā de iure cōi collatio huius priorat spectatus ad solū ordinariū. cap. i. de ca. monach. c. oēs Basilicę. & c. nullus. xvi. q. 7 Ex quo sequit, q monachi nō hñt ius eligēdi: & posito, q ius eligendi ex priuilegio spectaret ad monachos, attñ electio īualida eēt, quia † ordinarius psupponit eē ī quasi possessiōe liberè ꝯferēdi dictū prioratū. quo casu electio facta ab his, qui ñ sūt ī quasi possessiōe, cassanda est, & irritāda. c. sup. & ibi not. ꝑ gl. & c. cum ecclesia Sutri. de cā poss. & proprieta. c. q̄relā. de electio. cū similibus.

RESPONS. X.

Agenti Interdicto retinēdę, obstat suppressi ualoris exceptio, quę incoloratum titulum reddit, & de qua etiam iudex laicus cognoscere potest incidenter, cū purum contineat factum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio inualidi tituli obstat contra agentem interdicto retine. pos. beneficij ecclesiastici.*
2 *Rex, & eius senatores, possunt cognoscere de possessorio. Item de tit. nu 3.*
4 *Titulus aduersarij redditur incoloratus ex negatione expressionis ueri ualoris.*
5 *Iudices seculares cognoscunt de exceptionib. consistentibus in facto.*
6 *Possessio posterior, prǽsumitur clandestina.*

Respon. interpreta.

Si ad colorandum Possessorium curia uelit incidenter cognoscere de tit. beneficii, tanquam non sit concedendus uitiosus ingressus. c. i. de reg. iu. li. 6. profecto dēt admittere exceptionē suppressi ualoris, nā ꝯ † agentē interdicto retinēdę possessionis beneficii ecclesiastici obstat exceptio inualidi tituli, c. audita querela. & ibi Abb. in j. no. de rest. spol. de qua exceptione solent parlamenta chistianissimi Regis incidenter cognoscere, ꝭm Gui. Papę deci 27. qđ sine dubio verū est, si in parlamēto sint aliqui senatores ecclesiastici. cōstat. n. Regē, & eius senatum posse cognoscere de possessorio † ꝭm Pan. & alios *cōiter* in c. literas. de iura. calum. Et si emergat qō tituli, † senatores clerici tanq̄ Regis noīe eius dñt, & pñt incidēter de ti. cognoscere, ꝭm Fel. c. cū sit gñale. uer. & uidi certati. de for. cōp. Admittēda ē igit exceptio suppressi ualoris, qđ ex duob. ēt fundamentis corroborat. Primo, quia ex † negatione expssionis ueri ualoris titulus aduersarij redit incoloratus, sicut si negaretur impetrātē esse clericū, quo casu impetrās tenet ꝓbare se clericū secūdū Inn. in c. sup his, ad fi. de accu Pan in c. bone. i. col. pe. đ elect. & pariter tenet ꝓbare expressum ab eo valorē, esse uerū valorē, si neget, ꝭm Pañ. in c. ad aures. de rescri. & in c. fi. de psum. facit text. & ibi not. per. Panorm. in cap. qa circa. de cōsanguinita. & affi. & q̄ diffusè scripsit Fel. in c. ꝯstitutus. col. 1. & seq. de rescrip. si modo audiēdus est, q negat expssionē valoris esse uerā, nō uideo cur nō sit audiendus, si uelit suā negationē ꝓbare. Scđo, qa exceptio suppressi ualoris est meri facti c. ad audientiā de rescr. tradit per Pan. in d. c. ad aures de † exceptionibus autem consistentib. in facto cognoscunt iudices seculares, licèt ex tali exceptiōe facti inferri possit decisio iuris spiritualis. De quo nō ꝯtēdit scđm Bal. in auth. & qui iurat. col. 9. uer. q̄ro qualiter. C. de bo. auc. iu. pos. nā & de quātitate ptii, & de pacto de retrouēdendo (qa facti sunt cognoscit iudex laicus, licèt ex his inferat ad decis. usurarię prauitatis. c. ad nostrā. de emp. & ven. c. illo uos. de pig. scđm Bar. & alios *cōiter* in l. Titia. ff. solu. ma. & in l. oī innouatione. ubi etiā Pau. de Cast. C. de sacros. eccle. cū cōcor. adductis ꝑ Ale. cos. 9. pstātissime Doc. lib. 4. & Panor. consi. 64. li. i. Hinc est, q iudex laicus pōt cognoscere opposita per beneficiatū cōtra patronos, q iuripatronatus renunciauerint, quia ī facto ꝯsistit, c. significauit. qđ ibi no. Car. & Fel de testi licet cā iuris pronatus sit spūalis, seu mixta. c. quāto. de iud. Idē ergo rñdendum in exceptione suppressi ualoris, q̄ magis in facto versat, quàm renūtiatio, q̄ gñaliter ñ reddit titulū īualidū. c. admonet. & ibi no. de renūcia. sicut facit suppressio valoris, & tradit ī regula Bonifacii lxiii. exceptionē. Cōfirmat, qa si licet actori corā laico probare titulū, & illū colorare ad iustificādū possessoriū, licere quoq; dēt reo ꝓbare exceptiones, ex quib. uult oñdere titulū nō eē coloratū. c. ꝯstitutus. & ibi Fel. in prin. de testib. Facit regula, nō dēt, de reg. iu. Si uero curia uelit duntaxat cognoscere de nudo possessorio, & nō de colore titulorū, certè debet manutenere antiquiorē, q ꝓbauit se titulū habuisse ad ordinario collatore; q dr titulus coloratus, scđm Inn. & alios ī c. cū nris. de ꝯcess. pbē. & Fel. in c. in nra. cor 36. de rescr. Nam vbi ꝯstat đ titulo colorato utriusq;, qui prior possidet, potior est iure in possessorio iudicio retinēdę, c. licèt cām. de proba. quia posterior † possessio psumit clandestina, scđm Bar. in l. si duo. ff. uti possi. Bal. in l. ordinario. C. de rei vē. co. 4. Pe. đ Anc. ꝯsi. 274. ad declarōnē. Cur. Sen. ꝯs. 24. sup eo, alibi sępe de hoc.

RESPON. XI.

Qui tertio Licitę affinitatis gradu coniunctos ad ꝯtrahendas nuptias potest habilitate, cū eis quoque dispensare poterit, qui eodem affinitatis publicā honestatem coniunctam habentis gradu iunguntur, cum annexa sint adeo, q seiungi non ualent.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Affinitas aliquando licita est, aliquando illicita.*
2 *Affinitas illicita non hēt publicā honestatem annexam, sed licita affinitas habet adeo cōiūctam honestatem, vt vnum ab altero separari nō posit.*
3 *Dispensatio quantumcunque odiosa, extenditur ad coniuncta, & connexa.*
4 *Connexorum idem est iudicium, & eadem natura.*
5 *Priuilegii pars vna ābigua, dēt ītelligi scdm verba clarè posita in alia pte.*
6 *Extensio fit ex idantitate rōis de casu ad casum ēt in facultate dispēsandi.*

Respon. Interpreta.

VIdetur ꝙ facultas dispensandi cōcessa dño Petro Sextoris p Leonem decimum, cū tertio aut quarto affinitatis gradu, dēat intelligi de tertio gradu affinitatis absq; publica honestate per id quod dixit Io. An. in arbore affinitatis. vbi tenet, ꝙ dispēsatus vt possit ducere vxorē non obstante, ꝙ sit in tertio affinitatis gradu, nō censetur dispensatus, vt possit ducere vxorē in tertio gradu affinitatis ꝯiūctę cū publica honestate. sequitur Pano. in c. non debet. de cosan. & affini. & Gemi. cōsi. 33. ꝑ expeditione dubiorū. col. 3. comprobat, q̄a dispensationes sunt odiosæ & strictè interpretandæ. c. j. de filiis presb. lib. 6. cum si. Corrobat, q̄a remoto vno impedimento nō cēset remotum aliud, ergo & c. c. ex tuarū. de auctoritate & vsu pal. l. si domus. ff. de ser. vrb. prę. Dato ergo, quòd per dispensationē sit remotū obstaculum affinitatis: tñ adhuc remanet impedimētū publicæ honestatis. Ex quib. vr̄, ꝙ nob. Iac. de Doreis, licitè recusset traducere honestā mulierē Ioanā Motetā, pp impedimētū publicæ honestatis, sup quo do. Petrus Sextoris non vr̄ potuisse dispensare. Premissis & similib. nō attētis, ꝯriū rñdendū arbitor. Et pro maiori dilucidatione p̄mitto, ꝙ affinitas est ali
1 q̄n† licita, aliq̄n illicita. Illicita est, q̄ ꝯhit p illicitū coitū inter ꝯsanguineos masculi & ipsam fœminā. c. veniens. de eo, q cognouit consan. vxo. suæ. Licita vero est illa, q̄ ꝯhit p licitū coitū, puta cū spōsa de futuro, vel pn̄ti. c. ꝙ super his. & ferè per
2 totum, de cōsan. & affini Secundo premitto, ꝙ† affinitas illicita n̄ hēt publicā honestatē ānexā, sed licita affinitas adeo hēt ꝯiūctā publicā honestatē, ꝙ vnū ab altero separari nō pt, ut declarat Pan. in c. spōsam. de spō. Istis sic p̄missis descendo ad pūctū, dico ꝙ d. Pe. hēt expressam facultatē sup 3. & 4. affinitatis gradu ēt cōiūctę cū publica honestate, qđ sic ꝓbat. Sāctissimus d. nr̄ Leo Papa, concessit sibi facultatē dispensandi sup 3. & 4. gradu affinitatis licitę & illicitæ, ergo ēt sup tertio gradu affinitatis cōiūctæ cū publica honestate, q̄ ab affinitate licita separari non potest, vt dixi in secundo præmisso, & istud
3 ponit gladium ad radicem, quia† dispensatio quantuncūque odiosa extēditur ad cōnexa, s̄m Io. And. in addi. Spe. ti. de leg. §. fin. ver. 4. Hinc est, ꝙ dispensatus ad diaconatum, censetur etiam dispensatus ad subdiaconatum, & dispensatus super pluralitate bñficiorum intelligitur etiam dispensatus super residentia, secundum gl. in c. si quis in clero. 7. q̄ō. 1. dispensatus ad bñficium curatū non obstante defectu ætatis, videtur etiā dispensatus, vt nō teneāt se promoueri facere ī. annū ad sacerdotium iuxta concilium Lateranen. de quo in c. licèt canon, de elec. lib. 6. s̄m Pan. in c. q̄a in tm̄. de p̄b. post gl. ibi, quæ vult ꝙ dispensatus super canonicatu, intelligatur etiā dispen-
4 satus super p̄benda. Facit, quia connexorum† idem iudicium, & eadē est natura, c. q̄to. de iudi. l. eū actū. ff. de nego. gest. Et si hoc habet locū in dispensatione, quę est odiosa, multo magis ꝓcedet in facultate dispensandi, quæ est fauorabilis, & latè interpretanda, vt statim subiiciā. Sed statim dicet aliquis ñ constare, ꝙ Papa concesserit facultatē dispensandi, etiā super tertio gradu affinitatis licitæ, q̄a Papa in ea parte, in quia dat facultatē dispensandi sup affinitate licita & illicita, se ipsum restringit ad forum ꝯsciētiæ tm̄. Ad istud rñdeo, ꝙ etiam Papa concessit facultatem dispensandi ēt in foro fori, quod pluribus rōnib. demōstrat. Primo ex illa clausula, q ex quauis licita vel illicita, & c. q̄ ad vtrumq; forū refert. Nec obstat, ꝙ postea inferius Papa dicat in foro consciētię duntaxat quo ad alios, q̄ ad illos, qui in tertio aut quarto consanguinitatis, aut affinitatis gradu existētes ꝯxissent, quia ibi Papa declarat & restringit facultatem ḡnaliter concessam, dicendo ꝙ procedit generaliter in foro conscientiæ, sed in vtroque foro procedit tm̄ quo ad illos, q̄ sunt in tertio aut quarto, & c. Certum aūt est, ꝙ restrictio & declaratio debet intelligi s̄m terminos p̄cedentis dispositiōis, q̄ restringitur, l. fi. §. cui dulcia. de vi. tri. oleoq; lega. l. nam quod liquidè. §. fi. ff. de penu leg. no. per gl. & Bart. in l. i. ff. de re. iur. Et si iudex bñ aduertat ad verba priuilegii, casus iste sibi uidebitur clarissimus. Corroborat, q̄a vna pars pri
5 uilegii† ābigua debet intelligi scdm verba clare posita in alia parte. l. utrum. vbi Barto. ff. de peti. hær. l. quemadmodum. ubi ēt Bart. in §. hec uerba. ff. ad l. Aquil. & Pan. consi. 37. videtur, i. libr. 1. l. qui. filiab. vbi Mod. ff. de le. 1. Verba ergo illa super tertio aut quarto gradu affinitatis, si ambigua foret, ex verbis p̄cedentibus claris declaranda & interpretanda forent, & maximè, quia præcedentia declarant sequentia. l. talis scriptura, cū vulgaribus, ff. de leg. 1. Secundò, etiam si Papa non concessisset expresè facultatē dispensandi super affinitate tā licita, q̄ illicita sed simpliciter, tamen in casu occurrenti censeretur concessa facultas dispēsandi super affinitate ēt licita, & sic cōiuncta cum publica honestate, quia ex identitate vel maiori-
6 tate rationis fit extensio † de casu ad casum, etiam in facultate dispensandi, quæ fauorabilis est, c. fi. de simo. c. si cui. de p̄b. in 6. & voluit Bar. quem alij cōiter sequuntur, in l. 2. in princ. ff. de ver. ob. Mod. maximè in c. at si clerici. in princ. de iud. Fe. in c. postulasti. col. 13. vers. limita 4. de resc. & latè in d. c. fi. Sed sic est, ꝙ Papa dedit ptātem dispensandi super secundo, & tertio gradu consanguinitatis, super quo difficilius solet dispensari, quàm super secundo & tertio gradu affinitatis licitæ. c. literas, & ibi notatur, de rest. spo. & traditur per Io. Lopis, in trac. de mat. in 5. charta. versi. sed quæritur vlterius. ergo etiā dicēdum, ꝙ facultatem dispensandi concesserit super eo, ꝙ est minus, arg. regulæ, non debet. de reg. iu. Et sic verba illa, super secundo aut tertio gradu affinitatis, sumpto arg. a potestate maiori, de qua s. erunt interpretanda tam de affinitate licita q̄ illicita. Et facit ad hoc, quia ēt in odiosis verba intelligēda sunt in potētiori significatu. c. pe. de sen. excom. & sic illud verbū, affinitatis, intelligēdum est de affinitate licita, q̄ est potētior, & ad hoc seruit consilium Cal. consi. j. sub rub. de consanguinitate, & affinitate, vbi consuluit, ꝙ potestas dispensandi sup tertio consanguinitatis gradu, intelligitur etiam super tertio gradu ex vtroque parente. Nec refragantur præmissa in contrarium deducta, quia loquuntur in dispēsationibus odiosis, nos in ptāte dispensandi fauorabili. Itē loquunt̄ in dispensatione super affinitate simpliciter, nos in facultate dispēsandi super affinitate licita, & illicita, ac ēt super consanguinitate.

RESPONSVM XII.

ET si vnionis Gratia obreptitia nullius sit momenti, nō tamē religiosi, qui prioratum Montisclausi ecclesiæ sancti Spiritus vniri impetrarunt, obrepsisse dicuntur, Nec enim suggesserunt Leoni X. ꝙ ecclesia foret collegiata - sed ꝙ ipsi collegium faciunt. Quod a vero constat non deuiare, cum simul conueniant, Rect. annalem habeant, & syndicum, vnoque confraternitatis sancti Spiritus nomine nuncupentur. Quæ ad constituendum collegium abundè sufficiūt, quāquam communi careant arca, dormitorio, & refectorio.

SVMMARIVM.

1 *Subreptio & obreptio vitiant ipso iure gratias ad beneficia & quando literæ dicantur subreptitiæ. nu. 2.*
3 *Collegium quid sit, & quid ad eius esse requiratur. nu. 5.*
4 *Priuilegium ex quanti temporis cursu præsumatur.*
6 *Prælatus specialis an requiratur ad essentiā collegij? & quid pręterea. nu. 7*
8 *Presbyteri possūt constituere collegiū in aliqua Ecclesia pro missis dicēdis.*

Respon. Interpreta.

QVæritur An vnio facta de ecclesia prioratus, Mōtisclausi ecclesiæ sancti Spiritus vitio subreptionis, & obreptionis opposito, de quo in articulis mihi exhibitis, fuerit & sit nulla. Certissimi enim iuris est, ꝙ subreptio, & obreptio vitiant gra
1 tias ad beneficia † ipso iure. c. ad audientiam, de rescri. qui tex. etiam procedit in gratia vnionis beneficiorum, s̄m Cald. cōs. vlt. sub rub. de rebus eccle. non ali. Old. consi. 262. in quæstione, quæ ponitur per Pan. consi. 101. in quæstione, quæ vertit, in 1. parte. & Dec. consi. 168. Reuer. pater. col. 1. vel saltem venit annullanda, vt per Rotam, sub rub. de rebus ec. non ali. de cis. 2. in antiquis. Videtur autē, ꝙ hmōi vnio dici possit subreptitia, quia falsò dr̄ expositum Leoni X. Pontifi. Max. quod fratres sancti Spiritus faciūt collegium, & ob id Sanctissimus do. noster motus videtur ad vniēdum aliud beneficiū eidem ecclesiæ sancti Spiritus vti collegiatæ, quam vnionem non fecisset, vel non ita de facili, si sciuisset non esse collegiatū. c. postulasti, ibi, de leui. de resc. & c. super literis. eo ti. & ibi Fel. col
2 5. inquit, ꝙ literæ vnionis dñr subreptitię, † si cā expressa ad iustificandā vnionē non sit uera, puta si asseratur, ꝙ ecclesia sit pauper, cum sit diues, quod procedit etiā si unio fuerit facta motu proprio, secundum Card. consi. 96. Papa uniuit. Verum præmissis non obstantib. puto ꝯrium de iure concludēdum; tum quia verum est, ꝙ dicti fratres cōstituunt collegiū & collegialiter viuunt. Tū quia vnio facta fuit ecclesiæ sancti Spiritus, & non collegio. Quod aūt dicti fratres constituant collegiū, sic probat, Cui ꝯuenit diffinitio, dēt ēt ꝯuenire diffinitū. l. 1. §. dolū. ff. de dolo. Diffinitur aūt collegium sic, Collegium
3 † est collectio corporū rōnabilium, constituēs vnū corpus re

præsen-

p̃ſentatũ,ſ᷑m Car.Flor.in c.dilectus.de exceſ.præla.vel Collegiũ eſt collectio pluriũ corporũ inter ſe diſtantiũ, uno noĩe nuncupatum,ſ᷑m Bal.in rub.C.pro ſoc. vtraque diffinitio cõuenit ꝯgregationi horũ fratrũ,qa ſimul habitãt,& ſimul cõueniũt,& ꝯñr eſt collectio,ſ᷑m Bar.in rub.ff.de colleg.illic.Cõuenit ẽt verbũ,corporum,Inſt.de rebus corpo.& incorpo.ẽt adaptat̃ verbũ,pluriũ,qa ſunt vltra tres,qui ſufficiunt ad faciẽdum collegiũ,l. Neratius.ff.de ver.ſig.c.j. de ele.Conueniunt alia verba,ſ.rõnabilium,ad dñiam gregis,& armenti, & faciũt vnũ corpus repreſentatũ ſeu fictũ,quod cõfraternitas ſancti Spũs nuncupat̃,vt expreſsè aduerſantes in ſuis articulis confitentur.Et veritas noſtræ conſultationis clarius apparebit,ſi ſpãliter tollantur,q̃ in ꝯrijs articulis deducuntur.Non obſtat igit̃,dũ dr̃ ꝙ ex primæua inſtitutione nõ fuit eccleſia S. Spũs fundata,vt ibi eſſet collegiũ . qa eſto,ꝙ ita ſit,non ſequitur ꝙ ex poſt non potuerit effici collegiata,vel ex cõſuetudine,vel ex priuilegio.Non obſtat,dũ negat̃ conſtare de aliquo priuilegio uel conſuetudine,quia poſſem primo rñdere,ꝙ ex quo ipſi fratres ſunt in quaſi poſſeſſione iuris collegialis, iã tanto tp̃e cuius initij memoria non hẽtur,ex tali curſu tp̃is p̃ſumit̃

4 † priuilegiũ,ſecundũ Bar.in l.cũ de in rẽ verſo,ff.de vſur.Ant. & Pan.in c.peruenit,de cenſi.& in c.cura,de iurepat.Old.cõſ. 296.Alex.conſil.6.lib.6.Scd̃o rñdetur,ꝙ ex quo ſunt in quaſi poſſeſſione exercendi iura collegialia,iã tot annis, negari nõ p̃t,ꝙ ex tali poſſeſſione non ſit fundata eorum intẽtio, ita ꝙ

5 alio non apparẽte habẽda eſt pro collegiata † ſecundũ Pan. poſt alios in c.nobis.de iure patro.& Hoſ.in Summa de exceſ. Præl.§.1.ver.ſubditi verò.Ibi,ſed quõ ſcietur.vbi concludit,ꝙ ex vſu cognoſcitur utrum ſit collegiata,vel non.Si enim clerici ibidem deſeruientes cõſueuerunt ſyndicũ eligere, tractatus facere,arcam cõem vel ſigillũ cõe hr̃e,collegiata iudicat̃. Et maximè hoc uerũ eſt,ſi cõſueuerint ſibi aliquẽ eligere in Prælatũ ſiue in caput,c.1.de elect.Ita Pan.in d.c.nobis,& Car. in d.c.dilecto.Cum igitur dicti fratres continuè ſibi Rectorẽ elegerint,ſindicũ,& tractatus fecerint,aliaq; peregerint, q̃ cõtra ius & nomẽ collegij fieri non poſſunt, certè iudicandum eſt,ꝙ ipſi conſtituant collegium.Nec obſtat dũm dr̃,ꝙ eorũ Rector annalis eſt,qa ad eſſe collegij nõ requiritur, ꝙ hẽant

6 prælatum † ſpecialẽ,ſecundum Inn.in c.cum non ignores,de p̃b.Pan.in c.j .de elect.Bar.in l.ſodales,ff.de colleg.illi.Bald. in rub.C.pro ſo.cum concor.adductis per Fel.in c.ex literis,col. 2.de conſt.Cum igitur de eſſentia collegii non ſit,ꝙ vllus adſit p̃latus:ſi mõ deputet̃ p̃latus ad tempus,nõ deſinet eſſe collegium,ut de Abbatiſſa dr̃,q̃ ad tp̃s ſolet eligi.ita Arch.in c.ſicut in vnaquaque,21.q.2.Non obſt.denique dum dr̃,ꝙ iſti fratres non hñt arcã cõem,q̃ ſolent hr̃e collegiati,l.j.ff.ꝙ cuiuſque vniuer.nomine.nec ſigillum cõe,d.c.dilecta.nec refectorium,nec dormitorium cõe,iuxta tex.in c.cum monaſteriũ, de ſtatu mona.quare rñdetur,ꝙ licèt iſta ſint quædam ſigna collegii,tñ ſunt & alia.ſ.ſyndicum creare,tractatus facere,cõmuniter habitare,& alia plura,c.tertio loco,de p̃b.c.inter dilectos.de do.& ad faciendum collegium non ſunt neceſſaria oĩa copulatiuè,ſed aliqua ex eis ſufficiũt,ſecundum Car.Flor in clemen.ut hi,qui.in 4.q.de æta.& qualit.& ita concludunt

7 † Hoſt.& alii in locis p̃allegatis alternatiuè loqueutes.In caſu autem noſtro ferè omnia ſigna concurrũt, videlicet electio ſyndici,tractatus,cõis habitatio,cõe dormitorium,cõis fraternitas,electio Rectoris,& plura alia, quo fit ut ſine dubio rñdendũ ſit eos collegiũ facere.vltimo & ſi eccleſia ſancti Spũs non eſſet collegiata,non tñ vnio dici poſſet obreptitia,qa in p̃cibus non dr̃,ꝙ ſit collegiata. Sed quod in ea adeſt collegiũ clericorum & presbyterorum pro miſſis celebrandis,& horis Deo pſallendis ibidẽ mancipatorum, & hoc veriſſimũ eſt nã ſecundũ Inn.in d.c.dilecta:clerici & p̃sbyteri poſſunt conſti-

8 tuere collegium † pro miſſis celebrandis in aliqua eccleſia,licèt ipſa nõ ſit collegiata.& ibi Car.q.7.decidit,ꝙ oĩa collegia, q̃ intuitu pietatis,puta p̃ miſſis celebrãdis,vel oppreſſis iuuãdis ꝯſtituuntur,ſunt a iure approbata.& idem tenet Bar.in d. l.1.§.ſed religionis.ff.de colleg.illi.& Bal.in d.rub C.pro ſo. Sequit̃ ergo,ꝙ unio caret uitio obreptionis & ſubreptiõis,&c.

R E S P O N. XIII.

EXequenda eſt Pontificis gratia, & ſi ſcripta ſignataque non ſit, ſi alter cautum ſpeciali lege non reperiatur: quæ lex cum ſit exorbitans,nõ eſt extra caſum ſuum aliqualiter proſ trahenda.

S V M M A R I V M.

1 *Scriptura non eſt de eſſentia gratiæ.*
2 *Collatio facta nutu, valet.*
3 *Gratię effectus conſiſtit in verbo, fiat.*
4 *Gratia perficitur ex ſola ſignatura.*

Reſpon.Interpreta.

DE iure Sufficit ſignatura,imo ſufficit ſola gratia ore Pontificis prolata, abſq; ſignatura,hoc modo,fiat, vt petitur:non enim ſcriptu-

1 ra † eſt de eſſentia gratiæ,ſecundum Car.in c.quiſquis,de alect.Bal in l.fi.C.de communi ſeruo man. Fel.in rub. de ꝯſt.col.pe.& in c.Rodulphus,co.17.de reſcr.Hinc eſt,ꝙ va-

2 let collatio facta nutu, † ſ᷑m Bal.& Barb.in rub.de reſcri. & dato,ꝙ exigeretur ſcriptura ſicut in priuilegijs.c.porro,de priu. & per gl.in c.j.§.poſtquam,de cenſi.lib.6. Satis tñ & ſufficienter dr̃ hmõi diſpoſitio ſcripta, ſi reperiatur ſcriptum verbũ,

3 fiat, † quia in eo conſiſtit effectus gratiæ,iuxta illud Geneſis, fiat lux,& facta eſt,vt per Fel.in d.ca. Rodulphus.nec requiri-

4 tur aliqua expeditio literarum,quia ex ſola ſignatura † perficitur gratia,c.inſtitutionis.cum gl.25.q.2.& in cl. dudũ,§.nos etenim,de ſepul.& Pan.in c.noſti,de elect.in ca. in noſtra, de reſcrip.Nec obſt.regula cancellarię 29.in ordine incip. Item, ꝙ omnes,quia loquitur in commiſſionibus cauſarum,& proceſſibus habendis ſuper gratijs ad beneficia,quarũ bullę non fuerunt expeditę, vnde non eſt facienda extenſio ad diſpenſationes,cum talis regula ſit exorbitans,l.ꝙ vero contra, & l. ius ſingulare.ff.de leg.cum vulgaribus.

R E S P O N. X I I I I.

DEnuo Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio ſimoniacè obtento,licẽt nec de ſimonia, nec de ca.licet canon, nec de fructibus perceptis poſt annum ante promotionem ad ſacerdotium exprimere teneri non videatur: nihilominus huiuſmodi qualitates de iure ſunt exprimendæ, quia difficiliorẽ reddere ſolent concedentem,vt impetrans impetratis gaudere poſſit, nec Princeps alicui ſimpliciter prouidens intelligitur derogare iuri communi,niſi id ex certa ſcientia agat.

S V M M A R I V M.

1 *Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio ſimoniacè obtento, tenetur exprimere quòd vacat ex capite.c.licet canon.& vide nu.4.*
2 *Beneficium congruè dici non poteſt vacare ex duplici cap.& vide nu.10.*
3 *Impetrans nõ tenetur exprimere niſi qualitates vacationis in iure expreſſas, etiam ſi non expreßæ aliquantulum difficiliorem redderent concedentem. & vide nu.6.& nu.12.*
5 *Simoniacus non poteſt ad beneficium diſpenſari niſi per Pontificem ex magna cauſa, & miſericordia.*
Simoniacus largè intruſus dicitur.
7 *Beneficium ſimoniacè obtentum de iure communi non poteſt immediatè obtineri ſine diſpenſatione,quæ non præſumitur, niſi probetur.*
8 *Bonę fidei poſſeſſor facit fructus ſuos, maximè conſumptos.*
9 *Simoniacus tenetur verba facere de fructibus perceptis ante nouã impetrationem, cum illos ſine ti tulo acquiſiuerit.*
Simoniacus tanquam fur,tenetur ad reſtitutionem fructuum.
1 *Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio exprimere debet, quòd non fuerit promotus ad beneficium in primo anno poſt fructus perceptos.*
Actus ex intentione iudicatur.
2 *Vnio dupliciter fit,aut per incorporationem,ſeu adiectionem,aut per confuſionem,ſeu communem mixtionem.*
3 *Eccleſiæ per incorporationem alteri eccleſiæ vnitę,ſunt tanquam pediſſequę illius,cui uniuntur.*
4 *In eccleſiis ſimul vnitis in dubio præſumitur illa principalis,quæ plures habet coniecturas pro ſe. & ibi vide plura de ordine ſcripturæ, ac nominationis.*

Reſpon. interpret.

QVòd Impetrans nouam prouiſionem ſuper beneficio ſimoniacè obtento, ꝙ vacare dicitur etiam ex cap.c.licet canon,de elect. in 6.de tali uacatura † non tenetur facere mẽtion em,ſed ſufficiat dicere ſe ſimoniacè obtinuiſſe.Iſtud in primis probatur,quia communis eſt Doctorum ſnĩa de modo vacationis nõ eſſe neceſſariò faciendam mentionem,ſed ſufficere ſimpliciter dicere beneficium vacare, cum per hoc omnis modus vacationis comprehendatur,vt eſt glo. in c. ſi propter de reſcri.in 6.in verb.vacabunt.& in c.cupientes,de elect.lib.6.Lapus allegatione 6.col.2.Fel.latè in ca.in noſtra in 37.corollario.de reſc.& ibi plures concordantes.vnde præſuppoſito, ꝙ etiam hoc beneficium quod impetratur, vacet ex dicta cõſtitutione, tamen de tali uacatione non oportet facere mẽtionem.Secundo probatur,quia certum eſt ꝙ ex ca.ſimoniæ ẽt per alium ut inſcio,& ignoranti commiſſe,iam vacabat.beneficiũ ſaltẽ de iure,tex.ſunt ad hoc ĩ c.pe. de ele.in c.nobis & in c.de ſimoniacè,& ibi Abb.de ſimonia.tex.in c.præſertium,& in c.quicunque.1.q.5.in extra.ca.2.de ſimo.cum ergo iam caret ex cap.ſimoniæ,non poteſt † dici amplius uacare exc.li-

2 cet canon,ut tenet Rota in tit.de reſcr.Felyn.in c.2.& in c.in noſtra.uerſi.ſcias etiam,de reſcriptis.& Rota in tit. ut lite pẽ dec.vlt.Bu.ꝯſi.64.in Chriſti nomine.Tertio,ꝙ ad hoc non teneatur

neat.facit regula.gñalis q̃ tradit in materiã impetrationis bñfi-
3 ci orũ,q̃ eſt,ꝙ impetrãs † non teneatur facere mẽtionẽ niſi de
qualitatibus in iure exp̃ſſis,quas poſuit gl.in cle.1.de p̃b.quam
ipſi ſequuntur oẽs,& tenuit Cald.couſi.6.in ti.de p̃b. Inn. in c.
ſuper literis.de reſcript.& ibi Fel.verſi.limita primo, & idem in
c.ad aures.eo. ti. cum concordantibus per eum adductis, quæ
regula ampliatur etiam ſi eſſet talis qualitas, quæ difficiliorem
redderet concedentẽ,vt voluit Egid.Bellamera deciſ.6.q.8. in-
cipien.concluſio extra Rotã,quẽ refert,& ſequitur Felyn.in c.
poſtulaſti.verſi.declara etiam,de reſcri.& Rota eod.titu. deciſ.
32 in nouis,cum ergo iſta qualitas non ſit in iure exp̃ſſa , vt ex
primi debeat, videt̃ concludẽdũ dictũ impetrantẽ non teneri
de ea facere mentionem , & quod non teneatur eſt doctrina
Card.& Ancha.in clemen.ſi Ro.de preben quam refert, & di-
cit multos ſequi Felyn.in d. c. poſtulaſti.colum.pen. vbi voluit,
ꝙ intruſus impetrans beneficiũ non tenet̃ facere mẽtionẽ de
ſua intruſione.¶ Sed his non obſt. veritatẽ proculdubio cre-
derem eſſe in ꝯ̃rium. ſ.ꝙ teneatur prædictis impetrare volens
de tribus facere mentionem.Primò,ſimoniacè beneficium ta
le obtinuerit.Secundo,ꝙ fructus ex eo hactenus ꝑceperit.Ter
4 tio,ꝙ bñficio priuatus ſit ex conſtõne † c.licèt canõ.ꝓpria qua
litate,ꝙ ad eius expreſſionem teneatur facit, quia vt iam dixi.
s̃.pp ſimoniã ẽt eo ignorãte cõmiſſam cogitur bñficiũ dimit-
tere,vt ſunt tex.in c.p̃ñtiũ.1.q.5.& in c.ſicut.in prin.cum ſi.de
ſimo.Nec cũ tali ſimoniaco,vt idẽ bñficiũ retinere poſſit , põt
5 per aliũ,q̃ per † Pontificẽ diſpenſari ſ̃m Pan.poſt Ant. de But.
in c.pen. in 2. not.de elect.per text. ibi.& idem Pan.poſt Cald.
in c.de ſimoniacè.col.2.verſi.& ideo.de ſimo . Imò cum tali ſi-
moniaco,ẽt niſi ex maxima miſericordia per ſummum Ponti
ficẽ diſpenſat̃,vt dicit tex.in d.c.quicunq;.1.q.5. Hoſt. & Pan.in
d.c.de ſimoniacè.cum ergo hæc ſit talis qualitas,q̃ de iure com
mu.impedit impetrantẽ illud bñficiũ tenere,certè de ipſa erit
6 facienda mẽtio,q̃a de oĩ † qualitate in iure expreſſa eſt fienda
mẽtio,ẽt ſi non redderet cõcedẽtẽ difficiliorẽ,c. ſi motu,de p̃-
ben.in 6.c.ſi ꝓponẽte.de reſcr.firmat latè Fel.poſt multos in c.
ſup literis.col.2. de reſcr.a fortiori ſi nõ ſolum difficiliorẽ red-
deret,ſed ad oĩmõ denegandũ induceret. Scđo adducit̃,nã cer
tũ eſt,ꝙ de ĩtruſione ad bñficiũ,qđ impetrat̃,eſt neceſſario fiẽ
da mentio,ſ̃m Abb.in c.cũ iã dudũ.col.2.de p̃bend.Dñi.in c.eũ
q̃ de p̃b.in 6.Fel.in c.in noſtra.col.8.& in c.poſtu.in fi.de reſcri.
cũ concord.Sed ſimoniacus largè intruſus dr̃ , vt vult gl. & ibi
Card.ita illam declarat in c.niſi in prin.de renun.Dñi.in ca.pp
19.diſt.vbi vult illũ dici intruſum,qui licèt hẽat titulum a ſupe
riore.venit tñ bñficio priuãdus. & ꝙ dicat̃ intruſus cõcludẽti
arg.ꝓbat̃ p Fel.in c.in nr̃a.col.9.de reſcri.Cald.titu.de p̃b. conſ.
12.& eorũ dictã ꝓbant̃ ẽt reſpectu ſimoniaci ignorantis.meri
to ergo de tali ſimoniaca poſſeſſione erit fiẽda mẽtio. Tertio
& vltimo,iſtud cõcludenter ꝓbat̃,q̃a ad hoc , vt valeat collatio
iſtius beneficij,nõ ſufficit ſola collatio,ſed requirit̃ ẽt diſpenſa-
tio,aut ꝙ collatio virtualiter in ſe cõtineat diſpẽſationẽ, cũ de
7 iure cõmu.bñficiũ ſimoniacè obtẽtum nõ poſſit † immediatè
obtineri. d.c.fin.de ſimo.ſed ſit neceſſaria diſpenſatio,vt dixi s̃.
certè niſi Papa informet̃ de tali ſimonia, non poterit dici ꝯfe-
rendo diſpẽſaſſe p no.in c.de multa.§.q̃ verò.in c. extirpandæ.
de p̃b.vbi Princeps ꝯferendo indigno,nõ vr̃ diſpẽſare niſi con
ſtet de certa ſciẽtia indignitatis,vt tenuit Dñi.poſt Inn.in c.eũ
qui vlti.col.de p̃b.lib.6.Bar.in l.Barbarius.ff.de offi.p̃to.Old.ꝯſi.
325.Pan.in c.cũ in cũctis inferiora.s̃.de elec.Fel.in d.c. poſtula
ſti.ver.& iſta limitatio procedit,vbi expreſsè in terminis nr̃is di
xit,ꝙ ad hoc,vt ualeat collatio facta ei , qui iniuſtè poſſidebat ,
oportet illam poſſeſſionem exprimere , uel Papã ex certa ſciã
ꝯferre.faciunt multa,q̃ accumulat Fel.in d.c.poſtulaſti.uer.cir
ca quartũ.Ad ſecundã qualitatẽ deueniẽdo,q̃ eſt, nunquid de
fructibus perceptis maximè poſt annũ a tp̃e adẽptionis teneat̃
facere mentionẽ:licèt uideatur prima facie dicendũ , ꝙ nõ cũ
p̃ſupponat̃ in facto eo ignorãte ſimoniã commiſſam,& hacte-
nus ignoraſſe dici debet bona fide poſſediſſe, & tãquam bona
8 fide poſſeſſor fructus † feciſſe ſuos.l.bonæ fidei. ff. de acq̃r.rer.
do.l.& ex diuerſo.cũ gl.ff.de rei uẽd.c.grauis.de reſti.ſpol. cum
ibi notatis.maximè ſi ſint ꝯſumati.§.& ſi in rẽ.cum gl. Inſti. de
offi.iud.præcipuè cũ iſti ſint fructus bñficij rõne ſeruitij in ſti-
pendiũ ꝯpetẽtes.ca. cũ ſ̃m,de p̃b.unde ad eorũ expreſſionẽ ur̃
non teneri,cũ non teneat̃ ad reſtõnẽ.arg.c.cum ꝯtingat.& ibi
gl.de offi.del.l.ad ꝓbõnẽ.C.de ꝓba.Scđo, p ea p̃te facit doctri.
Car.& Anch.in clem.ſi Romanus.de prob.ubi dñt, ꝙ ſi impe-
trãs bñficiũ nõ facit mẽtionẽ de illicita fructuũ ꝑceptione,nõ
inficit̃ collatio,& eorũ deciſionẽ refert & ſeq̃tur Fel.in d.c.po-
ſtulaſti.in fi.uer primus caſus eſt.& hanc doctrinã iam s̃.allga-
ui.Tertiò , pro ea parte adducit̃ , nã cũ in iſto bñficio ſimonia
interuenerit bñficiato ignorante,ipſeq; illico ubi ad eius noti-
tiã ꝑuenit illud ſit paratus dimittere,cũ petat hic ſibi de nouo
ꝯferri nõ põt dici ſimoniã cõmiſiſſe,nec illã ratã habuiſſe.c.de
regularibus,de ſimo.c.1 1.q.5.l.ꝯſenſiſſe. ff.de iud. & tali ſimo-
niaco ignorãti ius ſolũ mãdat dimittere bñficiũ,ut in d.c.de re-
gularibus,in uerbo dimittãt.& in d.c. niſi cũ pridẽ. ĩ prin.imò
nec dimittere poſſet ſine ſup̃ioris auct.ĩ cuius manib.hẽt reſi-
gnare.& vtrobiq; tenet gl.Ant.de Bu.& Pan.non vr̃ iſte impe-
trãs in aliquo deliquiſſe,cũ iuris p̃cepto ſatisfecerit . vñ ꝯñr ad
fructuũ ltĩe ꝑceptorũ reſtõnẽ venit aſtringẽdus. Quibus non
obſtãtibus ꝯ̃riũ credo de iure verius.ſ.ꝙ ĩmo teneat de ꝑceptis
9 fructibus † facere mẽtionẽ,ꝓ quo adduco.certũ.n. eſt ꝙ iſte ti
tulus ſimoniacus virtute cuius iſte impetrãs fructus ꝑcepit,eſt
inualidus,cũ talis collatio veniat caſſanda.c.nobis.cũ ſi.de ſim.
ſed titulus inualidus hr̃ ꝓ nõ ti.ẽt quãtũ ad fructuũ acq̃ſitionẽ,
ꝓut tenet Inn.in c.ꝯſultationib.in prin.de iure pa. cuius dictũ
apꝓbat Bal.in l.2.de ſerui & aqua Lud.Ro.ꝯſ.354.Fel.in c.cum
cã.col.3.ver.& ex oĩbus iſtis.de offi.deleg.& ꝙ hẽat̃ ꝓ nõ ti. eſt
gl.in c.nõ liceat.12.q.2.Abb.in c.2.de rebus eccl.nõ alie. cũ er-
go tales fructus ſine tit.ꝑceperit,ad illorũ rõnẽ,aut ſaltẽ exp̃ſ-
ſionẽ tenet̃.& ad hoc cõprobãdũ facit gl.d.c.niſi.in prin.de re
nũ.q̃ vult ſimoniacũ dici furẽ,& tanq̃ fur tenet̃ ad futurũ reſti
ſtituẽdũ,vt dicit Ant.de But.in c.dudũ.el 2.in 2.no.de ele.ꝙ q̃-
cũq; recipit fructus bñficij,qñ illud nõ ẽ iuſtè adeptũ,dr̃ fur, &
furtũ cõmittit. Immo ſ̃m Pa. ibidẽ,in 5.no.furtũ cũ ſacrilegio
cõmittit̃ tales fructus retinẽdo.Scđo , ꝓ hoc adduco doctrinã
Spec.in ti.de diſpẽ.§.dicẽdũ reſtat circa fi.ver.ſed pone ꝙ aliq̃s.
vbi dicit,ꝙ nõ ſolũ de in iuſta detẽtione,ſed ẽt de fructuũ ꝑce-
ptiõe tenet̃ ĩpetrãs facere mẽtionẽ,niſi ipſos in vtilitatẽ eccl'iẹ
ꝯuertiſſet.& idẽ ẽt tenuit d. ſuus quẽ ipſe allegat ĩ c. poſtulaſti.
de reſcr.& dicit Io.An.in addi.ad Spe.in loco s̃.allegato,ꝙ cum
Papa Io.iuſtificaſſet titulũ cuiuſdam ſcholaris ſui, uoluit ꝙ di-
midia fructuũ ꝑceptorũ camere ſuæ applicaret̃.& illud dictum
Spe.ſequit̃ Milis ĩ repertorio,ĩ verbo,g̃ram bñficialẽ , refert &
ꝯmẽdat Fel.in c.in nr̃a. col.8.ver.tñ in hoc vlti.de reſcr.Idẽ te-
net Io.An.in d.c.poſtulaſti.Phili.Frã.in c.eũ q̃,col.2.in gl. ĩ ver-
bo obtinebat.de ꝓb.li.6.Tertio ꝓ hęc adduco, nã diſpẽſatio ſu
per p pl'alitate bñficiorũ nõ valet,niſi fiat mẽtio de illicita fru-
ctuũ ꝑceptione,vt tenet Io.An. & Cõpo.in c.dudũ. 2. de elec.
Abb.in c.ad aures.ver,p hoc ẽt dicas.đ.reſc.Ita nec valebit col-
latio huius bñficij illicitè detẽti,niſi fiat mẽ.ꝙ illicitè detinebat
fructus inde ꝑcipiẽdo.q̃a ut dicit Dñi.ĩ c.nõ p̃t.de p̃b.in 6.qua-
litates exprimẽdę ĩ diſpẽſationib. ueniũt in collationib. expri-
mẽdæ,& ẽt dicit Fel.in d.c.ad aures.col.2.& in iſta ĩpetratĩone
interuenire hẽbat nõ ſolũ collatio.ſed diſpenſatio uirtualr̃ ſal
tẽ.Vltimò adduco deci.exp̃ſã Fel.in d.c.poſtula.in fi.uer. ſed ĩ
2.ubi uult,ꝙ ſi in impetratione bñficij illicitè detẽti fiat mẽtio
de illicita detẽtione,ut petatur de nouo ꝯferri,ualet collatio,li
cèt de fructib.ꝑceptis nõ fiat mẽtio.tñ ꝙ ordinarius potuit in
quirere ꝯ̃ ipſum,ſi nõ fuit facta cõpõ cũ camera. & iſto modo
intelligo ſupradicta,uidelicet, ꝙ exp̃ſſio fructuũ ꝑceptorũ eſt
fiẽda,nõ ad ualidãdã collat.ſed ad ĩpediẽdũ ne ordinarius ꝯ̃ eũ
amplius ſup ꝑceptione fru.inq̃rere poſſit.Et ꝓ ꝯplemẽto iſtius
caſus nõ eũdo p mẽdicata ſuffragia, adduco tex. in extra. Pau.
2.inci.cũ deteſtabile.in ti.de ſi.q̃ ullt,ſim.ꝑceptos fructus ſuos
nõ facere,imo ad illorũ oĩum teneri reſtõnẽ,ut ur̃ ille tex.ꝓba
re,ẽt reſpũ ſimonię p aliũ,q̃ p bñficiatũ ꝯmiſſę, cũ in ſcđo rñ-
ſo,ubi infligit excõicationẽ,exp̃ſsè dicat eos,q̃ p ſe , uel p alios
dederit,&c.ubi uero grauat ad fructuũ ꝑceptorũ reſtõnẽ,indi
ſtinctè dicat de q̃buſcũq; bñficijs ſimoniacè obtẽtis,ut eſt tex.
in d.extraua.cũ deteſtabile, q̃ ẽt extẽdit ad occultos ſim. & eſt
q̃dã extrauag.Martini V.q̃ incipit,Dãnabile q̃ p̃cedẽtẽ ẽt extẽ
dit ad occultos ſimoniacos.q̃ tñ extraua. in numero aliarũ nõ
repit̃,ſed eã allegat Fel.in c.de ſimoniacę,uer.ult.ꝯcl'o. de ſim.
& ſic teneo ꝯcludẽdo , dcm̃ ĩpetrãtẽ teneri de fructib.ꝑceptis
facere mẽtionẽ.Ad ꝯ̃ria facilis eſt rñſio,q̃a inq̃tũ in iurib.alle-
gatis põderat̃ ignorãtia ſimoniaci,iſtud ſit reſpũ faciliorioris,
vel difficilioris diſpẽſatiõis.Itẽ,vt ſciamꝰ,an ſit ſimoniacꝰ, & ſi-
moniacè ꝓmotꝰ,an ſimoniacè ꝓmotꝰ tm̃,vt declarat gl.ĩ c.p̃ñ-
tiũ.j.q.5.Pan.ĩ d.c.de ſimoniacè.de ſimo.Nec ob.illa deciſ.Car.
& Anch.in cle.ſi Ro.q̃a,vt illã declarat Fel.in d.c.poſtulaſti , in
fi.ꝓcedit,qñ ĩpetrat̃ ſ̃m bñficiũ:tũc.n.nõ ẽ neceſſario fiẽda mẽ
tio ĩtruſionis,nec ꝑceptionis fructuũ primi eo, ꝙ p hmõi ſcđi
bñficij collationẽ nõ addiuuat̃ ĩiuſtꝰ titulꝰ p̃mi q̃n ĩ p ipo,& fru
ctibꝰ ĩdẽ ꝑceptis priuari poſſit.Sed caſus nr̃ loq̃t de ĩpetratio-
ne eiuſdẽ bñficij,ꝙ illicitè detinet̃,& ex quo fructus ĩdebitè fue
rũt ꝑcepti,quo caſu p iſtã ſcđam collat.ꝯualidatur ille vitioſus
ingreſſus ita,ꝙ de illo nõ poterit amplꝰ inq̃ri. vel melius dico,
ꝙ illa deciſio ꝓcedit tm̃mõ reſpũ validãdæ collationis ſcđi bñ-
ficij,qđ nõ ĩficit̃ taciturnitate primi illicitè detenti,ſed, vt dicit
Fel.in d.c.poſtulaſti.ĩ fi.nõ ĩpedit q̃n ordinarius poſſit poſtea ꝯ̃
eũ inq̃rere de bñficio,& fructibus ex eo ꝑceptis eũ priuari, &
ita dico eſſe ĩ caſu nr̃o:q̃a taciturnitas fructuũ ꝑceptorũ nõ ĩfi
cit collationẽ,ſed tñ ep̃s potuit nõ obſtãte iſta noua collatĩoe ĩ
q̃rere de fructibus ĩdebitè ꝑceptis.¶Circa tertiã, & vltimã, de
quo dubitat̃ , videlicet nũq̃d teneat̃ ĩpetrãs facere mẽtionẽ de
eo,ꝙ nõ fuerit ꝓmotus ad ſacerdotiũ ĩ p̃rio anno , & pꝰ fructꝰ
ꝑceptos,licèt videat̃ p̃ria facie dđm,ꝙ non,cũ ex duplici capite
10 idẽ bñficiũ † vacare nõ poſſit,ſi ſemel vacet,vt voluit Fel. poſt

Rotã in c.2.ver.fallit tertio de res.vt s̃.dixi.¶ Cõclusiuè tñ ꝓce dendo,ɔ̃riũ credo verius,& dico,ꝙ tã respũ validitatis impetra tionis,quã ẽt fruc.ꝑceptorũ post annũ retẽtionis, oporteat de
11 priuatione† & simonia,ex c.licet canõ,facer̃ mẽtionẽ:pro quo moueor in primis.Certũ est.n.ꝙ ei q priuatus ẽ bñficio curato ob nõ ꝓmotionem ad sacerdotiũ ĩ.annũ,idẽ bñficium iterato ex eadẽ vacatione ɔferri nõ p̃t,vt est tex. in c.cõmissa.de ele.in vj.cũ p̃p̃.in dub.iure.cõi derogare velle nõ p̃sumat.Inn.in c.innotuit.de elec.Pan.in c.illa quotidiana, eo.tit.l.centurio.& l.ex facto,& ibi.no.ff.de vulga.cũ si.nisi de eius certa scĩa ɔstet. c.ad hæc,& ibi Dec. de rescri. certè nisi fiat mentio de istis inhabilitatibus.nõ valebit collatio ex defectu intẽtiõis ɔcedẽtis. Scđo pro hoc adduco,ꝙ huic inpetrãti obst.duo vitia,ex quorũ quolibet ꝓhiberet̃ tale bñficiũ hr̃e,simonia.s. & priuatio. cap. licet can.posito ergo ꝙ ex primo.s.simoniacè obtinuisse,aboleatur dispensatiuè vitiũ simoniacum, remanebit tñ alterũ.s.priuationis,qa ɔcurrẽte duplici vitio,& si dispẽset̃ super vno, remanet tñ aliud,vt est tex.& ibi Dñi. in c. non p̃t. de p̃bẽ.in vj.Anto.de But.in c.dudũ eccl̃ia,§.insup.ĩ 3.no.de ele.ꝓ quo est deci.Bal.in l.eam quã.ver. sed pone.C.de fideic.vbi dicit, ꝙ lĩĩatio facta de spurio spurietatis facta mẽtione nõ valet, si erat natus ex adulterio,& incestu, nisi de vtraq; inhabilitate sit facta mentio, & ita dixit ɔsuluisse Old.ɔsi. 247. factũ tale est.& idem tenuit Ioã. And.in addi.ad Spe.sup rub.qui fil.sint leg.Lud.Ro.l.si vero.§. de viro.in xxxj.fallẽ.ff.sol.mat.Abb.in c.ꝑ venerab.col. 8. qui fi. sint lege.Immo dicit Bal.in l. j. C.de fur.ꝙ vbi sunt pl̃a obstacula,nõ sufficit mẽtio gñal.cũ cl̃a,nõ ob.nisi fiat mẽtio, singulorũ defectuũ,& dicit idẽ Bal.in l.Barbarius.ibi,& si dicat̃,ꝙ Papa nunꝗ̃ ꝑ suã dispensationẽ præsumit̃ velle habilitare multipliciter inhabiles,& multa in proposito adducit Fel.in d.c. postulasti col.4.Tertio istud ꝓbatur,nisi de hoc fiat mẽtio. tallis collatio corruet, tũ ex vitio surreptionis, qa ista est qualitas in iure
12 exp̃ssa,de qua mẽtio est fienda,vt in d.c.ɔmissa,tũ qa saltẽ† difficiliorẽ reddidisset concedẽtẽ,merito exprimenda.ca.sup literis.cũ gl.mag.de rescr. Corruet ẽt ex defectu intẽtionis, cũ ꝑꝑ collationẽ nouã, aut quãlibet ɔfirmationẽ nunꝗ̃ cẽseat cõfirmari beneficiũ,qđ illicite detinebat̃,ꝑ tex.in l.auctoritatem. & ibi Bar.C.vñ vj.& per gl.in l.2.in verb. professio. de fund.& salt. rei domi.li.xi.C.ꝑ ꝗ̃ gl.ita dicit exp̃ssè Phili.Franc.in c. eũ qui de p̃b.in 6.Io.And.in d.c.sicut.& Fel.in d.cap.postulasti. vñ ex s̃.dictis cõclude,ꝙ de tali priuatione necessariò fienda est mẽtio eo maximè,qa ex capite simonię facili⁹ secũ dispẽsabit p̃textu-Ignorantiæ hoc ex vero capite nulla subest iusta cã dispẽsandi saltẽ mihi deducta,& istæ rõnes concludũt nõ solũ eo respũ,vt valeat collatio,sed ẽt,vt fructus ꝑceptos retinere possit, q cum sint indebitè ꝑcepti ex duplici vitio,certè etiã si purget̃ vitium simoniæ, remanebũt tamẽ indebiti ex capite priuationis,ex s̃. deductis rõnib. maximè cum ex capite priuationis sint magis indebitè recepti,attẽta vacatione bñficij ipso iure.ex qb.sit casus absolutus.¶ Sup scđo art.in quo q̃rit̃, q̃ istarũ triũ eccl̃iarũ simul vnitarũ.s.cãpestri,dirupta,& ea q̃ est in castro, in qua diuina celebrãtur:& tertia,q̃ distat ab istis ꝑ dictam, in qua sacra ppl̃o ꝑ priorẽ administrant. dicat̃ eẽ princip. qa in facto nõ deducit qua spẽ vnionis vnitæ sint, & dubium nõ sit eã multipl̃r fieri posse.Altera tñ ex duab.spenb. fcã vnione necessario ɔcludẽdũ est,quarũ vtraq; cãpestrẽ, & diruptã eẽ principalem ꝓbabit.habuit.n.harũ eccl̃arum unio fieri, vt duæ ipsarum tertiæ
14 † vnirent̃,siue ꝑꝑ earũ pauꝑtatẽ aut ppl̃i carentiã: aut fuit fcã vnio tal̃r,ꝙ ex ipsis trib.fieret vnicũ bñficiũ, eo ꝙ in spẽ vniõis deductę ꝑ glo.Host.& Pan. in c.j.ne sedè vacan.& in c. tꝑis.xvj. q.1.hic non cadũt.vt dico ɔclusiue ꝓcedẽdo, & ex quauis istarũ duarũ spẽrũ istæ ecclesiæ sint vnitę, ꝙ ista cã pestris dici dẽt prin.si.n.fm primã spẽm factã vnio fuit,ita vt duę ecclesiæ tertiæ sint vnitæ,clarũ est,ꝙ cãpestris est prin.istud probat̃, qa ecclesię ꝑ incorporationẽ alteri ecclesię vnitæ,sunt tãꝗ̃ pedisse q̃ illius,cui vniuntur,& ꝑdũt nomẽ,& ẽt oĩno extinguunt̃,tex.in Auth.ut iud.sine quoquo suffra.§.illud.col.ij. vbi exp̃ssè dr̃ officiũ alteri vnitũ priuari noĩe,vt est tex.ĩ c.recolentes.de sta.mo. Bar.ĩ l.si qñ.ĩ fi.C.de appel.Fel.ĩ c.trãslato.col.3.de ɔsti itẽ oĩa iura ecclesię vnitę transeũt in ipsam cui fit vnio, tanꝗ̃ in p̃remsa. adoptãtẽ.Pan.ĩ c.3.ĩ 3.no de reli.do.ꝑ l.si adoptauero.de p̃c. vñ cũ ista ecclesia cãpestris principaliter noĩet̃ in qbuscũq; actib. q̃ fiũt ꝑ priorẽ,& noĩe suo soluat pensionẽ, ñ p̃ot dici nec ipsa extincta,nec eius nomẽ: ɔñr ꝙ ipsa sit princ. ad ꝗ̃ fuit fcã vnio, ꝑsuadet̃.Si vero ipsarũ ecclesiarũ vnio fcã fcã fuit, vt neutra alteri vniret̃,sed oẽs simul,ꝓut declarãt gl.& Doc.s̃ allè.tũc ẽt dico ꝓbari istã cãpestrẽ eẽ caput,& principale,ꝓ quo adduco,qđ voluit Anc.ɔs.114.ĩci.ꝓ ĩpetrante.vbi vult,ꝙ ex plurib.ecclesiis simul vnitis (vt sciamus in dubio, q̃ sit principalis) recurrẽdũ
14 esset † ad ɔiecturas p̃eminẽtię đno ĩatiõis, obseqorũ,& similia cuius,doctr.refert Fel.licet corruptè alleget,ĩ d.c.trãslato.vñ dico,ꝙ cũ ista cãpestris ecclesia ĩ pẽsionis solutione,q̃ ẽt noĩe cæterarũ soluere p̃t, & ĩ libro synodali prius cæteris nominetur. Itẽ in instr̃is factis noĩe ipsarũ ecclesiarũ semꝑ prius describebat̃,ꝙ ex hoc principalis esse arguit̃,ꝓ quo facit tex.in ca.fi. 17. dist.vbi ex ordine scripturæ arguimus maioritatem dignitatis, & vt dicit Abb.in c.sedes.col.2.ver.in gl.2.in fi. de rescri.si duæ ꝑsonę exprimant̃ ĩ aliqua scriptura,primò exp̃ssa p̃sumitur dignior.ꝓ quo est gl.in c.quorundã.de ele.in 6.& in c.fin.de pac. eo.lib.& in c.bñ qdẽ.in verbo, Mediolanen.96. dist. ꝑ qbus est tex.in l.1.de alb scrib.ff.pro his faciũt multa,quę posuit Pet.de Monte in sua monar.24.col.ver.5.quæro vbi ex ordine subscriptionis multarum decretaliũ arguit maiorẽ dignitatẽ,ꝑ qbus facit doct.Bal.in l.pen.de ver.sig. vbi dicit, ꝙ ille p̃sumitur maior,q primo est nominatus.& tale arg.ex ordine scripturæ, ex multis comprobat Fel.in c.cũ dilecta col.3.de rescrip. & in ru. de maio.& obe.vbi ex ordine literæ c.ꝑniciosa.18.q.2.prius nominatur regula sancti Bñdictiq; reg.scĩ Agustini,arguit eã esse digniorẽ,vt dicit Bal.in aut.hoc amplius.C.de fideicõ.ꝙ si reperiant̃ duo nominati in instr̃o,primo noĩatus p̃sumitur principalis,vt dicit Bar.in l.si seruus cõis.ff.de stipu.seruorũ.ꝙ ille, q est primo nominatus in instr̃o societatis, p̃sumit̃ caput, ipsius pro quo adducunt̃ aliqua ꝑ Bal.in l.si duas de excu.tut.ff.Io de Imo.in l.qui soluendo.ff.de hære.insti.& vt dicit gl.in verbo, viliotes.in c.sedes.de rescrip.is qui in aliqua scriptura præmittit̃, maioris dignitatis esse p̃sumit, c.prima annotatio. 6. dist. facit & ꝙ a capite sit edenda rõ.l.argẽtarius.§.edi.ff.de edẽ. cũ ergo tã in instr̃is solutionis pensionũ, ꝗ̃ in lib.synodali,q̃ ẽt ex tenore multorũ instr̃orũ, in qb. prior noĩe istarũ ecclesiarũ noĩat̃ prius hæc cãpestris ecclesia,p̃mittit̃ eã esse principalẽ:ꝓbatum vr̃ eo maximè si ɔcurrat ad hoc denominatio, ꝑ gl.ĩ cle. ꝑ lr̃as. de p̃b.vel possessio,ꝑ gl.ibi.& c.ꝑ tuas.extra de ꝓba.vel ẽt fama ad hoc ɔcurrẽte,vt ꝑ Anc.in d.ɔs.214. in fi. & Fel in d.c.trãslato.Et p̃missa maximè iustificant̃, si dictæ duæ ecclesiæ seculares exẽptæ essent a iuribus episcopalibus persoluẽ. de qbus in c.ɔquerente.de offi. ordi. sicut est exempta dicta ecc.cãpestris regularis,nã ex hoc suborıretur liquidissima præsumptio,ꝙ eccle.campestris esset principalis,quia vbi plures ecclesiæ vniuntur,illa dr̃ principalis,cuius naturam aliæ assumunt, vt not. in d.ca.1.ne sede vacan.Et in specie dixit Gem.post Lapũ in c.cũ personæ.§.fi.de priui.in 6 col.fi ꝙ si eccle.exempta vniar̃ exemptæ,acquirit exemptionem.cũ ergo dicta eccl. campestris spectaret ad collationem Abbatis,aliæ duæ essent seculares,& sub episcopo,sed mõ exẽptę,satis dat intelligi, ꝙ fuerũt vnitę eccl. cãpestri,& non eɔ̃.& ista sequitur,& cõmẽdat Fel. in c. in nr̃a. corollario 33.de rescri.vbi declarat,an sit isto casu faciẽda mẽtio in impetratione omnium beneficiorum,&c. Laus Deo.

RESPONSVM. XV.

LIcet succedens in bñficio ad pẽsionẽ tertio assignatã,nullo iure eidẽ tertio quodãmodo teneri videatur,cum propriè successor dici non valeat, nã non in iute alterius succedit, sed in nouum quoddam ius ex superioris auctoritate admititur. Contraria tñ opi. verior est.nam inficiari non potest, beneficiũ per decessum vacasse, & per remotionem p̃decessoris bñficium ɔsecutum esse respectu tꝑalium quorum rõne pensio debet̃ & cum pensio realis sit,meritò obligat quoscunq;ad quos facultas ꝑcipiendi obnoxios redditus peruenerit.Iõ clarum est D.Bartholomeũ, cui,S. D.N.concessit regressum ad Canonicatum ecclesiæ Viẽnens. & vicariũ sancti Pauli per cessum, vel decessum Do. Ludouici teneri ad pensionem assignatã Dño Honorato ꝑ Iuliũ pont. Max.de cõsensu dicti Ludouici longè ante dictum regressum.

SVMMARIVM.

1 *Succeßor in patrimonialibus differt a succeßore in beneficialibus in pluribus.& ibi vide.*

2 *Qui per remotionem alterius ad beneficium vacans regreditur, rectè succeßor appellatur.*

3 *Vacare, verbum præsupponit vacationem de iure, & de facto.*

4 *Pẽsio alicui assignata sup aliquo beneficio, ꝓ iure tꝑali, & nõ sp̃uali dẽtur.*

5 *Pensio assignata super redditibus alicuius beneficij realis est, & sequitur quoscumque, ad quos peruenerit facultas percipiendi illos redditus.*

6 *Oppositum destruit propositum.*

Respon. interpreta.

QVæritur in Effectu, an dominus Bartholo. cui Sanctissimus do.nr̃ ɔcessit regressum ad canonic. eccl. Venien. & vicariũ Sancti Pauli ꝑ cessum,vel decessum dñi Lud.teneat̃ ad pẽsio.assignatã dño Honorato ꝑ bonę memorię Iuliũ Pon.Max. de ɔsensu d.Lu.lõgè añ dcm̃ regressũ.¶ Sup p̃misso q̃sito illud solũ exqrẽdũ puto,an d.D.Bartho. dicat̃ successor d.D.Lud. in dictis beneficijs,nã si dicat̃ successor,ꝓculdubio tenebit̃, qa S. D.N.obligauit d.D.Lud.& successores ad sol̃onẽ dictę annuæ pẽsionis.vnde ꝓ clariori resolutione habẽda p̃mitto, ꝙ succes
1 sor in bñficio differt † a successore in p̃rimonialibus in pluribus, & inter cetera quãtũ ad rẽ nr̃am differt in hoc, qa successor in beneficio ius ɔseqt nõ ab illo, in cuius locum venit, sed a superiore,& sic nitit̃ ex nouo iure postea acqsito. Successor

vero

verò in tpalibus,ius ɔsequit̃ ab eo,in cuius locũ subrogat̃,& sic metit̃ ius suũ ex antiquo iure sui auctoris,vt declarat Pan.in c. j.de solu in i.not.Cum igitur Bartholomeus prius ius habuerit a superiore q̃ dictus Ludo. vt patet ex data titulorum,& ad iura sua regrediatur vigore regressus,non vr̃,ꝙ ullo mõ possit dici successore, quia non metit̃ ius suũ ex tit.habito a superiore post dictũ Ludo.Confirmat̃,qa fideic.post mortem grauati nõ dr̃ successor ipsius grauati, sed testatoris,qa metit̃ ius suum ex tit. habito ante mortẽ grauati, & ab alio q̃ ab ipso grauato. l. cohrdi.§.cum filio.ff.de vulg.& pu.Confirmat̃,qa ius Bartholomei vr̃ fuisse suspẽsum vsque ad cessum,vel decessum d. Ludo. & sic in diem incertum,qui ꝓ ɔdõne reputat̃.l.dies incertus.ff. de condi.& dem.& sic vr̃ delatum in euentũ ɔdõnis,quæ purificata retrotrahit̃.l.potior.l.qui balneũ.ff.qui potio. in pig. habe.l.necessario.§.qd̃ si pendente. ff. de peric.& cõmo. rei vend. ¶ Sed p̃missis non obstantib.ɔ̃rium verius esse r̃nd.rõnib.subsequẽtibus,primo, qa regressus ɔcedit̃ vacãtib. dictis bñficiis ꝑ cessum,vel decessum dicti Ludo. ergo necessario dr̃ successor
2 † illius,qa ꝑ remotionem ipsius do. Lud.consequit̃ ius in ipsis beneficijs successor.n.Ludouici dr̃ non per repræsentationem quia non succedit in aliquod ius ipsius,nec ipsum rep̃ntat, sed per remotionem,qa eo mortuo sibi acquirit̃ ius succedẽdi in ipsius bñficij,c.relatum.el.ij.de testa.¶ Secundo,qa dicta beneficia dñr uacare per mortem Ludouici,vt dr̃ in regressu, si vacant,ergo do.Barth.dr̃ successor.ca.p̃nti. de offi. ordi.in vj.alioquin si uirtute tituli anterioris titulo ipsius defuncti regrederetur ad dicta bñficia,non dicerentur vacare ꝑ mortẽ Ludoui
3 ci,qa uerbũ† vacare,p̃supponit vacationẽ de iure, & de facto. c.cum n̄ris.de conces.pb.& tradit per Fel.in c.in n̄ra.col,23.. de rescr.& Gemi.ɔsi.96.in cã.col.j.¶ Tertio, qa pensio debet̃ pro
4 iure tpali,† non ꝓ sp̃uali,s̃m Card.& Ant.de But.in c.constitutus.ꝑ illum tex.de relig.do.Sed Bar. quantum sit respectu temporalitatis,q̃ cõsistit in possessione,& perceptione fructuũ, ꝓculdubio dr̃ successor Ludouici,qa Lud.semꝑ fuit possessor tãante regressum,q̃ post,ut ipse Bartho. post mortem Ludouici adeptus est possessionem,ergo in hoc est illius successor, vt est tex.in d.c.cũ nostris.merito tenebitur ad pensionem.¶ Quar-
5 to,pẽsio assignata super redditibus alicuius bñficii, realis † est, & obligat̃ cuicũq;,ad quem peruenerit facultas percipiẽdi illos redditus.c.nisi essent viri prouidi.idẽ gl,in verb.prioratus de pb.Ludo.Ro.ɔsi.388.in casu propositi thematis, & Paul. de Cast.ɔsi.51.col.pen.& traditur per Fel.in c.ad audiẽtiã,el.2.col. v.ver.v.concl.de re.cr.vnde nõ video,qd obstet,quare ẽt nõ sit obligatus do Barto.ad quẽ peruenerunt beneficia, & facultas percipiendi redditus ipsorum bñficiorũ. ¶ Non obst. adducta pro ɔ̃ria parte,& primo non obst. dum dr̃, ꝙ Bartho. non põt dici successor Ludouici,cũ ius suũ metiarur ex titulo anteriori qa ad istud r̃n.ꝙ oppositum destruit ꝓpositum,nam regressus ad dicta beneficia fuit eidem cõcessus,longè post tit.Lud.& ẽt longè post constitu tam pensionem,vt patet ex data.Et si dicatur,ꝙ Bartol.regreditur ab bñficia vigore tit.& iurium, quæ si bi cõpetebant ante regressum,r̃n ꝙ istud est ẽt a veritate alienum,qa Bartol.oĩb.iurib.sibi cõpetentib. añ regressum cessit, & renunciauit,vt patet ex lec.regressus.alioquin si vigore tituli anteriorum regrederetur,non dicerentur ipsa bñfic a vacare ꝑ mortem Ludo.vt s̃.dixi. nec ad rem facit, ꝙ reuertatur ad beneficia vigore regressus concessi ante mortẽ.nã is cui prouidetur de beneficio vacaturo hẽt tit.añ mortem,& tñ dr̃ successor defuncti,per cuius obitum consequitur beneficium cap.si soli.& c.auctoritate.de conces.præben.libro.vj.cum similib.

RESPONSVM XVI.

Collatio Reuerend. d. Legati primo aspectu de iure subsistere non posse vr̃,cum facta fuerit post præsentationem mandati apostolici insinuati Capitulo, & Ordinario Vapiñ. quare affecta vr̃ Veruntamen cum eius collatio fuerit prior in data, cæteris præferenda est, cuius potestas conferendi nullo iure affecta dici potest,cum eidem mandatum apostolicum præsentandum non fuerit,nec præsentatio alijs facta eius potestatem ligauit merito eius collatio, tanquam iusta ac ltìe,concessa,tenet.

SVMMARIVM.

1 *Per solam præsentationem mandati, beneficium dicitur affectum.*
2 *Collatione beneficiorum, prior in data cæteris præfertur.*
3 *Præsentatione mandati eius tantum ligatur potestas, cui tantum fit præsentatio.*

Respon.interpreta.

Vbicunque Papa mandat ordinario,vt prouideat alicui de canonicatu & p̃bẽda,certè executore deputato ad prouidẽdũ in negligẽtia ordinarij,vt in casu mãdati emanãte ꝑ Carolo de Drosia apparet,& ꝑ solã† p̃ntationẽ mãdati bñficiũ dr̃ affectũ.Ita,ꝙ alteri facta collatio nõ tenet,c.ꝓposuisti de ɔces pb.c.si capit.eo.tit in vj. vr̃ ergo, ꝙ collatio reuerendissimi do. post p̃ntationẽ mãdati insinuati capitulo, & ordinario Vapinen.nõ tenet.¶ Sed hoc nõ obstãte teneo intrepidè collatio-
2 nẽ factã ꝑ do.legatũ Gabrieli valuisse & tanq̃† priorẽ in data cęteris p̃ualere.c.capitulũ.de resc.c.si a sede.vbi Io.And.de pb. in 6.& ita concludit Cardi.Florẽ.cõsi.61.inci ad p̃missa dubia, in tertio dubio.& ista s̃nia apparebit verior ex r̃sione accõmodanda infrascri.ɔ̃rio.r̃ndeo itaq; ꝙ ꝑ p̃ntationẽ mandati factã ep̃o & capitulo Vapin.Canonic.& p̃bẽda fuerunt affecti respũ ep̃i,& capituli,qbus erat iniũctũ mandatũ,nõ ãt respũ reuerẽ. d.Legati,cui nullum mãdatũ directũ fuit,nã ꝑ p̃ntationẽ mandati Canonicatus,& p̃benda dñr affecti,qa ptãtis eius cui mandatur affecta & ligata remanet,s̃m Pan.d.c.ꝓposuisti.in primo not.verũ ptãs do.Legati nõ p̃t dici affecta,neq; ligata,qa sibi ni
3 hil mandatur ergo &c.Scd̃o r̃ndet,ꝙ per p̃ntationem† ligatur ptãs eius,cui fit p̃ntatio,s̃m Gem.Philip.de Perusi.& alios in d. c.si capitulo,Inferẽtes,ꝙ si soli vicario vel soli capitolo fiat p̃ntatio, ex hoc non erunt ligatæ manus ep̃i. cum ergo reuerẽ. d.Lagato nulla fcã fuerit p̃ntatio hmõi mãdati, nõ p̃t dici, ꝙ sua ptãs ɔferẽdi fuerit aliquo affecta, neq; ĩpedita. Laus deo.

RESPONSVM XVII.

Licèt acceptans s̃m bñficiũ,qd alteri sciebat reseruatum,vel prius collatum, ad priorem renunciatum nullo iure reuerti possit,tũ qa do.Tiertius ignorabat s̃m beneficium alteri collatũ,vel reseruatũ,ad priorem renunciatum reuerti iure desiderat. Nec sententia ꝓcuratoris ex aduerso proposita dño p̃iudicat,nã gesta procuratoris dño p̃sumũtur ignota,ex quo ɔ̃rium non ꝓbat̃.& sc̃ia in acceptante requisita,ita certa esse debet,vt omni dubitatione careat,quare ad primum renunciatum Tertius redire poterit.

SVMMARIVM.

1 *Renuncians primo beneficio, ut secundum obtineat, an ad priorem redire possit, & vide nu.8.*
2 *Legitimè productum non dicitur, nisi pars citata fuerit, & data copia, ac statutus terminus.*
3 *Scientia cum est fundamentũ intentionis alicuius, necessariò venit probãda.*
4 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*
5 *Principalis p̃sumitur ignorase gesta per procuratorem.*
6 *Scientia procuratoris nocet domino in his, in quibus habet procurator speciale mandatum, aliàs secus.*
7 *Mandatum illicitum nunquam præsumitur.*
9 *Protestatio facta procuratori nunquam nocet domino, quando requiritur scientia domini.*

Respon.interpreta.

Paucis vtar, quia veritas verborum adminiculo non eget.l.1.C.si aduer.vend.P̃ũctus ɔtrouersiæ,de qua agitur consistit in scientia,vel ignorantia d.Tiertij Michalis.si.n.dicamus habita notitia collationis seu reseruationis factæ ꝑ Papã descd̃o beneficio collato per d.Legatum,illico sine difficultate illud nõ dimisisse nõ
1 potuit† ad primum reuerti:si vero dicamus ipsum non habuisse hactenus certam scientiam collationis seu reseruationis Papę,modo si certior factus velit dimittere, s̃m liberè potuit ad primum renunciatum reuerti. casus est de vtroque in ca. si beneficia.de præb.li.6.videndum igitur est an d.Tertius habuerit sc̃iam collationis,vel reseruationis alterius & prima facie videtur dictum,ꝙ sic,qa lata fuit s̃nia in curia Ro.ɔ̃ se,q̃ iuridicè terri non potuit nisi producto tit.collationis sui aduersarii. ca. cũ dilectus.de fid.instr. Si ergo fuit productũ instrũm collationis, ergo ɔcludẽter infert, ꝙ habuit sc̃iam illius.nõ.n.dr̃ † legitimè productum,nisi citata parte,data copia,& statuto termino ad opponendũ.l.fi.C.de fid.instr.& Bar. in extraua.ad reprimẽdũ. in ve.de plano.Mõ si habuit copiã collationis, & habita copia nõ dimisit secundũ,bñ infert, ꝙ non poterit ad primũ reuerti. d. c.si beneficia.quẽ tex.sic declarat Arch.Io.Andr.Gemi.& Peru.ibi.Verum p̃missis nõ obstantibus, s̃m ca q̃ proponũtur ɔ̃rium credo de iure verius,& ꝓ fundamẽto intentionis p̃dicti d.Tiertii p̃mitto,ꝙ aduersarius asserẽdo dcm̃ Tiertiũ habuisse sc̃iam collationis & reseruationis,dẽt hoc probare, qa est fun
3 damentũ† suę intẽtionis.l.2.ff.de ꝓba.l.actor,C.de ꝓba. c. sciãt. 2.q.8.& qa p̃sumit ignorantia,nisi sc̃ia probet̃.l.verius.ff.de pb. c. p̃sumit. de leg.iur.li.6.Ale.ɔsi.2.col.3.vol.4.& alibi sæpe.Non obstãt allegata in ɔ̃riũ,dũ dr̃, ꝙ lata est s̃nia ɔ̃ d. Tiertiũ, & ɔ̃nr habuit notitiã dictę collationis,qa r̃ndet̃ multis modis. Primo ɔ̃na nõ infert necessario,potuit.n.ferri in ɔtumaciã.vnde † nõ
4 ꝓbat hoc esse,qd ab hoc contingit abesse.l.non hoc. C.vñ legi. c.in p̃ntia.de ꝓba.& si dicat̃ ex tenore s̃niæ apparere,ꝙ lata sit, quia lata fuit ɔ̃ procuratorẽ dicti Tertii,& non in contumaciã tũc r̃ndeo,aliter,& dico,ꝙ nõ sequit̃, ꝓcurator habuit notitiã collationis,ergo principalis eius ẽt intellexit, nam principalis
5 ignorare† p̃sumit gesta ꝑ ꝓcuratorẽ,nisi ꝓbet sc̃ia. l. ꝙ. vulgo. ff.de usuca.pro ẽp.gl.in l.si res obligata.ff.de leg.j.l.si qs delegauerit.ff.noua.Ale.ɔs.42.Sup p̃misso.col.2.lib.j.Cor.ɔsi. clvj. Cũ in cã.col.fi.in 3.p̃te.l.ltẽ.§.petitiam.ff.de pet. hr̃d. nec sc̃ia ꝓcuratoris

ratoris in hoc casu pōt nocere dn̄o, quia reqrit spāle mādatū
6 †ad hoc, ut possit facere cadere dn̄m in pœnam. l. si ꝓcurator. ff. de ꝯdi. indeb. & ubi reqrit spāle mandatū, sciā procuratoris nunq̄ dn̄o nocet ſm Philip. Cor. conſi. 144. Superioribus. col. fi. in 4. parte mandatum. n. ꝓcuratoris ad litigandū nō se extendit, ut procurator visa collatione alterius potiori, debeat in li-
7 te pseuerare, qa hoc mō cēseret mādasse illicita qđ nō est† pſumēdū, nisi mādatū fuerit spāle. d. l. si ꝓcurator. Præterea dixit Rot. decis. 81. tit. vt lite pēd. ꝙ do. nunq̄ dedisse videat mandatū ꝓcuratori, vt lite pēd. aliquid debeat attētari. ad hoc facit gl. in c. dilecto. in uersi. ḡnalis. de pb. Alex. ꝯsi. 129. Pulchrè rn̄dit. uolu. 4. & alibi sæpe fortificant p̄missa, quia ad hoc, vt acceptans ſm reseruatum, vel alteri prius collatū, incidat in pœnam pri-
8 uationis†iuris reuertendi ad primū, oportet, ꝙ oī dubiōne careat ſm Io. And. & Peru. in d. c. si bn̄ficia. p text. in c. certū. xj. q. 3. c. de cætero. j. q. j. Sed qs dicet, ꝙ sola sciā ꝓcuratoris sufficiat ad hoc, ꝙ do. Tl'ertius oī dubiōne caruerit certè nemo, & ideo super scientia procuratoris non arbitror posse fieri fundamētum. & quod non possit fieri fundamentum, probatur ex his, quæ scribunt Alexan. & Mod. in l. non solū. §. morte. ff. de no.
9 op. nun. Fel. in c. cū M. de ꝯsti. vbi dicunt, ꝙ protestatio facta† ꝓcuratori, nunquam nocet domino, quando exigit plena scientia, vel qn̄ requiritur, ꝙ scientia cōstituat dominum in mala fide, per textum in d. §. petitam. Laus Deo.

RESPON. XVIII.

NVllo iure mulcta indicta cōtra syndicos ac magistrū sanitatis loci de Thoro ad instant. fisci exequenda est, cum fuerit per sn̄iam declaratoriam indicta, q̄ p ꝯdenatoriā erat inferēda. Nec clausula illa, sub pœna xx. marcharū argentū, uim sententię latę hēt. Quare uti nulla, nullam exequutionem meretur, quæ etiam ex iniquitatis capite nulla, exequenda non est. Quare cū licitè p̄dicti syndici, & rescripti formā, ac consuetudinē secuti, ciues Auenionenses ad eos confugientes sine Syndicorū Auenionensiū literis testimonialibus non receperint, nullo iure mulctari potuerunt, nam qđ iure fit, nullam pęnam meretur.

SVMMARIVM.

1 *Mulcta regulariter requirit condemnationem, & vide nu. 2.*
3 *Hæc clausula, sub pœna xx. marcharum argenti, non habet vim sententię latę sed condemnatoriam sententiam desiderat.*
4 *Hæc clausula, quam pęnam ex nunc prout ex tunc, vel eo ipso incurrant habet uim sententiæ latæ.*
5 *Mulcta solum pro contumacia, & contemptu imponi potest.*
6 *An negans nolle comparere contumax sit, & uide quando procedat. nu. 7.*
8 *Inobediētes nō dicūtur q cōtra rescriptū dn̄i oppōnūt exceptiones legitimas.*
9 *Ingressus licitè denegatur uolentibus ingredi urbes, si literas testimoniales, prout moris est, non deferant.*
10 *Actus qualificatus, ꝓbatus dici nō pōt, nisi & qualitas requisita probetur.*

Respon. interpreta.

Qui veritas est, me in semitam dirigat veritatis.

EXecutionem non meretur mulcta indicta ꝯtra syndicos, & magistrum sanitatis loci de Thoro. Quia nulla mihi, & iniqua vr̄, vt ex sequentibus euidentissimè demōstrabo. Nulla est, quia sententia est declaratoria pœnæ incursæ, & debebat esse
1 condemnatoria, nam† mulcta regulariter requirit condemnationem l. 2. in verbo, damnabitur. ff. si quis in ius uocat. non ierit. notat Spec. in ti. de sentent. & quæ ipsam sequuntur. §. ut
2 autem. ver. si uero iudex. aliud est. n. declarare aliquem esse incursum pœnas. aliud condemnare aliquem ad aliquam pœnam. c. cum ſm, de hęre lib. 6. l. si quis maior. C. de transa. tradit plenè Fel. in c. cum non ab homine. colū. 4. & seq. de iud. & in c. Rodulph. de rescri. cum itaque in mandato reuerē. dn̄i pcipe ret consulibus, & syndicis, sub pœna viginti marcharū argēti, ꝙ non deberent denegare introitum dominis Auenionensi
3 bus, & sic pœna comminata tm̄ fuerit, ista. n. verba, sub† pena viginti marcharū, sunt comminatoria, & portant sententiam esse ferendam, non autem latam esse, ſm Gem. ꝯsi. 23. dn̄s autē iudex non mulctauit, nec ꝯdemnauit, sed declarauit eos incursos fuisse pęnas predictas. ergo malè. rectè. n. declarasset si reuerēn. dn̄s pcipisset sub pœna uiginti marcharum, cū ea, in quā
4 pœnam ex nunc, † prout ex tunc incipisse intelligant, q̄ c. ra est latæ sententiæ, sicut si esset dcm̄, in quam pœnā eo ipso incurrant. cie. j. cum similibus. de elec. sed nō insistendo circa nullitatem, mihi etiam vr̄ iniqua, & inciuilis, qa non ꝯstitit, neq; cōstat iudici, ꝙ mulctari contempserint parere mandatis dn̄i, nā
5 † mulcta solum pro contemptu, vel cōtumacia imponi pt. l. j. ff. si quis ius dicenti non ob. l. si quā pena. ff. de verbo. signi & nisi dn̄o iudici constet de ꝯtemptu, nō iure ꝓcedit ad mulctā. videamus ergo vtrum appareat, ꝙ syndici, & magister sanitatis de Thoro fuerunt ꝯtumaces in parendo mandatis dn̄i. Videret fortasse, ꝙ ex rn̄sionibus datis executori p dictos mulctatos satis cōstet de inobediētia, cum expresse rn̄derint, nolle ciues Auenionenses recolligere, nisi si debito tēporis interuallo in bastitis inuentauerint. vn̄ quid adhuc egemus testibus?
6 nā qui rn̄det nuncio nolle cōparere, dr̄† manifestus cōtumax ſm gl. in l. fin. ff. de integ. resti quā sequūtur coiter Doc. ut patet ex auctoritatibus adductis p Fel in c. inquisitionis, colū. pen. & fi. de accus. & ego plenè scripsi in c. j. col. xxxvj. de iudi. sed certè ex hac rn̄sione nullo mō pōt dici constare de inobedientia, ad quod ostendendum premitto, ꝙ mulcta viginti marcharū fuit per reuerendum comminata in casum, in quem denegassent introitum ciuibus Auenionensibus, non in casum in quē dixissent nō velle eos recolligere. aliud est. n. denegare introitū, aliud dicere, ꝙ uolunt denegare, seu nolūt recolligere: sicut aliud est ascendere arborē, aliud velle ascendere, & aliud vendere aliud velle vendere ſm glo. in l. in ementis. C. de ꝯhen. empt. & ista rn̄sio eneruat penitus intentionem fisci. ¶ Non obst. ꝙ is qui dixit non velle cōparere, dicat contumax manifestus, & ob id absque alia citatione possit mulctari. ca. venerabilibus. §. secus. de sen. exc. li. 6. quia rn̄detur, ꝙ nō pōt mulctari ex
7 eo, quia dixerint nō uelle comparere, sed ex eo, quia † non cōparuerit. nam si is, qui dixit nolle cōparere, postea in termino compareat, nullo modo pōt mulctari, ſm Pan. in c. ab excōicato. colum. 4. de rescr. & d. Ias. in l. si ex toto. §. fin. ff. de leg. j. idem dicendum si dixerit, non velle parere, quia ex hoc non potest mulctari, nisi constiterit, quòd non paruerit effectualiter. ¶ Præterea ipsi mulctati nō dixerūt pcisè nolle parere, qnim mo obtulerunt se mandatis dn̄i pariturós, ubi ea esset dn̄i intētio, ꝙ Auenionenses intromitterentur, sed dixerunt causas quare parere non tenebantur, videlicet quia ea non erat intētio domini rescribentis, qui nō erat informatus de excessibus
8 q̄ obuenerant in dicta ciuitate. Non. n. dr̄†inobedientes, qui ꝯ rescriptum domini opponunt exceptiones iuridicas, immo laudantur subditi, qui recusant parere mandato, quod non credunt processisse ab intentione mandantis. c. si quādo. de rescript. ¶ Sed dato, ꝙ constaret, ꝙ denegassent introitū aliquibus ciuibus, non tn̄ ex hoc mulctari potuerūt, qa ut mihi in facto proponit, non cōstat, neq; ꝯstare pōt, ꝙ vnquā denegauerint introitū ciuib. afferentib. literas attestatorias a dn̄is consulibus ciuitatis Auenionensis quas tpe pestis volentes ingre
9 di tenebantur secū afferre, tam ex forma mandati, q̄† ex consuetudine, arg. l. j. C. de tracto. & stat. l. j. C. de sito. & iti. custo. l. 2. C. de curio. & statio. li. 12. cum itaque potuerint introitum denegāre ciuibus nō habentibus dictas literas attestatorias, quas bulleltinum appellamus, bn̄ sequit, ꝙ procurator fiscalis dicēs contra formam mandati ciuibus introitum fuisse denegatū,
10 †tenetur probare ciues detulisse bulletinum, alias non est audiendus, vt probatur in iuribus pallegatis, & in l. 3. C. de cursu pub. lib. 12. & in l. 1. de nauicu. lib. 11. ei n. qui dicit, onus ꝓbādi incūbit l. ei. ff. de ꝓba. & cum denegantes introitum ciuibus non delinquant, nisi in certo casu, bene sequitur ꝙ dicens denegātes deliquisse, ꝙ ipse debet probare qualitates necessarias ad faciendum, ꝙ denegatio sit delictum. ita Bar. in l. nō solum. §. sed vt probari. & ibi latè Mod. ff. de no. oper. nun. traditur plenè per Fel. in c. ex parte el. 1. col. 12. de rescrip. & ca. auditis. col. penul. de rescrip. & alibi sæpe. Laus Deo.

¶ De Consuetudine.

RESPONSVM I.

EX impensis in fabricam ecclesiæ (quas parochiani repetunt) consuetudo nequaquam potest inducta videri, quæ onus fabricæ in plebem transtulisse dicatur. Et si ecclesia adeo sit arcta ꝙ, ꝓptum non capiat vniuersum, ad eam ampliādā reficiendāque (et p retentiōnē decimarū) platum cogi posse nō dubito. ¶ Tenet̄ platus qui currā hēt animarū, in suo residere bn̄ficio. ꝯtraria consuetudine non obstante. Qui aūt seruiūt Pontifici Maximo, ecclesijs, qbus pſunt seruire credunt. Horū igit absentia consuetudo non residendi induci minimè potuit. ¶ Cōsuetudo quòd prelatus plebi sibi credite non teneatur per se, vel per alium pdicare, irrationabilis est, & animabus pniciosa. ¶ Consuetudo quoque, ꝙ pro Euāgelica doctrina detur concionatori aliquid temporale, simoniaca non caret labe.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo inducitur in his, quæ sunt præter ius, ex cursu decem annorum, & tacito consensu populi. nume. 2.*
3 *Consensus non est, vbi animus non est, a quo dependet. & nume. 4.*
5 *Consuetudo causata proponitur, quando populus varijs vicibus fuerit vsus actibus.*
6 *Consuetudo inducitur ex unico actu habente causam successiuam.*
7 *Alimenta sunt taxanda iudicis arbitrio.*
8 *Alendus non est priuatus de redditibus ecclesiæ, cui non deseruit.*
9 *Contribuere, an teneatur Præpositus in fabrica facienda pro amplianda ecclesia. num. 10.*
11 *Præpositus licet non valeat se excusare a solutione impensarum pro sua rata factarum poterit tamen allegare perperam impensum ac erogatum esse.*

12. Actio

12 Actio aduerſus Præpoſitum non datur, niſi vniuerſitas ꝓbet erogata lapidi. cinis, & operarijs, fuiſſe vtiliter impenſa,
13 Compenſatio non admittitur, niſi debitum ſit liquidum.
14 Decima eſt debita iure diuino, & humano.
15 Decimarum retentio licita, eſt, vt Præpoſitus teneatur conferre in fabricam eccleſiæ,, propter quam decimas recipit.
16 Temporalia ſunt debita prælatis ob cauſam.
17 Decimis indignus eſt, qui eccleſiam ampliare, & reſtaurare recuſat.
18 Decimas dare clerico non tenetur laicus, niſi ſeruienti.
19 Spoliatus, ante omnia venit reſtituendus.
20 Spoliatus ob ſalutem animarum, non venit reſtituendus.
21 Decimarum retentio facta ob iuſtam cām, non cauſat interdictū poſſeſſoriū.
22 Lex, & natura nihil agunt fruſtra.
23 An præſcribatur immunitas a futuris oneribus 60. annis. nu. 24. 25.
26 Collecta, an clericis imponi poſſit.
27 Collectam vnam ſoluens, non ſibi præiudicat in alijs.
28 Clerus pro rata cogi poteſt contribuere in fabricam eccleſiæ.
29 Conſuetudo de non reſidendo, valet.
30 Reſidere, & deſeruire dicuntur Cardinales, & curiales, beneficio, dum ſunt in ſeruitio Papæ.
31 Reſidere in monaſterio non pōt Cardinalis, cū ſit vocatus ad maius tribunal.
32 Reſidentia, niſi in vno facere non poteſt, ad plura beneficia promotus.
33 Conſuetudo de non reſidendo in beneficijs curatis, non valet.
34 Reſidere, quomodo compellatur beneficiatus?
35 Redditus præpoſituræ, etiam cum conſenſu capituli diminui non poſſunt.
36 Redditus alicuius beneficij, non poſſunt diminui, etiam ad tempus, ſine cauſa.
37 Papa habet pleniſſimam poteſtatem diſponendi de redditibus eccleſiaſticis.
38 Papa non poteſt auferre bona vni eccleſiæ, & dare alteri ſine cauſa.
39 Prælatus tenetur plebem ſibi creditam verbo Dei paſcere.
40 Curſus temporis, cuius hominis memoria non reperitur, non ſolum ſufficit ad inducendam conſuetudinem, ſed etiam vim habet conſtituti. nu. 41.
42 Officium prædicandi, habet curam animarum annexam.
43 Conſuetudo, qua remouetur curatus ab officio curæ, non valet.
44 Conſuetudo an valeat, quod populus teneatur pręſtare alimenta prædicatoribus, deputatis per prælatum.
45 Conſuet. an valeat, quod prædicatori aliquid detur vltra alimenta. nu. 47.
46 Conſuetudo, quæ eſt peccati nutritiua, ipſo iure eſt nulla.

Reſpon. interpreta.

PLura quæſita, & dubia formantur, quę ex cōſilio meo ſuborta eſſe cognoſco. Conſului Do. Præpoſ. inſulanū teneri quartā ꝑtē reddituum ſuæ eccleſiæ ɔuerterē in fabricā, eiuſdem eccleſiæ niſi, ɔſuetudo onus fabricæ trāſtuliſſet in ppl'um. Nūc a me q̄rit, an ex narratis in p̄miſſo themate poſſit dici inducta ɔſuetudo, q̄ onus fabricę in ppl'm trāſtuliſſe dicat. Pr'ia ɔſiderōne videretur dēm inductā fuiſſe ltīam ɔſuet. qa in themate p̄ſupponit, ꝙ ab annis xxx. iā fluxis, ppl's ɔſueuit facere īpēſas neceſſarias ad fabricā, & ab eo tp̄e citra fuit ꝑfectū p̄sbyterū. Nā in his q̄ sūt p̄ter
1 ius, ex curſu decē annorū, & tacito ɔsēſu ppl'i, † inducit ɔſuetudo, Im. gl. in c. ɔſuetudo. 12. diſt. & ī c. fi. de ɔſue. li. 6. tradit p Pa. in c. fi. col. 7. ver. quātū vero tps. e. ti. & p Bar. & alios in l. de qb'. ff. de leg. ¶ Sed hoc nō obſtāte (ſm ea, q̄ ꝓponunt) in ɔ̄rium arbitror eſſe veritatē, qa ad hoc, vt ex vſu ppl'i inducat ɔſuetudo,
2 pl'ra reqrunt. Inter cętera requirit, ꝙ populus fuerit in tali vſu † aīo īducēdi ɔſuetudinē, ſm Pan. ī. d. c. fi. & patet de ſe, qa ɔſue-
3 tudo ex tacito ppl'i ɔsēſu inducit. Qui ɔsēſus nō, ē, † ubi n̄ ē aīus a quo d̄pēdet. l. ɔsēſu. ff. d̄ ac. & ob. l. ſi qs p errorē. ff. d̄ iuriſ. om. iu. Qd̄ āt populus non fecerit ɔſtrui p̄sbyteriū aīo inducēdi ɔſuetudinē, ɔſtat ex eo, ꝙ an̄ ꝑfectū opus pluries interpellauit D. Præpoſitū, vt vellet ɔtribuere ad expēſas, operis ꝓ rata ſua,
4 pp̄ q̄ interpellationē † ɔſtat, ꝙ populus nō fecit expenſas ipſius p̄ſbyterij aīo donādi, & releuādi p̄fatū Prępoſitū a debito, quo tenebatur. l. Neſennius. ff de neg. ge. l. q aliena. §. fi. ff. de acquir. hr̄d. Scd̄o requirit, ꝙ populus uarijs uicibus fuerit uſus actibus,
5 † ex qbus cāta ꝓponitur ɔſuetudo, ut notat in c. mos. 1. diſt. & in rub. C. q̄ ſit lon. conſuet. & in l. j. C de epiſ. aud. & p gl. Bar. & ſcrib. in d. l. de quib. & per Pan. in e. c. fi. In caſu noſtro pp̄s ſolū fieri fecit iſtud p̄sbareriū. Quo ſit, ut ex unico actu non poſſit dici inducta ɔſuetudo. & ſi dicat, ꝙ ex unico actu hn̄te cauſam
6 ſucceſſiuā † inducitur ɔſuetudo. c. cū. de bn̄ficio de p̄ben. in 6. Rn̄. ꝙ licèt ipſum ꝓsbyterium hēat cām ꝑmanētē, non tn̄ agit de ipſo opere, ſed de impēſa operis, q̄ momētaneā cām hēt, vn̄ ex unica impēſa unius operis nō p̄t uideri inducta. Scd̄o rn̄. ꝙ nec vnicus actus interuenit, qa ad hoc, vt ex vnico actu dicatur inducta ɔſuetudo oportet, ꝙ ille vnicus actus habuerit effectū d. c. cum de bn̄ficio. & ita declarat Pan. in d. c. fi. Sed hic actus faciēdi impenſas non habuit effectū, cū populus cōtēdat has impēſas repetere. Vn̄ ſi Prępoſitus velit ſe tueri ab onore fabricę, oportet ꝙ ꝓbet ex alijs actibus, & curſu tp̄is p̄cedētibus, inductā fuiſſe ɔſuetudinē. Et iſta eſt ueritas clara, & nitida, & iō latius non inſiſtam. ¶ Circa ſecūdū, ad quas impēſas, & ꝓ quāta ſumma teneat Præpoſitus, nō expedit inſiſtere, quia reſolutio patet ex primis rn̄ſis, quibus ɔcluſi D. Prępoſitū teneri ad quartā partē reddituū, detractis oneribus eccleſię incūbētib. ideſt
7 alimētis ipſius D. Præpoſiti, & ſeruitorum, q̄ alimēta † taxanda ſunt arbitrio boni viri, cōſideratis facultatibus eccleſiæ, & dignitate D. Præpoſiti. l. alimēta. ff. de alim. & ciba. le. no. in c. Ep̄s. de p̄ben. Eſt verū, ꝙ in caſu occurrēti d. Præpoſitus non vr̄ poſſe deducere alimēta, qa p̄ſupponit ipſum non deſeruire eccleſiæ, nec reſidētiā facere, & hr̄e pingues redditus aliorū bn̄ficiorū, & amplū patrimoniū: qbus ſtātibus, nō eſt alēdus de reddi-
8 tibus eccleſiæ, † cui nō deſeruit, ſm Pan. in d. c. Ep̄s. & in diſpu. exordiēte, Titius. Archi. in c. illi q. 12. q. 2. Fel. in c poſtulaſti. col. 7. & ſeq. de reſcrip. Arbitror tn̄, ꝙ d. Præpoſitus non teneatur
9 pro tp̄e, quo ſoluebat † pēſionē (vt p̄ſupponit) ęqualētē redditibus ipſius p̄poſituræ, p ea, q̄ in ſimili cōſuluit Dec. ɔſ. 156. ſtatutū cathedralis eccleſię. vbi allegat iura & auctoritates, quas breuitatis cā non refero. ¶ Ex præmiſſis patet reſolutio ſextæ dubōnis, qua q̄ritur an d. Præpoſitus teneat ɔtribuere in fabricā faciendā ꝓ ampliāda eccl'a. Nā ſi intantū excreuit populus,
10 † ꝙ primū p̄sbyteriū nō poſſit eū capere, clariſſimi iuris eſt, ꝙ cōtribuere dēt. c. p̄cipimus. 16. q. 1. c. ad audientiā. c. de his. de eccleſijs ędifican. & ita ſeruat in regno, vt hr̄ in deci. Tholoſanis, dec. 499. ¶ Ad tertiū q̄ſitū, an d. Præpoſitus valeat ſe excuſare a ſolutione impēſarū fc̄tārū ꝓ ſua rata, ſub p̄textu, ꝙ nō fuerit vocatus in ɔcl'one de ꝑficiendo elictū p̄sbyteriū, & in conſtōne ſalariorū p̄ſtādorū lapidicinis, & oocrarijs? Rn̄deo ꝙ non, ſed
11 ſolū poterit allegare (forte) fuiſſe impēſum in fabricam, † plus, q̄ oporteret. l. ſi qs negotia. la 1. ff. de neg. geſtis Et ideo uniuerſitas, q̄ intendit repetere impēſas, tenebit ꝓbare erogata pidicinis, operarijs, & ſimilibus, fuiſſe vtiliter impenſa, aliàs actio
12 † nō datur. l. ſed an vltro. §. 1. & l. q̄ vtiliter. ff. eo. Articulabit ergo vniuerſitas ſe feciſſe impēſas, ad quas tenebatur d. Præpoſitus animo repetendi. Itē articulabit tales impenſas fuiſſe vtiliter factas. Et iſto modo reſultabit cōcluſio, &c. ¶ Quarta dubitatio, an populus poſſit decimas retinere? diſtinguendum arbitror, an velit retinere ꝓ impēſis factis in p̄sbyterio: an ꝓ impēſis faciēdis pro ampliatione eccleſiæ. ¶ Primo caſu crederem non eſſe ꝑmiſſam retētionē, quia talis retētio fieret animo cō-
13 pēſandi. Quæ cōpēſatio nō admittit, † niſi debitū ſit liqdum, & clarū. l. fi. C. de cōpenſ. Debitum aūt impēſarū nōdū eſt liquidatū, nec ſcit ad quātū aſcendat. Ergo nō venit compenſandū cum debito decimarum, quod eſt plūs quàm liquidū, quia de-
14 bitum † iure diuino & humano, vt hr̄ Numeri 18. c. & Leuitici c. vlt. & toto ti. de decimis. ¶ Secundo caſu crederem licitā eſſe retentionē. quia talis retētio fieret ad effectū cōpellēdi d. Præ-
15 poſitum conferre in fabricam eccleſiæ, † pp̄ quam decimas recipit. argumen c. fi. de paroch. Vbi in ſpecie Pan. determinat ꝙ populus pōt opponere ɔ̄ Prælatū agentē ad decimas, q non administret, neq; exerceat officium ſuū, ꝓut decet, qa tp̄alia ſunt
16 debita † Prælatis ob cām Iō cā non ſecuta nō debent. ff. de ɔdi. ob cām. l. 1. & p totū. Et dixit Lap. allega. 67. ꝙ ſi pręsbiter parochialis non exhibet ſacra ſicut dēt ſi petat decimas, poterunt parochiani excipere, Qui non facit, quod debet, non recipit, quod oportet. ſequitur Pan. in c. cū inter. de exeepti. & Gem. in c. 1. §. fi. de reſti. ſpo. lib. 6. Et dicit ibi d. Philip. Fran. idem eſſe, ſi exhibea ſacra cū incōmoditate, vt in caſu noſtro. Quo præſupponitur, ꝙ maior pars populi no pōt intereſſe diuinis, niſi amplietur eccleſia. Et q eccleſia ampliare, vel reſtaurare recuſat,
17 † indignus eſt decimis. c. vnio. 10. q. 3. c. Vulteranæ. 12. q. 2. & dicit Hoſt. in ſumma de decimis. §. & quare. in fin. ꝙ laicus nō te-
18 net dare decimas † clerico non ſeruiēti. ¶ Nec obſt. ſi dicat, ꝙ
19 d. Præpoſitus tanq̄ ſpoliatus † erit ante oīa reſtituendus. l. ſi qs ad ſe fundū. C. ad leg. Iul. de vi. quia rn̄det, ꝙ iſtud (ſi ſpoliū eſt) fomētatū eſt legis auxilio, vn̄ reſtō nō cōcedit l. 3. §. cum igit. ff. vi & ui arma. l. Gracchus. C. de adulte. & qa factū foret tale ſpo-
20 liū ob ſalutē aīarum, quo caſu denegat reſtō, † quę ſalua ſalute animarū fieri nō pōt. c. literas. de reſti. ſpol. Et qa talis retentio
21 non cauſat interdictū poſſeſſorium, cū nō ſit facta aīo ſpoliandi, ſed ob iuſtam cām, ſm Pan. in c. q̄relā. de ele. Alioquin ſequeret, ꝙ agenti non obſtaret vlla exceptio, ſi eo ipſo, ꝙ exceptio ꝓponitur. diceret actor ſpoliatus. Qd̄ quàm ſit abſurdū, qs nō videt? Præterea, fruſtra lex cōcederet retentionē, ſi ɔ̄ agētem poſſeſſorio recuperandæ, non liceret excipere, qd̄ non eſt di-
22 cendum, qa lex & natura † nihil agunt fruſtra. l. qui bis idem. ff. de uerb. obli. ¶ Circa quintum, quo q̄rit utrū d. Præpoſitus pręſcripſerit immunitatē ab oneribus, q̄ imponunt pro reparationibus pontium, murorū, & uiarū publicarū? uideret rn̄dendū, ꝙ ſic. Quia decurſi ſunt anni centū, & ultra, ꝙ nullus Præpoſi-
23 tus ſoluit talia onera, & ad p̄ſcribādā immunitatē † ɔ̄ Rēpublicā ſufficit curſus. 60. annorum, ſi dicto tp̄e fuerūt impoſitę collectę, & nihil fuerit ſolutū, ſm Bar. & Im. in l licitatio. §. earum. ff. de publ. & uecti. p tex. in l. oēs. C. de p̄ſcri. 30. uel 40. anno. Idē conſuluit Bar. cōſi. 50. cōe Spoleti. col. fi. Ro. conſi. 252. pro deciſione, in 4. dubio. Alexan. conſil. 50. ponderatis narratis. in 5. dub. lib. 5. Et Cor. conſi. 22. in pręſenti cōſultatione. col. 6. lib. 3.

per tex.in l.fi.C.de fun.patrimo.li.11.vbi dñr eſſe caſum.¶ Prę
miſſis non obſtantibus ꝯriũ rñdẽdũ exiſtimo. Quia ad hoc, vt
24 aliqs poſſit ꝑſcribere immunitatẽ ab oneribus † plura ſunt nę
ceſſaria.Primò requirit,ꝙ ꝑtẽdẽs ꝑſcripſiſſe,aliqñ fuerit reqſi-
tus,vt ſolueret onera.l.cum ſcimus.iũctis no.per Bart. ibi.C. dę
agri.& cenſi lib.11.¶Secundò requiritur ꝙ requiſitus denegą
uerit ſolutionẽ.l.hęc aũt iura.ff.de ſer.vrb.pre.no.in l.qui lumi-
nibus.ff.eo.tit.& in l.1.C.de ſerui.& aqua.¶Tertiò reqrit bona
fides ꝑſcribẽtis.c.fi.de ꝑſcrip.¶Quarto reqrit ſcĩa,& patientia,
eorũ,q rẽpublicã gubernãt.c.cũ eccleſia Sutrina. de cauſ.poſ.
& ꝓpriet.& ibi no.firmat Bar.in l.1.& Ant.de But.latè in c.puę
nit.de cẽſi.Et ꝙ copulatiuè hæc quatuor reqrant,firmat Alex.
conſ.134.in cã,& lite.li,2.In caſu aũt occurẽti ꝑſupponit,ꝙ nul
lus Præpoſitus fuit vnq̃ reqſitus, qa nullus fecit reſidẽtiam in
loco,& ꝯñr,nec ẽt vllus vnq̃ Præpoſitus recuſauit ſoluere. Itẽ
ꝑſupponit,ꝙ ꝑpoſiti ꝓ tpe ſciebant ſe teneri ad talia onera,&
ꝯñr erãt in mala fide.Et ex iſtis patet rñſio ad ꝯria.Et magis in
25 ſpecie rñdet diſtinguẽdũ eſſe,an ſubſit titulus,† licèt inualidus,
& tũc ſpatio 40.annorũ ꝑſcribit immunitas; ẽt ꝙ ꝑſcribẽs nõ
fuerit reqſitus,qa tit.ꝑſtat iuſtã cãm ꝑſcribẽdi. & in iſtis termi
nis ꝓcedit ꝯria opinio.Aut nullus ſubeſt titulus,& hoc caſu re
qruntur illa quatuor de qbus s. ſm Bald.in tta.ꝑſcrip.in prima
tpe 5.partis.q.7.Circa ſeptimũ,quo reqritur,an dñi de clero te
neant ꝯtribuere impenſis fabricę?Iſta dubitatio põt dupliciter
intelligi.Primo,an teneant ꝯtribuere eo mõ,quo faciunt laici,
& ſm formã collectæ impoſitę ꝑ vniuerſitatẽ?Scđo,an tenean
tur ſm formã iuris, nõ habito reſpectu ad collectã impoſitam
ꝑ vniuerſitatẽ.Primo caſu,arbitror dominos de clero non te-
26 neri ꝯtribuere.Tũ,qa ob.trãſactio,tũ qa clerici a laicis † colle-
ctari nõ pñt,auth.itẽ nulla cõitas,C.de epiſ.& cle.¶Nec ob. ꝙ
clerici ſoluerint primam collectam vnius groſſi ꝓ quolibet, &
27 qualibet hebdomada.Quia ſoluens vnã collectã † non ſibi præ
iudicat in alijs.l.2.& ibi glo.& Bartol.ff.de priui.veter. l. 2. & ibi
gl.C.de his,qui ſpon.mu ſub.lib.12.l.voluntariè.C.de excu.tut.
traditur per Pan.in c.cum acceſſiſſent. col fin,de conſti. & per
Alex.conſi.33.ponderatis.lib.5.Secundo verò caſu,dico ꝙ cle-
rus, ſeu quilibet de clero, cogi põt auctoritate Epi cõtribuere
28 in fabricam eccleſię † pro rata reddituum.c.fi.de his,quę fiunt
a maio.par.capituli,vbi Abb.& alij.& c.ſi monachus.16. q.1.&
dixi latius in primis reſponſis. ¶Circa octauum dubium, quo
queritur,an d.Perpoſitus cogi poſſit facere reſidentiam?De iu
re communi clarum eſt, quod Prælatus cogitur facere reſidẽ-
tiam,maximè quia hæc præpoſitura habet curam animarum,
c.fi.de cleri. non reſident. Sed qa ꝑſupponit, ꝙ ab annis quin-
quaginta citra,nullus Præpoſitus fecit reſidentiam,videt ꝙ ſit
29 inducta conſuetudo de non reſidendo, q̃ conſuetudo † valet,
c.cũ omnes,& ibi Pan.in 1.no.de conſt.c.dudũ.2. dę cle. not.in
c.gratia,de reſcrip.in 6.Verum(ſecundum ea, quæ ꝓponũtur)
in caſu pñti crederem non poſſe dici inductam aliquam con-
ſuetudinem,& inductam non valere.Quòd aũt nõ fuerit indu
cta conſuetudo,oñdit ex eo,ꝙ Præpoſiti dictæ inſulanæ eccle-
ſiæ,fuerũt a quinquaginta annis citra,vel Cardinales,vel curia
30 les, qui dum ſunt in ſeruitio Papæ,† dñr reſidere,& deſeruire
bñficio.c.ad audientiam.de cle.non reſid.firmat Hoſti,in ſum
ma eiuſdem tit.§.1. ver.item qui in ſeruitio Papæ. Et Cardina-
31 les tenent † reſidẽtiam facere in ſuo tit.c.2.de cler. non reſidẽ.
Ideo cenſentur diſpenſati,vt nõ teneant reſidere in alijs bene-
32 ficijs,cum promotus ad plura non poſſit, niſi in vno † reſiden
tiam facere,ſecundùm gl.& ſcrib.in c.non poteſt, de præbẽ, li.
6.traditur per Fel.in c.poſtulaſti.col.12.de reſcrip. per Iaſ. in l.
fi.ff.de conſtitutio.princip.Cũ igit Præpoſiti auctoritate legis
hactenus videantur reſidentiam fęciſſe,dici nõ põt inducta cõ
ſuetudo de non reſidendo.Fortius dico,ꝙ hoc caſu conſuetu-
do de non reſidendo non valeret,quia Præpoſitura habet cu-
33 ram animarum, & in beneficijs curatis † non valet conſuetu-
do de non reſidendo tanquam minus præiudicialis eccleſię,&
animabus.c.licèt canon.de elec.libr.6.Et latè comprobat Fely.
in d.c.cum omnes,col.17.verſ.primus eſt,vbi ampliat, vt etiam
non valeat conſuetudo deſeruiendi in beneficijs curatis per
vicarium. allegat Archidia. Gemin. & plures alios ita tenerę,
quos non tranſcribo.¶Concludo itaque d.Præpoſitum tene-
ri ad reſidentiam,niſi cum eo ſit diſpenſatum. ¶Et quia reqrit
de mõ compellendi eum ad reſidentiam faciendam,rñ.eũ dua
34 bus vijs † cogi poſſe.Primò per ſubtractionẽ reddituũ,c. pe.de
cle.non reſiden.poterit.n. popolus reſeruare decimas, vt dixi
ſupra in 3.dub.Secundò poterit populus inſtare,vt moneatur
per epiſcopum ad faciendam reſidentiam,& ſi in termino mo
nitus nõ paruerit,poterit Eps eum ſpoliare ꝑpoſitura.c.fi.eod.
ti.¶Circa nonũ, quo in effectu q̃rit modus minuẽdi redditus
ꝑpoſituræ,& augendi redditus ꝑbẽdarum.Rñ,quia d. Præpoſi-
tus ꝯdicit, clariſſimi iuris eſt, ꝙ Epiſcopus etiam cum cõſenſu
35 capituli non poterit dimittere † redditus præpoſituræ, vt au-
geant redditus ꝑbẽdarũ.Clem.ſi vna,cũ gl.de reb.eccl. nõ alie.
ꝑ quẽ tex.ita concludunt Ant.de But.Imo. & Mod.in ca. cum
acceſſiſſent,de conſti.Et eo maximè,quia poſt taxatum nume-
rum canonicorũ,poſt ꝯſtõnẽ ꝑbendarum, & poſt creatam di-
gnitatem huius ꝑpoſituræ,& aſſignationem reddituum, nul-
la cauſa præſupponitur ſuperueniſſe,cur diminuendi ſint red
ditus ꝑpoſituræ.Nam inferior non põt redditus alicuius bñfi-
36 cij † ſine cã diminuere,ẽt ad tps.c.vnico.vt ecc.bñfi. ſine dimi-
nutio.ꝯfer.& ibi no.per Io.And.Pan.& Imo. Neceſſe ergo eſt,
ꝙ vniuerſitas porrigat ꝑces ſanctiſ.d.nr̃o Papæ, q habet pleniſ
37 ſimam poteſtatem † diſponendi de redditibus eccleſiaſticis. c.
2.de ꝑb.li.6.clem.1.vt lit.pend.¶Sed quia plures tenent, ꝙ etiã
38 Papa non poſſit ſine cauſa auferre bona vni eccleſiæ,† & dare
alteri,vt tenent gl.Arch.& Domi.in c.1.10.diſt gl.Arch.& Ge-
mi.in c.j.in ver.in iuſtitiam.23.diſt. & ſequitur Fel.in c. q̃ in ec-
cleſiarũ.de conſtitu.& conſuluit Fed.de Sen. conſi. 200.quod
permutatio in ſupplicatione igitur narrarẽ ſanctiſ.do.noſtro,
ꝙ redditus præbendarum ſunt adeò tenues, ꝙ canonici non
poſſunt honeſtè viuere,&(ſicut decet)eccleſiæ deſeruire, & ꝙ
redditus ꝑpoſituræ ſunt adeo pingues,ꝙ ꝑſtant Præpoſito ma
teriam vagandi, & deſerendi ipſam eccleſiam, in qua ꝓculdu-
bio reſideret,ſi pars reddituum ꝑpoſituræ applicaretur menſę
capituli,& diuideretur inter intereſſentes diuinis,& duplicata
portio daret ipſi Præpo.reſidenti,& deſeruienti diuinis ¶Cir-
ca vlt.quo quæritur, an Præpoſitus teneatur prouidere popu-
lo de prædicatore?Certum eſt, ꝙ de iure ꝑlatus(ſi ſit idoneus,
alias per alium valentem opere,& ſermone)tenetur plebem ſi
39 bi creditam † verbo Dei paſcere.ca.inter cætera,vbi Hoſt.&
alij de off.ord. Sed quia in themate præſupponitur, ꝙ a tanto
tpe,cuius initij non hr̃ memoria, populus ſibi ipſi prouidit de
ꝑdicatore,q̃rit an inducta ſit conſuetudo talis, quæ tranſtulę
rit onus ꝓuidẽdi de ꝑdicatore in populũ,& exemerit præpoſi-
tũ ab officio ꝑdicandi per ſe, vel ꝑ alium? Et prima facie videt
inducta conſuetudo,quia curſus tanti temporis,cuius non re-
peritur hominis memoria,non ſolum ſufficit ad inducendam
40 conſuetudinem,† ſed habet vim conſtituti.l.1.§. ductus aquæ.
ff.de aqua quo.& æſti.c.ſuper quibuſdam.§.ꝑterea.de verb. ſig.
41 Et talis conſuetudo laudabilis eſt,† ergo a laicis obſeruanda. c.
ad Apoſtolicam.de ſimo.traditur per Bar. in l.priuilegia. C. de
ſacroſan. eccl. In contrarium,ꝙ talis ꝯſuetudo non valeat ſic
probatur.d.Præpoſitus ex officio ſibi iniuncto,tenetur ꝑdica-
re,aut de licẽtia Epi de idoneo ꝑdicatore prouidere. d.c. inter
cætera,& c.quod Dei timorem.vbi Pan.& alij no. de ſta.reg.ꝙ
tenetur d.Præpoſitus rõne curæ animarũ ad tale onus ꝑdicã-
42 di.Nã † officium ꝑdicãdi hẽt curam animarũ annexã, ſm glo.
in cle.1.ne re.& in Cle.dudum.de ſepul.& in c.in ſancta.92.diſ.
43 Conſuetudo aũt,in qua remouet curatus † ab officio curę, nõ
valet.d.c.licèt canon. & dixi s.in 8. dubio. Pro concordia puto
diſtinguendum.Aut quæritur, an valeat cõſuetudo, ꝙ Præla-
tus non teneatur ꝑdicare ꝑ ſe,vel ꝑ alium,& tunc crederẽ non
valere,qa eſſet animabus ꝑnicioſa.Aut q̃rit,an valeat cõſuetu
44 do ꝙ populus teneat ꝑſtare alimenta † ꝑdicatoribus deputatis
per Prælatum,& tunc arbitrarer valere per textum in d.ca.ad
Apoſtolicã.& ꝑ no.ꝑ Fel.in c. eccleſia Sanctæ Mariæ. col.38.
de ꝯſtit Non crederem tamen valere,ꝯſuetudinem,ꝙ daretur
vltra alimenta aliquid ꝑdicatori, pro ꝑdicationibus, quia eſſet
45 ſimonia,† vt notatur per Inno.& alios *communiter* in c.cũ volũ-
tate.de ſen.excõ.Conſuetudo.n.continens ſimoniam, † cũ ſit
46 peccati nutritiua,eſt ipſo iure nulla.c.abolendæ.de ſepult.

RESPONSVM. II.

LAudabilis creditur conſuetudo,ꝙ ad anniuerſarium pro defuncti ſalute celebrãdum,certa Prælato ſoluatur pecunia.Sed pro ſepultura ex more quicquam exigendum nõ eſt, etiam quòd exactum ſoleat in anniuerſarium a Prælato conuerti. Nec.n. ſimoniæ vitium,quod malè accipiendo contrahitur, bene diſpenſando diſſoluirur.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo ſoluendi x.pro anniuerſario,an ſit valida,2.3. & ſeq.*
4 *Prior an teneatur ſoluere ſumptus lampadis ardentis ante ſacram Eucharistiam.*

Reſpon.interpreta.

AD primum quæſitum,an prior iure poſſit cogere hæredes defunctorum volentium ſepeliri intra eccleſiam ad ſoluendũ florenos decem pro vno anniuerſario celebrando? Rñdeo animaduertendum eſſe, qualiter conſuetudo allegata per priorem ſe habet, nam ſi ſit conſuetudo ſoluendi decẽ ꝓ
1 anniuerſario,† crediderim hanc conſuetudinem eſſe laudabi-
lem c.ad Apoſtolicã.de ſimo. Si vero ſit cõſuetudo ſoluẽdi de
cem pro ſepultura facienda intra eccleſiam,ꝯuertenda in vnũ
anniuerſariũ, non putarem conſuetudinem valere. Quia qui

male

2 malè accipit,vt bene dispenset,† potius grauatur,quàm iuuet.
3 cap.ex multis.1.q.3.malè autē accipi,† qui pro sepultura sumit tēporalia.c.abolendæ.de sepul.& latè probaui in trac.de peste. lib.3.¶ Ad secundùm, an idem prior cogi possit ad sumptus lā
4 padis † ardentis ante sacram Eucharistiam? Respondeo eum teneri.c.sanè.§ fina.de celebra.missā.de sacra Eucha. Nisi con-
5 suetudo transtulisset onus horum sumptuum in populū, † qa valet talis consuetudo,& est rationabilis, secundùm Innocen. in c.fi.de his,quæ fiunt a maio.par.c.& Pan.in ca.1.de eccl.ædi. Sed si quæratur, an dicatur inducta consuetudo ex eo, quòd aliqui particulares ex deuotione fecerunt hactenus hos sumptus? Respondeo,quòd non. Tum quia oportet,quòd hi particulares tales fecerint impensas animo inducendi consuetudi-
6 nem,† & non ex particulari deuotione, secundum Panormit. in c.fi.columna quarta,& columna nona,de consuetudi. Ant. in cap.primo,de rescr. Tum quia requiritur,quòd tales impen
7 sæ fuerint factæ sciente,& consentiente vniuerso populo,† vel maiori parte eiusdem,secundum Cyn.in l. secunda. C. quæ sit long.consuetud. Panormita.& alios in d.c.fina.glo.Bar.& communiter Legistas in l.de quibus. ff. de legi. Soc.consi.7.colum. penul.libro primo. Quæ omnia præsupponuntur cessare in occurrenti casu,ergo &c.

RESPONSVM III.

IVs Excommunicandi prelatis,& inferioribus a canone concessum,per solum non vsum nullo iure abrogatum dici potest, nisi in actu excommunicationis, prælati & inferiores prohibiti fuerint, ac prohibitioni acquieuerint.nam eo casu,ex quo non vsus habet actum implicitum directè contrarium legi indubitati iuris est per huiusmodi non vsum legi abrogatum esse.

SVMMARIVM.

1 *Legi per non vsum abrogatur, si talis non vsus habeat actum implicitum directè contrarium legi, aliàs secus.*

Respon.interpreta.

1 PEr non † vsum solum abrogatur lex, si talis non vsus habeat implicitum actum directè contrarium legi,aliàs secus secundum Ioan. An. in c. Ioannes.& ibi clarius per Imol.de cleri.coniuga. & Fely.in c.1.de treug.& pac.in proposito nostro dico, φ iste non vsus excommunicandi non directo contrariatur legibus,& canonibus permittentibus,& concedentibus ius excommunicādi prælatis, & inferioribus, q collegijs p̄sunt, vel qa potuerint non excōicasse, quia sibi placuit non excommunicare, sed aliter corrigere excessus subditorum; vel quia nō occurrit casus,qui sibi visus fuerit dignus excommunicatione. Sic Rñdet Card.dicens, φ si patriarcha a mille annis citra non cognouit de causis appellationum,non propterea perdit ius cognoscendi,quia potuit non cognouisse, quia ad eum non fuit appellatum,sed ad Papam, vel quia non placuit sibi de eis cognoscere,vnde iste non vsus non tollit legem dantem sibi iurisdictionem cognoscendi in eum, in notis causarum nota 146. ad excludendum.nisi ergo probetur, quòd præpositus voluerit excommunicare,& fuerit prohibitus,respondeo non fuisse ex tali non vsu legem abrogatam,iuxta glo.in l.qui luminibus.ff.de ser.vrb.præd.& dicta Panormita.& aliorum,d.cap. Ioannes.& Fel.in d.c.1. Laus Deo.

¶De electionibus.

RESPONSVM I.

VAcante canonicatu, & præbenda in ecclesia Cisteriensi,Præpositus excommunicatus habens ex statuto ecclesiæ duas voces,& vnus canonicus Saluatorem elegerunt. Duo autem sua in Raymundum vota direxere.dubitatum fuit an vtriusq; electio irrita foret,quod plerisque visum fuit. Tum φ vocati non fuerint absentes,qui etiam s̄m statuta ecclesiæ fuerant vocandi.Tum quòd duæ partes in c. minimè interfuerint.Ego verò Raymundi electionem canonicam potiorem que respondi,cū in eum consenserit maior pars eorum, qui residentiam faciebant.Et cum sex tantum residerent, satis fuit duas illorum partes interfuisse.Nec refert,φ absentes vocati non fuerint,cum hi,qui vocandi erant,contemptum minimè prosequantur.

SVMMARIVM.

1 *Electio facta non vocatis absentibus,mero iure valet,nisi non vocati contēptum prosequantur,qui etiam possunt ratificare electionem.*
2 *Residentes solum in electione sunt vocandi, non absentes in remotis partibus 5.*
6 *Remoti qui dicantur, standum est arbitrio iudicis.*
7 *Statutum desiderans in electione vocari canonicos existentes in prouincia, recipit iuris intellectum.*
8 *Excommunicatus est ineligibilis actiuè & passiuè.*
9 *Præpositus ratione participationis cum excommunicato, ius eligendi non habet.*

Respon.interpreta.

ELectus A maiori & saniori parte capituli,præferendus est electo a minori parte c.ecclesia vestra de elect. Videndum ergo est, quis dicatur, electus a maiori parte.Et prima facie videretur Saluatorem Michaelis habere maiorem partem pro se. Nam in capitulo ecclesiæ Cistercien. interfuerunt quatuor residentes, apud quos erat tota potestas capitularis. Et d. Præpositus habens ex forma statuti duas voces,ac Raymundus Cassius elegerūt ipsum Saluatorem, & sic habet tres voces Garinus autem non habet nisi duas, ergo constat Saluatorem præferendum. Sed p̄missis reiectis,rñdeo Garinū potiora iura hr̄e,tanquā electū a maiori parte capituli.Nam ex his, qui interfuerunt in capitulo,duo ipsum elegerunt, & posteà electionem ipsius ratificauerūt alij duo absentes, & sic hēt pro se quatuor voces. Pro parte aūt Saluatoris nulli electores reperiuntur, qui tunc ius eligendi haberent,vt probabo,ergo &c. Et veritas huius nostri responsi perspicuè apparebit,si q̄ in facti narratione in p̄rium adducuntur,de medio submoueant. Dicitur primo,ambas electiones nullius esse momenti tanquā factas nō vocatis absentibus,prout tā de iure,q̄ ex forma statuti eccl.vocari debuerunt, cū plus officiat vnius contemptus quā p̄dō multorū.c. venerabilem:c.bonæ memoriæ.de elec.Ad istud rñdet,φ electio facta
1 non vocatis absentibus,mero iure valet,† nec est irritanda,nisi non vocati prosequātur contēptum.c.quod sicut.& ibi not.
2 Pan.de elect.Et ideo non vocati possunt ratificare † elec. d.ca. φ sicut.& c.eccl.vestra.el 2.eo. tit. non obstat si dicatur, quod
3 in capitulo non interfuerunt duæ partes † ex tribus, cū ex 12. non interfuerint nisi quatuor, ergo vtraque electio nulla est, vt tenent Inno.in c.2.de no.ope.nun.& Pan.in c.auditis.de electio. per text. in l. nominationum. C.de decurio.lib.10.& in l. nulli.ff.quod cuiusque vniuersi.noie.qa rñdet,φ sufficit in capitulo interfuisse duas partes eorum,qui vocandi erant. Ita procedunt p̄d. cta,vt declarat Pan. in cap cum nobis. de electioni
4 bus.Vocandi aūt non sunt,nisi residentes,† s̄m gl.in c.2.in versi.ipsorū.de testi.lib.6.& cum glo.stat cōis Doc.sententia, teste Fely.in c.cum oēs.col.11.versi.prima fuit opinio glo.ordinariç. de constitu.vel s̄m aliorū opinionem sufficit in capitulo interfuisse duas partes eorum,qui cōmodè vocari potuerunt. Dicūtur autem commodè vocari posse hi, qui sunt in loco propin-
5 quo:nam absentes † in remotis partib.non sunt vocandi. c. qa propter.de electio.Immo nec omnes existentes in prouincia, dñr commodè vocari posse,si prouincia sit multum lata, tunc existentes in vlt.parte prouinciç non dñr posse vocari commodè,s̄m Pan.in c.coram.eo.tit.vbi tandē cōcludit esse standū su
6 per his ārbitrio † iudicis.Valebit ergo electio Garini,cum duo tantū essent in prouincia,qui electionem ipsam ratam habuerunt.Non obstat statutum ecclesiæ,qa loquitur in electione Preposíti,& canonicorum, non in electione Capellani. Præterea statutum non annullat electionē, licèt velit vocari canonicos existentes in prouincia, vnde debet recipere iuris intellectus,
7 † vt electio veniat irritanda contemptis petentibus, & contemptum prosequentibus.c.cū dilectus.de consue. l.si serui vestri. cum ibi no.C.de noxali.l.1.§.lex falcidia.ff.ad leg.falci.Non obstat φ Præpositus hn̄s duas voces, & Raymūd. Cassius organo & ministerio p̄fati Præpositi elegerint Saluatorē,qa p̄supponi
8 tur,φ Raymundus erat excōmunicatus,† & ineligibilis actiuè, & passiuè.c.cum inter.R.de elec. c.constitutis. vbi gl. de appel. si celebrat.de cleri.excō.mini.Immo vr̄,φ ēt d. Præpositus rō-
9 ne participatiouis † cū ipso Raymundo excōicato etius eligēdi tūc non haberet,vt firmat gl.in c.fi.9.q.1.quā sequitur Ioan. Firm.in tra.de Epō.in 3.q.3.partis primi libri. Quod nō firmo, qa p̄riū tenet Archid.& Card.Alex.in d.c.f. Nec ob. noua prouisio obtēta per Saluatorem a Reuerend.do.Legato,quia per talem. prouisionem non intelligitur derogatum iuri iam acquisito ipsi Garino per electionem,iuxta gl.in c.quanto.63.di stin. De qua latè Fel.in c.cum Bertold.col.1.de re iudi.

RESPONSVM II.

ELectionem factam sub conditione, si Papæ placuerit,inualidā existimo. Licèt enim hæc conditio insit resolutiuè, & contra voluntarem eligentium; quia tamen suspensiuè, & s̄m voluntatem legitur expressa,constat electionem non esse puram.

SVMMARIVM.

1 *Potestas summi Pontifi in omni dispensatione intelligitur reseruata.*
2 *Expressio conditionis quæ tacitè inest, non facit electionem conditionalem, & quid operetur, si eo modo quo inest exprimatur, aut econtra. 3.*

Respon. interpreta.

QVęritur, an electio do. Conradi sit nulla ea ratione, quia facta fuit sub cōditione, si placuerit summo Pontifici. Nam illa verba, accedente beneplacito summi Pontificis, plata p ablatiuos absolutos cōditionem important. l. a testatore ff. de condi. & demon. & l. euictis agris ff. de vsur. Istud q̄situ͂ hēt duo capita. Primū, an sit nulla tāquam facta sub cōdōne, iuxta text. in c. 2. de ele. in 6. Scđo, vtrū sit nulla tāquam defecerit ꝯdō, cū nō appareat de bn̄placito summi Pontificis. Ad primum vr̄ prima facie respondendum, ꝙ talis electio valeat tanquam facta sub condōne, q̄ tacitè insit, nā in omni dispōne intelligitur re-
1 seruata † voluntas summi Pontificis. c. veniētes. de iureiu. l. si. ff.
2 qui satis. cog. Expssio aūt cōdōnis † q̄ tacitè inest, non facit electionem ꝯditionalē, s̄m gl. & cōiter scrib. in d. c. 2. & in c. ad audiētiam. de rescri. & in c. significasti. de elec. Archi. in summa. 8. q. 3. Archi. & Io. An. in c. 1. de iureiu. in 6. & in reg. actus legitimi. de reg. iur. Gem. consi. 84. Quia istud dubiū, p text. in l. 3. ff. de leg. 1. & in l. ꝯdōnes extrinsecus. & in l. aliquando. ff. de condi. & dem. ¶ Sed hoc nō obstāte ꝯ̄riū verius esse rn̄deo, qa electio facta sub ꝯdōne non valet d. c. 2. nā electio ex parte eligētis debet esse certa, ideo concludunt Gemi. & alij cōiter ibi, ꝙ totū eligētis Titium in canonicum, si maior pars capitali consenserit, non cōputatur in numero tanq̄ incertū. Nō obstat, ꝙ valeat electio sub ꝯdōne, q̄ tacitè insit, vt est ꝯdō, si vacat, si solitū iuramētū p̄stiterit, si priora beneficia dimiserit, vt exemplificāt Doct. in locis p̄allega. qa rn̄det, ꝙ p̄dicta ꝓcedūt, qn̄ condō,
3 q̄ tacitè inest, exprimit eo mō quo inest, secus si aliter † exprimatur q̄ insit, l. si ita. §. illi si volet. ff. de le. in l. Titia. ff. ad leg. Falc. no. gl. & Gem. in d. c. 2. Pan. in d. c. significasti, in proposito aūt nr̄o fuit aliter expressa cōdō, q̄ inesset. Ergo dēt operari, ꝙ electio dicat̄ ꝯdōnalis, & ꝯ̄n̄r nulla d. c. 2. Quòd aūt sit aliter exp̄ssa, q̄ insit, ostēdo clarissimè, nā beneplacitū summi Pōtificis inest ꝯ̄ voluntatem eligentium. d. c. venientes. & d. l. fin. modū ex p̄sso dicitur ex voluntate, ergo debet operari, vt est casus in d. l. Titia. vbi facultas detrahendi Falci. inest ꝯ̄ volūtatem. item voluntas Papæ tacitè inest resolutiuè, qa Papa pōt (si velit) priuare electū iure sibi acquisito ex electione. c. fin. de ꝯcess. p̄b. trad t̄ latissimè p Fel. in c. q̄ in ecclesiarū. de consti. mō autem exp̄ssa fuit suspensiuè, ergo reddere debet electionem conditionalē. d. l. si ita. §. illi si volet.

RESPONSVM III.

CAnonici, quorum electio plenum tribuit ius electo, vel quorum eligēdi potestas generalibus Papæ reseruationibus non afficitur, ius eligendi priuilegiatum habere dicuntur. Ad hos igitur Episcopi electio, nō ad regem pertinebit nominatio, cum noua concordatorum lege excipiantur, quibus ex priuilegio ius competit eligendi. Canonici quoque qui Basiliensi constitutione hactenus vsi sunt, eligendi priuilegio renunciasse nō videntur, cum animo non renunciandi ea potuerunt sanctione vti. Et si ingratus mereatur priuilegijs spoliari, ante quam tamen fuerit spoliatus illorū beneficio carere non debet. Canonici autem Minatenses, qui statum & habitum regularem mutarunt in secularem, priuilegium eligendi Episcopum intuitu religionis & vtilitatis ecclesiæ concessum perdiderunt, cum translatio pro maiori ecclesię commodo in statum excelsiorem facta fuerit authoritate Pontificis Maximi, qui habitum regularem in locum secularis cum priuilegijs creditur subrogasse.

SVMMARIVM.

1 *Electio Episcopi spectat ad canonicos de iure communi, ad Papam de antiquo. nume. 2.*
3 *Priuilegium quid, & quatenus dicatur priuilegium?*
4 *Papa potest reseruare sibi prouisionem qualiumcunque dignitatum, etiam episcopalium. Et ad quos porrigat illa effectum suum. nu. 5.*
6 *Omnino dictio, reseruationes excludit, & quænam eius vis.*
7 *Ordinarius & delegatus potest ex vtraque parte iudicare.*
8 *Priuilegium, vt perdatur interuentu alterius priuilegij, quid requiratur.*
9 *Legis beneficio est indignus, qui committit in legem.*
10 *Priuilegia concedens potest illa, si velit, reuocare ratione ingratitudinis.*
11 *Ignorantia ab ingratitudinis vitio releuat ignorantem.*
12 *Papa disponens super priuilegiis abrogatis, quorum abrogationi paritum non fuit, censetur priuilegia confirmasse & renouasse.*
13 *Priuilegium concessum ratione professionis, vel officii, eatenus durat, quatenus durat officium. & vide nu. 14. & 15.*
16 *An mutatione personæ mutetur priuilegium. & vide nu. 24.*
17 *Priuilegia concedi solent a Papa ecclesiæ, propter publicam vtilitatem principaliter.*
18 *Priuilegij reliquias superesse sufficit, vt priuilegium remaneat.*
19 *Mutatio status in melius, auget ius antiquum, non autem aufert.*
20 *Canonici seculares sunt digniores regularibus, eisque præferuntur.*
21 *Priuilegia prius concessa parochiæ, non perdit eccle. parochialis erecta in cathedralem. & nume. 22.*
23 *Papa dicitur lex viua in terris.*

Respon. interpreta.

PRoposita dubia non leuia sunt, quibus succintè rn̄debo omissa superflua, & pomposa iurium ac auctoritatum copia; qua, nec vti soleo, nec si vellem, possem hoc tēpore, quo libris careo ob pestem Auenionensem fugitiuus. Primū dubium stat in hoc, an per illa verba, decedente episcopo, &c. canonici Mimatenses dicantur habere facultatem eligendi episcopum ex priuilegio, ita ꝙ possint, & valeant se iuuare beneficio cōcordatorū. Et prima consideratione visum fuit, ꝙ non, quia de iure com-
1 muni ius eligendi episcopum † spectat ad canonicos ecclesiæ cathedralis. c. sacrorum canonum. §. ex his. 63. dist. c. cum in veteri. c. in genesi. de elec. c. cum ecclesia Sutrina. de caus. posses. & propric. Ergo Calixtus secundus non videtur vllum indulsis-
2 se priuilegium canonicis: nec enim dicitur priuilegium, † si nihil præter generalem legem indulgeatur. c. fi. §. fi. 35. q. 1. quod etiam ex distinctione priuilegij apertè demonstratur. Nam priuileginm nihil aliud est, quàm ius singulare cōtra ius commune indultum, secundum Host. in summa de priuileg. quę diffō non conuenit huic concessioni, ergo nec etiam ꝯueniet diffinitum. l. 1. §. dolū. ff. de dolo. Istud ꝓbat etymologia vocabuli, a qua licet arguere negatiuè. l. 2. §. appellata. ff. si cert. peta. Dr̄. n. priuilegium, quasi priuata lex. ca. priuilegia. 3. dist. cū igit̄ hmōi concessio non contineat legem priuatam, sed communem, non continebit priuilegium, vt etiam tradit p Bar. & Mod. in l. fi. ff. de consti. prin. & per Mod. in rub. de rescri. Sed præmissis non obstātibus, ꝯ̄rium verius esse rn̄deo. Et p hn̄da clariori decisione p̄mitto, ꝙ de iure antiquo ad Papam spectabat electio
3 epi. † c. 1. 22. dist. per quē tex. ita cōcludunt glo. & scrib. in c. q̄q̄.
4 de elec. lib. 6. Item præmitto, ꝙ Papa potest sibi reseruare † ꝓuisionē quarumcūq; dignitatū ēt ep̄alium. ca. si eo tp̄e. de rescri. in 6. & in extrauag. Bn̄d. q̄ incip. ad regimē, cū sequen. de præb. Vltimo præmitto, ꝙ concessio Papę ꝯtinens prima facie idem, quod ius cōmune, debet taliter interpretari quòd aliquid noui indulgeat. c. in his. de priuileg. l. 1. ff. ad municip. & traditur latè p Fely. in c. 1. col. 4. versi. priuileg. de rescri. Istis sic præmissis, ōn̄do ad oculū, ꝙ concessio Calixti secundi, aliquid noui continet, & ꝯ̄n̄r erit priuilegium. Aut. n. Calixtus concessit ius eligendi ep̄m canonicis Mimatensib. ante, quam ius eligendi esset commune oībus canon. ꝓut ex data priuil. constat cōcessisse, & planū est, ꝙ talis cōcessio a princ. cōtinebat priuilegium: aut concessit post, & tūc ēt talis concessio continet gratiā, qa
5 gn̄alis reseruatio quarumcunq; † dignitatū facta p Papam, nō porriget effectum suum ad ecclesiā Mimatensem in p̄iudiciū canonicorum eiusdem ecclesiæ, quibus ex sp̄ali cōcessione cōpetit eligendi facultas, iuxta not. per gl. in c. 1. de cap. mona. lib. 6. in terminis nostris p Gemi. consi. 30. Bonifacius nonus. facit, quia generalis derogatio quorūcunq; priuilegiorū non trahit ad priuilegia alicui sp̄aliter concessa. l. 3. & ibi glo. no. C. de silē. lib. 12. c. cum ordinem. de rescr. cum concordan. alle. p Alexan. consi. 101. col. 2. lib. 1. nec huic rationi ob. ꝙ post Calixtum fuerit per iura noua concessum ius eligendi omnibus canonicis, quia non ꝑpea seqtur, ꝙ cōfusum fuerit, & sublatū priuilegiū eligendi sp̄aliter concessum canonicis Mimatensib. sed potius auctum, & corroboratum, qa vbi prius habebant ius eligendi ex priuilegio, modo hn̄t ex sp̄ali priuileg. & gn̄ali indulgentia: & ideo sublata gratia gn̄ali, quā aduersantes ius cōe appellant (& minus bn̄) p ea, q̄ tradūtur p glo. in c. insinuatione, de simo. & p Arch. & Do. in c. indulgētia. 2. q. 3. non tn̄ censetur sublata gratia sp̄alis, vt in terminus consuluit Alex. cons. vlt. col. fi. li. 4. bene facit text. in l. si domus. ff. de sern. vrb. p̄d. & in l. heres. ff. de condi. & demon. & in ca. ex tuarum. de auctor. & vsu pallij. Et ꝙ mens Calixti fuerit concedere canonicis Mimaten. ius eligendi Episcopum non obstantibus reseruationibus quibuscunque patet, quia aliàs concessio nihil operaretur, quod non est dicendum, cap. si Papa. de priuil. lib. 6. & clarius apparet ex illis verbis, vestra volumus omnino electione constitui. Illa enim dictio omnino, reseruationes excludit: quia tantum est dicere
6 omnino, † quòd omni casu, & sic etiam stantibus reseruationibus secundùm glo. in l. si cum exceptione. §. quòd si homo. ff. quod me. cau. & c. ex parte. 1. de offi. dele. & firmat Card. in cle. 1. q. 11. de vita, & hones. cler. & Bart. in l. Græcè. §. illud commune. ff. de fideius. & si Papa ius alteri omnino concedat, nihil sibi intelligitur reseruasse propter verbū, oīno, s̄m Io. Andre. & Host. in c. si bn̄ficia. de p̄ben. in 6. & Fel. in d. c. ex parte. Propter quod dici posset, ꝙ p illa verba, vestra oīno volumus electione constitui, ꝙ Papa voluerit, ꝙ electio canonicorum tribuat plenum ius electo, & habeat vim electionis, & confirmationis. Et ꝙ ita sit, suadet; quia exp̄ssè vult Papa Calixtus, ꝙ sola electione electus, intelligatur subrogatus in locum defuncti, quę subrogatio non diceretur facta, nisi talis electio vim confirmationis ha-

nis haberet.c.auaritiæ.de elect.in 6.c.trāſmiſſam.eo.ti.in anti-
quis.Ex quibus apparet,ꝙ canonici Mimatenſes hn̄t ius eligē-
di priuilegiatum,& de tali iure intelligenda ſunt concordata.
Immo fortè intelligenda de iure eligendi ex ſpeciali cōceſſio-
ne Papę,ēt ꝙ non ſit aliter ius eligendi priuilegiatū,alioqn fru
ſtratoria redderet exceptio,de qua in ꝯcordatis, quia ſemper
dici poterit,ꝙ canonici habent ius eligendi Epm̄ de iure com-
muni.Secundū dubium eſt, an dici poſſit canon. amiſiſſe pri-
uileg.eligendi, uel quia hactenus elegerunt in uim pragmati-
cæ,uel quia mutauerūt ſtatutum rl̄arium in ſecularem. Et qa
iſtud dubium habet duas partes, proſequar q̄libet de ſe. Circa
primam partem duo ſunt diſcutienda.Primo, an canonici di-
cantur renunciaſſe priuilegio utendo beneficio conſtōnis Ba
ſilienſis.Secundo an perdiderint priuilegium eo, ꝙ commiſe-
rint in Pontifices maximos, utendo tali conſtōne reprobata
& dannata p ipſos Pontifices. Ad primum br̄ rn̄.ꝙ canonici ēt
ſi uſu fuiſſent bn̄ficio pragmaticæ, non propterea cenſerent
renunciaſſe ſuo priuile. quia priuile. & pragmatica inuicem ſe
cōpatiunt,& iō unius electione alterum nō tollit.l.quod in hæ
redem.§.eligere.ff.de trib.ac.l.in commodato.§.duab.ff. cōmo,
& facit,qđ no.gl.in cle.ſępe in uerb.partibus, de uer. ſig. Quin-
7 imo potuerunt canonici dicere, ſe utroque iure elegiſſe, † nā
ordinarius,& delegatus p̄t ex utraque poteſtate iudicare, ſ'm
Inn.& omnes alios,excepto But.in c.cum ex officij. de pſcript.
quem Inn.etiam ſequitur Imol.in c.niſi eſſent.de pben. Sic ēt
arbitror,ꝙ delegatus poteſt uti utraque ptāte,c.ſi inter pares.
8 & ibi Bald.de lege Conr. Ad hoc.n.ut pdat priuilegiū † p uſum
alterius beneficij,oportet,ꝙ talis uſus directo cōtrariet priui-
legio.c.Ioan.de.cle.coniuga.tradit per Pan.& alios in c.cum ac
ceſſiſſent,de conſti.& dixit Ant.de But.in c.accedentibus, col.
2.de priuileg.quòd duo ſunt neceſſaria ad hoc,ut per vſum al-
terius iuris tollat priuilegium.Primo, ꝙ talis uſus ſit incōpati-
bilis cum priuilegio.Secundo,ꝙ in tali uſu non cadat alia præ-
ſumptio,q̄ renunciationis.In caſu autem præſenti, eligētes in
uim pragmaticæ non fuerunt uſi beneficio ꝯrio, neq; animo
renunciandi, ergo, &c. Ad alterum caput huius primæ partis
uideretur primo aſpectu reſpondendum, quòd canonici pdi-
derint priuilegium, qa commiſerunt in Pontifices: indignus
9 enim eſt beneficio legis,† qui committit in legem. c. quia fru-
ſtra.de uſu.l.filio patroni.§.1.ff.de ritu nup.&in ſimili ita con-
ſuluit.Soc.conſi.49.uiſo elegantiſſimo.col.1.in fi. & ſeq. libr.1.
Sed hac conſideratione non obſtāte, in ꝯrium ueritatē eſſe pu-
to,quia canonici utendo pragmatica non cōmiſerūt in legem
priuilegij,ſed in ſucceſſores concedentis.& quamuis ingratos
ſe ſuperiori ſuo aliqualiter reddiderint, nō tn̄ per ingratitudi-
10 nē pdunt priuilegia ipſo iure,† licèt concedens ratione ingra-
titudinis poſſit,ſi uelit,ipſa reuocare,arg.l.fi.C.de reuocan.do-
nat. Ad quod allego text.q loquitur in priuilegio nō gratuito,
in l.Titius puerum.ff.de ob.eq.a lib.patro. pſt.Per quē ita deci-
dit Pau.de Caſt.in l.digna vox C.de leg.Et Soc.conſ.4.Super.q.
col.4.ver.poſtremo.lib.3.& idē dixit Bal.in l.2.in fi.C.de li.& eo
rum libe.Non conſtat autem Pontifices reuocaſſe iſtud priui-
legium,igit &c.Præterea,non conſtat, ꝙ ante ꝯcordata fuerit
abrogatio concilij Baſilien. publicata in regno Franciæ, ergo
11 poterūt canonici ſe excuſare ptextu ignorātiæ, q̄ † ab ingrati-
tudinis vitio releuat ignoratē,l.ex maleficijs.in fi.ff.de actio. &
obligatio.l.ſi ignorans.ff.loca.& ita dixit in ſpecie Corn. conſ.
102.licèt clarum lib.3.Sed poſito, ꝙ p vſum pragmatica vten-
tes fuiſſent priuati priuilegijs, attamen p concordata ſibi fuiſ-
ſent renouata.Nam Papa Leo,cum quo inita fuere concorda
ta,ſciebat ꝙ plati & canonici eccleſiæ Gallicanæ nūquā uolue
runt parere ab rogationi, neque monit s Innoc. & Iulij, vt ap-
paret ex lectura procemij ipſorum cōcordatorū, & ſic ſciebat
eos cōmiſiſſe in ipſum,& pdeceſſores,ſeque indignos priui-
legijs reddidiſſe,& nihilominus ſuper ipſorū priuilegijs diſpo-
ſuit.Quo fit,vt ipſa priuilegia confirmaſſe & renouaſſe cenſea
12 tur,† c.ex ore.de priuileg.cle. attendentes.de ſtatu mon. & ita
concludit Panormi.in c.veniens.col.3.de fil.pſby.Circa ſecun-
dam partem,an p mutationem ſtatus expirauerit priuilegiū,
iſta eſt difficilior & probabilior dubitatio, ſuper qua latius in-
ſiſtam,arguendo ad vtranque partem. Et pro affirmatiua ar-
guitur primo ſic.Priuilegium conceſſum ratione profeſſionis
13 vel officij,eatenus durat,quatenus durat † officium.l. maxima
rum. C. de excuſatio.mu. lib.10.& ibi not. Bartol. & l. qui ſub
prætextu,vbi etiam Bar.C.de ſacroſan.l.ſemper.§. quibuſdam.
& ibi quoque Bar. ff. de iure immu. notatur in l. ſcriniarios.C.
de teſtō milita.& per Fel.in c.clerici.col.2.de iudi.iſtud aūt pri
uilegium fuit ꝯceſſum rōne pfeſſionis, vt patet in ſalutatione
ibi,canonicā uitam pfeſſis, eorūq; ſucceſſoribus in eadē reli-
gione victuris.Ex hoc.n.ꝙ priuilegiū dirigit canonicis pfitēti-
bus rl̄am beati Aug.colligit intentio cōcedētis,ꝙ voluit priui.
ꝯcedere ſolū canonicis regularib.vt in ſili caſu cōſuluit Alex.
cōſ.36.In cā datiorū.col.j.li.j. Pręterea,ēt in verbis diſpoſitiuis
ibi,uobis vtriuſq; ſucceſſoribus in canonicæ uitæ obſeruatio-
ne manſuris; Papa ur̄ reſtringere priuilegium ad ſucceſſores
14 regulares.ergo ceſſante religione,expirauit priuilegium,† reli
gionis intuitu conceſſum,vt eſt tex.clarus in c.Abb.ſancti Syl-
uani.de ver.ſig.& in c.ex parte.& c. licèt.& ibi notatur de deci
mis.& c.ita nos.§.fi.25.q.2.Secundo arguit ſic,finita cā priuile-
15 gijs† finitur priuilegiū.l.Titia.§.uſuras.ff.de lega.2.l.cura.§.de-
ficiētiū.ff.de mun.& ho.c.gn̄al'r.16.q.j.tradit p Lud.Ro.conſi.
404.In caſu propoſito.& Soc.conſi.150.co.9.ver.6. confirma-
tur. lib. j.& alibi ſæpe.Cā aūt priuil.vr̄ fuiſſe profeſſio rl̄æ Beati
Augu.quam rl̄am cū pn̄tes canonici minimè pfiteant,non vr̄
eis competere priuilegiū.Tertio ſic.mutationæ pſonę, mutat
16 priuilegium. l.Paulus rn̄det,†als incipit.p pcuratorē.& ibi Ba.
Lud.Rom.& alij no.ff.de acq hr̄d.Ad idem tex.in l. cū p̄ronus.
ff.de leg.2.quē ad hoc ponderauit Soc ꝯſi.153. Pulchra & ſub-
tilis.col. 5. libr. 2.maximè qn̄ pſona fuit immediata cā priuile-
gij,tunc n.cū perſona ſp extinguit priuilegium. rl̄a in oībus.ff.
de reg.iur.Hinc dicebat Soc.ꝙ bn̄ficium ſtatuti augentis legi-
timā filiorū,non tranſmittit ad hr̄des hr̄ditate pr̄is non adita,
qa ꝯtemplatione filiorū editū fuit ſtatutū.Ita Soc.ꝯſ.116.Non
p̄t negari.col.6.lib.j.Sic in ppoſito,cum iſtud priuilegiū fuerit
conceſſum canonicis rl̄arib.debet ceſſare fcā tranſlatione re-
gularitatis in ſecularitatē.Præmiſſis non obſtantibus, ꝯriū rn̄-
dēdū vr̄ infraſcriptis rōnib. Primo,ubi duæ concurrunt cāæ,
vna ſola ceſſante,nō ceſſat diſpoſitio.l.ſi uentri.§.in bonis. vbi
Bar.ff.de priuil.credi.& Inſtitu.de nup. §.affinitatis. Papa autē
non ex ea cā tm̄,quia canonici erant rl̄ares,motus vr̄ ad hmōi
priuilegium ꝯcedēdū,ſed ēt pp utilitatē eccleſiæ,vt aptè ſonāt
uerba priuilegij,ibi,vt eccleſiaſtica vtilitas Apoſtolicę ſedis fa-
uore vires capiat,& accreſcat,q̄ cā vtilitatis eccleſiæ potētior,
17 & principalis fuiſſe pſumitur,† ſ'm Cald.ꝯſi.8.ſub.rub.de priui-
leg.& pſumitur fin.qa futura reſpicit,vt in Auth.de nō alienā.
coll.1.in prin.&l.1.§.ſexum.ff.de poſt.tradit p Bart.in extraua.
ad reprimēdū.in uer.ne ex eorum.& qa magis vtilis & ppetua
q̄ rō religionis,vt notat p Bal.in l.gn̄aliter.co.2.C.de epi.& cle.
Licèt ergo canonici dixerint eē rl̄ares,qa tn̄ eccleſię vtilitas p-
manet in canonicis ſecularib.pmanebit & priuilegiū. c. req ſi-
ſiſti de teſt.s.c.dilecti.de fo.cōpe.l.ſi vētri.§.in bonis.vbi Bar.ff.
de priuileg.cred.l.liberorū.§.notat.ff.de his q notā.infamia. fir
mat Fed.de Senis.ꝯſ68.Sup eod.Qđ autē utilitas eccleſiæ ma-
neat,& pſeueret in canonicis ſecularibus, & longè maior q̄ in
canonicis regularibus,patet:quia mutatio ſiue trāſlatio regu-
laris in ſecularē facta fuit Apoſtolica auctoritate pp eccleſiæ
vtilitatē,ſic teſtātibus verbis trāſlationis ibi, cū canonicos ſe-
culares iura eccleſiæ melius tueri,& defendi poſſint.Scđo,pro
hac parte arguit ſic,hmōi priuilegium fuit ꝯceſſum canonicis
tūc regularibus,& ſic qa canonici,& qa regulares. cū itaq; re-
18 māſerint canonici,pmanebit & priuilegiū, cū ſufficiat reliqas
†priuilegij ſupeſſe.l.fi.ff.de decurio.l.2.& ſeq.ff.rerū amo.l.vni.
§.ſeruus.ff.de qō.notat p Io.An.in regula.decet.de reg.iur.li.6.
& p Iaſ.in l.ſciēdū.§.ſi co.ff.qui ſatiſd.cog.& p Fel.in c.q̄ in ec
19 cleſiarum.col.39.de ꝯſtō.Tertio arguit ſic, mutatio ſtatus † in
melius auget ius antiquum, nō autē aufert.l.pe.ff. de ſena.l.fal
ſa demōſtō.§.ſed ſi cui.ff.de condi.& dem.glo.in c. ex parte, in
ver.Andegauē.de fo. cōp. Canonici autē ſeculares ſūt digno-
20 res,pferunturq; † canonicis regularib.ca.legi epiſtolā.& c.alia,
16.q.1.gl.in c.qualiter,ſcđo.de accuſ.Io.And.in regula delictū.
de regu.iur.in mercurla.Fel.in rub.de maio.& obe.col.2.ſtatus
ergo dignior ſuperueniens nō mutabit priuilegia ꝯceſſa cano
nicis rl̄arib.Et bn̄ facit,qđ conſuluit Gem.cōſi.125.Dubia,ſiue
cōcluſiones.in 8.dubio.vbi uult, ꝙ eccleſia parochialis erecta
21 in cathedralē,non pdat priuilegia † prius cōceſſa parochiæ. &
idē conſuluit Old.conſ.267.Qđ dn̄o epo.col.1.Quarto canoni
ci regulares eligūt epm̄,nō qa ſunt monachi, ſed qa canonici:
alioquin ſi tanquam monachi eligerent, electus non diceret
Eps,ſed Abb.ut demonſtrat Panor.in c cām q̄. de iudi.Ex hoc
elicio,ꝙ priuilegiū eligēdi epm̄, intelligit cōceſſum canonicis
ut canonicis.non ut monachis: ſed qualitas canonicatus non
fuit mutata,ergo nihil proponitur,quare debeat mutari priui
legium.Quinto,poſito ꝙ priuilegium ab initio fuiſſet conceſ-
ſum canonicis regularibus, qa tn̄ canonici ſeculares fuerunt
ſubrogati in locum,& ius canonicorum regulariū, ēt in priui-
22 legijs † ſubrogati intelligunt.§. fuerat.Inſtit.de actio. ubi actio
ex ſtipulatu ſui natura ſtricti iuris ſubrogata in locum rei uxo
riæ, ēt in priuilegijs ſubrogata ur̄. & propterea habet priuile-
gia actionis bonæ fidei,& tacitæ hypothecæ,ut ibi legitur. bn̄.
facit text. in cle.1.de ſupplen.neg.plato. ubi eps ſubrogatus in
locum monachorum ad eligendum Abb. intelligitur ſubro-
gatus eod.mō & forma,qb.monachi eligere debebant,& iſtud
probat Fel.poſt Calder.in c.cum acceſſiſſent. de conſtitut. ubi
plura congerit.Sic dicamus,ꝙ canonici ſeculares ſubrogati in
locum regularium idem ius eligendi habent. & facit genera-
lis regula de ſubrogatis, quæ eſt, ut ſapiant naturam eorum,
in

in quorum locum subrogantur.l.si eum.§.iniuriarum. ff. si qs cautioni.c.ecclesia.vt lite penden.& magis ad rem dixit Soc.ꝙ subrogatio facta a lege,semper intelligit facta cum priuilegijs, facta autem ab homine,non nisi agat de fauore, & vtilitate ecclesiæ.Ita Soc.consi.93.Eleganter,& subtiliter.li.3.Sed hic agit de vtilitate ecclesiæ,vt s. ꝓbaui. item subrogatio fuit facta a le-
23 ge,idest a Papa,qui dr̄ lex viua in terris.† §. fi. in Auth.de cōsu. in fin. ergo ,&c. Et magis in specie facit, quod decidunt Ioan. And.Gemi.& alij in cap.1.§.ad hæc.de religio,domi.lib.6.vbi dicunt,quòd is,qui donauit religiosis certa ꝑdia sub ꝯditione, ꝙ redirent ad eum,si cōtingeret ipsos religiosos mutare habitū, vel a loco recedere,non hēt ius repetendi donationem, si mutatus fuit habitus de licentia Papæ,qa habitus mutatus de licētia Papæ.censet subrogatus loco alterius.Sextò,cum canonici sint in quasi possessione eligēdi vigore hmōi priuilegio (vt patet ex electionibus q̄ plurimis ēt antiquissimis) debent in sua quasi possessione ꝯseruari.c.cum ꝑsonę.de priuileg.in 6.donec aliter p Papā fuerit declaratum.c.cum venissent.de iud.vt etiā in ꝓposito ꝯsuluit Card.Flo.cons.52.d. Gregor.Et si dicat non cōstare, ꝙ electiones fuerint factæ in vim priuilegij. Rñ ꝙ in dub.ꝑsumendum est canon.elegisse in vim tituli præcedentis habiti a summo Pontifice,nisi ꝯrium ꝓbet.l qdā mulier. & ibi notatur.ff.de rei vend.firmat Bart.in l.3.C. de acqui. possess. Ex istis apparet,ꝙ opin.negatiua verior est,& sustentabilior, quæ clarior remanebit,si ad contraria specialiter rñ.Non ob.igitur prima ratio,ꝙ cessante professione debeāt cessare priuilegia, quia talis ratio procederet si priuilegium concessum fuisset ratione solius professionis,sed istud fuit concessum etiam ratione vtil.tatis ecclesiæ,quæ non cessat, vt dixi s. in primo fundamento partis negatiuæ.Si enim priuilegium indulgeatur non solum respectu priuilegiatorum profitentium aliquam artē, sed etiam fauore vniuersitatis, vel collegij, permanet priuilegium, etiam ꝙ priuilegiati desinant exercere illam artem. l.1. C.de collegia.& nummu.lib.11.vel dicta ratio procederet, nisi professio translata fuisset in aliam digniorem,vt in tertio fundamento . uel nisi professio foret subrogata in locum primæ, ut in quinto fundamento.Non etiam ob.secunda ratio,ꝙ finita causa priuilegij expiret priuilegium.quia professio sola non fuit causa priuilegij,vt in primo fundamento partis negatiuæ: vel quia durāt reliquiæ ipsius causæ, vt in secundo argumento:vel quia negari potest , quòd professio fuerit causa priuilegij,vt in quarto argumento : vel quia mutata fuisset professio sio in melius, vt in tertio : vel quia auctoritate Papæ professio secularis fuit subrogata in locū monachalis,vt in quinto.Non denique obstat tertia, & ultima ratio, ꝙ mutatione personæ extinguatur priuilegium , quia verum est , qn̄ sola fuit perso-
24 na immediata causa priuilegij,† fm̄ Dyn.in regula, priuilegiū, de reg.iur.in 6.per tex.in l.non solum.ff. de in integrum restit. & in l.ea quæ.C.de tempor.in integ.restitutio.Sed personæ regularium non fuerunt immediatata causa huius priuilegij , vt s.probaui per quatuor fundamenta, ergo &c.Item illa regula, quòd mutatione personæ expiret priuilegium,procedit in priuilegijs stricto modo,quæ contrariantur iuri communi, secus in priuilegijs largo modo quæ magis accedunt beneficio, secūdum Bart.in l.si pater.s.de seruitu.leg.& Moder.in d.regula, in omnibus.Istud autem priuilegium, quia solum præiudicat cōcedenti (vt supra dictum fuit) latè debet interpretari. l. fina.ff. de constitutio.Princi.c cum dilecti,de donatio.Præterea, cum personæ canonicorum secularium sint subrogatæ in locum regularium,etiam in priuilegijs subrogatæ intelliguntur,vt dedixi in quinto fundamento Ex quibus puto electionem capituli approbandam esse,& confirmandam. ¶ Et ita respondeo iuris esse, ego Ioannes Franciscus Papien. iura Auenione interptetans .

RESPONSVM IIII.

NOn probat ecclesia ignorantiam eligentium indignum,cum ipsorum officij sit prius examinare mores, & vitā electi Quod si iusta ignorantiæ causa fecerint,aut communi famæ crediderint,eos constat excusari . Et non tantum eligentes indignum priuati sunt ea vice eligendi potestate , verum etiam qui in scrutinio dignum elegerunt,& indigni electionem postea cōprobarūt, Electio autem facta a minori parte capituli contempta maiori,vel contra formam iuris,viribus non subsistit.Is verò,qui iurauit eligere idoneum,& sufficientem, mihi videtur secūdùm formam constitutionis Basiliensis iurasse, cum huiusmodi affirmatiua a negatiua differat vocis sono duntaxat.

SVMMARIVM.

rantia,an sit probanda in electione indigni,& quando excuset.2.

& scire debere,paria sunt.

gentes elec.factæ de indigno,priuati sunt hac vice eligendi potestate.

a minori parte capituli,contempta maiori,est ipso iure nulla.

6 *Negatiua implicitè,non differat negatiua explicitè.*

7 *Electio secunda facta,non cassata prima,non subsistit.*

8 *Electio ut dicatur facta inspiratione,vel quasi,quid præcedere debeat.*

Respon. interpreta.

PRæsupposito quòd prima electio non valeat tanquam facta de illegitime nato,qritur de duobus.Primò,an eligentes sint ea vice priuati potestate eligendi Secundò , an secunda electio facta per duos ex monachis , qui primæ electioni consenserunt valeat an pariter sit ipso iure nulla Ad primum videretur prima consideratione rñdendū.ꝙ non,quia eligentes indignum ita demum priuantur eligendi.ꝑtāte, si scienter elegerint,non si ignoranter.c.cū in cūctis.§.fi.& ibi Pa.de ele.&c. perpetuò.eo.tit.li.6.Electores autem ꝑsumunt ignorare defectū nataliū ipsius electi,tū qa ꝑsumit ignorantia,nisi ꝓbet scia. regula,ꝑsumit.de reg.iur.in 6.maximè in facto alieno.l.fin.ff.ꝓ suo.c.ab excōicato.de rescri.Tum qa electores habuerunt istam cām credēdi electū fore legitimū,cū alijs dignitatib. fungeret.l.Barbatius.ff.de of.ꝑtor & qa nō debuerunt electores ꝑsumere delictū in parētib.electi.c.1.de scruti.l.meritò.ff.pro socio.Prædictis nō attētis ꝯriū rñsū verius vr̄, & ꝯrium determi-
1 nauit Inn.tertius,in canone,innotuit de electio † Ad ꝯria s.formata rñdet ibi Papa,dicēs nec probare cogimur ignorantiam, cum electores ex debito eorum officij teneretur indagare de
2 morib.& vita electi.Vbi aūt quis tenet scire ex necessitate † officij,non excusat ꝑtextu ignorantiæ.per illum tex.in d.c.innotuit.quem ibi no.Pan.& alij,& sp ad hoc solet allegari.& ita eū
3 all.Ale.ꝯs.102.Visis scriptis.col.5.lib.2.paria n.sunt scire, † vel scire debere.l.si duo,vbi Paul.de Cast.& Mod.fi.de acquir hēd. & in culpa est,q non inquirit,qđ faciliter pōt inueniri, fm gl. l.locus.ff.de acqnir.possessio.Facit tex.in l.q cum alio.ff.de reg. iur.Et hac rōne Doc.cōcludūt,ꝙ eligētes indignum , in dubio dēnt iudicari priuati facultate eligēdi,nō habita ratione ignorantiæ tanq̄ teneantur scire.Ita Inno in c. cū inter.de elec.quē refert & sequit Balān margarita.in ver.elec.Bar. in l.si ꝓnus. per illum tex.ff.de confir.tut.& Io.Bertachi.in tra.de epō.in 28. q.2.partis primi lib.& Fel.in c.cum olim.de testib. Et ita tenendum,nisi electores probent ignorantiam, quā poterūt probare,si tpe electionis electus reputabatur cōiter ꝓ legitimo,nam si talē cōem reputationem probauerint excusabuntur, arg.d. l.Bar.vel si ꝓbauerint se fecisse debitā diligētiā in ingrendo de vita,& ꝑsona electi,fm.Inno in c.innotuit arg.c.ad falsariorum.de crimine falsi.Vel fortè potuerūt ꝓbare ignorātiā, ꝑ iuramentum,arg.c primi.de scruti.Et ita tenent gl. Card.Imo.& Mod.in d.c.innotuit.& Io.Bertach.in d.q.28.Item ex alio priuati vñr,qa non seruarūt formā sacri Cōcilij Basil.idest,quia non iurauerūt tā affirmatiuā,quā negatiuā, ꝓut disponitur in §. & cum humano.de elec.in pragmatica.Circa fm , videret primo aspectu dicēdum secūdam elec.legitimam fore,nā si hi,qui elegerunt indignū,sint priuati eligendi ꝑtātem(ut s. ꝯclusum est)sequitur ꝙ ad illos duos.i.Pau.& Bron. qui iurarunt affirmatiuā iuxta formā sacri Concilij , & q in scrutinio idoneū noīarunt, fuerit deuolutum ius eligendi.c.cū Vintoniēsis.& ibi Pan.in 1. no.de ele.& Pan.in c.dudum.col.3.eo.tit.& c.bñ.eo.ti. Cū taq; ad hos duos deuolutū ꝓponat ius eligēdi & ipsi idoneū elegerint seruata forma sacri Concilij, nihil opponi posse vr̄ , quare eorū secunda electio nō ualeat, maximè cū dicat facta ꝑ uiam spūsancti,q̄ omissio solēnitatū alias a iure reqsitarū nō inualidat,fm Lud.Rom.ꝯs.345.Circa primum.col fin.quia q̄ spū Dei agunt,non sunt sub lege,c.licet.de reg.c.duæ sunt.19.q.2.Sed ꝑdictis non obstantibus arbitror ēt hāc secūdam ele.uiribus oīno carere,rōnib.subseqūentib.Primo qa ēt ipsi Pau.& Brond.qui
4 qui cōsenserunt † electioni factæ de indigno, priuati sunt hac uice ꝑtāte eligendi.Nam ꝑ solū suffragiū in scrutinio ꝑstitum, non imponitur pena priuationis,sed ꝑ electionē.c.ꝑpetuo. de elect.lib.6.Licèt ergo Pau.& Brondel.prestiterint in scrutinio suffragium pro indigno,& idoneo,non tñ ꝑstiterūt in eadem snīa , sed electioni factæ de indigno consenserunt, ergo & ipsi in eadem sunt damnatione.c.si compromissarius.eo.tit.li.6.Et istud de plano procedit,si teneamus eligentes fuisse priuatos . Si uerò dixerimus,ꝙ non sint priuati, ut quia possint iustificare ignorantiam,quo ad eos iterato reuertitur eligēdi facultas. c.cum terra.de elec.extra.c.si elect.eo.ti.in 6. Tunc dico, ꝙ alia rōne non tenet secunda electio,quia facta a minori parte cap. alijs contēptis & non uocatis.licèt n.electio facta a maiori parte capituli aliquibus non uocatis mero iure ualeat.ca. auditis.
5 eo.ti.in antiq.tñ facta † a minori parte cōtempta maiori est ipso iure nulla,quia in capitulo saltem adesse debent duæ partes ex tribus.l.nulli.& l.planè.ff.quod cuiusq; uniuer.nomi.& l.nominationum.C.de decur.lib.10.& ita in specie declarat Pan.in c.bonæ.secundo.in 5.notab.eod tit.de elec. Nec obst.si dicat,ꝙ a.ii omnes priuati remanserunt.qa non iurarunt fm formā sacri Concilij,qa non iurarunt negatiuā.qa rñdetur,ꝙ iurarunt eli-

eligere idoneū & ſufficientē,qđ nihil aliud eſt,q̃ iurare,ꝙ non
eligent,quē veriſilr ſciuerint ꝓmiſſionē,ꝑce,vel prętio electio
nē ꝓcuraſſe,cū talis dicat̄ ſimoniacus,& ↄñr nō idoneus.c.ue-
niens.c.Mattheus.de ſimonia.c.tuā.de æta.& qualit.Satis ergo
6 vr̄,ꝙ iurauerint negatiuam implicitè,q̄ nō differt † a negatiua
explicitè.c.cū eccleſia Sutrina.& ibi ſcripſi,col.xvij. poſt Inno.
de cā poſſeſ.& proprie.hæc.n.affirmatiua,iuro eligere idoneū,
& ſufficientem,hēt implicitā negatiuam.i.iuro non eligere in-
dignos,& inhabiles,q̄ affirmatiua hoc loco a negatiua non dif
fert,niſi in ſono uocis,& figura verborum, vt notat̄ in c.ſuper
hoc. de renun. & in l.nec codicillos. C. de codicil.De forma āt
verborū,& figura hodie nō curat̄.l.j. C. de formul. alia ēt rōne
7 nō ſubſiſtit ſcđa electio,ga fcā ſuit nō† caſſata prima.c.cōſide-
rauimus.eod.tit.nec obſt.ſi dicat̄,valet ſcđa electio non caſſata
prima,q̄ eſt ipō iure nulla,in c.cū terra.eo.tit.ga verū, ſi prima
ſit euidenter nulla, als̄ ſecus,ſm Pan.in c.auditis.col.pe. eod.ti.
Non p̄t āt dici euidenter nulla electio fcā ab ignorantibus de
fectū nataliū,cū de ipſo uitio euidēter nō ↄſtet,vt patet de ſe,
& eſt de mēte gl.& Cardi.in d.c.innotuit,ergo &c. Alia in ſup
rōne vr̄ nulla,quia nō fuit ſeruata forma c. ga ꝓp.de elec.Nec
obſt.ſi dicat̄,ꝙ illa forma nō eſt ſeruāda ī elec.fcā ꝑ viā ſcī ſpūs,
ga negat̄,ꝙ hmōi electio fuerit celebrata,ꝑ īſpirōnē, nā ad hoc
8 vt dicat̄ fcā ꝑ inſpirationē†vel quaſi,opus eſt, ꝙ nullꝰ p̄ceſſerit
tractatus ſm Ho.Pan.& alios ī d.c.ga.ꝓp & Spe.e.ti.§.fi. In p̄ñti
aūt electione interuenit tractatus,vt legitur ex tenore electio
nis ibi, matura inter eos habita deliberatione. ergo &c.

RESPONSVM V.

ELectio facta de nocte,& ante quam ſepulta fue
rit defuncta Abbatiſſa, nullum tribuit
ius electæ,quia inciuilis eſt,& honeſtis moribus aduer
ſatur.Electionis etiam confirmatio,quæ ſine cauſę co
gnitione facta fuit, nullius eſt efficaciæ etiam ſi electio ex præ-
ſumpta inſpiratione facta proponatur.cum ſpiritu Balaam eli
gentes nonnunquam moueantur.Cæterum, quaſi inſpiratio-
nis electio dici non poteſt, quæ tractatu præcedente, præſti-
tisve gradatim ſuffragij celebratur.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio interpoſita a confirmatione electionis,non impedit effectum ele ctionis,& confirmationis.& nu.6.*
2 *Collatio, quæ habet uim electionis, & confirmationis, non vitiatur ex eo, quòd fuerit facta de nocte.*
3 *Electio clandeſtinè, & de nocte facta,eſt nulla, niſi fortè interuenerint tria luminaria.5.*
4 *Electio facta ante ſepulturam defunctæ Abbatiſſæ eſt nulla.*
7 *Benedictionis maior eſt uirtus quàm naturæ.*
8 *Electio inſpirata aut procedit ex ſpirituſſancti inſpiratione,aut ex p̄ſumpta.*
9 *Vitia ſeſe virtutes eſſe perſæpe mentiuntur.*
10 *Electio quaſi inſpirationis vt dicatur,quomodo ſit celebranda.*
11 *Electio quaſi inſpirationis non fit per unum poſt alium,nec cum matura & opportuna deliberatione.*

Reſpon. interpreta.

1 APpellatio interpoſita†a ↄfirmatione electio
nis nō impedit effectū electionis,
& confirmationis, maximè quando in appellatione
non deducitur cauſa rat onabilis, vt videtur in præ-
ſenti caſu.c.conſtitutis.2.de appella.Nam dña Antonia appel-
lans,in ſua appellatione nihil in ſpecie deducit cōtra formam
electionis,nec contra perſonam electam. Ideo videtur, quòd
talis appellatio reddatur fruſtratoria, & quòd appellans non
poſſit nouas cauſas deducere.ca.vt circa.de elect.libr.vj.Nec il-
la exceptio,quòd electio fuerit celebrata de nocte, videtur iu-
ridica, quia collatio,quæ habet vim electionis, & confirmatio-
2 nis, non uitiat † ex eo,quòd fuerit facta de nocte. cap. vnico,
& ibi notatur,vt eccle.benefici.ſine di.confer.ergo nec etiam
uitiabitur electio. Præmiſſis non obſtantib. arbitror tam ele-
ctionem,quā confirmationem eſſe ipſo iure nullas, & inuali-
3 das.Electionem dico nullā,ga clādeſtinè,†& de nocte fcā.c. ga
ꝓp.§.fi.de elec.ꝑ quem ita in terminis dicit Panor. in c. j. de clā
deſt.deſp.ſequit̄ Fel.in ca.conſuluit.col.6.de offic.delega. coad-
iuuatur nullitas,ga hmōi electio facta fuit añ ſepulturā defun-
ctæ Abbatiſſæ,ut conſtat ex ſerie inſtrumenti ipſius electionis
ibi nuperrimè,& immediatè defunctæ, Si. n. inter mortem &
electionem nullum interuenit medium,vt ſonat verbum, im-
mediatè,ergo electio facta fuit ante ſepulturam,& añquā ad a-
liquē alium actum deuentū fuerit.l.ſi ex duobus. ff.de duobus
4 reis.Electio autem fcā añ†ſepulturam defunctæ Abbatiſſæ, nō
valet,ſm Goff.Vinc.Roff.& Hoſt.ꝑ tex.in c.bonæ.ij.de elec.ſe-
quitur Io.Fir.in trac.de ep̄o,in iij.qō.primæ partis. Et licet Inn.
Card.Pan.& *cōiter* alii teneant electionem ex hoc ſolo non vi-
tiari.dñt tñ,ꝙ electio eſt inhoneſta,& inciuilis, & quantum ad
coadiuuandū aliam nullitatem multum operari. Ex quo ſatis
oñditur,ꝙ ſpiritus ſanctus non fuit cā huius clandeſtinę, & im
modeſtę electionis. non. n.dici pōt electio ꝑ quaſi inſpiratio-
nē facta,q cū uitio reperit̄ celebrata.d.c.ga ꝓp.verſic.niſi fortè
&c.Præterea,vbi electio de nocte fieri potuiſſet(qđ Doct.nō ↄ
5 cedūt)dēbant tñ interuenire tria luminaria.† l. 1. §. tria lumi-
naria.ff.de vētre inſpi. aliàs actus de nocte celebratus nullius
eſt momenti,ſm Bar.in l.non minorē.C de tranſa. Nec credit̄
notario ↄficienti inſtrm.de nocte ſine tribus lumina. ſicut nō
credit teſtibus deponentibus ſe aliqd uidiſſe de nocte,niſi pro-
betur,ꝙ ibi aderāt luminaria,vel ꝙ Luna ita clarè lucebat, ꝙ
teſtęs cōprehēdere potuerunt ea,q̄ depoſuerunt, vt tradit̄ per
Iaſ.poſt Bal.& alios per eū relatos in l.ſi nō ſpāli.ad fin. C.de te
ſtib.Cōfirmationū etiā puto inualidum tanq̄ factā ſine cāe co
gnitione,nulla p̄cedere inqſitione de uita,& moribus electæ,
iuxta formā c.poſtq̄.de elec.non viſa, neq; examinata electio-
ne nullo emanato edicto gñali,vel ſpāli,iuxta formā c.fi.de ele.
lib.6.Nec obſtat,ꝙ appellatio a confirmatione nulla exp̄ſſa cā
uti fruſtratoria nō impediat effectū electionis, & cōfirmatio-
nis.d.c.cōſtitutis.ga verū,ſi ↄfirmatio ſit valida,& legitimè fcā,
6 ſecus ſi†clādeſtinè,& ex abrupto,ſm Panor.in c.pen. col. fi. de
cau.poſſeſſ.& proprie.Phili.de Peru.& Car.Ale.in d. c.conſtitu
tis.allegantes Edig. Bellamerā deci.620.incip.capitulū. & d.ca.
fi.de elec.in vj. Non ob.vnum,ſuꝑ quo (vt intelligo) ſe fundat
do.Magdalena,ꝙ diſpō d.ca.fi.de ele. in vj. non procedit in ele-
ctione fcā per inſpirationē ſpirituſſancti,q̄ nō indiget ↄfirma-
7 tione,†cum maior ſit virtus benedictionis,q̃ naturæ. c. reuera.
de conſe.diſtin.2.& q̄ ſpū Dei agunt̄,nō ſunt ſub lege. c.niſi cū
pridē. §. vęrum. de renun.Ad iſtud rñdeo duplr.In primis pōt
audacter negari,ꝙ hæc electo fuerit facta ꝑ inſpirationem, vel
quaſi,quia electio īſpirata, †aut ꝓceſſit ex vera ſpūs ſcī inſpira
tione,aut p̄ſumpta. Prima dr̄ electio inſpirationis. Scđa quaſi
inſpirationis.Electio inſpirationis dr̄, qñ conſtat de reuelatio-
ne,& infuſione ſpūſſcti,vt conſtitit in electione Ambroſij, Ni-
colai,& Seueri.ca.ſtatuimus.§.his omnibus.61.diſt.Et in iſta fa-
teor non hēre locum diſpōnē d.c.fi.Sed de hoc nos loqui non
poſſumus,ga columba,q̄ ſolebat afferre ſctm̄ ſpūm,fuit occiſa
per coruū,ſm Hoſt.& Card.in d.c.quia propter. ver. niſi fortè.
Electio quaſi inſpirationis dr̄, quā nemine diſcrepante ſine ali
qua diſſenſione,vllo vel tractatu celebrant̄, ſm Pan. poſt Hoſ.
& alios in in d.uer.niſi fortè.Et hanc dico indigere cōfirmatio
ne canonica,ſm Spec.tit.de elec.§.fi.Card.in d. c. ga ꝓp.Io. Fir.
in trac.de ep̄o.in viij.q.2.particulæ.ſcđæ partis prin.Et ſi inſtet̄,
ꝙ id ſolū in hac cōfirmatione diſcutiendū eſt, an electio pro-
ceſſerit ex cæleſti inſpiratione,vt dixit Card.in d.ca. quia ꝓp in
genuè concedam. Sed ſi inferatur, ergo non requiritur, ꝙ in
tali confirmatione ſeruet̄ forma d.c.fi.in illationē audēter reij
ciā,ga pōt eſſe,ꝙ electio,q̄ dr̄ ꝑ inſpirationē p̄ſumptā,facta fue
9 rit ſuggeſtione diabolica,cū vitia ſeſe virtutes † eſſe ꝑſæpe mē
tiant̄.c.ſæpe.41.diſtin. & ꝑ ſceleſtos improboſq; miracula qñq;
fiant.ca. 1.de reliqui.& venera.ſanctorū.Requirit̄ ergo exami-
natio,& diſcuſſio,vt veritas intelligatur,in qua diſcuſſione mo
res electi trutinandi,eius vita excutienda eſt. d. c poſtquàm.&
hac rōne edicta ſunt ꝓponēda,citandi ſi qui velint ↄ̄dicere, &
non repēte ↄ̄ doctrinā apoſtoli ad cōfirmationē proſiliēdum
eſt d.c.fi.Confirmat̄ intētio nr̄a,ga ↄ̄ electionē, q̄ quaſi facta ꝓ
ponitur ꝑ inſpirationē,opponi pōt,qđ ſit ſimoniaca,ambitio-
ſa,cōiurata,cōſpirata,& ꝙ ex ſpū Balaā, nō ſancto ꝓceſſerit. d.
§.niſi fortè.& c.officij,& c.cum ad noſtram.eo. tit. Sed quis ta-
lia non opponet,ſi clandeſtinè,& exabrupto fiat.Itē qūo cano
nicè probabit(vt vult Car.)ſi nemine vocato clanculum cele-
bret̄.Inſuper fateri oportet,ꝙ diſpō dicti cap.fi.procedat in ele
ctione facta in cōcordia,ga ita exp̄ſſè cantat litera,ergo etiam
locum habebit in electione facta per quaſi inſpirationem. Et
dicere,ꝙ etiam per ſcrutinium electio fieri poteſt in ↄcordia,
nihil eſt:ga tex.in d.c.fi.generaliter loquit̄ in quacūq; electio-
ne facta in ↄcordia,& ſic ſiue ꝑ ſcrutiniū, ſiue ꝑ quaſi inſpira-
ionē.l.de p̄tio.ff.de publ.actio.& eo maximè, ga ratio finalis il-
lius c.militat etiam in electione facta per quaſi inſpirationem,
ergo etiam militabit diſpoſitio legis a Titio.ff.de verbo.oblig.
Ex his liquidò conſtat,ꝙ hmōi electio nō fuit facta per veram
inſpirationem:& ꝙ licèt eſſet facta per inſpirationem prеſum
ptam,attamē cōfirmatio nullius eſſet momenti.Verum, libet
vlterius progredi,& demonſtrare,ꝙ huiuſmodi electio dici nō
poſſit facta per inſpirationem p̄ſumptam,quia ad hoc vt dicat̄
10 electio quaſi inſpirationis,† oportet, ꝙ ſine vllo tractatu vlla
ue ſuffragiorum diſcuſſione fuerit celebrata, ſecundum Pan.
Hoſt.& alios in d.c.qa propter.& Spec.in §.fi.eo.tit.dicētes pro
pterea caſſatam fuiſſe electionem Parmenſis electi, quā Bern.
gl.dictauerat,quia dicebatur, habito diligenti tractatu fuit per
inſpirationem,ſeu quaſi electus.Et ex hoc infert Card. Floren.
ibi, ꝙ ſi interrogentur aliqui, uultis eligere talem,uel ſi unus
ſigillatim poſt alium eligat, non per quaſi inſpirationem, ſed
hominis ſuggeſtione facta ꝑſumit̄.Idē concludit Spe. in d.§.fi.
ubi tria dicit eſſe neceſſaria ad hoc, ut dicat̄ electio fcā ꝑ quaſi
inſpira-

inspirationē. Primū, ꝙ nulla pcesserit noīatio. Secundū, ꝙ nullus tractatus. Tertiū, ꝙ oēs sīt vna voce eundē elegerint. idē tenet Pan. in d. c. qa pp. Et licèt Old. consil. 155. visus sit tenere ꝯtrium, tñ concedit, ꝙ si inter nominationem vnius, & alterius fuerit aliqd interuallum, ꝙ non potest dici electio quasi inspirationis. In instro autē huius electionis legit, ꝙ una post aliam cum matura & oportuna deliberatione, & per ordinem, quo inter se sedere & incedere solent, elegerunt, & nominarunt d.
11 Magdalenam. Pondera illa verba, vna post aliam, † ergo cum aliquo interuallo temporis, & non uno ore. c. cum causam. ibi, vnus post alium, de ele. Item pondera illa uerba, vna post aliam cum matura, & oportuna deliberatione. ergo cum aliquali discussione & tpis intercapedine, vna post aliam deliberauit, quia sine tpis interuallo non pt fieri matura deliberatio. l. j. §. j. de exerci. act. ttadit Barto. in l. serui electione. in princip. ff. de leg. j. Item nota illa verba, eo ordine, quo inter se seder solent. ergo sigillatim, & separatim quælibet monialis elegit, & nominauit Magdalenam, & non omnes uno ore, aliàs non diceretur ordo seruatus. l. si fuerit. ff. de reb. dub. Constat ergo electionem fuisse factam cum discussione, cum tractatu, cum nominatione sigillatim, & separatim a qualibet facta. Quis igitur erit, qui audeat dicere, ꝙ præsens electio fuerit facta per inspirationem, attento maximè, quod clandestinè, & ante sepulturā defunctę Abbatissæ celebrata extitit, nam vitium clandestinitatis etiam opponi potest contra electionem factam per inspirationem præsumptam. d. c. quia propter. §. fin. referendo vltimum versi. ad omnia præcedentia, prout referri debet. l. talis scriptura. ff. de leg. j. l. doli clausula. ff. de uerbor. obligationi. Ex præmissis etiam resultat clara conclusio, ꝙ d. Magdalena se ingerendo administrationi post confirmationem inualidam, incidit in pœnam c. auaritię. de elect. li. 6. & firmant gl. & oēs scrib. in d. c. fi in uer. inanes. Nec obst. tex. in c. indemnitatib. §. si verò. & §. cęterum. eo. tit. quia procedit in casu suo tantum secundum Ioan. Andre. Gemi. & alios communiter ibi. & Cardi. consi. 31. cum inter religiosos. Posito ergo, quòd electio ualeret, & electæ ius tribueret, prout non tribuit, cum sit nulla & inualida, attamen domi. Magdalena esset priuata omni iure sibi acquisito vigore dictæ electionis.

RESPON. VI.

ETiam Quasi inspirationis electio est canonicè confirmanda. Electa autem in Abbatissam probare tenetur se triginta annos natā esse, alioquin cassanda est eius electio.

SVMMARIVM.

1 *Abbatissa eligi non potest, nisi sit maior triginta annis, & asserens ipsam minorem, tenetur id probare.*
2 *Electio facta per inspirationem etiam præsumptam, non eget confirmatione.*
3 *Electionis confirmationem petens, tenetur ętatem legitimam probare, aliàs electio cassabitur,*
4 *Aetas ita testibus probatur, sicut instrumentis.*

Respon. interpreta.

NOn videtur obstare duo, quorum alrum contra electionem nobilis Grilæ, alterum contra confirmationem opponitur. Prima enim exceptio, ꝙ Grila sit minor † xxx.
1 annis, & sic eligi non potuerit in Abbatissam. ca. indemnitatibus. in princip. de elect. lib. 6. non uidetur probata, nam qui dicit electum non esse ætatis legitimæ, tenetur probare, qa ætas est fundamentum suæ intentionis. l. de ætate. & ibi Bart. ff. de minor. l. cum te. & ibi no. C. de proba. & in terminis nostris ita ꝯcludit Pan. & Fel. in c. pñtia. de proba. Secunda exceptio, quæ opponitur ꝯ ꝯfirmationem, non ēt vr̄ iuridica, qa dispō c. fi. de
2 ele. in 6. † non vr̄ hr̄e locū in elec. facta p inspirationē ēt psumptam, quæ ꝯfirmōne non vr̄ indigere, cum maior sit virtus bñdictionis, quam naturæ, c. re uera. de ꝯsecr. dist. 2. Itē nō vr̄ locū hr̄e in electio. Abbatissæ facta in concordia, vel a duabus ptibus, ꝯ quam nulla admittit exceptio, q̄ hēat confirmationē impedire vel differ. d. ca. indennitatibus. §. sanè. ¶ Præmissis non obstantib. sentio electionem & cōfirmationem esse ipso iure nullas, qa electio Abbatissę minoris xxx. annis, nihil ualet. d. ca. indēnitatibus, tum quia confirmatio non seruata forma d. ca. fi. est ipso iure inualida, vt ibi dr̄ Superest ut tollantur ꝯria ex quorum rñ. patebit veritas. Et ordine postposito pbabo prius ꝙ dispō dicti c. fi. pcedit ēt in electione Abbatissæ, qđ ex eo cōstat, qa rō dispositionis militat tā in ele. Abbatissę, quā Abba. l. illud. ff. ad le. Aquil. Et ꝙ hēat locum etiam in elec. Abbatissæ, tenet gl. ab omnib. approbata in d. c. indēnitatibus, in ver. non obstante. quę rñdet ad rationem s. in contrarium factam, ꝙ licèt nulla exceptio opponi possit ꝯ personam electę in concordia, tñ multa opponi pñt ꝯ personas eligētium, de qb. ibi in gl. & hoc respectu ppōnēdū est edictū discuti edūq; negotiū. Ad aliam rationem, ꝙ forma d. c. fi. nō sit necessitate seruanda in ꝯfirmatione electionis factę per inspirationē, rñ. assumptum verum sed minorem falsam esse. Nam electio Grilę, non dr̄ facta per inspirationem, sed per quasi inspirationem, cum non ꝯstet de infusione spūs sancti, licet vno ore fuerit celebrata, vt declarant Inn. Car. Pan. & alij in c. quia propter ver. nisi forte. de ele. licet ergo dici possit electio qua si inspirationis, tñ in hmōi electionis confirmatione seruanda est forma d. c. fi. fm Spec. in §. fi. eo. tit. Card. Flor. in d. c. qa pp, & Io. Firm. in trac. de Epo. in 8. q. 2. pticulę. j. ptis assignantes rationem, quia pt esse, ꝙ electio, q̄ dr̄ facta per quasi inspirationem, siue per inspirationem, præsumptam, potius facta fuerit per diabolicam suggestionem, cū vitia sæpe virtutes se esse mētiant. c. sępe. xlj. dist. Hinc ſt, ꝙ contra el. factā p inspirationē psumptā opponi pt simoniæ exc. cōiurationis, & ꝯspirationis: & sic dici pt, ꝙ ex spū Balaā processerit, n̄ ex spū scō. d. c. qa pp & c. cū ad nr̄am. c. officij. eo. ti. Restat ergo ꝯcludendum, ꝙ talis electio egeat canonica ꝯfirmōne, & sic seruanda sit forma d. c. fi. Aliogn qūo cognosci poterit, an ex suggestione diaboli, an ex spū scō pcesserit? Seqtur ergo, ꝙ omissio formę d. c. fi. hēat hanc ꝯfirmationē inualidare. Est ēt nulla electio, qa non ꝯstat, ꝙ Grila electa sit ętatis 30. annorum. Nec obst. ꝙ d. Ioanna cōmēdataria huius monasterij scī Cæsarij Arelatensis, se fundans in minori ætate, teneat illā probare,
3 qa rñ. dupl̄r. Primo, ꝙ Grila nondū ltīe ꝯfirmata, † si petat confirmationē, prout tenet. c. ꝗ sit. ad fi. de elec. in 6. tunc ipsa Grila tenebitur pbare se esse ætatis ltīæ: aľs cassanda erit electio, fm Fel. post alios in c. in præsentia col. xj. de pb. qa tunc ętas est fundamētū suę intentionis. Scđo rñ. ꝙ plurimorū testimonio apparet Grilā nondum esse ætatis 27. annorū, nam ætas ita † test. probat, sicut instris. l. excusant in prin. ff. de excus. tut. tradir per Bar. iti. d. l. de ætate. p Sal. in l. minorem. C. de integ. rest. minorū. vbi post multa concludit ętatē ēt p indicia, & psumptiones probari, per tex. in l. cum de ętate. ff. de pbationibus. Et si dicat testes ꝯ Grilam non ꝯcludēter pbare, cū non deponant de die natiuitatis eiusdem Grilæ. Respondent Bart. & Doct. ꝙ ad probandum minorem ętatem nō est necesse probare diem natiuitatis verę, qa partus editur in occulto, & eius dies paucis innotescit, sed satis est, quòd probatio concludat in genere, ut consuluit Antonius de Butrio consi. 46. domina Orabilis.

RESPONSVM. VII.

CAnonica Mihi videtur eiusdem secunda electio, prima etiam non cassata, cum nihil proponatur, quare ecclesia cum eodē nequeat matrimonium reiterare.

SVMMARIVM.

1 *Electio secunda prima non cassata facta, cur non teneat?*
2 *Papa potest in electiuis electores præuenire.*

Respon. interpre.

QVia Assiduę lectionis pondus me premit, & præsens casus respectu capituli nullam, vel modicam hēt dubōnē, quid sentiam breuibus explicabo.
1 Ratio, quare secunda electio † facta post primā non cassatā, licèt sit in cā cassationis, nō teneat, est qa p primā ꝯtū fuit matrimoniū inter ecclesiam, & electū. c. cū inter canonicos. de electio. Et ideo ipsa ecclesia durante priori vinculo non pt in alium cōsentire. Hæc rō cessat in casu occurrenti, in quo secunda electio proponit facta de eodem. nihil. n. hoc casu obstat, quare ecclesia non possit comprobare, & ꝯfirmare vinculum semel ꝯtum, licet non possit esse vnicum matrimonium & ideo Papa in c. vt quis duas. eo. tit. in 6. nō dubitauit, an capitulum poterit facere duas electiones de eodem, sed solum dubitat, an electus possit petere confirmationē vigore vtriusque? & determinat esse in facultate electi, ex qua malit petere se cōfirmari. Non dubitent ergo canonici, sed dubōnem relinquāt electo. Pręterea, id ꝙ dr̄ nō valere scđam electionem, nisi prius cassata prima. c. considerauimus. eod. titu. verum est, vbi prima valet, secus si sit ipso iure nulla. c. cum terra. eod. tit. not. Pan. in c. auditis. in sua dist. eod. tit. Mihi aūt vr̄ fm ea, q̄ proponitur ꝙ prima electio sit ipso iure nulla, quia facta de beneficio vacante in curia p resignationē sponte factam in manibus Pon. maxi. & sic de beneficio reseruato. c. ij. de pb. li. vj. Nec obst. si fortè dicat, ꝙ stante Cōcilio Basiliē cesset dispoſi. d. c. secundi. qa hęc opinio non est vera, & ꝯrium tenet excellens doc. Ioa. de Silua in trac. suo de beneficio. in j. q. ij. partis. Insuper ex ipsomet Cōcilio Basiliem. tit. de col. §. j. ver. nec tñ, &c. disponit, ꝙ in e ectiu-
2 is † Papa possit electores pūenire. Cum itaque ppponat Papā pūenisse, seqt ꝯcludendū, ꝙ electio subsequuta, tanq̄ fcā de beneficio nō vacante, sit ipso facto nulla. c. j. de ꝯcel. pbē. quod maxime verum erit, si concordata sequi voluerimus, &c.

RESPONSVM. VIII.

Spurius Ad dignitates dispensatus, promoueri, non poterit ad episcopatum, qui omnium dignitatum culmen est.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Dignitatis appellatione in materia restringibili non comprehenditur episcopatus.*

Respon. interpreta.

QVia In materia restringibili, vt in dispensationibus quæ sunt stricte interpretandæ, dignita
1 tis † appellatione non comprehendit Epatus, q est dignitatũ culmen, ſm gl. in c.2. de pbẽ. li.6. Rñdeo d. Iacobum Tripeti dispensatum, vt non obstante defectu natalium, possit promoueri ad dignitates, personatus, & officia, nõ potuisse in epm eligi, ſm Spec. tit. de dispen. §. postremò. versi. quid si dispensatum. & Inn. Card. Imo. & Pan. in ca. dilectus. de concess. præben. & Pan. in c. cum Vintonien. colum. 2. de elec. Deci. in c. at si clerici. s. de adult. col. fi. de iud.

RESPONSVM IX.

QVia Generales Pon. Maximi reseruationes beneficiorum ad ecclesiam Albien. speciali gratia non porriguntur, nisi specialiter exprimatur, visum mihi fuit, quòd lege concordatorum ad canonicos cos spectaret prælati electio, cum ipsorum ius eligendi priuilegiatum esse noscatur.

S V M M A R I V M.

1 *Electio episcopi de iure communi spectat ad canonicos cathedrales.*
2 *Papa potest sibi reseruare prouisionem quarumcunque dignitatem.*
3 *Argumentum a contrario sensu in correctorijs, & odiosis validissimum est.*
4 *Reseruationes sunt odiosæ, & strictè accipiendæ.*
5 *Dispositio generalis non extenditur ad ius confirmatum per habentem potestatem derogandi iuri confirmato.*

Respon. interpreta.

FAcultas Concessa capitulo, & canonicis ecclesię Albiẽsis per Bonifaciũ, est conformis iuri communi. Ergo non possunt canonici prætẽdere, q habeant ius eligendi pastorem ex priuilegio. Assumptum manifestè liquet, nam de iure communi ius eligẽ
1 di epm † spectat ad cano cathe. c. sacro. §. ex his 63. distinct. c. in genesi, c. cum in veteri. de ele. c. cum ecclesia Sutrina. de causa poss. & proprie. Minor quoque ppositio notoria est, & eam facit tex. in c. fi. 25. q.1. ibi, neque. n. essent priuilegia, si pter gñalẽ legem nulli qcquam speciale indulgeretur. priuilegiũ. n. nihil aliud est, q̃ ius singulare, ɔ̃ ius cõe indultum, ſm Host. de priui. §.1. vnde dr priuilegium quasi lex priuata, siue legem priuans. c. priuilegia. 3. dist. traditur per Pan. & alios in rub. de rescr. per do. Alex. in l. quia tale. ff. sol. mat. per Bartol. & Mod. in l. fina. ff. de consti. prin. Verum altius mihi contemplanti ɔ̃rium verius visum fuit. Pro cuius veritate habenda pmitto, q Papa põt sibi
2 reseruare † prouisionem quarũcũq; dignitatum ẽt Archiepi. & Patriarch. c. si eo tpe. de elec. in 6. & in extraua. Benedicti. 12. ad regi. & ex eo patet, q de iure antiquo electio epi spectabat ad Papam. c.1. 22. di. per quem tex. ita dixit glo. in c. qq. de ele. in 6. Sed Papa postea electionem concessit cononicis, ergo non dubium, q p reseruationes põt electionẽ ad se reuocare, cum Papa possit priuilegia subditis concessa reuocare. c. veniens, de pscri. Hoc sic pmisso dico, q facultas ɔcessa c. Alb. ɔtinet priuilegium, quia de iure communi gñalis reseruatio tolleret ius eligendi ipsi c. nũc pp hanc facultatem gñalis reseruatio nõ porriget vires suas ad c. Albien. Ex hoc sequit, q capitulũ habet ius eligendi priuilegiatum. maiorem. nullus potest negare, minorẽ quisq; inficiabit, nisi pbet. ergo, quia in concessione Bonifacij dicet, reseruatione facta, si tũc vacabit, vel antea vacaret, ea vice in suo robore pmanẽte, ergo a ɔ̃rio sensu vult Boni. q ea vice excepta, reseruationes locum non habeant in ecclesia Albien. validissimum. n. est argm̃ a ɔ̃rio sensu. l.1. §. huius rei. ff. de offic. eius. c.1. vbi gl. 9. dist. c. cum apostolica. vbi Abb. de his, quę fiunt a præla. sine cõsen. c. quod eo magis pcedere dẽt in casu isto, in quo si non sumamus argm̃ a ɔ̃rio, ɔcessio Papæ nil ɔfe-
3 ret c. Argm̃. nã a ɔ̃rio sensu † valet etiã in correctorijs, & odiosis, qñ dispõ in sẽsu directo nihil operat. auth. ex testõ. & ibi Lu. Rom. & Mod. C de collatio. Sed fortè aliquis dicet, & si Bonifa. disposuerit, q reseruationes cessent in ecclesia Albien. non tñ sequitur, q generalis reseruatio nõ porrigit ad ecclesiã Albiẽ. Rñdeo, q imo sequitur ɔ̃ñtia s. facta Primò, quia per gñalem reseruationem nõ derogatur priuilegio spãli. l.3. C. de silen. li. 12. c. cum ordinem. de rescrip. not. gl. in c.1. de ca. mo. in 6. Alex. consi. vlt. lib. 4. Gemi. cõsi. 30. in prin. Secundo, quia ɔcessio Bonifacij (vt s. deduxi) continent in se clausulam derogatoriã ad futuras reseruationes, ergo opus est speciali, & indiuidua derogatione. c. nonnulli. in prin. vbi Pan. & Fel. latè de rescr. Tertio,
4 quia reseruationes † sunt, odiosæ, & strictè interpretandæ, ſm Gemi. consi. 94. Clemens septimus. in fi. & consilio 136. Super primo pubio. non ergo porigendæ sunt ad ecclesiam Albi est habentem speciale indultum, quod in ea non habeant locum reseruationes. Quarto, quia generalis dispositio non extendi-
5 tur † ad ius confirmatum per habentem potestatem derogãdi iuri confirmato, secundum Ioannem Andr. in addition. Specul. titu. de testam. versi. super Gemi. in cap. j. collum. penu. de fil. presbyte. lib 6. Præmissa quoque iustificantur, quia concessio prima facie continens idem, quòd ius commune, taliter debet interpretari, vt alquid noui afferat. capitu. in his, de priuileg. l. prima. ff. ad municip. capit. j. & ibi Felyn. colum. 4. de rescript. Dicamus ergo, q per hanc concessionem fuerit derogatum futuris reseruationibus, quo casu generalis reseruatio, de qua in concordatis, non erit extendenda ad ecclesiam Albien. ex premissis clarè colligitur resolutio contrariorũ, ideo specialius non respondebo.

RESPONSVM. X.

MOnachi nolentes eum eligere, quem Rex eligendum iusserat, compromiserunt in Ro. Pont. qui in Abbatem elegit Cardinalem clericum secularem. Quæsitum fuit, an huiusmod electio inre subsisteret. Respondi electionem nullius fore roboris. Nec enim compromissarius Papa secularẽ regularibus præficere debuit cum diuina humanaque lege non sit cum boue, & asino arandum. Et licet mystica Dei præcepta in superficie sint mutabilia, quautum tamen ad moralem quam semel receperunt intelligentia, mutationem nescire probantur. Sed an monachi, qui hanc electionem scienter ratam habuerunt, ea vice fuerint eligendi potestate priuati, & an priuilegijs monasterij renunciasse videantur? Ego nec hos eligendi facultate, nec priuilegijs priuatos puto, cum ex reuerentia metuque electionẽ admiserint. Alioquin si monachos dicamus secundum sacros. Boni. Octaui constitutionem ea vice perdidisse ius eligendi, eadem qunque lege fateri cogeremur Papam a collatione beneficiorum trienio suspensum esse, quod quam sit absurdum, qs non videt?

S V M M A R I V M.

1 *Compromißum factum in Romanum Pontificem precibus, ac minis Principis, laicalique potentia. an mero iure valeat?*
2 *Spiritualia metu gesta, sunt ipso iure nulla.*
3 *Electio non videtur, vbi non est libera voluntas.*
4 *Papa potest præuenire ordinarios collatores & electores.*
5 *Papę potestas in beneficialibus est absoluta.*
6 *Papa potest sine causa priuare quemcunque beneficijs eidem collatis.*
7 *Diuersitas professionis, & habitus, solet generare scandalum.*
8 *Loci consideratio nos admonet, quæ a maioribus & antecessoribus nostris vtiliter statuta sunt, non infringere.*
9 *Cardinalis nõ potest in monasterio residere, cũ sit vocatus ad maius tribunal.*
10 *Compromissarius ad eligendum, uti procurator et nomine compromittentiũ, facit electionem.*
11 *Deus noluit contractus eße in manu principum.*
11 *Papa licet non sit sub lege, est tamen in lege. & nu. 14.*
13 *Papa, & Imperator necessitantur seruare iura, quæ ipsi condiderunt, & id lege honestatis.*
15 *Papa ligatur lege diuina & naturali.*
16 *Mystica sunt mutabilia in superficie.*
17 *Dispensatio contra ius diuinum non fit, nisi ex magna causa. 18. & 19.*
20 *Deus sua promissione etiam obligatur.*
21 *Gallorum affectionis integritas, & merita non meruerunt, vt Basiliensis sanctio malè reformaretur.*
22 *Princeps nullum maius, aut splendidius ornamentum habere potest, quàm fidem rectam.*
23 *Papa priuilegiũ cõcessum subditis, reuocare põt ante ius quæsitũ, alijs secus.*
24 *Priuilegio renunciatur per contrarium factum, sicut per uerba expreßa.*
25 *Monachi non consentientes compromisso, possunt, si velint priuatos potestate eligendi admittere.*
26 *Priuilegijs renunciatum nunquam dicendum est, quando alia coniectura, quam renunciationis, capi potest.*
27 *Conuentus mandato Papæ admittens aliquem in Abbatem vel canonicum contra priuilegia ecclesiæ, censetur id facere potius animo obediendi, quã nunciandi.*

Respon. interpreta.

EX prænarrato Themate quatuor resultant dubia. Primum, an compromissum factum in Roma. Pontificem precibus ac minis principis, laicalique potentia mero iure valeat? Secundum data validitate compromissi, an sanctissimus d. noster Papa) uti compromissarius potuerit in abbatem eligere Cardinalem clericum sacularem? contra cle. cum rationi. de elect. contra denique noua concordata, & contra formam compromissi, in quo dicebatur, ita q de idoneo & sufficienti prouideatur, &c. Tertium, an monachi, qui ratam habuerunt dictam electionem, vel metu principis, vel ratione cuiusdã transactionis in itæ cũ electo Cardinali, qua ɔuentum

extitit

extitit, ꝙ idē Cardinalis electus sine ꝯsensu ꝯuentus, nō possit
fauorē alicuius clerici secularis Abbatiā resignare, sibi p̄iudi-
cauerint in aliquo, & an ex compromisso, electione, & ratiha-
bitione subsecutis. derogatum fuerit eorum priuilegijs sup̄ ele
ctionibus futuris? Quartū, an data validitate electionis, & rati-
habitionis, si idē d. Card. resignaret Abbatiā in manibus ponti
ficis ꝯ ꝯuenta, & promissa, an eo casu electio esset Papæ, val cō
uentus? Ad primū, si p̄ces, & minæ principis tales fuerint, ꝙ iu-
1 stū metum habeāt inducere, † ꝙ erit arbitrariū ꝯsiderata natu
ra, & ꝯditione principis, s̄m gl. Panor. & alios in ca. cū dilectus.
quod metus cā. & Geminia. cōs. 15. Super primo dubio. Crede-
2 rē compromissum nullū, qa † spiritualia metu gesta, sunt ipso
iure nulla. c. cū locū. de spōsalib. maximè electio, cuius libertas
nullatenus est restringēda in tm̄, ꝙ nō valet ꝯsuetudo, p quam
derogatur libertati eligēdi. c. cum terra vbi Pan. de ele. Nec. n.
3 dr̄ electio, vbi † non est libera voluntas. c. vbi periculum. §. cęte
rū. de ele. li. 6. Cum itaque electio cōpromissarij, immò verius
electio Abbatis p viā cōpromissi facta dicatur meticulosa, con
cludēdū est, ꝙ sit ipso iure nulla, vt concludit Pan. in c. licèt de
euitanda. col. pen. eo. ti. Ad scd̄m, si verū sit, ꝙ sanctissimus dn̄s
nr̄ elegerit Abbatē vti ꝯpromissarius, arbitror electionē nullā,
vel qa ꝯpromissum nō valet, vel quia vti compromissarius de-
buit eligere idoneū. qđ cū non fecerit, electio reddit ipso facto
inualida. c. cām. de ele. c. si compromissarius. eo. ti. in 6. & maxi-
mè, quia in ꝯpromisso dat forma, videlicet ꝙ dēat de idoneo,
& sufficienti p̄uidere, qua forma non seruata, actus reddit nul
lus. c. cum dilecta. de rescrip. l. diligenter. ff. manda. Quòd aūt se-
4 cularis nō sit idoneus ad regimē ecclesiæ regularis, satis de se
notū est, c. cū de bn̄ficio de pb. in 6. cle. cū rōni. de cle. & cū ēt
inhabilē faciūt noua ꝯcordata. lō aliter nō p̄babo. Et si obijcia
tur, ꝙ Papa pōt dispēsare ꝯ cle. cū rōni. quod an sit verū casu p̄
posito statim subiiciā, & scienter p̄uidēdo ecclesię regulari de
clerico seculari, videat secū dispēsare. c. veniēs. de filijs p̄sb. Rn̄-
debo, ꝙ nō eligit hūc d. Card. vt Papa, sed vt ꝯpromissarius. Vn̄
dico, qđ potuit voluit &c. l. multū interest. C. si qs alte. vel sibi.
c. cū super. de offi. dele. Si vero p̄supponat, ꝙ ꝯtulerit abbatiā p̄
fato Cardinali vt Papa, tūc vr̄, ꝙ collatio valuerit, qa Papa pōt
4 p̄uenire † ordinarios collatores, & electores, tanq̄ ꝯcurrat cū
quocūq; ordinario. c. 2. de p̄b. li. 6. & signāter determinat Pan.
in c. 1. in 1. no. de elec. ꝙ Papa pōt p̄uenire electores, & cōferre
dignitates illiteratis. & in c. qa diuersitatē. col. 2. de cōcess. p̄b. Et
non solū pōt p̄uenire, sed ēt reseruare. c. si eo tp̄e. de ele. li. 6. &
in extraua. ad reprimē. Nec mirū, qa posset ipsam abbatiā sup-
primere, vt notat in c. cū accessissent de consti. Et ī beneficiali-
5 bus nō est dubitādū de p̄tāte Papę, qa est absoluta, † & eā hēt,
quā hr̄e uult, cle. 1. vt lite pendē. nā cū collationes, & p̄uisiones
sint iuris positiui. c. 1. 22. dist. no. p gl. in c. quanquam. de elect.
lib. 6. Papa oīa poterit, qa est s̄. ius positiuū. c. proposuit. de cō
ce. p̄b. Et licèt ꝯcesserit priuilegiū Capitulo siue ꝯuētui, tn̄ pōt
qn̄ velit illi ꝯuenire. c. veniens. de p̄scrip. c. qa sæpe. de ele. li. 6. &
licèt facta fuerint noua ꝯcordata, teneatq; Papa lege ꝯctus. c. j.
de p̄ba. l. Cæsar. ff. de publ. tn̄ Papa pōt reuocare donationē fa-
ctā subdito, cum facto ipsius Papæ subditus ius illud acquisie-
rit, s̄m Fel. in c. q in ecclesiarū. col. 13. ver. tertius casus. de const.
Ius aūt eligēdi ꝯcessum p Papā ꝯuētui, dr̄ gratiosum: patet, nā
a prin. ꝯpetebat soli Papæ, q postea gratiosè illud cōicauit con
uētibus, & capitulis, s̄m gl. in d. c. qq̄. ergo reuocabile erit p p̄di-
ctā. & bn̄ facit, qa Papa pōt de p̄tāte absoluta sine cā priuare
6 † quēcunq; bn̄ficijs eidē collatis s̄m Archi. in trac. de hæresi. in
15. char. & Ant. in c. ꝯstitutis. de religio. do. & istā puto verita-
tē, si loquamur (vt dixi) de absoluta p̄tāte, ꝯ quā me nolle, nec
posse scribere protestor. sacrilegij. n. crimine fortè notarer, si
dicere auderē Papā nō hr̄e in beneficialibus oīmodā p̄tāte. c. si
qs suadēte. §. ꝯmittit. 17. q. 4. l. 2. C. de crimine sacrilegij. Verum
qa a me q̄rit, vt scribā, an Papā teneat de honestate ex dictami
ne rationis stare ꝯcordatis & priuilegijs p̄tio ꝯcessis dictis mo-
nachis, non ingratū futurum arbitror iustissimo pōtifici, si qđ
honestas suadet, si qđ legis rō velit, paucis exposuero, cū digna
vox sit maiestate regnātis se legibus alligatum p̄fiteri. l. digna
vox. C. de leg. l. princeps. ff. de leg. Decet. n. principē legibus ob
tēperare suis. tunc. n. iura sua ab oībus seruāda extimet, cū ipse
illis reuerentiam p̄bet. c. iustum. 9. dist. Prædictis nō obstātibus ad
honorē 12. Apostolorū. 12. rōnibus p̄babo, ꝙ do. noster Papa,
nō debuit eligere Cardinalē clericū secularē in Abbatē eccle-
siæ regularis. Primo non debuit rōne p̄hibitionis. lege. n. diui-
na p̄hibetur, dicēte dn̄o per os Moysi, nō arabis cum boue, &
asino. i. hoīes diuersæ p̄fessionis in eo officio nō sociabis. Deu-
ter. 22. c. p translationē. & in c. cū cām. de elec. Scd̄o rōne scan-
dali: diuersitas. n. professionis, & habitus scādalū † solet gn̄are.
7 c. illa. 12. dist. c. qđ Deo. 33. q. 5. & nō solum scādalizatur religio-
nis status, sed ēt Abbatis p̄sona, dū inuitus recipitur, aut odio
habetur, aut ꝯtēnit: sed ēt sanctissimi d. nr̄i maiestas lędit, dum
omnia ad suum trahit molendinū. Hinc detractionis cā, hinc
periclitationis timor, hinc omnis mali labes, vt pulchrè osten-
dit Ludo. Rom. cons. 380. questio est &c. Tertio rōne mali exē
pli. Abbas n. qui vult (prout tenet) instituere monachos ad ob-
seruandam regulam, exemplo domini prius debet facere, q̄ do
cere. Sed quō alterius professionis Abb. regulam monachalē
obseruabit? nec. n. vtranque; secularem, monasticam, vtpote
repugnantes, pōt adimplere. Si Cardinalis secularem vitam se
quatur, non poterit honestè monachos solitudinē fugiētes re
prehendere, cum tacitus sibi respōdeat, eadem q̄ corrigo, ipse
committo. c. primū. 25. dist. c. vna tm̄, 26. dist. Na q aliter facit, q̄
p̄dicat. (Lactantio teste) p̄ceptis suis detrahit pondus: & si alie-
na peccata corrigere voluerimus, necessè est, ꝙ ea ipsi non cō-
mittamus, alioquin non veritatis discipuli, sed (qđ dolentes di-
cimus) erimus erroris p cæteris magistri. c. nos si incōpetēter.
2. q. 7. Quarto rōne impossibilitatis: cohærere. n. & coniungi
non p̄nt, quibus vota sunt diuersa. c. in noua. 16. q. 7. Quinto ra-
tione confusionis. Ordo. n. ecclesiæ ꝯfundit, dum sua vnicuiq;
ecclesiastico ordini iurisdō non seruat. c. p̄uenit, 11. q. 1. Sexto
ratione authoritatis Pon. max. ꝯseruandæ. Inquit. n. Stephanus
quintus, loci nostri ꝯsiderō nos admouet, quę ab ancessoribus
8 nostris vtiliter statuta fuerint, † non infringere. ca. loci nr̄i. 35.
q. 9. nimis. n. asperū, & bonis sacerdotum moribus inimicum, q̄
bn̄ sunt ordinata rescindere, & exemplo docere cęteros sua
qn̄q: posse dissolui statuta. c. instōnes. 25. q. 2. Papa. n. destruens
q̄ antecessores iustè statuerūt, non ꝯstructor, sed euersor fore
cōprobat. c. si ea. eadē cā, & qō. Sep. rōe ꝯdecētię. decet. n. priui
legiū a principe datū p̄petuo esse mā̄surū. §. fi. in Aut. ꝯsti. q̄ de
digni. col. 6. Nam priuilegia monasteriorum, & ecclesiarum,
sanctorum patrum auctoritate instituta, nulla p̄nt probitate
conuelli, nulla ve nouitate moueri, c. primo & 2. 25. q. 2. Octa-
uo ratione varietatis euitādę, q̄ in p̄latis maximè reprobat. cle.
cum illusio. de renun, mihi (inquit Gregorius) iniuriam facio, si
fratrum meorum perturbo priuilegia. 25. q. 2. c. qđ verò oīs. n.
rō, & ciuilis, & naturalis dictat, vt quod semel placuit, amplius
non debeat displicere. regula, qđ semel. de reg. iur. c. horrēdus.
32. q. 5. Nono rōne periculi aīarum ipsorum monachorū. scri-
ptum. n. est, ꝙ absente pastore antiquus hostis oues insidian-
do dilaniat. l. dist. c. postq̄. Reueren. aūt d. Cardinalis nō pōt in
9 monasterio residere, † cum sit vocatus ad maius tribunal. ca. p
venerabilem. qui filij sint legitimi. teneatq; (nisi velit deponi)
residentiam facere in tit. sui Cardinalatus. cap. ex gestis, de cler.
non residen. hinc signanter dixit alibi tex. præsbyteros, q eccle
sijs quoquomodo militant, Abbates per monasteria eligi non
permittas. c. p̄sbyteros. 16. q. 1. satis. n. incongruum, si cū vnū p
sui magnitudine non possit explere officium, ad vtrunque vel
le videri idoneus. hac rōne sanctè statuit concilium Lateranē.
ꝙ conferentes dignitatem ecclesiasticam non valēti residētiā
facere, sint ea uice priuati conferendi facultate. c. qa nonnulli.
de cle. non residē. Decimo rōne detrimēti, & ruinæ monaste-
rij euitādæ: solēt. n. dom. Car. & epi, Abbatias regētes ad varios
usus (utilitate monasterij nō pensata) monasterij bona disper-
gere. Hæc ego non dicam, dixit aū me Gregorius 16. q. 1. c. hinc
est. loquens de quodā monasterio sito in regno Frāciæ, & for-
tè de isto, cui cōcessum fuit priuilegiū, ne Abb. ad ep̄atū p̄mo-
ueri posset; ne rōne ep̄atus abbatia aliqd detrimēti pateretur.
Vndecimo, ratione acceptati compromissi, & fidei datę mona
chis. Nam acceptando cōpromissum sanctissimus d. nr̄ censet
p̄misisse electionē facere noīe ꝯuentus. Cōpromissarius. n. ad
10 eligendum uti p̄curator, & noīe cōpromittētium † electionē
facit. c. in causis. de elect. c. si cōpromissarius. eo. ti. in 6. Nō igit
debuit, ut Papa eligere, & monachos p̄uenire: quia non debēt
decipi, q eū uti uirum bonū disceptatorem inter se elegerunt,
ut inquit iuriscōs. in l. 3. §. 1. ff. de arb. Nec debet inde iniuria na
sci, un̄ iura nascūtur. l. meminerint. C. unde ui. Duodecimo rō-
ne ꝯuētorū, & concordatorum: cū ecclesia Gallicana, ut regu-
laria regularibus, secularia secularib. conferentur. Quid. n. ma-
gis naturę humanę cōuenit, q̄ pacta seruare. l. 1. ff. de pact: qbus
etiam ligatur Papa. c. primo, de prob. cuius contractus omnes
iudicant bonæ fidei s̄m Bal. in tit. de pa. Cōstā. §. si qua verò. cū
Papa sciat in quo bonam fidem exuberare oportet. nec enim
11 Deus voluit ꝯctus † esse in manu principum, secundum Bald.
in l. 2. C. de ser. & aqua. ex istis liquido constat Papam non de-
buisse Cardinalem eligere in Abbatem. Et si dicatur, sufficit
potuisse, quia multa facta tenent, quæ fieri prohibentur. ca. ad
apostolicam. de regu. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, uel
alien. iuris. Iam prædixi me non disputare de potestate, si ta-
men fari licet, fortè nec etiam potuit, loquendo de potestate
regulata, quod clarissimè patebit ex resolutione contrariorū.
Non obst. igitur, quòd Papa sit solutus legibus, & supra ius po-
12 sitiuum, quia licèt non sit sub lege, est tamen in † lege. Nam
ea ratione astringitur. quæ est, patere legem, quam ipse tulisti.
cap. cum omnes de constitutio. Propterea dicebat Bal. Papam
nō esse solutum dictamine rationis, quia nemo pōt facere, ꝙ

non

non sit animal rationabile. Ita Bald. in l. 2. colũ. 8. C. de serui. & aqua. Ex quo alibi idem Bald. affirmauit, Papam esse unum pecus, si ꝯ rōtionẽ dispenset. Ita Bal. in ca. j. vers. filii nati. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. vasal. & ſm Bar. in l. imperium. co.
13 2. ff. de iurisd. om. iud. Papa & imperator† necessitantur lege honestatis seruare iura, quæ ipsi condiderunt. sequitur Mar. Lau. in tract. de prin. & ideo S. Thomas in j. 2 q. xcvj. ar. 6. concludit, ꝙ Papa respectu uirtutis directiuæ, ad bonum, ligatur legibus, & canonibus. & probatur in capitu. nos si incompetenter, 2.
14 q. 7. Papa. n. est s̃. † ius tanquam minister Dei, non tanqum dn̄s. Ideo non ea facere debet, quæ dn̄s noster non esset concessurus, ſm glos. in extrauag. antiquorum. in vers. quolibet. de pen. & remis. Consideret modo parumper qui uel medicum iudicium habet, si Deus ꝯ tot rationes, tot iura in scandalum, in malum exemplum, in pernicem animarum, in damnum monasterii contulisset hanc abbatiam uni Cardinali clerico seculari. Consideret etiam sanctissi. dominus noster Papa, seque conformet cum iudicio eius, cuius vices gerit, prout tenetur, quia ratio, quæ non mouet delegantem, non debet mouere delegatum. capitu. super literis in si. de rescri. Secundo respon-
15 detur, ꝙ Papa ligatur lege diuina† & naturali, vigesima quinta quę. j. c. sunt quidam. Videtur aũt de iure diuino facta prohibitio, vt in j. rōne dictum fuit, ergo &c. Et si dicat, preceptum, nō arabis cum boue & asino, esse misticum, & non morale. Contra quæ mistica constat Papam posse statuere, vt per Panor. in
16 c. fin. de consue. R̄ndeo mistica† esse mutabilia in superficie. in qua deuiant a iure naturali, sed quãtum ad moralem intelligẽtiam mutabilitatem nescire probantur. c. fi. §. his ita, 6, di. Cum igitur hmōi pręceptum, non arabis, &c. quãtum ad moralem sensum hanc semel intelligentiam receperit, vt homines diuersæ professionis non sint sociandi. d. c. cum causam. talis moralitas debet esse immutabilis. Tertio r̄ndetur, ꝙ si Papa posit dispensare contra diuina p̄cepta mistica, hoc tñ sanè interpretãdum est. ltima causa subsistente, ſm Inn. in c. quanto. de ꝯsue. & ibi Pan. subd t, ꝙ si ratio naturalis nō suadeat mistica præcepta mutari, nulla lex, nulla ve ꝯtraria consuetudo obseruãda
17 est, & ꝯ ius diuinũ† non dispensatur nisi ex magna cã ſm Bald. in l. j. ver. si dubitetur. C. de iure aureo. annu. & oīs dispẽsatio sine cã, dr̄ dissipatio, ſm Arch. in c. ꝓns. xj. dist. Pan. in cap. significasti. de elect. & in cap. de multa. de præbẽ. & S. Tho. 2. 2. q. xcvii.
18 ar. ulti. Quinimo † dispensatio ꝯtra ius canonicum fundatum in aliqua ratione descẽdẽte a iure iure diuino, vel a dictamine rationis naturalis, non est admittenda, nisi causa subsistẽte, ſm
19 Pan. in d. cap. de multa. Inuestiganda† ergo est hoc loco causa, quare contra præceptum dn̄i, ꝯ ius canonicũ diuina, & naturali rōne roboratum, fuerit dispensatum, nunquid talis cã sit, ꝑꝑ quam concedendum fuerit scandalum, tolerandum malũ exẽplum, damnificandum monasterium, ꝑdedæ aīæ monachorũ, ac pontificali autoritati derogandum? credo certissimè nullã subesse, nec posse allegari cãm ltimam. Et si fortè dicatur in Papa præsumi cãm, esto ꝙ de ea non appareat, ſm glo. in l. relegati. ff. de poenis. Cy. in l. fi. C. si ꝯ ius vel vtil. pub. Pan. in c. cum venissẽt. col. 5. de iud. & in c. in causis. in 2. no. de re iud Respõdeo verum esse, qñ dispensat ꝯtra ius simpliciter positiuum quia in tali dispensatione voluntas sufficit pro cã, ſm Inn. in c. cum ad monasterium. circa med. desta mon. & Pan. in c. fraternitatis, de schisma. cum si. Secus autem, qñ dispensat ꝯ ius diuinnm, vel canonicum ratione diuina, vel naturali fundatum, tunc reqrit ꝙ cã sit expressa in dispensatione, ſm Panor. & cōiter Doct. in ca. quæ in ecclesiarum. de consti. Immo ſm Dec. ibi oportet, ꝙ sit expressa, & iusta ac uera, qđ ineuitabiliter probatur, qa ubi aliquid est prohibitum, nisi ex certa cã, non satis est causam exprimere, nisi ẽt causa ipsa uera esse probetur, vt docet Bar. in l. si fortè. per illum tex. ff. de cast. pec. & in l. si donatione. vbi latè Mod. C. de coll. alioquin esset in arbitrio Papę fingẽdo causam & illam exprimendo. oīa iura diuina, & humana subuertere. Insup dici põt, ꝙ in Papę nō p̄sumit cã, qñ nulla bona põt imaginari, ſm Ant. & Imo. in ca. nã cõcupiscentiã de ꝯst. & Fely. in d. c. q̃ in ecclesiarũ. Quis autem in proposito ꝯ tot rōnes posset imaginari ltimam cãm? certè nemo. Quarto respondetur,
20 ꝙ Papa nihil potest ꝯ legem ꝯtractus, † cũ Deus ẽt sua promissione obligetur, ſm magistrum sniarum, quem alleg. Bal. in l. j. ff. de pac. & sequitur Pan. in d. c. quæ in ecclesiarum. nec etiã de plenitu. ꝑtãtis licet Papæ a sue ꝯctu discedere, ſm Bald. in l. princeps. ff. de leg. & Pau. de Cast. in l. digna vox. C. de leg. & Soc. cõsil. 96. co. fin. lib. 4. aliàs non reperiretur, qui cũ eo ꝯheret, & sic careret hominũ ꝯsortio, quo nihil grauius l hi qui. C. de apost. Et ita dicit Lud. Ro. cõs. 352. quæritur primo. & Cur. consi. 170. sacratissimæ Trinitatis. Barb consi. 1. & latè Ias. in l. ciuitas. ff. si cert. pet. & alibi sæpe. Pensitet modo ecclesia Gallicana, aduertat vn uersa Gallia, an concordata eius sint obseruanda hoccine. Meruit sincera Gallorum affectionis † erga Pont. Max. &
21 ecclesiam Ro. integras, meruerunt eorum pręciata merita, ꝙ sanctissima Basiliensis sanctio Gallis, & regno saluberrima male reformaretur: Nũc regnicolarũ puritas, & deuotionis sinceritas hoc b̄nuolo fauore digna vr̄: ꝙ si cũ reformatione penitus aboleat. Hęc sunt priuilegia: hę prerogatiuę, qbus Clemẽs Gallos dignos esse testat̃ in extraua. meruit. de priui. Non ob. ꝙ Papa posit electores p̄uenire, quia verũ, dũmodo p̄ueniẽdo ꝓuideat de idoneo. Præterea, cum ꝑ acceptationẽ cõpromissi se obligauerit ad eligendũ noīe cõpromittẽtiũ, non debuit datã fidem violare, cũ nihil magis in principe splẽdeat q̃ recta fides.
22 l. † epistola inter claras. C. de sum. tri. & fi. ca. & latè oñdit Ioan. An. in c. j. de ꝯcess. ꝑben. & Soc. cõs. 32. li. j. Itẽ verũ, nisi obstaret cõuentio, de qua in ꝯcor. vbi ius eligẽdi ex priuilegio illibatum ꝯseruatur electoribus, & quo ad hoc sacra pragmatica in suo ꝑmansit robore. Non ẽt ob. ꝙ Papa possit priuilegiũ subditis cõcessum reuocare, qa verum ante ius acq situ, sed postea nō põt
23 nisi ex cã, vt ꝑ Abb. & alios in c. nouit. de iud. Itẽ verũ, nisi priuilegium sit ꝑcio cõparatũ, qa tunc est irreuocabile, tanq̃ transiuerit in ꝯctũ, ſm Bal. in l. q se patris. C. vñ libe. nisi ex cã ingratitudinis, ſm Lu. Ro. sin. 357. exordiente, an iudex. Dn̄t aũt mona. emisse multo ære istud priuilegiũ, ergo &c. Circa tertium q̃situm, vr̄ ꝙ ex ratihabitione electionis, seu ꝓuisionis factæ ꝑ pontificem de indigno, monachi priuati remanserint hac vice ꝑtãte eligendi, & hoc si præsupponamus, Papã eleg sse d. Card. vt cõpromissarius, ꝑ tex. clarũ in d. c. si cõpromissarius. de elec. lib. j. Si vero p̄supponamus, ꝙ vti Papa elegerit, vr̄ ꝙ ex ratihabitione facta absq; vlla ꝓtestatione conseruatoria monachi renunciauerint eorũ priuilegijs. Nã ꝑ ꝯriũ factũ renunciat̃ pri-
25 uilegio, sicut ꝑ verba expressa. c. si de terrra. de priuil. † ca. cũ ac cessissent. de ꝯsti. tradit ꝑ Bart. in l. j. C. de his, q spō. mu. sub. Verum istis non attẽtis ꝯrium r̄ndendũ vr̄. Et primo aduertendũ est, an aliqui ex monachis ꝯdixerint compromisso, quo casu ad capitulum iterũ deuolueret electio, vt ꝑ glo. Ge. & alios in d. c. si cõpromissarius. qđ b̄n ꝓbat̃ in c. Vintoniensis. de ele. & tradit ꝑ Pan. in c. dudũ. el. 1. col. 3. e. ti. & licèt hi, qui consenserũt, sint ea uice priuati, tñ illi, q non ꝯsenserunt, poterunt si velint, pri-
25 uatos admittere† ſm Pan. in d. c. Vintoniensis. in ij. not. Secũdo aduertendũ est, an monachi p̄stiterint ꝯsensum compromisso ꝑ metũ, vel metu cõpromissum, & electionem d. Car. ratas habuerint, quo casu locus nō esset dispōni. d. c. si cõpromissarius. iuxta no. ꝑ gl. & Pan. in c. quisquis. de elec. & in d. c. cum Vintoniensis. vbi Abb. co. fi. Cũ itaque in themate p̄supponat̃ metus ergo &c. vel tertio, non crederem dispōnẽ d. c. si compromissarius, procedere Papa eligente ẽt vti cõpromissario, qa si essent priuati monachi, potestas eligendi deuolueretur ad epm. c. bonæ. de ele. c, q̃q̃. e. ti. in vj. & pariter ipse Papa esset suspẽsus a collatione b̄ficiorũ ꝑ triennium. d. ca. si ꝯpromissarius, & sic electio interim staret in suspẽso. Quę oīa q̃ sint absona. nemo nō videt. Dicamus ergo hoc loco cessare penã d. c. si compromissarius. Si vero elegit do. Car. vti Papa, ẽt non vr̄ derogatum priuilegijs. nũ qdẽ ꝑ compromissum, qa cõpromittendo cõuẽtus censet̃ eligere. d. ca. cãm. & in c. qa ꝑꝑ. de ele. cum alijs s̃. allega. Non ẽt per ratihabitionẽ, qa p̃t alia cõiectura capi q̃ renunciationis, nunq̃ dicẽdum est fuisse priuilegijs renunciatum † ſm
26 Cy. & Bald. in l. voluntariè. C. de exc. tu. & d. Ant. in c. accedentibus. de priuil. in specie infert ad casum nr̄m, si Papa mandet aliquem recipi in Abbatem, vel canonicum ꝯ statuta, & priuilegeia ecclesiæ, si ꝯuentus admiserit, non censetur renũciare pri-
27 uilegiis, & statutis ecclesiæ, quia p̄sumitur† potius cã obediẽtię & reuerentiæ admisisse, q̃ aīo renunciandi. sequit Ias. in l. fi. col. pe. ff. de ꝯst. Prin. Possem aliter instare, sed non curo, postquam præsupponitur sanctis. do. nr̄m de nouo innouasse priuilegia monasterij. Ad vltimum patet resposio ex præmissis. Si. n. dicimus prouisionem non tenere, uacabit Abbatia adhuc ꝑ mortem pręedecessoris, & sic electio spectabit capitulo. Si uero præsupponimus prouisionem tenere, inspicienda erunt concordata, & priuilegia, in quibus si nō fiat mentio de vacatione in curia, crederem electionem spectare ad pontificem, per tex. in c. ij. de præb. in 6. qui procedit etiam in electione Abbatis ſm Ge. & communem Doct. sniam. & sic curia interpretatur, & facta est regula cancellariæ, non obstan. concordatis, quæ strictè sunt interpretanda. l. quicquid astringendæ. ff. de uerb. ob. cum cõcor. Ex debito tamen officii sanctissimus. do. noster debebit prouiderè de regulari, vt s̃. abundè probatum fuit.

¶ De offic. deleg. & appel.

RESPONSVM I.

CVm Delegatus principis sit potior in re delegata quoq; ordinario, & maximè qñ delegario hoc mō concepta est, cognoscas prout cõiter iuris fuerit: nulli dubium est nãq; hoc casu ad delegatũ oẽ negotiũ & causę principalis, & appellationis spectare, tum etiã quia partes super negotio principali in eundem delegatum ꝯsenserunt, tum ẽt, quia ex potestate sibi ꝯcessa poterat causam

auocare,

auocare, & alteri delegare. Quare super vtroq; negotio simul & semel procedere potuit, iuris ordine non obstante: nam appellatio, de qua agitur, nullum negotio principali præiudicium paritur.

SVMMARIVM.

1 *Per appellationem ab interlocutoria iudex non desinit esse iudex in negotio principali.*
2 *Iurisdictio delegata est odiosa, ideo restringenda est.*
3 *Iudex ordinatè procedere debet.*
4 *Ex delegatione facta sub hac forma, conoscat, prout communiter iuris fuerit, omne negotium demandatum videtur, tam negotij appellationis, quam principalis.*
5 *Ordo iuris est, vt prius discuciatur causa appellationis quam ptincipalis, & uide quomodo procedat.*
6 *Iudicio, cui non obstat sententia, non obstat litis pendentia.*

Respon. iterpre.

PRO Resolutione eius, quod a me queritur, premitto, ꝙ iudex delegatus, cui commissa est causa appellationis ab interlocutoria, duabus rationibus impeditur cognoscere de causa principali. Primo, quia per † appellationem
1 ab interlocutoria iudex a quo non desinit esse iudex in negotio principali, cum talis appellatio non deuoluat, nisi articulũ.
2 c. nõ solum. de app. li. 6. Secundo, quia delegatio † est odiosa, nã preiudicat iurisdictioni ordinarię, ideo restringenda, vt non extendatur vltra comprehensa in rescripto delegatorio. ca. cum olim Abbas. de offic. deleg. traditur per Mod. in rub. c. ti. Tertio præmitto, ꝙ de iure iudex, ad quem deuoluta est appellatio ab
3 interlocutoria cũ toto negotio principali, debet, † ordinatè ꝓcedendo expedire prius appellationes ab interlocutoria. ca. 1. de appel. in 6. ¶ Istis sic præmissis, videtur ꝙ d. Gubernator delegatos in causa appellationis ab interlocutoria, qua pronunciatum fuit, proclamationes fore edendas actori per cõitatem Montilij, seu notarium actorem, non possit cognoscere simul, & semel super vtroque procedere. hoc de iure ꝯstat ex prædictis. Nec ob. rescriptum, quo mandatur, ꝙ communiter procedat, quia adiecta est clausula, prout iuris fuerit, quæ clausula importat monitionem quãdam, vt si de iure possit communiter procedere, procedat, alias non. c. cũ dilecta. de rescrip. Fel. in ca. in literis. col. 1. de offic. deleg. facit text. in l. 2. C. de iis qui latron. vel aliis cri. re. occul. ¶ Cootrarium fm ea, que proponuntur, credo verius, & pro dilucidanda veritate sciendum est, ꝙ si appellat ab interlocutoria ad R. d. Leg. & ipse recipiat appelationem; si appellatus consentiat, ꝙ iudex ad quem cognoscat ẽt đ negotio principali, tunc iudex ad quẽ erit iudex vtriusque cãæ. d. c. cordi. no. gl. Pan. & alii in c. interposita eo. tit. in antiq. Rot. dec. 204. de app. in no. Hoc sic premisso, dico ꝙ virtute de legationis factæ sub hac forma, Cognoscat prout cõmuniter iuris
4 fuerit. videtur per Re. do. Leg. demandatũ † vtrunque negotiũ .s. appellationis, & causæ principalis, tum quia Re. Legatus, ad quem fuerat appellatum, recipiendo appelationem factus fuit iudex etiam negotii principalis, vel etiam, quia appellatus consensit, ꝙ iudex ad quem esset iudex negotii principalis, vñ bñ sequitur, ꝙ Re. d. de iure potuit etiam negotium principale delegare, tum quia etiã ex sua potestate delegationis ꝑt cãm auocare a iudice a quo, & alteri delegare. ca. sanè. de offic. deleg. & quantum ad hoc, ꝙ non censeat ꝯstitutus delegatus, nihil ob. clausula, prout iuris fuerit. c. de causis. §. ꝑterea. vbi Fel. in princ. de offic. dele. Et ex istis sunt sublata, quæ in primo ꝑmisso dicta sunt in fauorẽ partis ꝯrie. ¶ Restat rñdere ad ea, q̃ in scđo premisso dicta sunt. Et in hoc versat oĩs difficultas. nam licet per clam, prout iuris fuerit, censeat cã delegata, tñ censeẽ delegata cum ista qualitate, ꝙ seruet ordo iuris, & postea fm iustitiã iu-
5 dicet, vt per Fel. in c. cãmque col. 1. de testa. ordo † aũt iuris est, ꝙ prius discutiatur art. appellõis, & eo discusso cognoscat de cã principali. d. c. ordi. de appell. in 6. ad ista rñ in forma, & dico ꝙ pendente art. appellõnis ab interlocutoria, nõ ꝑt procedi in causa psincipali simul, & semel, qñ appellatio fuit interposita ab aliqua interlocutoria, quę est præiudicialis negotio principali. puta si appelletur ab interlocutoria lata super exceptione dilatoria, qua pronunciatum fuit iudicem non esse, vel esse competentem, vel super aliqua exceptione peremptoria, quę continet causam princ. ita, quod sine ea causa principalis non possit expediri. Secus si appellõ sit ĩterposita sup aliquo emergenti, sine quo causa princicipalis possit expediri, vt est text. in c. super eo. j. de app. & ibi Bald. infert ad casum nostrum. pone appellatur a receptione, vel reiectione aliquorum testium, an interim differatur processus causæ principalis? Respondetur, ꝙ si ex aliis testibus constet de veritate, poterit procedi nõ ob. appelatione ab interlocutoria. ita certè dicendum in casu nostro. cum constet de veritate proclamationum absque editione super qua lata fuit interlocutoria, poterit ẽt ꝓcedi ad expeditionem causæ principalis, & ẽt iudex a quo pariter potuisset. d. c. super eo. & sic cum ordo iuris non repugnet, & cã sit delegata, sequitur conclusio manifesta, ꝙ vtraque simul & semel
6 poterit expediri. quia † iudicio, cui non obst. sñia, non obst. litis pendentia. l. sed si ante. ff. de exce. Verum sñia ferenda super artic. appellationis, s. ꝙ communitas teneatur ad edendum, vel non, non potest in aliquo obstare iudicio causæ principalis, ergo non obstabit litis pendentia, & istam puto meram veritatẽ saluo iudicio cuiuslibet melius sentientis. Laus Deo.

RESPONSVM II.

LIcet Ex collationibus eadem die factis ea potior videatur, ex qua prius possessio adepta fuit. Verũ etsi delegatus legati ad vniuersitatem causarũ, prout erat d. Galeotus possit subdelegare particulares causas non tamen potest omnimodas, vices suas alteri demandare, ordinarij exemplo, qui non potest omnimodas, vices suas subdelegare. Quare collatio facta per Rodulphum sub delegatũ prædicti Galeoti uiribus non subsistit. Vnde cum in beneficialibus sufficiat reo excludere actorem per nõ ius suum absque eo, ꝙ doceat de iure, nam regula iuris vulgata est, reus absoluẽdus venit, & maximè in proposita facti specie, in qua de iuribus Claudij rei manifestè constat.

SVMMARIVM.

1 *In beneficialibus sufficit reo excludere actorem per non ius suum absque eo, ꝙ canonizet suam possessionem.*
2 *Delegatus legati, an possit subdelegare. & vide nu. 6.*
2 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, an subdelegare possit, & uide nu. 4.*
4 *Delegatus ad vniuersitatem causarum, & vicegerens seu vicelegatus, differunt.*
5 *Qui confirmat, nihil de nouo concedi, & ibi uide, quid sit confirmatio.*
6 *Potestas delegata in dubio restringenda est, & non amplianda.*
7 *Concessione in generali non comprehenduntur impossibilia, seu aliàs interdicta concedit.*
8 *Legatus potest exercere uoluntariam iurisdictionem antequam ingrediatur prouinciam.*
9 *Conferre est iurisdictionis uoluntariæ.*
10 *Legatus in pluribus prouinciis non dicitur habere plures legationes, & facta unius prouinciæ potest in alia exercere, etiam si eam nondum fuerit ingressus.*
11 *Per aduentum legati vicelegatus desiit esse vicelegatus.*
Notoria ignorare non licet.

Respon. interpreta.

QVæritur In cã ꝓpositurę Aque sextis, an fundata sit intentio d. Io. Caroli. ex productis, & deductis in processu. Nam ubi iustificata non sit, absoluẽdus erit ab impetitis dom. Claudius reus per regulam vulgarem actore non probante, & c. l. qui accusare. C. de eden. c. j. vt eccle. benef. c. cum ecclesia Sutrina. de
1 causa pos. & propr. Nam etiam in † beneficialibus sufficit reo excludere actorem per non ius suum, absque eo, ꝙ canonizet suam possessionem, vt no. per Cõpostel. & alios cõiter, in c. mandatum. de rescri. per Host. in c. audita. de resti. ſpo. per glo. in c. post electionem. de cõcess. pręb. & per Spec. in ti. de teste. §. nũc uidendum. ver. item agens per Rot. dec. 419. in anti. per Ge. ꝯs. 92. in causa canonicatus. Punctus ergo est indagare an ti. exhibitus, cuius vigore d. Io. agit, sit iudiciarius, seu iuridicus, & legitimus titulus nõ obs. exceptionibus deductis pro parte d. Claudij. Et prima facie dicendum vr, ꝙ sit legitimus ti. & potior tit. ipsius d. Claud. quia die xxj. Ianuarij ann. 1503. d. Rodul. subdelegatus a d. Galeoto de Ruere delegatus R. d. Iuliani Cardinalis, & legati de latere in Aquensi prouincia, contulit dictam præposituram Fran. de Pererio, qui uigore dictæ collationis prius possessionem adeptus est quam Michael Bondet, cui d. legatus Rotomag. in ciuitate Lugduni contulit dictam præposituram eadem die xxj. vnde constat, ꝙ do. Io. cui per resignationem d. Fran. fuit collata præpositura, habuit potiora iura quam Claudius, cui postea per resignationem Michaelis, & successiuè ꝑ resignationem Ioan. dicta præpositura pariter collata fuit, ut est casus in si a sede. de præben. lib. 6. ¶ Non ob. si dicatur ꝙ d. Galeotus de Rue. delegatus do. Iuliani, tunc legati Auenio. non potuit subdelegare dictum d. Rodulphum ad conferenda beneficia. c. cum causam. de app. l. a iudice. de iud. C. quia illa
2 iura non procedunt † in delegato legati, tum quia legatus ęquiparatur Proconsuli. c. 2. de offi. leg. libr. 6. Delegatus aũt procõsulis potest subdelegare. l. obseruare. §. fi. cũ l. seq. ff. de of. ꝓcõ. ergo delegatus legati etiã poterit subdelegare, tum quia dom. Galeotus erat delegatus ad vniuersitatũ cãrũ, & delegatus ad
3 † vniuersitatem cãrũ ꝑt subdelegare. l. cũ ꝑtor. §. j. ff. de iud. l. j. ff. quis & a quo. Et ꝙ delegatus legati de latere possit subdelegare, tenet Spec. tit. de iud. dele. §. iam nunc dicendum. ver. sed nũ quid subdelegatus. & Pan. in ca. cum Bertoldus. de re iud. Ant. de

de Bal. in c. sup qõnū. de off. de leg. Phil. Fran. ī d. c. cū cām Ang. in l. more. ff. de iurisd. om. iu. Ias. ī d. l. a iudice. & ista est cōis Doct. snia. Præmissis non obstantibus amplector cōtrariam sñiam, rōnibus subsequentibus. Primò, quia delegatus legati ad uniuersitatē causarum, prout erat do. Galeotus, licèt possit subde legare particulares causas, ñ tamen pōt omnimodas vires suas
4 in totum † sub delegare, & ad vniuersitatē cārum subdelegatū facere exēplo ordinarij, q̃ non pōt oīmodas vices suas alteri demandare. l. legatus. ff. de offi. presi. Ita signāter determinat Io. de Imo. in c. sup qõnū. §. si verò sup glos. in ver. nec causam, de off. dele. & sequit latius declarando Phil. de Perusi. in c. cum cām. col. fi. de appe. dicēs istud esse notandū. Nō ob. si dicatur, ꝙ do. Galeotus erat vicelegatus, non delegatus: & vicelegatus habet ordinariam iurisdictionem, nō delegatam, & omnia facere potest, q̃ pōt legatus, cuius vices gerit, l. 2. C. de offic. eius, q̃ vic. alterius gerit, q̃a istud negatur. Et ꝓ intelligentia terminorum sciendum est, ꝙ inter delegatum, ad vniuersitatem cārū
5 & vicegerentem, seu vicelegatum, ea est † dr̃ia, quia delegatum dr̃, cui legatus, vel alius habens ordinariam, committit uices suas, & de isto nos loquimur vicelegatus, seu uicegerens, si ue locum tenens, dr̃ ille, qui à Papa, vel Imperatore, aut a Rege subrogatur in locum alterius non valētis officio vacare. & de isto locum tenente, siue vicelegato loquit̄ d. l. 2. C. de offic. eius qui vices alte. gerit. Ita hos terños declatat Bart. ī l. j. §. ij. quibus. ff. de leg. 3. & Pau. de Ca. in l. 2. ff. de offic. eius, cui man. est iurisd. Ale. & Mod. in rub. eiusd. titu. Cum igr̃ do. Galeotus eēt deputatus locum tenēs a legato, ergo dici dēt delegatus, & nō vicele-
6 gatus. Et sic bñ sequit̄, ꝙ nō potuit † alium locum tenētē facere, nec alteri omnimodas vices suas committere, concludunt Imo. & Perus. & si dicat, ꝙ Alexander Papa ꝯfirmauit deputationem, & locū tenentiā factā ꝑ Iulianum legatū de dicto Galeoto, vñ debet censeri tanq̃ legatus Papę, q̃a ea nr̃a facimus, q̃bus auctoritatē nr̃am impartimur. l. 2 §. sed q̃a. C. d̄ vete. iure.
7 enuc. c. si apostolicæ. de ꝑben. libr. 6. Rñdeo, ꝙ Papa† ꝯfirmando, nihil noui ꝯcessit. l. & q̃a. ff. d̄ iur. om. iu. & ꝯfirmatio ꝯfirmat actum prout est, c. j. & 2. de confir. vti. vel inuti. Et confirmatio nihil aliud est, q̃ iuris prius quesiti ꝯprobatio. f̄m Gofr. & Host. in summa eiusdē tit. Sed Galeotus añ ꝯfirmationem erat delegatus Iuliani. & non vicelegatus, & solū iurisdictionē delegatā acquisierat, ut supra oñsum fuit, ergo illa sola iurisdictio dlegata dr̃ confirmata, & nō ordinaria de nouo ꝯcessa. vñ cū Galeotus non habeat iurisdictionē ꝓpriā, & radicatā ī sua ꝑsona, sed solū vsū hēat ex ꝑsona legati, restat ꝯcludēdū, ꝙ eēt delegatus Iuliani, & ñ vicelegatus ꝯstitutus a Papa in locū Iuliani. corroborat, quia si fuisset ꝯstitutus vicelegatus habens ordinariā iurisdictionē a Papa, non potuisset Iulianus ad bñplacitū reuocare ipsum Galeotū ab officio, nec iurisdictionem sibi auferre d. c. j. & ibi Dec. in tertio ꝑmisso post Pañ. & Fel. in c. cū accesissent. de const. Cuius ꝯ̄rium cātat subrogatio facta de ipo Galeoto, quia est ꝯstitutus locū tenēs ad bñplacitum ipsius Iuliani. Et si pertinaciter instetur, ꝙ Iulianus dedit ipsi Galeoto facultatē exercendi iurisdictionē sibi ꝯcessam ēt ꝑ aliū, & Papa ēt ꝯfirmauit. Rñdeo aduertendū eē, ꝙ Iulius solum cōcessit, ꝙ Galeotus posset per se, vel aliū exercere officiō rectoriatus comitatus Venesini. Sed ꝙ possit in prouincia ꝓuincię exercere officiū legationis ꝑ aliū, nō legit̄ ī deputatione, vñ non est ampliãda ptās delegata, imo in dubio restringēda, nec extēdēda vltra ꝯprehēsa in delegatione. c. cū olim. el. j. de of. dele. Et si iterum instet, ꝙ concessit Iulianus Galeoto eandē ptātē, qua ipse hēbat, ēt quo ad subdelegandum. Rñdeo, ꝙ licet Iulianus haberet facultatē faciendi vnū delegatū ad vniuersitatē cārū, siue vnū locūtenētē, ñ tñ hēbāt facultatē dādi suo delegato, siue locūtenēti ptātē faciēdi aliū locūtenētē; vñ cū dederit Galeoto ptātē eā, q̃ habebat subdelegādi, non cēsēt dedisse hanc quā nō hēbat, maximè cū in gñali ꝯcessione nō ꝯprehendantur impossa, seu aliās interdicta ꝯcedēti. l. Lucius. §. Impator. ff. ad muni. c. a nobis. vbi Abb. de sent. excom. ¶ Confutato tit. lō superest, vt oñdamus titulū Claudij fore canonicū ad hoc, vt occurrat̄ gr̃a si neutri. Discutiamus igit̄ an R. d. Cardi. Rotomageñ. potuerit ꝯferre hanc præpositurā in ciuitate Lugduni antequam ingressus esset limites ꝓuinciæ Massilieñ. Et prima ꝯsideratione q̃spiā rñderet nō potuisse, q̃a facultas exercēdi legationē sibi reperit̄ ꝯcessa, cū limites suæ legationis fuerit ingressus. ita clarè cãntant lr̃æ legationis, & ēt iuris est. l. obseruare. §. post hec. ff. de of. ꝓcons. Ego tñ sum in ꝯ̄ria sñia dua
8 bus rōnibus. Primò, q̃a† legatus pōt exercere voluntariā iurisdictionē antequā ingressus sit ꝓuinciā. f̄m Spe. in tit. de leg. §. nunc dicamus q̃ñ. in princ. per tex. clarū in l. 2. de offi. proconsl. & ꝯ̄nr potest ꝯferre beneficia, q̃a ꝯferre est iurisdōnis volũtariæ. c. post electionē. de ꝯce. ꝑb. c. qua fronte. de appel. per quæ iura gl. Inn. & alij in c. noui. de offi. deleg. dñt legatum extra suā ꝓuinciā existem posse bñficia ꝯferre, & idē dixit Spe. in d. § nūc dicamus. v er. pōt ēt extra sibi decretū. Scđo, q̃a cū eēt Re-

-Legatus Lugduni dicebat̄ ingressus limites suę legationis, q̃d
9 sic ꝓbatur. legatus in pluribus ꝓuincijs nō dr̃ hr̃e† plures legationes, sed vnicā tm̄. c. nouit. de of. leg. ibi, nōdū terños suæ legationis erat egressus, cū non solū in regno Francorū, sed Vienneñ. Lugduneñ. & Bisuntina ꝓuincijs legationis solicitudinē suscepisset. sic dicamus, ꝙ vnica est via, licet extendat̄ ad plura prędia. l. vna est via. ff. de serui. rust. ꝑdio. Et iō dicit Pañ. in d. c. nouit, ꝙ legatus in pluribus ꝓuincijs, pōt facta vnius prouinciæ exercere ī alia, q̃a vnica est legatio, & not. ibi Ioan. de Imo. ꝙ iurisdictio ꝯcernens plura territoria dr̃ indiuidua, & tota in toto, & tota in qualibet parte totius: q̃d ēt sequit̄ Pan. licet velit, ꝙ legatus plurium ꝓuinciarum non possit in iurisdictione ꝯtētiosā trahere īuitū extra suā prouinciā. c. neminē. 3. q. 6. Dū igitur d. Car. Rotomagensis eēt ꝯstitutus legatus Frāciæ, Viennen. Lugdunen. Aquen. Narbonen. omniūq; Galliarū prouinciarum, quāprimum ingressus fuit aliquā prouinciā Gallię; dr̃ limites suæ legationis ingressus. d. c. nouit. vbi tex. clarus, q̃ cauillari non pōt. Et ex hoc correlariè duo sequuntur. Primo, ꝙ valeat collatio dictæ ꝑpositurae facta Lugduni. Scđo, ꝙ no ualeat collatio eadem die facta ꝑ Rodulphum Franciscō de Peterio, nō solū rōnib. supra deductis, sed ēt q̃a idē Rodulphus
10 desiisset eē vicelegatus† quā primū R. do. Legatus Rotomag. ingressus eēt limites suæ legationis. l. meminisse. ff. de of. ꝓco. Et si dicat̄ istud verū esse, si idem Rodul. sciuisset aduētū d. Rotomagen. l. si fortè. ff. de offi. ꝑs. q̃ sciā nō ꝑsumit̄ nisi probetur. reg. ꝑsum. f. de reg. iu. in. 6. Rñdeo, ꝙ non licet notoria ignorare. c. j. de postu. ꝑlat. & q̃s existimabit Rodulphū ignorare aduentum do. Rotomagen. q̃ pluribus diebus & ebdomadis iam aduenerat in Delphinatu, & Lugduni prouinciis finitimis ꝓvinciē Aquen. & ciuitati Auenionensi? certè nullus. c. quodā, c. quāto. de ꝑsum. & facile erit, vt puto, probare, ꝙ ea die fama publica erat in ciuitate Auenionensi, ꝙ do. Cardinalis erat factus legatus etiam in prouincia ꝓuinciæ, & quod aduenerat, & Lugduni moram faciebat. Laus Deo.

RESPON. III.

Reuerendus Dñs Nicolaus Crulli vrbem ingressus, suspēsam iurisdōnē habet. Nā lex fi. ff. de offi. ꝓcon. interpretationem recipit ab officio iurisdictionis ēt voluntarię exercendæ in vrbe, rōne honoris, & dignitatis supremæ, nisi animum redeūdi in prouinciā mutarit legatus. ¶ Potestas, seu clausula derogandi omnibus regulis canonicis legato concessa, nō extenditur ad regulas Lateranensis ꝯcili de non verisimili notitia, nam concedens ipse dictæ regulæ, nullo iure derogare potuisset. quare clausulā, supplentes omnem defectum, ad ius positiuum restringitur. nam explorati iuris est Pontificem, nec contra ius naturæ minusque diuinum (nisi maxima, & urgente causa subsistente) disponere, aut prouidere posse.

SVMMARIVM.

1 *Per vrbis ingressum legati iurisdictio non extinguitur, sed suspenditur.*
2 *Potestas derogandi omnibus canonicis regulis legato concessa, non extenditur ad regulam de non verisimili notitia.*
3 *Dispensatio, per quam inducitur votum captandæ mortis, est nulla, cum iuri diuino, ac naturali rationi repugnet.*
4 *Ratio est anima legis.*

Respon. interpreta.

1 Lex fi. ff. de offi. proconsul. intelligit̄ quātū† ad exercitium, siue actum iurisdōnis exercendæ in urbe. exercitium enim deponit legatus etiam quantum ad voluntariam iurisdictionem, & quātum ad insignia ob præsentiam, & reuerentiam Papæ, a quo iurisdictionē habet, nō aūt quātū ad habitū, q̃a non ꝑdidit iurisditionē in sua prouincia. Ita Sal. in l. in hac. C. de do. hoc uult. Spe. ti. de leg. §. finitur. ver. itē q̃ cito. ꝙ l. fi. intelligat̄ q̃tū ad exercitiū in urbe, non in prouincia sua & in prin. ibi, sed si egredit̄, vt statim reuertatur, iurisdictio intermittitur, nō finit̄: & f̄m hoc intellige ff. de offi. ꝓcon. l. fi. meritò delegatus d. legati existente legato in vrbe, potuit ꝯferre bñficiū de quo agit̄. nec obst. tex. in c fina. de offi. leg. vbi dr̃, ꝙ delegatus d. legati nihil potest quāprmum legatus egressus est prouinciā, nisi iurisdictio delegati iā fuerit ꝑpetua, q̃a loquit̄ ille text. q̃ñ legatus egredit̄ animo non redeūdi, quo casu iurisdictio sua expirat ēt quo ad habitum, secus si egrediatur animo reuertendi, f̄m Host. & Card. ibi in 3. not. & Car. in c. nouit. in 6. q. e. ti. vbi ꝑcisse tenet, ꝙ in casu d. l. fin. per ingressum vrbis suspēdit̄ iurisdictio legati, nō aūt extinguitur. & ista est veritas. & ita l. illā fi. intelligūt gl. Bar. Alb. & cōiter alii ibi, & in variis locis, q̃ non refero. & iō parcat mihi Re. do. Nico. Caroli christianissimi Regis Fran. & ducis Mediolani ordinarius capellanus meritissimus, si non ꝯcurro in sententiam aliorum, qui ꝓ eo allegarunt. An uigore potestatis derogandi omnibus regulis canonicis, possit d. legatus derogare regulę de non verisimili notitia? videtur, ꝙ sic; quia in specie non repetitur inter regulas decretales, nec sexti libri, ergo erit regula

gula canonica, vt in simili dicitur in §. acti. Inst. de acti. quia ex rationibus iuris antiqui, videlicet ca. 2. de ꝯcess. pben. & c. ne captandæ, & c. 2. eo. tit. in 6. posset colligi hæc regula, facit l. j. ff. de regu. iu. gl. in rub. in 6. ex quo sequitur, ꝙ huic regulæ potuit d. legatus de rogare. & si dicatur, ꝙ huic non possit derogare tanquam sit regula iuris pontificii, certè nec aliis regulis poterit, quia omnes sunt extractæ de corpore iuris. sed ꝯns quilibet fatebitur falsum, ergo & antecedens, arguendo, ꝯsequen. destructo l. apud antiquos. C. dè fur. l. si ego. §. partem. ff. de pub act. Sed præmissis non obstā. ꝯrium suaderi pōt rationibus, vt arbitror ꝯcludētibus. Prima rō, legatus ex sua gnali ptāte nō pōt
2 derogare ꝯstōnibus† consilij. c. dilectus. primo. de præbē. & ibi Abb. in fi. iuncto d. c. 2. de conces. pb. Hinc est, ꝙ gnalis clausula derogatoria, nō obstante, nō sufficit ad derogandū ꝯstōnibus ꝯcilij, fm Arch. in c. j. de const. li 6. cum allis alleg. per Fel. in ca. nonnulli, col. 26. & seq. de rescr. verum & qui cōfert beneficia defuncti ante uerisimilem. notitiam obitus, dr̄ ꝯ̄ ꝯstōnem Lateranen. ꝯcilij impetrare, ergo &c. Minor iustificatur per text. in c. 2. de conces. preb. li. 6. ubi ꝓbatur. & ibi no. Phil. de Peru. ꝙ oīs impetratio, per quam directè, uel indirectè induci pōt oc-
3 casio captandæ mortis, † nulla est ipso, iure tanq̄ ꝯ̄ ꝯstōnē concilii obtenta, sed ista est hmōi, & ea ratione ne detur occasio captādæ mortis alienę fundatur illa regula, ut ibi ꝯcludit glossator, & uerum dicit, igitur, &c. Secundo sublata lege, nō tn̄ intelligitur sublata rō legis, si talis sit ratio naturalis. l. has oblationes. ff. de c. dimi. licèt ergo R. d. Car. Legatus poterit derogare regulæ de non verisimili notitia, nō tn̄ poterit derogare regulæ de non uerisimili notitia, non tn̄ poterit derogare rationi
4 naturali† ipsius regulæ, & sic præstare occasionem captandæ mortis alterius, vt per Fel. in ca. i. col. fi. de rescr. Tertio, ga facultas dispensandi, uel derogādi iuribus licèt aliàs latè sit interpretanda. c. fi. de simo. ubi Abb. Bart. & alii, l. 2. in prin. ff. de uerbo. obl. tn̄ non usq; adeo extendendi est, ut intelligatur in prohibitis iure diuino, vel naturali. ēt si facultas ꝯcessa sit per verba ꝓgnantia, fm Bal. Ang. & Imo. Ale. & Mod. in l. filius a patre. §. fi. ff. de li. & posth. solummodo intelligitur concessa facultas derogandi iuri positiuo. hinc clausula, supplentes oēm defectū, intelligit. iuris positiui. Abb. in ca. inter dilectos. col. 8. de fide instr. Spe. in tit. de lega. §. nunc ostendendum. ver. 18. Ale. cons. 79. in 1. parte, & alibi sæpe. sed regula de non verisimili est introducta ratione naturali, uidelicet, vt tollatur occasio delinquendi, & data ēt fauore aīæ, ut dixit gl in d. regula, ergo quantum od illam regulam non se extendit potestas legati, nisi esset expressa, & specialiter concessa, ut dixit Spec. in d. uersi. 17. Quarto, & ult. & si Re. do. Legatus habuerit facultatem derogandi, tn̄ non potuit sine cā apparente illi derogare, ga facultas dispensandi concessa per Papam inferioribus, intelligitur subsistente causa, quæ appareat tempore dispēsationis fm Inno. in c. dudum. ad fin. de elect. & ibi Ant. & Pan. in cap. at si cleri §. de adul. de iud. & in c. præterea. co. pe. de rest. cog. cum aliis alleg. p Fel. in c. ad audientiā. 2. col. 3. & seq. de rescr. & in ca. postulasti. co. 16 uer. 3. casus, eo. ti. ubi dixit no. Hic ꝑpetuo in foro ꝯtentioso ad infrigendum mille dispensationes, quas faciunt legati cum personis indignis. Credo aūt, ꝙ nec fuerit expressa ratio, nec forte subest legitima causa dispensationis, igitur &c.

¶ De transactionibus.

RESPONSVM I.

ET si Non liceat in omnibus casibus super quota decimarum (rōne symoniæ) transigere, tn̄ in casibus licitis ꝯposita trāsactio si substātialibus careat nullo iure tenet, ut puta si in ea desit capituli ac superioris consensus, si desintq; duæ partes ex tribus in c. ꝑntium. Ideo dato, licèt non concesso, ꝙ transactio d. Pet. Fran. de Malagrippa tunc Prioris, facta fuerit in casu licito, & confirmata auctoritate cap. cum careat substantialibus, nulla est.

SVMMARIVM.

1 *Transactio decimarum facta sine consensu capituli, & superioris, est nulla.*
2 *Capitulariter quicquam statuti non potest, nisi duæ partes ex tribus præsentibus intersint in capitulo cum auctoritate Abbatis.*
3 *Asserenti incumbit onus probandi.*
4 *Papa dicitur dięcesanus monachorum, & monasteriorum exemptorum.*

Respon. interpreta.

POsito ꝙ sup quotam decimarum fieri possit trāsactio in certis casibus de qbus per Abb. in c. statuimus. de transa. & essemus in aliquo ipsorum casuum, ꝙ tn̄ non affirmo. Quæritur, an stantibus ijs, q̄ in narratione facti ꝓponunt, ualuerint transactiones s. mētionatæ. Omissis superfluis de prima nō est dubio, ꝙ est mero iu-
1 re nulla, ga facta† sine cōsēsu capituli, & superioris. c. 1. & p totum, de ijs, q̄ fi. a prǣla. & si ualeat nō potuisset ualere, nisi pro tpe uitę illius Prioris, cum quo inita fuit. c. ueniēs. ubi casus expressius, de trāsac. & de ista ēt uideo, ꝙ nō hesitat, ex quo ꝑ secundā ab ea recessū ur, l. pacta nouissima. C. de pac. sed dubitatio tota ꝯsistit sup scdā, q̄ dr̄ facta p d. Pe. Frā. de Malagrippa tunc priorē, & ꝯfirmata auctoritate capituli, in quo tm̄ intrauerūt prior claustralis, tanq̄. & decē, & octo monachi ex xl. & sic minor ꝑs, Abbate suo capite ltīo spreto, & nō uacato. Hic aduertēdū ē, utrū abbas & oēs 40. monachi essent pn̄tes, & tūc sine dubio ur dd̄m trāsactionē nō ualere ex pluribus. Primo, ga fcā sine ꝯsensu capituli, d. c. j. nō. n. capitulariter† ꝑt aliqd fieri, nisi
2 partes ex tribus eorū, q̄ sunt ꝑsentes, intersit, in ca. l. nonnulli, & ibi gl. ff. qd̄ cuiusq; vni. no. l. noīatiōnū. C. de decu. li. x. Inno. & Pan. in c. ecclesia vr̄a. de elec. & in c. cum oēs. de ꝯsti. & alibi sæpe. Scdo, quia sine auctoritate abbatis ꝑsentis non potuit ꝯuocari, & cōgregari capitulū, iuxta plenè tradita p Inn. & Pan. in c. j. de maio. & ob. Tertio posito, ꝙ potuerit cōgregari, ga tn̄ ꝯtēptus fuit abbas capituli, nihil rectè, neq; ritè agi potuit. Possem multis rōnibus, & iuribus hoc comprobare, sed sufficiat allegare tex. in c. nullam. 17. q. 2. Si uero abbas, & alii monachi erant absentes, dd̄m vr̄ trāsactionē ualere, tanq̄ ltīmè ꝯfirmatā & ratificatam p capitulū. c. ꝯtingit. de trāsac. nec ob. ꝙ abb. & alii, nō fuerūt uocati, ga abn̄tes nō sunt uocādi, qn̄ agitur per alienationē rei ecclesiasticæ. c. 3. §. hoc ius porrectū. x. q. ii. auc. hoc ius porrectum. C. de sa. san. ec. Fel. & alii Mod. in c. cum oēs. de ꝯsti. tn̄ adhuc puto ꝯcludendum, transactionē hanc uiribus nō
3 subsistere. Et in primis aduertendum est, ꝙ q̄ dicit† abbatē fuisse absentem, debet ꝓbare, ga ꝑsumitur fuisse in monasterio, in quo residere tenebatur. fm Pau. de Elea. in disputatio. incip. capitulum petit. de qua meminit Fel. in ca. ex literis. de ꝓba. facit d. Barto. in l. regulati. in prin. ff. de pę. & ꝙ dixit Gan. in maleficiis, sub rubr. de multis q̄sitis, col. 8 uer. quęro pone. Scdo aduertendum est, ꝙ in themate ꝑsupponit monasteriū exēptū,
4 quo casu Papa† dr̄ dięcesanus dictorū monachorum, & monasterii exēptorum, fm gl. in c. auctoritate. de priuileg. lib. 6. uñ si cut transactio facta p abbātē, & monachos non exēptos sine consensu epi dięcesani nō tenet. c. statuimus. & c. de cętero. de transac. & abbatibus. 12. q. 2. cū si, ita non tenet facta p abbātē, & capitulum exēptō sine ꝯsensu Papæ sui dięcesani, fm glo. & scri. in cle. 1. de reb. ec. nō alie. Ale. ꝯs. 17. inci. uiso instro. col. j. in 4. li. Barb. cōsi. 40. ꝓclarè scribitur. col. 4. in prin. Ge. cōsi. 93. inci. opponitur. ubi cōsuluit conpromissum factū p abbatē, & conuentū exemptun sine cōsensu Papę nō ualere, ergo nec ēt tenebit transactio. cōpromissum. n. dr̄ transigi. auct. si vero contigerit. C. de iud. & si fortè dicatur, ꝙ p̄dicta ꝓcedunt quando monasterium exēptū nō est pleno iure submissum abbati, cui iurisdictio epalis ꝯcessa nō extitit, secus si Abbas ex priuilegio exēptionis hēat iurisdōnē quasi epalē, tunc sufficit auctoritas ipsius Abbatis fm gl. in d. cle. j. rn̄deo esto, ꝙ ita sit, ga tn̄ nō interuenit ēt ipsius Abbatis consensus, remanet cōcludendū oī ex capite hanc trāsactionem carere debitis substātialibus. Præterea licèt ipsum monasterium sit exemptū, non tn̄ credo Abbatē ipsius hr̄e iurisdōnem quasi epalē, sed illā fore penes gnalē, & supremū ministrū, seu Abbatē, cui oīa monasteria eiusdē ordinis subsunt, fm Car. ꝯsi. 47. inci. Reuer. pr̄. & Barb. in cons. 40. ex iis patet non obstare, q̄ dixi s. ꝙ Abbates nō sunt vocādi ga uerum, si præsentes ꝑn̄t soli actū ipsum expedire. Sed Prior Claustralis cū illis decē, & octo sine auctoritate Papæ, aut sui gnalis, uel saltem Abbatis, non ꝑn̄t auctorizare trāsactiones q̄ fiunt, de & super rebus monasterii, d. c. nullam. cū aliis s̄. alleg. merito ꝙ p eos solū actum est, uiribus nō subsistit. Laus Deo.

¶ De procuratoribus.

RESPONSVM PRIMVM.

QVemadmodum Enim ad futurā litē procurator dari pōt, ita ēt ad futura seu obtinenda, & renunciāda beneficia ꝓcurator constitui pōt, & maximè cum nō sit, q̄ inficiet ad acceptanda beneficia procuratorem constitui posse, & licitum sit de acceptatione ad renūciationē arguere. nec argumento opus est, vbi renūciationis uerba sunt clara, quę si clara esse negentur, non dubia esse manifestè probat, cū ꝓcuratorium sit conceptū cū libera, & sub illis uerbis, q̄cquid dn̄s facere potuisset, & sub hac promissione, promittit. n. cōstituens gratum, & ratum habiturū quicquid p procuratorem factum fuerit, quæ operantur procuratorium cum libera, & procuratorem constitutum ad renuncianda datum censeri.

SVMMARIVM.

1 *Procurator etiam ad futuram litem constitui potest.*
2 *Procurator ad acceptanda, & renuncianda beneficia constitui potest.*
3 *Argumentum a contrario sensu, ualidum est in iure.*
4 *Rescripta sunt restringenda, ne circumueniatur concedens, procuratoria uerò latè sunt interpretanda.*
5 *Procurator cum libera renunciare potest beneficia.*
6 *In claris non est opus coniecturis.*

7 *Ratihabitio*

7 *Ratihabitio domini non est necessaria in resignatione facta per procuratorē habentem ad id mandatum, aliàs secus.*
8 *Officia non repugnantia ab vno, & eodem exerceri possunt.*

Respon. interpreta.

EX proposito Themate illud potissimè in dubiū reuocatur, nunquid valeat renunciatio beneficii facta per procuratorem ad futura, siue obtinenda beneficia, siue renuncianda constitū statutum? Et breuiter scribendo, vr̄ ꝙ nullo modo valeat in primis ꝑ text. in l. itē eorū. §. sed si ita. ff. qđ cuiusq; vno. no. vbi actor constitutus ad quascunq; q̄ incidissent cōtrouersias, ipso iure nullius momēti est. vnde si istud est in actore, q ad prophana & sæcularia negotia cōstituitur, a fortiori debet esse in eo, qui ad bñficia, & ad sp̄ualia est cōstitutus. ar. c vbi periculū. de ele. lib. 6. ¶ Ad idē & sc̄do pro ista parte adducit ar. de resc. ad procuratoria, quod bonū est vt volunt Domi. de Ro. decisi. 563. inci. vtrum procuratorium. in antiq. Fel. in c. relatum. de offi. deleg. col 2. Inn. in c. cū olim Abb. eod. tit. l. & quia de iure. om. iud. Sed sic est, ꝙ ipsa rescripta nec ad lites futuras, nec ad futura beneficia extendantur. c. fi. de rescrip. cle. fi. to. ti. ita nec ēt ipsa mandata procuratorum ad obediendam in futurū bñficia se debent extendere. ¶ Tertio adducit, ꝙ ad renūciādū bñficia requirit̄ speciale mandatū, vt no. Card. in cle. 1. in 7. nō. & in 1. opp. de renun. ar. c. fi. de proc. lib. 6. arguendo de matrimonio carnali ad spirituale, de quo bonū est ar. c. sicut vir. 7. q. 1. & tale mandatum speciale super bñficio nondum obtento interuenire non potuit, cum qualitas non possit esse sine subiecto. ca. cum Marthæ de cele. mis. non dēt igitur tale mandatum ad futura beneficia renunciāda valere. & pro ista parte facit text. in l. si quis mihi bona. §. sed utrum. in princ. ff. de acq. hær. & quod decidunt Dom. de Rot. dec. 563 in antiq. ¶ Istis tū̄ non obstantib. ꝯtrariā partē credo de iure veriorē, & ꝙ immo possit dari procurator ad futura beneficia renuncianda, ꝓbatur
1 in primis per text. in l. 3. ff. de proc. ubi & ad litē † futuram pōt dari procurator, & istud non habet dubiū, Imo. ut uoluit Spe. in tit. de proc. aut fuit ꝓcurator simpliciter cōstitutus, ēt ad futura constitutus censet, ut ēt tenuit Pau. de Leaza. in cl. 1. de ꝓc. licet de hoc ultimo *cōis* sit in ꝯtrariū, tū̄ Ro. in ti. de ꝓc. dec. 412. fuit dubitatū. dicit ꝙ per maiorē partem Dominorū fuit ita conclusum, & determinatum. & spec. in d. titu. de proc. §. 3. uer. sed quid si procuratorium dicit ita fuisse obtentum. si ergo simpliciter datus extēdit ad futura, quanto magis ubi hoc exp resse cauetur prout expresè cautū fuit in casu nr̄o, ubi & de obtentis & obtinēdis, & renūciādis fuit data facultas, ut in mandato procuratorio continet. ad id ꝓbandū adduco, nā cū idem ius sit acceptandi & renūciandi, arg. l. datū. & ibi Bald. ad hoc no. C. de le, & in l. 3. §. cū Titio, ff. de adi. leg. & est in ar. tet. in capit. uerbum. de pœn. di. 1. Et clarum sit procuratorem ad
2 bñficia acceptanda† constitui posse, vt probant deci. Rot. 171. no. ꝙ in antiq. & 173. no. ꝙ, in eiusdē. & Rot. in dec. 529. vtrum possit in eiusdem & in deci. Ro. in nouiter collectis, decisio. 4. vtrum quis possit. in titulo. de procurat. in nouiter collectis. & tenuit. Arch. de conces. preb. c. ne captandæ. lib. 6. ergo eodem mō poterit constitui ad renunciandum. Tertio, & vlt. pro hoc adduco, exp̄sè deci. Ro. in primis deci. 529. in tit. de proc. in antit. vtrum possit quis constituere procuratorem ad acceptandum, & permutandum beneficia in posterū obtinenda. & rn̄det, ꝙ oēs Dn̄i tenuerūt, ꝙ possit. ad idē est alia dec. Ro. in nouiter collectis. dec. 4. in tit. de ꝓcu. vtrū qs possit. idē dicit, ꝙ oēs dn̄i ēt ita tenuerunt. pro quo est ēt alia deci. Ro. 242. inc. nota, vbi quis. in ant. dū vult, ꝙ cōstitō procuratoris facta ad renunciandum certū bñficiū, qđ tpe ꝯstōnis nō erat cōstituētis, nō
3 valet, ēt si tpe ꝑmutationum esset dn̄s: quasi innuat secus † esse si ad incertū bñficiū fuerit ꝯstitut᷒, qa tūc valebit, ēt si ex post facto ad constituentem ꝑuenerit. Nec ob. all. in ꝯtrariū, in primis non ob. tex. in l. item eorū. §. sed si ita. quia illud iō est, ꝑp transgressionē mādati. vt vult ibi gl. & gl. in l. 3. de ꝓc. Nec ob. ex secundo ar de mandato procuratoris ad rescriptum delegatorium, quia dico, ꝙ licet in multis conueniant, in hoc tū̄ differunt, vt expresè dicit Fel. in c. relatū. ver. sexta dr̄ia. de off. de.
4 le, licēt n. prohibitū sit per legem rescriptū extēdi † ad futuras ꝯtrouersias. c. fi. de resc. tū̄ hoc nō inuenit̄ ꝓhibitū in procuratore, imo ꝑmissum, vt ff. de ꝑc. l. 2. & 3. & rō diuersitatis pt̄ assignari, qa in īpetratione rescriptorū sæpe circūuenit cōcedēs, & vt plurimū surreptitia īpetrant, idcirco adeo strictè intelligunt. c. sedes. de resc. cx. & c. cū in multis de rescr. in 6. sed non sic in mandato procuratoris, qđ fit a constituente, & non īpetrante. iō in fauorē ipsius cōstituentis latius est interpretādū. Nō ob tertio dum dr̄, ꝙ ad renūciandū requiritur sp̄ale mādatum &c. Nā rn̄deo, ꝙ iste procurator, q̄ renunciauit, habuit ad hoc sp̄ale mandatū, vt expresè cantant verba procuratorii in st̄ri, ibi, sp̄aliter, & expresè an ipsius, &c. Et posito, ꝙ illa verba
5 de essent, adhuc tū̄ cū datus sit ꝓcurator † cū libera, renūciare potuisset, iuxta tex. in ca. qui ad agēdum de procu. & iste liberā hēat per illa verba in istr̄o apposita, quicqd dn̄s facere potuisset, si presens esset. quę verba faciunt procuratorē cum libera, vt vult Bar. in l. procurator, cui libera. ff. de proc. & idem Bald. ibi. & Bal. in l. j. C. de bo. mat. & Ant. & Inn. in c. fi. de dila. cum ꝓcor. adductis per Phil. Fran. idē tenentē in d. c. q ad agēdum. Et posito adhuc, ꝙ illa uerba deessent, sunt tū̄ alia in instr̄o mādati, q̄ ēt hoc importent: ꝓmittit. n. ꝯstituens id gratum, & ratū habiturum qcquid ꝑ procuratorē factū fuerit. q. verba important mādatū cū libera, vt dicit Bar. in d. l procurator. ꝑ tex. in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & cuius doctr. sequit Phil. Fran. in allegato c. qui ad agendū. in vltimis verbis. vnde ex oīбus s̄. adductis resta ttale mandatū fuisse sufficiens ad renūciandū beneficia postmodū obtenta. ¶ Ad f̄m dū dubitat̄, nunquid illa clausula, toties quoties, aliqd operet̄, &c. dico, ꝙ opat̄, & istud est clarū ꝑ l. sicut in annos. ff. qui. mo vsusfr. amit. & l. fideicommissa. §. si quis decem. iuncta glo. ff. de lega. ij. Et posito, ꝙ nihil operet̄, tū̄ ꝑ hoc non minus ipsum mandatū extendit ad beneficia obtinenda, cum illud† exp̄ssis verbis ꝯtineat in instr̄o mā-
6 dati ꝓcuratorij. Ad tertium. in quo dubitat̄, nunqd resignatio facta uirtute mandati egeat ratihabitione dn̄i? Br̄ rn̄dendo di-
7 co, †ꝙ non, cū iā extructa sit, & firma absq; alia ratihabitione, per tex ꝙ ibi no. in l. licēt. ff. de iudi. & no. in c. cum cām. de test. & tunc tantummodo est necessaria ratihabitio, cū resignatio fit ꝑ eū, q̄ nō est ꝓcurator, vt uult. Arch. in c. cū in tua. de ꝯsue. li. vj. & Rota. deci. cclxxxix. incip. not. ꝙ non ꝓcurator. in anti. ¶ Ad quartum, dum dubitat̄ nunquid vicarius. cum esset constitutus procurator ad signandū, potuerit conferre? br̄ rn̄deo ꝙ sic, dummodo habeat specialem facultatem beneficia conferendi, iuxta c. fi. de offi. vic. li. 6. nec aliquid sibi obstat, ꝙ fit ꝓcurator. constitutus ad resignandum, tum quia non resignauit, tum ēt quia, cum hic simus in uoluntarijs, potuisset & resi-
8 gnare, & conferre, cum ista† adinuicem sibi non repugnēt, iuxta l. si consul. ff. de ado. & l. accipientis. ff. de auth. tut. cum vulg. ¶ Ad quintum, quoquæritur, an mandatum sit sufficiens ad actionem in eo comprehensam dico, ꝙ sic, tum quia adest speciale mandatum cum libera, tum quia expresè cōstituens dat facultatem procuratoribus agendi quicquid ipse dn̄s posset, ꝑmittentes illud, & ratum, & gratum habiturum, & etiā in specie fuerunt constituti ad renunciandum quæcunque beneficia constituentis siue obtenta, siue in posterum obtinenda.

De Arbit. & arbitrato.

RESPONSVM I.

LIcèt Arbitratores etiam die feriata in honorem Dei laudare, & arbitrari possint, etiam citatione peremptoria ad sententiam audiendam prætermissa. Nihilominus compromissum per domi. Ant. ex una, & distributorem, ac capitulum ex altera collatum in Re. do. electum Aptensem, & domi. Guliel. nullo iure subsistere potuit, nam d. An. pupillus sine tutoris auctoritate compromittere non potuit, minusque etiam distributor sine consensu capituli aliquid agere non ualuit. Ideo compromissum huiusmodi subsistere non posse indubitati iuris est. Nec distributiones quotidianas, quæ tantum interessentibus, & diuinis deseruientibus debentur, prædicto d. Anto. deberi constat, licèt ætatis dispensationem obtinuerit, & consequenter fructum, ac distributionū quotidianarum, nisi saltem per alium ex forma, dispensationis, & f̄m fundationis legem, & consuetudinē deseruit in diuinis.

SVMMARIVM.

1 *Sententia arbitratoris lata die feriata in honorem Dei tenet.*
2 *Sententia arbitra. tenet absque citatione peremptoria ad audiendum sententiam.*
3 *Publicus sine auctoritate tutoris compromittere non potest.*
4 *Beneficiatus non potest fructus beneficij ad uitam alienare, nisi necessitatis, uel utilitas ecclesiæ id exigat.*
5 *Distributor non potest aliquem ad distributiones quotidianas sine consensu capituli admittere.*
6 *Arbitri, & arbitratoris potestas à compromisso dependet.*
7 *Dispensatus super ætate, etiam quò ad fructus, & distributiones censetur dispensatus.*
8 *Distributiones quotidianæ debentur solum interessentibus, & in diuinis deseruientibus.*
9 *Testator potest capellæ patronatæ in diuinis conditionem imponere.*
10 *Laudum cōtra iuris regulas, consuetudinem, ac mentem statuentium latum, est nullum.*
11 *Non adimplenti non est adimplendum.*
12 *Dispositio referens intelligitur omnia includere, quæ in relato continentur.*
13 *Argumentum a contrario sensu, etiam locum uendicat in dispensationibus beneficiorum.*

Respon. do. Ioan. Fran. Rip.

Respon. interpreta.

Contulit Re.do.legatus capellaniam Antonio, olim minori x.annis, cum dispensatione super defectu ætatis, cum derogatione iuris patronatus clericalis, & cum derogatione fundationis, qua cauetur dictam capellaniam non debere conferri, nisi idoneo ad celebrandum. &c. Et cum hoc, ꝙ dictus Anto. teneatur per idoneum presbiterum in diuinis deseruiri facere, iuxta fundationis continentiam vsque quo erit ætatis legitimæ: mandauit que dicto Anto. fructibus, redditibus, iuribus vniuersi plenariè responderi: ad cuius capellę possessionem receptus fuit per capellanum d. ecclesiæ, & cum hoc, ꝙ idem do. Anto. deseruiri faciat dictæ capellę iuxta continentiam suę prouisionis. ¶ Exinde subrogata est lis, & controuersia inter distributorem, ac capitulum ex vna, & d. Anton. ex altera, super distributionibus quotidianis, & anniuersarijs, quas capitulum prætendit nō deberi do. An. Super qua differentia extitit compromissum in Re.do. electum Aptensem, & do. Guli. de Girandis canonicum Vasionensem, qui tulerunt laudum, & sententiam, per quam in effectu ordinarunt dicto Ant. esse respondendum de laudemiis, & anniuersariis vna cum arreragijs tanquam viro beneficiato, & aggregato in ecclesia Insulana. Quæ sententia lata fuit (vt prætenditur) non vocatis canonicis, nec citato capitulo, & die feriato ob festum diui Hiero. Nunc quæritur de duobus. Primo, an laudum sit inualidum? Secundo, an sit iniquum: attento, ꝙ ex forma fundationis, & ex tenore statutorum, & etiam creditur de iure, quod beneficiatus tenetur deseruire ecclesiæ, aliàs non debet percipere redditus eiusdem.

Qui veritas est, viam veritatis mihi manifestare dignetur.

¶ Videtur præmissum laudum valere non obstantibus quę in præmissa facti narratione deducuntur. In primis non obsta. ꝙ sit latum die feriata in honorem Dei, quia licet sententia iudicis lata tali tempore non valeat. l. fi. C. de feri. neque etiam sententia arbitri, s̃m gl. in l. si de meis. §. ex compromisso. ff. de arb.

1 Sententia tamen† arbitratoris tenet, quia laudum arbitratoris habet instar transactionis, quæ die feriato etiam in honorem Dei fieri potest. l. non minorem. C. de trans. & in d. l. fi. in uerbo, transactiones loquantur. & ibi in specie no. Bald. illum texs. ad hoc. Et idem tenuit Spec. in titu. de arb. §. sequitur, ver. sed nunquid amicabilis compositor. & Bar. in l. si feriatis. ff. de arb. Bald. in leg. fin. C. de contrahen. emp. & in cap. j. de fer. Panor. in cap. Quintauallis. in decimatertia differentia. de iureiu. & ista est cōmunis Doc. sententia, ut per Lanf. de Oria in materia de arb. car. 6. uer. 14. ¶ Non etiam obstare uidetur, dum dicitur non fuisse citatos canonicos ad audiendum proferri laudum, quia licet non ualeat sententia iudicis parte non citata peremptoriè ad audiendum sententiam. c. consuluit. de of. de. l. properandum. §. & si quidem C. de iud. & l. ad peremptorium. ff. e. neque ēt valet sentētia arbitri, l. diem proferre. §. si quis litigatorū. ff. de ar.

2 tñ abiq; citatione† perēptoria ad sñiam audiendū, valet sñia, siue laudū arbitratoris, qui prius auditis partibus fuit informatus de negotio, s̃m Bal. in l. fi. C. de ꝯh. emp. & Lanfra. de Oria. in d. tractat. de arb. chart. 6. q. x. ¶ Sed altius consideranti mihi ꝯria opi. uisa fuit verior rationib. subsequentib. Et primo quia

3 Ant. olim sine auct. tu. nō potuit cōpromittere, cū fuerit† pupillus. l. si pupillus ff. de arb. qđ est verum, ēt si compromissum sit factū a pupillo in casib. in qbus aliàs iure quodā spāli haberet legitimā psonam standi in iudicio, rō q non pōt alienare nō pōt compromittere. c. cū tpe. de arb. & dicā. j. licet ergo pupillus possit in casu isto stare in iudicio, nō tñ sequitur, ꝙ pōt compromittere, & sic alienare, ita signanter determinat Ioā. Bap. de Peru. in trac. de arb. li. 2. c. 19. Nec obst. si dicatur verum esse, nisi sit pmissa pęna, & datus fideiussor de obtemperādo, vt dr in d. l. si pupillus, quia illud, qđ ibi dicitur, pcedit quātum ad effectum, ꝙ pęna possit exigi a fideiussore, non ꝙ valeat cōpromissum, neque laudū, s̃m d. Ioan. Bapt. in loco præalegato. Secundo r̃ndeo, ꝙ ille tex. loquitur in si. pupillo proximo pubertati, qui naturaliter obligatur, meritò pro tali obligatione potest interuenire fideiussor. obligari. §. dicendum. ff. de fide ius. Secus aūt est ī pupillo fideiussore pximo īfantiæ, q neq; ēt naturaliter cōpromittēdo obligatur. l. 1. ff. de noua. quia q cqd videt ignorat. l. j. C de fal. mo. & ita tenet glo. in d. l. si pupillus. In casu aūt nostro cū psupponat Antoniū esse in 8. aut. 9. anno, dicitur esse proximus infantiæ, s̃m gl. in l. pupillū. in princ. ff. de reg. iu. & Inst. de sti. §. sed quod diximus. declarat Bart. in l. 1. ff. de noua. ubi vult, ꝙ diuiso tēpore, qđ superest ab infantia vsque ad pubertatem p medium, cognoscat an qs sit proximus pubertati, an infantiæ. ¶ Secundo beneficiatus† nō pōt

4 ad vitam suā alienare fructus beneficij. cle. 1. de reb. eccl. nō ali. nisi necessitas, vel ecclesię vtilitas ita exigat, vt ibi dicitur, ergo ēt nō poterit super fructibus, seu redditus compromittere qa regula ē approbata, ꝙ is q n̄ pt alienare, n̄ pt cōpromittere. c. cū tpe. vbi Pan. no. de ar. tradit Dec. cō. 44. col. 2. & in specie, ꝙ beneficiatus non possit super fructibus benefici; futuri cōpromittere, voluerunt Ant. Imo. & Pan. in d. c. cū tpe. Soc. in ꝯ.

5 si. statim allegando. ¶ Tertio sic probatur, distributor sine† cōsensu capituli nō pōt aliquem ad distributiones quotidianas, & similia iura admittere. c. quanto c. pastoralis. de his, quæ fiūt a præl. sine consensu cap. non ergo possunt compromittere. consequentia patet ex his, quæ s̃. scripsi. nā qui non potest alienare, nō potest compromittere. d. c. cum tempore. & maximè compromittere de iure & de amicabili compositione in arbitratores, vt factum fuit. nam tale compromissum habet instar transac. §. 1. in Auth. ut. di. iud. in glo. c. exposita. de arbi. vbi glo. constat autem distributionem, & punctuatorem habentes nudum officium distribuendi, & punctuandi sibi a capitulo concessum non posse super distributionibus, & obuentionib. ecclesiæ transigere sine consensu capituli c. de cetero. cap. veniens. de transa. ergo non etiā poterunt compromittere. Imò dñs Prepositus platus d. ecclesiæ, solus sine consensu capituli, non potuisset sup fructib. & obuentionib. ad ipsum, & capitulum simul spectantibus compromittere, s̃m Spec. tit. de arb. §. restat ver. sed nūquid clericus. & Soc. in consil. 28. prosequendo ordinem. col. xij. lib. j. minus ergo cōpromittere potuerunt punctuator, & distributor. Et licet quidam canonici compromissum approbauerint, nihil refert postquā capitulariter non consenserunt: ad hoc. n. vt consensus canonicorū noceat capitulo, oportet, ꝙ talis consensus sit prestitus in cōi s̃m gl. in l. sicut. ff. quod cuiusq; vni no. & in c. cū oēs, vbi Abba. & alij, de consti. Inn. in c. in Genesi. & in c. auditis, de elec. Ex his apparet cōpromissum fore nullius momēti, & ꝯñr (vt dictū est) laudū

6 super eo latū nō valere. l. Pedius. §. j. ff. de arb. nā† arbitri, & arbitratoris potestas a compromisso dependet. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arb. cum igitur partes non potuerint dare potestatem arbitratoribus arbitrandi, concludit arbitramentum latum fuisse per non habentes potestatem, ergo &c. ¶ Circa scdm vr̃ dicēdum, ꝙ dicta sñia fuerit iuridica, & iusta, quia licèt aliàs de laudemiis, anniuersariis, & distributionibus quotidianis nihil deberetur canonico, nec beneficiato non valenti propter ętatis defectum deseruire in diuinis, tñ fallit nisi sit cū eo plenissime dispensatum sup ætate, puta si id fuerit in dispēsatione dictum, ꝙ p oīa habeatur pro maiori, s̃m Panor. in c. ex rōne. in fi de æta. & quali. īmo glo. ibi vr̃ velle, ꝙ dispen-

7 satus sup ætate† ēt ad fructus, & distributiones quotidianas cēset dispēsat⁹. In ꝓposito casu Re. D. Legatus dispēsauit spāliter sup ætate quo ad fructus vniuersos, & redditus, & iura, de quibus voluit sibi plenarie r̃nderi. Ponderra verbum, vniuersos, ergo ēt de laudemiis & anniuersariis, quia qui totum dicit, nihil excludit. leg. a procuratore. C. mand. cap. solitæ. de maio. & obe. Ponderandū est ēt verbū, plenariè de omnibus sibi r̃nderi. c. ꝗquam. in verbo, plenariè restituat. de cēs. lib. 6. faciūt q̃ ad propositum Fel. in c. conquestus. de fo. compe. ¶ Verum mihi medullier cōsideranti tam iuris regulas, q̃ mēte fundatoris, ac ēt Reu. do. Legati ꝯriū verius visum fuit. Primo de iure cōmu-

8 ni distributiones† quotidianæ, quæ beneficia manualia dīr, debentur solum interessentibus in diuinis deseruientibus. ca. licèt. de preb. adeo, ꝙ contraria consuetudo non valet. ca. vni. de cleric. non residend. libro. vj. similiter anniuersariorum, & mortuariorum emolumēta solum deseruientibꝰ sprꝏstanda sunt. d. c. vnico. §. fi. cum igit Anto. olim per se, nec p aliū deseruierit, non video cām quare sibi de hmōi mortuariis. & distributionibus, distributor teneat r̃ndere. Secūdo ex pcepto fundatoris tenetur de seruire psonaliter, & interesse omnibus horis canonicis, & missam celebrare, & aquā b̄ndictā sup tumulo ipsius fundatoris deuota mēte spargere, & in casu ꝯrio ordinauit alium idoneum psentari debere, & ꝯñr voluit nō deseruiētē, ipso iure bn̄ficio esse priuatū, nā si vult aliū pñtari, in necessariū an̄cedēs vult bn̄ficiū đ iure vacare, qa nō pt pñtari ad bn̄ficiū, nisi vacet saltē de iure, vt vult Gemi. p illū text. in ca. licet eps. de pb. li. 6. & Ro. dec. 365. de iure pa. Lu. Ro. cōsi. 465. in

9 re pñti. potuit. n. testator ordinariè, † ꝙ nō deseruiens capellæ suæ patronatę in diuinis sit ipso iure priuatus, maximè accedēte consensu Episcopi. c. significatum. vbi Abb. de præb. qui cōsensus Episcopi presumitur interuenisse saltem ex diuturnitate temporis s̃m Arch. in c. nemo. de. consecra. dist. j. Romana. consi. 477. in casu propositæ consultationis. Fely. in c. de quarta. col. 4. de præscrip. Pan. in c. de cura de iure patrona. ¶ Tertiò, ex statutis, & consuetudine ecclesiæ tenetur beneficiatus interesse, & deseruire in diuinis; alias priuat distributionibus quotidianis & anniuersariis, pro rata temporis, quo cessauerit a seruitio. quę statuta cū sint rōnabilia, & canonis non obuiēt institutis, proculdubio obseruanda sunt. c. cū oēs. de cōst. c. cū aliqbus. de rescr. lib. 6. c. cōstitutū. de verb. sig. eo. libr. cum

igitur

igitur secundum iuris regulas, secundum statuta ecclesiæ, & m voluntatem fundatoris non debeantur disttibutiones ei, qui
10 non seruit, non possum approbare † laudum dominorum arbitrorum, qui hanc capituli, & distributoris exceptionem nõ
11 admiserunt. Quarto, non adimplenti † non est adimplendum. l. cum proponas. C. de pac. hic autem Antonius fuit receptus cum hoc, quòd seruiret per alium in diuinis. Item cum hoc, ꝙ solueret capam iuxta formam statuti: quare cum non adimpleuerit pro parte sua, rationabiliter denegantur sibi ecclesiæ prouentus. & si dicatur statutum non valere tanquam inducens simoniam, c. de simoniam, c. Iacobus. de simo. respondeo verum, si solutio capæ cederet ad commodum bursale canonicorum, & beneficiorum, secus si cedit ad ornamentum diuini cultus, vt in casu nostro. c. significasti. de ele. c. significatum. de preben. & ita declarat Panor. in dicto c. Iacobus. quare cum istud statutum valeat, dico esse casum ad literã, a contrario sensu, in dicto ca. Iacobus quod capitulum potest retinere obuentiones, & distributiones non soluenti capam, iuxta seriem statuti. Nec Antonio suffragatur dispensatio do. legati, quia facta fuit sub conditione, si per alium idoneum deseruierit vsq; quo peruenerit ad legitima ætatem. Potuit enim collatio, & dispensatio fieri sub tali conditione. cap. relatum. de cleri. non resi. per quem ita determinat Gemi. consil. 84 incip. quia istud dubium. collu. ij. quare cum hactenus non deseruiret per idoneum vicarium, & sic defecerit conditio, videtur, quod non solum obuentiones, & distributiones possint denegari, quinimmo quod a beneficio possit amoueri, vt dicitur in d. c. relatum. accedat quod Re. do. Lega. non solum voluit, quòd per idoneum vicarium deseruiat in diuinis, sed vnum plus voluit, quòd deseruiat continentiam fundationis, & consequenter, quod nisi deseruiat per alium, ꝙ sit ipso iure priuatus beneficio, quia ex serie fundationis non deseruiens illico, ipso facto priuatur, vt s. probaui. Nam cum Re. do. Legatus se referat ad fundationem, perinde est ac si specificaret omnia, & singula, quę in ipsa fundatione disponuntur, secundum Bald. in l. si defensor. §. qui interrogatus. per illum tex. ff. de interro. acti. quia
12 dispositio† referens intelligitur omnia includere, quę in relato continentur. l. qui sic. ff. de ver. oblig. Tanta enim debet esse obligatio in termino referente, quanta est in termino relato, secundum Bald. & Ang. in l. si prior. per illum text. ff. sol. matr. vel dato, ꝙ do. legatus dispensauerit, ꝙ possit omnes redditus & prouentus consequi deseruiendo per alium idoneum, non tamen dispensauit, ꝙ non deseruiendo per alium possit prædictas distributiones, & obuentiones obtinere. Immo contrario sensu Re. do. Legatus voluit, ꝙ nisi deseruiat per alium idoneum, ꝙ nihil habeat. ꝙ argumentum a contrario sensu est validissimum. l. j. §. huius rei. ff. de off. eius. & etiam habet locum
13 † in dispensatione ad beneficia, & in quibuscunque literis gratiosis, & priuilegijs, secundum glo. in ca. licet. de priuileg. lib. vj. Ex hoc apparet, ꝙ est fragile fundamentum, si dicatur, quod hic puer vult deseruire per ipsum, tñ quia non est idoneus, iuxta tradita in c. super ordinata, de præben. & in c. ex eo. de elect. libr. vj. Ideo Re. do. Legatus ita demum voluit de fructibus sibi responderi, si per alium idoneum, iuxta continentiam fundationis, deseruiuerit in diuinis, vt s. aliunde ostensum fuit.

Respon. acutissimi I. V. D. Ioan. Franc. Ripen. a sancto Nazario, explicit Lib. j.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium librum Secundum absolutissima Responsa:

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De restit. spo. & remed. Cano. reintegranda.

RESPON. I.

CVm Gaucherius bonę fidei, iustique tituli sit possessor, Quintella verò male fidei existat, certetq; de expresso dolo, & lucro captando in præiudicium dicti Gaucherij, certè ex aduerso nihil proponi potest, cur ipse Gaucherius à petitis dictæ Quintellæ non sit absoluendus, nec remedium reintegrandæ malæfidei possessori contra iusto titulo, bonaque fide possidentem ex communi sententia cōpetit.

SVMMARIVM.

1 *Remedium canonis reintegranda, non competit malæ fidei possessori.*
2 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, & quomodo procedat in donatione.*
3 *Nemo se iuuare potest ex eo, quod nititur impugnare.*
4 *Iuramentum habet vim clausulæ, rato manente pacto.*
5 *Non obseruans contractum iuratum, ipso iure cadit a cōmodo contractus.*
6 *Donatio rei alienæ quomodo, & quando valeat.*
7 *Remedium cano. reintegranda, non datur contra possidentem cum titu. & bona fide.*
8 *Iudex in iudicando non habet recedere a communi opinione Doctorum, aliàs facit litem suam.*
9 *Exceptio doli, & fraudis, quandò obstet agenti recuperanda.*

Respon. interpreta.

REmedium Canonis reintegranda, 3.q.1.non † cōpetit malæfidei possessori ẜm Imo. in c. sæpe. de resti. spo. Soc. in l. rem quę nobis. in 4. dubitatione. 2.q. prin. ff. de acq. pol. & in consil. 39. col. 3. li. 3. Alex. consi. 94. lib. 5. ideo dixi istud remediū non competere Quintellæ, quia mala fide possideret, si possessio aliqua apud eam esset, quod non credo, vt ĩ. ostendā. ꝙ sit in mala fide, ostendo: quia sciebat Tonetam esse excōicatam, ex eo, qa ꝯuenerat donationi sibi factæ per Peronam, in nō alimētando eā vt iurauerat, & ꝑñr sciebat dñium bonorū donatorū retro translatū fuisse in ipsam Peronā iuxta. l. 1. C. de dona. q̃ sub mo. & l. si qs maior. C. de trans. ꝙ aũt sciret Tonetā ꝯuenisse, & ob id fuisse excōicatā, ꝓbaui in consilio meo, quia nemo pt ꝑtendere ignorantiā excōicationis publicatæ. c. 1. de postul. præla. Nec huic fundamento obstat, dum dr̄, ꝙ in casu isto non pt hr̄e locum dispositio l. 1. ex eo, qa in ꝯtu donationis est appositum pactum, ꝙ Perona possit, & valeat in casum ꝯuentionis capere de fructibus bonorum do-
2 natorū ꝓ se alimentando: vñ talis ꝓuisio † hı̄s dēt facere cessare ꝓuisionē legis. l. fi. C. de pac. couē. maximè qñ ꝓuisio legis est inducta de iure speciali, vt in casu d. l. 1. ẜm Barto. in l. si cū dote. in prin. ff. so. ma. & in l. & hēt. §. 1. ff. de pc. qa ad istud rñdi, ꝙ illa rła ꝓcedit qñ pactū, ꝓ qđ qs sibi ꝓuidet, est obligatorium, nā tunc tenet illi ꝓuisioni stare, secus si prouisio sit collata in libertatem sibi prouidētis: nam tunc est in arbitrio suo illi stare, aut ad ꝓuisionē legis reuerti. verba. n. ꝓuisionis sonant, ꝙ Perona possit capere, qđ verbū possit, denotat liberā facultatē, q. d. si velit, possit capere: sin aũt aliter sibi prout iuris fuerit ꝓuidere, ẜm gl. in l. sæpe audiui. ff. de offi. ꝑsi. Pau. de Ca. ꝯs. 295. si dicta pignora. col. 2. ẜm antiq̃ imꝑssionem. cū igiť hæc ꝓuisio nō sit ꝑcisa, sed facultatis, nihil habet obstare ꝑmissa regula. Scđo rñdeo, ꝙ dicta regula ꝓcedit vbi ꝓuisio hoı̄s esset gñalior & pinguior, q̃ ꝓuisio legis: secus eꝯ ẜm gl. & Sal. in d. l. fi. Ias. in l. 2. C. de iu. emp. Lu. Ro. sin. suo 292. in 2. parte, incip. legatarius. dicit. n. Rom. licèt testōr ꝓ legato dederit legatario speciale hypothecā, non tñ cessabit hypotheca gñalis a lege ĩtroducta ſpāli fauore legatorū, vt in l. 1. & 2. C. cō. đ leg. ad hoc alle. tex. singularē in l. fundus. de an. leg. ff. facit, qa remediū ordinariū ñ facit cessare extraordinariū, qđ ꝓuidet pinguius & gñalius. l. in ꝓuinciali. §. ꝙ si socius. ff. de no. ope. nun. vbi Bar. & scribē. & imò dicebat Bal. in l. vbi adhuc. C. de iu. dot. ꝙ si mulier prouideat sibi de ſpāli hypotheca in certo fundo in casum dotis restituēdæ, nō tñ cessabit ꝓuisio legis, q̃ vult ſpāli fauore dotis cetera bona fore hypothecata: ĩ casu nr̄o pinguior & gñalior est ꝓuisio d. l. 1. qa ꝓuidet tā circa fructus, q̃ circa dñiū, & possessionē. Tertio rñdeť, ꝙ ꝓuisio hoı̄s facta in vno casu, facit cessare ꝓuisionē l. ĩ casu prouiso, nō in alio, ẜm Bar. in l. si ꝯstāte. in prin. ĩ q. 5. q. 2. ff. sol. ma. Ale. ꝯs. 126. col. fi. li. 5. & Bar. in d. l. si cū dotē. vbi dicit ꝙ ista regula ꝓcedit vbi prouisio hoı̄s, & legis tēdūt ad idem, secus si ad diuersa. In casu aũt ꝓposito, ꝓuisio hoı̄s tēdit ꝓuidere in casu, quo donās velit stare ꝯtui, ꝓuisio legis tēdit ad ꝓuidendū casu quo donās velit discedere a ꝯtu. ergo cū tēdāt ad diuersa, vna nō facit cessare aliā. Nō ob. dū dr̄, ꝙ pęna d. l. j. & l. si qs maior. C. đ trāſ. cēseť remissa ꝑ Peronā eo ipso ꝙ egit ad obseruātiā ꝯtꝰ, sicut de dño q petijt pēsionē ab emphyteuta q ceciderat a iure suo, nā petēdo vr̄ caducitatē remittere, vt ꝑ Alb. & Mod. ĩ l. 2. C. de iu. emp. qa ad istud ēt rñdeo multipliciter. Et primò, ꝙ posset ꝓcedere si Toneta acceptasset petitionem, & se satisfacere, & adimplere ꝯuēta obtulisset, secꝰ si petitionem impugnauit, & petita adimplere contempsit, prout fecit. ex eo
3 enim † ꝙ quis impugnat, non potest se iuuare, regula ex eo. de reg. iur. in 6. cum suis concor. Secundò respondeo, ꝙ si ēt petendo obseruari conuenta censeať remissa pęna resolutionis ꝯtus, cāta ꝑp ꝯuētiones ꝑdictas ꝑteritas, ñ tñ cēseť remissa pęna ꝑp ꝯuētiones futuras, sicut nec dñs remittēdo caducitatē cātā, intelligiť remittere caducitatē cātā ꝑp pēsiones in futurū nō soluēdas, vt ꝑ gl. & Doc. ĩ d. l. 2. In ꝓposito licèt Perona ꝑ petitionē suā petēdo obseruari ꝯuēta, cēseať remisisse pęnā resolutionis donōnis cātā tꝑe petitiōis ꝑp denegata alimēta, tñ qa Toneta exinde post iudiciū inchoatū & finitū, cessauit ĩ solutione alimētorū ipo iur̄ resoluta, iterata fuisset donō, & si ꝯriū diceremꝰ, ꝯtumacia, & mora ipsiꝰ Tonetę ĩ ñ parēdo iudicato, & nō adimplēdo, sibi foret ꝓficua, & dānosa Peronę instāti, ꝯ c. mora. de reg. iu. in 6. & petitio iudicialis, q̃ magis hēt grauare morā debitoris, induxisset liberationem a mora, si amplius nō posset Toneta morosa incidere in pęnā. possē ista cōprobare ex plurib. sed qa patēt ad sensum naturalē, nō aliter ĩstabo, sequēdo tex. in l. scire oportet. §. sufficit. ff. de exc. tu. & frustra leges, & similia allegamꝰ, vbi naturaliter sentimus, ẜm Philoso. relatū ꝑ Mod. in l. illā. C. de col. Ter-
4 tiò qa iurm̄ † hēt vim cl'ę. rato manēte pacto. d. l. si qs maior. si couētus ad obseruātiā ꝯtus, recusat parere, qs dubitabit ꝙ is q obseruabit ꝯtū ꝓ parte sua virtute clausulę, rato manēte pacto, poterit saltē ex eo ꝙ alter regsitus nō adimplet, allegare aduersariū incidisse in pęnā d. l. si qs maior. nō obstāte petitione sua, cui alter ꝯdixit, seu parere ꝯtēpsit, & est casus ĩ d. l. si qs maior. & in l. q fidē. ff. de trāſ. Ad tertiū dū dr̄, ꝙ error iuris intricati excusat a ꝑiurio, aliter nō rñdeo, qa indubitati iu-
5 ris est, ꝙ nō obseruās ꝯtū † iuratū ipso iure cadit a cōmodo ꝯtus. d. l. si qs maior, & expeditū est, ꝙ si donatarius nō ꝑstat alimēta ꝓmissa ēt simplici ꝓmissione absq; iuro, ꝙ ipso iure ꝑdit cōmodū donōnis. d. l. j. & vbi est casus legis nulla pt subesse dubitatio. l. ancillæ. & ibi Bal. C. de fur & sic cum Toneta, & Quintella scirēt donōnē factā ꝑ Peronā esse resolutam, & dñiū retro translatū in ipsam Peronā, bñ seqť, ꝙ cū mala fide Quintella acceptauit donōnē bonorū, q̃ sciebat aliena, merito ei dēt denegari remedium canonis reintegrāda, vt dixi s. Ex alio ēt dico remediū dicti canonis nō ꝯpetere ipsi Quintellæ, qa ꝯstitutū, cuius ꝑtextu ꝑtēdit se fuisse in possessione, est nullū, ex eo qa ꝯtus donōnis factæ Quintellæ nō valuit,
6 vt probaui latius in alio ꝯsi. Nō ob. dū dr̄, ꝙ donō † rei alienæ valet, qa rñdeo, ꝙ donō rei alienæ nō valet, qa donō est donidatio. i. dñij trāslatio, qđ dñium nō pt trāsferri ꝑ non dñm. & ꝙ nō valeat, est tex. in l. in ædib. §. fi. ff. de dona. & si dicatur, valet saltē quo ad trāsferendū vsucapiēdi cōdōnē, & sic quantū ad trāslationē possessionis, toto tit. ff. & C. ꝓ dona. Itē valet q̃tū ad obligandū donātē de euictione. l. Aristo. §. Labeo. ff. de dona. rñdeo dupłr. Primò, ꝙ ꝓcedūt ꝑmissa qñ donās donat rē alienā ignorāti eā esse elienā, secus si scięti: tūc talis ꝯtus a lege

a lege dānat, nec ēt transfertur vsucapiendi cōdictio. l. 2. ff. pro dona. nec ēt donās ei tenet de euictione ſm glo. in d. §. Labeo. qn̄ ergo donat res aliena ſcienti, donatio (maximè in pῡudiciū dn̄i.) est totaliter nulla. d. l. 2. ergo ēt cōstituerit nullū. & si dicatur licèt ꝯctus nō teneat in pῡudiciū veri dn̄i, tn̄ possessio trāsfertur. l. si aliquā rē. ff. de acq. poss. qa verū est, si trāsferat p verā traditionē, secus si per fictam, puta per precariū, vel constitutū, ſm Pau. de Cast. & Soc. in l. 1. §. si vir vxori. de acq. poss. ff. cum ergo Toneta donauerit bona aliena Quintellę scieti vt s. pbaui, sequit ꝯclusio, ꝙ donatio nō tenuit, & cōsequenter nec constitutū. Quartò dixi remediū canonis reintegranda, nō cō
7 petere cōtra Gaucheriū possessorem † cū tit. & bona fide, ſm Bar. in l. rē q̄ nobis. ff. de acq. poss. Non ob. dū replicat ꝙ plures sunt qui tenent oppositū, quia rn̄deo dupliciter. Primo, ꝙ opinio Bar. est *communis* ſm Soc. in ꝯs. 309. in tertia parte. vnde in iudicādo ab ea nō est recedendū, aliàs iudex † faceret litē suam
8 ſm Bar. in l. cū, plaris. ff. de re iud. Scd̄o rn̄deo, ꝙ istud ꝯriū dēt itelligi qn̄ singularis successor habuit titulū a vitioso auctore. opinio Bar. & cōis loquit in singulari successore hn̄te cām ab alio bonæfidei possessore. Ita ego ꝯcordo opiniones istas ꝯrias in c. sæpe. de resti. spol. & reperio, ꝙ hāc cōcordiā tradidit Soc. cōs. 266. col. 6. lib. 2. Gaucherius aūt possidet cū titulo, & bona fide, & habuit cām a d. Borelli auctore bonæfidei, ergo &c Nec obstat qđ dr̄, ꝙ opinio Bar. fundatur in l. siue aūt. §. si duobus. ff. de publi. & consequenter debet intelligi eo casu, quo titulus hr̄ a diuersis psonis, put ille tex. loquir, secus si ab eadē, qa tunc prior dēt præferri. l. quoties. de rei vēdi. C. ad istud omissa disputatione, an cōis opinio quę generalis est dēat restringi ad istos terminos tn̄ nihil facit ad casum nr̄m, qa Gaucherius habuit suum titulū a dicto Borelli. Quintella verò habuit a Toneta, & sic a diuersis, ergo sumus in terminis dicti §. si duobus Quinto, dixi donationem factā Quintellę, fuisse fcām in fraudē futuræ donationis faciendæ d. Borelli. & sic in fraudē futuri creditoris, rōnibus de quibus abūdè in primis allegationibus, qbus non video aliqd obstare, ex ijs q̄ in cōtrarijs allegationibus ad eneruādas conjecturas, & fraudes deducunt. Iō aliter sup hoc nō insistā, sed circūspectus, & prudēs iudex ipse poterit oīa rimari, & si factū, & seriē rei ꝯsiderabit diligēter, occulta fide cognoscet. Ad illud autem, qđ dr̄, ꝙ exceptio fraudis venit opponenda & discutiēda in iudicio, petit ex eo, ꝙ ad reuocādū alienata in fraudem creditorū agendū sit actione reuocatoria. § item si quis in fraudem. Inst. de act. Exceptio doli & fraudis nō vr̄ obstare agenti remedio canonis reintegrāda, cui nulla exceptio ꝓprietatis obijci pōt, ſm Alex. cons. 90. & seq. li. 5. Deci. ꝯs. 57. col. 1. ad istud. n. rn̄deo, ꝙ illud, ꝙ dr̄, ꝙ exceptio proprietatis
9 non possit opponi agēti possessorio † recuperandæ, ꝓcedit nisi sit talis exceptio, q̄ ita cōcludat in possessorio, sicut in petitorio, ſm Bal. in rub. de pace. Cōstan. in verbo, restituit. p ca. accepta. de resti. spo. Rota decis. 16. in nouis Alex. in l. naturaliter. §. nihil cōe. vbi ēt Bal. ff. de acq. pos. In ꝓposito exceptio fraudis, q̄ cōcludit, ꝙ donatio fuerit facta in fraudem Borelli & Gaucherij, eodē modo cōcludit, ꝙ cōstitutū in ea donatione appositū fuerit in fraudē factū. Iō sicut exceptio doli obstaret agenti petitorio, ita obstabit agēti possessorio.. Er ꝙ exceptio doli, ꝙ concludit ꝯ possessorē, sit admittēda, voluit Ang. in l. dolo. ff. de excep. Et maxime ꝯ agentē remedio cano. reintegrāda, qđ nō competit malæfidei possessori, vt s. deduxi in primo fundamēto. Satis ex ijs puto resoluta, q̄ latius contra consultationem meam obijciuntur, absoluendumque fore Gaucherium possessorem cum titulo oneroso & bonæfidei a petitis per Quintellam, q̄ cum mala fide, & expresso dolo certat de lucro capiendo in pῡiudicium, & odium dicti Gaucherij. Laus Deo.

RESPONSVM II.

REmedium Canonis reintegranda, nō solū possidenti per constitutū cōpetit, sed ēt fictè possidenti competere iudicatum est, atque etiam prior vigore constituti possidēs, posteriori actualiter possidenti etiam in petitorio præfertur.

SVMMARIVM.

1 *Remedium canonis reintegranda, competit etiam possidenti vigore constituti, cum is verè possideat, qui per constitutum possidet.*
2 *Remedium canonis reintegranda, etiam ficto possessori competit.*
3 *Prior posidens vigore constituti, etiam in petitorio præfertur posteriori actualiter posidenti.*

Respon. interpreta.

NOn est dubitandum, an remedium † canonis reintegranda, 3 q. 1. cōpetat possidēti vigore ꝯstituti, quia possessio acquisita per constitutum est vera possessio, & dicitur verè possidere is, qui vigore constituti possidet, licèt actus acquirendi possessionem dicat fictus. l. quod meo. vbi Alexan, & Mod. ff. de acq. poss. Quinimò sunt qui velint, ꝙ remedium dicti canonis non solū competat vero possessori, vt est possessor vigore constituti, sed ēt cōpetit
2 † ficto possessori, vt est possessor, in quē sine ulla apprehēsione p se, vel aliū eius noīe facta lex ipso iure trāsfert possessionē ſm Soc. in l. rē quæ nobis in 5. q. ff. de acq. pos. vbi istud expressè firmat, ꝑsupponēs nullū dubiū esse, ꝙ nō competat possidēti in vim constituti, qa illa est vera possessio, & ꝙ etiam datur tale remedium ficto possessori, quòd plus est, sequitur Bald. in rub. de causa possess. & proprie. & Deci. cons. 84. excellentissimi doctores. & ꝙ competat possidenti in vim constituti, tenent Alex. & alij, quos deduxi in meo consi. in hac causa reddito. Et pro certo in hoc non est hæsitandum, & adducta pro Guid. Papæ q. 112. loquuntur in petitorio, videlicet in casu l. quoties. C. de rei vendi. & faciunt pro hac opinione, quia *communis* est sen-
3 tentia, ꝙ prior † possidens in vim constituti præferatur in petitorio, iuxta terminos dictæ l. quoties. & ibi Ias. in quinta limitatione. Ergo idem dicendum in possessorio. Laus Deo.

RESPONSVM III.

LIcèt agens narrando proponat rem pleno iure ad se pertinere, ex medio verò concludendi petat se spoliatum reintegrari, ex huiusmodi propositione remedium canonis reintegranda, deductum videtur, cum qualitas actionis propositæ ex medio concludendi dignoscatur. Ideo Ioannes Fabri proprietatis cessionarius possessionis iudicium intentatum rectè prosequitur, vitio litigiosæ possessionis, non obstante.

SVMMARIVM.

1 *Ex medio concludendi cognoscitur, quòd iudicium fuerit intentatum.*
2 *Remedium canonis reintegrandæ, competit cessionario proprietatis.*
3 *Vitium litigiosi non inducitur per cessionē ꝓprietatis, de qua nō contēditur.*
4 *Multa conceduntur in consequentiam, quæ principaliter non concederentur.*
5 *Tertius pro iure, & interesse suo, potest litem ab alio institutam prosequi.*

Respon. interpreta.

IN causa præsenti, constat ex medio concludendi, intentatum fuisse remedio canonis, reintegranda. 3. q. 1. quia in conclusione petitur spoliatum re-
1 integrari, nam ex medio † concludendi cognoscitur quę actio fuerit intentata, secundum Barto. in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. pet. Nec refert, ꝙ in narratiua sit dictum, rem ad agentem pleno iure pertinere, quia non inspicitur narratio, sed conclusio. ita in terminis nostris consuluit Dec. cons. 136. in causa reuerendi. hoc sic præsupposito, videtur, quòd Io. Fab. cui fuit cessa proprietas vineæ, & domus, de cuius possessione contenditur, rectè possit prosequi iudicium intentatum per Antonium de Ilia cedentem, non obstante vitio litigiosi, quia
2 † in cessionarium proprietatis transit remedium canonis reintegranda, vt consuluit Bald. cons. 309. super quo. lib. 3. & firmat Soc. in l. rem quæ nobis. ff. de acq. pos. & comprobaui in c. sæpe. col. 6. ver. 3. quæritur, an competat cessionario de restit. spolia.
3 Non obstat vitium litigiosi, quia per cessionem † proprietatis, de qua non contenditur, non inducitur vitium litigiosi. auct. litigiosa. C. de litig. & si dicatur vitium litigiosi. auct. litigiosa. C. de litig. & si dicatur vitium litigiosi esse super possessione, de qua contenditur; respondetur, ꝙ Antonius de Ilia non potest dici alienasse possessionem: quam non habebat, & quam non fecit per cessionem proprietatis alienam, vt de se patet. Iura. n. quæ loquuntur de cessione possessionis litigiosa intelliguntur ex parte rei, non ex parte actoris. Et si instetur dicendo, quòd actio siue condictio ex d. canone reintegranda, erat litigiosa, aduertendum est, ꝙ Ant. de Ilia non cessit condictionem ex d. canone reintegranda, nec possessionem principaliter, sed solum proprietatem cum iuribus ipsius proprietatis, & non condictionem ex dicto canone, quæ est actio personalis. Instit. de actio. §. in ꝑsonam. Et si dicatur quo mō ergo iure Io. Fab. potest prosequi istud iudicium? Respondeo, ꝙ hæc actio, siue cōdictio transit in cessionarium proprietatis in consequentiam, ne penes eum sit proprietas inutilis. vt dixi tenere Bal. & Soc. ubi aūt actio quæ denegabat trāsit ī consequētiā proprietatis,
4 nō incurrit uitium litigiosi, quia multa † conceduntur in ꝯsequētiā, quæ principaliter non concederētur. l. quidā. ff. de acq. re. do. l. in modicis, cum gl. ff. de contra. emp. ponas exemplum in iure patronatus, quod transit in laicum in cōsequētiam uēditionis uniuersalis, quod tamen de per se non potest alienari, c. ex literis. de iure patrona. & istud probatur in d. l. fin. C. de litig. ubi in consequentiā diuisionis trāsit res, & actio litigiosa in alterū absque pœna litigiosi. Comprobatur, quia pendēte lite super possessione, uel actione ꝑsonali, nō ꝓhibet litigās aliena re proprietatem, c. 1. & ibi no. de confir. uti. uel inuti. ergo satis datur intelligi, ꝙ nec ēt prohibet alienare iure, & actiones, q̄ transeunt in emptorem siue cessionariū ꝓprietatis, alioquin p indirectum nō posset alienari ꝓprietas. Preterea, cum dictus Ioan. Fab habeat proprietatē absq; uitio litigiosi, non ꝓhibet pro iure, & interesse suo prosequi iudicium possessionis, quia
5 tertius † pōt proseq litem ab alio institutā. C. cū sup. de re iud. c. ueniens. de testi. tradit Bal. in auct. nunc si hr̄s. C. de litig. &c.

De causa possess. & proprie.
RESPON. I.

COllatio facta ab ordinario Carpentoratē. existenti in quasi possessione, quādam capellā conferēdi D. Hieronymo in pīudiciū patronorū, ipsorū institutione de D. Gulielmo secuta nō obstante, s̄m ea q̄ pponuntur, de iure valida est, p̄sertim attenta quasi possessione, scientia, vsu, & patientia dictorum patronorum comprobata, nam huiusmodi quasi possessio in similibus causis singularis speculationis est.

SVMMARIVM.

1 *Collatio est fructus iuris cōferendi, præsentatio est fructus iurispatronatus.*
2 *Ad possessorem, seu quasi spectat ius conferendi in præiudicium eorum, ad quos spectat præsentatio.*
3 *In materia collationis, præsentationis, & iurispatronatus, quasi possessio est principalis intentionis.*
4 *In quasi possessione tria requiruntur, videlicet scientia seu patientia aduersarii, item ius proprium, nec non, & bona fides.*
5 *Malæfidei possessor non facit fructus suos.*
6 *Scientia, & patientia aduersarij, articulanda, & probanda est.*
7 *Episcopus præsumitur scire qualitates beneficiorū existentiū in sua diœcesi.*
8 *Vnicus actus electionis, præsentationis, & collationis, quasi possessionem ipsorum actuum acquirit.*
9 *Collationes sine scientia patronorum, sunt ipso iure nullæ.*
10 *Beneficia in dubio præsumuntur libera, & non patronata.*
11 *Sola fama excusat a mala fide, necnon a causa temeraria, & iniusta.*
12 *Extincta descendentium linea, & sic agnatione, ius patronatus extinguitur, & ecclesia libera efficitur.*
13 *Iuspatronatus non præscribitur contra ecclesiam, quæ semel libera fuit.*
14 *Ex non vsu quasi possessio iuris patronatus amittitur, & ecclesia libertatē præscribit.*
15 *Clausula, si non sit atteri ius quæsitum, in rescriptis tacitè subintelligitur.*

Respon. interpreta.

PVnctus huius controuersiæ (vt mihi vr̄) totus consistit in quasi possessione vigore conferendi capellam, de qua agitur: in qua quidem quasi possessione ordinarius Carpentoratensis esse prætenditur in præiudicium patronorum, medio duarum vltimarum collationum immediatè præcedentium. Et vt cognoscatur, q̄ punctus ad hoc reducatur, subijcio duas verissimas conclusiones. ¶ Prima
1 conclusio, collatio, † est fructus iuris conferendi, & p̄sentatio est fructus iurispatronatus s̄m Pan. post Inn. & alios in ca. consultationibus. de iure pat. Inn. & Ant. in c. 2. de in integ. resti. & in c. in literis, de restit. spo. & alibi sæpe. ¶ Secunda conclusio,
2 ad possessorem, seu † quasi spectat ius conferendi in præiudicium etiam eorum, ad quos spectat præsentatio secundum Rotam decis. 476. de iurepat. in antiq. Inn. & Pan. & alij in d. ca. 2. de in integ. rest. & in c. cum olim. & c. cum ecclesia Sutrina. de caus. poss. & proprietatis. cū solitis ɔcord quas breuitatis cā omitto. Ex his infertur, q̄ si dicamus eēm fore in possessione liberè cōferēdi, necessario sequat̄ ɔcludēdū, q̄ collatio p̄dictæ capellæ facta p ipsum valuerit in pīudiciū patronorū. hinc cōsuluit Car. q̄ collatio facta p Papā ēt non facta mentione iuris patronatus valet, qñ eps est in quasi possessione liberè ɔferendi, & patroni in quasi possessione præsentandi. ita Card. consi. 69. quo ad primum. vers. ad s̄m dubiū. Dec. consi. 117. col. 2. vbi alia adducit. Ex qbus concluditur, q̄ in ista materia est attendē
3 da † quasi possessio, & in specie, & in terminis nostris ita concludit Rota decis. 457. sub rub. de impetra. & colla. in anti. Si verò dicamus episcopum non esse in quasi possessione liberè cōferendi, collatio vtpotè facta sine consensu patronorum erit ipso iure nulla. c. decernimus. 15. q. 7. c. illud. vbi Pan. & alij de iure pat. cum cōcor. ¶ Restat ergo discutere vtrū eps Carpentoraten. dicatur in quasi possessione liberè conferendi in præiudiciū patronorū. & prima consideratione visum fuit, q̄ nō. nā quasi possessio, seu ius liberè cōferendi ēt cuilibet rei incorpo
4 ralis, non acquirit̄ nisi tribus † cōcurrentibus. primo nisi data scientia primi possessoris. l. 2. C. de seruit. & aq. & in nostris terminis tenet Cald. consi. vlti. in tit. de cau. pos. & proprie. Pan. & alij in d. c. cū olim. & d. c. cū ecclesia Sutrina. Bar. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de iti. actuq; pri. & rō est manifesta, qa subiectū huius quasi possessionis est vsus, & patientia aduersarij. l. quoties. ff. de seru. q̄ patiētia nō pōt esse sine sciā, ergo necessario requiritur sciā. Scdo requirit, q̄ eps cōferat iure suo libero, & nō iure deuoluto. l. fi. ff̄ queād. seru. amit. Tertio requirit̄, q̄ bona fide conferat, credens sibi ius istud conferēdi cōpetere. l. 1. §. Aristo. ff. de aqua quot. & esti. saltē quantū ad effectum, vt collatio valeat, s̄m Pan. in d. c. cum olim. & d. c. cū ecclesia Sutrina. quē oēs nemine discrepante ibi sequuntur. & rō est euidens, qa vt
5 s. dixi, collatio est fructus iuris cōferendi, ergo malæfidei † possessor non facit tales fructus suos. c. grauius. de rest. spo. l. in fundo, l. ex diuerso, ff. de rei vend. Constito ergo de mala fide, collatio cassāda erit, vt p Ab. & alios vbi supra. ¶ Istis attentis, bñ vr̄ dicendū Epo per dictas duas collationes non fuisse requisitā quasi possessionē liberè conferendi, qa nō ɔstat in pcessu. q̄ patroni habuerint sciam geminatæ vocationis, & duplicatæ collationis, q̄ scīa erat pbanda pro parte dicti do. Oliuarij, vt concludit Bar. in l. 2. C. de serui. & aqua, & in l. 1. §. deniq;. ff. de
6 aqua plu. arc. vbi instruit nouos practicantes, vt articulent † de scientia aduersarij, & pbent. sequit̄ Pan. cons. 23. col. fi. in 2. parte. non etiam apparet de bona fide do. Epi ɔferentis, q̄ credide rit vti iure suo, qa p̄sumit̄, q̄ sciret dictā capellam fore iuris pa-
7 tronatus laicorū, nā Episcopus † præsumit̄ habere notas qualitates bñficiorum existentium in sua diœcesi s̄m Host. & Ioan. And. in d. c. cū nostris. de ɔces. præb. Fel. in c. in nostra. de rescr. ista sunt, q̄ ɔtra do. Hieronymū Oliuarū valdè vrgent. ¶ Sed vlterius consideranti mihi ɔ̄ria snīa visa fuit verior, qa ex vnica
8 † electione acquiritur quasi possessio iuris eligendi, & ex vnica præsentatione quasi possessio p̄sentandi, & ex vnica collatione quasi possessio conferēdi, cū sint actus, q coiter nō solēt fieri nisi a possessoribus s̄m gl. Inn. & alios in d. c. cū olim. & d. ca. cum ecclesia Sutrina. & probat̄ in c. ex literis. de iu. patr. & in d. c. consultationibus. eo. tit. & Inn. in ca. 2. de in inte. resti. Pan. & alij in c. querelā. de elec. & alibi sæpe. Nec ob. p̄missa. primo nō obstat dum dr̄, q̄ hæc ɔclusio pcederet, si patroni sciuissent, & passi fuissent, quia esto q̄ ita sit, tñ ex serie facti ɔstat de sciētia patronorum. & q̄ ɔstet, ostēdit̄ sic, patroni p̄sentauerūt D. Gulielmum ad dictā capellā tanq̄ vacantē p mortem quōdam D. Claudij prædecessoris immediati: cui eps liberè, & iure suo ordinario contulerat tāquā vacaret p resignationem factā ex cā permutationis per Paulum. ex hoc colligo scientiam patronorum, quia nisi ipsi sciuissent collationes factas, & illas approbassent, non dicerentur vacare per mortē dicti Claudij, sed per resignationem Pauli, qui añ dictas collationes ex præsentatione patronorum fuerit institutus, in tantū, q̄ obtinēs beneficiū patronatus sine consensu patronorū, dr̄ vsurpator, & occupator. c. ex insinuatione. de iur. pat. & collationes etiam factæ si-
9 ne † scientia patronorū sunt ipso iure nullæ, vt s̄. dictū fuit. & ibi no. Pan. sed per mortē vsurpatoris non dr̄, nec pōt vacare, vt no. in c. susceptū. de rescr. in 6. necessario sequit̄ si vacauit p mortem dicti Claudij, q̄ valuerit eius collatio: valere autē non pōt, nisi p̄supponamus acquisitā quasi possessionē ɔferendi ipsi Episcopo, acqri aūt nōn pōt quasi possessio, nisi data sciā, & patiētia, ergo a primo ad vltimū restat corrollariè dicēdū, q̄ ipsi patroni sciuerunt, & passi fuerunt. Nō ob. dū dr̄, q̄ reqrit̄, q̄ Eps ɔtulerit bona fide, credens ad se spectare ius ɔferendi, quia in casu isto ēt Episcopus qui contulit erat in bona fide, & credidit ad se spectare, qa oīa beneficia in diœcesi spectant ad eius collationē. c. omnes basilicæ. 16. q. 7. c. sic quidam. & c. regenda,
10 10. q. 1. & in dubio † bñficia præsumunt̄ libera, & non patronata, s̄m Archid. in c. decernimus. 16. q. 7. Panormit. in d. c. querelam. in 3. not. Deci. consi. 117. col. 1. & consequenter cum ius cōe, & iuris præsumptio sit p ordinario collatore, legitimè potuit credere sibi licere iure suo conferre, argumento c. ad decimas, de rest. spol. lib. 6. fortius concludit Pan. in d. ca. cum olim. & dicto c. cum ecclesia Sutrina. & in c. si diligenti. de prescri. & Bartol. in d. §. hoc interdicto. q̄ quælibet probabilis coniectura sufficit ad causandam præsumptionem bonæfidei, & excluden
11 dam præsumptionem malæfidei. & in pposito dñt, q̄ † sola fama, q̄ ius conferendi cōpetat alicui, excusat a mala fide, quāto fortius dispositio iuris cōis. Nec obstat ɔ̄ria presumptio, quòd presumitur scire omnes qualitates bñficiorum existentium in diœcesi, & sic scire capellam fore iurispatronatus laicorū. Ad istud rñdeo multipliciter. & pro fundamento responsionum præmitto vnam tritam, & cōem ɔclusionem, q̄ bona fides nō solum ex iustis, sed etiā ex temerarijs, & iniustis causis cāri pōt s̄m gl. in l. 1. C. vbi cau. stat. quam ibi multū cōmendat Bal. & sequitur Alex. cons. 127. visā inquisitione. col. 3. volu. 4. & q̄ temeraria causa excludat malam fidem possessoris, est tex. quem ibi no. Are. & Ias. in d. l. clā possidere. in prin. ff. de acqui. pos. & Bar. in l. 1. §. per seruum, qui in fuga. ff. eo. Barb. cons. 28. col. antepe. vol. 2. redeundo ad propositum, si ordinarius, qui contulit, sciebat capellam, de qua agit, esse iurispatronatus, & sciebat, quòd erat iurispatronatus ex fundatione Simonæ, relictæ quōdam Ioānis Pelizerij, q̄ reliq̄t ius patronatus filijs, & descendētibus Rostagni de Arnulphis, aliàs de Buso: quorum descendētium
12 linea extincta † est, & ɔsequenter extinctum ius patronatus, & ecclesia effecta libera, vt traditur in c. 1. de iur. patr. hac de causa potuit legitimè credere sibi licere iure suo ɔferre dictam capellam, qa asserti patroni nō sunt de descēdētibus dicti Rostagni, nec de agnatione. & nō esset ponere os in cœlū, nec a iure deuiaremus tenere q̄ ad assertos patronos non spectat iuspatronatus dictæ capellæ, cum (vt dixi) nō ɔstet, q̄ sint de descēdētibus suprascriptis. Nec qcq̄ facit si diceret̄, q̄ Ioanna Algesse mater

mater Margaritæ, quæ præsentauit d. Gulielmum, præscripse
13 rat iuspatronatus, qa ꝯ ecclesiam† semel effectam liberã nõ p̃t
laicus p̃scribere iuspatronatus s̃m Panor. consi. 106. versi. secũ
do principaliter. in 2. vol. Car. in cle. si plures. in 5. q. de iure pat.
Alc. consi. 75. visis, in fi. vol. 4. licèt possit p̃scribere ꝯ veros pa-
tronos, s̃m Io. And. in c. quod alicui. de regu. iur. & istam distin
ctionem comprobaui hoc anno in rub. de iud. Ex his apparet,
ꝙ dicta Margarita nec ius hẽt, nec quasi possessionem assertã
iurispatronatus, merito episcopus potuit iure libero conferre
hanc capellam prædicto d. Hierony. Oliuario. Vel aliter dico, ꝙ
vbi agitur de acquirenda possessione libertatis, quæ acquiritur
ex non vsu priuilegiati non exigitur bona fides, sed ex solo
non usu perditur. ca. cum accessissent, vbi glo. de consti. tradit
Ant. in c. peruenit. col. fin. de cens. Ius autem patronatus, quod
habent patroni, est gratiosum, & ex priuilegio ecclesiæ, vt per
Panor in c. querelam, de elec. ergo &c. Et nisi dicamus, ꝙ ex nõ
14 †usu solo perdatur quasi possessio iuris patronatus: certè im-
possibilis esset communis conclusio, ꝙ possit ecclesia p̃scribe-
re libertatẽ aduersus ius patroni, quia opponi semper potuit,
ꝙ episcopos sciebat, vel scire presumebatur, ecclesiã esse patro
natã. uel aliter posset rñderi, ꝙ mala fides prælati nõ nocet ec-
clesiæ, cui per collationes liberas acquiritur quasi possessio, ut
per gl. Panor. & alios in c. fina. de præscrip. Vel aliter repondet
ꝙ in facto presupponitur has liberas collationes fuisse factas ꝑ
vicarium & gubernatorem, in quibus non cadit p̃sumptio, ꝙ
ipsi scirent ecclesiam esse iurispatronatus, quia ipsi non sunt
qui uisitent ꝑꝑ quam uisitationem episcopus presumitur sci-
re qualitates beneficiorum, ut declarat Fel. in c. 2. colũ. j. de ex-
cept. Deci. consi. 135. in fi. Ex istis liquido constat collationem
factam d. Hieron. de iure ualidã fore. Quo fit, ut institutio dict.
Gulielmi postea secuta nullius sit roboris & momenti, & ma-
ximè attento, ꝙ est facta cum expressã clausula, si non erat al-
15 teri ius quæsitum, quæ etiã tacitè† subintelligitur. c. super eod.
de offi. delega. l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loc. pub. cum
igitur per collationem prius factam d. Hierony. ꝑ ordinarium
esset ius acquisitum per predicta, sequitur ꝙ institutio, & ꝓui-
sio dom. legati. subseq̃es nõ hẽt aliquem effectũ. Laus Deo.

RESPONSVM. II.

LIcèt In beneficialib. iudicia possessoria censeantur
habere annexam causam proprietatis, tamen
de titulo non est adamussim discutiendum, cũ sufficiat
habere titulum coloratum. Quare postquam illustris
curia Ioannem Alardi in possessione manutenuerit prioratus
de Calma, de tituli ualiditate, uel colore amplius quærendum
non est. Nam ei sufficit excludere Michaelem Rodulphi acto-
rem per non ius suum, cuius collatio, uti subreptitia, & suspen
sio facta, uiribus non subsistit. Nec eidem Ioanni obstat, quod
prioratus, de quo agitur, sit monachalis, & regularis, qui
non potest clericis secularibus conferri. Verum cum prædi-
ctus prioratus a duobus immediatè prædecessoribus seculari-
bus clericis rectus ac gubernatus probetur, ideo secularibus
in posterum clericis conferri posse decisum est. Quare ma-
nifestè costat Ioannem Alardi, michaele Rodulpho potio-
rem esse.

SVMMARIVM.

1 *In iudicio poßeßorio sufficit habere titulum coloratum, nec est de eo adamus sim disputandum.*
2 *In interdicto retinendæ is potior est, qui fidem facit de antiquiori poßeßione: & sufficit reo excludere agentem per non ius suum.*
3 *Ius conferendi de iure communi pertinet ad episcopum.*
4 *Collatio nulla nullum præstat titulum.*
5 *Gratia subreptitia est ipso iure nulla.*
6 *An verbis narratiuis, seu assertiuis notarij credatur?*
7 *Collatio facta suspenso non valet.*
8 *An prioratus monachalis vel regularis conferri poßit alijs quàm regularibus eiusdem ordinis, uel prioratus.*
9 *Paria sunt non habere titulum, uel habere, sed inualidum,*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. interpreta.

LIcèt In beneficialibus iudicia possessoria censeantur
habere annexam causam proprietatis. l. 2. §. quæ
dam. ubi glo. ff. de interdic. & ideo requiritur probatio
tituli ad colorandam possessionem, ne detur uitiosus
1 ingressus. c. j. de reg. iur. lib. 6. tamen in possessorio† iudicio non
est de ualiditate uel inualidate tituli adamussim disputandum,
seu discutiendum, cum sufficiat habere titulum coloratum,
quod maximè procedit in iudicio retinendæ, in quo militat
ratio dandi uitiosum ingressum, cum iam ingressus datus sit,
& maximè coram iudicib. laicis, qui solum cognoscere p̃nt de
nudo & mero possessorio s̃m Panor. in cap. literas. de iura. cal.
¶ Cum itaq; excellens curia præcisè aliq̃n d. Ioã. Alardi manu
tenuerit in possessione prioratus de Calma in vim tituli colo-
rati; non vr̃ ꝙ amplius sit q̃rendũ de colore, & validitate illius
tituli: sed id solum discutiendũ est, vtrũ in hoc iudicio retinen
dæ, potior sit, an Michael Rodulphi actor, an ipse Alardi reus.
Et paucis agẽdo intrepidè rñdeo ipsum Alar. potiorẽ esse, qa
ꝯstat eũ prius fuisse possessionẽ prioratus assecutũ, & ꝑ curiã
p̃cisè manutentum, annalemq; possessorẽ, & vltra fore ante li
2 tem motã ꝑ Mic. in iudicio† aũt retinendæ, uincere is debet, q
fidẽ facit de antiquiori possessione, quia iunior p̃sumit clande
stina. c. licet cãm. de prob. vbi Panor. & alij. Et docet Bar. in l. si
duo. ff. vti possi. & Bal. in l. ordinarij. C. de rei vendi. Sed si liber
validitatem titulorũ discutere, ẽt potiorẽ esse puto d. Alardi,
cui in hac cã reo satis est excludere agentem ꝑ defectum iuris
agentis, absq; eo, ꝙ teneat aliter suã possessionẽ colorare alio
titulo s̃m Cõpost. & Io. An. in c. mandatũ. de rescr. Rota, decis.
54. in antiq. Gemi. ꝯsi. 38. ꝓ clariori. in prin. si mõ demonstret
agentem nullũ hẽre ius in dicto prioratu, apparebit d. Alar. ite
rũ manutenendũ in sua vera, & iuridica possessione. ¶ Quod
ãt d. Michael actor non hẽat titulum coloratum, probatur ex
pluribus. Primo, quia titulũ hẽt a dño p̃posito monasterij de
plebe Martirũ Vlcien. ordinis S. Aug. a quo dr̃ dependere prio
ratus iã dictus, ad quem p̃positũ nõ spectat ius cõferendi. Nõ
3 qdẽ de iure cõi, quia de iure† cõi pertinet ad episcopum. c. oẽs
basilicæ. 16. q. 7. c. cũ episcopus. de offi. ord. li. 6. c. 1. de c. mona. c.
cum ex iniuncto. de hęret. Non ẽt ex priuilegio de quo nõ cõ
stet. Non ẽt ex cõsuetudine, de qua nõ appareat. Quinimo ex
productis collationibus, maxime vltimis, ꝯstat ius conferendi
spectare, & ꝑtinere ad p̃positum, & capitulum simul, & semel,
vel saltem ꝯstat capitulũ esse in quasi possessione ꝯferendi si-
mul cũ p̃posito. Ex quibus sequitur nr̃a ꝯclo, ꝙ collatio facta
Michaeli a solo p̃posito absque consensu capituli, est ipso iure
nulla, tanq̃ facta a nõ habẽte ꝑtãtem ꝯferendi. c. cũ in illis. §. fi.
de p̃ben. li. 6. c. postulatis. de cõces. p̃bẽ. & idẽ si collatio spectet
ad solum p̃positum cum consensu capituli, quia collatio facta
non habito ꝯsensu, ẽt nulla est c. j. §. 1. & ibi gl. in verbo, assensu
ne sede vacã. lib. 6. Cum igĩ collatio hmõi sit nulla vt pote fa-
4 cta absque capitulo, non præstat† titulum coloratum secun-
dum Pan. in c. quia diuersitatem. de conces. præben.
¶ Secundo, nulla est asserta collatio, quia facta Mich. vti mo-
nacho expresè professo, de cuius expressa ꝓfessione non fuit
fcã fides lĩtimè, ꝓut fieri oportuit ab ipso impetrante. c. qa cir-
ca. vbi Pan. no. de ꝯsang. & affini. & cõprobat latè Fel. in c. con
stitutus. col. 1. de rescriptis. Non. n. ita de fac li impetrasset col-
lationem prioratus ab Abbate, seu p̃posito, si non fuisset eius
dẽ ordinis, & monasterij ꝓfessus. c. nullus. c. obitũ. lxj. dist. ergo
5 si non ꝓbeẽ ꝓfessio, erit gratia† ipso iure nulla. c. postulasti. de
rescrip. facit l. si pr̃. C. de hrd. insti. vbi ꝓbaẽ, ꝙ donatio uel lega-
tũ factũ alicui vti monacho ꝓfesso, non valet si ꝓfessus non e-
rat, qa p̃fessio creditur cã finalis gratiæ, & donationis: quę si sit
falsa, vitiat grãm. l. demonstratio falsa. §. fi. ff. de condi. & demõ.
c. ex parte. c. dilectus. de ꝯcess. p̃bẽ. Gemi. ꝯsi. 119. in princ. Fel. in
c. qđ sup ijs. col. 1. de fide instr. Non obstat, ꝙ fuerit exhibitum
instrumẽtũ cuiusdã receptionis, & ꝓfessionis, de quo in folio
lxx. factæ in manibus d. Bartholo. Pascalis, quia talis professio
est nullius effectus, & ipso iure inualida, vt pote recepta a non
habente ꝑtãtem ipsam professionẽ recipiendi, vt est text. in c.
porrectũ. & in c. ad audiẽtiã, & vtrobiq; Pan. de reg. nisi. n. fue-
rit professio recepta ab Abbate, uel de eius mandato, nihil va-
let, vt ibi dr̃. Et licet idem notarius attestẽ se rogatum de com
missione recipiendi ꝓfessionẽ factã d. Barth. per vicarium dñi
præpositi: tñ sibi nõ crediẽ nisi aliter fides fiat, quia sunt verba
6 assertiua notarij eorũ, q̃ per ipsum gesta dñr. Quibus † uerbis
assertiuis non iure credit, s̃m Pan. in c. cum causam. de testi. Et
Ias. latè in l. senium. col. j. in fi. & seq. C. qui testa. face. poss. tum
quia non est credendũ notario exprimenti aliquid, qđ tp̃e in
strumenti factũ non fuit, s̃m Bar. in l. si qs in aliquo. col. fin. C.
de eden. & ibi latè Ias. & idẽ Ias. in l. nequicq̃. §. vbi decretũ. col.
xij. ff. de offi. ꝓcons. & Fel. in c. qm̃ ꝯ falsam. col. 16. de proba. prę
terea, & si ꝯstaret de cõmissione facta ꝑ dictũ vicariũ, non tñ
apparet. ꝙ vicarius habuerit ꝑtãtem subdelegandi talem rece
ptionẽ. ¶ Tertio, qa ipse Michael origine Gallus citramonta-
nus nõ potuit sine literis dimissorijs habitis a suo dięcesano, vi
delicet Archiepis. Ebredunẽsi, ordinari in Italia ab ep̃o Astẽsi,
& Salutiarũ, & ordinatus sine literis dimissorijs cõtinentibus
causam, quare remittiẽ, est ab executione ordinis suspẽsus. c. j.
7 de tẽpo. ord. li. vj collatio† aũt facta suspenso non valet. c. inqui
sitionis. de accus. c. per tuas, de simon. ca. q̃situ. de temp. ord. Et
stãtib. p̃missis nõ expediret aliter defendere tit. ipsius d. Alar
di a qbusdam obiectis, qa (vt dictũ est) satis est reo excludere a
ctorẽ ꝑꝑ defectũ iuris nõ sui. Et qa iã in uim eiusdẽ tituli ipse
Alardus fuit p̃cisè manutẽtus, attamẽ, ut nihil omittat, ad vnũ
sup quo se aduersarius maximè fundat, rñdeo uidelicet, ꝙ di-
8 ctus† prioratus sit monachalis, & regularis, ut ex concessioni-
bus

bus summorū Pontificū dr̄ apparere; quo fit, ut collatio facta dño Alardi clerico seculari sit ipo iure nulla.c.cū de beneficio de pb.li.6.& hoc ꝓprobatur ex indulto spāli dño preposito, & Capitulo cōcesso, vt nullis nisi regularibus pdicti ordinis prioratus p apostolicæ sedis legatos ꝯferat. Primo, ꝙ a duobes immediatis pdecessoribus clericis secularibus fuit dictus prioratus rectus, & gubernatus, ut ex instrīs collationū, & depositionibus testiū clarè apparet. quo fit, ut dicatur effectus secularis quātū ad hoc, ꝙ secularibus ꝯferri possit, & expressè dr̄ in d.ca. cū de bñficio.& ibi Gemi.& alij ita ꝯcludūt. Fel. in ca.eā te.col. 17.de res. Scd̄o rn̄detur, ꝙ dispōni d.c. cū de bñficio aliter fuit indulto derogatū amplissimè p reuerēdissimū dn̄m legatum habentē ad hoc spālem facultatem derogandi. nō obstat scd̄o dum dr̄, ꝙ ipse Michael est prior in data, ergo potior est iure. c.duobus.de rescrip.li.6.c.si a sede.de præb.eo. li. Quia rn̄detur

5 dupliciter. Primo, ꝙ in possessorio retinendæ, nō inspicitur qs sit prior in data, sed qs sit prior in possessione, d.c. licèt cām. qd̄ absque dubio verum est, qn̄ is, qui est prior in possessione, habet titulum coloratum.c.cum qui.de pbē.li.6.& d.c. licèt cām. de probatio. Scd̄o rn̄detur, ꝙ non potest Michael allegare bñ

8 priorem in data stante nullitate sui tituli, quia † paria sunt, nō habere titulum, uel habere inualidum.l. quoties.ff. qui satisda. coganī.cum ulga. Laus Deo. Ita iuris esse respondeo ego Fräciscus de Ripa iuris interpres, saluo saniori iudicio.

RESPONSVM III.

CVm In interdicto retinendæ is potior sit, qui de antiquiori possessione, & potiori titulo fidem fecerit, ideo d.Ioan. Alamandi in collatione prępositurę, de qua agitur, d.de Aualone anteponēdus est, qa possessionē prius obtinuit, & titulum suum meliorem esse edocuit. nam duplici collatione pro iure suo cōseruando, & exceptionis ope uti potuit, & maximè cum possessio iuncta cum titulo eiusdem datę prelationis effectum operetur.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendę, is potior habetur, qui antiquiorem possessionē pbat.*

2 *Venerabilis curia parlamenti Delphinalis in interdicto retinendæ, solet de possessione, & proprietate simul cognoscere.*

3 *An quis possit se iuuare duabus prouisionibus, & quomodo procedat, nu.6.*

4 *Idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.*

5 *In pari causa potior est conditio possidentis.*

7 *Reus pluribus defensionibus vti potest, etiam contrarijs.*

8 *Res facilius conseruatur quàm de nouo acquiratur.*

9 *Ea, quæ dependent ab animo alicuius, eiusdem iuramento ueniunt probādæ.*

10 *Regula cancellariæ non habet locum extra curiam.*

12 *In dubio standum est opinioni, pro qua iudicauit collegium, maximè collegium uenerandum Domi. de Rota.*

12 *Fama publica excusat a dolo præsumpto, delicto, ac intrusione.*

Respon. interpre.

PAucis agendo, vt consultorem decet, si omissa ualiditate titulorum utriusque partis qratur quis debeat obtinere in interdicto retinendæ possessionis huius pręposituræ, proculdubio dd̄m est, ꝙ Reue.d.Ioan. Alamandi dēt obtinere, quia probauit de an

1 tiquiori possessione.c.licèt causam.de proba.& rō est, quia prę sumitur continuata, & scd̄a posterior prǽsumitur clādestina, ut ibi dr̄, & declarat Bar. in l.si duo, ff. uti possi.& in consi.112.q dam accusatus, & Bal in l.ordinarij.C.de rei uend. Ancha.cōsi. 274.ad declarationem. Cur.senior consi.24 super eo. col. 2. & alibi sæpe.& certè isto casu non esset ulterius quærendum qs habeat iustiorem titulum, quia tunc demum in interdicto retinendæ præfertur is, qui docet de meliori titulo, quando probata est possessio æqualis tpis, secus si alter probauit de antiquiori, s̄m Bar. in d.l.si duo. Cur.seni.in d.consi.14.& cōnsi.62. col.3. Barba.consi.6. Pan.& alij in d.ca. licèt. sed quia illustr.curia parlamenti Delphinalis in isto interdicto retinendæ, solet ad fines possessorij etiā cognoscere de † titulo, ut declarat Guido Papæ q.71.& q 85. Reuocatur in dubium quis titulus horū dñorū collitigādū melius iustificare, & colorare habebat possessionē. Et prima facie uidereī dd̄m, ꝙ titulus do. de Auelona pluribus rōnibus primo quia titulus d.Io. cuius vigore adepta fuit possessio, est posterior.c.capitulum.de rescr. Secūdo habitus a legato, & titulus d.de Auelona habitus a S.Papa, & sic ꝓpter concedentis maiorem prærogatiuam præferendus.ca. si a sede.ubi casus.de præb.lib.6. Nec obstare vr̄ uinculum, super quo d.Ioan. facit suum principale fundamētum, uidelicet ꝙ ipse hēt duas ꝓuisiones, & collationes a dño legato, unam uidelicet posteriorē, alteram eiusdē date, & prius adepta fuit possessio, quo fit, ut potior sit ꝯditio possidentis, ut decidit in d.c.si a sede. in 2.rn̄so. quia rn̄det dupliciter. Primo, ꝙ d.Io. adeptus est possessionem uigore posterioris tituli, uñ non dēt hr̄e locum

3 dispō d.c.si a sede, tū qa nemo pōt se iuuare † duabus prouisionibus.c.ut quis duas.de ele.li.6.tum quia elegit uiā scd̄æ prouisionis.& sic ur̄ renunciasse primæ, ut ibi.& l.qd̄ in hr̄dem.§.eligere.ff.de tribu.& uia quā elegit, sibi pateat. regula, cū qd u na uia.de regu.iu.& c.qd̄ semel.eo. ti. in 6.& ꝙ dispositio c.si a sede.nō ꝓcedat, qn̄ uirtute posterioris tituli habiti a legato prouisus adipiscitur possessionē, suaderi pōt, quia p̄sumiī, ꝙ is qui prius habuit possessionē, prius ēt impetrauerit pp p̄u ētionem in adipiscēda possessione, q rō cessat isto casu, qa cōstat, ꝙ alio posteriori titulo adeptus fuit, uñ in claris non est opus coniecturis.l. continuus.§.cū ita.de uer. ob. Immo ex quo noluit uti prima collatione in adipiscēda possessione, p̄sumendū est, ꝙ sit

4 posterior, & sic ita se hēt oppositum † in opposito, sicut ꝓpositū in ꝓposito.c.cognoscētes.de cōst.l.fi.§.fi. de leg. 3. & stāte isto fundamento, ꝙ d.Ioā. adeptus fuerit possessionē in uia tituli posterioris, posset dici, ꝙ nullam acquisiuit possessionem pp clausulā decreti apposita in ꝓuisione do. de Auelone anteriori.c.si postquā.&c.si bñficia.de pbē.lib.vj.& c.j. de concessione preb.c.li. Scd̄o, ēt q d. Ioa. posset uti prima collatione eiusdem datæ, tñ ur̄, ꝙ dicta prima collatio nihil suffrageī pp regulā de nō uerisimili notitia, q hēt clausulā decreti, ꝯ ꝓuisiones obtentas añ uerisimilem notitiā mortis: q regula nō ur̄ discrepare a iure cōi, ut dicit ibi gl. attenta saltē rōne dictę regulę, ne dēt occasio captandæ mortis. Nec obstare ur̄, si dicat, ꝙ do. de Auelone in sua grā obtinuit derogationē dictæ regulæ, uñ ipse non dēt posse excipere ꝯ ꝓuisionē d.Io. qa dēt pati legē ꝯ se, q̄ æquā putauit ꝯ alios.c.cū oēs.de cōst.& qa ēt in priuilegiis, & gratiis hēt locū retorcutio, ꝑ regulā l.j.ff.qd̄ q̄s.iur. s̄m Bar. ī auct. quas actiones.C.de sacro.san.eccle. qa rn̄det, ꝙ in casu isto vbi adest clausula decreti, ēt ꝙ do. de Auelone nihil opponeret, tñ eius consensus nō haberet validare titulū aduersarij nullū, s̄m glo. & Pan. in c.dilecto. de pb & in c.statutū, circa fi. prin. de rescrip. in vj. tradit p Fel. in c.ceterū. col.2.eo. tit. in antiq. Ias. in l.omniū col.iiij. C.de testa. ¶ Premissis, & similibus non obstantibus arbitror contrarium iure posse defensari. & pro fundamēto do. Ioan. dico esse casum in d.c.si sede, ꝙ data paritate pferēdus est

5 prouisus a legato, qui obtinuit † prius possessionem. & eo fortius procederet ista ꝯclusio si d.Ioa. probasset horā suę collationis, quia tunc talis collatio vti certa p̄sumereī anterior collatione alterius, de cuius hora nō cōstaret, s̄m So. in l.j.ff. solut. mat. col.ij.& Dec.consi 169.col.fi. quicquid dixerit Fel. in c.pastoralis.de rescrip.q tñ nō vr̄ ab hac sn̄ia totaliter declinare. & ista ꝯclusio in propopisito nr̄o verior apparebit ex his, q subijciam pro rn̄sione eorū, q supra in ꝯriū fuerūt allegata. Non obstat

6 itaq; primò dñ dr̄, ꝙ d. Ioan non pōt se iuuare † duplici collatione.d.c.vt quis duas. qa rn̄deo verū esse ad effectū impetrandi confirmatio nē, ꝓut loquiī ille tex. & sic in iure bñficij acquirēdi, secus in iure q̄sito cōseruādo.c. post electionem. d. cōcess. pb.& ita declarat Gem. post alios in d.ca. vt quis duas. inferens in specie, ꝙ quis pōt petere possessionē beneficij virtute duplicis collationis, ēt factæ a diuersis, & ante eum idem tenet. Lap. allegat.ult. Cald.consili.7.in titu. de elec.& ratio est multiplex. primo, quia dñium acquiri non potest nisi ex vna causa, possessio, verò ex pluribus.l.3.§. ex pluribus. &§. ex ꝯrio. ff. de acq. pos. Scd̄o, qa confirmatio exigit decretū superioris, qd̄ nō pōt interponi nisi super certo.c. j.de concess.preben.lib.6. Non sic qn̄ tradiī possessio. q pōt tradi ex pluribus causis, vt latius declarat Lud. Ro.ꝯsi. 433. quo ad primū. ī ultimo dubio. uel ałr rn̄det, ꝙ c.ut qs duas. ꝓcedit agendo, tunc non pōt qs se fundare super duobus titulis, secus excipiendo s̄m Pan. in d.c. post electionem. in 3. no. ratio diuersitatis, qa reus se defen-

7 dendo non prohibetur vti pluribus † defensionibus ēt ꝯriis, reg. l.nullus pluribus. de reg. iur. inferēs, ꝙ si qs dubitat de prima ꝓuisione, impetret scd̄am, qa poterit excipiendo uti utraque. sequiī Card. in c.īter dilectos. col.fi. de fi. istr.& latius ista deducit Fel. in c.nr̄a.col.2.de rescrip. Non obstat dum scd̄o dicebatur, ꝙ dispositio c.si a sede. non procedit qn̄ prouisus a legato prius adeptus est possessionē uigore posterioris tituli, qa dico, ꝙ procedit generaliter, siue in uim tituli concurretis cū data tituli habiti a Papa, siue posterioris, siue utriusq; In primis loquitur indistinctè, & gnaliter ergo gnaliter dēt intelligi, ca. solitæ. de maio.& obed.l.de ꝑtio.ff. de publi. secūdo rō ꝑlationis est ipsa possessio. vnde nō refert, vñ habita fuerit post quā causa prelationis iustificaī. l. 1. §. & post operis. ff. de noui ope. nun. l.iiii. C.de de insti.& subst. Tertio in retinenda, & conseruanda possessione habita ex posteriori titulo possum agere iudicio adipiscendæ possessionis, vt s. latè sit ostensum fuit. a fortiori possum vti vtroque iudicio possessinis cōseruandæ, qa

8 facilius † res conseruat, q̄ de nouo acquiraī. l. patre furioso. ff. de iis q sunt sui, vel alie. iu. c.ad apostolicā. de reg. Nec ob. ēt dū dicebat, ꝙ rō c.si a sede. ea est, qa p̄sumiī, ꝙ diligentior in adipiscēda possessione, fuerit diligentior in habendo titulo, qa nec iure probatur, nec iuridica est talis p̄sumptio. Immo rō d.c.si a sede. ea fuit, quia in pari causa pro possessore iudicandum est, l. in pari. de reg. iur. ff.& reg. in pari. eo. tit. in 6.& ibi gl. expressè hoc attestaī.& rō rationis illa fuit, qa in dubio pro reo iudicandum

dū.l.fauorabiliores.ff.de reg. iur. & quia promptiores sumus in cōseruādo ius q̃ in concededo de nouo, secūdū Gemi.in. d.c. vt qs duas. & istæ rōnes militant quocunq; modo reus possideat.ergo militabit dispō.l.a Titio.ff.de ver.obl.Iustificat, qa doctores oēs, maximè Peru.in d.c.si a sede.dn̄t, ꝙ sola possessio iuncta cū tit.eiusdē datæ operat̄ effectū ꝑlationis, sed ista possessio iungit cū primo titulo, vt s̄.ꝓbaui, ergo necessariò dicendū est, ꝙ seq debeat iste effectus ꝑlationis. Preterea posset ꝓbabiliter dici, ꝙ ex quo do. Io.impetrauit duas collationes ad cautelā, licèt adeptus fuerit naturalē possessionē vigore scdę ꝓuisionis, ꝙ tn̄ aīo eodē instanti fuerit adeptus ciuilē vigore primæ collationis, nā naturalis pōt ex vna cā acqri, ciuilis ex altera. Ita Car.in d.c.inter dilectos.col.fi.tradit in d.§. ex pluribus, & ita ciuilis possessio est illa, q̃ est cā prælationis, alias si naturalis sola esset cā ꝑlationis, sequeretur, ꝙ violētus possessor, q hēt naturalem, c.i literis, de restit.spol.esset ꝑferēdus, cuius ꝯrium oēs negant in d.c.si a sede.& si dicat non cōstare, ꝙ animo adeptus fuerit possessionem ciuilē in vim pri-

9 mi tituli.rn̄deo standum esse iuramento suo in his, q† dependēt ab eius aīo secūdū gl.i c.significasti.de homi.cū vul.& prę sumitur adeptum fuisse omni meliori modo quo potuit.l. 3. de test.mil. Non ēt obstat, dū dr̄, ꝙ clausula decreti apposita in literis aduersarij inficit possessionē, quia posset esse verum nisi possessio adepta in vim posterioris tit. coadiuuaretur in vim primi tit.ꝯcurrētis cū tit.aduersarij.Nō ob.deniq; regula

10 de non verisimili notitia, qa † regula cancellariæ non hēt locū extra.curiā, secūdū Anc.col.297. efficacib⁹ Card.ꝯsi.99.dico, quòd acceptatio.Fel.in c.2.de res.Ias.l.i.col.v.ff.si cer.pe.Et ꝙ talis regula nō habeat locū ī legato tenet Rota, q ita iudicauit, vt attestat̄ gl.ibi. & licèt opinio ꝯria aliqbus fortè rōnibus iustificari possit, tn̄ in dubio standū est opinioni, pro qua

11 iudicauit†collegiū secūdū Pan.in c.prudētia.de offi.dele. maximè venerādū, & sapiētissimū collegiū dn̄orū de Rota, quo nullū aliud excellentius, & cuius decisiones iā vti cano. videmus obseruari.& licèt sup hoc puncto multa dici possint, tn̄ arbitrandū est, ꝙ dn̄i mei in iudicio possessorio retinēdæ nō debeāt in ꝑiudicium possessorii velle iudicare possessorē admonendū, qa ad obtinendū in possessorio sufficit ostēdere tit.coloratū, licèt aliquo iure in petitorio fortè possit impugnari. c.ꝯstitutus 2.de appel.c.accedens.de ac. & ita in terminis nr̄is voluit Cal.in d.consi.7.Præterea, & si aliàs regula de non verisimili ꝓcedat ēt in ꝓuisione habita a delegato, ea rōne finali, ne det occasio captandę mortis, tn̄ cū rō finalis cesset in casu isto, cessabit etiā dispō, c.cū cessante.de appel.nā in d.Io.non pōt ꝯsiderari occasio captandæ mortis sui ꝑdecessoris stante fama publica, ꝙ erat mortu⁹ ꝑ plures dies ante impetratio-

12 nem, q † fama excusat a dolo.l.cū quidam.§.qd̄ dr̄.2.ff. de acq. hære.& a præsumpto delicto.l.miles.§.mulier. ff. de adul.c.qa verisimile.in verb. loci fama.de ꝑsum.vbi Fel. & fama excusat ab intrusione, s̄m Fel.in c.in nostra.de rescrip.allegantē Old. consi.304.infrascr.allegatio.& gl.in c.j.de conces. præben.

RESPONS. IIII.

Qvemadmodum enim legatario sine licētia testatoris vel hęredis possessionē rei legat ꝙapprehēdere ō licet, ita ēt possessio beneficii collati sine collatoris vel executoris licentia a beneficiato apprhendi non posse vr̄, cū id ex stylo curiæ obseruet̄.Cōmunis tn̄ doctorū sn̄ia est in ꝯrium, nec valet argumētū legatarii ad bn̄ficiatū, cū legatari⁹ de dāno tractet hr̄dis.Beneficiat⁹ verò nemini dānū ꝑbet ex sua possessionis apprehēsione, cui sn̄iæ tanq̃ verior adstipulamur. In adipiscēda possessione sufficit possidēti excipere de meliori, & anteriori titulo, & dn̄io, & hm̄oi exceptiones ob stant agēti. In interdicto verò recuperādæ spoliatus ante oīa restituendus venit; & ibi videre licet quomodo procedat regula de triennali possessore.

SVMMARIVM.

1 *Ingrediēs possessionē beneficij sibi collat i propria auctoritate, an priuetur iure suo.& vide nu. 3.*

2 *Collatio facta per Papam, vel eius legatum tribuit plenum ius, etiam in beneficijs electiuis absq; institutione.*

4 *Pęna priuationis iuris nunquā debet imponi, nisi expresso iure caueatur.*

5 *Agenti interdicto adipiscendæ obstat exceptio dominij.*

6 *Regula de triennali possessore in quibus procedat, & quibus non vide. nume.7.*

Respon.interpreta.

Seqvendo ordinē dubitationū, q̃ ꝓponunt̄, breuibus ꝓ tenuitate ingenii rn̄debo Circa primū, vr̄ prima consideratione ddm̄, ꝙ Petro ante fulminatum ꝓcessum nō licuerit possessionē prioratus apprehendere, arg.c.auaritię.de elect.li.vj.& quia nō licet legatario sine licētia testoris, vel hr̄dis apprehendere possessionē rei legatæ.tot.tit.ff.quo.le.ergo absq; sn̄ia collatoris, vel executoris, nec licet bn̄ficiato, q assimilatur legatario, & donatario, vt no.in c.relatū.de ꝑb.eū si.Iō ꝯcludendū vr̄, ꝙ Petrus sit priuatus iure, ꝙ habebat in bn̄ficio, sicut electus.d.c.auaritię, & sicut legatarius.l.nō est dubiū.C.de legi. & facit, qa victori post sn̄iam diffinitiuā propria auctoritate apprehēdere possessionē rei sibi adiudicatæ nō licet. Sed his, & similibus non attētis, arbitror Petrū potuisse sine licētia executoris, & absq; fulminatione ꝓcessus apprehēdere possessionē: & posito, ꝙ

1 ingressus non fuerit†legitimus, non tn̄ fuit priuatus iure, qd̄ habebat in ipso bn̄ficio. & pro fundamēto præmitto, ꝙ in bn̄ficiis collatiuis tm̄ operat̄ collatio, quantū in electiuis electio & confirmatio, ꝓut no. Pan. in c.dudum.col. 3. in fin. de elec. no.etiam in c.cum olim.de causa possessio. & ꝓprie.& alibi sępe.hoc sic ꝓsupposito, infero ꝙ sicut electus, & ꝯfirmat⁹ pōt possessionē ꝓpria auctoritate apprehēdere, d.c.auaritiæ. & c. nr̄is.& c.qualiter.eo.tit.in antiq.eodēmō is, cui est facta collatio, poterit sua auctoritate possessionē ingredi. Collatio.n.fa-

2 cta per†Papā, vel eius legatum (vt in casu isto) tribuit plenum ius, etiam in beneficiis electiuis absque institutione. Pan. & Fel.in c.eam te.col.2.de rescrip.& ita vult Gem.in c.eū qui.de præb.li.vi.Ex iis patet responsio ad ꝯrium d.c.auaritiæ.quia facit pro, & nō ꝯ, inducēdo vt sup.ad dispositionem tituli, quorum legatorum, specialiter rn̄det, ꝙ ꝓcedit vbi hr̄s ꝑtēdit ex tali apprehēsione fuisse sibi ꝑiudicatum in detractione falcidiæ, vt gl.& scrib.expressè ibi declarāt.verū cū nō tractat̄ de ꝑiudicio hr̄dis, de cuius manibus est capiēda possessio, cessat interdictū; at in casu isto cū nō tractet de ꝑiudicio executoris, d̄ cuius manib⁹ erat capiēda possessio, debet ēt cessare interdictū, & sic vr̄ licuisse ipsi beneficiato cessante oī ꝓhibitione intrare possessionē beneficii.Nō ob.l.nō est dubiū, qa loquit̄ in apprehēdēte possessionē ab alio occupatā, quo casu nō licet bn̄ficiato spoliare aliū.d.c.eū q.de pb.li.6.in casu verò occurrēti ꝑsupponit̄ possessionē tp̄e introit⁹ fuisse vacātē. & reperio, ꝙ ita ꝯcludit Gem.in d.c.eū q.& Pano.in c. transmissam. de electio.dicit hāc esse *cōem* opinionē doctorū.qa tn̄ multi te-

3 nēt oppositū, & quia intelligo auditores curiæ † practicare ꝯ istā opinionē, q̃ mihi nō displicet, quam cōprobat Bellamera ꝯsi.10.col.5.Dico, ꝙ posito, ꝙ apprehensio sine sn̄ia executoris, vel collatoris nō foret lī̄ta, quantū ad producēdos effect⁹ possessoris, attamē ꝑ talē apprehensionē nō dr̄ intrusus, nec incidit in pœnā priuationis iuris sui. ita Arch. & Gem.& coincidit in d.c.auaritiæ.& ī d.c.trāsmissam.& bn̄ facit, quia pę-

4 na † priuationis iuris sui nunq̃ dēt iponi, nisi exp̄sso iure caueat.ī c.inuentū. 16.q.7.§.optimū.in Auth.de nō eligē.secū. nub. gl.in c.fi.de iure patr.cū similibus.Circa s̄m, vr̄ mihi parū expedire, ꝙ ꝓducat instrumētū scdę apprehensionis factę in executione ꝓcessus executorialis. & qa nō vidi processum ꝓbabo ꝑ argm̄ a partibus sufficiēter enumeratis: nā postquā Petrus solus est in possessione, est necesse, si alter vult agere possessorio, ꝙ agat vel interdicto adipiscendæ, vel recuperandæ.primo casu si agat̄ adipiscendæ, sufficit Petro excipere de anteriori, & meliori titulo, vt no.in c.pastoralis.de caus. poss.

5 & proprie obstat. n. agenti adipiscendæ†exceptio dn̄ij.l. si de vi.cū gl.ff.de iudi.l. certo.in l.naturalr.§.nihil cōe.ff.de acq.pos. Aut agitur interdicto recuperandæ, & tūc malè agit, cū & an̄ ipsum agētem, & post semp fuerit ī possessione, c.ꝯsultationibus.de offi. deleg.cū similib⁹. Circa tertium, maxima est hæc dubō, vt ostēdūt scripta cōmētatoris ī regula, de triēnali possessore, q est 33.in ordine.verba.n.regulę faciunt ꝓ possidēte, dū dr̄ in ea, ātiquas lites penit⁹ extinguēdo: practica vero dn̄orū auditorū est ī ꝯrū, vt attestat̄ idē cōmentator, vnde minimè vr̄ mutāda, q interpretationē certā semel habuerūt.l.minime.ff.de legi. Et istā opinionē dn̄orū de Rota credo veriorē saltē in casu supposito, ꝓ cuius opinionis veritate ostēdenda ꝑmitto, ꝙ per solam citationē executā inducit̄ litis pendētia, s̄m gl.in clemē.2.vt lite pen. Pan.& Fel.in c.cām quæ.in fi. de testi.Soc.in cōsi.38.col.4.vol.i.Scdō ꝑmitto, ꝙ ille cui post

6 apprehensam possessionem mota fuit lis, non dicitur†pacificus possessor.c.cōmissa.cum gl.de electio.li.vi.Gem.consi.78. col.3.Istis sic ꝑmisis, infero ꝙ Petrus post adeptā possessionē citatus non potest dici pacificè possedisse per cōtinuum triēnium.primo quidem triennio non, quia in illo fuit turbatus per citationem: scdō verò triennio, nec sequētibus, non, quia is cui semel mota lis est, verisimiliter debet suspicari aduersarium persecuturum litem, arg.l.i.ff.de eden.& donec suspicat turbationem motam duraturam, nō potest dici pacificè possidere. l.clam possidere.in princ.ff de acq.poss. & si ita dixeris s̄m cōmentatorē, stāte ista regula elapso triēnio suspicat ad uersariū cessisse liti, tibi rn̄sio patet ex verb.regulę ī verbo pacificè, qa verū ē elapso triēnio, quo possessor pacificè possederit: sed post mota lite an̄ triēnū possessori, nō ꝑt dici d̄ cetero ipsū pacificè possidere, vt s̄.ergo nō habebit locū regula si vlteri⁹ dixeris tenendo practicā curię, qd̄ rn̄des ad illa verba ātiquas penit⁹ amputādo, sup qb⁹ se firmat̄ cōmētator? Rn̄deo, ꝙ illa verba debēt ītelligi de ātiquis litibus pendentibus tp̄e regulę

mota

motæ ꝯ eo, qui iam possiderāt pacificè ꝑ trienniū. & sic regula illa trahitur ēt ad lites pēdētes, arg. tex. in l. antepe. & fi. C. de sacr. san. eccl. & ꝙ ita sit clarè elicitur ex verbo, motas & est participium præteriti, & ex verbis ꝓcedētibus, impetrationes quasi bet super bñficijs possessis pacificè factas. & si iterū instet, natura legis est, ꝙ propriè trahat ad futura negotia, nō ad ꝑterita. c. fi. de cōst. l. leges. C. de le. cōcedo, & dico, ꝙ regula ista trahitur ad lites antiquas motas tpe regulæ ꝯ eos, qui iam possiderāt pacificè per triennium, quia in regula ita expressè cautū reperit, vt in d. l. antep. & in fi. tñ trahi etiam debet ad lites futuras mouendas. s. post triēnium, & hoc modo † regula hēt locum tam
7 in litibus pendentibus, q̄ futuris. motis, & mouēdis ꝯ eos qui pacificè iam per trienniū possederūt. sed iste nō est casus nr̄, qa lis fuit mota ante triennium, igit̄ &c. ſm istū intellectū hæc regula non erit contra decis. Rotæ, quæ vult, ꝙ lis nunq̄ finit nisi ꝑ sñiam; non ēt erit contra cōem conclusionē, q̄ vult, ꝙ instātia de iure canonico nunquā pereat. c. pen. de iud. & iō iste intellectus est tenendus, quia minus derogat iuri communi, quā intellectus commentatoris, c. cum dilectus. de consue. cum gl. & in l. si serui vestri. C. de noxa. cum simili. Laus Deo.

RESPONSVM V.

QVasi possessio curati de Spinasijs licèt iure communi suffulta videatur, ex quo territorium de Altis ripis sub sua parochia reperit. Verum. n. verò cum possessio tanto iustior existimetur, quanto magis a iure & proprietate foueatur. Ideo nō ab re quasi possessio curati de Roseto potior iudicata fuit, cum is de antiquiori probauerit, & per plures ac potiores testes rem manifestā fecerit. Ex quibus probationibus ius cōe dicti curati de Spinasijs prorsus eliditur, ꝑsertim cū de sua quasi possessione nullam fidem fecerit, minusque eundem de Spinasijs iuuant sui testes, qui singulares dubia, & incerta deponentes, nihil præstant.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ is obtinere debet; qui habet ius commune pro se. & vide nume. 4.*
2 *Tanto enim iustior est possess. quanto magis est a iure, et proprietate causata.*
3 *In interdicto retinendæ is potior est, qui antiquiorem possess. probat.*
5 *Noua possessio stante antiqua non releuat probantem, nam clandestina præsumitur.*
6 *Testes indefinitè deponentes debēt reduci ad concordiam, vt falsitas, seu periurium euitetur. & indefinita in dictis testium non æquipollet vniuersali.*
7 *Testes deponentes contra confessionem partis, nunquam reducuntur ad concordiam ad effectum probandi.*
8 *Testes singulares non probant.*
9 *Intellectus cap. ad decimas. de resti. spolia. in 6.*
10 *Iustè possidet, qui auctoritate Pontificis possidet iustè.*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. interpreta.

PEtit Curatus de Roseto, se manuteneri in sua quasi possessione exigendi decimas in territorio de Altis ripis, & compelli curatum de Spinasijs cessare ab omni molestia, & consequenter agit interdicto retinendæ in quo concludit vt in ca. licèt causam. de probatio. & ibi Pan. no. Et quia in tali interdicto ille debet obtinere, qui melius probat suam possessionem, idcirco videndum est quis istorum contendentium melius probauerit. vr̄ primo aspectu dicendum, ꝙ curatus de Spinasijs, qui per 37. testes nixus fuit probare suam quasi possessionem, debeat obtinere, quia vltra
1 possessionem habet ius † cōmune pro se, ex quo territorium de Altis ripis est sub sua parochia. c. 1. de dec. & ita in isto interdicto vti possidetis concludunt Inn. & can. in c. auditis. de præscri. dicentes rationem esse, quia testes deponentes de possessione eius, qui habet ius commune pro se, deponunt verisi. Et idem tenent Io. And. & d. Ant. in ca. licèt causam. de probatio.
2 Ro. consi. 271. inci. vis tota. tanto n. † iustior est possessio, quanto magis est a iure & proprietate causata, ſm Bal in l. data opera. col. fi. C. qui accus. non pos. & in l. non ignorat. C. de fruc. & lit. expe. Et in proprijs terminis nostris videtur casus in c. ad decimas. de resti. spo. lib. 6. ibi in interdicto recuperandæ, ꝙ est fauorabilius, non restituitur spoliatus quasi possessione decimādi, quam habebat in aliena parochia, nisi probet titulum suæ quasi possessionis, eo quia talis possessio, seu quasi, habet ius, cōe ꝯ se. sic ergo vr̄ in interdicto retinendæ, in quo vterque cōtēdit se possidere, seu quasi, debet ergo curatus de Roseto succūbere, qa hēt ius cōe ꝯ se, nisi ꝓbet cām sue quasi possessionis q̄ non fuit ꝓbata in casu isto. Igit̄ &c. ¶ Sed ijs & similibus non attētis, arbitror curatū de Roseto in isto interdicto retinendæ habere potiora iura, qa melius probauit suā quasi possessionē. ꝓbauit. n. possessionē diuturnā ēt annorum c. & sic tanti tpis, cuius non est memoria in ꝯriū. & in isto possessorio ille vincit,
3 qui probat de † antiquiori possessione. cap. licèt cām. de probatio. vbi casus est clarè decisus, & firmat Bartol. in l. si duo. ff. vti poss. & in consi. 112. incip. accusatus. & Bald. Cynus, & alij in l. pe. C. uti poss. & Bal. in l. ordinarii. col. 4. C. de rei uendic. Anc. cōsi. 274. incip. ad declarationem. Probauit ēt suam quasi possessionem per plures testes, nu. xl. & in isto iudicio ille palmam obtinet, qui per plures probat, ut formaliter concludit Pan. in cōs. 55. in fi. in 2. parte. & Bar. in d. l. si duo. facit tex in c. nr̄a, de testi. & in l. ob carnē, ff. eo. Et ꝙ melius probauerit, clarius apparebit ex rñsionibus dādis testibus ꝓductis ꝑ parte curati de Spinasiis. Nō obstāt adducta s. in ꝯriū. & primo, ꝙ in isto possesso-
4 rio ille debeat obtinere, q hēt ius cōe pro se, † qa uerū est data paritate ꝓbationum utriusq; partis, ſm Ant. in d. ca. licet cām. in 3. col. post Io. And. de ꝓbatio. & in c. nr̄a, extra de testi. verū in casu nr̄o curatus de Spinasiis nullo mō probauit se fore in quasi possess. vt statim deducam. Imo ex cōfessione ipsius aptè constat curatū de Roseto esse in quasi possessione decimandi uinū uinearū antiquarū in altis ripis: unde in confessum nihil aliud restat, q̄ ꝯdemnatio. l. ꝑinde. §. fi. ff. ad leg. Aqui. cū vlgaribus nulla. n. melior est ꝓbatio q̄ partis aduersæ cōfessio. ca. per tuas. de ꝓba. l. gñaliter. C. de non nu. pe. nec obstant depositiones testiū, nu. 38. productorū ꝑ curatū de Spinasiis, qa non cōcludunt, nec aliqd ꝓbant. duodecim. n. ex eis super iure decimandi in Altis ripis nihil deponunt. Itē decē uariāt & ꝯriant primis eorū depositionibus factis in executione, vnde nō probant. l. qui falsa, vel varia. ff. de testi. Bar. in l. eos. ff. de fal. tres seu quatuor alii deponunt solū de possessione annorū duorū, uel
5 triū, q̄ possessio † noua tā modici tpis, stante antiqua possessione, & longissima dicti de Roseto, nihil opitulat curato de Spinasiis, qa p̄sumit clandestina ſm Bal. in terminis huius interdicti in l. arboribus. §. nā & si agrū. ff. de usufr. Bar. in l. j. C. uti possi. hic. n. q ꝑrior est in possessione impedit, ne sequēs possideat, ſm Bal. in c. si diligenti. de p̄scrip. & hoc qñ sequēs nō possedit ꝑ decenniū. ꝑ Bal. in l. si minorē, C. de integ. resti. Bart. in l. si de eo. §. si fortè. ff. de acq. poss. cū solitis cōcordantibus, quas omitto. unus est frater ipsius de Spinasiis, q non ꝓbat rōne ꝯsanguinitatis. s. gl. in c. in literis. de testib. & in c. j. 3. q. v. Sed & alij oēs testes tribus ꝯsideratis nihil ꝓbanr, ad quorum euidētiā ꝑmitto tria. Primo, ꝙ in loco de Altis ripis colligūtur decimæ antiquarum vinearū, & decimæ noualium, ut ex dictis testium, & ꝯfessione curati de Spinasiis apparet. Scd̄o ꝑmitto dispōnē c. cum ꝯtingat. & c. cū in tua. de deci. ubi decimæ noualium debentur curato sub cuius parochia sunt sita noualia, licèt alius præscripserit decimas antiquorū ꝑdiorū in ipsa parochia. Tertio præmitto, ꝙ in dictis testiū indefinita non equipollet uli, ſm Innocē. & alios in c. auditis. de p̄scrip. & rō est, qa nō ꝯcludit ꝑ necesse ſm Alex. ꝯs. 108. col. pe. vol. 2. & Fel. in ca. cū oēs. de ꝯstit. His sic ꝑmissis infero, ꝙ testes ꝓducti pro parte curati de Spinasiis nō ꝓbant ꝯcludēter, qa deponūt indefinitè ipsum ꝑcepisse decimas; nec dñs oēs, nec quas. vñ dēnt intelligi de decimis noualiū, & nō de decimis antiquarū vinearū, & hoc mō erunt † con-
6 cordes cū testibus ꝓductis per curatū de Roseto, & cū ꝯfesione ipsius de Spinasiis, & ista interpretatio capienda est & ꝯsonat auribus meis, & dictis ipsorū testiū; & per hanc euitat̄ falsitas & piuriū. & iō huic ad herēdū. c. cum tu. extra, de testi. uel posito, ꝙ uelimus capere deteriorē partē, ꝙ intelligant̄ de decimis antiquarū uinearū, tunc ēt nō ꝓbarent, qa tūc ꝯriarētur ꝯfessioni partis, q̄ eos ꝓduxit, quo casu nunq̄ nulla admittit † con-
7 cordia ad effectū ꝓbandi. Inn. in c. cū ꝯtingant, in princ. de of. deleg Bar. & alii in l. 2. §. creditū. ff. si cer. pe. Pan. in c. cū lo. de fi. instru. Preterea nō ꝑt inficiari, ꝙ hęc ꝓbatio nō sit dubia. cum possit trahi ad alterā, vel alterā decimā, ergo nō releuabit ꝓbātē. c. in pñtia de ꝓba. l. non hoc. C. unde legi. Itē aduertēdū est, ꝙ ferè oēs, q deponunt curatū de Spinasiis esse in quasi possessione a tpe eorū recordationis, sunt oēs singulares, qa dñt se scire, ꝙ ipsi soluerunt curato de Spinasiis: sunt. n. oēs in dicto
8 suo singulares, & † sic nō ꝓbāt. Ita in terminis Pan. ꝯs. 42. ꝙ incipit ex multis agitatis. vbi reꝑhēdit alios, q aliter intelligūt. Inn. in c. qualiter, & qñ. el. 2. de accus. Non obstat ēt tex. in c. ad deci-
9 mas qa rñdet † multipliciter. Primo, ꝙ loqt̄ qñ spoliat⁹ decimas quas possidebat in aliena parochia, pauco tpe possederet, sec⁹ aūt si lōgo, vt in casu nr̄o. Ita Gem. cōiter alii in d. c. ad decimas. in verbo, aliquādiu. Pā. & scribētes. in c. cū ecclesia Sutrina. co. fi. de caus. pos. & ꝓprie. ita intelligūt tex in d. c. ad decimas. i verbo, aliquādiu. Scd̄o loqt̄ qñ is q hēt ius cōe, ꝑ se, reperit posidere. tūc denegat̄ spoliato restō, qa multa fcā tenēt ꝙ fieri ꝓhibetur. l. patre furioso. ff. de his q sunt sui uel. alie. iu. in c. ad apostolicā de reg. secus si is, in cuius parochia sunt illę decimę. nō possideat, ñ. n. dāda est ēt dño rei licētia alterū possessorē spoliādi l. si qs ī tātā. l. meminerint. C. unde vi. in casu uero nr̄o, ꝯstat ēt ex ꝯfessione ipsius de Spinasiis ꝙ nō psidebat. Ergo nullo mō in iudicio possessorio est audiēdus. Tertio rñdet, ꝙ iustificata est possessio curati de Roseto ex cursu longissimi, tpis q̄ hēt uim tituli. l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. cap. super quibusdam. §. ꝑterea, de uerb. signi. & sic ꝑt dici, ꝙ quasi possessio curati de Roseto iustificat̄ ex titulo p̄scriptionis, q̄ ex cursu annorum

annorū quadraginta cōpleta fuit.c.de quarta.de prescript. qđ loquit in pscriptione decimarū. & si dicatur, q̄ nō potuit cura tus de Roleto pscribere, quia vī fuisse in mala fide, ex quo ius commune semper fuit q̄ se, arg.l.quemadmodum.C.de agr. & censi.lib.11.ad hæc respondet Oldra.q.244.qđ incipit, ad obiectus.col.2.uersi.scđo opponit. q̄ ex quo Papa statuit tale ius sic posse præscribi, nō pōt pscribens hre malā fidem, cum ꝑ authoritate Papæ possideat, cuius sunt omnia, ix.q.3.c.cūcta per mundū.& ita etiā rñdet Gost.in c.significauit, extra de censi. Præterea ex cursu longi tpis presumit bona fides Innoc.in ca. cum venissent, de integ.rest.Bar.in l.fin.C.vnde vi.Alex.consi. 151.col.2.vo.2.Pan.consi.89.col.3.vol.pe.Are.consi. 112. Cur. senior consi.7...cum multis alijs authoritatibus, quas cōsulto omitto ne folia ad ostentationem videar implere. Laus Deo.

RESPONSVM VI

QVoniam interdicta retinēde, & recuperādæ, q̄rla sunt, qa interdictū retinendæ, agēte possidere, aliud uero actorē possessione spoliatū esse desiderat, iō sñiam latā in fauorē Reuerēdissimi d.Archiepi Arelatēsis in ea parte, qua pnunciatū fuit eūdem Reue.d.Epm, & eius ecclesiā reintegrandā, & restituēdā esse in possessionē, seu quasi, exigēdi cēsū salmatarum quatuor annonæ rōne molendini pt̄etiosi nullā fuisse, & esse respōdi tanq̄ nō q̄formis libello, & sup nō petitis lata, nā Clauarius pdicti Reuēdiss.do.Archiepi pposuit remediū dūtaxat retinendæ, quare iudex nullo iure potuit pnunciare sup possessorio recuperāde, repugnāte regula q̄rietatis, q̄ huiusmodi iudicia cumulari nō patit, ēt in summarijs iudiciis, nec clausula, ius, & iustitiā ministrari, operatur remedia q̄ria deducta uideri posse, quinimo libellus ita q̄ceptus nullo iure defendi potest, nec ēt hmōi repugnātia ex dictione quatenus, q̄ & causatiuē, & q̄ditionaliter accipit, defendi, pōt quin iudex q̄rius sit saltē desistendo, q̄ etiā sñia ob expressum iuris errorē sustineri nō pōt. Nec scđa sñia primę q̄firmatoria, cum eodem nullitatis laboret uitio, de iure pariter admitti pōt, tū ēt, qa hmōi sñia iniqua ac iniusta est, eo quia actor extrema dictorū (ut oportet) interdictorū non pbauit. Nec omnes pariter testes pducti qc quā pstant, cū pars eorū uarij, singulares, nōnulli q̄rii, ebrii, & de diuersis temporibus ac solutionibus deponant. Quare respondi Gardellam ream f̄m ea, q̄ pponuntur, iniustē, ac inciuiliter q̄demnatam fuisse, & sententias ipsas nullas de iure esse.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non conformis libello, & super non petitis lata, est ipso iure nulla, & uide nu.5.*
2 *Interdicta retinendæ, & recuperandę, cumulari non possunt, obstare regula contrarietatis.*
3 *Clausula ius, & iustitiam ministrari, nunquam operatur remedia contraria deducta uideri posse.*
4 *Sententia continens contraria, est ipso iure nulla.*
6 *Sententia continens expressum iuris errorem, est ipso iure nulla.*
7 *Secunda sententia confirmatoria primæ sententiæ nullæ, eodem nullitatis vitio pariter laborans, nulla est.*
8 *Agenti dictio retinendæ duo incumbunt probanda, uidelicet possessio, seu quasi, & inquietatio tam tempore motæ, quàm contestatæ litis.*
9 *Quasi possessio percipiendi annuos fructus, per denegationem solutionis amittitur.*
10 *Agenti interdicto recuperandæ duo incumbunt probanda, possessio videlicet, & spolium.*
11 *Testes singulares, maximè in tempore, nihil probant. & uide nu. 15.*
12 *Testis in uno falsus, non probat in reliquis.*
13 *Testis contrarius nihil probat.*
14 *Ebrius testis esse non potest, & ibi videre licet, an aduersarius rixosus, iniurius, & inimicus admittatur in testem.*
16 *Res inter alios, acta alijs etiam quò ad dominium, & possessionem non præiudicat.*
17 *Possessio, neque dominum per catastrum probatur.*
18 *An testes singulares sufficiant, quando agitur de probanda possessione in genere, & vide nu.20.*
16 *An in interdicto recuperandæ, sufficiat probare possessionem de præterito, & allegare possessionem de præsenti.*

Respon.i. interpreta.

EX longo Et inflato processu causæ uertentis inter Clauarium Reueren.dom.Archiepi Arelatensis agentem, & honostam filiam honoratam Gardellam se defendentem, duo dubia resultāt. Primum, an sententiæ latæ in interdicto recuperandæ, seu sup remedio can.querelam, de electi.tanquam non sint cōformes libello, possint dici nullæ. secundum, an iniquæ, siue latè pronantur in possessorio retinendæ, siue recuperandæ. ¶ Circa primum vī sententiā, in ea parte, in qua pnunciatū fuit Reuerend.do.Archiepiscopū, & eius ecclesiam reintegrandā, & restituendam in possessionem, seu quasi, exigendi cēsum salmatarū quatuor annonæ dicti molēdini, &c.fuisse, & esse nullam
1 † qa non est q̄formis libello, & lata sup nō pet.tis. l. vt fundus ff.commu.diuid.c. licēt Heli.de simo. quæ conclusio procedit etiam in iudicijs summarijs cle.sæpe.de uerb.sig maximè in iudicio possessorio, vt consuluit Cor.consil.56.licēt in hac, colū. 3.li.2. Nam in libello Clauarius petit se manuteneri in sua quasi possessione exigendi, & sic intentauit interdictum retinendæ, qđ aduersatur possessorio recuperādæ, quia vnum præsupponit agentem possideri, & actorem possessione priuatum, &
2 ideo non possunt ista duo† interdicta simul cumulari obstante regula contrarietatis, f̄m gl.in l.si de ui.ff. de iudi.no.ēt in l. incerti.C.de interd.p Bar.in l.naturaliter.§.nihil cōe.ff.de acq. poss.cum igitur fuerit intentatum possessorium retinēdæ, nō debuit, neq; potuit iudex pronunciare super possessorio recuperandæ, nec huic cōclusioni obstat clā illa vulgaris apposita in calce libelli, super quibus ius, & iust tiam ministrari, quia ta
3 lis clausula† nūquam operat, q̄ actor videatur deduxisse remedium contrarium, remedio intētato: qa si fieret trāsitus ad remedium q̄rium, resultaret repugnantia, ad quam saluādā clausula asserta nullā uirturē habet, f̄m Bal.in l. 2. C.de pba.& in l. edita.in fi.in repet.Perusina.C.de eden.quē refert, & sequitur Dec.consi.62.in cā, quę agitur.& in nostris terminis ita consuluit Soc.consi.122.in causa dominę Iaccobæ.col.1.in vlt.lib.Vlterius si pertinaciter dicere velimus virtute clausulæ, ius & iustitiā ministrari, intentatum fuisse possessoriū recuperādæ, qđ q̄stat falsum esse, nō t̄n possumus dicere utrunq; remedium, videlicet tam retinendę, q̄ recuperādę, fuisse cumulatum, quia vt s̄.dixi regula q̄rietatis obstat, vt etiā Bar.dicit in d.l. edita in 2.regula impeditiua.& si fuisset vtrunque cumulatū, non posset libellus contraria continens saluari ullo modo, etiam prætextu dictæ clausulę, f̄m Soc.in d.q̄s 122. Hoc sic præsupposito, necesse est fateri inuitis dentibus, q̄ sententia, qua mediāte iudex pronunciauit Reuer.do.& eius ecclesiā fore manutenendam, & restituendam, sit nulla: nam sententia† continens q̄ria
4 est ipso iure nulla, f̄m gl.in c.si is q.§.cum ergo.2.q.3.& Barto. in l.duo.ff.de re.iu.Bal.in l.1.col.v.C.de fur. Nec ob.si dicatur, q̄ iudex non iudicauit Re.dn̄m, & eius ecclesiam esse manutenēdā, & reintegrādā simpliciter, sed quatenus opus esset. Pronūciauit.n.ecclesiā manutenēdā, & quatenus opus sit reintegrādā, quia non propterea euitatur q̄rietas, aut.n.illa dictio, quatenus, stat causatiuē, pro quia, vt in l.certū.ff.si cert.peta.& in l. si quis rogatus.ff.de fideic.liber.& tunc stat repugnantia, quia si opus est, q̄ ecclesia restituatur ad quasi possessionem exigēdi censum, ergo non possidet, & sic non dēt manuteneri. Aut dictio, quatenus, stat cōditionaliter.i.si opus est, vt no.per Bar.in l.1.ver.quæro de aduerbiis quantitatis.ff.de condit.& demon. & no.in l.Stichum, qui meus erit.ff.de leg.1.& tunc licēt iudex non sit contrarius persistendo, est t̄n q̄rius desistēdo, f̄m Bal. in d.l.1.col.v.uersi.nota, q̄ interdū uult.n.iudex desistere, & recedere a sñia p eum lata de manutenendo ecclesiā in sua quasi possessione si opus sit.i.si non possideat, quo casu eam reintegrandam pronunciat. Et credo, q̄ ista fuerit iudicātis intentio. Sed tunc dico hanc sententiā esse mero iure nullā, & inualidā, qa si dixerimus, q̄ iudex uerē, & certitudinaliter recesserit a iudicio retinendæ, & solum uoluerit pronunciare super possessorio recuperandæ, tunc clarum est, q̄ non potuit, neq;
5 debuit, qa remedium† reintegrandæ non fuit in iudicio deductum, neq; petitum, vt s̄.conclusum fuit. Si uero dixerimus, q̄ iudex non discesserit verē, & certitudinaliter a iudicio retinēdæ, sed sub conditione, si opus esset.i.si nō esset ecclesia in possessione, & tunc sententia erit q̄ditionalis, & incerta, ergo nulla.§.curare.Insti.de act.l.j.& ij.C.de sent.q̄ si.cer.quanti.cum si. ¶ Præterea dicta sñia q̄tinet expressum iuris errorem, dum in ea dr̄ q̄ clausula, ius & iustitiam, &c.facit contineri in libello interdictum restituendę, cum hoc nullibi in iure scriptum reperiat, immo totum oppositū, vt hic deducit, ergo ipso† iure nulla.l.cum prolatis.ff.de re iud.l.j.C.quā.prouo.non est necess.l.j. in prin.ff quæ senten, sine appel.rescin.in c.j.extra de re iudic. præsertim qa continet iniustitiam, vt per Pan.in c.j.& in ca.inter ceteras.col.ij.eo.tit. Et ista causa nullitatis fuit æquè principaliter deducta in ista causa appellationis, & ideo pōt super ea ferri sñia, non obstante desertione appellationis, f̄m Ang. de Aret.in l.si expressim, co.12.ff.de app.& maximē, qa causa nullitatis fuit concessa, & super ea lis cōtestata, & de ea constat ex processu, vt s̄.deductum fuit. Et quia sñia prima nulla est, vt ex
7 prædictis apparet, cōcludendū restat. q̄ ēt scđa† sñia cōsirmatoria, dicat ēt nulla, quia vitium nullitatis, qđ est in prima, trāsfusum est ēt in scđam. Sed posito, q̄ uitio nullitatis non peccaret, saltem retractandæ veniunt, quia iniquitatis, & iniustitiæ morbo labore uñr.ad qđ ostendendū pmitto illam vulgarem regulam, q̄ actore non probāte, reus ēt si nihil prestiterit, est absoluendus.l.qui accusare.C.de eden.c.j.ut ecc.bñf.c.cū ecclesia Sutrina.de cau.pos.& pprie. Si mō demonstrauero intentionem

tionem actoris nō probari, neq; iustificari ex his, quæ deducta fuerunt in processu, erit concludēdū Gardellā ream iniustè, & inciuiliter fuisse condemnatam. Agit Clauarius interdicto vti possidetis, vt ex medio concludendi apparet ſ'm Bart. in l. certi condictio in prin. ff. si cer. pe. & multoties idem Clauarius, siue eius procurator se intentasse dictū interdictū vti possidetis cō fessus fuit, vt apparet ex actis, & maximè in cedula exordiente, ex hoc processu. in quo interdicto debuit idem Clauarius duo
8 † probare, videlicet ꝙ Reuer. dn̄s turbatus fuit in sua quasi possessione, & ꝙ tpe turbæ, & litis contestatæ, quasi possideret. l. 1. §. interdictū. ff. vti. possi. c. licèt cām. de ꝓbat. Verum nō solum Clauarius non probauit Reue. dn̄m, siue ecclesiā esse in quasi possessione tpe motæ litis, quinimmo testes pro parte sua producti ꝓbant totum oppositum, videlicet ꝙ tpe motæ litis non erat in possessione, seu quasi, exigendi dictum censum. Nā Ioānes Peironis notarius, testis productus pro parte ipsius Clauarii super 14. art. in quo articulatur, ꝙ ipsa Gardella de soluendo extraiudicialiter requisita distulit, & prolongauit solutionem, eo modo possessionem ipsius reuerendissimi turbando, deponit, ꝙ ipse nomine præfati Re. do. interpellauit ipsam Gardellā ante litē motam, q̄ expresſè recusauit velle soluere: qua recusatione stante, nō pōt dici Re. do. esse tpe litis motæ in quasi possessione exigendi dictum cēsum ab ipsa Gardella, quia si antea
9 in quasi possessione fuisset, eo ipso, ꝙ sibi denegata † fuit solutio annui census, dr̄ amisisse suā quasi possessionē, vt est casus in c. querelam. de elec. & ibi Pan. in 3. no. qui dicit verum, si em phyteuta recusat soluere, quia noluit; secus si differat, quia nō possit: interuertit. n. possessionē dn̄i, qa sibi soluere pēsionem recusat, vt etiā notatur in l. malè agit. C. de pscr. trig. vel quadr. anno. in c. suborta. de re iud. & ista est cōclusio notissima. Et ꝙ Gardella ante litē motā recusauerit, satis iustificat; qa non apparet, ꝙ ipsa vnquā aliquem cēsum soluerit, & ēt ipsa in responsione, quā facit ad 14. articulum expresſè fatet̄ sp recusasse, & d̄ nouo recusare soluere, ptendens molendinū pleno iure ad se spectare. patet igit̄ interdictū retinēdæ, malè fuisse impetratū, & malè ac peius iudicatum fuisse super eo. ¶ Restat, vt inquiramus, an in interdicto recuperādæ, siue remedio reintegrandæ, fundata sit intentio actoris. Et licèt superuacuū mihi videat̄ super hoc insistere, quia vt s. dixi, remediū reintegrādę, non pōt dici vllo modo intentatū, neq; iudex potuit sup nō petitis iudicare, tn̄ vt exuberātius appareat de bono iure dictę Gardellæ, li
10 bet vlterius vagari. Vn̄ psuppono, ꝙ agens interdicto † recuperandæ, debet probare duo. s. possessionē, & spolium. c. ɔsultationibus. de offi. dele. quinimmo opus est articulare de die spolij, & probare, ꝙ eo die directus dn̄s possidebat. l. 1. §. hoc interdictum. ff. de vi, & vi arma, & tenet Inno. in c. qualiter, & q̄n̄. 2. de accus. Cur. Senior. ɔsi. 70. sup cōtrouersia. col. 2. Ego aūt in processu nō reperio articulatū de spolio, nō ēt puto sufficienter ꝓbatum, ꝙ Re. dn̄s vnq̄ exegerit cēsum dictarum salmarum quatuor, nam testes examinati in fauorē Re. do. sunt oēs in dicto, & rōne dicti singulares, qa q̄libet de diuerso tpe, & diuersa so
11 lutione. ɔstat aūt, ꝙ testes † singulares nō probāt. l. iurisiurādi. C. de testi. c. tā lr̄is. ex eo. & maximè, q̄n̄ sunt singulares in tpe. c. nihilo minus. 3. q. 9. c. cū dilectus. de ele. cū si. Et ꝙ sint singulares in tpe & in solutione, patet, qa Ioānes Berēgarij primus testis loqt̄ur de solutione sibi (vt dixit) facta p Ioannem Gardellā de anno 1493. quo tpe dicit dictū Gardellā habuisse molēdinū ab hr̄dibus Bertrādi Boerij. Nullus aūt testis est, qui de solutione facta ipsi Ioanni Berēgario, nec de tpe illius anni deponat, immo iste testis ɔuincit̄ de mendacio, & falsitate, q ex instr̄is ꝓductis p ipsū Clauariū, videlicet ex instr̄o rogato p magr̄m Io. Peironū ɔstat, ꝙ Ioannes Gardella de anno 1493. nondū tenebat neq; possidebat dictū molendinū, immo hr̄des dicti Bertrādi tenuerunt, & possiderūt illud vsq; ad an. 1496. si bn̄ inspiciātur documēta exhibita ꝓ pte Re. do. vn̄ non ꝓbat in aliquo, qa
12 testis falsus in † vno, nō ꝓbat in reliqs, ſ'm Ale. ɔs. 27. in cā. & lite. li. 2. p tex. in c. testimoniū. de testibus, & per alia deducta p ipsū. Itē est sibijpsi ɔrius, qa in prima eius depositione habita in prima instātia deponit, ꝙ Bertrādus Boerij vēdidit aliā medietatē dicti molēdini Ioāni Gardellę: in scd̄a verò depositione di
13 cit, ꝙ hr̄des dicti Bertrādi vēdiderūt, ergo † non ꝓbat. l. q falsa, vel varia. ff. de testi. c. cū tu. ex eo. cū si. Scd̄s testis Abel eusaque, q deponit, ꝙ ipse tanq̄ rēderius exegit censum a dicto Ioanne Gardella p annos quatuor, videlicet p annis 1494. & tribus sequētibus. est āt singularis, qa loquit̄ de diuersis solōnibus. & diuersis tpibus, de qbus nullus alius deponit. Itē est ɔrius Berēgario tertio testi, qa dicit, ꝙ Io. Gardella habuit molēdinū ab hr̄dibus Bertrādi, & Berēgarius dicit, ꝙ habuit ab ipso Bertrādo, vn̄ neuter ipsorū ꝓbat aliqd. d. l. q falsa. Tertius testis Berēgerius filius Bertrādi Boerij (vt dixi) ɔriat̄ Abeli scd̄o testi. Itē ɔriat̄ sibijpsi, qa in depositione sua habita in prima istātia, & in r̄nsione ad ſ'm art. dicit, ꝙ Ioannes Gardella habuit ipsum molendinum a Bertrādo patre suo, in r̄nsionibus verò ad octauum, &

nonum arti. dicit, ꝙ Ioannes Gardella post mortem Bertrandi sui patris habuit ipsum molendinum ab ipso & fratribus, seu a matre sua tutrice ipsorum fratrum. in depositis verò in secunda instantia, deponit totum oppositum, dicendo, quòd pater suus pretendebat, ꝙ molēdinū nō faceret cēsum, licèt coactus fuerit a Ioanne Gardella tūc rēderio ꝓ arreragijs remittere sibi medietatem molendini, & ꝓ expensis soluendis eidem Ioanni Gardellę postea aliā medietatē. Itē ꝓbat̄, ꝙ est ɔtinuè ebrius
14 & temulētus. † Ebrius aūt nō potest esse testis, ſ'm Bal. & Fel. in c. j. de testi. Itē habuit litē cū ipsis Gardellis sup hoc molēdino: vn̄ nō est integer testis ɔ Gardellā. §. si verò aliter. in Aut. de testi. tradit p Pan. in c. cū oporteat. & in c. inquisitionis. de accus. & in c. 1. in no. & ibi scripsi de iud. Itē iactauit se velle iterum litem instaurare sup dicto molendino ɔ ipsam Gardellam, ergo non est testis idoneus. dr̄. n. aduersarius dictæ Gardellę, ēt ꝙ nō dū litem inchoauerit, ſ'm And. Sicul. & Mod. in d. ca. 1. de iudi. Quartus testis Iacobina Astro, est singularis, qa deponit de solutione cēsus facta p Seuerinū eius maritum, & sic de diuersis tpibus, diuersis solutionibus, & a diuersa persona, de qb. nullus alius verbum facit. Itē non cōcludit eius depositio, qa dicit, ꝙ maritus suus, & ipsa nesciebāt, qua de causa soluerēt ipsum cēsum, seu nesciebant an molendinum faceret dictum censum; sed iō soluebant, qa antecessores sui soluerāt sp dictū censum. vn̄ cū potuerint soluere alia de cā q̄ pp dictū molendinum, nihil ɔcludit, qa nō ꝓbat hoc esse, qd̄ ab hoc cōtingit abesse. l. nō hoc. C. vn̄ legiti. c. in p̄sentia. de ꝓbat. Itē ꝓbatū fuit ꝙ est rixosa, iniuriosa, & mala mulier, ergo testis esse prohibetur. c. suspectos. 3. q. 5. quem text. ad hoc reputat singularem Lud. Ro. sin. 314. Itē n̄ est inimica dictæ Gardellæ, ergo ɔ ipsam nō facit fidem. c. repellantur. de accus. Quintus testis dn̄s p̄sbyter Geruasius de Istrio, pariter est singularis, quia deponit, ꝙ ipse exegit vt renderius a Bertrādo Boerij, & sic de diuersis solutionib. & diuerso tpe. Sextus testis Raymūdus Chalerij q̄tū ad quasi possessionem dicti census, solum deponit, ꝙ Ioannes Gardella, tāq̄ firmerius redditū archiepiscopatus, capere fecit medietatem dicti molendini a Bertrando Boerij tunc possessore dicti molendini pro arreragijs, & in hoc ɔriat̄ primo, secundo, & tertio testi, qui dicunt ꝙ Ioannes Gardella capere fecit medietatem dicti molendini ab hæredibus ipsius Bertrandi. Item tēpore depositionis erat domesticus & familiaris præfati Re. do. ergo non idoneus. l. 2. C. de test. c. in literis. extra eo. & c. cum P. Manconella. de accus. Itē erat & est amicus intimus, ergo inhabilis, & minus idoneus ad testificandum pro amico. c. quoties, & ibi Pan. & alij, de test. c. si testes. §. item testes. 4. q. 3. & propter intimam amicitiam ex toto testis repellitur a testimonio, ſ'm Spe. ti. de test. in prin. Bal. in c. 1. eod. tit. Item erat tpe suæ depositionis procurator fiscalis, & negotiorum gestorū prefati Re. dn̄i. ergo suspectus. l. fi. ff. de testi. Septimus & vlt. testis, dn̄s Anno Barralis, est etiam singularis, qa deponit de solōnib. sibi factis tempore, quo erat renderius, & de diuersis tpibus. Item ɔriat̄ Ioanni Peironis testi examinato in prima instantia, quē ipse se ptimus testis in responsione ad 11. articulum allegat ꝓ cōteste dicit. n. ꝙ Ioannes Gardella sibi vti rēderio soluit scuta duodecim pro arreragijs annorum quatuor in præsentia Ioānis Peironis. Ipse autem Ioannes Peironis super eodem met. artic. interrogatus, respondit nihil scire, ꝙ Ioannes Gardella soluerit aliquem censum, nisi auditu dici. Item tēpore suę depositionis erat & est magister domus præfati Reu. dn̄i, familiaris, domesticus, & amicus intimus, prout probatum fuit, vnde nulla fides sibi est adhibenda. l. ēt. C. de testi. & per ea, q̄ s. scripsi ɔ psonā quinti testis. Cū itaq; testes sint varij, & ɔrij, suspecti, & singulares, bn̄ seqtur, ꝙ nō ꝓbāt intētionē actoris. Immo si testes sint tm̄ singulares, vt qa vnus deponat de solutionib. sibi vt rēderio factis, alius de alijs solutionib. & alijs temporib. sibi vt ren
15 derio factis, nō ꝓbāt sufficiēter, † ꝙ dn̄s, cuius noīe exegerūt, sit in quasi possessione exigēdi, vt in spē, & in terīs nr̄is ɔsuluit Phil. Cor. ɔs. 315. vr̄ in hoc. lib. 4. p tot. Nec ob. instr̄m inuestituræ factū in Amadonū Capucij de anno. 1426. & recognitio facta p dem̄ Amadonū, qa quātū ad Gardellā tertiū possessorē,
16 est res īter alios acta, q̄ † in piudiciū tertij nō ꝓbat dn̄iū, neque possessionē, c. inter dilectos. ad fi. & ibi Pan. & alij, de fide inst. & l. ad ꝓbationē, vbi Bal. & Sal. C. locati & in l. ad ꝓbōnē. C. de ꝓ
17 bat. Nō ēt ob. liber Catastri, siue terrerij, qa p † Catastrū nō ꝓbat possessio neq; dn̄iū, vt est tex. quē ibi no. Bar. & clarius Bal. & alij, in l. fi. pr̄. C. de acti. emp. Nō ēt ob. qd̄ decidūt gl. & Bar. in l. ob carmē. §. fi. ff. de testi. qa ꝓcedit q̄n̄ agit de ꝓbanda posses.
18 † in gn̄e, secus si agat de ꝓbāda possessione certi tpis, qa tūc testes singulares nō ꝓbāt, nisi sint ɔtestes in tpe, ita scripsos declarāt gl. & Bar. & ita ēt vult Bal. in l. fi. in 15. opp. C. de edi. diui. Ad. tollē. in casu nr̄o reqrit probō certi tpis, nā in interdicto retinēdæ reqrit̄, ꝙ probet agentē possidere tpe turbæ, & tpe litis cōt. (vt dixi s.) & firmat Bar. in l. 1. §. fi. ff. vti. possi. in interdicto recuperādæ reqrit, ꝙ pbet agētē possidere tpe spolij. d. c. cōsultatio-

tationib. de offi deleg. & d.l.1.§. interdictum autem hoc. ff. de vi & vi arma. Et si dicatur sufficere, ꝙ probatio concludat præ-
19 sumptiuè. i. ꝙ sufficiat probare † possessionem de præterito, & allegare possessionem de præsenti, quia tunc præsumitur possessio de præterito continuata vsque ad diem spolij, vt concludunt Pan. & alij in c. cum ad sedem. de restit. spolia. & in l. siue possidetis. C. de proba. Respondeo, ꝙ istud est verum, dummodo probetur possessio alicuius temporis præteriti, & sic probetur aliquod initium, super quo fundari possit præsumptio continuationis: ad probandum autem istud initium, oportet, ꝙ testes sint contestes in tempore ipsius initij, nec singulares testes sufficiunt, vt est tex. in c. licèt causam. de probat. Et hoc expressè decidit Bart. quem alij *communiter* sequuntur in l. Celsus. col. fi. ff. de vsuca. Et ita etiam consuluit Alex. cons. 51. viso & discusso processu. ad fi. lib. 1. & cons. 27 inspecto diligenter. col. 3. eod. li. & expressius Cor. in d. cons. 315. vbi loquitur in terminis nostris. Quinimò Pan. cons. 42. ex multis. li. 1. probat per
20 plures vrgentes rationes, ꝙ non sufficiant † testes singulares, etiam ꝙ agatur de probando aliquid in genere, dicens, ꝙ gl. & Bar. in d. l. ob carmen. §. fi. non rectè sentiunt. Præterea, etiam quod testes singulares probarent possessionem, nihil tamē ad casum nostrum, quia constat, ꝙ Reuerendus dominus Archiepiscopus non possidebat tempore litis contestatæ, vt s. demonstraui, vnde in interdicto vti possidetis intentato debet omnino succumbere. vlterius testes non solum sunt singulares, sed varij, contrarij, & tales, quibus fides non fuit, nec est adhibenda, vt patet ex prædictis. Laus Deo.

De exceptio.

RESPONSVM I.

QVanquam Exceptio dñij, & proprietatis opponi non possit locatori agenti actione locati per conductorem, cum videatur ex huiusmodi exceptione conductor locatorē sua quasi possessione spoliare suam percipiendi pensionem, seu arreragia, nec de domino alterius excipere, nec contra proprium factum venire pôt. Verū secundum ea, q̃ proponunt, ꝯria sñia verior est, qa hmōi locator in beneficio, de cuius fructibus agit, intrusus est, quare fructus suos nullo iure facit, quinimmo ad pceptorū (vti fur, & latro) restitutionē tenet. Iō facilè cōstat ei dē obstare r̃m, dolo facis, ac exceptiones proprij dñij, intrusiones, iuris & ꝓprietatis ecclesiæ, intētionis, nec non tituli notorū defectū, & actionē in factū ex æquitate. Summo ergo iure Raymūdo intruso ad pēsionē, & arreragia agenti exceptiones p̄dictę opponunt. Quę pariter cessionario obstare dubiū n̄ est.

SVMMARIVM

1 *An locatori agenti ad pensionem, seu arreragia, opponi possit exceptio proprietatis & dominij. & vide nu. 2. & 6. & 7.*
An conductor teneatur locatori intruso ex contractu locationis iurato? & an ei soluendo liberetur, vide nu 9 & nu. 13.
4 *Intrusus in beneficio non facit fructus suos, immo tenetur ad illorum restitutionem, vti fur, & latro.*
5 *Intruso agenti actione locati, obstat exceptio doli. & quæ exceptiones obijci possunt, vide nu. 8. & nu. 11.*
6 *Ratione coniunctioniss potest reus excipere de iure tertij coniūcto cum suo. Sententia facit rem dici notoriam.*
7 *Quoties æquum est dari reo exceptionem, iudex semper debet audire reum excipientem.*
10 *Spolium in necessarium antecedens præsupponit possessionem, vel quasi, sicut priuatio habitum.*
12 *Si quis iurat soluere rectori, an teneatur soluere rectori intruso. & ibi vide, an huiusmodi iuramentum sit obligatorium.*
14 *Exceptiones, quę obstant cedenti, cessionario etiam obstabunt.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

IN causa, Quæ iā diu vertit inter magistrū Petrū Auberti cessionariū quondā presbyteri Raymūdi Clemētis agentē, & d. Gulielmū Frācolis reū, & se defēdētē, plura sūt examināda. ¶ Primò, an ꝯ locatorē agētē actione locati ad pensionē, siue arreragia opponi possit exceptio proprietatis, & dñij, prout ꝓponit p p̄fatū do. Guliel. dicētē redditus ad se spectare, qa fuit p̄ntatus a p̄ronis, & legitimè institutus rector capellaniæ, de cuius fructibus agit, & non ad dictū presbyterū Ray. locatorē, stāte sñia lata p Papā, p quā fuit declaratus inhabilis ad bñficia obtinēda in ecclesia fori. S. Iuliani, pp sacrilegiū ab eo cōmisum. ¶ Scdò, vbi obstet locatori cedēti, an et obstet cessionario. ¶ Deueniēdo ad primū, vi
1 deretur ꝙ exceptio † dñij opponi non posset pluribus rōnib. Primo qa denegans soluere mercedē locatori, dr̄ eū spoliare sua quasi possessione pcipiēdi suā pēsionē. c. q̃relā. de elec. & ꝯñr nō vr̄ audiendus sup exceptione ꝓprietatis, q̃ ꝯ spoliatū opponi nō pôt. l. si qs ad se fundū. C. ad l. Iul. de vi. c. 1. de resti. spol. Et qa ꝯ agentē locatorē possessorio iudicio nō obstat exceptio ꝓprietatis. l. si quis conductionis tit. C. locati. Scdò, qa ꝯ locatorē
2 agentē actione locati ad mercedē, ꝯductor † nō pôt excipere de dñio alterius, l. ita si fur. ff. cōmo. l. creditor cū pignus ff. de pign. acti. cū si. dñs aūt Gulielmus hoc loco nō vr̄ opponere exceptionem dñij, qa tpe arrēdamenti non erat rector dictæ capellaniæ, licèt ex post fuerit institutus rector. vñ cū eo tpe nullū ius haberet, nō vr̄ audiēdus, qa excipit solū de iure ecclesiæ, nō suo. Tertiò, qa iurauit soluere mercedes, & pēsiones ꝯuētas. vñ excipiēdo incurrit piuriū, pp qđ dēt ꝯpelli prius soluere, salua sibi actione ad repetēdū. c. 1. c. debitores de iureiu. Quarto, qa
3 is q ꝯduxit redditus ab intruso, tenet † actione ex locato ei soluere, & ei soluēdo liberat, s̃m Bar. & *communiter* Doc. in l. si vrbana. ff. de ꝯd. indebi. Pan. & alios ī c. nihil. & in c. p iquisitionē. de ele. ¶ Prædictis ñ obstātib s̃m ea q̃ ꝓponunt, ꝯriū veri⁹ eē rñdeo. & p itelligētia eorū q̃ dictur⁹ ium pmitto, ꝙ itrusus † ī bñ
4 ficio ñ facit fructus suos, imo tenet ad illorū restōnē, vti fur, & latro, s̃m Inn. Pan. & alios. ī d. c. p inqsitionē. Ol. ꝯs. 65. hic agit d duobus. & no. ī c. cū dilect⁹. de purg. can Et ex hoc seqt, ꝙ Ray. intrusus si mercedē, siue pēsionē exegisset à dño Gul. ꝙ ad restonē illius teneret ecclesiæ, seu vero & ltimo rectori, vt no. in c. fi. ff. d off. ordi. li. 6. & ī c. 1 lr̄is. de rest. spo. hoc sit p̄misso, dico, ꝙ
5 ꝯ ipsū agētē ob. exceptio, † dolo facis, q petis qđ es restitutur⁹. l. dolo. ff. d doli exc. & c. dolo facit. d re. iu. in 6. Scdò, agēti actio
6 ne † locati ob. excep. ꝓprij dñij. l. q rē. & l. ad ꝓbōnē. C. locati. ergo Ray. agenti ꝯ Guli. verū p̄latū, cuius sunt fructus, obstabit exceptio ꝓprietatis. ¶ Tertiò, si dicat, ꝙ fructus debent ecclesiæ, & nō Guliel. q tpe arrēdamēti nō erat rector, ipsi Ray. obstabit exceptio iuris & ꝓprietatis ecclesiæ, q̃ exceptionē p̄t opponere ipse Gulielmus verus rector & possessor Capellanię, ad quē ius agēdi & excipiēdi ꝯpetit nōie suæ Capelle, s̃m Inno. &
7 alios in c. edoceri. & ibi Fel. de rescr. Sicut ergo ꝯductor † p̄t opponere locatori agēti actione locati exceptionē iuris tertij, volēte, & assistēte illo tertio l. bona fides. ff. depo. & docet Bart. in d. l. si qs ꝯductionis tit. ita poterit p̄latus, siue rector, opponere locatori exceptionē iuris ꝯpetētis ecclesiæ suæ, tū qa p̄sentire dr̄ ecclesia ministerio sui rectoris, s̃m Rot. de act. deci. 17. in antiqs. Inn. in c. veniēs. de pscr. & Fel. in d. c. edoceri. tū qa ius ecclesiæ est ꝯiūctū cū iure ipsius rectoris, & rōne ꝯiūctionis, p̄t reus excipere de iure tertij ꝯiūcto cū suo, s̃m glo. in l. indebiti. §. sed & si nummi ff. de ꝯd. ind. & docet Bar. in l. 2. ff. de excep. rei iud.
8 ¶ Quarto, ꝯtra † intrusum agentē ad pēsionē obstat exceptio intentionis, & notorius defectus tituli, et si agat interdicto possessorio. s̃m gl. in c. lr̄as. de resti. spol. & notat in l. 3. § ibidem. ff. ad exhib. & per Pan. in c. lr̄is. de resti. spol. & p Bar. & moder. in l. naturaliter. §. nihil cōe. ff. de acq. pos. vbi dñt, ꝙ et cōtra intrusum agētē in interdicto recuperādæ, obstat exceptio defectus ti. quā opponēs offert se ꝓbaturū incōtinēti. Magis ergo obstabit agēti actione locati, iuxta notat. in d. l. si qs ꝯductionis titu. vbi Bar. & alij concludūt exceptionē proprietatis, & dñij ꝓprij obstare agenti actione locati, q̃ nō obstaret, si ageret remedio possessorio illius legis. & maximè verū est, si hęc exceptio opponat ꝯ intrusum nō possidētē bñficiū, put nō possidetur p Raymūdū, s̃m Pan. in c. nihil. col. pe. de ele. n casu autē nr̄o constat de defectu tituli, & intrusione per instrm sententiæ latæ p Papam, quæ facit rē dici notoriā. c. cum olim. de ver. sig. & no. per Bal. in l. gñali. C. de sac. san. eccl. gl. in c. licèt cām. in ver. euidentissimè. de proba. cū si. de quibus p Ias. in l. admonēdi. col 55. de
9 iureiu. ¶ Quinto, actori agēti obstat † exceptio, ꝙ solutione facta sibi, reus non liberatur. l. quādiu. ff. de bon. liber. l. 2. ff. de excę. rei iud. & ibi Bar. concludit, ꝙ reus siue apponat exceptionē iuris sui, siue alterius tertij, sp audiendus est, si dicat nolle soluere: quia si solueret, non liberaret, sed cogeretur alteri soluere, & hæc excepto ex æqtate ipsa nascit. quoties enim æquū est dari reo exceptionē, iudex sp debet audire reū excipiētē. l. q ęqtate ff. de doli excep. Sed si Gulielmus ꝯductor soluisset, vel solueret pensionem huic intruso, vel eius cessionario, nō liberaret, vt probabo ī rñdendo ad vltimū fundamētū p ꝯria parte. ergo &c. Ex qbus apparet, ꝙ ꝯ Raymūdū locatorē obstant quatuor exceptiones, videlicet doli mali, proprietatis, defectus tituli, seu intrusionis, & in factū ex eqtate. Nec obstāt ꝯria superius formata. Et primo nō ob. ꝙ spoliatus sit añ oīa restituēdus, qa rñdet multis modis. Primò, ꝙ hic nō agit possessorio recuperāde, sed actione locati, q̃ est ꝑsonalis, vt apparet ex medio ꝯcludēdi, de quo in libello actoris, q petit Gulielmū ꝯductorē ꝯdēnari ad pensionē ꝯuentā, iuxta formā locationis, qđ est mediū cōcludēdi in actione locati, siue ex stipulatu, & hoc inspiciendū est s̃m Bār. in l. si prius, in 5. oppo ff. de no. ope. nū. in. l. certi ꝯdo. ff. si cer. pe. in prin. Cōdictio aūt ex canone querelā, est remediū possessoriū, vt in eo ꝯcluditur, qa p denegationem rei, actor fuit spoliatus sua solita q̃si possessione pcipiēdi pēsionē, & nō, qa pēsio p̄missa fuit, vt tradit p Dec. ꝯs. 136. in ca. reuerē. &c. ergo de vno ad alterū non rectè infertur. l. naturaliter. §. nihil cōc. ff. de acq. possess. & eodē mō rñdet ad d. l. si quis conductionis, ꝙ loqtur in remedio possessorio p obtinēda restitutione rei

ne rei locatæ ꝯ conductorē, q finita locatione rē restituere de-
tractet, nec locū hēt in actione ex locato intētāda ꝓ pensione
habēda, ſm Cyn. Bar. Bal. Sal. & *communiter* alios ibi. Scđo respō-
detur, ꝙ ad hoc, vt quis agere possit remedio possessorio ad pē-
sionē, plura requirunt: inter cætera requirit, ꝙ actor aliqñ exe
10 gerit talē pensionē, alioquin non pōt dici † spoliari, nec turba
ri in quasi possessione exigendi pensionē, quā nūquā exegit,
vt patet ad oculum, & firmāt Inn. Pan. & alij in d. ca. q̄relā. & in
c. fin. col. 3. & seq. de cauſ. poſſ. & proprie. in casu aūt nr̄o nō cō-
stat, ꝙ Ray. locator vllo vnquā tp̄e exegerit aliquā mercedem,
siue pēsionem a Gulielmo, ergo, &c. Tertio rñdet, ꝙ in istis bñ
11 ficialibus ꝯ agētē interdicto possessorio ēt recuperādæ. ob. † ex
ceptio notorij defectus tituli, siue notoriæ intrusionis, vt pro-
batum fuit supra in quarto fundamento adducto ꝯ actorē, qđ
verū est, ēt si agat remedio l. si qs ꝯductionis ti. ſm Ale. in l. si ali
quā rē. in vlti. col. ff. de acq. poſ. & Iaſ in d. §. nihil cōe, & ibi scri-
psi alias auctoritates colligēdo, quas breuitatis cā nō transcri-
bo. Non ob. scđm fundamentū, ꝙ Gulielmus non videat posse
excipere de dñio ecclesiæ, cum videatur opponere de iure ter
tij. Quia rñdetur, ꝙ opponit de iure suo, & ecclesiæ silr, ꝓut de
iure potest, per ea quæ dicta sunt supra in scđo, & tertio funda
mentis. Non ob. iur̄m, quia Gulielmus iurauit soluere pēsionē
12 prædicto Raymundo vti rectori dictæ capellaniæ, non vti † in
truso, & raptori: & ideo si recusat ei soluere, vel intruso, nō dr̄
ꝯuenire suo iur̄o, vt est tex. clarus in c. ego N. de iureiu. vbi Pa.
in 1. no. & alij post eum no. ꝙ iurās se aliqd daturum prelato, &
successoribus suis, obligatur duntaxat prælatis canonicè intrā
tibus, nam qui non intrat canonicè, & per ostium, non est re-
ctor & prælatus, sed fur, & latro. 7. q. 1. non furem. & 23. q. 4. ca.
tres personas. & pro ista responsione adduco decisionē in ter-
minis Pan. in c. veritatis. col. fi. ver. an autem semper obligetur.
de iureiu. vbi decidit, ꝙ iurans soluere aliquid Titio vti episco-
po, non est periurus, si recuset soluere Titio deposito ab epi-
scopatu, quia iuramentum præstitum alicui sub contemplatio
ne dignitatis, vel officij, cessante dignitate, vel officio, non obli
gat iurantem. ar. c. venerabilem. de ele. Et hæc solutio meo iu-
dicio remouet omnem ambiguitatem ¶ Secundo respondet,
ꝙ Gulielmus iurauit soluere, vt priuata persona, non ut rector
dictæ Capellaniæ, nec vt capellanus: vnde cū excipiat, vt rector,
& nomine suæ capellæ, & vt non priuata persona, & suo nomi
ne, non dr̄ contrauenire suo iuramento. Aliud est se oppone-
re, vt rector, & Capellanus, aliud vt Gulielmus, seu vt priuata
persona. Et aliud se opponere nomine suo ꝓprio, & aliud noīe
suæ capellæ. l. furti. §. si quis alieno. ff. de ijs qui no. infa. cum si.
¶ Non ob. ꝙ solutio facta intruso liberet cōductorem, qui ab
eo conducit bona ecclesiæ, quia verum si conductor ignora-
13 bat locatorem intrusum. † Sed si sciēter soluit, non liberatur,
ſm Ang. Pau. & Iaſ. in d. l. si vrbana. per tex. in l. filiæ. ff. de solu. &
idē voluit Inn. in d. c. in literis. & Bald. in l. 2. ver. sed quid de sex
to. C. de seru. & aqua. Item aliud est quærere, an solutio facta in
truso liberet soluentem. Aliud an possit opponi exceptio in-
trusionis. & ideo super hoc fundamento non est insistēdum.
¶ Circa ſm, An exceptio doli, proprietatis, intrusionis, & in fa
ctum ex æquitate, quas constat ex p̄missis obstare cedenti, ob-
14 stēt ēt cessionario. Et omissa disputatione, rñdeo, † ꝙ sic, tum
quia hmōi exceptiones sunt tales, ex qbus soluti repetitio ꝯce
dit, ergo ēt ꝯ cessionarium opponi pñt. ff. de doli excep. l. Iulia-
nus. in 2. rñso. & ff. de dona. l. si cum filiusfa. §, item si ei. & tradit
ꝑ Bar. in l. doli. ff. de noua. tū qa tales exceptiones cohærēt rei,
& cōpetūt rei ꝯtēplatione, ergo ēt obstare debēt cessionario.
l. in hoc iudicio. §. si inter. ff. cō. diuid. l. fi. ff. de exce. rei iudi. cū si.
vt traditur ꝑ Bar. in d. l. doli. & ꝑ Ale. ꝯsi. 54. col. fi. li. 2. cū cōcor-
dantibus infinitis, q̄ adduci possent. Ita iuris esse rñdeo ego Io.
Fran. de Ri. I. V. D. & in fidem subscripsi, saluo saniori iudicio,

De sententiis, & quæ sit interlocutoria, & quæ diffinitiua.

RESPONSVM. I.

LIcèt Appellatio ab interlocutoria debeat proponi in scriptis, & cū expressione grauaminū, tū appellatio ab interlocutoria habente vim diffinitiuę erat in scriptis redigenda, nec cum grauaminibus proponēda venit. quare cum sententia relaxationis iuramenti vim diffinitiuæ habeat, quia substantialem dirimit, nec scripturam, nec grauamina desiderat. Et licèt non soluens in termino conuēto (vt iurauerat) periurus sit, cum dies interpellauerit, & debitorem in mora constituerit, ab huiusmodi iuramento absoluēdus non videtur, ne perseueret in periurio: tamen huiusmodi iuramenti relaxatio postulata de iure in partienda est, nam absentia creditoris à loco, in quo solutio fieri debet, debitorem excusat a mora, & consequenter a periurio, a quo quælibet iusta causa excusat, præsertim mulierem, quę errore iuris tuetur.

SVMMARIVM.

1 *Omnis sñīa, quæ negocium principale non diffinit, interlocutoria appellatur.*
2 *Sententia relaxationis iuramenti, licèt sit interlocutoria, hēt tamen vim diffinitiuo. & ibi uide quomodo id procedat.*
3 *Qui non soluit in termino conuentu, vt iurauit, periurus est, nec uenit absoluendus, & ibi uide quando dies interpellet, & constituat in mora.*
4 *Relaxatio iuramenti rectè procedit effectum agendi, & excipiendi, nisi periurium sit iam incursum.*
5 *Quælibet iusta causa excusat a periurio.*
6 *Absentia creditoris a loco, in quo debet fieri solutio excusat debitorē à mor.*
7 *Mulieres ab errore iuris excusantur.*

Respon. interpreta.

1 OMnis Sententia, q̄ † non diffinit negociū principale, pōt dici interlocutoria ſm gl. in c.
ei, qui appellat. § diffinitiua. ij. q. vj. & cle. j. de seq. poſ.
& fruc. & Bar. in l. titia. ff. de accuſ. Sñīa relaxationis
iurī ad effectū agendi, & excipiēdi, nō dirimit ipsum principa-
le negociū ergo, est interlocutoria, merito dispō ca. j. de appel.
li. 6. l. ꝙ appellatio ab interlocutoria dēat in scriptis ꝓponi cū
expressione grauaminum, vr̄ hēre locum ēt in appellatione a
sñīa relaxationis iuramenti, qa (vt dixi) est sñīa interlocutoria.
¶ Sed præmissis, & similibus non obstātibus, ꝯrium arbitror
2 de iure uerius, quia sñīa † relaxationis iuramenti licèt sit inter-
locutoria, tñ hēt vim diffinitiuæ, qđ sic oñditur, oīs sententia,
q̄ fertur sup eo, qđ principaliter de se in iudicio ꝓponitur, li-
cèt non diffiniat totū negociū, tñ hēt vim diffinitiuæ ſm Imo.
in l. j. §. fi. de p̄to. stip. ff. quem refert, & seqtur Fely. in rub. de re
iud. colū. 3. sed ista est hmōi, vt de se patet, ergo &c. Secundo,
oīs sñīa, q̄ dirimit vnā ꝑtē substātialē, licèt nō diffiniat totum,
hēt uim diffinitiuę, vt sñīa restōnis in integrū. l. intra vtile. ff. de
mino cū ibi no. ꝑ Bar. hinc sñīa remissionis ad forū ecclesiasti
cū, vel eꝯ ad forū ciuile, dr̄ interlocutoria habens vim diffini-
tiuę, ſm Fed. de senis con. 198. casus talis est. hinc sñīa quā quis
ꝓnunciate se cōpetētē, nō dr̄ merè interlocutoria, sed hēt na-
turā diffinitiuę, ſm gl. in aut. habita. C. ne fili. ꝓ pr̄e. Bar. in l. ij. ff.
de appel. recip. Sed ista est hmōi, qa dirimit vnā partē substan-
tialē iudicii, immo fere totū ꝑ indirectū, ergo &c, bñ facit glo.
in cle. fi. in gl. 2. vbi Car. & Imo. de app. q̄ vult, ꝙ oīs sñīa lāta su-
ꝑ aliqua exceptione ꝑemptoria hēat vim diffinitiuę. possem ex
pluribus aliis cōprobare q̄ cogerunt Ale. & Mod. in rub. ff. de
iud. & Fely. in rub. eo tit. cum ergo talis sñīa non sit interlocu-
toria simpliciter, sed teneat mixtā naturā inter diffinitiuā, &
interlocutoriā, seqtur, ꝙ dispō. d. c. j. in tali appellatione locū ñ
hēbit. ita signanter decidit Io. An. in c. ꝑuenit. ij. de appel. Ab. &
Car. in cle. appellanti, eo. ti. Ro. decis. 13. in nouis. Fely. in d. rub.
de re iu. & clarius Soc. in suis regulis reg. 30. in 2. fall. & hęc suf-
ficiant q̄tū ad dubiū incidens. ¶ Circa dubitationem principa
lē, vr̄ ꝙ sñīa relaxationis iniusta fuerit, qa d. Augustina iam in-
3 cursa fuerat ꝑiuriū ꝑ lapsum diei absoluēdū. † Qui. n. nō soluit
in termino conuento, ut iurauerat, ꝑiurus est. l. si qs maior. C.
de transac. c. q̄relā. de iu. iu. cū suis cōc. & rō est, quia dies inter-
pellat, & ꝯstituit debitorē in mora. l. magnam. C. de ꝯhē. empt.
l. si ex legati cā. ff. de uer. obl. l. traiectitiæ. §. de illo. ff. de act. & ob
lig. vbi aūt ꝯhens incursus est ꝑiuriū, nō est a iur̄o habilitādus,
ne perseueret in ꝑiurio, & qa nō est dignus absolutione, qui iā
īcidit in ꝑiuriū ſm Pan. & Fel. in c. j. de iu. iu. post Fed. de Senis ꝯ
si. 199. querit an dña. Imo. in c. debitores. eo. ti. Anch. consi. 198.
p̄dictis subtiliter. Ale. ꝯsi. 83. interrogatus. in v. lib. & alibi sæpe,
Corn. ꝯsi. 6. in hac. col. pen. in 1. libr. Nec ob. ꝙ pro ꝑte d. Augu
stinę dr̄, ꝙ dies nō interpellat, nec ꝯstituit in mora, qñ debitor,
& creditor sunt diuersi fori, nā creditor vadit ad locum debito
ris, & sulutionem sibi fieri petit. l. itē illa. ff. de const. pecu. ꝑ quē
ibi post Bar. ita firmat, & cōsuluit Ale. consi. 49. in v. ꝑte. qa res-
pondet, ꝙ solus dies ꝯstituit in mora, ēt si creditor sit diuersi
fori. Ita ꝓcedit regula d. l. traiectitiæ. §. de illo. cū si. q̄ nō limitā-
tur ꝑ tex. in d. l. itē illa. sed declarant, vt talis mora nō hēat noce
re debitori, nā adueniēte die ad sit in loco debitoris, creditor,
vel eius procurator, cui solui possit. si vero nō adsit aliqs ea die
cui debitor posset soluere, tunc excusat a mora. Sed ad hoc, ut
talis excusatio sit legitima, vr̄ necessariū, ꝙ debitor adueniēte
die solutionis corā testibus ꝓtestēr in loco domicilij sui se pa-
ratū soluere si adesset, q solutionē reciperet. ita declarat Bart.
iñ d. l. itē illa. q dicit, ꝙ debitor dēt esse cautus, ꝙ faciat suā ꝓte-
stationē redigi in scriptis ꝑ notariū. Immo. Bar. in l. si reus para
tus. ff. de proc. in fi. uoluit, ꝙ debitor absente creditore adue-
niente die dēat ꝓtestari, & facere depositū pecuniæ debite pe
nes officiū, vel ædē sacrā, pro quo uidet tex. in l. fi. ff. de lc. com-
mis. ¶ Sed p̄missis nō obstātibus credo de iure do. Vicariū Re-
4 giēsem potuisse relaxare † iur̄m p̄dictæ do. Augustinæ ad effe-
ctum agendi, & excipiēdi, iuxta tradita in d. c. j. & in ca. debito-
res. & in c. quēadmodū. de iureiu. Solū restat videre. An Augu
stina tp̄e relaxationis, iā eēt īcursa ꝑiuriū, quo casu relaxatio-
nibus habilitatio nulla foret, ꝑ ea q̄ s. adducta sunt ꝓ parte ꝯ-
ria. & nō insistēdo circa suꝑflua, dico ꝙ nō, duplici ꝯsideratio-
5 ne. Primo, qa qualibet cā † apparēte iusta excusat ꝑiurio. c. bre-
ui. đ iureiu. tradit ēt in c. q̄relā, e. ti. In casu nostro cōstat, ꝙ ēt si

voluisset

ſet d. Auguſtina ſoluere die ſtatuta non potuiſſet, qa non adeſſet creditor, cui poſſet ſoluere, igitur &c. & ſi dixeris, nō pſtat ꝙ creditor non adeſſet. Rñdeo cū creditor & debitor ſunt diuerſi fori, preſumitur creditorē abeſſe a loco debitoris, in quo loco debet fieri ſolutio, niſi probet ſe illa die affuiſſe. l. arbiter calendis. ff. de arbitr. per quam ita determinat Bart. in d. l. item illa. & in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. ¶ Secūdo, nulla alia ratione dici poteſt Auguſtinam incurſam fuiſſe periuriū, niſi quia fuit in mora ſoluendi in termino conuento, ſed clarè dr̄ in tex. in d. l. item illa. & per Alc. in d. conſi. 45. & Cor. cōſ. 79. viſo pceſſu. co. fi. lib. 3. ꝙ abſentia† creditoris a loco, in quo debet fieri ſolutio, excuſat amora debitorem, ergo corollariè excuſabit a periurio. Et ſi dicat abſentiam creditoris excuſare debitorem a mora, ſi fecerit legitimam proteſtationem & obtulerit ſe paratum ſoluere, ſi adeſſet qui reciperet, vt dicit Bar. in d. l. item illa, alias ſecus. ad iſtud in quo tota difficultas iacet, reſpondetur multipliciter, & primo dicitur, ꝙ illa deciſio Bar. eſt cōiter damnata, vt per plura oſtendit Alex. Doc. veritatis ɔſi. 92. perſpectis iis. col. pen. in j. lib. Secundo, eſto ꝙ in aliqua culpa fuiſſet iſta mulier, qa non fuiſſet proteſtata, & de proteſtatione non fecit fieri inſtrumentum, tñ non eſt talis culpa pp quam poſſit dici incurriſſe periuriū, qđ non incurrit ſine dolo. l. qui iuraſſe. in princ. ff. de iureiu. & no. Bald. in l. obſeruare. §. proficiſci. col. 3. ff. de offi. procōſ. Præterea ſi non fuit prote-
7 ſtata, proceſſit ex errore iuris, q excuſat † mullieres a pteſtationibus & editione inſtrorū omiſſis. l. j. §. fi. ff. de edē. & maximè ne incurrat piuriū, in quo incurrendo (vt dixi) exigit dolus, & a dolo error iuris, q excuſat, ſm gl. in l. 1. C. ad l. Faui. de plagi. quis enim exiſtimabit, ꝙ iſta honeſta mulier voluerit incurrere piurium, potius q̃ dicere hæc ſimplicia verba, ſoluerē ſi creditor adeēt? certè nemo. dicamus igit, ea rōne ſaltē iuris ignorātia excuſari, vt notabi̇̄r vult Alex. in d. ɔſ. xcij. ad fi. Laus Deo.

¶ De appellationibus.

RESPONSVM I.

Rectè Riteque ab ordinatione, ſeu interlocutoria dñi vicerectoris appellatum extitit: nā cū idem vicerector laicus foret, in cauſa ſpolii cōtra Ioannem clericum ɔiugatum ius dicere nō potuit, & cuius iuriſdictio nullo iure prorogata cenſeri poteſtiuribus repugnantibus, & ſtatuto id expreſsè prohibente, tum etiam, quia libellus generaliter cōceptus eſt, quare ad vlteriora ante ſingularem declarationem libelli iudex progredi non potuit, & eo quia vlterius proceſſit, cauſam appelandi preſtitit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus in clericum nullum ius dicere poteſt.*
2 *Clericus non poteſt iuriſdictionem laicalem prorogare, cum non poſſit etiam cum iuramento huiuſmodi iudicem ſibi conſtituere.*
3 *Prorogatio non inducitur niſi verbis expreſſis, vel facto partis.*
4 *A pronunciatione procedente ſuper generalitate libelli rectè appellatur.*

Reſpon. interpreta.

IN cauſa Appellationis interpoſitæ per Io. de Chaluſio ab ordinatione ſiue interlocutoria vicerectoris vr̄ bn̄ appellatū, quia cum ipſe vicerector eſſet
1 laicus, † non vr̄, ꝙ poſſet in cauſa ſpolii ius dicere ɔ ipſum Io. clericum coniugatum. c. vnico. de cle. coniug. li. 6. Non ob. ꝙ ipſe Ioannes prorogaſſet iuriſdiſcionem petendo ſe ab im-
2 petitis abſolui, quia non potuit prorogare † iuriſdiſcionem laici. c. ſi diligenti. de for. comp. & hoc voluit gl. in d. c. vnic. in verbo, clericalis. & dato, ꝙ potuiſſet, tñ ſtante ſtatuto in actis allegato, ꝙ alterius iuriſdictio non poſſit prorogari niſi expreſsè, iſto caſu cum non videntur expreſsè prorogaſſe, non cenſeretur prorogata, ꝙ autem litigando ſimpliciter non, ſubditus dicatur tacitè & non expreſsè prorogare, tenet gl. in l. j. C. de iur. om. iud. l. j. C. vbi de cri. agi opo. & ratione ſuadetur, quia per ɔtumaciam ſimpliciter non prorogatur iuriſdictio, ſm Bal. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epi. aud. nec etiam per ſolam patientiā partis patientis iudicē procedere ɔ ſe prorogat iuriſdō niſi interueniat aliquod propoſitū partis. ſm Inn. in c. inter monaſteriū. de re iud. Declarat in ſpecie Maria. Soc. in c. ſignificaſti. in vj. art. prin. de for. comp. Eſt ergo neceſſe ad hoc, vt induca-
3 tur prorogatio, ꝙ vel verbis † expreſſis, vel facto. i. propoſitione, ſeu petitione partis id fiat, & ideo duplex eſt. i. tacite & expreſſe fieri dr̄, ſm Bart. & oēs in l. j. ff. de iudi. ea aũt, quæ verbis expreſſis fit, hoc modo fit, prorogo & ɔſentio in iudicē quam ɔſtat tacite nō fieri: ergo alterā tacite fieri neceſſe eſt. ¶ Scđo, vr̄ bene appellatū ex alio, quia petitio vr̄ generalis in ea parte, in qua dicebar̄ molēdinū fuiſſe ī vos trāslatū, nec ſpecificaret quo titulo, ſeu ɔđu, ad effectū, vt ſciret idē de Chaluſio an cederet, vel ɔtenderet, & tñ dñs iudex ſubaudiēdo pceſſit ad vlteriora. Nec obſtare vr̄ ꝙ in caſibus ſummariis ñ requirat libellus. clem. ſæpe. de ver. ſign. qa verū ē, ꝙ ñ requirit ſolēnis, tñ. requirit petitio qualis q̃lis. p q̃ certificet reus qđ ab eo petat, & p q̃ reus poſſit cognoſcere vtrum cedat, vel ɔtēdat. l. 1. ff. de edē. declarat Card. & alii in c. 1. de libel. obla. & in d. clem. ſepe. verum cum petitio vr̄a in interdicto recuperāde fundaret ſup ɔſtituto, & annullato ɔđu, & cōſtitutum cenſeat inefficax, vr̄ ꝙ parte petente iudex deberet ordinare debere ſpecificari articulū illum, in quo dicebatur in gñe molendinū in uos fuiſſe trāſlatum, & poſtea p ɔſtitutū tranſlatā poſſeſſionem, qđ cū non fecerit, immo pcedendo ad ulteriora tacitè contrariū pnuncia-
4 uerit, licitè appellari† potuiſſe vr̄, l. a procedente. C. de dilat. & ꝙ a gñalitate libelli poſſit appellari, ſi non ſpecificetur parte, petente eſt text. in ca. ſignificantibus. de appellat. Laus Deo.

RESPONSVM II.

DOminus Caſtri noui licèt in termino ſibi aſſignato ad recipiendum apoſtolos non comparuerit, non tñ ſuæ appellationi renūciaſſe videtur, nec clement. quamuis, ɔueniſſe vr̄, cū bis ante comparuerit, nam prædictę cle. ſatiſfit, ſi bis compareat appellans. Verum cum pdicta cle. requirat binam ɔparitionē coram iudice grauaminis, iō cum procurator dicti dñi Caſtri noui non bis coram iudice grauaminis comparuerit, appellationi renunciaſſe non dubitatur, attenta præſertim ipſius cōtumacia in termino ſibi ſtatuto nō cōparentis, recta ſanctaq; fuit ordinatio, qua cautū fuit, ut lite pendente nihil innouet, ne partes inſurgant ad rixas. quare ab hmōi pronunciatione prouocare ridiculum eſt, cum a nullo grauamine appelletur, nam iudex non grauare, ſed rixas ſedare cogitauit.

SVMMARIVM.

1 *Vide intellectum cle. quamuis, de appel. & quomodo procedat regula, quæ habet appellantem non teneri tertiò comparere.*
2 *Appellatio fruſtratoria non deuoluitur.*
3 *Ab ordinatione iudicis partibus inhibitoria ne quid fiat, ut rixa euitetur, appellari non poteſt.*

Reſpon. interpreta.

NOn Videtur quod dñs Caſtri noui appellans renunciauerit ſuę appellationi, ex eo quod nō comparuerit in ſecundo termino ad recipiendum apoſtolos, qa diſpō cl. quãuis. de appella. non procedit quando appellans bis cōparuit coram iudice a quo ſm glo. per omnes, maximè Imo. & Car. approbatam in d. cle. q̃uis. in uerbo, uidetur. de appe. ſed procurator prædicti dñi licèt non comparuerit in ſcđo termino, tñ ante bis cōparuit corā d. Rectore pro apoſtoli recipendis, & ēt ſemel in primo termino coram d. uicerectore, igitur &c. & hoc uoluit dñs Guido Papæ deciſ. xxv. ſed præmiſſis non obſtātibus credo appellationem deſertam, & ēt non deuoluere: deſertam quidem ea ratione, quia fuit contumax in non ueniendo in termino ſibi aſſignato pro apoſtolis recipiendis, iuxta tex. in d. cle. quamuis. & plene trad. per Peruſ. & Fel. in c. perſonas. de appel. Nec obſtat, ꝙ non teneatur appellans ultra binam uicem comparere, quia uerum dū mō cōpareat corā iudice a quo fuit grauatus, vt pbat tex. in d. † cle. q̃uis. & in c. fi. de appel. in antiquis. ſed in caſu occurenti non reperio, quod coram vicerectore, qui grauauit comparuerit niſi ſemel. igitur &c. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ domini rectotis, & uicerectoris idem eſt tribunal. c. 2. de ɔſuetu. li. 6. non tñ Epiſcopus dicitur grauaſſe, ſi uicarius ipſius tulit ſniā, vt eſt de ſe notorium. probatur ex no per Gemi. & alios in ca. Romana. in pri. de appellationibus, li. 6. Præterea cle. 2. ſm oēs intelligitur, qđ debeat bis comparere coram iudice, qui eſt daturus apoſtolos, & hoc nemo negabit, cum ergo dominus uicerector eſſet iudex in hac interlocutoria dandi apoſtolos, ergo appellans debuit bis coram eo cōparere, qđ aũt ipſe iudex eſſet, patet ex ſniā interlocutoria lata per dñm rectorem, qui remiſit appellationem ad d. vicerectorem, qui grauauerat. eſt enim omne uerbum iudicis ſniā interlocutoria ſm gl. in §. ad excludendas. in uerbo, interlocutionibus. de litigio. c. ei qui. §. diffinitiua. ij. q. 6. hæc aũt interlocutoria tranſiuit in rem iudicatam, cum ab ea non fuerit appellatum. l. ab eo. C. quomo. & quan. iud. hoc ergo ſic præſuppoſito quod do. uicerector eſſet iudex, & qui grauauerat, & qđ cōſenſu appellantis erat electus iudex ēt in cauſa emergenti dandi apoſtolos, certè benè neceſſario ſequitur, & debuit appellans bis coram eo pro apoſtolis ſaltem comparere. Qđ cum non fecerit, proculdubio appellationi renūciauit. d. cle. q̃uis. qđ & Mat. in notab. & Cępo. in caute. optimè coprobarunt. In ſuper puto nō deuoluere, quia appellans, qui non detulit appellationi ſui aduerſarii innouādo, ea nō obſtante nō pt poſtea allegare ſuā appellationē, nec ſup ea ſe fundare, ut eſt tex. & ibi Abb. in 4. nota. in c. bonæ memoriæ. 1. de elcct. ſed domi. Caſtri noui non detulit appellationi, ſiue decurſui, q hēt vim appellationis. l. ſi ab arbitro. & ibi not. ff. qui ſatiſd. cog. quia nō obſtat recurſus, ut apparet ex pceſſu.
1 igitur &c. Præterea appellatio † fruſtratoria non deuoluit iuribus notiſſimis, at iſta uidet pculdubio fruſtratoria tanq̃ inter-

sita a nullo grauamine. considero.n. quòd quælibet res præsumitur libera, l. altius. C. de serui. & aqua. si ergo lata fuit sententia, q̄ non molestetur d̄ns in sua quasi possessione libertatis, per modum interim, i. donec ↄstiterit de quasi possessione seruitutis allegatæ, t̄n non uideo in quo fuerit grauatus. Item cōsidero, quod inhibitiones cōtinent illud idem, quod disponit sententia. At cum do. Castri noui acquieuerit inhibitionibus, transiuerintque in rem iudicatam, non video in quo ipsa sententia lata pro cōseruatione inhibitionum grauauerit appellantem. Item considero, hic non tractari de petitorio, nec de
3 possessorio præiudiciali, sed solum† iudicium per uiam inhibitionum ordinatum fuid ad effectum, ne lite pendente aliquid innouetur, & ne partes ad rixas, & arma deueniant, iuxta l. æquissimum. ff. de usufr. & ut ordinetur lis super possessorio, vel petitorio, l. liberis. §. fi. ff. de liber. cau. & habetur ista practica p tex. & Inn. in c. cum uenissent, de insti. & ad hos fines etiam tēdit dicta sententia: ergo non est præiudicialis, sed legitima, & sancta, a qua non debuit appellari.

RESPONSVM IIII

CVm Excommunicatus ab excōmunicatore ueniat absoluendus: a præposito excommunicatus, qui ad uicarium appellarat, ab eodem vicario ad eundem præpositū remittendus est; & hæc iniustè excommunicato procedunt: si uero iniustè excommunicatus, sit nullo iure remittitur. ubi uero de sententiæ iustitia, uel iniustitia dubitari contingit, honestatis gratia, & non necessitatis lege, remitti potest. iure ergo a uicario absolutus fuit appellans.

SVMMARIVM.

1 *Appellans à sententia excommunicationis, quando ad superiorem sit remittendus.*

2 *Præpositus de iure communi ordinariam iurisdictionem habeat in clericos suæ ecclesiæ: unde si rebelles, & contumaces sint, illos excommunicare potest.*

Respon. interpreta.

QVia In hac causa appellationis, quæ uertitur inter Reueren. do. Præpositum sancti Desiderij appellantem, & do. Lud. appellatum in prima instantia, in qua amplissimè scripsi: nunc repilogādo, paucis aperiam, in quibus consistat difficultas huius cōtrouersiæ, quæ (ut uideo) principaliter sonsistit in duobus. Primo, an do. Vicarius debuerit remittere prædictum do. Lud. excommunicatum, absoluendus ab ipso do. Præposito, a quo fuerat excommunicatus: Secundo, ubi dominus vicarius, potuerit eum absoluere, an idem do. præpositus habeat iurisdictionem in canonicos, & alios de ecclesia delinquentes intra tecta, & ecclesiam suam, maximè circa diuina officia, ita q̄ possit excommunicare rebelles, & contumaces, in non parendo eius mandatis?

1 ¶ Prima dubitatio deciditur per tex.† in c. uenerabilibus. §. sanè. de senten. excommunicationis, lib. 6. sed quia ibi distinguūtur tres casus. Primus est, quando constat sentētiam excōmunicationis esse iniustam, & superior debet absoluere, & non remittere. Secundus, quando constat fuisse iustam, & tunc dēt superior excōmunicatum remittere suo excōmunicatori. Aut dubitatur, & tunc de honestate superior remittere dēt: sed si noluit potest absoluere. hæc decisio clarissima est. Sed dubitatur ad quem casum referenda sit huiusmodi controuersia Reueren. do. uicarius arbitratus est dubium esse, an sententia excommunicationis in Ludouicum lata, fuerit iusta uel iniusta. Ideo spreta honestatis lege, maluit absoluere, q̄ remittere, ut dicetur in tertio mēbro, d. §. sanè. Ego aūt arbitror de iustitia dictæ sententiæ constare, & hæsitari non debuisse, nec debere cum fuerit lata ex iusta causa, & pro manifesta cōtumacia: c. ex parte, el primo, de uerbo significa. & alibi latè dixi.

¶ Circa secundum, si ad ius commune controuersia refricet,
2 certissimum est do. Præpositum† h̄re iurisdictionem ordinariā in canonicos, & clericos suæ ecclesiæ, ac potestatem illos excommunicandi, si contumaces fuerint, & rebelles eius mādatis. c. irrefragabili. c. ad reprimendam. de offi. ord. vnde cum nihil proponatur in aduersum, seruanda est lex communis. c. primo, de constitu. At opponitur, do. Præpositum de consuetudine non habere potestatem excommunicandi, nec corrigendi excessus canonicorum. sed respondetur non constare de allegata consuetudine; quæ cum sit facti, probanda fuit. cap. primo, de constitu. libro 6. ut dicit Bal. in l. de quibus. ff. de legi. Et ubi constaret; respondetur, quod talis consuetudo non ualet, nec seruanda est, d. c. irrefragabili. Dicitur etiam, domi. Præpotum nō posse canonicorum excessus corrigere, & eorum mores reformare absque assensu capituli, sic disponentibus statutis ecclesiæ: sed ego non uideo exhiberi aliqua statuta, q̄ istud disponant, imo ex tenore statutorum, maximè primi in ordine. apparet correctionem, & iurisdictionem competere soli ipsi Præposito. Et statuta, quæ in contrarium allegantur, nihil ad rem faciunt, ut ex illorum lectura euidenter dignoscitur, & ad illa alibi responsum fuit.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTONAZARIO IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decratilium librum Tertium abſolutiſsima Reſponſa:

Nunc poſtremò maiori, quàm hactenus vnquam factum ſit, diligentia recognita, & repurgata.

De inſtitutionibus.

RESPON. PRIMVM.

Licèt Do. Petrus de Arnis īſtitutus p D.Legatū in quadā Capella ad pñtationē Ioannis Caradi, p̄ferēd⁹ videat̄ D.Marino Angleſij īſtituto in eadē Capella p reuer.D. Ep̄m Carpētoratē.ſeu ei⁹ vicariū, ad pñtationē Ioannis Guaſq, Antonij,& Ioannis Gaſſini ꝯpatronorū,tū q̄a prior in data, tū ēt q̄a habēs titulū a Legato p̄fert̄ hñti titulum ab ordinario. Verūtñ q̄a ex pluribus idē Petrus de Arnis inhabilis reperit̄, q̄a ēt idē reuerē.do.Legatus ſine cōſenſu omniū patronorū eūdē de iure inſtituere non potuit, iō ſufficit ipſi Angleſio poſſeſſori expellere agētē p exceptionē iuris ñ ſui,q tñ canonice,ac legitime a vicario p̄dicti epiſcopi Carpētoratē. inſtitutus fuit,q vicarius de iure præſentatos ad beneficia iuriſpatronatus a patronis,ad quos oē ius erat deuolutū, inſtituere potuit.Igit̄ eundē Marinū Angleſij d.Petro de Arnis i capella,de qua agit̄,vti potiorem,p̄ferendum eſſe certi iuris eſt.

SVMMARIVM.

1 *An habens titulum a legato,præferatur habenti titulum ab ordinario, & vide num.2.*
3 *Institutio facta ab ordinario de beneficio vti vacante per mortem, quod per reſignationem vacabat,non valet.*
4 *Beneficium in præiudicium patronorum vacare non dicitur,ſi institutus renunciauerit ſine eorum ſcientia & voluntate.*
5 *Beneficium an conferri poßit instituto contra formam fundationis? & vide nume.11.*
6 *An Legatus ſine conſenſu,et in præiudicium patronorum, poßit instituere ſemel tantum,contra formam fundationis.*
7 *In re communi pluribus vt ſingulis,exigitur conſenſus omnium, & in re communi potior eſt conditio prohibentis.*
8 *Penitus illiteratus incapax eſt omnium beneficiorum,adeo quòd nec Papa poteſt cum eo diſpenſare.*
9 *Institutio facta de debilitato,ſeu corpore vitiato,non tenet.*
10 *Sufficit poſſeßori repellere agentem per exceptionem iuris non ſui.*

Qui veritas eſt, me in viam dirigat veritatis.

Reſpon.interpreta.

1 VIſum Fuit prima ꝯſideratione dicendū,q †īſtitut⁹ p D.Legatū ad pñtationē Ioannis
Carati,ſit p̄ferēdus īſtituto p ep̄m Carpētoratēſē,
ſeu eius vicariū,ad pñtationē Ioānis Guaſqui, Antonij,& Ioannis Gaſſini compatronorū,ex pluribus. ¶Et primò,q̄a prior in data,c.capitulum,de reſc.c.duobus.eo. tit. in
2 6.¶Scd̄o,q̄a data paritate p̄fert̄ habēs titulū a† Legato habēti ab ordinario.c.ſi a ſede.de p̄bē.in 6.Nec ob.ꝙ Marinus Angleſij inſtitutus ab ordinario fuerit pñtatus a maiori numero patronorū,& ſic videat̄ āñponēdus.c.3.vbi Doc.de iur.patro.q̄a rñdet̄, ꝙ in iure patronatus, & cōiter Io.Car.ſolus ex Ioāna Mazabonis ſucceſſit in dimidia,& alij p̄roni ex Catharina Mazabonis in alia dimidia,& ſic æqualē vocē habent.ergo ſtātibus p̄dictis potiora iura obtinet inſtitutus a Legato. ¶Tertiò capella,de qua ägitur, vacaſſe ꝑponit̄ p liberā reſignationē Petri Carati,& ad pñtationē d.Ioannis Carati,fuiſſe in ea inſtitutū D.Petrum de Arnis a reueren. D. Legato:
3 q̄d ſi ita ſit,nō teneret†inſtō facta per ordinariū,q̄a ꝑponit̄, ꝙ fuit facta inſtō ad pñtationē aliorū cōpatronorū tanq̄ vacaret p mortem D.Girardi de Fanis.c.ſuceptū,de reſcr. lib. 6. Sed p̄miſſis nō obſtantib.ſ̄m ea q̄ in themate recitantur, ꝯ̃rium credo abſq; dubio fore de iure verius, infraſcriptis ꝯſiderationibus.Primò conſidero,ꝙ in præiudicium patrono-
4 rū nō dr̄ vacare†bñficiū,ſi inſtitutus renūciauit ſine eorum ſcīa & voluntate,ſ̄m Inn.in c.fi.de renun.Pan.in c.ſignatum, in vlt.no.de p̄b.q̄tū ergo ī p̄iudiciū Ioā.Guaſqui,& conſortū, capella nō pōt dici vacaſſe p reſignationem d. Girardi. ¶Secundo ꝯſidero,ꝙ Petrus Carati,pñtatus per Ioannem Cara-
5 ti,non erat, cui poſſet ꝯferri d.Capella,quia ex†forma fundationis requiritur,ꝙ tp̄e pñtationis ſit ſacerdos.Ita probant illa verba,& aliū ſacerdotem eligere,i.preſentare,c.1.de iurep. & ſic tp̄e pñtationis exigitur,ꝙ pñtatus ſit ſacerdos,quia generalitas adiecta verbo,debet verificari ſ̄m tp̄s verbi.l. in delictis.§.ſi extraneus.ff.de noxa.l ex facto.ff.de vulg.& pup.vbi Bart.ipſe aūt Petrus(vt p̄ſupponit̄) erat ætatis ann.14.ergo
6 &c.Nec ob.ſi dicatur,ꝙ de †conſenſu patronorū pōt Legatus pro vna vice inſtituere pñtatum ꝯ̃ formam fundationis, ſ̄m Pan.& *cōiter* alios,ī d.c.cū acceſſiſſent,de cōſt.& ibi Fel.dicit ſe ita ꝯſuluiſſe Ferrariæ,q̄a(vt mihi dr̄)Legatus nō diſpēſauit;ſed ſi diſpenſaſſet,talis diſpēſatio vt (puto) non valeret, q̄a non interuenit cōſenſus cōpatronorū,prout neceſſario dēt interuenire,ſ̄m Imo.& Car.in cle.q̄a ꝯtingit.in 5.q.de relig.domi.Nec ob.ſi dicatur,ꝙ interuenerit cōſenſus Ioannis Carati,vnius ex ꝯpatronis.q̄a nō ſufficit,ſed req̄rit̄ cōſenſus
7 oīum,q̄a in†re cōi pluribus vt ſingulis, exigit̄ ꝯſenſus oīum ita ꝙ nō ſufficit conſenſus maioris partis,reg.q̄d oēs, de reg. iu.in 6.vbi gl.l.p fundum.ff.de ſerui.ruſti. p̄di. & q̄a in re cōi potior eſt ꝯdō prohibentis.l.Sabinus,ff.cōi diuid.& maximè ſi diſſentiat,ne ſoci⁹ vtatur re cōi ad vſum nō deſtinatū, ut ī caſu nr̄o.l.parietē.ff.de ſerui. vrb.p̄d.l. in tm̄. §. in cōe aūt ſepulchrum.ff.de rer.diuiſ.tū q̄a Legatus nō pōt diſponere de iure patronat⁹ laicorū ī p̄iudiciū patronorū.d.c. dilectus.de offi.lega.c.cū dilectus.de iure patro.minus ergo vr̄, ꝙ diſſentiente altero ex duobus compatronis,poſſit in p̄iudicium ipſius diſſentientis derogare primæuæ fundationi teſtatoris.& cum iſtud ius derogandi non competat iure legationis,fundata eſt intentio noſtra,quod Legatus nō poſſit, niſi doceat de poteſtate.Derogare enim vltimæ voluntati, & fundationi teſtatoris,eſt ꝯ̃ ius,& ſoli Papæ conceditur plenitudine poteſtatis,ſ̄m gl.in d.cle.quia contingit,in verſi.apoſtolicę,quā ibi ſequitur Imo.& Car.¶Tertio conſidero,ꝙ d.Petrus non erat idoneus alio reſpectu,q̄a penitus illiteratus, vt ponitur
8 in facto.Illiteratus†aūt penitus eſt oīum incapax bñficiorū, in tm̄ ꝙ Papa non poteſt cum eo diſpenſare, ſ̄m Inn.in c. cū nr̄is.de ꝯceſ.p̄b.Fel.in c.ſi quando.col,9.& ſeq.de reſcri.& poſito ꝙ Papa poſſit diſpenſare,ſi tñ nō diſpenſauit,collatio eſt ipſo iure nulla,ut per Fel. ī c. querelā,de iur.iu.& in d c.ſi qñ. & in c.inquiſitioni.de ſent.excō.Ex iſtis benè,& concludenter ſequitur,ꝙ inſtitutio de d.Petro facta per reueren.do. Legatum eſt mero iure nulla,& inualida.Sequitur etiam, ꝙ inſtitutio exinde facta per prædictum dñm Legatum de Petro de Arnis ad præſentationem dicti Ioannis ad dictam capellam,tanquam vacantem p reſignationem ſupraſcripti Petri Carati,de iure viribus nō ſubſiſtit plurib. rationibus. Primo, quia non vacabat per reſignationem dicti Petri,ex quo nullum ius habebat in ea,ſed vacabat vel per reſignationem,vel mortem dicti de Fanis.&Secundo, quia d. Ioannis cōpatronus,per præſentationem factam de inhabili, & non idoneo, erat priuatus illa vice p̄tāte pñtādi, & erat ius deuolutum ad alios compatronos,ſ̄m Hoſt.& Pan.in c.cum vos.de off. ord. & in c.cum autem de iu,pa.cum concordantibus,quas omitto,q̄a iſtud eſt expediti iuris.cum ergo ius præſentandi eſſet apud alios,nō potuit D.Legatus ſine ꝯſenſu illorū inſtituere.c.decernimus.16.q.7.c.illud.de iure patr.& d.c. cum dilec. eo.ti.uitio etiam perſonæ non caruit inſtō, & pñtatio facta
9 de dicto Petro de Arnis,quia†mancus, ſeu debilitatus uno brachio,ut in facto narratur.c.1.& fin.de corp.vitia.c p̄sbyterū.de clerico ægrotāte.¶Et iſta ſufficerent ad victoriam An-
10 gleſij poſſeſſoris,dato ꝙ titulū ſuū aliter ñ iuſtificaret,q̄a ſufficit†poſſeſſori repellere petētē p exceptionē iuris nō ſui,dato ꝙ de iure ipſius nullam fidē faciat,ſ̄m Io.An.in c.mādatū. de reſcr.& Gem.ꝯſ.91.incip.p̄mitto,ꝙ poſſeſſori. tñ demonſtrabo pñtationē,& inſtōnem d.Angleſij,fore canonicā, q̄a pñtatus fuit a patronis,ad quos, vt ſup. dixi, erat deuolutum totum ius pñtandi pro illa vice,ſ̄m Panor.in d.c. cum vos. & fuit inſtitutus a reueren.do.Vicario epiſcopi Carpentoratēſis,cui de iure ſpectat ius inſtituendi præſentatos ad beneficia iuris p̄ronatus ſuæ diœceſis.ca.ex frequentib. de inſtit. & ēt habet ex p̄tāte delegata per Reueren.D.Epiſcopū, ad quē ſpectat.d.c.ex frequētibus & c.cum uos de offi. ord. Non obſtat,dū dr̄,ꝙ fuit præſentatus ad dictā capellā tanq̄ vacantē p

mortem de Fanis: quod dr̃ falsum, cũ uacaret p̃ resignationẽ dicti de Fanis, quia rñdetur, ꝙ in p̃iudiciũ ꝓpatronorũ, q̃ non ꝯsentiunt resignationi, & qui postea p̃sentarũt d. Anglesiũ, non dr̃ vacare p̃ resignationẽ, vt s. deduxi in prima cõsideratione. Non ob. ẽt si dicatur, ꝙ Anglesi. non est sacerdos, ꝑut
1 ex fundatione reqrit: qa licet nõ sit† sacerdos actũ, est tñ habitu, cũ sit in ætate legitima, & velit, ac possit ĩ. annũ ꝓmoueri se facere ad sacerdotiũ. & vbi ex fundatione, priuilegio, cõsuetudine, vel statuto, ecclesia hẽt ordinẽ annexũ, sufficit ꝙ infra annum possit institutus ad ordines requisitos promoueri, vt in terminis nostris est casus in c. 2. de inst. lib. 6. Pan. in c. dudũ. j. de elec. & in c. cum in cunctis. §. inferiora, eo. ti. Car. in c. nobis, §. cæterum, de iu. pat. Laus Deo.

De præbendis.

RESPONSVM I.

INfirmarius, Qui infirmariæ renunciauit, vt obtineret eleemosinariã, quàm sciebat esse in fauorem alterius, & sibi de facto collatam, ad infirmariã renunciatam nullo iure redire p̃t, licèt in acceptatione eleemosinariæ protestatus fuerit ad infirmariã se habiturum regressum casu, quo eleemosinariam obtinere non posset: nam protestatio in iis, quæ dependent a iuris dispositione protestanti non prodest.

SVMMARIVM.

1 *Infirmarius, qui infirmariæ renunciauit, vt obtineret eleæmosinariam, quã sciebat in fauorem alterius, & sibi de facto collatam, ad infirmariam renunciatam nullo iure redire potest.*

2 *Protestatio in iis, quæ dependent a iuris dispositione, non releuat protestantem.*

Respon. interpreta.

SI Grilus, habita notitia prouisionis eleæmosinariç in fauorẽ Barlaterij, ipsam eleæmosinariã de facto sibi collatã, illico absq; difficultate nõ di-
1 misit, indubitati iuris est, ꝙ ad infirmariam, † quã prius obtinebat, reuerti non poterit, vt est casus in c. si beneficia. de præb. lib. 6. Cum itaque proponatur, Grilum habita notitia noluisse absque lite dimittere, bene sequitur, ꝙ ad priora beneficia reuerti non poterit: qa, si litem fecit, non dr̃ absq; difficultate, nec illico dimisisse, vt per quãplura iura probant Arch. Io. An. & Gem. in d. c. si beneficia Nec eum excusant ꝑtestationes in acceptatione eleemosinariæ per ipsum factæ de habendo regressum ad suam infirmariam, quia tales ꝑtestationes recipiunt intellectũ iuris, si oĩ difficultate sublata dimiserit elemosinariã sibi de facto collatam, cum protesta-
2 tio in iis, †q̃ dependent a iuris dispõne, non releuat protestantem, c. cum M. Ferrariensis. & ibi Pan. & alij, de const. & l. alimenta, C. de neg. gest. & ꝯ ius cõe ꝑtestõ non valet, ſm Pan. in c. p̃sentiũ. col. 2. de test. facit tex. in l. nemo põt, de lega. j. bñ verũ est, ꝙ illa ꝑtestatio ꝓdest q̃tum ad hoc, ꝙ si sine difficultate dimisisset eleemosinariam, posset libere reuerti absque noua collatione ad infirmariã, tanq̃ nõ videatur simpliciter resignasse illã infirmariam, vt voluit Fed de Senis in tract. ꝑmutationum beneficiorum, in octaua qõne. Laus Deo.

¶De concess. præben.

RESPONSVM I.

QVia Capitulũ inferioris ecclesiæ de iure cõi nullã ptãtẽ hẽt conferendi beneficia, nisi ĩtud sibi competeret ex priuilegio, vel approbata cõsuetudine cõprobarit: merito dicendum est, collationem factã Gaspari, cui Clemens Bataglię resignauit capellaniã, de qua agitur, per duos canonicos sancti Agricolæ, de iure non valere, & Gaufredum potiorem esse. Ideo capallaniã ſm ea, quæ proponuntur, eidem adiudicandam fore.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum inferioris ecclesiæ de iure communi nullam habet potestatem conferendi.*

2 *An collatio, quæ communiter ad capitulum, et prælatum spectat; mortuo, vel suspenso prælato ad capitulum pertineat. & vide nu. 3. & an absens habeatur pro mortuo, vide nu. 4.*

5 *Ius capituli dicitur esse apud fugutiuos, non culpa propria, si maiorem faciant capituli partem.*

6 *Consensus particularis non sufficit ad actum, qui collegialem consensum desiderat.*

7 *Ad accipiendum possessionem beneficij, per quam ius acquiritur, requiritur speciale mandatum.*

8 *Ratihabitio fienda est eo tempore, quo actus expidiri potest, aliàs est nulla.*

9 *Gesta à falso procuratore, tanquam nulla ratificari non possunt.*

10 *Capitulum non habet potestatem recipiendi resignationes, licèt habeat potestatem conferendi.*

Respon. interpre.

VIso, Et benè pro tenuitate ingenioli mei ꝯsiderato p̃misso themate, cogno ui Gaufredũ Iacobi hr̃e potiora iura ĩ capellania, de qua agitur, & ipsam Capellaniam fore sibi adiudicandam, & non Clementi Bataglię, neque Gasparo, in cuius fauorẽ Bataglia resignauit dictam Capellaniam in manib. capituli sancti Agricolæ. Demonstrabo igitur collationẽ factam d. Bataglię, fore nullã, & posito ꝙ esset valida, ostendam Gaufredũ p̃ferendum esse. Nulla est collatio facta Bataglię p̃ duos tm̃ canonicos S. Agricolæ capitulariter ꝯuocatos ante portã dictæ ecclesiæ ꝑꝑ pestẽ, qa facta p̃ nõ hñtes ptãtem ꝯferẽdi. de
1 iure cõi certissimum est, ꝙ caplm̃ inferioris ecclesiæ † nullã habet ptãtẽ ꝯferendi, nisi ex consuetudine, priuilegio, vel statuto ecclesiæ a Papa ꝯfirmato, bñficiorum collatio ad ipsum spectaret. c. vni. §. vbi vero. & ibi no. Gem. & alij, ne sede vac. li. 6. Necesse est ergo, ꝙ caplm̃ ꝑtendẽs hr̃e facultatẽ ꝯferendi, exhibeat priuilegia, vel fidẽ faciat de ꝯsuetudine ltia. Verum (vt in themate p̃supponitur) cũ capitulum allegat priuilegiũ Ioannis 22. cuius tenor dr̃ esse talis, Hebdomadariæ vero capellaniæ & alia inferiora ipsius ecclesię officia, cõferantur p̃ ipsos decanos, & caplm̃ absq; epo. videret fortè dicẽdũ, ꝙ vigẽte peste in absẽtia decani, & aliorũ canonicorũ, potuerint illi duo canonici rep̃sẽtãtes totũ capitulũ, ꝯferre dictã capellaniã ipsi Batagliæ, p̃ tex. in d. c. vni. in prin. vbi dr̃, ꝙ si collatio spectet cõiter ad capitulũ, & p̃latũ, eo casu solũ caplm̃ mortuo p̃lato, vel suspẽso, poterit ꝯferre, ergo ẽt ꝯferre poterit p̃lato absente, qa absẽs (q̃ interesse nõ põt) ꝑ mortuo hr̃, c. p̃ntata. & ibi no. Per. Pan. & alios, de testi. ¶ Sed his ñ obstãtib. arbitror collationẽ fore nullã, tanq̃ factã a ñ hñtib. ptãtẽ ꝯferẽdi de iure cõi, vt dixi: nã capitulũ S. Agricolæ ñ hẽt ptãtẽ ꝯferẽdi; ñ ẽt hẽt ex priuilegio s. noiato, qa priuilegiũ nullam tribuit facultatẽ soli cap. sed decano, & cap. cõiter ꝑꝑ copulã, & q̃ ꝯcursũ copulatorũ simul reqrit, l. si hr̃di plures. ff. de ꝯd. ĩst. & q̃ copulat equalr̃, si qs Titio. ff. de vsufr. accre. l. reos. §. cũ in tabulis. ff. de duobus reis, cũ suis ꝯcor. & ꝙ virtute huius priuilegij collatio dicatur spectare cõiter ad decanũ & cap. firmãt Hos. Io. An. Pan. & alij, in c. postulastis. p̃ illũ tex de ꝯcel. p̃b. & Fed. de Sen. ꝯs. j. p̃ totũ. & p̃ Ias. ĩ l. si pr̃, la j. ff. de vul. & pup. Nec ob. ꝙ solũ caplm̃ mortuo, vel suspẽso decano, potuisse ꝯferre beneficia spectantia ad collationẽ ipsius cap. & decani cõi-
3 ter, nõ tñ absente† p̃lato poterit sibi vẽdicare ius ꝯferẽdi ĩsolidũ vt ꝓbat ĩ d. c. vnic. §. fi. dr̃ ibi, ꝙ eps hñs ꝯferre bñficiũ cũ ꝯsilio alteri⁹; si ille sit absẽs, nõ poterit ꝯferre, nisi ꝯstet, & absens non sit reuersus intra tempora data ad offerendum, nã tũc poterit libere ꝯferre nõ expectato absente. qa in expectãdo posset vacãti bñficio periculũ imminere, ergo si is ad quẽ spectat collatio ĩsolidũ, licet hẽat expectare ꝯsiliũ alteri⁹, nõ possit ꝯferre nõ expectato ꝯsultore p̃ tp̃s legitimũ, multominus poterit capitulũ nõ expectato decano, ad quẽ simul collatio ptinet. Restat ergo dicẽdũ, ꝙ illi duo canonici soli ñ poterũt illico post vacationẽ ꝯferre hãc capellaniã, cũ in expectãdo nullũ immineret piculũ vacãti bñficio, & cũ nõ cõstaret decanũ posse in debito tp̃e sibi a lege ꝯcesso ad ꝯferẽdũ
4 reuerti. Nõ ob. ꝙ absens ꝑ † mortuo reputer̃, d. c p̃seruata. qa verũ. qñ ꝯstat, ꝙ nõ põt reuerti, & interesse actui celebrãdo in termino statuto. Ita ꝓcedit ille tex. secus si sit pose ĩ termino adeẽ, d. c. vnic. §. fi. & in ꝓposito absentia nõ æquiparet morti, vel suspẽsioni, firmãt expsse Gem. & Phil. Fran. in d. §. fi. & possem ex infinitis similibus cõprobare, q̃ omitto, qostq̃ in terminis qõnis nr̃e hr̃ clara decisio in illo tex quem Gem col. fi. & alij ponderant. Scd'o rñdeo, ꝙ apud illos duos canonicus residentes tp̃e pestis absente decano, & maiore parte canonicorũ, nõ remansit ptãs ꝯferendi, neq; auctoritas capituli ꝯgregãdi' sed ptãs ꝯuocãdi caplm̃, & ꝯferẽdi fuit, & erat penes maiorẽ partẽ canonicorũ, q̃ fugerũt ꝑꝑ pestẽ, ſm In.
5 ĩ c. j. de no. ope. nũ. ubi ꝯcludit, ꝙ si fugitiui† absq; culpa ꝓpria faciãt maiorẽ ptẽ capituli, apud eos dr̃ eẽ ius ipsi⁹ capituli, seqtur Bal. in aut. decernimus, ĩ fi. C. de sac. san. ec. Io. Bap. ĩ tra. de epo, in 2. par. primi li. & Im. in l. si qs a filio, §. si quis plures. alias est l. si qs plures, ff. de l. 1. Fel. in c cũ oẽs, col. 13. de ꝯst. & idẽ ego firmaui in tractatu meo de peste, priu. 8 primæ particulæ 2. par prin. vnde posito, ꝙ essemus in casu, in quo capitulũ posset ꝯferre absq; decano, tñ qa ad illos duos canonicos nõ erat ius capituli, bñ seqt ꝙ collatio ab eis facta, est mero iure nulla, vt dicit Im. in d. §. si qs plures. ff. de le. j. nec ratificatio ꝓcetoris, & alterius canonici absentiũ hẽt ꝯualidare dictã collationẽ, tũ qa facta fuit talis ratificatio nõ capitulr̃, &
6 ꝯsensus particularis nõ sufficit ad† actũ, qui collegialiter dẽt expediri, c. ĩ genesi. de ele. tũ qa si facta fuisset talis ratificatio collegialiter a maiori parte capituli, tñ nõ ꝯualidaret collationẽ, vt ex tũc, sed vt ex nũc, ſm Pan. in c. auditis. & in c. ꝙ sicut. §. sup. eo, post gl. de ele. iõ nõ p̃iudicaret collationi pri⁹ facto d. Gaufre. ca. duob. de resc. lib. 6. reg. qui prior. de reg. iu. li. 6. cum

Vi. cū sim. Sed posito, ꝙ apud illos duos residentes fuisset ius capituli,& ꝯferre potuissent, nihilominus adhuc adiudicādū esset beneficium do.Gaufredo, tanquā habenti potiora iura. Nam collatio facta d.Gaufr. per reuen.d. legatū eadem die, qua fuit facta collatio p ordinariū dicto Bataglię absenti, pualet pp cōcedentis maiorem ꝓrogatiuam, ut est casus in c. si a sede, de præb.li.6. Nec obs.si dicatur, ꝙ prius fuit apprehensa possessio per ꝓcuratorē dicti Bataglię,quo casu collatio ordinarii pp ꝓmodū possessionis, ꝓfert collationi ipsius legati, ut dr̄ i d.c.si a sede,in j.uer.qa r̄ndeo dupliciter. Primò,ꝙ illud verum est,si,is q prius acceptauit possessionē, ēt prius acceptauerit collationē ibi factā,aliàs qui prius collationē suam acceptauit,præferēdus est habēti ab ordinario, ēt si ꝓuisus ab ordinario prius fuerit adepus possessione,vt signanter determinat Fel.in c.capitulum sanctæ crucis, col.15.ver.ꝗ duab.colla.de rescr.Ex narratione facti mihi proponitur,ꝙ Gaufredus acceptauit collationē sibi factā a d. Legato,anteq̄ Bataglia acceptauerit collationē sibi absenti facta per illos duos canonicos,ergo &c.Scđo r̄ndeo, ꝙ Gaufredus ēt prius fuit adeptus possessionē.Nec obst.si dicat, ꝙ Bataglia prius per ꝓcuratorē suū accepit possessionem dicti beneficii, quia mihi præsupponit,ꝙ nō ꝯstat de aliquo mandato, de quo tn̄ ꝯstare necesse-
7 est:qa ad accipiēdā possessionē bn̄ficii†reqrit̄ speciale mandatū,s̄m gl.& Gem.in c.si tibi absenti.ꝗ pb.li.6.Et licèt Rot.deci. ccxc.inci.ad recip.sub rub.de pc.& Phil. Fran. in d. c.si tibi absenti,restringant gl.ꝑdictā, vt ꝓcedat quātū ad recipiēdā possessionē, p q̄ acqrit̄ ius in bn̄ficio,& sic quantū ad adipiscendā possessionē iuris, secus quātū ad adipiscēdā possessionem corporalē,q̄ est facti, qa illa pōt accipi per quēlibet amicū, & negotiorū gestorē,tn̄ nihil facit ꝯ Gaufredum, qa in casu nr̄o agitur de adipiscēda possessione bn̄ficii, p q̄ acquirit̄ ius in bn̄ficio ipsi Batagliæ, qui ante adeptā possessionē p nō legitimū ꝓcuratorē nundū acceptauerat collatinē sibi factam. Scđo, qa reqritur,ꝙ is,cuius noīe fuit apprehensa possessio p nō habētē mandatū, ratificet apphēsionem re integra id est anteq̄ alius lt̄imè adipiscat̄,s̄m Phili.Fran.in d.c.si tibi absenti, & etiā
8 voluit Rota deci.ccxc.nā ratihabitio † debet fieri eo tpe, quo act⁹ expediri pōt,l.bonorū.ff. rem ratā hab.& plura ad hoc adduxit Deci.cons.247.in cā mag.Baronis in 2. parte. Tertio deci.Rotę pt procedere,qn̄ quis apphēdit possessionē noīe alterius,tanq̄ amicus,etiā nō habēs mādatū:secus dđm est, si quis tanq̄ falsus ꝓcurator fuerit missus in possessionē,qa non vr̄ ꝙ
9 gesta ab eo possint † ratificari, maximè in preiudiciū Gaufredi,vt scribit Fely.in c.ex parte.de rescr.& in c.cām el 1. de iudi. & Bal.in l.falsus.co.1.& seq.C.de fur.super hac tamē vltima rn̄sione nō facio magnā vim pp ea, q̄ scribunt Card. Pan.& Feli.in c.nonnulli.§.sunt & alii,de resc.& Ias. in l.licèt.C.de procu.Stāte igit̄ ꝑmissa cōclusione,ꝙ collatio fcā Bataglię sit nulla,vel saltem non habeat impedire effectum collationis factæ do.Gaufredo,sequitur correlariè, ꝙ collatio fcā Gaspardo p Capitulū de hoc beneficio tanq̄ vacāte ob resignationem Batagliæ nihil valeat.c.suspectū.de resc.li 6.falsum.n.est,ꝙ vacet p resignationē Bataglię,vt patet ex ꝑmissis,& eo maxime, qa
10 resignatio fcā ꝓsupponitur in manib.cap.qđ non hēt †. ptātē recipiēdi resignationes,licèt haberet ptātē conferēdi, s̄m Panor.post Inn.in c.accepta,in fi.de rest.spo.& Inn.in c.qđ in dubiis de renun. & etiam quia capitulum absq; decano conferre non potuit istud beneficium d.Gaspardo, vt patet ex iis quę sup.abundè dixi. Laus Deo.

¶ De deposito.

RESPONSVM I.

QVuoniam Ex contractibus initis inter Lācellotum & prælatū,ac capitulū sancti Antonini,manifestè constat eundem prælatum cum consensu totius capituli, ac nomine ipsius ecclesiæ realiter,& in pecunia numerata a supradicto Lācelloto libras.lxxx.recepisse,in emptione quorundam prediorum, exponendas ad vsum cuiusdam præbende:ideo indubitati iuris est,ex huiusmodi contractibus ecclesiam teneri, & si dictę pecuniæ per eundem Lancellotum non probentur in vtilitatem ecclesiæ versæ, quia singulare est in mutuo,ergo in cęteris est ius cōmune,& maximè cum fuerint cōfecti ꝯtus inuestituræ,& depōne seu commendæ per ipsos d.Prepositum & canonicos capitulantes nomine,& vice dictæ ecclesiæ, aīo deliberato,pluries cōicato consilio pro bono, & vtilitate ipsius ecclesiæ,ꝓut legitur in instr̄o:ꝙ eo magis,qa de fructibus ecclesię do.Franc.Mondani præbendario satisfieri pōt,nā eo casu ēt in mutuo, non cogitur mutuans probare mutuū in vtilitatem ecclesiæ versum esse,secus si de distractione bono. immob.& ꝑciosorū ecclesię ageretur.Qui prepositꝰ & canonici,satis ex die interpellati sunt, & iō morosi. Nec iniquum est, Præpositum & canonicos modernos, q nullas pecunias receperunt,ad hmōi restōnem teneri, quia nullo iure collegiū mutatū dici pt per mortē prelati & canonicorū,in cuius vices alii suffecti sunt. Quare r̄ndi modernos capitulares, & Prępositum de fructibus cōib.ipsius ecclesiæ teneri dictā pecuniarū summā d.Frā.ꝓbendario restituere.Quēadmodū.n. tutor si ex pupillari pecunia ꝑdia nō emerit, ad interesse, & legitimas usuras tenet̄: ita ēt platus, qui ecclesiæ pecunias in emptione fundorū nō cōuertit,eidē ecclesiæ ad vsuras,& interesse tenetur,cum minor ecclesia, & pupillus de iure ęquiparētur:quare moderni Præpositus,& canonici, ad huiusmodi interesse & usuras nomine ecclesiæ agere,ac experiri poterunt ꝯ bona tunc dn̄orū,Prępositi,& canonicorum,si q̄ sint.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia tenetur ex contractibus per prælatum cum consensu totius capituli,nomine ipsius ecclesiæ celebratis.*
2 *Ciuitas indistinctè obligatur ex mutuo a ciuitate, seu consilio accepto.*
3 *Mutuans pecunias ecclesiæ,quando teneatur probare pecunias uersas fuisse in utilitatem ecclesiæ.*
4 *Prælatus habet liberam administ.fructuum,& eos distrahere potest.*
5 *Depositum penes ecclesiam factum dicitur,si fiat præsentibus prælato & capitulo.*
6 *Monitio an sit necessaria ad constituendum quem in mora.*
7 *Collegium mutatū non dicitur par subrogationē moderni cano.et prælati.*
8 *Prælatus in acquirendo potest deteriorem conditionem ecclesiæ facere, aliorum administratorum exemplo,licèt ad interesse teneatur.*
8 *Prælatus & canonici sancti Antonini,tenētur ad usuras legitimas & interesse d.Fran.Mondoni,eo quòd non collocarunt eius pecunias in empt. præd.& ibi uide de tutore,& cæteris adminis.& nu.11.*
10 *Ecclesia,minor, & pupillus æquiparantur.*

Respons.interpreta.

IN causa d.Fran.Mondani, ꝯ dominum Præpositū, & canonicos,ac capitulū sancti Antonini: pro fundamento præsuppono,quod pecuniæ, de quib. in istrumēto inuestituræ, depositæ & commendatæ fuerunt Prepositō & canonicis ibid.nominatis,& sic capitulo noīe ipsius ecclesiæ,si benè & accuratè notentur verba ipsius instr̄i. Nā in prin.dr̄,conuocato & ꝯgregato capitulo dictæ ecclesię de mādato dn̄i Præpositi,&c.in quo interfuerūt Præpositus & tales canonici,&c. dicētes,protestātes,ꝙ sunt,& rep̄sentāt totum capi. ipsius ecclesiæ,&c.citatis aliis canonicis ad cameras per hostiariū,&c.uisis prius per eos,& diligēter inspectis: consideratis,& examinatis expōne , & tribus tractatib. factis p, & inter ipsos dn̄os Præpositū,& canonicos, & capitulū,de quibus tribus instr̄is,&c.pro bono,& euidenti utilitate ipsius ecclesiæ,&c.spontè & ex certa scientia,nomine & uice ipsius ecclesię, & capituli inuestiuerūt,&c.Lancellotū &c.cū pacto, ꝙ ipse Lācellotus teneat,& debeat, ac obligatus sit,& ita solēniter ꝓmisit,eisdē dominis dicto nomine p̄ntibus, stipulantibus,& recipientibus,exbursare de p̄nti libras 80. cā emendi tot terras,& ꝓprietates,q̄ perpetuis tpib.sint,& esse dēant ipsius ꝑbendę,&c.Circa finē uero ipsius instr̄i dr̄,& insuper ipsi dn̄i Præpositus,canonici,& capitulū ꝑdictum, dictorū noīe, sponte,& ex certa sciētia,fuerūt ꝯfessi manifestè habuisse, & recepisse a suprascripto Lancillotto dictas libras octoginta, quas ibidē habuerūt re vera in pecunia numerata auri, et argēti,ꝯuertēdas mō & forma,ac scđm ea,prout in d.istr. inuestituræ,&c. Ex quib. uerbis simul iūctis,& diligenter pōderatis, clarè apparet,ꝯtus hmōi factos fuisse p platū cū consensu
1 totius capituli noīe ipsius ecclesiæ,quo fit,ut ecclesia† ipsa teneat̄ ex ipsis ꝯtib.iuxta no.in c.i.depo.& in c. qđ quibusdā.de fideiu.& utrobiq.p Pano.& alios. Idē in simili notat̄ ēt p Legistas in l.ciuitas.ff.si cer.pe.& ibi latè p Ias.adde ingtum Bar.
2 ibi dicit,qđ si ciuitas,seu ꝯsiliū,qđ totā ciuitatē representat,ꝯhat mutuū, tūc†ciuitas idistictè obligat̄ ex mutuo,ubi late p eos:& tanto magis cū facti fuerunt ꝯtus inuestituræ,& ꝗpōnes,seu cōmendæ p ipsos dn̄os Præpositū,& canonicos, capitulātes noīe,& uice dictæ ecclesiæ,aīo deliberato pluries cōicato ꝯsilio,uidelicet tribus tractatibus præcedētibus,ac ꝓ bono & euidenti utilitate ipsius ecclesię, ut apertissimè, et expressè dr̄ i ipso instr̄o.quo fit ut nō fuerit,nec sit necesse dn̄o Frācisco ꝓbare dictas pecunias versas.fuisse in vtilitatē ecclesię,vt dicit Pan.in d.c.i.depo.q dicit,ꝙ in casu d.c.i. fuit necesse ꝓbare versum,qa pecunia n̄ fuit cōmēdata ecclesię,sed particulari de ecclesia;secꝰ dr̄ a cōtrario sensu,si fuisset ꝯmēdata ecclesiæ:nā tūc ꝯmēdata & ꝗposita penes ecclesiā,cū facti fuerint ꝯtꝰ cū plato & capitulo,q representāt ecclesiā.c.requisisti,de testa. iūcto c.scire.7.q.i.in gl.& in glo. d.c.i.depo.in fi.
3 Præterea est speciale id † in mutuo , vt ꝓbet̄ versum in vtilitatē ecclesię,nō aūt in aliis ꝯtib.etiā ꝙ fuerit gr̄a cōcedētis tn̄ s̄m Inn.in d.c.i. depos. q licèt primō dixerit ꝯriū, tn̄ vt & ibidē refert Pan.postmodū dixit,ꝙ est speciale in mutuo,in aliis

verò ɔ̄tibus initis cū ecclesia, nō est necesse ꝓbare versum, quia non reperit iure cautū, nisi in mutuo, auth. hoc ius por rectū. C. de sac. san. ecc. Si ergo vēdo ecclesię, vel emo ab ea, vel cōmodatū cōcedo, potero agere ɔ̄ ecclesiā, licèt non ꝓbē versum in vtilitatem ipsius, & est notab. dictum, & quotidie allegat, secūdū Pan. ibi, qui assignat rōnē specialitatis esse in mutuo, qa plati sunt prōpti ad recipiendū mutuum, & fœneratores prōptiores ad mutiādum: vnde si indifferenter tene retur ecclesia, tunc de facili bona ecclesię alienarētur. fuit er go his casib. obuiatū. Quinimò subdit ibidē Pan. ꝙ imo ibidē idē Inn. secūdū vnā opin. elegātissimè hoc dictū suū vr̄ restringere, dicens ꝙ cōiter in mutuo est necesse ꝓbare versum, qn̄ ꝓ satisfactione oportet puenire ad distractionē rerū immobiliū, quasi secus sit si posset satisfacere de fructib. x. q. 2. c. ea, n. §. hoc ius porrectū, in ver. is creditor. qđ dictū dixit ibidem
4 Pan. esse singulare. ꝓ quo assignat etiā rationē, qa† platus hēt liberā administrationem fructuū, vt in c. cū nobis. de elect. & in c. is cui. eo. ti. lib. 6. Vn̄ queadmodū pōt fructus distrahere, de nouo ɔ̄hendo, ita dētposse distrahere pro ɔ̄tib. initis. Item qa in fructibus agitur de pǰudicio ipsius, qa ex eis viuere dēt, de qua materia latius ēt p eūdē Pan. ī d. c. qđ qbusdā. đ fideiu. & per Alex. & Ias. latè ac alios legistas, in d. l. ciuitas. ff. si cer. pet. & latè ēt per Card. Flo. in consi. 71. in pe. col. in ver. quartum principale quæsitum. & in consi. 90. in fi. & Cald. in consi. 95. inci. Abb. in fi. qui omnino videatur. nunc autem est cōsi. 4. sub ti. de locato, & latius ac plenius omnibus aliis per Io. de Imo. in d. c. i. depo si. vbi latè examinat hanc materiam post Ant. de But. & Flo. ibi in quibus verbis habetur, & cōiter per prefatos Doc. cōcluditur, ꝙ si præsente plato, & capitulo, fiat
5 depositū, dr̄ fectū† penes ecclesiam, & obligatur ecclesia ad restitutionē; nec est necesse ꝙ per depositiones probet versum in utilitatē ecclesię, & tāto magis cū de fructib. posit satisfieri creditori, ut in casu nostro. cum cap. ipsum habeat bona cōia, & fructus cōes, ex qbus pōt satisfieri prædicto d. Francisco pbendario, & sic nō est necesse, ꝙ deueniatur ad distractionē bonorū immobiliū, nec pciosorum, quo casu necesse esset ꝓbareversū in vtilitatē ecclesię, vt dicit ēt Car. in d. cōs. 90. in fi. Nec dicatur, ꝙ dicti domini Prepositꝰ & canonici, tā mortui q̄ p̄sentes, nō fuerūt in mora seu negligētia, cū nunq̄ īterpellati fuerint sup emp. dictorū pdiorū, iuxta ea q̄ hentur in l. id qđ pauperibus, C. de epis. & cle. & p Are. in cōsi. 94. & p Car. Zaba. in cōsi. 55. & Fel. in c. si aūt. ver. negligentia. extra de rescr. Quia respōdetur, ꝙ licèt pdicta ꝓcedant, & sint vera, distinguēdo tn̄, ſm pulchrā distinctionē, quam ponit Bald. in auth. hoc amplius, in 2. co. ver. q̄ritur vtrū monitio. C. de fidei
6 com. vbi dixit, ꝙ si q̄ritur, an ad cōstituēdū quē in† mora requiratur monitio, distinguēdū ē, qa vbi est dies, nō reqritur monitio: si vero non est dies, & tūc aut qs punitur pp factum, & idē. s. ꝙ non reqritur monitio: aut pp negligētiā, vt esset in casu nostro, & tūc requirit monitio, secūdū Inn. ī c. extirpādæ, de præb. & no. Arch. ī c. pp. 18. distin. pdicta tamē limitauit, & dixit Bal. ibi esse uera, nisi in iis, q̄ debent ecclesiis, qa tūc ɔ̄hitur mora irregularis, ut ff. de leg. 2. l. Titia Seio. §. usuras. quo casu bene esset necesse ꝓbare uersum in utilitatē ecclesię, ut dicit ēt Car. in d. consi. 98. in fi. Nec dicat, ꝙ cū Præpositus & canonici, qui habuerūt, & receperunt ipsas pecunias, mortui sint, ur̄ iniquū modernos Præpositū, & canonicos teneri ad huiusmodi restōnē: qa respōdet ꝙ nulla subest iniqtas, cū nō ipsi, sed ecclesia teneat ad hmōi restōnē, & de eius fructib. fieri dēt ipsa restō, vt s. dictū fuit, nec illi q receperunt, eo ꝙ sint demortui, habentur in cōsideratione, cū idē sit collegiū, qđ ī p̄ntiarū est, & illud qđ tūc tpis erat: nā p mortē illorū plati & canonicorū, & p subrogationē aliorum modernorū, nō dice
7 tur† mutatum collegiū, l. ꝓponebat. & ibi Bal. in 2. no. ff. de iu. q all. Dy. ad hoc in l. si ita. §. si domus. ff. de le. i. Non etiā obstat si dicat, ꝙ delictū plati nō nocet ecclesiæ. iuxta ea, q̄ hn̄tur p
8 gl. & Doc. in c. i. de dolo & cōt. qa r̄ndet, ꝙ imo ēt solus† platꝰ in acqrēdis pt deteriorē ecclesię ɔ̄dōnē facere, nec in hoc exigitur aliqua solēnitas, qa nō agit de alienando, vt firmat Pan. in d. c. i. de do. & ɔ̄tu. vers. & ḡnaliter, cū q̄rit. ꝓ quo all. c. cū dilectus, iuncta gl. de cōsue. c. qm̄. de decimis, & qđ no. Inn. in c. 2. đ do. & gl. 16. q. 5. c. fi. ī fi. multo fortius pǰudicat factū plati, & capituli in casu nr̄o, ſm Pan. in d. c. i. de do. & contu. Subdens, ꝙ nō est mirū, si hoc casu, s. qn̄ agitur de nō acqrēdo, ꝙ per factū istorū, s. plati, & capituli pǰudicet ecclesiæ, qa idē est in factis aliorū administratorum, puta tut. & cura. l. qcqid. C. arbitute. alle. ēt bonū tex. iūcta gl. in c. 2. 12. q. 4. p q̄ iura dicit se putare, ꝙ si solus platus fuit in culpa, ēt nō acqrēdo, tenet ecc. de suo ad interesse, sicut dr in tut. & cu. per iura pdicta. Restituant igit & soluāt moderni dn̄i capitulares de fructibus cōibus ipsius ecclesiæ Do. Frā. præbēdario, seu capellano, & post modū agant ipsi ad recuperationē ipsarū pecuniarum, & ad interesse noīe ecclesiæ ɔ̄ bōa tūc dn̄orū ꝓpositi & canonicorū, si uolūt: sin minus, agāt ipsi, qa de eorū cōmodo & incom
9 modo bursali tractatur. † Circa aliud autem, de quo dubitat, s. vtrū pdicti dn̄i ꝓpositus, & canonici S. Antonini, teneant ad interesse, & soluere legitimas vsuras prædicto d. Fran. ex quo nō expenderūt pecunias prædictas, s. libras. 80. in empt. pdiorū, quæ essent pbēdæ pdictæ, seu capellę. Quòd teneantur, decidit pulchrè, & in terminis Pan. in c. cōquestus. in fi. in vers. 12. casus est, de vsur. vbi dicit, ꝙ ipsa ratione administrationis tenebat qs collocare pecuniā in emp. pđ. vt tutor. si. n. nō collocet pecunias pupilli, tenet ad vsuras. l. tutor qui reptoriū. §. si post depōnē. & §. si deponi. ff. đ admi. tu. vbi Bar. alle. ad hoc ēt gl. no. ī §. mixta. alias est §. ex maleficiis, ver. in iudiciū. Insti. de act. quā Ias. dixit ibidē ꝑpetuò tenendā cordi, & eē singularē; quæ dicit, ꝙ sicut fauore minoris mora cōtrahitur, vt ipsa absq; vlla interpellatione cōmittat, vt est tex. in l. in minorū, C. in q. cau. rest. in inte. non est neces. & ad hoc dic eē tex. no. ī l. Titia Seio. §. vsuras. ff. de le. 2. ꝙ idē est in ecclesia, & aliis venerabilibus locis, & sic ɔ̄nr illa gl. extendit singulariter illā ī minorū, loquentē tm̄ in minore, vt ēt hēat locū in ecc. q̄ gl. ēt reputat ibid. ad hoc valde not. Nic. de Neap. in 17. q. eandē ēt sn̄iam in ecclesia tenuit Lud. Ro. alle. illā gl. q̄ dicit esse valde sing. in l. si ex legati cā. ff. de ver. obl. ꝓ qua gl. dicit Ias. vbi s. bn̄ facere, qa minor & ecclesia æqparant. vt est gl. not. ī l. respub. ver. solēt, & ibi Bart & alii, C. ex qb. cau. ma. & dicit de hoc eē tex. expræssum, & not. in c. auditis. in fi. ex de in inte. rest. & ibi gl. not. ī ver. ecclesia fungat iure mino. & in c. similiter. 16. q. i. imò dixit plus ibidē Ias. ꝙ ecclesia nedū æquiparatur minori tm̄, sed pupillo, ſm Io. Fa. Ang. Are. ibidē. ꝓ quo dicit, ꝙ alleg. gl. & nō bn̄, in l. si ut ꝓponis, in gl. non negabit. C. de rei vend. q̄ nō loqt in pupillo, sed in minore simpliciter. ipse aūt Ias. allegat ꝓ hoc gl. not. & expsā, in l. liber. in ver. administrauerit. C. đ exc. tu. q̄ expsè dicit, ꝙ ecclesia loco pupilli ē, & gl. in d. l. respub. ī ver. solet. ad fi. C. ex qb. cau. maio. & ꝓ hoc ego alle. tex. expsū ī l. orphanotrophos, in pri. C. đ epi. & cle. Cū ergo
10 ecclesia æqparet † pupillo & minori, vt ex prędictis apparet, ex hoc ego infero, & adduco gl. pdictā in uers. in iudiciū, in d. §. mixta. Instit. de actio. ꝓ deci. Pano. in d. c. ɔ̄questus. de usur. & Bar. in d. l. tutor, q repertoriū. in §. si post depositionē iuncto §. si deponi. ff. de admi. tut. de qbus. s. qui uoluerunt in ef-
11 fectu. ꝙ sicut† tutor, q fuit negligens in emēdo pdia ex pecunia pupilli deposita, tenet ad usuras, quātū ex fructibus percipi potuisset ex prędiis emptis, ita & platus negligens ex pecunia ecclesię deposita tenet ad usuras & interesse, ut sup. dictū fuit. Nā dicit illa gl. iuncto tex. ibi, q. si debitor ecclesię fuit in mora soluēdi legata ecclesiæ, currūt usurę, & fructus debent ex mora, ēt re ipsa, i. sine interpellatione, quā morā dicit cōmitti ad instar minorum, quibus legata debentur, ut in d. l. in minorum. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. Laus Deo.

¶ De donationibus.

RESPONSVM PRIMVM.

Iacobus In lecto languens, capellam titulo diui Iacobi construi ordinauit: qui pro dote donauit nomen debitoris, ac florenos sexcentos, libros, vestes, & tapeta sua, cū onere unius missę magnæ illic quotidie decantāde. Paulopost Tirtio interroganti, an uellet donationē irritā esse si non adesset dn̄s Dalon, & an eā uellet reducere ad florenos mille: r̄ndit, ita benè. Deinde capellā diui Iacobi ɔ̄struēde, pro una parua missa quotidie celebrāda, donauit libros, vestes, tapeta sua, & partē noīs dicti đbitoris. Dubitabat, an a prima donatione discessum fuerit? Respondi donationem ecclesię factā retractari nō potuisse, ēt quod ab aliquo acceptata n̄ fuerit, cum Deo facta censeatur, presertim cum Iacobus Iurauerit, nunquā se aduersus donationem quidpiam factur ū. Sed nec ab ea discedere uoluisse puto, nam cum Tirtii interrogatio ob repugnantiā nihil ponat, sequitur ut maximè languētis r̄nsio nihil disponat. Per secundam autem donationē, si eidem capella facta proponatur, non potest uideri à prima recessum: sed id quæri pōt, an idem redonatum, bis debeatur. Si vero alteri capellę facta dicatur (quod vix crediderim), eatenus primæ ademptum erit, quatenus datum fuit scdæ. Et qa ambas ɔ̄stat esse re coniūctas, cōcursu faciunt sibi partes

SVMMARIVM.

1 *Donatio perfecta, in aliquo mutari vel retractari non potest; antequàm aūt sit aceptata, potest reuocari & mutari. 2. quod limita nu. 5. & 6.*
3 *Bona vbi plurib. donātur, ille prefertur, cui bona ipsa prius tradita fuerūt.*
4 *Omissio insinuationis, an vitiet donationem ad pias causas. & nu. 10.*
7 *Donatio facta a constitutio in extremis, censetur donatio inter viuos, nisi sit facta mentio mortis.*
8 *Donator, quando donauit etiā rem ecclesiæ, tunc donatio facta ad pias causas*

sas,valet,etiam quòd nullus sit præsens, qui acceptet.
9 *Quæ bis donata reperiuntur,an bis debeatur.*
11 *Iuramentum supplet defectum insinuationis.*

Respon. interpreta.

PRima Dubitatio hēt quatuor capita. Primum, an valeat constitutio prima dotis,& non secū da. Secundum, an valeat secunda, & non prima. Tertium, an vtraque. Quartum, an neutra. Et in stricta disputatione posset vnumquodque in dubium reuocari; sed quia veritas a me quæritur,& non disputandi modus, præpositis dubitandi rationibus hinc inde, breuem subijcio ꝯclusionē. Vr̄, ꝙ
1 prima præualeat, quia perfecta † donatio in aliquo mutari, vel retractari non pōt. l. perfecta. C. de dona. quæ sub mo. D. Iacobus donauit bona descripta in prima erectione capellaniæ per petuę pro dote dictę capellæ, ergo ipsam donationē nō potuit reuocare, nec alterare. Nā q̄ a principio sunt volūtatis, ex post facto sunt necessitatis, l. sicut, C. de ac.& obli. & maxime stante iure de non ꝯueniēdo in totū vel in parte, qđ iurm semper ser uādum, nisi vergat in dispēdiū salutis æternæ. c. si verò. c. quem admodū. c. cū contingat. de iureiu. Quod ꝑualeat secunda, fa-
2 cit primo, quia donatio † anteq̄ sit accepta, pōt reuocari & mutari. l. absenti. ff. de dona. l. qui absenti. ff. de acqu. posses. etiā si sit donatio ad pias causas, quia nihil valet anteq̄ fuerit acceptata, ſm gl.& Doc. in l. illud. C. de sac. ecc. Scdo facit, quia fundator, seu erector capellaniæ, paulo post eā reuocauit ad interrogationē d. Tirtij dicētis, nōne vultis expectare d. Dalon? & nonne vultis, ꝙ fundatio per nos facta nihil valeat, nisi adsit d. Dalon? & non vultis, ꝙ fundatio sit solū de mille florenis. R̄ndit, ouybien. nā ad interrogationē alterius, legatū & donatio fieri possunt, dato ꝙ donās solū r̄ndeat, ouybien. l. Pāphilo. §. ꝓpositū. ff. de leg. 3. Bar.& alij, in l. 1. §. si quis ita. ff. de ver. obl. sicut ergo valeret donatio capellaniæ facta ad interrogationē d. Tirtij, pari modo debet valere reuocatio & limitatio, quia omnis res per easdem causas dissoluitur, per quas ēt nascitur, c. 1. de regu. iur. in antiquis. Nec ob. ꝙ donatio perfecta reuocari nō possit, qa verū est, postq̄ est perfecta; sed in isto casu præsupponit, ꝙ paulo post,& sic incontinenti reuocauit. Quæ autē incontinenti fiunt, cēsentur inesse actui, l. lecta. ff. si cer. peta.& sic vr̄ reuocata donatio,& dotis constitutio, anteq̄ haberetur ꝓ pfecta, quo casu a donatione licitum fuit discedere. l. ꝯctus. C. de fid. instru.
8 Tertio vr̄, ꝙ hęc secunda ꝑualeat, qa qn̄ eadē bona plurib. † donantur (vt in casu nostro) ille pfertur, cui bona ipsa prius tradita fuerunt. l. quotes. C. de rei vend. l. siue aūt. §. si duob. ff. de publi. in casu isto capitulum prius acceptauit secundam fundationem,& fundator in fauorem huius secundæ prius vr̄ cessisse iura sua ecclesiæ, ergo &c. Quarto, quia prima donatio fuit facta ab ipso fundatore tunc infirmo, quo casu talis donatio potest reuocari: donatio enim facta ab infirmo, ex causa mortis facta censet, ſm Ant. in c. 2 p illū tex. de consue.& idē tenet Io. And. in c. his. de sepul. per illū tex. sequit Alex. consi. 81. viso instrumē to, lib. 1. Quinto facit tex. in l. libertis, quos. in prin. ff. de alleg. 1. vbi vr̄ reuocatum legatum maioris summæ, si eisdem legetur, postea in alia voluntate minor summa. Quòd aūt vtraque possit sustineri, ōndit ex infrascriptis, nā ex sola rōne scđa potior vr̄, qa capellæ fundator donando eadem bona scđæ, q̄ prius donauerat primæ, vr̄ ademisse a prima, §. transferri. Inst. de adep. le. l. sicut,& l. translatio, ff. eo. si mō ōndat, ꝙ nihil fuit ademptū a prima, cessabit omnis difficultas, vnde pro fundamēto huius opi. ꝙ vtraque valeat, pSuppono vnā cōclusionē, ꝙ si vni relinquatur certa q̄titas,& postea q̄titas ea relinquatur alteri, quòd a primo nihil ademptū vr̄, ſm Bar.& *cōiter* scrib. in l. re ꝯiuncti, in 1. q. ff. de leg. 3. per tex. in l. quinquaginta. ff. de ꝓb. inducēdo a fortiori. nam si in psona eiusdē, cui ead. q̄titas bis donatur, psumitur multiplicatio donationis, vt ibi, a fortiori idem dicendū in persona diuersorū, in qb. facilius psumitur multiplicatio, q̄ in psona vnius. l. oēs.& l. si is, qui. ff. de actio.& obl. l. quid ergo. §. si qs duos. ff. de leg. 1. Et istud maximè dēt locū hēre, qn̄ donat ecclesiæ cū oīs immēsitas, q̄ ecclesijs donatur, mēsura sit. §. finimus. in Auth. de non alienan. si ita est qn̄ relinq̄t eidē, vel diuersis eadem q̄titas, quanto magis idē dicendum, si fuerit donata diuersa ea. q̄titas, vt in casu nostro? Nam diuersitas q̄titatis facit præsumere diuersitatē donationis. l. triticū. ff. de verb. obli. l. cum centum. ff. de adi. legat. Siue ergo dicamus fundatorem eidem capellaniæ, eandē donasse q̄titatē, siue diuersis, vel diuersum, omni casu præsumenda est multiplicatio donationis, nec dicatur, ꝙ fundator non donauit eandem q̄titatem, sed potius eandem speciem, quo casu psumit adēptio, non multiplicatio. d. §. transferri. quia ad istud r̄ndet multipliciter, in primis q̄tum ad donationem 400. florenorum, in qua nobilis Aymarius tenetur, nō pōt dici donata eadem species, nā prius donator donauerat capellaniæ sancti Iacobi per ipsum fundatæ florenos sexcentos, recipiēdos de bonis suis, videlicet florenos quadringentos super dicto nobili Aymario. Pondera, quod demonstratio debiti, ad quod tenetur dn̄s Aymarius, in prima donatione adijcitur executioni, nō substātiæ donōnis, qa donant florenī d. c.& postea pro executione donator addit, 400. esse recipiendos a prædicto d. Aymario, quo casu demonstratio nō restringit legatū, nec donōnē ad debitū demōstratū. l. qdā testō.& ibi Bar. ff. de le. 1 l. Paulo. §. si. ff. de le. 3. quia nō vr̄ donator voluisse limitare donōnem, sed demonstrare, vt facilius summa donata haberi posset, vt dicunt ista iura. Idē certè voluit iste fundator q prius donauit florenos dc. de bonis suis in gn̄e; & sic donatio fuit simplex: vnde licèt postea in sequēti orōne addat recipiendos esse 400. sup nobili Aymario, nō dēnt sequētia addita executioni limitare substantiā donōnis, maximè cū sit facta ad pias causas, quo casu non restringit legatū, nec donō, etiā si donās in eadē orōne demōstrauerit rē, vel debitorē, a quo velit satisfieri, ſm Lud. Ro. sing. suo 429. incipien. quæritur, an testator. vbi dicit, ꝙ talis demonstratio potius censetur facta ad ōndendum, ꝙ illæ res, siue illud nomē debitorū, sit hypotheca tū pro summa donata,& allegat tres gl. videlicet gl. in l. Caius. ff. de annu. lega.& in lega.& in l. Lucius. ff. de alimētis. & in l. fi. ff. de ꝯhen. emp. & sic fauore piæ causæ talis demōstratio non taxat, neq; restringit donōnē,& ita limitat l. si sic. §. 1. ff. de leg. 1. quantum verò ad tapeta,& vestes; r̄ndeo, ꝙ ꝓ dote vnius debebuntur libri,& vestes ꝓ dote alterius vr̄ debita ęstimatio, vel saltem ꝯcursu fient pares. l. si plurib. ff. de leg. 1. l. si Fortidianū. C. de legatis. Quòd neutra valeat ex eo ōndit, ꝙ neutra fuit insinuata, ergo vtraque nulla, cū sit vltra summam ꝑtaxatā a lege. l. sancimus. C. de donationibus. l. illud. C. de sacrosanctis ecclesijs. & ibi Bal.& Pau. de Cast. expresè volunt, ꝙ etiā omissio
14 insinuationis † vitiet donationem ad pias causas. Ex istis patet, ꝙ hic articulus est totus nodis plenus. ¶ Quid ergo ꝯcludēdū? pro ueritate habenda duo sunt discutiēda. Primū, an fundator potuit recedere a prima donatione & fundatione? Scdm̄, an voluerit ab ea discedere:& si voluit, an in totū, vel ꝓ parte, primam dotē reuocauerit. Circa primū dubium vr̄, ꝙ potuerit discedere, qa (vt s. dixi) prima donatio fuit facta ab infirmo,& sic reputanda vr̄ donatio facta cā mortis, q̄ pōt ꝓ libito reuocari. l. non oīs. ff. si cer. pet. l. 1. ff. de dona. causa mortis.& qa ēt donō
5 inter † viuos nōdū acceptata retractari pōt, maximè incōtinēti, vt dictum fuit supra. ¶ Sed his nō obstātib. puto intrepidè ꝯ riū esse de iure verius.& pro fundamēto pmitto, ꝙ donatio inter viuos perfecta nullā recipit retractationē nec mutationē,
6 nisi consentiente † donatario. d. l. perfectā,& l. si donationē,& l. velles, C. de reuo. don.& dicit Lud. Ro. consi. 171. ꝓ pn̄ti, ꝙ qui dicit donationem pfectā nō posse reuocari, hēt regulā ꝓ se,& intentionem fundatam nisi allegetur lex specialiter concedēs reuocationem, qa in dubio standum est regulæ, l. 1. ff. de testi l. mutus. cum similibus. ff. de procu. Huiusmodi autem prima donatio pro dote dictæ capellæ, est donatio inter viuos facta in piam causam,& perfecta, ergo &c. Primum, quòd sit inter viuos, ostenditur ex eo, ꝙ fundator promisit Notario stipulanti nūquā talē donationē reuocare, quo casu ēt si esset facta in tali donatione mentio mortis, nihilominus censeretur donatio inter viuos. l. vbi ita donatur. ff. de do. causa mortis,& cōsuluit Alexan. consi. 14. in primo dubio. lib. 1. Bald. consi. 108, domina Ioanna. lib. 3. Quòd sit perfecta, patet, quia interuenit stipulatio Notarij pro ecclesia. Dicitur autem perfecta donatio sola stipulatione, etiam ꝙ traditio non fuerit subsequuta. §. pficiuntur. Insti. de donat. & hodie etiam nudo pacto conficitur. l. si quis argentum. §. fin. C. de donationibus.

¶ Non obstant, quæ supra in contrariū fuerūt adducta; & primo, quòd donatio facta ab infirmo censeretur donatio facta causa mortis, tāquam facta ex causa,& cogitatione mortis, qa istud non est verū,& in ꝯriū est *cōis* opinio, per text. in l. Seia. §.
7 fi. ff. de do. cau. mor. vbi donatio facta † a constituto in extremis, reputatur donatio inter viuos, nisi sit habita mentio mortis,& per illum textum ita tenet Imo. in d. c. 2 de consuetu. reprehendens Ant. ibi,& ita etiam tenet Bar. Bal. Imo. & communiter Doc. in l. quæ dotis, ff. solu. matr. & ibi Alex. in specie reprobat opinionem Anto.& Ioan. And.& ita consuluit Socin. consilio 130. visa facti contingentia, columna penult. lib. 1.& consi. 235. colum. penul.& istam communem sententiam latè defensaui in tractatu meo de peste, in 16. speciali contractuum. folio 31. & vbi alias præsumeretur donatio causa mortis, tamen non procederet in casu nostro, in quo expresè donator promisit,& iurauit non reuocare, quo casu dicitur donatio inter viuos, etiam quòd expresè sit facta mentio mortis. d. l. vbi ita donatur.& tradit Bal. consi. 108 domina Ioanna, lib. 3.

¶ Non obstat secundùm, quod non fuerit acceptata, qa istud negatur, quia fuit acceptata per Notarium stipulantem nomine ecclesiæ.& sufficit, quòd donationem aliquis acceptet pro donatario, ſm Ludouicū Romanum in d. consi. 171. maximè si sit Notarius, qui potest alteri stipulari, l. 3 ff. rem pup. sal. fo. & maximè fauore piæ causæ, pro qua nō solū notarius, sed qui

libet alius rectè stipulatur, ſm gl. in c. quoties cordis. 1. q. 7. quã
in hoc approbant Bal. in d. l. illud. C. de sac. san. eccle. Ang. in §.
tum aũt. Inst. de adopt. Iaſ. post alios, in l. stipulatio ista, §. alteri
ff. de verborum obliga. Secundo respondetur, ꝙ ista donatio
fuit facta pto dote capellæ, & fauore dotis quilibet alteri stipu-
latur. l. Caius. ff. solu. matri. l. pactum. C. de pact. conuen. Tertiò
respondetur, ꝙ iuramentum de non reuocando, & non con-
traueniendo, operatur ꝙ non possit reuocari, etiam ꝙ nõ fue-
rit facta præsente parte & acceptante. Ratio quia iuramẽtum
videtur præstitum Deo, c. debitores, de iureiur. & Deus supplet
præsentiam partis. c. 2. de arbi. li. 6, l. properandum. §. sinautem
reus in ver. Dei presentia, C. de iud. ¶ Facit, quia ista donatio cẽ
setur facta Deo, qui præsens erat, & pro sua ecclesia acceptasse
videtur, arg. l. nulli. cum auth. seq. C. de episc. & cler. Præterea,
ſm Albe. in d. l. illud, quando donator donauit rem certã eccl.
8 tũc donatio † facta ad pias causas valet, ẽt ꝙ nullus sit præsens,
qui acceptet, l. fi. §. sed & si in redẽptionẽ, C. de sacrosan. ecc. Si
vero donauit quantitatẽ, licèt non valeat donatio quantũ ad
hoc ꝙ cẽseat̃ translatũ dñium; valet tñ quo ad obligationem
personalem, ſm gl. in l. 2. ff. de pollici. & ideo Bar. in d. l. illud, di-
cit, quòd fauore piæ causæ valet donatio in vim pollicitatio-
nis, & cuiusdam voti, & sic obligatur donator personaliter, d.
l. 2. de pollicit. & seq. Pan. consi. 63. col. fi. libro 2. quæ obligatio
transit in hæredes. l. 1. C. vt actio. ab hæredi. & contta hęre. inst.
¶ Non obstat tertium fundamẽtum, ꝙ fundator reuocauerit
huiusmodi donationem ad interrogationem d. Tirtij, ante q̃ il
lã habuerit pro perfecta, quia etiam istud est a veritate & a iu-
re deuium; cõtractus. n. dicitur perfectus & absolutus, & ex eo
ius acquisitũ, qñ ꝑ notariũ fuit vulgarizatus & publicatus, ſm
glo. & alios in dicta l. contractus. C. de fi. instr. Ale. conſ. 10. col.
fi. lib. 1. vnde cum contractus donationis, & fundationis dictæ
capellæ tempore, quo d. Tirtius interrogauit fundatorẽ, esset
iam absolutus, & publicatus per notarium, non potest dici te-
statorem reuocasse donationem incontinenti, & ante quàm
habuerit contractum pro absoluto, ſm Saly. & Moder. in l. in
bonæfidei. C. de pact. & d. Ale. in d. consil. 10. ad finem. ¶ Cum
igitur donationis ꝯctus esset absolutus, & ius ecclesiæ acquisi-
tum, constat ipsum donatorẽ non potuisse amplius pęnitere,
d. l. si donationem, & d. l. perfectam. Ex his liquido cõstat, ꝙ fun
dator non potuit reuocare primam donationem, vnde nõ est
opus insistere. Circa ſm dubiũ, an eam reuocare voluerit, si li-
bet singula intelligere, duo videnda sunt. Primo, an ꝑ rñsionẽ
datã interrogationi d. Tirtij, cẽseatur fundator discessisse a pri
ma donatione. Secundò, an saltẽ per secũdã donationẽ, & fun
dationẽ, videat̃ retractasse primã. Et mihi vr̃, ꝙ nõ, qa interro-
gatio d. Tirtij non hẽt vllũ in se sensum, ergo nec rñsio funda-
toris, qa rñsio simplex ad terminos, & sensum interrogationis
refert, & ab ipsa interrogatione regulat̃. §. ꝓterea. Insti. de inut.
stipula. l. de ætate §. qui interrogatus. ff. de interroga. actio.
¶ Quòd aũt interrogatio nullũ contineat sensum, ꝓbatur sic:
ꝯria ꝓpositio nihil ponit, qa in nullo est sensus, ſm Bald. in l. 1.
col. 5. versi. iuxta prædicta quæro. C. de furtis. Facit text. in l. vbi
repugnantia, ff. de regul. iur. Sed d. Tirtius in sua interrogatio-
ne ponit duo cõtraria implicatiuè, ergo &c. dicit enim, vultis,
quòd nihil valeat, nisi adsit dominus Dalon? & eodem contex-
tu dixit, nonne vultis, ꝙ solum fundatio sit de mille florenis?
ista duo implicant ꝯrietatẽ, qa nihil valere, & pro summa mil-
le florenorum valere, ꝯria sunt, quia vniuersalis negatiua non
potest simul stare cum aliqua particulari affirmatiua. l. si is qui
ducenta. §. utrum. & ibi Bar. ff. de rebus dubijs. Præterea, qñ dñs
fundator rñdit, ouybien, erat infirmus, ut in facto præsupponi
tur. ¶ Infirmi autem interrogati ab his, maximè qbus afficiun
tur, solent sꝑ rñdere, ouybien, nõ ꝙ uoluntatẽ ita disponẽdi ha
beant, sed qa infirmitate oppressi nõ hñt aptius, & dulcius uer
bũ, quo mediante rñdeant, ſm Io. And. in addi. Spe. tit. de testa.
per illum tex in arg. & Paulus de Cast. in d. §. si quis ita.
¶ Et ad hoc tenendum me mouet experientia rerũ magistra,
cle. dispendiosam. de iudic. c. quàm sit de elect. lib. 6. Insuper, si
pertinaciter aliquis insisteret dicendo, ꝙ in casu isto illa uerba
ultima, nonne uultis, ꝙ fundatio sit solum de mille floris, stẽt
correctiuè, & consequenter standum sit vltimo verbo, iuxta
textum in l. Stichus, imo Pamphilus, ff. de manu. test. quod qua-
liter fieri possit non video; tamen adhuc valeret prima dona-
tio pro summa florenum mille. ¶ Videamus ergo, an per se-
cundam fundationem, & donationem dicatur reuocata pri-
ma? si teneamus, ꝙ per rñsionẽ factam interrogationi dñi Tir-
tij prima fundatio, & donatio reducta fuerit ad quantitatẽ flo-
renorum mille, tunc absque dubio utraque fundatio, & utraq;
donatio ualebit, quia per primam capellaniæ sancti Iacobi cũ
onere unius magnæ missæ donatur quantitas certa, i. mille flo
reni in genere, quæ quantitatis donatio nunquam per secun-
dã donationẽ eidem factam siue de eadẽ quãtitate, siue diuer-
sa, siue de certa specie, uel certo tẽpore, intelligit̃ reuocata, cũ
utraque ualere possit, l. quinquaginta. ff. de proba. l. planè. §. 1. ff.
de lega. 1. l. cum cẽtum. ff. de adimen. leg. no. per Bart. & alios, in
l. triticum, ff. de uerb. oblig. ¶ Si uero teneamus, ꝙ per primam
fundator donauerit certa corpora, seu certas species (quod ue
rissimum credo) respectu donationis totius eius summę, quam
debet ecclesia sanctæ Crucis, siue capitulum. l. si sic. §. primo,
ff. de lega. 1. & etiam respectu donationis librorum, uestitum,
& tapetorum, tunc frustra quærit an sit inducta reuocatio, eo
9 ꝙ eidem sꝑ donata dicunt̃. sed est uidẽdũ, an qa bis donata † re
reperiũtur, bis ẽt debeant̃? & isto casu ur̃ dicendũ, ꝙ nõ; qa qn
eidẽ bis donatur eadẽ species, amplius q̃ semel non debetur, d.
l. planè. §. 1. & l. Mæuius, §. cum qui. ff. de leg. 2. l. qui bis idẽ. ff. de
uerbo. obli. uerum ergo est, ꝙ nullo casu põt dici reuocata pri-
ma donatio. non obstat tex. in l. libertis, quos, in prin. ff. de alim.
leg ubi per legatum minoris summæ factum eidem, censetur
reuocatum legatum maioris summæ, quia procedit quando le
gatur, uel donatur minor summa eidem, ex causa non reitera-
bili, uidelicet ex causa alimenterum. tunc quia causa nõ admit
tit reiterationem, censetur reuocata donatio maioris summæ,
secus quando donatur eidẽ scđo loco minor summa ex causa
reiterabili, ut in casu nr̃o, in quo causa donationis fuit peccato
rũ redẽptio, ſm Bar. in l. alimẽta, §. basilicæ, ff. de alimen. leg. Et
si quispiã pertinax instaret, ꝙ secunda donatio nõ uideat̃ facta
eidẽ capellæ, ꝓsupponendo ꝙ duæ capellaniæ sancti Iacobi fue
rint institutæ per fundatorem, una pro missa magna, & altera
pro missa parua? Rñdebo assumptum esse falsum, qa plura one
ra non constituunt capellas duas, nec capellã S. Iacobi scindũt
in duas, cum vna & eadem ecclesia possit variis onerib. graua-
ri, cle. 1. de iurepat. cum sim. & sic non est verum, ꝙ secunda do
natio censeatur facta alteri, & diuersæ capellæ, & posito, ꝙ ita
esset, per secundam nõ esset sublata prima, nisi pro summa do-
nata secundæ capellæ, l. cum qõ. vbi gl. & scrib. C. de lega. fuit. n.
totum, q. debebatur fundatori, ab ecclesia sanctæ Crucis dona
tum primæ, pars verò dicti crediti fuit postea donata secundæ,
ergo solum pars adempta dicetur, vt tradit Bar. in d. l. re cõiun-
cti, ff. de le. 3. in 1. q. Quo verò ad vestes, libros, & tapeta, si ꝓsup-
ponamus duas capellanias, tunc erunt ambæ re coniunctæ, &
ꝯñter concursu erit facienda diuisio. l. coniunctim. & l. re ꝯiun
cti. ff. de leg. 3. §. si eadem. Inst. de leg. l. triplici. ff. de ver. sig. & sic
oĩ casu totum debetur capellæ S. Iacobi, si sit vna tm̃, prout est;
uel oẽ, quod fuit donatum primæ, diuidi dẽt cum secũda capel
la, si duæ sint, mõ & forma ꝓmissis. Non ob. inquantum dixi, ꝙ
neutra vr̃ valere ex defectu omissæ insinuationis, quia ſm cõem
10 sñiam, donatio † ad pias cãs ualet, ẽt ꝙ nõ sit insinuata, ſm Bar.
& Alb. in d. l. illud. Io And. in add. Spec. in tit. de instr. edi. §. por
rò. in add. super verbo, illud illa lex. Io. Cald. conſ. 3. sub rubr de
don. per tex. in l. si quis pro redemptione. C. de donat. seq. Lud.
Rom. in l. Modestinus. ff. de donat. Abb. in c. relatum, de testis.
Fel. post dom. Ant. & alios in c. ecclesia S. Mariæ, col. 3 ó. de con
stit. vbi alias adducit authoritates. Pręterea vtraque donõ fuit
11 iurata. iur̃m aũt supplet defectum † insinuationis, secundùm
Io. An. in addi. Spec. in d. §. porrò. in vlti. addit. Pan. in c. cum cõ-
tingat, & ibi Imo. col. pen. de iurei. Fede. de Senis. conſ. 18 1. Ale.
conſ. 12. & consi. 125. lib. 1. & consi. 53. lib. 3. Are. consi. 2. Alex.
& Mod. latè in l. nemo potest. ff. de lega. 1. Duo alia dubia non
discutiam, tum quia frequentia nuncij non patitur, tum quia
non puto, stantibus præmissis, opus esse alia discussione.

De decimis.

RESPONSVM I.

QVemadmodum enim agenti ad decimas obstat exceptio adimplenti non secuti pro parte agentis: ita etiam huiusmodi exceptio agenti interdicto recuperãdæ stabit, cum licitè, & iuris actoritate spoliatus fuerit; quare nullo iure restituendus est. nã hmõi exceptio hẽt vim exceptionis prioris spolij, q̃ agentẽ oĩno repellit. & ita excipiẽs ante oĩa est restituendus, cũ primò fuerit spoliatus. Si ergo do. Præpositus agat tanq̃ spoliatus quasi possessione decimandi, rectè insulani excipiẽt se prius spoliatos quasi possessione audiẽdi diuina, & ꝑcipiẽdi ecclesiastica sacra. Nec laici tenent̃ soluere decimas sacerdoti non (vt licet, ac decet) seruienti: licitè ergo decimæ a particularibus retinẽtur, donec eisdẽ ecclesiastica restituãtur.

SVMMARIVM.

1 *Laici non tenentur soluere decimas sacerdoti non facienti debita seruitia.*
2 *Agenti interdicto recuperandæ, obstabit exceptio, quòd licitè & iuris auctoritate spoliatus sit; nec ita spoliatus sit; nec ita spoliatus restituendus est.*
3 *Remedium prsessorium non datur contra negantes soluere canonem iusta causa.*
4 *Agenti interdicto recuperandæ, obstat exceptio prioris spolij.*
5 *An quis adeũdo iudicẽ, & sic viã iuris, amiserit viã facti? & quõ procedat*

Respon.

Respon. Interpreta.

AGenti Ad decimas obstat exceptio adimplemẽti nõ secuti ꝓ parte agentis, vt aliàs respondi. Nũc reuocat̃ in dubiũ, an hmõi exceptio obstet agẽti interdicto recuperãdæ: & vr̃ ꝙ nõ, qa spoliatus añ oĩa uenit restituẽdus, l. si qs ad se fundũ. C. ad leg. Iul. de vi. c. de rest. spol. Sed hoc nõ obstãte, ↄ̃riũ verius esse rñdeo, qa istud spoliũ est fomentatũ iuris auxilio in fauorẽ spoliantium, quibus lex retẽtionẽ ↄcedit, si p̃latus nõ deseruiat in diuinis, & sacramẽta debita non ministret, uel minus cõmode ministret, ut dñt Doctores per me allegati. Et firmat. Fely. in c. cũ inter, de excep. in fine. & Host. in Summa, de decimis. §. &
3 quare in fin. vbi concludit laicos † non teneri soluere decimas sacerdoti, non facienti debita seruitia, sed eas dẽt dare superio
2 ri, q eas ↄuertat in utilitatem ecclesiæ. Obstabit † igit̃ exceptio, ꝙ licite, & iuris auctoritate fuit spoliatus, quia nõ adimpleuit ꝓ parte sua: Spoliatus autem auctoritate legis nõ est restituendus, l. 3. §. cum igit̃ ff. de vi, & ui arm. Facit l. Gracchus. C. de adulter. In sup talis retentio (si spolium dici possit) fieret ꝑꝑ salutẽ aĩarũ, vt parochianis ꝓuideatur de loco, vbi possint commodè audire diuina; & ut prępositus iã tãdẽ inducat̃ ad ea faciẽdum, ad q̃ tenet̃ pro sua, & subditorũ salute peragere; quibus casib. restõ non est faciẽda, nisi demũ salua salute, c. lr̃as, & ibi not. de restit. spo. Præterea exceptio retẽtionis decimarum ad fines p̃missos, nõ cãt interdictũ possessorium, cũ nõ fiat animo spoliãdi, sed ꝑꝑ necessariam cãm consequendi pabulũ animabus salutare. Nã ↄ̃ eos, qui negãt soluere debitũ canonẽ, vel pẽsionẽ
3 annuã ꝑꝑ iustã † causam nõ datur remediũ possessoriũ, sed solum ↄ̃ eos qui sola voluntate moti detractant saluere, vt dñm sua possessione spoliẽt, s̃m Pan. & alios, in c. querelam. de elec. Alioquin sequeretur, ꝙ agenti non obstaret exceptio solutionis, nec alia legitima exceptio, si agens eo ipso, ꝙ exceptio proponit̃, diceret̃ spoliatus: quod q̃ sit absurdũ, quis nõ uidet? Sed vt omnibus cauillationibus p̃cludat̃ via ↄ̃ agentẽ possessorio
4 recuperandæ, hoc loco proponat̃ † exceptio alterius spolii, c. fi. de ord. cogn. Si ergo dñs prępositus agat tanq̃ spoliatus quasi possessione decimãdi, excipant Insulani se spoliatos prius quasi possessione audiendi diuina. Nam dñs p̃positus non exhibẽdo sacramenta, & diuina mynisteria in loco, ubi cõmodè quilibet possit interesse, dr̃ spoliare suos parochianos quasi possessione audiendi, & percipiendi ecclesiastica sacramenta, & officia diuina, s̃m Lapum. in alleg. lxvij & Fel. in d. c. cum inter. Paria. n. sunt non exhibere sacramenta, vel minus ltĩa exhibere. l. quoties ff. qui satisd. cog. cum uulgare. Si igitur proponat̃ spolium pro parte dñi prępositi, articuletur & excipiatur de alio spolio, & priori, & exceptionibus supra deductis.

¶ Ad alium quæsitum, An particulares hoc anno, & successiuè possint retinere decimas, donec ecclesia restaurata, & ampliata fuerit: Prima fronte videretur respondendum, ꝙ non: quia
5 adeundo † iudicem super refectione, & ampliatione, videntur perdidisse beneficiũ retinendi decimas propria auctoritate, ꝑ ea, quæ scribit Bal. in l. 2. uersic. x. quæro, C. de seruit. & aqua. traditur per Ias. in l. 2. col. 59. C. de iure emphyteu. ubi dñt, ꝙ is, qui habet ius propria auctoritate expellendi emphyteutam, si petat licentiam a iudice, non poterit amplius lite pendẽte expellere propria auctoritate, ne iudicium intentatum reddatur elusorium; & quia qui uiam iudicii eligit, meticulosus uidetur, iõ uiam facti perdit, l. de pupillo. §. meminisse, ff. de noui oper. nunc. Sed hoc non obstante, s̃m ea, quę proponunt̃, Respondeo ↄ̃rium uerius esse: ad quod demonstrandum dico, multũ interesse, an quis incęperit uti uia iudicii, & tunc procedunt contraria; An uero incœperit uti uia facti, & postea pro conseruatione sui iuris, & eorum, quæ propria auctoritate gesta fuerunt, itum sit ad prætorem siue iudicem, & tunc dici non potest, ꝙ is qui post uiam facti iuit ad iudicem, uideatur meticulosus, & ideo nõ perdit ullo modo uiam facti. Casus est de utroque in d. §. meminisse, quem allegat Bal. pro sua opinione: nam qui iactu lapilli nunciauit nouum opus, non perdit possessionem, & si postea prætor adeatur pro conseruatione suæ nunciationis factæ per iactum lapilli: secus si nunciatio prius fiat per p̃torem. Cum igitur Insulani incęperint retinere decimas, & ex potest pro conseruatione suę retentionis, & iuris retinendi, adiuerunt iudicẽ, nõ video quare in sua quasi possessione retinendi, perseuerare nõ possint. Nec uideo, ꝙ hoc loco iudicium reddat̃ ludibriosum, cum fuerit ad hos fines intentatum. Forsitã benc reddetur iudiciũ elusiorum, & immortale, si Insulani non ualeant vti solita retentione, quod latius deducerem, nisi ipsi Insulani oculos haberent, &c. Laus Deo.

RESPONSVM II.

ETsi p̃scriptione cẽtũ annorũ oĩs tollat̃ actio, attamen ius decimarũ olei, & amigdalarum, nullo iure Menamenes pręscribere potuerunt, etiam si per tp̃s immemorabile possederint; tũ qa iuri diuino, p̃ceptisq; motalibus nũq̃ p̃scribit̃, tũ ẽt qa s̃m Canones, malęfidei possessores nunq̃ p̃scribunt, nec ex diuturnitate tp̃is dimunuitur, sed mãgis auget̃ peccatũ. Nec ↄ̃ria ↄsuetudo ualet, cũ peccati nutritiua sit, nã iuri diuino humanoq; repugnat. Nec iura illa oĩa canonica, dicentia sup iure decimarũ ↄsuetudinem spectandã, repugnant: qa in solutione, & quota ↄsuetudo spectanda est. & hãc iura illa oĩa ĩterpretationẽ hñt. Solutionẽ uero decimarũ rectè intuẽti nõ negãt. & si hmõi ↄsuetudo extaret, nequaq̃ a Põtifice tolerãda est. Nec mutatio formę p̃diorum decimas eisdẽ p̃diis impositas prius mutare põt, si dolo mutarint formã, secus si gr̃a ↄmodi incolarũ agri mutata fuerit forma, cũ de similibus p̃diis ecclesiæ decimę nõ debeant̃. Ad p̃teritas ẽt decimas Menamemes teneri ↄstat, licèt ꝓ annis elapsis petitæ nõ fuerint: nã si peccatũ est cũ diminutione soluere, error peior priore est, nihil soluere, sed totum retinere: & cũ ex decimarũ retẽtione locupletiores in dubio fiant, nihil ex aduerso ꝓponi p̃t, cur non teneant̃, nã & benefidei possessor ad restitutionẽ fructuũ tenet̃, eo qa locupletior factus, saltem de fructibus a triennio ꝑceptis. q p̃scribi nõ potuerũt, ac extare p̃sumuntur. Quare Menamenes ad uigesimam tam olei, quàm amigdalarum, sicut de aliis fructibus solui consuetum est tenetur præscriptione, & consuetudine non obstantibus.

SVMMARIVM.

1 *Oliuarum, & amigdalarum, Deo decima debetur de iure diuino, & humano. uide nu. 16.*
2 *Ius decimarum, etiam per tempus immemorabile, præscribi non potest.*
3 *Malefidei possessor nullo iure præscribit.*
Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget.
4 *Consuetudo non soluendi decimas, uti reproba non admittitur. & ibi uide quomodo procedat. & nu. 15.*
5 *Argumentum à contrario sensu non ualet, quando resultat absurdus intellectus.*
6 *Consuetudo non soluendi decimas titulo transactionis, uel priuilegio Papæ approbata, valet.*
7 *Lapsus temporis centum annorum inducit tempus immemorabile, de quo hominum memoria non est.*
8 *Libertas soluendi decimas, an præscribatur spatio centum annorum.*
Idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.
9 *An mutantes formam fundi in fraudem decimarum à decimis liberentur, & uide quando mutatio dicatur facta in fraudem.*
10 *Laici pro annis præteritis, an cogi possint ad solutionem decimarum retentarum, licèt ad interpellati non fuerint. & uide nu. 12.*
Bonum est argumentum à consequenti destructo.
11 *Ad destruendam consequentiam uniuersalem, sufficit dare instantiam.*
Si peccatũ est soluere decimas cũ diminutione maius peccatũ ẽ nihil soluere.
13 *Bonæfidei possessor tenetur ad restitutionem fructuum, ex quibus factus est locupletior. & ibi uide, quando præsumatur locupletior.*
Fructus naturales dicuntur, qui absque cultura, & impensa percipiuntur, sed a natura potius producuntur.
14 *Bonæfidei possessor tenetur ad fructuum naturalium restitutionem, quia ex eis factus est locupletior.*
Fructus usq; ad triẽniũ p̃scribi nõ p̃nt, & usq; ad triẽniũ p̃sumũtur extare.
Consuetudo contra præcepta moralia legis diuinæ non ualet secus si contra præcepta iudicialia.

Respon. interpreta.

PRior Prioratus ecclesiæ sancti Petri de Mena menis, qui ab antiquo solitus est hactenus percipere decimas oĩum, & quorumcunque fructuum in territorio dicti prioratus excrescentium exceptis, oliuarum, uult de p̃nti petere & exigere decimas oliuarum ibidẽ excrescentium. Sed possidentes ibi olíueta, recusant illas soluere eo prętextu, quia a centum annis citra possident ibi olíueta, & nunquam soluerunt decimã oliuarum ibidem excrescentium. Et iõ posito casu, ꝙ decima de illis deberet̃, eandẽ p̃scripserunt, nõ soluẽdo ꝑ tot tp̃a, cuius memoria in ↄ̃riũ nõ extat.
¶ Quærit̃, vtrũ possint cogi ad soluendum dictã decimam nõ obstan. p̃scriptione, & ↄsuetudine non soluendi ꝑ tot, tẽpora.
¶ Item posito casu, ꝙ p̃dicta p̃scriptio, seu ↄsuetudo nõ soluẽdi, locũ hr̃et: Si qs hẽat p̃diũ, in quo crescat bladum, vel uinum de quibus debet decima & soluit, & cursu tp̃is alteretur conditio p̃dij, plãtando uidelicet arbores oliuarũ, aut in pratũ conuertendo. Quæritur vtrũ debeat̃ decima de iis rebus, uidelicet oliuis, & fœno, uel aliis rebus similibus, puta Zafrano, amigdalis, nucibus, & cardonibus ad parandũ pannos, de qbus non dẽtur decima extãte dicta p̃scriptione, seu ↄsuetudine ñ soluẽdi.
¶ Itẽ posito casu, ꝙ debeat̃ decima, an poterit peti, & exigi ꝓ annis p̃teritis posito casu, ꝙ debitores nõ fuerint reqsiti, & interpellati tempore congruo de soluendo dictam decimam.
¶ Item posito casu, ꝙ debeat̃ decima de dictis oliuis, & aliis similibus rebus, de qbus nõ fuit soluta decima durãte prędicto tempore, an poterit exigi ad rationẽ ueræ decimæ, id est, decimæ partis? An uero ad rõnem uigesimæ partis, ad quã p̃dictus Prior solitus fuit, & solet exigere decimas oĩum fructuũ in dicto

cto territorio excrescentiũ: Quia ꝓpositæ dubitationes notis
simæ sunt & a Doctoribus sępe discussę, paucis rñdebo. Et pro
1 fundamento ꝓsuppono, ꝙ ẽt oliuarum, † & amigdalarũ Deo
detur decima de iure diuino, vt hr̃ Deutero. ca. 14. ibi, Decima
frumenti, vini, & olei, ac primogenita de armẽtis. & 18. & Le-
uiti. ca. fi. ibi, de fructibus arborũ. qđ ẽt humano iure cõproba
tũ fuit. c. ad apostolicę, c. nõ est, de decimis. Quo ꝓsupposito rñ
2 deo Menamenes nõ potuisse ꝓscribere† libertatẽ a solutione
decimarũ olei, & amigdalarũ, ẽt ꝑ tẽpus immoderabile. Tum
quia, laici tenent ad decimas rõne supremi dñii, qđ est Dei. nã
terra est domini, & eã dedit filiis hoĩum, retentis decimis in si
gnũ maioris dñii, decimę. c. reuertimini. xvj. q. 1. ca. tua. de deci-
mis. Vñ sicut emphyteuta nullo tp̃e præscribit ꝯ dñm. l. malè a
gitur. C. de præscrip. trig. vel. quadrag. anno. Ita filii hominum
nũq̃ ꝓscribẽt ꝯ Deũ, eorũ verũ, & iustũ dñm, & sicut possidẽs
ꝓcario, qa dño possidet. l. certè. §. 1. ff. de ꝓcar. & non põt sibi ꝓ-
scribere ſm gl. *cõiter* receptã, in c. cũ non liceat, de pręscrip. Ita
nec nos mortales, quia Deo tenemus omnia, ẽt animam, præ-
scribere posse debemus. Nec. n. subditis permissum est præscri
bere ꝯ supremũ dñm, ſm Pan. in d. c. cũ nõ liceat. quare ergo
licebit pręscribere ꝯ Deũ, q est rex regũ, & dñs dominantium?
Tũ, quia is, q decimas non soluit, mala fide agit: nã sacrilegiũ ꝯ
mittit, c. qm̃. 16. q. 1. oĩumq; ꝓdonum crudelitatẽ superat. ca. de
cimas. 16. q. 7. ergo pręscribere neqbit resistẽt peccato, & ma-
3 la† fide. c. fi. de ꝓscrip. rł̃a malę fidei. de reg. iur. li. 6. & quanto ma
gis decimas retinet, tanto magis infęlicem animam affligit. ca.
quãto, de const. Nam diuturnitas tp̃is non minuit peccatum,
sed auget, ca. non satis. de symo. Selet ẽt pro hanc sñia allegari
tex. in c. cãm. de præscrip. sed parum facit, qa loqt in laicis volẽ-
tibus pręscribere, ius decimandi in ꝑiudiciũ ecclesię. Ita tñ oẽs
Canonistæ ibi concludunt post Host. in Summa, de deci. versi.
an præscribi possint. Et Bal. firmat in tract. ꝓscrip. v. parte. ¶ Ea
4 dẽ quoq; rõne non puto valere ꝯsuetudinẽ nõ† soluendi deci
mas olei, & amigdalarũ, quia est nutritiua peccati. c. fin. & ꝯ ius
diuinum & humanum vt s. ꝓbatum fuit. & Exodi 22. Deutero
no. 14. Leueti. 27. Nume. 4. & c. 1. de deci. in 6. & in cle. de deci.
ꝑ totum. ¶ Non obstat si dicat, ꝙ plura iura videantur deter-
minare ꝯrium, uidelicet tex. in c. cũ sint homines, de deci. & c.
ad apostolicæ. & in c. fi. de paro. qa ista iura loquuntur de ꝯsue
tudine soluendi magis isti, q̃ illi ecclesiæ: Nos vero loquimur
in consuetudine nõ soluẽdi isti, nec illi ecclesiæ, q̃ nõ valet, qa
est nutritiua peccati. Non ẽt obstat tex. in c. dilecti, e. tit. ibi, de
quibus decimas soluere ꝯsueuerunt, qa non ꝓbat, nisi sumat
argumẽtũ a ꝯrio sensu, qđ hoc loco nõ bñ assumi põt, tũ quia
stat simul, ꝙ Papa mãdet solui decimã ꝓdiorum. de qbus ꝯsue-
uerunt soluere, & tñ non approbet ꝯsuetudinẽ non soluendi
de iis non consueuerunt soluere, vel qa de illis uoluerint sibi
cognitionẽ reseruare, vel qa potuerint de aliis soluere alia rõ-
ne q̃ rõne ꝯsuetudinis nõ soluendi, puta rõne priuilegii, qđ ex
cusat nõ soluẽtes rõne aliquorũ bonorũ. c. q̃uis, c. ꝓhibemus,
de deci. uel rõne trãsactionis, c. ex multipli. e. ti. c. 2. veniens, de
5 transa. Vñ qa non licet† arguere a ꝯrio sensu, quoties resultat
sensus iniquus, ſm Bar. & alios, in l. ꝯuenticulã, C. de epi. & cle.
Impiũ aũt est, & iniquũ, ꝙ defendat ꝯsuetudo peccati nutriti-
ua. d. c. fi. de ꝯsue. ergo &c. ¶ Non ãt aduersat tex in c. aliqubus.
in fi. eo. ti. ibi, uel ex ꝯsuetudine loci approbata, qa loquitur de
ꝯsuetudine soluendi alias decimas ultra eas, quę de lege diuina
debentur, non ãt de ꝯsuetudine non soluẽdi decimas Deo de-
bitas, ita intelligunt illũ text. Hosti. d. An. & Pano. ibi uel aliter
6 põt rñderi, ꝙ loquit de† ꝯsuetudine loci approbata transactio-
ne, uel priuilegio Papæ, quæ ꝑꝑ titulum defenditur, s. dictum
fuit. ¶ Et ꝙ non sit recipienda consuetudo non soluendi deci
mas in totum, uel in parte, firmat Hosti in Summa de deci. §. 7.
quæritur. Gem. & Perus. in c. 2. deci. in 6. ubi Gem. inqt, nõ vale
talem ꝯsuetudinẽ, ẽt si papa sciuerit, aut tolerauerit. Idẽ tenẽt
d. Ant. Host. Pan. & alii *cõiter* in d. c. in aliqbus. & in d. c. ad apo-
stolicæ, post Inn. & Card. ibi. & Car. in cle. 1. q. 6. de pœnis. Hẽri.
Boic. in d. c. ex multiplici. Fel. qui alias adducit auctoritates, in
d. c. cãm, col. j. & ultra eundẽ, idẽ respondet Alex. consi. 60. Ro
mana ecclesia. lib. 4. & hanc dicit esse cummunẽ Doctorũ sen-
tentiam Do. præceptor meus, Rochus Curtius, in d. ca. fi. col. 6.
de consue. quam uerissimam arbitror, quantum ad decimas ꝓ
diales, de quibus nunc agitur: sed quantum ad personales, con
traria sñia uerior est, & crebrior, ut ex auctoritatibus prælle-
gatis colligi facilè potest. Sunt ẽt, qui dñt valere ꝯsuetudinem
super quota, licèt non ualeat sup tota, qa sufficit, ꝙ Deus reco
gnoscat in aliquo, ſm Imo. in c. statuimus. col. fi. de transact. qđ
non discutio, qa in occurrenti casu agit de consuetudine ni-
hil soluendi de oliuis. & amigdalis, pro quib. cõuenit, vt etiam
Deus recognoscat. Concludo itaq;, Menamenes cogi posse ad
solutionẽ decimarũ, præscriptione, & consuetudine non ob-
stantib. Et si instet, ꝙ Menamenes non se tueant clypeo ꝓscri-
ptionis, vel consuetudinis, sed priuilegii, aut transactionis, ad q̃

probanda producunt consuetudinem tp̃is immemorabilis, ex
cuius cursu temporis præsumitur priuilegiũ, vel transactio. Si
allegetur c. cũ apostolica, vbi Bal. Card. & Imo. notant, de his, q̃
si. a pl. & docet Bar. in l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsu. Ant. & Pan.
in c. peruenit. de censi. Old. cons. 296. Alc. ꝯs. 6. lib. j. cons. 84. col.
2. & in terminis consuluit Rapha. Cu. cons. 84. quia cã decima-
lis. & Raph. Fulgo. cons. 166. In qõne, q̃ vertit qa rñdet duplici-
ter. Primò si verum est, vt præsupponit, ꝙ nondũ sunt centũ
anni, ꝙ oliueta, & amigdalę fructũ fecerint in terra illa, falsum
est assumptũ, ꝙ decursum sit tps immemorabile. Oportet. n.
7 decursi sint centũ † anni ad hoc ut dicatur non extare, vel ex-
tare memoriam hoĩum, ſm Inn. Host. & Car. in c. quid per no-
uale. de verb. sig. vbi docent modum probandi, non extare ho
minis memoriam, & docet ẽt Spe. de prob. §. j. ver. vlti. sequitur
& sequ. Secundò rñdetur, ꝙ non est satis probare, & allegare
cursum centum annorum, & vltra, nisi ẽt probetur, & allege-
tur fama priuilegii, seu transactionis, ſm Card. & Fely. in d. c. 2.
§. sicut. de deci. Fel. in c. accedens. col. 4. de præscr. & licèt Bald.
in d. tractatu dicat Doct. cõiter sentire ꝯrium, tñ concordan-
8 tut † distinguendo inter specialem, & determinatam famam
priuilegii habiti a tali Pontifice, aut transactionis initæ cum
tali prælato: nam probatio talis specificę famę, vr̃ quodammo
do impossibilis. Et isto modo procedat ꝯ opinionem Bal. & se
quacium, & famam indeterminatam priuilegii, & tunc proce
dat opinio nostra: nam facile probari põt, ꝙ fama est non sol-
uisse Menamenes, quia priuilegiati fuisse dñr. Alioquin si dice
remus, sufficere cursum tp̃is absque probatione famæ in ge-
nere, nunquam procederet, nec uerificari posset cõis, & uera
sñia Doctorum, ꝙ libertas decimas soluendi ꝓscribi non põt,
ẽt cursu annorum mille, quia semper allegabitur priuilegium
& hoc modo prohibitio præscriptionis erit ventosa, & uerba-
lis, ꝯ l. 2. C. cõia, de leg. & cum causa. de elec. & dabitur occasio
fraudibus, & malitiis, ꝯ l. uenire. ff. de pac. dota. c. sedes. de rescr.
Ideo amplectenda mihi vr̃ huiusmodi distinctio, quæ æquissi-
ma est, & hominum malitiis occurrit, q̃ uisa fuit amplecti Ca-
pella Tholo. decisi. 439. incip. item fuit quæsitum, & ego quo-
que amplexus sum in c. 2. colum. fi. de iud. Sed posita parte af-
firmatiua in pręcedenti, queritur scđo, an saltem debeatur de-
cima de oliuis, & amigdalis prædiorum, q̃ erant cultiuata, vel
uineata, seu uitibus plena, de quibus decima solui consueuit?
uideretur decimam deberi, per tex. in c. cõmissum. de deci. vbi
dr̃, ꝙ si pascua conuersa sunt in terras cultas, uel domus in ui-
neas soluenda est decima, sicut prius soluebatur: & econtra, si
prius non soluebantur, non ẽt mõ soluenda videtur. Cũ igitur
prius de vino, & frumento dictorum ꝓdiorũ solueret decima,
de oliuetis, & amigdalis nunc quoq; soluẽda vr̃. & pro hac sñia
facit, qa non licèt emphyteutæ mutare formam rei, puta redu
cere formam in uineam, & domum ad arcã, ſm Floria. in l. ha-
ctenus. §. Cassius. ff. de usufr. Ias. in l. 1. col. penul. C. de iur emph.
ergo non etiam licuisse vr̃ Menamansibus mutare uineas, &
culturas in oliueta, in præiudicium ecclesiæ. Tertio facit text.
in l. repeti. §. fin. ff. quibus mod. ususfruc. amit. in l. si eo loco. §.
fructuarius. ff. si serui. uendi. ubi dicitu quòd proprietarius, qui
mutauit formam rei in dammnum usufructuarij, de dolo a-
ctione tenetur, quia eius facto extinctum fuit ius utendi fruẽ-
dique. Sic quoque nunc dicendum uidetur in casu præsenti,
ut de dolo teneantur Menamenses, quia eorum facto extin-
ctum foret ius decimandi. In contrarium facit, quia si oliue-
ta, de quib. nulla debetur decima, reducta fuissent in uineas,
uel terram cultam, soluenda foret decima uini & bladi, ut
decidit Cardi. flor. in cle. j. q. vj. de deci. ergo ita dicendum e-
contra, ut ita se habeat oppositum in opposito, sicut propo-
situm in proposito, capitu. cognoscentes. de costitu. l. fin. §. fi.
ff. de lega. 3. ¶ Et quia contrarium eadem est disciplina, l. 1. ff.
de iis. qui sunt sui, uel alie. iur. cum concor. Quid tenendum?
mihi videtur inspiciendam esse mentem Menamẽsium, nam
9 si mutauerint in† fraudem, eos teneri puto aliter non. Ita vult
& Card. Flo. in d. cap. commissum. ad fin. post Host. Ad cogno-
scendum autem, utrum mutauerint in fraudem. puto inspiciẽ
dam fore naturam prædiorum. nam si aptiora sui natura sint
ad uineas, & culturam, quàm ad amigdalas & oliueta, constat
de dolo, quia commodo eorum constat non fuisse mutatam
formam prædictorum: si uero magis conueniant oliuetis, &
amigdalis, tunc non crederem conuarsionem factam in frau
dem, quia licuit eis mutare, & conuertere formam, d. capitu.
commissum, & suo commodo matarunt, ergo nihil propo-
nitur, cur præsumenda sit fraus, uel dolus, qui regulariter
non præsumitur, nisi probetur. l. quoties. §. qui dolo. ff. de
proba. nec ex hac mutatione potest ecclesia prætendere læ-
sionem, cum non sit receptura decimas eorum prædiorum,
de quibus non debentur, si commodo incolarum redigan-
tur ad culturam, uel uineas, argu. l. fideicommis. C. de transa.
ctio. & l. si pater puellæ. C. de inoffic. testa. ¶ Ad tertium respõ-
det

det Host.in Summa,de deci.versi.8.quæritur,ubi dicit, ad præ
10 teritas†decimas cogi posse,consuetudine non obstante,licèt pauperibus sint remittedæ,donec ad pinguiorem fortunam peruenerint,per tex.in c.cum homines.ibi, & de retentis satisfactionem facere procurent,de deci. Ad idem tex.clarissimus in cap.omnes decimę,xvi.q. 8; & ad hoc iura abundant. In contrarium facit, quod decidit idem Host.in cap.a nobis, col.pen.eod.titu,de deci. ubi dicit, Papam censeri dispensasse quo ad pteritas, ne tot animę remaneant illaqueatæ, sequitur Panor.in d.c.in aliquibus,& clarius in Summa Ange.ver. decima.il 2.Item pro hac parte facit, quia decimæ uidentur debitæ si petatur,secundū Archi.in c.i.de deci.li.6.ergo debitor non condēnabit,nisi à tempore petitionis. Hanc consequentiam in terminis facit Rota decisio.xxv, in antiquis, sequitur Fel in c.sinautem.col.4.de rescript.quod ēt sequit Bal.cū temperamento,si ita se habeat consuetudo,φ non debeātur, si non petantur;quasi censeat,φ de iure debeātur ēt si petitę non fuerint.Ita concludit in d.trac.in 7.q. primæ particulę quintæ partis principalis. quod ultimū,s,φ debeantur,etiā si non petantur,verissimum mihi vr̄,quia decima videt ēē in dominio ecclesię,c.tua nobis,& ibi no.Panor. de deci.in tīn, φ pt vendicari,& pro eis agi ꝯ nouū,& tertiū possessorē,quia p decimis res ipsa,seu fundus obligatus ē, sicut pro tributo, ut ꝯcludūt Host.Io.And.Pan,& alii,in cap.pastoralis, de deci. nec est bona cōsequentia,quā facit Rota,Ita demū debentur si petantur,ergo nō tenet possessor ad pteritas,sed solū à die petitionis,qđ sic cōditur, nō tenentur fr̄es sororibus ad supplementū lr̄e,nisi petatur,l. scimus.C.de inoffi.testa.& tamē cum primum petitur,non solū tenētur ad fructus perceptos post petitionē,sed etiā ad oēs præteritos,l.Papinianus,§.vnde si quis.ff.de inoff.test.& firmat Fabia.ī repe.auth. nouissima, in 7.q.C.de inoff.test.Cardi.Flor.consil.80. pīup posito statuto.Ale.consi,69.sup primo,li.i.Cor.consi.265.circa primū,co.i. li.i.& consi.265.in hac col.fi.li.3.Similiter emphyteuta cum cadit in cōmissum,nō tenetur ad fructus rei, q̄ cecidit in cōmissum,nisi petatur,l.2.C.de iure emphy.& tamen si petatur, tenetur ad fructus retro pceptos à die cōmissi, secundū Spe. ti. de loca.§.nunc aliqua.uer.1.Ex his destruitur pmissa cōsequē
11 tia,ad quam†destruendā sufficit dare instantiā, §. pauonū.In sti.de re.diui.no.per gl.in c.sicut vrgeri.1.q.1.& in l. si uentri,
12 ff.de priuil.credi.unde mihi vr̄ aliter dicendū. Aut†quæritur, an tertius possessor possit conueniri ad decimas pteritas ab alio pceptas,& tūc refert,qua actiōe agat: nā actione psonali ꝯueniri nō pt,l.prima,§.si hr̄s.ff.ad Trebell.l.fi.ff.de ꝯhē.emp. an uero reali, uidelicet hypothecaria, & tunc licèt multi teneant eum conueniri posse,ut traditur in d.cap.pastoralis.Tamen stante consuetudine,dicerem ꝯ eos non posse hypothecaria conueniri, maximè si petitæ non fuerint eo tempore, quo alius possidebat,& isto casu procedit opinio Rotæ, & sequacium. Aut quæritur,an is qui decimas non soluit,sed retinuit, possit conueniri ad retentas decimas, & puto intrepidè eum teneri per iura,& rōnes preallegatas. Nam si peccatum est cum deminutione soluisse,c.ex parte,de deci. utique peccatum est nihil soluisse.Sed posito, φ ita demum deberent,si petātur,adhuc is qui eas retinuit, dēt cū petūtur,persoluere, si aliud nō alleget, nisi φ petitę nō fuerint, d,l.scimus.& si dicat,φ sint in bona fide donec fuerint petitę admittātur,si uelis.Quid ergo sequit̄? dices sequi acqsitionē fructuū, quos bonæfidei possessor facit suos,ut notatur p gl.& alios,ī l.fruct⁹. ff.de rei uend.Respō.uerum,nisi sit factus†locupletior,scd̄m Bar.& oēs ibi Panor.& cano.in c.grauis,de rest.spol.In dubio aūt psumitur factus locupletior ex perceptiōe fructuū, scd̄m gl.quam ibi summè notat ad hoc Ang.in l.utrū.ff.de pet.hæredi.& istud verius est,q̄ id qđ dicit idē Ang. in consi.160.D. Catherina,col.fi.ubi dicit ꝯrium,& malè.& φ ī dubio psumat factus locupletior, quatenus fructus ualuerint, firmat d.Ale, consi.63.col.2. li.2.& Soc.cōs.82.li.4.Preterea constat,φ amigdalę sunt fructus nāles,quia absque cultura,& impensa percipiuntur,ut poma,in quib.plus operatur natura, q̄ industria.l. si eius fundi,ff.de rei uendi. no.per gl.& Bar.in l.ex diuerso.ff.
14 eo.ti.Ad restitutionem aūt fructuū†nāliū tenetur ēt bonæfidei possessor,secundū gl.& Bart.& alios,in d,l.& ex diuerso.& Pan.ī d.c.grauis.pbat ī l.fructus.ff.de vsur.At dicet fruct⁹ fuisse à bonefidei possessore pscriptos,qđ qualiter ī hoc casu dici nō possit,nō uideo,cū possessor sciat se dēre,saltē si petēt: attū nullus negabit,fructus à triēnio circa perceptos dēri,quia antea pscribi non potuerūt.l.sequit.§. fructus.ff.de usucap.& vsq; ad trienniū psumunt extare,qa tpe durare pn̄t, s'm gl.ī l. i.C.si aduer.usucap.ubi Bal.& no. Ang.& Imo.in l.diuortio.§. interdum ff.sol.matrim.& in l.i.§.qsitum fuit,ff.ad Trebel.Ad vltimum dico,de oliuis, & amigdalis deberi uigesimam,sicut consuetum est solui de aliis fructibus,quia licèt nō ualeat cō
15 suetudo,φ nō soluat decima,ualet†tū, ut soluat alia quota, q̄ decima:& rō diuersitatis est, quia φ soluat aliqđ, & sic recognoscat Deus,est præceptū morale & iudiciale: sed φ soluat decimas magis,q̄ alia quota,est pceptū iudiciale duntaxat. ꝯ aūt pcepta moralia legis diuinę nō ualet consuetudo,d.c.fi.& supra pbatū fuit,sed bene valet ꝯ præcepta iudicialia, quia talia sūt iuris positiui,scd̄m Host.in locis palleg.Imo,ī d.c.statuimus.Panor.in d.c.in aliquib.clarius in d.Summa,ver. 2.§.decima. Nec dicatur,φ consuetudo nūquā fuit de oliuis soluere vigesimā, sed de aliis fructib. quia respōdet,quòd cōsuetudo
16 de aliis extendēda ē ad oliuas,& amigdala, qa nulla dat rō†diuersitatis,ergo ex ui rōnis idē est in oliuis dicendū, per ea, q̄ traduntur per Rochum Curtium in d. c.fi.Car. xvii.uer.vltimo limitat,& ēt quia respectu decimæ amigdala,& oliuę ęquiparantur a lege veteri cæteris fructibus, vt sup.probatū fuit, ergo consuetudo superueniens super aliis fructibus habebit locū ēt in oliuis,& amigdalis,secundū gl.& Bar.in l.si quis seruo persuaserit. C.de furt.& Rochum vbi sup. versi.3.limitat. Ita iuris esse respondeo ego Francis.de sancto Nazario.

De iure patronatus.

RESPON. I.

Nulliter facta prima fronte vr̄ præsentatio & instō in fauorē Claudii Roberteti,tū quia patroni nō semel ꝯuenerūt, nec simul eundē psentauerunt tū etiā quia pn̄tatus, & institutus fuit anteq̄ bn̄ficiū vacaret ꝯ ꝯstōnē c.i.de conce.pbē.Verū enim uero cū iste Claudius à maiori parte patronorū & psentatus, & institutus fuerit, neminē latet cæteris præsentatis,& institutis anteponendum,non obstantibus ex aduerso adductis:quia patroni ex cōi sn̄ia, nec simul conuenire,nec psentare tenentur:nec qui ignoranter ad beneficiū ex fama publica vacās psentatus, & institutus fuit, inhabilis dici potest; quia ignorantia & fama publica excusant à pœna & dolo,& maximè cū institutus sub hac cōditiōe si vacat, institutus non dicatur,si per rerum naturam non vacet.

SVMMARIVM.

1 *Patroni in præsentando,an teneantur simul conuenire, & simul præsentare.& uide nu.4.*
2 *Præsentatio,& institutio ad beneficium antequàm uacet,est nulla, & præsentatus ad huiusmodi beneficium,an sit inhabilis ad illud obtinendum.*
3 *Præsentatus & institutus à maiori parte patronorum, an alijs præsentatis,& institutis sit præferendus.*
5 *Intellectus c.1.de conceß.præb.explicatur.& uide nu.7.*
6 *Ignorantia iuncta cum fama publica,excusat à dolo,& pena.*

Respon.Interpreta.

Videretur Ex duobus,quòd pn̄tatio, & instō in fauorem Claudii Roberteti nihil ualeat. Primo,quia pn̄tatio eius.Claudii facta fuit contēpto, & non vocato Nicolao Torquo, hn̄te maiorem partē iuris pronatus:
1 vn̄ vr̄ nulliter facta,qa in pn̄tādo,† patroni ēt laici dēnt simul ꝯuenire,& simul pn̄tare,scd̄m Pan.c.qm̄,de iure patr.in fi.& in c.cū oēs,col.pen.de cōst,& in c.in Genesi,col,pen.& ī c.venerabilem,in 13.nota.de electi. Fel.in d.c.cum oēs.moti,quia ēt in actu,qui expeditur à pluribus vt singulis,unus pt alterū trahere in suam sn̄iam,ergo simul actus expedien.vr̄, secūdū Bar.in l.oēs populi,ff.de iust.& iur. Secundo ex alio nō vr̄ valere,qa idē Claudius ab eisdē patronis,anteq̄ vacaret fuit pr̄e
2 sentatus,& institutus, & consequenter effectus fuit inhabilis ad ipsum bn̄ficiū postea obtinēdū, c.i.de conces.pbē.Præmissis non obstantibus,teneo intrepidè pn̄tationē, & institutionē ualere,tanq̄ factā à maiori parte patronorū, iō cēseo Clau
3 diū omnibus aliis†anteponendum esse, c.3.de iure patr.cū similibus.ad ꝯtrariā rn̄deo clarissimè. Ad primū rn̄deo, quòd cōis opin.est ꝯ Pan.†qđ patroni possint separatim pn̄tare,nec
4 unus alterū tenet requirere,ita ꝯcludit Io. An.Ant.Car.& oēs alii,in d.c.iij.Fed.de Senis consi.102.nobilis quidā. Cal. cōs. 9. & cōs. 15.sub ti.de iure pat.& Pan. sibi contrarius,cōsi.76.in uocato Christi auxilio.li.x. vbi attestat, quod ista opin. ē cōis, & quod ī practica obseruat,& seqt Dec.in d.c.cū oēs, ubi etiā dicit,quod ista opi.ꝯ Abb.ē cōis,& rn̄det ad rōnē supra factā, quod procedit in iudicialib.tantū.vel aliter rn̄det,quod opin. Pan.procederet si patronus non uocatus instaret prosequēdo cōtēptū,ut pn̄tatio sine ipso facta irritet, secus si eā ratificauerit,scd̄m Rochū in trac.de iur.patr.in uer,honorificū.q. lx.circa mediū,& ultra eū ꝯprobat,qa elect. ratificata ab iis,q nō fuerūt uocati valet,& manutenenda ē,scd̄m Pan.ī c.auditis,& in c. φ sicut,de el.& φ ratificari possit psentatio ab iis,q præsen-

pn̄tationi nō interfuerūt, pbat̄ ex iis, q̄ dixit Io. An. ī c. p vr̄as.
de iure patr. vbi cōcludit, ꝙ collatio facta ab Epō sine cōsēsu
patroni, q̄ est ipso iure nulla, c. decermnius, xvi. q. 7. manute
nēda est, si patron⁹ postea eā ratificauerit, & sequitur Gemi.
cons. 45. consuetudo ē Mutinę. col. fi. Ad t̄m rn̄deo, ꝙ disposi
5 tio. d. c. i. de concess. pb. pcedit † in eo, q scienter pmotus fuit
ad bn̄ficiū viuentis, secus in eo, q fuit ignorāter institutus &
præsentatus ad bn̄ficiū illius, quem credebāt esse mortuum,
secūdū gl. Host. Car. & *cōiter* oēs, in d. c. 1. p illū tex. in ver. pellē
di. rō est, qa ignorans nō delinquit, & ɔsequēter nō est puniē
dus, l. si ignorans. ff. loca. l. ex maleficiis. §. i. p actio. & oblig. c. 2.
de consti. c. pn̄tium, 7. q. i. c. in lectū, 34. q. 1. Et si dicatur debet
sibi imputari, q nō inuestigauit, an intitulatus in illo benefi-
cio viueret, arg. l. q cū alio, ff. de rg. iu. paria n. vn̄r, scire, vel sci-
re debere. l. si duo. ff. de acq. hære. & debuit ī dubio credere eū
esse viuū, qa qlibet p̄sumitur viuere vsq; ad centū annos. l. fi.
C. de sac. sa. eccl. vnde cū p̄sumptio sit ɔ̄ Claudiū, ꝙ sciret, vel
scire deberet, p̄decessorē suū adhuc viuere, nō vr̄ excusand⁹,
nisi iustā cām adducat, quare credere debuerit illū esse mor-
tuū, & illā cām pbet. Sed ad istud ēt rn̄detur, ꝙ Claudius addu
xit, & pbauit famā publicam esse in eo loco, ꝙ ille erat mor-
6 tuus; q̄ publica fama p̄stat iustā cām credulitatis ad † excusan
dū pmotū a pœna, d. c. i. de conces. pb. scd̄m Old. q in ppriis
terminis ita consuluit. cōs. 304. infrascriptę allegationes. Nā
fama, ꝙ aliqs sit mortu⁹ (qa naturæ ɔsonat) credibilis ē. l. fi. ff.
de hæred. insti. l. i. cū seq. ff. qs or. in bono. posses. serue. & istam
decis. Old. refert, & sequitur Fel. in c. in nr̄a. de rescrip. Facit, ꝙ
fama excusat a dolo, l. cum quidā §. qd̄ dr̄. ff. de acq. hr̄di. & ex-
cusat a delicto, c. qa verisimile, in ver. loci fama. & ibi Fely. de
p̄sump. l. miles. §. mulier. ff. de adult. Secūdo, rn̄detur, ꝙ dispo-
7 sitio d. c. i. pcedit, † qn̄ qs fuit pmotus ad bn̄ficiū viuentis pu-
rè, & simpliciter, secus si fuit pmot⁹ sub ɔdōne, si vacat, scd̄m
gl. *cōiter* approbatā, in c. 2. de elec. lib. 6. Et istud maximè poce
dit in presentationibus, in qbus admittūtur vota patronorū
incerta, cle. fi. de iure pat. & ɔdōnalia, scd̄m Lap. alleg. 8. quem
sequuntur Gemi. & Perusi. in d. c. 2. & licèt Rochus in ttact. d
iure pat. in ver. honorificū, in 8. q. teneat, ꝙ dispositio d. c. i. ēt
habeat locū in pn̄tationibus, tn̄ de eo nō est curādū, qa solus
est, & qa mouetur mala ratione: licèt enim patroni teneāt p̄-
sentare intra quatuor menses, nō tn̄ sequitur, ergo nō pn̄t in
tra quadrimestre præsentare sub conditione. Pretera qcquid
sit, an dispō d. c. i. pocedat ī p̄sentationibus, tn̄ nihil ad casum
nostrum, videlicet in cōditione si vacat, quia illa nō tenet p̄-
sentationē, neq; electionē, vel institutionem ī suspēso, cū sit
de p̄senti certa p rerū naturā. si. n. tunc nō vacat, nō dr̄ pn̄ta-
tus, neq; institutus, & ɔn̄r non p̄t hr̄e locū pœna d. c. i. quod
loquitur in promoto ad bn̄ficium uiuentis, cum promotus
sub ɔditione, si vacat, non censeatur promotus, vbi non va-
cet, l. cum ad præsens, ff. si cert. peta. Laus Deo.

¶ De ecclesiis ędificandis, vel reparan.

RESPONSVM I.

Beneficiati Omnes quartam partem reddituum beneficiorum suorum exponere debent pro reparatione ecclesiarum sibi creditarum, nisi consuetudo onus fabricę in singulos clericos, uel populum transtulerit: nam huiusmodi consuetudo seruanda est, & impensę necessariæ, siue utiles, per populum ad id nō astrictum pro reparatione ecclesiarum factę, actione uel negotiorum gestorum, uel in factum repeti pn̄t. Hæredes defunctorum nullo iure cogi possunt clericis pro lecto sepulturę satisfacere. ita Inn. iii. Alexanderq; iii. rectè sancteq; statuerūt. Quinimo nec pro sepultura quicquam exigi licere etiam à sponte dantibus, hoc uno probatur argumento, ne qui pro spiritualib. dat temporale, credat domum Dei pecunia comparare posse, quo nihil absurdius contingere posset.

SVMMARIVM.

1 *Quarta pars reddituum beneficiorum applicanda est pro fabrica eorūdē.*
2 *Onus fabricæ ecclesiarum, in populum transferri potest ex consuetudine.*
3 *An quæ utiliter a populo īpēsa sunt, pro refectione ecclesiarū repeti pū t.*
4 *Pro sepultura defuncti quicquam clericis exigere non licet, etiam si ipsis sponte detur, & ibi uide, an ualeat consuetudo in contrarium.*

Respon. interpreta.

Quæritur Primo, an prior de Bouilis teneatur reparare ecclesiam? Ad quod breuiter respōdeo, quod tenetur conuertere quartam † partem reddituum prioratus in fabricam ecclesiæ, capitulo quatuor. cap. seq. xii. q. 2. c. 1. c. de his. extra de ecclesi. ædif. Nec. n. ferendus est prior, qui lucrum amplectitur, & onus fabricæ subire recusat. l. manifestissimi, §. pen. C. de fur. quod verum est, nisi cōsuetu-
2 do † onus fabricæ trāstulisset in populum, s̄m Innoc. in c. fin.
de ijs, quæ fi. a mai. par. cap. quem sequuntur Car. Flo. Host. &
Pan. in c. j. eo. tit. Quæritur secundò, an Prior teneatur ad im
3 pensas iam factas: ad hoc etiam respōdeo, ꝙ † si vtiliter, & nō
animo donandi populus fecit impensas, actione negotiorū
gestorum, vel actione in factū repetere poterūt ab ipso Prio-
re. l. si quis negotia, la 2. & l. sed an vltrò. §. j. & l. quæ vtiliter. ff.
de neg. gest. ¶ Queritur tertio, & vlt. an hæredes defunctorū
cogi possunt soluere lectū sepulturæ? ad quod rn̄det Inn. iii.
in hæc verba, Abolendæ consuetudinis peruersitas inoleuit
apud Montem Pessulanum, vt non prius permittatur effodi
sepultura, q̄ pro lecto sepulturæ certum pretium ecclesiæ p-
4 soluatur, ideo tibi Magalonensi epō mādamus, quatenus † in-
hibeas clericis tuę diœcesis, ne quicquam omnino presumāt
exigere hac de cā. Ita cantat tex. in c. abolendę, de sepul. Item
determinauit Alexander iij. ita inquiens, Pro sepultura nulla
cuiusq; pretij exactio attentetur, nec sub obtentu cuiusq; cō-
suetudinis reatū suū quispiam tueatur, quia diuturnitas tpis
non diminuit peccata, sed auget, ita legitur in c. non satis &c.
seq. de simo. Imo aliàs ego rn̄di. pro sepultura ex more quicq̄
exigendum non esse, etiam ꝙ exactū soleat in anniuersariū
a prelato conuerti, quia vitium simonię, quod malè accipien-
do contrahitur, benè dispensando non dissoluitur, c. ex mul-
tis, j. q. 3. Quinimò sacerdoti non puto licere quicquam pro
sepultura capere, etiam a sponte dantibus, quia qui pro spiri-
tualibus dat tpale, credit donum Dei pecunia comparare, ēt
ꝙ vltrò offerat, & accipiens terrena pro diuinis, gratiā sancti
spiritus a se abdicat. d. c. ex multis. j. q. 3. & ita latè probaui in
trac. de peste, in §. accedo nunc ad vltimam partem, nu. 108.
& seq. versi. tertio quero, an liceat parochiali sacerdoti. & ad
ibi dicta me remitto, nam ea puto verissima. Laus Deo.

RESPONSVM II.

QVia Consuetudo (vt proponitur) onus fabricę in laicos nondum transtulit, respondeo de ecclesiasticis redditibus ecclesiā reficiendā. Quilibet. n. in ecclesia Dei beneficiatus (scd̄m nouas, veteresq; sacrorum canonum traditiones) quartam partē redditus sui beneficii in fabricam ecclesię conuertere tenetur. ¶ Si gabella vini pro murorum, pontium, fontiū, viarūq; publicarum reparationibus sit instituta; aut laudo, transactione ve clerici ab his oneribus fuerint ea lege liberati, ut uini datiū soluerēt, iniquè agit Præpositus, qui cōtendit minutatim vinum uendere absq. solutione gabellę. Et quāquā a gabella Præpositus immunis esset, eius tamē colonus nulla potest ratione ab huiusmodi datio se defendere: cum vinum, pro quo gabella debetur, ecclesiæ esse desierit, cūq. æquum nō sit eū, qui negociatur, perfrui ecclesiastica immunitate.

SVMMARIM.

1 *Onus fabricæ, & refectionis ecclesiæ, regulariter spectat ad prælatum.*
2 *Laici non tenentur de iure aliquid erogare in fabricam, uel refectionē ecclesiarum: canonici uero, & capellani tenentur pro rata reddituum. nu. 3.*
4 *Præpositus nō tenetur soluere datium uini, quod ex uineis ecclesiæ pcipit.*
5 *Prælatus transigens, an possit obligare successores?*
6 *Ecclesia tenetur ad onera, communem utilitatem concernentia.*
7 *Clerici possunt compelli ad solutionem datij uini, impositi pro onerib. ad quæ tenetur ecclesia.*
8 *Prælatus non potest sine consensu Papæ renunciare priuilegio exemptionis, nec de ipso compromittere.*
9 *Prælato licitum est rē uiliorē cū preciosiore permutare sine consensu capit.*
10 *Papa pōt concedere laicis facultatē collectādi, & taliādi clericos, & ecc.*
11 *Papę consensum necessarium ad validitatem actus interuenisse presumitur ex cursu temporis.*
12 *Condutores prædiorum fiscalium, & Cæsaris, gaudent immunitate.*
13 *Statutum, quòd colonus ecclesiæ, teneatur soluere collectas pro ecclesia, non valet, & quid ee emphyteuta ecclesiæ? nu. 14.*
15 *Persona inspicienda est, cui imponitur datium.*
16 *Datium vini respicit fructus, onus verò fructuum spectat ad colonum, qui numis colit.*
17 *Negociantes, etiam clerici, non habent immunitatem a solutione datiorū. vide contraria non obstantia, nu. 18. & 19.*
20 *Datium præsumitur inductum auctoritate superioris,*
21 *Statutum, quando obliget colonum ecclesiæ.*

Respon. Interpret.

EX præmisso Themate tria resultant dubia: Primum, an dominus Prepositus teneatur ad onus fabricę? Secundum, an teneatur ad so
lutionem datii pro vino, quod minutatim eius nomine
uenditur? Tertium, an etiam conductor reddituum preposi
turæ possit se eximere à solutione dicti datii, propter eccle-
siæ priuilegium? Ad primum respondeo tradendo doctrinā
magistralem, cum omnis hæsitatio ad ius referatur: onus fa-
1 bricę † & refectionis ecclesiæ, spectat regulariter ad prælatū,
qui percipit redditus ipsius ecclesiæ. cap. primo. & c. de his

de eccle. ędifi. nec. n. ferendus est, qui lucrum amplectitur, & onus subire recusat. l. manifestissimi. §. penult. C. de furt. Hinc dici solet, commoda qui sentis, iungas onus emolumentis. l. secundum naturam, ff. de reg. iur. Quarta enim pars redditruum conuertenda est in fabricam ecclliæ. c. quatuor, & ca. seq. 12.
2 q. 2. & ibi glo. dixit, laicos † non teneri de iure aliquid erogare in fabricam, vel refectionem ecclesiarum, & antiquorum canonum traditione tertia pars redditruum erat in fabricā conuertenda c. decernimus. 10. q. 1. Et etiam canonici & capella-
3 ni † contribuere tenentur pro rata redditruum. cap. si monachus, 16. q. 1. ca. fi. de his, quæ fiunt a maio. par. cap. & ita consuluit Fed. de Sen. consi. 217. quem refert & sequitur Card. Flor. in cap. ad audientiam. in fi. de eccle. ædifi. quæ conclusio sanè intelligenda est, s. detractis necessarijs alimētis prælati, & clericorum, d. ca. de his. Item procedit nisi consuetudo onus fabricæ transtulisset in populū, secundū Inn. in d. c. fi. Host. Car. & Pan. in d. c. j. Item nisi ad hoc essent deputati certi redditus sufficientes ad fabricam, c. venio. 10. q. 3. Et vbi redditus ecclesiæ non sufficiunt, honestum est, ꝙ laici parochiani adiuuent clericos, a quibus recipiunt sacramenta, secundum Panor. in d. c. 1. Ad secundū vr̄, ꝙ d. Præpositus non teneatur. Sūt. n. clericorum & ecclesiarū bona, ac personæ immunes ab omnib. collectis, angarijs, & perangarijs, & datiis vniuersis, tam de iure diuino, q̄ humano, vt habetur Gene. c. 47. & Esdræ 1. cap. 7. & in l. placet, C. de sacr. sān. ecclesi. & in auth. item nulla communitas, C. de epis. & cle. & in c. fin. de vi. & hon. cle. & in cap. non minus. de immu. eccl. & in c. clericis §. 1. eod. tit. lib. 6. & in c. quanquam, de censi. eo. lib. & in cle. 1. eo. tit. Et ꝙ d Præposi-
4 tus non teneatur soluere datium vini, † quod ex vineis ecclesiæ percepit, etiam si de ipso vino negotietur, consuluit Fed. de Sen. consi. 207. nos Grifolus. quia iura, quæ volunt clericos teneri soluere gabellas rerum, de quibus negociantur, maximè tex. in d. cap. quanquam. & in d. cap. fin. sunt intelligenda de rebus patrimonialibus, aut emptis causa negociandi, non de fructibus natis in prædijs ecclesiæ secūdū eū, quia delictū prælati negociantis non debet nocere priuilegio concesso ecclesiæ, regu. delictum, de regu. iur. Sequitur Pan. in d. c. fina. & Gemi. in d. c. quanquam. Et ꝙ ecclesiastici possint vendere vinum suum minutatim absque solutione gabellæ, consuluit D. Hieron. Zanne. quem refert & sequitur Io. Ber. in tract. de gabellis. in 7. q. 7. partis princ. ver. an autem possint, & ita consuluit Pan. cons. 6. Casus super quo. ad fi. distinguens inter uinum natum in proprietatibus ecclesiæ, & vinum emptum cā negociandi. Nec huic conclusioni obstare videtur transactio, de qua qua in themate, per quam olim Præpositus obligauit se, & successores ad datium socheti (sic enim appellatur a prouincialibus datium uini, quod minuatim uenditur) ꝗa respondetur, quòd ille præpositus transigens, non uidetur
5 potuisse obligare soccessores. † capitu. veniens. de transa. l. iubemus. 2. C. de sacr. sanc. eccl. & no. in l. seruus. maxime per Mod. C. de pac. Sed prædictis non obstantibus, arbitror d. Prępositum teneri ad datium socheti, & Reuam macelli, duabus vrgentibus & concludentibus rationibus Primo, quia etiam ecclesia tenetur ad refectionem murorum, pontium, via-
6 rum publicarum, & ad omnia onera † communem vtilitatem tam clericorum quàm laicorum concernentia. l. ad instructiones. C. de sac. san. eccl. per quem text. ita communiter concludunt Legistæ ibi, & Canonistæ in d. cap. non minus. de immu. eccl. & dixi late sup. ca. 20. ergo etiam tenebitur ad datium vini, & carnium impositum ad releuandum clericos & laicos, sicut ab oneribus pontium, murorum, & similium, vt dicitur in puncto, & firmant in proposito Iaco. Butr. & Bald. in d. l. ad instructiones, vbi dicunt ecclesiam teneri ad gabellam plaustorum impositam pro reparatione viarum publicarum. & quod ad solutionem datij vini impositi pro oneribus,
7 ad quæ tenetur ecclesia, possint compelli etiam clerici, † determinat in specie Pan. in d. cap. non minus. in fin. & bene facit doctr. Bar. in l. 1. col. 4. C. de mulier. & in quo loco. lib. 10. & quæ traduntur per Mod. in l. 4. §. actor. vbi scripsi, ff. de re iudi. Secundo, quia contra clericos lata olim fuit sententia arbitramentalis, quam constat obseruandam, cum ab ea non fuerit vnquam reclamatum, l. cum antea. C. de arbit. Nec obst. si dicatur, ꝙ laudum arbitratoris obtinet uicem transactionis, auth. si uero contigerit, & ibi not. & in corpore vnde sumitur. C. de iud. quæ transactio non nocet successoribus. d. c. veniens. & eo maxime, quia prælatus non potuit sine consensu
8 Papæ renūciare † priuilegio exemptionis, nec de ipso compromittere, ut est casus in c. cum tpe. de arbit. quia rn̄detur, ꝙ prędicta procedunt, qn̄ prelatus solus transegit sine consensu capituli, non etiā si transegit sine consensu capituli, ut legitur in d. c. veniens. In casu autem occurrenti presupponitur interuenisse consensum capituli & totius cleri, ergo &c. Item prędicta procedunt, qn̄ per laudum arbitratoris repetit ipsa ecclesia, non si fit eius conditio melior effecta (vt in casu isto) ut tradit Pan. in d. ca. cum tempore. Comprobatur in l. filius paciscendo. & in l. seruus, C. de pac. & in c. 1. de transact. ecclesia. n. & ecclesiasticę personę, fuerunt per huiusmodi laudum liberatę ab oneribus murorum, pontium, & similiū, & grauatę duntaxat ad datium vini, & carinum uendendarum ab ipsis ecclesiasticis personis minutatim, quod est quid modicum grauamen respectiue ad commodum exemptionis ab oneribus prędictis, a quibus fuerunt liberatę, & immunes declaratę, ergo &c. Nam prelato licitum est rem viliorem cum
9 preciosiori † permutare absque consensu capituli, cap. 1. & ca. ad quæstiones, de rerum perm. ac rem alienare pro alia maiori habenda, c. consensus de reb. ecc. non alie. Itē prędicta non procedunt, si postea Papa ratificauerit ipsum laudum, d. c. cū
10 tempore. Papa † enim potest cōcedere laicis facultatem collectandi & taliandi clericos, & ecclesias. c. clericis. ibi, absque auctoritate sedis eiusdem, de immu. eccle. libro 6. fuit autem huiusmodi laudum auctoritate apostolica approbatum. Igitur, &c. Et si dicatur non constare de approbatione: respondeo, quod satis est eam allegasse, & iustificasse quasi possessionē collectandi, & collestas exigendi a personis ecclesiasticis, a tanto tempore, cuius initij non extet memoria hominum, vt in themate deducitur: nam ex cursu temporis presumitur,
11 † consensum Papæ necessarium ad ualiditatem actus interuenisse, si allegetur, c. continebatur, & ibi D. Ant. de Butr. circa fi. de his, quę fiunt a prela. sine consen. cap. & Soc. tradit cons. 15. lib. 1. & *comuniter* tenent Doct. ꝙ solemnitas necessaria ex diuturnitate temporis presumatur interuenisse in alienatione rei ecclesiasticę, vt tradit Dec. cons. 36. col. pen. & cōs. 135. colū. 1. Et ꝙ Papę confirmatio presumitur ex tanti temporis defluxu, consuluit idem Dec. consi. 152. col. fin & Barb. consi. 35. sapienter scribitur col. an tepe. lib. 2. & eo maxime, quia sedes apostolica tunc residebat in ciuitate Auenionis proxima per mediam dietam, arg. c. quanto, de presum. Quis enim diceret genus clericorum auarissimum, ca. auaritię cęcitas, de elec. lib. 6. huiusmodi angarias tanto tempore sustinuisse, si a laudo resilire potuisset: certe nemo. ergo nec nos dicere debemus, c. quia verisimile, de presump. Et ex istis patet responsio ad contraria sup. formata, ideo aliter non insistam. Ad tertium presupposito, ꝙ do. prepositus esset immunis, videretur eius colonum eadem debere immunitate gaudere pluribus
12 rōnibus. Primo, quia conductores † prediorum fiscalium, vel Cęsaris, potiuntur immunitatē, l. semper, §. conductores, ff. de iure immu. l. 1. C. de priuile. dona. Aug. lib. 11. ergo a fortiori debent esse immunes conductores prediorum ecclesię, ar. c. duo sunt. 96. dist. Secundo, quia istud datium videtur extraordinarium, cum neque senatuscōsulto, neque decreto Principis fuerit indictum, ergo transibit in conductorem priuilegiū exemptionis, secundū doc. Bar. in l. licitatio, §. fi. ff. de pub. Tertio, quia decreta communitatis, quibus grauantur ecclesiasticę personę, & etiam per indirectum sunt ipso facto nul-
13 la & irrita, c. fi. de immu. eccl. lib. 6. & ideo non ualet † statutū, ꝙ colonus ecclesię teneatur soluere collectas pro ecclesia, ꝗa per tale statutum grauatur ecclesia per indirectum: non. n. inueniret saltem eodem pretio colonum, quo inueniret, si colonus non grauaretur, secūdū Bar. in l. hi penes. C. de agri. & censi. li. 11. & Bald. in l. 1. C. de epis. & cle. Ang. in Auth. de non alie. §. quia vero. & Io. Ber. in trac. de gab. in 7. q. 7. par. nō enim debet licere per indirectum, quod directe nō conceditur. regula, cum quid vna uia. de reg. iu. li. 6. sic in proposito, si colonus dn̄i Prepositi non possit munitatim vendere vinū, & carnes absque solutione gabellę non, tanti conducet redditus ecclesię. Quarto facit text. in l. priuatę, C. de excu. mu lib. 10.
14 per quam determinat ibi Bart. & emphyteuta ecclesię † non tenetur pro emphyteuticis prędijs ecclesię soluere collectā Quinto facit tex. in l. 2. C. de epis. & cle. & in c ecclesiarum seruos, 12. q. 2. & in d. cap. non minus. de immu. eccles. vbi deciditur, ꝙ serui & mancipia ecclesiarum eadē potiuntur immunitate, qua ecclesię. Sed premissis non obstantibus, arbitror in contrarium esse veritatem. Primo, quia istud datium vini, & carnium, imponitur persone pro rebus, quo casu inspicie-
15 da est persona, † cui imponitur. l. rescripto, §. fi. de mun. & hono. l. indictiones, & ibi no. C. de anno. & trib. lib. 10. & not. etiā in rub. C. de mu. patri. eo. lib. hęc enim collecta imponitur uēdenti vinum & carnes: & cum colonus uendēs sit laicus eius persona inspicienda est, & non pxrsona d. Prepositi, uel ecclesia. Secundo, quia datium uini respicit fructus, onus autē
16 fructuum † spectat ad colonum, qui numis colit, eo quod fructus a solo separati, sunt ipsius coloni. l. 1. & ibi no. Barto. C. de agri. & cēsi. li. 11. & hac ratione deciditur, quod onus decimę spectat ad colunum, cuius sunt fructus, s̄m Inn. in c. cum non sit. de deci. & Car. in c. tua nos. eo. tit. Tertio, quia negociātes,
17 † etiam clerici, non habent immunitatem a solutione datiorum,

rum,c.fi.de ui. & hon.cle,ergo nec coloni, qui negotianid cā
conducunt redditus eccleſiarū, & ita per hanc rōnē decidit
gl.quam ibi Imo.& alij *cōiter* ſequuntur,in cle.præſenti,de cē-
ſi.Et idē tenēt Arch.Io. An.Ge.& Phil.Fran.in c.q̃q̃,eo.tit. lib.
6.Sequūtur Spe.Io.And.in titu.de īmu.ec.ad fi.Dyn.& Pau.de
Ca.in l.licitario,§.fi.ff.de pub.Sal.in l.vniuerſi.C.de vect.& co-
mi.Prac.Pap.in forma li.quo ad ſolut.pedag. Bart. in l. 1.C. de
naui.li.11.vbi idem determinat in emptore p̄diorū fiſcalium,
& Guido papæ dec.208.iuxta materiā.Io.Ber.in d.tract.in 7.q.
7.partis,& ita cōſuluerūt Fe.de Sen.cō.111. Quæſtio talis eſt,
an diœceſanus,& Bal.ↄſ.496.Pūctus qōnis talis eſt,lib.4.& Car.
18 ↄſ.12.Nec obſtāt ↄ̄ria. Primo,nō ob.tex.in l.ſemp.§.† ↄducto
res,qa loquit̄ de immunitate a muneribus perſonalibus ciui-
lib.puta decurionatus,tutelæ & hmōi,a quibus cōductores p̄
diorū arcentur fauore publico.Nam pp ↄductionem, in qua
ſunt impliciti,non credit̄ talia officia eis cōuenire.Non obſt.
19 tex.in d.l.1.† qa ille tex.& ſimiles loquutur de oneribus, q̃ im-
ponuntur rōne proprietatis prædiorum fiſcalium, aut Cæſa-
ris.nos de oneribus,q̃ imponuntur rōne fructuum a ſolo ſe-
paratorum,q̃ ſunt ipſius coloni,ſm Sal.in d.l.vniuerſi.Vbi cō
cludit,colonos fiſci teneri ad datium fructuum,qui importā-
tur in ciuitatem,ad quod ēt tenētur coloni Eccleſiarum, ſm
Fed.in d.ↄſ.111.& Gemi.in d.c.q̃q̃.in fin.Vel aliter rn̄detur, vt
ſtatim ſubijciam.Non ob.etiam doctr.Barto.fundata in d. l.1.
qa reperio,ꝙ eam dānat Car.in d.ↄſ.12.vel poſito,ꝙ eſſet ve-
ra,non ſeruit in propoſito,qa iſtud datium p̄t dici ordinariū,
cū hēat certā,& determinatā pręſtationē,videlicet quartū de
nariū,& ſit impoſitū auctoritate Pōt.max. ſm Doc. & Barto.
in l.1.C.de mu.& in quo Io.& in d.l.licitatio,§. fin. & Pan.in d.
c.non minus,& Iaſ.in d.l.placet.C.de ſac.ſan. ec. Et ſi dicat̄ nō
cōſtare de auctoritate Papæ,rn̄deo ſatis ↄſtare ex inſtrō com
promiſſi,in quo legit̄,ꝙ clerus fatet̄ auctoritatē Clementis ſe
ptimi,& aliorū Pon. & d.Legatorum Auenion.fuiſſe indictū,
q̃ ↄfeſſio abunde pbat.c.p tuas.de prob.l.generaliter.C.de nō
20 nu.pe.Item iuris præſumptione præſumitur † indictū aucto-
ritate ſuperiori,ſine qua indici nō poterat.l.1.C.no.vect.inſt.
non poſſe. Nam cū vniuerſitas ſit in quaſi poſſeſſione a tpe
immemorabili,credendum eſt, ꝙ impetrauit licentiam exi-
gendi neceſſaria per ea, quæ dicta fuerunt ſupra in ſecundo
dubio.Non obſtat tertia ratio,quia reſpondet Bal.in d.conſi.
496.ꝙ procedit,quando onus imponitur colono in cōſequē-
tiam obligationis eccleſiæ, quam conſtat non teneri: tunc
21 nec etiam tenetur colonus,& ſtatutum obligans colonū † n̄
valet.l.1.§.exceptiones.ff.quar.rer.act.non dat. Secus vero di-
cendum eſt, quando onus imponitur colono ratione bono-
rū,vel fructuū ipſius coloni,& ratione obligationis fundatæ
ſolum in perſonā ſuā,tunc valet ſtatutū, licet p indirectū au-
ferat̄ eccleſiæ aliquod commodum.l.ſi venditor.§. fi. ff.de ſer.
exportan. nec. n. cōitas debet pro alienis commodis pati ia-
cturam,& in rebus ſuis difficultates inuenire.l.2.C.de ſerui.&
aqua.Ad deciſionem Bar.in d.l.priuatæ, reſpondetur, ꝙ pro-
cedit in oneribus,quæ imponuntur colono pro rebus eccle-
ſiæ;nos in oneribus, quæ imponuntur colono pro rebus, &
fructibus ipſius coloni. Et contra iſtam deciſionem cōſuluit
And.Sicu.conſi.14.lib.1.quem refert Cur.conſi.72.col.fi. Ad
l.2.& ad c.eccleſiarum ſeruos,& ſimilia,reſpōdetur ꝙ loquū-
tur in colonis a ſcriptitijs,& ſeruis eccleſiæ,nos in conducto-
ribus liberis,inter quos maximè differt,ſecundum Fede. in d.
conſi.111.& Gemi.in d.c.quanquam,in fine.

De oblatio.eccleſ.& collecto.earum.

RESP. PRIMVM.

LAici. Fabricerij nomine prælati nudum miniſte-
riū fabricæ exercere poſſunt, ſi id prælatus
ↄſtituat, & clerici ab huiuſmodi onere ſubleuabunt.
Nec ipſis laicis ob id officiū vllum, aliquaue præmi-
nētia,ab Ep̄o impartitur,q ſuo noīe, ſuoq; iudicio negotia fa
bricæ agere nō poſſunt. Et quēadmodum regulariter quiſq;
pro gubernationib.creditis,ac negotijs quibuſcunq; ↄueniri
pōt ad rationem reddendam ſuæ villicationis,ita etiam de re
ceptis oblationibus rationē reddere aſtringitur.¶ Quare cū
Antonius Capuſij,& cæteri ſint merè laici,ſuoq; noīe, ac iu-
dicio fabricę intendant,nec vllam prelato rationem reddere
exiſtimēt,ab hmōi putatiuo officio remouendos eſſe,indubi
tati iuris eſt.¶ Quoniā contingere poſſet dubitari, cui appli-
candæ,ſeu adiudicādæ ſint oblationes,q imagini fiūt,an ſ.vni
uerſitati,quæ capellam conſtruxit,an Ep̄o? an vero Rectori il
lius parochiæ,in qua reperitur depicta imago? Ideo rectè de-
ciſum eſt ex communi ſn̄ia,Rectori & parochiali eccleſię ad
iudicandas huiuſmodi oblationes fore, & non cæteris.¶ Cū
cuilibet permiſſum ſit ſua agere negotia, prout cautius pōt;
ideo licere videtur fabricerijs blando ſermone pios allicere
homines potius p fabrica, q̃ Rectori & imagini offerre, niſi
verſutia,fraude, vel dolo huiuſmodi eleemoſinas procurent.
nam eo caſu pro damnis præteritis ad intereſſe ↄueniri a Re-
ctore licitè pn̄t,pro futuris vero iudicis officio cogi poterunt
ad deſiſtendum ab hmōi dolis,verſutijs,ac machinationibus.

RVMMARIVM

1 *Laici an poſſint eſſe operarii,ſeu fabricerij rerum eccleſiaſticarum.*
2 *Laici an poſſint eſſe collectores oblationum, quæ fiunt eccleſiæ, & cuius ſint oblationes,quæ fiunt imagini exiſtenti in capella.& vide nu. 5. 6.7.*
3 *Laici non poſſunt recipere oblationes conſiſtentes in rebus ſacris.*
4 *Laici non poſſunt recipere oblationes de altari.*
8 *An Epiſcopus poſſit eligere laicos fabricerios cōtra voluntatem Rectoris.*
9 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum inhabili, niſi in caſibus a iure expreſſis,quia contra ius ſtatuere non poteſt.& vide nu. 10.*
Epiſcopus cuſtos eſt canonum.
11 *Delegati de cauſis ſibi delegatis non iure proprio,ſed delegantis nomine cognoſcunt.*
12 *An valeat conſuetudo, quod laici poſſint eſſe collectores oblationum? & quomodo procedat.*
Oblata pro fabrica,fabricæ acquiruntur.
13 *Fabricerij,an teneantur reddere rationes de oblatis.*
14 *An liceat allicere perſonas, vt potius offerant fabricæ, quàm rectori, & imagini.*
Cuilibet permiſſum,eſt facere negotia ſua,prout melius poteſt.
Excommunicatione digni ſunt religioſi,qui legata,vel eleemoſinas,ſibi,vel ſuis monaſteriis in præiudicium aliorum fieri procurant.
15 *Operarij,ſeu fabricerij,ſi dolo,fraudeuè in aliorum præiudicium eleemoſinas procurent,quomodo veniant puniendi,& quando fraus procurata dicatur,vide nume.16.*

Reſpon. interpre.

Qui veritas eſt,me dirigat in ſemitam veritatis.

IN cauſa Vertente inter Antonium Capuſſij, &
cūſortes operarios ex vna,ac do.Gaſpa-
rem Quirini,priorem prioratus de Cobiniaco ex altera,
ſunt plura videnda.¶ Et primo, vtrum † laici poſſint eſ-
ſe operarij ſeu fabricerij.Pan.in ca.decernimus, de iud.rn̄det
ꝙ ſic,tribus rationibus. Primo, quia cura temporaliū poteſt
committi laicis,ergo etiam cura fabricę.Iſta ratio nihil valet,
quia cura rerum temporalium eccleſiæ, non poteſt deman-
dari laico, vt arbitrio ſuo diſponat,vt in ſumma,89.diſtin.& in
ca.iudicatum, ead.diſt.Secundo mouetur,quia laici ſunt ma-
gis ad exercitium fabricæ experti.ſed nec iſta ratio concludit
per neceſſe.Tertio mouetur,quia clerici diſtraherentur a di-
uinis,ſi fabricæ intenderent:ergo cōuenit,vt laici potius ſint
fabricerij,q̃ clerici.Sed nec ratio iſta vrget,quia ea attēta,cle-
rici deberent oēm curā rerum temporalium demandare lai-
cis,quam tn̄ curam ipſi clerici non prohibētur habere,c.epiſ-
copum,12.q.1.10.q.2.cap.nobis.& cap.Vltra.cum ſeq.Imol.&
cōiter ſcrib.in c.decernimus. de iud. & hanc partē amplexus
fuit Ioan.Cald.conſilio 1.ſub rubrica,de ↄſuetu.& ↄſi.19.ſub
rub.de præb.& Deci.conſil.129,colum.4. Contrariam ſenten
tiam, ꝙ laici non poſſint eſſe fabricerij, ideſt p̄poſiti fabricæ
eccleſię,firmat Ant.de But.& per tex.in d.c.decernimus. vbi
dr̄,ꝙ laici non debēt pręſumere tractare negocia eccleſiaſti-
ca.Secundo, quia non poſſunt laici ſuo iudicio diſponere de
rebus eccleſiaſticis,d.c.decernimus. Tertio, quia dicerentur
laici habere officium in eccleſia, quod conſtat interdictum
laicis,c.Meſſana.de elec.Quid tenendum? Ego ex dictis Pan.&
aliorū in d.c.decernimus, facio duos caſus.Primus eſt, qn̄ fa-
bricerii habent nudum miniſterium fabricæ, illud exercen-
tes nomine prelati,& ſecundum voluntatē eiuſdem redden-
tes de geſtis rationem ipſi prælato,& hoc caſu etiam laici poſ
ſunt eſſe fabricerii,quia hoc modo releuantur clerici ab hoc
onere,& laicis nullū ↄceditur officiū, nullaq; p̄æminentia in
eccleſia,& in iſtis terminis loquit̄ Pan.& in iſtis terminis pce
dat ↄſultatio Io.Cal.qui tn̄ loquitur ēt in laicis cōuerſis,& de-
ferentibus habitū clericalē,& ita ēt pcedit conſultatio Decij,
aut fabricerij hn̄t officiū,& ſuo noīe,ſuoq; iudicio gerūt ne-
gotia fabricæ, & hoc caſu laici non poſſunt eſſe fabricerij, qa
p̄eminentiā haberēt in eccleſia,& officiū, qđ non licet, & ita
pcedat opinio do.Ant.& ita vult Pan.in d.ca. decernimus. &
ego ēt idē probaui ibi,col.16.ver. 4.dubitatur. Vnde cū Ant.
Capuſſij,& cęteri,ſint puri laici,ſuoque noīe,& ſuo iudicio in
tendāt fabricę, nec vllam rationem prelato reddant, mihi vr̄
ab huiuſmodi officio eos fore amouendos. ¶ Secundo dubi-
2 tatur,an † laici poſſint eſſe collectores oblationum? Pro reſo-
lutione huius dubitationis videndum prius eſt,cuius ſint, &
eſſe debeant oblationes,quæ fiunt imagini exiſtenti in dicta
capella,an vniuerſitatis,quæ capellam conſtruxit? an Epiſco-
pi? an vero rectoris illius parochiæ, in qua reperitur depicta
imago? Super iſta quæſtione multa dici poſſunt, & eam am-
pliſſime Troylus Mauetius, vt legitur in tra.ſuo de oblati.ec

cleſ-

cles. vel alta.in 3.dubio. Ego omissa disputatione adhæreo sen-
tentiæ Host.Ant.Pan.& Imo.in capitulo pastoralis, de his quæ
fiunt a præla.sine consen.cap.vbi per illum text.decidunt obla
tiones deberi rectori,& ecclesiæ parochiali,non autem episco
po,nec capellano illius capellæ,& adhoc adducunt etiam text.
in capit.ad audientiam,j.de eccl.ædifi.per quem ita decidit ibi
Ant.de But.& in rub.de paro.Ad idem facit text. in c. quoniā,
quē ad hoc ibi no.Pan.de deci.& ad idem facit tex.in c.ex trans
missa.de præscrip.quem etiam ad hanc quæstionem not. Pan.
in reportatis suis,& idem vult ibi Ioan.And.Idem etiam voluit
Innoc.in rubr. de paroch.& Pet.de Perusi.in sua canonica.c.4.
versi.16.& sequen.& ista est *communis* sententia, teste prædicto
Troylo.& licèt ipse aliter distinguat,attamen a communi non
est recedendum,c.ne innitaris.de constit.& opinionem cōmu
nem sequitur Deci.consil. 148.in secundo dubio, & hanc etiā
sequitur,& dicit esse communem,Soc.in tract.oblatio.in 18.li-
bello.versi. venio ad sextum Hoc sic discusso,præsens dubium
plura habet capita.Primum,an laici possint esse collectores ob
lationum de iure communi? Secundò, vbi de iure communi
non possint,an valeat consuetudo contraria? Tertiò,vbi non
valeat consuetudo,an possint saltem colligere ea, quæ offerū
tur pro fabrica? Quartò, an de receptis teneantur reddere ra-
tiones Priori,siue Rectori:an eis liceat in præiudicium prioris
incitare deuotas personas,vt potius ipsis in fabricam,quam ip
si imagini,& altari offerant? ¶ Circa primum ponam aliquas
conclusiones, ex quibus resultabit clara dubitationis resolu-
3 tio. Prima conclusio, laicus † non potest recipere oblationes
consistentes in rebus sacris, quia laicis sacra tangere prohibi-
tum est,c.nemo.cap.in sancta.& c.ligna.de consecra.distin.pri-
ma.& est de mente Socin.in dicto tract.li.19.Secunda conclu-
4 sio, † laici non possunt accipere oblatiotiones de altari secun-
dum Archidiaco.& Docto.in cap.sanctorum, 10. questione 1.
5 ¶ Tertia conclusio,laicus iure † proprio,& ad suam vtilitatem
nō potest collector esse oblationum, quia laici incapaces sunt
spiritualium,capitu. causam,quæ.de præscrip.& c.quamuis. de
dec.& ibi infert Abb ad casum nostrum,& est tex.in d.c.sancto
rum.& in c.quia sacerdotes.& c.hanc consuetudinem, 10.q.1.
Et has tres concl.indifferenter approbant omnes in d.c. decer
6 nimus.¶ Quarta conclusio,laici † contra voluntatem rectoris
non possunt colligere oblationes,de quibus rector potest libe
rè & absolutè disponere,vt sunt hæ,quæ simpliciter offerunt,
nonexpresso in quā causam sint conuertendæ.nam cū sint re
ctoris absolutè,non debent, neque pñt laici se impedire de re
aliena inuito dño.l.fi.C.de neg.ge.Nec.n.quē piā decet rei alie
næ se immiscere dño ɔ̃dicente.¶ Quinta conclusio(& hæc est
7 aliquantulum ambigua) laici † possunt esse collectores obla-
tionum,quæ offeruntur fabricæ, & ad vsum fabricæ sunt con-
uertendę,adeo ꝙ in alium vsum ɔuerti non pñt,cle.2.de relig.
do.Ista conclusio pōt dupliciter intelligi.primò, vt possit de li-
centia,& beneplacito prælati,ac eius nomine,& tūc plana est,
quia nudum ministerium exhibēt laici ad vtilitatē rectoris &
ecclesiæ,nam & nomine prælati possunt colligere decimas. ca
pitulo vestra.de loc.& tradit Dec.post alios,in d.c.decernimus.
colum.6.& ibi dixi colum.17.versic.sexto dubitatur. Secundo
potest intelligi,vt inuito rectote possit, & isto casu dubia vide-
tur:nam cum rector sit administrator dictarum oblationum,
& omnium bonorum ecclesiæ, iuxta no. per Inn. & alios,in c.
cum super.de caus.pos.& proprie.& per glo.in c.cum ex eo,de
elec.lib.6.non videtur, ꝙ eo inuito possint laici dictas oblatio-
nes recipere, & earum administrationem habere.contrarium
tamen videtur velle Pan.& Mod.in d.c.decernimus,& Deci.in
consi.148.in 3.dubio.vbi concludunt,quòd de licentia episco-
pi licet laicis colligere oblationes, & eas conuertere in aliquā
piam causam, quia tunc laici exibent nudum ministerium no-
mine ecclesiæ. Mihi videtur, quòd punctus difficultatis sit ad
8 hoc reducendus,vtrum episcopus † possit eligere laicos fabri-
cerios contra voluntatem, & in præiudicium rectoris? & iste
est casus noster,quia dominus Episcopus dicitur hos laicos de
putasse operarios dictæ capellæ,qui operarij virtute huius offi-
cij oblationes colligere dicuntur Et videretur prima conside-
ratione dicendum quòd sic, quia episcopus potest delegare
causas ecclesiasticas laicis secundum gloss. & *communiter* Doct.
in dicto capitulo decernimus.& in c.peruenit,95.distinctio.er-
go etiam debet posse laicis demandare opus fabricæ. Item fa-
cit,quia episcopus potest dare laico vnam præbēdam in eccle-
sia,secūdum gl communiter approbatam, in c. cum M. Ferra.
de consti.ergo etiam sibi conferre poterit officium fabticæ.In
contrarium facit,quia constitutio sindici,procuratoris, œco-
nomi,& similium, spectat ad rectorem, nec Episcopus potest
solus defensorem deputare ecclesijs inferiorib.nisi in negligē-
tiam inferiorum prælatorum,vt firmant Inno.Pan.& alij, in c.
Imperatorem.de iura.calu.ergo etiam solus, & sine consensu
rectoris non poterit constituere operarios,seu fabricerios.Itē
facit,quia episcopus non potest aliquid statuere in præiudiciū
inferiorum prælatorum,& inferiarum ecclesiarum, secundū
Inn.& Pan.in c.vestra.de loca.quem sequuntur d.Ant. Imo. &
Fel.in c.cum omnes.de constit.quid tenendum?Mihi vr̃, ꝙ re-
solutio huius dubij pendeat ab ijs,quæ dicta sunt in primo du-
bio: nam si laici possint esse de iure operarij, crederem ꝙ ab
Episcopo eligi possint,& deputari,quia potest episcopus subsi-
stente c.p̄iudicare inferioribus prçlatis,dūmodò præiudicium
non sit enorme,vt per gl.& Pan.in constitutus.de reli.domi.&
c.ecclesię,16.q.1.nam etiam laicis potest Episcopus concedere
priuilegium liberæ sepulturę in ecclesijs inferioribus, secundū
Ioan.And.in c.certificari.de sepul.& cura omnium ecclesiarū
suæ diæcesis spectat ad eum,c.omnes basilicæ,16.q.7.c.regēda.
10.q.1.Si verò laicus de iure non possit esse fabricerius,nō po-
terit Episcopus eum habilitare in præiudiciū prioris, quia epi-
9 scopus † non potest dispensare cum inhabili,nisi in casibus ex-
pressis in iure,c.dilectus filius.de temp.ord.& c.fin.de filijs pre-
sbyte.nec potest Episcopus statuere contra ius, ca. quod super
his,de ma.& obe.no.in c.cum dilectus,vbi gl.& Pan. de cōsuet.
nam cum Episcopus custos sit canonum,custodis officiū,non
dissipatoris debet peæstare,c.cum quibus.& c.sequē.24.q.3.&
10 §.1.21.distin. ex his constat, episcopum † non posse eligere lai-
cos in fabricerios, qui habeant officium, vel proeminentiam
in ecclesia,& qui suo arbitrio,suoque nomine dispensant red-
ditus fabricæ absque consensu rectoris, cum laici de iure non
possint habere aliquod officium in ecclesia, ut conclusum fuit
s̄.in primo dubio.Non obstant contraria supra deducta,quòd
episcopus possit ecclesiasticas causas delegare laicis, quia istud
11 reperitur concessum.delegati † enim delegantis nōmine,non
autem iure proprio,cognoscunt de causis sibi delegatis, ca.su-
per literis.de rescri.sic nos concedimus, quòd laici possint no-
mine prioris intendere officio fabricæ, sed negamus eis offi-
cium proprium, quod Ant. Capussij, & consortes vsurpant;
nam tanquam habentes officium in ecclesia, nomine proprij
officij operariorum cuncta gerunt, nō curantes de prioris au-
ctoritate,ac consensu. Nihil etiam facit,quòd laicus possit ha-
bere præbendam in ecclesia,quia non propter ea dicitur habe
re aliquod officium,nec aliquam præeminentiam, sed dumta-
xat certum temporalem redditum,qui cuicunque pauperi lai
co potest assignari. hinc est, quòd talis laicus habens præben-
dam,non habet aliquam vocem in capitulo, secundum Inno.
& Card.in dicto capitulo cum M.Ferrariē. & si episcopus non
possit,multo minus potuit vniuersitas, quæ ius nullum habet
disponendi de rebus ecclesiæ. ¶ Circa secundum, an valeat
12 † consuetudo,quòd laici possint esse collectores oblationum.
Videtur,quòd non,per tex.in c.hanc consuetudinem, decima
quæstione prima,vbi huiusmodi consuetudo damnatur.Secū
do,quia non valet consuetudo, quòd laici habeant iurisdictio-
nem,vel præeminentiam super clericos.cap.clerici,de iud.c.ad
audientiam nostram.de consuetu.Tertiò,quia non valet con-
suetudo contra honestatem,c.irrefragabili, & ibi not. Pan. de
offic.ordi.c.cum decorem,de vi.& hone.cle.no.idem Pan.in c.
cum inter,de consuetu.vnde non valet consuetudo, ꝙ laici si-
mul cum clericis sedeant in choro, clemen.1. de vi. & honest.
cler.ergo non ualet consuetudo, quòd laici colligant oblatio-
nes,quia uidetur contra honestatem, quòd laici habeant præ-
eminentiam in ecclesijs,ut s̄.dictum fuit. in contrarium facit,
quia consuetudo facit de incapaci capacē,& de ineligibili eligi
bilem.c.nos consuetudinem.ubi gloss.12.distin.& c.cum olim.
de cler.coniug.& l.non tantum.ff.de decur.in fi. & ita de facto
seruari uidemus.unde cum ita sit consuetum,credendum etiā
est,quòd sit rationabile,quia in dubio pro communi obseruā-
tia est præsumendum,capitulo illa.& ibi gloss.12.distinct. capi-
tulo cor episcopi.65.distin.Quid tenendum?ego ex mente De
cij dicto consi.148.in 3.dubio colligo concordiam.Aut loqui-
mur in oratorijs,& fraternitatibus laicorum,& in talibus locis
consuetudo potest dare potestatem laicis colligendi oblatio-
tiones,quæ sibi spontè fiunt.Aut loquimur in ecclesijs, & tūc
ualet consuetudo,quòd laici sint collectores oblationum no-
mine rectoris,& ecclesiæ;non autem ualet,ꝙ suo iure, & pro-
prio eorum officio,possint eleemosinas colligere per rationes
præallegatas;& credo, quòd ita se habeat communis obseruā-
tia,ut de consensu rectoris eligantur operarij, qui nomine ec-
clesiæ intendunt fabricæ. sed inuito rectore, quod eligantur
operarij,qui iure proprio,nomine suo colligāt oblationes, nō
credo consuetudinem ualere, nec probari posse.

¶ Circa tertium aduertendum est,quia resolutio dependet ab
officio fabricerij: nam cum oblata pro fabrica acquirantur fa-
bricæ,non autem priori,prout tenet Soc. in dicto tracta. obla.
libel.uer.19.secundo loco.& uersi. ad secundum. consequens
est,quòd a fabricerijs possint colligi. unde his casibus, quibus
laici possunt esse fabricerij, eiusdem casibus poterunt oblatio-
nes colligere.Quando autem, & quibus in casibus possint lai-

ci esse

ti esse fabricerij, dictum fuit s. in 1. dubio. & vtrum valeat con-
traria consuetudo, patet ex dictis in præcedenti dubio. ¶Cir-
13 ca quartum, an teneantur fabricerij reddere rōnes. † Respon-
deo, eos absque dubio teneri de oblatis, & receptis, rōnes red-
dere Priori: nam cū proprio noīe, & suo iure oblationes nō re
cipiant, sed noīe ecclesiæ, & pro illius fabrica, constat eos tene-
ri rationes reddere Priori dictæ ecclesiæ. Primo ex cōi regula,
qa cauetur, vt pro gubernationibus creditis quisque cōueniri
possit ad rōnes reddendas suæ villicationis, l. rationes. C. de ad-
mi. tut. l. j. & per totum. ff. de tut. & ratio. distra. & l. 2. ff. de neg.
ge. Secundo per tex. in §. œconomos, in Auct. de sanctis. episc.
vbi etiam œconomus debet rationes reddere. Tertio per text.
in l. nulli, C. de episc. & cler. vbi etiam episcopus exequutor vlti
marum voluntatum tenetur reddere rationes bonorum, quæ
distribuenda recepit. Quarto per tex. in l. nec diutius, C. de nu-
mer. & actu. li. 12. per quē ego dixi in tractatu de peste, lib. 3. fol.
15. versi. vltimo loco, ſm impressio. Auenion. quod erogator
publicæ annonæ tenetur rōnes reddere reipublicæ, seu agen-
tibus pro ea: sic ergo operarij tenebuntur reddere rationes
14 Priori dictę ecclesiæ. ¶Circa vltimum, an liceat † irritare deuo
tas personas, vt oblationes eis dēt pro fabrica potius, q̃ Priori,
seu imagini? Vr̄ rn̄dendum, ꝙ sic per tex. in l. fin. ff. & C. si quis
aliq. test. prohib. vbi permittitur, ꝙ quilibet possit blando ser-
mone inducere testatorem ad sibi relinquendum, vel donan-
dum, quod etiam illecebris, precibus, hortationibus, obsequijs,
meritis, donis, & his similibus, concessum vr̄, l. si qn̄. C. de in of-
fi. test. l. in ipsius. C. fam. ercis. Et cuilibet permissum videtur fa-
cere negotia sua, prout melius potest, ſm Bal. in c. si proponē-
te. de rescri. pro quo facit tex. in l. item si pretio. §. quemadmo-
dum. ff. loca. nec reprehendendi vr̄ operarij, si fabricæ vtilita-
tem p̄ferant utilitati dicti prioris, l. tutor, la 1 §. j. ff. de admi. tut.
l. uideamus. §. nec tutorē. ff. de in litem iur. l. præses. C. de serui.
& aqua. In contrarium uidetur casus in cle. 1. de priuil. §. pen.
ubi excōicantur religiosi procurantes legata, uel eleemosinas
sibi, uel suis monasterijs fieri in præiudicium aliorum. Ad idē
facit tex. in l. Lucius, § Sempronia, ff. de leg. 2. ubi contra eum,
qui procurauit sibi fieri legatum in p̄iudiciū alterius, cōpetit
actio ad interesse, & illum tex. no. Bar. & alij ibi. Ad idem tex. in
§. illis. aliàs incipit, & hoc peruenit, in Aut. ut nulli iud. ubi pro
hibet, ne quispiam procuret sibi donari, uel legari, quod alijs le
gandum, uel donandum fuerat. Ad idem facit text. in Aut. ut
cū de app. cogn. §. si ꝯiunctus. Quid igit dicendū? Qō ista ur̄ sa-
tis dubia pp iurium uarietatē. Ego in hoc puncto sic distinguē
dum arbitror. aut operarij absq; ulla fraude, & uersutia petūt,
ꝙ eleemosinæ offerant fabricæ, & tunc iure, agunt & ita pro-
15 cedunt iura allegata pro operarijs. Aut † dolo, fraude, astu, uel
machinatione procurant, ꝙ eleemosinæ dentur fabricæ, non
aūt Priori, & tūc pro dānis p̄teritis ad interesse conueniri p̄nt,
ꝓ futuris poterunt iudicis officio cogi ad desistendū ab huius-
modi uersutijs, ita procedunt allegata pro Priore contra ope-
rarios. ita in simili distinguunt Cy. Bald. Alb. de Ros. & Sal. in l.
quicqd. C. arb. tut. ubi dicunt tutorē, qui procurauit id sibi le-
gari, qđ testator volebat legare suo pupillo, teneri ad interes-
se, si dolo, aut machinatione vsus fuerit, aliàs non. sequit Bar. in
l. Titio. ff. ad muni & Ale. & Mod. in l. 1. §. quæsitum. ff. ad Treb.
¶Sed qualiter obstare poterit, ꝙ fraude procurent eleemosi-
nas sibi fieri in præiudicium Prioris: nā qui dolum allegat, ip-
se probare tenet. l. quoties. §. qui dolo, ff. de probat. Ad istud po-
terit satis in proposito constare de dolo & fraude, si operarij
16 † transgrediantur fines verborū, & actuum qbus vti debēt mo
desti Quæstores: nam eo ipso de dolo, & fraude cōuicti dicun-
tur, ꝙ eleemosinas potius fabricæ, quàm Priori faciēdas dicūt,
quia ex talibus verbis constat, ꝙ in damnum prioris eleemosi-
nas q̄runt, ꝙ non licet, d. cle. 1. de priu i. Item de astu, & fraude
constare poterit, si ipsi operarij, vel alij ab eis summissi detraxe
rint bono nomini, boneque famæ dicti Prioris, dicendo non
esse meritorium, oblationes facere ad vtilitatem Prioris, q eas
conuertit in malos vsus. Ita determinat Ang. in l. 4. ff. de inoffi.
testa. ubi dicit suggestiones, quibus suggeritur alicui, ne relin-
quat, uel donet Priori, siue cuicunque alteri eo sub colore, ꝙ il
le sit de tali eleemosina malè meritus, esse p̄nitiosas, & dānabi-
les, per illum tex. per quē dicit se obtinuisse auocari magnā hæ-
reditem ab agnatis, qui persuaserant testatori, ne institueret
certos pauperes, quia erant malæ conditionis, & famæ, &c.
¶Item de astu, & machinatione constare poterit, si probetur
operarios in petendis eleemosinis vti callidis persuasionibus,
quæ dolo, & fraudi æquiparantur, l. si quis affirmauerit. §. 1. ff.
de dolo. dico etiam non licere operarijs vti importunis præci-
bus, ut extorqueant oblationes in damnum Prioris. l. j. C. de pe
ti. bono. sublat. lib. 10. ibi, quoniam plerunque inuerecūda pe-
tentium inhiatione constringimur, ut non cōcedenda tribua
mus. & c. cum in iuuentute. de purg. cano. facit text. in c. si qn.
de rescri. & ibi gl. no. ꝙ ea, quæ per nimiam solicitudinē extor-
quentur, nō sunt admittenda, allegat tex. in l. si priuatus. ibi, ac
clamatione populi. ff. qui, & a quib. ma. libe. non fi. tex. in c. vnus
quisque simplicem sermonē proferat, 22. q. 4. Sic ergo operarij
simpliciter debent petere eleemosinam pro fabrica, non autē
importunare uolentes offerre, ut sibi offerant, neque alia uer-
ba callida & astuta intermiscere, alioquin eorum sermo non
erit simplex. l. iubemus ibi, nihil huiusmodi adiectum sit, sed
simpliciter, C. de appel. l. fi. ubi Barto. C. de dot. promis. ca. fin. de
testa. lib. 6. & ad propositum benè facit, quod decidit Ias. in l. 1.
§. si uir uxori. colum. fi. ff. de acqui. poss. post Bald. in d. l. 1. ubi de
cidit, ꝙ donatio facta uxori, quæ assiduè uirum infestabat, ut
sibi donaret, non confirmatur morte, quia donata ex frequen
ti petitione, non creduntur spontè data, sed ex molestia, & im
portunitate uxoris. Faciunt etiam, quæ tradit Fel. in c. quæ in
ecclesiarum. col. 19. de constit. Ex quibus apparet, appellatio-
nem dn̄i Prioris ab electione dictorum operariorum admittē-
dam, recipiendamque esse. Laus Deo.

Respon. acutissimi I. V. D. Ioan. Franc. Ripen. sancto nazario, explicit Lib. iij.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum quartum abſolutiſsima Reſponſa.

Nunc poſtremò maiori, quàm hactenus vnquam factum ſit, diligentia recognita, & repurgata.

De ſponſalibus.

RESPONSVM PRIMVM.

Licèt Beneficia per contractum matrimonium ipſo iure uacent, per ſponſalia tamen contracta nullo iure uacare conſtat: nam prædictorũ diuerſa eſt ratio, minusq; dicta de futuro ſponſalia per oſculũ, munera, & nexum copulæ tranſeunt in matrimonium, niſi copula ſubſequatur, & eo caſu beneficia uacare neminem latet. Nec Pontifex ex poteſtate ordinaria ſolet literas ad beneficia uacatura impartiri, licèt de poteſtate abſoluta omnia poſſit; cum ſit ſupra ius.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens matrimonium, ipſo iure beneficio priuatur.*
2 *Per ſponſalia de futuro beneficia nullo modo uacant.*
3 *Sponſalia de futuro non tranſeunt in matrimoniũ, niſi ſecuta carnali copula.*
4 *Papa non ſolet dare literas ad beneficia uacatura de poteſtate ordinaria, & ibi uide quid de abſoluta.*

Reſpon. interpreta.

De tribus Effectualiter quæritur conſilium. Primò, an per ſponſalia de futuro uacent
beneficia? Secundò, an ſponſalia de futuro per oſcula,
munera & nexum copulæ, trãſeant in marrimonium,
ita ꝙ beneficia ex tunc uacare cenſeantur? Tertiò, poſito ꝙ non
uacent, an Papa poſſit dare literas gratioſas ad beneficia, cõtrahenti
ſponſalia ſub conditione, ſi uacabunt per ſubſequens matrimonium?
¶ Circa primum, videretur prima facie, ꝙ per ſponſalia
de futuro uacent beneficia ipſo iure, nam per contractum
1 matrimonij uacant. & ꝯhens † matrimonium eſt ipſo iure priuatus.
c. quod a te. c. diuerſis fallacijs. de cler. coniuga. ergo idem
dicendum in contrahente ſponſalia, quia prohibito matrimonio,
cenſentur prohibita. l. oratio. ff. de ſponſ. & idem iudicãdum
eſt de principio principiante, ꝙ de ipſo principato. l. maritus. C.
de procu. vbi no. Pau. de Caſt. & Moder. & idem iudicandum de
præparatorijs, quod de præparato. l. ordinarij. C. de rei uendi. &
traditur plenè per Mod. in rub. extra de iud. ¶ Præmiſſis nõ obſtantib.
contrarium, ꝙ non uacent, tenent *cõiter* Doct. ut atteſtatur
Pan. in c. j. de cler. coniuga. & Rota. deciſ. 16. in tit. de reſcrip.
in no. & Franc. Pau. in trac. de ſede uacan. in ult. præmiſſo. uer. 3.
per contractum. Ratio eſt, quia per ſponſalia non alligant̃ ſponſi
contrahere matrimonium, ſed poſſunt mutuo conſeſu diſcedere
a ſponſalib. c. 2. de ſponſ. ſicut autem acceptans ſ̃m beneficium
non priuatur primo, niſi plenè conſecutus fuerit ſ̃m, c. cũ
2 in cunctis. de elect. ita per ſponſalia de futuro † non priuabitur
ſponſus, quia non dr̃ plenè tranſlatus de matrimonio ſpirituali
ad carnale. requiritur enim ad hoc, vt uacent beneficia promoti
ad ẽpatum, ꝙ ẽps ſit cõſecratus, & plenè tranſlatus. c. ſi quis iam
tranſlatus, 20. q. 2. & ideo ante conſecrationem, & adeptã poſſeſſionem
non poſſent alteri ſua beneficia cõferri. c. poſt electionem.
de conceſ. præb. cõfirmatur, quia beneficia ingreſſi religionem
ante profeſſionem expreſſam, uel tacitam, non uacant per
ſimplicem ingreſſum, quia infra annum poteſt liberè exire, nec
vr̃ ante profeſſionem plenè tranſlatus ad religionem. c. beneficium.
de reg. lib. 6. & ibi expreſsè dr̃, ꝙ ante lapſum anni non debeant
beneficia ſua alteri conferri. ſic ergo per ſponſalia nõ uacabunt,
quia non ur̃ plenè ad matrimonium tranſlatus, cũ poſſit
dari caſus, per quem nõ ſequetur matrimonium, d. c. 2. & iſta
eſt ipſa ueritas. ¶ Circa ſ̃m rñdeo, ꝙ ſponſalia de futuro ꝑ oſcula,
munera, & nexum copulæ, non tranſeunt in matrimonium,
3 niſi ſequatur † copula carnalis. c. fi. de ſponſ. c. j. de matri. contrac.
cont. interdic. eccl. Imò ſi ſponſus de futuro traduxerit ſponſam
ad domum, dummodò eam perfectè non cognoſcat. i. nõ ſequatur
ſanguinis commixtio, non tranſeunt adhuc ſponſalia de futuro
in matrimoniũ, ſ̃m Pan. Car. & *cõiter* Doc. in d. c. fi. ex quo ſequitur,
ꝙ etiam non vacabunt beneficia, niſi contrahatur matrimonium
per uerba, de præſenti, uel interueniat copula. ¶ Ad
tertium, ſi quæratur de poteſtate abſoluta, non negabo Papam
poſſe, quia in beneficialibus Papa eſt ſupra ius, cap. propoſuit. de
conceſ. præb. & habet omnia beneficia ſibi manualia, cle. j. ut lite
pend. Si quæratur de poteſtate ordinaria, dico ꝙ Papa non ſo
4 let † dare literas ad beneficia ad uacatura, c. j. de conceſ. præben.
lib. 6. nam de conſuetuetudine ratione curiæ beneficia electi, &
& conſecrati, ante adeptam poſſeſſionem epiſcopatus cõferuntur,
licèt electus non ſit plenè tranſlatus, ſ̃m gloſ. in d. clem. j. in
uer. collato. & Roma. conſ. 235. Quò ad primum, non credo tamen
ꝙ de conſuetudine curiæ conferantur beneficia ſponſæ de
futuro ante contractum matrimonium, quia ut ſupra dixi ſponſus
poteſt diſcedere a ſponſalibus, non ſic epiſcopus cõſecratus,
quia ordo, & caracter iam impreſſus, ab eo auelli non poteſt, c. j.
& per totum, de ſacra. non reiteran. & ſi daret, non eſt dubium,
quòd ea poterit reuocare. l. eius eſt nolle. ff. de reg. iu. nam ẽt ſine
cauſa poteſt (ſi uelit) auferre beneficium ei, cui iam erat plenum
ius in beneficio acquiſitum, ſ̃m Ant. de But. in c. conſtitutus,
de relig. dom. & etiam priuilegia ꝑ ipſum cõceſſa põt, quando
vult, reuocare. c. ueniens. de præſcrip. unde eſto, ꝙ daret literas,
remedium erit, ꝙ illi quibus uoluerit ſponſus reſignare, obtineant
prouiſionem a Papa cum derogationibus, & reuocationibus
quarumcumque conceſſionum in forma ampliſſima. poſſem
præmiſſa alijs iuribus, rationibus, auctoritatibus comprobare,
ſed quia omnia clarè procedunt, non implebo folia, ubi
non eſt opus. Laus Deo.

RESPONSVM II.

Licèt Ex ijs uerbis, promitto non accipere aliam in vxorem, niſi ipſam Ioannam, matrimonium contractum dici non poſſit: quia uerba in futurum concepta ſunt, minusq; ſpõſalia ex ui dictionis niſi, nec utrunque ex ui proteſtationis factę per ipſam Ioannam contractum videatur, ex qua proteſtatione actus ſequentes declarantur. Nihilominus ſecundum ea, quæ proponuntur, non ſine peccato Alex. prædictam Ioannam dotatam famoſamq; eius vxorem, & ita ab eo appellatam, & cum qua diu cohabitauit, & ex qua liberos ſuſcepit, nullo iure recuſare poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Verba menti deſeruiunt, & non intentio uerbis, quare de uerbis non curatur, ſi de mente conſtet.*
2 *Inſtrumentum dotis ſeparatum a contractu matrimonij, matrimoniũ probat.*
3 *Eſt in electione deflorantis uirginem, aut eam capere, aut dotare, uel pœnam corporalem ſubire de iure canonico: ſed de iure ciuili relegatur, & dimidia bonorum ſuorum confiſcatur.*
4 *Duo teſtes etiam fœminæ ſufficiunt ad probandum matrimonium.*
5 *Mutua confeſſio coniugum pro matrimonio facta, matrimonium probat.*
6 *Sponſalia de futuro ſecuta copula, tranſeunt in matrimonium præſumptum, contra quam præſumptionem non admittitur probatio.*
7 *Nominatio, cohabitatio, & fama, iuncta cum conſtitutione dotis, plenè probant matrimonium.*

Reſpon. interpreta.

In cauſa Matrimoniali nobilis dominæ Ioannæ Bonæ, adeò copioſè, & ſubtiliter ſcripſit eximius Doctor do. Petrus Alberti, ut uix quicquàm addi poſſe uideatur: qui tamen exoratus fui, ut iuridicam prædicti d. Alberti conſultationem comprobarem, hæc pauca uolui pro eius deſiderio, non pro rei exigentia, ſubiungere. Solum in præſenti cauſa dubitationem facere uidentur uerba illa negatiuè concepta, promitto non accipere aliam in uxorem, niſi ipſam Ioannam non enim per hæc uerba poteſt dici contractum matrimonium, quia de futuro, nec etiam uidentur contracta ſponſalia, quia dictio illa, niſi ipſam, iſto caſu habitum tantum ponere uidetur, & nõ actum: dictio enim, niſi, adiecta diſpoſitioni negatiuæ illud tantum ponit, quod præcedens diſpoſitio negabat, l. actione. C. de tranſactio. c. cum acceſſiſſet, de conſtitutio. uerũ in caſu iſto præcedens diſpoſitio negabat habitũ, & potentiã ſolùm, non actum, ergo dictio, niſi, ſequens, ponit potentiam

&habitum tm̄,non autem actum, & sic sensus erit,ꝙ ipse Alex.
possit, si uelit, ipsam Ioannam desponsare, & non possit aliam.
Aliud etiam uidetur dubitationē augere,quia d.Ioanna nō erat
præsens, qn̄ fuerunt prolata suprascripta uerba, & ideo licèt ex
post per signa exteriora ipsa d. Ioanna uideatur consensisse, tn̄
consensus alterius ex interuallo subsequens uitiat ꝯctum matri
monij,sicut etiam uitiat stiplonem.l.j.§.qui præsens.ff.de verbo.
obli. Ita determinat Archi. in c. sufficit.27. q. 2. & tantò magis
in casu isto,quia protestatio præcedens declarat, quomodo ge-
rantur actus subsequentes.l. Nesennius. ff. de neg. gest.l. qui in
aliena.§.fi.ff.de acqui.hæred.sicut ergo prius d. Ioanna protesta
ta fuit amorosè,& nō animo contrahendi matrimonium, Ale-
xand.sui copiam fecisse,hinc cętera ex post amorosè facta præsu
muntur.benè facit quod consuluit Gem.consi.61. incip. super
præmisso dubio, ubi in terminis decidit,ꝙ si præcessit protesta-
tio,per quam uir dicat,tu eris amasia mea, si postea dicat eidem
consentienti,poteris ita te bene hr̄e,ꝙ ego solennizarem matri-
monium in faciem ecclesiæ. per talia uerba non etiam sponsa-
lia contracta intelliguntur, nec matrimonium secuta copula.
sed ijs, & similibus non obstantibus, quod s̄. pro ueritate per
prædictum clarif. d. Petrum conclusum fuit, uerius existimo ex
fundamentis, & rationibus per eum ornatè recitatis, & ex in-
strumentis.Primò,quia illa uerba,promitto nō hr̄e aliam in vxo
rem,nisi Ioannam, licèt sint de futuro, tn̄ ubi ex cōiecturis po-
test apparere,ꝙ uolebat contrahere de præsenti, inducitur ma-
trimonium,ſm Car.Flo.in c.ex literis. & in c. ex parte. de sponſ.
quia ineptitudo uerborum non uitiat consensum,c.tua nos.eo.
1 ti.uerba † .n.deseruiunt intentioni,& non intentio uerbis.c.se-
cundò requiris.de appella.l.cum uirum.ff.de fideicom. & uerba
subsunt consensui tanquam suo originali, dixit Bal. in c.manda-
tum.de rescr.In proposito casu non una,sed plures subsunt con-
iecturæ, ex quibus apparet ꝙ Alex. volebat contrahere de præ-
senti.Prima coniectura est, quia inter ipsum Alex. & patrem di-
ctæ Ioannæ prius agebatur de contrahendo matrimonio, vt di-
cunt duo religiosi,& duo laici, & ista sola est sufficiens ad decla-
randum illa uerba ambigua.ita Spec.in tit. de sponſ.in prin.ver.
quid si ita dixero,quem sequuntur Mod.in d.l.actione. Secunda
coniectura est,quia in probatione,& scriptura taliū uerborum
fuit constituta & ꝓmissa dos, quæ non potest esse sine matrimo
nio.l.fi.C.de don.ante nup.l.3. ff.de iu.do. hinc est,ꝙ per instru-
mentum dotis quò ad ipsas partes, probatur matrimonium, ut
est tex.singularis in §.illud.in Auth. ut fratrum filij,col.9. quem
singularem adhoc appellat Bal.in authen.si quis in aliquo.C.de
eden.Bal.consi.195.in 3.par.Inno.in c.illud. de præsump. si ergo
2 instrumentum † dotis probat matrimonium, quando est confe
ctum,separatum a cōtractu matrimonij, fortius probabit,si dos
fuerit constituta in ipso contractu, ut clarè dicit Card. in d.c.il-
lud. Tertia coniectura, quia incontinenti in eademmet cedula
Alex.appellat,& nominat eam uxorem suam,unde ex sequenti-
bus declarantur præcedentia.l.seruum filij.§.fi.ff.de leg.j.cū alijs
allegatis per Mod.in l.talis scriptura.eo.tit. Quarta coniectura,
quia in cedula ipsa matrimoniali in est pactum, per quod pater
d.Ioannæ obligatur retinere ipsam Ioannam in domo sua vsque
ad beneplacitum ipsius Alex.ex quo pacto,arguendo a contra-
rio sensu, quod argumentum ualet etiam in contractibus. l.in-
ter socerum.§.cum inter.ff.de pac.dot.qui tex.loquitur in pacto
inter socerum,& generum,ut nos loquimur, ergo colligitur, ꝙ
dictus d.Franc. pater dictæ Ioannæ sit obligatus tradere dictam
Ioannam ipsi Alex.uolenti eam traducere. illud autem pactum
implicitum necessariò præsupponit verba illa, promitto nō ac-
cipere illam in uxorem,nisi Ioannam,importare matrimonium
de præsenti,quia si vult unum, vr̄ uelle omne necessarium ante-
cedens,l.illud.ff.de acq.hær.l.2.ff.de iurisd om.iud.c.de causis.de
offi deleg.facit l.oratio.ff.de sponſ.non enim potest alius obliga
re patrem ad tenendum sibi filiam suam,nisi maritus.c.ex trans-
missa.de rest:spol.& c.literas.eo.tit.& nulli alteri cōceditur ven-
dicare filiam,nisi marito.l.j.§.per hāc.& ibi legistæ.ff.de rei ven-
di.no.in d.c.illud.de præsump.per illum tex. Quinta coniectura
colligitur ex copula præcedenti, propter quā copulā ipse Alex.
3 tenebatur eam in uxorē † capere,cum esset (vt præsupponitur)
uirgo, aut dotare,aut pœnam corporalem subire. & in electio-
ne ipsius est de iure can.c.2.ubi Abb.& alij,de adul.de iure ci.de
buit relegari,& eius bona confiscari pro dimidia.Inst.de pub.iu.
§.3.& §.si uerò. Vnde cum esset in electione ipsius Alex. uel do
tare,uel eam sibi in uxorē eligere,dico,ꝙ ex verbis infinitiui tem
poris,ut sunt ista promitto non ducere aliam,nisi ipsam,videtur
elegisse eam in uxorem, & ex electione ipsa inductum fuit ma-
trimonium de præsenti.ita in materia electionis probat tex.in l.
apud Aufidium,ff.de opt.leg. ubi si legatarius habens ius eligen
di vnam ex pluribus rebus legatis,dicat promitto, uel uolo acci
pere istam. ex hoc statim consummata est electio,& tunc illa res
electa efficitur sua,ergo idem in casu isto.benè facit doc.Bart.in
l.serui electione,in prin.ff.de leg.j. cum ibi copiosè adductis per
Mod.Si enim Alex.interrogatus a iudice dixisset,promitto non
accipere aliam,nisi eam,uideretur elegisse eā traducere, & non
dotare:sic idem si interrogetur a patre,idem respondit,nā tunc
verbum nisi,non pōt ponere potentiam tātum, quia tenebatur
alterum præcisè facere,d.c.2.de adul. & ꝙ ista fuerit intētio par
tium, constat ex dictis illorum duorū religiosorum qui subscri-
pserunt se in dicta cedula,& qui apertè deponunt, ꝙ Alex.tem-
pore dictæ cedulæ,dixit,& cōfessus fuit, ꝙ d.Ioan. erat eius vxor,
& ꝙ eam pro sua uxore tenebat. istis enim duob. viris, maximè
religiosis,plenè creditur.c.consultationi.de sponſ.& ꝙ credatur
testibus,qui se subscripserunt, qn̄ deponunt perfectè de conten
tis in apocha,firmat Bar.in auth. & si ꝯctus. C.de fide instr.Pan.
in c.2.eo.tit.Mod.pręclarè in l.admonēdi,de iure iur.& hoc quò
ad cedulam, uerum ēt ex solis testibus ur̄ concludenter proba-
4 tum matrimonium,ꝑ cuius dilucidatione præmitto ꝙ duo† te-
stes,etiam fęminæ,sufficiant ad probandum matrimoniū. c.su-
per eo, el ij. de testi. si modò discutiantur dicta testiū diligenter,
inuenietur ꝓbatum matrimonium nō solum a duob. verum ēt
a plurib.& non uno medio,sed diuersis. Primò,ex cōfessione ip-
sius Alex.de qua ponit Franc.Melini primus testis. & Lud.Bri
to. & confessione ipsius Ioannæ de qua cōstat ex dictis plurium
5 quæ ꝯfessio† ꝓbat,qn̄ agitur de matrimonio,ſm gl.Pan.& alios,
in c.super eo.de eo,qui cog.consan.vx.suæ. & est tex. in c.2.& ibi
no.Pan.de cland,de sponſ.Host. in Summa de matri.col. 2.§.&
qualiter.ver.sed si ambo.Ro.singu.614.inc.Tu audiuisti.tex.in l.
fi.C.de transſ.Secundò nec ob.ꝙ sit facta absente parte,quia qc-
quid sit de iure ciuili, de æquitate canonica non requiritur par-
tis præsentia,ſm Ant.Car.Imo. & Mod. in c.si cautio.de fi.instr.
& ista opi.est *cōis*.ita Dec.loquens in causa matrimoniali. consi.
163.col.2.in prin.Præterea ista confessio fuit reiterata præsente
dicta d.Ioanna & acceptante, vt attestantur Ioāna, testis nonus
& Lud.decimus testis. Scd̄ò constat matrimonio ex dicto prædi
ctæ Ioannæ testis,& Ludouici,qui contestes clarissimè deponūt
Alex.& dictam d. Ioannā in eorum præsentia per uerba de præ-
senti dicendo.Ego do tibi meum corpus in signum matrimonij,
& tangendo sibi manum inuicē contraxerūt matrimoniū, per
quæ verba cum consensum demonstrent matrimoniū,legitime
contractū fuit.c.si inter uirum.de spon.Tertiò,posito ꝙ per uer
ba,de quibus in cedula, nec per aliqua alia nō esset ꝯctū matri-
monium de præsenti,tn̄ negari non pōt quin per talia uerba,de
quibus in cedula, non sint ꝯcta sponsalia de futuro, quæ secuta
6 † copula transiuerunt in matrimonium præsumptū tali pręsum
ptione,ꝯ quam nō admittitur probatio in ꝯrium,c.is,qui fidem.
de sponſ.& hoc latius deductum fuit per prædictum d.consulen
tem.Et eo maximè, quia ultra sponsalia, & copulam constat de
cohabitatione,de constitutione dotis de nominatione,de oscu-
lo,de pro creatione liberorum,de confessione partium, de trās-
missione munerum, de tractatu matrimoniali, de fama,quæ li-
cèt singula non probent,unita tn̄ probant,ut s̄.dixi,ut est casus
7 in d.c.illud,de præsump.ubi ex nominatione,† cohabitatione,&
fama(maximè si appareat de constitutione dotis) dr̄ concluden
ter probatum matrimonium, & quanquam in hoc casu ista co-
habitatio non fuerit decennalis,tn̄ concurrunt talia plura indi-
cia,quæ operantur tm̄ quantum cohabitatio diuturna.Non.n.
diuturnitas cohabitationis est necessaria, ubi alia indicia suffi-
cienter cōcurrunt,ut ꝯcludit ibi Car.& Ant.¶ Ex præmissis re-
manent resoluta s̄.in oppositum deducta: & specialiter respon-
dendo ad primum,dū dr̄ ꝙ verba illa sunt de futuro, & ꝯnr̄ non
inducunt matrimonium de præsenti. Ego respondendo verum
esse,nisi aliter appareat de mente partium,de qua apparet in ca-
su isto,ut patet ex s̄.allegatis.nec refragatur,ꝙ d.Ioanna esset ab
sens,& consenserit ex interuallo,quia *cōis* opi.est ꝯ.Arch.ꝙ ma-
trimonium ualeat,dato ꝙ consensus alterius subsequatur ex in-
teruallo,secundum Host.Io. And.& alios,in c.dilectus.de sponſ.
Host.& Car.in c.ex literis.el 2. eo.tit. Præterea, ut dr̄,pater dictæ
Ioannæ habebat mandatū speciale ad hoc: certum aūt est ꝙ per
procuratorē,immò per nunciū,matrimoniū ꝯhi posset, c.fin.de
proc.lib.6. Pan.in c.ex parte, el 2. de conuer. coniug.non obstat
dum dr̄,ꝙ uerba illa ponunt tantum potentiam, & sic nō indu-
cūt spōsalia de futuro,quia in ꝯrium est cōmunis opinio, vt per
Pan.& alios,in d.c.ex literis. & si rectè considerentur prima uer
ba negatiua,abnegant actum iuris, licèt non actum facti,ergo di
ctio,nisi,subsequens ponit potentiam,& actum iuris.Non ob.ꝙ
protestatio præcedens declarat,quo animo gerantur actus sub-
sequentes,qa uerum in dubio, secus si clarè constet de ꝯria uo-
luntate,prout constat manifestè in casu isto. Tertiò rn̄detur, ꝙ
remota etiam cedula, dr̄ ex testib. cōstare de uerò matrimonio,
vt s̄.demonstraui. Ex quib.omnib.concludendum restat,d.Alex.
non posse sine peccato recusare eam famosam uxorem attento
maximè(ut præmissum est)quòd liberos suscepit. Laus Deo.

RESPONSVM III.

CVm Regulariter duo testes sufficiant ad proban-
dum quodcunque negotium, ideo uidebatur
prima fronte benè iudicatum, & ritè ac rectè delatum
iuramentum suppletorium fuisse Ioanni Paulo, qui
matri-

matrimonium contractum in forma per verba praesentia inter
eum,& Gaspardam Chabertae,per duos testes probauit,etiã da-
to ꝙ unus testis integer non esset, dummodò alter omni exce-
ptione careat. Verumtamen quoniam sm ea,quae proponũtur,
testes pro parte Ioannis producti nõ sunt omni exceptione ma-
iores,prout in matrimonio requiritur,sed uarij, & cõtrarij sunt,
ac unus est amicus amicitia inordinata, ideo nullam penitus fi-
dem faciunt. Quid,ꝙ etsi dictum matrimonium semiplenè pro-
baretur,nullo tamen iure iuramentum suppletorium eidẽ Ioan
ni per iudicem erat deferendum, quia iuramentum huiusmodi
deferri non debet,nisi probo uiro, & cui nihil opponi possit,&
maximè deferendum non est uerisimiliter deieraturo. Sed Ioan
nem ob intestinum amorem,quo dictam Gaspardam prosequi-
tur non deieraturum quis affirmabit? aut saltem non praesumat?
cum amantes amentes esse facilè cõstet. Quare malè iudicatum
per iudicem a quo,& bene per Clementem a delatione praedicti
iuramenti appellatum esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Regulariter duo testes sufficiunt ad probandũ quodcunque negotium.& quid in causa matrimoniali .uide nu.4.*
2 *An iuramentum suppletiuum parti ueniat deferendum, & quomodo procedat.& uide nu. 18.*
3 *An in causa matrimoniali liceat deferre iuramentum suppletorium?& uide quomodo procedat. nu.15.*
5 *Amicitia inordinata repellit tectem a tectimonio.*
6 *Testis habens affectionem ad causam,generaliter repellitur.*
7 *Testis ratione conuersationis, & familiaritatis, repellitur a testimonio.*
8 *Testis ratione paupertatis redditur suspectus adeo, quòd non est omni exceptione maior.*
9 *Testis contrarius non admittitur.& uide nu.12.*
10 *Testis uilis,exercens artem uilissimam,non admittitur.*
11 *Minor uiginti annis repellitur a testimonio in criminalibus.*
13 *Testes contrarij reducuntur ad concordiam,non ut probent,sed ut excusentur a periurio.*
14 *Testes utentes eisdem uerbis,eodemque sermone, subornati praesumuntur.*
16 *An ualeat argumentum de matrimonio spirituali ad carnale.*
17 *Decisio Panor.& sequacium in c.mulieri,quomodo procedat.*
Geminianus fuit maximus Canonista.

Qui ueritas est,me dirigat in uiam ueritatis.

Respon.interpreta.

VIsis Sentẽtia,& attestationib.productis in cau-
sa matrimoniali,quae vertitut inter Ioãnem
Pauli actorem ex una, & Clemẽtem de Puteo,&
Gaspardam Chabertae reos ex altera. Prima cõsi-
deratione uidebatur mihi bene iudicatum,quia
duob.testib.probatur matrimonium prius fuisse
contractum inter ipsum Ioannẽ & Gaspardam. Regulariter .n.
1 duo † testes sufficiunt ad probandũ quodcũq; negotiũ.c.in om-
ni negotio.de testib. l.vbi numerus.ff.eo.ẽt ad ꝓbãdũ matrimo-
nium.c.super eo.el ij.extra eo.tit.Duo.n.testes,uidelicet Grego-
rius Martini,& Honoratus Baioli,deponunt qualiter itinere pu
blico Apres de celuy sainct Piere de piere, dictus Ioannes dixit
ipsis duob.testibus, Vous autres me serez tesmoingz comment
Gasparde me donne son corps.Ne fais tu pas Gasparde? La quel
le respondit,ouybien.Et idem Ioannes respondit, & ie le recois.
Et postea ipse Ioannes dixit.Et ie te donne mon corps, en no de
mariage.& ipsa Gasparda respondit,& ie le recois.Et tunc se in-
uicem osculati sunt,&c. Per quae uerba cum sint de praesenti, &
prolata in forma matrimonij, proculdubio uidetur cõtractum
uerum matrimonium.c.ex literis.c.tua nos.de sponsa. Nec obst.
uidetur,ꝙ Gregorius primus testis sit amicus, & familiaris dicti
Io.quia cũ Honoratus,alter testis,sit integer, & omni exceptio-
2 ne maior,potuit iudex a quo deferre † iurm̃ dicto Ioanni in sup
plementum probationis,ex quo iurõ suppletorio resultat perfe
cta probatio.l.in bonaefidei. C.de reb.cred.c.fin.de iureiur.& li-
cèt gl.in c.mulieri,eo.tit.& in l.ait praetor,la j.ff.eo.tit.in fi.prin.
& ibi Bar.& alij *cõiter* concludũt, in causa matrimoniali non es-
se deferendum iurm̃ in supplementum,quia causa matrimonia-
3 lis dicitur † causa ardua,sm Spec.in tit.de rescrip.praesenta.§.ra-
tione quoque formae.& Pan.in c.causam matrimonij.de offi.de-
leg.cum concordantib.de quib. per Mod. in c.si pro debilitate.
eo.tit.Tamen ubi reperitur, actorem plusquam semiplenè pro-
basse,põt iudex,cõsideratis qualitatib.personarum, & causae,de-
ferre iurm̃ insupplementum, putà si actor fuit uir optimae uitae,
neq; sit inferior puella,contra quam agit,& habeat duos testes,
vnum integrum,alium nõ omnino integrũ. ita formaliter con-
cludit Pan.in c.mulieri.col.3.uers.ego in dubio crederem.quem
sequuntur Pau.Sal.Alex. & Ias. in d.l.ait praetor. la j.ad fi.princ.
ff.de iureiur.& idem Ias.in l.admonendi, eo.tit. & Iaco.Aufreri.
Tolosana decis.171. & Alex. consil.119. aliàs 122.uiso processu.
lib.2.& Bal.cons.123.causa matrimonialis.lib.2. Quorum aucto
ritatibus do. Iudex a quo motus fuit ad deferẽdum iuramẽtum
ipsi Ioanni, & iudicandũ pro eo. Praemissis tñ non obstantibus,
intrepidè respondeo,malè & pessimè fuisse iudicatum, & benè
appellatum. Et ad istud clarissimè demonstrandũ duo faciã. Pri-
mò ostendã non fuisse semiplenè probatũ matrimonium inter
ipsum Ioannem & Gaspardã. Secundò demonstrabo ẽt si fuisset
plusquam semiplenè probatũ, non tñ iudicem debuisse,nec po
tuisse deferre iurm̃ in supplementum ipsi Ioanni actori. Pro cu-
ius. dilucidatione praesuppono unam conclus.notissimã in cau-
4 sa † matrimoniali, maximè quando agitur de dissolutione alte-
rius matrimonij, requiruntur testes omni exceptione maiores,
secundum gl.in c.j.& ibi Pan.in quarto not. de consang.& affin.
& in c.in literis.in glo.fi.de testib. And.Sic.consi.45. col.j.lib.j.&
consi.54.col.3.eo.lib. Decius consi.310.uisis diligenter. Et requi
ritur,ꝙ sint rogati secundum Spec. tit. de testi.§.j.versic. Item ꝙ
non fuit rogatus.& gl.in c.testes.§.de ijs.3.q.9. & in c.si testes.4.
q.3. And.Sic.in d.consi.45.col.j.& Decius in d.consi.310. Istis sic
praemissis, respondeo matrimonium non fuisse semiplenè ꝓba-
tum per Ioannem actorem.duo enim tantum deponunt de hu-
iusmodi praetenso matrimonio.s.praedicti Gregorius,& Honora
tus,& neuter potest dici testis omni exceptione maior. nã Gre-
gorius primus testis est amicissimus ipsius Ioannis, ut patet ex
depositione eiusdemmet Gregorij,qui deponit, ꝙ poneret uitã
5 pro ipso Ioanne: amicus enim, † qui pro amico testificatur,non
dicitur integer testis,nec omni exceptione maior, secundũ Ant.
& Pan.Imo.& alios,in c.quoties.de test. Alex.consi.13.& consil.
18.lib.j.& Dec. consil.163. ubi dicit,quòd testis beniuolus parti,
non potest dici omni exceptione maior. immo propter amici-
tiam inordinatam non solum fides diminuitur,sed etiam potest
testis a testimonio repelli,secundum Bal. in c.j.de test. Conside-
ret autem integritas iudicis ad quem, an iste testis, qui affirma-
uit,quòd poneret uitam pro Ioanne,sit ei amicus amicitia inor
dinata.Nam si uitam poneret pro eo, etiam testimonium uerisi
militer mutabit. Secundò non est integer testis alia ratione, q̃a
interrogatus respondit quòd uellet ipsum Ioannẽ reportare ui-
ctoriam. Ex hoc arguitur ꝙ habet affectionem ad causam in fa-
uorem ipsius Ioannis,ergo eius testimonium reijciẽdum. Ita in
proposito decidit Caepolla caut. 74. testibus examinandis.& ge-
6 neraliter habent † affectionem ad causam, repellitur.l.fi.de te-
stibus maximè in causa matrimoniali,secundum Panor.in c.ui-
detur.qui matrim.accus.poss.& Decius in d.cons.110.col.3. Ter
tia ratione suspectum est testimonium huius testis,quia est fami
liaris,& conuersatur quotidie in tabernis, & popinis cum dicto
Ioanne, ut ipsemet testis fatetur, & alijs testibus comprobatur.
7 Ratione autem conuersationis, † & familiaritatis repellitur te-
stis.c.repellantur.de accu.benè facit quod dicit Bar.in l.j.§.prae-
uaricatorem.ff.ad Turpil. & traditur per Guido in tract. malefi.
in tit.de princ. & iud. col.5. Item quarta ratione non est integer
8 testis,quia nihil possidet,& sic † pauper. Ratione autem pauper
tatis testis redditur suspectus, ita ꝙ non põt dici omni exceptio-
ne maior.l.3.ff.de testi.& in causa matrimoniali, quae aequipara-
tur causae criminali,propter eius arduitatem. Nam de statu ho-
minis,& perpetua seruitute tractatur,secundum Alexan.consi.
143.quoniam abundè, lib.2. Item quinta ratione hic testis nul-
9 lam fidem facit,quia est sibi † contrarius. c.cum tu.de testi. l.qui
falsa,uel varia.ff.eo.nam prius deponit,quòd nesciebat,an Ioan-
nes esset talia facturus, postea in secũdis interrogatorijs respon-
det,quòd in itinere Ioannes ei praedixerat, ꝙ Gasparda expecta-
bat eum ad S.Petrum,quae uolebat eum alloqui,& ꝙ deberet se
cum ire. Pluribus etiam alijs rationibus testimonium huius te-
stis non est recipiendum, quas seriosius deduxerunt praestantes
domini Aduocati dicti Clementis,ad quos me remitto. Secun-
dus etiam testis Honoratus Baioli,non potest dici integer testis,
10 quàm plurib.etiam rationib. Primò, quia est uilis † persona,exer
11 cens artem uillissimam macellatus. Secundò,quia est minor † ui
ginti annis,qui in criminalibus repellitur a testimonio,l.in testi
monium.ff.de testi. ergo etiam in causa matrimoniali,quae cau-
sae criminali par est, ut s̃.dixi. Tertiò, quia c̃triatur Gregorio pri-
12 mo testi in pluribus,unde cum sint inter se † contrarij, & uarij,
neuter probabit,dic.c.cum tu.& d.l.qui falsa. Contrariantur pri
mo in tp̃e, quia vnus deponit c̃ctum fuisse matrimonium circa
meridiem.s.11.& 12.horam,alter dicit inter meridiem, & uespe-
ras.discordãt etiam in loco,quia unus deponit, ꝙ Gasparda erat
in itinere prope oratorium S.Petri,quando Ioannes vocauit ip
sos testes,ut adessent matrimonio. Alter uerò dicit, ꝙ uidit Ga-
spardam dans le iardin de Carmentray. & quòd a uia discessit
Ioannes,& accessit ad eam, & paulo post idem Ioannes uocauit
ipsos testes,ut illuc accederent. Ecce aperta discordia,& contra
rietas,quia vnus dicit, ꝙ transeundo ante oratorium S.Petri in-
uenerunt ibi Gasparda,& ibi fuerunt rogati, ut essent testes. Al-
ter dicit,ꝙ eundo omnes tres uersus S.Petrum, uiderũt Gaspar-
dam a longe uenientem duiardin de Carmen tray. & quod ab
ipsis testibus recessit Ioannes, & iuit ad Gaspardam, & postea
ipsi testes uocati illuc etiam accesserunt, & sic discordãt in duo
bus. Primò in loco, in quo inuenerunt Gaspardam. Secundò

in loco, in quo dr̃ celebratum matrimonium. Item in alio discordant, quia unus deponit, ꝙ cõtracto matrimonio Gasparda iuit uersus suum iardinum. Alter verò dicit, ꝙ iuit uersus S. Petrum. Nec ulla concordia inuẽ͂ri posse adaptari, & vbi aliqua subtili con
13 sideratione possent concordari, tñ talis concordia† admittenda foret solum, ut testes euitarent periurium, non ut probarẽt, ſm Io. And. in add. Spe. in tit. de test. §. iam de interrogatorijs. Ant. & Pan. in d. c. cum tu. Alex. in consi. 16. lib. j. Adde, ꝙ alia ratio-
14 ne non uidentur integri testes, quia eisdem uerbis, † eodemque sermone utuntur in eorum depositionibus: quo casu subornati præsumuntur, ut in causa matrimoniali r̃ndet Dec. consil. 163. Adde etiam, ꝙ non fuerunt rogati prout requiritur, & licèt fuerint requisiti per Ioannem Pauli, ut essent testes, tñ hoc non sufficit, quia oportet, ꝙ ab ambabus partib. rogentur, vt per glo. in §. nos autem, in Auth. de tab. & per Ange. in §. & licèt, in Auth. de test. super hoc tñ non facio magnam uim, q̃a plures sunt, qui uolunt, ꝙ in causa matrimoniali nõ requiratur rogitum testiũ, quod in proposito refert Dec. cons. 163. col. 4. Alijs ẽt rationib. reprobatur testimonium huius secundi testis per dños Aduocatos d. d. Clemẽtinis, quas nõ repeto. Ex quib. oĩb. clarissimè constat, ꝙ nec plenè, nec semiplenè, probatur hmõi clandestinũ matrimonium. cũ nullus adsit integer testis. Quib. stantib. nõ oportet quærere de iuro suppletorio, quod nũquam defertur, nisi sit saltẽ semiplenè probatum, iuxta tradita per glo. Bar. & alios in l. admonendi. ff. de iureiu. Vt tñ ueritas clarius elucescat, venio ad secundum, & dico non fuisse, nec esse deferendum iurm̃ in supplementum d. Ioanni, ẽt si plusquam semiplenè probasset intentionem suam, quia in cã matrimoniali, utpotè in causa graui, & ardua, in qua de statu hominis perpetuò agitur, nõ defert̃ iurm̃
15 † in supplementum, ſm glo. & *cõiter* Doc. in d. l. ait prætor, la j. in princ. & in d. c. mulieri. Alex. consi. 149. qm̃ abunde, lib. 2. Gemi. cons. 60. super præmisso dubio. col. fi. Dec. in d. consi. 133. & cõsi. 146. & consi. 310. Nec ob. dũ dr̃, ꝙ est in arbitrio iudicis deferre, uel non deferre, consideratis qualitatib. personarũ, & causæ, ſm Pan. in d. c. mulieri. & alios s. alleg. Quia respondetur tripliciter. Primò, ꝙ opinio Pan. & sequacium, non est uera, & contrarium tenent Car. & Imo. in d. c. mulieri, ubi Car. inquit, ꝙ si Pontifices uoluissent in causa matrimoniali locum esse iuro suppletorio, uerisimiliter statuissent in aliquo canone, cum tot & tanta iura fecerint in hac materia, & in contrarium adducit text. in c. super eo. de testi. & contrarium tenet Gem. in d. consi. 61. ubi erat probatum matrimonium per unũ testẽ integrũ, & plures alias præsumptiones, & tñ r̃ndet non esse deferendũ iurm̃ in supplementum, & idem voluit Dec. in d. consi. 183. & 110. Contrariũ etiam consuluit Soc. in j. vol. consil. 136. Præstantissime Doctor, quod est repetitum in 2. vol. consi. 155. pro quo etiam adduco Fel. in c.
16 ueniens. el j. in ult. no. de testi. Et ego comprobo arguendo † de matrimonio spirituali ad carnale, quod est optimum argumentum, c. inter corporalia, de transla. præla. Nam in causis beneficialib. ad prębendum titulum non defertur iurm̃ in supplementum, quia sunt causę graues, & quia magnum est periculũ, quod ecclesia regatur per intrusum, secũdum Bal. in d. l. in bonæfidei. & traditur in c. j. de reg. iur. lib. 6. est tex. & ibi no. per Gemi. in d. c. j. de eo, qui mitt. in pos. cau. rei seruan. col. fi. ita ergo dicendum in causa matrimonij carnalis ad probandum titulum matrimonij, ꝙ non sit deferendum iuramẽtum. Secundò respõdetur, ꝙ
17 decisio† Pan. in d. c. mulieri, & sequacium, ꝙ sit arbitrarium, procedit quando agitur solum inter uirum prætendentem se contraxisse, & mulierem negantem, quæ alteri nondum est desponsata: non autem procedit, q̃n agitur de dissolutione alterius matrimonij, de quo legitimè constat. Ita notabiliter declarat Pau. de Cast. in d. l. ait prætor, in fi. prin. quem do. Iudex a quo allegat pro iustificatione suæ sententiæ, sed eã destruit, ut patet ad oculum. Et ꝙ ita sit intelligenda opi. Pan. & sequa. patet euidentissimè: quia ubi agitur solum inter uirum, & mulierẽ non nuptam alteri, probatio per unum testem, famam, & confessionẽ, est sufficiens probatio. c. j. de appel. c. veniens. el. j. & ibi no. de testi. si verò agatur inter duos contendentes de fœdere matrimonij eiusdem mulieris, si unus probat prius conrraxisse matrimonium clandestinum per unum testem, famam, & confessionem mulieris, & alter probat secundo loco contraxisse per duos testes legitimos, uel per instrumẽtum, debet secundus obtinere, & illi adiudicanda est uxor, ſm Vincen. Docto. antiquis. Anton. & alios *cõiter*, excepto Cardinali in c. 2. de cland. despon, & ita tenet Soc. consi. 270. consideratis ijs, col. 2. lib. 2. Pro ista opi. notanter decidit Cappella Tolosana decis. 171. & 172. & ibi uideatur glos. quæ optimè in terminis causam decidit, quam videre necesse est. Nõ ergo habet locum delatio iuramenti, q̃n agitur de sponsa duorum, & unus plenè probauit, & alter non. & ita signanter consuluit Gem. maximus Canonista, cons. 27. super dubijs. vbi distinguit: aut disputatur inter duos de fœdere matrimonij eiusdem puellæ, & tunc si pares sunt probationes, ferenda est sententia pro primo matrimo. c. si inter. de spon. & spon. duorũ quasi per totum. Aut probationes non sunt æquales, quia primum matrimonium non est plenè probatum, ſm autem est plenè probatum: & tunc ferenda est sententia pro secundo matrimonio plenè probato. c. sicut. de testi. & c. tenor. & ibi glo. in uerbo. subarrasset. de re iud. Tertiò respõdetur, ꝙ posito ꝙ aliàs in causa matrimoniali iudex possit deferre iurm̃ in supplementum, oportet
18 quòd actor, qui petit illud sibi deferri, sit† vir optimæ uitæ, & talis, cui nihil opponi possit. ita dicit ipsemet Pan. & probatur, q̃a (vt s. dixi) testes in causa matrimoniali debent esse omni exceptione maiores. Is autem, qui petit sibi iurm̃ deferri, succedit loco unius testis. l. fi. C. de fideicom. ergo ẽt ipse debet esse omni exceptione maior, & non solum in causa matrimoniali, sed etiam in qualibet alia causa iurm̃ non defertur in supplementum personæ uili, uel aliàs infami ſm Bar. in d. l. admonendi, col. fi. unde fœneratori non est deferendum secundum Io. And. & *cõiter* Canonistas in d. c. fi. & Legistas in d. l. in bonæ fidei. Item istud iuramentum nunquam deferendum est uerisimiliter deieraturo secundum Bal. in l. 2. in 2. no. C. de indi. uid. tol. & in l. quæ sub conditione. ff. de cond. inst. Nec ei, contra quem uehemens ex facti qualitate præsumptio insurgit, secundum Fel. in c. 2. col. pen. de constitu. & no. per glo. in l. j. C. qui, & aduer. quos. Quæ omnia si considerasset do. iudex a quo, non detulisset, nec deferre debuisset iuramentum in supplementum Ioanni Paulo uerisimiliter deieraturo, cum esset, & sit captus amore dictæ Gaspardæ, ut ex attestationibus plurimorum apparet. Amantes enim ut fruantur amica, utque compotes fiãt, cœlum & terram destruerent, milleque periuria facerent. vnde ait Amoris præceptor Ouid.

Iupiter ex alto periuria ridet amantum.

& alibi inquit Poeta,

Improbe amor quid non mortalia pectora cogis?

cum alijs adductis in Sylua nupti. fol. 4. ad fi. 4. col. ubi inter cætera dicitur, ꝙ omnia uincit amor, qui miscet omne fas atque nefas, & ꝙ igneus ille furor nescit habere modũ. hinc est ꝙ dictus Ioannes tentauit ueneno, uarijsque insidijs perdere ipsum Clementẽ, ut ex processu criminali dicitur apparere. Ex facti etiam qualitate insurgit uehemens præsumptio, ꝙ nunquam contraxit matrimonium cum dicta Gasparda, quia in termino bannorum non se opposuit iuxta no. in l. si eo tempore. C. de remis. pigno. & c. fin. de clandesti. despon. & c. cum in tua. qui mat. accus. pos. Item ex eo, quòd postquam sciuit contractum fuisse matrimonium in faciem ecclesiæ cum dicto Clemẽte, protestatus est, quòd ipse uolebat quærere aliam uxorẽ, & quòd faceret dictam Gaspardam portare. Laguliete, & ire ad lupanar, quæ sunt euidentissima argum. quòd non contraxerit cum d. Gasparda. Ex quibus, & alijs, de quibus in allegationibus deductis per alios dominos allegantes pro Clemente, mihi uidetur pronunciandum bene appellatum, & malè iudicatum, & ita ego pronunciarem, si huius causæ iudex essem, ut in simili causa matrimoniali attestatur Dec. in d. consi. 133. in fi.

RESPONSVM IIII.

NOn Creditur Ludouico asserẽti se cognouisse Odiliam uxorem Andreæ fratris, nisi idoneis testibus, uel alijs legitimis probationibus id comprobetur. Verum cum huiusmodi testes producti partim uarij, partim singulares, partim infames, & non uerisimilia deponentes manifestè probentur, nihil ideo probant, nullamque fidem facit Odiliæ confessio facta Iacobo parochiali presbytero; tum quia ambigua, tum quia confessio coniugis contra maritum nullius est momenti, nisi contenta in confessione per testes idoneos probentur, ne sit in facultate coniugis prosilire ad confessionem contra matrimonium, & hac captione a matrimonio pro arbitrio discedere: quare prædictum matrimonium nullo iure dissolui potest.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus c. de illo, de eo qui cogno. consang. uxo. suæ.*
2 *Testis uarius non probat.*
3 *Concordia testium admittitur non ad effectum probandi, sed ut excusentur a pœnis.*
4 *Infames de iure a testimonio repelluntur, nec non viles personæ, & pauperes.*
5 *Confessio coniugis contra maritum nihil probat, nisi adsint idonei testes.*
6 *Testis singularis, & non uerisimilia deponens, idoneus non est.*
7 *Idoneus testis is dicitur, cuius fides nulla exceptione elidi potest.*

Respon. interpreta.

IN Dubijs causis maximè spiritualibus, semper putaui periculosum facere iudicium. Et ideo in causa hac separationis matrimonij lubentissimè recusassem respondere, nisi ꝓbitas Odiliæ de Pigono multiplici testimonio mihi fuisset commendata. Studendo breuitati conabor demõstrare non fuisse probatum, ꝙ Lud. Germ. frater Andreæ, unquam cognouerit carnaliter prædictam Odiliam, & ideo non esse dissoluendum matrimoniũ prætextu illicitæ affinitatis. Et ꝓ fundamento
1 assumo tex. in c. de illo, † de eo qui cog. consang. uxo. suæ. ubi dicitur, quòd non creditur fratri asserenti se cognouisse uxorem fratris

tris ante contractum matrimonium, nisi alijs idoneis testib. hoc fuerit probatum, & in casu nostro fratris testimonium suspectissimum uideri debet, ex eo quia frater neque dum tractaret matrimonium, neque post per longa tempora, reuelauit fratri impedimentum affinitatis illegitimæ, seu illicitæ: non enim uerisimile videtur, ꝙ tanto tempore fuerit in mora dã di fraternã monitionem suo fratri. c. nouit. de iudi. est etiam suspectissimum ipsius testimonium, quia agitur de dissoluendo matrimonio fratris, qui diuitijs superat ipsam Odiliam pauperem comparatiuè ad ipsum Andream, arg. c. super eo, el 2. de test. meritò Papa uoluit, ꝙ ultra testimonium fratris requirantur alij duo testes idonei. Discutiamus ergo testes in hac causa examinatos, & uideamus, si duo sint idonei testes, qui super copula inter Lud. & Odiliam contracta deponũt. Tres reperio testes deposuisse. Primus est Stephanus Troleti, qui uariauit, unum dixit in iudicio fori,
2 aliud in iudicio poli. Ideo tanquam varius† non probat. l. qui falsa, vel varia. ff. de testib. c. si testes omnes. §. q falsa, uel variã. 4. q. 3. Nec obst. si dicatur, standum esse primo dicto in iudicio fori, c. sicut. de testi. per quem ita tenent etiam Card. in c. ueniẽs. 2. col. pen. eo. tit. & Dec. cons. 185. vbi varia consilia ad istud propositũ adducit: quia concedo, ꝙ primum dictũ præualet, & ita loquuntur Doct. tamen dico, ꝙ primo dicto detrahitur fides per secundum contrarium, & istud non negant Doct. Imò uolunt, ꝙ talis testis non dicatur testis integer & idoneus, ita tenet Inn. in c. prę terea. de testi. cog. & Card. in c. ueniens. ubi infert, ꝙ ex dicto talis testis non potest iudex deferre iuramentũ in supplemẽtum. sequuntur Pan. & Fel. in c. cum in tua, de testi. Imò ibi uolunt, ꝙ talis testis propter magnam suspicionem falsitatis possit subijci torturæ. Item contrariatur Lud. fratri, qui deponit se misisse ad dictam Olidiam vnam somatam bladi per dictũ Troleti, ipse verò Troleti deponit, ꝙ misit solum dimidiam somatam, item Ludouicus dicit, ꝙ nullus aderat, quando cognouit dictam Odiliam, nisi duo seruitores, quos in specie nominat, & inter quos non est nominatus idem Troleti, & tamen ipse attestatur, quòd erat præsens, quando Ludo. cognouit ipsam Odiliam, & consequenter est unus ex testibus contra Susannam. Nec obst. si quis uellet saluare huiusmodi contrarietates per actuum multiplica
3 tionem, iuxta no. in c. cum tu, de testi. quia talis† concordia non admittitur ad effectum, ꝙ testes probẽt, sed ut excusentur a pœna falsi, secundum Bar. & cõiter Doct. in l. j. ff. si cer. pet. & in l. j. ff. de noui ope. nunc. gl. & canonistæ in c. in nostra, de testi. Ant. & Pan. in d. c. cum tu. Alex. consi. 116. lib. j. cum alijs infinitis auctoritatibus, quas omitto. Item idem Troleti fatetur de mãdato dicti Ludo. subtraxisse dictam mediam somatam frumẽti patri ipsius Ludouici per furtum; quo fit, ut ipse reus furti dicatur, tanquam opem furto dederit. l. is qui opem. ff. de fur. & pariter furti tenetur idem Lud. l. si quis uxori. §. sed si filius. ff. de fur. Fur au
4 tem est infamis. l. non debet. ff. de dolo. ergo neuter † potest dici idoneus testis. l. 3. §. lege Iul. ff. de test. c. licèt ex quadam. c. testimonium, eo. tit. Item est uilis persona deponens in causa ardua, ergo minus idoneus, ſm Spec. tit. de testi. §. j. vers. item ꝙ est artifex, & in specie ꝙ utilitas operetur, ꝙ testes non dicantur idonei firmat Andr. Sic. consi. 32. col. 8. lib. j. facit dictum Bar. in l. j. §. idem Cornelio. ff. de quæstio. Item est pauper, ergo non integer propter præsumptionem, ne lucri causa fuerit testificatus, secundum Spec. in d. §. j. uersi. item ꝙ est pauper. & Barb. in d. consi. 32. col. 8. Secundus testis, d. presbyter Iacobus parochialis sacerdos deponit, quòd interrogata ab ipso, si cõfessa fuerat Andreæ eius marito, se antea fuisse cognitam a dicto Lud. respondit, ipse scit causam. hæc responsio negari non potest, quin sit ambigua, & ideo declaratio spectat ipsi Odiliæ. l. si quis intẽtione ambigua, ff. de iud. Et dato, quòd sonaret in affirmatiuam, q. d. ipse Andreas scit causam quare fuerim confessa, tamen sonaret in affirmatiuam suspectam. q. d. ipse scit, ꝙ non fui confessa spontè, sed fortè propter metum, & minas, aut uerbera, uel ob aliã causam compulsiuam. Præterea, dato ꝙ ipsa fuisset confessa expressè, ta-
5 men confessio coniugis† contra maritum nihil probat, nisi contenta in confessione probentur per testes idoneos, c. super eo. de eo, qui cog. consang. vxo. suæ. ne sit in facultate coniugis prosilire ad confessionem contra matrimonium. & hoc modo pro arbitrio discedere a matrimonio, vt ibi dicit Papa. Item ipse testis in hoc est singularis, & ad probandum confessionem requiruntur duo testes, ut in specie per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. Nec ob. ꝙ ipsa Odilia promiserit stare eius dicto, quo casu vnus testis probat plenè, secundum Bart. in l. Theopompus. ff. de do. præle. quia uerum in his, quibus pars potest renũciare probationibus, & sibi pro arbitrio præiudicare. Secus in causa matrimoniali, cuius dissolutio non pendet a facultate alicuius partis, secundum Pan. in c. mulier. de iureiur. qui per istam rationem tenet, ꝙ in causa matrimoniali non defertur iuramentum a parte parti, nec in supplementum probationum, Gemi. consi. 33. ad fi. cum solitis concor. & ea ratione, qua propria confessio nõ probat contra matrimonium, eadem ratione non præiudicabit matrimonio consensus & promissio standi dicto vnius tantum, nisi adsit alia sufficiens probatio. d. l. super eod. Tertius testis Petrus Gaudem. deponit non uerisimilia, & sibi inuicem repugnantia. dicit. n. ꝙ uidit Ludouicum tunc eius dominum uolentem deflorare Odiliam, & eam amplexantem, & ꝙ se occultauit, donec opus esset consummatum, postea subijcit, ꝙ ingressus dixit dño suo, uos estis bene insanus. Cõsideret quilibet sensati cerebri, an sit verisimile seruum reprehendere dñm de delicto, cui poterat obuiare, & noluit. Certè non cadit in mentem: non. n. caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare, & error cui non resistitur, approbatur. c. error. & c. consentire. 83. d. c. qui cõsentit. 11. q. 3. Si ergo error fatetur approbasse, quo modo uerisimile est, ꝙ postea redarguerit magistrum, quis credit hoc? Scriptum est. n. apud Apostolum, maiorem te ne redar-
6 guas. cum itaq; verisimilia non deponat, non est idoneus† testis, imò suspectus de falsò, ut dicit Pan. in c. quia verisimile. de præsum. Barb. cons. 47. nu. 3 ;. uol. j. Præterea est singularis. dicit. n. ꝙ vidit Lud. cognoscere Odiliam de die paulo ante uesperas; Troleti uerò dicit, ꝙ uidit de nocte, & sic tanquam singulares non probant. l. iusiuran. C. de testib. c. in omni negocio, cum uulg. de test. sic. n. deponebant testes contra Susannam: unus. n. dicebat sub pinu, alter sub ficu. Ex præmissis restat concludendum, ꝙ
7 nullus istorum testium dicitur idoneus, † qa is idoneus testis dicitur, cuius fides nulla exceptione elidi potest, ſm glo. in §. item verborum, in verbo, idoneos. Inst. de inut. stip. Restat ẽt concludendum, non fuisse probatam copulam Ludouici cũ dicta Odilia, quia vltra confessionem ipsius Lud. requiruntur alij duo testes idonei, d. c. de illo, qui non reperiuntur in hac causa, igitur &c. Et credendum est, ꝙ si dicta Odilia haberet amplum patrimonium, quòd Andreas, qui cum ea stetit spatio plurium annorum, non recusaret eam, d. c. super eo. de testi. Laus Deo.

Responsa acutissimi I. V. D. Ioan. Fran. Ripen. a S. Nazario, explicit Lib. 4.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Decretalium Librum quintum absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata.

De adulteriis & purgatione canonica.

RESPONSVM I.

MOnachus Adulter, & ex confessione propria de adulterio conuictus, & carceribus detentus, alium monachum similiter de adulterio accusauit. Quæstionis est, an præstet indicium sufficiens ad torturam? quod manifestè negatur: debet enim probatæ uitæ, & uinculis, ac carcere solutus esse, qui crimen objicit, quinimò accusatus, nec carceribus committendus, nec torquendus est, & si mille indicia sufficientia existerent, si de huiusmodi crimine diffatus aliter non apparebat: nam clericus ad pœnam purgandam nullo iure carcerari pōt, nisi crimen confessus, vel de eo ꝯuictus fuerit, licèt facti infamiam purgatione canonica purgare hēat.

SVMMARIVM.

1 *Vnus testis, omni exceptione maior, facit indicium ad torturam, aliàs secus.*
2 *Vinculis, uel carcere detentus, non admittitur ad testificandū contra aliquem. in causa criminis.*
3 *Clericus, etiam si adsint mille indicia sufficientia, non est torquendus, nisi prius sit de tali crimine diffamatus.*
4 *In criminalibus probationes luce meridiana clariores requiruntur.*
5 *Clericus ad pœnam purgandam non potest carcerari, nisi prius confiteatur, uel de crimine conuincatur.*
6 *Purgatio canonica indicitur etiam ad tollendam infamiam facti.*

Respon. interpreta.

QVidam Monachus adulter, & de adulterio ex confessione propria conuictus, imputauit seu accusauit alium monachum similiter de adulterio. Item existente dicto monacho adultero in carcere, alius ab eo accusatus noctis tempore ad instigationē, & vocationem alterius carcerati in contiguo, in carcerem venit ad cellam dicti accusati, dicendo ꝙ accusator carceratus volebat eum allo qui, & sibi narrare causas, quare eum falsò accusauerat, qui ad carcerem accessit, & quem primum ibidem fuit is, q eū uocauerat, carcerem clausit, ꝑꝑ quod Abbas uelle vr̄ procedere ꝯ dictū monachū, tam ob accessum, q̄ ob accusationem dicti adulterij, & quia noctis tempore sine licentia iuit ad dictum carceratum, quem iam quatriduo cū pane, & aqua, & quatriduo sine aqua in carcere detinuit, & q exinde examinatus fuit relaxatus. Nunc quæritur, an dictus adulter, qui alium accusauit, qui ad eum accessit tempore noctis, faciat sufficiens iudicium ad torturam, siue ad detētionē in carcere cum pane & aqua, seu habeat ipsum infamare, ita ꝙ necessaria sit purgatio canonica? Christi beatorumq; Siri, & Augustini, Patronorū meorum implorato suffragio. Circa primū, an faciat dictus adulter indiciū ad torturā: bre
1 uibus concludendo arbitror, ꝙ non, qa ad hoc, ut unus testis† faciat indiciū sufficiens ad torturam, oportet ꝙ ꝯ eum nihil possit opponi. l. maritus. vbi Bar. ff. de quæst. At adulter nō solum non est integer testis, imò nullatenus admittitur, sed totaliter repellitur. c. constituimus. 3. q. 5. vbi casus expressus. & rō est, qa est infamis, ut ibi dr̄. dignum quippe est, ut vita innocentis pernicioso accusatore non maculetur. c. dignū, 3. q. 9. & criminosus maximè ꝯ clericum repellitur a testimonio, c. super eo. de testi. debet. n. esse probatæ uitæ, qui crimen objicit c. testimoniū. c. licèt
2 uniuersis, &c. in literis, eo. ti. Scđō, quia detentus in† vinculis, vel in carcere, non admittitur ad testificādū ꝯ aliquē in cā criminis. c. si testes. §. itē lex Iul. 4. q. 3. Possem ad istud cōprobandū infinita adducere, sed superfluū puto, qa clarū & notoriū est. Tertiò, quia de se confessio aduersus alium in eodē crimine nō est credendū. c. ueniēs. el. j. de testi. & ibi Pan. in ult. not. qd fortius, ēt si
3 extarent mille indicia† sufficiētia, nō debet clericus poni ad torturā, nisi sit de tali crimine diffamatus, fm̄ singulare dictū Abb. in c. grauis. de depo. sequitur Panor. in c. cum in contēplatione. de reg. iur. & Io. de Ana. in c. j. col. 8. de cler. percu. ergo hic clericus monachus nondum diffamatus torqueri non poterit. Item accusator excommunicatus, quia introduxit feminam in claustro ꝯ statutū monasterij, ergo eius testimonium nullam fidem facit, c. veniēs. 2. de testi. c. si hæreticus, 2. q. 7. c. infamis. 3. q. 7. Non autem aliquod indicium facit accessus noctis tpe ad carcerem, quia aut uolumus dicere, ꝙ accessit, ut aliquā iniuriam inferret accusatori, & quantum ad delictum adulterij nihil operabitur hæc præsumptio. Aut uolumus dicere, ꝙ accessit, ut diuerteret accusatorem ab accusatione, siue testimonio probato contra ipsum, & tunc talis coniectura potius interpretanda est in bonam partē. s. vt uoluerit retrahere accusatorē ad veritatē, & a peccato, qa falsò eū accusauerat. l. meritò. ff. ꝓ soc. c. si. de præsumpt. Itē non negabit, quin hmōi psumptio non sit ambigua, ergo nullā fidē facit. c. in pn̄tia. de ꝓba. l. non hoc. C. vn̄ cogna. & maximè in
4 criminalib. in qb. † ꝓbationes debēt esse luce meridiana clariores. l. fi. C. de ꝓb. & c. sciant cuncti. 2. q. 8. & ita in terminis ꝯsuluit Pet. de Villa, aliàs de Anc. cons. 253. in q. presbyteri Caroli. Circa fm, an faciat indiciū sufficiēs ad intrudēdū ipsum monachū
5 carceribus? R̄ndeo ēt ꝙ nō, qa Clericus† ad pęnā purgandā non pōt carcerari, nisi fuerit ꝯfessus, uel de crimine ꝯuictus. c. q̄uis. de de pę. li. 6. Circa tertiū, arbitror, ꝙ dictus monachus ad tollēdam
6 † facti infamiā dēat se purgare purgatione canonica. c. Mēnā. & c. hēt. ij. q. 5. Ho. ī Sūma, de īngsi. §. qs sit effect⁹. ver. fin aūt de crimine. Si tñ ꝓponat aliū monachū carceratū sustinere vices accusatoris, r̄ndeo purgationē canonicā nō esse inducedā, qa purgatio canonica tūc demū inducit, cū accusator deficit. c. si quis presbyter. c. quoties. de purg. can. & si accusatus nō esset de delicto diffamatus apud graues uiros, etiam ꝙ accusator ab accusatione destitisset, posset purgatio omitti. c. cum dilectus. eod. titu.

De vsuris.

RESPONSVM I.

QVoniam Iā ꝯstitutū est ꝓ florenis 100. annuā pēsionē floren. 10. ꝓ Martinū 4. & Calixtū iij. Pōt. Max. ꝯstitui licitè posse. Iō exceptio vsurariç prauitatis ex aduerso proposita nullo iure admittēda est, & & maximè cū d. Honorat⁹ fm ea, q̄ ꝓponunt, vti fideiussor d. Capardi iustè se ꝯtēdat īdēnē, ac illęsū ab eo. seruari ꝓ sūma flor. xl. annuę pēsionis ꝓ qb. xl. iā idē Capardus ab eo. d. Honorato flor. 400. receperat, quare nihil iustū nihilq; sāctū ex aduerso ꝓponi pōt cur Capardus bonam fidē fideiussoris agnoscere nō teneat.

SVMMARIVM.

1 *Contractus continentes pensionem annuam de decem pro centenario cum pacto luendi, liciti iudicati sunt.*
2 *Fideiussor, qui iurauit soluere usuras, licitè eas soluere potest, & illas repetet a fideiussore, pro quo fideiussit.*
3 *Nemo iactare suum uelle præsumitur.*
4 *Principalis tenetur fideiussorem indemnem releuare.*

Respon. interpreta.

DOminus Honoratus Ruffi ꝓ florenis mille vendidit pensionē annuā flor. centū dñæ Abbatissæ, & monialib. S. Mariæ de Nazaret, ciuitatis Aquen. sup oīb. bonis suis, & īpār sup castris de Ancono, & de Alamano cū pacto luēdi pn̄te dño Anto. Capardi, cui idē do. Honoratus die immediatè seq. tradidit flor. quatuorcentū ex dictis florenis mille. Pro quib. idē Capardus vēdidit eidem do. Honorato pēsionē annuā floren. xl. cum pacto luendi. Et in oīb. & ꝑ oīa, ꝓut ipse tenebatur, dictæ Abbatissæ, & monialibus. Nūc do. Honoratus agit ꝯ Capardum, ut sibi soluat pēsionem, quā sibi ꝯstituit, & ꝓ eo soluit pfato monasterio, aduersus hanc actionem Capardus opponit exceptionem vsurariæ prauitatis. Quæritur, an huiusmodi exceptio admittenda sit?

Qui veritas est, me dirigat in semitam ueritatis.

¶ Si argumenta & rōnes hincinde, q̄ sup hmōi dubitatione tā ꝑ Iuristas, q̄ ꝑ Theologos adducunt in mediū, ꝓponerent, longus fieret tractatus: sed qa qō determinata fuit per Martinū 4. & Calistū 3. vt patet in extrauag. cōibus, sub rub. de emp. & uēd. exordientibus, regimini. Ideo nō tētabo os in cęlum ponere. Decisa
1 est ibi hęc dubitatio, ꝙ hmōi ꝯtus nō reputantur† illiciti, nec in fraudem vsurarū confecti. Sed posita parte affirmatiua, ꝓ uera, mihi vr̄ ꝙ Capardus non bona fide agat proponendo exceptionem

nem vsurariæ prauitatis ꝯ dñm Honoratum, qui solum agit, ut releuetur indemnis,& sic ut non sit in damno, non ut ex fœno
2 re ditetur.& pro fundamento præmitto, ꝙ fideiussor, † qui iurauit soluere vsuras licitè eas soluere põt, & illas repetet a debitore, pro quo fideiussit.c.peruenit.& ibi gl.& Pan. extra de fideius. no.per Io.And.& alios in regula, damnum.de reg.iu.lib.6. Et ratio ibi assignatur, quia non debet fideiussor damnum pati, unde præmium,& gratias deberet reportare. Ita uĩ posse dicere dominus Honoratus, qui re uera nomine ipsius Capardi fideiussit, ꝑ pensione 40.floren.licèt super bonis suis vendiderit illam pẽsionem prædicto monasterio, ipe ductus, ꝙ dictus Capardus similẽ pensionẽ sibi faceret,& ea mediante cum indemnem releuaret. Quod sic demonstratur: ubi pecunia est ad aliquem peruentura, si alter pro ea pecunia se obliget, censetur fideiubere ꝑ eo, ad quem pecunia debet peruenire.l.quamuis.§. si cum essem.ff.ad Vellei.l.sed & Iul.§.j.ff.ad Maced. isti aũt quatuor centũ floreni recepti per dñm Honoratum a monialibus, quæ fortè nolebant contrahere cum Capardo, erant peruenturi in ipsum Capardũ, prout illico peruenerunt, ergo do. Honoratus censetur pro eo fideiussisse,& uenditio pensionis florenorum 40. constituta ipsi do.Honorato super bonis ipsius Capardi, cessit in causam obli-
3 gationis, quia Capardus tenetur† indemnem releuare do.Honoratum.l.inter causas.§.abesse.ff.mand.l.si pupilli.§.j.ff.de sol.bene facit, quod dixit Bar.in l.singularia, col.antep.ff.si cer.peta.& Lud.Rom.consi.465.consultatio præsens.col.2.corroborantur præmissa, quia idem Capardus simul accessit cum do.Honorato ad monasterium pro recipiendis dictis pecunijs,& die immediatè sequenti recepit ab ipso do. Honorato florenos quatuorcentum, unde præsumendum est ꝙ mandauerit præfato do.Honorato, ut dictam summam pro eo reciperet, quia quoties celebratur aliquis actus, qui communiter spectat ad agentem,& alterum, tunc si alter sciat,& approbet, sola uoluntas, siue approbatio mandatum inducit.l.j.ff.mand.per quàm ita punctualiter concludit Bar.in l.post dotẽ.col.2.vers.sexto modo.ff.sol.mat.Et si negetur, ꝙ contractus celebratus cum monasterio non spectabat cõiter ad ipsum Cæpardum,& do.Honoratum, sed solum ad ipsum d.Honoratum.r͞ndeo ꝙ & si figura uerborum oñdat contractum solũ spectare ad do.Honoratum, tñ nullus erit adeo obtusi ingenij, qui non dicat ad cõem utilitatem illum ꝯctum fuisse celebratum.quis.n.diceret unquam do.Honoratum, alioquin virum prudentem, recepisse florenos quatuorcẽtum sub annua pensione florenorum decem pro centenario, ut illos prò simili pensione traderet Capardo, nisi fuisset ad ita faciendum deprecatus per ipsum Capardum: nemo enim præsumitur uelle iactare suum l.cum de indebito.ff.de proba. Præterea, ex eo ꝙ incontin.dictus d. Honoratus habitis dictis florenis quatuorcentum, illos tradidit ipsi Capardo, præsumitur actum,& tractatum fuisse, ꝙ Honoratus illos a monasterio reciperet pro ipso Capardo. l.si uentri.§.in bonis.ff.de priuil.cred. cum multis auctoritatib. quas adducere possem,& bene in proposito facit quod consuluit Dec.consi.182.col.4. Et si dicatur ꝙ do. Honoratus non dedit dictas pecunias incontinenti, imò fuit interuallũ unius diei. Respondetur, ꝙ interuallum unius diei nõ impedit, quominus actus debeat dici factus incontinenti, ſm Cæpo.in trac.de simulat.contrac.col.7.uers.2.casu. ꝙ enim dicatur factum incõtinenti, relinquitur arbitrio iudicis, ſm Ang.in d.§.in bonis,& Ludo. Rom.in l.j.§.j.ff.de ver.obli. Vltimò non uideo, qua ratione iste contractus debeat iudicari fœneratitius. Cui enim non conuenit diffinitio, non conuenit diffinitum.l.j.§.dolum.ff.de dolo. Vsura autem est lucrum ex mutuo intentum secũdum Summistas,& latè explicatur per Lau.de Rodulphis in trac.de usur. in j.q.Ex parte autem domini Honorati nullum lucrũ, nullave lucrandi intentio, cum eandem pensionem pro illismet pecunijs faciat monasterio, ergo &c. agnoscat igitur Capardus bonam fidem,& amicum suum releuet indemnem. Laus Deo.

De sententia excommunicationis.

RESPONSVM I.

QVia Constat Ioannam de Bellacomba omne, quod ex bonis mariti habuit, restituisse,& si quid habet, ex uoluntate dicti mariti habet, nõ obstantibus depositionibus testiũ in hac cã productorũ, qui tãquã singulares, partim pauperes, partim inimici,& partim se referentes ad depositiones, de quib.non constat,& partim non legitimè concludentes nihil probant, ideo monitorio non adstrictam facilè cõstat. Quare iterũ respondemus, a dicto monitorio ipsam absoluendã fore, nec nõ ab ecclesiasticis censuris, cui non obstat, ꝙ plus frumenti ac pecuniarũ habere, ac habuisse præsumatur, ꝙ restituerit, quia excõicatio non ex præsumptionibus, quæ ex depositione ipsius Ioannæ elisæ quodãmodo uidenẽ, sed ueris probationibus admittitur, nec præsumptionibus temere iudicandum est.

SVMMARIVM.

1 *Monitorium, quod regulariter loquitur de indebitè, ac iniustè detentis, habitis,& perceptis, ad licitè, ac iustè detenta ac habita, non porrigitur.*
2 *Per sententiam condemnatoriam non probatur quis aliquid indebitè detinere, nisi quatenus constat ex actis, uel in executione liquidatur.*
3 *Asserenti incumbit onus probandi.*
4 *Testis deponens extra articulata, nullam fidem facit.*
5 *Allegans errorem tenetur illum probare.*
6 *Testis, qui tractat de se exonerando,& alium grauat,& qui in facto proprio deponit, nullam fidem facit,& uide nu.14.*
7 *Testis singularis non probat.*
8 *Testis inimicus, pauper,& non productus in causa, nihil probat.*
9 *Testis se referens depositioni, de qua non constat, nihil probat.*
10 *Testis ratione incertitudinis, nihil præstat.*
11 *Dominium, an ex possessione probetur.*
12 *Denunciatio iudicialis tendens ad salutem animæ,& interesse partis, non admittitur nisi pro notorio peccato.*
13 *Testis non reddens rationem sui dicti, nihil probat.*
15 *Testis se referens ad depositionem imperfectam, nihil probat.*
16 *Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*

Respon.interpre.

ITerum Mihi uidetur, honestam mulierem Ioannam de Bellacomba relaxãdam a monitorio,& iudicio illius per rationes,& fundamenta iã deducta, quæ nec tantillo elisa fuerunt ex replicationibus in aduersum propositis, quibus non expediret respondere, cum collatis hincinde scripturis resolutio pateat manifestè, ut tamen petenti satisfiat, succinctè respondetur. dicitur cõstare, Ioannam plura bona accepisse de bonis,& hæreditate Planterij sui mariti ex instrumentis compromissi,& laudi inde secuti, quia in compromisso petit se manuteneri in possessione bonorum hæreditariorum sui mariti,& in laudo condemnatur ad restituendum omnia bona mobilia dictæ hæreditatis, quæ manutentio,& restitutio, ut ex aduerso prætenditur, præsupponunt ipsam Ioannam aliqua bona habuisse.l.decem.cum vulg.ff.de uerbo.oblig. Quia ad istud fuit
1 multipliciter responsum. Primò, quòd † monitorium loquitur de habitis & perceptis illicitè,& indebitè. c.per tuas.de sententia excommu. Petitio autem Ioannæ petentis se manuteneri, loquitur de possessione licita, non ui, non clam, non precario habita.l.j.in fin.ff.uti poss.c.licitè causam, de probatio.& sic petitio Ioannæ, de qua in compromisso, nihil facit ad probationem, ꝙ ipsa indebitè & illicitè quicquam detineat in bonis mariti. Nõ etiam probat laudum, quo fuit condemnata ad restituendum
2 bona mobilia hæreditaria mariti, tum quia † per sententiã condemnatoriam non probatur, eam aliquid indebitè detinere, nisi quatenus in actis probatum legitur, uel in executione liquidabitur, cum in iudicio vniuersali, siue petitione hæreditatis actũ est, secundum Ioan.And.in addi. Spec.in titu.de senten.§.qualiter.ver.quid si iudex.Barto.in l.fina. C.de senten.quæ sine quantita.profe.glos.in l.j.ff.de eden. Alioquin si ex actis, uel in executione non appareat de quibus bonis, sententia nullam meretur execu.l.1.& 2.C.de senten.quæ siue certa quantitate. not.Bart.& alij, in l.ait prætor, §.si iudex.ff.de re iudica. Cum itaque non appareat, nec ex actis, nec ex aliquibus testibus in executionem dicti laudi productis, aliqua bona esse penes dictam Ioannam, non possumus dicere, quòd sententia probet penes ipsam esse, quia sententia, quæ condemnat in genere ipsam Ioannam ad restituendum bona, quæ habet, intelligitur si quæ habere constiterit l.Stichum qui meus erit.ff.de leg.j.l.nuper. ff. de leg.3.Præterea cum fuerit paritum laudo, frustra impetratur monitoriũ. Quòd autem paruerit, constat ex quitãtijs in actis productis. Et
3 qui velit † asseuerare eam habere plura alia quæ nõ restituit, debet ipse probare.l.ei qui.ff.de probat. ¶ Non obstant assertæ depositiones testium, quia ut plenè & abundè ostensum fuit, nullam fidem faciunt rationibus per me & alios, qui pro dicta Ioanna allegarunt, clarè deductis, quæ ut dixi ex replicatione,& saluatione per partem aduersam factis in aliquo non fuerunt elisæ. dicebatur primò, quòd Ioannes de Ponte, primus testis, non probat, quia non fuit receptus super articulo sexto usurpatio-
4 nis, ideo sua depositio non facit fidem, quia deposuit extra † articulum non iuratus.c.de testi.extra de testi.l. si quando. C.eod. nam ipse fuit solum receptus super 7.& 8.& ipse deposuit super sexto. Ad istud replicatur, quòd notarius errauit, quia debuit di-
5 cere super sexto, sed istud nihil est, quia qui † errorem alleg. tenetur illum probare, ut per Barto.& alios, in l.errore scribentis. C.de testa. maximè quando notarius nõ proponit errorem, iuxta no.per Barto.in l.fin.ff.de tab.exhib. præsumitur enim pro notario, ꝙ non errauerit, nec aliter scripserit, quàm fuerit dictum, arg.no.in l.j.quemadm.testa.aper. ff.cum concordantibus. & licèt hic testis se referat suæ relationi, non tamẽ fuit receptus, nec iuratus super contentis in dicta relatione:& sic deponit extra ar
6 ticulum, ut dictum est. ¶ Dicebatur secundò, ꝙ hic testis † tractat de se exonerãdo, quia dixit se recepisse in custodiam aliqua

bona a dicta Ioanna, iõ non ꝓbat. replicatur, ꝙ licèt nõ sit ei credendũ, quatenus se exonerat, saltẽ credẽdũ est ei, quatenus onerat dictã Ioãnam. voluissem ꝙ ista theorica fuisset ꝓbata aliqua rõne, vel lege, quia Bar. in l. deferre. de iure fisc. expressè concludit, ꝙ ei nõ credit, quatenus aliũ grauat, & quia fides testis est indiuidua, & qa non creditur testi deponenti in facto ꝓprio. l. nul
7 lus, de test. Dicebat tertiò, ꝙ hic testis † est singularis. rñdetur, ꝙ imò hẽt cõtestẽ Ioannẽ de la Palude, sed si cõferant vtriusq; dicta, nõ videbunt ꝯtestes, imò singulares singularitate obstatiua.
8 ¶ Dicebat ẽt, ꝙ hic testis est † inimicus, pauper, non ꝓductus in cã, sed loco eius quidã Claudius de Põte. ad ista nihil replicatur. Ex quib. stat nr̃a ꝯclusio, ꝙ huic testi nõ est, nec uenit fides adhibenda. ¶ Contra ea, quæ aduersus sextũ & tertiũ testẽ opposita sunt, nihil replicatur, ideo sup quolibet ipsorũ non est faciendũ fundamentũ. ¶ Dicebatur ẽt, ꝙ Mattheus Nagueti nõ facit aliquã fidẽ, qa se refert suæ depositioni factæ corã Mundanelli no
9 tario, de qua † non constat, replicat constare fol. processus 33. & seq. Sed ego non legi, nec uideo ꝙ in dicto fol. processus 33. & seq. idẽ testis fecerit aliquã depositionẽ corã Mundanelli, ideo iudex uideat scripturã, & sibi cõstabit, quis factũ melius uiderit, & si deposuerit, non ꝓbat rõnib. in ꝯrium allegatis. ¶ Scdò, con
10 tra hũc testẽ dicebatur, ꝙ non ꝓbat † rõne incertitudinis; quia si dicat, ꝙ dicta Ioanna portauit ad domũ suã vnũ saccũ plenum utensilibus, subijcit tñ ꝙ nescit qd intus esset, qa non curauit videre qd esset intus. replicatur, ꝙ satis est, ꝙ sciat saccum esset plenũ vtẽsilibus, qualiacũq; sint. Sed certè non aduertit dñs replicãs, ꝙ is qui dixit nõ introspexisse, qd intus esset, nõ põt pro certo asseuerare saccũ esse plenũ utensilibus, cũ nõ uisa sint a sensu corporeo aliena. l. testiũ. ff. de test. Et si dicat Petrũ scire p tactũ: rñdeo hunc testem non deponere ꝙ tetigerit, & ubi tetigisset, ex solo tactu non põt certo sciri quid sit in sacco, quod expresse fatetur ipse testis, dũ subijcit, qd intus esset, se nescire. ¶ Tertiò impugnatur depositio huius testis, quia non dicit, ꝙ utensilia delata ad domũ suã essent utensilia mariti. replicatur, ꝙ testis deponit saccũ fuisse portatũ a domo mariti Planterij, ideo probat, ꝙ utensilia existentia in dicto sacco, erãt ipsius mariti, quia ea quæ sunt reperta in domo sua, præsumuntur fuisse sua, vt concludũt Bal. & Sal. in l. ob maritorũ. C. ne uxor pro mari. & Soc. cons. 128. Iustissimè iudex. in tertia conclusione. in j. uol. Quia ad istud replicatur multis modis. Primò, ꝙ hæc præsumptiua probatio lo
11 cum habet, qñ agitur † de dominio incidenter, tunc ex eo, ꝙ repe riuntur in domo alterius, præsumuntur sua, quia ex possessione præsumitur dominium, qñ de eo agitur incidenter, s̃m Bar. in l. quidam in suo. ff. de condi. inst. & Pan. in c. cum ad sedem. col. 6. de resti. spol. & ita loquuntur Bal. & Sal. in d. l. ob maritorum, & Soc. in d. cons. 128. agebatur. n. ibi de executione rei iudicatæ in bonis mariti repertis in eius domo, & sic tractabatur principaliter de executione: incidenter aũt quærebatur, an bona existẽtia in domo mariti essent mariti, vel uxoris uolẽtis impedire executionem per exceptionẽ sui dominij. rñdetur, ꝙ ex possessione præsumuntur mariti, quia quæritur de dominio incidẽter. Et ita in proposito declarat Aret. consi. 153. cõsultatio proposita. Sed vbi agitur principaliter de dominio, ut in casu pñti, ex possessione non præsumitur, nec ꝓbatur dñium. l. cum res. C. de proba. & ibi oẽs notant. c. fi. de causa poss. & proprie. no. Bar. & Pan. in locis præalleg. ẽt si esset probatum, ꝙ possessor tenebat, & possidebat bona, de quorum dñio agitur principaliter pro suis, & tanquam sua, s̃m Bar. in l. j. ff. pro suo. Alex. cons. 137. col. 2. lib. 2. ẽt si probetur, ꝙ tenebatur, & reputabatur dñs palã, & publicè, s̃m dominos de Rot. decis. 330. in no. Soci. consil. 112. uiso processu. col. fi. lib. 4. ¶ Secundò rñdetur, ꝙ in iudicio conscientiæ, de qua quæritur ad præsens, nõ potest quispiam denunciare, nec declarare permanere aliquem in peccato, nisi appareat apertè, & manifestè de ipso peccato. c. nouit. de iudicijs. ubi Panorm. & alij ita concludunt. non obstat, dum dicitur id uerum esse, si ageretur euangelica denũciatione, cuius finis est fauor animæ denunciati dumtaxat, ut liberetur a peccato, secus hoc casu quo agitur denunciatione iudiciali, cuius finis est fauor animæ denunciati,
12 & interesse partis, quia istud retorquetur. Nam † denunciatio iudicialis tendens ad salutem animæ & interesse partis, non habet locum nisi pro notorio peccato, pro quo non competit actio parti de iure ciuili, uel cano. c. episcopus. 35. q. 6. l. ea quidem. C. de accus. declarat Panor. in d. c. nouit. col. 13. uersi. nunc condescendo. Non potest autem in casu nostro peccatum dici notorium, cum non probetur ullo modo uerè, nec præsumptiuè, ut dictum est. Et ubi præsumptiuè probaretur, ut asserit aduersarius, non tamen esset notorium, c. fi. qui matri. accu. pol. Et dum subijcitur, ꝙ d. Bellacombe non reuelauit pertinenter, quia dixit bona esse sua nihil ad rem, quia cũ ipsa prætendat sua, nõ tenetur aliter exonerare suam conscientiã. Et si prætendat probatum esse, ꝙ sint mariti, agat via iuris, porrigat libellum, & discutietur cuius esse debeant, non aũt insistat super cõsciẽtia ipsius Ioannę. ¶ Dicebatur etiam, ꝙ iste testis non ꝓbat, quia non red
13 dit † rõnem sui dicti, prout tenebatur, etiã non interrogatus: ad istud nihil replicatur. adde ꝙ hic testis tractat de se exonerando, quia dixit dicta fuisse portata ad domũ suã, quo casu tenetur illa restituere ei, cuius sunt, & vult se excusare ex eo, ꝙ fuerunt ad se delata, cum forte ea dolosè surripuerit, ideo nõ ei credendũ, ut dicit Bar. in d. l. deferre. ¶ Successiuè ad defendendum depositionem magistri Ioannis, dum opponitur, ꝙ se refert relationi suæ factæ coram dño uicegerente, de qua non constat: replicatur constare fol. 24. & seq. Sed aduertatur, ꝙ relatio, de qua fol. 24. & seq. non legitur facta corã dño uicegerente, sed coram officiali. ergo non est illa, ad quem se refert. Cæterũ ubi esset illa,
14 non probaret, quia tractat de se † exonerando, cũ deponat apud se esse duos saccos menagij, quos asserit ad se fuisse delatos p ancillam d. Ioannæ, forsan subornatæ ab eo ad illa suffuranda ipsi Ioannæ, uel hæredibus mariti, ergo non probat, s̃m Bar. in d. l. deferre. ¶ Item nõ probat, quia potuit ancilla portasse inscia dicta
15 Ioanna domina sua, nec etiã probat, quia se refert † ad depositionem imperfectam, uidelicet ad relationẽ factam sine iuramento, quæ nõ affert testimonium, nec fidem facit, s̃m Fel. in c. cum in tua. de testi. nec replicatio, ꝙ communis opi. sit in contrariũ, quicquam facit, quia ut dixit Fel. communis opi. limitatur non procedere, quando testis se refert ad scripturam, uel depositionẽ suam imperfectam. ¶ Item est singularis, & licèt Ianneta Millona uisa sit deponere, ꝙ uidit ancillã dictæ dominæ Ioannæ portantẽ unã copertã, & unã culcitram penes ipsam Ioannam, non tñ dicit ꝙ portauerit: aliud enim est uidisse portare, aliud scire, quòd portauerit. ¶ Item dato, ꝙ essent concordes in hoc, tñ eo
16 rum depositio non probat, † quia non concludit, ꝙ ancilla portauerit uolente, sciente, & mandante dicta Ioanna. Ex quib. puto, ꝙ depositiones dictorum testium non probent dictam Ioannam aliqua bona dicti quondam sui mariti tenere, maximè indebitè & iniustè, & si quicquã habuit restituisse constat. & dum dicitur, ꝙ non est, qui non prẽsumat eam longè plus bladi, & pecuniarũ habuisse, q̃ restituerit, nihil facit ad causam, quare præsumat tenere iudicandũ quicq̃, modò conscientia Ioannæ salua sit, nam res hęc præsumptionib. decidẽda est. Nec integerrimus dñs Iudex in hac causa, in qua debet sibi notoriè cõstare de peccato dictæ Ioannæ, habebit eam excommunicare absque ueris probationibus. Possem aliter respondere, uidelicet depositiones dictorum testium non facere ullam fidem: sed quia præmissa sufficiunt, & dominus iudex, quæ omissa sunt, pro sua diligentia supplebit, & cuncta trutinabit, ideo finem facio. Laus Deo.

RESPONSVM II.

QVoniam monitorio, ac censuris ecclesiasticis, illi tantum adstricti censentur, qui cõtra voluntatem defuncti bona iniustè, ac indebitè occupant: ideo Ioanna Bellacumba, quæ ex uoluntate defuncti bona habet & tenet, monitorio adstricta nullo iure dici põt, imò cum sibi a testatore licentia data fuerit, bona ipsa propria auctoritate capiendi, & alienandi, iure potuit ea sine hæredis licentia capere ac distrahere. Nec testes contra eam producti, secundum ea quæ proponuntur, quicquam probant. quare relaxandam, & absoluendam dictam Ioannam, tanquam cẽsuris in asserto monitorio comminatis, non adstrictam esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Actore non probante reus absoluendus est, etiam si nihil præstiterit.*
2 *Censuris ecclesiasticis non tenetur, qui rem iustè, ac legitimè detinet.*
3 *Testes mille singulares non plus præstant, quàm unus.*
4 *Referenti non creditur, nisi constet de relato.*
5 *Testis examinatus super articulis impertinentibus, nihil probat.*
6 *Relatio facta parte non citata, & absque iuramento, nihil probat.*
7 *Testi deponenti in sui exonerationem, & commodum, non creditur.*
8 *Testis non productus, neque iuratus, nihil prubat. & uide nu. 13.*
9 *Testis singularis, & apponens de credulitate, et nõ ueritate, nullã fidẽ facit.*
10 *Testis contrarius non admittitur, & uide quomodo procedat.*
11 *Ratio testis debet esse concludens. & uide quomodo procedat.*
12 *Probatio incerta non releuat probantem. & uide nu. 14.*
15 *Testis imperfectè deponens nihil probat.*
16 *Testis deponens, se uidisse de nocte reprobatur, nisi addat quòd luna lucebat, uel lumen habebat.*
17 *An qui compensat dicatur restitutionem facere?*
18 *Licentia a testatore concessa capiendi, & alienandi bona propria auctoritate, operatur bona ipsa de iure absque hæredis ministerio capi, & uendi posse.*
19 *Monitorio adstringuntur, qui bona uoluntate defuncti tenent, & possident.*

Respon. interpreta.

1 PLuribus Rõnibus relaxãda vr̃ honesta mulier Ioãna de Bellacõba. primò, quia † actore nõ probante, reus absoluendus est, ẽt si nihil præstiterit. l. qui accusare. C. de eden. c. ecclesia. vt lite pend. Ex adductis aũt productis nõ apparet Ioãnã q̃cquã detinere de bonis hereditarijs quõdã Ioãnis Plãterij eius mariti idebitè, & iniustè, er
2 go non est ligata † cẽsuris ꝯminatis in asserto monitorio, & exinde fulminatis, vt signãter decidit Claua. in sua Summa, §. denunciatio. ver. fi. & dixi in tractatu d̃ peste, li. 3. uer. insup q̃ro. nu. 118.

circa

circa fi.lib.nõ ob.depoſitiones aſſertorum teſtium, qui nihil pe
nitus probant, qa ſunt in eorum dictis oẽs ſingulares,ꝙ nõ plus
3 probant,q̃ vnus,ẽt ſi eſſent† mille,l.iuriſiu.ubi Bal.C.de teſt.c.li-
cèt cãm.de,pb.c.licèt ex quadã.& vtrobiq; Fel.latiſſimè,de teſt.
& qa ſunt uarij,& ꝯrij, q̃b.non eſt credendum,l.qui falſa,uel va
ria.ſ.de teſt.Et qa ſe referunt ad reuelationes eorum,de q̃b.non
4 conſtat,ergo† fidẽ non faciunt niſi ꝯſtet de relato.l.ſi quis in ali
quo. C.de eden.l.admonendi,cũ gl.& ibi Bar.& alij,ff.de iureiu.
& quia exceptiones gñales non ita ſolent mouere,ſicut ſpecia-
les, iõ libet accedere ſpecialiter ipſos teſtes, qui ſunt 14. quorũ
nullus eſt,qui fidem faciat. Primus teſtis Gulielm.de Ponte,ſup
ſexto articulo,qui de uſurpatione,occupatione,& indebita de-
tentione loquitur, non fuit examinatus, ſed dumtaxat ſuper x.
5 & 8.qui† nihil ad rem faciunt. Et licèt in relatione uiſus fuerit
deponere,ꝙ habuerat aliqua bona mobilia in cuſtodiam ab ip-
6 ſa Ioanna,quæ eidẽ poſtea reſtituerat,tñ relationi† non credit,
qa parte non citata,& abſque iuro facta c.nuper nobis,de teſti.
l.ſi qñ,C.eo.tit.& qa eſt in dicto ſuo ſingularis, d.c.licèt.& quia
7 tractat de ſe exonerando, dum deponit reſtituiſſe. Teſti aũt† ali
quid dicenti in ſui exonerationem,& commodum, nihil credit,
l.nullus,ff.de teſtib.l.oĩbus,C.de teſtib.docet in terminis noſtris
Bar.in l.deferre.ff.de iure fiſci. Alex.conſi.146.in cauſa.col.pen.
& fi.lib.5.Item eſt pauper,ideo nõ eſt integer teſtis l. 3.ff.de teſt.
Item inimicus dictæ Ioannæ, ut ex depoſitionib. duorum teſtiũ
cõſtat,ergo non probat.c.cũ oporteat.de accu.c.repellant,eod.
tit.ẽt ſi inimicitia ſuborta ſit ex lite,§. ſi uerò odioſam,in Auth.
8 de teſt.c.quoties.eo.tit.ubi latiſſimè Fel.præterea iſte teſtis † nõ,
fuit productus, neque iuratus, ſed ſolũ qdã Claudius de Ponte
eius frater.Secundus teſtis Anto. Chartroſij,q deponit, ꝙ dicta
Ioanna poſt mortem mariti uendidit ſibi 40. ſalmas bladi uide-
9 ri ſuo,non ẽt fidem facit ex plurib. primò,qa † ſingularis.Scdò,
quia deponit per uerbum,uideri ſuo,nam dicendo,uideri meo,
deponit de credulitate,non de ueritate,ſ'm Bar.in l.quid tantũ,§.ſi
arbiter,ff.de arb.in l.j.ff.de uent.inſpi. & in tract.de peſte,uerſ.2.
& tractatur plenè per Fel.in c.quoties,de teſti. per Iaſ. in rub. ff.
de iureiur.& quia non deponit, ꝙ bladum eſſet dicti quondam
Planterij, non probat,qa ſtant ſimul, ꝙ emerit bladum a dicta
Ioannina,& tñ non ſit bladum dicti Planterij,& non ,pbat hoc
eſſe,ꝙ ab hoc contingit abeſſe,c.in pñtia, de prob.l.non hoc,C.
unde legitimi. Imò in dubio pſumitur,ꝙ ſit uenditoris, niſi ap-
pareat de ꝯrio.l.magis. ff.de ſol. Et licèt in depoſitione tandem
uideatur ſe referre ſuæ depoſitioni factæ pro informationibus
10 ſecretis,adhuc non probat, qa in ea depoſitione† aduerſatur ijs,
quæ deponit in ultima . Nam ibi dicit,ſe emiſſe ſalmas decem a
d.Ioanna,hic dicit emiſſe quadraginta. Et licèt iſta non uideat
ꝯrietas repugnans,cum id qđ pluris eſt, utique tanti ſit,l.cũ fur-
ti,ff.de in litem iuran. & regula,in eo. de reg. iur. Tñ in teſte dr̃
ꝯrietas obſtitura pp uariationem,vt ,p Alex.& Mod.in l.j.§.ſi ſti
pulanti,ff. de uer.obl. Itẽ ubi locus relationi eſſet,tñ non ,pbat
ex relatione,ad quam ſit relatio,ꝙ decem ſalmæ,de q̃b. reuelat,
ſint de blado d.Planterij, qa rõ in reuelatione aſſignata non cõ
cludit,nec eſt bona.inquit.n. hic teſtis,ꝙ erant de blado quõdã
Planterij,qa ipſa Ioanna erat in domo eiuſdem Planterij , & re-
11 gebat bona. Iſta rõ † nihil facit,qa ſtant ſimul,ꝙ eſſet in domo,
& regeret,& tñ bladum ,p eam uenditũ nõ eſſet de blado defun
cti mariti.unde huic teſti nulla eſt danda fides, tum.qa dictũ nõ
concludit,d.l.non hoc, tum qa in probando dñio teſtis fidẽ nõ
facit,niſi adducat ſufficientem cãm,ẽt non interrogatus,cũ aga
tur de probando id, qđ non ,pcipit ſenſu corporeo,ſ'm Inn. in c.
cum cauſam,& ibi Fel.col.2.in fi.de teſti. & Bal.in l.cum res,C.
de prob.Pau.de Caſt.& Aret.in l. qui teſtamento, §.fi.ff.de teſti.
Ange.in §.& licèt, colla.7. in Auth.de teſt. Item deponit ſe poſt
mortem emiſſe abſque determinatione temporis. Et ſic põt eſ-
ſe,ꝙ emit poſt tranſactionem , & traditionem, 70. ſalmas fru-
12 menti,factam ipſi Ioannæ per actorem,unde† incerta probatio
non releuat probãtem, d.c.in pñtia. Tertius teſtis ſe refert rela-
tioni factæ corã uicegerenti.Item facit Pet. Queyroti,ſextus te-
ſtis.Item quoque facit Bar. ſeptimus teſtis,de quib.reuelationi
bus non conſtat, ergo &cætera.Et poſito,ꝙ de reuelationib.cõ
ſtaret,nõ tñ eorum depoſitiones fidem facerent,qa teſtis ſe refe
13 rens ad id,qđ dixit†ſine iuro extra iudicium,vel corã arbitro,nõ
,pbat,qa refert ſe ad teſtimonium imperfectũ rõne iuri deficien
tis,uel forma iudicij, ſ'm Sal. in l.fi.C. de teſti. Idem ergo in caſu
iſto,cum reuelationes non ſint teſtimonia , cum non ſint factæ
cum iuro,nec in figura iudicij. Et ita uult Fel.in c.cum in tua,de
teſti. unde non obſt.qđ dixit Bar.in l.eos, ff.de fal.quia loquitur
in teſte,qui refert ſe ad id,qđ dixerat in alio iudicio,& in alia cã.
Matthæus Naui, quartus teſtis,ſe refert depoſitioni factæ corã
eodem notario,uidelicet coram Mondanelli, de qua non con-
ſtat,licèt.n.coram Ioanne Bruneri,ſubſtituto Dalmaſij,pro in-
formationibus ſecretis depoſuerit,non tamẽ reperitur,ꝙ depo-
ſuerit coram Mondanelli,ad quem ſe refert. Et ſi tu uelis intelli
gere,ꝙ ſe referat ad depoſitionem ſecretam factam coram dicto
Bruneti , qđ uerba non admittunt: adhuc rñdetur, ꝙ depoſitio
iſta nullam fidem facit,quia deponit, ꝙ dicta Ioanna poſt obitũ
mariti portauit ad domum ipſius loquentis unum ſaccum ple-
num utenſilibus de domo dicti quondam Planterij ſubiungen
do,ꝙ neſcit qd intus eſſet. Iſte teſtis in hoc nihil concludit,quia
non ponit , quæ nam eſſent utenſilia, quæ erant in dicto ſacco.
14 & ſic† rõne incertitudinis probatio uitiatur,d.c.in pñtia. Et cõ-
ſuluit Alex.conſ.133.col.5.lib.j. Item non deponit,ꝙ utenſilia,
q̃ erant in dicto ſacco,eſſent de bonis dicti quondam Planterij:
& ubi deponeret,fidem non facit,qa non aſſignat rõnem ſuffi-
cientem, ut ſ. ꝯ dictum ſecundi teſtis.Præterea eſt ſingularis,er-
go &c.Ex his patet,ꝙ primus, & ſeptimus teſtes, non ,pbant,mi
nus aũt probãt reliqui ſeptem. Nã octauus dicit,nihil ſcire.No-
nus uidelicet Io.Rigandi,q deponit Ioannam uendidiſſe unam
quadrigatam bladi dicti Planterij, ut ſibi dixit d.Ioanna,eſt ſin-
gularis, quatenus dicit, & d. Ioanna ſibi dixit,ꝙ erat bladum d.
Planterij,& ſic in hoc non facit fidem. item ſingularis eſt in di-
cto , ꝙ ancilla Ioannæ portauerit ad domum Ioannis Naqueti,
certa bona mobilia in uno banaſtono,& licèt ancilla portaſſet,
nihil ad rem facit, niſi probetur de mandato ipſius Ioannæ. Itẽ
ipſemet dicit,ꝙ neſcit cuius eſſent dicta bona mobilia,quæ erat
in banaſtono.Decimus teſtis,Iacob.Iordani,qui deponit uidiſſe
paulo poſt mortem d.Ioannis,ipſam Ioannam onerari facientẽ
unam quadrigam de nocte bladi, & bonis mobilibus d.Ioannis
Planterij,eiſdem rationibus non probat.quib.præcedentes dixi
non probare. Et ulterius non deponit, quòd dicta Ioanna fece-
rit exportari bladum,& bona onerata ſuper quadriga,& ſic de-
15 ponit†imperfectè,ergo non probat,ſ'm gl.in l.Luc.vbi ſcrib.no.
ff.de infa.Bal.in c.j.col.2.ſi de inueſt.inter dom.& uaſſa. lis oria.
Iac.in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de teſtam.Item di
xit,ꝙ uidit de nocte,& eſt octogenarius. Teſtis autem,qui dicit
16 ſe uidiſſe†de nocte,naturaliter reprobatur,niſi addat,ꝙ luna lu
cebat,uel lumen habebat ſ'm Iaſ.poſt Old.& Bal.in l.ſi non ſpe
ciali,col.fi.C.de teſt.¶ Vndecimus Iacobus Manche,ſe refert re
lationi factæ coram domino uicegerente , de qua non conſtat.
¶ Duodecima Catherina Romera , quæ deponit emiſſe unũ pi-
ſtrinum,quod habebat in domo conducta a d. Planterij,nõ pro
bat, quia ſingularis , & quia tractat de ſe , maritum exoneran-
do ab onere obligationis reſtituen.ipſum piſtrinum,qđ reſtitue
re tenebatur uirtute dictæ locationis , & conductionis,d.l.nul-
lus,cum ſimil. ¶ Decimuſtertius teſtis Iammeta Manche,ſe re-
fert relationi factæ coram domino uicegeren. de qua non con
ſtat.Et ſi dicatur, ꝙ uoluit ſe referre depoſitioni factæ ſuper in
formationibus ſecretis, quod non admittitur,quia uerba repu-
gnant,& aliud eſt relatio,quæ ſit ſine iuramento,aliud depoſi-
tio in ſecretis,quæ ſit cum iuro: attamen non probat,quia ne-
ſcit quæ utenſilia eſſent in ſacco,vt ſ.dixi,& firmat Bar.in l.cum
ſeruus,in fi.ff.de cond. & demon. per tex.in l.j.§.ſi ciſta,ff.depo.
Item non dicit,ꝙ dicta utenſilia eſſent quondam Planterij,& ſi
dixiſſet,non eſſet ei credendum, niſi aſſignaſſet bonam,& con-
cludentem rationem,d.c.cum cauſam, ubi Fel.poſt alios.¶ De-
cimuſquartus teſtis,Iammeta Malane,quæ deponit de duob.ve
ſtib.eſt ſingularis,nec aſſignat rõnem,ꝙ dictæ ueſtes eſſent dicti
quondam Planterij, quia ſtant ſimul, ꝙ uiderit eas penes dictũ
quondam Planterij,& tñ eſſent dictæ Ioannę uxoris. l. maritus.
& ibi no. C.de proc.ex q̃bus ſatis conſ.at abſoluendam Ioannã,
qa actor nõ probauit. Sed ponamus eſſe probatum de una qua
drigata bladi,de qua uiſi ſunt deponere ſextus, quintus,nonus,
& decimus,dico, ꝙ ex productis ipſius Ioannæ conſtat de reſtõ
ne non ſolum unius quadrigatæ, ſed ẽt trium. Conſtat.n.longè
ante monitorium eandem cõpenſaſſe uiginti quinque ſalmas
bladi,quas confeſſa fuit habuiſſe de blado d.Planterij,cum debi
to ſeptuaginta ſalmarum per actorem eidem dari promiſſarum
ut conſtat inſtrumentis , ſiue arbitramẽtis,& quietantis in actis
17 exhibitis.Nam qui† compenſauit dr̃ reſtitutionem feciſſe.l.ſi de
bitor.ff.qui poti.in pig.hab.l.uel permutauit.ff.de libera.cauſa.
& dato,ꝙ conſtaret,ipſam uendidiſſe unum piſtrinum,uel plu-
ra alia,id iure facere potuiſſet pro exoluendis legatis piis,& exe
quis faciendis,cum eſſet executrix data , & conſtituta per dictũ
Planterij,ut conſtat ex tenore inſtri teſtamenti inſerti in proceſ
18 ſu.is.n.† qui licentiam habet a teſtatore capiendi bona propria
auctoritate, iure poteſt ea capere,& uendere abſque hæredis li-
centia.l. Titia cum teſtamento,§.Lucius.de leg.2.non igitur po
teſt argui de inobedientia, ꝙ non reuelauerit,& paruerit moni
torio,quia illud intelligitur, imò expreſsè loquitur de detentio
19 nibus,& occupationibus indebitè, non † de uoluntate defun-
cti,ut in c.cum contingat,ubi Pan. not.de off. deleg.Ita iuris eſ-
ſe mihi Franciſco de Ripa Iureconſul.Papienſi uidetur, ſaluo ſa
niori iudicio. Laus Deo.

Reſponſa acutiſsimi I. V. D. Ioan. Fran. Ripen. a S. Nazario, explicit Lib. 5.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Digestum Vetus absolutissima Responsa.

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia recognita, & repurgata, incipiunt fœliciter.

De iure gentium ciuili, siue statutis.

RESPONSVM I.

STatutum Disponens, quòd contra instrumentum nulla admittatur probatio, requisitam nihilominus qualitatem nullo iure reijcit, quominus opponi possit. & quemadmodum exceptio deficientis requisiti semper opponi potest, ita etiam exceptio qualitatis deficientis opponi poterit. Proinde admittenda ueniunt capitula do. Gulielmi patrui honorandissimi, non obstante statuto allegato, & maximè cum secundum ea, quæ proponuntur, in huiusmodi instrumento statutum nullo iure locum sibi uendicare possit.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas a lege, uel statuto requisita, necessariò uenit probanda.*
2 *Exceptio deficientis requisiti semper opponi potest.*
3 *Ad ueritatem copulatiuę, requiritur copulata omnia uera esse.*
4 *Instrumentum confectum super confessione recepti, non dicitur confectum super contractu, nam contractus propriè est ultro citroque obligatorius.*
5 *Statutorum uerba propriè sunt intelligenda.*
6 *Statutum loquens, quòd pro quolibet contractu soluatur gabella, non habet locum in stipulatione pęnali.*
7 *Instrumentum confessionis non habet executionem paratam de iure communi, cum non sit confectum super principali debito, nec ex eo debitor dicitur, sed debitum solum subesse.*
8 *Confessio inter alios facta, alijs non præiudicat.*

Respon. interpreta.

ADmittenda Sunt Capitula D. Gulielmi de Santo Nazario, patrui mei honorandissimi, non obst. statuto allegato, quòd contra instrumentum non admittitur probatio. ¶ Primò, quia statutum requirit, ꝙ in instrumento sit renunciatum probationibus testium, & sic nnn solum requiritur, ꝙ sit instrumentum, sed requiritur, quòd sit instrumentum qualificatum, uidelicet, quòd sit renunciatum probationibus testium. unde succedit trita cō
1 clusio, ꝙ quando lex, † uel statutum, requirit annum cum quali
tate, non sufficit probare annum, nisi probetur etiam qualitas l. Fulcin. §. cum hoc. & §. quod si, ff. quib. ex cau. in poss. eat. & in l. j. §. quod autem. ff. ne quid in flu. pub. Bar. in l. non solum, §. sed uṝ probari. ff. de no. ope. nunc. cum infinitis concordantibus, de quibus per Fely. in c. 2. uersi. restringetur. de rescrip. & in c. licèt causam. & sequen. de proba. & in cap. auditis. de præscrip. ut per Ias. in l. j. §. in eum, ff. ne quis eum, qui. & magis ad proxima in terminis nostris, tenet ita Fely. in c. ex parte, in secunda fallen. quā dicit ad istud statutum. de offic. deleg. allegatur Bald. in l. 3. C. si pend. app. mors interuene. sed in præsenti instrumento non renunciauit do. Gulielmus probationi testium uersus partem aduersam, igitur &c. ¶ Quoties statutum remouet exceptionem propter aliquem actum, semper potest opponi, ꝙ ille actus non
2 interuenit, & sic † exceptio deficientis requisiti. ita Bald. in l. Di-
uus. ff. de testa. mil. ubi dicit, ꝙ si statutum dicit, ꝙ contra instrumentum publicum non possit aliquid opponi, non tamen intelligitur excludere, quin possim opponere, ꝙ ille qui rogatus fuit de instrumento, non erat notarius: & sic, quòd deficiat unū requisitum, uidelicet, ꝙ instrumentum non sit publicum. ¶ Se
3 cundò, quoties simul copulatiue † plura requiruntur a statuto,
nunquam statutum habet locum, nisi omnia interueniant. ita signanter Pan. in c. licet de uitanda. col. 3. de ele. alleg. Barto. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. facit regula l. reos, §. cum tabulis. ff. de duob. reis. & l. si hæredi plures, ff. de cōd. insti. Sed hic renunciatio probationibus testium deficit, igitur &c. ¶ Secundò principaliter dico, ꝙ statutum non loquitur, nec militat in casu isto, quia statutum dicit, ꝙ si aliquibus ꝯ̃ctibus sit probationibus renunciatum per instrumētum, &c. uult. n. istud statutum,
ꝙ instrumentum confectum super aliquo ꝯ̃ctu, sed instrumentum confectum super confessione recepti, non dṝ confectum su
4 per ꝯ̃ctu, quia † ꝯ̃ctus proprie est ultro citroq; obligatorius. l. La
beo. §. ꝯ̃ctum, de uerbo. signi. ubi in specie Bart. dicit, nota, ꝙ in
5 statutis † uerba sunt proprie intelligenda. Propterea decidit Ale
xan. post Bar. in l. siue apud acta. in prin. C. de transac. ꝙ si statutum dicat, ꝙ ꝯ̃ctus mulierum non ualeant sine certa solēnitate, non habet locum tale statutum, qñ mulier facit aliquam liberationem, quia liberatio non est proprie ꝯ̃ctus. cum non sit ultro citroq; obligatoria; ut per istam ēt conclusionē dixit Bal. in l. j. col. 4. C. de iure emph. stipulatio pęnalis non est ꝯ̃ctus. un
6 de statutum † loquens, ꝙ pro quolibet ꝯ̃ctu soluatur gabella, nō
habet locum in stipulatione pœnali. fortius glos. & Bald. in l. ꝯ̃ctus. C. de fide instr. dixerunt, ꝙ donatio, & transactio, proprie non sunt ꝯ̃ctus, quia eius finis non est, ut nascatur ultro citroq; obligatio, licet contingeret, ꝙ obligentur aliqualiter. ¶ Tertiò principaliter dico, dictum statutum nō habere locum, nisi sint talia instrumenta, quæ habent executionem paratam, ut patet
7 in uer. sed debiti executio præcise fiat. † Sed instrumentum al-
legatæ confessionis non habet exequutionem paratam: nō quidem iure communi. l. minor annis vigintiquinq;, cui fideicommissum. ff. de mino. non etiam iure statuti, quia ad hoc, ut instrumentum de iure nostro statutario hēat executionem, oportet, ꝙ ꝑ instrumētum qs sit obligatus, & instrumētum fiat suꝑ debito principali, ita cantat statutum quintū: sed ꝑ instrumētum cōfessionis quis non dicitur debitor sed bene debitum subesse. Probatur, quia ex confessione nulla oritur actio, sed solum probatio resultat. l. Publia. §. fi. ff. de po. Barto. & alij, in l. triticum, ff. de uerb. oblig. cum ergo de obligatione non sit confectum instrumentum, ex quo agi possit executiue, sed solum instrumentum confessionis ad debiti probationem, non debet agi executiue, ergo nec habet locum statutum, ꝙ ꝯ̃ instrumentum, &c. Quartò, quatenus dictum statutum instrumentis confessionis daret etiam priuilegium, ut ꝯ̃ ea probari non possit: debet tamen intelligi, quantum respiciat talis probatio præiudicium illius cui
8 est facta confessio, † non autem respectu illius, cuius interest. l. si
pro te. & ibi in tetminis Bal. C. de dot. promis.

RESPONSVM II.

CVm Legitima parentibus iure positiuo debeatur, dubium non est eandem legitimam iure statutario penitus aboleri posse: nam iura ciuilia contrario ciuili iure perimi, sæpe iudicatum est. Et ideo statutum Montis Barutij matrem iure priuare potuit in totum a successione filij, & legitima, stantibus agnatis, licèt uerba, stantibus agnatis, nonnunquam ex statuentium intentione, nonnunquā ex uerborum statuti interpretatione, filiorum, idest, fratrum, & sororum personas, non egrediantur, adeo ut alij agnati matrem minimè excludant.

SVMMARIVM.

1 *Legitima de iure naturali debita, per Statutum non potest in totum tolli: secus in legitima, de iure positiuo debito.*
2 *Legitima ascendentibus, de iure positiuo debetur.*
3 *Statuta circa successiones facta, sunt seruanda, & strictissime interpretanda.*
4 *Statuta iuris communis correctiua, sunt restringenda, ut quàm minus fieri possit ius commune lædatur.*
5 *Fęmina est finis suæ familiæ, & caput alterius.*
6 *Verba, stantibus agnatis, ex statuentium intentione restringuntur ad agnatos primi gradus.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

REquisitus, An stantibus agnatis ꝑ statutum Mōtis Barutij mater potuerit in totum legitima priuari? Et quia pręstātissimi Domini hincinde allegantes adduxerūt uaria Doctorum consilia, quæ inuicem uıṝ aduersa. Quid ego sentiam, breuibus aperiam. Dico igitur hincinde allegata non esse aduersa, sed diuersa, &

hoc

hoc modo debere concordari, præsertim de legitima debita de
1 scendentibus:& quia legitima† talis est debita de iure naturali, non pōt p statutū tolli in totum, cum succedat in locū alimētorū, ita loqtur Bar. in l. Titio centū, §. Titio genero. ff. de ɔd. & demō. cum alijs alleg. p d. aduocatum, allegantē pro hac parte, & Soc. cons. 5. in prin. & ɔsi. 30. col. 5. lib. j. Rot. decis. 18. in nouis, & alibi sæpe. aut quærit de legitima debita ascendentibus, ut in casu occurrenti, & isto casu pōt legitima in totum tolli, qa legi-
2 tima† ascendentibus debet de iure positiuo, ſm Bald. in l. j. §. ius naturale, ff. de iust. & iu. & istā dicit esse *communem* opi. Pa. de Cast. quem refert Alex. ɔs. 68. vol. 4. & idem fortioribus terminis consuluit Lud. Ro. ɔs. 32. ulsa municipali cōstōne, in ultimo dubio. Non omitto, ꝙ Dec. ɔsi. 19. col. pen, audacter affirmat, ꝙ cōis est opi. q ēt legitima debita filijs possit in totum tolli, & si hoc uerum esset, a fortiori idem ɔcludendum in legitima debita ascendentibus, licēt hoc affirmet, qn statutū nititur ratione. Verū cōsiderato, & bn̄ examinato statuto, visum fuit mihi mentē statuētium non fuisse priuare matrem a legitima, imò nec ēt a luctuosa hereditate filij pp agnatos, ut in puncto tractat. & licēt statu-
3 tum ab intestato priuat matrē, & statuta† maximē circa successiones facta strictissime seruanda sunt, ſm Bal. in c. uni. §. j. uer. quæro, qd de iure Lombard. q feu. da. pos. & Bar. in l. 2. uersi. 24. C. quæ sit long. consu. Cur. cons. 31. col. 4. Attamen in casu primo uř suaderi posse, ꝙ statuentes solum uoluerint priuare matrem a flebili hæreditate filij, extantibus fratribus filij defuncti, & non aliter. Hanc fuisse statuentiū intentionem sic demōstro,
4 statutum hmōi est† correctiuū Senatuscon. Tertulliani, ergo restringendū, ut minus lædat ius cōe, q̄ sit possibile. l. si serui uestri. C. de noxa. c. cum dilectus. de cōsue. minus aūt corrigitur ius cōmune, si dicimus matrem excludi pp fratres defuncti, q̄ per oēs agnatos, ergo &c. Scdō tale statutum est odiosum Inst. ad Tertul. §. j. Ale. ɔsi. 114. col. j. uol. 3. ergo restringendum. regula, odia. de reg. iur. Dicamus ergo, ꝙ debeat restringi, ut solum uoluerit excludere matrem extantibus fratribus defuncti, non ēt extantibus qbuscunque agnatis. Tertiō, pondero statutum in uerbis decisiuis, istud expressē uelle in illis uerbis, & si aliqs, uel aliqua ex dictis filiorum, uel filiarum decesserit, mater nullo modo possit succedere. illud. n. uerbum aliqs, uel aliqua, est partitiuum de pluribus, ut dn̄t Grammatici, & in pulchro casu cōprobat Pan. in cle. j. de prēb. quem refert, & sequtur Fel. in c. in nostra. de resc. Erit ergo sensus, ꝙ si ex pluribus filijs aliqs decesserit, mater nō succedat, & sic extantibus fratribus mater reperitur exclusa, & non aľr. & istud rōni congruit, qa fratres, ēt de iure excludunt matrem ab aliqua parte, auct. defuncto. C. ad Tertul. nunc per statutū excludit in totum. Contrariū aūt, ꝙ censeat exclusa extantibus, qbuscunq; agnatis, ēt in decimo gradu, iniquitati conuenit, ergo ista ultima interpretatio reijcienda. c. erit, aūt lex 4. dist. Quarto considero, ꝙ statutū simpliciter, & gnāliter, nulla expressa cā, excludit matrem, quo casu cū gnāľr excludat, generaliter dēret intelligi, siue extantibus agnatis, siue cognatis, siue non extantib. l. j. §. & gnāľr. ff. de leg. præst. l. de pretio. de pub. ff. sed iste intellectus non cadit, (ut arbitror) in sanum caput, qa sic statuentes, crudeles, & irrationabiles fuisse dicerent, qd non est p̄sumendū, ſm Bal. in l. qd uerō. ff. de leg. & in l. j. C. de sacrosf. eccl. Vn̄ necessariō tale statutū uenit restringendum. Vnde si dicatur restringendū esse, ut uelit excludere matrē fauore agnationis conseruandæ, & extātibus agnatis tm̄, rn̄debo, ꝙ hæc rō cōseruandæ agnationis non exprimit in statuto, & ideo qd nō fuit dictum, non p̄sumitur cogitatum, ſm Bald. in l. uni. §. sin aūt ad deficientis, C. de cad. tol. p illū tex. & si dicat, nulla alia rō pōt assignari, nisi rō conseruandæ agnationis. Rn̄deo, ꝙ nullam posse aliā rōnem assignari non est credendū, ſm Saly. in l. si serui uestri. C. de noxa. & Alex. in l. si ɔstante. in prin. ff. sol. matr. las. in l. j. col. 4. C. de succes. edic. Cur. iuni. cōsi. 81. col. pen. in fi. & ꝙ fauor conseruandæ agnationis nō fuerit, rō statuti sic manifestat. extantibus sororibus defuncti, statutū uult matrem excludi. Ita uult statutum in illis uerbis, aliqs dictorum filiorum, uel filiarū utrum cum fœmina uocat, ratio conseruandæ familię non cō-
5 templatur, qa fœmina† est finis suæ familiæ, & caput alterius. l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de uerb. signifi. cum simil. cum ergo pateat, ꝙ ratio agnationis conseruandæ non est rō motiua statuentium, & sic restringendum statutū, certe necessariō dicendum, ꝙ dēat restringi, ut minus lædat ius cōe, quā sit possibile,
6 & sic ꝙ habeat† locū statutū extantibus fratribus, uel sororibus defuncti, & nō aliter: & eo maxime attento, ꝙ uerba statuti conueniunt. l. 4. §. toties. ff. de dam. infe. l. qd ɔstitutū. ff. de test. mili. solum huic intellectui obstare uiř illa uerba statuti, relictis filio uel filijs, seu filia, uel filiabus, ex quibus uerbis comprehendit, ꝙ si filius, uel filia unica sit, & moriat, ꝙ adhuc mater dicatur exclusa. Huic considerationi, quæ fortiter urget, puto necessariō sic dēre rn̄deri, ꝙ illa disiunctiua, seu filia, dēat resolui in coniunctam, iuxta gl. vulgarem in l. eas causas. ff. de condi. & demon. & sic sensus erit, ꝙ si aliquis moriatur relictis filio, uel filia, uel filiis aut filiabus, mater excludatur, & ꝙ disiunctiua ponatur pro copulatiua, est casus in l. cum qdam, C. de uerb. sign. ubi multa. & per Moder. in l. generaliter, in prin. C. de inst. & subst. ubi fauore filiorum disiunctiua resoluit in coniunctā ad exclusionem substituti: ita ēt fauore matris in casu nostro disiunctiuam resoluēdā esse in coniunctam. & ex his oībus simul iunctis probabiliter concludendum uř, matrem admitti debere exclusis agnatis ultra primum gradum, & sic exceptis fratribus, & sororibus, qui sunt in primo gradu de iure canonico. Laus Deo.

RESPONSVM III.

DEfuncto Nouissimē Carolo Alenconij Duce, & Pertici Comite, quæsitum fuit, an sorores etiam in Ducatu, & Comitatu iure succedāt? Quæstionem mouet lex Regni, qua fœminæ prohibentur succedere in his, quæ regno aliquando unita fuere, etiā si appanagium (vt Gallico verbo vtar) filijs Regum donata proponantur. Nam cum hmōi ab Helia donatæ sint D. Philippo Francorum Regi, & a Diuo Ludouico, Petro eius filio ea lege, si decederet sine liberis, ad hæredem suum, qui regnum possideret, libere reuerterentur, & casus reuersionis euenerit, regno acquisitæ dicebantur. Et cum exinde a Philippo Rege donatæ fuerint Carolo Valesio, cuius successores masculi confessi sæpe fuerunt eas iure appanagij possidere, ad Regem reuersæ putabantur, qđ feudalibus cōstitutionibus comprobari quoque vř. Ego verō ad sorores iure hęreditario pertinere respondi, qa Gallica consuetudine obtentum est, ut etiam in dignitatibus fœminæ succedere possint. Nec huic consuetudini, legem Salicā aduersari existimo, cum non constet eas fuisse aliqn̄ regno vnitas. Donatæ enim fuerunt Philippo Regi, vt illius essent proprium priuatumq; patrimoniū. Et licēt nonnulli ex successoribus Valesij qnque asseruerint hr̄e ius, & priuilegium appanagij, horū tamen assertio veritati quicquam non detrahit, præsertim cum aliud sit Ducatum fuisse traditum in appanagium, aliud Ducibus fuisse concessum appanagij priuilegium. Et vbi de vnione constaret, alienationem quæ in consanguineos Regis, vel in euidentem regni vtilitatem facta proponitur, interdictam minimē puto. ¶ Præterea, cum Andegauensis, Cenomanensis, Carnotensis, tres nobilissimæ dignitates, hæreditario iure communes, titulo diuisionis obuenerint Philippo Regi pulchro, Alenconium aūt, & Perticum Carolo Valesio, interposita euictionis stipulatione, ideo magnanimū Franciscū regē modernum, Philippi successorem, aut exceptione repellendum, aut ad nouā diuisionem cōdemnandū suadent iuris rō, & summa æquitas. Cæterum vbi Ducatus ad Regē ſm legem regni, seu appanagij naturam ptineret, dubitabat an Castra, (quæ Ducum facto Ducatui accessere) sint Regi quoq; adiudicanda: Qđ plerique arbitrabantur, pp vnionis naturā, q vnita ad eandē reducit essentiam. Sed qa apparebāt pecunia Ducum empta, & Ducatui vnita, ut in successores quoscunq; transmitterent, a Ducatu separanda, & sororibus assignanda rn̄di. Deniq; quæsitum fuit, an Ducis hr̄des, interdicto recuperandæ possessionis, ministerio solius cōsuetudinis acquisitæ, rite agant. Bal. (cui communis Doctorū schola astipulatur) interdictum restitutorium, pro ficta ciuilisq; maque possessione, hæredibus non competere docuit. Contra autem Socy. & Dec. acutissimi Interpretes, quorum sententiā nouis, & ut arbitror ueris rationibus sum sequutus.

SVMMARIVM.

1 *Ducatus Alenconij, & Comitatus Pertici, an sint de demanio Regis Frācię. & uide nu. 3. & nu. 9.*
2 *Donatio facta Regi, an censeatur factæ dignitati, an personæ. & uide num. 5. & num 6.*
4 *Vnio, & incorporatio asserta, cum sit quid facti, uenit probanda.*
7 *Dignitas Comitatus unita regno per incorporationē extinguitur, aliàs secus.*
8 *Vnio non præsumitur, nisi probetur.*
10 *Bona eo iure ad substitutum pertinent, quo ab instituto poßidebantur.*
11 *An donatio Alenconij, & cæterorum castrorum, facta à Rege Ludouico Petro secundo, aut tertio genito, censeatur facta tanquam de proprio patrimonio ipsius Ludouici, an tanquam de demanio Regis.*
12 *Actus ad potestatem agentis restringendus est.*
13 *Vnio nihil aliud est, quàm dißipatio, seu alienatio, & uide nu. 37.*
14 *Ducatus Alenconij, & comitatus Pertici, an censeantur donati Comitibus, & Ducibus eorum in appanagium, & quot sunt necessaria, ut proprie dicatur appanagium. nu. 15.*
16 *Vnio, quid sit.*
17 *Poßidens præsumitur ex titulo pręcedenti poßidere.*
18 *Appanagium non ex persona patris, sed liberorum, ipsis liberis competit.*
19 *Hęreditario iure, aut pro legitima relictum iure dominij, spectat ad eum, cui relinquitur, non iure appanagij.*
20 *Verba hæc, sine hęredibus ex suo corpore, comprehendunt tam masculos, quàm fęminas.*
21 *Portionem cohæredibus faciens, eodem iure capit, quo cæteri cohæredes.*
22 *Vna determinatio respiciens plura determinabilia, debet omnia pariformiter determinare.*
23 *Proprium dicitur, in quo alius ius prætendere non potest.*

Diuisio

24 *Diuisio inter liberos, dicitur ultima uoluntas.*
25 *Rex Franciæ dñs appanagij, tenetur subministrare panē descendentib. ex eo.*
26 *Bona per aliquem possessa, propria fuisse præsumuntur.*
27 *Princeps non presumitur tenere quicquam in præiudicium sui regni.*
28 *An uerba enunciatiua prolata a Principe, uel a Rege, plene probentur.*
29 *Traditione sequuta, transfertur dominium, uel usucapiendi conditio.*
30 *Rex Franciscus, hæres dicti Philippi, factum ipsius Phillippi improbare nequit.*
31 *Verba hæc, & habentibus causam ab eis, admittunt quemlibet successorem, etiam particularem.*
32 *Verba hæc, tanquam insolidum heredibus, ostendunt saltem feuda esse hereditaria secundum quid.*
33 *Verba hæc, & habentibus causam ab eis, ostendunt feuda esse hereditaria simpliciter.*
34 *Reseruatio solius superioritatis, arguit nullum aliud ius Regi competere.*
35 *Comitatus unus, & idem, non debet diuerso iure censeri.*
36 *Vnio facta in fauorem, non debet in odium interpretari.*
38 *Appanagium non est transmissibile, neque cessibile.*
39 *Assertio erronea non debet nocere Ducibus, tractantibus de damno euitando. & nu. 40.*
41 *Verba, & alijs priuilegijs, quid importent.*
42 *Inducta ad unum effectum, non debent operari contrarium.*
43 *Ius speciale, non tollit beneficium iuris communis.*
44 *Priuilegium non est ita interpretandum, quòd tollat beneficia competentia priuilegiato.*
45 *Electione arbitrorum, non uidetur recessum a iudice ordinario.*
46 *Possidere rem ex duabus causis, non est nouum.*
47 *Ordinarium, uel extraordinarium remedium, non facit cessare alterum, quod pinguius, & salubrius est.*
48 *Ad feudi successionem fœmina venire potest.*
49 *Dignitates de demanio, & appanagio Regis, per Reges an alienari potuerint.*
50 *Ducatus Alenconij, & Comitatus Pertici a principio erant de Ducatu Normaniæ.*
51 *Intellectus ad legem Salicam.*
52 *Alienatio omnium, quæ spectant ad Regnum, est Regibus interdicta.*
53 *Iurisdictiones supremæ, sunt sacrum sacrorum.*
54 *Actus per easdem causas dissoluitur, quibus contrahitur.*
55 *Exceptio eundem agentem repellit, quem de euictione tenet actio.*
56 *Coheres an teneatur coheredi de euictione, si bona feudalia, uel appanagia ad dominum reuertantur, & quid si eo casu fuerit stipulatum.*
57 *Alienationes factas per Reges hic personis, quæ non sunt de genere, lex Salica non comprehendit.*
58 *Castra unita Ducatui Alenconij, & Comitatui Pertici, an assumpserint naturam appanagij. & nu. 59.*
60 *Contrahere prohibitus sine consensu curatoris, uel propinquioris, non censetur prohibitus contrahere, & alienare in sui utilitatem.*
61 *Diuisio, similis est permutationi.*
62 *Fœminæ illustres, an possint de iure succedere in dignitatibus feudalibus. & num. 63.*
64 *Expressum facit cessare tacitum.*
65 *Vnionis natura est, ut unita reducat ad unam essentiam.*
66 *Vnio alteri accessoria, assumit naturam rei principalis, cui annectitur.*
67 *Vniri potest una res alteri, ita ut utraque retineat sua priuilegia.*
68 *Acquisitum ex re usufructuarij, seu appanagij, non ad proprietarium, sed ad ipsum fructuarium pertinere dixit Iulianus.*
69 *Fœminæ in feudis, regulariter non succedunt.*
70 *Feudales constitutiones in regno Franciæ sunt abrogatæ.*
71 *Consuetudo præscripta, pro lege recipienda est.*
72 *Consuetudo ualet, quòd fœminæ succedant in feudis.*
73 *Exceptiones feudi, & appanagij, an obstent agenti interdicto adipiscendæ.*
74 *Fœminæ succedere possunt in feudis, & quæ traxerunt originem a fœmina.*
75 *Consuetudine stante, quòd possessio defuncti continuetur in heredem, an competat heredi interdictum recipiendæ.*
76 *Fœminæ etiam de iure succedunt in feudis pecunia comparatis.*
77 *Feuda remuneratoria transeunt ad fœminas.*
78 *Feudorum relatio ad stipitem facienda est.*
79 *Possess. acquisita iuris, seu consuetudinis ministerio uera est, & non ficta.*
80 *Possessio ciuilissima, in quo differat a ciuili.*
81 *Dispositio ficta, in nullo differt a uera in his, quæ sunt iuris.*
82 *Lex fingit actum corporeum, continuatum per heredem.*
83 *Interdictum recuperandæ, competit pro recuperanda uera possess. ex actu ficto resultante.*
84 *Possidentes clam debent succumbere in interdicto uti possidetis.*
85 *Exceptio proprietatis, admittitur in interdicto retinendæ.*

Respon. interpreta.

PRO Resolutione q̃onis ꝓposite, sex sunt principalr̃ discutienda. Primũ, an Ducatus Alẽconij, & comitatus Pertici (de q̃bus principalr̃ ꝯtẽdit) sint de demanio regio, qđ lege regni) q̃ Salica dr̃) in fœminas transferri ꝓhibet. Scđm, an sint de appanagio, in quo fœminæ non succedũt. Tertiũ, posito, ꝙ sint de appanagio, an potuerint alienari p̃ Reges: Quartũ, an castra unita eisdẽ, assumpserint naturã appanagij. Quintũ, ubi nõ sint de Demanio, nec de appanagio, an fœminæ de iure in his possint succedere? Sextũ, an ꝯ illustrissimas sorores defuncti Caroli, agẽtes iudicio adipiscendæ, uel recuperandæ possessi. obstet exceptio ꝓprietatis, & appanagij. In quorũ resolutiõibus ea utar breuitate, ut nec aliqđ ꝑtermisisse, nec obscuritatẽ uidear affectasse. Circa primũ uideret p̃ria ꝯsiderõne
1 ddm, ꝙ sint de Demanio, †ex plurib. Priò ex istro donõnis, p̃ Heliã sororẽ, & hr̃dẽ Roberti, Comitis Alẽconij, Philippo Frãcorũ Regi his uerbis factæ. Damus, & ꝯcedim⁹ dño nr̃o Philippo, illustri Frãcorũ Regi, & eius hr̃dibus in ꝑpetuũ, Alẽtiũ, & Alẽcenẽ
2 siũ, & c. Ecce, ꝙ donõ†fuit facta Regi, & sic dignitati, & non ꝑsonæ. Ergo Alẽtiũ, & cætera donata, fuerũt regno acq̃sita. l. qđ Principi. ff. de le. 2. l. annua. §. Attica. ff. de ann. leg. Nec ur̃ referre, ꝙ antepositũ sit nomẽ ꝓpriũ, cũ non fuerit antepositũ simpl̃r, sed cũ qualitate denotãte dignitatẽ, & dñiũ, ut sonãt illa verba, dño nr̃o, ꝓcedẽtia nomẽ ꝓpriũ. l. si cõis seruus ita stipulet. ff. de stip. seruo. Scđò, ex instr̃o donõnis factæ p̃ S. Ludouicũ Frãcorũ Regẽ Petro filio suo, cui ita substituit: Qđ si fortè ꝯtingeret eũdẽ filiũ nr̃m, uel hr̃des suos, sine hr̃de ex suo corpore ꝓcreatis decedere, ꝑdicta oĩa ad hr̃dẽ, seu successorẽ nr̃m (q̃cũq; ꝓ parte regnũ Franciæ tenuerit) libere reuertant. Cui substõni locus fuit, q̃a Petrus sine liberis mortuus est. Ergo seq̃t, ꝙ ad Reges regnum tenẽtes fuerint deuoluta. l. ex facto. §. fi. ad Treb. l. filiusfamilias. §. cũ qs. ff. de le. j. Præmissis nõ obstãtib. rñdeo hos Ducatũ, & Comita-
3 tũ, eẽ dignitates a regno†penitus separatas. Quia ex tenore donõnis factę p̃ Heliã Philippo Regi, ꝯstat, ꝙ añ dictã donõnẽ nõ erãt de demanio. Vñ ꝓcurator regius, q̃ modo dicit has dignitates Philippo donatas fuisse regno unitas, & acq̃sitas, ipse ꝓbare
4 dẽt, l. ei, q. ff. de ꝓba. l. actor. C. eo. Et ꝙ unio, †& incorporatio ꝓbãda sit ab eo, q̃ eã allegat, ꝓbat in l. si uacãtia. ibi, fide ꝯstiterit C. de bon. uac. lib. x. Et rõne ẽt ostẽdit. Nã incorporõ, est qđ facti, qđ nõ ꝑsumit, nisi ꝓbet. l. in bello. §. factæ. ff. de cap. & postli. re. c. j. de ꝯst. li. 6. Solũ supest demõstrare, ꝙ ex ꝓductionibus allegatis p̃ ꝓcuratorẽ regiũ, nõ ꝓbat aliqua unio, siue incorporõ. Nõ qdẽ ꝓbat ex instr̃o ꝑmissæ donõnis factæ p̃ Heliã Regi Philippo imò ex ipsius lectura apparet, ꝙ nõ sũt de demanio. Et p̃ clariori demõstrõne ꝑmittẽdũ est, ꝙ Reges Frãciæ, q̃ in regno suo dñr Imꝑatores. c. uenerabilẽ, q̃ filij sint legi. hñt duplex ꝑimoniũ, sicut Imꝑator. Vnũ priuatũ, & ꝓpriũ, alterũ imperiale, siue regiũ l. 2. §. hoc ĩterdictũ. ff. ne qđ in lo. pub. l. bñ a Zenone, C. de quad. ꝑscr. Quo sic ꝑmisso, rñdeo, ꝙ Helia donauit has dignitates Phi-
5 lippo Regi, ut illi essent ꝓpriũ ac priuatũ ꝑimoniũ, ꝙ ex pluribus iustificat. Primò, q̃a donauit Philippo, †ut Philippo, & priuatæ ꝑsonæ, nõ aũt regiæ dignitati, neq; regno. Qđ ex eo patet, q̃a prius fuit expressũ nomẽ ꝓpriũ, q̃ nomẽ dignitatis, quo casu donatio credit facta cõtẽplatione ꝑsonæ, non aũt dignitatis, d. l. si cõis seruus, & c. q̃m Abbas de off. dele. Nec illa uerba, dño nr̃o, q̃ ꝓcedũt ꝓpriũ nomẽ, referri pñt ad dñiũ, respectu regni, neq; ẽt ad regiã dignitatẽ, cũ ꝑsupponat, ꝙ Helia Comitissa Alẽconij nõ esset tp̃e dictæ donõnis subdita Regi Franciæ, iõ talia uerba honoris, aut amicitię, vel affinitatis gr̃a, ꝓ lata ĩtelligunt. Quo casu donõ cẽset facta ꝑsonæ, & nõ dignitati, ẽt si solũ nomẽ dignitatis fuisset expsũ, c. requisisti. de test. c. Põtifices. 12. q. 3. & no. per gl. in c. scđo. de test. li. 6. & p̃ Bar. ĩ l. ciuib. ff. de reb. dub. & p̃ Pan. ꝯl. 93. in q̃õ. li. 2. Scđò, q̃a ꝑdicti Comitatus fuerũt p̃ Heliã donati Philippo Regi, & eius hr̃dibus in ꝑpetuũ, ergo nõ fuerunt do-
6 nati regiæ dignitati, †neq; regno, qđ nunq̃ morit, & ꝑñr nõ põt hr̃dẽ hr̃e. c. si gratiosè. de rescri. li. 6. l. ꝓponebat. ff. de iud. alioq̃n si dignitati, non aũt ꝑsonæ donasset, frustra de hr̃dibus mẽtionẽ fecisset, qđ nõ est ddm. l. si q̃n. ff. de leg. j. c. si Papa. de priuil. lib. 6. Tertiò, q̃a Helia donõnẽ fecit, ea lege, ut quatuor parochiæ, & nõnulla alia Castra essent de dñio Alẽconij, qđ stare nõ posset, si uoluisset Alẽconiũ donare, & unire regno. Quia p̃ incorpora-
7 tionẽ dignitas Comitatus † unita regno, abolita, & extĩcta remãsisset. l. in rẽ. §. si qs rei suæ. ff. de rerũ d. & §. illud tñ. in arg. in Authẽ. ut iud. sine quoquo suffra. coll. 2. Et firmat Rota deci. 370. in antiq̃s. & tradit p̃ Fel. in c. nr̃a. in 33. corolla. de rescr. Vñ cum ex hoc cognoscat intẽtio Heliæ donãtis, ꝙ noluit Comitatũ Alẽco. acq̃ri regno, nõ refert, utrũ nomẽ dignitatis fuerit añpositũ, uel dũtaxat expressũ, cũ ex seq̃ẽtib. declarent ꝓcedẽtia, l. q̃ filiabus. & l. si seruus pluriũ, §. fi. de leg. j. & ita firmãt Pan. & alij, in d. c. q̃m Abbas. Cæterũ, nõ seq̃t, facta fuit donõ Regi, ergo res donatæ sunt de regno, qđ suis finib. distinguitur, sm̃ Bal. in c. j. §. ꝑterea Ducatus, uer. Sed qđ fit. Marchionib. de ꝓhibi. feud. alie. p̃ Fed. ubi dicit, ꝙ nõ seq̃t, ꝙ res donatæ Marchionib. sint de Mar-
8 chia, nisi unitæ fuerint Marchiæ. Quæ unio nõ ꝑsumit, †nisi ꝓbetur, ut s. ꝓbatũ fuit. Insup, & si ꝯstaret, ꝙ aliq̃n fuerint de Dema-
9 nio, tñ ex quo annis supra trecẽtũ steterũt sub ꝑsalib. †dñis, desiissent esse de Demanio, ẽt in ꝑiudicium fisci regni, sm̃ And. de Iser. in d. §. ꝑterea. uer. nec dñs. col. 3. ubi ẽt dicit, ꝙ onus ꝓbandi, ꝙ sint de Demanio, incũbit ꝓcuratori regio, q̃n possessio est penes aliũ, ut in casu nr̃o, & dicã in ultimo dubio. Ex q̃b. oĩb. facio hãc cõclusionẽ, ꝙ Comitatus Alẽconij, q̃ prius erat de Ducatu Normaniæ, ꝑuenit tit. lucratiuo ad Philippũ Regẽ Frãciæ, non uti Regẽ, sed vti priuatã ꝑsonã. Qua ꝯclusione stãte, sic, ut supra, ꝯprobata, seq̃t clara solo ad aliud argm̃ ꝓcuratoris regij, fundatum

tũ sup substõne facta Petro, filio S. Ludouici. Nã purificata cõ-
dõne substõnis Alẽconiũ, & cætera bona substõni subiecta, re-
10 uersa fuerunt ad hr̃des Regis Ludouici eo† iure, quo prius p ip
sum substituẽtẽ possidebant. Sed prius possidebant tanq̃ priua-
tum p̃rimonium, ut probatum fuit ergo tanquam priuatum pa
trimonium reuersa sũt ad successores. Et q̃ ita sit, patet ex mul-
tis. Primò, ex natura substõnis, q̃ in deficiẽtis locũ substitutum
ponit. l. unica. §. sin aũt ad deficiẽtis. C. de cad. tol. Ad Petrũ aũt
qui decessit sine liberis, & sic q̃ deficit, bona spectabãt tanq̃ pro
priũ, & priuatũ p̃rimoniũ. ergo ẽt eo. iure spectabũt ad substitu
tos, ar. l. si eũ, §. q̃ iniuriarũ, ff. si qs cau. c. ecclesia, ut lite pen. Se-
cundò, ex natura illius uerbi reuertunt, quo res reponit in anti
quũ statũ, antiquũq; dñium. l. si totas. C. de ino. don. l. si unquã.
C. de reuo. don. Tertiò, q̃a qualitas adiecta donõni factæ Petro,
intelligitur repetita in substõne eidẽ facta. l. j. C. de imp. & aliis
subst. Et prima uoluntas trahit se ad scdam. l. si mihi & tibi. §. fi.
ff. de leg. j. sed diuus Lud. donauit Alẽconiũ, & cætera castra Pe
tro, ac si eẽnt de ꝑprio, ac priuato p̃rimonio ipsius Regis, ut sta
tim probabo ergo necessariò seq̃t, q̃ uocauerit substitutos ad di
cta bona, tanq̃ ad ꝑpriũ p̃rimoniũ ipsius substituẽtis. Quòd aũt
d. Ludo. p̃dicta donauerit Petro, tanq̃ essent de ꝑprio p̃rimonio
11 & non de Demanio, ꝓbo plurib. rõnibus. † Primò, q̃a donauit, &
assignauit, ꝑ portione ipsius Petri, ut sonant uerba donationis.
In demanio aũt Petrus scdo, seu tertio genitus nullã hẽbat por
tionẽ, lege Salica ita disponente, ut c. licet. de uoto. Ergo dica-
mus, q̃ donauerit ꝑ portione proprij, & priuati p̃rimonij, ĩ qua
habebat portionẽ. Scdò, q̃a p̃dicta donauit, & cõcessit Petro in
feudũ ligiũ, qđ de sui natura trãsit ẽt ad feminas, ut dicã ĩ. in ter
tio principali dubio. Ergo dđm, q̃ donauerit tanq̃ essent ꝑpria,
& p̃rimonialia bona, nõ aũt tãquã essent propria de Demanio,
12 qđ in feudũ ligiũ cõcedi nõ põt, † q̃a actus ad ꝑtãtẽ agẽtis restrĩ
gẽdus est, & adaptãdus. l. Lucius. ff. ad munic. cum agens præsu
matur uelle facere actũ ualidum. l. 3. ff. de test. mil. Et ea semp in
terpretatio capienda est, q̃ facit actũ ualere. l. quoties. ff. de reb.
dub. l. quoties dubia. ff. de reg. iur. Tertiò, q̃a dicta bona donata
uoluit teneri, & possideri p Petrũ, prout tenebant, & possidebã
tur p ipsum Ludo. Sed p ipsum Ludouicũ tenebant, & posside-
bantur, ut priuatum patrimoniũ ergo &c. Ex q̃b. apparet, q̃ no
luit p̃dicta concedere Petro in appanagiũ, q̃ filijs scdò genitis
solet p leges assignari loco alimentorũ, iuxta tradita p Io. And.
Pan. & alios in d. c. licet. q̃a constat, q̃ concessit in feudum ligiũ
qđ constat longe differre ab appanagio. Et q̃a si dedisset in ap-
panagiũ, frustratoriè fuisset substõ facta sub cõdõne, si sine libe
ris, cum appanagium non transeat ad alios, q̃ ad liberos mascu-
los, ut præsupponitur in themate. Et probat, q̃a quæ ad utendũ
fruendumq; donant, ad hæredes non transmittunt. l. donatio-
nes. §. spẽs. & ibi notat. ff. de dona. §. finitur. Inst. de usufru. l. anti
quitas. C. eo. Nec p̃missis obstant illa uerba, ad hr̃des, & successo
res meos, q̃ regnum Franciæ tenuerint, quæ uñr innuere, q̃ sub
stitutio fuerit facta cõtẽplatione regni, q̃a talia uerba fuerunt
adiecta ad excludendos cohr̃des ꝑprij p̃rimonij, qui non essent
Reges. Et ad excludẽdos cohr̃des ꝑprij p̃rimonij, qui ꝑ tpe Re-
ges essent uano, & nudo nomine, qui reges nullatenenses nomi
nãtur, ut de Epis nudo nomine dixit Bal. in l. unica, C. de nu. iu.
Quiritum tol. Non aũt adiecta fuerunt, ut oñderet se uelle sub-
stituere Regem, q̃ nõ esset cohr̃s proprij pri. Et q̃ ita sit, ꝓbat ex
illo, relatiuo q̃ regnũ Franciæ tenuerint, posito sine copula, cu-
ius natura est restringere suũ antecedẽs, salua, & retenta qualita
te ipsius ãntis. l. cunctos populos, quos clemẽtiæ nr̃æ regit impe
riũ, &c. C. de sũ. Tri. & fide cat. l. ea tñ adiectio. ff. de le. 3. Sẽsus er
go fuit, substituere illũ solũ hr̃dem ꝑprij p̃rimonij, q̃ ẽt esset suc
cessor in regno, nõ aũt substituere oẽs cohr̃des ꝑprij p̃rimonij.
Et pro isto sensu non solũ seruiũt uerba, & fundamẽta de q̃b. su
pra, sed ẽt rõ naturalis. Quia nemo ꝑsumit uelle dissipare ꝑpriũ
l. cũ de indebito. ff. de ꝓb. ergo nõ est ꝑsumẽdũ, q̃ voluerit substi
13 tuere regẽ, ut regẽ, & bona ꝑpriè uenire regno. Quia unio† nihil
aliud est, q̃ dissipatio. c. tua, de his q̃ fiũt a p̃l. cl. si una. de re. ec. nõ
ali. & tradit p Ge. ꝯsi. 87. col. j. Ex q̃b. patet resolõ primi dubij. Ve
nio nũc ad t̃m. An ex deductis, & ꝑductis ꝯstet, q̃ p̃dicti Comi-
14 tatus fuerint dati Comitibus de Alenconio, & Pertici in† appa
nagium? Et, ut punctus intelligatur, ego nomino appanagium
illud, qđ relinquitur, uel datur a Regib. Frãciæ, filijs scdo, & ter
tio genitis, q̃ non succedunt in regno, ut no. in d. c. licet. de uo-
to. Quo ꝑsupposito, ur̃ q̃ p̃dictę dignitates Alẽço. & Pertici sint
de appanagio. Primò, q̃a a diuo Ludo. Rege donatæ fuerunt Pe
tro, & deinde reuersæ ad Reges, donatæ fuerunt a Philippo Re-
ge Carolo Valesio eius filio, a quo origine traxit Carolus nouis
simè defunctus, de cuius successione nũc agit. Ergo erũt de ap-
panagio, si uerũ sit, q̃ id dicat appanagiũ, qđ a Regib. eorũ filiis
scdo, uel tertiò genitis relinqtur, uel donatur. Scdo, q̃a ex instro
electionis Comitatus Alenconij, in Ducatum apparet, q̃ duces
Alenconij, tenent dictum Ducatum a Regibus Franciæ, in pa-
ria seu paritate. Ex quo ur̃, q̃ sit de appanagio, & de demanio, si
cut Regnũ, alioquin non esset aliqua paritas inter eos. l. apud
eum. ff. de manumiss. & de notis feudorum. §. notandũ. Tertiò,
q̃ sint de appanagio, constat ex propria confessione ipsorũ Co-
mitum, quæ est omnium probationum superlatiua. l. gñaliter.
C. de non nu. pec. c. per tuas. de prob. Nam in eorum uarijs sup-
plicationibus asseruerunt, se prædictas dignitates tenere in ap-
panagiũ regale. Supplicãtes aũt censent fateri oĩa in precibus
narrata, uera esse, l. cum precum. de libe. cã. l. cõdõni. C. de insti.
& subst, sub cõdi. fact. & ibi Mod. & tradit ꝑ Io. And. c. cum in po
sitionibus, de iur. iu. l. 6. & per Pan. in c. examinata. de iudi. ¶ Sed
his, & similibus non attentis respondeo, prędictas dignitates nõ
15 fuisse, nec esse† appanagiũ. Et pro clariori resolutione pręmitto
16 q̃ ad hoc, ut propriè dicatur appanagium, † plura sunt necessa-
ria. Primum, q̃ sit datum, uel relictum a Regibus filijs posterio. q̃
nõ p̃nt in regno succedere. Scdm, q̃ datum, uel donatum sit de
ꝑtinentib. ad regnum. Tertium, q̃ datum, uel donatum sit pro
pane quotidiano, & sic pro usu, & alimentis, ut sonat ipsum uer
bũ, & tradit ꝑ Ioã. And. & Pan. & alios in d. c. licẽt, de uoto. Hoc
sic præmisso, demonstro has dignitates non esse appanagiũ, q̃a
deficiunt requisita necessaria ad appanagium. deficit enim t̃m
requisitum, q̃a non sunt de regno, nec de pertinentib. ad regnũ
ut abundè ostensum fuit in præcedenti dubio. Deficit etiam ter
rium, q̃a non fuerunt cõcessæ pro usu, & alimentis, sed iure do-
minij, ut ex quam plurimis documentis apparet. Et incipiẽdo a
Carolo Valesio primo Comite, a quo originem duxerunt cęteri
Comites Alenconij, progenitores defuncti Caroli, & dñarũ so-
rorum agentium, apparet publico instrõ, q̃ eidem Carolo Vale
sio relictæ fuerunt a Philippo Rege eius p̃re, iure proprio, & iu
re dñij, non in appanagium, decem mille libræ annui redditus
in terris, computato ualore Comitatus Valesij. Pro quibus qui
dem x. millibus, libris seu illarum supplemento habuit Comita
tum Alenconij a Philippo pulchro eius fratre Rege, & cohære
de Philippi communis patris. Et si dicatur, q̃ ex instrõ prædicto
non apparet, q̃ Comitatus Alenconij fuerit assignatus præfato
Carolo Valesio pro supplemento dictarum x. millium librarum
annui redditus: rñdetur satis ꝯstare ex eo, q̃ apparet ꝑ instrm di
uisionis, quam idem Carolus fecit inter eius liberos de consen-
su, & beneplacito Regis Philippi Pulchri eius fratris, ipsum fuis
se Comitem Alenconij, & possedisse Comitatum. Quoties enim
præcedit titulus ad rem, & postea habens titulum reperitur te-
17 nere, & possidere, ꝑsumitur ex illo titulo† præcedẽti possidere. l.
2. & ibi Bar. C. de acq. pos. & est gl. ord. in l. quædam mulier, quã
ibi no. Bar. & alij, ff. de rei uend. & Ang. cons. 161. uiso puncto. &
Lud. Rom. cõs. 228. pro plena discussione. col. 2. Et si instetur, q̃
ex instrumento assignationis dictarum librarum decem milliũ
annui redditus in terris, non constaret, q̃ terræ fuerint assigna-
tæ iure dñij, magis q̃ iure appanagij. respondetur satis constare,
q̃ non fuerunt assignatæ iure appanagij ex eo, q̃ fuerunt sibi as
signatę pro portione, & oĩ, & toto eo, qđ hr̃e poterat, & debebat
in bonis, & hereditate Philippi Regis, eius patris. Pondero, q̃ pa
ter assignat filio secundo genito pro portione spectante in bo-
nis suis, quod intelligendum est in bonis suis priuatis, & nõ in re
gno, cuius nulla portio spectat filiis posteriorib. d. c. licẽt, & ibi
notatur. Itẽ pondero, q̃ assignatio facta fuerit pro iure hęredita
rio, & pro portione ipsi Carolo spectante, post decessum patris,
18 & sic ltĩa. † Id autem, qđ iure hęreditario, uel pro ltĩa datur, iure
dñij spectat ad eum, cui relinquit, non autem iure appanagij, l.
his uerbis. ff. de hæred. inst. l. scimus. §. repletionem. C. de inoff. te
sta. Itẽ pondero, q̃ dictæ terræ redditus decem millium librarũ
fuerunt relictæ Carolo, & eius hæredibus ex suo corpore descẽ
dentib. nõ ergo iure appanagij, qđ ad hæredes non põt transmit
ti, cùm ad utendum fruendũq; tñ concedatur, l. antiquitas, C.
de usufr. & licẽt liberi masculi uideatur p̃ri succedere in ipso ap
panagio, tñ non dñr hæredes p̃ris in ipso appanagio, cum aliud
sit appanagium p̃ris, aliud liberorum. l. stipulatio ista, §. si q̃s ita,
ff. de uerb. obl. & l. repeti. ff. quib. mod. ususfructus amit. Prætere-
19 rea, liberi masculi capiunt appanagium† iure suo, & non ex ꝑso
na p̃ris, neque ut hęredes, cum eadẽ rõne, qua Rex tenetur fra-
tribus ꝓuidere de appanagio pro alimentis, eadem rõne teneat
filijs fratrum, l. si quis a liberis, §. item rescripserunt. aliàs rescrip
tum est, ff. de liber. agn. Item pondero substitutionem factam di
cto Carolo, si decederet sine hæredibus ex suo corpore, quæ fuis
set superflua, si donatio, & assignatio esset eidem facta pro appa
nagio, qđ absque substõne reuertitur ad Regem, casu quo ha-
bens appanagium moriatur sine liberis masculis. Non est aũt di
cendum, q̃ p̃r Philippus frustratoriè substituerit, d. l. si q̃n. ff. de
leg. j. cum solitis concor. Itẽ pondero, q̃ Philippus pater voluit
substitutioni locum esse, si Carolus decederet cum filia hærede
20 Illa. n. uerba, sine hæredibus† ex suo corpore, cõprehendunt tã.
fœminas, quã masculos, l. ex facto, §. si. ff. ad Treb. l. j. & ibi no ta-
tur, C. de cond. inser. Nec obstat, si dicatur, q̃ uerbum, sine hære-
dibus ex suo corpore, ex natura appanagij, debet intelligi de ma
sculis duntaxat, ac ẽt ex natura rerum feudaliũ, c. j. & ibi Bal. de
succes. feu. c. j. quemadmodum feu. ad filiam perti. q̃a rñdetur du
pliciter. Primò, q̃ frustra allegatur natura appanagij, ꝑ intelligẽ
tia

tia illorum uerborũ,sine hæredibus,nisi prius probetur, ꝙ istud sit appanagium.nam hoc est id,de quo disputatur,vnde pro fundamento frustra allegatur. Scdò rñdetur, ꝙ hmõi substõ non potest intellectum recipere ab ipso appanagio,cum eius natura nullam recipiat substõnem, ut s̃.probatum fuit. Ad naturã rerum feudalium rñdeo in penultimo dubio. ¶ Scdò,ꝙ non fuerint cõcessæ prædictæ dignitates Comitibus Alenconij, & Pertici iure appanagij,apparet ex instrumento diuisionis,ꝙ inter liberos suos fecit præfatus Comes Carolus Valesius. Ex instrumẽto (inquam) primæ diuisionis Comitatus Alenconij,fuit assignatus pro portione hæreditaria filijs mascu lis nasciturus ex ipso, & Matilda tertia uxore,una cum qbusdam alijs castris,quę omnia uoluit permanere propria hæreditaria ipsorum nasciturorum. Pondero prædictum Comitatum relictum fuisse pro portione hæreditaria,ergo iure ꝓprio,& nõ in appanagium. Nã q portio
21 nem facit cohæredibus,† eodem iure capit,quo cæteri cohæredes,l.unica.C.qñ non peten.par. & l.si duob. in principio, & §. fi.& l.huiusmodi, §.si Titio,ff.de leg.j.& sic uocati ad Comitatũ Alenconij,& cætera castra,pro sua portione hæreditaria dñr uocati iure dominij,& iure proprio,sicut uocati fuerunt cęteri cohæredes ad reliqua bona patrimonialia, quæ cõstat non esse appanagium. Item pondero, ꝙ filij nascituri vocati fuerunt ad dictum Comitatum Alenconij,& ad nonnulla alia bona,præsertim ad redditum templi Parisiensis pro sua portione hæreditaria:ergo eodem iure uocati sunt ad Comitatum,quo vocati fuerunt ad dictum redditum,qa vna determinatio respiciens plura
22 determinabilia,†debet omnia pariformiter determinare, l.iam hoc iure,ff.de vulg.& pup.l. quamuis,C.de impub. Constat aũt, ꝙ ad dictum redditum,&pleraq; alia castra, uocati fuerunt iure hæreditario,& proprio,non aũt iure appanagij,ergo eodem iure uocati censentur ad dictum Comitatum. Itẽ pondero illa verba, permanebunt propria hæreditaria,ergo non in appanagium qđ non potest dici proprium, neque hæreditarium, cum ad usũ duntaxat concedatur,salua proprietate, Regi,& coronæ. Id.n.ꝓ
23 prium† dr̃, in quo alius ius p̃tendere non potest, Inst.de pat.pot. §.j. Et id proprium est,qđ iure dñij, & iure proprietatis debetur, non autem iure appanagij, & usufructus,l. si procurator,ff.de acqui.rer.do.& l.si fructuarius proprietatem, ff. usufr.quemadmodum caue. Itẽ pondero,ꝙ Carolus Valesius,primus Comes, iure instõnis,& ultimæ uoluntatis disposuit de dicto Comitatu,
24 nam illa diuisio facta† inter liberos,dicitur ultima uoluntas,l.fi. C.fam. ercisc.notatur in l.licet.C.de pact.de quo uerisimiliter nõ disposuisset, si fuisset sibi concessus in appanagium nõ transmissibile ad hæredes,uti ueros hæredes,per ea,quæ s̃.dixi.Item pondero in dicta diuisione filij iam nati,s. Philippus,& Carolus,patre requirente renunciarunt omni iuri sibiipsis competenti, & competituro in dicto Comitatu ratione successionis, & legitimæ portionis. Ex hoc elicio,ꝙ Carolus pater non tenebat, neq; possidebat dictum Comitatum iure appanagij,quia in appanagio filij non habent aliquam legitimam, neque ius succedendi patri,ut declarat Pan. in d. c. licet. Sed totum ius metiuntur ex persona propria, cum Rex Franciæ, dominus appanagij,teneat
25 †subministrare panem descendentibus ex eo,& fratribus,fratrũque filijs,l.si quis a liberis.§.j.& §.item rescripserũt,aliàs rescriptum est,ff.de lib.agn. quæ iura licèt loquantur in fratribus,tñ extendenda sunt ad filios fratrum, s̃m Ioannem Crotum in l.filius familias,§.Diui,col.x.ff.de leg.j.possem ponderare plura alia verba posita in dicta prima diuisione,sed quia fere omnia ponderabuntur in alijs diuisionibus,iõ reseruo ibi dicendum. Ex instrõ quoque secundæ diuisionis factæ ꝑ dictum Carolum apparet,ꝙ Comitatus Alenconij,& Pertici,non sunt appanagium,rationibus,& ponderationibus,quibus s̃.Et ẽt quia substituit Ludouico,cui reliquerat Comitatum Alenconij, & Pertici,si sine liberis decederet, Phil.& Carolum,ipsius Ludouici fratres,quã substitutionem facere nequiuisset si fuisset appanagium,qđ ad fratres non est transmissibile,iuribus,& rationibus præalleg. cõsuetudine etiam,ut proponitur approbatis. Ex instrumento etiam tertiæ diuisionis factæ per dictum Carolum,qui tit.diuisionis ẽt pro portione hæreditaria assignauit Comitatum Alenconij, & Pertici Carolo secundogenito, cui si sine liberis decederet,substituit Philippũ primogenitum:apparet,ꝙ dicti Comitatus non fuerunt relicti in appanagium rõnibus, quibus s̃.Et etiam quia casu quo præmoretur Philippus, & Carolus,substituit superuiuentes in ea parte, & portione,in qua s̃m cõsuetudinem patriæ succedere deberent. Et qa casu,quo præmoreretur Ludouicus sine liberis masculis,substituit filias in ea portione,quæ de consuetudine eius debetur.pondero,ꝙ uirtute harũ duarũ substitutionum uocantur filiæ fœminæ, ergo non appanagium,ꝙ ad fœminas nullo casu est transmissibile. Et si dicatur,oĩa fundamenta elicita ex diuisionibus, & ultima uolunsate Caroli, corruere ex eo,ꝙ appanagium non erat in commercio Caroli,nec de eo, quicquam poterat disponere in præiudicium coronæ. Respondetur dupliciter. Primò,ꝙ licèt de appanagio non poterit disponere,tñ procurator regius, qui dicit, ꝙ Carolus tenebat dictos comitatus in appanagium, debet istud probare.cum sit fundamentum intentionis suæ,ut s̃.deduxi. Et facit,qa in dubio bona
26 †possessa per Carolum,præsumuntur fuisse propria, l.scđa,C.ne uxor pro marito,& ibi Bal.notatur per gl.Bar.& alios,in l.quidã in suo,ff.de cond.insti.per Are.consi. 154.consultatio prçsupposita.maximè cum fuerint possessa ꝑ dictum Carolum,& eius hæredes tanquam propria, & hæreditaria,iam annis supra trecentum,l.si filius,C.de petiti.hære.Secundò respondetur,ꝙ Philippus Pulcher,& Carolus frater,& nepos Caroli Valesij Regis Frãciæ,authorizauerunt, approbauerunt, & confirmauerunt oĩa, & singula disposita,& ordinata in dictis diuisionibus,quæ certè non approbassent si prædicti Comitatus fuissent de appanagio
27 quia princeps non † præsumitur tentare quicquam in præiudicium sui regni, qđ summis uigilijs,maximis laboribus,maturisq; consilijs,& conseruare,& augere studet,l.fi.in fi.C.de quadrien. præscri.& in Auten.de here.& falcid.in prin. Et ex hac auctoritate facta per Carolum Regem,elicio vnum aliud maximum,& solidum fundamentum. Quia Rex ipse expressè fatetur, ꝙ Carolus Valesius fuit,& erat dominus,& proprietarius dictorum Comitatuum,& omnium bonorum, de quibus in dictis diuisionibus. Inquit.n.Rex, Nostræ intentionis non est,ꝙ Carolus Valesius, patruus noster, ꝑ has diuisiones desinat esse dominus, & proprietarius omnium bonorum inter liberos diuisorum, sed uolumus, ꝙ de his possit ad libitum suæ uoluntatis disponere,
28 donec uixerit,quæ uerba a Principe,& Rege prolata,†plenè ꝓbant,cle.j.de probatio. etiam si sint enunciatiua facti sui prædecessoris,ut in terminis nostris concludit dominus Alexã.consi. 15.uisis narratis,col.2.li.5. Si ergo fuit,& erat dominus,& ꝓprietarius dictorum Comitatuum, ergo ei dati minimè fuerant in appanagium,l.proprietatis dominium,C.de probatio. & l.si tibi,ff.usufr. quemad.caue. Si vult, ꝙ non desinat esse dominus ẽt proprietarius,ergo etiam antea dominus erat, & proprietarius. l.decem,ff.de uer.obl.& ff.de reg.iur.l.non potest uideri desijsse, & l.Titio ususfructus,ff.de condit.& demon.c.dilecto, de præb. Et si Carolus potuit disponere ad libitum uoluntatis, ergo nõ erat de appanagio, de quo appanagiatu uti usuarius disponere nequit,d.l. antiquitas, C.de usufructu.& l. denique.ff.de usu,& habit. Nec dicatur hanc Regis confessionem fidem non facere ex eo,ꝙ diuisio suum non fuerit sortita effectum, quia propter hoc non corruit confessio expressa in instrumento diuisionis, tum quia separata est ab ipsa diuisione, tum quia non reprobatur instrumentum,licèt filij noluerint talem diuisionem admittere, s̃m Inn.& Mod.in c.cum uenerabilis, de excep. & Bal.in l. alia,C.de his, quibus,ut indig. Ex instrõ etiam transactionis factæ inter Carolum,& Philippum filios,& cohæredes præfati Caroli Valesij ostenditur,ꝙ Comitatus Alenconij,& cætera castra obuenta Carolo,non sunt de appanagio rationibus antedictis, & etiã pluribus alijs. Primò,quia Philippus,qui postea fuit Rex, dedit & tradidit præfatum Comitatum, ꝙ reliqua bona Carolo fratri suo,pro omni iure sibi spectante in hæreditatibus,& bonis paternis,& maternis,& sic titulo transactionis sibi obuenesunt,non autem iure appanagij. Nam ex causa transactionis,tra
29 ditione sequuta,† transfertur dñium,uel usucapiendi cõditio, l.ex causa transactionis, C. de usuca.pro empt.uel transactione, & l.si pro fundo,& l.transactionem, quæ dñij.C.de transa. Ex cã autem appanagij transfertur solus usus,ergo &c. Nec refert,ꝙ Philippus tunc non esset Rex, tum quia postea Rex factus transactionem ratam habuit,ut patet ex alio instrõ transactionis initæ inter ipsum Philippum Regem, & dictum Carolum,tum qa de euictione cauit ꝓ se,& hæredibus suis. Vnde modernus Rex,
30 hæres dicti Philippi,†factum defuncti nequit improbare. l.cum a matre,C.de rei uendic. Et qa quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio,l.uendicãtem.ff.de euictio. Secundò,quia dictus Philippus dedit, & assignauit præfato Carolo,dictum Comitatum pro se,& hæredibus ex suo corpore ꝓcreatis ac habentibus cãm ab eis,& sic non solum descendentibus hæredibus masculis,& ulibus, sed ẽt fœminis,& successori
31 bus particularibus extraneis. Nã hęc verba,†& habentibus cãm ab eis,admittunt quemlibet successorem etiã particularem, & ex quacunque cã,ut est tex.in c.j.de feud.nõ hab. prop.nat.feu. Et traditur per Alex.post Ang. in l.qui Romæ,§.duo fratres,in ult.char.ff.de uerb.obli.& consi.189.uiso, col.5.lib.2. Tertiò,qa præfatus Philippus dedit, & assignauit dictum Comitatum Alẽconij,& reliqua dicto Carolo, ea lege,ꝙ si decederet sine hæredibus,ex suo corpore procreatis,reuerterentur ipsi Philippo,& hæredibus suis,& successoribus,ac habentibus cãm ab eis tãquã insolidum ueris hæredibus, & successoribus Caroli Valesii eorum patris. Ex quibus constat,ꝙ dictus Comitatus,& cætera ca
32 stra sunt hæreditaria,& non appanagia. Illa enim uerba, tanquã insolidum hæredibus,&c.ostendunt illa esse feuda hæreditaria, saltem secundum quid,secundum And.de Iser.in c.j.§. hoc quoque,col.2.de succes.feu.& in c.j.qui succe.ten.& in c.j.de alien.
33 feu.pat. & Alex.consi.39.& cons.26.lib.5. Et illa uerba,†ac habentibus cãm ab eis,ostendunt illa esse feuda hæreditaria sim

pliciter

pliciter quia transitoria ad quoscūque successores etiam extra-
neos,d.c.j.de feu.non hab.nat.feu. Et traditur per Bal. in l.cū ui
rum,col.fi.C.de fideicom.& per Modernos in l.Gallus,§.etiam,
ff.de libe.& posthu.& in c.in præsentia,de proba. Item, ex instrō
alterius trāsactionis initæ inter dictos Philippum Regem,& Ca-
rolum super successione,& hæreditate quondam Ludouici eo-
rum fratris apparet,ꝙ Vermilium, Castrum Nouum, & cætera
Castra ibidem descripta non sint de appanagio. Quia Philippus
Rex illa dedit Carolo Comiti Aleconij,pro se,& hæredibus ac
successoribus quibuscunque tenenda,& possidenda,tanq̄ pro-
pria,& hæreditaria iura, in compensationem portionis hæredi-
tariæ dicti quondam Ludouici sibi debitæ,& spectantis,nihil re
seruato ipsi Philippo Regi,nisi solum,& dūtaxat regali superio-
ritate,homagio,& fidelitate. Ergo sequitur, qđ dicta castra non
sunt appanagia,tum qa hereditaria,& propria,tum qa specialis
34 reseruatio† solius superioritatis arguit nullum aliud ius Regi cō
petere,l.nam qđ liquidè,§.fi.ff.de pen.leg.l.quæsitum.§.deniq;.
ff.de fund.instru.& c.2.de coniug.lepro. Item,ꝙ Comitatus, &
nunc Ducatus Alenconij,non sit appanagium,ēt apparet ex in
strō cuiusdam permutationis factæ inter Ioannem Regem, Phi
lippi Valesij etiam Regis filium, & Comitissam Alenconij pro
liberis suis,ibi,promittentes,nosque,& successores nostros obli
gantes,ad garantizandum, & soluendum dictam terram dictis
de Alenconio,& successoribus suis,ac cām ab eis habituris, ec-
ce,ꝙ dicta terra permutata cum domo est alienabilis,& trāsmis-
sibilis ad quoscunque hæredes, & successores: ergo nō est de ap
panagio,per rationes,& iura s̄.allegata. Et si dicta terra,quæ est
membrum comitatus,& eiusdem naturæ, & conditionis,cuius
est cætera terra dicti Comitatus, ut expresè cantat tenor dicti
instrumenti non est de appanagio,bene sequitur,ꝙ etiam cæte-
ra terra non erit appanagium, alioquin essent diuersæ naturæ,
& conditionis,qđ negat ipsa exequatio,l.j.ff.de leg.j.c.fundamē
ta,circa medium,de elec.lib.6. Alioquin unus, & idem Comita-
35 tus,censeretur† diuerso iure, qđ non est admittendum,l. eum q
ędes,ff.de usucap.c.cum tua,de decimis. Alioquin pars discorda
ret a toto,qđ non conuenit, l. si quis cum totum, ff.de excep.rei
iu.& membrum discederet a capite, qđ non decet,c.non decet,
12.dist.& in Auc.de ecclesia.tit.in prin. Item,ꝙ Comitatus Alē
conij non sit appanagium, probatur ex instrō unionis castri de
Dampfront,uniti dicto Comitatui per Regem Carolum, in fa-
uorē Petri Comitis Alenconij,ibi,per se suosque hęredes,& suc-
cessores, seu cām ab eo habituros. & ibi,mandantes, ne dictum
Comitem cōsanguineum nostrum,suos ue hæredes,aut succes-
sores,seu causam ab eo, uel eis habituros, ꝯ tenorem præsentis
unionis,minimè turbare pręsumant. Ecce,ꝙ habituri causam a
d.Petro Comite, uel eius hæredibus, & sic ēt successores extra-
nei,& singulares,c.j.de feud. non hab. natu.feu. turbandi non
sunt in unione facta Comitatui,ergo Comitatus alienabilis est
& transmissibilis etiam ad extraneos successores, & ꝯñr non po
test dici appanagium rōnibus præallegatis. Insuper constat ex le
ctura dictarum unionum, ꝙ fuerunt factæ in fauorem dictorū
Comitum, & successorum, qđ stare non posset,si dictus Comi-
tatus esset appanagium. Nam si dixerimus, ꝙ vnita fuerunt p̄di
cta castro Comitatui respectu appanagij,vnio nullius fuisset mo
menti;quia proprietas non accedit usufructui,seu appanagio,l.
item si fundi.§.huic uicinus tractatus est, ff.de vsufr. Si verò dixe
rimus vnita fuisse Comitatui respectu proprietatis, & dñij,talis
unio cessisset, cederetque in damnum ipsorum, qa talem vnio-
nem perdidissent dominium,& proprietatem, & omne illud,ꝙ
36 habebant in ipsis castris. Nam rem suam alienat,†qui eam vnit,
& incorporat rei alienę,c.tua,de his,quæ fiunt a Præl.in fi.& tra
ditur per Gemi.consi.136.col.j. Item, ꝙ dicti Comitatus nō sint
appanagium,luculenter probatur ex instrumento diuisionis fa
ctæ inter Petrum Comitem Alenconij,& Robertum eius fratrē
Comitem Pertici,tam ex rationibus antedictis,quam ex sequēti
bus. Et primò,qa ex lectura eiusdē apparet, ꝙ Petrus,& Rober-
tus successerūt in dictis Comitatibus, Carolo(mediante religio
nis ingressu)& Philippo,Rothomagensi Archipræsuli, median-
te cessione eorum fratribus facta. Ex hoc constat,ꝙ nō sunt ap-
37 panagium,qđ non est neque† cessibile,neque transmissibile ad
hæredes,maximè transuersales. Scđò,quia ex substitutione,& re
seruatione (de qua in dicta diuisione) casu quo ipse Petrus, &
Robertus decedant sine hæredibus ex suo corpore, vocatur di-
ctus Philippus,& eius hæredes,vel habentes causam ab eo;ergo
etiam vocantur extranei successores etiam particulares, d.c.pri
mo,& ꝯsequenter nō sunt appanagiū. ¶ Tertiò,quia in dicta di
uisione est adiectum pactum de non alienando prædictos Co-
mitatus,absque licentia dicti Archiepiscopi,quod fuisset uanū,
& frustratorium,vbi dicti Comitatus essent subiecti appanagio
qđ constat esse alienabile. ¶ Quartò,quia in pęnam alienantis
Comitatus applicantur dicto Archiepiscopo, & hęredibus suis,
habentibus causam ab eo,& sic etiam extraneis,& singularibus
successoribus, qđ non conuenit appanagio, ut toties supra di-
ctum fuit. ¶ Quintò, quia promiserunt mutuo,& uicissim ꝑ se,
hæredibus,& successoribus,ac habentibus causam ab eis,atten-
dere,& obseruare omnia,& singula. Ex quibus ēt uerbis cōstat,
ꝙ nō sunt appanagium. ¶ Itē præmissa iustificātur etiā ex instrō
vnionis castri de Argentau dicto Comitatui factæ per Regem,
inducendo,vt supra induxi,instrumentum permutationis, & in
strumentum vnionis castri de Dapfront. Item comprobātur prę
dicta ex alio instrumento vnionis terræ du Tinet, & nonnul-
lorum aliorum castrorum, dicto Comitatui per præfatum Re-
gem Carolum,ponderando, & inducendo,ut s̄. Item fortificant
ex diuisione,quàm fecit Petrus Comes Pertici, & Alenconij,in
ter filium suum masculum,& filias fratris,quib. reliqt q̄ plura ca
stra,quę eis relinquere minimè potuisset,si essent appanagium,
& in qua attestatur se esse proprietarium dictorum Comitatuū
ergo non tenebat,nec possidebat eos,ut appanagium per ea, q̄
s̄.pluries fuerunt repetita. Item corroborant præmissa ex instrō
erectionis dic.Comitatus Alencon.in Ducatum ibi,decernētes
dictum Ioan. consanguineum nostrum,& suos,in dicto Ducatu
38 succedentes,Duces appellari. Ex illis enim verbis,†& suos,osten
ditur,ꝙ hic Ducatus est hæreditarius, non aūt concessus in ap-
panagium,vt consuluit Alex.cons.26.ponderatis his,li. 5. Ex his,
& alijs,quæ ex dictis documentis eliciunt̄,& quæ consultò præ-
termisi,ratus sum ista sufficere,quia apparet,ꝙ dicti Comitatus
& castra eidem vnita, sunt hæreditarij, & hæreditaria. Id tm̄ su-
perest,vt remoueamus ꝯria s̄.alleg. ¶ Non ob.igitur dum primò
loco dicebatur,ꝙ id dr̄ appanagium,qđ a Regibus datur,vel re-
linquitur filijs posterioribus,quia huiusmodi diffinitio est falsa,
cum non conuertatur cum diffinito, l.j. §.dolum, ff.de dolo.nā
si quid detur,qđ non sit de regno, & de quo Rex possit dispone
re,non dr̄ appanagium,vt dixi s̄. sed de istis Comitatibus potue-
runt Reges disponere,prout disposuerunt,cum sint hæreditarij
simpliciter,& de patrimonio proprio, & priuato,ut s̄.luculēter
fuit probatum,ergo &c. ¶ Non ob. dum secundò dicebatur, ꝙ
Comites tenent dictos Comitatus in paria, seu in paritate,quia
non sequitur,ergo tenent in appanagium. Imò istud retorque-
tur,quia si sunt in paritate cum Regibus, tenebunt Comitatus
pari iure,& sic vti veri domini, & non vt vsufructuarij,& appa-
nagiarij. Aliter ēt j̄.respondebo. Non denique obstat, dum ter-
tiò dicebatur, ꝙ ex pluribus documentis constat Comites fuis-
se cōfessos,se tenere dictos Comitatus in appanagium. Ad istud,
in quo sentio Regium procuratorem facere suum præcipuum
fundamentum, respondeo tripliciter. Primò, ꝙ talis confessio,
seu assertio præsumitur facta per errorem,ex quo constat ex do
cumentis innumeris, rem aliter se habere,ideo talis assertio nō
debet nocere ducibus, tractantibus de damno euitādo,l.si post
diuisionem,C.de iu.& fact.ign.l.sed si me putem, ff.de cond.in-
de.& l.cum de indebito,in prin.ff.de proba. traditur per Bar.in
l.non fatetur,ver.sed quæro, qualiter probabitur error.ff.de cō
fessis. Confirmatur hæc responsio,qa confessiones,de quibus in
supplicationibus dictorum Comitum,sunt relatiuæ ad antiquā
prædecessorum suorum possessionem, ad antiqua tempora, &
documenta. Nam in literis impetratis anno 1484.est hęc clausu
la,Sicut prædecessores sui tenuerunt,& possederunt,ita ipse te-
neat a nobis in paritate,& appanagio, & sicut tenuerunt tēpo-
ribus retroactis. Item in literis impetratis anno 1487.ita conti-
netur, Nobis expositum fuit ex parte dilecti nostri consobrini
Ducis Alenconij,ꝙ ex antiquissimo tempore,& iure appanagij
regalis,ipse & prædecessores sui habuerunt, & habent ius,& iu-
risdictionem esqueriæ,&c. Et in concessione, & gratia Rex non
simpliciter petita concessit, sed sub hac forma,videlicet,f̄m mo
dum,& formam,quibus sui prædecessores usi sunt tempore præ
terito. Vnde de errore satis dr̄ constare eo ipso,ꝙ constat præde
cessores possedisse iure proprio, & hæreditario,non autem iure
appanagij.l.2.C.de erro.aduo. notatur in c.inter dilectos.de fi-
de inst.vbi Pan. col.5. & tradit Bald.in l.alia, C.de his quibus,ut
indig. Addiderunt. n. Duces in suis precibus se tenere Ducatū
in appanagium,credentes ita esse,& ut facilius impetrarent iu-
39 dicem appellationum,quem esquierium appellarunt. Vnde† ta
lis erronea confessio,non debet eis, nec successoribus nocere,l.
fi.versi.& qui addidit epistolæ suæ,ff.de consti.pec.quam ad hoc
notauit Bal.in rub.C.eo.tit.col.j.& in l.si absentis,col.fi.C.si cer.
pet.& Fel.in c.cum venerabilis,col.6.de exce.vnde in proposito
dicebat Bal.in c.j.§.fi.col.fi.de feu. guar.ꝙ si recognitio feudi sit
aliter facta per errorem,quā solito more,ꝙ non nocet aliquali-
ter posteris. ¶ Secundò respondetur, ꝙ Comites nunquam con
fessi fuerunt se tenere dictos Comitatus in appanagium verum
& proprium,sed solum confessi fuerunt se habere ius, & priui-
legium appanagij,& se tenere has dignitates in appanagium fi-
ctū, & ex priuilegio. Ita sonant uerba rescripti impetrati anno
1484.ibi, cum omnibus iuribus patriæ,& appanagij,ac alijs pri-
40 uilegijs,&c. Illa enim dictio,†& aliis priuilegiis,implicat iura pa
rię,& appanagij, competere dictis Comitibus ex priuilegio. l.q-
dam relegatus,cum gl. ff. de reb.dub.& notatur etiam per gl.&
scribentes,in l.3. C.de ser.fug. Alex. consi.119.col.2. lib. 2.vnde
cum fuerint concessa iura, & priuilegia appanagij, & pariæ,in
eorum

eorum fauorem, non debent in odium retorqueri, l. ꝙ fauore, C.de legib. fuerunt.n.eis concessa priuilegia appanagij,& pariæ, ad finem, vt ipsi Comites potirentur iure esquieriæ,& haberent iudicem appellationum, vt ex tenore rescriptorum euidēter ap-
41 paret.† Ergo inducta ad vnum effectum, non debent ɔ̄trium operari, l.non eo minus, C.de procu.l.legata inutiliter, ff.de adi.leg
42 † Nam concessa de iure speciali, non tollunt, nec excludunt beneficium iuris cōis, l.in bello, §.si quis seruum, ff.de cap.& postli.reuer.& traditur per Bar.in auc. quas actiones, col.2. C.de sa-
43 crosf.eccl. Nec priuilegium est ita interpretandum,† ꝙ tollat beneficia competentia priuilegiato ex alio iure, aliave cā, l.si Ruffinus, C.de test.mili.& Barto.l.3.§.si emancipatus, ff.de bo.poss.ɔ̄ tab. vbi infert, ꝙ priuilegium ciuilitatis concessum forensibus scholaribus, non tollit alia priuilegia scholaribus eisdem competentia. Et ad istud propositum plura congerunt Alex.& Moder.in d.l.si Ruffinus,& per Fel.in c. dilectus filius, 2.col.4. de rescri. ¶ Tertiò respondetur, ꝙ ex quo ex antiquis instr̄is, & regijs concessionibus constat, ꝙ hmōi dignitates fuerunt concessæ iure proprio,& hæreditario, etiam ad fœminas transmissibili, non debet subsequēs recognitio in appanagium nocere filiabus, q̄n possint se fundare in primo iure, primisq; cōcessionibus plenioribus,& fauorabilioribus, a quibus nō vr̄ recessum per recognitionem appanagij non ita fauorabilem, nec plenā, sicut per ele-
44 ctionem arbitrorum† non vr̄ recessum a iudice ordinario, l.si ta-
45 men, C.de temp.app.† Nec est nouum, vt q̄s ex duabus causis rē possideat, l.non est nouum. ff.de ac. emp.l.3.§. ex pluribus, ff.de acq.poss. quæ per iura Alber.de Ros.post Vbertum de Bobio, in l.fi.col.fi. & ibi etiam Ias.col.fi. C.de iure emphy. decidit filiam eius, qui recognouit se in feudum tenere rem, q̄ ab eodem prius habuerat in emphyteusim, succedere in ipsa re vti emphyteutica, quia per recognitionem in feudum minus fauorabilem, non fuit recessum a ɔ̄tu emphyteutico, quominus filia hæres sui patris possit vti prima inuestitura, per quām pinguius,& amplius sibi prouidet. Vnum.n. remedium, siue ordinarium, siue extra-
46 ordinarium, † non facit cessare alterum, ꝙ pinguius est,& salubrius, l.in prouinciali, §.j.& ibi Bar.& alij, ff.de ope.no.nun. Cōprobatur ex his, quæ in proposito tradit Bal.in consi.215.propo
47 nitur, ꝙ inuestituræ.lib.2.† vbi concludit, ꝙ fœmina potest venire ad successionem feudi virtute antiquissimæ inuestituræ, ꝑ quam uocantur fœminæ, non obstantibus posterioribus, quæ masculos tantum vocabant. Et dicit Pau. de Cast.consi.51.visis, & ponderatis in j. parte, ꝙ a prioribus concessionibus non est
48 recedendum,† nisi in posterioribus expresse appareret, ꝙ cōi cōsensu sublatæ fuerunt primæ. Et idem firmat Iaco. Alua.consi.j. post lecturam feudorum,& Card.consi.92. fauendo pupillis,&c. Imò in præiudicium filiarum non pōt mutari forma primæuæ inuestituræ, quia inhærendum est primæ radici, nec curandum
49 quo tramite feudum descendat, † sed quale fuerit principiū, s̄m Bal.in c.j.per illum tex.de eo, qui sibi,& hær.suis.& in c.j.§.si verò.de successio.frat.vel de grad.succes.& ad istud propositū plura possem cumulare, quæ breuitatis gratia prætermitto. ¶ Vel quartò respondetur, posito, ꝙ per hmōi cōfessiones,& recognitiones, hæ dignitates factę essent de appanagio, nihilominus in eis succedere possunt fœminæ, quia ex præmissis constat, ꝙ antecessores ipsarum recognouerunt in appanagium hos Ducatum,& Comitatum, quos iure proprio,& hæreditario antea tenebant,& possidebant. Vnde succedit solenne dictum Iac. Alu. in c.j. col.antep. de eo qui sibi, & hær.suis, ubi dicit, ꝙ si parētes recognouerunt se ab alio in feudum tenere feudum proprium, in tali feudo fœminæ non prohibentur succedere. Idem ergo dicendum, si proprium feudum,& hæreditarium recognouerunt in appanagium: non enim per talem recognitionem debet mutari prima natura feudi, c.j.de ben.frat.c.j.qui.mod.feud.consti.pos. Et hæc ultima solutio corroboratur ex sequentibus. Fingamus igitur has dignitates a principio fuisse de Demanio, & appanagio, videamus an potuerint Reges illas alienare in Carolū Valesium? in quem constat alienatas, & translatatas pro se,& hæredibus,&c. vt late supra ostensum fuit. ¶ Et videretur primo aspectu respondendum, ꝙ non. Quia lege Regia, quæ Salica nūcupatur, interdicta est Regibus alienatio omnium, quæ spectāt ad regnum,& etiam credūtur Reges in coronatione iurasse iura regni,& honorem coronæ illibata seruare. ergo alienationes
50 factæ non ualent, † etiam si hi Reges, qui alienarunt, iurassent alienata nunquam reuocare, c.intellecto, de iureiuran. Et dicit Host. in c.cum dilecti, de maio. & obe. quem refert Bal.in c.j.§. generali, si de feu.fue.cōtrouer.inter do.& agna.ual. ꝙ Rex Frāciæ inuitis ciuibus, non potest alienare vnam ciuitatem regni. Et dixit Bal. in d.c.intellecto, ꝙ iurisdictiones supremæ sunt sacrorum canonum, ideo non sunt in marsupio principis, qui nō potest urbem habere venalem. Et refert hæc,& alia Fel.in c. ad audientiam, de præscrip.col.2. ¶ Sed præmissis non obstantibus contrarium (secundum ea, quæ proponuntur) verius esse respōdeo quinque rationibus, vt puto concludentibus. ¶ Primò, q̄a constat ex donatione facta per Heliam Regi Philippo, ꝙ hæ di-

51 gnitates† erant de Ducatu Normaniæ,& sic constat, ꝙ non erāt a principio de regno. Vnde posito, ꝙ (vel ex dicta donatione, vel alia Regum voluntate) fuissent regno vnitæ, ɔ̄ria Regum voluntate separari potuissent, quia omnis res per easdem causas dissoluitur, quibus contrahitur, regul. omnis res, de reg.iur.extra. Et quia quælibet res de facili reuertitur ad primæuam naturam, c. ab exordio, 35.dist.l.si vnus, ver.q̄d̄ & in specie.ff.de pac. quib. rationibus ita in terminis respondit Soc.consi.4. super quæstione, lib.j. nouorum consiliorum, aliàs lib.3. ¶ Secundò, quia lex Salica prohibens alienationem eorum, quæ sunt de Demanio, intelligitur de alienatione, per quam grauatur,& læditur dignitas Regalis,& sic de alienatione magna, non de alienatione modica, c. Abbate sanè, de re iud.lib. 6. & traditur per Innoc. Panor. & alios in d.c.intellecto. per Bar.in l.prohibere.§.planè, ff.quod ui, aut clam. Et bene facit tex.in c. terrulas, 12.q.2. Et possem in finitis iuribus,& similitudinibus comprobare, quæ consulto ꝑtermitto. ¶ Alienatio autem dictorum Ducatus,& Comitatus, debet dici modica, cum tempore donationis non essent redditus quatuor, siue quinque milium librarum, vt ex instrumento diuisionum (de quibus supra) manifestè probatur. Redditus autem quinque millium librarum, considerata excellentia,& po-
52 tentia Regis † Franciæ, qui supra omnes Reges obtinet coronā liberalitatis,& magnanimitatis, teste Bal.consi.218.petita uenia. lib.3.& in c.j.§.fi.de prohib.feu.alie.per Fed. est quid minimum ut de donatione facta per Comitissam Amatildam dixit gl. in l. sed si susceperit, ff.de iudic. ¶ Et considerata qualitate personarum, causa dicitur modica, vel magna, ut traditur per Bar.in l. admonendi, circa fi.& ibi latè Ias. ff. de iu. Tertiò potest dici, ꝙ lex Salica non comprehēdit alienationes factas per Regem his personis, quæ sunt de genere, vt per plura comprobat Oldr.consilio 94. eleganter. quasi per totum. ¶ Quartò, quia lex Regni debet intelligi de totali alienatione etiam directi dominij, non de alienatione utilis dominij, & iuris utendi fruendique retenta fidelitate,& directo dominio, vt pulchrè ostendit Bald.in prælu.feu.col.7. secundum nouam impressionem. ¶ Quintò, quia
53 lex, quæ interdicit alienationem, † debet intelligi de alienatione damnosa, non de alienatione vtili,& lucrosa, c. vt super, §.fi.de rebus ecclesiæ non alie. vbi permittitur alienatio rei ecclesiasticæ (aliàs prohibita) pro re utiliori consequenda. ¶ Sic etiam minor, qui prohibetur contrahere sine consensu curatoris, vel propinquioris, non censetur prohibitus contrahere,& alienare in sui utilitatem, ut si permutet rem cum alia utiliori, secundum Ang.in l. 2. ff.de accep. & plura adducit Fel. in c.causam, col.4. de iud.& idem vult Pau.consi.22. quamquam, in j.parte.& Lud. Rom.consi.316. circa propositum. Alex.consilio 59. uiso processu, lib.2. Constat autem huiusmodi alienatione fuisse factam a Rege Philippo, pro aliis Comitatibus, & rebus longè maioris redditus, & emolumenti, uidelicet pro Comitatibus Andegauiæ, Cenomaniæ, & Carnotensi,& alijs pluribus dominationibus,& castris pro dimidia spectantibus Carolo Valesio, iure successionis maternæ,& fraternæ, quæ omnia idem Carolus tit. diuisionis cessit, & remisit prædicto Regi Philippo, ut idem Rex sibi cederet,& remitteret Comitatus Alenconij, & Pertici, prout factum fuit. Et sic Rex Philippus permutauit dignitates cū
54 aliis longè maioribus. Diuisio enim similis est † permutationi, l. cum pater. §. hæreditatem, el 2. ff.de leg.2. ergo locus non erit legi Salicæ, quæ loquitur de alienatione damnosa. Et ubi indebitè prætendatur illi locum esse, certè Carolo, & eius hæredibus, & sic præfatis dominabus sororibus (saltem re ipsa deceptis) succurrendum est per nouam diuisionem faciendam de dictis Comitatibus Andegauiæ, Cenomaniæ,& Carnotensi, ac cæteris bonis patris,& matris prælati Caroli, l. maioribus, C. communia vtriusque iud. Et ubi Fran. Rex moder. hæres prælibati Regis Philippi detrectet nouam diuisionem, repelli poterit exceptione, quia tenetur de euictione ipsis sororibus si ab eis auferantur huiusmodi dignitates, quæ titu. diuisionis obuenerunt Carolo, l. si familiæ, C. famil. ercisc un.l. si fratres, C. communia vtriusque iu-
55 di.& quem de euictione tenet actio, † eundem agentem repellit exceptio, l. uendicantem, ff. de euict. & ita in proprijs terminis firmat Oldr.consilio 95. ex forma istius statuti, ad fi. Nec obstat, si dicatur has dignitates redijsse ad coronam ex natura appana-
56 gij,& sic euictione extinctam fuisset ex natura rei. Pro † qua euictione non competit actio, etiam si is, a quo euicta est, expressè stipulatus fuerit de euictione, secundum glo. Barto. Bald. Salyce.& alios *communiter*, in dicta l. si familiæ. Sequitur Franc. de Aret.consilio 3. Cur. Senior, consilio 48. columna 17.& consilio sequen. columna 61.& sequen. quia respondetur istud procedere posse, si Carolus scienter acceptasset has dignitates tanquam appanagium, quia tunc censeretur eas acceptasse cum sua qualitate, & natura, l. puto, §. item si seruus, ff. familiæ erciscundæ, sed idem Carolus eas non accepit, nec Rex Philippus eius frater Carolo tradidit, ut apppanagium, sed ut hæreditarias, & pro se, suisque hæredibus, & successoribus ac habituris causam ab eis, ut ex lectura diuisionis expressè apparet, ut supra abun-

de

de probatum fuit. Quo caſu cõpetit actio de euictione, ſm Pau.
de Caſt. in d. l. ſi familiæ. Et ratio eſt manifeſta, quia expreſſum
57 † facit ceſſare tacitum, l. cum filio, ff. de vulg. & pup. Nam cũ ap-
pareat expreſſe, Carolum acceptaſſe has dignitates cum ea qua-
litate, ꝙ tranſeant ad hæredes & ſucceſſores ẽt extraneos, ut ſo-
nant illa uerba, habituris cauſam ab eis, c. 1. de feud. non haben-
te na. feu. ergo ceſſabit tacita præſumptio, ꝙ uideatur acceptaſ-
ſe. cũ natura appanagij, non ſit trãſmiſſibilis ad hæredes, nec alie
nabilis ullo modo. ¶ Item Rex Philippus, qui has dignitates fra-
tri tradidit ut hæreditarias, alienabiles, & tranmiſſibiles ẽt ad ha
bituros cauſam ab eo, in culpa fuit, cum debuerit tradere ut ap-
panagium. Ergo ſi ex natura appanagij euincatur, de euictione
obligatus erit, l. & hæc diſtinctio, ff. loc. debuit. n. ipſe proſpicere
eas euinci poſſe iure appanagij; unde ſibi debet imputare, ſi alio
iure tradidit, & de euictione cauit. ¶ Sed ponamus (citra uerita-
tis præiudicium) eſſe eas de Demanio, & appanagio, & non po-
tuiſſe alienari, Regemq; modernũ de euictione minimè teneri.
58 Inquiramus, an caſtra † vnita prędictis Comitatui, & Ducatui, ꝑ
unionem aſſumpſerint naturam appanagij, ita ꝙ transferri ne-
queant in fœminas, ſicut nec appanagium? Et prima facie uide-
retur ꝙ ſic. Quia ea eſt natura unionis, ut unita reducat ad unã
eſſentiam. l. in rem, §. item ſi quecunque, & ibi no. Bald. ff. de rei
uend. l. ſed ſi plures, §. filio. & ibi Ang. & Imo. ff. de vulg. & pup. c.
ſuper eo. de præb. li. 6. & ibi Gemi. poſt alios. Et quod unitur alte
ri acceſſoriè, aſſumit naturam rei principalis, cui annectĩ, l. ẽt,
ubi Cy. & Sal. C. de iu. do. l. quoties, §. ſi. ff. de admi. tut. l. inter ſo-
cerum, §. cũ inter, ff. de pac. dot. cũ concordant. & ſimilib. abũde
cumulatis ꝑ Cur. ſeni. conſ. 56. ſup eo. col. 6. & duab. ſeq. & ꝑ Fel.
in c. tranſlato. col. 3. de conſt. & in c. nr̃a. col. 16. de reſcr. & Iaſ. Inſt.
de ac. §. in perſonam. ¶ Sed prædictis & ſimilib. (q̃ pro hac parte
adduci poſſent) non attentis, ꝯrĩu (ſm ea, q̃ ꝓponunt) verius eſſe
59 rñdeo. † Quia caſtra nõ fuerũt ſimplr̃ unita Comitatui, ſed cũ ea
qualitate, ut tranſirent ad hr̃des & ſucceſſores quoſcunq;, quod
aduerſat naturæ appanagij. ita ſonant uerba unionis factæ ꝑ Re-
gẽ Ioannẽ de terris Ioannis Maleti, ibi, obligantes ad garentizan
dum, & ſoluendum ipſam terrã dictis Alenconio, & ſucceſſorib.
eius, ac cãm ab eis habituris. Et alterius unionis factæ ꝑ Regẽ Ca
rolum de caſtro, & caſtellania de Dunfort. ibi, ꝙ dictũ Comitem
ſuos ut hæredes, & ſucceſſores, ſeu cauſam ab eo, uel eis habitu-
ros ꝯ tenorẽ huius pñtis unionis turbare præſumant. Et alterius
unionis caſtri, & caſtellaniæ, de Argẽteau eiſdem uerbis ꝯceſſæ.
Et alterius unionis caſtri du Tinet. ibi, ita ꝙ ipſe Comes, uel hæ-
redes, & ſucceſſores, ac habituri cauſam ab eis, uti frui poſſint di-
cto caſtro, remota quacunq; exceptione. Hæc. n. uerba clarè, &
ſpecificè demonſtrant ꝙ hmõi caſtra fuerunt unita Comitatui
Alenconij ea lege, vt quantum ad ius ſuccedendi nõ hr̃ent natu
ram appanagij. d. c. 1. de feu. non hab. propri. nat. feu. vñ non ob-
ſtat, ꝙ unitorum eadẽ ſit natura, qa uerũ in dubio, ſed ubi ꝯſtat
de ꝯrio, id ſeruandum eſt, ſm Bal. conſ. 354. d. Papa, li. 4. & Gemi.
60 conſ. 25. duo vr̃i, in fine. Nam una res ita uniri poteſt alteri, † ut
utraque retineat ſua priuilegia, ſuamq; primæuam naturam,
ut traditur per gl. & Doct. in c. 1. ne ſede vacan. & in c. ſicut ueni-
re, de exceſ. præla. ¶ Item rñdet, ꝙ unitorum eadem eſt natura, ſi
unio fuit pleno iure facta, ſecus ſi quo ad gubernationem & pro
tectionem, uel ad quædam particularia duntaxat, ut in caſu nr̃o,
in quo vnio ſm facta proponitur, quò ad iuriſdictionẽ eſquieriẽ,
& ſic quantum ad protectionem. Ita formaliter dicit Ang. conſ.
247. pũctus, Papa uniuit, ſm meam impreſſionem, & ſequit Fel.
in d. c. tr̃slato. ¶ Cæterum ſi pertinacius, quàm deceat, inſtetur,
ꝙ hæc caſtra unita cedant Comitatui, id ſaltem nemo negabit,
ꝙ facto, cauſa, & induſtria dominorum Comitum non fuerint
acquiſita, & demum ad eorũ ſupplicationem Comitatui unita,
quia ita cantant uerba unionum. Ergo cum modo Comitatus,
ſiue Ducatus proponatur ꝑ defectum generationis maſculinæ
ad Regem dñm deuolutus; ad eſtimationẽ, aut ad ſeparationẽ,
& diuiſionem ipſorum caſtrorum, conſtat Regem teneri, c. ſi va
ſallus. hic finitur lex. Conra. per quam ita decidunt glo. And. de
Iſer. Iac. Aluaro. & *cõiter* Feudiſtæ, in c. 1. §. econtrario, de inueſt.
de re ali. fact. Nam quod ex re vſufructuarij, ſeu appanagiarij,
61 † acquiritur (etiam amiſſo vſufructu) non ad proprietarium, ſed
ad ipſum fructuarium Iulianus pertinere dixit, cuius ſnĩa uti hu
manior recepta eſt, reiecta Marcelli & Martiani rigoroſa opi. l.
ſed ſi quis ſtipuletur, §. quid ergo amiſſo. ff. de vſufr. Ex his iã appa
62 rent reſoluta grauiora dubia. ¶ Venio ad quintum. An † præfatæ
illuſtriſſimæ ſorores poſſiut de iure ſuccedere in iſtis dignitatib.
feudalibus? Et ex duobus uidetur reſpondendum ꝙ non. Primò,
quia fœminæ regulariter non ſuccedunt in feudis, c. 1. §. filia, de
ſucceſ. feu. c. 1. quemad. feu. ad fili. pertin. c. 1. an mu. uel aliàs im-
perfectus &c. Maximè in feudis dignitatum, ut notatur in c. 1. &
ibi Iac. Alu. ad fi. quis dica. Dux, Comes, uel Marchio. & in l. fęmi
næ, ff. de regu. iur. cum ſi. ¶ Secundò quia Philippus Rex tradidit
Ducatum Alenconij, & comitatum Pertici, Carolo Valeſio, &
hr̃dib. ex corpore caroli deſcendentib. Sed iſtæ ſorores non poſ-
ſunt dici deſcendentes de corpore Caroli fratris ſui, nouiſſimè
defuncti, cum ſint in linea tranſuerſali, auc. ceſſante, C. de le. hæ.
& ff. de grad. l. Iuriſconſultus, §. §. ſunt ex lateribus. ¶ Sed (prædi-
63 ctis non obſtantibus) reſpondeo has illuſtriſſimas † ſorores debe
re ſuccedere fratri, ita in iſtis dignitatibus feudalibus. ſicut in pa
trimonialibus cum ſint illi proximiores agnatæ, §. nos autem,
Inſt. de leg. ag. ſucceſ. d. auc. ceſſante, & in corpore unde ſumitur,
C. de legi. hæ. Nec obſtant conſtitutiones feudales, quæ nolunt
fœminas ſuccedere in feudis. Quia huiuſmodi conſuetudines
64 ſunt abrogatæ † in Regno Franciæ, & uniuerſis Galliarum ꝓuin
cijs, in quibus feudalia ſunt redacta ad inſtar patrimonialium,
maximè quãtum ad ius ſucceſſionis ſecundum Ioannem Fabri,
olim maximum Franciæ Cancellarium, Inſt. de leg. agn. ſucceſ.
§. cæterum, ad fi. & de rerũ diui. in prin. & de emp. & uen. in prin.
& in proœmio Inſt. & in auc. ingreſſi, C. de ſac. ſan. eccl. & Iaſ. in l.
de quibus col. 16. ff. de leg. & Guido Papæ conſ. 18. uiſo caſu, col.
3. quę conſuetudo etiam in Comitatibus & Ducatibus proponi
tur hactenus obſeruata, maximè in Ducatu Andegauiæ, Comi-
tatibus Cenomaniæ, & Carnotenſi. Vnde cum talis conſuetudo
præſupponatur præſcripta, eſt abſque dubio pro lege recipien-
da, d. l. de quibus & c. conſuetudo, 1. diſt. Valet. n. huiuſmodi con
65 ſuetudo, ꝙ fœminæ † ſuccedant in feudis, etiam ſi ſint dignita-
tes, ut eſt tex. in c. ſignificauit, de reſcrip. & firmant And. de Iſer.
Iac. de Bel. Bal. & Alua. in d. §. filia, & in §. & quia uidimus, q̃ feu.
da. poſ. & Bal. in c. 1. §. hoc quoque, de ſucceſ. feud. exemplificat
in regno Apuliæ, in quo (non extantibus maſculis) de conſuetu-
dine dicunt ſuccedere fœminas. Et ita cõſuluit Bal. conſ. 275. qđ
pro rr̃a, li. 2. & Car. Flo. conſ. 64. nobilis dña Nera. & Alex. conſi.
29. col. 3. li. 1. & Dec. conſ. 424. proponitur, ꝙ magnifica. Nec pro
curator Regius põt ſine rubore inficiari, ꝙ fœminæ non ſucce-
dant in hoc Ducatu Alenconij, & Comitatu Pertici, cum Rex
ipſe ius ſuum metiatur, & prætendat hr̃e ex donatione ſibi facta
per fœminam, uidelicet, per Heliam ſororẽ quondam Roberti,
Comitis Alenconij. Nec. n. ſucceſſor iure poteſt improbare titu-
lum ſui authoris, l. ex qua perſona, ff. reg. iur. l. poſt mortem, ff. de
adop. l. cum a matre, C. de rei uen. Fateatur itaque has dñas ſoro
res iure ſucceſſiſſe Carolo fratri, ſicut fatetur Heliam ſucceſſiſſe
Roberto fratri ſuo. Et quod æquum ſemel eſt arbitratus, id nũc
non putet iniquum, eodemq; iure vtatur ꝯ ſe, qđ pro ſe q̃nque
recepit, l. 1. ff. qđ quiſq; iur. c. cum oẽs, de conſti. ¶ Sed ubi ceſſa-
ret conſuetudo, rñdetur ſcđò, ꝙ in huiuſmodi feudis, q̃ (quãtum
ad Regem) ſumpſerunt originem a fœmina, i. ab Helia ſorore
66 Roberti, † iure debent ſuccedere fœminæ, quia dicuntur feuda
fœminæ, quorum fœminæ ſunt capaces, c. 1. de na. ſucceſ. feu. &
firmat gl. in d. §. & quia uidimus, quam ſequũtur ibi *cõiter* Docto-
res, & conſuluit Pet. de Anch. conſ. 34. in hac cauſa, & conſ. 125.
uiſis, & diligenter ruminatis. & Lud. Ro. conſi. 367. circa primũ.
67 col. fi. ¶ Vel tertiò reſpondetur, ꝙ hęc ſunt feuda † ligia, vt cantat
donatio facta per Diuum Ludouicum Petro filio, in quibus ſuc
cedunt fœminæ, ſecundum Spec. ti. de feud. §. quoniam, & ibi Io.
Andr. in add. uer. 21. Sequitur Alexan. conſi. 30. quoniam omne
datum. li. 1. & Dec. conſi. 139. in princ. conſ. 208. colum. 2. & 424.
colum. 3. ¶ Vel quartò poteſt reſponderi, quòd iſta feuda habita
fuerunt a Comitibus Alenconij, in recompẽſationem Ducatus
Andegauenſis. & Comitatus Cenomanen. & Carnotẽſis. In qui-
bus ſuccedunt fœminæ, quaſi per pecuniam acquiſitis. Nam pe-
cuniæ ſignificatio ampliſſima eſt, l. pecuniæ, ff. de uerb. ſig. In feu
68 dis enim pecunia comparatis de iure ſuccedunt † etiam fęminæ,
ſecundum Odofr. in Summa, qui feud. dare poſſunt, & ſequitur,
Bal. in d. & quia uiuimus. & in d. cap. ſignificauit, & in tit. de pac.
Conſtan. in uerbo libellariæ. & in l. liberti, libertæq;, C. de op. li.
& Lud. Rom. conſi. 35. Alexan. conſi. 136. uiſo, & examinato. li. j.
Socin. conſi. 257. uiſis inueſtituris, lib. 2. & Dec. conſi. ſupra alle-
69 ga. Et facit, quia feuda remuneratoria † tranſeunt ad fœminas,
c. 1. quemad. feud. ad fili. perti. ¶ Vel quinto poſſem reſpondere,
quòd hæc feuda ſunt hæreditaria purè, & ſimpliciter, ut probaui
in præcedentibus dubijs, quibus feudis hęreditarijs certiſſimum
eſt fœminas ſuccedere. ¶ Sed quia præmiſſa ſatis ſuperque ſuffi-
ciunt, ſuper hec diutius non inſiſtam. ¶ Non obſtat, quòd hæ
nobiliſſimæ ſorores non ſint deſcendentes de corpore fratris,
quia & ſi non ſint deſcendentes de corpore fratris, ſunt tamen
de deſcendentibus primi acquirentis, de quo corpore loquitur
acquiſitio & conceſſio, cap. 1. de eo, qui ſibi uel hæredibus ſuis.
& ibi notat. Iacobus Alua. in primò notabili. Si enim fiat re-
70 latio ad ſtipitem, ſiue principium (prout eſt maximè † in feudis
facienda, cap. primò, de benefi. fęm. capit. 1. qui. mod. feud. con-
ſtitu. poſſ.) veriſſimum erit, quòd iſtę ſorores deſcendunt de cor-
pore primi acquirentis, qui dicitur ſtipes in propoſito. Et iſtud
probatur in Auc. de hæred. ab inteſt. ueni. in principio. iuncta
glo. in §. ex his autem quæ & tradit Bald. in l. 1. C. de cond. inſert.
& in cap. 1. §. filia, de ſucceſ. feud. ad fi. & conſi. 13. punctus talis,
quidam teſtator. lib. 3. & dicit Lud. Ro. quòd conceſſio pro ſe, &
deſcentibus ex ſuo corpore, non ſolum comprehendit nepotes
& pronepotes ex filijs maſculis, ſed etiam filiabus fœminis. Ita
Ludo. Rom. conſi. 148. viſis. quia in his eſt continuatio ſangui-
nis.

nis. unde immediatum dr̄, quicquid per naturam continuatur. Hinc omnes dicuntur descendisse ex corpore Adam primi parentis, adeo ꝙ si uiueret, cum aliquã contrahere matrimonium non posset. §. inter eas, & ibi gl. no. Instit. de nup. ¶ Restat, ut uideamus an hæc exceptio, ꝙ fœmina non succedat in feudis, uel hæc exceptio, ꝙ huiusmodi dignitates sint de appanagio (cuius incapaces sunt fœminæ) admittenda sit in iudicio possessorio, intentato per has dominas sorores? Et quia mihi non proponit, ꝙ remedium possessorium fuerit intẽtatum, oportet latius euagari. Et quia proponitur extare consuetudinem, ꝙ possessio de-
71 functi † continuetur in hæredes, quæ consuetudo ualet, c. 2. de consuet. l. fi. C. de sacrosf. eccl. l. raptores. C. de epis. & cler. reprobata sententia Bal. qui ɔ̃rium dixit in l. j. C. cõia, de leg. quam ibi dãnat Ias. col. 3. Videndum est, an intentari potuerit interdictum quorum bonorum, quod est interdictum adipiscendæ possessionis. l. j. ff. quo. bon. Et uideretur, ꝙ non: quia possessio fuit acquisita uirtute consuetudinis. Contrarium tamen uerius est, quia & si propter consuetudinem acquisita si possessio iuris, non tñ acquisita fuit possessio facti, pro qua consequenda agi potest in-
72 terdicto † adipiscendæ quorũ bonorum, s̃m Bald. post Cyn. in l. ea lege. C. de condi. ob causam. & in Auth. defuncto. C. ad Tert. & in c. j. de controuer. inter mascu. & fœmi. Et hæc est *communis* Doct. sententia, quam comprobat Alex. in l. cum hæredes, col. j. ff. de acqui. poss. consil. 82. & seq. lib. 2. & Ias. post Pau. de Cast. & Alex. in l. si sorori. C. de iure delib. quo stante subintrat nostra
73 dubitatio, an huiusmodi exceptiones † obstent sororibus agentibus interdicto adipiscendæ? Et breuibus agendo. puto ꝙ non, quia exceptio proprietatis non obstat agenti interdicto quorũ bonorum. l. fi. ubi gl. & Bar. C. quo. bon. traditur per Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune, in 4. combinat. ff. de acquir. posses. Et in terminis, quod hæc exceptio, ꝙ fœmina non succedat in feudo, non posset opponi contra fœminam agentem interdicto adipiscendæ, firmat Ioan. And. in addi. Spec. tit. de testamentis. §. pen. ad fi. ubi dixit non obstare contra fœminam agentem remedio. l. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. Et sequitur Alex. in dicta l. fi. col. fi. & Ias. col. 9. per tex. in c. 2. si de feud. fue. controuer. inter do. & agna. Et idem tenet Bal. in cap. j. uer. uel dic quartò, de conten. inter mascu. & fœmi. de benef. Et Curt. iunior in tracta. feud. in 2. parte, quæst. 21. Et si hæc exceptio, ꝙ non succedat in feudo (quæ iuris est) non impedit missionem in possessionem, minus impediet altera exceptio appanagij, quæ habet mixturã facti, & altissimam acquirit indaginem, ut patet ex deductis, in
74 2. 3. & 4. dub. Sed quia in interdicto adipiscendæ admittitur † exceptio proprietatis, quæ incontinenti probari potest, secũdum gl. Bar. & alios in l. si de ui. ff. de iudi. & per Bar. in d. §. nihil commune, & per gl. & scrib. in c. j. de restit. spol. Fortè procurator harum sororum potuit intentasse possessorium recuperandæ, putà interdictum unde ui, uel remedium can. reintegranda, 3. q. j. contra quod nulla admittitur exceptio proprietatis, etiam si offeratur probatio in promptu, & incontinenti, ut dicunt Doctores in locis præallegatis. Remedium can. reintegranda, etiam cõpetit contra titulo possidentem, s̃m Inno. & cõmuniter Cano. in c. cum ad sedem, de restit. spol. Et ibi Abbas dicit, ꝙ ista est *communis* Doctorum sententia, & eam dicit communem Alex. consilio 91. lib. 5. Decius consi. 57. & latè probaui in c. sæpe, de restit. spol. ¶ Videamus ergo, an stante prædicta consuetudine inten-
75 tari † potuerit possessorium recuperandæ? uideretur quod non. Quia si stante consuetudine prædicta, competit hęredibus inter dictum adipiscendæ, ergo non poterit competere interdictum recuperandæ, s̃m Bal. in auct. defuncto, quæst. 3. C. ad Senatusc. Tertul. & ita tenet Ioan. Fab. in §. sui. Instit. de hæred. qua. & dif. & d. Alex. in l. in suis. ff. de libe. & posthu. & in l. si sorori. C. de iu. delibe. & consi. 37. in causa mota, lib. j. & consi. 83. uisa, lib. 2. & And. Sicu. consi. 58. sapienter scripsit, col. 12. & seq. lib. 2. Mouetur, quia hæc est ficta possessio, quæ ueritati debet succumbere. Et si Carolus, harum sororum frater, tenebat has dignitates in appanagium, & sic tanquam usufructuarius, hæc consuetudo non uideretur habere locum in casu isto, quia Carolus usufructuarius solam naturalem habuisset morte ipsius finitam, ciuilis autem fuisset semper penes Regem proprietarium. l. naturaliter. ff. de aqui. poss. Non est autem uerisimile, ꝙ consuetudo uoluerit possessionem naturalem continuare in hæredes, ad quos non transit usussfructus. l. antiquitas. C. de usuf. & ita in terminis decidit Io. de Imo. consi. 16. uiso casu. Et ista vñr maximè urgere, & processum annullare, posito ꝙ intentatum fuerit possesso-
76 rium recuperandæ. Sed tñ (præmissis non attentis) vr̄ mihi † cõtrarium posse iure defendi, & ꝙ stante huiusmodi cõsuetudine ẽt intentari possit remedium recuperandæ, probatur. Quia ministerio ɔ̃suetudinis acquisita fuit hæredib. possessio ciuilissima, q̃ artificiosam uocat Bal. in rub. de causa posses. & proprie. Quæ
77 possessio. ciuilissima non differt † a ciuili in aliquo, nisi in modo acquirendi, secundum Alex. Fran. Are. & Ias. in l. j. in prin de acq. poss. sed ciuilis possessio parit interdictum recuperandæ. l. j. §. siue autem. ff. de ui, & ui arma. ergo idem pariet ciuilissima; alioquin differrẽt effectu, qđ expresse Alex. & alij negant. & ita tenet Soc. in l. rem, quæ nobis, in 5. quæst. ff. de acq. pos. & Decius consi. 84. excellentissimi Doct. & fuit de mente Bal. in d. rub. de causa poss. & proprie. licet præfati Docto. non adducant rõnem supra factam, & hæc sñia uerior apparebit ex resolutione ɔ̃triorum. ¶ Non obstat itaque prima ratio, ꝙ competat hæredibus interdictum adipiscendæ, ergo cesset interdictum recuperãdæ, quia rñdetur dupliciter. Primò, ꝙ possessio defuncti continuatur in hæredes, si ipsi uelint uti beneficio consuetudinis. Quia
78 beneficia legis, & consuetudinis recipiunt ɔdõnem, † si is (in cuius fauorem fuerunt cõcessa) eis uti velit, l. fi. C. de execu. rei iu. iuncta l. debitoribus, ff. de re iud. & ibi no. Alex. & alij. Ad idem tex. in l. vniuersa, & ibi late Moder. C. de preci. Imper. offerend. & in l. scimus, in prin. iuncta glo. C. de inoff. testam. facit tex. in l. inuito. ff. de reg. iur. Hinc sumpta est regula, ꝙ quilibet potest fauori suo renunciare, l. si quis in conscribendo, C. de pact. sed si nolint vti, non prohibentur agere interdicto recuperandæ, & sic non prohibentur vti beneficio singulari, cum sit in electione eius, qui habet plura remedia, vti quo malit, l. quod in hæredem, §. eligere. ff. de tribu. & l. nemo ex his, §. quoties, ff. de regu. iur. quando autem hæres eligit interdictum adipiscendæ, tacitè vr̄ tunc vti beneficio iuris communis, sed quando eligit interdictum recuperandæ possessionis acquisitæ ministerio consuetudinis, tunc censetur velle se iuuare beneficio statuti, & hæc intelligentia admodum consonat. ¶ Non obstat secunda ratio, ꝙ possessio ficta dẽat succumbere ueritati. Quia negatur, ꝙ possessio acquisita iuris, sine consuetudinis ministerio dicatur ficta,
79 immo est † vera possessio, licèt modus acquirẽdi sit fictus, sicut possessio acquisita per constitutum. est vera possessio, l. certè, ff. de preca. licèt modus acquirendi sit fictus, l. qđ meo, & ibi latè Alex. ff. de acq. posseſſ. Et posito, ꝙ esset ficta tamẽ quia posses-
80 sio ciuilissima † est ius insistendi rei nõ prohibitæ possideri, aptũ producere ciuiles effectus, ut not. in l. j. ff. de acq. posses. maximè per Bar. Et probatur in l. peregrè. ibi, ius possessionis, ff. eo. titu. Et debet ita iudicari de ficta possessione, sicut de vera. Quia in
81 eis q̃ iuris sunt, † ficta dispositio in nullo differt a vera, secũdum Bar. in l. si maritus, §. legis, ff. de adult. & in l. si is, qui pro emptore, in 3. q. ff. de vsucap. traditur per Ias. in l. filio, quem pater, ff. de liber. & posthum. ¶ Non denique obstat alia rõ, dum dicitur, ꝙ licèt virtute consuetudinis sit acquisita possessio iuris, non tamen fuit acquisita facti, quæ dicitur corporalis. Quia respondetur dupliciter. Primò, quòd sufficit acquisitã fore ciuilem, quæ producit ius insistendi, & cæteros ciuiles effectus. Et ideo si ciuilis possessor veniens, vt insistat, non admittatur, dicitur spoliari sua ciuili, pro qua competit interdictum recuperandæ, l. clam possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acquir. poss. Secundo respon-
82 detur, ꝙ lex fingit actum corporeum continuatum † per hæredem, secundum Bal. in c. contingit, per illum tex. in uersi. uerus possessor, de dolo, & contu. ubi inquit, Mirabile est, quòd uera possessio acquiratur sine actu corporeo. Sed illud ideo est, quia actus corporeus defuncti fingitur cõtinuatus per hæredes. Vnde cum interuenerit fictus actus corporeus, & per hunc actum fictum sit acquisita uera possessio, nihil uideo proponi, cur pro
83 recuperanda hac vera possessione, non debeant competere † remedia recuperandæ, sicut etiam competunt pro recuperanda possessione acquisita per aspectum, uel constitutum, & sic per actus fictos, d. c. contingit, & d. l. quod meo, cum suis concord. ¶ Si verò procurator dominarum sororum proposuit interdictum retinendę, dicendo se turbari in sua ciuilissima possessione, per occupationem naturalis, siue corporalis, iuxta no. in d. l. clam possidere, constat aduersarios debere succumbere. Quia stante consuetudine, ꝑ quam fuit acquisita ciuilis, immo ẽt naturalis, & vera possessio, vt s̃. deduxi, sequitur, ꝙ aduersarij clam
84 possident † ab ipsis sororibus, ergo debẽt succumbere in interdicto vti possidetis, l. j. in fi. ff. vti posside. c. licèt causam, de probat.
85 Nec ɔ̃ agentem interdicto retinendæ † obstat exceptio proprietatis, s̃m glo. & Bar. in d. l. si de ui, & Bar. in d. §. nihil commune, & in l. si de eo, §. fi. ff. eo. titu. & consi. 81. Martinus Forniconis, Bal. in l. ordinarij, C. de rei uen. Pan. in c. in literis, col. 3. de restit. spol. cum solitis concord.

RESPONSVM IIII.

ET si lege ciuili Mantuæ generaliter in non suppositos iurisdictioni, & oneribus statuentium. bonorum alienatio quouis titulo interdicta sit, siue huiusmodi lex in rem, siue in personã concipiatur, ea tamen Clerici nullo iure astringuntur, & præsertim Episcopi, & Cardinales, cũ odia sit. Quare Reuerendissimum Dominum Cardinalem Mãtuanum eius p̃rimonialia bona Illustris. Dom. Galeazio Sfortię, statuto hoc non obstante, liberè alienare potuisse rñdi. Qui ẽt illustris do. Galeaz. iure institõnis dominæ Geneueræ uxori eadem bona, gñali ꝓhibitione non obstante, relinquere potuit cũ

per

per huiusmodi alienationē publicæ utilitati, & sic rationi statuti nō derogatur, tum quia res semel alienabilis effecta, licitè perpetuò alienatur; & quam alienationem, non obstante consignatione & traditione facta curare habet Reueren. d. Cardinalis illustrem do. Marchionem Mantuæ ratam habiturum; tum quia ad id ex lege contractus tenetur; tum etiā, quia illustris Marchionis ratificatio, & statuti derogationem, & alios plures operatur effectus. Insuper cum domina Geneuera ante ueram traditionē ciuis Mantuæ effecta sit; quæstionis est, an alienatio in eam de dictis bonis facta per ciuilitatem subsecutam in præiudicium cōmunis conualidetur: quod & uerum esse respondi. Nam alienatio nulla habetur, nisi uera traditio sequatur; ficta autē traditio & præsertim nulla, & frustratoria, nullam pœnam parit ante ueram traditionem. proinde etiam respondi ipsi dominæ Geneueræ, casu quo bona in commissum ceciderint, contra dominum Cardinalem actionem competere, eo quia alienando res prohibitas in forenses alienari, in dolo fuit manifesto, & culpa, unde certi iuris est, eo casu actione de dolo saltem ad interesse eundem teneri, præsertim cum solenni stipulatione omnia damna & interesse resarciri promiserit.

SVMMARIVM.

1 *Statutum prohibens bona alienari in non suppositum, an liget etiam clericos, & num. 5. & 7.*
2 *Statutum prohibens bona alienari in non suppositum, ligat etiam eos, qui post vinculum iniectum, assumpserunt clericatum.*
3 *Statuta laicorum generaliter loquentia, siue in rem, siue in personam, licèt ligent clericos, non tamen debent ligare clericos Cardinales.*
4 *Statutum prohibens bona alienari, est odiosum.*
6 *Ratio statuti ampliat, & restringit statutum ad metas rationis.*
8 *Statutorum interpretatio sumenda est illa, quæ magis conformat iura communia cum statutis.*
9 *Statutum quando dicatur iniecisse vinculum ante clericum.*
10 *Alienatione prohibita in certas psonas, cēsetur ēt prohibita heredis institutio.*
11 *Statutum prohibens alienationem in non suppositum, non habet locum in forensi vendente bona, quæ habet in territorio.*
12 *Statutum prohibens forenses emere bona immobilia, existentia in territorio, non intelligitur forensis prohibitus vendere.*
13 *Alienari prohibita, semel alienata, perpetuò durant alienabilia.*
14 *Statutum est iurisdictionis, quam non habent ciues in forenses.*
15 *Ratificatio & approbatio Marchionis, multos effectus operatur, vltra derogationem statuti.*
16 *Confirmatio principis facta ex certa scientia, nunquam intelligitur confirmare actum inualidum in præiudicium tertij.*
17 *Fictio nunquam operatur in præiudicium iuris tertio acquisiti.*
18 *Statutum applicans ipso facto communitati rem alienatam in forensem, intelligendum est, si rei traditio subsecuta fuerit.*
19 *Datio incerta & imperfecta, dominium nullo iure transfert.*
20 *Per constitutum non potest dici facta uera traditio, sed ficta.*
21 *Emphyteuta non incidit in pœnam l. fin. C. de iure emphyteu. per translationem possessionis.*
22 *Actus vbi nullus, nulla legis, vel statuti pœna sequitur.*
23 *Paria sunt nil fieri, aut fieri sub conditione, quæ non fuerit purificata.*
24 *Statutum prohibens alienationem fieri in forensem sub certa pœna, non habet locum in alienatione facta sub conditione. & 25.*
26 *Res vbi non est in cōmercio acquirentis lege prohibente, tunc acquirenti non debetur aliquod interesse.*
27 *Forensis præsumitur ignorare statuta ciuitatis, & etiam ciuis nouellus.*
28 *Præsumitur quilibet scire statuta suæ ciuitatis.*
29 *Statutis sui marchionatus Marchio derogare potest.*
30 *Promissio, quòd tertius ratificabit, & approbabit, an sit obligatoria, & nu. 31.*

Qui veritas est, me dirigat in semitam veritatis.

Respon. interpreta.

PEroptallem. Non vrgeri de iure respōdere hisce tēporibus, quibus Minerua (furente Marte) a nobis abesse compellitur. Postquam tamen illustris do. Geneuera, & honorandus d. Io. An. Comes Gambaranæ, Iurecon. integerrimus, conciuis, & amicorum specimen, ita iusserunt; quinq; dubia q̄ mihi pro ponunt (semota allegationum pompa) pro tenui ingenioli mei facultate, & pro turbulenta & anxia mente breuissimè resoluam. ¶ Circa primum, an statutum ciuitatis Mantuæ, prohibens bona immobilia quouis tit. alienari, in non suppositū iurisdictioni ciuitatis, liget Reuerēdissimum d. Cardinalem Mantuanum, ut non potuerit alienare bona patrimonialia (de quib. in themate) Illustri quondam felicis memoriæ d. Galeazio Sfortiæ: ¶ Vr̄ prima consideratione dicendū, ꝙ sic. Quia statutum in 2. uer. loquitur in rē. Cantat. n. in hæc uerba. Itē nulla res possit alienari, &c. subijciendo, ita ꝙ prædicta res sit uitio inalienabili affecta. Quo casu statutū ligat
1 †ēt clericos, ſm in Pan. in c. quod clericis. uer. qn̄que statutū. de foro compe. dicentem, ꝙ statutum prohibens dotalia alienari, ligat ēt clericos, ut non ēt possint talia bona acquirere. Quia potuerunt statuentes rebus ipsis onus imponere: & sequi. Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. col. 3. Scdō pro hac parte facit, quia huiusmodi prohibitio a statuto facta fuit anteq̄ d. Cardina
2 lis esset clericus, quo casu statutū hēt ēt effectū ꝯ eos, † qui post uinculū iniectū assumpserunt clericatū, ſm Io. And. in regu. sine culpa, de re. iu. li. 6. ubi vult, ꝙ statutū pferens primogenitum in hr̄ditate alijs postea genitis, habeat ēt effectum ꝯ eos, qui effecti sunt clerici. & sequuntur d. Anto. Imo. Panor. & cōiter Mod. in d. c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. & idem uoluit Panor. & cōiter scriben. in d. c. quod clericis. Vbi decidunt, ꝙ statutum excludens fœminas ab hæreditate extantibus masculis, excludit ēt fœminam, & si masculus est ingressus monasteriū. Et faciunt, quæ tradit Pan. post alios in c. 1. de oblig. ad ratioci. & Bar. in l. 1. ff. de pen. ubi cōcludunt, ꝙ ubi præsumptio est, vel pōt esse, ꝙ clericatus sit assumptus in fraudem legis uel statuti, tunc clericatus non prodest. ¶ Præmissis non obstantibus, ꝯrium de iure concludendum existimo, pluribus rationibus, & fundamentis. Primò, quia statuta laicorum non ligant clericos, ex defectu auctoritatis & potestatis. Non enim datum est ius imperandi illis, quos obsequendi manet necessitas, c. bene quidem, 96. dist. c. cum laicis, de rebus
3 eccle. non alie. & d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. ¶ Scdō, quia ēt † ꝙ aliàs statuta laicorum generalr̄ loquentia, siue in rem siue in psonam, ligarent clericos, non tn̄ deberēt ligare clericos Cardinales, pp prærogatiuā excelsæ dignitatis Cardinalatus. Sunt. n. Cardinales pars Papæ, c. felicis, ubi no. Arch. de pœn. lib. 6. & Io. An. c. 1. de offi. leg. lib. 6. & Host. in c. antiqua. de priui. Vbi decidunt, ꝙ Cardinales tanq̄ membra Papæ, & ei inuisceratī, non tenent iurare fidelitatem. Et plura ad amplitudinem dignitatis Cardinalatus reduxit And. Sic. ti. de præstan. Cardi. in 1. q. Nam q̄ sunt spāli nota digna, nunq̄ includunt ī gn̄ali dispositione, l. itē apud Labeonē, §. hoc ædictū, ff. de iniur. Et ur̄ expresse decisum in c. quia periculosum, de sen. excō. lib. 6. Vbi in dispositione odiosa, nunq̄ intelliguntur comprehēsi epi; ergo nec ēt Cardinales, qui rōne administrationis digniores reputatur, ut latè per And. Sic. loco præalleg. ergo ēt a fortiori non erunt comprehensi hi, qui simul sunt & epi, & Cardinales ut d. Cardinalis Mantuanus.
4 ¶ Quod aūt statutum, de quo agitur, sit odiosum, †patet ex his, q̄ latè scribit Barba. ɔſ. 43. col. 9. & seq. uol. 1. ubi cōprobat, ꝙ istud statutū est tā ꝯ ius diuinū, ꝙ humanum. Et ꝙ sit odiosum, ostenditur. Quia ultra id. ꝙ sit ꝯ ius cōe, est ēt pœnale. Nā & rē aliena tam fisco, seu cōitati a scribit, & ꝯtum annullat, q̄ annullatio est ēt pœna, c. 2. ubi Pan. & alij latè de constit. Et in terminis magis ad rhumbū, ꝙ statuta odiosa ēt apostolica generalr̄ loquētia nō includāt Reue. Cardinales, consuluit Pet. de Anch. consi. 295. ꝙ incip. pro clariori euidētia. colum. 2. & fuit originalis decisio Io. Mona. q̄ ibi sequit Io. An. in c. 1. de schismat. li. 6. & Lud. Ro. cōs. 498. in casu, quo quærit. & And. Sicu. in d. tract. de præstan. Card. 7. q. Basiliæ. ¶ Tertiò, qd̄ tale statutum nō liget clericos, nec eos impediat bona propria liberè alienare, sic ostendit. Nā tale statutum non ligat clericos acquirere uolentes a laicis, & in piudiciū
5 †clericorum uolentiū acquirere (tanq̄ ꝯ libertatē ecclesiasticā) statutum non ualet, ſm Bar. in l. filiusfa. §. diui, ff. de leg. 1. & in l. dudū, C. de ꝯh. emp. & est tex. in c. fi. de immu. eccl. li. 6. ubi Gem. post alios, & Pau. consl. 89. quod incipit, posset quis dicere, li. 2. Nō ergo āt ligabit clericos, maximè Cardinales, quin possint uendere propria bona, quib. placet. Ita. n. una uia, sicut altera a promotione ordinum retrahuntur, ergo idem ius; & sic utroque casu vr̄ tale statutum ꝯ libertatem eccclesiasticam. unde non valet, vt in auc. cassa, & ibi Bar. in specie, C. de sac. san. eccl. Et istud ēt cōprobat natura correlatiuorum, l. fina. C. de ind. vidu. tol. l. 1. C. de cupres. li. 11. ¶ Quartò istud osteditur per arg. a cessante rōne statuti, ꝙ est ualidissimum. c. cum cessante, de app. l. adigere, §. q̄uis, ff. de iur. pat. Rō. n. statuti est illa, q̄ ampliat & restringit statutū
6 †ad metas, & terminos ipsius rōnis, l. cum pr̄, §. dulcissimis, ff. de leg. 3. Sub iugo. n. rōnis consistunt uerba statuti, tanq̄ sub suo ꝓprio originali, ſm Bal. in c. mandatum, de rescr. Nam rō expresse colligitur ex uerbis statuti, uidelicet, quia non subditi non supportant onera, & functiones cum cōi Mantuæ, nec subsunt iurisdictioni ipsius cōis. Iō ēt publico fauore inductū fuit, ut non possint acq̄rere bona ꝯsistentia in agro Mantuano ab illis, q̄ supportāt onera, & sunt sub iurisdictione Mantuæ. Ista rō cessat, q̄n clerici uendunt bona ꝓpria, q̄a ipsi non dicunt subditi cōis, nec de eius iurisdictione, c. significasti, de fo. compe. Nec ipsi, nec eorū bona sustinent onera cū cōi, c. fi. de uit. & honest. cle. c. nō minus, de immu. eccl. c. q̄q̄, de censi. li. 6. & sic cessat pub. fauor, ppquē causata fuit prohibitio statuti. ¶ Quintò, ꝙ statuta laicorū generalia nō ligant clericos quò ad eorum bona patrimonialia,
7 †in terminis statuti nostri tenet gl. 3. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, de consti. q̄ ibi sequit d. Ant. & p q̄ ibi Pan. col. pe. decidit, ꝙ statutū ꝓhibens conductorē posse expelli a domo conducta, si soluere uelit ꝯuentā pensionē, non ligat clericos, q̄ locauerūt ꝓprias domos & sequit Bar. in l. cūctos populos. in 5. q. C. de sum. Tri. & fid cath. Et est rō uiua, q̄a si statuentes laici possent per statuta

sua ligare clericos respectu bonorum patrimonialium, saltem p indirectum haberent ius imperandi clericis, quod nusquam est dicendum, nec concedendum, c. duo sunt. 96. dist. & d. c. bene q̃dem. Et ꝙ clerici gaudeant priuilegio clericorum, etiam quò ad bona patrimonialia, tenet gl. in c. Eps. de preb. Pan. in c. cum sit gñale, de fo. cõp. col. 2. & in c. cõstitutis, de in inte. resti. ubi sentit decisionem quæst. nræ; dum dicit, ꝙ statutum, ꝙ affines possint infra annum luere rem alienatam, prodest clericis affinibus, qa fauorabile; ergo in ea parte, qua statutum est odiosum (ut est sta tutum nrm) non ligaret clericos. Et sic si affinis uellet luere rem alienatam per clericũ, q ꝓmisisset manutenere, non ualeret tale statutum, qa odiosum & ꝑiudiciale clericis, & bene probat tex. in l. item nulla, uer. ecclesijs, aut ecclesiasticis personis. C. de epis. & cler. & alibi sæpe hr̃ de ista gñali conclusione. ¶ Vltimò, quid moror, & cur tot fundamentis istud probare contendo? Nonne statutum in ultimò uer. a gñali prohibitione de non alienando excipit ecclesiasticas personas, & religiosas, in quibus & quò ad eas iura cõia obseruari mandat? Et sic cum in uerbis statuti nulla sit ambiguitas, non est admittenda interpretationis qõ, l. ille, aut ille, §. cum in uerbis, & l. non aliter, ff. de lega. 3. Nec dicatur, ꝙ statutũ intelligi dẽt in ultimò uer. & in illa exceptione quãtum sit, ut in ipsos clericos possit fieri alienatio, dato ꝙ non sint subditi, nõ aũt quantum sit, ut ipsi clerici possint alienare in laicos non subditos, qa istud esset erronee dictum. Nam exceptio dẽt intelligi eodẽ modo, quò regula est ꝓposita, l. nã ꝙ liqdẽ, §. fi. ff. de pe. leg. cũ vulg. Modò regula est ꝓposita ꝓhibitiuè, ne ulla ꝑsona possit alienare immobilia in nõ subditos ergo exceptio dẽt esse, ꝙ ecclesiasticæ ꝑsonæ possint. Item exceptio est generaliter ꝯcepta, ergo generaliter dẽt intelligi, vulgata l. de precio, ff. de pub. c. solitæ, de ma. & obe. Item illa interpretatio in statutis est sumẽ-

8 da, † per quã magis conformantur iura cõia cum statutis, & per quam minus læditur ius cõe, l. si serui uestri, cum gl. C. de noxal. c. cum dilectus, de consue. intelligendo aũt hanc exceptionem tam actiuè, q̃ passiuè quò ad clericos, minus læditur ius cõe. Igit, &c. Item uerba statuti sunt ita intelligenda, ne sint frustratoria, l. si qñ, ff. de leg. 1. c. si Papa, de priui. li. 6. Intelligendo autem dictã exceptionem, ut in clericos possit fieri alienatio statutum esset frustratorium. Quia ẽt ꝙ nihil dixisset, tñ nõ impediebatur a statuto, s'm Bar. in d. §. diui, & dixi s̃. in 3. fundamento. Debet ergo intelligi exceptio in alio quoque casu, in quo statum põt operari. ¶ Non obstant modò adducta pro ꝯria parte. Et primò, dum dr̃, ꝙ statuta quæ loquuntur in rem, ligant ẽt clericos quia põt procedere, qñ statuta loquuntur in rem, de qua possunt statuentes disponere, ut si loquantur in rem laicorum statuentibus subditorum. Secus quò ad res, de quibus statuentes non possint disponere, ut de rebus ecclesiarum, & clericorum, ut s̃. in 5. fundamento. ¶ Scdò rñdeo, ꝙ statutum ẽt ꝙ loquatur in rem, item ꝙ haberet ligare clericos; non tñ ligat in casu nostro, quia statutũ in ultimò uer. clarè se declarat, ꝙ non vult ecclesiasticas personas arctare. ¶ Tertiò possum probabiliter dicere, ꝙ statutum loquatur in personam, & nõ in rẽ. Patet, qa in prin. cantat faciendo regulam, ꝙ nulla ꝑsona de districtu possit alienare, &c. Nec quicq̃ facit, ꝙ in 2. uer. dicat. Itẽ, ꝙ nulla res possit alienari, & ꝙ sit uitio inalienabili affecta, qa dẽt intelligi, q̃tum ad ꝑsonas de districtu, de quibus regulam fecerat, inter quas ꝑsonas nõ includuntur clerici, ut s̃. abĩnde ostensum fuit. Et ꝙ ita sit, clarè licèt intueri ex uerbis, q̃ sequunt; dũ dicit statutũ, ꝙ res sit uitio inalienabili affecta, quantum ad ꝑdictas ꝑsonas, q̃ uerba. q̃tũ ad prædictas ꝑsonas, referenda sunt tã ad personas vendentes, q̃ personas nõ subditas acquirentes, ut sit plena & ꝑfecta relatio, prout esse dẽt, l. talis scriptura, ff. de leg. 1. c. scdò requiris. de appellationib. ¶ Scdò corroboratur ex illa dictione, itẽ q̃ est repetitiua oĩum præcedentiũ, tã qualitatũ, q̃ ꝑsonarũ, l. 3. ff. ad l. Iul. de vi. c. pastoralis, §. j. de offi. dele. erit ergo sensus illius 2. uer. Itẽ nulla res possit alienari per aliquã personã de ciuitate, & sit uitio inalienabili affecta, quò ad eas personas. Et isto mõ intelligendo statutum loquet in personã, & non in rem. ¶ Minus facit qd s̃. scdò loco dictũ est, s. ꝙ statutum iniecerit uinculũ prohibitionis ꝑdicto R. dño anteq̃ esset clericus & Cardinalis, qa istud est a ueritate longè alienũ. Nã (q̃tũ ad terminos) statutũ ita demũ dr̃ iniecisse uin-

9 culum ante clericatũ, † qñ casus, de quo q̃rit, essentiam & principium sumpsit ante clericatũ, ut est casus de primogenito, scdogenito, ante clericatum, & ante ingressum religionis. Sed si casus, de quo agit, essentiam & principiũ habuit post clericatum, vt est casus pñtis alienationis, q̃ facta & inchoata fuit ẽt post Cardinalatũ, tũc non põt dici, ꝙ uinculũ fuerit iniectũ añ clericatũ, & ꝙ statutũ antea p multa secula cõditũ fuerit. Ita declarat Per. de Anch. in rña, ea q de re. iur. col. fi. & Cuma. consi. 85. Et si aliter diceretur, oĩa statuta laicorũ ligarẽt clericos, cum sint antiqua, & nullus nascat cũ charactere, quo nihil absurdius esset. Præterea cũ statutũ ipsum excipiat ecclesiasticas ꝑsonas, nec ẽt de iure dicant inclusæ; certè non põt dici, ꝙ eis sit uinculũ iniectũ, ꝙ obliget. Et hæc quò ad primũ sufficiant. ¶ Circa s'm, ur̃ ẽt dicendum, ꝙ d. Galeaz. non potuerit titulo institutionis prædicta bona re-

linquere dñæ Geneueræ, eius uxori. Quia statutum etiã expressè prohibet alienationẽ in non subditos per uiam ultimæ uoluntatis, procedens annullando. ¶ Scdò, quia prohibita alienatione in

10 certas personas (ut in casu isto) cẽsetur ẽt prohibita † hr̃dis instõ. l. codicillis, §. mater, & l. peto, §. fratre, & ibi Bart. ff. de lega. 2. & Bar. in l. uentre, uer. tertius casus, & ibi expressè Aret. col. 16. ff. de acq. hr̃. idem Are. in l. Pantonius, §. 1. col. 2. eod. tit. ¶ Sed his non obstantibus, ꝯrium credo forè de iure concludendum pluribus rationibus. Primò stante conclusione, de qua in præcedenti du-

11 bio, ratio statuti cessat in forensi, † uendente bona, quæ habet in territorio. Nam cum ipse non subsit iurisdictioni, cum non sustineat onera, certè alienando in alium forensem, publicæ utilitati (quæ fuit cã motiua statuentium) nihil derogatur. non ergo habebit locum statuti dispos l. generaliter, C. de epis. & cle. c. cum dilecta, de confir. uti. uel inuti. c. cum cessante, de appel. Et ideo in terminis dicit Bart. in l. multum, ff. de uerb. obl. ꝙ statutum prohibens forenses emere bona immobilia existentia in territorio,

12 † non intelligitur forensis prohibitus uendere, quia cessat ratio statuti, quo casu non habet locum rña correlatiuorum, s'm gl. in c. 1. de loca. & in cle. 1. de consangui. ¶ Scdò, ẽt stante conclusione, de qua in pręcedẽti dubio, ꝙ d. Cardinalis potuerit dicta bona alienare in prædictum d. Galeazum forensem, non obstante prohibitione statuti: succedit trita conclusio, ꝙ res inalienabilis (maximè inter certas personas) si semel effecta sit alienabilis in

13 illas, † durat perpetuò alienabilis, l. pater filium, §. quindecim, ff. de leg. 3. & ibi no. Bar. inferens ex his, ꝙ merum imperium semel delegatũ a Principe. est perpetuò delegabile, contra l. 1. ff. de offi. eius. Et ad istud propositum multa reducit Iasi. in l. filiusf. §. Diui, col. 7. ff. de leg. 1. Et bene quadrat cõis opi. de qua in c. querelam, per illum text. de elec. quæ est, quòd iuspatronatus possit per laicos præscribi. Quia ex quo semel laici fuerunt habilitati, ut possint per fundationem, constructionem, uel donationẽ acquirere, & possidere iuspatronatus, ut in c. piæ mentis, 16. q. 7. pari ratione dicendum est, ꝙ etiam habilitati dicantur ad præscribendum. Cum ergo fuerit habilitatus d. Galeaz. forensis acquirere immobilia, pariter omnes personę eiusdem generis, & sic omnes forenses ad illa bona acquirenda habilitati censeri debent. Et bene facit, quod concludit Pan. in c. quæ in ecclesiarum, & ibi Fel. de const. ubi decidũt, ꝙ ius diuinum semel limitatum, durat perpetuò limitabile, a fortiori ergo ius positiuũ. Et sic ẽt pręsens statutum semel limitatum in persona do. Cardinalis durabit limitabile in persona d. Galeazij, & eius hęredum. ¶ Tertiò facit; qa tenendo, ꝙ statutum ipsum loquat in personam (ut conclusum fuit in præcedenti dubio) sequitur dicendum, ꝙ statutum non

14 habeat ligare forenses, quia statutum † est iurisdictionis, s'm Bar. in l. oẽs populi, in 1. q. ff. de iust. & iur. quam iurisdictionẽ hñt statuentes in forẽsẽs, c. ut animarũ, de consti. li. 6. l. fi. ff. de iuris. om. iudi. l. 1. C. de sum. Tri. & fid. cat. & ibi Bart. & uoluit Pau. de Cast. in d. consi. 89. Et ex istis satis clarè patet responsio ad duo, quæ s̃. adducta fuerunt in ꝯrium. ¶ Circa tertium, posito ꝙ alienatio ualeat non obst. statuto, ẽt ꝙ facta sit consignatio, & traditio; an d. Cardinalis teneatur amplius operam cum effectu dare, ꝙ illustris Marchio Mantuæ eius frater approbet, consentiat, & ratificet contractum? Non puto expediens insistere, quia istud nõ hẽt probabilem dubitationẽ, quis. n. adeo est obtusi ingenii, crassęve mineruæ, qui asseueret obligatũ ad plura copulatiuè (ut est ꝑdictus d. Cardinalis, q teneť tradere & curare ꝙ illustris Marchio ꝯctum, ꝙ traditionẽ approbet) forè liberatum per adimplementũ unius tm̃? certè nemo. l. si hr̃di plures, ff. de condi. insti. cũ suis cõcor. Et qa dr̃ p agentes noĩe ꝑdicti Cardinalis (stante ualiditate ꝯctus non ob. statuto) frustratoriã esse, atq; illusoriã ꝯfirmationem, & dispensationem illustris Marchionis, ergo tanq̃ frustratoria nõ est exigenda, l. hæc stipulatio. §. Dius Pius, ff. ut leg. nomi. cau. cũ lex actus frustratorios abhorreat, l. qui bis idẽ. ff. de uerb. obl. certè ista obiectio a viro experto non esset opponenda, quia ratificatio, & approbatio Marchionis potest infinitos alios effe-

15 ctus operari † ultra derogationem statuti. Operari. n. põt eo casu, quo haberet Marchio hypothecam in dictis bonis, qa per cõsensum suum tolleret, l. 2. C. de remi. pign. & no. in l. sicut, §. non ur. ff. quibus mo. pign. uel hyp. sol. Vel potest operari renunciationẽ fideicommissi. si qd prętenderet idẽ Marchio. l. cum pater, §. libertis. ff. de leg. 2. & traditur per Bar. & alios, in l. qui, Romæ, §. duo fratres, ff. de uerb. obl. Vel ẽt posset operari dñij amissionẽ, ut no. in l. si seruus communis, ff. de dona. inter uir. & uxo. Et ꝙ requiratur confirmatio Marchionis non solum ad effectum derogandi statuto, sed ẽt effectum excludendi ius proprium, & priuatum ipsius Marchionis, apparet ex uerbis instrumenti, ex quib. requiritur, ꝙ dñs Francis. non tm̃ consentiat ut Marchio, sed ut Franciscus, & frater germanus ipsius do. Cardinalis. quæ uerba ad fraternũ ius referuntur, ut not. in l. si seruus cõis ita stipulatur, ff. de stip. seruo. & notant Can. in c. quoniã Abb. de offi. deleg. ¶ Ad quartum, an si domina Geneuera efficiatur ciuis, & subijciatur oneribus ciuitatis Mantuæ, conualidetur alienatio? uideretur ꝙ non, quia ex forma statuti, ipso facto res alienata

in forenſem applicatur cōmunitati, ergo in præiudicium cōis
(cui res fuit applicata) non uidetur alienatio confirmari. Nam
confirmatio etiam Principis, facta ex certa ſcientia, nunquam
16 intelligitur confirmare actū inualidum † in præiudicium tertij,
cui ius erat ante confirmationem acquiſitū, ſm gl. & *cōiter* Ca-
no.in c.fi. de confirma. uti. uel inuti.ſequitur Bald. in præludijs
feu.facit tex.in c.quamuis,de reſcri.in 6. & c.ſuper eo, de offi. de
leg.& in l.2.§.ſi quis a Principe.ff.ne quid in lo.pub.cum ſimili-
bus.Confirmatur, quia ꝙ contractus a principio nullus eſt poſt
facto conualidetur, ita ꝙ ualeat uſq; a principio, non poteſt eſ-
ſe niſi ex fictione. Sed certum eſt, ꝙ fictio nunquam operatur
17 † in præiudicium iuris tertio acquiſiti. §.liceat, in Auct. quibus.
mod.nat.effi.legitimi,& §. illud, in Authen.quib. mod. nat.effi.
ſui.traditur per Bar.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum ff. de lib. &
poſt.¶Sed iſtis non obſtantibus,plurima ſunt,quæ me in con-
trariam trahunt ſnīam.Primò, quia ſtatutum applicans ipſo fa-
cto cōitati rem aliena tam in forēſem, ſanè intelligendum vr̄.ſ.
18 ſi rei traditio, † fuerit ſubſecuta, ſm Bal.in c.j.§. aut ſi libellario.
quibus modis feud.amit.& in c.imperialem,col.j.de prohi.feud.
ali.per Fed.gl.in l.j.§.ſi rem depoſitā.ff.depo.Iaſ.in l. filiusfam.§.
diui,in 2.lec.col.8.ff.de leg.j.Corn.conſi.11.in præſenti.col. 12.
lib.3. Simile uidemus in emphyteuta alinãte ſine conſenſu do-
mini, qui non cadit a re emphyteutica, niſi ſecuta traditione,
ſm Specu.tit.de emphy.§. nunc aliqua.q.95. & ſequitur Iaſ. poſt
Alb.& Saly.in l.fi.C.de iure emphy. & Ant. de Bu.conſi.37. uiſo
puncto. Alex.conſi.177.uiſo themate.col.2.lib.2. & d.Ant. & cę-
teri,in c.potuit de loca. Et ratio eſt, quia non dicitur contractus
alienationis perfectus, niſi res tradita. §. uenditæ, Inſti. de rer.
diu.c.cum Ioan. de fide inſtr. in caſu autem noſtro nulla fuit ſe-
cuta traditio.Non quidem per contractum factum Piſauri,quia
traditionibus,non nudis pactionib.dominia rerum transferun-
tur.l.traditionib.C.de pactis.nec per talem contractum,quo me
diante dom.Cardinalis dedit tot ex bonis ſuis ſtabilibus, ex quĩ
percipit poſſit redditus mille ducatorum, dici poteſt trāſl atum
19 dominium,cum datio ſit incerta, † & imperfecta, nec ſint præ-
dia per nomina & confinia demonſtrata.l. cum ſeruo. §. fi. ff. de
ꝯhend.emptione.& no. in l.Titius hæres.ff. de actio. empt. Nec
per illa uerba poſita in inſtrumento, Dedit, tradit, & conſigna-
uit, poteſt dici ſubſecuta traditio.Per talia.n.uerba ſolùm uide-
tur conceſſa facultas intrandi, & apprehendendi poſſeſſionem
propria authoritate.l.ꝓdia (ſm lec.Iac.de Are. & Are.& Bar.)ff.
de acquir.poſ. & ſequitur Alex. conſi.4.col.2.lib. 2. Nec etiā per
20 conſtitutum † poteſt dici facta uera traditio, quia per conſtitu-
tum res traditur iuris fictione,ſm gl.in l.ab emptione.ff.de pac.
& traditur per Alex.& alios in l.ꝙ meo.ff.de acq.poſ.Quæ fictio
non poteſt habere locum in caſu noſtro, in quo bona (de quo-
rum traditione quæritur)non ſunt certitudinaliter alienata,ſed
in genere.Et ſuper incertis non cadit fictio.ſm gl. in l.j.§. acce-
dit,C.de rei uxo.act.& in l.pen. in gl. exiſtimari.ff. quod me.cau-
ſa.Nā ſi uoluerimus dicere,ꝙ conſtitutum operetur traditionē
bonorum etiā incertorum,neceſſe erit fateri, ꝙ operetur incer-
tam traditionem,& conſequenter inutilem & inualidā, quia in-
certitudo uitiat oēm actum.l.triticum.ff.de uerb.obli.& l.ita ſti
pulatus. ff. eo. titu. Vnde cum conſtitutum & taditio inde re-
ſultās,propter incertitudinem ſint nulla,non debet ex actu nul
lo ſequi ulla confiſcationis pęna.l. filium.§. ſi quis contra tabu-
las, & quod ibi decidit Bar.tit.de le.præſt.l.2.& ibi Bald.C.de eu-
nuchis.cum ſimi. Et pro corroboratione huius rationis, & pro
deciſione.adduco caſum legis in l.3.§.incertam.ff. de acq. poſſ.
ubi dicitur,ꝙ res incerta ratione loci,& quotæ, non poteſt poſ-
ſideri, & ibi Bart. in ſpecie decidit ad hanc dubitationem, ꝙ ſi
uenditor uendat centum iugera terræ in ea parte, in qua em-
ptor elegerit,& conſtituat ſe tenere & poſſidere, non poteſt uir
tute huiuſmodi conſtituti uideri trāſlatam poſſeſſionem, & ſe-
quuntur *communiter* Doct.ibi, & ita etiam conſuluit idem Barto.
conſi.63.pactum tale eſt,Petrus Nicolæ donauit Nicolæ.& idē
tenet Ang. in l. quæ de tota.§.j.ff. de rei uen. & Dec. conſi. 226.
magiſter Ioannes,in 2.parte,&c.Præterea, & ſi eſſemus in caſu,
in quo poſſet dici per conſtitutum tranſlatam fuiſſe poſſeſſio-
nem, tamen per talem traslationem fictè ſecutam non uidere-
tur commiſſa pęna,ſicut per translationem poſſeſſionis factam
21 per conſtitutum † non incidit emphyteuta in pœnā. l. fi. C. de
iure emphy.ut determinat do.Guido Papæ in deciſionibus par-
lamenti Delphinatus, de ciſ.101.ſi quis rem,&c. dicens ita etiam
ſeruari in illa curia.Non etiam per conſignationem & traditio-
nem factā aſſerto procuratori præfati do. Galeazij poſſunt dici
bona ipſa cecidiſſe in cōmiſſum & applicata fuiſſe cōi Mantuæ,
quia talis traditio & conſignatio fuit nulliter, & fruſtratoriè fa
22 cta.Et ex actu nullo,& fruſtratorio, † non cauſatur pœna legis,
uel ſtatuti,ut ſ.dixi tenere Bart.in d.§.ſi quis. & idem tenet Bar.
in l.ubi pactum.C.de trāſac.& Bal.in l.ea quidem,per illum text.
C.ſi manc. ita fue.ali.&c. Quòd autem talis traditio nulliter fa-
cta fuerit,coſtat ex pluribus. Primò, quia facta fuit non habenti
mandatum.Secundò,quia facta fuit ſub conditione,ſi prænomi

nati d.Gardinalis, & Galeaz,ratificarent ipſam cōſignationē il-
linc ad feſtū Paſchæ. Quæ ratificatio dr̄ non ſecuta.Vnde perin-
de eſt, ac ſi nunquām fuerit ulla facta traditio, & cōſignatio cū
23 paria ſint nihil fieri,uel fieri ſub condōne, † quæ nō fuerit puri-
ficata.l.pecuniā.ff.ſi cer.pet.Nec ſtat utū prohibens alienationē
fieri in forenſem ſub certa pęna,locū habet in alienatione facta
24 ſub condōne, † cū forenſis pendente condōne poſſit fieri ciuis.
l.cętera,in prin.& ibi Iaſ.in 7.no.ff.de leg.j.& facit tex.in l. ſi rem
meam.ff.de uerb.obl.ratio eſt, quia ante euentū condōnis nihil
ponitur in eſſe.l. ſi quis ſub condōne dandorū decē, ſi quis omi.
cau.teſt.ff.Et ſi dicatur,ꝙ dicta traditio nō fuit ꝯdōnalis,ſed pu-
ra in euentum cōdōnis reſoluenda,cū fuerit facta purè, adiecto
pacto, ꝙ nō ualeat niſi ſecuta ratihabitione prædictorum do-
mi.Cardinalis,& Galeazij;quæ dictio, niſi,addita uerbo præſen-
tis tpis in ꝯcti nō facit actū cōdōnalē, ſed reſoluendum in ꝯdō-
nis euentū,ſm Bar.& ſcri.in l.ſi eū.§.qui iniuriarū.ff. ſi quis cau
tio.quia rn̄detur,ꝙ illa theorica Bar.nō procedit,qn̄ in ꝯctu fue
runt appoſita alia uerba ſuſpenſiua,ſeu denotantia,actū nō eſ-
ſe perfectū,niſi ſequatur effectus ſub dictione,niſi,exceptiuè cō-
prehenſus,ut eſt tex.clarus.& ibi gl.& ſcrib.in l.2.ff. de in diē ad-
dic.in caſu iſto conſtat,ꝙ partes noluerunt traditionē tenere,&
perfectionē habere,niſi ſecuta ratihabitione,igit̄ &c.Et bene fa-
cit,ꝙ de emphyteuta alienante rem cū pacto, ꝙ uenditio nō ua
leat,niſi directus dn̄s cōſenſerit,dixit Bal. in c.j.col.10.quib.mo.
feud.amit.& c.j.§.hoc quoq;. de ſucceſ. feudi, circa.fi.ubi tenet
emphyteutā hoc caſu nō incurrere pęnā caducitatis,& ſequunt̄
Pan.in c.2.de feudis,qd̄ latè ꝓſequit̄ Iaſ.in l.fi.C.de iur.emphy.&
in l.nō ſolū.§.morte.ff.de no.ope.nun.Vel ēt, eſto ꝙ diceret tra
ditio reſoluēda in euentū ꝯdōnis, qa tn̄ reſoluta fuit traditio ꝑ
defectū ꝯdōnis,nihil eſt ꝙ proponat,quare bona dicant̄ applica
ta cōi,ut cōcludit in ſimili Gul.de Cu.Bal.& Ang.in l.ab emptio
ne.ff.de pac.& Cur.ſenior cōſi.8.col.fi.ergo ſtantibus, ꝙ nondū
ſit facta traditio, & cōſequenter, ꝙ bona ipſa nō ſunt in cōmiſ-
ſum,nec cōi applicata, reſtat concludendū,ꝙ ſi D.Geneuera fa-
ceret ſe ciuem,& oneribus ſe ſupponeret, euitaret pœnalem in
diſpoſitionē dicti ſtatuti. ¶Sed fortius dici poſſet, ꝙ ēt ſi bona
acquiſita, & cōfiſcata fuiſſent cōi, nihilominus ſi do. Geneuera
25 ante traditionē efficiatur ciuis,cōualidabitur ꝯctus † etiā in prę
iudiciū cōis,nō obſt.adductis in ꝯrium. Quia procederent, ubi
eius acquiſitū cōi traheret cām aliunde quā ab ipſo ꝯctu, & alie
natione facta in forenſem.ſecus ubi trahit cām ab ipſa alienatio
ne,prout in caſu noſtro.l.ſiue libertus, ſiue patronus.ff.de iure-
pat,ubi patronus reſtitutus recuperat iuſpatronatus, quod ipſo
facto per deportationem amiſerat, per quem tex ita cōcludunt
Cy.Ang.Alex.& Are.in l.Gallus.§.& quid ſi tm̄.ff.de lib.& poſt
hu.ubi dn̄t,ꝙ reſtitutus recuperat etiā bona, tertio acquiſita ex
ſolo bāno & delicto,ſecus ſi ex ꝯctu Principis.Et ita ēt tenēt Pet.
de Anch.& Mod.in c.quāmuis.de reſcr.in 6.& Abbas ꝯſi.94. in
j.parte.in q.hæredū,col.5.¶Quò uerò ad ultimū, poſito,ꝙ præ-
dia cōſignata ceciderint.in cōmiſſum,an d.Geneuerę competat
actio ad intereſſe ꝯ d.Cardinalē?Prima cōſideratione uideretur,
ꝙ nō;quia ubicunq; res nō eſt in cōmercio acquirētis lege pro-
26 hibente,tunc acquirenti † nō debetur aliquod intereſſe.l.mul-
tum intereſt:& ibi Bar.exemplificat in terminis huius ſtatuti,ff.
de uerb.obl.& ibi alij *cōiter* ſequunt̄,& Alex.& Mod.in d.l. cęte-
ra.§.fi.ff.de leg.j.¶Verum (hoc nō obſt.) ſm ea, quæ proponun-
tur,ꝯrium uerius exiſtimo.Ad qd̄ oſtendendum præmitto,ꝙ d.
27 Galeaz.perſona forenſis, præſumit̄ ignoraſſe † ſtatuta Mantuæ,
e.ut animarū,& ibi no.de cōſt.lib.6. tradit̄ in l.cunctos populos.
C.de ſum.Trin.& fid.cath.Et nō ſolū forenſis,ſed ēt ciuis nouel-
lus præſumitur ignorare diſpoſitiones ſtatutorū.l.qui cum vno.
§.fi.& l.qui commeatus.ff.de re mil.Quæ iura extollit Ludo.Ro
ma.ſingul.73.nunquid ciui nouello, & conſilio 228. columna
tertia,& conſi.251. & Bal. in l. data opera. C. qui acc. non poſſ.
Alex.in l.poteſt.ff.de acqui.hæred.Fel.in c.3.de exceptio. & ali-
bi ſæpe.¶Secundò præmitto,ꝙ do.Car.ciuis originarius,& pri-
marius ciuitatis Mantuæ,præſumit̄ habuiſſe, & habere ſcientiā,
28 & notitiā † ſtatutorū ſuæ ciuitatis.l.leges.3.& ibi Bald.C. de legi
Bar.in l.bonorum.ff.de bo.poſ.tit.generali, no.in d.c. ut anima-
rum,& in alijs locis ſ.allegatis. ¶Iſtis ſic præmiſſis, infero ꝙ do.
Car.ſcienter alienando res prohibitas alienari d.Galeazio foren
ſi,& ignoranti diſpōnem dicti ſtatuti, fuit in manifeſto dolo, &
culpa, unde in ſubſidiū ſaltem actione de dolo ad intereſſe tene
tur.l.eleganter.§.j.& l.quod uenditor.ff.de dolo. Et licèt hic do-
lus nō dederit cauſam contractui,non tn̄ cum agatur de cōtra-
ctu innominato (quia do.Card.promiſit dare redditum ducato
rum mille do.Galeacio,ut ipſe do.Galeaz.relaxaret arcem,& cę
tera) dicō ꝙ actione de dolo,uel præſcriptis uerbis, propter do-
lum tenetur ad intereſſe.l.naturalis.§.ſed ſi dedi.ff.de præſc.uer
bis. ¶Præterea do. Card. promiſit per ſolennem ſtipulationem
bona prædicta conſignare,& conſignata manutenere,& defen-
dere a quacunque perſona,collegio,& uniuerſitate, ſub obliga-
tione expreſſa ſoluendi oīa damna & intereſſe,vnde tenet̄.actio
ne ex ſtipulatu.non obſt.excep. prædicti ſtatuti. Ita in ſpecie, &

in terminis determinat Fran. Cur. senior, summus practicus, & optimus Iurisc. consi. 27. Mag. iur. d. Vgutio, in pen. dubio, co. fi. ¶ Item, & tertiò, si d. Cardi. operā cū effectu dedisset, ꝙ illustris Marchio eius frater cōprobasset alienationē (prout tenebatur) non fuisset cōmissa pęnalis dispositio allegati statuti, tū qa statutū permittit alienationē accedente licentia Gñalis, & consequenter ēt licentia Marchionis, qui est s. Generalē, tū quia illu-
29 stris Marchio pōt derogare statutis † sui Marchionatus, ut no. ꝑ Bar. in l. 5. ff. de uerb. obl. & in l. oēs populi, ff. de iu. & iu. cū igitur non adimpleuerit cōuenta, restat cōcludendū, ꝙ cōmissa fuerit stipulatio ad interesse. Et si dicat ꝙ promissio, ꝙ Marchio appro
30 babit & ratificabit, nō est obligatoria, † quia est promissio facti alieni. l. stipulatio ista, habere licere, in prin. ff. de uerbor. oblig. & Insti. de inuti. stipu. §. si quis alium. Rñdeo, ꝙ & si non sit obligatoria quantū ad factū, est tñ obligatoria quantū ad interesse, si factū nō fuerit subsecutū, ut expressè dicit in d. iuribus. Itē reg. d. l. stipulatio ista. hr̄e licere, nō procedit in promissione de rato, l. quoties quis, ff. de uerb. obli. & toto tit. ff. rē rat. hab. Itē nō procedit in promissione iurata, tūc. n. ꝑ p iurm, qd̄ facit ualere actū oī meliori mō, quo pōt, sustinet̄ ꝓmissio, c. literis, c. sicut. de spōs. & utrobiq; gl. & gl. in c. ex rescripto, & ibi Pan. & alij, de iureiur. Non ēt dicat, ꝙ debuit D. Cardinalis interpellari, ut faceret, ꝙ illustris Marchio ratificaret: quia rñdetur, ꝙ is qui promisit, ꝙ
31 alius ratificabit, † statim absq; vlla interpellatione tenet̄ curare, ꝙ alius ratificet, ſm Bald. in c. j. §. ad hæc, in tit. hic finit lex. in vsi. feud. sequitur Are. consi. 142. ex facto proponit̄. Alex. consi. 42. super præmisso, lib. 1. Fel. in d. c. ex rescripto, col. v. qd̄ maximè uerum est, ubi interuenit iurm, ꝙ habet uim interpellationis, ſm Ab. & Ant. in c. breui, de iureiu. & Iason. in l. si ex legati causa, ff. de uerb. obli. at in casu nostro interuenit iurm, ergo &c. ¶ Quartò posset probabiliter dici, ꝙ statutū solū prohibet ciues alienare, quò fit, ꝙ prædia alienanda non dicuntur in cōmercio ciuiū, non aūt negatur cōmerciū forensibus. Vnde ciuis alienans non excusat̄ ab obligatione damnorū, & interesse, ut est casus in d. l. multū interest, in 2. uers. & ibi gl. & Bar. exēplificat in Iudeo ꝓhibito uendere seruū Christianū; non tñ super hoc fundamento facio magnā uim. ¶ Vltimò fortè pōt attentari, ꝙ bona dicant̄ in commercio, ex quo possūt alienari de licētia Generalis, qd̄ nō discutio, quia prædicta satis, superque satis sufficiunt ad uictoriam d. Geneueræ, & iustificationem nostræ consultationis.

RESPONSVM V.

Filia dotata succedit matri, excluso fratre germano, etiā si statuto caueatur, quod mulier dotata partem nō faciat cum fratribus utrinque coniunctis, uel ex uno latere tantum, in hæreditate paterna, materna, fraterna, vel auita. Quia respectu matris (de cuius successione quæritur) germanus non rectè potest dici frater.

SVMMARIVM.

1 *Frater germanus, & ex parte patris duntaxat frater, an frater rectè appelletur, & num. 12.*
2 *Statuta sunt stricti iuris, ita quòd non recipiunt interpretationem, nec subauditum intellectum.*
3 *Voluntatis quæstio non est admittenda, quando in verbis non est ambiguitas.*
4 *Statutum ideo sorores stantibus fratribus, excludit, vt bona in familia & agnatione conseruentur.*
5 *Statutum, quando vnam rationem tantum recipit, illa ratio habetur pro expressa, & ex illa ampliari, & restringi potest.*
6 *Argumentum est solidum, & efficax, a cessante ratione.*
7 *Adoptiuus frater non excludit sororem, etiam dotatam ab intestato.*
8 *Argumentum a partibus remotis, est optimum, & concludens.*
9 *Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi.*
10 *Determinatio respiciēs plura determinabilia, dēt ad ea æqualiter determinare.*
11 *Mater, est nomen correlatiuum.*
12 *Frater non dicitur ex parte matris.*
13 *Lex quātūcūq; generalis distinguitur ꝑ rōnē ipsi⁹ legis, & ibi vide de statuto.*
14 *Statuta, quam interpretationem recipiant.*
15 *Priuilegia patiuntur interpretationem.*
16 *Testamentum verisimile, iustam restrictionem non abijcit.*
17 *Edicta prætoris, rationabili interpretationi acquiescunt.*
18 *Consuetudo restringitur a ratione, quæ eam induxit.*
19 *Statutum disponens verba debere intelligi ad literam, non remouet legitimas interpretationes.*
20 *Clausula, appellatione remota, remouet solum friuolas.*
21 *Statuti mens, & ratio, magis est attendenda, quàm verba.*
22 *Statutum correctorium iuris communis, est interpretandum vt minus corrigat, quàm sit possibile.*
23 *Statuta sunt conformanda iuri, & æquitati, quamuis verba non patiantur.*
24 *Statutum vnum etiam posterius, alterum declarat.*
25 *Statuta restringenda sunt per aliud statutum, vt contrarietas euitetur.*
26 *Dictio monosyllaba, cum est coniunctiua, & actum simultaneum requirit.*
27 *Partem qui nullam de iure facit, ad partem non admittitur.*
28 *An pater dotans filiam post mortem matris censeatur eam dotare de bonis matris, seu de proprijs; an viriliter.*

Respon. interpreta.

Agit Ioannina de Rugnonibus contra Hieronymū fratrem germanum ex secundo matrimonio, & alia matre natum, hæredem quondam Petri Anto. cōis patris, ad dotem & hæreditatem Inidæ matris, uti filia & hæres. Dubitatur an iure agat. De iure cōi proposita consultatio non habet in se probabilem dubitationem. Nam certissimo iure ad ipsam spectat uniuersa hæreditas matris, sic dispo nente Senatuscon. Orfi. Et si Hieronymus esset frater consanguineus, & sic ex utroque parente, rectè ageret ad dimidiā, cum non sit incusanda natura, cur eam fœminam generauerit. l. maximum uitium. C. de libe. præte. l. lege. C. de leg. hære. & Instit. de exhæ. lib. §. nostra, ēt ꝙ fuerit dotata. l. j. & ibi Bal. C. de legi. hær. Sed dubitatio (ut uideo) sola uersatur super statuto Papien. quo cauetur, ꝙ mulier dotata, ab intestato non faciat partem cū fratribus in hr̄ditate paterna, materna, fraterna, nec auita. ¶ Christi redemptoris, eiusq; gloriosissimæ genitricis, ac diui August. implorato suffragio, uiso dicto statuto & diligenter, ac maturè singulis uerbis consideratis, uisum fuit prima consideratione respondendum hæreditatem Inidæ spectare, & pertinere Hieronymo, exclusa Ioannina, sic clarè disponente statuto, & excludente sororem extantibus fratribus. Clarū aūt est Hierony. fratrem
1 nominari, † licēt sit germanus, & frater duntaxat ex parte patris. l. Lucius. §. quæsitū. ff. de leg. 3. no. in l. j. in gl. pen. & ibi Ang. ff. de inoffi. test. Nec dicatur, ꝙ frater germanus nō est propriè frater, prout vr̄ dicere Ang. in d. l. j. tanq̄ non sit simpliciter frater, sed ſm quid, ut in simili dicunt Doc. in d. §. quæsitū, de fratre patruele, & prosequunt̄ Mod. Senen. in rub. ff. de vulg. & pup. quia & si non diceretur de proprietate sermonis propriè frater, tñ de cōi usu loquēdi frater nominat̄, ſm Fel. in proę. Greg. col. 3. Sed cōis usus loquendi pręualet proprię signifi. l. cū de lanionis. §. asinam. ff. de fun. inst. ēt in materia statutaria, ſm Pan. in c. intelligentia, de uer. sig. & in proę. Decre. & ibi latè Fel. & late etiā per Alex. & Mod. in rub. ff. de no. ope. nun. Scdò, quia statutū loquit̄ gñalr̄ & indistinctè, non distinguendo de quibus fratribus, ergo nec nos distinguere debemus, vulgata. l. de pretio. ff. de pub. c. si Romanorum, 19. dist. & l. quāuis, ubi do. meus latè. ff. de in ius vo. Et eo maximè, ꝙ statuta sunt stricti iuris, & sterilia tanquam mu
2 læ, † ita ꝙ non recipiunt interpretationem, nec subauditum intellectū, sed ſm eorum uerba strictè & frigidè, sunt intelligenda. l. j. §. si is, qui nauem. ff. de exerc. l. ꝙ constitutum, ff. de test. mili. cū solitis concor. maximè quia in calce statutorū ciuitatis Papiæ cauetur, ꝙ omnia statuta intelligantur ad literā, & prout litera sonat. ¶ Tertiò, quia statutū in illis uerbis, & intelligatur de fratribus & sororibus, siue ex utroque parente, siue ex parte patris tm̄, clarissimè vr̄ excludere Ioanninā extātē Hieronymo fratre,
3 ex parte patris tm̄. Vnde cū in uerbis non sit ambiguitas, † non est admittenda uoluntatis q̄stio. l. ille, aut ille. §. cū in uerbis, & l. non aliter. ff. de leg. 3. & in claris non debemus hæsitare. l. cōtinuus. §. cum ita. ff. de uerb. obl. Et quāuis durum uideat̄ præsens statutū & iniquum, est tñ obseruandū. l. prospexit. ff. qui. & a q. q̄nimo si casus esset dubius, melius est uerbis edicti seruire. l. Publius. §. j. ff. de cond. & demon. uelle. n. nimiū subtilizare. ubi res est clara, nihil aliud est, quàm ꝑniciosè errare, ſm Bal. in l. preci bus. C. de impu. & ali. subst. Prædictis tñ non obst. ꝯrium rñdendū duxi infrascriptis considerationibus. Primò considero, ꝙ rō
4 fi. huius statuti nulla alia esse potuit, † q̄ ut bona conseruarent̄ in familia & agnatione, ut in terminis firmat Bald. in l. maximū uitiū. C. de lib. præte. & in l. Titia cū testō. §. Lucius. 2. ff. de le. 2. & in l. cūctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath. & in l. 2. C. de in ius uoc. & Imo. in l. si uerò. §. de uiro, ad fi. ff. sol. mat. & sentit Bar. in l. 2. §. uidendū. ff. ad Tert. & expresse Ang. consi. 68. Martinus, Io. de Flor. & Pau. de Cast. cons. 40. in 2. parte, pn̄s casus mo dicā habet dubitationē, col. j. Ex hac rōne motus Lud. Ro. ꝯs. 16. uiso themate, determinat ꝙ istud statutū (quatenus loquit̄ de fratribus) intelligat̄ tā de fratribus defuncti patris, uel defunctæ matris, & sic tā de patruis & auūculis, q̄ de fratrib. filiarum, quia in omnib. militat prædicta rō. Quæ cū sola possit assignari, hr̄ ꝑ
5 expressa, † ita ꝙ ex illa statutū pōt ampliari & restringi, iuxta gl. sing. in l. quis. C. de fideic. de qua faciūt festū Bal. & Raph. Cum. in d. l. maximū uitiū, q̄ gl. ēt Ias. dixit procedere in correctorijs, in l. 2. in 2. lect. ff. de leg. 2. & Insti. de act. §. 1. Fel. in c. translato, in fi. de ꝯsti. & in c. si q̄n, col. 8. de rescri. Imo rō, q̄ sola pōt assignari, hr̄ pro expressa, ēt in pęnalibus, ſm Pan. in c. fi. de resc. ¶ Et ꝙ hæc
6 fuerit rō huius statuti, probat̄ a cessante rōne, † ꝙ est solidū, & efficax arg. l. gñalr̄. C. de epis. & cle. l. adigere. §. quāuis, de iure pat. c. cū cessante, de appel. c. quod pro necessitate, j. q. j. c. cum infir-
7 mitas, de pęn. & remis. Nam frater † adoptiuus (stante prædicto statuto) non excludit sororē, quia in eo cessat prædicta rō, ut determinat Ias. post alios, per eū relatos, in l. quicunque. §. prætor ait, ad fi. ff. de in ius uoc. Similiter frater arrogatus non excludit filiā legitimā, & naturalē sororē suā, qa cessat in eo dicta rō, ſm Io. de Ana. ꝯs. 27. uiso casu. sequit Ias. i l. gñalr̄. §. cū aūt. C. de inst. & subst. Sed pallegata ratio magis cessat in Hier. fratre ex parte patris

patris tantum, qui respectu Inidæ (de cuius hæreditate agit) penitus est extraneus nullo sãguinis uinculo, nullo affinitatis gradu coniunctus, imo nec legali, prout frater arrogatus, cui hmõi statuti beneficiũ denegatur. Vnde multò magis denegandũ arbitror ipsi Hiero. ¶ Considero secũdo, ꝙ ad hoc, ut frater excludat sororẽ, statutũ requirit, ꝙ bona sint aut fraterna, aut auita,
8 aut paterna, aut materna. Sed arguẽdo a partib. remotis, † quod est optimũ, & concludens argm̃, ſm gl. in l. qui se partis, in uersi. facultates. C. unde liberi, ostendo, ꝙ bona, de quibus agitur (respectu Hieronymi) non possunt dici fraterna, nec auita, ut de se patet, cum non agatur de hæreditate fratris, nec aui. Non ẽt paterna, quia hic agitur de hæreditate Inidæ, primæ uxoris dicti Petri Ant. cõis patris, & non de hæreditate ipsius patris. Nec dicat, ꝙ Pet. Ant. pater successerit Inidæ in uxori uigore statuti de lucris matrimonialibus, & successiue Hieronymus successerit patri uirtute præsentis statuti, quia istud est a ueritate alienũ, nam statutũ de lucris matrimonialibus, non vult (extantibus filijs ex uxore defuncta) maritũ succedere, nisi in usufructu. Vnde (cum ex Inida prima uxore extet Ioannina unica filia) cõcludendum est, ꝙ ex forma dicti statuti de lucris matrimonialibus sola Ioannina debet matri succedere, & non Pet. Anto. maritus, & minus Hiero. frater ex secundo matrimonio. ¶ Non ẽt dici p̃nt materna (ut prætenditur) pluribus rationibus. Primò, quia qualitas adie
9 cta uerbo, † debet intelligi ſm tp̃s uerbi, aut saltẽ ſm tp̃s, quo dispositio sumit effectũ, l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. l. Titius. ff. de testa. mil. tradit per Bar. & scrib. in l. ex facto. ff. de vul. & pup. Sed ista qualitas materna relata ad ipsum Hierony. nullo tp̃e uerificari põt, cũ non sit filius Inidæ. de cuius hæreditate agitur. ¶ Hinc dicunt Doctores per istam regulã, qđ filius Regis natus ante coronationẽ, non debet succedere in Regno, tanꝗ̃ primogenitus Regis, quia ista qualitas, filius Regis, nõ militat in filio nato ante regnũ adeptũ, ſm Bal. in l. in suis, de libe. & posth. ff. & in l. imperialis. §. his illud. C. de nup. Bar. in l. Senator. C. de dig. li. 12. & istud ultra auctoritates, quas adducere possem, uidet̃ probari per tex. in c. Cenomanensem, 56. dist. ubi filij sacerdotis, nati anteꝗ̃ pater esset sacerdos, impropriè dñr filij sacerdotis, & ita ẽt vr̃ tenere gl. in c. iã itaq;, j. q. 4. Sed sic est, ꝙ ista qualitas in bonis maternis, l. ꝙ soror extantibus fratrib. non succedat in bonis maternis, relata ad ipsum Hiero. non uerificatur ullo unquã tp̃e, ẽt tp̃e, quo dispõ sumit effectũ, & sic tp̃e successionis (quia respectu ipsius Hiero. nati ex alia matre) bona dictæ Inidæ non p̃nt dici mr̃na, cũ ipsa Inida solũ g̃nauerit ipsam Ioanninã. Scđò,
10 quia una determinatio respiciẽs plura determinabilia, † debet ea æqualiter determinare. l. iã hoc iure. ff. de vulg. & pup. dẽt ergo hæc determinatio bonorũ maternorũ, respiciens fratrem, & sororem, pariformiter ambos respicere, & p̃nr requiritur, ꝙ ambo sint filij ipsius matris, de cuius bonis quæritur, sed ipse Hiero. non est filius, ergo determinatio nõ refertur ad eũ. Tertiò, istud
11 nomen maternũ est correlatiuũ nomen, † ut de se patet, & no. Ang. Inst. ad Orfi. in prin. sed respectu Hie. nati ex alia mr̃e, nullam in casu nostro põt correlationẽ facere, igit̃ &c. ¶ Et hęc nr̃a consultatio clarior, & uerior apparebit ex responsionib. accõmodandis ad ꝯria. Non obstat itaque prima rõ, quod Hiero. sit frater. Quia possũ rñdere ut s̃. dixi, ꝙ est frater impropriè, & negare, ꝙ de cõi usu loquendi dicatur frater. Nec obstat authoritas Fely. in dicto proemio Grego. col. 3. quia rñdeo, ꝙ de cõi usu loquendi in Ticinensi patria, non potuit diuinare. Fortè credẽdum sibi esset, si q̃reretur de cõi usu loquendi Ferrariensis patriæ, unde oriundus fuit, uel de communi usu loquendi in ciuitate Romana, ubi cum dignitate, & officio Auditoris Rotæ moram faciebat. Secus autem si de cõmuni usu loquendi alterius regionis. c. j. de const. lib. 6. Et traditur per Ioan. And. in c. fundamenta, de elect. lib. 6. Vel aliter, & uerius, concedo quod frater germanus dicatur frater respectu patris, sed respectu matris (&
12 sic Inidæ) negatur aperto ore, † ipsum dici posse, uel nominari fratrem, cum respectu matris sit penitus extraneus. ¶ Non etiã obstat secunda ratio, quod statutum loquatur indistinctè de fratribus. Quia respondeo, quod lex quantumcunque generaliter
13 loquatur, debet tamen restringi per rationem ipsius legis, † cum ultra terminos rationis lex non transgrediatur, nec sit extendenda. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. Ratio enim statuti, est anima illud uiuificans. l. 2. cum glos. C. quæ sit lon. consue. Et ad metas rationis lex coarctatur, ut per Pan. in c. fi. de rescrip. & per Fely. in c. j. in prin. de re iud. & in c. tua nos, de iureiu. Et non solum statutum coarctatur ad terminos rationis expresse, sed etiã coniecturatæ. c. suggestum, & ibi no. de appel. Ex ratione autem dicti statuti, ut bona conseruentur in agnatione masculorum illius, de cuius bonis agitur, & ex alijs, s̃. adductis pro Ioannina, satis constat statutum restringendum ad fratres respectiuè, idest ad fratres, qui respectu eius (de cuius successiõne tractatur) dñr fratres, & non generaliter ad quoscunq; fratres. ¶ Non etiã obstat tertia ratio, ꝙ statuta sint stricti iuris, & sterilia tãquam mulæ, non recipiẽtia interpretationẽ. Quia & si sterilia sint, tñ recipiũt interpretationẽ per punctũ rõnis, a qua regulant̃, ut patet ex supra deductis. Et firmat Bal. in c. 1. de consti. & in auct. ingressi, col. 1. C. de sac. san. eccle. & do. meus in l. 1. col. 3. C. de succes. ẽdi. Quinimò statuta, quamquam strictissimè sint interpretãda, interpretanda tñ sunt non solum declaratiua interpretatione,
14 † sed extensiua, restrictiua, & correctiua, ut latè per Bar. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure. per Pet. de Anch. in c. canonum statuta, de consti. per Alb. & Bal. in tract. statutorum. Nec est inconueniens, quòd quælibet lex, quantuncunque odiosa, uel fauorabilis, interpretationẽ admittat. Nam & priuilegia, quæ sunt stri-
15 cti iuris, † & Principium beneficia, quæ fauorabilia sunt, patiuntur interpretationem, l. fi. ubi latè Mod. ff. de const. Prin. & latissimè Fely. in c. causam, quæ col. 8. & plurib. seq. de rescri. Similiter & rescripta ad lites, quamquam odiosa, non reijciunt interpretationem, d. c. causam, quæ & c. cum dilecta, eo. tit. Similiter testan
16 tium eulogia, † uerisimilem, & iustam restrictionem, non abij-
17 ciunt, l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. Sed ædicta Prætoris, † rationabili acquiescunt interpretationi, l. ab hostibus, ff. ex quibus cau. ma. Idem faciunt plebiscita, l. non quemadmodum, §. 1. ff. ad leg. Aquil. Idem Senatusconsulta, l. item si filius, §. si mutui, & l. filium, ff. ad Macedo. & l. si filius, C. eo. ti. idem Responsa prudẽtum, l. dicere, §. 1. ff. de arb. Idem Principum placita, l. ex facto, ff.
18 de vulg. & pup. l. fin. C. de eden. Sed & consuetudo † restringitur a ratione, quæ eam induxit, & ab illa ratione ampliatur ad similia, l. 2. C. quæ sit lon. consue. l. 1. C. de emanci. lib. l. de quibus, & ibi latè habetur, ff. de legi. Cur igitur statuta non interpretabuntur? Non etiam aduersatur quarta ratio, quòd statuta sint intelligenda ad literam, & prout litera sonat, ut cauetur in calce uoluminis statutorũ. Quia statutum disponens, quòd uerba intel-
19 ligantur ad literam, non remouet † interpretationes legitimas, sed solum friuolas, secundum Bar. in l. omnes populi, in 6. q. prin. ff. de iusti. & iure. & ibi Ias. sequitur Bal. in l. quanuis, & ibi etiam Ias. C. de impu. & idem Ias. in l. iam hoc iure, ff. de vulga. & pupil. & l. quamuis. ff. de in ius uoc. & in l. fin. C. de succes. ẽdicto. Alex. in l. prima, ff. si certum petatur, & consilio 50. & consilio 80. col. 4. lib. 1. & consi. 113. col. 2. & pe. lib. 3. Pan. in procemio Grego. & ibi Fel. col. 4. Pau. de Castr. consi. 194. Aret. consi. io 109. Barb. consi. 39. col. 2. & consi. 21. colum. 11. lib. 1. & consi. 7. colum. 13.
20 lib. 2. & alibi sepe. Faciunt, quæ dicuntur de clausula, † appellatione remota, per quam censetur solum remota friuola appellatio, l. prima, ff. a quibus appel. non lic. ubi Bar. idem dicit de clausula, nulla exceptione obstante, pro quo est tex. in c. ex parte, ubi latè Fly. de offic. delega. & traditur per Alexan. consi. 133. super quęsitis, colum. 2. & sequen. lib. 5. & aliquid Fely. in c. si quando, de rescrip. & c. causam, quæ col. 7. eo. tit. & in c. cum dilecta, col. 17. eod. titu. ¶ Non denique obstat ultima ratio, quòd statutum sit clarum, dum se declarando dicit, & intelligatur de fratribus etiam ex parte patris tantum, quia respondeo, quòd si uelimus ad hærere solum uerbis literæ (prout faciunt Iudæi) fortè uidebitur clarum statutum contra Ioanninam; sed si uelimus considerare mentem, & rationem statuti, quæ magis est attendenda,
21 quàm uerba, † quæ debent intentioni deseruire, & non econtra, cap. 2. requiris, de appellationibus, l. cum uirum, C. de fideicom. l. si quis a filio, & l. penult. ff. de lega. 1. absit enim, quòd uerborum uis tantum ualeat, quòd melior sensu existat, l. 3. de libe. præte. nam sub iugo mentis consistunt uerba tanquam sub suo proprio originali. Est enim mens, radix uerborum, tanquam prima substantia, teste Bal. in cap. mandatum col. 1. de rescrip. maxime in statutis, quorum ratio ante omnia est inquirenda, secundum Bal. in l. si quis seruo persuaserit, col. fi. C. de furtis. apparebit euidenter, quòd illa uerba, de fratribus ex parte patris, intelligenda sunt quando agitur de hæreditate patris, ut patet ex fundamentis supra factis pro Ioannina. Et maximè ex ratione præall. ut bona conseruentur in agnatione illius, de cuius hęreditate agitur. quæ ratio non militat in fratribus ex parte patris tantum coniunctis, nisi quando agitur de hęreditate ipsius patris: secus quando tractatur de hæreditate matris, prout in casu præsenti. Quod multis alijs fundamentis ostenditur. ¶ Primò, dictum statutum est correctorium iuris communis, uidelicet Senatusconsulti Orficiani, & d. l. maximum uitium, ergo ita interpretãdum
22 est, ut minus corrigat, † quàm sit possibile, c. cum dilectus, de consuet. l. si serui uestri, cum gl. C. de nox. intelligendo autem statutum, qñ agitur de hęreditate cõis patris tm̃, minus corrigitur ius cõe, ergo talis interpretatio capiẽda est. Sunt enim statuta ꝯfor-
23 manda † iuri, & æquitati, q̃uis uerba non patiantur, d. c. cum dilectus, & ibi not. Pan. & Ias. in l. q̃q̃, C. de testa. mili. Conformemus igitur istud statutum cum ratione, & æquitate, ut non intelligat̃ excludere sororem a luctuosa matris hæreditate fauore fratris ex parte patris tantum, cum respectu matris non dicatur frater. Est. n. huiusmodi statutũ rigorosum, ſm Bal. in auct. res quæ, col. pen. C. cõia de leg. Item est odiosum, ſm Bal. in l. certum. in 1. no. C. unde cog. ergo restringendum, reg. odia, de reg. iu. lib. 6. Immo fortius, ad quid laboramus tantum circa interpretationem dicti statuti, cũ s̃. cõclusum sit, quòd ipse Hieronymus respectu ipsius Inidæ, de cuius bonis agitur, non possit aliquo modo dici frater.

24 ¶ Secundò probatur sic, vnum statutum, ẽt posterius, † declarat aliud, l. sed & posteriores, ff. de leg. firmat Bal. in c. j. de præscr. & in l. omnes populi, circa fi. ff. de iust. & iu. & Ias. in l. triticum, in gl. 2. ff. de ver. obl. & in l. si quis ex argentarijs, §. si initium, in 3. not. ff. de edẽ. Modo post dictum statutum sequitur statutum de lucris matrimonialibus, quo cauetur, ꝙ mortua vxore filij nati ex ea illi succedant, vsufructu marito reseruato. Si modo dixerimus, ꝙ fratres nasci turi ex secũda uxore, dẽrent succedere, oportet, ꝙ interim hæreditas nõ deferatur filiabus natis ex uxore defuncta, sed staret in suspenso, qđ esse non potest. l. hæreditas ex die, ff. de hær. inst. & re vera iste casus non hẽt probabilem dubitationem. Præterea si rectè aduertatur, si frater ex parte patris tm̃ excluderet sororem ex prima vxore natam qñ de eius successione agitur, certè primũ statutum corrigeret ſm̃: nam primũ sororem excludit stante fratre, ſm̃ verò admittit filium natum ex matre, usufructu marito reseruato, sed Ioanina est filia nata ex matre, quæ nullo iure a fratre non nato ex muliere, de cuius successione agitur, excludi põt, meritò statutum præferens fratrem ex parte patris tm̃, intelligitur qñ de patris hæreditate tractatur, vt ꝯrietas euitetur, ſm̃ Barto. in d. l. oẽs populi, in 3. q. 6. q. prin. & in extraua. ad reprimendũ, in verb. non obstante, & in l. sanctio legum, ff. de pen. Io. And. in c. cum expediat, de elec. in 6. & Bal. in l. pe. in fi. C. per quas perso. no. acq. & in l. executorem, C. de execu. rei iud. nec rõ ẽt ordinis admittit, vt primum statutum corrigat ſm̃, sed vt nouissimum corrigat antiquum, l. pacta nouissima, C. de pac. & correctio est euitanda, d. c. cum expediat & l. vnica, C. de inoff. dot. & qđ non reperitur correctũ, stare nõ prohibetur, l. ꝑcipimus, C. de app. l. sancimus, C. de test. & verissi-
25 ma est conclusio, ꝙ statuta restringenda sunt † ꝑ aliud statutũ, vt ꝯrietas euitetur, & ita distinguendo, ut s. dixi, vtrunq; seruabitur statutum in casu suo, & ꝯrietas euitabit̃, ergo hmõi interpretatio capienda est, §. j. & §. quibus, in j. const. Cod. & maximè cũ ita intelligendo id seruetur, ꝙ est iustius, & æquius: nam iustius, & æquius est, filiam potius debere succedere matri suæ, q̃ Hieronymum, qui respectu dotis maternæ extraneus penitus hẽ, d. l. maximum uitium, C. de lib. præt. Nam oĩs interpretatio æquitatem desiderat, l. in his. ff. de cond. & dem. Bal. in l. cum allegas, ad fi. C. de usur. & in auct. ad hæc, eo. tit. Tertiò, ꝙ illa uerba, ex parte patris tantum, sint intelligẽda qñ agitur de hæreditate cõis patris, & non qñ disputatur de hæreditate primæ vxoris. probat clarissimè ex uerbis præcedentibus, & sequentibus, iuxta tex. in l. si seruus plurium. §. fi. ff. de leg. j. In primis pondero uerba rub. quæ sunt negatiua, & consequenter priuatiua, videlicet, mulieres non veniant ad successionẽ cum fratribus. Ex istis verbis colligitur, intentionem statuentium fuisse denegare successionem sororibus eo casu, quo fratres simul cũ sororibus succedere po-
26 terant. Illa. n. dictio monosyllaba, † cum, est coniunctiua, & actũ simultaneum requirit, l. si mulieri, ff. de vsuf. accres. traditur per Bar. in l. Gallus, §. j. ff. de lib. & posth. Bal. in rub. C. de inst. & in l. j. §. ubi autem, C. de cadu. toll. ¶ Item pondero illa verba posita in nigro, non faciant partem cũ fratribus, quæ priuant sorores successione eo casu, quo fratres faciebant partem cum sororib. Et clarius istud ꝓbat̃ ex illis verbis, Pro rata sibi cõtingente. Sed Hieronymus est frater ex parte pr̃is tm̃, ergo non põt dici, ꝙ fa-
27 ciat partem, † qa de iure non admittitur ad partem, l. si duob. in prin. & §. fi. & l. hmõi. §. si Titio, ff. de leg. j. Item non põt dici, ꝙ Ioannina priuetur parte, & portione sibi cõtingente, cũ nõ sit, qui i unq̃ cum ea partem fecerit, cum priuatio præsupponat habitum. l. decem, de uerb. obl. c. ad dissoluendum, de despon. impub. sed in præsenti casu ista verba, non veniant ad successionẽ, & non faciant partem cum fratribus, non pñt esse priuatiua, qa de iure cõpertum non habeo, ꝙ frater ex diuersa matre excludat sororem a dote matris ipsius sororis, qa filia succedit matri, tot tit. ad Orfici. ut s. probaui, & sic aliàs ipsa soror non veniebat cum fratre, sed in totum succedebat. Ergo restat concludendũ, ꝙ statutum non procedat in casu nr̃o, qa verba nõ ꝯueniunt, l. 4. §. toties, ff. de dã. inf. & l. qđ cõstitutũ, de test. mili. sequit̃ ẽt declaratio illorũ verborũ, de fratribus ex parte pr̃is tm̃, ut effectũ habeant, qñ agitur de hæreditate patris, quo casu soror faciebat partem fratri, & ecõ. Nec quispiã dicat, ꝙ ex quo Pe. Antonius pr̃ ipsius Ioanninæ, simpliciter eã dotauit post mortẽ dictæ Inidæ matris suæ, ꝙ ur̃ potius eã dotasse de bonis matris, & sic de dote materna, quã nunc petit ipsa Ioannina, q̃ de proprio pr̃imonio ipsius Petri Antonij, quia in ꝯrium habemus casum in l. fi. C. de dot. promis. vbi est casus in fortioribus terminis, ꝙ etiam si pa-
28 ter dicat se dotare de bonis suis, † & maternis, ꝙ tamen adhuc solum intelligitur de suo proprio dotare, qđ latè comprobat, & sequitur Ias. in §. fuerat, Inst. de act. plus ẽt ꝑ illum tex. cõsuluerũt Doct. Perusini, ꝙ ẽt si pr̃ daret mille in dotẽ filiæ computato oĩ eo, ꝙ habere posset tam in bonis pr̃is, q̃ in bonis matris, ꝙ etiã istis uerbis non obstantibus, poterit filia petere, ac consequi hæreditatem maternam, quos sequitur, & refert Bal. Nouellus Perusinus in trac. de dote, in 6. parte, in 6. priu. licèt Ias. in l. j. solu. matr. ff. dicat se de hoc ultimo dubitare.

RESPONSVM VI.

MAter In luctuosa filij hæreditate præfertur amitæ, religionem professæ, etiam, quòd consanguinei paterni (secundum legem municipalem) matrem excludant, modò alia lege caueatur, quòd religiosi ab intestato non succedant, vel quòd religiosi non gaudeant beneficio statutorum, nec enim libertati ecclesiasticæ aduersantur statuentes, qui statutorum suorum beneficia clericis conferre recusant.

SVMMARIVM.

1 *Amita dicitur consanguinea paterna.*
2 *Statuta prohibentia, ne religiosi succedant, non ualent.*
3 *Laici beneficia suorum statutorum denegare possunt clericis, licèt aliquid in eorum præiudicium statuere non possint.*
4 *Clerici agentes in foro seculari, tenentur seruare statuta laicorum.*
5 *Statuti alicuius uti beneficio uolentes clerici, pati debent censuram alterius.*
6 *Priuilegium referens se ad alia priuilegia, non probat, si non constet de relato.*
7 *Monachatus non facit perdere originem.*
8 *Ratio ampliat dispositionem, etiam ad casum comprehensum.*
9 *Statuti clericorum beneficia, clericis incolis ratione onerum spiritualium concessa creduntur.*

Respon. interpreta.

TRes Præsupponuntur constitutiones municipales, quarum vna cauetur, quòd mortuo filio sine descendentibus, & absque fratre, vel auo, & absque fratre, uel filio fratris mater succedat in tertia parte, in reliquo uerò succedant consanguinei paterni. Alia verò disponitur, quòd clerici, siue religiosi, non gaudeant beneficio statutorum, nisi Episcopus obseruauerit modum ipsorum statutorum in foro suo, & eodem modo ius reddat laicis. Tertia uerò dictat quòd dedicati, uel professi aliquam regulam, non succedant ab intestato. Contingit, quòd decessit Titius relicta matre, & amita professa in religione diui Franc. Dubitatur, an hæc amita excludat matrem a duabus partibus, stante prima constitutione de qua supra. Et super hoc consilium quæritur. ¶ Visis præmissis statutis, & eorum uerbis maturè consideratis, prima facie cõtra matrem respondendum uidebatur ex eo, quia amita dicitur
1 consanguinea paterna, † cum sit soror patris, §. tertio autem gradu. Institu. de gradi. Soror enim omnia iura consanguinitatis verè obtinet, §. nec ideo Inst. de leg. agn. succes. Quinimò soror uterina potest dici consanguinea, secundum Ioan. And. in rub. de consang. & affi. Vnde cum verba statuti conueniant in capite admissiuo, consequens est, quòd conueniat dispositio, l. 4. §. toties, ff. de dam. infec. l. quod constitutum, ff. de testa. mil. Nec ob. si dicatur, quòd hæc amita cum sit professa, non debet gaudere beneficio statutorum, nec ab intestato succedere, iuxta tenorem aliarum duarum constitutionum, de quibus in themate. Quia prædictæ duę constitutiones sunt ipso iure nullæ, & inualidæ tanquam contra libertatem ecclesiasticam, auth. cassa, & irrita, C. de sacrosf. eccl. Et ꝙ statuta prohibentia, ne religiosæ
2 succedant, † non ualeant, firmat in specie Bart. in l. fi. C. de pac. distinguendo an per uerba pręteriti temporis, an per uerba pręsentis temporis, statutum excludat religiosas personas: nam si per uerba præteriti temporis loquatur, uult Bar. statutum non ualere. Cum igitur præmissæ constitutiones loquantur per uerba pręteriti temporis, certè non ualebunt. Imò *communis* opinio est, quòd etiam non ualeant, si loquatur per uerba præsentis tẽporis secundum d. Alex consi. 139. uiso themate, lib. 2. & idem attestatur dominus meus in d. l. fi. per tex. in l. Deo nobis, C. de episc. & cler. & per ꝑlura alia, quæ uideri possunt. Vnde uidetur ꝙ amita professa possit acceptare statuta laicorum, quatenus pro se faciunt, cætera autem præiudicium afferentia reprobare, c. ecclesia Sanctæ Mariæ, de consti. c. bene quidem. 96. dist. traditur per Pau. de Cast. post Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & in cons. 304. primum dubium, in j. parte, in prin. ¶ Prædictis non obst. Christi, eiusque genitricis, diuorumque Siri, & Augustini, Patronorum meorum inuocato præsidio, ꝯriã amplector sñiam uti ueriorem. Pro cuius declaratione ꝓmitto, ꝙ mater excludit de iure cõi amitã in luctuosa hæreditate filij, auth. defuncto, C. ad Tert. & Inst. eo. §. j. Hoc sic præmisso, dico, quòd mater debet etiam hoc loco excludere amitam, non obst. primo statuto, cuius beneficio amita uti non potest triplici ratione. ¶ Primò, quia ex forma secundæ constitutionis, professæ prohibentur uti beneficio statutorum. Et licèt laici non possint statuere in præiudicium religiosorum, d. c. ecclesia Sanctæ Mariæ, pos-
3 sunt tamen denegare religiosis † beneficia suorum statutorum ut est tex. in l. si quis curialis. ibi, prodesse non patimur, C. de episco. & cle. & ibi Bal. & Ful. ex illo tex. Et idem dicit Pau. de Cast. post Bald. & alios. in d. authen. cassa, quòd ualet statutum laicorum,

rum, disponens ꝙ clerici non gaudeant beneficio statutorum,
nisi ipsi in sua curia eadem statuta seruauerint. Sequitur dom.
meus Ias. in l. de quibus, col. 3. ff. de legi. & Fel. in d. c. ecclesia san-
ctæ Mariæ, ubi alias adducit auctoritates. Nec ista constitutio di-
citur contra libertatem ecclesiasticam, ex quo non aufert reli-
giosis aliquid, quod sibi competat de iure communi, uel ex spe-
ciali priuilegio, ut declarat Bal. in d. l. de quibus, uersi. sextò quę-
ritur, & Dec. consi. 114. col. 2. suū n. denegat auxilium, nō tuum
tollit, ut no. in l. assiduis, C. qui pot. in pig. hab. Et si fortè dicatur,
quòd prædicta constitutio, denegans religiosis beneficia statu-
torum, intelligenda ueniat respectu ordinis procedendi, ponde-
rando uerba rub. qualiter debeat reddi ratio clericis forensib. &
illud uerbum, modum statutorum, &c. Respondeo, ꝙ illa verba,
qualiter debeat reddi ratio, tam ad modum procedendi, quàm
diffiniendi, adaptātur, l. ius pluribus, ibi, prætor quoque ius red-
dere dicitur, cum inique decernit, & l. iustitia. ff. de iustit. & iu. &
Inst. eo. §. iuris præcepta. Quinimò talis constitutio ad modū dif
finiendi solum referenda est, aliàs superuacua foret & inutilis:
quia respectu ordinis procedendi clerici agentes in foro secula-
4 ri, † tenentur seruare statuta laicorum, secundum gl. *cōiter* appro
batam. in c. quod clerici, de fo. compe. ubi Pan. & alij latè. & Ge-
mi. consi. 73. col. j. ubi ampliat, etiam quò ad pœnam contuma-
ciæ, quia talis pœna respicit litis ordinatoria, nō decisoria. ¶ Se-
5 cundò, quia clerici volentes uti beneficio alicuius statuti, † de-
bent pati censuram alterius, secundū Bal. in l. omni, C. de sacrol.
eccl. ubi signanter determinat, Laicū posse opponere exceptio-
nem præscriptionis, prouenientem ex forma unius statuti con-
tra ecclesiam agentem beneficio alterius statuti. Et magis in ter
minis dixit Bal. in l. 4. C. ad leg. Falc. ꝙ ecclesia uolens succede-
re in executione statuti, debet pati censuram alterius statuti de-
trahentis Falc. Et dixit idem Bal. in l. j. C. de contrah. emp. ꝙ cle-
rici uolentes se iuuare beneficio statutorum, tenētur ipsa statu
ta seruare. Infero ergo, ꝙ cum hæc amita professa, uelit uti admi
niculo primi statuti, teneatur pati censuram aliorum duorū sta-
tutorum, de quib. in themate, & per hoc allego in terminis De-
ciū in consi. 114. per totum, ubi tenet, ꝙ statutum quòd profes-
si non succedant, ualet quantum ad excludendum professam a
beneficio successionis, quæ defertur a lege municipali. ¶ Ter-
tiò, quia hæc amita incapax est successionis, cum sit professam re
gulam beati Franc. cle. exiui de paradiso, de uerb. signif. Nec ob.
duo priuilegia mihi exhibita. Primum Clementis IIII. quia illi
fuit derogatum per Clementem V. in alle. cle. exiui. Non etiam
obst. secundum priuilegium Leonis X. concedentis huic mona-
sterio omnia priuilegia concessa religioni S. Augustini, quia in
actis nulla fuerunt edita priuilegia religionis S. Augustini. Vn-
de istud secundum priuilegium, referens se ad alia priuilegia, nō
6 probat, † cum non constet de relato, auct. si quis in aliquo docu
mento. C. de eden, l. in testamento, ff. de cond. & demon. Et posi
to, quòd constaret dictam amitam ex priuilegio aliquo succes-
sionis esse capacem, tamen nihil priuilegium operatur in casu,
de quo agitur; tum quia amita ex forma iuris communis, tum ēt
ex forma statutorum, ut s̄. deduxi, reperitur exclusa. Ex istis satis
patet responsio ad contraria s̄. deducta. Nec etiam obstat si dica
tur, quòd statutum quòd dedicati non succedāt, & statutum ꝙ
existentibus fratribus, essent superflua, si statutum, qualiter red-
di debeat ratio clericis, intelligeretur etiam loqui de statutis re-
spicientibus decisoria litis. Quia inconueniens non est, facere le
gem generalem pro regula, deinde subnectere aliquas leges spe-
ciales, ut ff. de reg. iu. per totum, iunctis iuribus specialib. Præte-
rea, statutum, qualiter reddatur ratio, &c. loquitur limitatiuè, ni
si ipsi clerici obseruauerint eadem statuta in foro suo. ergo non
erit superfluum, quia addit. l. ius ciuile, cum similibus. ff. de iusti.
& iure. Nihil etiam facit, quòd statutum in rub. loquatur de cle-
ricis forensibus, & hæc monialis origine sit Papiensis, quam ori
7 ginem † non perdidit per monachatum, secundum Bart. in l. j. ff.
ad municipa. & Pan. in c. postulasti. de rescrip. Quia respondetur
pluribus modis. Primò, quòd nigrum generalius est rubro, unde
non debet restringi a rub. ut in Auct. vt eccles. Roma. gaud. &c.
colla. 2. Secundò respondetur, quòd ratio statuti ea fuit, quia cle
rici & religiosi non utuntur statutis in suo foro, quæ cum mili-
litet etiā in clericis & religiosis non forensibus, militabit etiam
dispositio, l. a Titio, ff. de uerb. oblig. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Ra-
8 tio enim ampliat dispositionem, etiam † ad casum non compre
hensum ex uerbis. l. cum pater, §. dulcissimis. ff. de lega. 2. Tertiò
respondetur, quòd hæc monialis est religiosa forensis, quia non
habitat in agro Papiensi, nec sustinet onera spūalia, quorū con-
9 templatione statutum noluit denegare suum beneficium † re-
ligiosis incolis & non forensibus, secundum Pau. de Cast. consi.
424. ad primum, in 2. parte. Nam qui sustinent onera spiritualia
in loco, & quorum orationib. conseruatur ciuitas, debent etiam
gaudere beneficijs statutorum, ut per Ancha. consi. 60. ista quæ-
stio est parum dubia. uersicu. præterea. & Lap. alleg. 101. col. 7.
uesic. item illud. & Dec. in d. consi. 114. col. 3. cum igitur sit pro-
fessa in monasterio Terdonen. nec supportet onera spiritualia
cum Papiens. nec etiam gaudebit beneficijs statutorum, cum sit
religiosa forensis.

RESPONSVM VII.

NEpotibus Matris hæredibus legitimā petentibus, obstat maternæ renunciationis exceptio (quāquam ex propria persona agant) si mater dote cōtenta nihil aliud petere iurauerit. Considerata præsertim prouincialis statuti cēsura, qua nepotibus dos materna in legitimam imputatur, saluo iure supplemēti, nisi renunciatum sit cum iuramento. Quod statutum etiam inter clericos obseruandum est, cum priuilegijs clericorum non aduersetur.

SVMMARIVM.

1 *Verba in dubio, sunt intelligenda secundum iuris dispositionem.*
2 *Pactum matris, non nocet filijs.*
3 *Nepotes ex filia præmortua, an uiuente auo habeant ius petendi legitimam ex persona propria, etiam si eorum mater eidē denunciauerit cū iuramento.*
4 *Tempus acceptationis dotis loco legitimæ, subrogatur loco temporis mortis paternæ.*
5 *Exceptio debet intelligi secundum terminos dispositionis præcedentis. nu. 6.*
7 *Lex, & statutum, debet intelligi in casu dubitabili.*
8 *Iura sua remittentibus, non est dandus regressus.*
9 *Argumentum a contrario sensu, etiam in statutis ualet.*
10 *Statuti pars una clara, debet declarare aliam partem obscuram.*
11 *Statutum laicorum obseruandum est etiam inter clericos in foro ecclesiastico, quando statutum iniecit uinculum ante clericatum.*
12 *Legitimæ, & eius supplemento, an renunciatum uideatur ab eo, qui generaliter & indistinctè bonis paternis renunciauit ex causa cuiusdam stipulationis, seu pacti, & nu. 13.*

Respon. interpreta.

VIso, Et pro tenuitate ingenioli mei, considerato sta
tuto, de quo in themate, prima consideratione
uidebatur, ꝙ statutum in ea parte, in qua propter re-
nunciationem matris excludit nepotes a supplemen
to legitimæ eis debitæ in hæreditate aui materni, intelligendum
esset, quando ex persona matris petitur supplementū, nō quan-
do ex persona propria, pluribus rationibus. ¶ Primò, quia verba
statuti non conueniunt nepotibus, qui ex persona propria pe-
tunt integram legitimam, non obstante, ꝙ eorum mater fuerit
dotata de bonis aui, secundum Bal. in l. qui superstitis. ff. de acq.
hær. etgo non conueniet dispositio. l. quod constitutum. ff. de te
stam. mil. l. 3. §. toties. de dam. infec. ¶ Secundò, quia præcedētia
declarāt sequentia. l. si seruus pluriū. §. fi. ff. de le. j. Cū itaq; in prę
cedentib. statutum disponat, ꝙ liberi succedāt in dote materna,
postea dicatur ꝙ ipsis liberis saluum sit ius agēdi ad supplemen-
tum legitimæ in bonis aui, nisi renunciatum fuerit cū iuramen-
to, videtur statutum intelligendū de legitima debita liberis, tan-
quam hæredibus matris, & non ex persona propria. ¶ Tertiò (&
istud apud me maiorem uidetur dubitationem facere, quia illa
verba, nisi renunciatum sit cum iur̄o, uidentur intelligenda, ni-
si sit renunciatū ab ipsis nepotibus, nō si a prædefuncta matre)
1 quia in dubio uerba sunt intelligenda † s̄m iuris dispositionem,
ut per Bar. in l. hæredes mei, §. cum ita. ff. ad Treb. & non sunt tra
henda ad sensum iniquum. l. fi. §. in computatione. C. de iu. deli-
be. s̄m autem ius cōe renunciatio matris non præiudicat filijs,
& sic nepotibus respectu aui, quominus ex persona propria pos
sint agere ad legitimam, s̄m *cōem* Doc. sententiam, de qua in d. l.
qui superstitis. ¶ Item, iniquum vr̄, ꝙ pactum matris † noceat fi-
2 lijs, l. si unus, §. ante omnia, ff. de pac. l. non debet. ff. de reg. iu. er-
go ut effugiamus iniquitatem, & iuris correctionem, quæ est eui
tanda. l. unica. C. de inoff. do. c. cum expediat. de elec. lib. 6. dica-
mus ꝙ illa verba, nisi renunciatum sit cum iuramento, intelli-
gantur de renunciatione nepotū, non filiæ. ¶ Præmissis non ob-
stantibus, adhæreo responsis celeberrimi Iurecons. do. Laugerij,
qui iuridicè absoluit præsentem articulum. Et antequā demon-
strem ex uerbis statuti clarissimè nepotes excludi, libet (pro ma-
iori iustificatione ipsius statuti) ostendere ēt (semota municipa-
li constitutione) de iure communi s̄m ea, quæ proponuntur, ne
potes hoc loco non esse admittendos ad petitionem legitimæ,
etiam ex persona propria. Licèt enim Doct. *cōiter* teneant, ꝙ ne-
potes ex filia mortua, † uiuente auo, habeant ius petendi legiti-
3 mam ex persona propria, etiam ꝙ eorum mater renunciauerit
legitimæ cum iuramēto, s̄m Bar. & communiter Doc. in d. l. qui
superstitis, & in l. pactum, quod dotali. C. de colla. ea ratione, ꝗa
matris renunciatio censetur facta sub conditione, si eidem defe
ratur, quæ delata non potest dici, nisi post mortem aui, l. j. §. si im
puberi, ff. de colla. bono. vnde (cum defecerit conditio præmor-
tua filia) non debet renunciatio effectum habere, & nepotibus
præiudicare, ut traditur per Bart. in l. j. §. si sit nepos. ff. de collat.
do. & quibus ex persona propria, lege sic disponēte, legitima de-
betur in hæreditate aui, §. aliud quoque capitulum in Auth. ut
cum de appel. cog. Tamen ista cōis opi, limitatur, ut procedat in
renun-

renunciatione simplici: secus in renunciatione cum iuramen-
to, ſm Lud.Rom. in d.l.qui superstitis, quem sequitur Dec.cons.
181.satis nota est quæstio, col.3. & in l. pactum. ubi idem tenuit
Bal.C.de colla.¶ Et ſm hanc opi. quando nepotes sunt heredes
matris, quæ renunciauit cum iuro, & uocauit se tacitam & con-
tentā pro dote sibi tradita pro sua legitima, recolo me aliàs con
suluisse: quia si mater uixisset plusquam pater, stante renuncia-
tione, nepotes, nec ex persona propria, nec ex pſona matris, pos-
sent petere legitimam in hæreditate aui. Idem qñ mater, quæ re-
cepit suam legitimam uiuente patre mortua est antequam pa-
ter. ratio, quare idem dicendum sit, euidens est: quia tempus ac-
ceptationis subrogatur loco tpis mortis paternæ. Vnde sicut si
mater recepisset legitimam post mortem sui patris excluderen-
tur nepotes: ita quando recepit in uita, & confessa fuit illam in-
tegram habuisse, arg.l.in contractibus.C.de non nu.pecu.& hac
ratione dicitur, ꝙ filia in uita patris accepit aliquid loco suæ le-
gitimæ & postea augentur facultates patris, ꝙ nihil ultra habe-
4 bit, quia tempus acceptationis dotis loco legitimæ, † subrogatur
loco temporis mortis paternæ. sequitur Bald.in l.quamuis, C.de
fideicom.& Barb.in c.cum M.Ferrar.de constitu.& est cõis opin.
vt per Cur.sen.consi.ult. Vnde sicut excluderentur nepotes a le
gitima, si mater eam recepisset post mortem patris, ita dicamus
eos excludi, quando mater recipit legitimam in uita aui. & licèt
Pau.de Cast.& Alex.in d.l.pactum, tenuerint ꝯ Lud.Ro.& Dec.
non tñ quicquam adducunt, quod urgeat. Nam illa rõ, ꝙ mater
censeatur renunciasse legitimæ sub conditione, si ei deferatur,
cessat isto casu, quia censetur renunciasse, quia eam habuisse ui-
detur post mortem patris, cum tempus acceptationis trahatur,
& subrogetur loco tpis mortis.¶ Non etiam obstat illa rõ, ꝙ ma
ter non possit præiudicare nepotib. in legitima eis debita ex per
sona propria, quia uerum, si nõ essent hæredes matris. Sed quia
sunt hæredes matris, quæ censetur legitimam recepisse post mor
tem patris excluduntur, quia legitimam habuerunt ex persona
matris: & quæ legitima ad eos peruenit cum ea causa, cum qua
erat apud matrem. Et sic nepotes excluduntur, non quia mater
renunciauerit, sed quia in legitima successisse uidẽtur patri suo.
Non obstat si dicatur, ꝙ mater nõ habuit integram legitimam:
quia respondeo, quod nepotes non possunt contrauenire con-
fessioni maternæ, quæ confessa fuit cum iuramento se tacitam,
& contentam pro integra sua legitima, l.cum a matre. C.de rei
uend.cum vul.& confessio defunctæ matris, censetur confessio
hæredis, ut in Auth.de iurciur.a mor.præsti. cũ si. & ꝯ propriam
confessionẽ nullus auditur.l.generaliter.C.de non nume.pecu.
c.per tuas.de probat. Et sic ista opin.Lud. & Dec. hoc modo de-
clarata, vr̃ in puncto iuris uerior, quàm etiam amplexus ur̃ Old.
consi.40.breuiter vr̃.& Bal.cons.403.punctus talis est, lib.j. Et da
to, ꝙ super isto puncto esset hæsitatio inter Doct. tñ statuentib.
opi.Lud.Ro.& sequacium visa fuit iustior, & probabilior. Et ꝙ
statuentes hoc uoluerint, & disposuerint, ostẽdo ad oculũ.¶ Sta
tutum habet tres partes, & in omnib. tribus declarat dubitatio-
nes, quæ sunt inter Doc. circa intellectum, l.dos a patre. C.solu.
mat.de quib.ibi per scrib.& per Bar.& alios in l.post dotem.ff.so
lu.mat. In prima resoluitur dubitatio, qñ pater nõ est stipulatus
sibi restitui dotem profectitiam, an mortua filia ad patrem, uel
ad liberos filiæ dos debeat pertinere. In secunda resoluitur dubi
tatio, qñ pr̃ est stipulatus dotem sibi restitui. In tertia resoluitur
dubitatio, qñ ex forma statuti, uel ex pacto mortua uxore mari-
tus debet lucrari dotem. In prima parte (in qua uersatur disputa
tio nostra) deciditur, ꝙ ipsi liberi habeant dotem maternam, &
in ipsa succedant, quàm succedendo cõputare debent in legiti-
mam, quodq; prædictis liberis sit ius saluum agendi ad supple-
mentum legitimæ in bonis aui eis debitæ, nisi renunciatũ fuis-
set cum iuro. Hæc uerba sunt statuti, quæ mihi uidentur clarissi-
mè decidere casum præsentis dubitationis, quia si liberi sint hæ-
redes matris, tenentur dotem imputare in legitimam eisdem li-
beris debitam, nec pñt petere supplementum, si illi sit renuncia
tum cum iuro. Vnde dicam cum Bal. Habes statutum, serua sta-
tutum, maximè si de modo succedendi disponat, ut per Cur.sen.
cons.13.col.4.& cons.27.col.10. Quod aũt istud statutum exclu
dat nepotes petẽtes legitimam ex persona propria, probatur ex
illis uerbis, legitimæ eis debitæ. Non.n. põt dici legitima eis de-
bita ex persona matris defunctæ, d.l.j.§. si impuberi. est ergo ne-
cessariò dicendũ, ꝙ statutũ loquat̃ de legitima eis debita ex per-
sona propria. Exceptio ergo illa, nisi renunciatum fuisset cũ iu-
ramento, debet intelligi, secundum terminos præcedentis dispo
5 sitionis, † a qua facta fuit. l.nam quod liquidè, §.fin.ff.de pe.leg.
no.in l.j.ff.de reg.iur. Est ergo sensus statuti, ꝙ in bonis aui nepo
tes, computata dote materna, agere possint ad supplementum
legitimæ eis debitæ ex persona propria, nisi renunciatum fuisset
supplemento cum iuramento. Exceptio.n.extrahitur de corpo-
6 re præcedentis dispositionis, † & ponit contrarium eius, quod
in ea continetur, ut pulchrè ostendit Curt.sen.cons.64. col.3. Et
hic intellectus uerior, & clarior apparebit ex responsionib.con-
trariorum.¶ Non obstat ergo, dum primo loco dicebatur, quòd
verba statuti non conueniunt.nepotibus agentib.ad legitimam
ex persona propria, quia oppositum destruit propositum. Nam
ad eo bene cunueniunt, ꝙ aliter interpretari non pñt, ut patet
ex prædictis. Nec refragatur illud verbũ, supplementum: quia ex
quo statutũ vult dotẽ maternam computari nepotib. in legiti-
mam eis debitã; hoc respectu nepotes dicuntur agere ad supple-
mentum ex persona propria. ¶ Non obstat secunda ratio, quia
fateor statutum velle, ꝙ liberi sint hæredes matris, ad hoc ut dos
eis cõputet̃ in legitimã, & ad hoc ꝙ renũciatio matris eis præiu-
dicet, non aũt vult nepotes agere ad supplementũ, tanq̃ hęredes
matris. Quia matri mortuæ ante auũ nulla debet̃ legitima, d.§. si
impuberi. ꝯñr agere nepotes nõ pñt ad supplemẽtũ ex persona
matris.¶ Non ob. tertia rõ, ꝙ illa exceptio, nisi renunciatum sit
cum iuro, debeat intelligi de renũciatione nepotũ: qa rñdeo, ꝙ
statutum de renunciatione matris intelligendũ est, duab. rõni-
7 bus. Primò, qa lex & statutum † debet intelligi in casu dubitãdi.
l.quod Labeo, ff.de Carb.edic.l.j.in fi.& ibi gl.ff.ad munic.& di-
xit Pan.in c.quia V.col.2.de iud. ꝙ ibi ex statuto pñt elici duo in
tellectus, quorũ alter est dubitabilis, alter non. nos debemus se-
qui intellectum dubitabilẽ. In proposito, si intelligamus statu-
tum de renunciatione nepotum, nullã habebit statutũ rõnem
8 dubitandi. Quis.n.dubitat, ꝙ remittentibus iura sua † non sit re
gressus dandus.l.quæritur. §.si uenditor, ff.de ædil.edic. maximè
cum iuro, c.quãuis, de pac.lib.6. Immo cõis est Doc. sententia, ꝙ
renunciatio generalis cum iuro, præiudicet renũciantib. etiam
in legitima, ſm Bal.& Mod.in l.si qñ.§.& generaliter, C.de inof.
test.& Dec.cons.26.cum si. intelligamus ergo statutum, ꝙ volue
rit remouere illam magnam dubitationẽ & altercationem, quę
est inter Doc. An renunciatio matris præiudicat filijs eius hære-
dibus in legitima. Confirmatur, quia statutũ aliter intellectum
esset frustratorium, & nihil operaretur ultra ius cõe, ꝙ nõ est di-
cendum, l.si qñ.ff.de leg.j. traditur per Bar.in l.4.§.prætor ait, ff.
de dam.infe.¶ Tertiò, ꝙ de renunciatione matris, nõ nepotum
sit interpretandũ, ostenditur sic. Statutum negat nepotes posse
agere ad supplementum legitimæ eis debitæ, ubi renunciatum
fuit cum iuro.& sic vult legitimam, siue supplementum esse de-
bitum, sed obstare renunciationem. Istud stare non potest, si in-
telligatur statutum de renunciatione nepotum, quia si nepotes
renunciassent, non posset dici legitima ei debita, l.debitor. ff. de
uer.si.& l.creditores.ff.co.tit. Quartò, nepotes excluduntur per
statutũ a legitima eis debita, si dos tradita matri ꝑ auum ascen-
dat ad suã legitimã. Ita sonant illa uerba, Si dos data ad legitimã
non ascendat, a sensu ꝯrio.l.j.§.huius rei fortissimũ est argumen
9 tũ.ff.de off.eius. quod arg. † maximè ꝓcedit in statutis loquẽti-
bus in casu non disposito a iure cõi, ut in casu nr̃o, in quo nõ re-
peritur decisio facta per legẽ aliquam ſm Bar.in l.oẽs populi, in
6.q.prin.ff.de iust.& iu.& Mod.in d.§.huius rei. postea sequitur,
nisi renunciatũ fuisset cum iuro.& sic renunciatio, & dos ascen
dens ad integram legitimã æquiparantur quantũ ad effectũ ex-
cludendi nepotes: sed pp dotem ascendentem ad legitimam ex-
cluduntur nepotes facto matris. Idem dicamus in renunciatio-
ne, & sic ꝙ facto matris, ꝙ renunciauit, excludãtur: nam renun-
ciatio loco dotis ascendentis ad legitimam subrogatur. Ergo di-
camus, ꝙ statutum intelligat̃ de renunciatione matris, ut sit bo-
na æquiparatio, & subrogatio dicatur facta cum suis qualitati-
bus, & coditionib. quæ insunt in eo, in cuius locum facta fuit, ut
per Dec.cons.190.circa primũ, col.3.& facit reg.l.si eum.§.q in-
iuriarum, ff.si quis cau.& c.ecclesia, ut lit.pen. ¶ Vltimò, nõ ob-
stat si dicatur, ꝙ statutũ debet intelligi, quando matrimonium
solutũ fuit morte mariti, quia (vltra responsiones datas per dñm
primò consulentẽ) rñdetur, ꝙ ẽt statutũ loqtur qñ matrimoniũ
solutũ fuit morte uxoris. Patet, qa statutum in ult. parte remo-
uet dubitationem, qñ ex pacto, uel consuetudine, dos cedit lu-
10 cro mariti. Vnde una pars statuti clara, † debet declarare aliam
partem obscuram.l.utrum, ubi Bar. ff.de peti.hære. Instit.ad leg.
Aquil. §.ex hoc tamen capite. Et ex sequentibus declarãtur præ
cedentia, iuribus vulgaribus. ¶ Circa secundum, An in foro ec-
11 clesiastico † obseruandum sit prædictum statutum inter cleri-
cos? Ad istud (quia modicam habet dubitationem) rñdeo decisi
uè, ꝙ ẽt inter clericos obseruandũ est, quia statutum iniecit uin
culum ante clericatum.c.constitutus.de in integ.rest. Hinc dice
bat Ioan. And.in regula, sine culpa, de reg.iu.lib.6. quòd statutũ
disponens, quòd primogenitus succedat excluso secundogeni-
to; excludit etiam clericum secundogenitum, quia statutum li-
gauit secundogenitum ante clericatum. Similiter decidit Pan.
in c.quòd clericis, de foro compe. quòd statutum excludens fœ-
minas extantibus masculis, ligat etiam fęminas ingredientes re
ligionem, & sequitur Feli. qui alia adducit, in cap. ecclesia San-
ctæ Mariæ, post Panorm.ibi, de constitu.& Bal. consi.30. lib.j.&
plenè Socin.consil.241.circa primam difficultatem, lib.2. Et eo
maximè, quando agitur de bonis laici, ut per eundem Soc.con-
sil. 230. uiso testamento. eodem lib. & firmant Anton.Areti.&
alij, in d.c.quòd clericis. Nam cum istud statutum excludat ne-
potes propter dotem, & renunciationem matris, nec redundet
contra

contra ea, quæ sunt concessa clericis in priuilegium, seruari debet in vtroq; foro, s'm Bar. in l. cunctos populos, in 5. q. prin. C. de sum. Trin. & fid. cath. Possem alijs rationibus, & authoritatibus innumeris comprobare: sed non expedit, cum hæc sit cōis Doct. conclusio, &c. ¶ Circa tertium rñdeo, q renūciatio matris, nullo modo pōt dici facta per errorem, quia apparet de ipsius expresso cōsensu, qui errorem tollit, l. si per errorē, ff. de iurisd. om. iud. Non obst. si dicatur, q mater renunciauit legitimæ, & eius supplemento ex falsa causa, cū renunciauerit ex causa cuiusdam
12 stipulationis siue pacti, † de renunciando bonis paternis, cuius uigore nō intelligebat cōuentū de renunciādo legitimæ, & eius supplemento, s'm Bal. Alb. Sal. & alios cōiter, in l. si qñ, §. & generaliter, C. de inof. test. Quia rñdeo dupliciter. Primò, q promissio
13 de renunciando † bonis paternis (cum sit vl'r, seu indefinitè concepta) est etiam apta cōprehendere legitimā, & illius supplemētum, cum indefinita æquipolleat uniuersali, l. si pluribus, ff. de leg. 2. c. quia circa, de priui. Aliàs (si generalis, & indefinita renūciatio non includeret legitimam) falsa esset illa cōis conclusio, q renunciatio bonorum paternorum iurata excludat filiam renunciantem a legitimæ supplemento, iuxta tex. in c. quāuis, de pact. lib. 6. quam conclusionē firmant Bal. & Mod. in d. §. & generaliter, & Alex. consi. 181. perspectis, lib. 5. & Dec. consi. 26. col. 2. Quia ubi non est consensus, ibi iuramentum nullas uires habet, l. fi. C. de non nu. pec. declarat Bart. in l. si quis pro eo, col. fi. ff. de fideiu. Stante hoc assumpto, q renunciatio generalis, & ex uerbis & ex mente, possit includere legitimam, & supplementum illius, sequitur quòd si filia, quæ promisit renunciare bonis paternis, postea attestetur, q per talem promissionem erat obligata etiam renunciare supplemento legitimæ, & si ob hanc causam renunciet, non uideo quomodo dicatur renunciasse ex falsa causa. Ad illud, quod dicunt Doct. q per generale pactum de renunciando bonis paternis, nō censeatur conuentū de renunciando legitimæ, respondeo, q illud procedit, quia lex requirit specialem renunciationem, uel pactum de renunciando, aliàs non credit lex filiam consensisse renunciare legitimę, quæ ratio cessat, qñ filia expressè protestatur, q etiam intellexit de legitima. Tunc. n. præsumptio cedit ueritati, c. qui contempta ueritate. 8. dist. Secundò respondeo, q in his, quæ dependent a uoluntate disponentis (ut in casu nostro) falsa causa uitiat dispositionem, si causa exprimatur conditionaliter, secus si causaliter tm̃; tunc falsa causa non uitiat, nisi probetur, q renuncians nō erat aliter renunciaturus, secundum Bar. in l. demonstratio falsa, §. fi. ver. 4. quæro. ff. de condi. & demonstra.

RESPONSVM VIII.

AVdiendus est tertius, liti se opponens pro suo interesse etiam post diem a lege præscriptam, si litis notitiam prius non habuit, uel incontinenti post terminum uenit.

SVMMARIVM.

2 *Statutarius terminus censetur præfixus in modum præscriptionis.*
2 *Statuti beneficio non potest quis vti, nisi cum sua forma, & suis qualitatibus.*
3 *Paria sunt, aliquid in termino facere, vel incontinenti post.*
4 *Lex licèt reconuenire volenti terminum ante litem contestatam præfixerit, si tamen reconuentio statim post litem contestatam fiat, admittitur.*
5 *Moræ purgatio admittitur ex interuallo, circa præparatoria iudiciorum.*
6 *Statuta condita ab inferiore, æquiparantur edictis prætorum.*
7 *Prætorū tēpora sunt semper à principio vtilia, & nunquā currunt ignoranti.*
8 *Remedium l. diffamari, non solum in actis personalibus, sed etiam in realibus locum habet.*

Respon. Interpreta.

IN causa Do. Io. & fratrū de Speltis ex vna, & Ioan. Christophori, de Mangiarijs ex altera, difficultas ɔsistit super statuto posito sub rub. de eo, qui se liti opposuerit, nu. 38. pp quod vr, q do. Io. non sit audiendus, qa nō se opposuit liti intra decē dies a tpe motæ litis, iuxta
1 formā dicti statuti. Terminus. n. statutarius censet præfixus † in modū præscriptionis, s'm Inno. in c. cū in tua, qui mat. accu. pos. & quilibet terminus legalis censet peremptorius, l. facta, §. si qs bonorū, ff. ad Trebel. tradit Bal. in c. sancimus, in fi. quo tpe mi-
2 les, in usi. feud. Nec pōt Ioan. uti beneficio dicti statuti, † nisi utatur cū sua forma, & suis qualitatibus, s'm Bal. in l. omni innouatione, C. de sacr. san. eccl. & in l. fi. §. si uerò postquam, C. de iur. delib. & Ias. in l. de quibus, col. 3. ff. de leg. ¶ Istis non attentis, puto ɔtrium de iure rñdendum esse. Primò, quia d. Io. se opposuit incontinenti post 10. dies, vnde perinde est ac si in termino decem
3 dierū se opposuisset, † cum paria sint, aliquid facere in termino, vel incontinenti post, s'm gl. in l. Pompo. §. ratihabitionis, ff. de procur. & in §. tutor. Insti. de autho. tut. nam quæ incontinenti fiunt, uidentur inesse, l. lecta. ff. si cer. pet. cum simi. Et bene facit quod dixit Bal. in c. cū uenissent, col. pe. de iudi. ubi vult, q licèt
4 lex præfixerit terminū uolenti reconuenire, † ut ante litē cōtest. reconueniat, c. 1. & 2. de mutu. peti. tñ incontinenti post litē cōtest. cōcedit reconuentio, & sequitur Ias. qui alia lex milia cōgregat, in l. edita, C. de eden. ¶ Secundo, quia circa præparatoria iu-
5 diciorū, admittitur purgatio moræ, † ēt ex interuallo, l. & si post tres. ff. si quis cau. & sequit in proposito nostro Ias. in l. fi. col. 5. ff. de fer. ubi quantum ad præparatoria iudicij impugnat dictum Inn. in d. c. cum in tua, quia si post lapsum terminū statutū a iudice, admittitur purgatio moræ, prout cōcedit Inn. multò magis debet admitti post terminum statutū a lege, cum qua mitius agitur, q̄ cum homine. l. Celsus. ff. de arb. Maximè in materia purgationis moræ, s'm Bar. in l. si insulam, ubi latè scripsi. ff. de uerb. ob. Tertio, quia statutum uolens, q tertius debeat se opponere intra decem dies, vr intelligēdum, dummodò tertius habuerit notitiam litis motæ, & sic dummodò lis fuerit sibi denunciata, qd
6 sic probatur. Statuta condita ab inferiore, † æquiparantur edictis prætorum, s'm Bar. in l. 5. in prin. ff. de uerb. obl. traditur per Mod. maxime Ias. Insti. de act. §. sed istæ, col. 4. tpa aūt prætorum
7 semper † a prin. sunt utilia, & nunquā currunt ignoranti. l. genero, & ibi Bald. no. ad terminos nostros. ff. de his, qui no. infa. & Inst. de perpe. & tempo. act. §. fi. dictus aūt Ioan. asserit habita notitia litis incontinenti se opposuisse, ergo &c. Et si aduersarius proponat, q dic. Ioan. habuerit notitiam litis usque a princ. probet ipse, quia in dubio scientia non præsumitur, reg. ignorantia, de reg. iur. in 6. maximè in factis alienis. l. fi. ff. pro suo, traditur p Bar. in l. Celsus. ff. de usuc. & alibi sæpe. ¶ Quartò, negatur q do. Ioan. intentauerit remedium dicti statuti, quia non se opponit liti, sed agit remedio l. diffamari. C. de inge. man. petendo, q aduersarius desistat a uociferatione, quam facit de uolendo ingredi possessionem prædij contentiosi, uirtute licentiæ sibi concedendæ, quia ipse do. Ioan. est possessor dicti prædij. Certum autem est, quod aliud est remedium d. l. diffamari, aliud remedium dicti statuti. ¶ Item do. Ioan. est actor, qui cum remedio d. l. diffamari, intentauit remedium alterius statuti, q non detur licentia alicui intrandi possessionem, nisi citato possessore: quæ remedia inuicem se compatiuntur. Et non solum remedium d. l. diffa-
8 mari, † locum habet in actionibus personalibus, sed etiam in realibus. Et non solum in petitorio, sed etiam in possessorio, ut tradunt Arc. & Fel. in c. in præsentia, col. 2. de proba. ¶ Præterea statutum de eo, qui se opposuit liti, loquitur quando tertius se opponit ad effectum, q cognoscatur de iuribus suis cum iuribus litigantium, do. autem Ioan. non uult, quod simul cognoscatur de iuribus suis cum iuribus collitigantium cum aduersario suo. Ergo statutū nō militat in proposito, nec est extendendū extra terminos suos, cū sit stricti iuris. l. quicquid astringēdæ. ff. de uer. obl. l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. c. in nostra, de iniurijs.

RESPON. IX.

VNiuersitas suas potest locare gabellas, licitatione quacunque postposita, quanquā sindici, & administratores, lege prohibente id non possint. A locatione autem, licitationisq; omissione grauatus, iure prouocat.

SVMMARIVM.

1 *Statuta recipiunt interpretationem*
2 *Ratione cessante, cessare debet dispositio.*
3 *Dolus, neque fraus, non fit volenti.*
4 *Statuti verba vbi non conueniunt, nec dispositio conuenire debet.*
5 *Actio, & passio, in eodem subiecto cadere non possunt.*
6 *Vniuersitas potest statuere contra ius ciuile, & canonicum, circa ea quę respiciunt administrationem suorum bonorum.*
7 *Decreta reipub. non possunt dici ambitiosa, cum vniuersus populus consentit.*
8 *Decretum vniuersitatis nocium alicui, vti ambitiosum rescindendum est.*
9 *Exceptio doli competit cōtra statutū vniuersitatis, si ex eo aliquis lædatur.*

Respon. interpreta.

DVnctus Quæstionis est, an populus loci de Carumbis possit locare datiū macelli, omissa forma statuti editi per Iulia. Legatum, & Vicariū generalē sanctis, s. dñi nostri Papæ? Et sic vr q sic, quia per statutum Consules, Sindici, & administratores, prohibētur uendere & locare iura cōitatum, nisi ad publicum incantū, unde non est nostrū extendere, ut ēt intelligatur prohibita ipsa cōitas locare,
1 si uelit: quia statuta sunt sterilia tanquā multæ, † & nō sunt trahenda ad casum non cōprehensum ex uerbis. l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. c. in nostra, de iniurijs. ¶ Secundò, quia ratio statuti expressa in præfatione (ut occurratur fraudibus administratorum, qui in damnū Reipublicæ clam distrahunt redditus gabellarum)

latum) cessat, q̃n uniuersitas conuocato generali cõcilio locat,
2 ergo etiam cessabit † dispositio, c.cum cessante, de appel. l.adigere.§.quamuis.ff.de iurepatro. Non enim hoc casu potest dici clandestina alienatio. Item non potest dici factam fuisse in frau
3 dem uniuersitatis,quia uolenti † non fit dolus, neque fraus. l.j. §.usque adeo.ff.de iniur.¶ Tertiò,quia uerba statuti non conueniunt,quando ipsa uniuersitas contrahit. ergo non etiam con-
4 ueniet † dispositio.l.4.§.toties.ff.de dam.infec. l.ꝙ constitutum. ff.de testam.mili.Inquit enim statutum, ꝙ pęna contrafacientis applicetur pro dimidia ipsi uniuersitati, ergo non potest intel-
5 ligi,quando ipsa uniuersitas locat, cum in eodem subiecto † nõ possit cadere actio, & passio. l.Vranius. ff.de fideiuſ.¶ Quartò,
6 quia quælibet uniuersitas potest statuere † contra ius ciuile, & canonicum circa ea, quæ respiciunt administrationem suorum bonorum,secundum Bar.in l.omnes populi, in j.q.ff.de iusti. & iure.Et cum uniuersus populus consentit, non possunt decreta
7 Reipublicæ † dici ambitiosa,ut declarat Bar.in l.ambitiosa. ff.de decre.ab ordi.facien.Et istis stantibus, uidetur dicendum, ꝙ sententia baiuli,qui ordinauit obseruandum esse statutum, etiã casu quo ipsa uniuersitas uelit locare, non fuerit iuridica. ¶Verũ quia magnificus do.Carumbi habet ius subhastationis,idest certam summam pro quolibet floreno pretij incantus, uidendum est, an in eius præiudicium possit uniuersitas contrauenire memorato statuto,& absque subhastatione locare datium,siue regiam macelli.Et proculdubio crederem,ꝙ non;quia communitas in præiudicium tertij nihil potest decernere. Et si aliquod de
8 cretum faciat tertio nociuum, † uti ambitiosum rescindendum est.l.qui se grauatos.C.de censi.lib.11.Et ideo a contractibus, & decretis uniuersitatum,licitum est appellare.l.j.§.solent.ff.quãdo appella.sit.Et firmat Bar.in d.l.ambitiosa, colum.penultima, uer.quæro,quo iure.Pan.& Mod.in c.consuluit, de appel. Fely. & alij Mod. in cap.cum omnes, de constitu. Alexan. consi.19c. maturè,lib.2.& consi.119.uisis,col.2.lib.3. Et si per contractum,
9 uel statutum uniuersitatis, aliquis lædatur, † contra contractũ uel statutum cõpetit exceptio doli. l.j. in fi. ff.de doli excep. per quam leg.Bar.in d.l.omnes populi,in fi.5.quæst. princ. tenet, ꝙ non solum a statutis uniuersitatis conceditur appellare, sed etiam excipere de dolo. Præterea, militat ratio statuti, ut occurratur fraudibus uniuersitatis, uolentis clam respectu domini & in præiudicium iuris sui distrahere redditus gabellarum,absque subhastatione,ergo &c. Sequitur ergo,ꝙ Baiulus, instante procuratore magnifici do.de Carumbo, rectè ordinauit pro interesse eiusdem do.seruandam esse formam statuti. Nec obst.quod uniuersitas possit statuere contra ius ciuile, & municipale, circa ea quæ concernunt administrationem bonorum suorum, quia uerum dummodo non præiudicet tertio, ut patet ex prædictis. Et certè cum magnifi. do. habeat ius annexum cum iure communitatis,ratione iuris incantus,æquum uidetur, quod nõ possit datium locari,nisi eo uocato,argum.l.j. C.de uend. re. fisca.cum priua.commu. lib. 10. Et quod non fiat locatio absque subhastatione, quia ita iura disponere uidentur etiam pro utilitate ipsius uniuersitatis.l.penes. C.de uect. & commi. declarat Ioan.Berta. in tract.de gabel.in 7.quæst.2.par. Non negauerim tamen,ꝙ opi.Io.Bertach. non sit dubitabilis per tex. in l.j.& no. C.de uen.reb.ciuit. lib.11. quod non discutio, quia non expedit hoc loco, tum quia statutum ita disponit, tum quia hic agitur de interesse tertij,de quo non quæritur in d.l.j.& fi.

RESPONSVM X.

REijciendum. Est prætoris edictum,quo iubentur notarij Iudęorum credita (absque rationabili causa) pandere, cum periculosum sit admodum inuidiæ patere diuitias, aut irrisioni paupertatis uilitatem exponere.

SVMMARIVM.

1 *Durum,& inhumanum est, publicatione,rerum familiarum, & paupertatis detegere vilitatem.*
2 *Interest nostra, ne secreta nostri patrimonij pandantur.*
3 *Inuentarij copi anon est edenda aduersario.*
4 *Publicani cogere non possunt transeuntes,vt malam dissoluant.*
5 *Subditi (cessante necessitate) non coguntur fortunas potentum reuelare.*
6 *Debitori,qui soluendo est, gratia moratoria non est concedenda,etiam si creditor Crasso ditior esset.*
7 *Moratoria gratia,non est proponenda,nisi debitoribus petentibus.*
8 *Notarij sunt cogendi edere instrumenta creditorum alicuius priuati, nisi intersit fisci.*

Respon. interpreta.

THeodosius Imperator in l.2. C. q̃n, & q. quar.pars deb.lib.10. attestatur,nihil esse tam durum & inhumanum,q̃ publicatione rerum familiariũ, paupertatis detegi ui-
1 litatem, † & inuidiæ patere diuitias. Ex quo satis ostẽditur iniquitas edicti emanati ꝯtra Hebræos Carpentoratenses, quo notarij iubentur credita Iudęorum, &
2 creditorum quantitates iudici propalare.Interest.n.nostra, †ne nostri patrimonij secreta pandantur. l.fi. C.de ali. pup. præstan.
3 Et ibi Bar. & alij inferunt, ꝙ copia inuentarij † non est edenda aduersario, ne detegantur secreta patrimoniorum pupillorum. Et sequitur idem Bar.in l.tutor,qui repertorium, in fi. ff.de administ.tut.& in d.l.2.ubi Io.de Pla.hac ratione concludit,publi
4 canos non posse cogere transeũtem, † ut dissoluat malam, quia nemo tenetur uilitatem, uel rerum suarum pompam manifestare.Et Honorius Imper.impressiones potentum, qui (necessita-
5 te cessante) cogunt subditos eorum fortunas reuelare, †cohibẽdas esse iubet in l.j.C.de apo.pub.lib.10. Cum itaque nulla proponatur necessitas,cur Hebræi in eorũ perniciem debeant propalare suas diuitias,uel paupertatem,restat concludendum edictum (utpotè iniustum,& iniquum)esse tollendum.Nec ea causa,ꝙ R.Do.Legatus scire uelit facultates Hebræorum, ut intelligat an Christianis eorum debitoribus possit concedere moratorias cautiones,habet iustificare edictum, quia dilatio moratoria iustificatur ex paupertate debitoris, non ex diuitijs credito-
6 ris.Nam si debitor † sit soluẽdo (etiam si creditor Crasso ditior esset) non propterea debitori concedenda esset moratoria gratia, ut no.in l.quoties,& in l.uniuersa.C.de precibus Impera. offer. insuper non uideo, cur hac de causa potuerit emanare edictum generale. Nam cum proponatur ad utilitatem priuatam
7 ipsorum debitorum,non debuit proponi, † nisi debitoribus petentibus.l.4.§.hoc autẽ edictum.ff.de dam.infec. Aut ergo omnes debitores instant pro habendis moratorijs, & iam cõstat de omnibus Iudæorum creditis ex debitorum confessionibus. Aut instant tantum aliqui creditores,& iam patet,quod non omniũ Hebræorum credita sunt excutienda, sed eorum tantum, quorum debitores instant. Sine ergo ratione, & sic sine anima est istud edictum.Et quod notarij non sint cogendi edere instrumẽ
8 ta creditorum alicuius priuati, † nisi intersit fisci, est tex. clarus in l.facultas,aliàs defensionis. C.de iure fisci.lib.10.ubi Constãtinus Imperator inquit, facultas defensionis danda est his, quibus inquietudinem fiscus infert,cum facultates eorundem sine iusta causa inquietari,describique fas non sit.

RESPONSVM XI.

MVnicipale Statutum Montilij,quo incolæ cõpelluntur in molendino communitatis eorum molere blada (dominis aliorũ molẽdinorũ reclamãtibus) est iudicis officio rescindendum.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas non potest facere statutum in alicuius præiudicium;& si fiat rescinditur per iudicis officium,nu. 2.& nu.4.*
3 *Detrahere aliquid alteri,& hoiem hominis incõmodo ditari,est cõtra naturã.*

Respon. interpreta.

CErti, Et indubitati iuris est, communitatem Montilij non potuisse statuere, ꝙ quilibet teneatur ire ad molendinum in molendino cõmunitatis, sub certa pęna, in præiudicium nobilium,Bartholomei,& Francisci,fratrũ de Azardis,habentium aliud molendinum in dicto loco.
1 Nam uniuersitas non potest facere decretum, uel statutum †alteri præiudiciale, aliàs officio iudicis tale statutum rescindendũ est.l.qui se grauatos.C.de censib.lib.11. Et grauatis per tale statutum succurritur remedio appellationis. l.j.§.solent. ff. quando appella.sit. Vel doli exceptione.l.j.in fine.ff.de exceptio.doli.Et ex hoc tollitur fundamentum cõmunitatis, dicentis se habere potestatem statuendi in his, quæ pertinẽt ad administrationem rerum suarum: quia uerum, dummodo per tale statutum non præiudicetur tertio in specie,iuribus præallega. Et ex istis do.Io. Baptista de S.Seuerino,in l.omnes populi, col. 36. ff.de iusti. &
2 iure, generaliter concludit, ꝙ uniuersitates Comitatus, † non possunt quicquam statuere in præiudicium Ciuium. Et infert ad casum nostrum,& similem quæstio. Vniuersitas ordinauit,ꝙ euntes ad oliuariam cõmunis, habeant certam franchitiam, & non euntes soluant certam pęnam, quia propter talem ordinationem olineta ciuium deserebantur. Respondet, tale statutum tolerandum non esse ab his,qui præsunt.ita formaliter inquit il le.Ita ergo D.Gubernator,iudex huius causę debet istud statutũ rescindere,& cõitatem condemnare in dãnis,interesse,& expensis;quia (ut inquit Cicero in lib.de officijs) detrahere aliquid al
3 teri, † & hominem hominis incõmodo ditari, magis est contra
4 naturã,quàm mors.Refert,& ita quæstionẽ nostram † in terminis decidit.Pet.de Anch.consi.155.optimis rationib. & ita ẽt consuluit Gasp. Io. Cal. & est inter consi. Ancha. consi.12. & seq.sequuntur Cano.maximè Fel.in c.ecclesia S.Mariæ, de constitu. Et licet Anch.loquatur in statuto, per quod p̃iudicabat molẽdinis ecclesiæ,tñ rõnes suæ pro maiori parte cõcludũt idẽ, q̃n præiudicat molendinis cuiuscunq; laici,maximè forensis, in quem iurisdictio statuentium non se extendit,ut in casu nostro, & do. Io.Bapt.& iura,& rationes præallegatæ, loquuntur gñaliter. Et in terminis nostris ita ẽt respondit Soc.consi.272. nõ prosequẽ-
do

do ordinen. lib. 2. Istud possem diffusius comprobare, sed quia casus iste apud me non habet dubium, cum talia, proclamata principaliter tendant ad præiudicandum præfatis Azardis, ulterius non insistam. Ioan. Franc. a Ripa.

De iure ciuili.

RESPONSVM PRIMVM.

MErcatoris Hæres, qui artem non exercet, debitores nõ mercatores de re mercantili in ius non rectè uocat coram mercatorum Iudicibus, quibus statutum inter mercatores, & non mercatores iurisdictionem dedit, cũ mixto rei mercantilis, & personæ artem profitentis fauore, eisdẽ iurisdictio concessa nascatur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum fauore mercatoris editum, non extenditur ad hæredes mercatorum non mercatores, uide nu. 3.*

2 *Mercator solum habet fori prærogatiuam, quando agitur de re mercantili.*

4 *Priuilegium concessum mixta ratione personę & loci, non extẽditur ad alium locum uel personam.*

5 *Lex, uel consuetudo, dans iurisdictionem mercatoribus, censetur dare cumulatiuè.*

Respon. interpreta.

QVæritur, An statutum disponens causas uertẽtes inter mercatorem, & non mercatorem, remittendas esse Iudicibus mercatorum, locum habeat, si uertatur controuersia de re mercantili inter hęredem mercatoris, non mercatorem agentem, & alium non mercatorem reum conuentum. ¶ Refert, an fauore personæ ipsius mercatoris editum fuerit statutum, an fauore causæ. Primo casu di-
1 spositio statuti esset extendenda † ad hæredem mercatoris, non mercatorem, l. sed si restituatur, in prin. & ibi gl. Bar. & alij no. ꝙ priuilegium fori concessum personæ, non egreditur personam, ff. de iud. Secundo casu ad hæredem etiam non mercatorẽ porrigi deberet, quia eadem est causa in persona hæredis, l. sordidorum. C. de excu. mu. lib. 10. no. Bar. in l. j. ff. de const. prin. Io. And. & Phil. de Peru. in regula priuilegium, de reg. iur. lib. 6. ¶ Videamus ergo, an istud priuilegium fori, censeatur concessum intuitu personæ, uel causæ. & vr, ꝙ nec ratione personæ tantum, nec ratione causæ tm̃ fuerit cõcessum. Nam si ratione personæ concessum foret, mercator haberet tale priuilegiũ, etiam ꝙ non ageretur de re mercantili: consequens est falsum, ut probabo, ergo & antecedens, arguendo a consequenti destructo, l. apud antiquos. C. de fur. Quod consequens sit falsum, patet, quia s̃m cõem Doc. sententiam, mercator stante prædicto statuto solum habet
2 fori prærogatiuam, qñ † agitur de re mercantili, s̃m Bal. in l. fin. C. de iurisd. om. iudi. & in l. 2. C. ubi de ratioci. agi oportet. cum concor. adductis per Fel. in c. cum ordinen. de rescri. & per Ias. in l. age, C. de transac. non etiam intuitu causæ, quia si statuẽtes uoluissent dare istud priuilegium ipsi causæ mercantili, non oportebat statuere differẽtiam, an agatur inter mercatorem, & non mercatorem, sed simpliciter statuissent causam remittẽdam Iudicibus mercatorum, ubi de re mercantili ageretur. Videtur ergo, ꝙ mixta consideratione causæ, & personæ, factum fuerit statutum. Et quia in hæredẽ non mercatorẽ agentem ꝯ non merca-
3 torem, † non concurrit ratio mixturæ, cũ non sit mercator, non ur locum esse dispositioni huius statuti, s̃m Inn. in c. bonæ, in fi. de postu. præla. ubi dicit, ꝙ priuilegium concessum mixta ratio-
4 ne loci, & personæ, † non extenditur ad alium locum, uel aliam personam, sequitur Bal. in l. 2. q. 18. C. de seruit. & aqua. Et facit, quia uerba statuti etiam non conueniunt, ergo nec dispositio. l. quòd constitutum, ff. de testa. mili. Corroboratur, quia statutum istud est odiosum. cum detrahat iurisdictioni ordinariæ. Licèt n. lex, uel consuetudo, det iurisdictionem Iudicib. mercatorum, ta-
5 men talis iurisdictio data censetur † cumulatiuè, & non priuatiuè, d. l. fi. C. de iuris. om. iud. modo per istud statutum conceditur priuatiuè, ergo odiosum. unde non debet extendi ad personas non comprehẽsas in ipso statuto, sicut nec rescriptum, c. significauit, de rescr. Quod ẽt non extenditur ad successorem, nisi causa sit inchoata cum defuncto, c. quia V. de iud. Et ista est ueritas. Et expedito consilio, reperi ꝙ idem per alia media consuluit Raph. Fulgo. consi. 106. in proposita quæstione, per totum.

RESPONSVM II.

LIcèt Captura domini Ludouici ciuilis, ac de iure facta uideatur, tam ex forma statuti Auenionensis disponentis suspectos de fuga debitores detinendos esse, quàm etiam ex iudicis decreto, decernẽtis cautione præstita de iniuria, & expensis per d. Astoandi, iuxta formam statuti, d. Ludo. eius fratrem carcerandũ esse. Tamen quia huiusmodi captura a iudice ex plurib. incompetenti fuit concessa, tum quia actor & reus sunt forenses, ambo fratres, ambo habitatores Massani, diœcesis Carpẽtoratensis, igitur nullo iure defendi potest: etq; insuper dom. Ludoui. carceratus clericus, in quem laicus iudex ius dicere non posse manifesti iuris est. nullus etenim lege, cõsuetudineve fieri potest, ut clericorum carceratio ad laicum spectet iudicem, nempe, quia ecclesiasticæ libertati repugnat. nec obstat si opponatur, clericum de fuga suspectum a laico detineri posse, quod uerum est in ipso actu fugæ, quem etiam eo casu propria auctoritate, & absque iudicis licentia capi posse certum est: & qui captus nõ ad laicum, sed ad ecclesiasticum iudicem ducendus est, nullo etiam iure suspectus dici potest, cum in foro suo soluendo sit, quem etiam constat per literas inhibitorias a spirituali curia Carpentoraten. emanatas clericum esse, & ideo relaxandum esse respondi etiam literis clericalibus non exhibitis. Ex alio etiam capite huiusmodi capturam nullam dicimus, quia statuti forma, quæ ad vngem seruanda erat, seruata non est, nam statutum pro forma desiderat creditorẽ requirentem debitorem carcerari, idoneè cauere debere de iniuria & expensis, quam cautionem do. Io. non præstitit, ergo nulla est captura, tanquam inordinata: nec cautio iuratoria præstita prodest, quoniam statutum tunc iuratoriam cautionem admittit, aliter caueri non potest. Sed cum do. Io. diues ac potens sit, habeatq; in hac ciuitate agnatos & cognatos, iuratoriè cauendo, statuto nõ satisfecit, quare huiusmodi cautionẽ iuratoriam inciuiliter admissam esse respondi. nec iuuat fideiussor post carcerationem præstitus, quia ubi cautio ante carcerationem pro forma requiritur, non sufficit si post carcerationem præstetur, nulla etiam fugæ causa allegata, & probata est: & si qua fugæ suspitio constet remouetur, si carceratus forensis in loco domicilij immobilia, pensionemve possideat, nec etiam dom. Ioan. debiti causam, & quantitatem expressit. Quare huiusmodi carcerationem ex causis, quibus supra, nullam, ac inciuilem esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Carceratio concessa per iudicem incompetentem, inciuilis est.*

2 *Carceratio potest fieri in loco delicti, nisi præuentio facta fuerit per iudicem competentem. 3.*

4 *Carceratio ob suspitionem fugæ, ab incompetenti iudice fieri potest.*

5 *Clerici non possunt a laico Iudice distringi, nec potest lex, uel consuetudo contrarium disponere. 6.*

7 *Priuilegium fori, concessum clericis, est de iure diuino.*

8 *Clericus suspectus de fuga, an à iudice ordinario detineri potest.*

9 *Clerici ad hos fines a laicis capiuntur, ut capti traducantur ad suos iudices.*

10 *Iudicis incompetentis auctoritate, an capi possit debitor suspectus de fuga? & uide quomodo procedat.*

11 *Iudex laicus detinens clericum in carceribus incidit in canonem, si quis suadente diabolo.*

12 *Iudex secularis, tenetur parere inhibitionibus factis per iudicem ecclesiasticum.*

13 *Captura inordinata nullius est momenti.*

14 *Statuti forma ad unguem est seruanda, nec sufficit quòd seruetur per ęquipollens, nu. 15. 16. & 25.*

17 *Rei effectus, optima est probatio.*

18 *Cautionem iuratoriam præstare uolens loco fideiussoris, debet allegare, & iurare impotentiam fideiubendi.*

19 *Ablatiui resoluuntur in conditionem.*

20 *Conditio debet adimpleri in forma specifica.*

21 *Actus uitiatur, si forma, quæ debet præcedere, omittatur.*

22 *Ratihabitio non æquiparatur mandato, quando pro forma requiritur, quòd mandatum pręcedat.*

23 *Consensus ubi pręcedere debet, non sufficit quòd subsequatur.*

24 *Captus non præcedente legitima suspitione fugæ, debet relaxari.*

26 *Cautio præstita post actum consummatum, non potest dici incontinenti præstita.*

27 *Statutum recipit interpretationem a iure communi.*

28 *Carcerari nemo debet quis uti suspectus, de iure communi, nisi prius fuerit legitima suspitionis causa allegata.*

29 *Fugę suspitio allegata a creditore forensi tollitur, si forensis debitor in loco domicilij bona immobilia, uel annuam pensionem possideat.*

30 *Captura sine causa concessa, iniuriosa est, & iniuriarum confirmatio nulla est.*

31 *Debiti causa, & quantitas, ante capturam exprimi debet.*

32 *Statutum uolens forensem arrestari, debet intelligi, quòd sit debitor in suma notabili.*

33 *Querimonia uerbum, idem est quod libellus.*

34 *Iudici debet fieri fides de debito, antequam quis uti suspectus carcerari possit. nume. 35.*

Respon. interpreta.

VIsis, Et diligenter consideratis, statuto Auenio. de suspectis debitoribus detinendis, donec cautionem, uel pignora dederint, & decreto iudicis decernentis, cautio per do. Io. Astoandi (iuxta formam) do. Ludo. eius fratrem carcerandum esse, inciuilis, & inhonesta mihi uisa fuit captura, rationibus subsequentibus. ¶ Primò, quia
1 peccat ratione fori, cum fuerit concessa † per iudicem incompetente,

tente,toto tit.C.ſi a non compe.iu.& c.at ſi clerici,de iud.& ta-
1 lem capturam non ualere in ſpecie conſuluit Bal. conſi.275.qa
non eſt,lib.j.Sunt.n.tam actor,q̃ reus forenſes,ambo fratres,am
bo habitatores Maſſani diœceſis Carpentoratenſis. & ſic rōne
domicilij iudex Auenionen.non pōt dici cōpetens. Non etiam
rōne alicuius prætenſi delicti,quia nullū delictum præſupponi-
2 tur commiſſum in diſtrictu Auenionen. ita ꝙ rōne delicti † po-
tuerit ibi conueniri,iuxta tex.in c.fi.de fo.comp.Et vbi rōne de-
3 licti aliàs potuiſſet ibi cōueniri,tñ obſtare præuentio † facta per
iudicē Carpen.c.ſignificaſti,eo.tit. & qua præuentione ſtāte,ſi-
cut non potuit Auenione cōueniri,ita nec ēt carcerari,ſm Bal.
4 in d.conſi.285.& ꝙ captura ob ſuſpicionem fugæ† fieri non poſ-
ſit per iudicem incōpetentē,firmat idem Bal. conſi.318. iſta ca-
ptura,lib.4.& dixit Bal.in c.cām matrimonij,de offic.deleg.ꝙ fa-
ciens carcerari aliquem per iudicē incompetentē, debet perde-
re cauſam.Et ita conſuluit Dec.conſi.75.col.j.quod maximè ve-
rum erit in caſu noſtro,in quo iudex eſt omninò incapax, & in-
habilis,quia laicus eſt,& d.Ludo.detentus eſt clericus. Conſtat
5 autem laicum non poſſe ius dicere † in clericū, c.1. & 2.c.ſi dili-
genti,de fo.comp.Nec ob. cōſuetudo, ſeu ſtatutum allegatum,
6 quia vt poſſint clerici a iudice laico diſtringi,† nulla lex,nullave
conſuetudo facere poteſt, quia eſſet contra libertatē eccleſiaſti-
cam,auct. caſſa & irrita,C.de ſac.ſan.eccle. & eſt tex.in terminis
noſtris,c.clerici,& ibi gl.& alij no.de iud. Nam priuilegium fori
7 conceſſum clericis, † eſt de iure diuino,ſecundum gl.in c.ſi Im-
perator,96.diſt.cui etiam Papa non poſſet derogare, ſecundum
Pan.in c.at ſi clerici,in princ.de iudi.& Fel. d.c.ſi diligenti,col.5.
8 ¶ Non obſt.ſi dicatur,ꝙ clericus ſuſpectus de fuga,† poteſt a lai-
co detineri,ut cōcludunt Pan. & alij, in c.cum non ab homine,
de iud.& Bar.in l.ſi quis in ſeruitute,ff.de fur. Quia reſpondetur
dupliciter.Primò,ꝙ deciſio Pan.& ſequa.in d.c.cum non ab ho-
mine,debet ſanè intelligi uidelicet in clerico, qui eſt in actu fu-
gæ,qui poteſt etiam capi a creditore propria auctoritate,abſque
licentia alicuius iudicis,ſecundum Bar. in l.ait prætor, §.ſi debi-
torem,per illum tex.ff.de his, quæ in fraudem creditorum, ergo
etiam auctoritate iudicis incompetentis,arg.eius,quod not.per
gl.Inſt.de iure perſo.§.pen.ſecus autem dicendum eſt in clerico,
qui ſolum allegatur ſuſpectus de fuga.Differunt.n.inter ſe q̃ ma
ximè,eſſe in actu fugæ,uel eſſe de fuga ſuſpectū,ut declarat Soc.
conſi.99.circa primā,lib.4.& latius patebit ex his,quæ in ſequen
tibus deducentur.Hinc eſt,quòd licèt Hoſtien. And.Siculus, &
Decius,in d.c.cum non ab homine,velint licere laico capere cle
ricum, & repertum inflagranti crimine, uel eum capere,ut ob-
uiet futuro delicto,tamen concludunt poſt alios, poſt commiſ-
ſum delictum non eſſe conceſſum laicis capere, uel detinere cle
ricum criminoſum.¶ Secundò reſpondetur, ꝙ Doc.concluden
tes,ꝙ laici poſſunt capere clericos, loquuntur ad finem tradu-
9 cendi † clericos captos ad iudicem eccleſiaſticum, non autem
uolunt,ꝙ liceat eos ducere ad iudicē laicum; nec etiam uolūt,
quòd liceat iudici ſeculari licentiam impertiri, ut clericus capia
tur:& ſi aliter quis intelligeret,perniciosè erraret.& ita conclu-
dit Bar.in l.cum eo,ff.ad leg.Iul.pecu. Et ſtante hac reſolutione
non inſtabo aliter in perquirēdo, an ſtatutum debeat intelligi,
quando agitur inter ſubditos,uel inter ſubditū,& forenſem tan
tum,an etiam inter duos forenſes,ut in caſu noſtro. ¶ Non obſ.
10 quoq; ſi dicatur,ꝙ ſuſpectus de fuga poteſt capi auctoritate† iu-
dicis incompetentis,ut conſuluit Pet.de Anc.conſi.192.in auxi
lium ueritatis.& Lud.Rom.conſi.242.unum eſt.quia eorum re-
ſponſa procedunt in uero fugitiuo,uel reperto in fuga cum ex-
portatione rerum:ſecus autem eſt dicēdum in ſuſpecto,quia fo-
renſis,uel quia non poſſidet immobilia, ſecundum Cur.in trac.
de ſequeſt.q.17.& do.Ioan.Bapt. in tractatu de debi. fugit.in 41.
q.prin.& Decium in d.conſ.75.ad finem. Item procedunt,quan
do non poſſet haberi copia iudicis competentis,& non aliter,ſe
cundum Bar.in d.§. ſi debitorem. & Bal.in l.j. C.ubi quis decur.
uel cohor.Alex.cōſ.135.col.2.lib.j.Item procedunt in laico car-
cerato auctoritate iudicis incompetētis, ſecus autem in clerico
carcerato auctoritate iudicis ſecularis,in executionē ſtatuti edi-
ti per laicos,quod nullius eſt momenti in præiudicium clerico-
rum,ut ſ.dixi.Imò ſecundum Hoſt.& Moder. in d.c.cum non ab
11 homine,Iudex laicus detinens clericum in carceribus, † incidit
in can.ſi quis ſuadente diabolo, 17. q.4. In caſu autem præſenti,
conſtat dominum de Fara,nō eſſe uerè fugitiuum,imò nec præ
ſumptiuè,cum in foro ſuo ſit ſoluendo, & habeat bonos reddi-
tus.Item conſtat,ꝙ haberi potuit copia Iudicis cōpetentis.Item
per literas inhibitorias emanatas a curia ſpirituali Carpentora-
ten. conſtat,eum eſſe clericum.Quibus inhibitionibus, uos do-
mine Iudex ſecularis,tenemini parere,& carceratum relaxare,ēt
quòd inſtrumentum clericatus uobis non exhibeatur, aliàs in-
12 curretis cenſuras† tam a lege,quàm ab homine comminatas,c.ſi
iudex laicus, de ſenten. excommu.lib.6. per quem ita conſuluit
Raph.Fulgo.conſ.124.præſuppoſitis ſtatutis.qui loquitur in cle
rico coniugato non incedente in habitu, & tonſura. ſequitur
Bal.iul.ſi qua per calumniam, C.de epiſco. & cler.nam clericus
(etiam coniugatus) nullo modo poteſt auctoritate iudicis laici
incarcerari etiam pro debito pecuniario, ſecundum Lapum al-
legati.41.ſequitur Ioan.de Imo.in c.ex parte.de cler.coniuga.&
Phil.Franc.in c.vnico,per illum tex.in uer.diſtringi,eod.tit.lib.6.
Et iſta uolui ſubiungere ad tollendum tacitum obiectum,ſi for
tè diceretur, quòd do.de Fara, nuperrimè deſponſauit uxorem.
¶ Secundò peccat in forma, quia non fuit ſeruata forma ſtatu-
ti,ergo carceratio nulla,l.cum hi.§.prætor, ff.de tranſac.inordi-
13 dinata enim captura † nullius eſt momenti, l.j. C.de exec.rei iu-
dic.l.j.C.de prohib.ſequeſtr. pecu.l. cum unus, ff. de bon.aucto.
iudic.poſſid.tradit Bal.in d.conſil.318.lib.4. & maximè,quando
14 non ſeruatur forma ſtatuti, † quæ ad unguem ſeruāda eſt,ſecun
dum Baldum in l.2.C.quomodo, & quando iud. ubi dicit vnum
non ſufficere edictum peremptorium pro tribus,ſi ſtatutum lo-
quatur de trina citatione, licèt aliàs de iure ſufficiat unum pro
tribus,l.nonnunquam,ff.de iud.& idem tenet Bal. in c.j.poſt gl.
de mil.vaſ.qui contu.eſt.& dixit Bald.in l.2.C.de patri.qui fil.di-
16 ſtra. quòd ſtatutum eſt ad literam obſeruandum, † nec ſufficit,
quòd ſeruetur per æquipollens,& idem dixit Ang.in l.2. ff.de li-
be.& poſthum.& Alex.conſi.132.in cauſa.& lite,col.4.lib.2.Re-
quiritur aūt ex forma ſtatuti, ꝙ creditor,qui petit debitorem in
carcerari,præſtet idoneā cautionē de eo,& ſuper expenſis,& in-
iurijs,quam ſatiſdationem do.Ioan. non præſtitit, ergo &c. Nec
obſtat in quātum dicitur, quòd ſtatutum alternatiuè loquitur,
uel quòd præſtetur idonea cautio, uel cautio iuratoria,quæ dici
tur præſtita ante capturam.Quia ſtatutum ab eo, qui poteſt ſa-
16 tiſdare, † requirit cautionem idoneam, aliàs vult ſufficere iura-
toriam:& ſic conditionaliter ſtatutum admittit cautionem iu-
ratoriam,ſi creditor fideiubere non poſſit.Nullus autem (ut pu
to(erit,qui dicere audeat do.Ioan. condominum Maſſani ditiſ-
ſimum,& potentem,qui habet agnatos, & cognatos in ciuitate
Auenionen.& ſub eodem Principe,non poſſe reperire fideiuſſo
rem ſuper expenſis,& iniurijs.Et licèt tex.in Auth. de depoſ.§.fi.
ad fi.dicat,nō eſſe facilè omnibus dare fideiuſſorē, tamen a con-
trario præſupponit aliquibus eſſe facilè. Quod certè de diuitib.
& cognitis intelligendum eſt. Et quòd do.Ioan. poſſet fideiube-
re,patet ab effectu, quia poſt capturam fideiuſſorem dedit. Rei
17 autem effectus, † optima eſt probatio.l.vnica.§.ſed & ſi quis ho-
mini,C.de lati.liber.tol.& in Auth.de nup.§.quod eis. ¶ Præte-
rea, qui vult iuratoriam cautionem præſtare loco fideiuſſionis,
18 † debet allegare,& iurare impotentiam.l. fideiuſſor.§.ſi neceſſa-
ria.ff.qui ſatiſda.cog.in auth.generaliter,& in corpore unde ſu-
mitur. C.de epiſco.& cleri. Sed dominus Ioan.non iurauit,nec
allegauit ſe non poſſe dare fideiuſſorem, ergo &c. Imò ſi uidea-
tur iuratoria cautio, ex lectura conſtabit, & ex propria confeſ-
ſione,quòd poterat fideiubere.vnde ad quid opus eſt teſtibus,&
coniecturis,c.per tuas.de proba.¶ Non denique obſt.dum dici-
tur, quòd fuit præſtita fideiuſſio poſt capturam, quia non ſuffi-
cit, ex quo ſtatutum requirit pro forma, quòd præſtetur ante.
Et decretum carcerationis etiam pro forma exigit, quòd cau-
tio preſtetur ante.Ita ſonant illa uerba,cauto per eum,iuxta for
19 mam ſtatuti.nam cum ſint prolata per ablatiuos abſolutos,† re
ſoluuntur in conditionem,l.a teſtatore,ff.de condi.& demonſt.
20 l.euictis agris, ff.de uſur. Quæ conditio debet adimpleri † in for-
ma ſpecifica.l.qui hæredi,& l.Mæuius,ff.de condi.& demonſt.&
conditio.cenſetur eſſe de forma, ut traditur per Bal. in auc.ma-
tri & auiæ.C.quando mul.tut.offic.fun.poſſ. ubi autem pro for
ma requiritur, quòd fideiuſſio præcedat, ſi talis forma omitta-
21 tur, † actus uitiatur,nec conualidatur, etiam quòd ſubſequatur
fideiuſſio.Ita concludunt Io.And.& alij,in c.quanquam,de vſu.
lib.6.vbi diſputant an cautio,de qua ibi, requiratur pro ſolenni
tate,quia ſi pro forma requireretur cautio in teſtamento uſura-
rij,non ſufficeret,quòd præſtaretur, & idem tenet Pet. de Anch.
conſi.422.viſo,& diligenter ponderato.Idem vult Bal.in l.execu
torem,C.de execu.rei iudi.col.5.& ſeq.vbi etiam dicit, quod ra-
22 tihabitio † non æquiparatur mādato,quando pro forma requi-
ritur, quòd præcedat mandatum. ſequitur Fel. in c.cum dilecta,
23 ueſic.quarum ſignum,de reſcrip. Facit, quia ubi conſenſus† ali-
cuius debet pro forma præcedere, non ſufficit, quòd ſequatur,
licèt regulariter quādo conſenſus interueniat,habeat actum va
lidare,ſecundum Innoc.& alios,in c.cum conſuetudinis,de con
ſuet.Anto.de Butr.& Ioan.de Imo.in c.3.de his, quæ fiunt a præ
lat.traditur per Alex.& Mod.in l.ſi quis mihi bona,§.iuſſum,ff.
de acquiren.hæred.& Soci. conſi.15. lib.j. Poſſem plura alia ad-
ducere,quæ omitto. ſolum adducam quòd in terminis propoſi-
tæ quæſtionis decidit Ludo.Rom.conſ.241.ſpectabiles domini,
vbi vult,quòd captus non precedente legitima ſuſpicione,fugę,
24 † debeat relaxari,etiam ꝙ poſt capturā fuerit facta legitima pro
batio ſuſpicionis,quia pro forma requirtur,quòd præcedat ſum
maria cognitio ſuſpicionis. Sequitur Feli. in d.cap.cum dilecta,
25 col.3.nam(ut dixi)forma ſtatuti† non poteſt adimpleri per equi
pollens,l.j.in princip.iuncto §.ſi quis ita, ff.de uerborum oblig.
¶ Non ob.dum dicitur,quòd fideiuſſio fuit præſtita incōtinen-
ti,& quæ incontinenti fiunt,uidentur ineſſe, l.petens,cum ſi.C.
de

de pac. quia iſtud non procedit, quando pro forma requiritur,
quòd fideiuſſio præcedat, ut patet ex prædictis. ¶ Præterea fal-
26 ſum eſt, quòd fuerit præſtita incontinenti, † cum fuerit præſtita
poſt actum conſummatum, ut traditur per Bar. & alios, in l. con
tractus. C. de fide inſtrum. & no. gl. Bar. & alij, in d. §. iuſſum, dum
tex. dicit perfecto negocio. & ipſi exponunt nondum tamẽ con-
ſummato. id eſt, antequã actus habitus fuerit pro abſoluto. De-
buiſſet ergo do. Ioan. fideiubere antequam frater ſuus eſſet de-
ductus ad carceres, quod nequaquã fecit, ſed lõgè poſt, ergo &c.
¶ Tertiò peccat in cauſa, quia non apparet de ſuſpicione fugæ,
nec quòd d. de Fara, ſit perſona ſuſpecta, prout debuit apparere
antequam iudex decerneret ipſum carcerandum, ſic diſponen-
te ſtatuto ibi, ſi porrecta quærimonia fuerit, & apparet ſuſpecta
perſona, &c. Et ubi ſtatutum hoc non exprimeret, deberet ta
27 men ſubintelligi: quia iſtud ſtatutum † recipit interpretationem
a iure communi. l. j. §. lex Falcidia, ff. ad leg. Falc. & ita in termi-
nis huius ſtatuti dixit Bar. in l. fi. C. de ſponſ. & Alex. conſi. 19. lib.
3. Pau. de Caſt. conſil. 472. in cauſa capturæ. col. j. De iure autem
28 communi nullus uti ſuſpectus † debet carcerari, niſi prius fue-
rit legitima ſuſpicionis cauſa allegata, & approbata per duos te-
ſtes, ſecundum Ang. Aret. Inſt. de actio. in prin. Cuius opin. *cõiter*
practicatur, & a Docto. approbatur, ut per Decium in d. conſil.
75. ubi alia adducit. Et licèt ſint, qui uelint ſufficere, quòd credi-
tor iuret debitorem ſuſpectum, tamen iſta opinio non tenetur.
Et dato, quòd uera eſſet (prout non eſt) tamen adhuc ſtat propo
ſitum noſtrum: quia do. Ioannes, neque allegauit aliquam cau-
ſam ſuſpicionis, neque probauit etiam per iuramentum, ergo
captura inciuilis fuit, & iniurioſa, ut in proprijs terminis conſu
luit Bald. in conſi. 338. Primò allegatur, lib. 4. Et re uera non po-
tuiſſet dom. Ioannes (citra periculum ſuæ ſalutis) iurare eius fra-
trem ſuſpectum de fuga, cum ipſe confiteatur ſe illi, & ſuis debe-
re annuam penſionem florenorum ducentorum, & partem do
tis maternæ. Et licèt bona ſint in Comitatu Venaſcini, non ta-
men dominus Ioannes (qui etiam eſt forenſis, non magis poſſi-
dens immobilia in agro Auenien. quàm frater) poteſt dicere fra
trem ſuſpectum, quia nihil Catilina Cethego, l. in arenam, C. de
inoffic. teſtamen. Et ad tollendam ſuſpicionem allegatam a cre-
29 ditore forenſi, † ſufficit quòd debitor forenſis poſſideat immo-
bilia, vel annuos redditus percipiat in loco domicilij, ſecundum
Bald. conſil. 312. in cauſa Baptiſtæ, lib. 5. & ſufficit, quòd annua
penſio ſit idonea ad ſatisfaciendum debito, quod petitur, l. ſcien
dum, & ibi not. Iaſ. ff. qui ſatiſda. cogan. & ita conſuluit Are. con-
ſil. 94. Reſpondeo breuiter. ¶ Quartò peccat in modo propo-
nendi, quia debuit do. Ioan. exprimere cauſam, & quantitatem
debiti, & non debuit iudex ante expreſſionem cauſæ, & quan-
titatis debitæ, capturam concedere: quia quod non eſt allega-
tum ante capturam, non poteſt poſteat allegari ad confirman-
dam ipſam capturã. Nam ſi ſine cauſa concedatur, iniurioſa eſt,
30 † & iniuriarum confirmatio nulla eſt, l. ſi cum nulla, ff. de re iu-
31 dic. Quòd autem debeat prius † exprimi cauſa, & quantitas de-
biti, firmat Bal. in d. conſi. 338. & ratio eſt in promptu, quia ſta-
tutum uolens forẽſem arreſtari, debet intelligi, ſi prætendatur,
32 quòd ſit debitor de ſumma notabili, † nõ autem de modica ſum
ma, ſecundum dom. Ioan. Baptiſt. in d. tracta. de debit. fugi. quem
ſequitur Dec. in d. conſi. 75. faciunt, quæ traduntur in l. cætera,
§. pen. & fi. ff. de lega. j. Exprimenda eſt ergo cauſa, & quantitas
debiti, ut liqueat iudici, an captura ſit concedẽda, l. hoc autem,
§. j. ff. ex quibus cauſ. in poſſ. eat. aliàs ſi ſibi non liquear (ſaltem
per informatoriam narrationem) non poteſt iuſtè decernere, ſe-
cundum Innocen. in cap. ſolet, in fi. de ſenten. excommu. ¶ Sed
quid moror ſuper iſtis? Non ſolum ex forma iuris communis, ſe-
cundum quam iſtud ſtatutum debet interpretari (ut ſupra pro-
baui) ſed etiam tenore eiuſdem ſtatuti requiritur, quòd ante ca-
pturam fiat iudici querimonia per creditorem. Pondera uer-
33 bum, querimonia, † quæ idem eſt, quod libellus ſecundum glo.
in l. ſi ex multis, C. de anna. except. & in l. ſi quis ſuper, & ibi gloſ.
in uerbo querimonia. C. fin. reg. Pondera etiam, quòd ſtatutum
requirit, quòd querimonia fiat per creditorem, ergo in quæri-
monia, id eſt in petitione, debet narrari per creditorem debito-
rem eſſe ſuſpectum. Sed quomodo iudici apparebit debitorem
eſſe ſuſpectum, ſi non exprimatur cauſa, & quãtitas debiti? Imò
34 (ſecundum ius commune) debuit iudici fides fieri, † ſaltem ſum-
mariè de debito, ſecundum Ang. in l. nemo carcem, C. de exact.
trib. Sed iſtud non proſequor, quia non expedit. D. autem Ioan.
neque ſe creditorem dixit, neque cauſam, aut quantitatem ali-
quam expreſſit, ergo &c. ¶ Non obſtat in quantum allegatur,
ſtylum & cõſuetudinem eſſe in contrarium, quia iſta ſunt facti,
35 † quæ probari debuerunt ante capturam, c. j. de conſtitu. lib. 6.
Nec (ut intelligo) unquam probabitur aliquis ſtylus, uel con-
ſuetudo, quòd forenſis poſſit carcerari facere forẽſem clericum
per iudicem laicũ nulla præſtita ſatiſdatione, non facta fide ſum
maria de ſuſpitione, non expreſſa cauſa, & quantitate debiti. Præ
terea, captura non fuit conceſſa in executione alicuius conſue-
tudinis, ſed uigore ſtatuti, ergo illius forma ſeruanda fuit, quia
uia, quam elegiſti, &c. Nec quicquam fecit dicere, quod Auenio
ſit communis patria; quia eſto quòd ita eſſet, debuiſſet ergo ca-
ptura concedi, ſecundum formam iuris communis, quo utitur
communis patria; & ſic debuiſſet fieri fides de debito, & de ſu-
ſpicione, quæ minimè facta fuit. ergo vertat ſe dom. Ioan. quò vo
luerit, nunquam poterit hanc inciuilem, & iniurioſam captu-
ram iuſtificare. Et ſi contra abutẽtes ſtatuto idem ius diceretur,
ut par eſſet, l. j. ff. quod quiſque iur. c. cum omnes, de conſtit. no-
ſtram proculdubio interpretationem, tanquam ipſum euange-
lium admitterent, & probarent &c.

RESPONSVM III.

TRiturantes Pro ſuo tritico mercenario non te-
nentur gabellã ſoluete, quæ per ſta-
tutum importantibus bladum ad uendendum in ciui-
tatem impoſita eſt. Nam ſi uerum ſit, quòd triturantes
triticum vendant, falſum tamen eſt, quòd uendendi gratia in vr-
bem intuliſſe dicantur.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribitur gabella triturantium a tempore immemorabili, quo nunquam ſoluta fuit gabella.*
2 *Ad, præpoſitio, oſtendit modum, & cauſam finalem.*
3 *Statutum, quòd nullus poſſit emere bladum in platea, niſi pro uſu ſuo ſub certa pęna, locum non habet in eo, qui a principio emit cauſa vſus ſui, & ſi ex poſt eo non utatur, & nu. 4.*
5 *Statutum prohibens exportare bladum extra territorium, non ligat forenſes, qui agros colunt in territorio, quominus poſſint eorum partem, quam collegerunt, exportare.*

Reſpon. interpreta.

QVæritur An ſtatutum de ſoluenda gabella re-
rum, quæ importantur in ciuitatem,
uel territorium Auraicenſe ad uendendum, &c. obli-
get uendentes blada recollecta, & comparata in terri
torio pro trituratione, ſeu calcagio bladorum? Super præmiſſo
quæſito paucis inſiſtam. Quia ſi uerũ eſt, quod in themate præ-
ſupponitur, quòd tempore immemorabili, uendentes tritura-
gia nunquam ſoluerint gabellam, res tranſit ſine difficultate:
nam tanto tempore clarum eſt præſcribi libertatem, ſeu immu
1 nitatem † non ſoluendi gabellas, cap. ſuper quibuſdam. §. præte
rea, de uerbo. ſignific. traditur per Cor. conſi. 268. in hac. col. j. &
ſequen. lib. 4. ¶ Sed (ſemota præſcriptione) non putauerim tritu
ratores teneri ad leidam (ut uerbis interrogantis utar) pro tri-
turagijs per eos uẽditis in territorio, uel ciuitate. Tum quia ver-
ba ſtatuti non conueniunt (loquitur enim de importantibus,
nõ de colligentibus in territorio) unde non etiam conueniet di
ſpoſitio. l. quod conſtitutum. ff. de teſtam. milit. l. 4. §. toties. ff. de
dam. infect. Accedat, quòd huiuſmodi ſtatutum, ut potè odio-
ſum, ſtrictè uenit interpretandum. cap. in noſtra, de iniur. l. quic-
quid aſtringendæ. ff. de uerborum oblig. Tum, quia illa præpoſi
2 tio † ad, oſtendit modum, & cauſam finalem. l. quibus diebus. §.
fina. & ibi no. Albe. de Roſa. ff. de condi. & demonſt. & ſic ſtatu-
tum debet intelligi de importantibus blada in territorium, prin
cipaliter cauſa uendendi, l. quæ utiliter, in princip. ff. de neg. geſt.
& ibi gloſ. Non ergo locum ſibi uendicabit in trituratoribus,
qui non important, & ſi importarent, non uenderent. princi-
paliter importarent, ſed ut ea aliquo in horreo reponerent, ne
deperirent in areis, & in campis. vnde licèt ex poſtea vẽdere con
tingat, non debent ad gabellã teneri. Ad quod bene facit, quod
decidit Bar. in l. cætera. §. ſed & ſi parauerit. ff. de lega. j. ubi con-
cludit, ſtatutum, ꝙ nullus poſſit emere bladũ in platea, niſi pro
3 vſu ſuo, † ſub certa pœna, locum non habere in eo, quia princi-
pio emit cauſa vſus ſui, licèt ex poſt contingat, ꝙ ex cauſa non
utatur, ut quia abfuturus ſit ex aliqua neceſſaria, uel probabili
4 ratione. Sat. n. eſt, ꝙ principium † fuerit licitum. l. j. §. vnde quęrit
Oſtilius. ff. de exerc. act. & ibi Iac. de Bel. Bal. & Alb. Idem dicunt
Alex. & Mod. in d. §. ſed & ſi parauerit, & Io. Fir. in trac. de gabel.
in 2. par. 8. par. princ. q. j. Adducitur etiam, quod in ſimili conſu-
luit Cor. conſ. 241. in cauſa inquiſitionis, col. 2. lib. 4. vbi cõſuluit,
5 ſtatutum prohibens exportare bladum extra territorium, † non
ligare forenſes, qui agros colũt in territorio, quominus poſſint
eorum partem, quam collegerunt exportare, ratione publicæ
utilitatis. l. vt incitentur forenſes ad excolendos agros. Idem er-
go nos etiam dicamus, ut ſtatutum non obliget trituratores fo-
renſes, quominus poſſint liberè ſua trituragia uẽdere, vel expor
tare. Alioquin per indirectũ ciues, & incolæ Auraicenſes immu
nes ab ipſa gabella, cogentur pro trituratorib. ſoluere, quia non
tam modico ære reperirent, qui uelint eorum blada triturare,
ut in ſimili dixit Bar. in l. priuatæ. C. de excu. mu. lib. 10. & Bal. in
l. j. C. de epiſ. & cle. & Ang. in Auth. de non alie. §. quia uerò.

RESPON-

RESPONSVM IIII.

NObiles nobiliter viuentes, qui Valriacum incolebant, dum Delphinus ibi dominaretur lege Delphinali, ab omnibus oneribus immunes erant. Quæsitum fuit, cum nunc Comitatui Venascini unitum fuerit, an eadem debeant immunitate potiri? Respondi Romano iure, Comitatusque consuetudine, nobiles oneribus fore obnoxios, abolita Delphinali lege, cum Valriacum adeo accesserit Comitatui, ut etiam Delphinatus nomen titulumque perdiderit.

SVMMARIVM.

1 *Nobiles lege communi immunes esse, probatur.*
2 *Translatio Valriaci in Comitatum, an ob id Valriacum subiectum primis legibus, & statutis uideatur, nu. 3.*
4 *Nobiles lege Romana, subijciuntur oneribus locorum, quos inhabitant, vel ubi bona possident.*
5 *Abolito titulo Regis, aboletur titulus suæ legis.*
6 *Translatio, an censeatur fieri cum suis legibus, & statutis. 7.*
8 *Consuetudo dicitur iustificata ex tribus sententijs in actis productis.*
9 *Consuetudo ultima tollit primam.*
10 *Priuilegio exemptionis renunciasse uidentur, qui sæpe quotizati munera soluunt, nulla conseruatoria protestatione præmissa. 11. 12.*

Respon. interpreta.

NObilis Do. Gaspar Clareti, do. de tribus canutis, iuridicè proponere videtur se immunem esse a taleis, & collectis impositis per sindicos, & homines loci Valriaci: quia tam communi iure, quàm lege Delphinali (quę vigebat in d. loco, antequam accessisset Comitatui Venascini) Nobiles nobiliter viuētes (prout uiuit idem Gaspar) uidentur immunes ab oneribus etiam realibus. Quòd
1 sint immunes nobiles † lege communi, probari videtur per tex.
in l. 3. §. j. ff. de mune. & hono. & in l. non tantum, §. j. ibi, propter
inclytam nobilitatem. ff. de excus. tut. Quòd etiam lege Delphinali ita caueatur, attestatur Guido Papæ decis. 384. exordiente,
sed quid de nobilibus. Et licèt Valriacū separatum fuerit a Del-
2 phinatu, † adhuc tamen subiectum uidetur primis legib. & statutis, secundum Bal. in l. cunctos populos, col. 2. C. de sum. Tri. & fi. cath. & Alex. consi. 114. col. fi. li. 4. & licèt translatum fuerit in Pontificem Maximum sanctamq; Romanam ecclesiam, tamen
3 translatio intelligitur facta † cum suis legib. & decretis, quibus antea utebatur, secundum Bart. in tract. Tyberiadis, sub rub. de insula, & Soc. consi. 79. si essemus, col. 4. lib. 4. ¶ Præmissis nō ob. respondeo, d. Gasparem nulla se posse lege eximere a prædictis onerib. Non quidem Romana lege, quia secundum legem Romanam etiam nobiles oneribus locorum, quos inhabitant, uel
4 ubi bona possident, † subijciuntur, l. munerum, §. patrimoniorum, & ibi no. Bar. ff. de mun. & hon. Ad contraria iura respondendum est, ut dixi in 4. responso, sub rub. de præla. & princ. gratijs, in 2. dubio, ubi latè de nobilium immunitate disputaui. Nō
5 etiam lege, seu consuetudine Delphinali, † quia abolito tit. Regis, aboletur tit. suæ legis, c. translato, de consti. ¶ Nec ob. ꝙ trāslatio credatur in dubio facta cum suis legibus: quia distinguendum qualiter, & quomodo sit facta. Nā si fiat simpliciter, & prin
6 cipaliter in personā alicuius, ita ꝙ is sit dominus separatus, † & principaliter illius loci translati, & tunc translatio vr̄ facta cum suis statutis, & consuetudinib. & ſm antiquas leges debet gubernari, ut Comitatus Tholosæ, & Comitatus Prouincię, Ducatus Mediolani & Delphinatus, qui peruenerunt ad Regem Franc. non tanquam uniti regno, sed ut principales de per se essent, ut illis Rex dominaretur non tanquam Rex, sed tanquam Dux, & & Comes. Et in istis terminis procedūt cōtraria. ¶ Si uerò trans-
7 latio fiat accessoriè, † ita ꝙ locus translatus accedat, & uniatur alteri dignitati, putà Regno, uel Comitatui, & tunc quia efficitur portio, & membrum illius dignitatis, cui adijcitur, debet gubernari ſm leges suas antiquas, ſm gl. in c. j. ne sede uac. & Bart. in l. si conuenerit §. si nuda. ff. de pig. act. Et iste est casus noster, quia Valriacum vnitum fuit accessoriè Comitatui Venascini, & sanctiss. D. noster Papa illi dominatur, tanquam Comes, & non tanquam separatus do. Valriaci. Et ita etiam concludunt d. Ale. & Mod. in l. j. ff. de leg. j. ubi alias congerunt auctoritates. Et ita etiam distinguit Alexan. in d. consi. 114. & Mar. Laud. in trac. de prin. uers. 72. Card. Alex. in c. ius ciuile. j. dist. & in c. quadragesima, 4. dist. And. Sic. consi. 4. scribitur j. Regum. col. 7. & seq. lib. j. & Cur. sen. consi. 57. super eo. col. 5. Seruandum ergo est ius commune, quo utitur Comitatus Venascini, ſm ꝙ nobiles non sunt immunes (ut s. dixi) & in quo est consuetudo contraria consuetudini Delphinatus, toties obseruata in d. loco Valriaci, ut con-
8 stat ex trib. sentētijs in actis productis, † ex quib. dr̄ legitima consuetudo iustificata, ſm gl. & scri. in l. de quib. ff. de lega. & Pan. in
9 c. fi. col. 9. uer. 7. requiritur. de consue. Quæ ult. consuetudo † tollit primam, l. Mela. §. j. ff. de ali. & ciba. leg. l. 3. §. diuus. ff. de sepul. uiol. maximè quando ult. est conformis iuri communi, ut in casu nostro, vt probat abundè Feli. in c. cum accessissent, col. 13. de consti. Accedat ad corroborationem præmissorum, ꝙ parentes eiusdem d. Gasparis sæpe ista munera sponte soluerūt nulla con
10 seruatoria protestatione præmissa. Quo fit, ut priuilegio † exemptionis (si quod haberent) renunciasse uideantur, l. j. & seq. C. de his, qui spon. mu. sub. lib. 10. & ibi no. Barto. sequitur Alex. consi. 106. in causa & lite, col. j. li. j. & licèt in hoc sit aliqua inter Doc.
11 hæsitatio, tñ quando per 30. an. † priuilegiatus spōte soluit, concordāt omnes, ꝙ perdatur immunitas, ut per Alex. cons. 33. ponderatis his, lib. 5. Ex depositionib. autem testium cōstat, ꝙ antecessores do. Gasparis semper soluerunt taleas, & collectas, iuxta quotizationem factam per agens noīe uniuersitatis. Et ēt constat ex libris & registris collectarum, quib. probatur, qui fuerint
12 quotizati, † & qui soluerint, ſm Bar. in l. quædam, §. numularios, ut in ult. no. ff. de eden. & in l. admonendi, ff. de iureiu. & in auc. & si contractus, C. de fide instr. & maximè, ubi consuetudo talibus libris auctoritatem dedit, l. j. C. de emanc. lib. c. 2. de fi. instr.

RESPONSVM V.

INiqua Lex est Ciuitatis Grilonis, quæ pauperibus uetat, ne eorum capras, & pecudes in communia pascua depascēdas immittant. Nec quod a maiori parte populi impiè actum est, ratum haberi debet.

SVMMARIVM.

1 *Statuere potest uniuersitas circa ea, quæ concernunt administrationem bonorum suorum.*
2 *Statutum a maiori parte populi obseruandum est, ac si omnes statuissent.*
3 *Statuti confirmati amplius de inualiditate non est dubitandum.*
4 *Appellare a statuto grauante Remp. vel aliquos particulares, licitum est.*
5 *Decreta alicui nociua ueniunt officio iudicis rescindenda.*
6 *Exceptio doli competit grauatis contra statutum alteri perniciosum.*
7 *Ius depascendi animalia cuiuscunque generis in publicis pascuis, competit cuilibet de populo. 8. & usque ad nu. 12.*
12 *Pascuorum quædam æstiua, quædam hyberna.*
13 *Pascua pinguiora, & magis læta essent, si in eis pecudes, & capræ hybernarent, & stercorarent.*
14 *Reg. l. quod maior, ff. ad munic. quando procedat, & quando non, 15. 16. 17.*
18 *Reformatio si sit iniqua, confirmatio eiusdem pariter erit iniqua.*
19 *Confirmatio nullum robur tribuit confirmato, si aliàs sit iniquum, & iniustū.*
20 *Confirmatio intelligitur facta sine præiudicio tertij.*
21 *Sanioritas non consistit in numero personarum, sed in facto & operatione.*

Respon. interpreta.

ANtiquo Loci Grilonis statuto hactenus obseruato cauetur, ꝙ glibet de populo possit a festo omnium Sanctorum, vsq; ad festum S. Marię de mense Martij, in publicis pascuis, & in qualibet illorum parte animalia cuiuscunq; generis depasci facere. Nūc uerò maior pars hominum reformauit dictum statutum, & statuit, ꝙ nullus possit in certa parte pascuorum de pasci facere aliqua animalia quouis tempore, nisi aratoria, & laborantia, a qua reformatione, & similiter ab imposit. pœnarum (quæ excessiuè dicuntur contrauenientibus impositæ) nonnulli appellarunt, prætendentes non licuisse maiori parti discedere ab antiquo statuto, contradicentib. ipsis appellantib. Ideo quæritur, an iuridica sit horum appellatio, & ueniat reformatio retractanda. ¶ Videretur primo aspectu malè appellatum, quia uniuersitas Grilo
1 nis habet auctoritatem statuendi † in his, quę concernunt administrationem bonorum suorum. l. j. & l. ambitiosa. ff. de decr. ab ord. faci. traditur per Bar. in l. oēs populi, in j. q. ff. de iust. & iu. per illum tex. qui ēt procedit, si uniuersitas uelit statuere ꝯ antiqua statuta, ſm eundem Bar. ibi, in 4. q. 3. q. prin. ¶ Nec ob. vr̄ dissensus, & appellatio vnius, uel pluriū, quia quod maior pars facit,
2 † est obseruandum ac si omnes consensissent. l. aliud, §. refertur, ff. de reg. iu. & l. quod maior. ff. ad munic. Quod maximè uerū vr̄ hoc casu, quo R. do. Legatus, & Vicarius Sanctissimi nr̄i in Co-
3 mitatu Venascini, statutum hmōi † confirmauit. Vnde nō vr̄ de inualiditate amplius dubitandum, c. j. de confirma. uti. uel inut. c. cum M. Ferra, & c. cum accessissent, de constit. ¶ Sed præmissis non ob. rn̄deo benè appellatum, & malè fuisse decretum, & ordinatū a maiori parte. Et pro fundamento præsuppono, ꝙ a sta-
4 tuto grauante Remp. uel aliquos particulares, † licitū est appellare. l. j. §. solent. ff. qn̄ appel. sit. Firmat Bar. in l. oēs populi. in fi. 5. q. prin. ff. de iust. & iu. & in d. l. ambitiosa, col. pe. ff. de decre. ab ordi. fac. traditur per Pan. & Moder. in c. consuluit, de appel. per Alex. consi. 190. maturè digestis, lib. 2. consi. 106. uiso. lib. 3. Et de
5 creta alicui nociua, † officio iudicis ueniunt rescindēda. l. q se gra
6 uatos. C. de cens. li. 11. & ꝯ statutum alteri perniciosum † ꝯpetit grauatis exceptio doli. Si modò ōndat̄, reformationē antiq statuti de oīum ꝯsensu cōditi, & hactenus obseruati, fore iniquā & appel-

appellātib. ac vniuersis pnicioſam, iuſtificata remanebit ap pſo, retractādaq; erit ipſa reformatio. Ad hāc iniq tatē demōſtrādā p̄mitto, ꝙ cuilibet de populo ius cōpetit depaſcēdi aīa
7 lia ſua cuiuſq; gnīs ī paſcuis publicis,† cū ſint oīb. cōia, l. ī tm̄, §. vniuerſitatis, ff. de rer. diui. l. 1. C. de paſc. pub. li. 11. Hoc ſic p̄miſſo, rn̄deo hmōi reformationē, qua incolę arcētur a paſtione eorū in paſcuis cōib. iniuſtā eē, & iniq̄, plurib. rationibus.
8 Primo, q̄a iniuſtū eſt, ꝙ qs nō poſſit vti re cōi † ad vſum deſtinatū, d. l. 1. de paſc. pub. d. l. in tm̄. §. in cōe aūt ſepulchrū, & l. arborib. §. nauis, ff. de vſufr. & l. ſi ædes, ff. cōmu. diui. Et ſi dicatur, ꝙ hæc iura loquūtur in re cōi plurib. vt ſingulis; rn̄det, ꝙ idē dđm eſt in re cōi plurib. vt vniuerſis: maximè, qn̄ ex tali re
9 pcipit cōmodū a ſingulis, vt pcipit † ex publicis paſcuis, ſ̄m Cæpo. in tra. ſeruitu. ruſti. ſub rub. de ſeru. iuris paſcēdi & probat in l. a ciuitatib. de leg. 1. tūc. n. ead. ſubeſt rō, vt nō debeat q̄ſpiā ꝓhiberi vti re cōi ad vſum deſtinatū, vt ēt ꝓbat in d. l. 1. & ſeq. de paſcu. publi. & priua. Et ſi dicat, ꝙ appellātes nō pn̄t dici ſe fuiſſe grauatos, cū lex ſit oīb. cōis, & gn̄alis, nulliq; permittat facultatem depaſcendi. Rn̄detur ex eo dici grauatos,
10 ꝙ nō habent vſum paſcuorū ſ̄m eorū indigētiā: † nā publica paſcua, ad vſum publicum deputata, debēt eſſe parata vſui cuiuſlibet, ſ̄m eius indigētiā. Vt ſi habeat pecora, eidē debēt eſſe parata ad vſum pecorum, ſi verò ſolum armēta, ad uſum armentorū, q̄a hæc eſt natura iuris vtēdi, fruēdiq;, l. vſus pars, ff. de vſu, & habi. l. pro parte, ff. de ſerui. l. per fundū, ff. de ſer. ruſti. pdi. Qua rōne dn̄t Old. & Alb. in d. §. vniuerſatis, ꝙ de vſu paſcuorū, & nemoris Reipublicæ, quorū vſus eſt cōis, tm̄ dēt
11 hr̄e pauper † pro ſua neceſſitate, q̄tum diues, arg. l. vtrū. §. ſi. ff. de reb. dub. & in l. 1. C. de conſor. eiuſ. lit. & l. Paulus, ff. de re iu. Stante autem reformatione, nō ita habebit vſum pauper, q tres ſolas poſſidet capras q̄tum diues, q triginta hēt boues: quare negari non pōt, ꝙ hęc reformatio nō ſit ab omni ęquitate aliena. ¶ Scđo, quia hyemali tp̄e paſcua conueniūt ſolis minutis aīalibus, vt ſunt pecudes, & capræ. Paſcuorum enim
12 † quædam æſtiua ſunt, & hæc armētis eo tempore conueniūt: Quædam hyberna, & hæc armentis minimè conueniūt Animalibus ſaltem aratorijs, vt docet experientia rerū magiſtra, cap. quam ſit, de elec. lib. 6. Clemē. diſpendioſam. de iudi. probatur in l. qui ſaltum, ff. de lega. 3. Vn̄ hæc reformatio dignoſcit̄ pernicioſa reipublicæ, quia eo tēpore vtilius foret, ꝙ minuta animalia in paſcuis eſſent, in q̄b. grandia illo tempore nequeunt paſtum q̄rere. Nec dicatur, ꝙ paſcua fertiliora erāt æſtiuo tempore ꝓ animalibus groſſis, ſi hyemali cōquieſcāt, & non depaſcant a minutis; quia iſtud nō eſt ꝯcedendum ea
13 ratione, q̄a pinguiora, & magis læta eſſent paſcua, † uberioreſque ꝓducerent herbas, ſi in illis pecudes, & capræ hybernarēt, ſtercorizarentq; l. pecoris paſcēdi. ff. de ſer. ru. prædi. & tradit̄ p gl. in l. ſylua cædua. §. integra, ver. paſcēdi gratia, ff. de ver. ſig. & iſtud notiſſimū eſt, adeo ꝙ nō indiget ꝓbatione. Ex q̄b. apparet, antiquū ſtatutū eſſe rōnabilius, & populo vtilius, iō ꝯcludēdū, vt ꝯcludit Impa. in d. l. j. de paſcu. pub. Iudicē dēre decernere eam manere depaſcēdi neceſſitatē, q̄ ſtatuit antiquitas. Id ſolum reſtat, vt rn̄deatur regulæ l. qđ maior, ff. ad munic. Ad q̄ reſpondeo, & primo regula procedit in actu neceſſario, ſecus in voluntario, prout nos loquimur, qui uno ap
14 pellante † reuocari debet, c. continebatur, de his, q̄ fiūt a præla c. quſ aūt. 54. diſt. & ita cōcludunt gl. Inn. Hoſt. Ant. Im. Fel. & Barb. in c. cum oēs, de cōſt. Bal. in l. 1. in prin. ff. de mag. ꝯue. vbi vr̄ decidere caſum præſentis controuerſiæ. Inq̄t enim, ſi maior pars faciat ſtatutū, ꝙ ſi q̄s aliqđ fecerit incidat in pœnā
15 pecuniariā, vel aliā, puta excōicationis, ſoli ꝯſentiētes † tenētur. nec obſtat regula l. qđ maior, q̄a procedit, qn̄ maior pars exercet actū neceſſarium, nec cōſuetum. Idē tenuit Io. And. ī c. unico, de rer. perm. li. 6. & in regula, qđ omnes, de regul. iur. lib. 6. & Inn. in c. humilis. de ma. & obe. & Lap. alle. 131. infraſcripta ſunt. Et idem in ꝓpoſito conſuluit Andr. Sicul. conſ. 7. Clementiſſimi Dei, col. 2. lib. 1. Et iſta eſt cōis ſn̄ia, teſte Dec. in d. c. cū oēs. Et licèt plures ſint, q nō recipiūt hanc intelligētiā, inter quos fuerūt Pan. & Car. in d. c. cū oēs, & Iaſ. in l. Iuriſgentiū, §. ſi. ff de pac. dicētes ſtādū eſſe ſtatutis a maiori parte, mō qđ ſtatutum fuit, vtile ſit, licèt nō neceſſariū. Horum tn̄ ſn̄ia ꝯſultationi noſtræ nō aduerſat̄, cum hmōi reformatio non fuerit, nec ſit neceſſaria, nec vtilis, vt patet ex p̄miſſis. ¶ Scđo rn̄detur, ꝙ regula d. l. quod maior, non ꝓcedit, qn̄ maior pars
16 vult ſtatuere † ꝯ̄ id, qđ ab oībus prius fuerat ſtatutū, & ordinatū, vt fuit in caſu occurrēti: tūc n. neceſſarius eſt oīum conſenſus ſ̄m Inn. in c. accedētib. circa mediū, de priuil. vbi vult, ꝙ vnus ſolus poſſit contradicere. ſequitur Pan. in c. veniens, col. 5. de preſcrip. & Lud. Roma. in rub. de arbit. col. 10. & licèt Bal. & quidam alij iſtud non admittant, tamen de eorū auctoritatib. nō puto curādū, tū q̄a ſufficit, ꝙ ꝓ nobis ſit communis opinio, tū q̄a opinio ꝯ̄ria ꝓcedit. qn̄ maior pars aliquid ſtatuit ex cā neceſſaria ſecus ſi volūtaria, vt ī caſu nr̄o, ſ̄m And.

Sic. & Feli. in d. c. cum omnes, & Iaſ. in d. §. ſi. tum quia contraria ſn̄ia poſſet ꝓcedere, qn̄ maior pars aliquid diſponit ꝯ antiqua ſtatuta, antiquaſq; conſuetudines, circa ea, quorū cōmodum, vel incommodum tangit ſingulos, † vt vniuerſos; ſecus ſi tangat ſingulos, vt ſingulos, q̄a tūc req̄ritur conſenſus oīum Vnde cum in occurrenti caſu agatur de iure depaſcēdi in paſcuis communibus, & ſic de pręiudicio tangente ſingulos, vt ſingulos, ꝯſequitur ꝙ nō potuerit antiquum ſtatutum tolli, niſi communi omnium conſenſu nam in hoc militat ratio regulæ, quod omnes tangit, de reg. iur. in ſexto. ¶ Ad confirmationem Re. dn̄i tripliciter rn̄det. Primò, ꝙ eadem iniquitas eſt in confirmatione, quę eſt in reformatione, c. ex parte, & ibi no. † Pan. in vl. no. de teſ. vnde eiſdē rōnibus iuſtificatur applō a confirmatione interpoſita, quibus a reformatione. ¶ Scđo rn̄det, ꝙ confirmatio in dubio cenſet̄ facta in forma cōi, nullumq; robur tribuit ꝯfirmato, † ſi aliàs ſit iniquū & iniuſtum, c. ex parte, & ibi gl. & Card. de conſt. nec q̄cquā valet, ſi actus cōfirmatus ſit nullus, c. inter dilectos, de fi. inſ. c. quia diuerſitatē, de conceſ. præb. & c. pe. de cōfir. vti. vel inuti. & ꝯſuluit Anch. ꝯſ. 389. viſis diligenter. Et confirmatio intelligit̄ facta † ſine pıudicio tertij, ſ̄m Bal. in l. j. in prin. ff. de ꝯſti. Prin. & Ale. ꝯſ. 125. col. 2. lib. 2. per tex. in l. authoritatem, C. vn̄ vi. Et facit regula gn̄alis l. j. §. ſi quis a Principe, ff. ne quid in loco publ. & ī c. ſup eo, de of. deleg. cum ſi. ¶ Tertio rn̄det, ꝙ Re. d. Le ꝯfirmauit hāc r̄formationē, mō fuerit facta a maiori, & ſaniori pte. Sed nō pōt videri fcā a ſaniori, cū nō ſit nec æqua, nec rōnabilis: non. n. ſanioritas conſiſtit in numero perſonarum, † ſed in facto, & opatione, ſ̄m gl. in c. ea noſcitur, de his, q̄ fi. a prela. & voluit etiam Pan. in ca. eccleſia. vlt. de elec. Ex quibus apparet benè appellatum, & malè ſtatutum, & ordinarium.

De iuriſdictio. & impe.

RESPONSVM I.

Optimo Iure moueri vr̄ Procurator ſanctiſſimi Do. Do. noſt. & Nobiles de Ancedu na agentes contra nobilem d. Alanum reū, & eius authores in actione negatoria propoſita, cum huiuſmodi agenti ſufficiat negare ius non eſſe parti aduerſæ, q̄ ſi non probet ius ſibi eſſe, facilè ſuccumbet, ipſoſq; agentes multū opitularetur ſn̄ia d. Roſtagni, ex qua dn̄ium, ſeu quaſi acquirit; & cui nihil opponere pōt, cum confeſſus fuerit omnia contenta in ea uera eſſe. Verum enim uero d. Alanum, potiorem fore clariſſimi iuris eſt, tum quia prædicti agentes nec ſe dominos, ſeu quaſi, nec inquietationes (prout eis incumbebat) probarunt, nihilque probat ſententia per eos allegata quo ad dominium, cum traditio, ſeu quaſi ex ea ſecuta nō fuerit, q̄ etſi ſequuta fuerit tn̄ cū nec articulata, nec ꝓbata extiterit, agētibus non ꝓdeſt tn̄ ēt q̄a ipſe do. Alanus ſe ꝯdominum loci Cadaroſiæ optimis inſtrumentis, & validis teſtibus, ac merum, & mixtum imperium ſuum comprobauit, ergo ei licuit, ac licet, in facinoroſos homines (iuxta demerita) animaduertere.

SVMMARIVM.

1 *Agens actione negatoria, tenetur actor ſe probare dominum, vel quaſi.*
2 *Agens actione negatoria inquietationem probare tenetur.*
3 *Sententia licèt præſtet iuſtum titulum præſcribendi, non tamen ex ea probatur dominium, niſi ſecuta fuerit traditio, vel quaſi.*
4 *Iuribus in corporalibus ſcientia, et patientia aduerſarij venit articulanda, & probanda ad commodum præſcriptionis, & quaſi traditionis.*
5 *Imperio ex vniuerſali non rectè arguitur imperium particulare.*
6 *Inſtrumentum ſententię ſuper mero, & mixto Imperio idem imperium rectè probat.*
7 *Confeſſio facta in uno iudicio, probat in allo.*
8 *Libellans omnia libellata vera eſſe fatetur.*
9 *Argumentum rectè procedit à coniunctione duarum probationum.*
10 *Priuatos carceres habere non licet, niſi habentibus merum, & mixtum imperium.*
11 *Inſtrumenta recognitionum, & præſtationum homagij, & fidelitatis, probant merum, & mixtum imperium.*
12 *Ex conſtitutione officialium cōmuni nomine facta probatur condominatio.*
13 *Longa quaſi poſſeſſio Iuriſdictionis, validis titulis ac probis teſtibus iuſtificata, data patientia ac ſcientia aduerſarij, iuriſdictionem plenè probat.*
14 *Teſtes producti in vna cauſa, an fidem faciant in alia; ibi vide quomodo procedat.*

Qui veritas eſt, me dirigat in viam lucis, & veritatis.

Reſpon. interpreta.

Ne clarum ius ſtrenui militis do. Alani Raynaudi verboſa allegatione obtenebretur, paucis vtar; & eo maximè, q̄a veritas verborū adminiculo nō eget, l. 1. C. ſi vnus ex plurib. hære. q̄a vbi ꝯſtat de veritate, nō eſt eūdū p ambages, ſ̄m Bal in c.

Reſpon. Do. Ioan. Fran. Rip. G

In c.2.de noua for. fide. Agant d. procuratores sanctiss. D. D. nostri,& Nobiles de Anceduna 9 d. Alanum actione negatoria,quam actionem negatoriam deduxerūt tam in causa appellationis interpositæ a sñia d.N. officialis prædicti d. Alani q̃ in causa inhibitionis, & literarum obtentarum, negando dictum Alanum vnquam per se,neque per authores suos habuisse aliquod merum, vel mixtum imperium in terra Cadarosiæ.quo circa videndum est, nunquid pro parte agentium sint probata necessaria in actione negatoria. Scđo vidēdum erit,an pro parte d.Alani rei conuenti sit probatum ei competere merum & mixtum imperium in dicto loco.Circa primum,si quæritur,an pro parte agentium sit fundata intētio in actione negatoria.prima facie videtur dicendum ꝙ sic,qa de natura actionis negatoriæ sufficit agenti inegare ius parti aduersæ competere,l.2.in prin.& l.loci corpus.§.competit,ff. si serui.vend.no.in §.æquè,Insti.de act.& nisi reus probet ius sibi cōpetere,dēt succūbere,s̄m Spec.tit.de iure emp.§.1.ver. 65.Guido papæ consi.91.circa processum ventilatum, col.2. Præterea constare vr̄ ex instrō sñiæ latæ per d.Rostagnum,ꝑ quā sñiam acquiritur dñium,vel quasi,vt per Bar.in l. ex hoc iure,ff.de iust.& iur.& sñia tribuit iustū titulū,vt ꝑ Ale. in terminis nr̄is,consi.24.li.5.ꝑ l.Pomponius, §.si iussu, ff.de acquir. pos.& 9 dictam sñiam non p̄t d.Alanus venire,quia eam produxit,& sic confessus fuit contenta in ea vera esse,s̄m Bar. in l.post legatū,ff.de his,qui.vt in d.Præterea,cōstat perquā plures testes productos in cā appellationis sanctissimi do.N.prædictos de Anceduna esse iam longo tempore in quasi possessione exercēdi merum, & mixtum imperium in dicto loco, ergo &c.Sed præmissis non obstan.etsi d.Alanus non intendat istud in dubium reuocare, tñ posset probabiliter dici nō esse probata incumbentia pro parte agentium ex infra scrip-

1 tis. Primo in actione † negatoria tenet ꝓbare actor se dñm, vel quasi eius rei,quam negat ad alium pertinere,qa actio negatoria est actio realis,§.æquè.Insti.de act.& non datur possidenti tm̄,sed domino vel quasi,& nō aliter.l.vti frui,ff.si vsus fruc.pet.d.l.loci corpus.§.cōpetit.declarat,Specu. in ti. de pu. & serui,§.negatoria.ver.& no.& clarius Ale.cōsi.136. in cā & lite,col.3.lib.2.Secundo tenet actor probare † turbationem,

2 idest,ꝙ aduersarius turbat,& nō patitur ipsum actorē vti frui iure suo,l.& si fortè,§.j.& l.harum, & l.egi.ff. si seru. vend. l.si prius,ff.de no.oper.nunc.c.examinata,de iud.q extrema non video concludenter fuisse probata.nec obst. instr̄m allegatæ

3 sñiæ,quia & si sententia † prestet iustum titulū p̄scribendi,d. §.si iussu,nō tñ probat dñium, nisi fuerit secuta traditio, uel

4 quasi,s̄m Bar.in d.l.ex hoc iure,quæ quasi traditio in † iurib. incorporalibus consistit in vsu illius iuris, cum patientia aduersarij,l.quoties, la 2. ff. de serui. sed nec in processu primo, nec secundo,Sanctis.d noster,nec præfati d.de Anceduna,ꝓbauerūt,nec articularunt,ꝙ vnquā vsi fuerint mero uel mixto imperio in territorio Caderosiæ,scientibus & patientibus prædicto d.Alano,& auctoribus suis,seu aliquo condomino, ergo &c. & si ulterius insistere uoluerit d. Iudex super dicta sñia,dico q illa facit totaliter ad uictoriā d. Alani, & destruit intentionē agētiū,ut ĩ.clarissimè probabo. Non obst. asserti testes producti pro parte actorum,qa nullatenus probant,ꝙ d.agentes habeāt quasi dñium alicuius iurisdictionis in dicto loco.& licèt deponant ꝙ sanctis.d.noster, & p̄fati nobiles de Anceduna,aliqn̄ exercuerunt gladij p̄tatē, nō tñ probāt eos fore in quasi possessione meri, & mixti imperij in p̄iudicium d.Alani,& suorum auctorum;qa non deponūt, ꝙ p̄dicti agētes exercuerint illam gladij potestatē, sciētibus & patiētibus p̄dictis d.Alano,& auctoribus,ꝓut necessum fuit,d.l. quoties, la 2.ff.de ser.& in l.1.& 2.C.de ser.& aqua. & ibi Bart. instruit iuuenes aduocatos,ꝙ debeant articulare,& ꝓbare sciām, & patientiā aduersarij,& idē sentit Pan.cōs.18. in cā. & q̄stione ad fi.lib.3.& cōs.23.col.2.eo.lib.& alibi sæpe.Nec obst. si fortè diceret,ꝙ sanctis.d.nr̄ est supremus dn̄s totius comitatus Venaysini,qa posset dici nō cōstare,q locus Cadarosiæ, sit de 9tatū Venaysini. & iō debuit articulari,& ꝓbari. uel esto,ꝙ ita

5 sit,nō tñ † sequtur,ergo sanctis.do.noster hēt merū, & mixtū imperiū in dicto loco,qa Imperator est dn̄s totius mūdi.l.deprecario,ff.ad leg.Rho.de Iac.& tñ merū, & mixtū nō hēt in quolibet loco totius mūdi,ĩtelligit. n.hr̄e supremū dñiū quo ad ꝓtectionē s̄m Bar.in ꝓfe.florū:stat.n.simul,ꝙ Papa sit uñis dn̄s Comitatus Venaysini,& hēat merū,& mixtū imperiū in uniuerso;nō tñ hēat merū,& mixtū imperiū unius castri particularis,puta Cadarosiæ,s̄m Bar.in l.1.§.hāc,ff.de rei vē.Hinc dicebat Bal.in l.1.C.uñ cogn.ꝙ stat simul,ꝙ regnū Apuliæ sit de uł dñio Ecclesiæ,& tñ castra regni particularia sint de directo dñio Regis,& sequtur Ias.in l.1.in prin.col. 2.ff. ad Treb. Possē aliter cōprobare.sed qa d.Alanus nō intēdit insistere, nisi in suo uero iure,iō clarissimè demōstrabo primū,d. Alanū ꝓbasse se eē 9dñm dicti loci Cadarosię,& in eo hr̄e merū, mixtū imperiū,& 9ūr ei licuisse, & licere aīaduertere in facinorosos,hoīes iuxta demerita,l.3.de iu.om. iud.Probauit primo d.Ala.cām habēs,a Petro Bisqueni, seu Iuliano eius filio, & hr̄de vniuersali,se esse cōdñm dicti loci,& hr̄e merū,& mix

6 tū imperiū in eo,ꝑ instr̄m dictæ sñiæ;qđ instr̄m † facit probationē euidētissimā.c.licèt cām,in verbo. euidentissimè 9stat per instr̄m,de prob.Bal.in l.licèt Imperator,ff.de statu homi. cū solitis 9cord.ibi.n.aduocatus Sanctissimi Do.fatet expressè Petrū Bisqueni hr̄e merū & mixtū imperium ibi,D. Gulielmus de Anceduna nūc agēs,& tūc reus 9fitet Petrū Bisqueni esse condñm dicti loci,& ad quē simul cū alijs condñis asserit spectare ius puniendi facinorosos, licèt dicat locū esse pr̄e

7 uentioni,qđ nunc non erubescit denegare; & confessio † facta in vno iudicio,ꝓbat in alio,s̄m Inno.in c.2.de cap. mona. Fel.& alij,in c.at si cleri,de iud.in prin. Alex.& alij in l.2. C. de eden.nec dicat,ꝙ non fatetur Petrū Bisqueni esse condñm, licèt dicat ad instātiā aduocati,& Petri Bisqueni fuisse sibi inhibitum,&c.qa in prin.suæ narrationis confitet adhærentes do. Aduocato fiscali in cā inhibitionis fore cōdominos dicti loci,vñ vna pars instr̄i dēt declarari per aliā,l.q filiabus, & l. si seruus pluriū,§.fi.ff.de lega.1.nec dicat, ꝙ licèt fateat eos esse condominos,non tñ propterea infert, ꝙ alij condomini habeant merū,vel mixtū imperium in forenses:qa puta aduertendū(vt vnico verbo conclndā)ꝙ p̄dictus Do.de Anceduna in libello suo porrecto in cā inhibitionū,olim sibi factarū ad instantiā p̄dicti Do.Petri,in quodā ver.ita concludit, item dicit,ꝙ ipse,& cæteri 9dñi.faciēdo ergo istā 9ñtiam,Talis est 9dn̄s Cadarosiæ,ergo habet ius exercēdi merū,& mixtum imperiū in delinquentes cū facultate p̄ueniēdi alios condominos.si olim libellādo ita 9clusit,cur mō tā varie?nō.n.a ꝓposi

8 tis in libello discedere licet,qa † oīa vera esse fatet libellans,l. cū precū,cū sua gl.C.de lib.cau.ex hoc infero(coniungendo dicta testiū productorū pro parte fisci, & dictorū de Anceduna cū dicto instrō sñię)probatā esse intentionē d.Alani,quia oēs testes producti pro parte fisci,& dictorū de Anceduna,fatent do.Alanū esse condñm:instr̄m aūt ꝓbat, oēs condominos Cadarosiæ hr̄e iurisdictionē cū mero & mixto imperio,

9 ergo &c.Bonū est †.n.argm̄ a coniūctione duarū ꝓbationū, sicut a cōiūctione duarū legū,l.Galius,§.ille casus, ff.de lib.& posth.& ibid.Ale.& tāto magis,qa in casu isto nō agit de cōiunctione,sed de declaratione, probatio testiū declarat ꝑ allegatū instr̄m sñiæ,& in hoc nulla est difficultas, quin vna ꝓbatio aliquantulū ambigua declaret per instr̄m, quāuis antiquissimū,l.non est nouū,cū seq.ff.de legi.Scđo,probāt testes producti ꝑ parte agentiū,intentionē d. Alani ex alio: qa oēs concorditer deponūt d.Alanū esse condñm,& hr̄e & tenere

10 carceres in domo sua,sicut cæteri cōdñi hēnt:† hr̄e aūt carceres in domo nō licet,nisi habentibus merū,& mixtum imperium,l.1.C.de priua.carce.& ibi Bal.dicit,s̄m Iac.But.ꝙ habere carceres deputatos ad detinēdos quoscunq;,est signū meri imperij;& si qs vtat,cū non habeat imperiū, incidit in crimen læsæ maiestatis,Nec ob.si dicat,ꝙ testes non deponunt, ꝙ do.Alanus nunquā vsus fuerit dictis carceribus,nisi in casibus,de qbus nūc discepta,qa r̄ndeo,ꝙ per plātationē furcarū ꝓbatur quasi possessio meri,& mixti imperij,licèt nō ꝓbetur,ꝙ in eius vnq aliquis fuerit suspensus,s̄m Bal.& Flo.in l.ar boribus. §.de illo,ff.de vsuf.Bar.in l.in filijs,C.de decur..lib.10. ita ergo dicendū ꝑ deputationē carcerū,licèt nullus vnq̃ fuerit carceratus. Præterea, ex dictis testiū ꝓductorū ꝓ parte d. Alani satis cōstat,ꝙ auctores sui vsi fuerūt dictis carceribus, exercēdo merū & mixtū imperiū.Tertio ꝓbatur, do. Petrū Bisqueni & 9ūr do.Alanū hn̄tē cām ab eo,esse cōdñm,& hr̄e merū,& mixtū imperiū ꝑ instr̄m alterius sñiæ, latæ de anno 1509.ꝑ d.Io,de Mōte Bruno,qđ instr̄m plenè ꝓbat,vt dixi s̄.& tradit in l.j.in prin.maximè ꝑ Mod.ff.de no.oper.nun. & sñia p̄stat iustū titulū,s̄m Alex.in d.consi.24.Cep.in tra.serui. c.1.

11 sub rub.de aquæduc.circa mediū.Quarto probat † per instr̄a recognitionū,& p̄stationum homagij,& fidelitatis;q̃ p̄stationes homagij,& fidelitatis, p̄sumptiuè probant inuestituram & titulum, ex quo nemo de iure recipi dēt ad p̄statione iuri fidelitatis,& homagij,nisi prius fuerit de feudo inuestitus,ca. 1.quid præced.deb.in inuesti.no.in c,1.de no.for.fide. Quinto,ex dictis triū vltimorū testiū ꝓductorū ꝓ parte prędicti d. Alani apertissimè cōstat,p̄dictū do.Petrū de Bisqueni, simul & cōiter, cū p̄dictis dn̄is de Anceduna, deputasse clarissimū I.V.D.d.Claud.Ixmardi,iudicem dicti loci Cadarosiæ, tam in criminalibus,quām in ciuilibus,& cæteros officiales dicti lo-

12 ci cōiter cōstituisse:† ex qua cōstōne officialium cōi noīe facta,ꝓbat condominatio,sicut ex actu cōi noīe celebrato probat societas,s̄m Bar.in l.Titiū,aut Mæuium,§.altero,ff. de admi.tu.& in terminis nr̄is ita voluit Alex.consi.25.attentis narratis,vol. 5. Item ex depositionibus oīum testiū productorū pro parte prędicti do.Alani cōstat de quasi possessione exercendi

cendi merũ,& mixtũ imperium in dicto loco, ſpatio annorũ triginta & ultra. Inſuper cõſtat, ꝙ pdictus d. Alanus & auctores ſui ſp habiti, tẽti, tractati, & reputati fuerunt ꝯdomini di-
13 cti loci cũ mero, & mixto imperio, q̃ quaſi poſſeſſio tã† lõga, ſtante ſcĩa, & patientia dictorum de Anceduna (de qua ẽt cõſtat ex dictis teſtiũ vtriuſq; partis) probat iuriſdictio pſumptiuẽ, ſm Bal. in l. data opera, col. 10. ver. itẽ no. ꝙ nõ dr̃ rõ. C. qui accu. nõ pñt. & Ale. ꝯſ. 23. col. 2. li. 5. & firmat Ia. de S. Georgio in trac. de homagio, in 2. char. & iſtud maximè verũ eſt ĩ caſu nr̃o, vbi hæc longiſſima quaſi poſſeſſio iuſtificat ex tit. ſñiarũ & recognitionũ, de quibus ſ. ita ꝙ nullatenus dubitandũ eſt, ꝙ nõ ſit probata intentio Do. Alani. Solum reſtat rñdere ad vnũ, qđ ſentio adduci ꝯ dictũ Do. Alanũ, videlicet, ꝙ teſtes pducti in cã inhibitionis nõ faciunt fidẽ in cã appellationis ſeparata, l. geſta, C. de re iud. cũ ſimilib. qa cõis eſt ſñia Bar. & aliorũ, in l. fi. C. de teſta. & in l. 2. C. de eden. Pan. Fel. & aliorũ, in c. cãm, de teſt. ꝙ dicta teſtiũ in vna cã, faciũt fidẽ in alia tribus
14 †ꝯcurrentib. Primò, ꝙ dicta teſtium ſint publicata, aliàs non pbant, & ita pcedit tex. in d. l. geſta, & q̃ tradunt in l. cum lite mortua, ff. iud. ſol. Scđo, ꝙ agat inter eaſdem pſonas. Tertio, ꝙ agat ad pbãdũ illud idẽ, & ad eoſdẽ effectus, ad quos pbandos fuerũt examinati teſtes ĩ alia cã, vt declarat Iaſ. ĩ d. l. 2. col. pe. & Fel. in d. c. cãm. cũ igit in caſu nr̃o teſtes ſint publicati in cã inhibitionis, & agat ĩter eaſdẽ pſonas, & ad eoſdemmet fines, nõ video quare hmõi teſtes nõ dẽant pbare ẽt in cã appellationis, ſi eadẽ fuerũt eorũ dicta reproducta. Laus Deo.

¶De pactis.

RESPONSVM I.

QVuia Pactũ de futura ſucceſſione oĩ iure reprobatur, ne captandæ mortis occaſio detur: ideo promiſſio illuſtri Domino Ioanni de Marchionatu, & aliorum caſtrorum facta in uim ſolutionis ob cãm ſuſtinetur, cum nullo alio iure ſm ea, q̃ pro ponuntur, defendi poſſit. Quemadmodum. n. caſus omiſſus remanet ſub diſpoſitione iuris communis, ita etiam caſus omiſſus remanet ſub diſpoſitione generalis conſuetudinis. & ideo pactum conuentum, ſi ſoluatur matrimonium morte vxoris, non habebit locum præmoriente viro.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de futura ſucceſſione nullo iure defendi poteſt.*
2 *Pactum de futura ſucceſſione factum principaliter, de ſe reuocari poteſt, cum per viam vltimæ voluntatis ſuſtineatur.*
3 *Donatio licèt verba faciat de mortis cauſa, nihilominus non ſemper mortis cauſa donatio dicitur, ſed ſæpius inter viuos iudicatur.*
4 *Donatio ĩ pacto matrimoniali appoſita, ob cãm matrimonij facta intelligitur, & re nõ integra pęnitere nuſquã licet, maximè ſi iuramẽto fulciatur.*
5 *Promiſſa in contractu matrimoniali, ex cã dotis promiſſa intelliguntur.*
6 *Caſus omiſſus quemadmodum remanet ſub diſpoſitione iuris communis, ita etiam ſub diſpoſitione generalis conſuetudinis complectitur.*

Reſpon. Interpreta.

1 **PActum,** De quo in themate vr̃ nõ valere, quia pactum† de futura ſucceſſione omni iure reprobatur, l. fi. C. de pac. Nec vr̃ ſuffragari illi cõſideratio, ꝙ tex. in d. l. fin. & ſimilia iura loquuntur in pacto de tota ſucceſſione, vel de quota, ſecus ſi de certa re. tũ quia ratio illa phibitiua propter votum captandæ mortis militat etiam, qñ eſt pactũ de ſuccedendo in certis rebus, vt vult Bart. conſi. 212. promitto tibi, &c. & conſi. 8. pactum tale proponitur. tum quia illa rõ, ꝙ pacto non detur ſucceſſio in bonis defuncti, ſubeſt ẽt iſto caſu, l. hæreditas, C. de pact. conuẽ. aliter poſſet de facili fieri fraus legi, cõtra l. fraus leg. ff. de leg. & poſito ꝙ valeret, vr̃, ꝙ potuerit reuocari, quia ſuſtinetur tãquam vltima voluntas, ſm Fran. Cur. conſi. 15. col. pe. & dicũt iſtam eſſe *cõem* ſententiam Doc. in l. licèt, C. de pac. forſan dici poſſet, ꝙ d. l. fi. & d. l. licèt. cum ſimilibus, loquuntur qñ tale pa-
2 ctũ ſtat de per ſe† principaliter, tunc ualet vt ultima volũtas: ſecus ſi fiat in conſequentiam alterius contractus, tunc ſuſtinetur vt valeat in vim ꝯtus, l. ſi quis ſeruum, ff. de actio. emp. informatur. n. a præcedenti contractu, & ab eo legem capit, l. lecta, ff. ſi cer. pe. & l. petens, C. de pac. & utrobique not. Scđo vr̃, ꝙ valeat, vt donatio cã mortis, qa in eo fit mentio mortis, l. Seia, ff. de do. præle. l. Seia, §. fi. de do. cauſa mor. & ſic reuocari potuerit ſola penitentia, l. fi. C. de reuo. don. c. fi. de don. Cõtrarium, ꝙ ſi donationis nomẽ hr̃e poſſit, ꝙ dicatur donatio inter viuos, & non poſſit reuocari, iuxta text. in l. pfecta, C. de don. q̃ ſub mo. quæ ẽt procedit in donatione perfecta ſola ſtipulatione, ſm gl. & oẽs ibi, §. perficiunt. Inſt. de don. Ratio, qa
3 eſt facta mentio mortis dilationis† gratia. Itẽ quia d. Marchio iurauit eam habere perpetuo, ratam, & gratam, & inconcuſsè obſeruare. Item qa donauit in dictum caſum prædicta Caſtra & Marchionatum, pdictæ do. Annæ pro ſe, & hr̃dibus & ibi vnũ ex iſtis interuenerit, donatio cenſetur inter viuos, & ñ põt reuocari, ſm Alex. ꝯſi. 14. in primo dubio, vol. i. Iaſ. in l. ñ omnis, ff. ſi cer. pet. Soc. conſ. 52. col. i. & ſeq. & cxxxvij. in j. libr. Tertio videtur, quod potius fuerit promiſſio, ſeu donatio ob
4 †cãm, videlicet vt ſequeretur matrimoniũ, vt ipſa d. Vicecomitiſſa renũciaret omnibus bonis paternis & maternis, in fauorẽ Gaſpardi fratris, & filiorum ſuorũ: & ſic cenſetur potius quidam contractus innominatus, vt dicit text. in l. ſed & ſi lege, §. conſuluit, de peti. hęre. ibi, velut genus quoddam permutationis, & alibi ſæpe. qui cõtractus innominatus cum fuerit adimpletus pro parte illius do. Ioannis de fluxo mariti, & pro parte do. Annæ, certè non vr̃, ꝙ fuerit pro parte d. Marchionis amplius licita pęnitentia, & maximè ſtante iuro, l. ſi pecuniã. cum gl & l. fi. vbi latè ſcrib. ff. de cond. ob cau. Quarto vr̃, ꝙ ẽt dici poſſit, ꝙ dictus Marchionatus & cætera caſtra fuerint aſſignata in dotem prædicto illuſtri Do. Ioanni ſub dicta conditione, ſi ipſe Marchio, & Gaſpar decederent ſine filiis.
5 iſtud primo probari videtur ex natura† contractus matrimonii, cuius natura eſt, ꝙ ea quæ in ipſo contractu pmittũtur, intelligũtur ex cã dotis, l. ſi extraneus, ff. đ ꝯdi. ob cau. ſecũdo ex verbis appoſitis in inſtr̃o, in primis ponderãda ſunt verba appoſita in præfationibus inſtrumenti, quę demonſtrãt cauſam finalem, l. ſi ff. de hære. inſti. l. Titia, §. idem reſpondeo, ff. de verb. obli. dicitur. n. in principio, ꝙ omnia promiſſa, in quadam papiri cedula fuerũt conuenta promiſſa, & ſtipulata ex cauſa matrimonii ſequuturi, & pro oneribus mr̃imonii ſupportandis ergo etiam iſta pmiſſio facta dr̃ pro matrimonio, & eius oneribus: quia continetur in ipſa cedula. & qui totũ dicit nihil excludit, l. a procuratore, C. mand c. ſi Romanorũ, xix. diſtin. Item vna pars contractus declarat aliã, iuribus vulgaribus modo in augmentum dotis caſu, quo Marchionatus & Caſtra eſſent fideicommiſſo ſubiecta, & ſic in loco dictorum caſtrorũ ſubrogatur promiſſio centum milium aureorum. ita. n. ſonãt illa verba, pardetti caſtelli ſette mille ſcudi. ergo etiam illa promiſſio Marchionatus cenſebitur in augmẽtum dotis facta. non. n. debet eſſe diuerſæ naturæ ſubrogatũ, & id ſi in cuius locũ fit ſubrogatio, l. ſi eum. §. qui iniurarum, ff. ſi quis cau. cum vulg. Et iſtis ſtantibus patet clariſſima reſponſio ad contraria, quæ opponi poſſent: ꝙ iſtud pactum ſit improbatum tanquam factum de futura ſucceſſione, vel ꝙ dicatur donatio cauſa mortis: & etiam ſtante clauſula, de qua in inſtr̃o, ꝙ valeat omni meliori modo. & hæc pauca ſine reuolutione librorum ſunt, quæ mihi nũc occurrũt, ſalua deli-
6 beratione maturiori. Pacta† conuenta, caſu quo ſoluatur matrimonium morte vxoris, locum non habẽt, ſi ſoluatur morte mariti, l. pacta cõuenta, cũ gl. ff. de pact. dota. Pactũ ergo, ꝙ Ioannes petit, ſi ſuperuiuat, habet libras mille turonẽ. de parte Simonæ & eius hr̃dibus, nõ uendicat ſibi locum caſu, quo fuerit premortuus. Confirmatur, quia caſus omiſſus relinquitur in diſpoſitione iuris cõis, l. ſi cũ dotẽ, ff. ſol. mat. in prin. qui prouidet ſibi in caſu uitæ, cẽſetur ſe referre ad ius cõe caſu, quo præmoriatur, ut eſt caſus in l. cõmodiſſimè, ff. de liber. & poſthu. Stante ergo generali cõſuetudine, ꝙ ſoluto mat. tã p mortẽ vxoris, quàm mariti, ꝙ diuidatur ęqualiter bona mobilia inter coniugem ſuperſtitẽ, & hr̃dem coniugis pmortui: pactũ contractum in caſu, quo matrimonium ſoluatur morte vxoris, nõ derogabit generali cõſuetudini caſu quo matrimoniũ ſoluatur morte mariti. ſicut. n. caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris cõis, eodẽ mõ remanet in diſpoſitione generalis conſuetudinis, quæ etiam dicitur ius cõe in loco, §. ex non ſcripto Inſt. de iur. nat. gen. & ciui. l. de quibus, ff. de legi. & hæc uoluit Bal. conſi. 60. ſicut proponitur, lib. 3.

RESPON. II.

Cum Ea lege Beatrici donatio facta ſit, ut poſt eius obitum ad alios bona perueniant: cõſtat mortua Beatrice eos uocari, qui poſt eius mortem in donatione fuerunt ſubſtituti. Nec refert, ꝙ Beatrix prius deceſſerit, quam donator, cum ſubſtitutio non patiatur diſponentis uoluntatem caducari. Subſtitutionem autem, qua donator alterum alteri donatario præmorienti ſubſtituit, de omnibus bonis, utrique tam coniunctim, quàm diuiſim donatis interpretandam puto, cum & donationis cauſa, & uerba huiuſmodi ſenſum admittant. Sed uidebatur propter filios, quos Beatrix poſt donationem ſuſceperat, ſubſtitutionem irritam fore, quod Socin. aliquando credidit. Ego autem exorbitantem Conſtantini legem, quæ donatori ob nouam ſobolem conceſſit retractandę donationis facultatem, ad hunc caſum non puto protrahendam. Soci. autem ſententiam probarem, ſi Beatrici bona ea forent lege donata, ut in familia ſeruarentur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio cauſa mortis ijſdem modis caducatur, quibus legata.*

Respon. interpreta.

VAlet Pactum, ꝙ bona donata Beatrici pueniāt in dictos coniuges, l. quoties, C. de donat. quæ sub mo. sed qa ex illo pacto solū nascitur actio ꝯ Beatricē, & Beatrice mortua añ Ioānem donatorem, donatio cā mortis facta ipsi Beatrici effecta fuit caduca,
1 l. unica, §. 1. C. de cad. tol. †nam eisdem modis caducatur donatio causa mortis, quibus & legata, l. Marcellus, §. Paulus. ff. de dona. cau. mor. vnde videretur etiam caducum pactum p ea, quę tradit Bar. in l. qui Romæ, §. Flauius. in fi. ff. de ver. ob. & per regulam, cum principalis, ff. de reg. iur. Sed hoc non obstante, arbitror ꝙ dimidia pars bonorum donatorum Beatrici, spectet dictis coniugibus: nā p illa verba, & post mortē Beatricis perueniant in dictos coniuges, ipsi coniuiuges dñr substituti: ualet aūt substitutio in donatione causa mortis, sicut in legatis, l. si cui mortis. ff. de donat. cau. mort. cum similibus. Ista aūt substitutio facta per hæc verba, post mortē pueniāt, dr̄ compendiosa, quę sub compendio important directam, & obliquam substitutionem, s̄m Bar. in l. Centurio, ff. de vulg. & pup. in 2. q. & consequenter important, ꝙ dicti coniuges censeantur substituti post mortem Beatricis, siue mortua sit viuente donatore & ante acquisitam donationem, siue aliàs qñcunque. Nam cum ista verba, post mortem, sint comprehensiua multorum temporum, ad omnia tempora substitutio accommodatur, ac si dictum foret quandocunque, vt per Soc. ꝯs. 113. suprascripti insignes Iurecōsulti, lib. 1. Circa aliud dubium, an secunda substō facta per hæc verba, item fuit de pacto, ꝙ oīa bona perueniant, & peruenire debeant superuiuenti dictorum coniugum, intelligēda sit de omnibus bonis tā donatis Nicolao marito, q̄ prędictę Beatrici, an vero de bonis donatis Beatrici tm̄, in quibus substituti fuerunt prædicti coniuges? videretur, ꝙ secunda substitutio, quæ reciprocè facta fuit dictis coniugibus (nā per hæc verba, volo ꝙ bona perueniant superuiuenti, formatur reciproca, s̄m Bar. in l. Luci⁹, in 1. q. ff. de vul.) ad ea bona solum referri debeat, in quibus ipsi ꝯiuges fuerunt substituti Beatrici, ex pluribus. Primò, quia illa generalitas (oīa bona) ad proxima in dubio vr̄ referenda, l. si idē cum eodem, ff. de iurisd om iud. & sic ad omnia bona donata Beatrici, de quibus proximè mentio hr̄. Secundo, quia donator noluit donationem bonorum donatorum Nicolao reuocari pp superuiuentiam filiorum, sed tm̄ voluit reuocari donationem factam Beatrici, ergo si noluit grauare Nicolaum contemplatione suorum filiorum, credēdum est, ꝙ minus voluerit eum grauare contemplatione Valentinæ vxoris ipsius Nicolai, arg. l. cum acutissimi, C. de fideic. nam si de quo magis vr̄ inesse, & non inest, ergo de quo minus, auth. multo magis. C. de sac. san. eccl. Præmissis non ob. arbitror, ꝙ illud pactū habens vim reciprocæ substitutionis, ēt ad bona donata ipsi Nicolao referri debeat, infrascriptis rōnibus. Primò quia clausula in fine posita, ad omnia præcedentia referēda est si commodè fieri possit, l. talis scriptura, ff. de lega. 1. c. scdo requiris. de app. & eo maximè, qa clausula ipsa principaliter, & de p se ponit, quo casu nihil īpedit fieri relationē, s̄m Bar. in l. fi. ff. de reb. du. attēto ēt, ꝙ verba sunt vniuersalia, videlicet oīa bona, l. oēs populi, ff. de iust. & iur. Clausula. n. vniuersaliter, vel indefinitè concepta, ad oīa præcedentia semp adaptatur, qñ nihil est, qđ obstet, vt per Cor. ꝯs. 43. in hac, lib. 3. & maximè in reciproca substitutione istud dicēdum vr̄, in qua inequalitas cōmodi substitutorū nō ꝯsideratur, licèt ad inæqualitatē psonarū aduertendū sit. l. iā hoc iure, ff. de vulg. & pup. sub. Scdō, qa ēt rō suadet, nā ex præfationibus horum donationum colligitur, ꝙ donans ꝯtēplatione matrimonij ꝯcti inter coniuges, motus fuit ad prædictas donationes faciēdas. præfationes. n. ostendunt donantis intentionem, l. Titia, §. 1. ff. de ver. ob. l. fi. ff. de hær. inst. ea ergo ratione, qua donationem fecit Nicolao, eadem ēt uoluit, ꝙ bona donata Beatrici peruenirent in superuiuentem. Ista ratio militat etiā, quò ad donata Nicolao, ergo militabit dispositio. l. a Titio, ff. de uerb. obl. Cum igitur tam uerba, q̄ ratio conueniāt, nihil est, qđ uideatur obstare, quominus illud pactum ad omnia referatur. Ex istis apparet, ꝙ ꝯria nihil obstant. Et primò non ob. ꝙ ad proxima facienda sit relatio, quia uerū est, qñ ad omnia precedentia commodè relatio fieri nō potest, ut per Ias. post alios, in l. 1. C. de lib. præt. & in d. l. si idē cū eo. §. fi. Non obstat alia ratio, quia retorquetur. Nā si donatio facta Nicolao contemplatione matrimonij, firma remanet etiam superuiuentibus filijs donatoris, eadem ratione etiā firma manebit substitutio facta Nicolao de uxore superuiuēte. Circa ultimum dubiū nō expedit insistere, qa illud, qđ dr̄, ꝙ donō reuocatur natiuitate filiorū, iuxta tex. in l. si unquā, de reuo. don. procedit in natiuitate filiorū ipsius donantis, qui uerisimiliter nō donasset, si đ filijs nascituris cogitasset, sed pp natiuitatē filiorum donatarij potius donatio ꝯfirmat̄, ut possit onera filiorum habilius supportare, nec l. si unquam, exorbitans extendenda est ad hunc casum, in quo neque uerba, neque rō legis militant, l. ius singulare, l. quod verò ꝯ, ff. de legi. Nec ob. si adducatur in mediū decisio. Soc. in l. cū auus, col. 21. ff. de cōd. & dem. qa illa decisio procedere pōt, qñ donator donasset alij suo agnato ꝯtēplatione familiæ, iuxta tex. in l. gñaliter, §. cum aūt, C. de inst. & subst. super quo se fundat Soc. secus si donasset extraneo, vel contemplatione matrimonij, prout nos loquimur. vel posset pcedere, qñ post mortem donatarij bona dñent peruenire in alium, q̄ in matrem ipsorum filiorum, cui matri donator pari modo donasset, si de filiis cogitasset, cum nō intersit filiorum, an bona magis sint matris, q̄ patris, cum vtriq; succedant ab intestato, vt signanter consuluit Cor. ꝯs. 194. vr̄ in pn̄ti, li. 3. dubitari fortè posset, an Valētina mr̄ si trāsiuerit ad scd̄a vota, teneatur reseruare hmōi bona filijs Nicolai primi mariti? sed qa de hoc nō fui requisit⁹, nō insistā.

RESPONSVM III.

PActa De lucranda dote, & donatione propter nuptias inter coniuges inæqualia, ita demum recipiuntur, si fiant ante cōtractum matrimonium, vel consuetudine, aut iuramento roborentur.

SVMMARIVM.

1 *Donata propter nuptias restitui debent mulieri donanti, sicut dos, de iure communi, & id quando fallat.*

2 *Pacta facta tam de lucranda dote, quàm super donatione propter nuptias, reducuntur ad equalitatem, quando facta fuerunt post contractum matrimonium, secus si ante. Quod etiam limita nu. 3.*

Respon. Interpreta.

MAgnificus Do. Tangudus de villa noua in ꝯctu matrimonij propter nuptias donauit Ioannæ sponsæ suæ, medietatē castri de Beluisino cum omnibus emolumentis, quibus ipsa Ioanna vtatur, & fruatur, eius vita pdurante. E conuerso Ioanna donauit pp nuptias Tangudo eius sponso, medietatem oīum bonorum suorum, adiecto pacto, ꝙ de dicta medietate bonorū prædictus Tangudus possit disponere tam in vita, q̄ in morte, saluo ꝙ si prius decederet, q̄ ipsa Ioanna, ꝙ eo casu dicta Ioanna esset vsufructuaria dictæ medietatis bonorū toto tp̄e eius vitæ. Contingit Tangudū pmori; nunc qrit̄ an medietas dictorum bonorū donatorū per dictā Ioā. transmissa fuerit ad hęredes d. Tangudi, ita ꝙ mortua Ioanna cōsolidetur vsusfructus, cū pprietate. Viso instrō spōsalitio, cognoui qōnem propositam nullā, vel saltē friuolam hr̄e rōnē dubitandi. si dicatur ꝙ ratio dubitandi fuit, qa de iure cōmu-
1 ni donata† pp nuptias, sol. mat. restitui debent mulieri donāti sicut dos: rn̄det ꝙ fallit, nisi pacto, vel lege aliter caueatur. c. fi. de do. inter vir. & vx. hic aūt interuenit pactum, ergo &c. Si fortè dicatur, ꝙ Ioanna tradidit prius oīa bona sua marito in dotem, postea incontinenti donauit medietatē, & sic talis donatio nihil aliud est, nisi pactū de dimidia dote lucrāda, qđ pactum de dote lucranda reduci debet ad æqualitatē cum pacto donationis pp nuptias factæ per maritū vxori, auth. æqualitas, & in corpore vnde sumitur, C. de pact. connen. ēt si pactum de dote lucranda sit minus, pactum uerò de lucranda donatione propter nuptias a marito facta sit maius (quia pactum maius reducitur ad minus pactū, l. legē, C. de pac. cōuē. s̄m Azo. in Su. C. de do. ante nup.) in casu nr̄o pactū de lucrāda donatione medietatis castri de Beluesino facta per maritum, vr̄ solum referri ad vsumfructū pp illa verba, eius vita pdurante. uel saltem tale pactū operat̄, ꝙ Ioāna non possit donationē ad hr̄des trāsmittere, ut expresè decidit Alb. de Ro. in l. 4. ff. de ali. leg. & est de mente Bar. ibi, p tex. in l. Titia, §. Titium nuberet, ff. de leg. 2. & ita decidit Bald in l. 1. circa prin. C. de fruc. & lit. exp. quē sequitur Picus in d. §. Titia, in sua solemni repe. in 2. char. referens ita cōsuluisse d. Ambr. Opizo, Lāc. Decium, & Danielem Landulp. solēnes Docto. Ticinen. Itē pactum de donatione propter nuptias lucranda, est ꝯdonale videlicet si Tangudus præmoriatur, ergo ut ad æqualitatem minorem reducatur pactum de dote lucranda, dđm ēt est, ꝙ non transmittatur lucrum dotis ad hæredes mariti, & ita demū Tangudus illā medietatem lucretur, si præmoriatur Ioāna quæ non fuit prēmortua, alias hmōi pacta essent inæqualia, & ista vr̄ urgentior ratio dubitandi, quæ possit adduci, sed multipliciter rn̄detur. Primò, ꝙ hodie de cōsuetudine pacta inæqualia tolerantur, s̄m gl. & scriben. in d. auth. æqualitas. & qñ Doctor solemnis, ut fuit Glossator, attestatur de ꝯsuetudine, illi standū est, s̄m Bar. in l. de qb. in 8. col. ff. de leg. Secundò
2 rn̄detur, ꝙ pacta facta† tam super dote lucranda, quàm super donatione propter nuptias, reducuntur ad equalitatē, qñ facta fuerunt post cōtractum matrimonium, secus si añ. ita tanent Card. Flo. Host. & omnes antiqui, in c. fi. de donatio. inter. vi. & ux. per tex. in l. ex morte, C. de pact. conuen. quem dicunt

cunt in hoc remansisse incorrectum.est verum, ꝙ in hoc cõtrarium tenet Pan.& Mod.ibi, & Bald.in d.auct. æqualitas, tñ opi.Card.tum pp eius auctoritatem, tum quia cõsuetudo ita interpretatur,debet ꝓualere,l.minimè,ff.de legi. Tertio rñdetur, ꝙ pactum inæquale non debet reduci ad æqualitatẽ, qñ coniuges † iurarunt pacta ipsa inæqualia seruare, & in nullo contrafacere, nec contrauenire; renunciando omni legũ auxilio,prout iurarunt,& renunciarunt Tangudus & Ioãna, nãtali auxilio d.auth.equalitas,cum sit inductũ fauore coniugũ, potuerunt renunciare,l.si quis in ꝯscribendo, C. de pact.maximè cum iuro,qđ est seruandũ oĩo,cũ non vergat in detrimentũ salutis eternæ,c.cum contingat,de iureiu. c.quamuis, de pact.lib.6.cum similibus. Insuper nõ est expedita illa opin. ꝙ illa verba,vita perdurante,restringant donationẽ proprietatis,& ꝯriũ tenuit Picus in d.§.Titia,& ẽt ea amplecti vr̃ Th. Ferra.caut.2.& pro ea vr̃ casus in l.specie,ff.de aur. & arg.leg. vbi illa verba, quoad viues, non restringunt ad fideicommissum, nisi aliter exprimatur, ut ibi fuit expressum. Et si deniq; dicatur,ꝙ d.Tangu.non fuit stipulatus pro suis heredibus,sed pro se tm̃:rñdetur, ꝙ in ꝯctibus mentio hæredum nõ est necessaria,quia subintelligitur ẽt pro heredibus,licèt non sit expressum,l.si pactum, ff. de prob.l.eum qui,§.j.& ibi Ias.& l.stipulatio ista,§.si quis ita,ff.de uerb. obl.insuper etiam hæredibus cautum fuit, & expresè stipulatum, ut in principio dicti instrumenti, & etiam in pacto donationis clarè legitur.

¶ De transactionibus.

RESPONSVM I.

RArificatio Facta per particulares, & singulos, particulariter, & separatim de vniuersitate Soleriorum ratificantibus tm̃ nocet:nam ad præiudicium vniuersitatis,uel collegij, collegialis & simultaneus consensus requiritur, & ideo ipsa cõitas nec portare,nec conduci facere lapides,& mastras, ullo iure cogi potest.nec transactio syndicorum sine mandato collegij facta ullam actionẽ parit contra collegium, licèt particulares,seu singulares, particulariter & separatim ratificantes ad predicta cogi possint;qui,protestatione incitatoria precedente in modo & forma probante, non adimplendo adimplenda,& non obseruando conuenta, in mora constituunt. quapropter non tãtum ad metam, & catillum, sed ad omnes necessarios lapides,ad cæteraq; conuenta tenẽtur, quanquã prædictorum particularium, & subditorum iura insolita homagij & fidelitatis præstita,ipsos nullo iure ligent,attamẽ donatio ab ipsis facta insinuata, & iurata reuocari non potest.

SVMMARIVM.

1 *Consensus singulorum de vniuersitate separatim præstitus; vniuersitati non præiudicat.*
2 *Transactio syndicorum sine mandato a particularibus ratificata, ratificantibus tantum obest.*
Transactio syndicorũ facta sine mandato vniuersitatis vel collegij, est ipso iure nulla.
3
4 *Communitas, & particulares requirendi sunt protestatione incitatoria. & ibi vide praxim protestandi.*
5 *Oratio indefinita æquipollet uniuersali; ideo qui promisit conducere lapides necessarios,ad omnes lapides necessarios tenetur.*
6 *Dictio,ita tamen, excipiendo determinat præcedentia: nam omnis exceptio firmat regulam in casu non excepto.*
7 *Iuramenta fidelitatis, & homagij, contra antiquam consuetudinem præstita,sunt nulla, quia præsumuntur per impressionem extorta.*
8 *Principi, & legari, & danari rectè potest.*
9 *Iuramentum secundum communem Doctorum sententiam supplet insinuationis defectum.*

Respon.Interpreta.

MVnus Consulendi pub licum est,& necessariũ adeo ꝙ quilibet Doctor,etiã inuitus tenet exercere, postquã illud exercendũ assumpsit. l.sancimus,la 1.C.de aduo diuer.iu.ubi Bar.& Sal. no.tradit Fel.in c.si pro debilitate,col.fi.de off. dele.Cõpellor itaq; tũ rõne officij, tum rõne amicitiæ rñdere consultationibus mihi propositis per Magnificum do.de Solerijs,auditorẽ meum bene dilectum.Nec mihi exprobet cõitas Solerij, pro qua his proximis diebus approbaui elegans cõsi.Do.Andreæ Alciati, compatris mei honor. quia a dicta consultatione discedere nec volo,nec debeo:sed ea salua quæsitis rñdebo. Ad primum,an ratificatio facta per singulos particulariter,& separatim, validauerit transactionem factam per syndicos sine mandato.Prima facie videtur respondendum,quod nõ: quia
1 † in actibus alicuius vniuersitatis,vel collegij,cõsensus singulorum separatim præstitus nõ præiudicat,secũdum gl.singularẽ i c.in genesi,de elec.sequit Bar.in l.oẽs populi,col.6.ver.3. dixi omnes.ff.de iust.& iu.Pan.in d.c.in genesi, & in c.cũ oẽs, vbi latè Mod.de consti.nec sufficit, ꝙ vnus seorsum & separatim ab alio cõsentiat,qñ pactum vnius põt alteri præiudicare etiam ꝙ simus in casibus, in quibus plures considerantur vt singuli.l.& suum,§.hodie,& ibi not.Alex.in i.col.ff.de pact.& l.fi.vbi not.Bal.C.qui.bon.cede.poss.In contrarium,quod cõsensus singulorum particulariter præstitus conualidet trãsactionem,vr̃ tex.in l.per fundum,ff.de seru.ru. præd. & ibi Albe.de Ros.in specie infert ad similem quæstionem. Quædam personæ castri de Carumbo concesserunt cuidam Cardinali aquã quorũdam fontium:fuit quæsitum, An hi,quorum prędia irrigabantur ex dicta aqua, debeant omnes consentire: & an consẽsus separatim,& ex post prẽstitus sibi præiudicet: dicit Albe.in curia Romana determinatũ fuisse,ꝙ sic,ꝑ tex. ĩ d.l.ꝑ fundũ.similiter dicit ibi, ꝙ ꝯsensus in alienatione rei ecclesiasticæ potest separatim præstari,qđ etiam tenet gl.in c.i. de reb.ecc.non alie.in 6.traditur in auth.hoc ius porrectum, vbi Bal.& alii, C. de sacr.san. eccl. & possem ad istud propositum infinita congerere,ꝙ consensu possit ex post separatim adhiberi, sed non curo. Quid ergo dicendum:in casu isto recolo me respondisse syndicis dicti loci de Soleriis, aduertendum esse, an singulares personæ ratificauerint transactionẽ tanquam nomine vniuersitatis factam,an tanquam nomine priuato ipsorum ratificantium celebratam: nam isto ultimo casu quo ad ea q̃ tangunt singulos vt singulos,ratificatio no
2 cebit † ratificantibus,licèt non præiudicet vniuersitati. & in istis terminis procedit text.in d.l.per fundum.cum si.& istam arbitror esse puram veritatem:quia secundum Bar. refert, an simul an separatim consentiat.& dicit Bald. in l.i.in 5. q. ff. de offi.consꝗ requiritur collegialis consensus, qñ agitur de ꝓiudicio collegii, vel uniuersitatis,vel qñ ex facto aliquorũ aliis ẽt vt singulis præiudiciũ generaret,& in istis terminis loquũtur contraria,sed vbi non agit. nisi de ꝓiudicio ipsorum, qui consenserunt,seu ratificant,tũc quilibet potest separatim ratificare,& ita loquitur tex.in d.l.per fundum & ista in effectu fuit distinctio Bart.ibi,& in d.l.omnes populi,col. 6. Ex istis sequitur resolutio secundi dubii, cum a principio actus esset nullus,an communitas ergo possit portare, & conducere la
3 pides & mastras. & dicendum est,† ꝙ non, nisi transigentes habuissent mandatum ad transigendum nomine vniuersitatis,vel nisi consilium representans totum populum,iuxta gl. in rub.C.quæ sit long.consue.transegisset cum domino.nam istis casibus transactio ligat vniuersitatem, vt uolunt Bart.& alii,in l.ciuitas, ff. si cer.pet.& Ias.in l.præses.C.de trans.Si vero quæritur,an singulares personę, quæ ratificarunt compelli ꝑnt,& tunc reccurrendũ est ad distinctionem sup. factã:aut nomine priuato ratificarunt,aut non: & ab isto ẽt procedit resolutio tertiæ dubitationis,qua quæritur,an cõitas,& particulares recusantes conducere, & conduci facere lapides, & mastras, incidant in pęnas conuentionales. Ad quartã dubitationẽ,qua quæritur q̃ modo requirẽdi ipsam communita-
4 tem & particulares. Br̃ respondeo, ꝙ protestatione † incitatoria sunt requirendi,ut portent,seu conducant lapides,& mastras,& prout tenentur ex forma transactionis, quæ ipsis cõitati,& particularibus,est insinuanda, cum facto antecessorũ suorũ,& nõ proprio sint obligati:aliter non constituerentur in mora,ſm Bar.in l.qđ te,ff.si cer.pe.& in l. nõ solũ.§.morte. in 3.prin.q.ff.de no.ope.nun.& in l.si qs inficiatus. ff. depo. & qa hic agitur de conducendis lapidibus, & mastris ad molendinum construendum,in protestatione incitatoria designãdus est locus certus,ad quem sint lapides conducendi. Item exprimẽdi sunt lapides,& mastræ,ubi sint, & in quo loco certo, aliàs protestatio & requisitio utpotè incerta nõ cõstitueret protestatos in mora,l.aut qui aliter,§.i.& 2.ff. quod ui,aut clã.l.3.§.si qs insulã,ff.de eo,quod cer. lo. & qa Do.de Soleris est obligatus cõstrui facere dictũ molendinũ, protestat̃ ꝑ se non stare, quin illud construi faciat adimpletis adimplendis per dictos homines,contra quos in casu,quo denegent cõducere,& conduci facere mastras & lapides, protestat̃ de omni mora,dolo,& negligentia ipsorum hominum,& de inobseruantia conuentorũ. Tunc do. excusabitur ab omni mora, & ab incursione pœnarũ,cũ ꝑ ipsũ nõ stet quominus conuenta adimpleat.nõ.n.ꝑt D.de Soleriis dici moram facere suis hominib.q morã prius faciũt dño suo,l. si per ẽptorẽ. ff. de acti. emp.l.illud.ff.de peri. & cõmo.rei uend.Circa quinta dubitationẽ.An ij,qui promiserunt propriis sumptibus conducere, & conduci facere lapides necessarios ad dicta molendina, tã constructa, quàm ꝯstruẽda, teneãtur cõducere oẽs lapides neçessarios,ẽt ad cõstructionẽ,& ędificiũ molẽdinorũ; an solũ lapides molares tm̃:vr̃, ꝙ teneantur ad cõducendum molares tm̃.i.ad metã,quæ est inferior pars molæ,& catillũ quæ est pars superior, l.cũ delanionis, §. idẽ cõsultus,ff.de fun.instru. Nã molendinũ dr̃ a molis,sine quib.nõ ꝑt dici molẽdinũ, ſm Bal.in c.i.§.si quis de mãso.de controuer.inuesti.& consi.107.

cogitari, lib. 3. vnde qui tenetur ad lapides molendini, non vr obligatus ad lapides ędificiorũ, qa non sunt lapides molendini, qd a mollis nomen accipit. Itẽ qa in dubio stipulatio ita interpretanda vr, vt minus intelligatur promissum. l. semper in obscuris, ff. de re. iur. Sed præmissis non obstantibus arbitror promissores teneri ad ↄducẽdũ ẽt lapides necessarios ad constructionẽ ædificiorum ipsius molẽdini, quia indefinitè se ob
5 ligarũt ↄducere lapides necessarios: quæ † indefinita æquipollet vli, l. si pluribus, de leg. 2. c. quia circa, de priui. etiam in ↄtibus, l. si seruitus, de seru. vrb. præd. l. fi. vbi Bald. C. quæ res pign. sĩ ergo promiserũt conducere omnes lapides necessarios ad molendina, ergo etiam necessarios ad constructionem conducere tenebuntur: quia qui totum dicit, nihil excludit, c. solitæ, de maio. & obe. l. a procuratore, C. mand. l. Iulianus. de lega. 3. & pro hac snia facit talia ratio inconuincibilis: quia lapides necessarios ad molendina construenda cõducere promiserunt; si necessarios ad construenda, ergo etiam lapides necessarios pro constructione tenebuntur. Nam qualitas construendorum molendinorum qualificat dispositionem tam ex parte stipulatoris, q̃ ex parte stipulantis, l. si quis vina, in ver. degustanda, ff. de peri. & commo. rei vend. & benè facit, ꝙ de gerundio dicunt Bal. & Sal. in rub. C. de eden. Vltimo pro ista opi. ponderanda est illa dictio, ita tñ. & hoc intellecto, ꝙ vniuersitas, & particulares ducant lapides. q̃ dictio, ita † tñ, exci-
6 piendo determinat pcedẽtia, l. negãda, C. de his q̃ acc. nõ pos. Precedentia aũt loquũtur de lapidib. ẽt necessarijs ad cõstructionẽ, quia in pcedentibus dr, ꝙdo. teneatur construi facere molẽdina. ergo illa exceptio posita per hæc uerba ita tñ, &c. debet intelligi fm terminos dispositionis prǣcedẽtis: quia exceptio extrahitur de corpore regulæ, l. nã qđ liquidè, §. fi. ff. de pen. leg. no. in l. j. ff. de reg. iur. tradit Curt. conf. 183. & cõs. 184. & ita tenendo non obstant ↄria. Ad primum fateor, ꝙ molendinum non dr molendinum constructum, & in esse suo formatum sine molis. Sed molendinũ construendũ bene dr molendinũ consideratо futuro euentu. vnde fateor, ꝙ si conuẽtio loquereť de molendinis constructis tm, isto casu ad molas fortè esset obligatio referenda: sed in casu nostro cõuẽtio cãtat de molendis construendis, ad quæ construenda sunt lapides & cæmenta necessaria, & licèt denominentur a molis; tamen etiam ædificia, tecta & parietes sunt necessaria ad faciẽdum vnũ totũ integrale, l. eũ, qui ædes, de vsuc. ff. sunt. n. ędificia partes integrales molendini, vt declarat Bar. l. in re cõiũcti, col. 3. ff. de leg. 3. & in l. qui vsumfructum, ff. de ver. obl. cum lapides ædificiorũ sint necessarij ad molendina construẽda, benè sequitur conclusio, ꝙ ad istos ẽt lapides obligatio porrigi debeat. Ad scdm rñdeo, ꝙ nos sumus in claris, qa se obligarũt hoĩes ad conducendũ lapides necessarios ad construenda molendina, & indefinitè; & sic ad omnes lapides. nam a uerbis ↄtus non est recedendũ, l. non aliter, ff. de leg. 3. l. quicqd astringendæ, ff. de uerb. ob. & regula l. semper, procedit ubi ex uerbis ↄtus non potest de mente ↄhentiũ apparere, ut ibi legitur in litera. & tradũt gl. & scriben. in l. ueteribus. ff. de pact. Ad sextã dubitationẽ, an homines dicti loci, qui in iuro homagij, & fidelitatis iurauerunt ire ad molendinũ, oliuas & blada eorum in molendinis dñi portare, & ẽt ire ad coquendũ panes in furnis dñi, teneanť obseruare iurm. Br, si in antiqs iuramẽtis fidelitatis, & homagij nõ erant soliti dicti hoĩes iurare, & se obligare ad hmõi seruitutes, cogi poterit dñs hmõi iura-
7 menta remittere, qa iura fidelitatis, † & homagij ↄ antiquam ↄsuetudinẽ pstita, psumunť exorta p impressionẽ, scdm Bal. in tit. de pace Const. in uer. pactiones. & Io. And. in c. j. de præscrip. lib. 6. & ita dixit Bal. rñdisse amico suo in c. j. per illũ text. qual. val. iu. debe. fide. & ibi idẽ tenet Iac. Alua. refert & sequit Iac. de S. Georgio in tractatu suo de feu. in uerbo, qui quidem inuestiti. & maxime si iurant subire grauamina insolita quæ illis dñs imponere nõ potuisset, ut dicit Bald. consi. 435. super eo, lib. 5. & ꝓ ista snia ur tex. in c. dilecti. de maio. & obe. Circa ultimum, an donatio facta per Bartho. subditum dño suo de Solertijs valeat: quia nulla dubitãdi ratio proponitur. paucis
8 me absoluã. Dico itaq; donationẽ subsistere: nã † ẽt principi & legatũ & donatio fieri põt, l. ꝙ Princip. ff. de leg. 2. edictũ. n. de donationibus, nõ est prohibitoriũ, licet oẽs psonę, & omnibus personis, quæ nõ reperiatur prohibitę donare, & donari possint. l. affectionis, ff de don. Nec ista donatio infringi, seu nulla dici põt rõne omissę insinuationis, iuxta l. sancimus, C. de dona. tũ qa hæc donatio (vt arbitror) non excedit summã
9 ibidem prętaxatã, tũ qa † iurm supplet defectũ insinuationis scdm cõem Doctorũ sniam, quã approbat Im. Car. Pa. & omnes Mod. in c. cum contingat, de iureiur. Fed. de Sen. cõs. 281. casus talis est. Alc. consi. 4. col. 5. ubi alias auctoritates cõgerit, lib. j. & consi. 12. col. 2. eo. lib. ubi plura consilia adducit. & possem addere infinita. Sed quia ista opi. est inter Doct. canonizata, non puto expediens implere folia auctoritatibus.

RESPON. III.

VNiuersitas, Siue collegium, ex transactione facta per syndicos sine mãdato non obligatur, licèt singulares de vniuersitate singulariter, & separatim ratificantes transactionem nullam ex ea ligentur, nisi prius altera partium ↄuenerit; nã tunc licitè pars aduersa absq; metu pęnarũ ab inobseruatis capitulis resilire potest. quicquid ad conuentionales pœnas experiri posse contra partem primò non obseruantẽ dubiũ non est. Iuramenta contra antiquam consuetudinem præstita, subditos non ligant, nam insolita grauamina per dominos subditis imponi non posse indubitati iuris est.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta per syndicos sine speciali mandato, vel sine consilio, vniuersitatem nullo iure ligat.*

2 *Transactioni iuratæ, cui prius per partem contrauentum fuit, licitè a parte aduersa receditur.*

3 *Capitula cum connexis, & correspectiuis non seruata ab altera partium, minus ab aduersa parte seruanda erunt.*

4 *Iuramenta fidelitatis, & homagij, contra antiquam consuetudinem præstita, subditos non ligant.*

Respon. Interpret.

VIso Eleganti consilio Compatris mei honor. do. And. Alciati, quia transactionem non vidi, & dubia simpliciter proponuntur. Et quia ipse D. Cõsultor magistraliter procedit, satis fuisset solo calculo, & sola subscriptione consultationẽ cõprobare: tñ vt parti satisfaciam, omisso primo dubio, circa qđ non intendo quicquã scribere, aliqua subijciã quò ad alias cõsultationis partes. Circa fm dubium, nunquid transactio facta per syndicos obliget vniuersitatẽ: puto dicta p pfatum D. Alc. esse vera, nisi cõsiliũ ciuitatis cõstituisset syndicos specialiter ad transigẽdũ;
1 tũc transactio valida eẽt, & multofortius valeret, si vnã cũ syndicis consiliũ transegisset, vt traditur per Bar. & Mo. in l. ciuitas, ff. si cer. pe. & per Ale. & Mod. in l. si se non, §. actor. ff. de re iud. puto ẽt aduertendũ, an singulares psonæ ratificauerint dictã transactionẽ tanq̃ nõie vniuersitatis factã, an tanq̃ nõie priuato ipsorũ ratificantiũ celebratã; nã tunc quò ad ea, quæ tangunt singulos vt singulos, ratificatio pïudicabit his, qui ratificauerunt, licèt non præiudicet vniuersitati. & distinguit An. de Bu. in c. si diligenti, co. j. de fo. ↄpet. & tradit Fel. in c. cũ oẽs. de const. Circa tertiũ, quo quæritur, an absq; metu penarum vniuersitas, & particulares possint ↄuenire transactioni iuratæ, cui prius ↄuenit Dñs? & in hoc ẽt sentio cũ his, q̃ prudenter ↄclusa fuere in prædicta ↄsultatione, ꝙ absque dubio
2 † possent, per tex. in l. cũ proponas, C. de transact. ẽt ꝙ in transactione esset clara, rato manente pacto: qa talis cła nõ operatur, nisi in fauorẽ obseruantis, & nihil prodest ei, qui primo ↄuenit, vt no. in l. qui fidem, ff. de transact. & p Alex. consil. 22. oportunè considerato. ad finem, lib. 2. tenent Sal. & Mo. in d. l. cũ ꝓponas, & ẽt ꝙ in trãsactione sit cła, ꝙ toties cõmittatur pęna, quoties ↄuentũ fuerit, fm Pau. de Ca. in d. l. q̃ fidẽ, & in l. qui seruũ, ff. de verb. ob. Alex. ↄsi. 115. viso themate, col. 3. li. 4. & non incidit in pœnam. l. si quis maior. C. de transf. qui non obseruat transactionem, quã plenariè aduersarius non adimpleuit, consuluit Cor. consi. 246. vr in hac, li. 3. nec etiã incidit in pœnas cõuentionales, vt plenè tradit Alex. in l. semel mora, ff. sol. ma. fortius dico, ꝙ vniuersitas quanquam scdo loco ↄueniat, nihilominus poterit agere ad pœnas ↄ dñm, qui primo ↄuenit, & ipsa non poterit conueniri ad aliquas pœnas, fm Bar. in l. j. §. cum arietes ff. si quad. paupe. fecis. dic. & in l. cũ pater, §. libertis. ff. de leg. 2. & Alex. in d. consi. 115. & in d. l. cum proponas. & Are. consi. 24. in 5. dubio. tradunt Mod. Taurinẽses in d. l. si quis maior, in vlt. charta. An aũt vniuersitas possit cogi de cętero ad obseruandũ ↄtenta in transactione? cõis est distinctio adiecta per D. Consulentem, ꝙ non poterũt obser-
3 uare capitula † quibus dñs ↄuenerit, nec etiam capitula ↄnexa, vel correspectiua: cętera vero adĩplere qlibet tenet, scdm Pet. & Bal. Alex. & Riminal. in d. l. cum proponas, p illum text. iuncta l. si duo, ff. de dolo. cũ ibi not: quæ aũt dicant ↄnexa vltra ibi adiecta, declarat Bal. in c. translato, in fi. & ibi Mo. de cõstit. Circa quartũ, & vltimũ dubiũ, verissima est cõis Doctorũ
4 snia, † ꝙ iura homagij, & fidelitatis ↄ antiquã cõsuetudinem nõ obligant subditos, qa psumunt extorta p impressionem. ita dicit Bal. rñdisse cuidã amico suo in casu valde arduo, in c. j. per illũ tex. & ibi ẽt no. Iac. Alua. post alios, quali. vas. iura. debe. fide. refert ẽt, & sequit Iac. de S. Georgio, in tract. suo feud. in ver. qui quidẽ inuestiti pstiterunt iurm. Et maximè si pstãt iurm de soluendis grauaminibus insolitis, q̃ feudatarius nullo modo põt imponere subditis, fm Bald. consi. 435. super eo. lib. 5. & ꝓ ista cõclusione vr casus in c. dilecti, de maio. & obe.

RE-

RESPON. III.

Quia Transactio nullo dato, retentove, aut promisso. nulla est:ideo transactionis iure Petrus Caualerii remittit domino de Castolio supraualentiam bastitæ uenditæ.Et d.de Castolio vice versa,pro eadem ualentia,liberat ipsum Petrum ab omnibus obligationibus, in quibus eidē D. de Castolio ex quauis causa usq; in diem præsentē tenebat: licèt hmōi liberatio generalis, sit mensura tñ bastitę ſm ea, q̃ proponuntur, nullo iure remissa censetur.

SVMMARIVM.

1 *Transactio nullo dato,promisso,uel retento,minimè procedit.*
2 *Transactio est contractus innominatus;& ideo si transacta non obseruentur.competit actio ad interesse.*
3 *Pęna l.si quis maior,non vendicat sibi locum in secūdo cōtraueniēte,quia cōtraueniens in primo loco,non potest nō postremo adimplenti obiicere.*
4 *Vēditio tunc dicitur facta ad mensurā,cum pretium formatur a mensura.*
5 *Transactio generalis , generaliter intelligitur de cogiatis.*
6 *Transactio generalis non porrigitur ad incogitata.*
7 *Transactio generalis non porrigitur ad singulariter excepta,*
8 *Transactio generalis non porrigitur ad casum dolosum.*

Respon.interpret.

TRansactio Fit aliquo†dato,promisso. uel retento.aliàs,nō valeret,l.transactio. C. de transac..Ideo trāsactio inita inter d.de Castolio ex vna, & Petrum Caualerii ex altera,viribus substit: quia Pet. Caualerii remittit do. de Castolio supraualentiā bastitæ vendite,& dominus de Castolio pro supraualentia bastitę,quam retinuit,liberat ipsum Petrum ab omnib. obligationibus, in quibus sibi tenebatur quauis ex causa.Modo contingit dubitari,an Do.de Castolio intelligatur remisisse supplementum mensuræ dictæ bastitę sibi ad mensuram venditæ per dictum Petrum.Ego aliàs scripsi, ꝙ supplementum mensuræ remissum non vr̄:& arbitror veritatem dixisse,per iura,& rationes per me deductas,quibus nihil video deduci, quod obstet. Et quia ex verbis, & tenore transactionis apparet quod Do. de Castolio non remisit supplementū mensuræ:ꝙ sic demōstratur,ꝓ supraualentia bastitæ retēta,& sibi remissa,Do.de Castolio remittit oēs actiōes,& oīa credita sua ipsi Petro,si retinet supraualentiā bastitę sibi remissam:sequitur necessario,ꝙ retinet sibi supplementū mensuræ,q̄a supraualētia bastitæ ↄsistit integritate mēsurę,vt patet ad locū.Nō obstat, ꝙ transactio,& liberatio inuicem facta sit gn̄alissima,q̄a talis generalitas nō extendit̄ ad ea,q̄ trāsigentes noluerūt includi, in ipsa gn̄alitate in supplemētū deficiētis mēsurę,q̄a sibi retinuit supraualentiā:nec ēt Petrus voluit libertati ab obligatiōe deficientis mēsure,q̄a donauit Do.de Castolio supraualētiā dictę bastitæ nihil.n.donasset,neq; remisisset Do.de Castolio, si bastita nō esse maioris p̄tii q̃ vēdita fuerit:sed qūo erit maioris p̄tii,si de sexaginta duabus somatis vēditis tollantur decem: & qūo dabit̄ supraualentia,si non det̄ integritatis rei ēnditæ. vñ infero,Do.de Castolio,q̄ liberauit Petrū ab oībus,q̄ sibi d̄bebantur ob hāc cām,q̄a Petrus donauit sibi supraualētia, ñ reperta aliqua supraualētia, potuisse agere actione p̃scriptis verbis,oriēte ex ↄ̃ctus trāsactiōis ↄ̃ Petrū ad interesse,in quo interesse hñda est rō deficientis mēsuræ,l.naturalis. §.i. ff. de
2 p̃scri.verbis,gl.& scrib.in l.siue apud,C.de trans.ex quib.apparet,ꝙ fundamēta aliàs per me facta in aliquo nō fuerūt elisa nec sublata.nō ob.inquantum dr̄, ꝙ D.de Castolio incidit in pœnas l.si q̄s maior,agendo ad frumentū,seu eius calorē:q̄a esto ꝙ agere nō potuissēt ad istud frumentū, nō tñ p̄t Petrꝰ prætēdere,ꝙ Do.de Castolio inciderit in pęnas l.si q̄s maior. quia prius ipse ↄ̃uenerat, & qui prius fuit in mora adimplēdi
3 transactionē†iuratā,non pōt obiicere alteri non adimplēti, ꝙ inciderit in pęnas,in quas prius ipse inciderat, ut latè cōsuluit Cor.consi.246.vr̄ in hac,lib.3.Alex.in l.cū proponas,C.de pact.& in l.semel mora,ff.sol.mat. sequuntur Taurinen.in repe.d.l.si q̄s maior, in 8.not.ꝙ autē Petrus prius ↄ̃uenerit non adimplendo ꝓmissa patet,q̄a tenebatur intra triduū tradere sexagintaduas somatas pręedicto d.de Castolio,quas lx. duas somatas in termino tridui non tradidit, ut iurauerat,ergo &c. Nec ob.si dicat̄,ꝙ in transactione Petrus non iurauit tradere sexaginta duas somatas:sed bastitā venditā, quia respondeo, ꝙ si iurauit tradere bastitam venditam, satis iurauit tradere sexaginta duas somatas,,q̄a bastita uendita fuit ad mēsurā lx. duarū sumatariū,nō ad corpꝰ, vt ꝓbaui in primis allegationibus,q̄b.nihil ex aduerso rñdet̄; & dicere, ꝙ dicat̄ ꝑfecta uēditio,licèt nō tradat̄ integra mēsura,nō vr̄ iuridica ꝓpositio q̃tū ad terminos nr̄os,videlicet q̃tum ad hoc, ꝙ uēditor dicat̄ ꝑfectè impleuisse ↄ̃ctum pro parte sua. qui.n. vendidit sexaginta duo iugera terræ,nō dr̄ perfectè ↄ̃ctum adimplere;nisi oīa sexaginta duo iugera tradat,l.si ī qualitate,l.Iu.§.si Titius, cū mille concor.ff.de act.emp.In cā d.de Castolio ↄ̃ Petrū Caualerii duo dubia resultāt.Primum est,an ꝑ ista verba, vendiderit seu alienauerit bastitā cū sexaginta duabus somatis tā terrarū,pratorū,q̃ hermasij, vineæ,& orti , pretio ꝓ qualibet somata prati florenorū viginti,& pro qualibet somata terrę; & hermasii florenorū decē,& ꝓ qualibet somata vineæ,& orti,florenorū quinquaginta,dicat̄ facta venditio ad mēsuram; vel ad corpus.nā primo casu actor obtinebit supplemētū mēsuræ,scd̄o casu nō.Scd̄m dubiū,an ꝑ trāsactionē & liberationē gn̄aliter factā hincinde post vēditionē,do.de Castolio censeat̄ remisisse supplemētū mēsuræ,qd̄ nūc petit̄.Omissa disputatione,q̃ superfluā arbitror in casu isto claro:Rn̄deo ad pri-
4 mū,ꝙ vēditio dr̄ facta ad mēsurā.† vbi.n.pretiū format̄ a mēsura,& nō a totalitate rei, tunc dr̄ celebrata vēditio iuxta mēsurā,ſm Bal.in rub.C.de ↄ̃h.emp.& ſm Bar.l.Iul.§.si Titius,ff. de act.em.bñ ꝓbatur ī l .q fundū.§.q agrū.ibi,ad singula iugera,& in l.q d̄ sępe,§.itē in his.ibi,in singulos modios,ff.de ↄ̃hē. emp.hic aūt p̄tiū formatur a mensura,& in singulas salmatas cōstituit̄, igitur &c. Circa ſm visum prima facie mihi fuit, ꝙ do.de Castolio remiserit ēt supplementū mensuræ.illa.n.verba de oībus,q̃ vsq; in diē p̃sentē insimul agere habuerunt;cū sint gn̄alia,gn̄alr̄ sunt intelligenda.l.j.§.& gn̄aliter.ff. de lega. p̃st.& gn̄alis liberō,q̃ salua rōne recti sermonis restringi non p̄t,gn̄aliter liberat.l.pluribus,& l.& vno,§.j.ff. de accep. similiter gn̄alis transactio impedit litis ingressum quo ad oīa,l.sub p̄textu,C.de trās.& in spē,ꝙ liberō facta ꝑ ista verba,videlicet ab oībus,q̃ vsque ad p̃sentē diē agere in simul habuimus,operetur liberationē gn̄alē quo ad oīa, firmat Bal.in d.l.sub p̄textu,& Ias.in l.si de certa,C.e.& ſm Bar.in d.l.si de certa,& Pan.
5 in c.j.de trans.Transactio†gn̄alis liberat ab oībus, de quibus transigentes in gn̄e saltē cogitarunt:de quibus aūt in gn̄e cogitarint,cognoscit̄ ex verbis,vel actione intentata secundum eos,quos alij sequuntur.hic ex verbis vr̄ apparere,ꝙ ēt de isto supplemento cogitauerint,tū q̄a verba gn̄alia sunt de oībus, q̃ usque ad p̃sentē diē agere & ↄ̃here habuerunt cū incidentibus,emergentibus,& dependentibus ex eisdē: tū q̄a excipiūt solū q̃dā,ergo in incertis firmat̄ liberatio,ca.q ad agendū, de procura.li.6.& in simili casu ita ↄsuluit Alex.consi.11.li.2.Sed p̃missis non obstantibus ↄ̃rium dicendū vr̄. & vt intelligatur qō,dico ꝙ punctus reducit̄ ad hoc,an transigentes cogitauerint de isto supplemēto.Nā si cogitauerunt,malè agit do. de Castolio ꝑ p̃dicta,si non cogitauerunt,benè agit,q̄a gn̄alis liberatio nō trahitur † ad incogitata,l.cū Aquiliana,ff.de trās. ꝙ aūt nō cogitauerint,,ꝓbo multiplici rōne.Primò cōsidero, ꝙ hmōi liberatio facta fuit gn̄aliter pro minori valētia bastitæ venditæ:ita cātāt verba liberationis.verū si dēt dari aliqua maior valentia ipsius rei venditæ, necesse prius est dari rē ipsam,cū qualitas nō possit reperiri sine subiecto,l.1.& 2. ff. de vsufr.Scd̄o considero,ꝙ ex pacto spāli actū fuit, ꝙ Petrus teneatur infra triduū rē,seu bastitā venditā tradere,& dimittere p̃dicto do.de Castolio,& ↄñr ad mensurā tradere,q̄a bastita nō fuit vēdita ad corpus,sed ad mensurā,ut s̄.in j.dubio.nā venditio ad mēsurā facta,non dr̄ ꝑfecta,nisi secuta mēsura, l. qd̄ sæpe,§.in his,ff.de ↄ̃hē. emp. licèt ergo liberō sit gn̄alis,tñ.
7 non dēt extēdi ad pactū † spāle factū in ↄ̃riū,tum quia gn̄i ꝑ spēm derogatur,reg.gn̄i,de reg.iu.tum quia gn̄alis dispositio trahit̄ ad specificata,l.doli clausula,ff.de ver.obli.Accedat alia rō,uoluerunt transigentes se inuicē liberare, cū hoc tñ ꝙ Petrus teneretur ad ꝑfectionē ↄ̃ctus venditionis,quod tā ex pacto præallegato dignoscitur, q̃ ex liberatione ꝑ do.de Castolio facta, ex eo ꝙ bastita maioris pretij p̄tendebatur.sed si diceremus remissum esse ius deficiētis mēsuræ,resultaret absurdus sensus,qui omnino est fugiendus.l.nā absurdum,ff.de bo. li.resultaret ēt repugnantia,& ↄtrarietas q̃dā in subiecto: certum āt est in ↄtractibus,reiiciendā esse interpretationē, per quam inducitur ↄtrarietas,secundum Bar.in l.fi.§.idē quęsiit. ff.de cond.ind.nec vnq̃ relationē esse fiendā ad id,qd̄ contrarietatē inducit,ut probat Dec.consi.163.col.9.q̄s.n.imprudētior fuisset d.d̄ Castolio,q̄ tñ (vt nouimus oēs) sagacissimus, & in rebus agendis expertissimus est? si pro maiori valentia bastitæ venditæ remisisset ius mensuræ faciendæ,sic ēt ipsam supraualentiā a Petro venditore sibi donatā eidē venditori illico remisisset.& sic cām liberationis,& ipsam liberationem idē esse voluisset,quo nihil absurdius,cū cā a causato penitus distinguatur,l.licèt,§.ea obligatio,ff.de procu. l.manumissiones,ff.de iust.& iu.Contrarietatē demōstro:si dicamus remissam mensurā,necesse est fateri fuisse remissam ꝑfectionē uēditionis,q̃ perfectio dependet a mensura,d.§.in iis.sed perfectioni cā maioris valentię refragatur,q̄a maior ualētia ↄsistit in mēsura rei uēditæ;nā si nō reperitur integritas rei,qūo poterit dici rē vēditā esse pluris?& si Petrus tenetur rē uēditā dimitte-

mittere, q̃uo dimittet, si nõ reperitur in sua integritate? quid plura si Petrus donat ęstimationẽ quãti pluris, quõ pt dicere sibi remissã mẽsurã ab emptore, nisi sibi ꝓdicat: æstimõ. n. q̃ti plurimi ꝯsistit in mensura: nam si sexaginta duarũ salmarum vẽditarum deficiant decem, vel viginti, vñ postea reperietur ęstimatio quanti plurimi? Sed quid moror? aut Petrus venditor ignorabat mensurã, & tũc fateri vr̃ se ad talem casum nõ considerasse, aut sciebat (qđ est magis credendum, quia in re propria nõ cadit ignorantia probabilis, l. fi. ff. pro suo. c. ab excommunicato, de rescri.) & tunc cũ fuerit in dolo, ad talem
3 † dolosum casum transactio generalis non porrigitur. l. tres fratres, ff. de pact. Bart. in l. sub prætextu. 2. C. de transact.

RESPONSVM IIII.

COmmunis Sententia est, mandatum ex cursu tpis ẽt mille annorũ nũquam præsumi; quare trãsactio ex defectu syndicatus nulla, nullo iure mandata p̃sumi põt. Ideo quasi possessio iuris pascendi pro cõi probata dici non põt, licẽt probatum extiterit animalia singularum personarum in loco contentioso depasci visa fuisse, nisi de mandato, seu nomine, ac syndicorum scientia, seu cõitatis ratihabitione legitime subsecuta fides fiat. Nec particulares vniuersitatis pro ea deponentes, testes idonei dici possunt, cum de eorum commodo tacitè agatur; quare nullam fidem faciunt, tãquam testes in causa propria.

SVMMARIVM.

1 *Ex diuturnitate temporis nunquam præsumitur mandatum ex communi Doctorum sententia.*

2 *Quasi possessio communis iuris pascendi, probata non dicitur; licẽt probetur aĩalia particularium depasci visa fuisse in palude contẽtiosa pluries, si nec noĩe, nec mandato, aut consensu communis, id factũ esse probetur.*

3 *Cum agitur de commodo tacitè singulorum vniuersitatis, non possunt particulares ipsi pro eadem testes esse.*

Respon. Interpreta.

BEne Digesta fuit consultatio, & inordinatè absoluta per d. Pet. Alb. cui nihil restat addendum, q̃a copiosè & eleganter expedita fuit per eum. & quia virtus p̃tis consultationis tota consistit in instr̃o transactionis, & probationibus mihi non exhibitis, nescirem quid vltra scribere. Vt tamẽ videar scripta sua discurrisse, circa primam conclusionem, in qua concluditur transactionem nullam ex defectu syndicatus ꝓ parte cõitatis, & tutelæ pro parte do. Alexiæ matris nomine Pontii, quæstio prima facie dubitabilis visa fuit, quia ex diuturnitate temporis præsumitur solẽnitas extrinseca, l. sciendum, ff. de ver. ob. vbi Bart. & alij in l. quæcunque, §. fi. de pub. in rẽ act. & in specie, ꝙ ex diuturnitate tpis præsumatur mandatum, tenet Fran. de Curte alleg. infinitos ita tenere, In cons. 77. per totum. Deci. consi. 199. in fi. & Ias. in d. l. sciendũ, col. 8. Sed prædictis non obstan. teneo, ꝙ per prædictum consultorem conclusum fuit, quia cõis opi.
1 est in ꝯtrium, ꝙ ex cursu † tpis ẽt mille anno. nõ præsumatur mandatum, vt tenet Bal. in l. 2. C. si ex fal. instr. & in l. j. C. de re. alie. non alien. Alex. in l. qui in aliena, in prin. ff. de acqu. hær. & consi. 1. lib. 4 Fel. in c. sicut, de re iu. Mod. in l. j. C. qui admi. Frã. de Cur. sibi ꝯrius, consi. 49. col. 5. & col. 18. Corn. & Soc. in varijs consilijs, quæ non refero. Placet ẽt illa conclusio, ꝙ nõ sit probata intentio dictæ communitatis, videlicet, quasi posses-
2 sio iuris pasculandi, quia † non sufficit probasse, animalia singularum personarum pasculasse in dicta palude, nisi probet ꝙ nomine communitatis, & de eius mãdato uel ratihabitione oportuno tempore facta, seu ꝙ nomine communitatis, & de scientia eorum qui gubernabant communitatem, ut consuluit egregiè Raph. Cu. consi. 158. visis instrumento, col. pe. & quia in hac causa, in qua agitur de commodo singulorum
3 † de vniuersitate, ipsi de uniuersitate non sunt idonei testes, secundum Inn. & alios in c. cum nuncius, de testi. Pan. & Fely. in c. insuper, eo. titu. Pan. consi. 16. ad claram decis. col. 2. lib. j. Lud. Ro. consi. 7. uisis necessarijs, col. fi. Bal. consi. 148. lib. 2. & etiam consi. 443. lib. 5. & 445. eo. lib. & alibi sæpe.

De procuratoribus.

RESPONSVM I.

Licẽt procurator in criminalibus ad causas absentiæ allegandas, & ad causas causæ constitui possit: procurator tamẽ in causa principali nullo iure admittitur, nam delinquens etiam in arbitrarijs personaliter cogitur comparere. Et ideo in causa querelæ porrectæ per Clau. contra Tossanum, Tossanus non per procuratorem, sed personaliter cõparere debet, & maximè stante statuto Comitatus Venesini, id expresse disponente.

SVMMARIVM.

1 *In causa pęnã sanguinis afflictiua non admittitur procurator de iure, super principali negotio.*

2 *Etiam in arbitrarijs, vbi pena corporali potest imponi, procurator nullo iure admittitur.*

3 *Per clausulam, ius & iustitiam ministrari, omne ius, & omnis actio proposita videtur.*

4 *Statutum Comitatus Venesini rectè procuratorem in criminalibus reiicit.*

Respon. Interpreta.

Ad demonstrandum ꝙ in causa q̃relæ porrectæ per Claud. contra Tossanum Bosse, non debuit admitti procurator: & sic ꝙ iudex iustè processit, & frustratoriè fuit a non admissione appellatum, subijcio infrascriptas conclusiones, ex quibus apparebit responsio ad ea, quæ in contrarijs allegationibus de-
1 ducuntur. ¶ Vbi ingeritur † poena sanguinis afflictiua, non admittitur procurator. l. pe. §. ad crimen, ff. de pub. iud. c. ueniẽs, de accu. ubi utrobique traditur per Doct. Si modo demõstrauero, ꝙ in ista cã criminali ueniat imponenda poena corporalis, apparebit ueritas conclusionis præmissæ, s. ꝙ nõ debuit admitti procurat. ꝙ aũt poena corporalis imponi possit pro uulnere, est tex. in cap. j. §. si quis alium, de pac. tenen. in vsib. feu. ubi imponitur poena amputationis manus. Et licẽt uideatur ille tex. loqui quando uulneratus etiam uiolat pacem, tñ Aluaro. in d. c. i. in prin. per illum tex. dicit quod Imperator ĩtendit facere legem generalem. sed quia fortè allegabitur ꝯsuetudo in ꝯrium, quę tamen esset probanda, ſm Bar. in l. Labeo, de supel. leg. Bal. in l. de quib. col. antepe. ff. de lega. i. ẽ tex. in c. i. de consti. lib. 6. Ideo secundo loco comprobo, quia ex dictis testium apparet, ꝙ Tossanus iam rixa sedata uulnerauit Claudiũ in capite cum ronchono, & sic ex genere teli, & ex loco percussionis constat, ꝙ aĩo occidendi uulnerauit, ergo hẽbit locum poena legis Corneliæ de sicariis, quæ est capitalis, l. i. § Diuus, ubi Bar. & alii, ff. de sic. & l. si is, qui cũ telo, C. eo.
2 ubi Sal. Tertio clarũ est, ꝙ ubi pœna est arbitraria, ita † ꝙ possit esse corporalis uel pecuniaria, ꝙ nõ admittit procurator, ſm Bar. & oẽs, in d. §. ad crimen. exẽplificant oẽs in l. fin. ff. de iniu. & in l. fi. C. eo. uidelicet in actione iniuriarum, de qua ad præsens agitur. Claudius. n. in sua querela pro uulnerib. sibi
3 illatis petit sibi ius, & iustitiam ministrari. per † quã clausulam omne ius, omnemq; actionem sibi competentem dr̃ proposuisse, ſcđm Pan. in c. cũ dilectus, de ord. cog. Ias. Inst. de act. §. i. colu. xx. & consequenter etiam actionem iniuriarum, q̃ sibi pro uulneribus datur, §. i. & §. 2. Insti. de iniu. uidetur deduxisse. Quarto stãte statuto in Comitatu Venesini, ꝙ in causis criminalib. denũciatus, vel accusatus teneatur in ꝓpria persona, sine ministerio alicuius procuratoris, uel cedulę respondere
4 iuste fuit † reiectus procurator. ualet. n. tale statutum, ut probatur per argumentum a fortiori in l. fi. ver. nisi quosdam forte, C. de proc. Nec obstat, ꝙ etiam in causis criminalibus admittitur procurator ad allegãdam causam absentiæ, uel etiã ꝙ in casu nostro possit allegare causas cãæ, quia quantum ad respõdendũ titulis, nullo pacto stante dicto statuto debet admitti. unde infero, ꝙ dictus procurator iuridice reiectus fuit, quia petit copiam titulorum cum termino ad deliberandũ: & sic comparuit in casu, in quo non habet ius, s. respondendi, & consequenter nec deliberandi, igitur &c.

RESPON. II.

Licẽt fœminæ ab omnibus officiis publicis remotę sint, mater tamẽ pro filio absente procuratrix eẽ põt. Et ex consuetudine Regni Francię, mulieres clarissimæ pariter iudicare possunt, ad negotia vero procuratrices constitui posse, indubitati iuris est. Ideo clarissima domina Antonetta de Claromonte, procuratrix magnifici domini de Carumbo rectè constituta est, quare iure potuit de magistratibus in dicto loco prouidere, ratione iurisdictionis sibi competentis. Et instrumentum (secundum ea, quæ proponitur) a persona legali, bonæ famæ, probatæq; vitæ ac estimationis productum, non vitiatũ, neq; abolitum, neque in aliqua sui parte suspectum, indubitatam fidem facit, non obstantibus quibuscũque ex aduerso oppositis.

SVMMARIVM.

1 *Licẽt fœmina procuratrix esse non possit ad iudicia, Fallit tamen in matre, quæ pro filio absente agere, & defendere potest.*

2 *Ex consuetudine Galliæ, clarissima mulier iudicare potest.*

3 *entellectus ad clem. religiosus, de procu.*

4 *Dignitas, bona fama, & vita, releuant producentem instrumentũ, vt de eo fidem facere non teneatur.*

5 *Si mãdatũ ex sigillo & subscriptione domini probatur, multo magis per instrumentum in forma publica & probante confectum, comprobatur.*

Respon-

Respon. interpret.

LIcèt regulariter fęmina non possit esse procuratrix ad
iudicia, l.fęminæ, ff.de regu.iur.l.neque fęmina. ff. de
proc.l.quia absente,& l.alienam. C.eo. tñ fallit in ma-
1 tre, † quæ pōt esse procuratrix pro filio absente, ſm
Alex.& cōiter scrib.in l.fęminis.ff.de procu.Sal.Alex.& cōiter
alij,in d.l.alienā.q̄cquid dicat ibi Ias.qui solus est, & singularis
in ꝯ̃ria opi.imo Bal.in l.exigendi,ad fi.C.de procur.vult,ꝙ ma-
ter maior 25.annis sine mandato possit agere pro filio absen
2 te præstita tñ cautione de rato. Licèt etiam fęmina † regula-
riter non possit exercere officia publica,d. l.fęminæ. tñ fallit
in mulieribus clarissimis,quę scd̄m consuetudinem approba
tam in omnibus partibus Gallicanis possunt iudicare,ca.dile-
cti,de arbit.& c.cum deuotissimam,12.q.2.Licèt enim mulier
non possit esse procuratrix ad iudicia,tñ pōt esse procuratrix
ad negotia,l.idem,§.si cui mandauero. vers.si mater. ff.mand.
cum suis concor. ¶ Istis sic veris existētibus,rñdeo clarissime
ad ea,quæ obijciuntur ꝯ̃ ꝑsonā do.Antonettę de Claromon-
te,matris & procuratricis magnifici de Carumbo . Et primo
dum opponitur,ꝙ fœmina non potest esse procuratrix ad iu
dicia. Rñdeo,ꝙ fallit in matre pro filio absente, vt sup. in pri-
mo præmisso.Secūdo dum opponit̄, ꝙ non potuit constitui
procuratrix ad deputandum officiales in loco Carumbi,quia
ipsa non pōt iudicare,l.cum pretor,§.non aūt,ff.de iud.& qui
est inhabilis ad actum,non potest cōstitui procurator ad sub-
stituendum alium ad illum actum exercendum,clem.religio-
sus,de procur. Nam ad istud respondeo multipliciter . Primo
dico, ꝙ regula cantat hoc modo,qui non potest cōstitui pro-
curator ad vnum actū exercendum, non potest alium substi-
tuere ad illum actum,d.cle.religiosus.sed mater potest consti
tui procuratrix pro filio absente,tam ad iudicia,q̄ ad negotia,
vt s̄.ꝓbaui ergo potuit ēt ꝯstitui ꝓcuratrix ad deputādos offi
ciales , siue talis constitutio dicatur actus iudicialis, quod est
falsum , siue extraiudicialis, prout est . Cum igitur ipsa possit
3 esse procuratrix omni casu,nihil obstat regula. Cle. † religio-
sus,allegata in oppositum,quia non militat.Secundo respon-
deo,ꝙ mulier parte nō opponēte pōt esse vt procuratrix ī iu-
dicio,scd̄m gl.in l.ita demum,C.de proc.si ergo antequā fue-
rit oppositum substituat,valebit substitutio nō obstante reg.
cle.religiosus,scd̄m Sal.in l.qđ qs,col.3.in 3.q. C. de ꝓc.sed añ-
quā fuerit oppositū, ꝙ mulier non pōt cōstitui procuratrix,
ipsa deputauit officiales,ergo &c.Tertio respondeo,ꝙ procu
ratrix deputans officiales nomine sui principalis, non dr̄ sub-
stituere aliū loco sui,vt loquit̄ reg.ꝯ̃ria,sed ipsamet mādatum
& actū sibi iniunctū exequit̄,vnde ineptè adducit̄ reg.d.cl. ita
Doc.Bar.& Mod.in l.j.§.itē acq̄rimus,ff.de acq.poss.sed credo
ꝙ Do.aduocatus aduersantiū velit dicere,ꝙ sicut de iure cōi
mulier nō pōt iudicare,d.§.non autē,ita non debeat posse ꝯ-
stitui procuratrix ad deputandū officiales . Sed pro certo ista
non est parissima consequentia, nec eā probauit aliquo iure.
& contrariū ostendit̄ euidēter,nā vt aiunt Dialectici,ad tollē-
dum cōsequentiā sufficit dare instantiā,scd̄m gl.in c.sicut vr-
geri,j.q.j.& l.si vētri,ff.de priui.cred.probat̄ in §.pauonū.Insti.
de rer.diui.do aūt instātiā:mulier de iure cōi habēs iurisdictio
nē non pōt iudicare,d.l.feminę.& tñ nullus dicit,ꝙ nō possit
deputare officiales,qui habent ius dicere inter subditos:quia
istud ius dandi iudices cōpetit rōne iurisdictionis , quam ha-
bet,l.j.de offi.eius.l.imperium,& ibi no.ff.de iur.omni. iud.si-
militer Episcopi, & cæteri Ecclesiastici habētes iurisdictionē
merā & mixtū imperiū,nō possunt iudicare in causa sangui-
nis,c.sñīam sanguinis , ne clerici, vel mona. & tñ possunt de-
putare alios iudices laicos,qui iudicant,c.fi.ne cle.vel mon. li.
6.sed etiā assumptum nō est verū,quia d.Antonetta cū sit cla
rissima,& ꝑcellens,possit etiā iudicare stāte ꝯsuetudine gñali
in partibus Gallicanis,d.c.dilecti.de arb. cum sim. Ex istis pu-
to clarissimè resoluta oīa,quę ꝯ̃ personā d. Antonettæ oppo-
sita fuere.Superest vt dissoluantur, quæ ꝯ̃ instrm̄ mandati de-
ducunt̄.dr̄.n.instrā exhibita nullā fidē facere, quia nō ꝯstat il-
lū,q dr̄ rogatus de dictis instris,fore notariū: dēt.n. ꝓducēs in
strm̄ fidē facere,ꝙ is qui cōfecit instrm̄ sit notarius,si pars ne
get,scd̄m Spec.de instr edē.§ restat.ver.sed qđ si producit̄.ma
ximè si instrm̄ sit cōfectū in longinquis,vt in casu isto,in quo
instrm̄ editū fuit in Anglia remotissima ab ijs nr̄is regionibꝰ,
scd̄m Spe.ibi,& ver.& scias,& in ver,illud.& Ale. consi.166.ui
so pūcto,li.2.qa rñdeo,ꝙ prædicta ꝓcedūt,nisi ꝓducēs instrm̄
4 sit ꝑsona † legalis,bonę famæ,& existimationis:nā tūc attēta
qualitate personæ,quę non pręsumitur velle uti falso instrō,
scd̄m Azo.in Sum.de fid.instru. & pro hoc bene facit dictum
Inn.in c.illud.de ꝑsumpt.& quæ latè scribit Fel.in c.sup ijs.col.
pe.& ff. de accusa. vbi enumerat multa specialia ꝯ̃ ius cōcessa
ratione bonę famę & integræ vitę.& licèt alij contradicāt , tñ
opinio Azo.concurrētibus alijs indicijs, ex quibus iustificari
possit veritas instri,verissima est,& a iudicibus amplectēda . q̄
n.singula non prosunt,collecta simul iuuant,ff.de excu. tut.
l.2.§.fi.& l.spadonē.§.qui iura multa,eo. tit. vltra cōiecturam
elicitā ex bona fama,& dignitate, & excellentia Magni.d.An
tonettę,veritas mādati iustificat̄ ex sigillo ipsius d.de Carūbo
quo sigillatum reperit̄ dictum instrm̄ . cui sigillo ēt apposito
in priuata scriptura standum est,c.peruenit,de fideiuss.c.post
cessionem,vbi gl.& Doc.de prob.si ergo solū sigillum opera
tur,ꝙ credendū sit dictæ scripturę,calūniosa erit exceptio, ꝙ
nō cōstat ꝙ rogatus de instr.sit tabellio;eo maximè , q̄a dato
ꝙ non esset tabellio mandatū per ipsum scriptū,sigillo dñi si
gillatū liquido probatur,d.c.post cessionē.accedat tertia ꝯie-
ctura,ꝙ ē subscriptū manu principalis, cui subscriptioni stan
dū est perinde ac si essent literæ ipsius dñi ; nā virtualiter tm̄
operat̄ subscriptio , q̄tum si totū esset scriptū manu subscri-
bētis.l.emptor,§.Lucius,vbi Bar.ff.de pa.latè ꝑ Alex.in l. si ita
stipulatus,la 2.§ Grisogonus,col.2.ff.de ver.ob.Sicut ergo li-
teris dñi,maximè sigillatis suo sigillo,probat̄ mandatū , sicut
ꝑ instrā publica,l.si ꝓcuratorē,ff.de ꝓcu.cle.1.ibi,instr̄is,vel li
teris,& ibi gl.de ꝓcura.ita fortius ꝓbabit̄ ꝑ instrm̄ subscriptū,
& sigillatū manu,& sigillo principalis.nec obstat, ꝙ non fue-
rit comprobatū,ꝙ ille sit notarius:quia similibus ꝑmissis ꝯie
cturis,& indicijs sufficiētibus ad ꝓbandū ipsum mandatū, de
quo q̄rit̄,dico,ꝙ frustratoria esset ꝓbatio,ꝙ ille esset notarius
& frustratoriæ probationes nō sunt faciēdę,c.2.de ꝓba.l.hæc
stipulatio,§.diuus,ff.vt leg.no. cau. & si subscriptio, & sigillū
5 probant † mandatum,multomagis si exhibeatur signū tabel
lionatus,& instrumentum in publica forma confectum , nō
abolitum,non vitiatum,nec in vlla sui parte suspectum,l.fin.
de edic.Diui Adria.tol.cum similibus.

RESPON. III.

LIcèt cōfessio procuratoris generalis in contentio
sa iurisdictione dño præiudicet, cū ex vi con-
tentiosæ iurisdictionis rñdere cogat̄,secus est in uolū
taria iurisdictione.Ideo ſm ea,q̄ proponuntur,cōfes-
sio procuratoris gñalis dño nō præiudicat.& licèt obesset,ni-
hilominus missio in posses.ex primo decreto nullo iure fieri
potuit,cū sp in iudicio personaliter contenderit se nullo iu-
re teneri exhibere,præsertim cum nouiter successerit proba
biliter,iureque potuit allegare se ignorare instrumēta, de q-
bus agit̄,& ipsius iurō pn̄s ꝯtrouersia terminabit̄, ac dirimet̄.

SVMMARIVM.

1 *Confeßiꝰ procuratoris generalis in iurisdictione voluntaria domino non præiudicat,secus in contentiosa.*
2 *Vbicunque respondens addit, vel detrahit interrogationi , additio dicitur diuersa dispositio.*
3 *Confessio procuratoris in vno iudicio,non præiudicat in alio.*
4 *Missio ex primo decreto procedit,quando conuentus contumaciter latitat.*
5 *In actione ad exibēdum,non fit mißio rei petitę,sed tantum pro interesse.*

Respon. Interpreta.

COnsideratis his, Quæ in themate orete
nus mihi recitata sunt,
prima facie visum fuit , ꝙ ꝯfessio ꝓcuratoris gñalis
habuerit ꝑiudicare dño,& ꝯsiter, ꝙ stāte ꝯfessione
ꝑdicta principalis teneat̄ edere dictū instrm̄,ēt ad intentionē
fisci fundādam,vt est casus in l.ne quisquam,ff.de edē. qđ aūt
ꝑiudicauerit non vngēdo,sed ad radicē eius descendēdo,pro
bat̄ ex distinctione Bar.in materia,ī l.certū,§.sed an ipsos, ff.đ
ꝯfess.quā formaliter sequit̄ Pan.in c.1 vt lite non ꝯtest.distin
guit.n.vtrū confessio ꝓcu.gñalis ꝑiudicet dño : aut ꝓcurator
1 gñalis voluntariè † cōfitet̄,& tunc nō ꝑiudicat;aut ꝑ viā ꝯtē-
tiosæ iurisdictionis,puta rñdendo positionibus, uel articulis,
& tūc q̄a inuitus tenet̄ rñdere,ꝑiudicat,maximè,q̄a ista inclu
dunt in mandato generali.& istam opinionē sequūtur cōiter
Doct.vbiq;,& Ale.cōsi.96,col.3 .in prin.vol.2. Cæp. consi. 21.
col.4.in fi.Cor.consi.19.in fin.vol.2.& 144.& 175.vol. 4. & in
istis terminis vr̄ esse præsens confessio,q̄a interrogatus à iudi
ce procurator confessus fuit.tenet̄.n.vi iurisdictionis cōten-
tiosæ interrogatus a iudice rñdere,ſm gl.in c.j.de iud. gl.Pan.
& alij in c.pe,de iuramen.calū.l.vbicunq;,ff.de interro. actio.
¶Contrariū(si vera sunt,quæ in facto præsupponunt̄)credo
verius.dr̄.n.ꝙ iudex interrogauit ꝓcuratorē, vtrū haberet in
strm̄ ꝓcuræ penes se,& iussit vt cū iurō rñderet . Ipse vero ꝓ
curator rñdit,ꝙ penes se nō hēbat,sed erat penes principalē
in vrbe.hoc sic ꝑsupposito,elicio,ꝙ inquātū cōfessus fuit , ꝙ
erat penes principalē,talis ꝯfessio dr̄ spontè,& voluntariè fa-
cta,ergo cōis distinctio,& theorica s̄.allegata probat , ꝙ talis
ꝯfessio nō dēt præiudicare,ꝙ aūt facta sit confessio volunta-
riè, quantū sit ꝙ instrumentum sit penes principalem , ꝓbo
2 ineuitabiliter.vbicunque respondens † addit , uel detrahit in
terrogationi,

terrogationi,additio dr̄ penitus diuersa dispō,l.i.§.si quis sim
pliciter,ff.de verb.oblig.vbi Moderni addūt infinita.inquan-
tum ergo procurator in responsione sua addidit, qđ instrm̄
erat penes principalē,dr̄ vltra interrogationem rñdisse.ergo
fuit rñsio uoluntaria,& ꝓñr non præiudicabit.facit;qa testis,
qui deponit extra articulos,nihil probat pro,nec cōtra: quia
de iis,quę sunt extra articulos,nō reperitur interrogatus,nec
iuratus,vt not.in l.si duos,§.idem Iulianus,ff.de iureiur.& ali-
bi sæpe.Secundo ex alio nō vr̄ præiudicare:quia cōfessio pro
3 curatoris† in vno iudicio,nō præiudicat in alio,scđm Spec.in
tit.de confes.§.nūc videndum.Fely.in d.c.i.in prin.col.pen. vt
lite nō cōcest.sed,vt intelligo,cōfessio fuit facta in iudicio rei
vēdicationis,& nūc deducitur in iuditio editiōis diuerso a iu
dicio reali;ē.n.actio ad exhibendū penitus diuersalis,ab actio
ne rei vendicationis,ut de se patet ex una.n.ē psonalis,l.3.§. ē
aūt personalis hæc actio,ff. ad exhiben.altera realis:ergo &c.
Circa scđm,posito ꝙ ꝑiudicaret, dico non esse fiendam mis-
sionē in possessionē rei petitæ ex pluribus. Primo, missio ex
4 primo decreto fit,qñ ꝯuentus† cōtumaciter abest,l.si finita,
§.Iulianus,ff.de dam.infe.c.qm̄ frequēter,§.fi.ut lit.nō cōtest.
cū simi.& in casu nostro hæres principalis nō latitat,imo ꝯ-
tēdit in iudicio se nō teneri: ergo nō fit missio, sed formāda
erit sñia, an teneat.& quidē necessario in eius fauorē, stanti
bus prællegatis.& ēt quia hæres qui nouiter successit pote-
rit probabiliter allegare nō inuenisse instrm̄ in hęreditate: at
tēto,ꝙ principalis,apud quē(vt dicitur)erat,decessit in parti-
bus remotis ab vrbe:vnde stabit iuro suo, donec probetur ꝯ
riū,ut per Ias.in l.fi.§.licentia,C.de iure delib.Et maximè si di
cat,non inuenisse nisi talia, & talia,& nō vltra,iuxta glo. vul-
garē in l.cū de lege,ff.de probat.& eo maximè,qa perditio in
strumentorum,subsistente præcipuè legitima coiectura(vt
in casu occurrēti)probatur iuramēto,l.fi.C.de fide instru.Po
stremo in omnē euentū dico,ꝙ iudex ēt si cōtumaciter abes
set reus ꝯuentus ad exhibendū,quod tñ nō est fienda missio
in possessionē rei petitæ,sed solū missio in possessionē ꝓ quā
titate interesse, ſm Spec.in tit.de primo & secundo decreto,
§.restat.vers.qđ si agat ad exhibendū.& qa actio est psonalis,
& interesse non est liquidū,nō video pro quanta summa de-
beret fieri missio,& posito,ꝙ interesse esset liquidū,tñ missio
prius esset facienda in rebus mobilibus, &c.d.c.qm̄ frequen-
ter,§.fi.cū simi.vt declarat Spe.in d.§.restat.ver.i.Et istud vlti-
mum volui dixisse non pro exigentia rei, sed vt tollatur om-
nis ambiguitas de cordibus volentium malignari.

¶ Quod metus causa.

RESPONSVM I.

SVmme aduertendum est in re suspitioni subiecta, an testis diues, pauperve fuerit, & an parte non citata deponat: nam huiusmodi testis in causa matrimoniali nullam fidem facit. Et ideo quæstio metus gesti in matrimonio de quo contendit, per productos testes probata nō fuit,cum matrimonium plenam & indubitatam exigat fidem,metusq; ēt purgatus dicitur, tam per contractum matrimonij spontè celebrati, quàm per dotem parētum sub sequutam,ac petitam,secundum ea,quę proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Testis pauper,& uerisimilia nō deponēs,non dicitur omni excepione maior*
2 *Testis simpliciter de auditu deponens,non ēt de uisu,nullam fidē præstat.*
3 *Testis parte non citata deponens, nihil probat.*
3 *Ad probationem metus,legitima probatio requiritur.*
5 *Metus purgatus dicitur,si matrimonium sponte celebrettur, & dos a parentibus constituatur.*
6 *Qui uult consequens, censetur velle omne necessarium antecedens.*

Respon. Interpreta.

PLacet consultatio dom.Alciati, compatris mei honorandissimi,eleganter, copiosè,& iuridicè, ac obsolutè facta. In primis placet conclusio, quod non
sit probatus metus per testes in causa examinatos ꝑ fun
damenta,& rationes suas. Et quia primus testis, qui deponit
1 se audiuisse altercationem,vltra quod non deponit† verisimi
lia,& sic nō potest dici omni exceptione maior, vt per Barb.
consi.47.col.pen.in i.lib.est etiam pauper,& sic isto respectu
non potuit dici omni exceptione maior,secundū Spec.in ti.
de teste,§.i.in finalibus verbis.est enim summè animaduertē
dū in re subiecta suspitioni,an testis sit paup vel diues, l. 3. ff.
de testi.Accedat ēt,ꝙ est vilis;quo casu qñ paupertas, & vili-
tas concurrūt,nūquā testis dr̄ idoneus, vt pulchrè per Barb.
consi.32.scribit præclarè,col.8.in prin.& ī causa matrimonia
li,ēt ad probandū matrimoniū,firmat idē Barb cōsi.54.col.i.
vol.1.Insuper ex dicta depositiōe sua constat, ꝙ sic affectio-
nē ad cām habuit, qa reddit rōnē suspectā; videlicet ꝙ perso-
ne,quas altercātes audiuit,nō pñt esse aliæ,q̄ nominatę ꝑ eū,
cū voces per sępe fallaces sint,& vnus possit imitari vocē alte
rius,vt per Imo.& Mod.in c. præterea,de testi, qui.n.assignat
rōnē nō credibilē,nec ꝯsonātē,suspectus est,ſm Bal,ī l.actor,
col.3.C.de prob. & suspectus testis ꝯ matrimonium nullo pa-
cto est idoneus,ſm Spec.tit.qui matri.accu.poss.in prin.versi.
testis omnis in hac causa repellit,&c. ¶ Secūdus testis nō ꝓ
bat,quia non cognouit personas altercantes ad vocem prout
2 necesse est in teste deponente de auditu † simpliciter, & non
ēt de visu, scđm oēs scrib.in l.si nō speciali, C.de test.& in d.c.
præterea,maximè per Imo.Nec ob. ꝙ dictū vnius supplendū
sit ex dicto alterius,quia non procedit;qñ dictū vnius est im-
perfectū,& nō cōcludēs,scđm Bal.ī l.cū antiquitas,C.de test.
prout in casu nostro,in quo dictū testis nec de auditu ꝑprio
pariete intermedio nō cōcludit,neq; perfectū dr̄,nisi audiēs
cognouerit loquētes ad voces.Non ob. depositio Iacobinæ,
3 quia vltra ꝙ nō probat(qa parte † nō citata,vt ornatè dedu-
xit Do.Consultor)est ēt aduertēdū,an hæc mulier sit nobilis,
sicut sunt istæ ꝑsonę,inter quas dr̄ ꝯctū matrimoniū,aliàs nō
erit idonea,vt per Barb.in d.cōsi.54.col.9.ita limitans text.in
c.super eo,de test. ¶ Dubitabilis tñ visa fuit illa ꝯclusio,ꝙ fue
rit purgatus metus,si quis intercessit; quia ad probandū pur-
gationē metus,licèt ex post notificauerit, tñ ad metū gestū
4 requirit† legitima probatio,c.j.quod met.ca.ibi,legitimè pro
batū fuerit:vbi aūt requirit legitima probatio, oportet ꝙ fiat
fides indubitata,c.sup eo,de paro.per quē Fely. in rub. de ꝓb.
col.3.tenet,ꝙ plus est legitimè probare,q̄ fidē indubitatā face
re.In casu nostro nō vr̄ facta fides indubitata,qa licèt testes ꝯ-
cludant,ꝙ ostiū erat apertū,& poterat abire;non tñ conclu-
dūt,ꝙ securè abire poterat; nā dr̄ durare metus donec is, qui
metū intulit instat,vt alius ab eius oculis effugere nō pōt.Ita
Barb.in d.cōs.54.in fi.& probatur in l.naturaliter,in prin.iun-
ctis ijs,quæ ibi dicit Bart.ff.de acq.rer. do.& per ea,quæ scribit
Fel.in c.ego.n.de iureiur.Item licèt per petitionē videatur pur-
gatus metus,tñ talis purgatio non vr̄ sufficiens ad conualidā-
dum mr̄imonium a principio nullū,prout est matrimonium
metu celebratū,c.cū locū.de spon. quia vbi actus dependet a
consensu duorū, nō tenet a principio solo consensu alterius
celebratus,nec ꝯsensu alterius subsequēti vr̄ posse conualida-
ri,l.j.§.qui præsens,ff.de ver.obli.per q̄ in matrimonio ita sen-
sit Arch.in c. sufficiat 27.q.2. non.n.p̄t dici adesse consensum
altero tm̄ approbante matrimoniū, qa consensus dr̄ simulta
neus sensus,scđm gl.in l.consensu,ff.de ac.& obl.Nec obstare
vñr consilia,& rōnes allegatę per do.meū Alciatū, qa loquū-
tur,qñ actus,ex qbus purgat metus, fieret simul inter ipsos ꝯ-
iuges;tūc benè ex illis purgatur metus,qa resultat cōis ꝯsens⁹,
prout ēt in cā matrimoniali,& in istis terminis loquitur gl.in
c.literas,de desp.imp.& tex.& ibi gl.in c.vnico, eod. tit.in 6.in
ver.seu alias.uerbo,aut facto.Sed ijs,& sim. non ob.verissimū
puto,qđ ꝑ eū iuridicè cōclusum fuit, ꝙ purgatus fuerit met⁹
5 ꝑ ꝯctū † matrimonij spontè celebratū,& parentū dotē subse
cutā,c.de muliere de spon.Nec ob.qđ dixit Barb.ī d.ꝯsi.54.ad
fi.qa q pōt fugere;non p̄t metū allegare,vt dñt glo.& oēs in
c.ad id,de spon.& signanter declarat Abb.in c.j. in gl.si. quod
met.cau. cū ergo testes mulieris cōcludūt,ꝙ poterat fugere,
sequit ꝙ metus nō intercessit in ipso ꝯctu,& sic si nō interces
sisset,purgatus remāsit.Id aūt qđ dixit Barb.ꝓcedit,qñ cū ar-
mis astarēt aliqui parati ad vulnerādū, si fugere uoluisset; &
oportet ꝙ fuerint taliter parati,ꝙ infra 12.passus possent ca-
pere volentē fugere,ut declarat Paris.in tract. syndi. in §. ca-
ptura.ver.an si iudex processerit.meritò Abb.in d.c.ad id,cō-
siderat opportunitatē recedēdi. qs autē in casu isto negabit
opportunitatē,aperto ostio,nullis ibidē armatis astātibus, &
pñtibus quamplurimis honestis personis,qui verisimiliter eū
a violentia defendissent:certè nemo, & dixit Saly. in l. & si ꝯ.
C.de nup.ꝙ si puella ꝯhat cum officiali ꝑ nutum, seu impres-
sionē;functo officio si simul ꝯtinuò non cohabitauerūt,req
rit nouus consensus ex parte vtriusq;. purgat⁹ ēt fuisset ꝑ pe-
6 titionē dotis, † qa actio ad dotem marito non ꝯpetit, nisi ꝑ-
cesserit matrimoniū validum.l.stipulationē,ff.de iure do.Nec
ob.ꝙ requiratur nouus & contēporaneus ꝯsensus vtriusque,
q non significatur ꝑ petitionē dotis,nisi ex parte petētis: qa
falsum est,ꝙ requirat contēporaneus.Imo ex interuallo un⁹
p̄t ꝯsentire post alterum ī cā matrimoniali carnali, ꝯcludunt
Host.Io.An.Car.& alij *cōiter* in c.dilect⁹.& in c.ex literis,el 2.de
spon.& in spirituali firmat Pa.ī c.cum inter canonicos,de ele.
reprobās gl.ī d.l.ex ꝯsensu.cum ergo mulier a principio spon-
te ꝯsenserit,& ex post uir ꝑ petitionē dotis ratificauerūt,mr̄i-
moniū ualebit,vt dr̄ ī d.c.de mul.nec credo,ꝙ requiratur no-
uus ꝯsensus,qa qui semel consensit,ꝓsumit ꝑmanere in eadē
uoluntate,l.3.& l.eum,qui.ff.de prob.& qa regula,d.c.de mu-
liere;non reqrit nouū consensum,nisi ex parte metū passi,&
posit.

posito, ꝙ requireret nouus, satis de nouo consensu mulieris apparet, ex quo agitꝰ maritū, vt pstet obsequia maritalia, &c. Præterea inficiari non pōt, ꝙ petendo dotē non fateat̄ matrimoniū fuisse validū, d.l. stipulationē, & l. in rebus. §. si. eo. ti. & ꝯñr ex vi confessionis propriæ dico probatū fuisse, ꝙ in ꝯtu matrimonij nullus interfuit metus, aliàs non foret validū, d. c. cū locū. ꝓfessio āt ēt implicata est optima ꝓbō. l. cū pcū. C. de lib. cau. l. gñalr. C. de nō nu. pec. c. p tuas. de ꝓba. hinc dicimꝰ ꝙ per instrm dotis inter partes vr̄ ꝯfiteri matrimoniū, §. illud, in Aut. vt frat. filij. coll. 9. p quē ita dicit Inn. in c. illud, de psū. Bal. in auth. si quis in aliquo, C. de edē. & in cōsi. 145. in 2 par.

De arbitris, & arbitra.

RESPONSVM I.

CVm non solum de iure do. Thomas Nauta a do. Salis Ianuæ impetrare licentiā transuehēdi sal, sed ēt ex pacto id agere teneretur. Iō culpa sua, & non vectorum, ad damnum illatum, nec non ad interesse omne teneri dubium non est. Nam periculum nauis damno nautæ cedit, nisi id vectorum culpa cōtingit: nec vectorum trāsfretatio a loco Arearum, ad locum vadi dictis vectorib. nocet, eo quia negligentia non est improbanda, qui bus diligentia nihil fuisset profutura. Iudices, Arbitri, & maximè arbitratores, officio functi non dr̄, si actum sententiādi pro absoluto non habuerint, ideo iure taxationem galeoni, & expensarum, in crastinum differre potuerunt, quia solēnitates iuris ciuilis sequi nullo iure tenentur: quare laudū cauillari non pt̄, ideo hmōi laudo ꝯtrauenientes ad pęnas conuentas teneri dubiū non est, licēt ab eo appellari possit, si immodicè laudatū sit, cui appellationi renūciatū intelligit, si in termino ad cōparendū assignato non compareat appellans.

SVMMARIVM.

1 *Periculum nauis cedit damno nautæ, nisi culpa vectorum nauis perierit: et maximè si id pacto cautum sit.*

2 *Negligentia non est improbanda, ex quo diligentia non est profutura.*

3 *Iudex arbiter, & arbitrator, officio functi non dicuntur, nisi habuerint actum sententiandi pro absoluto.*

4 *Ex forma compromissi deprehenditur, an quis arbiter, an arbitrator constitutus fuerit.*

5 *Arbitratores non tenentur sequi solemnitates iuris ciuilis, sed debent secūdum æquitatem & veritatem iudicare, secus in arbitris.*

6 *Arbitramētū magis cōtractui, quàm iudicio applicatur, seu accōmodatur.*

7 *Promissio pęnæ in compromisso apposita, intelligitur apposita sub conditione, si arbitrator immodicè non læserit.*

8 *Contrauenienс compromisso ēt nullo, ex pacto tamen corroborato, pęna cōpromissi tenetur, quia p pactū exceptio nullitatis opponēda impeditur.*

9 *A sententia arbitratoris, si modicam contineat læsionem, appellare non licet, aliàs secus.*

10 *Clem. quamuis, de appella. nō vendicat sibi locum in laudo, quia de iure cautum non reperitur, quod sint ab arbitratore petendi apostoli.*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. Interpreta.

VIso consilio Dñi mei Dñi Bordini, & cōsiderato tenore facti prout in ipso consilio recitatur, qa aliter pcessum nō vidi, sequēdo dubia p eū proposita. Primò discutiā, an laudū fuerit iustū, vel iniquū. Scdō, an sit ualidū, & ritè ꝓlatū aut nullū & inualidū: Tertiò, an Thomas petendo reductionē ad arbitriū boni viri efficaciter inciderit in pęnā compromissi: Quartò, an a sn̄ia reductionis potuerit appellari? Quintò, an appellās, & nō cōparens in termino pfixo, intelligatur appellationi renunciasse: Circa primū breuitati studendo (vt Iuriscōsultū decet) clarū est periculū nauis cedere dāno nautæ, nisi culpa vectorū nauis perierit, l. j. ff. de exerci. act. Videndum ergo est, an culpa d. Thomæ, q nō obtinuit licentiā trāsuehēdi sal a dn̄is officiali. salis Ian. nauis hæc inciderit in commissum. Et nō insistēdo in verbis, mihi vr̄ ꝙ fuerit in culpa, qa d. Thomas a dn̄is salis Ianuæ nō solum de iure tenebatur impetrare licentiā trāsuehendi sal, l. fi. C. de vect. & cōmis. sed ēt

1 ex pacto. † quare cum pp non habitā licentiā nauis cōbusta fuerit, bene sequitur, ꝙ culpa ipsius dānum cāsatum fuerit, & ppea tenetur ad totalē interesse, l. colonus, §. nauē, vbi hr̄ casus noster, ff. locat. facit consilium Raph. Cu. 21. incip. Mattheus dedit. nec obstat, si dicatur, ꝙ patronus nauis, qn̄ applicuit ad locum uadi, in quo loco pmiserat d. Thomas tradere licentiam ipsi p̄rono, fuit in culpa ultra trāsmeare, post q̄ sibi nō expediebatur licētia iuxta cōuēta, iō sibi iputet, reg. dānū, qd̄ qs. de re. iur. in 6. Nā si dn̄s nauis sciēter recipiat merces illicitas, cū possit nō accipere, suo periculo cōfiscatur nauis. l. cote ferro, §. dn̄s. ff. de pu. & gnālr locator, q potuit resistere aduersus periculū, nō hēt actionē aduersus ꝯductorē, l. si quis domū, §. pe. ff. loc. cū solitis ꝯcord. qa rn̄det, ꝙ stāte statuto, de quo fit mētio in allegato ꝯs. iā nauis trāsfretādo a loco Arearū ad locū vadi erat ꝯfiscata, iō q̄q̄ voluisset trāsfretare vltra locū uadi, nihilominus nō euasisset pęnā, iō falsum est ꝙ po-

2 tuerit resistere aduersus piculū: vñ negligētia † ñ ē imꝓbāda ex quo diligētia nihil fuisset ꝓfutura. l. si vehenda, §. si ea, ff. ad leg. Rho. de iac. Circa fm, visū fuit prima ꝯsiderōne sn̄iam arbitrorū fore nullā, qa incerta: nō. n. ꝯtinet aliq̄ sūmā, ergo nulla, l. qd̄ tn̄. §. Pōpo. ff. de arb. l. pe. & quasi p totū, C. de sen. q̄ si. cer. quā Nec obst. ꝙ die sequēti fuerit addita certa summa, qa iā arbitri erāt functi officio suo, & suā sn̄iam incertā, & nullā die sequēti ñ potuerūt addēdo, & supplēdo certificare, l. Paula j. ff. de re iu. q̄ lex hēt ēt locū in arbitris, fm gl. Bar. & scrib. in l. qa arbiter, ff. de arb. Imo. Alex. & Mod. in d. l. Pau. p tex. in l. dicere. §. fi. ff. e. quem tex. Imo. in c. Quintauallis. in 18. dr̄ia, & ibi Pan. in 15. dr̄ia de iureiu. extēdere vr̄ ad arbitratorē, & ita consuluit Raph. Cu. ꝯsi. 160. incip. Ser Petrus. ēt si sit data ptās semel, & pluries arbitrādi, qa intelligit in capitulis, sup qb. non fuit arbitratū, fm Bar. & Bal. in l. qd̄ tn̄, in prin. ff. de arb. Im. in d. c. Quintauallis, in 2. char. Ra. Ful. cons. 144. Syndici cōis. cau. octa. Præmissis, nō obstan. fm ea, q̄ proponunt, ꝯriū credo de iure verius infrascriptis considerationib. Primò cōsidero, ꝙ dicta iura, videlicet tex. in d. l. Pau. & in d. l. dicere, loquunt, qn iudex, vel arbiter habuit actū sn̄andi pro absoluto, nā tūc dr̄

3 functus † officio suo, & ita illa iura intellexit Ang. cons. 42. incip. porrecta, col. fi. & hoc satis patet rectè sentiēti. In casu āt isto, arbitratores non habuerunt actū pro absoluto, ex quo distulerunt taxationē pcij dicti Galeoni & expensarū in crastinū. pūctus ergo reducitur ad hoc, an dicti arbitratores potuerint reseruare sibi taxationē pcij Galeoni, mercedis, & expensarū in die sequenti. de expensis & accessorijs non est dubiū. l. terminato, vbi Bar. & alii, C. de fru. & lit. expen. Pau. Alex. & alij cōiter, in d. l. Pau. Rot. de re iud. decisi. 21. in anti. Abb. in c. j. de sequest. poss. & fruc. de principali, ꝙ possint sibi reseruare taxationē, vr̄ fortè dubitādū, qa facilius cōceditur iudici, & arbitro, supplere omissa circa accessoria. q̄ circa principale, p d. l. Pau. & p ea, q̄ ꝯsuluit Alex. cōsi. 90. ferè oīs. vol. 1 diffinitiua n. vnico cōtextu proferenda est, l. 2. C. de sen. ex breui. reci. c. fi. de re iud. si ergo diuertit ad extraneos actus (nisi reiteret) non valebit. facit tex. in l. 1. §. qui psens, ff. de ver. obli. sed ijs ēt nō obstā. arbitror, hos arbitratores potuisse reseruare taxationē in crastinū ex infrascriptis considerationib. Cōsidero.

4 .n ꝙ. ex forma † ꝯpromissi pdicti duo, q tulerunt laudū, erant electi arbitri & arbitratores. Scdō ꝯsidero, ꝙ ad cognoscēdū vtrū electi iudicauerit tanq̄ arbitri, an tanq̄ arb. cognoscit ex mō pcedēdi secūdū Bar. in l. j. ff. de iud. cū solitis, & infinitis auctoritatibus, quas cōsultò omitto. in occurrēti casu satis liq̄t, ꝙ pcesserūt, & iudicarūt, ut arbitratores, secūdū Bal. & Ang. in l. si seruus pluriū, §. fi. de leg. j. Im. in l. nemo pt̄, e. tit. fortius si pcessissent a pricipio vt arbitri. tn̄ sustinebit sn̄ia, si ex serie sn̄æ appareat, ꝙ pnunciauerūt ut arbitratores, secundū Bal. in l. 2. ff. de testa. mili. Fely. in c. cū ordinē, col 2. de resc. in c. præsentata, col. fi. de test. Tertiò considero, ꝙ proferre sn̄iam unico contextu, & eodē die, uel eadē hora, est solēnitas iuris ciuilis, d. l. Pau. & d. l. 2. no. Bar. in l. prolatā, C. de sen. & inter. om. iu. de iure. n. naturali considerat sola veritas, & nō ritus iudiciorū. secundū Bal. in l. rescripta, C. de pcē. imp. off. inferens, ꝙ sn̄ia principis, q est su ius positiuū, ualeat omissis istis solēnitatib. Idē voluit Bal. in l. vnica, C. ut quæ desunt aduo. & est vulgata ꝯclō, q̄ cōprobat Cur. senior cōs 65. ex pmissa narratione. ex istis mō ꝯsiderationibus infert decisio huius dubitationis, ꝙ valuit laudū istorū dn̄orū, q pnunciauerunt, vt arbitratores,

5 qui arbitr. nō tenentur † seq̄ solēnitates iur. ciu. sed pn̄t quō velint, sequēdo æquitatē & veritatē iudicare, & hæc est substantialis dr̄ia inter arbitrū & arbitratorē, qa arbiter tenetur seruare ordinē iuris. l. 1. & l. si de meis, §. recepisse, ff. de arb. arbitrator verò non; qa electus vr̄ tanq̄ cōpositor, & mediator inter partes. vñ sicut partes pcedunt extraiudicialiter ad concordiā interpellatis horis quō volunt, ita arbitrator. ista sunt verba Inn. in d. c. Quintauallis, & ibi Pan. in 2. dr̄ia. Bar. in l. societatē, §. arbitrorū, ff. pro soc. in l. si. de var. & extraor. cog. vbi dicit, ꝙ arbitrator est qdā pxeneta electus ad ꝯponendas par

6 tes, accedit. n. † arbitramentum magis ꝯtui, q̄ iudicio, vt ibi latè per scrib. Ale. ꝯs. 119. vol. 2. & alibi sępe. & tantomagis, cū ex forma ꝯpromissi sit ipsis data ptās pronunciandi, quō ipsis videbitur, & placuerit: q̄ verba important, ꝙ sint liberi a regulis, & solēnitatibus iuris ciuilis, secundum Bar. extrauag. ad repr. in verbo, uidebit, cū cōcor. all. p Fel. in c. 1. de const. & in varijs locis. Itē dictū est; ꝙ possint procedere de facto, quę verba, de facto, important tm̄ ac si esset dictū, ꝙ debeant iudicare sine vlla forma iuris, sed prout facti ratio suadebit. Lu. Ro. in rub.

in rub.de arb.q.17.Bar.in extrauag.ad repri.in d.verbo,videbi
tur.verſ.quid ſi dicat̃ in ſtatuto,&c.Cor.conſi.113.viſa petitio
ne,li.3.vbi vult,ꝙ arbitrator nō teneat̃ iudicare,vt iudex, nec
vt arbiter,ſed ſm fantaſiā ſui capitis benè facit, qđ conſuluit
Socy.conſi.124.præſens conſultatio.col.2.vol.j.Iaſ.in §.bonę-
fidei,col.5.& ſeq.Inſt.de actio.poſſem ēt inſtare, qđ ſm iuris
rigorē iſta ſn̄a, ēt ſi eſſet lata ab ipſis tanq̃ arbitris,valuerit:
ſed quia ſtantibus prædictis,ſatisfit petentibus conſiliū, non
aliter ſuperuacuè implebo folia.Circa tertiū ſtantibus prædi
ctis,per quæ apparet laudū fore iuſtū & validū;concludendū
reſtat,ꝙ dictus Thomas petendo reductionē ꝯ cōuenta iurō
vallata,inciderit in pęnam compromiſſi,vt eſt tex.in c.dilecti,
de arb.& l.ſi quis maior,C.de tranſac.quinimò ſi foret nullū,
adhuc ꝯueniendo incidiſſe in pęnam,quia licèt ſm cōem opin.
7 promiſſio † pęnæ intelligat̃ facta ſub cōditione, ſi arbitrator
immodice non lęſerit,d.c.Quintauallis,vbi Abb.& alij, & l.ſi
libertus,la 3.ff.de oper.liber.tñ non intelligitur facta ſub con
8 ditione,ſi laudū validū erit;quia licèt ſit nullū,† validatur ex
pacto eo ꝙ per tale pactum impeditur pars nullitatē allega-
re,ſecundū Bar.in l.vbi pactū,col.pen.C.de tranſac.Ang.cōſ.
187.inci.A.& B.ꝯxerunt.Alex.ꝯſi.32.optimè conſiderato.col.
2.vol.2.Circa quartū,variæ ſunt opiniones;& ꝙ nō poſſit ap
pellari a ſn̄ia reductionis,tenuerunt quamplurimi, prout in
dictis conſi.recitatur,& ſequitur Oria.in tracta.de arbit.q.22.
vbi alias auctoritates alleg.ſequitur Panor. conſi.38. caſus in
effectu,in vltimo dubio,allegant idem tenere Inn,Raph.Ful.
conſi.113.arbitrator.Cardi.conſi.139. factum tale eſt.in vlti-
mo dub.& conſi.ſeq.in 4.dubio,& fortè ſi computentur au-
ctoritates,iſta eſt cōis ſn̄a.ſed ego non audeo prædictam opi-
nionem ſequi quia Do.Alex.conſi.115.viſo themate in 3.lib.
dicit,ꝯriam opi.eſſe veriorē,æquiorē,& a maiori parte ſcribē
tiū comprobatam,quam ēt ſequitur Pau.de Ca.conſi.22. cir
ca primū,in 3.dubio,ſecundū antiquā impreſſionē.Placet tñ
9 mihi,vt in iſto pūcto diſtinguamus;aut iudex grauat† in mo
dico,& procedat opinio Bar.in d.l.j.in fi.ff.de leg.2. ꝙ non li-
ceat appellare:aut enormiter grauat,& tunc liceat ita diſtin-
guit Bal.in l.vnica,C.de ijs,quæ pę.no,quē ſequitur Lud. Ro,
conſi.261.ſuper eo.videatur ergo, quibus ex cauſis fuerit ap-
pellatum.Circa vltimū dubiū,caſus eſt clarus in cle.quamuis,
de appel.ꝙ ſi appellans nō ꝯpareat in termino præfixo ad re-
cipiendos apoſtolos,quod intelligitur appellationi renūciaſ-
ſe.hinc Cępolla in ſuis caut.& Maria.in arti.7.de cita.inſtruūt
iudices illaqueare appellātes:eſt verum,ꝙ fortè dubitari poſ-
ſet,an diſpoſitio d.clem.quamuis,procedat in appellatione in
terpoſita a ſn̄ia reductionis,eo ꝙ iudex reductionis eſt ſubro
gatus loco arbitratoris,ergo eius ſn̄ia habebit eandem natu-
rā,quā habet laudum arbitratoris,l.ſi eū.§.qui iniuriarum, ff.
ſi quis cautio.quod firmat Saly.in l.ſi ſocietatē.§.arbitrorū,q.
15.ff.pro ſoc.Socy.conſi.121.in cauſa.col.fi.lib.3. verū in lau-
10 do non habet locum diſpoſitio† d.cle.quamuis,quia non re
peritur,ꝙ ſint ab arbitratore petendi apoſtoli,ſecūdum Car.
Flor.in d.conſi.139.col.pen. ergo non etiam locum habebit
11 † in appellatione a ſententia reductionis, & iſta opi.fortè eſt
verior quia diſpoſitio dictæ cle.ꝙ cenſeatur renunciatum ap
pellationi,videtur odioſa,ergo ſtrictè interpretāda.reg. odia,
de reg.iur.intelligamus ergo eam ſententiā latam a iudice ut
iudice,non a iudice vt arbitratore.cōtrarium tñ ſuſtineri po-
teſt per ea,quę ſcribit Alex.conſi.106.viſo themate,colum.3,
uerſi.non obſt.lib.3.

RESPONSVM II.

ARbitrator lato primo laudo,non iterum ar bitrari poſſe manifeſti iuris eſt, niſi a partibus poteſtas ſemel,uel pluries arbitrādi, corrigendi,interpretandi, vel mutandi eidem impartita fuerit.Et maximè ſi laudum primum a partibus emologatum fuerit. Quare Pontius Colletæ ſororius laudata recuſans,in compromiſſi pęnam incidiſſe videtur.Sed ſecundū ea, quæ proponuntur,non teneri verius exiſtimo,cum ſibi licuerit nomine vxoris ſuæ contra Colletā excipere, quæ contra formam laudi emologati omnia petebat. nullo igitur iure Pontius laudo non paruiſſe dici poteſt,ſi exceptionem retentionis,ſeu iura pignoris, & hypothecæ propoſuerit: nam hæc in omni adiudicatione ſemper tacitè ſubeſſe receptum eſt,nulloque etiam compromiſſi capite contra eundem Pontium fiſcus ad pęnam agere potuit.

SVMMARIVM.

1 *Compromittentes concedere poſſunt arbitris,ſeu arbitratoribus,ptātem ſemel,& pluries arbitrandi,&c.& quomodo intelligatur,vide num.5.*
2 *Emologatio laudi,operatur vim pacti & translationis.*
3 *Qui obligatus eſt à far bono,intelligitur ad ſoluendum pretium,vel rem tradendam obligatus.*
4 *Exceptiones ex laudo prouenientes excuſant à pęna.*
6 *Contraueniens laudo nullo,nullam pęnam meretur.*
7 *Sētētia adiudicationis sēper intelligitur ſaluo iure pignoris & hypoteca.*
8 *Condemnatus ad omnia onera,& ad onus releuandi fideiuſſorem,de acceſſoriis etiam tenetur.*
9 *Prohibitus opponere contra ſententiam,poteſt nihilominus opponere exceptiones ex ea prouenientes.*
10 *Dilatio aſſignata ad ſoluendum,non aufert ius pignoris.*
11 *Pendente compromiſſo, ſeu compromiſſi declaratione, actio nulla efficax competit.*
12 *Non dicitur ſpontè ſoluere, qui per iniuriam iudicis ſoluere compellitur.*
13 *Purgatio morę de ęquitate canonica ſemper admittitur.*

Reſpon.interpreta.

VIdetur ꝙ Pontius de Buſo inciderit in pœnā
cōpromiſſi,quia recuſauit tradere ca-
pias adiudicatas do. Colletæ per laudū vltimo loco
probatum.nec dicatur, ꝙ arbitrator nō potuit lato
primo laudo amplius arbitrari,l.non diſtinguemus,§.fi. ff. de
arbi.qn poſſet procedere,niſi eſſet data poteſtas ſemel & plu
ries arbitrādi,vt dicitur in l.quid tñ,ff.eo.ti.in caſu autem iſto
data eſt poteſtas interpretādi,mutādi,corrigēdi,ſemel & plu
1 ries,quā poteſtatē†corrigendi partes dare potuerūt,vt exp̄ſ-
sè firmat Bart.in d.l,quid tñ.Scđo vr̄,ꝙ ſit commiſſa pœna ex
alio quia Pontius recuſauit tradere vaſa argētea adiudicata
prædictæ d.Colletæ.nec dicatur ꝙ ipſe Pontius nō eſt ꝯdēna-
tus ad tradendū,quia emologando laudū tacitè vr̄ promiſiſſe
2 dicta vaſa tradere.Emologatio†enim laudi operatur vim pa-
cti & trāſactionis,authē.ſi vero cōtigerit,C.de iud.gl.in l.2. C.
cōmun.vtriuſq; iud.Quod hoc ſit verū,patet, qa viribus p̄to
ris cōpulſus tradidit vaſa p̄dicta, per quorū traditionē tacitè
fateri vr̄ ſe cōmiſiſſe,& ꝯñr in pęnā incidiſſe,arg.l.ad ſolōnē,
C.de re iu.Imo ex verbis laudi cōdēnatus apparet ipſe Pōti⁹,
dū dr̄, ꝙ ipſe ſit obligatus à far bon la vaſella d'argento. qui
3 ē,n.obligatus a far bono,†intelligit̃ obligatus ad ſoluēdū pre
tiū,vel ad rē tradēdā,ſm Soc.ꝯſ.65.ꝯcluſio ſ.firmat.col.i.lib.4.
Præmiſſis nō obſt.ſm ea,quę proponūtur, ſētio ꝯriū eſſe ve-
rius,quia nō cōſtat Pōtiū in aliquo ꝯtraueniſſe, & minus lau
do lato in executione dicti cōpromiſſi.Primo ñ ꝯuenit dene
gando tradere dictas capſas d.Colletæ petenti eas, tanquam
inſolidū eidē adiudicatas,qa in primo laudo eſt exp̄ſè cōclu
ſum,ꝙ oēs res non ſpecificatæ in ipſo laudo ſint, & eſſe de-
4 beāt cōes inter ipſas cohæredes. licuit ergo p̄dicto Pōtio†ex
cipere noīe ſuę uxoris cohr̄dis ꝯ d. Colletā petentē ꝯtra for-
mā laudi totū,l.ſi quis cū totū,ff.dę excep.rei iud.l.qui ſolidū,
ff.de leg.2.Nō obſt.ꝙ in ſcđo laudo declarauerit dictas capſas
ſpectare p̄dictę d.Colletæ,& ſic correxit primū,qa nō potuit.
ad ꝙ probādū p̄ſuppono, ꝙ partes ante latū ultimū laudum,
emologauerūt primū, & ſic oēs ꝯſenſerāt, ꝙ dictæ capſæ eſ-
ſent cōes,& ſic quo ad dictas capſas oīs lis, & qō erat ſopita,
& ꝯñr ceſſabat ſubiectū cōpromiſſi,merito ſuper illis nō po-
tuit poſtea ꝯriū iudicare.ita clarè decidit Pet.de Ange.conſi.
221.diſcutiēdū ē primo.Nec obſt.ꝙ fuerit data poteſtas cor-
5 rigēdi,qa debet†intelligi talis poteſtas durāte lite,& antequā
cōpromiſſum fuerit emologatū: aliàs ſm Anch.ſequeret̃ ab
ſurdū,ꝙ arbitrator elect⁹ ad ſedādas lites, poſſet pro arbitrio
eas reſuſcitare in dies mutādo ſn̄iam, qđ eſſet calūniā ſup iā
deciſis imponere,l pe.C de decur.lib.x. cū ergo ñ inueniatur
in aliqua parte laudi emologati,ꝙ iſtæ capſę fuerint ad iudica
tæ d.do.Collatæ,reſtat ꝙ ñ dicatur Pōtius ꝯueniſſe laudo la-
to per arbitratorē,nec ꝯpromiſſo:& ſi ꝯueniſſet ultimo,ñ tñ
6 incidiſſet ī pęnā, qa ꝯueniēs† laudo nullo,nō incurrit aliquā
pęnā,l.arbiter ex cōpromiſſo,ff.de arb.Barb.in l.3.§.ſi ſeruus.
ff de pecu.gl.& Pan.in c.ſignificantib.de off.dele Soci.conſi.
121.in cauſa reclamationis,lib.3. & Alex.ꝯſi.32.& 119.lib. 2.
Scđo,& ſi laudū ultimū teneret, tñ nullo mō pōt dici, ꝙ Pō-
tius incideret in pœnā, quia arbitror adiudicauit dictas cap-
ſas,& dictas vaſa argentea in partē d.do.Colletæ, & aduerſus
hanc ſententiā nullo modo ꝯtradixit Pōtius, ergo &c. Vnde
p̄ đmōſtrāda veritate p̄mitto in facto,ꝙ Pōtius recuſauit tra
dere p̄dicta vaſa & p̄dictas capſas,qa aſſeruit ſibi pignoratas
& hypothecatas.Scđo p̄mitto,ꝙ ſn̄ia,p q̃ p̄dicta fuerunt aſſi-
gnata in partē prædictæ d.Colletæ, dr̄ lata in cauſa diuiſionis
hr̄ditatis inter do.Colletā & ſorores, & nō inter d.Colletā,&
ipſum Pōtium,qui ſuo priuato noīe cōpromiſit ſup quibuſ-
dā ſuis creditis,& ñ ſup diuiſiōe hr̄ditatis p̄dictæ. hoc ſic p̄miſ
ſo,infero ꝙ nō dr̄ Pōtius retinēdo prædicta bona iure pigno
ris ꝯuenire laudo ī ea parte,p q̃ dicta bona adiudicantur por
tioni ipſius do.Collete,qa talis exceptio retētionis non impu
7 gnat ſn̄iam,l.a diuo Pio,§.ꝙ ſi res.ff.de re iud. vbi ſn̄ia † adiu-
dicationis ītelligitur ſaluo iure pignoris,& hypothecę alteri⁹.
Nō ob ꝯria, qa ad oīa clarè rn̄detur.& ex rn̄oſionib.manife-
ſtiſſimè apparebit,pœnā ꝯpromiſſi cōmiſſam ñ eē:& primo,
quo ad retētionē capſarū rn̄detur dupliciter.Primo, ꝙ licuit
eas noīe vxori retinere donec diuidātur,qa cōes sūt ñ ob.vlti
mo laudo,qa nō valet,vt ſ.demōſtraui.Scđo rn̄detur, ꝙ licèt
eas

eas retinere iure pignoris,donec sibi satisfiat,ẽt ꝙ ab alio pignus habitũ fuerit,ſi pecunia,cuius cã pignus retinet,eſt verſa in vtilitatem dñi,l.1.C.ſi res alie.pig.data ſit. nã q ſoluit debitũ ꝓ dño alteri,ſi res pro qua ſoluit,ꝑueniat ad eius manus, ſibi ꝯpetit retẽtio,l.1.ff.qb.mo.pig.vel hypo.ſol.Tertio rñdet, ꝙ ex tenore ſnĩæ vr̃ licuiſſe,& licere retinere dictas capſas,donec ſatisfiat ipſi Pontio,ꝓ sũma pecuniarũ exburſata ꝓ recuperatione dictarũ capſarũ a manibus fiſci . & ẽt donec fuerit releuatus a fideiuſſione ꝑ eũ p̃ſtita fiſco.Nã in d. ſnĩa, & laudo cõtinet capitulũ,quo diſponit, ꝙ d.Colleta teneat ad oĩa onera,q̃ reperient eſſe ſup bonis ſibi in ꝑte aſſignatis, & ꝯnr

8 † ad onus releuãdi dictũ Põtiũ,& ad ſoluẽdũ ſibi expenſas factas,ꝓ recuperatione ipſorũ. Quo ergo colore põt dici Pontiũ ꝯueniſſe, ſi opponit exceptiõe ſibi ꝯceiſã ex tenore lau

9 di.ꝓhibit⁹.n.nihil opponere ꝯ̃ ſnĩam,† p̃t nihilominus opponere exceptiones ꝯceſſas ab ipſa ſnĩa:imò ẽt ꝓhibitus ꝑ ipſã ſnĩam,ſi tñ ab ea ſuboriant,ſ'm Bar.in l.ſi filius.ff.quod cũ eo. iõ dixit Bal.in l.ꝑemptorias.C.ſen.reſcin.nõ poſſe,ꝙ ꝯ̃ ſnĩam, in qua qs fuit ꝯdẽnatus ad tradẽdũ rẽ,põt opponi exceptio ꝓ tij ñ ſoluti,qa hoc eſt ex nã rei , latè tradit ꝑ Fel.i c.ex ꝑte.2.ď offi.deleg.licẽt ergo Põtius eẽt ꝯdẽnatus ꝓ tradere dictas capſas,poſſet opponere exceptionẽ retẽtionis,donec ꝓtiũ ſolutũ ꝓ redẽptione rerũ ſibi p̃ſoluat. Nõ ob. ꝙ reqſitus nõ p̃ſoluerit æſtimationẽ argẽti,ſeu vaſorũ,ad q̃ erat ipſe Põtius ꝯdemnatus a far bõ, &c. qa rñdet, ꝙ dicta vaſa argentea erãt ipſi Põtio pignorata ꝓ ſumma ducatorũ ducẽtũ ſolutorum ꝑ ipſum dño de Branchaſio ex cã dotis ꝑdictæ do. Colletæ.vnde dico,ꝙ dicta cõdẽnatio debet intelligi ſaluo iure pignoris,multiplici rõne. Primo,qa vt ĩtelligo,ſic ĩportat natura illorũ verborũ,a far bõ:quaſi ſit ꝯdẽnatus ad reddẽdũ bonũ cõputũ,& rõnes ď dicto argẽto,qď ꝗdẽ bonũ ꝯputũ & rõnes ꝓbe refert,ſi detracta ſumma ſui credi ti paratus eſt reliquũ p̃ſoluere,l.cũ ſeruus,ff.de ꝯdi.& dem.qđ ſuadẽt,qa ſi voluiſſet arbitrator ꝯdemnare d.Põtiũ ad reſtituẽda vaſa,vel integrã ẽſtimationẽ,facilè erat ei exprimerẽ:qđ cũ ñ fecerit,nec voluiſſe arbitrãdũ eſt,arg.l.vnicæ,§.ſin aũt ad deficiẽtis, C.de cad.tol.Scđò rñdet,ꝙ ex natura act⁹,ď quo agit, talis ſnĩa dẽt ĩtelligi.ſaluo iure pignoris, qa dictus Põtius ꝯdẽnat a far bon dicta vaſa ex cã diuiſionis : ꝑ q̃ ſnĩam diuiſionis ñ intelligitur in aliquo derogatũ hypothecæ,vt eſt caſus in l.ſi ꝯſenſit,§.fin. ff.qb.mod.pig.vel hyp.ſol.faciũt ẽt,q̃ dixi ſ. poſt Bald. in d.l.ꝑemptorias.Tertio rñdet,ꝙ una pars ſnĩæ recipit declõnẽ ab alia parte,l. vtrum, ff.de peti.hær.cum ſimi.Iſtud ergo capitulũ,ꝑ qđ Pontius ꝯdẽnat a far bõ dicta vaſa,dẽt intelligi ſoluto pri⁹ pignore:nã vt ſ.dixi , dicta do. Colleta fuit ꝯdemnata ad onera,q̃ reperiẽt ĩpoſita ſup bonis ſibi ĩ ꝑte obuẽtis ꝓ ſua rata.Nec huic rõni obſtat,ſi dicat,ꝙ ĩ alia ꝑte laudi data fuit dilatio duorũ menſiũ ipſi d.Colletæ ad ſoluẽdum ea, ad quæ te

10 nẽt ipſi Põtio,qa ꝑ dilationẽ † datã ad ſoluendũ nõ intelligit remiſſum pignus,l.lecta,& ibi Ale.col.5.tradit regulã, ꝙ ꝓrogatio termini intelligit facta cũ qualitatibus ꝑcedẽtibus.ff.ſi cer.pe.acceptat ergo iſtud ĩ fauorẽ d.Põtij.vñ dr̃, ꝙ cũ ipſa d. Colleta teneat ꝑfato Põtio ad ſummã longè maiorẽ,q̃ ſit valor dicti argẽti,ꝯpetatq; ipſi Põtio ius retẽtionis rõne pignoris & hypothecæ,ꝙ ꝓp ea nullo mõ dr̃ ꝯueniſſe:nam vbi ex iuſta cã ꝯuenit laudo,nunq̃ pena ꝯmittit.& vbi ꝯmiſſa foret,iuſta cã litigãdi excuſat.Raph.Ful.conſ. 171. Gerardus. Quarto rñdet,ꝙ ceſſantibus oĩbus ꝑdictis, nihilominus fiſcus no potuit agere ad dictã pœnã, qa ſup iſto dubio,an iſtud laudũ in ea ꝑte,qua dictus Põtius ꝯdẽnat a far bõ la dicta vaſella, factũ fuit ꝯpromiſſum in dictũ arbitratorẽ,ẽt virtute illius reſeruationis,ꝙ ſi oriat aliqua dubõ ſup ꝑmiſſis, ꝙ ipſe arbitrator ha

11 beat ꝑtãtẽ declarãdi & iudicãdi.pẽdẽte † ergo ꝯpromiſſo,ſeu declaratione,nulla actio cũ effectu ꝯpetit ad pęnã, caſus eſt ĩ l.q Romæ,§.duo fratres,ſ'm lecturã *cõiter* approbatã,ff. ď ver. obli.& ibi Bar.& alij,& Bar.in l.Iulianus,colũ.3.ff. de condi.in deb.Nec obſt.ſi dicat laudũ fuiſſe emologatũ,qa verũ eſt, ſed intelligit emologatũ cũ oĩbus ſuis qualitatibus,videlicet ſub cõdõne,ꝙ ſi ſuboriat dubitatio, ꝙ declaret ꝑ dictũ arbitratorẽ.Nõ ob.ꝙ ſit iuratũ de ñ petẽdo reductionẽ ad arbitriũ boni uiri,qa debet intelligi ſi æquũ & iuſtũ fuerit laudũ.c. Quintauallis,de iureiu.l.ſi libertus,ff.de ope.lib.Bart. in l.ſocietatẽ, §.arbitrorũ,ff pro ſoc.& alibi ſæpe.vel debet intelligi,niſi fuerit ꝯuentũ,ꝙ liceat reductionẽ petere,vt in caſu iſto , in quo factũ eſt nouũ ꝯpromiſſum ſup dubijs emergẽtibus ſuper ipſo laudo.Nõ obſt.deniq;,ꝙ ipſe poſt trãſactionẽ ſoluerit ẽſtimationẽ dicti argẽti ĩ parte,&ĩ parte ipſa vaſa reſtituerit: qa ſoluit metu carceris,& cũ ꝓteſtatione ꝙ ꝯpulſus ꝑ iniuriam, & metu carcerũ ſoluebat,q̃ ꝓteſtatio veſtita a cã metus, tollit mẽtẽ & animũ à facto,c.1.quod met.cau.eſt. n. metus carceris in viro honeſto, & in prudenti mercatore iuſtiſſimus,l.

12 qui in carcerem,ff.ꝙ met. cau Præterea compulſus per iniuriam iudicis,non dr̃ † ſpontè ſoluere,l.3.§.cæterum.ff.eod.tit. Item & ſi tacitã confeſſionem fiſcus velit elicere ex illa ſolutione , dico ꝙ quo animo fiat ſolutio , dependet a voluntate ſoluentis,ergo a ſola eius voluntate recipit intellectum,l.at ſi quis,§.pleriq;,ff.de relig.& ſum, fu. cũ ergo declarauerit animũ ſuũ,ꝙ dictã ſolutionem fecit, nõ qa ſit obligatus virtute dicti laudi,ſed qa compulſus viribus ꝑturæ,nihil eſt ꝙ propo nat quare ꝯfiteri videat.Vltimo nõ crediderim fiſcum Reue. do.ꝓſeueraturum in hmõi actione, qa & ſi cõmiſſa mero iu

13 re fuiſſet pena,tñ de æquitate † canonica ſemp hẽt locũ purgatio moræ,vt ꝑ Alex.& alios in l. ſi inſulam,ff.de Verb. obli. Ideo cum Pontius paruerit effectualiter laudo, non debet fiſcus pęnam exigere.Ita in caſu iſto cõſuluit punctualiter Bal. conſi.117.ſuper primo puncto,lib.5. Laus Deo.

¶De iudi.& foro compe.

RESPONSVM I.

CVm cauſa promiſſionis indẽnitatis ſit diuerſa a cã reſciſſionis ꝯctus.Ideo in hmõi cauſis nec l.ubi cęptũ,de iud.ff.minusq; l.nulli,C.eod.nec ẽt c.diſpendioſa,de reſcr.in 6.locum ſibi vẽdicant.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus ad l. vbi cæptum ff.de iud.& ad l.nulli.C.eo.*
2 *Intellectus c.diſpendioſa,de reſcr. in 6.*
3 *Cauſa promiſſionis indemnitatis,differt a cauſa reſciſſionis contractus,nam una non parit exceptionem rei iudicatę in altera.*

Reſpon.interpreta.

LEx vbi cæptum, ff.de iudi. & materia præuentionis nõ ſeruit in caſu ꝓpoſito,qa ꝓcedit qñ eadẽ eſt cã,& diuerſa actio.c.ꝓpoſuiſti, verſi. ꝑdicta cã, de foro compe.Rugula etiam l.nulli.C.de iudi.ꝙ cõtinentia cauſæ non ſit diuidenda, vera eſt. Verum tripliciter cauſæ ſe poſſunt inuicem contingere , vt declarat ibi Iaſ. tñ non video qñõ cã iſta indemnitatis ſit connexa cum cauſa re

1 ſciſſionis ꝯctus,imo penitus diuerſa,† vt infra ſubijciam . igit &c.¶Diſpoſitio etiam c.diſpendioſa,de reſcr.in ſexto,qua cauetur,ꝙ non valeant reſcripta impetrata ad diuerſos iudices ſuper pluribus actionibus perſonalibus contra vnum nihil fa

2 cit ad rumbum , quia loquitur in pluribus † delegatis, quorũ iuriſdictio eſt odioſa : nos loquimur in ordinarijs, corã qbus non hẽt locũ diſpõ illius capituli,ſ'm Gem.& alios *cõiter* ibi,& iſtud ſatis patet ex ſtilo & practica cõi.Itẽ non habet locum, vbi reus ꝯſenſiſſet poſſe vocari coram quocũque iudice,ſ'm gl.& oẽs ibi,& hoc eſt expeditũ : ſed in iſto caſu rea cõuẽta in inſtro indẽnitatis ꝓmiſit ſtare in quocũq; foro,vt latè legitur in eo,igit &c.¶Quòd aũt ſint diuerſæ actiones, patet de ſe:nã actio rõne ꝓmiſſionis indẽnitatis, eſt actio ex ſtipulatu, l.5.§.ſtipulatio,ff.de verb.obli.& Inſt.eo. in prin. & §.1.ad re-

3 ſcindẽdũ verò agitur officio iudicis.& ꝙ ſit diuerſa † cã,patet ad oculum,quia una nõ parit exceptionẽ rei iudicatæ in altera:nã eſto ꝙ ferat ſnĩa reſciſſoria in fauorẽ dñi lo.vel ꝯ̃,in omnẽ euẽtũ ſoror ꝯuenta tenebit ſeruare indemnem fratrem a ſolutis ꝓ dote promiſſa ꝑ cã eius ſcđo viro,& a dãnis , &c. Et hoc tã actione ex ſtipulatu,q̃ negotiorũ geſtorum.ex iſtis infert, ꝙ cũ alia ſit actio,alia cã petẽdi,ꝙ diuerſum erit iudiciũ , vt eſt caſus in l.& an eadẽ,in prin.ff.de excep. rei iudic.cũ igitur ita ſit,ꝙ diuerſum ſit iudicium, nihil faciunt allegata pro parte ſororis petentis remiſſionem. Laus Deo.

RESPON. II.

IVdex cãæ principalis de incidentibus, emergentibus, & connexis iudicare debere explorati iuris eſt.Iõ cũ cã,& ꝯctus principalis mercãtilis ſit, mercatores iudices deſiderat,ꝓſertim ſtãte lege municipali ſuper quęſtione propoſita : quare ſuper reſtitutione in intgrũ peti ta mercatores iudices adiri debere dubium non eſt .

SVMMARIVM.

1 *Iudex cauſæ principalis,etiam de incidentibus,emergentibus,& connexis iudicare debet.*

Reſpon.interpreta.

1 PLacet præmiſſa conſultatio, hac potiſſima ratione, quia iudex † cauſæ principalis , eſt etiam iudex cauſæ incidentis & emergentis , l. quoties,C.de iudi.& iudex cauſæ præparatæ debet eſſe iudex cauſæ præparantis,l.ordinarij.C. de rei vendi. & dixi

hoc

hoc anno in rub. extra de iud. vnde cum causa, & contractus principalis sit mercantilis, & iudices mercatores sint, & esse debeat, sic disponentibus statutis. vt præmittitur, iudices causæ principalis vti mercantilis, eadem ratione debent esse iudices restitutionis in integrũ, petitiæ incidenter aduersus contractus, & aduersus petitia per hos prestantes mercatores; & eo maximè, quia causa restitutionis habet connexitatem cum causa mercantili. quia in ea venit discutienda læsio, quã alleg. nobilis Ioachinus, quę non potest discuti absque calculo, & remissione librorum mercantię, & numulariæ, de qua in articulis. Ideo iudices mercatores, iudices causæ principalis, erunt etiam iudices omnium connexorum, c. quanto, de iudi. cum vulgaribus, & ꝙ iudices causæ principalis debeant 1 esse iudices causæ restitutionis in integrum, tenet Ale. in d. l. quoties. per tex. in l. fi. C. vbi, & apud quos in inte. rest. & cap. pe. de in integ. rest. & signanter dixit Bal. consi. 358. super eo, ꝙ queritur, vol. 3. ꝙ si causa principalis sit conpromittenda, etiam causa restitutionis in integ. petita per minorẽ aduersus contractum tempore debito, erit compromittenda. Nec me mouet inquantum opponitur, quod præfati mercatores mutuarunt petitam summam institori: quia posito sine veri preiudicio, qđ fuisset mutuum, tñ tale mutuum fuit factũ ex 2 causa mercantili, vt apparet tã ex apochis ꝙ̃ ex articulis d. Ioachini. Ideo etiam de tali mutuo mercatores sunt iudices conpetentes, & in terminis consuluit Bal. cons. 440. inci. præmissis verbis, in 4. pa. Reliqua vero, quæ in cedula continentur, & in suprascripto consilio recitantur, non attingo, quia non concernunt articulum iurisdictionis, sed merita causarum principalis, & restitutionis in integrum, &c. Laus Deo.

RESPONSVM III.

Cum crimen adulterij, & incestus contra laicum mixti fori sit: ideo præuentioni locus est. Quare Titius coram seculari iudice de adulterio, & incestu in neptem cognitam perpetrato conuictus, ab eodem puniri potest.

SVMMARIVM.

1 *Crimen adulterij, & incestus, & mixti fori, etiam contra laicos, & ideo præuentioni locus est.*

Respon. interpreta.

Quidam Titius laicus prætenditur cognouisse neptem suam, hoc est filiam fratris sui vxoratam, & sic commisit crimen incestus cũ adulterio. queritur an illud crimen sit crimen mixtum, an merum; & an si dictus Titius sit preuentus per iudicẽ secularem, sit per eundem iudicem secularem puniendus, an verò sit remittendus iudici spirituali, attento ꝙ est preuentus per iudicem secularem. Præmisso quęsito respondebo decisiuè, non faciendo dubitationem, vbi non est: dico ꝙ crimẽ 1 † adulterij, & incestus est mixti fori contra laicos, ſm gl. Pan. & omnes alios (nemine excepto) in ca. cum sit generale, de fo. compe. vbi Maria. & Fely. dicunt, ꝙ laicus cognoscens monialem, & sic committendo adulterium, incestum, & sacrilegium, c. virginibus, xxvij. q. j. potest conueniri sub vtroque foro, & ideo locus esse debet preuentioni. Ita in terminis decidit Pan. in c. j. in vj. no. de offi. or. & Host. in verf. ex præmissis, sub rub. de foro compe. & ita obseruat curia Delphinalis ſm do. Gui. Papę, q. clxxviij, & ita de iure dico, & consulo intrepidè obseruandum, omissis iuribus & auctoritatibus infinitis, quas possem congerere. sed postquàm res hæc clarissima est, non amplius laborare expedit.

RESPONSVM IIII.

Statutorum verba propriè, strictèque intelligenda fore sæpe constitutum est. Ideo decretum Papiense de maiore magistratu adeundo, si inter nobiles ciues non suppositos contentio fuerit, non comprehendit Ioan. Ant. originarium propriæ ciuitatis Mediolan. & in præsenti incolam Mortarij, secundum ea, quæ proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Originarius propriè omnes ciuilitates perdit derelicta ciuitate.*

2 *Ciuilitas non mutatur, nisi voluntati facta adstipulentur.*

3 *Incola non solum subiectus est magistratibus incolatus, verum etiam magistratibus, ad quos ciuis est.*

4 *Decretum, seu statutum loquens de ciuibus, non habet locum in ciuibus habitantibus in Comitatu, in materia odiosa.*

5 *Iurisdictio de maiori magistratu adeundo, est iurisdictio delegata, quæ ordinarie derogat, ideo restringenda est.*

6 *Territorium dicitur à terrendo, eo quia magistratus inter fines terrendi, & submouendi ius habet.*

7 *Ciuilitas originis nunquam perditur, quò ad onera originaria, secus quò ad commoda residentię.*

Respon. interpreta.

Præstantissime Iureconsulte, Auuncule honorandissime, noui & integritatem, & scientiã vestrã eminentissimam, & amorẽ, quo me valde prosequeris, ꝓpea facilè pro iustitia spero, ꝙ in fauorẽ partis meæ, quam oẽs ll. tuentur, vt breuibus demõstrabo, pronũciabit ĩtegritas vestra, decretũ de maiore magistratu nõ habere locũ in casu, de quo agit. Et hoc nõ obst. sublimissimis motiuis M. V. quæ potius arbitror facta ꝓ subtilitate ingenij, ꝙ̃ pro veritate, ad istud demõstrandũ præmitto verba decreti. Itẽ premitto, ꝙ terra Mortarij est separata a Ciuitate, nisi quantũ ad ꝑmissum decretũ. Item premitto vnã ꝯclu. in iure, ꝙ originarius† ꝓpriè oẽs ciuilitates ꝑdit derelicta ciuitate, l. filios, & l. fi. C. de muni. & orig. li. 10. Istis 1 sic ꝑmissis infert ꝯclo, ꝙ nõ sumus in casu decreti, quia Ioan. Ant. de Maletis (vt dñt testes) natus est ĩ Ciuitate Mediolani, iõ rõne originis ꝓpriæ est ciuis Mediolani, ñ aũt Papiæ. Ideo dato sine veri ꝑiudicio, ꝙ rõne originis paternę, vel auitę, potuisset d. Io. Ant. dici Ciuis, tñ ex quo dereliquit ciuitatẽ, trãsferẽdo domiciliũ in terrã Mortarij separatã a ciuitate, dr̃ ꝑdidisse talẽ ciuilitatem, d. l. filios, & d. l. fi. & licèt a nuda volũtate nõ possit mutari ciuilitas, ſm Bar. in l. assumptio. in prin. ff. ad 2 muni. tñ † voluntate facto vestita, videlicet si ciuis trãsferat se ad aliũ locũ separatũ a ciuitate, tũc trãsfert ciuilitas, d. l. filios, & d. l. fi. C. de mun. & ori. li. 10. vbi casus apertus. cũ ergo quõdã Io. Ant. de Maletis dereliquerit ciuitatẽ Pap. Imo nunquã habitauerit, sed trãstulerit se ad locũ Mortarij separatũ a Ciuitate, certè ꝑdidit ciuilitatẽ. ergo cũ nõ sit ciuis, nõ hẽt locũ decretũ. Scđo, ꝙ nõ sum⁹ in casu decreti, euideter apparet ex verbis ipsius, ibi, & nobiles ciues ñ suppositos. nouit. n. M. V. 3 ꝙ incola † alicuius tenet, & est subiectus magistratibus, apud quos incola ẽ, & ẽt apud quos ciuis ẽ, l. incola, la 1. ff. ad muni. l. ciues, C. de incolis. Imo dixit elegãter Abb. Pan. in ca. j. de fo. cõp. ꝙ forũ incolatus ꝑualet cæteris. stante ergo hac ꝯclusione, ꝙ ciuis incola alterius loci dicat subiectus magistratibus illius loci, & decretũ sõlũ priuilegiat ciues nõ suppositos aliq̃bus magistratibus, certè sequit ꝯclusio sole clarior, s. ꝙ decretũ nõ habet locũ in casu isto; & si rectè capiat istud fundamẽtũ, oẽs scrupulositates cessabũt. Tertio posito ẽt, ꝙ eẽt ciuis, tñ ex quo semꝑ habitauit in loco Comitatus separato a ciuitate, negari nõ p̃t quin dicat ciuis Comitatẽsis: mõ hr̃ conclu 4 sio, ꝙ decretũ, seu statutum † loquẽs de ciuibus, nõ hẽt locũ in ciuibus habitãtibus ĩ Comitatu, in materia stricta, & odiosa, ꝓut est ista, ſm Bar. in tra. represelia. in 1. q. 19. q. princ. & in consi. 195. Ciuitati Camerien. Alex. in rub. ff. sol. mat. Are. ꝯsi. 77. inci. & rõ scribẽdi. sed decretum, de quo agit, est odiosum, igitur verbũ, ciues, in casu appositum, nõ cõprehẽdit ciues habitãtes in Comitatu. ꝙ aũt sit odiosum, probat, sic iurisdictio delegata dr̃ odiosa, quia derogat iurisdictioni ordinariæ, ideo semꝑ venit restringenda. Ita dicit gl. no. in c. 1 in verbo, ꝓcessus, de rescr. in 6. & in cle. 2. de offi. ordi. Mod in rub. ff. de offi. 5 cius. sed iurisdictio † maioris magistratus est iurisdictio delegata, & derogat ordinariæ iurisdictioni, & regulæ vulgatę, qđ actor teneat sequi forũ rei; l. 2. C. de iurisd. omn. iud. igitur, &c. Ex istis satis rñsum vr̃ motiuis; tñ dilucidando casum, rñdebo sigillatim. Et primo nõ ob. inquãtũ dicebatur, ꝙ perditur ciuilitas, qñ ciuis vadit ad habitandũ in loco eiusdẽ territorii, ſm Bar. in l. fi. C. de incol. li. 10. qa rñdeo, ꝙ terra Mortarii nõ 6 põt dici de territorio, qa territoriũ dr̃ † a terrendo, eo ꝙ magistratus eiusdẽ Ciuitatis inter eos fines terrẽdi, & submouẽdi ius habeat. verũ cũ sit separata a iurisdictione ciuitatis, nõ habet magistratus amplius in ea ius, ergo non est amplius de territorio. vel posito falso pro vero, ꝙ esset de territorio, & in ciue habitãte, nihil cõcludit dicere, ꝙ sit de territorio, qa terra Mortarij habet suos magistratus, qbus sunt subditi oẽs incolæ, d. l. incola. la 1. ff. ad muni. & decretum non ꝯprehẽdit ciuẽ sub ditũ magistratibus terræ sepatę, nec ẽt ciuẽ Comitatẽsem, vt̃ s. ꝓbaui, igit &c. Nõ ob. dicere, ꝙ dato ꝙidẽ Io. Anto. esset incola terrę Mortarij, ꝙ tñ ĩcolatũ semꝑ põt renũciare, l. nihil, ff. ad mun. ergo vr̃, ꝙ eius vxor possit negare corã prætore ciuitatis renũciando incolatui: qa rñdeo, ꝙ nuda volũtate nõ renũciat incolatui, sed solum re, & facto se trãsferendo ad habitãdũ in aliena ciuitate, l. domicilium. ff. eo. tit. sed cum dictus quondã Io. Ant. & eius vxor, semꝑ steterint & habitauerint in terra Mortarij, ñ dr̃ incolatui renũciatũ. Nõ ob. dũ allegatur nõ reperiri iure cautũ, ꝙ trãsferẽdo se ad aliũ locũ nõ subditũ, desinat esse ciuis: qa rñdeo esse casum expressum in l. fi. C. de muni. & ori. li. 10. Nõ ob. dicere, ꝙ ciuilitas origi- 7 nis † nunquã perdit. l. assumptio, & l. origine, ff. ad muni. quia procedit quantũ ad hoc vt trãsferens se ad aliũ locũ excuset ab oneribus sustinendis in loco originis, secundũ Bart. in d. l. assumptio, §. fi. sed quãtum ad ea, quæ concernũt commodũ residentiæ, bene perdit. vel esto, ꝙ originis ciuilitas nõ ꝑdat, tamen

tñ intelligit de origine ꝓpria, vel paterna, vt declarat gl. in d. l. assūptio, sed origo ꝓpria Io. An. est Mediolani ciuitas, vt dicit prius testis, origo vero pris nõ fuit ꝓbata, qa ꝓbõ dubia, &c.

RESPONSVM V.

ACtor forū rei sequit, nisi decreta, seu ciuitatum statuta repugnēt. Stante igit decreto Papiensi de maiori magistratu adeundo, si differentia inter ciuem, & exemptum a iurisdictione oriatur, dicendum est exceptionem fori declinatoriam do. Zanino incolæ Mortarij non prodesse, quominus coram Papiensi prętore conueniri possit, secundum ea, quæ proponuntur.

SVMMARIVM.

1 *Iura municipalia iuri ciuili generali derogant.*
2 *Est in facultate agentis vel agere in loco originis, vel in loco patrimonij experiri*
3 *Priuilegium non extenditur ad personas in eo non expressas.*
4 *Qualitas satis dicitur probata, si per publicam vocem, & famam probetur.*
5 *Qualitas patris, præsumitur in filio, nisi contrarium probetur.*
6 *In facultate mulieris est agere in foro suę originis, siue experiri in foro viri.*

Respon. Interpreta.

PRo resolutione subtilium motiuorū in causa nobilis d. Ioanne de Amphosio factorū, aduertēdū est, ꝙ licèt verū sit, ꝙ do. Zaninus Costa, reus conuentus, sit incola terræ Mortarij, & ibidē forū suū sortiatur, tñ in casu isto non procedit † regula c. cū sit generale, de for. compe. cum simi. q̃ hēt, ꝙ actor sequitur forū rei: quia stante dispositione decreti de maiore magistratu: cessat prędicta regula. vult. n. decretū, ꝙ si ꝯtingat oriri dñam inter ciuē, & exēptū à iurisdictione ciuitatis, vt puta ꝙ habitet interra iurisdictionē separatā hñte, ꝙ ipsis talibus differentijs sit iudex ꝯpetens maior magistratus. q̃ est ptor Papię. & ꝓpea tale decretū venit ad limitationē dictę regulæ, quæ igit in casu isto nullatenus hēt obstare. Nõ ob. s͠m motiuū, ꝙ d. Io. tenet agere in loco, vbi est sita res, de qua agit, & eo maximè cū agatur hypothecaria, ꝑ c. sanè, de foro compe. qa rñdetur, ꝙ non cogit actor agere in loco vbi est sita res bene verū est, ꝑ põt agere in dicto loco rõne rei sitæ, si vult, sed in facultate sua
2 † est, & ita loqtur, & intelligit tex. in d. c. sanè, & tex. in l. actor. C. vbi in rem acti. & istā solutionē accõmodat Pan. in d. c. sanè & gl. magna, ad fi. in d. l. actor. nā videmus, ꝙ rõne ꝯtus qs sortit forū, l. hæres absens, §. j. ff. de iud. c. Romana, §. ꝯhētes de foro ꝯpe. in 6. & tñ est in facultate actoris ꝯuenire reū in loco ꝯtus, si eū ibidē repiat. Vltimò nõ ob. ꝙ vxor ꝑ ꝯseruatione dotis suæ, dēt agere in foro viri, l. exigere dotē, ff. de iu. sed uir do. Ioanę erat incola terræ Mortarij, & dicebatur de terra Mortarij, ergo ibidē dēt dotē suā exigere. quia rñdendõ dr, ꝙ istud ꝓcederet si intēderet d. Ioanna exigere dotē ab hr̃dibus viri, sed cū agat ꝯ extraneos possessores, priuilegiū illius l. exigere dotē, nõ se† extēdit ad eos ut ibidē loquūtur & declarāt Doct. Scdõ rñdet, ꝙ hoc motiuum facit in fauorē ꝑdictæ do. Ioanæ, cū in exigēdo dotē teneat seq forū viri, & vir eius fuerit ciuis Papien. Igitur vigore ꝑallegati decreti de maiore magistratu, sortit d. Ioāna forū in ciuitate Papien. & ꝙ d. Io. An. de Maletis eius vir, fuerit ciuis Papien. demonstrat euidētissimè. Et priò ꝑsuppono vnā cõem ꝯclusionē, q̃ habemus in iure, ꝙ quotiescūq; qs vult ꝓbare aliq̃ qualitatē vnius hominis, puta talē hoīem fuisse diuitē, vel pauperē, aut ciuē, aut nobilē, isto casu qualitas probari pt ꝑ vocē & famā. † ita ꝓbat text. in l. ꝓuidēdū, in prin. & ꝑ illū tex. no. Bal. C. de post. Sed cū do. Ioā. ꝓduxerit duos testes clare deponētes qualitatē dicti. d. Io. An. & ꝙ eius ꝑdecessores hēbant, & tractabant publicè, ac habiti & tractati fuerunt ciues Papien. & de hoc publica vox & fama erat, ēt tāquā ciues sp cogniti, & tractati fuerūt ꝑ ipsos testes, & cõiter ꝑ alios d̄ ciuitate, ergo manifestè apparet qualiter ꝑdictus do. Io. Ant. erat ciuis, & ꝑ ꝯñs cū teneat do. Ioanna seq forū viri, habebit locū dispõ ꝑmemorati decreti. & bñ faciūt notata ꝑ Bar. in l. j. §. ibidē Iul. ff. de li. agn. vbi vult, ꝙ qualitas filiationis ꝓbat ēt hoc mõ, qm̃ qs hēbatur & tractabatur tanq̃ filius. ita in simili ista qualitas, ꝙ fuerit ciuis, ꝓbatur hoc mõ, ꝙ habebat & tractabat tāquam ciuis. Nec ob. si dicat ꝙ d. Do. Io. An. nõ poterat appellari ciuis, cū nūquā subierit onera ciuitatis, sed onera terrę Mortarij, vt ꝓbatū fuit ꝑ partē aduersam: qa rñdet, ꝙ dato ēt sine veri ꝑiudicio, ꝙ fuisset ꝓbatū ipsum sp subisse onera terræ Mortarij, & ꝙ ibi habitabat, tñ hoc nõ facit quominus potuerit dici ciuis, nec ꝑ istā vnq̃ desinit esse ciuis. ita Bar. in l. j. col. 4. ver. ꝯriū dico, ff. ad munici. Al. ꝯs. 157. col. 4 in 2. vol. Præterea clarū est, ꝙ d. Iac. pr̃ ꝑdicti An. fuit ciuis Papię vt ex dictis testiū apparet, nec ꝯ hoc aliqd fuit oppositū: tūc sic, cū do. Ia. fuerit ciuis, necessariò et est dicen-
5 dū do. Io An. † eius filiū fuisse ciuē, ar. eorū, q̃ hñr ĩ l. siue possidetis, C. de ꝓba. Itē facit, ꝙ illa ciuilitas, q̃ alias fuit, hodie ꝑsumitur esse, nisi ꝓbet ꝯriū. Ita Doc. in l. ex ꝑsona, C. de ꝓba. licèt ista ex abūdāti dicta sint, cū ēt sit plenè ꝓbatū ipsum do. Io. An. fuisse ciuem. Pręterea ꝑsupposito (quod fortius est) ꝙ Io. An. nõ fuisset ciuis Papię, tñ ex quo negari nõ põt, d. Ioannā esse ciuē (quod ꝓbat ex instrõ suo dotali) certè est in casu dicti decreti. nec refragat tex. in l. filij libertorū. §. vidua, ff. ad munic. & tex. in l. 1. C. de mulieribus, & ĩ quo loco. & l. fi. C. de inco. li. x. vbi hr̃, ꝙ vidua seqtur forum viri: qa illa iura nõ dñt hoc. bñ dñt, ꝙ vxor dum remanet vidua, vtitur foro viri, & sic
6 ista iura volunt, ꝙ sit in facultate † ipsius viduæ sequi forum viri, aut forum suæ originis. voluit Bal. in l. Imperator, §. item rescripserunt, lo 2. ad muni. per tex. in l. assumptio, ff. eo. tit. & per ista puto fuisse sublata in ꝯrium adducta, & intentionem D. Ioan. esse optimè, & clarè fundatam per ea, quę pro veritate sentire potui. in cęteris suppleat integritas Do. iudicare debentis, cui pro iustitia hanc pauperem viduam commendo.

RESPON. VI.

ETsi clericus licitè videatur inhibitiones obtinuisse, ne a iudice laico in possessione domus, qua detinebat, inquietaretur. Tñ quia licebat do. Cesaristæ propria auctoritate dictæ domus sibi relictæ (vti hæredi particulari in ea instituto) possessionem ingredi, maximè ex voluntate defuncti, multo magis eidem licuit id auctoritate iudicis laici, qui & in proposita facti serie incompetens rectè dici non potest, cum laicum in possessionem rei prophanæ (maximè consentientibus partibus) immittere potuerit. Nec do. Cesarista sub conditione negatiua institutus, scilicet si ab hærede summam ducentorum non petierit, de non petendo cauere debet, tum quia possessionem domorum & cęterorum consentiente Petro apprehendit, tum quia præsto semper est hæredem liberare, & ideo pro eo iudicandum est. Condemnandus etiam est idem Petrus in expensis eiusdem litis, cum perperam a die porrecti libelli vsque ad litem contestatam litigauerit, exceptiones inutiles proponendo. Absoluendus tamen venit ab obseruatione iudicij, ex quo lite pendente domum euacuauit.

SVMMARIVM.

1 *Quod licet auctoritate propria, multo magis licet auctoritate iudicis, etiā incompetentis.*
2 *Clericus, an possit prorogare iurisd. iudicis laici? & quomodo procedat.*
3 *Iudex laicus quantum ad interponendum decretum & auctoritatem suam non dicitur incompetens inter laicum & clericum, maximè in realibus, & consentientibus partib.*
4 *Cautio Mutiana quando remissa videatur.*
5 *Litigans perperam, ac maliuolè à tempore porrecti libelli vsque ad litem cõtestatam, licèt post litem contestatam verum fateatur, an sit in expens. condemnandus, & quomodo absoluendus.*
6 *Promissio, & conuentio facta in iudicio corā incõpetenti iudice, an valeat*

Respon. Interpreta.

EX processu Causæ vertentis coram Reueren. d. Vicario, & officiali Caualien. inter magn. d. Cesaristæ ex vna, & nobilem d. Pe. de Bosiques ex altera, plura resultant dubia. Primum est an prędictus do. Pe iure impetrauerit inhibitiones ꝯ do. Cesaristę? Secundum, an iure idem d. Pet. contendat super relaxatione & euacuatione domus, de qua in libello do. Cesarista? Tertiū an ueniat idem do. de Bosiques relaxandus a petitis cum victoria expensarum: ex eo quòd prętendat euacuasse domum ante lit conte. ¶ Circa primum videtur intrepidè dicendum licuisse præfato Pe. clerico soluto impetrare inhibitiones, de quibus in actis, quia nõ debuit auctoritate iudicis laici in possess. dictę domus turbari, c. 1. & 2. extra de foro compe. & ꝯ iudicem laicum potest clericus impetrare inhibitiones, c. si iudex lacius, de sentē. excom. li. 6. sed hoc non obstante ꝯrium verius puto tribus rationibus. Primo, quia† quod licet facere authoritate propria, multo magis licet authoritate iudicis incompetentis, s͠m Fely. post alios, in c. cum non ab homine in gl. 1. de iu. & traditur per Bar. in l. ait prætor, la 2. §. si debitorē, ff. de his, quæ ĩ frau. cre. uerum licebat domino Cesaristę heredi particulari ĩstituto propria autoritate ingredi possessionem rerum, in quibus fuit ĩstitutus, tum quia fuit sibi à testatore data licentia intrandi propria auctoritate, quam licentiam testator potuit concedere, le. in. Titia, §. Lucius, cum gl. ff. de l. 1. firmat Bar. & alij in l. nemo potest, ff. de l. 1. tum qa hæres institutus in re certa, absq; vlla testatoris expressa licentia põt ꝓpria autoritate apprehendere possessionē rerū, inq bus fuit institutus secundum Bar. in leg. ex facto, ff. de her. inst. & Gemi. in c. si pr̃, col. 3. & ibi Phi. de Perusio, de testa. li. 6. si ergo licuisset propria authoritate, sequitur ꝙ etiam licuit auctoritate iudicis laici, quamuis incompetentis. Secundo, quia consenserat do. Petrus, ꝙ authoritate iudicis laici prædictus do. Cesarista mitteretur in possessionem, ergo non debuit amplius posse reclamare, & inhibitiones obtinere, regul. quo d semel, de regul. iuris. in 6. nec obstat, dum dicitur, quo d

† clericus

2 †clericus nō pōt prorogare iurisdictionē iudicis laici, c. si dili
genti, de fo. cōpe. qa istud verū est, quantū ad actiones perso
nales, qbus distinguitur persona clerici, ita loquitur tex. in d.
c. si diligenti. secus si agatur actione merę reali, vt in casu nro.
tunc qa nō psupponitur psona clerici obligata, sed tm̄ de re
profana qrit, pōt clericus ɔsentire in laicū, q respectu rei est
iudex cōpetens. & ita tenet Collect. in c. qualiter, de iudi. quē
refert & sequitur Host. in Sūma, de fo. cōpe. §. 2. & licèt Pan.
& alij *cōiter*, in d. c. qualiter, teneant ɔriū, tn̄ vtraq; snīa vera est
si rectè intelligat: nam opinio Collecta. pcedit consentiente
clerico in iudicē laicū, cōis verò opinio pcedit clerico decli-
3 nante iurisdictionē iudicis laici. Tertiò, qa iudex †laicus, quā-
tum ad interponendū decretū, & authoritatē suā, nō dr̄ incō
petēs inter laicū & clericū, maximè qn̄ psona clerici nō obli-
gatur, nec astringit̄ a laico, ſm Rotā dec. 207. in anti. sub rub.
de iud. & Gem. in c. fi. §. fi. e. ti. vbi dn̄t, iudicē laicū posse inter-
ponere decretū in emancipationibus clericorū: vnde nō vi-
deo, cur non ēt ɔsentientib. partibus nō possit mittere laicū
in possessionē rei profanæ, & auctoritatē & decretū interpo
nere. ¶ Circa ſm videret̄ ēt pro d. Pet. rn̄d. qa D. Cesarista fuit
institutus hæres in dicta domo, & alijs pdijs, sub condōne, ꝙ
nō possit idē do. Cesarista petere ab hęrede suo summā 200.
scutorū, & sic sub ɔdōne negatiua de nō petendo, ɔdō suspē
dit effectū instōnis, donec fuerit præstita cautio Mutiana, l.
Mutianæ, ff. de cond. & dem. Sed hoc non obstāte p D. Cesa
4 rista pronunciandū puto, tū quia d. Pe. consensit, † ꝙ d Cesari
sta apprehenderet posses. dictæ domus, & cæterorū pdiorū
absq; vlla cautionis pstatione, vt ɔstat ex processu requisito-
rio, quo fit vt cautionē ipsam remisisse videatur, l. peto, §. fin.
ibi, ꝙ si cautio non fuerit desiderata, ff. de leg. 2. tn̄ qa relictū
alicui sub ɔdōne, si debitū non petierit, in dubio intelligitur,
si non petierit de iure, ſm Bar. ī d. l. Mutianæ. q ɔdō pōt adim
pleri in uita grauati ad non petendū, si sit paratus debitū ac-
ceptū ferre, ergo nō exigit̄ cautio aliqua, sed sat est ꝙ graua-
tus fuerit sp parat⁹ liberare hæredē p solēnē acceptilationē,
put paratus est, & sp fuit idē do. Cesarista, & sp ad id se offert,
& iam pridē obtulit, l. 3. §. nūc de effectu, ff. de li. le. l. mulier, ff.
de cond. insti. ¶ Circa tertiū, qa ēt ex processu cōstat, ꝙ d. Ce-
sarista pduxit suū libellū die 15. Ianuarij, & die 15. Februarij,
cū d. Petrus ɔfiteatur se tenere, & possidere dictā domū, ut ɔ-
stat fol. processus 61. a tergo, licèt postea dixerit possedisse, do
mūq; vacuasse, nihilominus ɔdēnandus venit in expē. q̄q̄ ab
obseruatione iudicij absoluendus foret, cū tpe porrecti libel
li in ea cā esset, vt dānari deberet, ſm Io. Fab. Ang. & alios in
5 §. fi. de ppet. & tēp. act. malitiosè †. n. litigasset a die porrecti li-
belli vsq; ad litē ɔtest. vt sic frustraretur actorē. illa. n. exceptio
ꝙ nō esset lis ɔtestanda (qa pendebat terminus triū mensiū
ad ɔficiēdū inuētariū) nō fuit, nec est iuridica ad impediēdū
litis ɔtestationē, nec processum, vt patet ex his, q̄ fuerūt cędu
lata parte pdicti d. Cesaristæ, fol. pcessus 174. & fol. 185. & hac
rōne nō dēt effugere condēnationē expen. & hæc exceptio
inuentarij ɔficiendi reiecta fuit p sn̄iam iudicis, q̄ trāsiuit in
rē iudic. Itē nō credit, ipsum do. Pet. pbasse se domū euacuas-
se an̄ litis cōtest. q̄ facta fuit 27. Feb. & licèt ēt ex processu ap-
pareat, ꝙ d. Pet. die 23. Febr. conduxerit aliā domū, nō tn̄ seq-
tur, ꝙ euacuauerit domū, de qua agitur, an̄ litē cōte. quę qua-
tuor dieb. post conductionē sequuta fuit. Cæterū, cū idē d. Pe
trus claues detineat, nec illas vnq̄ consignauerit, non pōt vi-
deri domū plene uacuasse, cū dicatur adhuc possidere pp cla
uiū retentionem. l. clauibus, ff. de ɔhen. emp. Cæterū aduertē
dū ad libellū do. Cesaristæ, in quo plura petuntur; & inter cę
tera petitur, ꝙ apprehēsio possessionis auctoritate iudicis In
sulani, & de consensu ipsius d. Pet. approbet̄, & ɔfirmet̄, ita ꝙ
liceat eidē dn̄o libellanti vtifrui domo pdicta, iuxta pmissa &
cōuenta p ipsum do. Pet. & ordinata p testatorē. Quæ certè
apprehensio possessionis, & promissio, ac cōuentio, approbā
dæ veniunt, ut patet ex ijs, q̄ dicta fuerūt in primo dub. & vbi
pertinacius instaretur, ꝙ possessionis apprehensio, puisio, &
conuentio essent nullę tanq̄ factæ auctoritate iudicis laici, ꝙ
6 constat non esse verū, attamen negari nō pōt, ꝙ prouisio † &
ɔuentio facta in iudicio corā incōpetēti iudice, nō valeat vt
extraiudicialis ɔuentio, & in vim transactionis, q̄ tentur par-
tes obseruare, l. 2. cū gl. & ibi Bar. & alij notant, C. cōia vtriusq;
iud. l. an inutilis, ff. de accepti. firmat Bar. ī l. licet, C. de iud. Bal.
in l. 1. C. q pro sua iurisd. vn̄ cū D. Pet. tpe porrecti libelli, & sic
tpe accipiendi iudicij, nō euacuasset domū, & vbi euacuasset
ɔtestatus est litē super hoc, ꝙ non tenebatur euacuare, & su-
p hoc, ꝙ immissio in possessionē, ac prouisio, & ɔuētio facta
corā iudice laico nō erāt approbādæ, mihi vr̄ pronunciādū
denegationes, & ɔdōnes D. Petri fuisse inciuiles, & qa lite pē
dēte domū euacuauit, absoluendū in hac parte ab obserua-
tione iudicij: sed qa tpe dati libelli, & accipiēdi iudicij nō eua-
cuauerat, in expē. ɔdēnandū fore, vt ɔcludūt Io. Fa. & alij ī d.
§. fin. Instit. de perpe. & tempo. actio. ita iuris esse respondeo.
Laus Deo.

De rei vendicatione.

RESPONSVM. I.

POssessio planiciei, de qua agitur, nullo iure per cōitatem probata dici pōt, licèt probauerit animalia particulariū visa fuisse depasci ī dicta planicie: longè namque differt possessio fundi a possessione depascendi. Iō ex diuersis non congruè infertur manifestè etiam patet, singulos ab vniuersitate differre, nam vniuersitati a singulis sine mandato, consensu, aut voluntate non acquiritur: & si eidem ius acquisitum p singulos conseruetur, Dominus verò Maligiorum suam possessionē ex actibus, qui citra veram possessionē fieri non pn̄t, vt puta ex cultura, & fructuum perceptione, ac similibus, iure optimo, & p plures testes, necnon & meliores comprobauit. Ex quibus facilè constat; prædictū dominū in interdicto retinēdæ potiorem esse. In petitorio pariter iudicio ex ijs iura potiora habet, quia per quamplures testes carcerationem depasci facientiū & eorum condemnationes, necnon bannorum, & mulctarū exactiones probauit; ɔstat ēt ex instro donationis pducto, dominiū planiciei p Principē in eundē dn̄m Maligiai trāslatū esse. quare cum oppositū destruat propositū, non est qui sit inficiaturus eundem ēt in petitorio obtinere debere.

SVMMARIVM.

1 *Quasi possessio iuris depascendi, separata est à possessione fundi, ideo ex eis non rectè infertur.*
2 *Possessio probata intelligitur si actus possessorij (qui citra ius, & nomen poßessionis fieri non valent) probentur.*
3 *Possessio, seu quasi alicuius iuris, per particulares homines acquiri non potest communitati sine mandato.*
4 *Possessio semel acquisita uniuersitati per particulares, absque mandato eidem vniuersitati conseruatur.*
5 *Testes deponentes in causa eorum communitatis non probant, uel saltem modicam fidem faciunt, quia de commodo eorum agitur.*
6 *Is potior est interdicto uti posidetis qui possessionem suam per plures, & meliores testes comprobauerit.*
7 *Interdicto retinendæ is prefertur, qui possess. suam tit. iustificauit.*
8 *Quasi possessio iurisdictionis per carcerationes, condemnationes, & exactiones bannorum, & mulctarum probatur.*
9 *Destinatione domini prædia fines accipiunt.*
10 *Ex donatione principis, transfertur dn̄iū sine ulla possessionis apprehēsione*
11 *Appellatione territorij, dominium prædiorum non comprehenditur.*
12 *Sine posesssione, uel quasi, præscriptio nullo iure procedit.*
13 *Allegans consuetudinem, illam probare tenetur, nam consuetudo facti est.*
14 *Quot requiruntur ad hoc, ut instrumentum exemplatum fidem faciat.*
15 *Instrumeotum exemplatum sine commissione Iudicis, & a non Notario, nullam fidem facit.*

Respon. Interpreta.

IN causa Vertente inter cōitatem Iunsqearū agētem, & dn̄m de Maligio se defendentem, cumulatū fuit petitorium cū possessorio retinēdæ, vt patet ex Iudicis interlocutoria lata de partiū cōsensu. Idcirco videndum est, quis melius suam poss. probauerit, & sic quis debeat in possessorio retinēdæ obtinere. Scđò, qs meli⁹ dn̄m iustificauerit, & sic quis in petitorio potiora iura obtineat.

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

¶ Circa primū, pro intelligentia præmitto, ꝙ pōt qō possessorij tripliciter intelligi. Primo de possessione pdiorū, seu ipsi⁹ planiciei. Scđo de possessione, seu quasi seruitute depascēdi. Ius. n. depascēdi aīalia in fundo alieno, ē q̄dā seruit⁹, l. pecoris pascēdi, ff. de serui. rust. pd. & l. j. §. pdijs, e. ti. & si dēat̄ rōne pdij dn̄antis, in quo pecora iacent, & recipiūtur, uel stercorādi cā tenent̄, seruit⁹ est pdialis. sicut aūt dr̄ psonalis, vt p gl. & Doc. in d. l. pecoris, & ista seruitus, seu quasi possessio illius est separata a dn̄io, & possessione fundi seruientis, l. si prius, ff. de no. ope. nun. cū suis ɔcor. Tertiò de quasi possessione iurisdictionis exercendæ ɔ delinquētes in dicta planicie. Hoc sic pmisso, dico cōitatē ipsā nō pbasse aliqualiter se esse ī possessione dictę planiciei. licèt. n. probatū fuerit, ꝙ aīalia hoīum dicti loci visa fuerint de pasci ipsam planiciē, nō tn̄ infert̄, ꝙ ipsa cōi-
1 tas possederit eā, qa † quasi possessio depascēdi est qd separatū a possessione fundi, in quo aīalia depascūtur, vt s. dixi. & si dicat, ꝙ rōne iuris, seu dn̄ij, ēt pōt dicta cōitas habere ius depascendi. Rn̄detur verū esse, sed dicta cōitas nō probauit aliquem titulum, nec aliquam cām dn̄ij, & ideo ex quasi possessione depascendi nō ɔcludenter infertur probatio possessionis dictæ planiciei. Quinimo, ut infra demonstrabo, nō ēt pbatum

batū fuit cōitatē eſſe in quaſi poſſeſſione pecoris depaſcen-
di in dicta planicie. Et ſi ꝓponat̄, inſtr̄m ſn̄iæ, ſeu verius tran-
ſactionis exhibitū pro parte cōitatis, oſtendit locū contentio
ſum eſſe in territorio dicti loci, ex quo inſtr̄o dicta cōitas præ
tendit ſe dn̄am & poſſeſſorē, & legitimū titulū habere, iuxta
doct. Barto. in l. ex hoc iure, ff. de iuſti. & iure. Rn̄debo, ꝙ tale
inſtr̄m nullā fidē facit, vt inf. oñdam luculenter. Dico aūt do.
2 Maligiorū probaſſe poſſeſſionem † ipſius planiciei, quia pro-
bauit nō ſolū eius animalia depaſci feciſſe in loco cōtentio-
ſo, ſed ēt ſe feciſſe aliqua p̄dia arari, cultiuari, ſeminari, & fru-
ctus colligi, q actus citra ius, & nomē poſſeſſionis fieri n̄ pn̄t,
ſ͛m Bar. ī l. 2. C. de acqui. poſſ. & tradit̄ ꝑ Bal. in l. 3. C. fi. reg. Di-
co ēt, dictā cōitatē nō probaſſe ſe eſſe in quaſi poſſeſſione iu
ris depaſcendi animalia in dicta planicie. licet. n. probatū exti
terit, ꝙ hoīes dicti loci depaſci fecerint eorū pecora in dicta
planicie, nō tn̄ ex hoc inferri pōt cōitatē ipſam poſſidere, qa
aliud ſinguli, aliud uniuerſitas, l. ſed ſi hac, § qui manumittit,
ff. de in ius voc. & qa † cōitati poſſeſſio, ſeu quaſi, alicuius iuris
3 acquiri non pōt per hoīes particulares ipſius cōitatis ſine le
gitimo mandato, l. i. §. fi. ubi Bar. ff. de acq. poſ. non. n. per ciuē,
vel incolam acqritur ciuitati rōne ſubiectionis; ſ͛m Bart. in l.
ita ſtipulatus, §. Griſogonus, ff. de verb. obli. quanto minus rō
ne ſubiectionis acquiri debet villæ per ruſticum ipſius villæ,
ut in terminis ɔſuluit Raph. Cu. conſil. 158. uiſo inſtr̄o publi-
co, & expreſsè determinat ēt Bart. Veronē. in tract. de ſerui.
ſub rubr. de ſerui. iuris paſcē. col. 8. & iſtud uolunt Bar. & Pau.
de Caſt. in l. ſicut, §. i. ff. quod cuiuſ. uniuer. nomi. rn̄dentes ad
gl. ibi, quæ vr̄ velle ɔ̄riū, ut procedat quo ad retinēdā, & con-
ſeruandam poſſeſſionē ſemel acquiſitā, quæ per ſingulos de
4 vniuerſitate benè pōt † ipſi cōitati cōſeruari abſq; mandato,
non aūt acquiri, & ita pluries cōſuluit Cor. conſi. 148. uiſi. ad
fi. lib. 1. & 46. in cauſa vertente, col. 3. li. 3. & cōſi. 63. & ſi in hac,
col. 2. lib. 4. ubi ampliat, ēt ſi teſtes dixerint, ꝙ hoīes ibidem pa
ſculabant, & boſcabant tanq̄ in re cōitatis. Cū igit̄ in ꝓceſſu
nō appareat, ꝙ hoīes depaſci faciētes aīalia, illa depaſci faciāt
de mandato ſyndicorū d. cōitatis, & uniuerſitatis. nec de eo
rū ſcīa & uoluntate, bn̄ ſequitur, ꝙ non fuit probatū aliquali
ter ipſam cōitatē eē in poſſeſſione d. planiciei, nec ēt in quaſi
poſſeſ. iuris depaſcēdi. Preterea multi ex teſtib. productis ꝓ ip
5 ſa cōitate † nullā, uel ſaltē modicā fidē faciuut, quia deponūt
in cā ſuæ cōitatis, in qua de cōmodo ſingulorū agit̄, ut cōclu-
dūt Inn. & alii in c. cū nūcius, de teſti. Pan. & Fel. in c. inſuꝑ, eo.
ti. Cæp. in d. rub. de ſer. iur. paſc. Pan. ɔſ. 16. ad clarā deciſio. lib.
1. Lud. Ro. coſi. 7. uiſis neceſſariis. Bal. ɔſ. 167. lib. 2. inſuper d. d̄
6 Maligiao probauit ſuā poſſeſſ. ꝑ plures, & meliores teſtes, er-
go in interdicto † vti poſſidetis dēt palmā reportare, l. ob car-
men, ff. de teſti. firmat in ſpecie Bar. in l. ſi duo. ff. uti poſſi. Ex
iis liquet cōitatē in poſſeſſorio retinēdæ debere ſuccūbere;
& tanto magis, quia dato ꝙ pro parte cōitatis ita bn̄ eēt ꝓba
ta poſſeſſio, ſicut pro parte d. de Maligiao, tn̄ cū poſſeſſio, d. d̄
Maligiao iuſtificet † titulo priuilegii, & donōnis habitæ a do.
Principe Auriacenſi, ipſe debet in poſſeſſorio retinēdæ præ-
ferri, ſ͛m Bar. in d. l ſi duo, ff. vti poſ. probat̄ ī c. cū cām de ꝓba.
vbi Pan. & alii, & idē firmat Bar. in l. ſi de eo, §. ſi ſeruū, ff. de ac-
qui. poſ. Cur. ɔſ. 165. p̄ſupponit̄ in facto. ubi alia adducit. Barb.
ɔſi. 6. col. 11. & ɔſil. 11. col. 14. li. 2. & Alex. in variis ɔſiliis, q̄ bre-
uitatis cā omitto. ipſa aūt cōitas nullo titulo colorauit ſuam
poſſeſ. ut j̄. patebit, ergo &c. Dico ēt, ꝙ ipſa cōitas nō proba-
uit ſe eſſe in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis exercendæ, quia
nō articulatū, nec deductū pro parte ipſius cōitatis, ſed benè
hoc fuit probatū pro parte d. d̄ Maligiao, ut inf. dicā. Trāſco
nūc ad petitoriū, ī quo vr̄ prima facie cōitatē hr̄e potiora iu
ra. cōſtat. n. ex deſignatione cōfiniū territoriū dicti loci Iunſ
quearū, & d. de Maligiao, d̄ quib. ī inſtr̄o trāſactiōis ſeu ſn̄iæ
exhibito ꝑ cōitatē, ꝙ d. planicies eſt intra fines territorii d. lo
ci, ergo in dubio p̄ſumēdū eſt, ꝙ ſit in dn̄io ipſius cōitatis, in
tra cuius fines iacet, ſ͛m Pau. de Caſt. in l. i. ff. de acquir. poſ. in
prin. quē ſeqtur ibi Soc. bn̄ facit, qa confinia rē deſignant, &
qcqd eſt intra ɔfines includūt, l. æde ſacra, ff. de ɔ̄h. emp. Nec
huic fundamēto obſtat, ſi dicat̄, ꝙ ɔfinia, de quib. in inſtro do
nationis, & fundōnis caſtri, iuriſdōnis, & bonorū Maligiarū
demonſtrāt, ꝙ iſta planicies eſt ſita in territorio Maligiarū,
ergo fundm̄ dēt retorqueri ɔ̄ ipſam cōitatē: quia rn̄det, ꝙ ɔfi
nia arbitrio poſſeſſorū uariant, l. in finalib. ff. fin. regū. verū ex
ɔuentione, & tranſactione, ſeu ſn̄ia emologata ꝑ partes, lata
longo tpe poſt dictā iuriſdictionē, uariata fuerunt ɔfinia, qb.
neceſſario nūc eſt ſtādū, & nō antiqs limitib. ut exp̄ſsè deci-
ditur in d. l. in finalib. & l. 2. C. eo. ti. Præmiſſis non retentis, ar-
bitror pro d. Maligiao, ēt in petitorio ꝓnūciādū eſſe, & ꝓ cla
riori demonſtratione eorū, q̄ dicturus ſum, p̄mitto ꝙ iſta qō
petitorii p̄t tripliciter intelligi. Primo p̄t diſceptari de domi-
nio ipſius planiciei, i. ad quē ſpectet fundus. Secundo de iuriſ-
dōne ipſius loci. Tertio de ſeruitute iuris paſcēdi. Et in quo
libet dubio amplector partes dn̄i de Maligiao, habētes titulū
& poſſeſſionē loci cōtētioſi. de poſſeſſione fundi probatum
fuit ſup. de quaſi poſſeſ. iuriſdictionis probatur ex quampluri
bus teſtibus deponentibus, ꝙ hoīes boſcantes, & animalia pa
ſci facientes in dicta planice, ſæpius carcerati fuerunt, & ban-
num ſoluere coacti ſunt, nam per carcerationem, & per ɔdē
nationes, & per exactiones bannornm, & mulctarum, proba-
tur † quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, l. imperium, ff. de iuri. om.
iud. nā bannū, & mulcta ſunt fructus iuriſdictionis, ſ͛m Bar. in
l. vlt. ff. ſol. mat. & ex perceptione fructuum probat̄ poſſeſſio,
vel quaſi, vt ſ̄. dixi, l. quamuis, §. ſi conductor, ff. de acq. poſ. cap.
inter dilectos, de fi. inſt. poſſem ex multis cōprobare, ſed quia
iſta notoria ſunt, aliter non inſiſto. cōſtat de titu. ex allegato
inſtr̄o donationis. Potuit enim princeps ſua liberalitate tranſ
ferre dn̄ium dictæ planiciei in d. de Maligiao, maximè qa zer-
bida erat & inculta, prout ēt ē ferè tota de pn̄ti. & de iure ter
ræ guaſtæ, & zerbidæ, p̄ſumuntur eſſe in dn̄io illius, in cuius
territorio ſunt ſitæ, vt ſ̄. dixi determinare Soci. in l. j. in princ.
ff. de acq. poſ. poſt Pau. de Ca. cum igit̄ totum territoriū Mali-
giai, & totū territoriū dicti loci Iunſquearū tpe donationis
eſſet Principis, ſine dubio potuit illud diſtinguere & limita-
re dn̄ium illius, & zerbidorū p̄diorū in dn̄ium Maligiai trāſ-
9 ferre: nam † deſtinatione dn̄i p̄dia fines accipiunt, le. quod in
rerū, §. pe. ff. de le. j. l. ſi quis duas, §. ſi quis partem, ff. com. p̄d. &
in ptāte principis eſt in propria iuriſdōne mutare fines terri-
torij, & iuriſdōnīs, ſ͛m Bal. in l. j. per illum tex. C. fini. reg. Et ꝙ
Princeps potuerit transferre dn̄ium dictorū zerbidorum in
dn̄m Maligiai, facit quia principis donō adeo effectualis eſt
10 vt abſque apprehenſione † poſſeſſionis, ſolo ipſius donatio-
nis tit. traſferrat̄ dn̄ium in donatarium, ſ͛m Bal. in c. j. in tit. qd
ſit inueſti. & in c. ad audiētiam, de p̄ſcrip. Ang. in l. offm̄, de rei
ven. ff. Ale. conſi. 3. ex ijs, col. pen. lib. 5. & ɔſil. 187. libr. 2. & iſta
eſt *cōis* opin. quicquid dicat Iaſ. in l. traditionib. C. de pac. & vl-
☞ tra adducta pro cōi opi. de qb. ibi per eum, idem tenet Marti.
Lau. in trac. de Prin. ver. 181. & ver. cxcj. & Dec. conſ. 182. col.
pe. Ex ijs ɔſtat de ptāte, cōſtat de voluntate ex expreſſione ɔfi
niū, quæ includunt oē, quod eſt intra fines, vt ſupra dixi, & fir
mat Bal. in rub. C. de ɔ̄h. emp. q. 22. Nō enim territorium Po-
dij Giraudi, & territorium S. Antonij, poſſunt cōfinare cū ter
ritorio. Maligiai, vt voluit princeps ꝑ ſuā donōnem, niſi pla-
nicies, de qua diſceptat̄, ſit de territorio Maligiai. cū igit̄ Prin-
ceps potuerit terminare ɔfinia horū territoriorū, & trāsfere
dn̄iū planiciei in dn̄m Maligiai voluerit, reliquum eſt, vt volū
tas effectū ſortiri dēat, c. cū ſuper, de of. deleg. l. 2. §. poſt origi
nem, ff. de ori. iuris. remaneat itaque ex inſtr̄o dictæ donatio-
nis, & infeudationis fundata intentio do. de Maligiao. ſupe-
reſt ſolū vt deſtruatur intētio cōitatis ſe fundantis in inſtr̄o
ſententiæ, ſeu tranſactionis. rn̄deo itaq;, ꝙ reſpectu dominii
ipſius planiciei, ſeu p̄diorū exiſtētiū in ea, non probatur, ꝙ ip
ſa cōitas hēat aliquod ius: ſolū. n. dicti iudices de cōſenſu par-
tiū terminauerunt, & poſuerūt ɔfinia in territoriū Maligiai,
& territoriū dicti loci Iunſquearū. vnde licèt ꝑ nouos ɔfines
dicta planicies effecta eſſet de territorio dicti loci, non tn̄ in-
11 fert̄, ergo dn̄iū ipſius translatū fuit in cōitatē, qa dn̄ium † præ
diorū nō cōprehendit̄ appellatione territorii, & adeo ſepara
tū eſt dn̄ium ꝓprietatū a territorio, & diſtrictu, ꝙ nulla peni-
tus cognatione fungunt̄, vt formaliter determinat Old cōſi,
176. factū tale eſt, in vertice cuiuſdam mōtis eſt quædā plani-
cies. &c. & iō Ab. Pan. in c. ſi diligēti, in 2. no. de p̄ſ. decidit, ꝙ li-
cèt princeps hēat fundatā intētionē quo ad iuriſdōnē, & quo
ad oīa loca, quæ ſunt intra fines territorij, tn̄ quantū ſit reſpe
ctu proprietatū, & dn̄ii p̄diorū exiſtētiū intra limites, nō hēt
fundatā intētionem niſi aliter ꝓbet tit. ſuū. Nā Imperator eſt
dn̄s totius mundi, l. deprecatio, ff. ad leg. Rod. de iac. & tn̄ non
hēt dn̄iū p̄diorū particulariū, ſ͛m Bar. in proæmio ffor̄, & in
l. j. §. per hanc, ff. de rei vend. & ꝙ aliud ſit hr̄e territoriū, & di-
ſtrictū, & ſic ius exercendi iuriſdōnem; aliud dn̄ium prædio-
rū, & ſic ꝙ nō bn̄ agit̄ de vno ad alterum, cōprobat Soc. conſ.
127. viſis capitulis. lib. j. tali rōne: alluuione extendunt fines p̄-
diorū quo ad dn̄iū, Inſti. de re. diui. §. itē ꝑ alluuionem, & ff. de
acq. re. do. l. adeo, §. j. & tn̄ fines territorij & iuriſdōnis ꝑ allu-
uionē nō mutant̄, ſ͛m Bar. in tract. Tiberiadis. in j. lib. per le. in
agris, ff. de acq. re. do. Ergo nō eſt bona illatio de territorio, ad
dn̄iū, licèt ergo domi. Maligiai ɔſenſiſſet, ꝙ fines ſui territo-
rii reſtringerētur, nō tn̄ intelligeret̄ ɔſenſiſſe, ꝙ mutarent̄ fi-
nes, quo ad dn̄iū ſuarū ꝓprietatū, ꝑ p̄dicta, & ſic q̄tū ad dn̄iū
clarū eſt dn̄ū Maligiai hr̄e potiora iura. nec obſt. in quantū ſ̄.
dicebā poſt Pau. de Caſt. ꝙ ī dubio oīa p̄dia q̄ ſunt intra fines
terriorii, præſumuntur eſſe cōitatis, intra cuius fines ſita ſunt
quia illa deciſio procedit duob. concurrentibus. Primo, ꝙ ſu
mus in dubio, & ſic non appareat cuius ſint ipſa prædia, vt ꝑ
Soc. in d. conſi. 127. Secūdo, ꝙ territorium ſit ipſius commu-
nitatis, & ſic hēat ipſa cōmunitas ius terrendi, l. pupillus, §. ter

ritorium, ff. de uerb. sign. ſm Soc. in d. l. i. col. 4. Sed nos ſumus in caſu claro, in quo apparet, ꝙ dicta planicies eſt in dñio dñi de Maligiao, vt ſup. probaui. Itē ꝯſtat ꝙ territoriū nō ē ipſius cōitatis, ſed Principis, qui dñiū ſuū, ſeu ius ſuū, trāſtulit in dominum de Maligiao. & ēt per renouationē antiquę infeudationis nup factā in magnifi. do. Io. de Punico, modernū dñm. Ergo ipſa cōitas tā reſpū dñii, quā iuriſdictionis, nullū ius pōt ꝑtendere virtute dictæ tranſactionis. Nō ēt pōt dicta cōitas ꝑtendere ſe hre ſeruitutē paſcendi aīalia, qa ſeruitus paſcēdi non pōt alicui dēri, niſi rōne pdii dñantis, in quo pecora recipiunt agri ſtercorādi cā, nec. n. dr ſeruitus ꝑdialis, aliās non ē ſeruitus, ſed ius pſonale, ſm gl. in d. l. pecoris. & ī d. l. vt pomū eo. ti. p Bar in l. Mela, §. fi. ff. de ali. leg. Cæp. in d. tract. ſub rubr. de ſer. iur. paſcē. cū igit nō ꝯſtet cōitatem hre pdiū dñantē, ī quo ipſius prædii gratia iacent ipſa pecora, nō uideo quō de ſeruitute paſcendi tractari poſſit. non ēt ꝯſtat de obligatiōe pſonali, qua teneat do. Maligiai verſus ipſam cōitatē. Et ſi dicat, ꝙ pſcripſit cōitas ius depaſcēdi, rñdet, ꝙ ſine†poſſeſſione

12 vel quaſi non pſcribit, reg. ſine poſſeſſione, de regu. iur. in 6. l. uſucapio, ff. de vſuc. Sed cōitas nunquā poſſedit, ut ſup. oñſū eſt, ergo &c. Prӕterea fuiſſet toties interrupta per carcerōnē eius poſſeſſio, & per capturā aīaliū factā pro parte do. đ Maligiao, c. illud, de præſc. l. nāliter, ff. de uſuca. cū ꝯcor. & ſi dicat ꝯſuetudinē extare in d. loco, ꝙ quilibet poſſit đpaſci facere eiꝰ aīalia in terris zerbidis, & guaſtis exiſtētib. in eius territorio, & ſic cū ipſa planicies ſit de territorio d. loci, ut cōſtat ex allegato inſtrō tranſactionis. qlibet poterit in ea hre facultātē depaſcēdi. Rñdeo, ꝙ in proceſſu nō fuit articulatū, neq; probatū de tali cōſuetudine, q̄ cū†ſit facti, probari debuit, c. i. de

13 ꝯſt. li. 6. per Bal. in l. de quib. ff. de legi. Non omitto aliā rñſionē q̄ accōmodarunt ueriſſimus Doctor Stephanus Bertrādi, & cæteri, q in cā hac cōſuluerūt, ꝙ tale inſtrm nullā fidē facit, qa ad hoc vt inſtrm exēplatū per aliū Notariū, qui nō fuit đ

14 eo rogatus, fidē faciat, ſex†requirūtur, q̄ refert Pan. in c. cū P. Tabellio, de fi. inſt. Inter cętera reqritur, ꝙ uterque fuerit Notarius, & ſic, tā ille q̄ fuit rogatus q̄ ille qui exēplauit, & redegit in auth. formā. Itē ꝙ ex ꝯmiſſione iudicis fuerit exēplatū, d. c. cū P. Tabelli. & licēt Pan. ibi, & Bar. in l. ſi qs ex argentariis §, cogenī, ff. de edē. dicāt iſtud nō ꝓcedere in hrde, uel legatario, ſeu donatario Notarii, q fuit rogatꝰ: tñ *cōis* op. & obſeruatia ē ī ꝯriū, ut p Ale, & Iaſ. ī d. §. cogēt, q auctoritates adducūt. & per Fel. in d. c. cū P. Tabellio. ita atteſtatur ſeruari in uenerāda curia Delphinali Gui. Pap. deci. 2. & 115. inc. Notarius, &c. & licēt ibi dicat, ꝙ curia ſolet talib. inſtris fidem adhibere, qñ fuerunt groſſata de antiquo, tñ ipſe dicit uerum, qñ Notariꝰ explicans, in explicatione atteſtatur ſe groſſaſſe de ꝯmiſſiōe iudicis; cum res ſit de antiquo, creditur ſibi atteſtanti de cōmiſſione iuxta tradita in l. ſciendum, ff. de uer. obl. ſed in caſu noſtro Notarius, qui exemplauit, non atteſtatur de commiſſione iudicis groſſaſſe, ſed ſolum atteſtatur prothocolla ſibi fuiſſe donata, de qua donatione non conſtat; & ſi etiam conſtaret, nihil ad rumbum poſtquam de commiſſione nō apparet. cum igitur non conſtat de commiſſione, etiam per atteſtationem ipſius aſſerti Notarii explicantis, nec ꝙ iſti fuerint notarii, nec de don. prothocollū, nec interuenerint alia ſex requiſita neceſſaria, concludendum eſt, quod nulla fides ſit ei adhibenda. Laus Deo.

De vſuris.

RESPONSVM I.

Regulariter Teſtes, commodum, aut vtilitatem ex eorum depōnib. ſperantes nihil probāt niſi prius proteſtentur, quod nō intendunt ex eorum depoſitionibus aliquod commodum ſe conſequuturos eſſe. & licēt ſingulares teſtes non probent, ſingularia tñ teſtimonia, ſuper actu, qui reſultat ex actib. particularib. de iure probant maximè accedentibus fama publica, vſurarum cauſa, & perſonæ qualitate, nam Iudæos a communiter accidentibus fœnerari, non eſt, qui ſit nagaturus, quæ omnia manifeſtum ad torturam indicium præbent.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes deponentes ratione eorum utilitatis ac commodi, ex eorum depoſitionib. nihil probant niſi prius proteſtentur ſe nullum commodum ex eorum depoſitionibus penitus conſecuturos.*

2 *Vſuras recipiens ita delinquit ſicut mutuans: nam ſi non eſſet, qui reciperet non eſſet, qui daret, & ibi uide quomodo intelligatur.*

3 *Teſtes ſingulares vſurarium an probent, & ibi uide quomodo procedat.*

4 *Vſurarius ex fama iuncta cum aliquibus adminiculis probatur.*

5 *Fama publica eum uno teſte, licēt in criminalibus non ſufficiat ad condēnationem, fallit tamen in crimine uſurarum.*

A communiter accidentibus arguere licet.

Reſpon. Interpreta.

Quæritur Vtrum ex dictis teſtium numero ſeptendecim deponentium a ſe fuiſſe extortas vſuras per Titium Iudæū, poſſit criminaliter procedi ꝯ ipſum Iudeum, maximè ſi ipſi teſtes in eorum depoſitionibus proteſtantur, quod noluerunt ex teſtificatis per ipſos aliquod cōmodum poſſe conſequi, & maximè accedente publica fama, quod ſit idem Titius ſolitus fœnerari.

Qui veritas eſt, me in viam dirigat veritatis.

¶ Tria ſcio poſſe obiici ꝯ perſonas, & dicta eorum teſtiū. Primò ꝙ ipſi teſtes videnī deponere ī cā propria rōne vtilitatis

1 & cōmodi, qđ reſultat ex eorū depoſitionib, ergo nō idonei, l. nullus, cū ſi. ff. de teſti. l. oīb. C eo. pp q̄ rōnē Fed. de Senis ꝯſ. 64. Ro, ſing. 355. inc. uolo probare. Rodul. in ſuo trac. de vſur. & *cōiter* Doct. ꝯſentiunt, ꝙ nō ſint idonei teſtes. ſed iſta rō in caſu occurrenti me non mouet pp proteſtationē, de qua in themate, quā mediante tollitur rō cōmodi ſcđm Bald. in l. diſtantib. C. de teſt. or. Fe. in c. ueniēs, j. col. pen. de teſtib. Veron. caut. xl. teſtimonium teſtis, & cum aliis ſuis auctoritatib. quas breuitatis grā omitto. Scđo, qa † recipiēs vſuras ita delinquit ſicut mutuans, c. i. & c. ſuper eo, de uſur. vbi Io. And. Si. n. non eſſet, qui reciperet, non eſſet qui daret. vñ qui occaſionē dāni dat, damnū dediſſe vr, c. fi. de uſur. l. qui occiderit, §. in hac, ff. ad l. Aq. cū ergo ſint hi teſtes ſocii, & participes criminis, ñ erunt idonei, cap. i. de cōfeſſ. l. qm liberi, C. de teſt. l. fi. de accu. & Ale. ꝯſ. 128. inc. qm abundè, col. fi. uol. 4. ubi concludunt, ꝙ ſocius criminis non facit indicium ad torturam. ſed nec iſta rō quicq̄ operat in propoſito. & eidē rñdet Fel. i. c. perſonas, de teſt. poſt Car. cōſ. pe. in ti. de teſte, ꝙ nō eſt peccatū recipere ad uſuras a veriſimiliter fœneraturo, imo regulariter ñ peccat recipiens, gl. Ab. & Mod. in c. debitores, de iur. iu. & late ꝯcludit Laur. de Rodul. in ſuo trac. de uſu. in 9. q. niſi recipiens directò cām fœnerandi pſtaret, aliās nō fœneraturo. Prӕterea pōt dici, ꝙ recipiens ſub uſuris pecunias a Iudæis, oīno ñ peccat, prout tenet Ale. cōſ. i. col. 2. Tertio (& in hoc ſtat difficultas pñtis dubitationis) qa ſunt ſingulares, & cū vnuſquiſq;

3 deponat de ſua particulari ſolutione uſurarū, unde†non ꝓbant, l. iuriſiurandi, C. de teſt. c. licet ex quadā, eo. titu. & in terminis, ꝙ nō ꝓbāt, ꝯſuluit Ale. ꝯſi. 72. inſpecto diligenter ꝓceſſu, vol i. vbi alle. Ant. Feder. & Rodu. ita tenere ſed adhuc ſm ea, quę proponūtur, arbitror hos teſtes eſſe idoneos ad ingrēdū ad torturā. in primis reperio Cald. ꝯſ. v. in ti. de teſt. ꝯſuluiſſe ꝯ Ale. ꝙ ex teſtib. ſingularib. ꝓbāt qs uſurariꝰ, qa ad probādū aliquē actū, q reſultat ex actib. particularib. ut eē vſurariū teſtes ſingulares plenè probant: ſecus ad probandū aliquem actū pro ſe, & pp ſe: tunc teſtimonia ſingularia nō ſufficiūt, & iō Bal. in l. ob carmē, §. fi. ff. de teſt. & ꝯſ. 33. inc. verba inſtri: vo. i. ꝯcordādo opi. ꝯrias in iſto pūcto diſtinguebat, aut agit đ probando actū in gñe, puta quē hæreticū, vel vſurariū, & ſingularitas non nocet, ſecus ſi agāt de probando, ꝙ talis fecit certū ꝯtū vſurariū & ſimulatū: tñ quia multi ꝯdicūt, non tenerē cū Cald. mō pſupponit probatā eē famā publicā, teneo

4 indubitāter, ꝙ ꝓbēt, qa fama† iunctis aliquib. adminiculis, ꝓbat aliquē fore vſurariū manifeſtū. & in ſpecie ita ꝯſuluit Gemi. ꝯſ. 59. dubiū tale ē, p totū. allegat gl. expſſam ī c. cū in dieceſi, de vſur. vbi Car. Ant. & Pan. ſequunī. & ibi Car. no. ex tex. ꝙ ad probādū crimē vſurarū, admittiī ꝓbatio p cōiecturas, & argumenta, q̄ aliās nō admitterenī. Cæp. ti. de ſimul. ꝯc. in vlt. pſumptione. ēt ī ſpē Rodu. in dicto tracta. q. 88. decidit, ꝙ licēt ex fama, iunctis aliquib. argumentis, nō dicāt quis vſurarius manifeſtus, tñ dr manifeſtādus, qa iudex poterit eū publicare, & cōdenare tāq̄ vſurarium, Archi. in c. i. & 2. de vſur. li. 6. Ful. ꝯſi. 137. uiſo ꝓcepto Abb. cōſil. 81. ex themate, in 2. parte. & licēt ipſi nō dicant, in caſu tñ iſto ita rñderē. qa negari nō pōt, ꝙ iſti teſtes ſingulares non faciant ſemiplenā probōnē, cum non ſint ſingulares ſingularitate obſtitura, ſed adminiculatiua, prout declarat Bal. in rub. de controuer. inueſt. col. i. & in c. licēt cām, de probō. & in l. de quib. col. ante p. ff. đ leg. & Fel. in c. licēt ex quadam, col. 3. eo. ti. iuncta igit fama plenè probabunt, c. i. de app, Bar. in l. admonendi, ver. his præmiſſis, ff. de iu. iur. & licēt in criminalibus fama cum uno teſte non ſufficiat ad ꝯdēnationē, ſm glo. in c. ueniens, el j. de teſti. fallit

5 †tñ in crimine vſurarū, ſm Phil. de Peru. in c j. §. & quia, de vſu. in 6. & licēt Gemi. ibi iſtud ſolum admittat, quantum ad eſſectum iniungendi pœnā excōicationis, non aūt quantum ad alias pœnas, tñ in caſu iſto neceſſe eſt fateri, ꝙ fama cum decē & ſeptē teſtib. ꝓbat q̄tum ad aliās pœnas, qa agit ꝯ Iudæū, in quo pœna excōicationis transfert in corporalē, qa excōicari nō pōt, c. gaudemus, de diuor. ita ꝓbatur in c. cōſtituit, & ibi gl. 17. q. 4. & qa in caſu iſto cū fama cōcurrit multitudo teſtiū, licēt ſingulariū, Gem. aūt loquitur qñ ſolū cū fama cōcurrit unus teſtis, debet. n. numerus teſtium augere fidē, l. 3. ff. de teſt. latè Cur. antiquior ī ſuo trac. de teſt. in prin. & qa vltrafa-

tra famã, & numerũ testiũ. alia coniectura elicit ex qualitate psonæ inqsitæ, q̃ dãnata est. nã Iudæũ esse, est species delicti, arg. text. in l. cũ seruus, §. in vsurarũ, ff. de lega. j. & blasphemi, Iudæi noĩari possent, vt est tex. ĩ c. j. & in c. cũ sit nimis, de Iud. & oĩs rigor ꝯ eos seruãdus est, ſm gl. approbatã in c. 2. de Iudæ. peiores. n. sunt Sodomitis, & Gentilib. iõ acrius puniẽdi, c. nõne, 1. q. 1. & ibi assignat rões. Sed cæteris eorum scelerib. omissis, ne videar maledictis verbis veriati huius ꝯsultationis detrahere nullus est q̃ ignoret, oẽs Iudeos in hãc sñiam ꝯcordare, ꝙ eis liceat fænerari Christianis, quasi nos nõ simus eorũ fratres, & ob hanc reprobã eorũ suam nitunt oĩ conatu, oĩ fraude, & simulatione, vsuras a Christianis extorqre. quã sñiam ꝯfirmat Pan. & alij, in c. post miserabilẽ, de vsu. cũ ergo
6 ita sit, ꝙ † cõiter fenerant, vt experientia docet, vel saltẽ negari nõ possit, ꝙ nõ sint Iudæi de hoc crimine suspecti, certè licèt aliàs fama cũ vno teste in criminalib. plenè nõ probaret, tñ ꝯ personas aliàs suspectas quis audebit negare testiũ multitudinẽ nõ probare dixit enim Bald. ꝙ in crimine vsurarum cõcludit dubia probatio, q̃ aliàs non admitteret, c. in ꝓsentia, de prob. qa ipsi Iudæi a cõiter contingentib. sunt usurarij. Ita Bal. in c. si vasallus, j. si de feu. fue. contro. inter do. agna. vasal. Ias. in l. nõ hoc, C. unde legi. vel posito, ꝙ plenè nõ probarẽt, saltem concludendum est, ꝙfaciunt indicium ad torturam, vt per Bar. in l. fi. ff. de quæst. possunt enim inquisiti de edicto vsurarum pro veritate habenda poni ad torturam, secũdum Socinum, consi. 219. in fi. in 2. parte.

RESPON. II.

VEndentes Res consistentes in pondere, numero, & mẽsura, Paulo cariori ꝑtio ad tẽpus, q̃ tẽpore venditionis valeret, vsuram nullam rectè perspicienti committunt. Et iõ in foro contentioso de iure ꝯueniri non pñt, & præsertim cum non constet in proposita facti specie de vsura re ipsa, & de facto commissa. quare vsura tm̃ verbalis nullã in foro ꝯtẽtioso pęnã meret, tũ ẽt, quia non cõstat de intentione corrupta, ex qua actus iudicat, cũ ille plus vendere potuerit rõne laboris & expensarũ fiendarũ pro debiti ꝓsecutione, videmus nanque, & sæpe cum magnis sumptibus ac incommodis, magnaq; anxietate animi, mercatores sua prosequi debita: tum etiam qa mercatori rõne lucri cessantis ad tempus Paulo cariori pretio vendere licèt: tum ẽt quia de minimo lucro agitur, quare in contentioso foro nec quæstio haberi, nec pęna aliqua imponi pro huiusmodi modico lucro potest.

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem consistentem in pondere, numero, & mensura, cariori pretio ad tempus, quàm tempore venditionis valeret, an in foro contentioso cõueniri possit & vide nu. 4.*
2 *In foro contentioso, an quis possit puniri pro vsura verbali, & mentali.*
3 *Vsura non aliter puniri potest quàm constet de intentione deprauata, dato quòd pars vsuram fuerit confessa.*
4 *Ratione laborum, & expensarum fiendarum pro recuperatione debiti, interesse, ac lucri cessantis, licet mercatori Paulo cariori pretio vendere ad tempus. & vide nu. 5.*
6 *Pro minima vsura fænerator in foro contentioso puniri non debet.*

Qui veritas est, me dirigat in viam lucis, & veritatis.

Respon. interpreta.

VIdetur Prima facie benè iudicatũ ꝑ iudicẽ a quo, licèt. n. tex. in c. in ciuitate, & in c. consuluit, de vsur. disponant vendentem res, q̃ põdere, numero, mẽsurauè consistunt, ad tps cariori pretio, q̃ tempore vendõnis valerent, de vsura in foro contẽtioso nõ posse ꝯueniri, tñ illud verũ est in dubio: secus vbi ex
1 ꝯfessione, † vel ex libris ipsius venditoris appareret, ꝙ cariori pretio vendiderit, ꝑp dilationẽ tpis datã ad soluendũ, ſm Host. Car. & Pan. in d. c. in ciuitate, & in d. c. consuluit, & ꝓbat in c. nauigãti, eo. ti. & iõ Pan. in c. ad nr̃am, de empt. & vend. attestat se ꝯsuluisse tales vẽditores non posse testari, nisi seruata forma c. q̃q̃, de vsu. li. 6. Seqtur Soc. ꝯs. 179. col. pen. in 2. parte. Dec. ꝯs. 111. col. 1. in cã aũt ista ꝯstat ꝑ ꝯfessionẽ ipsius Arnaudi ꝯdẽnati, igit &c. ¶ Præmissis & similib. nõ attẽtis, arbitror malè iudicatũ rõnib. infrascriptis Prima rõ, in foro ꝯtẽ-
2 tioso nõ pt qs puniri ꝑ verbali † vsura, aut mẽtali, nisi sequuta receptione vsuræ, qa ante exactionem delictũ nõ dr̃ esse ꝯsummatũ. Ita Io. And. & Gem. in d. c. q̃q̃, dicentes, ꝙ non sufficit ꝓbare aliquẽ dedisse ad vsurã, nisi ẽt probet, ꝙ eã receperit. seqtur Fel. in c. in ꝓñtia, col. 6. de pb. allegat Pet. Anc. consi. 137. inci scdo dubitat. verũ in cã pñti, licèt Arnaudus ꝯfessus fuerit vendidisse cariori ꝑtio ꝑp dilationẽ. vel verius licèt ex ꝯfessione inferat, nõ tñ ꝯstat, ꝙ quicq̃ exegerit, ergo solũ de peccato erit iniungenda pœnitentia salutaris in foro ꝯscientiæ, non aũt puniendus in foro cõtentioso. ¶ Scd̃a rõ, ad hoc vt vendens cariori ꝑtio possit cõuinci de vsura in forõ cõtẽtioso, non sufficit, ꝙ ꝯstet de ꝯfessione vẽditoris, ꝙ vendiderit cariori ꝑtio ad tps, q̃ in numeratis, nisi ẽt ꝯstet de † intentione deprauata ipsius uẽditoris, ꝙ habuerit aĩum deprauatũ, ſm Pan. in d. ꝯsuluit, q̃ subdit ꝙ si vẽditor neget se habuisse intẽtionẽ deprauatã, ꝙ isto casu (cũ ꝯctus ex sui forma nõ appareat celebratus ĩ fraudẽ vsurarũ) nullo mõ venit puniẽdus. Sed in casu nr̃o Arnaudus negat expsè se habuisse intẽtionẽ deprauatã, cũ dicat se vendidisse aliquo modico pluri ad tps, ꝑp impẽsas & labores, quos patit in eundo ad castra, & oppida debitorũ ꝓ exigẽdis pecunijs sibi debitis, q̃ expẽsæ
3 & labores dẽnt † ꝯsiderari, cũ debitor & creditor sint diuersi fori, teneatq; creditor accedere ad domũ ipsius debitoris, l. itẽ illa, cũ sua gl. & ibi Bar. ff. de ꝯsti. pec. & posito ẽt ꝙ debitores tenerentur accedere ad domũ ipsius Arnandi, tñ de honestate Arnãdus tenet mittere interpellatorẽ ad domos debitorũ, l. qdã Hyberus, ff. de serui. vrba. ꝑdio. alias ꝑderet expẽsas citationis, ſm Lu. Rom. sing. 396. inc. alio sero. Accedat experiẽtia, q̃ est rerũ magrã, à qua licèt arguere, c. q̃ sit, de ele. li. 6. cle. dispẽdiosam, de iud. c. multis. 44. dil. videmus enim quotidie creditores cũ maximis impensis, & magna aĩ anxietate, & sæpe cum vitæ periculo inseq debitores nulla. ergo rõ suadet cur dictorũ laborũ, & expensarum rõ hr̃i nõ dẽat. Tertia rõ, qa in articulis, & in pũcto ꝓsupponit Arnaudũ esse merca
4 torẽ, q̃ rõne interesse † lucri cessantis põt uẽdere res cariori ꝑtio ad tps. latè Bal. & Sali. in aut. ad hæc, C. de vsur. dicentes, ꝙ si mercator habuisset ꝑtiũ tpe ꝯctus, in alias mercãtias implicuisset, ea rõne licuit vẽdere res suas ad tps cariori ꝑtio. sequit Pan. in c. ꝯquestus, de vsu. Dec. in d. ꝯs. 111. col. 5. vbi alias auctoritates ꝯgerit. ¶ Insup aduertẽdũ fuit, ꝙ solũ cõfitet se vẽdidisse sex somatas Paulo plus cariori ꝑtio, & modico pluri videlicet ꝓ grossis duob. Nõ deponit se in numeratis vẽdidisse grossis 45. & plus, ad credẽtiã vero ꝯfitet vẽdidisse partẽ grossis 46. ꝑtẽ grossis 47. & sic sex somatas tñ ꝓ florenis 4. ex qua vẽdõne resultat minimus excessus, & minima adiectio.
5 vñ ꝓ tã modica vsura † (si vsura foret) nõ debuit in loco cõtẽtioso puniri, ſm Bal. in l. 1. C. de ædil. act. & Alex. in cõs. 104. instatutũ. vers. ꝑterea. vol. 1. ¶ Ex istis remanet sublatũ fundm̃ factum super confessione ipsius Arnaudi, quia non confitet se exegisse. Itẽ ex tali confessione apparet ipsum non habuisse intentionem deprauatam. Item licuisse vendere, quia mercator propter interesse lucri cessantis, & propter labores & expensas viatici in eundo ad debitores, &c. Laus Deo.

¶ Ita iuris esse censeo ego Io. Fran. de Ripa, I. V. D. & de collegio Papien. & ordinaria iuris ciuilis cathedram regens in florentissima Auenionẽsi academia, & in fidem me subscripsi & sigillaui, saluo semper iudicio saniori.

De probatio. & præsumptio.

RESPON. I.

LIcèt. Rᵖr debiti remissio non pᷓsumat, iure tamen quodam singulari, si diu inter fratres, & sæpe, ac varijs ex causis ratio reddita ac habita fuerit, fratri remissionem factam Paultis fideicommissi rñdit, quamquàm fideicommissi ratio nunq̃ desiderata fuerit. Sed cũ in ꝓposita facti specie, nullo agnationis vinculo litigãtes teneant, neq; inter eos sępe, neq; ex varijs causis rõ nec reddita, nec habita sit, & nõ agat de lucro remittẽdo, sed de dãno vitãdo q̃rat, nullo iure dicẽdũ est l. Procula, de ꝓb. dispõnẽ (q̃ exorbitãs ẽ) ad huiusmodi cãm trahi, neq; accõmodari posse.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones præscriptionis, & solutionis plurium debitorum, non sufficiũt ad inducendam præsumptionem donationis, & remissionem debiti, & ibi vide intellectum l. Procula, ff. de prob. & vide nu. 2.*
3 *Illatio ex diuersis non admittitur.*
4 *Ratio sanguinis, & fauor agnationis conseruandę, sępe impellit homines ad donandum.*
5 *Lex Procula, non extenditur ad cognatos, cum sit exorbitans.*
6 *Argumentum de maiori ad minus non procedit affirmatiuè.*
7 *Dictio, sæpe, duos actus saltem desiderat.*
8 *Testibus deponentibus se cognoscere scripturam, an sit credendum; & quę requirantur vt eis credatur.*
9 *Ratio non est par amittere debita, & lucra non capere.*
10 *In dubi præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

SI repetere, Et reassumere vellem, q̃ in hac cã vertente inter nobilem Io. Agassini agẽtem ex vna, & do. Nauarinos reos se defendentes ex altera, scripta & allegata fuerunt, huiusmodi consultatio in iustum volumen ascenderet, & quidem superuacuo, cum

super duab. primis exceptionib.s.præscriptionis, & solutionis, satis superq; satis sit disputatum, fateanturque rei illas non
1 militare, cū ad præsumptionē † donōnis, & remissionis debiti ꝯfugiāt, dicentes, ex affinitate, tpis lōginquitate, reiterata calculatione p̄sumptionē remissionis debiti resultare, iuxta tex. in l. Procula, ff. de ꝓbatio. Videndū igit est, an p̄sumptio dictæ legis ꝯueniat, & militet in occurēti casu? Et paucis agendo r̄ndet ꝙ nō. ad qđ demonstrādum sciendū est, ꝙ ad hoc vt
2 sit locus illi p̄sumptioni, requirunt † tria copulatiuè, videlicet ꝯsanguinitas, tpis diuturnitas, & tertiū (q̄d est principale) calculatio sæpius facta, q̄ tria pōderant a Iurecōsulto in illa l. Procula, & ibi firmant Bar. & alii, maximè Iaco. de S. Georgio, ubi inqt uos firmiter tenebitis hæc tria esse necessaria, qcquid dicat Im. & ita prius firmauerat gl. in l. libertis. quos. §. 1. vbi Bart. ff. de ali. & cib. legat. & est cōis opi. vt p Alex. & Mod. in l. q̄ dotis, ff. so. ma. sequtur Lud. Ro. ꝯsi. 144. licet variè. Alex. cōs. 56. in p̄n̄ti, li. 4. In casu nr̄o deficiūt dbo potissimū reqsita. Primū, s. ꝯsanguinitas. nā inter Agaffinos, & Nauarinos nulla intercedit ꝯsanguinitas; & licet forsan probata sit aliqualis affinitas, hoc nihil ad casū d. l. Procula, q̄ exigit ꝯsanguinitatē. Aliud. n. affinitas, aliud cōsanguinitas, vt in rub. de ꝯsan. & aff. illa. n. copula, &, copulat diuersa, s̄m gl. in rubr. ff. de iur. & fac. ig. notat p Pan. & alios, in c. 2. vbi latè scripsi, de rescriptis. Nō. n. ead. est rō remittēdi debitū, aut saltē tāta affinitas, q̄ ē remittēdi cōsā
3 guineo, ī quo, rō sanguinis, & fauor agnationis ꝯseruandę, sæpe aīum cōsanguinei vrget ad donādū. Non sic rō affinitatis, q̄ mortua vxore (cuius cā ꝯcta fuit) solet parui eē momenti, s̄m gl. in l. sed hoc ita, ff. de re iu. q̄ inqt, ꝙ sicut mortua uxore affinitatis, ita & amoris vinculū soluitur, & dn̄t ibi Mo. ꝙ sicut mortua uacca ꝑdit socula, ita mortua vxo. ꝑdit affinitatis amicitia. Sed fac illā p̄sumptionē militare inter affines & cognatos sicut inter consanguineos & agnatos: videamus an inter oēs locū hēat. Mihi vr̄ restringendū ad fratres & sorores, ꝓut loqtur illa lex, non ad remotiores, maximè ad cognatos existētes in quarto gradu. Ita ꝓbat in d. l. Procula, vbi Paulus Iureconsi. se fundat in fraternitatis affectione, ut ibi, a fratre sibi debitū, & ibi, a fratre quādiu uixit desideratum: & ibi, sæpe in rōne fratris; & ibi, quasi tacitè fideicōmissum, fratri remissū & ita ī ſpēdixit Bal. ī l. cū ꝓponas, la j. C. de pa. & in l. si certis annis col. 4. C. e. ti. & Flor. in d. l. Procula, ibi signāter pōderat manifestā personarum proximitatē, pp quam iūcta multiplicata calculatione, & tpis diuturnitate, dicit p̄sumptionē donōnis a Iureconsulto admitti, & ad hoc ēt aīaduertit dn̄s Alex. consi. 56. aut si. Cum igitur illa lex loquat in fratre & sorore, & Legislator super fraternitate faciat fundm̄, non vr̄ exten-
4 denda † ad affines, & cognatos existentes in quarto gradu, ꝯ rr̄am iuris ab vsu satis, superq; satis receptā, ꝙ donatio non p̄sumitur, cum de indebito, ff. de ꝓbōnib. & l. si donatio, C. de do. ēt inter p̄rem & filiū, l. cum pater §. p̄r plurib. ff. de leg. 2. Et notat in l. si donatione, & aut. ex testō, C. de coll. esset. n. argue
5 re de maiori ad minus affirmatiuè, qđ constat † nō licere, vt no. in c. cum in cunctis, in prin. de ele. satis. n. consonat aurib. ꝙ non militat tāta affectio erga affinē in quarto gradu, quāta erga fratrē q̄ dr̄ ferè alter, & cuius charitate nulla maior, l. nēmo, §. q̄ frater, ff. de hæredib. insti. Deficit aliud principale, videlicet sepius facta cōpensatio: ex his. n. quæ exhibita leguntur, nō ꝓbat saltē gemina calculatio, prout reqritur, vt ibi, sæ
6 pe in rōne fratris, &c. Dictio † enim, sæpe, nō nisi duab. calculationibus verificat, vt no. p gl. in §. qa verò multi, in Aut. de testib. & in c. qa sæpe, de elec. li. 6. & l. liceat, C. de assesso. nō. n. probatur ulla ratiocinatio. Nō ex priuatis scriptis ipsorū Nauarinorū, q̄ pro scribentib. nullā fidē faciūt, ne sit in p̄tāte alicuius sibi ꝓbationes suo arbitrio parare, l. exēplo, C. de ꝓb. & l. rōnes, C. eo. Nō p instr̄m debiti 800. scutorū, qđ solā oblōnē mutui, non aūt rōnū cōputationē enūciat. Nō p instr̄m solutionis ipsorū 800. scutorū, qa præsumptio donōnis, & remissionis, de qua ī d. l. Procula. Nō sup solutione, sed sup geminata, & reiterata calculatione fundatur: & bn̄, qa p solutionem debiti n̄ arguitur, & ꝙ soluens nihil dēat hr̄e ab eo, cui aliqd soluit, l. si cū duos, ubi no. Bar. ff. rerū amota. Non deniq; passertas literas, q̄ dn̄r scriptæ p p̄rm ipsius dicti agentis, qa cum nō sint recognitę, nec cōparatione literarū cōprobatæ, nihil ꝓbant, l. fi. ff. de ꝓb. l. non nudis, l. instra domestica, C. eo. ti. traditur p Bar. & alios. in l. admō. ff. de iur. iu. Nec dicatur, ꝙ plu-
7 res testes † deposuerūt, se cognoscere scripturā esse similem scripturis dictis Agaffini, qa horū depositiones nihil ꝓbant: nec eis iura fidē vllā p̄stant, nisi deponāt, ꝙ erāt p̄ntes, & viderūt illas literas scribi. & rō est, qa similitudo literarū pōt de facili decipere testes, cū de facili possint similes literæ formari a perito in arte scribēdi, ut in Aut. de inst. cau. & fide. in prin. & §. si qs igit no. Bar. ī aut. & si ꝯtus. C. de fi. ī. Bal. ī aut. sed nouo iure, C. si cer. pe. Ias. post alios, in l. admonēdi, de iur. iu. Præterea ubi testes deposuisset se vidisse illas l̄ras scribi, adhuc absque literarum comparatione non plenè probarent, vt traditur per Bart. in d. l. admonendi, & Ias. post alios, & est cōis opi ut ibi oēs fatentur. Minus ergo probāt absque vlla literarum comparatione, & absque eo, quòd viderint talem scripturam scribi. non igitur curandum de depositionib. talium testium. Ceterum alia rōne disposi. d. l. Procula, non seruit in ꝓposito, quia ibi agitur de remissione fideic. & sic de lucro remittendo, hic agitur de debito dotis, & sic de damno patiendo, ex tali præsumptione remissionis. Vnde non est par † ratio lucri & damni, l. fi. C. de codicil. ita in terminis respondet Soci. ꝯsi. 25. prosequendo ordinem, col. 3. li. 4. ¶ Insuper aduertendū est, ꝙ ibi presupponitur pro constanti, sororem hr̄e notitiā fideicommissi sibi debiti, ut ꝓbant illa verba, nunquam a fratre desideratum, alioquin ignorans non pōt videri remisisse, l. tres fratres, ff. de pác. l. si ignorans, ff. loc. non constat aūt ꝙ p̄r dn̄i Ioannis agentis habuerit notitiā huius debiti dotis, & in dubio † presumitur ignorantia, nisi probetur scientia. regula, præsumitur, de reg. iur. in 6. l. verū ꝓba. Denique ponderandū est, ꝙ non solū reqritur, ꝙ sæpe sit facta calculatio, sed ꝙ ex varijs causis facta sit, & ꝙ sp̄ sorol re manserit debitrix, & sēp sponte soluerit id, in quo fuit reperta reliquatrix nunq̄ opponendo exceptionē ꝯpēsationis. Ex hmōi aūt p̄missis calculis, vbi de eis legitimè appareret; nō ꝯstat ꝙ Agaffinus ex varijs causis semper fuerit reliquator, & semp vltro soluerit. Ergo concluditur dispositionem d. leg. Procula, non posse adaptari ad casum præsentis controuersiæ.

¶ Allegationes do. de Ripa pro Agaffino ꝯ Nauarinos.

¶ De fide instrumentorum.

RESPONSVM I.

Si notarius. Quia impeditus attestatur se instr̄m per alium scribi fecisse, tunc instr̄m diuersa manu scriptum, & dissimilibus caracteribus, admittit. Verum cū in proposita facti sp̄e de hmōi attestatione nula fides fiat, & instr̄m diuersa manu, diuersisque caracterib. scriptum interlineatum, & marginatum reperiatur, nullam ob in fidem facere constat, nec ex eo actio, vllaue exceptio oriri pōt, nec auctoritas prætoris huiusmodi instrumento suffragatur.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum diuersis manibus, & dissimilibus careeteribus scriptū, interlineatum, & marginatum, nullam fidem facit, & ibi vide qūo procedat.*
2 *Exemplum, si de exemplari non constat sumptum, nullam fidem facit.*
3 *Instrumentum nullum nullam præstat opem, nec ex eo præscribi potest, & ibi vide quando citatio interrumpat præscriptionem.*
4 *Ex citatione generali interrumpitur præscriptio xxx. annorum.*

Respon. interpreta.

Si vera sunt, q̄ ꝯ instr̄m exhibitū opponuntur in quadā cedula exordiente, magister Gulielmus Saluati, &c. credere dictū instr̄m nullā fidē facere. Nā instr̄m † diuersis manib. & dissimilib. caracter. ꝯscriptū p̄sumitur falsum, §. & qđ sepe, in Aut. de trien. & semis. col. 3. quē ad hoc dixit singularē Bal. in l. ꝯctus. C. de fi. ins. col. 3. de quo miratur Lud. Ro. sing. 236. inc. an diuersitas, qa est de hoc ēt tex. in c. inter dilectos. de fid. inst. & hoc maximè verū est, si originale, seu prothocollū sit diuersa manu scriptū. Nā prima nota, & primū ꝓthocollū, nō debet scribi nisi māu eius Notarij, qui fuit de instr̄o rogatus, §. nos aūt, in Aut. de Tabel. col. 4, & ibi gl. tradit. Sp. ti. de inst. edit. §. instr̄m el. 2. ver. itē opponitur, ꝙ nō est ꝯfectū. Accedat, qđ dixit Bal. in l. fideicōmissa, §. quoties. de leg. 2. vbi dixit, ꝙ inbreuiatura notarij ad hoc vt fidē faciat, dēt esse in mundū redacta i ta, ꝙ ibi nullū appareat vitiū, aliàs non est ei fides adhibēda, & omissis auctoritatib. quas diffuse possem hic adducere, sat erit allegare patrē veritatis Alex. q ita in sp̄ē consuluit, cons. 41. viso tenore, col. j. li. j. & idē consulendo dixit Soc. cōs. 24. visis, co. 9. li. j. vbi ex hoc colligit rōnē, quare Notarius, q fecit exemplū sui originalis scribi p aliū, debet in subscriptione attestari, ꝙ impeditus p aliū scribi fecit: nā ea fuit rō, qa nisi attestaret ita instr̄m vt. pote de falsitate suspectū, non ꝓbaret. cū itaq; instr̄m proponatur diuersis manib. scriptū, interlineatum, & marginatū, certè non est ei ulla fides adhibēda, d. c. inter dilectos, & ibi Abba. & Molatè. Scđo nō ꝓbat, qa dr̄ nō ꝯstare de originali, & bastardello quoudā Bernardi Pichoni, q dr̄ rogatus de dicto instr̄o; vn̄ nō uideo à quo fonte exēplū p Claudiū Valēcerij, cui (ut asseritur) cōmissa fuerūt ꝓthocolla dicti quodā Bernardi, sumi potuerit. nā sine exēplari non p̄t sumi exēplū, l. in testō, la j. ff. de ꝯdit. & dem. Nec huic fundamento obstat, qđ not. Bal. in rub. C. de fi. ins. co. 6. ver. scđo quero. qa illud dcm̄ Bal. procedit qn̄ Notarius, qui rogatus de instr̄o, exemplum parti in forma tradit, tunc

tūc tale exēplū ꝓbat, licèt originale non reperiat̄, eo q̄a tale exēplū ꝯfectū ab eo, q̄ fuit pricipaliter rogatus, loco origina lis hr̄: nā cū ab eodēmet notario de eodē ꝯctu duæ scripturę ꝯficiūtur, ambę originales dici possunt, f̄m Bal. ibidē, q̄ ita ex præsse loqtur, & Bar. in l. Semp roniusquem ēt Bal. adducit, ff. de le. 2. Secus aūt ī exēplo sumpto ꝑ vnū Notariū ex origi-
2 nali alterius: tunc de ori ginali debet ꝯstare, aliâs† exemplum nihil valet, d. l. in testō, & ibi declarat Iasi. in l. fi. C. de edic. Diui Adria. toll. Nec ēt huic rōni obstat, si ꝓtēdatur ꝯstare d̄ ori ginali instr̄o dicti Pichoni ex scriptura exhibita, q̄a ēt ꝙ ꝯsta ret illā scripturā eē scriptā manu eiusdē Pichoni, tñ ñ ꝓbat, tanq̄ originale īstr̄m, cū idē P choni nō attestetur se rogatū de ipso īstr̄o, cū nō sit in principio dictū, Nota breuiarii, seu prothocolli mei, &c. Nec ēt ī fine sit dcm̄, & me Bernardo Pichoni, &c. put d̄ iure eē debuit, al̄s reputatur scriptura priua ta, & iō fidē ñ facit, f̄m Bar. in l. si q̄s ex argētariis, §. initiū co.
3 aīpe. vers. 8. dixi, ff. de edē. cū igr̄ tale īstr̄m nihil† ꝓbet, cessat pria exceptio opposita ꝑ reū: q̄ ipe possideat cū ti. auctore ꝑ tore. Nō credo, ēt, ꝙ militet exceptio ꝓscriptionis, tū q̄a fuit ī terrupta, tū q̄a ex capite ignorātię dāda esset resti ō ī integrū, si peteretur. Nec obstat dū dr̄, ꝙ citatio ḡnalis non interrūpit ꝓscription ē, scd̄m Bar. ī l. fi. ī fi. C. de āna. exc. q̄a distinguēdum est īter citation ē simplicē, qua citatur re⁹ rñitur⁹ petitio nib. & isto casu, q̄a actor nihil ponit, ꝑ hanc citationē ñ inter rumpitur ꝓscriptio. ita loqtur Bar. & iste non est casus nr̄. Et inter citationē ḡnalē, ꝑ q̄ insinuatur reo, ꝙ ē obnoxius acto ri, vel bona sua vsurpat: tūc licèt ista sit ḡnalis, nec in ipsa specificetur obligatio, vel ñ noīent bona in ſpē, tñ interrūpitur
4 †prescriptio xxx. annorū, vt est casus ad literam in d. l. fi. & ibi no Bar. in vlt. nota, & rōnem assignat Iasi. in l. fi. col. 2. ff. de eo, ꝑ quem fac. erit. Et in istis terminis ꝓcedit thema ꝗ̄nis nr̄æ, q̄a nō solū fuit ꝓposita citatio ḡnalis quò ad petitiones porrigendas, sed ēt fuerunt ꝓposita interrogatoria nō tantū ḡnralia, per quę insinuabatur reo, ꝙ occupabat bona actoris in genere, sed etiam in specie certificatum fuit, ꝙ occupabat, & vsurpabat illicitè, & indebitè prædia, de quibus contenditur. ergo, &c. Et hæc breuissimè perstrinxi, quia coram doctissimo, & iustissimo Iudice causa discutitur. Laus Deo.

¶De testibus.

RESPONSVM I.

LEge Iulia Apia, mulier cōtra maritū testis esse ꝓ betur, & rectè nā coniuges una & eadē phi sona existimantur: & quem admodum in causa pro pria nemo contra se testificari cogitur, ita etiam ꝯiuges con tra sed testificari non possūt, ne discordia ex eo oriatur quā iura abhorrent. Imo nec etiam cōsentiente viro, testificari cogitur fauore ipsius mulieris, licèt complures legē Iuliam non admittant, si alii testes inueniri non possunt.

SVMMARIVM.

1 *Lege Iulia Apia, mulier in causa mariti tam actiuè, quàm passiuè testis esse prohibetur, & vide fallentiam nu. 4.*
2 *Iudices, siue partes iuramentum personæ verisimiliter deieraturæ deferentes, non tantum peccant, sed etiam veniunt puniendi.*
3 *Mulier ēt consentiente viro, in cā cōtra cū mota, cogi non pōt testificari.*

Respon. Interpreta.

DIco Ergo, vxorem Ipsius Vgheti ꝯ ipsum ꝑ Ioanne Maria de Oliua non posse cogi ad testificandum, nec etiam pro Vgheto, text. est in l. lege Iulia, & sequenti, ff. de test. Cano. in cap. si testes, §. lege Iulia. 4. quæstio. 3. inducendo a fortiori: nam ibi dicitur, quòd socer contra generum, & ecōuerso: nec libertus vxoris con tramaritum, nec ecōuerso, possunt cogi inuiti ferre testimo nium, nec aliæ personę ibi narratæ. Si ergo gener non cogitur contra socerum, quanto magis vxor contra maritum. facit tex. in d. c. si testes, §. parentes, 4. q. 3. & facit ēt gl. in c. 1. 3. q. 5. & licèt nūquā haberemus tex. ego probo multis rationib. Primo habemus, ꝙ ꝯ seipsum in cā ꝓpria nemo cogit testificari, l. oīb. C. de testi. esset. n. incōgruū ꝙ propria tela ꝯ meipsum inducerem: quod nimis graue est, l. nimis graue, C. eod. sed cā mariti dr̄ propria vxoris: nam in rebus mariti vxor dr̄ quasi domina, l. 1. ff. rerū amota. sunt. n. oīa prospera, & infortunia, inter virum & vxorem cōia, l. si cū dotē, §. finaūt in fæuissimo, ff. solu. mat. & dr̄ vxor socia diuinæ, humanæq; dnus. & idē corpus, & eadē caro, vt l. aduersus, C. de crimi. expi. hære. l. i. ff. de ri. nup. Scd̄o ꝓbat euidentiori rōne, q̄a nō dēt dari occasio delinquendi & ꝑiurādi, l. ꝯuenire, ff. de pac. do. l. 3. in prin. de iu. iur. ff. Imo peccat, & est grauiter puniendus iudex,
2 †& etiam pars, q̄ deferunt iur̄m ꝑ one, q̄ verisimiliter ꝑiurabit, vt no. in aut. sacramēta puberū, C. si aduer. venditio. Mo-

dò ego habeo, ꝙ vxor pp metū mariti, maximè talis, qualis est Vghetus, verisĩr deierabit: est. n. talis metus mariti iustus, & lcīm⁹, l. fi. C. de fur. Lud. Ro. & Phil. Cor. in l. pactū, qđ dota li. ī 2. col. & ibi Iasi. in fi. C. de colla. Tertio ꝓbatur rōne machinationis euitandæ, nec fauore ꝑris ipsius vxoris, cōcordes in mr̄imonio ꝯiuges turbari debēt: amant. n. leges inter ꝯiuges ꝯcordiā, & amorē reciprocū, l. fi. in fine, C. de fur. & oīs via ī cidenda est, qua ḡnatur inter cōsortes discordia, l. dissentiētis, C. de repu. & d. l. 1. C. rer. amo. Sed si cogeret testificari cōtra Vghetū maritū, posset ḡnari īter ipsos discordia, & si quā eēt augeri, quod ñ est de mente iurium. Fortius dico, ꝙ etiā ipso Vgheto ꝯsentiente, †nō pōt cogi ad testificādum, q̄a hoc nō
3 solum fuit inductum fauore ipsius Vgheti mariti, sed ēt fauo re ipsius vxoris. ita dicit Bar. ī d. l. lege Iulia. est verū, ꝙ Lu. Ro.
4 in sing. 393. tenet, ꝙ quan do nō possunt† inueniri alii testes, ꝙ tunc d. l. Iulia nō haberet locum, sed hoc nō militat in casu nr̄o, cū in rixa sint plusq̄ trecēti hoīes, q̄ potuerūt scire, vtrū ipe Io. Maria soluerit, vel ne facit ēt l. seruos, i. C. de q̄ō. & ī ter minis vide Pan. in c. in lr̄is, ad fi. extra de testibus. Laus Deo.

¶De sponsa. matri. & filia.

RESPON. I.

QUia Natū ex damnabili coitu, vt puta ex virgine, vel vidua, matri nullo iure succedere posse exploratum est: adeo Ioannes Panicia pro matris successione obtinenda, matrimonium ipsius probare debet, cum sit suæ intentionis scopus quod nullo iure probatum dici potest per verba d̄ futuro etiam iurata, minusq; per apocham, nec a testib. nec a partibus recognitam. & licèt ex ea de sponsalibus constet, nulla tamen matrimonii probatio sequitur, cum prædictorum separata sit ratio. Verum enim uero cum in proposita facti specie causa matrimonialis sit incidēs & accessoria, & ñ principalis speculationis, Ideo non est qui sit inficiaturus q̄ libet matrimonii, etiam præsumptam probationem, in huiusmodi causa admitti debere, quæ alias ad probandum principaliter matrimonium nusquam admitteretur. Quare cum ipse Ioannes secundum ea, quæ proponitur, perfectum matrimonium, identitatemq; sui legitimè probauerit, clarum est eidem de iure hæreditatem competere.

SVMMARIVM.

1 *Natus ex damnabili coitu, matri nullo iure succedit.*
2 *Verba de futuro, etiam cum iuramēto, ñ inducunt matrimoniū, se ſpōsalia.*
3 *Cedula non recognita nihil probat.*
4 *Sponsalibus probatis matrimonium probatum nullo iure inferri pōt, nisi copula subsequens probetur.*
5 *Matrimonium non probatur fama etiam iuncta cum nominatione.*
6 *Vbi agitur de matrimonio principaliter, probationes plenæ requiruntur, secus si incidenter de eo tractetur.*
7 *In probādo matrimonio q̄tiquo ꝓbatio admittitur, q̄ alias nō admittetur.*
8 *Scriptura priuata suffulta comparatione literarum, ac recognitione, & depositione vnius testis, plenè probat.*
9 *Sponsalia per copulam probata transeunt in matrimonium.*
10 *Sola fama probat matrimonium, quando de eo agitur incidenter.*
11 *Sola nominatio coniugis inter coniuges probat matrimonium quò ad legitimationem filiorum.*
12 *Sponsalia etiam absque præsentia vtriusque partis, & contemporaneo cō sensu rectè contrahauntur.*
13 *Actus in dubio præsumitur factus tempore licito.*

Qui veritas est me, in viam dirigat veritatis.

Respon. Interpreta.

Ex tribus, Quę proponūtur, duo tantum discutiam, quibus absolutis, patebit resolutio tertii; & studebo breuitati, quia virtus consistit in dicendo multū, non multa. Circa primum videtur, quòd non sit concludenter probatum matrimoniū, q̄d necessario tenetur Ioānes Panicia petens ꝓbare, si vult succedere mr̄i nobili. Nā communis
1 ꝯclusio ē, ꝙ natus† ex coitu dānabili puta ex virgine, vel vxorata, nō succedit matri, f̄m gl. in l. si qua illustris, C. ad Orfici. & ibi ī specie Bal. ꝑ tex. in fi. ī Auth. q̄b. mo. na. effi. sui. sequitur Pano. in c. cām, quæ. ei. 2. qui filii sint legit. & hanc dicit communem Soc. ꝯsi. 148. inci. memini, col. 2. in 1. parte. de dula n. exhibita nō ꝓbat mr̄imoniū, q̄a verba illa, iuro accipe Ioan-
2 nā hinc ad Pascha, sunt verba de futuro, q̄† ēt cum iur̄o non inducunt mr̄monium, sed spōsalia tñ, vt est casus in c. ex lr̄is 2. extra dā spō. Quid fortius? vr̄, ꝙ dicta cedula non ꝓ bet spōsalia ex duob. Primo, † q̄a nō fuit recognita a partib, neq; a
3 testib. l. scriptas, C. q̄ pot. in pign. hab. l. Publia, §. fi. ff. dep. ō. etiā ꝙ oēs testes essent mortui, adhuc ñ probaret c. 2. de fi. instru.

Secundò, qa ad ɔhẽdũ sponsalia, vel mr̃imoniũ, vr̃ ꝙ requira
tur pñtia vtriusq; spõsi & sponsæ, & ɔsensus ɔtẽporaneus vt
in stipulatiõe, iuxta l.i.§.q p̃sens, ff. de ver.ob. ꝓut tenuit Arc.
in c.sufficit, 27.q.2. sed in ɔhendis hmõi sponsalib. non appa-
ret, ꝙ Ioãna fuerit, seu eẽt p̃sens, igit̃ &c. Nec obstat, ꝙ in ce
dula noĩet ipsa Ioãna, qa videntur uerba enũciatiua, q̃ nõ ꝓ
bãt, l.ex hac scriptura, ff.de don.cũ si. Nec obstat, ꝙ pr̃ Ioãnæ
se subscripsit, qa nõ p̃t pr̃ pro filia pubere ɔhere spõsalia, nisi
ipsa filia cõsentiat, c. tuę, de spon. Et posito, ꝙ cedula ꝓbaret
spõsalia, nõ tñ infert̃, † ꝙ sit ꝓbatũ mr̃imoniũ nisi ꝓbet copu
4 lã fuisse subsecutã, iuxta tex.in c.is, q fidẽ, de spõs. q̃ copula ñ
vr̃ probata: nam primus testis, q deponit de osculo, & d̃ actib.
qui ɔueniũt ɔiugib. nihil dicit de copula. Cæteri aũt actus ci
tra copulã, vt sunt oscula, amplexus, mutua dona, & iis simi-
les, non faciũt sponsalia transferri in mr̃imonium, c.i.de mr̃i.
ɔct.cõ.inter.eccl. Pan.in c.fi.de spõs.per illũ text.vbi addit, ꝙ
ẽt si sponsus de futuro traduxerit sponsam ad domũ, nõ ꝑꝑ
hoc sponsalia ɔuertunt̃ in mr̃imoniũ de pñti. Pręterea spon-
salia erant restricta ad diem, ergo videtur, ꝙ non sufficit pro
bare copulam, nisi ꝓbet̃ interuenisse intra tp̃s, nã elapso die
dissoluta dñr, tanq̃ dies sit apposita cã limitandę obligõnis, l.
eũ, q ira, §.q ita, de verb.ob. Hoc sic p̃supposito infero, ꝙ ẽt si
probata esset copula, non tñ diceret probatũ matrimonium
qa non fuit probatũ, ꝙ copula fuerit subsecuta antequã spõ
salia essent dissoluta, ꝓut reqrit̃, ad hoc vt copula faciat spon
salia in mr̃imoniũ transferre, c.veniẽs, 2.& Ibi Io.And.& Præ
po.ad hoc no.de spon. Secũdus testis, q deponit de ɔfessione
Ioãnæ ɔfitentis mr̃imoniũ & copulam, est singularis: & posi
to, ꝙ esset ꝓbatũ, ꝙ inuicem se ɔiuges appellabãt, tñ sola no
5 minatio nõ ꝓbat mr̃imoniũ. † Imo nec fama iuncta cũ noĩa
tione, c.illud, de p̃sump. vbi Abb.& alii hoc firmant̃ expresè,
& Soc.ɔsi.39.incip.visis & inspectis, in prima parte, vbi in si-
mili casu ad ꝓbandum mr̃imoniũ ad effectũ succedẽdi ɔclu-
dit, ꝙ requiruntur quatuor, saltẽ diuturna cohabitatio, & ꝙ
se inuicem tractẽt tanq̃ vxor & maritus. Tertio, ꝙ probetur
tractatus in specie. Quarto publica fama inter vicinos & no
tos, q̃ oĩa non vñr ꝓbata in casu pñti, &c. Præmissis non attẽ-
tis amplector ɔ̃riam sñiam, tanq̃ veriorẽ. Pro cuius clariori
6 demonstratione p̃mitto, ꝙ aliqñ agit̃ de mr̃imonio † princi-
paliter, qa maritus vẽdicat vxorẽ, vel eɔ̃. & isto caso altero ne
gante reqrunt̃ ꝓbationes plenę, & ꝙ testes sint oĩ exceptio
ne maiores, c.i.de consangui. & affi. qa cã mr̃imonialis dr̃ gra
uis cã. vt no.per Abb.& alios, in c.si pro debilitate. de off. del.
& ꝑ Alex. cõsi.150.151:152.& 153.lib.5. Barba.ɔsi.53.col.3. &
seq.vo.i. Qñq; agitur de hr̃ditate pr̃is, vel mr̃is principaliter, &
ĩcidẽter q̃ritur d̃ mr̃imonio, qa negatur ꝙ filius sit legitim⁹,
& isto casu sufficit q̃libet ꝓbõ, ẽt p̃sũpta, & q̃ alias ad ꝓbãdũ
mr̃imoniũ ñ admitteretur, si d̃ eo principaliter ageretur, vt
ꝓbat tex.ĩ c.cãm, el i. q filii sint leg. ꝑ quẽ ita distinguit Gem.
maximus Canonista.ĩ ɔs.27.incip.sup dubiis. & istud p̃t opti
me ɔꝓbari ex decis. Bal.in l.filiũ diffinimus, ff.de iis, q sunt sui,
vel ali.iu. vbi decidit, ꝙ licèt instr̃m dotis nõ ꝓbet ɔcludẽter
mr̃imoniũ; si de eo agatur prĩcipaliter. s̃m opi. Inn. & sequa-
in d.c.illud, tñ qñ de mr̃imonio q̃ritur incidẽter, instr̃m do.
tis plenè ꝓbat mr̃imoniũ. & ita p̃t intelligi tex.in Aut.vt fra.
filii.§.i.coll.9.& bene facit decisio. Bart. & *cõiter* approbata, in
l.quidã in suo ff.de ɔd.inst. vbi ex possessione probatur domi-
nium, si agatur de eo incidenter, secus si principaliter. Itẽ p̃-
7 mitto, ꝙ in probando mr̃monio † antiquo admittitur proba-
tio, q̃ alias non admitteretur, s̃m Ho.in d.c.illud. Istis sic p̃mis-
sis, videamus. Primo, an sint probata spõsalia. Scd̃o an sit pro
bata copula. Tertio, an sit probatum aliqd aliud, per qd̃ in ca
su occurrenti possit dici probatũ mr̃imoniũ. Circa primũ rñ
deo, ꝙ sic, nã vt ĩ facto p̃supponitur, hæc priuata scriptura iu
uabitur ɔparatione lr̃arũ, quo casu sola tunc facit semiplenã
probõnẽ, §.sed & si ĩstr̃a, & §.si uero.ĩ Aut.de ĩst.cau.& fide. &
hoc ɔprobat Pan.in d.c.2.& sequũtur *cõiter* scribẽtes in l.ad-
monẽdi, ff.de iureiu. & tãto fortius, qa recognita est ab vno
teste, q se subscripserat. Scd̃o adest idẽ testis, q deponit ꝑfectè
de dictis spõsalib. & oĩb. ɔtẽtis in cedula, q testis facit semiple
nã probationẽ, s̃m Bar.in aut. & si ɔ̃ctus. C.de fi. ĩst. dicẽtẽ, ꝙ
duo testes deponẽtes d̃ ɔtẽtis ĩ cedula: probãt plenè ɔtẽta in
ea, licèt nõ fuerit aliter recognita, ergo vnus facit semiplenã,
prout ẽt facit rl̃r, vt tradit̃ in d.l.amonẽdi. ɔiũgẽdo ergo hãc
8 priuatã † scripturã ɔparatione lr̃arũ roboratã, & dcm̃ illi⁹ te-
stis, ac eius ac recognitionẽ, erũt plene probata spõsalia. & ꝙ
ista simul ɔiũgi possint faciendam ꝑfectã probõnẽ, exp̃sè fir
mat Pan.in d.c.2. d̃ fi.inst. cũ quo trãseũt ibi Mo. & si ista ɔiũ-
gũtur in alia materia, ẽt vbi prĩcipaliter agitur d̃ mr̃imonio,
a fortiori ꝓbabũt, et ɔiũgẽtur vbi agitur de spõsali. ĩcidẽter,
9 ꝑ s̃.dcã. Circa s̃m, dico ẽt ꝓbatã copulã. ꝑ q̃ † spõsalia trãsiue
rũt ĩ mr̃imoniũ d.c.is, q fidẽ. et ꝙ sit ꝓbata adducit̃ ɔfessio no
bilis Dñici spõsi, d̃ qua ĩ facto dr̃ apparere ꝑ ĩstr̃m publicũ: q̃
ɔfessio spõsi ɔfitẽtis, et attestãtis cognouĩsse spõsã, et ex ea su
scepisse filium, plenè probat, c. ɔtinebat̃, & ibi Pan.& c. duo
pueri. de despõ.impub. Nec ob. si diceretur verum, si consta
ret ꝙ aliqñ simul cohabitasent, prout loquit̃ text.ĩ d.c.conti
nebatur, qa procedit sponsa negante, at in casu pro posito ñ
ɔstat, ꝙ unquam vxor negauerit. Imo confessa fuit, ut appa-
ret ex dicto unius testis attestantis Ioannam cõfessam fuisse
copulam, & mr̃imonium, q̃ ɔfessio iuncta fama publica, ple-
nam probõnem inducit. ¶ Circa tertiũ, audeo maiora dice-
re, ꝙ semotis spõsalib. liqdo iustificatũ, & probatum mr̃imo
niũ fuit, qa vt in themate narrat̃, ꝓbata est pub. fama, & cõis
opin. viciniæ, ꝙ præfatus Imbertus, & Ioanna, tenebantur &
reputabãtur vir & vxor: q̃ fama, licèt sola non sufficiat ad ꝓ-
10 bandum mr̃imoniũ principaliter, tñ idoneam † facit probõ
nẽ matrimonii incidẽter, q̃tum ad lt̃imitatẽ ꝓbandam, s̃m
glo.in c.lator, quam ibi ualde commendat Pano. & Host. q fi.
sint leg. Seqtur Io. And. & Pan.in c.peruenit, e.tit. sequit̃ Ge.
in d.ɔs.27.col.2.ver.hanc partem. & ego adduco tex.in c.per
tuas, eo.ti. ubi no. Pan. ꝙ ad probandũ filium fore lt̃imũ, sat ẽ
probare, ꝙ parentes a maiori parte viciniæ reputabantur lt̃i
mi ɔiuges: si ergo illa cõis fama probat lt̃imationẽ, fortius ꝓ
babit in casu isto, in quo cõis fama coadiuuat̃ spõsalib. & cõ-
fessione partium, ut iam demonstrabo, scd̃m qd̃ ĩ themate p̃
supponit̃ ɔstare, ꝙ Imbertus ɔfessus fuit Ioannã eius uxorẽ,
& ẽt ɔstat ꝑ vnũ testẽ, ꝙ Ioãna cõfessa fuit Imbertũ fore eius
maritũ, q̃ cõfessio ɔiugii plenè probat mr̃imoniũ, ca. sup eo,
& ibi not. Pan. maxime qñ non agit̃ de p̃iudicio alterius mr̃i
monii, de eo q cog. ɔs. vx. suæ. Bal. ɔs.195. in hac cã. lib.3. Imo
11 ex sola † noĩatione coniugii inter se, q̃tũ ad lt̃imationẽ proba
tur mr̃imonium scd̃m Inn.in c.ex parte de resp. Pan.in d.c.la
tor, Dec.consi.153.inc.in effectu, co.2. nec ob. si dicatur, ꝙ de
ɔfessione Ioannę non ɔstat nisi per unum testẽ, qa rñdeo, ꝙ
si ɔiungatur cum fama publica, erit perfecta probõ, ẽt si de
mr̃imonio q̃reretur principaliter, ubi non agitur de p̃iudi-
cio alterius mr̃imonii, scd̃m Vinc. Car. Pan. & cõiter alios in
c.2. de clande. despon. Aret.ɔs.82.col.3.& seq. Dec.ɔsil.163. in
cã mr̃imoniali. Nec ob. ꝙ istæ ɔfessiones non faciant fidẽ, qa
absente altero ɔiuge factæ fuerunt, seu saltẽ non apparet, ꝙ
pñte parte fuerint emanatæ, qa qcquid sit de iure ci. de æq-
tate canonica clarũ est, quod ɔfessi ẽt absente parte facta ꝓ-
bat, scd̃m Ant. & alios cõiter, in c.si cautio, de fi.inst. ꝑ gl. in c.
quoties cordi oculus.3.q.7.& ista ẽ *cõis* opi. teste Dec. loquẽte
in cã mr̃imoniali, in d.ɔsil.163. reprobata opi. Alex. & sequa-
ciũ ɔsil.180. in cã Angelorum. vol.2. Attentis suprascriptis, q̃
singula per se probant, ut sup. ostendi. q̃to audacius hoc affir
mabo si oĩa simul iungantur. s. spõsalia, copula, noĩatio, ɔfes-
sio ɔ̃iugum, & publica fama. & ꝙ agatur de mr̃imonio anti-
quo, & de mr̃imonio incidenter, ex istis (sequendo verba De
cij in allegato ɔsilio) dẽt mens iudicis adeo informari de tali
mr̃imonio ɔ̃cto, ꝙ aliter credere ñ possit. Et hęc veriora ap-
parebunt, si de medio tollant̃, q̃ sup. in ɔ̃riũ allegata fuerunt.
Nõ ob. igr̃ primo, ꝙ illa uerba sint de futuro, qa ɔceditur, ꝙ
solũ spõsalia inducũtur, tñ secuta copula trãsierũt ĩ mr̃imo-
niũ. Nõ ob. scd̃o, ꝙ cedula nõ fuit recognita, qa & si nõ sit re
cognita, tñ suffulta ɔparõne lr̃arũ facit semiplenã probõnẽ,
& iũcto uno teste probõ iuuat̃ ꝑ p̃dicta. Nõ ob. tertiũ, ꝙ Ioã
na ñ eẽt pñs, qñ fuerũt ɔ̃cta spõsalia, qa ɔ̃riũ recitat̃ in ipsa ce
dula. Nõ ob. ꝙ sint verba enũciatiua, qa hoc casu probãt prę
sentiã, ut ẽ tex. ad literã in l.optimã, C.de ɔ̃h. & ɔmit. sti. qa ta
lia uerba sunt enũciatiua principaliter ꝑꝑ se, ut not. in d.l. ex
hac scriptura, & ĩ l.ex ijs verbis, C.de test.mil. Imo Bar. in apo
cha vr̃ velle, ꝙ p̃sumat̃ pñtia, licèt ñ fuerit enunciata, ita Bar.
ubi latè Mod. ĩ l.Titia, §.idẽ rñdit, el 2. ff.de uer.ob. et tãto for
tius in casu isto, qa ẽ unus testis, qui deponit ipsã fuisse pñtẽ.
12 Pręterea falsum ẽ, qd̃ in sponsalib. reqratur pñtia † partes, &
ɔsensus ɔtẽporaneus: sufficit. n. quod un⁹ ẽt ex interuallo ɔ-
sentiat post alterũ. Ita Host. Io. And. Car. & cõiter Canonistę
in c.dilectus, de spõs. & in c.ex lr̃is, el 2. eo.tit. reprobãtes opi.
Arch. in d.c.sufficit. ẽ ergo, quod tũc ñ fuisset pñs, tñ ex post
ɔsensit, ut patet ex dicto primi testis, et ex dicto scd̃i, et ex pu
blica fama. Nõ ob. dum dr̃, quod spõsalia erãt restricta ad diẽ
Paschatis, et sic ea die elapsa fuerũt dissoluta, qa negatur, ꝙ
eẽnt restricta ad illã diem, eo qa tp̃s in casu nr̃o fuit adiectũ
disponi hñti cãm momentaneã, et iõ vr̃ potius adiectũ cã dif
ferẽdæ obligõnis, l.obligõnum ferè, §.i. ff.de ac. et ob. et iõ re
mota die remanẽt sponsalia. et ꝑꝑea nihil ob. tex.in d.§.cũ q
ita. quia loqtur qñ tp̃s fuit adiectũ cã limitãdæ & multiplicã
dę obligationis ut ibi no. Bar. et sequũtur cæteri. Præterea, et
scd̃o dato ꝙ spõsalia eẽnt restricta, tñ rñdet̃, ꝙ ex quo ꝓbata
fuit copula, dẽm⁹ dicere, ꝙ tp̃e licito, et sic ĩtra diẽ ĩteruene-
runt, qa quoties actus põt fieri tp̃e licito, et illicito, in dubio
13 † p̃sumitur factus tp̃e licito, s̃m Bar. in l.nõ solũ, §.sed ut ꝓba
ri, ff.de no.op.nũ. cũ mille auctoritatib. ibidẽ adductis ꝑ Mo.
quod

qđ ampliat Fel.in c.nōnulli,§.ſunt & alii,col.7.extra de reſcri.
vt ꝓcedat,ēt ſi cā,pp quā actus dr̄ licitus,illo tp̄e nō fuerit ple
nè probata,& ſic tanto fortius dicendū in caſu nr̄o,vbi ſpon
ſalia fuerunt plenè ꝓbata,vt ſu.oſtenſū fuit.Non ob.tex.in c.
illud,ſuꝑ quo ſe fundat Soc.ī alle.ꝯſi.39.qa ꝓcedunt, qn̄ de ꝓ
bādo mr̄imonio principaliter agitur, ſecus ſi agat̄ de ꝓbā do
mr̄imonio incidenter:qa tunc ſi ſufficit ſola fama, vel nōīatio
ꝑ p̄dicta,a fortiori publica fama,iuncta cū noīatione,& ſpon
ſalib.& ꝯfeſſione partiū.Scd̄o rn̄detur,ꝙ non ꝓcedit diſpoſi
tio d.c.illud,qn̄ agitur đ ꝓbādo mr̄imonio antiquo,ſ̄m Hoſ.
ibi.& intelligo, ꝙ illud eſt antiquū vltra quinquagīta ann.&
ſ̄m eū in iſta materia erit arbitrādū, an dicat̄ antiquū, iō n̄
expedit intrare difficultatē,ꝗ tāgitur ī l.cū aliquis,C.đ iu. de
li.an reqratur tp̄s 100.annorum,an verò 40. annorum,quia
in caſu noſtro eſt arbitrādū, vt ſupra.Tertiò rn̄det̄,ꝙ diſpoſi
tio d.c.illud,& conſi.Soc.non loquūtur, qn̄ cōſtat de ſpōſali
bus & copula,qa illa duo ſufficiunt,d.c is,q fidem,vel qn̄ con
ſtat de confeſſione cōiugū,qa illa plenè ꝓbat, qn̄ ſtat ꝓ mr̄i-
monio,d.c.ſuꝑ eo.Sed quia parum prodeſſet Petro probaſſe
mr̄imoniū,niſi etiā probaſſet,qđ ipſe ſit natus ex ipſius iuga-
lib.Ideo tranſeo ad ſecundā principalē dubitationem,vtrum
ſit ꝓbatū,qđ ſit filius dictorū Ioannę,et Imberti.et viſum fuit
prima conſidoratione qđ non.Primo,publica fama ſola non
facit ad probādum filiationē,ſ̄m Sali.in l.teſtium, ff. de teſti.
Alex.conſi.25.inci.in cauſa vertente.vol.4. teſtes aūt non de-
ponunt de filiatione in ſpecie,niſi vnus,qui deponit,qđ Ioā-
na confeſſa eſt ſe peperiſſe filium noīe Petrū ex dicto matri
monio,ſed iſte eſt ſingularis:cōfeſſio aūt Imberti ēt nō vide
tur ꝓbare,qđ ſit filius Ioānę,de cuius hr̄ditate agitur,qa ꝯfeſ
ſio vnius ēt cum iur̄o non nocet,neq; prodeſt alteri, l. nā et
poſtea,§.fi.cū l.ſeq.ff.de iureiu.Et ideo tex.in c.per tuas,extra
de ꝓba.reqrit,qđ fuerit noīatus & reputatus filius ab ābob.
parentib.Præterea, ſola aſſeueratio non ꝓbat filiationē,l. ne
quę ꝓfeſſio,C.de teſt.Vltimo ad probādū filiationē vr̄ ſtatim
neceſſariū,qđ ꝓbet̄ qđ fuerit tractat⁹ a parētib.tanꝗ̄ filius, &
qđ ſit natus in domo vicinis ſcientib.ſ̄m Bart.in l.filiū diffini
mus,ff.de iis,qui ſunt ſui,vel alieni iuris,quæ non fuerunt ꝓ-
bata,igitur &c.Sed pręmiſſis minimè refragātibus, arbitror
ſufficienter probatum dictū Petrum fuiſſe natū ex dictis Ioā
na & Imberto iugalibus,ꝓ,cuius vlariori demōſtratione ſubii
cio infraſcriptas cōcluſi.¶Prima concluſio eſt: publica fama
14 †(ſi nihil probetur in oppoſitū) ſufficit ad probādā filiationē
vel ſaltē ad ꝯſtituēdū filiū in quaſi poſſeſſione filiationis, ſ̄m
Iac.But.in l.qdam,ff.de prob.Ant.in c.ex tranſmiſſa,q fi. ſint
legit.Ale.ꝯſ.51.viſo & diſcuſſo,uol.1.ꝑ quā quaſi poſſeſſionē
trāsfert onus ꝓbādi ī negātes,l.nō modis.l.n̄ epiſtolis.& l.neq;
natales,C.de prob.Ang.ꝯſ.87.inci.ſpurius in fi. in caſu iſto p̄-
ſupponitur in facto probatā eſſe hanc publicā famā, igit̄ &c.
ſed qa ſunt,qui diſcrepant ab iſta ſententia, ſubiicio ſecūdā.
25 Secunda concluſio;fama publica † coadiuuata aliquibus ad-
miniculis ſufficit ad ꝓbādā filiationē, vel ſaltē operat̄ quòd
transferatur onus probandi in aduerſarium. Iſtam cōcedūt
tenentes ꝙ ſola fama nō probat.Ita Alex.in d.cōſi.25.& Sali.
in d.l.teſtium.Videamus modò, an cum fama cōcurrant ali
qua adminicula,& certè plura. primo cōfeſſio ipſius Ioannę,
quæ ſola,ſi eſſet plenè probata, conſtitueret dictum Petrū ī
quaſi poſſeſſione filiationis,l.quod Senatus,§.i.& ibi Bart. ff.
de lib.agno.l.fi.ff.de prob.Barb.cōſi.27.col.3.& ſeq.vol.1.& ſi
dicat̄,ꝙ vnus teſtis tm̄ deponit de iſta confeſſione:& ſic ꝙ n̄
eſt niſi ſemiplenè ꝓbrbata,iuxta tradita ī d.l.admonēdi:iſtud
qdē fateri neceſſe ē.tn̄ dico,ꝙ iſta ſemiplena probatio admi-
niculat̄ famæ, quę fama coadiuuata aliquibus īdiciis ſufficit,
vt in hac ſecunda concluſione. Imo,vt ſup.dixi,fama cū uno
teſte ſufficit ad probandum mr̄imoniū,ergo etiam ad ꝓbā
dum filiationē,quæ cum non poſſit ita directo probari,ſicut
mr̄imoniū,l.Lucius,& ibi no.ff de condit.& demon. iuſtifica
tur,& probatur ex leuioribus coniecturis,ut no.Bal.in d.l.fi-
lium diffinimus,& Pan.in d.c.per tuas. Secundo cōfeſſio Im-
beriti mariti & patris, quæ fuit,ut narratur ī themate,plene
probata:& ꝗ confeſſio ſola ſufficit ꝑ prædicta. Ex præmiſſis
ſatis apparent remota contraria,ſi tn̄ ea ſpecialius remoueri
deſideratur:ad primum,ꝙ ſola fama nō.probet,poteſt rn̄de-
ri,ꝙ quantum ad conſtituendum filium in quaſi poſſeſſione
filiationis,ſatis probat ꝑ prædicta,uel eſto,ꝙ ſola non proba
ret,adminiculata tn̄ fidem facit plenam.Ad ſ̄m,ꝙ vnus teſtis
tm̄ deponit de confeſſione Ioānæ rn̄ſum fuit ſup.Ad tertiū,
ſola cōfeſſio patris non probat quantū ad matrem.poſſet di
ci uerū ea negante, ut dixi dę copula,at in caſu iſto ſaltem ſe
miplè conſtat etiam de confeſſione matris, uel dato, ꝙ di-
cto pr̄is non p̄ſtet̄ plena fides,non tn̄ pōt inficiari qn habeat
uim unius teſtis,& ſic faciat ſemiplenam probationē,ꝗ coad
iuuata ex cōfeſſione matris dr̄ pluſquam ſemiplena, & iun-
cta poſtea cū publica fama eriat pleniſſima:nam in caſib. in

quibus vnus teſtis,& publica fama non coniungūtur ad fa
ciendum integrā probationem, puta in criminelib.tn̄ vbi vl-
16 tra vnū teſtem adeſſet alia cōiectura, tunc fama † iuncta cū
illo teſte,& cōcurrente alia coniectura,plenè probat,ſ̄m Ge-
min.in c.i.§.& qa,de vſur.in 6.Ant.in c.veniens,col.7.de teſti
bus.Deci.in d.ꝯſi.163.col.fi.Ad vltimū,ꝙ reqratur,ꝙ ꝓbetur
eū natū fuiſſe in domo,& ꝙ ꝓbetur tractatū, & alia de quib.
17 ꝑ Bar.in d.l.filiū. Reſpondetur, ꝙ non reqritur†ꝯpulatiuè,
ſed alternatiuè,ſ̄m Alex.in d.conſi.51.& Deci.conſi.54.colu.
fi.& aſſeueratio parentū ꝓbat,qn̄ ē facta principaliter per ſe,
vt in iſto caſu,d.l.fi.ff.de ꝓba.Fel.in d.c.per tuas,ver.quartò ꝯ-
cludo.vel ſaltē ꝓbat,eū eſſe in quaſi poſſeſſione filiationis, ꝗ
ſufficit ad probandū,alio non apparente,ſcd̄m Bar.in d. l. qđ
Senatus.& Ale.& Iaſ.in d.l.neque profeſſio.Sed vltra p̄dicta,
ſuboritur dubitatio,an ſit ꝓbatum,ꝙ Petrus agens dicatur il
le Petrus filius dictorū Iugalium, & videtur ꝯcludendum, ꝙ
non:qa teſtis ille,qui deponit,ꝙ Ioanna ꝯfeſſa fuit ſe peperiſ
ſe filium noīe Petrū,non deponit,ꝙ iſte ſit ille, ergo cū ꝓbō
ſit dubia,non releuabit probationem,c.in præſentia, de ꝓb.l.
non hoc,C.vnde legit.Teſtes ēt deponētes de publica fama
non videntur concludere:quia licèt dicant, ꝙ eſt publica fa-
ma,ꝙ Petrus de Cornibus ſit filius dictorum Iugalū, non ta-
men ex hoc neceſſario infertur,ꝙ iſte Petrus ſit ille, vt ſ̄.dixi
18 & ꝙ teneat̄†ꝓbare ipſe,ꝙ ſit ille Petrus genit⁹ ex ipſis, faciūt
notata ꝑ Bar.in l.inter ſtipulantem,§.ſi Stichū, ff.de verb.ob.
l.Diuus,,circa principiū,ff.de cuſto. reo. ubi ſi ſit captus aliqs
Titius bānitus,ante executionē dēt iudex inueſtigare, an ſit
ille Titius,de quo loquitur bannum,ſequūtur Ang. & Mod.
in l.nominatim,ff.de liber. & poſth.Sed iuribus præmiſſis nō
credo probatū eſſe, ꝙ ſit ille Petrus filius dictorū iugaliū ex
duobus.primo,qa dicta teſtiū in dubio referuntur ad articu
los,ſuper quib.interrogantur,§.præterea Inſti.de inuti. ſtip.l.
dę ætate.§.qui interrogatus ff.de interro.acti. cū ergo oēs te-
ſtes dicāt,dictū Petrū. ſ̄. articulantē,eſſe tentum,& reputatū
pro filio dictorū iugaliū, ergo intelligitur de ipſo, & non de
19 alio non nominato.Secundò,quia†vbi nomen & cognomē
cōueniūt,p̄ſumitur,quòd ſit ille, niſi contrarium probetur.
ſufficit enim demonſtrare perſonam duabus demonſtratio-
nibus.ſcd̄m Bar.in l demō.col.pen.ff.de cond.& demon,Ale.
conſi.133.col.3.vol.i.Dec.conſi.13.col.fi.cum ſim.Ad contra
ria reſpondetur,ꝙ procedunt,quando eſſet probatum,ꝙ re-
perirentur plures eiuſdem nominis & agnationis,tunc pro-
batio redderetur dubia, alıàs probatio cōcludit. Ita declarat
Fel.in c.cum Ioannes,col.4.de fide inſtru. poſt Bal.conſi.ſuo
incip.cum appareat.& eſt conſi. 70.in 4.parte. Laus Deo.

De iure dotium, & excep.non num. dot.

RESPONSVM I.

ANtonius Nauarini Catharinæ ſorori ſuæ in
dotē cōſtituit florenos mille octo
cētum,quos promiſit ſoluere Guglielmo,ſponſo &
marito d.Catharinæ, ſub certis ſolōnibus inter eos conuen-
tis exſoluendis. Conſtat de ſulutione actuali mille & ducen-
tum florenorum ipſi Guglielmo facta, ad reliquos vero ſex-
cētum agunt hæredes dictæ Catharinæ contra eundem An
tonium,ſeu eius hæredes, qui ſolutionis exceptionem oppo-
nunt,& quam dn̄t per dotale inſtrumētum probari, in quo
ipſe Buſaffi confitetur ſe ab eadē Catharina incluſis quibuſ-
cunque ſolōnibus.& recognitionibus,quitātiis, & apodiciis
exinde factis,habuiſſe,& recepiſſe in dotem, & pro dote Ca-
tharinæ vxoris ſuæ,videlicet ſexcentum florenos.Quęſtionis
eſt,an per huiuſmodi confeſſionem integra ſolutio dictę do
tis probetur:quæ prima fronte tam per inſtrumentum pu-
blicum de mille & ducentum florenis, ꝗ̄ per confeſſionē de
ſexcentis florenis integra ſolutio probata uidetur. Verū hæ-
redes prædicti integrā ſolutionē probaſſe nullo iure dici pn̄t
cum recognitio, ſeu confeſſio de florenis ſexcentum non
Antonio,ſed Catharinæ facta fuerit, a qua potuit ſummam
illā ex alia cā recepiſſe, & ex obligatione propria Catharinæ
p̄ſumuntur,quare non probat hoc eſſe,qđ ab hoc contingit
abeſſe.Quinimo huiuſmodi recognitio,quia omnibus inclu
ſis confitetur haquiſſet florenos ſexcentum,nihil vlara illam
ſummam habitum & receptum probat,ſi verbar ectè noten
tur:vel ſaltē inficiari nō p̄t hāc confeſſionē dubiā eſſe, ꝗ n̄ re
leuat.Ideo & malè appellatum, & bn̄ iudicatū eſſe reſpondi.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio hoc modo concepta,incluſis quibuſcunque ſolutionib. recognitionibus,quitantiis,& apodiciis exinde factis in dotem.& pro dote cōfiteor me habuiſſe ſexcētum,an probet integram ſolutionem dotis.& vide nu. 4.& num. 10.*

2 *Inſtrumentum an faciat rem notoriam.*
3 *Confeſſio eſt omnium probationum ſuperlatiua.*
5 *An recognoſces, ſe recipiſſe quandam ſummā ab vxore nomine dotis, cēſeatur recepiſſe nomine eorū, qui dotē promiſerūt, an nomine ipſius vxoris.*
6 *Vnuſquiſque id nolle creditur, quod non loquitur.*
7 *An ex perſonarum diuerſitate diuerſitas obligationum præſumatur.*
8 *Ex promiſſione dotis non ſolum marito, ſed etiam vxori actio acquiritur.*
9 *An ſolutio dotis facta per vxorem preſumatur de propria pecunia vxoris, an ſuorum.*
11 *An marito neganti ſummam in inſtrumento contentam credatur.*
12 *Ab experientia rectè arguere licet.*
13 *Probatio dubia non reuelat probantem.*

Reſpon. Interpreta.

Antonius Nauarini conſtituit in dotem Catharinę ſorori ſuę florenos mille octocē-
tum, quos promiſit ſoluere Gulielmo Buſaſſi, ſpon
ſo & marito dictæ Catharinæ, in certis terminis. Cō
ſtat de ſolutione mille & ducentum florenorum actualiter
facta dicto Buſaſſi, ad reliquos ſex centum reſtantes agūt hę-
redes Catharinæ contra dcm̄ Ant. ſeu eius hæredes: opponi-
tur exceptio ſolutionis, ad quam ꝓbādū exhibetur inſtrm̄ ꝯſtō
nis dotis in quo ipſe Buſaſſi ꝯfitetur ſe ab eadē Catharina ha
buiſſe & recipiſſe, incluſis qbuſcūq; ſolutionib. recognitiōib.
quitanciis & apodiciis exinde factis ī dotem, & ꝓ dote Catha
rinæ vxori ſuæ, videlicet ſexcentū florenos, quēlibet 24. ſoli-
dorū, quos exinde reſtitui, & ſolui voluit de bonis, & hære-
ditate ipſius teſtatoris, & vlterius eidem legauit florenos cc.
1 Dubitatur, an ꝑ talē† ꝯfeſſionē ꝓbetur integra ſolutio dictæ
dotis, ita ꝙ agentib. ſit imponendū ſilentiū, & abſoluendos
reos a petitione. Vr̄ primo aſpectu pro reis rn̄dēdū: quia con-
ſtat de actuali ſolōne florenorū mille & ducentum, facta die
2 nuptiarū per inſtrm̄ publicū, quod† facit rē notoriā, l. ad pro-
bationē, & ibi Bal. C. de proba. cū cōcordantib. adductis ple-
niſſimè ꝑ Iaſo. in l. i ff. de noui. oper. nunc. Item conſtat de re-
3 cognitione & ꝯfeſſione ſexcentū, quæ† confeſſio eſt omniū
probationū ſuperlatiua, l. gn̄aliter, C. de non nu. pecu. ergo
ꝯſtat đ integrali ſolutione totius dotis mille octocētū: & gn̄a
liter agentib. obſtare debet ſolutionis excep. Inſtit. qb. mod.
tol. oblig. in prin. nec huic fundamento obſtare vr̄, ſi dicatur,
ꝙ recognitio debet intelligi de cōprehenſis, & incluſis in di-
ctis mille & ducētū, qa ex diuerſitate ſummarū p̄ſumit diuer
ſitas ſolutionū, arg. l. quinquaginta, ff. de proba. l. ſi diuortio,
ff. de uerb. obl. Et quia ſolutio dictarū ſexcentū librarū uidet̄
facta pluribus uicibus, & plurib. ſolutionibus, ut ſonāt illa ver-
ba, incluſis quibuſcūq; ſolutionibus, recognitionibus, quitā-
tiis, ac approdiciis exinde factis; q̄ cū ſint prolata ꝑ uerba plu
ralis numeri, oſtendunt illa ſexcentum fuiſſe in diuerſis vici-
bus ſoluta, l. ubi numerus, ff. de teſti. ergo non poteſt dici, ꝙ
iſta ſexcentū ſint de incluſis in dictis mille & ducentū, q̄ fue-
runt unica ſolutione numerata, ut cantant uerba inſtrumē
ti. Et ꝙ hmōi recognitio ſexcentū florenorū īcludat ſolū ſo-
lutiones, recognitiones, & appodicias factas poſt ſolutionē
illorū mille & ducentū, patet ex illo uerbo, exinde factarū,
ꝙ debet intelligi exindæ, quę à die nuptiarum, & conſequen
ter à die ſolutionis mille & ducētū, quæ fuit facta ſimul cum
matrimonio: & qa impoſſibile eſt, ꝙ maior ſumma includa-
tur in minori, l. i. §. ſi ſtipulanti, ff. de verb. obl. & patet ad ocu-
4 lū. ¶ Præmiſsis n̄ obſt. ego puto exceptionē† integrę ſolutiōis
nō ꝓbari virtute allegatę recognitionis, & ꝯſequēter reos eſ
ſe cōdēnatos. ad quod demonſtrādū ꝯſidero, ꝙ teſtator reco
gnoſcit, & cōfitetur ſe habuiſſe florenos ſexcentū ab eadem
Catharina uxore ſua incluſis oībus ſolutionib. recognitioni-
bus, quitātiis, & appodiciis exinde factis, non ab Antonio de-
bitore dotis ipſius Catharinæ: itē conſidero, quod non reco-
gnoſcit habuiſſe ſexcentū pro dote ꝓmiſſa, & conſtituta per
Antoniū, ſed ſimpliciter pro dote ipſius Catharinæ. Iſtis ſic
5 p̄miſsis oñdit, quod talis † recognitio nihil ꝓbat in fauorem
dicti quōdā Antonii & hæredum: qa cū non loquatur de do
te promiſſa ꝑ Antonium, ſed de dote ipſius Catharinæ (quæ
dos eſt nomen vniuerſale, ut ꝯcludūt Bar. & alii in rub. ff. ſol.
matr.) debet intelligi đ dote promiſſa ꝑ ipſam Catharinā, ita
ſignanter determinat Bar. in l. ſi Stichū, §. fi. de nouat. Sāt. n. ſi
mul, quod Ant. ꝓmiſerit dotem, & quod poſtea vxor aliā sū-
mā promittat & ſoluat, ut in d. §. fi. quia (ut dixi) dos eſt quid
vniuerſale, recipiens augmentū, l. ēt, C. de iure dot. & iſte ſen-
ſus vr̄ uerior, quia ſi intellexiſſet teſtator de ſexcentum reſtā
tibus per do. Ant. facilè exprimere potuiſſet: quod cū nō fe-
6 cerit, de illis non creditur† locutus, l. vni. §. ſin aūt ad deficien
tis, de cadu. toll. C. adde, quod ſi de illis ſexcentū loqueret̄, di-
xiſſet ꝓ reſtāte sūma, ut oñderet ſe recepiſſe alia mille & du-
centū, ſm̄ gl. Ange. et Imo. in l. ſi ex plurib. in uerbo, reſiduū,
ff. de ſol. quā ſingularem, et not. allegat Lud. Ro. in ſuis ſin-
gular. & in meo eſt 699. uerba illa. in ſecunda parte, Corn. cō
ſilio 33. colum. 4. lib. 2. Et cū non addat pro reſto, ſatis datur
intelligi, ꝙ nō erat ſibi integrè ſatisfactū, qa reſtabāt ſibi ſex
centū promiſſa per dictū Anto. & cū non dicat pro reſto, &
ſolutio facta ſit ab vxore preſumitur facta ex diuerſa obliga-
7 tione: quia ex diuerſitate † perſonarū præſumitur diuerſitas
obligationū, vt dicit Iaſ. in ꝓpoſito in l. triticū, ff. de ver. obli.
per text. iuncta deciſio. Bart. in d. §. fi. & ſolutio facta per vxo-
rē alio non apparente, preſumitur facta pro obligatione pro
pria & non alterius, l. & magis, ff. de ſol. & ita intelligendo ceſ
ſant oēs ponderationes in ꝯ̄riū ſup. adductæ. Sed eſto ſine ve
ri preiudicio, ꝙ talis recognitio loqueretur de dote promiſſa
per Ant. eſſetq; Antonius per ſolutionē factam ꝑ Catharinā
liberatus a marito iuxta text. in l. ſolutiōe, & l. ſi pro me, ff. de
ſolu. non tamen fuiſſet, nec eſſet liberatus ab actione, qua te-
nebatur ipſi Catharinę: nam vt aliàs cōcluſum fuit, ꝑ promiſ-
ſionem dotis factam per dictū Anto. noīe dictæ Catharinæ,
p̄ñte Gulielmo Buſaſſio eius marito, notario ſtipulante om-
8 nibus acquiſita fuit† actio, non ſolū marito, ſed ēt ipſi vxori,
cuius nomine fuit dos conſtituta, l. ad exactionē, C. de do. pro
miſ. maximè per notarii ſtipulationē, l. 3. ff. rē pu. ſal. fo. Et ſo
lutiōe facta per vxorem acqſita fuit ipſi vxori actio negotio
rū geſt. l. ſoluendo, cū gl. ff. de nego. geſt. d. §. fi. vbi Bart. & ſi di-
catur nō ꝯſtare, ꝙ vxor ſoluerit đ ſua ꝓpria pecunia. rn̄det̄ ꝙ
ī dubio p̄ſumit̄ đ ſua ꝓpria pecunia ſoluiſſe, l. 2. vbi Bar. & alii
notēt, C. ꝓ ſocio. Bar. in l. Titiū, aut Meuiū, §. altero, ff. đ admi.
9 tut. l. ſi patruus, C. cōmu. vtri. iud. Cor. cōſil. 9. circa primū li. 1.
vbi ꝯcludūt n̄ eſſe recurrēdū ad† p̄ſumptionē, l. Quintus, ff. de
do. int. vir. & vx. Et dato, ꝙ hoc loco hēret locū præſumptio,
l. Quintus, videlicet ꝙ præſumeret̄ donatio, hęc faceret pro
Catharina & eius hæredibus: qa nihil ad Antonium, ſi mari-
tus donare voluit. nec obiici pōt per hæredē Antonii, ꝙ do-
natio ſit nulla, tanq̄ facta inter vir. & vxo. tū quia eis non licet
opponere de iure tertii. l. 2. de excep. rei iudi. tū quia cōfirma-
ta fuiſſet morte mariti, l. Papinianus, ff. de do. int. vir. & vxo.
cū ꝯcord. Cæterū vbi pręd icta ceſſarent, adhuc mihi vr̄ per ta
10 lem recognitionē florenorum ſexcentū non ꝓbari† integrā
ſolutionē mille & octo centū florenorū, ſed potius probari
ꝙ maritus recognoſcēs nō habuit niſi florenos ſex centū, &
ſibi reſtāt mille. & ducentū, quia oībus incluſis confitetur ha
buiſſe ſex centum; quo caſu talis ꝯfeſſio ꝓbat, ꝙ nihil habuit
aliud, niſi ſola ſexcentū: & concludūt Bar. & alii *cōiter*, in l. triti
cum, ff. đ verb. ob. Et ideo confeſſio iſta potius facit pro hęre
de Catharinę, quàm pro hr̄de Antonii. Nec ob: ꝙ ſupra in ad
uerſum dcm̄ fuit, ꝙ debet intelligi cōputatis oībus ſolutiōi
bus exinde factis, i. ab hora ſolutionis mille & ducentū, quia
iſta eſt diuinatio. Ego autē intelligo exinde, i. ab hora conclu
ſi matrimonii, ſeu ab hora dotis promiſſę. quæ intelligentia
magis conuenit verbis ipſius ꝯfeſſionis, quia cōfitet̄ habuiſſe
ſex centū quibuſcūq; ſolōnibus pro dote, & dotis noīe exin-
de factis: & ſic verbum gn̄ale refert ad tp̄s debiti, non ad tp̄s
ipſarū ſolutionū. nō deniq; obſtat, ꝙ maior ſumma non poſ-
ſit includi in minori, qa iſtud ꝯcedit: ſed negat, ꝙ cōfeſſio flo
renorū ſexcentū probet, ꝙ ipſe habuerit illā ſummā minorē,
imo probat ꝙ nō habuit niſi ſexcentū oībus incluſis. Et ſi in-
11 ſtet. n̄ potuit maritus† negare, ꝙ nō habuerit illa mille & du-
centū, q̄ apparent realiter ſoluta per publicū inſtrm̄. rn̄detur,
quod ſi q̄ratur, utrū potuerit negare, ita ꝙ credēdū ſit poti⁹
ſibi q̄ inſtrō: tūc cōcludo, quod n̄ potuit, ſed ſi q̄ratur, utrū il
la cōfeſſio probet ipſum aſſeuerare, quod n̄ habuit niſi ſex cē
tū oīb. cōputantis, dico ꝙ potuit: qd. n. prohibet, quod ipſe po
tuerit dicere, quod n̄ habuit niſi ſex cētum, dato quod fuerit
ꝯfeſſus habuiſſe mille & ducentū: certè nihil, & iſte ē caſus n̄
ſter. vnde dico, ꝙ aduerſantes, q ſe fundāt in dicta cōfeſſiōe,
ad probādū integrā ſolutionē mille & octocētū, deficiūt in
ſuo ſalutari, quia talis cōfeſſio potius eſt eis nociua; quia non
probat, ꝙ ipſe maritus habuerit unquā niſi ſexcentū. & fortè
ita eſt veritas, quia nō eſt veriſimile homines ſtatim moritu
ros quicquā falſitatis aſſerere, ut no. ꝑ Ange. & alios in l. ſi qs
in graui, §. ſi quis moriēs. ff. ad Silla. Et quia ſolent nubentes
pro maiori dotis cautione, & ꝓ honore ipſorū facere nume-
rationē totius dotis, uel maioris partis. & poſtea pecunia re-
trahit, ut docet Bar. in l. pe. §. pe. ff. ſolut. mat. Et hoc docet ex
12 perientia, † a qua licet arguere, clem. diſpendioſam, de iudi. &
ſi p̄dicta nō admittantur, prout tn̄ admittēda uidentur, id ſal
tē concedendū nobis erit, ꝙ hæc cōfeſſio, ſeu recognitio am
bigua ē. Et incertū ē, an recognoſces cōfiteat̄ ſe habuiſſe ſex
cētū duntaxat cōputatis oībus ſolutionibus ab hora promiſ
ſionis dotis factę, an uero ſex centū pro integrali ſolutione
13 mille & octocentū. dubia† aūt probatio nō releuat probatē,
c. in preſentia, de proba. l. nō hoc, C. unde legi. unde cum pro
batio hmōi recognitionis non releuet appellantem, conclu
dendum eſt malè appellatum, & benè iudicatum. Laus Deo.

¶ De

¶ De pactis dotalibus.

RESPONSVM I.

Stipulatio ac donatio his verbis ɔcepta, Itē conuētum, & actum fuit, ꝙ vltra, & s. dotem eidem Catharinæ ɔstitutā sperantes ꝙ ipsa, & eius vir, erūt nobis Francisco Iconardi, & Ioannę Corderiæ coniugibus obsequentes, ac nobis subuenient, maximè in senectute nr̄a. Nos dabimus, & valere faciemus partē successionis, & bonorum nostrorū d. Catharinæ ad minus libras mille Turon. & ex nūc, prout ex tunc, si contingat, ꝙ in fine dierū nostrorum aliter disponamus, donamus, & assignamus sup oībus bonis nr̄is dictam summā librarum mille, percipiendā super oībus bonis. Etsi prima fronte hmōi stipulatio, ac donatio, de iure non subsistere posse videatur, tū quia conuentio de dando mille pro quota, & portione successionis de iure nō admittitur, tum quia ēt hereditas, & hereditatis quota pacto dari non pōt, tū ēt quia donatio sub illa ɔdōne, si contingat, &c. tanq̄ sub ɔdōne turpi ɔcepta, & tanq̄ auferens liberā testandi facultatē reijcienda vr̄. Verū quia rectè ɔsideranti in proposita qōne, nec de hr̄ditate, nec de hereditatis quota agitur, sed de certis bonis ɔuentū est: ideo hmōi cōuentio recepta est, cū nec ɔ̄ legē, nec ɔ̄ bonos mores admittatur, nec rectè infertur ex pacto de futura successione ad pactum de legitima conseruanda, & certis bonis particularibus gratia matrimonij ɔ̄hendi dandis & impartiēdis, & mille per dictos cōiuges libræ Catharinę simul, ac simpliciter donatæ pro virili donatæ credūtur. Et ex hmōi donatione, vel dotis ɔstōne, ius legitimæ aliorum filiorū nequaq̄ minui potuit, nam si inofficiosa donatio fuerit hmōi donatio, manifesti iuris est retractādam, quatenus legitimæ aliorum p̄iudicat. Nec testm̄ Ioannę penitus caducum effectū est p mortē mariti heredis instituti ipsa testatrice superstite, cū post mortē mariti Catharina substituta sit, & substitutio compendiosa contineat vulgarem, a qua testm̄ vires assumere certi iuris est. nec actiones confusæ dici possunt, quia in restitutione fideic. veniunt explicādę. Et licèt recognitio, ac confessio in testō facta, de iure subsistere non videatur, quia inter coniuges donatio reprobata est, tñ hmōi donatio si iurata sit, ex magis cōi sn̄ia admittitur, prout est hmōi confessio, & recognitio. Itē quia Ioanna ab intestato decessisse nō potuit, frūstra quærit, an veniētes ab ītestato Trebellianicā detrahere possint ex ɔsona defuncta, ad quos ita succedentes omnia iura & actiones de iure transmittunt.

SVMMARIVM.

1 *Pacto non datur hæreditas, nec hæreditatis quota.*
2 *Donatio facta sub conditione turpi, & in pęnam mutationis vltimæ voluntatis, non valet. & vide nu. 4.*
3 *Conuentio de certis bonis admittitur, & ibi vide de pacto futuræ successionis, & quotę hereditatis, ac legitimæ.*
5 *An testamentum Ioannæ fuerit caducum in totum per mortem mariti hæredis instituti, & ante ipsam Ioannam pręmortui?*
6 *Substitutio cōpendiosa cōtinet vulgarē, a qua testamētū vires assumere pōt*
7 *An actiones per confusionem elidantur.*
8 *An confessio, & recognitio dotis in testamento facta valeat. & vide nu. 9.*
10 *Donatio inter uirum, & uxorem, iuramento firmatur ex magis cōi sn̄ia.*
11 *An libræ mille donatæ per cōiuges Catharinæ eorū filiæ, pro uirili debeātur.*
12 *An veniētes ab intestato Trebellian. detrahere possint ex persona defuncta.*
13 *An donatio, vel dotis constitutio, possit fieri in præiudicium legitimæ.*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. Interpreta.

Verba stiplōnis ita sonant, ɔuentū, & cōcordatū fuit ꝙ vltra, & s. dotē constitutam eidem Catharinæ, sperando ꝙ erit bona filia, & ꝙ ipsa & eius maritus erūt nobis Frācisco Iconardi, & Ioannæ Corderiæ coniugibus obsequentes, & nobis subuenient, maximè in nostra senectute. Nos dabimus, & valere faciemus partem successionis & bonorum nostrorum dictæ Catharinę ad minus libras mille Turon. Et ex nunc, prout ex tunc, si contingat ꝙ in fine dierū nr̄orum aliter disponamus, donamus & assignamus sup oībus bonis nostris dictā summam librarū mille p̄cipiendā super dictis bonis nostris, hæsitatur vtrum donatio p̄missis verbis cōcepta iure defendi possit? Præmissa dubitatio nō leuis vr̄, nam conuentio de dando mille pro quota portione successionis, à iure non recipit. qa
1 † pacto non datur hæreditas, nec vlla hæreditatis quota, l. pactū, quod dotali, C. de pac. l. hr̄ditas, C. de pac. conuen. Bar. ɔsi. 212. p̄mitto tibi. Petr. de Anch. & Imo. in rubr. extra de testa. col. fi. Ale. in l. fi. ad fi. post Bal. C. de pac. cū ɔcordantib. Nec ēt vr̄ valere donatio dictarū librarū mille facta sub conditione, q̄ non faciet Catharinæ hr̄e summā dictam pro parte succes-
2 sionis, tanq̄ facta sub † ɔdōne turpi, & in pęnā mutationis vltimę volūtatis, vt firmat Bar. in l. si quis in prin. testamēti, col. pe. & ibi alij *cōiter* sequuntur, ff. de leg. 3. Bald. in l. sancimus, C. de test. & in l. hr̄des palam, §. fi. & ibi Paul. de Cast. ff. e. ti. Sed p̄missis non obstātibus, & stipulationē, & donationē validam
3 puto. valet enim † promissio de faciēdo habere, & valere partem successionis Catharinæ libras mille vltra dotem, quia est conuentio de certis bonis, nō de quota hæreditatis, quæ a iure recepta est, cum non sit cōtra legem, nec cōtra bonos mores; non enim aufert liberam testādi facultatem, sicut aufert pactum futuræ successionis hæreditatis, aut certæ quotæ. ita signanter consuluit Bar. cons. 72. ex facto proponitur. & Dec. cons. 225. in causa, quæ quondam, & in d. l. pactum, quod dotali, col. fi. ver. 2. limita. & voluit in fortiorib. terminis Bal. in d. l. fi. ver. sed quid si quis donat. qui loquitur in quota hæreditatis, & dicit pactū valere, quia remanet libera facultas testandi in reliquis, qđ nō pono pro ɔstāti in quota hr̄ditatis, sed ī certis bonis certissimū est pactū subsistere. Alia quoq; rōne puto pactū defendi posse, qa illa verba, partem ipsius Catharinę, nō aliter intelligi p̄nt, q̄ de legitima eiusdē, q̄ est illa pars. q̄ est ipsius Catharinæ patre viuente, & eo mortuo, l. Papinian⁹. §. 4. ff. de ino. tes. & auth. nouissima. C. e. ti. p legitima aūt valet pactū maximè restrictū ad certā summā, p q̄ nō alterat libera testādi facultas. valet. n. pactū ɔseruatiuū futuræ successionis, §. fi. Inst. de leg. agna. succ. & firmāt Bar. & alij, in d. l. fi. C. de pac. Et pro ɔseruatione lt̄imæ firmat Dec. in d. l. pactū, co. 2. ver. 3. ampliat. Ex qbus patet, ꝙ allegata in ɔ̄riū nihil obstāt, qa loquūtur in pacto de futura successione hn̄da, nos in pacto de conseruāda legitima. Itē loquunt in pacto de hr̄ditate, vel certa quota hn̄da, nos in pacto de certis particularib. bonis dandis, p ɔseruatione legitimæ. Corroborant̄ p̄missa, quia hmōi pactū fuit factū in ɔ̄tu matrimonij, & vt induceret maritus ad ɔ̄hedum matrimonium spe huius promissionis vñ fauore matrimonij debet pactum ualere, ar. c. j. de fili. na. ex m̄rimon. ad morga. ɔ̄trac. in vsib. feud. nec dēt maritus decipi, nec sua spe frustrari, alioquin ɔ̄ hæredes dictorū ɔiugum dāda esset actio de dolo, l. elegāter, §. seruus pactionis, ff. de don. & quod
4 ibi decidit Bar. & Deci. in d. l. pactum, col. 2. Valet ēt † donatio facta sub ɔdōne p̄dicta, si ɔtingat ipsos ɔiuges aliter disponere, qa facta sub ɔdōne reuocationis pacti p̄allegati de iure validi, vt s. dictū est, & non in vim reuocationis testamēti, vt loqtur Bar. in d. l. si qs in prin. testamēti. & qa valet donō sub ɔdōne reuocationis legati, cū p eā non infringat̄ libera testādi facultas, f'm Bal. in d. l. sancimus. & Lud. Ro. ɔs. 193. p̄supposito. ergo idē dđm ī casu nr̄o, quo agit̄ de reuocatione, p̄missionis librarū mille, q̄ legato par est, cū sit facta ex cā lucratiua, si ita velint aduersantes, l. Meuius. §. duobus, ff. de leg. 2. vel si aduersantes velint, ꝙ agatur de reuocatione vltimę voluntatis: qa tñ agit̄ de reuocatione certæ summæ, & sic certorū bonorū, & nō alicuius quotæ hr̄ditatis, absq; dubio donō valet. Et idē ēt voluit Lud. Rom. ɔs. 171. pro decis. col. 2. Præterea cū Frācīscus decesserit non reuocata donōne, non vr̄ hæsitandū sup validitate eiusdem donationis, quia etiam donatio omnium bonorum inter uiuos facta in testō valet, si non reuocetur, vt docent Pau. de Cast. & Mod. in d. l. hæredes palam. §. fi. ff. de te-
5 sta. Ad f'm quæsitum, an † testm̄ Ioānæ effectum fuerit caducum in totum per mortem mariti hæredis instituti, qui uiua vxore testatrice p̄mortuus est: r̄ndeo non esse caducum, quia post mortem mariti legitur substituta Catharina, quæ substi-
6 tutio cum sit cōpēdiosa, † continet etiā vulgarē, f'm Bart. in l. Centurio. in 2. q. j. partis, & in l. j. col. 2. ff. de vulg. & pup. substi. a qua substōne vulgari testm̄ vires sumit, l. 3. in fi. ff. de libe. & posth. & docet Bar. in d. l. j. in 4 q. prin. & est text. in l. uni. §. pro secūdo, ibi, nisi substitutus, vel ɔiūctus eos antecedat, C. de ca-
7 tol. Ad tertiū r̄ndeo, actiones † nō eē oīno ɔfusas, sed in restitutione fideicōmissi reuiuiscere, l. si hr̄s pecuniā, §. cū ex Trebel. ff. ad Treb. l. si qs ædes, ff. de ser. vrb. p̄d. uel ubi actiones cōfusæ forent p aditionē hr̄ditatis, tñ tenebit̄ vxor summam recognitā restituere Catharinæ fideicommissariæ actione ex testamento, quia aditio hr̄ditatis hoc casu vim solutionis obtinet, ne damnosa sit aditio fideicōmissariæ, l. Stichū, §. aditio, ff. de so. Nec ob. l. cum f'm, C. de fideicō. quia ibi fideicommissarius debitor, qui successit creditori, nō fuit grauatus alteri restituere. nā si ibi grauatus fuisset, uel nō esset ɔfusa actio ex toto & perpetuò, sed ad tēpus, quo elapso reuiuisceret, d. §. cū ex Trebel. uel aditio uim solutionis obtinuisset perinde ac si ante aditam hæreditatem soluisset creditori, d. §. aditio. An
8 autem † recognitio, seu confessio in testamento facta valeat? uidetur quòd non, quia talis confessio, non facta fide de impensis, & sic de causa debiti, uim donationis habet quæ inter virum, & uxorem non recipitur, l. j. & per totum, ff. de don. inter virum, & vxo. ergo confessio non probat, vt docet Bar. in l. si forte, ff. de castr. pec. & in l si donatione, ubi latè Alexan. &

Mod.

Mod.C.de collatio. Et quia talis confessio non constito de cā debiti, vim legati obtinet, l. Lucius, §. Sępronię, ff. de leg. 3. & l. q vxor, ff. de aur. & arg leg. cum sim. qd legatū eēt hoc loco effectum caducum pp mortem mariti legatarij, d. l. vni. §. pro secundo. Sed istis non obstantib. ɔ̄rium verius esse rn̄deo, tū qa
9 hmōi confessio, † & recognitio fuit iurata, quod iurm facit vt proebet, quod alias non probaret, sed vim legati haberet, l. cum quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. 3. & traditur per Fel. in c. olim, col. 5. de rescrip. & in c. si cautio, colum. 5. & seq. de fid. instr. tum qnia facta fuit parte præsente, & stipulante, quo casu etiam probationem inducit, vt per Bar. in d. §. codicillis. & in d. l. Lucius, §. antepe. de leg. 3. & Alex. ɔ̄si. 45. habita super ijs, in 2. dub. lib. j. Nec ob. ꝙ talis cōfessio uideatur habere vim
10 donationis, quia etiam ꝙ ita esset, cōis est † sn̄ia nostrorum patrum, ꝙ talis donatio int. vir. & vxo. firmatur iuro, ſm Bart. in l. si quis ꝓ eo, ad fi. ff. de fideiu. & in l. Seius & Augerius, ff. ad leg. Fal. Ale. attestat̄ hanc esse Doct. magis cōem sn̄iam, in ɔ̄s. 8. vo. 2. & idem dixit Ias. in l. pacta, quæ ɔ̄, C. de pact. Imo. & Pan. in c. cum contingat, de iureiu. & hāc esse cōem, & verā ɔ̄probaui, & defendi rn̄sorū lib. 7. c. 6. ideo aliter non prosequor. valent ergo recognitio & ɔ̄fessio, dato ꝙ aliter de cā debiti non
11 constaret. Ad quartum, an libræ † mille donatæ ꝑ dictos coniuges Catharinæ exsoluendæ sint pro dimidia de bonis mariti, & ꝑ dimidia de bonis vxoris, non expedit rn̄dere, quia non cessit, nec venit dies solutionis, nisi post mortem uxoris, quæ (vt ꝑtendit) hr̄dē fecit dictā Catharinā, vt s. dictū est in 2. dub. Et vbi eā hr̄dē non fecerit, qa ambo simul & simpl'r donauerunt, pro virili donasse credunt̄, l. reos, §. cū ĩ tabulis, ff. de duo. rei. Ad quintū non ēt rn̄dendū est, qa stāte resolutione scd̄æ dubitationis, non ꝑt Ioāna ab ĩtestato decedere vbi aūt declararet se velle ab ĩtestato decedere, quod facere poterit, vt scri
12 psi responsorū li. 3. c. j. expediti iuris est, ꝙ uenietes † ab intestato potuerunt detrahere Treb. ex ꝑsona defuncta, quia ad hæredes ēt ab intestato transmittunt oīa iura & actiones, l. j. & l. pro hæreditarijs, C. de here. act. ergo ēt trāsmittit̄ ius detrahendi Trebellianicā, l. hr̄s, ff. ad Treb. c. j. de testa. lib. 6. cū ɔ̄cor. Sextū quoq; quæsitum non hēt ꝓbabilem rōnem dubitādi, qa oī casu legitima debetur filiabus, siue bona sint materna; siue paterna, ideo stultū est ꝑdere quartā. Nā in ꝑiudiciū legi
13 timæ non potuit fieri † donatio, uel dotis ɔ̄stō, quin si sit inofficiosa habito respectu ad tp̄s donationis, uel ɔ̄stōnis dotis nō veniat retractāda, l. j. & ibi no. C. de inoffi. dot. imò si ex futuro euentu inofficiosa appareat, retractabitur vsq; ad lĩmā, ſm Pau. de Cast. in auth. vn̄ si parēs, C. de inoffi. test. quē secutus sum responsorū lib. 3. c. 10. Laus Deo optimo maximo.

De fundo dotali.

RESPONSVM I.

LEx Iulia de fundo dotali, & auth. siue a me, C. ad Velle. locum sibi non vendicat in spontanea vel spontaneè ratificata alienatione coniugum iuro firmata: quare tā mulier, q̄ hæredes ex hmōi iuro tenentur, licèt sint, qui velint ex hmōi ɔ̄tu mulierem tantum teneri, cum iuramētū personale sit; quare per ipsam alienata post eius obitum per hæredes eius reuocari posse affirmant. Quibus non assentio, cum hęres defuncti animam a periurio releuare teneatur, ne detrimentum patiatur, licèt iuro non obligetur. Ideo Io. Flor. absq; ullo periculo iacturæ impensarū in, & super predijs in emphyteusim perpetuā a Romano quōdam viro Ioanne emptis liberè ædificare potuit, maximè cū ei exceptionis ope succurratur, denunciatione Ioan. Astoandi nouissimi mariti dictæ Ioannæ non obstante.

SVMMARIVM.

1 *Lex Iulia de fun. dot. ff. & auc. siue a me, C. ad Vell. non vendicant sibi locum muliere spontè alienante, seu alienationem per maritum factam spontè ratificante cum iuramento.*

2 *Licèt contractus mulieris de rebus dotalibus iuramento non firmetur quò ad hęredes scd̄m quosdā hæredes, tamē tenētur releuare eius aīam a periurio.*

3 *Exceptio, quæ obstat cedenti, obstat cessionario.*

Respon. Interpret.

NOn obstā. denūciatione nobilis Io. Astoandi uti mariti, & dn̄i rerū dotalium Ioanne relictæ quōdā Romani Sperādei, pōt liberè & absq; ullo ꝑiculo ꝑditionis ĩpēsarū Io. Florentij ædificare in, & sup ꝑdijs emptis in emphyteusim ꝑpetuā receptis a dicto quōdā Romano: & qa si dicam⁹ ipsa ꝑdia fuisse tradita in dotē æstimata, dn̄iū spectabit, & ꝑtinebit ipsi Romano, l. si æstimatis, ff. solu. matr. & isto casu uti dn̄s, & arbiter in re propria potuit alienare, l. in re mandata, C. manda. Si verò dicamus ꝑdia ipsa fuisse tradita in dotem inæstimata, & sic remanserint ꝑdia dotalia; tunc qa Ioanna ꝑdictis alienationibus ɔ̄sensit, & quatenus expediebat pariter alienauit cū iuro de non ɔ̄ueniēdo, tales alienationes retractari prohibent: lex. n. Iulia
1 de fund. do. & auth. siue a me, C. ad Velle. cessat, qn̄ vxor † sponte ratificat alienationes factas ꝑ maritū cū iuro, & est casus in c. cū contingat, de iureiu. & c. licèt mulieres, e. ti. in 6. & Io. Faber Inst. qb. ali. lic. vel non, in princ. voluit ɔ̄ctum alienationis nō firmari iuro, licèt mulier obliget ex iuro. & ob id infert, ꝙ mortua muliere, hr̄des eius potuerūt res dotales alienatas vēdicare, qa obligatio iuri est personalis, c. veritatis, de iureiu. & ex hoc infert Ant. in d. c. cū cōtingat, ꝙ cessionarius similiter potuit vēdicare. Sequit̄ Ias. post Bal. & Raph. per eū adductos in auth. sacra puberū, C. si aduer. vēdi. quia *cōis* opi. est in ɔ̄riū, videlicet ꝙ ɔ̄ctus firmet̄ iuro, vt attestat̄ Pan. in d. c. cum contingat, & sequunt̄ Io. Cal. Io. And. Card. & Imo. & Bar. in l. si qs pro eo, ff. de fideius. ver. quinto prohibetur, Cors. in repe. de iureiu. in rub. priui. 13. gl. in d. auth. sacra puberū, & gl. in d. c. cū
2 contingat. & dato ꝙ ɔ̄ria opi. verior esset, tñ † hr̄s tenetur releuare aīam mulieris a periurio, c. fi. de sepul. & sic licèt non teneatur obseruare iurm, quia non transeat ad ipsum reatum periurij, tenet̄ tñ obseruare, ne lædat aīam defuncti, c. in literis, de rap. similiter cessionarius ex cā lucratiua tenetur ad obseruantiā iuri, qa exceptio, q̄ obst. cedenti, obstat cessionario, l. apud Celsum, §. de auctoris, & §. cū lĩma, ff. de do. excep. cessionarius ēt ex cā onerosa tenebit̄ obseruare ɔ̄ctū, non quia ɔ̄ctus fuerit firmatus iuro, sed qa ex iuro mulieris consentientis alienationi oritur exceptio, q̄ quantū ad ratificationē rei obst. omnibus, quibus obstaret ɔ̄ctus, si fuisset iuro firmatus, secundū An. & Pan in d. c. cū contingat, & sic ex omni parte tutus est Ioannes Florentij, siue teneamus cōem, quā tenere necesse est, ſm Bar. in l. cum ꝓlatis, ff. de re iud. Siue teneamus ɔ̄riā opi. qa ea non obstante succurritur ipsi Ioanni Florentij remedio exceptionis, vt supra conclusum fuit. Laus Deo.

De dona. inter virum, & vxorem.

RESPONSVM I.

QVintus Mutius credidit ea, q̄ vxor acquisiuit, ad eā peruenisse a viro turpis quæstus euitandi grā, quod Pomponius probauit. Sed q̄ marito ꝑn̄te comparauit (si ꝑtium ipsa soluerit) propria esse Sal. & Ale. putant. Idem responderunt Bal. Ro. Cor. & a-ĩ plures, si vxor ante acquisitionem honestè negociaretur. Dominium quoque earum rerum, quæ de pecunia viri emptæ sunt, ad vxorem noscitur pertinere, nec illas maritus vendicare potest ab ea, si pretium saluum sibi esse possit.

SVMMARIVM.

1 *Acquisita per mulierem honestam, an pręsumatur acquisita de bonis viri, ꝙ sic, vt euitetur suspitio turpis quæstus. & quando cesset suspitio turpis quæstus vide nu. 2 & 3.*

4 *Mulier tenetur operari ad vtilitatem mariti. Operæ autem multiplices, & quas illa teneatur præstare marito. nu. 5.*

6 *Donatio iurata inter virum & vxorem, valet & irreuocabilis est.*

Respon. Interpreta.

LIcèt plura dubia formentur in ꝑmissa longi facti narratione, tamen resoluto vno omnia resoluta remanebunt, cū ab vno principali cętera dependeant. Videndū est igitur, an acquisita per honestam mulierē Margaritam Arnaldā ꝑsumantur acquisita de bonis sui mariti, an de propriis pecunijs? Prima consideratione mi
1 hi videbatur, ꝙ acquisita ꝑsumantur de bonis † mariti, vt euitet̄ suspitio turpis q̄stus, l. Quintus, vbi casus clarus, ff. de don. inter uir. & vxor. nec huic ꝑsumptioni refragari vr̄, si dicat̄ debere ꝑsumi acquisita ex industria ipsius vxoris, qa mulier tenet̄ operari marito, a quo recipit alimenta, l. sicut, ff. de oper. liber. ergo acquisita ꝑ vxorē ex ipsius industria, debent esse mariti, cui operarū fructus debent, arg. l. si defunctus, C. arb. tute. Non ēt obstare vr̄, si dicat̄, ꝙ maritus tacitè confessus fuit ꝑdicta bona fuisse acquisita de propriis pecuniis, cū interuenerit in ɔ̄ctibus & instr̄is, in qbus expressē dr̄ ꝑdicta bona fuisse empta de pecuniis propriis ipsius vxoris, qa talis confessio habet vim donationis inter vir. & vxorē, l. vir uxori, ff. de dona. inter vir. & vxo. l. qui testm̄, ff. de proba. quæ donatio est reprobata, l. j. per totum, ff. de don. inter vir. & vxo. & istæ rōnes dubitandi efficaciores vr̄, q̄ illæ, quæ de monacho proponūtur. nam monachus nihil proprium potest habere, c. cum ad monasterium, in fi. de statu mona. vxor aūt potest habere propriū triplicis speciei, videlicet dotē, bona paraphernalia marito tradita, & bona propria & separata a marito tam rōne dominij, q̄ fructuum, l. maritus, & ibi declarant Bar. & scrib. C. de proc. Præmissis non obst. intrepidè secundum ea, quæ proponunt, dico ꝑsumi, & ɔ̄sulo ꝑsumendū esse, acquisita ꝑ Margaritam, fuisse de propriis ipsius acquisita, tam iuris ministerio, q̄ virtute

tute donatiōis sibi factæ ꝑ maritū,& ea spectasse ac ꝑtinuisse
vsq; ad prin.ipsi Margaritę ex infrascriptis.Primo, qa in īstrō
2 dr̄ ꝙ ꝑdicta bona fuerūt acqsita de pecuniis ꝓpriis ipsi⁹ vxo
ris†marito pn̄te,ꝯsentiente,& licētiā acqrēdi dāte, quo casu
cessat ꝑsumptio turpis q̄stus,nec hēt locū dispō d.l. Quint⁹
ſm Sali.ibi adducentē optimū text.in l.cum propria,C.si qs
alte.uel sibi,& ibi in spē Sali.ī fi.no.ꝙ si uxor ꝯstāte matrimo
nio emat aliquas res,& ī instrō ꝯtineat, quod fuerint de pe-
cunia propria ipsius vxoris marito ꝑsente & patiēte,tūc cre-
dit instrō & cessat ꝑsumptio, quod pecunia fuerit đ bonis vi
ri.q̄ aliàs inducit ꝑ d l.Quintus.istud ēt uoluit Alex ꝯsi.24.vi
sis dubiis,col.i.li.4.& Sali.in l.si mr̄,C.de ꝯh.emp.Scđo, qa di-
spō d..lQuintus,limitat̄ ut non procedat in vxore, q̄ licita ne
gotiatione†publicè negotiat̄,scđm Bal.in l. cū oportet,C.de
bon.q̄ li.& in consi.299.dn̄t Pet.et Cy.ad fi. lib.i.nō.n. proce-
dit ꝑsumptio l.Quintus,qn̄ vxor aliūde potuit licitè acqrere
l.ēt,C.de don.inter uir.& uxo.nā ꝑsumit, quod uxor acqrat
de bonis uiri,ut euitetur suspitio turpis q̄stus: q̄ rō suspiciōis
cessat,ubi mulier negotiat̄ licita negotiatione,& ꝯn̄r dēt ces
sare dispō d.l.Quintus.Hinc dicebat Are.ꝯsil.31.considerata
diligēter,quod in terminis d.l.Quintus,si concurrāt duę præ
sumptiones respicientes delictū uidelicet una respicit deli-
ctum furti facti ab vxore marito,alia respicit adulteriū,quod
isto casu capienda est illa ꝑsumptio, quæ includit minus deli
ctū.Quanto ergo fortius capienda est illa præsumptio, q̄ est
cuiuslibet delicti exclusiua,iuxta l.merito,ff.ꝓ soc.cum simi.
Dicamus ergo,ꝙ Margarita ꝑsumatur acquisiuisse ꝑdicta de
pecuniis ꝓpriis s̄.lucratis ex offō caupone,& ex parte mercā
tili,& ex locationib. ꝑdiorū,q̄ oīa (vt dr̄ in themate)suo pro-
prio & priuato noīe exercuit,& nō ex bonis mariti,prout ēt
ꝯsuluit Ro.ꝯs.159.sup eo.colu. ii. vbi plura similia videri pn̄t.
veritas hui⁹ ꝯclusionis clarior apparebit ex rn̄sionibus accō-
modādis rōnibus dubitādi su.ī ꝯriū adductis.Nō ob.itaq; pri
ma rō dubitādi fundata sup d.l.Quint⁹,qa sup. dupliciter rn̄-
sū fuit.Nō ob.scđa rō,ꝙ mulier teneat̄ opari ad vilitatē mari
4 ti,†qa distinguēdū est inter operas obsequiales, & operas fa-
briles,& industriales. Primo casu uxor tenet̄ marito ꝑstare
operas obsequiales,ita ꝓcedit gl.in d.l,sicut,et gl.in c.qđ Deo
33.q.5.q̄ vult,ꝙ maritus hēat duplex ius ī vxore. Vnū quo ad
debitū carnis,alterum quo ad ministerium in aliis.gl. & Do-
cto.volunt,ꝙ vxor remaneat in potestate patris,& ei acqrat
si patrē hēat:si vero non habeat,sibi acquirat, iuxta notata ī
l.cū oportet,C.de bon.lib.ita declarat Bald.in l.si uxore,C. de
condi.inser.post Pet.Inquit.n.cū vxor possit ꝯhere societatē
cū viro suo,l.ex diuerso,§.itē si mulier,ff.sol.mat.l. alimenta ,
§.fi.ff.de ali.leg.possitque simul cum viro ꝯhere,vt no.ī l. scri
pturæ,C.de fide instru.ergo acquirit sibi,& non viro,& inter
operas dicit Bald.multū interesse:q̄dā.n.sunt seruitia obseq-
alia,& q̄dā operæ paruæ æstimationis:istas tenet̄ vxor præsta
re in domo mariti, ſm qualitatem ꝑsonarū. Cæterū, si vxor
faceret aliquā artem,vel mercantiam, vel eēt chirugica , uel
obstetrix,q̄ nō sunt operæ domesticæ,nec familiares,tūc qc-
quid acquirit ex istis operis,sibi acquirit.nō.n.ad ꝑceptū ma
riti tenet negociari,seq̄t Alc.ꝯsi.132.verè crudelis vr̄,li.4. vbi
idē dicit,si mulier cōducat ꝑdia,ut in casu nr̄o,qa sibi acqrit.
& in terminis d.l.Quintus,idem dicit Bal.in d.cōsi.299.vbi in
5 quit,ad operas obseqales nō artificiales,& fabriles vxor†ma-
rito tenet.Nō ob.tertia & vlt.rō,ꝙ ꝯfessio mariti habeat vim
donationis inter vir.& vxo.ꝓhibitæ,qa rn̄det Sali.in d.l.si ma
ter,ꝙ ꝓcedit in casu,in quo maritus exbursasset ipe pecuniā,
& ꝯfiteretur eē de pecunia vxoris,tūc bn̄ insurgit ꝑsumptio
donationis,& ita loquūtur ꝯria, secus āt qn̄ pecunia exbursa
tur & soluitur ꝑ vxorē,tāq̄ ꝓpria ipsius vxoris marito pn̄te ,
& patiēte,d.l.cū ꝓpria.Sed qd tn̄ elaborādū:ēt si cōstaret ve
re uel ꝑsumptiue, ꝙ ꝑdicta bona eēnt empta ꝑ vxorē de pe-
cuniis mariti: qa tn̄ ex post maritus donauit ei oē ius sibi cō-
petens,& cōpetiturum super dictis bonis & melioramētis fa
ctis,& fiendis cum iuramento , non vr̄ ꝙ amplius possit præ-
tendere ius ullum habere in dictis bonis, quia *cōis* est Docto
☞ rum sn̄ia, ꝙ donatio inter uir.& uxo.iurata ualet, & irreuo-
cabilis est,ſm Bar.ī l si qs ꝓ eo,ad fi.ff.de fide.cuius opi.cōem
appellant Pau.& Ias.in l.pacta,q̄ ꝯ.C.đ pac.& ſm istā opi.ꝯsu-
luerūt Fed.de Senis,Pan.Lud. Ro. Pau.de Ca.Ale.Cor.Guid.
Papæ,& plures alij,quos alias adduxi in facti ꝯtingētia,sed hic
non implebo folia, postq̄ ista opi.canonizata est inter Doct.
Insuper & si donatio ualeret, & de pecunia mariti acquisita
ꝑsumeret̄(qđ cōstat falsum esse ꝑ ꝑdicta)adhuc crederē ma-
rito ad dominuim dictorum bonorum & ad fructus nullum
ius competere,quia dominium rei acquisitæ ex pecunia alte
rius acquirit̄ emēti & acquirenti,non autē ei,cuius est pecu-
nia l.i.C.si quis alte.uel sibi.& idem in vxore acquirēte de pe
cunia mariti dispositum reperitur,l.multum,C.eo.ti. & solū
marito competit actio personalis ad pecunia,realis ad ipsam
rem emptam de sua pecunia ī subsidiū tn̄, & nō alias,l.vxor
marito,ff.de don.inter vir.& vxo.& in terminis nostris ita cō
suluit Bal.consi.67.punctus talis est,domina Magdalena,li. 5.
Ex his itaq; concludendū restat,marito non cōpetere ius vl-
lum in dictis bonis acquisitis per vxorem , sed ad ipsum spe-
ctare,& pertinere pleno iure , de ipsis habere liberam dispo-
nendi ptātē , tam inter viuos,l.in re mandata,C.mād. quàm
in vltima voluntate,§.disponat,in Aut.de nup.l.i.C.de sacros.
eccl.Ex his etiam corollariè sequitur , ꝙ ea q̄ in futurum ac-
quirētur per d.Margaritā suo ꝓprio noīe de pecuniis ꝓprijs,
erunt ipsius,& non mariti, cum nūc & exercitium licitum ,
& bona propria habeat, vnde possit acquirere,& maximè cū
seorsum a marito viuat,& seorsum negocietur,quo casu nō
habet locum dispositio d.l.Quintus , secundum Bald. consil.
423.an ea,quæ lucratur.lib. 5. &c.

RESPONSVM II.

Licèt communi calculo receptum sit, vt donatio facta
coniugi promissorio iurō roprobetur , non idem
tamen respondendum puto,si donator per sacras sacerdotis
manus se vxori bonorum suorū partem donare asseueret .
Nec morte coniugis confirmatur donatio,quę vera traditio
ne exequuta minimè reperitur .

SVMMARIVM.

1 *Donationes inter vir.& vxo.an iurisiurandi religione firmetur.& an il-*
lud sit seruandum iuramentum,vide Doc.opi.in vtranque partem.
2 *Donatio iure prohibita non firmatur iuramento præstito , vt crederetur*
marito asserenti se totum donare vxori, non vt donatio firmaretur.
3 *Iuramētum est strictè interpretandum,nec extendendum de casu ad casū.*
4 *Donatio inter vir.& vxo.non validatur iuramento assertorio .*
5 *Donatio non confirmatur morte,nisi interuenerit vera traditio .*

Respon. Interpreta.

Maiores nostri amorem honestum solis animis existi
mantes, nec concordiam precio conciliari
videretur,inter vir.& vxo.donationes irritas esse voluerunt ,
l.i & per totum,ff.et C.de donatio int.virum et vxorem. Ve-
rum inter antiquos modernosq; legum interpretes non par
ua exorta est altercatio,an huiuscemodi donationes iurisiu-
randi religione firmentur:Pleriq; putarūt iurm̄(vt pote ꝯ bo
nos mores) seruandū non esse,quorū numero ascribūt Dy.
Cy.Bal. Fulg.Sal.Ang.Soc.Io.Andræ.Card et alii plures,quos
1 breuitatis cā silentio inuoluam.Alii aūt†ꝯ,vt Feder.de Senis
Bar.Raph.Cum.Nico.de Neap.Lud.Rom.Pau.de Cast. Alex.
Ias.Dec.Ioan.de Imo. Anto. de But.Pan.Corn.Guid.Papæ,ac
pleriq; alii,cū iurm̄ seruari possit absq; salutis æternæ dispen
dio.et horū sanè sn̄ia crebrior ē,et meo qdē iudicio verior:
nā cū moribus apud veteres receptū sit,ne inter cōiuges do
nationes valeant, ꝯriis recētium moribus donationes recipi
posse ꝯstat,ergo recipiēdæ quoq; sunt, si iurisiurādi religiōe
firment̄,quo argumēti gn̄e vtunt̄ Bar. in l.fi.C.de pac.et Bal.
in l.i.C.de sac.san.ecc.Et ita alias me recolo rn̄disse,ac oīa dis-
soluisse ꝯria.Sed nūc a me q̄ritur,an idē iuris sit maritus, qui
dixerat se donare bōa sua vxori,interrogat⁹ an donaret totū
vel partē rn̄derit,ꝑ has ego sacras sacerdotis manus dono to
tū.Et prīo aspectu videret̄ idē iuris eē,qa nō refert,an ꝑ crea
torē,vel creaturā iuret̄.c.& si Christus,de iureiur.Sed verius
2 vr̄†donationē iure ꝓhibitā nō reprobari hmōi iurō,qđ ꝑsti-
tū fuit, vt crederet̄ marito asserēti donasse totū,nō vt dona
3 tio firmaret̄.Est enim†iurm̄ strictè interpretādū , & idē non
extēdēdū de casu ad casum,c.pe.de iureiu.c.cū clerici , đ ver.
sig.Ad hoc.n.vt ꝯct⁹ alias ꝓhibit⁹ ꝯfirmet̄, oportet ꝙ iuretur
formiter,i.ꝙ n̄ retractabit ꝯctus,sed seruabit,auth.sacrā pub.
C.si aduersus vēdi.& c.cū ꝯtingat,de iureiu.& sic ad validan-
dū ꝯctū inualidū op⁹ ē iurō ꝓmissorio , ꝙ nō legitur in casu
occurrēti.nō ergo validabitur iurō assertorio,ꝙ fit ꝑ attesta-
tionē,vt ē hmōi,ꝑ sacris sacerdotis man⁹ dono totū.Et ꝙ nō
ualidet̄†donatio inter vir.& vxo.iurō assertorio,firmat Io. đ
Imo.in d.c.cū ꝯtingat,in x.mēbro,char.25.& Fely. in c.si cau-
tio.col.xix.de fide instr.licèt eius lectura sit aliqualiter corru
pta.Et ſm hāc dist.ꝯcordant̄ ꝯriæ,q̄ in hoc articulo reperiun
tur Doctorū sn̄ię,vt altera ꝓcedat in iurō ꝓmissorio , altera ī
iurō assertorio.Sed ad aliud aduertendū vr̄,qa & si n̄ referat̄,
an iuret̄ ꝑ creatorē vel creaturā,attamē stāte ꝯsuetudine , ꝙ
iuret̄ sup scripturis,omissio tact⁹ scripturarū vitiat actū , ſm
gl.ī c.vt circa.ī ver.corporali.de elec.li.6.& tradit̄ ꝑ Fely. post
Pan.in c.fraternitatis.co.fi.de testi.Cæterū,in hac re nō vr̄ ꝓ
batū aliquod iurm̄,nec aliqua donatio,qa duo testes, q̄ đ do
natione et iurō deponūt,sunt varij & ꝯrii,vn̄ nō ꝓbāt,l.q fal-
sa,uel uaria.ff.de test.nā primus Claudius Cōfinus curat⁹ Ci-
tristinus,deponit de iurō ꝓmissorio,dū inqt Laurētiū donas
se oīa sua bona,deīde dixisse,& ita ꝓmitto & iuro : alter uero
testis Claudi⁹ Godoini deponit đ iurō assertorio,qa deponit
ꝙ ad eius īterrogationē Laurētius rn̄dit, ꝑ has manus dono
totū.Itē vnus deponit,ꝙ iurauit s̄.manibus suis, alter ꝙ iura-
uit

nit p has manus ſacras,qđ eſt lōgè diuerſum, nec vlla p̄t fie-
ri cōcordia ad fines,vt ꝓbāt,licèt ad fines euitādi falſum poſ-
ſit fortè fieri aliqua ſubtilis & exquiſita concordia, ſ'm Pan.
in c.cū tu,& ibi Fel.latè,de teſt.Alex.ꝯſi.116.lib.1.Et hoc ſtāte
nō eſſet opus inquirere, an hmōi donatio fuerit morte ma-
riti donatoris cōfirmata,iuxta text.in l.Papinianus, ff.de do-
na.inter vir.& vxo.&l. cū hic ſtatus §.i.ff.eo. & certè cū nul-
la interuenerit tradō,nō p̄t videri confirmata morte, d.l.Pa
pinianus.Nec obſt.ꝙ mulier tp̄e donationis eēt pn̄s, & ī poſ-
ſeſ.inſiſtens,qa vxor exiſtens in domo cū marito non dr̄ poſ
ſidere,nec detinere bona mariti,nec illa penes ſe hr̄e,ut tra-
ditur p Pau.de Caſtr.& Alex.in l.qui iure familiaritatis,ff. de
acq.poſ.Soc.in ꝯſ.131.in p̄nti conſultatione,col.3.lib.i. & per
Dec.conſi.232 dura admodum.ſed maritus ipſe dr̄ poſſide-
re,& detinere.Vn̄ cū hic maritus donator poſſideret, nec vn
quam poſſeſſionem dimiſerit,donec vixit,n̄ poteſt dici,quod
fuerit trāſlata poſſeſſio in vxorē cohabitantē cū eo ex ſola
patientia ipſius mariti,qa ad hoc,ut p patientiā tradita dicat̄
poſſeſſio,oportet ꝙ patiēs n̄ detineat,nec poſſideat. Alioqn
nō p̄t uideri pati res ab alio poſſideri, quas ipſe poſſidet l.3.
§.ex ꝯrio.ff.de acq.poſ.Itē oportet, ꝙ res ſint penes aliū, quē
donās patit̄ poſſidere aliquo titulo, & aliqua cā legitima §.in
terdum.Inſti.de rer.diui.in caſu āt nr̄o res donatæ, tp̄e dona-
tionis non erāt penes vxorē aliquo titulo, nec cā, ſed penes
maritū,qui permāſit in poſſeſſione vſq; ad mortē, ergo &c.
Inſup p patiētiam nunquā transfert̄ dn̄iū, niſi titulus & pa-
tiētia fuerint ordinati ad trāſlationē faciendā,ſ'm Bald.& ibi
Iaſ.col.8.in l.ex hoc iure,ff.de iuſtit.& iur. n̄ crediderim autē
maritū donatorē,qui perſeuerat in poſſeſsione , eo aīo pati
vxorē ſecū eē,ut a ſe poſſeſſionē transferat in uxorē, nec eo
animo donaſſe,ut illico ſeipſum ſpoliaret, ergo &c. Cæterū
Alex.Pau.de Caſt.& Aret.in l.i. §.ſi uir.ff.de acquir. poſs.in ea
5 fuerūt ſn̄ia,ꝙ nō confirmet̄ donatio†morte, niſi interuene-
rit vera tradō.& ſequit̄ Pau.de Caſt.conſi.138.iſta donatio. li.
i.non credo ēt,ꝙ vxor inſiſteret in bonis mariti, licèt eſſet in
domo , quia quantum ad prædia,& bona mobilia, quæ erant
ſub clauibus mariti,non poterat tunc dici inſiſtere. Poſſem
aliter etiam reſpondere,ſed non iſto, quia hoc loco non po
teſt dici facta traditio a marito, qui ſemper poſſedit.

RESPONSVM III.

Quæ maritus a prima vxore oneroſo in ſolutum datio-
nis titulo aſſequutus eſt,filiis primi matrimonii ſer
uare non tenetur.Si quid tamen ex pretio rei remiſſum ſit
id illis ſ'm Diuorū Theophi.& Valentini conſtitutionem ſer
uandum reſpondi.nam inſolutum dationem, quę pro non
debito facta eſt, Vlp.putat commendatitiam.

SVMMARIVM.

1 *Donatio remnueratoria,non eſt propriè.*
2 *Donatio ob cauſam,& donatio remuneratoria, quatenus excedit cauſam uel merita,dicitur ſimplex donatio.*

Reſpon.Interpreta.

Duo ſunt,quæ ſuadent, ꝙ Henticus de Pane caualaceñ.
non fuerit obligatus conſeraure filiis primi matri-
monii ea , quæ habuit a Magdalena Faſſatina prima uxore.
Primo.quia quicquid habuit titulo in ſolutum dationis,rece
pit pro impenſis factis in conſeruanda & defendenda hr̄dita
te ipſius Magdalenę a litibus & proceſſibus,quibus erat inuo
luta. Nec.n.tenetur maritus conſeruare filiis primi matrimo-
nii,q̄ oneroſo tit.excepit,ſed ea duntaxat,quæ ex cā lucratiua
ſibi tradita fuerunt l.fœmine,l.gn̄aliter.C.de ſecū. nupt.& ſa-
tis de ſe patet,qa vxor defuncta, quę in ſolutū dedit bona, de
quib.agitur,Henrico ei' marito,p̄tium ipſorū recepit, & ꝯn̄r
credit̄ ipſam, ſiue eius hr̄des,ipſa bona in ſolutū data, adhuc
penes ſe hr̄e.nā quātū ad hoc,quod ficte dicatur rē hr̄e,q̄ pre-
tiū hēt,uera ē cōclo,quod p̄tiū ſuccedit loco rei ēt in particu
laribus,ſ'm gl.in l.ſi quis pro eo,in prin.ff.de fideiuſ.& no.Bal.
in l.cogi.C.de peti.hr̄di.Scđo,quia diſpō d.l. fœminæ,& d.l.ge
neraliter,q̄ loquit̄ in don. legatis,& inſtōne,nō vr̄ extendēda
1 ad dona.factā ī recōpenſationē meritorū, cū donatio†remu
neratoria nō ſit propriè donatio. l. ſi quis pro vxore.§.1. ff.de
don.int.vir.& vxo.& l.ſi pr̄.§.1.ff.de don.Hinc eſt,quod diſpō l.
ſi unq̄,& l.fi.C.de reuocā.don.nō hn̄t locū in don.remunera-
toria,ſ'm Alb.& Ang.ibi,ubi ſcripſi latè,q.14.& tradit̄ p Iaſ.in
l ex hoc iure ff.de iuſti.& iur.Præmiſſis nō obſtātib. arbitror,
quod ī ſolutū data p̄cipua eē dēant filiis primi mr̄imonii,qua
tenus in ſolutū datio excedit cām īpenſarū,pro quib.fcā fuit,
p tex.in d.l.fœmine,& d.l.generaliter qa ī exceſſu dr̄ ꝓprie do
natio l.ſi ſponſus,§.circa.ff.de don.int.vir.& vxo.Hinc ē,quod
ī ſolutū datio quaten' reperit̄ fcā ꝓ n̄ debito,reuocat̄ pp ſup-
ueniētiā filiorū,ſicut uera donatio ſ'm Cy Bal. & alios *cōiter*,
in l.1.C.de pac.& ita tenet ēt Bal.in d.l. ſi nunq̄ vbi ſcripſi , q.
ix.Nec refert,quod a ꝯhentib.denominet̄ inſolutū datio,quia
nō ſimulata verba ꝯhentiū,ſed effectus inſpiciēdus ē l.ſi inſu-
lā,ff.de præſcr.verb.l.ſi olei,C.lo.tradit̄ per Bart.in l.2. ff.ſi cer'
pet.& per Bal.in l.2.C.ꝯmo.Hinc ēt ꝯcludunt Ange.& Imo in
2 l.Aquilius Regulus, ff.de don.ꝙ donatio†ob cām & donatio
remuneratoria,quatenus excedit cām uel merita.dr̄ ſimplex
donatio,& ſic iura loquentia de ſimplici & pura donatione,
hn̄t locum in quocunq; ꝯctu,quatenus excedit cām ꝯctus,&
idē tenet Bal.in aut .ex teſtō,C.de colla. & in auc.vn̄ ſi parēs,
C.de inoffi.teſt.& Cor.ꝯſ.45 licèt in hoc.col.2.li.4.Non ēt ob-
dū dr̄,quod hmōi donatio fcā fuit pp benemerita:qa ſeruitia
maritalia,de quib.in themate,nō merētur remunerationē.l.
filia C.de pa.pot.& tradit̄ p Bar.& Mod.in l.ſi donatione,C.đ
colla.& per And.Sic.inter cōſ.Cur.ſeni.ꝯſi. 67.ſapienter opti
mus.p̄t ēt rn̄deri,quod aſſertio meritorū fcā inter ꝯiuges,qb.
ē iterdicta donatio,n̄ ꝓbat merita,niſi aliter ꝓbent l. q teſtm,
ff.de ꝓba.& firmat Bar.in ſi fortè,ff.de caſt.pec.& latè tradit̄ p
Alex.in d.l.ſi donatione,ſup quo non facio magnā vim,ſtāte
iur̄o uxoris donantis,per ea quę dixi ſup. in nono reſponſo.

RESPONSVM IIII.

Maiores noſtri honeſtū amorē ſolis animis exiſtimā-
tes,ne ꝯcordia p̄tio conciliari uideret̄, inter
vir.& vxo. donationes irrita eē uoluerunt ſed inter antiquos
modernoſque legum interpretes nō parua exorta eſt alterca
tio,an iur̄m non ui,dolo,metuſvè p̄ſtitū donationi uires tri-
buat.Plerique exiſtimant iur̄m uti ꝯ bonos mores, ſeruandū
non eſſe.Alii ꝯ,cum non vergat in detrimentum ſalutis æter
næ.Et horū ſanè ſn̄ia crebrior eſt,& mihi uerior uiſa fuit,nā
cum morib.apud ueteres receptum ſit,ne inter ꝯiuges dona
tiones valeant,ꝯriis recētiū morib.donationes recipi poſſe ꝯ-
ſtat.Ergo admittendæ quoque ſunt,ſi iuriſiurandi religione
firmentur,quo argumēti gn̄e ēt Bar. et Bal. vſi ſūt frequēter.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter uirum & vxore,eſt contra bonos mores, iō probibita.*
2 *Actus ubi eſt nullus fauore publico,nunquàm firmatur iuramēto.& 9.*
3 *Donatio inter uirum & uxorem,an iuramento firmetur.*
4 *Alienatio rei dotalis,de iure non ualet,iuramento tamen firmatur .*
5 *Alienatio & donatio facta per minorem, ſine debitis ſolemnitatib.non uolet.iurata tamen ualet.*
6 *Pactum legis commiſſoriæ in pignorib.roprobatur propter improbitatē creditorum,iuratum tamen tenet.*
7 *Pactum de non ſuccedendo,non ualet,iuratum tamen tenet.*
8 *Donatio inter patrem & filium,non ualet:iurata tamen ualet.*

Reſpon. Interpreta.

Vulgatiſsima eſt pn̄s dubō,an iur̄m validet, & ꝯfir
met donationē factam & initā inter
vir.& vxo.de iure prohibitā.In quo puncto legimus Bar.ꝯtra
morē & ſtabilitatē ingenii ſui uariaſſe,nā in l.i. ff.de don.in-
ter vir.& vxo.tenuit partem negatiuam, quod donatio iur̄o
nō roboret̄,Et iſtam partē ſequunt̄ Bal.& Card.in c.cū ꝯtin-
gat.de iureiu.idē ꝯſuluit Bald.ꝯſ.29.caſus,li.i.& cōſi.398.ſup
eo.li.i.ubi tenet non firmari iur̄o , & ſi firmaret̄,iur̄m eſſe ab
ep̄o relaxādū,& ēt vr̄ uoluiſſe idē Bal. conſ.294.donatio cā
mortis,lib.4.ubi concludit,ꝙ p̄mortuo donatario euaneſcit
donō īter vir.& vxo.q̄uis iurata.Idē uult Dy & poſt eū Bal.in
l.ſi qs īquilinos.§.fi.ff.de le.i.& ī l.cū mulier.C. de do.an̄.nup.
Sal.& Fulg.in d.l.i.idē firmat Card.in cle.i.§.ſi.ī v.q.de iureiu.
Subdit tn̄,ꝙ nō dēt donator ꝓpria temeritate abſq; iur̄i rela
xatione ꝯuenire,idē tenet Cy.ī l.i.ad fi.C.de ſac. ſan.ec.Ang.
in l.ſi quis ꝓ eo.ff. de fideiuſ.Et uiſus eſt amplecti Io.Andr.in
addi.Spec.ſup.rub.de do.poſt diuor.reſti.& Soc.cōſ.65.Circa
primā q.col.6.lib.i.allegat ēt Laud.& Henri.Boic.ita tenere,
& conſ.ſequē.ubi alleg.Lud.Pōta.ī rub.de iureiu.in i.cōcl. &
Ant.de Canario ī diſpu.ī c.maritus debitis īuolutus. & ſcđm
iſtā opi.ꝯſuluerūt Io.de Pap.d.Ray.de Forliuio, d.Ray.de Mō
te,quos adducit Cep̄o.in aut.ſtatī allegāda,& ꝓ iſta op.latiſſi
mè ꝯſuluit Cur.ꝯſi.66.ſapiēter optimus,col.2.& plurib.ſeq.
Pro hac ſn̄ia adducunt̄ q̄ plura fundamenta,Primo, donatio
īter uir.& vxo.prohibet̄,qa ꝯ bonos † mores,l.2.& 3.ff.de do.
1 īter vir.& vxo.ergo n̄ dēt firmari iur̄o,qđ p̄ſtitū ꝯ bonos mo
res nō obligat,c.nō eſt obligatoriū,đ reg.iu.in 9.Scđo,dona-
tio inter vir.& vxo.prohibet̄,ne amoris vehemētia inuicē bo
nis ſpolient,d.l.i.ſed eo corrupto amore,quo īducunt̄ ad do-
nādū,inducerent̄ etiā ad iurandū,arg.l.doli. §.diuerſum.ff.de
noua.ergo iur̄m vr̄ indiſcretum, & ꝯn̄r nō dēt eſſe obligato
riū,cū iur̄m dēat hr̄e tres comites,veritatem,iudiciū & iuſti-
tiam,c.fin.§.quod autem,22.q.4.Tertio prohibetur hæc do-
natio,ne concordia pretio inter coniuges conciliari videa-
tur,l.3.ff eo.& ne ditior pauperior fieret , & ne detur occa-
ſio diuortiis in euentum,quod alter alteri donare recuſet ,
& ne auferatur ab eis ſtudium educandi liberos , & ſic ra-
tione peccati euitandi ēt ꝓhibetur,ergo iuramento ōn dēt
cōualidari,ne vigore iur̄i reſultet peccatum, c.inter cęteras,

22.q.4.est.n.tale iuramentum contra tria bona matrimonij.
videlicet prolem,quia resistit educationi. Item contra sacra-
mentum,quia propter indignationem contractam ex dene-
gata donatione contrahitur diuortium . Item contra fidem,
quia propter discordiam coniux despicitur, & alter diligitur
secundum Bal.in d.l.cum multę.Quarto maritus & vxor sunt
socij diuinæ humanæque domus.C.de cri.expi.hære.l.aduer-
sus,& duo in carne vna,c.1.ad Corinthios 6. ergo iniustũ vr̃
vt coniuges habeant aliquid,quod inter eos commune non
sit,& hac ratione prohibitam fuisse donationem inter vir. &
vxo.refert Plutarchus,dicitur ergo iuramento non corrobo
rari , quia iuramentum , cui iustitia contradicit, seruandum
2 non est,d.§.quod autem.Quintò,vbi actus est† nullus fauore
publico,nunq̃ firmatur iuramento,c.si diligenti, de fo.cõpe.
Sed in matrimonio,& liberorum educatione versatur publi
ca utilitas,& l.1.ff.sol.mat.quibus ꝯriatur donatio inter vir.&
uxo.vt patet ex præmissis,ergo iuramento non conualidabi-
tur.Sextò,facit quod decidit Barto.in l.cum quis decedens,§.
Titia,ff.de le.3.vbi vult,ꝙ confessio dotis receptę facta a mari
to constante matrimonio(quia sapit vim donationis, cũ illã
non receperit)nõ firmet̃ iur̃o.& ante eũ idẽ tenet Pet. & Cy.
in l.1.ad fi.C.de sacrosan.Fel.in c.si cautio,col.19.de fid.instru.
☞ Præmissis nõ attentis amplector ꝯriam sñiam quæ *cõiter* tene
3 tur,ꝙ donatio† inter vir.& vxo.iur̃o firmetur,& in primis istã
opi.tenet Bar.in l.si qs pro eo,ad fi.ff.de fideius. alle. Guliel.de
Cun. in d.l.1.& in l.sed & si possessori,§.item si iurauero,ff.de
iureiu.Vbi etiam Alb.de Ros.idem comprobat.Sequitur etiã
Barto.in l.Seius & Augerius in fi.ff.ad leg.Falcid.& ibi Nic.de
Neap.& Ale.attestantur se pro ista parte sæpius consuluisse.
idem tenet Pau.de Cas.& Ias.in l.pacta,quæ contra.C. de pac.
Imo.& Moder.in d.l.si quis inquilinos,§. fi.Ang.in l.pe.§. mu-
lier.ff.solu.mat.Pan.& Imo.in c.cum contingat,de iureiuran.
Raph.Cum.in d.l.si quis pro eo,Corse.in repet.rub.de iureiu.
priuilegio 25.Bal.sibi contrarius, in l.2.col.49.ff.de iureiuran.
Cæpo.cau.112.Io.de Ligna.in cle.Romani,de iureiur.Pan. in
c.fi.de don.inter uir.& uxo.& pro ista opi. consuluerunt Fed.
Senis consi.140.punctus quęstionis.Pan.consi.95.factum sic
proponitur,lib.2.Lud.Ro.consil. 44.ex s̃.narrato.Pau.de Cas.
cons.190.cum tempore contractus,uol.1.Alex. cons.8.visis &
consideratis,li.2.& consil.157. uiso instrumento donationis,
col.pe.eo.li.Corne.consi.118.li.1.& 153.li.2.Pap.consil.204.in
causa nobilis Margaritæ.col fi.ubi allegat Henri.Boic.in repe
ti. aut. sacra puberum , C.si aduer.vendi,& istam opi. dicunt
communem Lud.Ro.Alex.Pau.& Gui.consilijs præallegatis.
Pan.in d.c.fi.Deci.consi.202.col.1.& 2.& istam partem credo
esse ueriorem ex infrascriptis rationibus.Primò,quia iuramẽ
tum semper seruandum est, nisi uergat in dispendium salu-
tis æternæ.c.quemadmodum,c.si vero, de iureiur. sed in casu
nostro maritus donans si uiueret obseruando donationem,
non peccaret,ergo non debuit posse ꝯuenire.Scd̃ò,qa aliena
4 tio rei dotalis de iure† non ualet,toto tit.ff.de fun. do. firmat̃
tñ iuramento,c.cum contingat, de iureiu. ergo ẽt firmatur
5 donatio inter uir.& uxo.Tertiò,qa alienatio, & † donatio fa-
cta per minorem sine debitis solemnitatibus non ualet, l.ma
gis puto,§.non passim,ff.de reb.eo.& tñ infirmat̃ iur̃o , auth.
sacramenta puberum,C.si aduer.uendit.Quartò, pactum le-
6 gis commissoriæ† in pignoribus reprobatur pp improbitatẽ
creditorum,C.de pac.pig.l.1.& 2.tñ iur̃o ualidatur,c.significã
7 te,de pig.Quintò,pactum de non succedendo† nõ ualet,l.pa-
ctũ,quod dotali,C.de colla.& tñ iuramento corroboratur, c.
8 quamuis,de pac.lib.6.Sextò facit,quia donatio† inter patrem
& filium non ualet,l.donationes,quas parentes,C. de don.in
ter uir.& uxo.& tñ iuramento confirmatur,s̃m Bald.in leg.fi.
☞ ad fi.C.de usuc.pro do.Ale.& *communiter* Doct. in l. si donatio-
ne,C.de coll.& in l.frater a fratre,ff.de cond.indeb. ergo dica
mus etiam donationes inter uir.& uxo. iuramento conuali-
dari,cum istæ donationes inter patrem & filium,& inter uir.
& uxo.æquiparentur,d.l.donationes, quia consuetudine in-
duci potest,ꝙ donatio inter uir.& uxo.ualeat, & sit obseruã-
da.Nam consuetudine & moribus utentium reprobatur, l.j.
in prin.ff.de dona.inter uir.uxor.ergo contraria consuetudi-
ne potest concedi,l.de quibus,ff.de legi.ut etiam in simili di-
cunt Bal.& Alexan.in l.moribus.ff.de uulg.& pupil.si consue

tudine ualidari potest,ergo & pacto iurato,arguendo de cõ-
suetudine ad pactum iuratum,ut arguit Bar.in l fi.col.3. C.de
pac.Bal.in repe.l.j.C.de sacros.eccl.& clarior,ac uerior uidebi
tur ista opi.si contraria fundamenta tollantur.non igitur ob.
prima ratio,ꝙ iuramentum contra bonos mores non sit ob
ligatorium,quia uerum si sit contra bonos mores naturales,
secus si contra bonos mores ciuiles,ut patet ex fundamentis
adductis sup.pro cõi opi.ita dicunt Bal.Pau.de Cas. & Ias.in d.
l.pacta,quæ contra.& regula,non est obligatorium,procedit
qñ obseruatio iuramenti,quod prætenditur esse contra bo-
nos mores,induceret peccatum,secus si obseruatio iuramen
ti nullum habeat in se peccatũ,secundum Ale.in d.cons. 157.
col.fi.Non ob.secunda ratio,ꝙ eadem ratione propter uehe
mentiam amoris præsumatur iurasse,quæ pręsumitur donas
se,quia ratio amoris nõ est illa,qua prohibetur donatio,imò
regulariter donationes procedunt ab amore.l.nec adiecit.ff.
pro soc.sed aliæ fuerunt rationes & causæ prohibitionis. Pri-
ma causa fuit, ne inuicem bonis spoliarentur , sed ista ratio
non impedit , ꝙ iuramentum non conualidet donationem:
nam eadã rõne ꝓhibetur alienatio fundi dotalis , ne mulier
dotata depauperetur, doteque priuata non inueniat s̃m ma
ritum,aut a primo deseratur , & tñ iuramentum conualidat
alienationem, d.c.cũ contingat.Secunda cã, ne matrimonia
fiant uenalia,seu ne detur occasio diuortij. rñdeo , ꝙ hodie
cessat ista rõ,qa hodie diuortia sunt prohibita.c.gaudeamus,
de diuor.c.ex publico , de cõuers.ꝯiug.cũ similibus.Tertia cã
ne tollatur studium educandi liberos,ista ẽt non habet tole-
re efficaciam iuramenti:quia ista causa non est causa propin-
qua,sed remota,quę dicitur occasio,ut notatur in c.solitæ,de
maio.& obe.& occasiones,seu causæ remotæ non impediũt
uirtutes iuramenti,s̃m gl.fi.in c.quamuis,de pac.li.6.& in c. si
uerò.de iureiu.Quarta causa,quia iniustum uidetur, ut con-
iuges aliquid habeant,quod inter se cõe nõ sit,est euidenter
falsa,qa uxor in bonis mariti,& etiã maritus in bonis vxoris,
nullum ius habet,l.maritus,C.de proc.in tantum,ꝙ vxor non
potest facere eleemosinam de bonis mariti, nec econtra vir,
ꝑ Bar.in l.j.ff.re.amo.& licèt Plutarchus eam rõnem adducat,
non tñ sequitur,ꝙ Iurscõ.aut aliquis Iurista ipsam approba-
uerit,minusvè retulerit.Non ob.quinta ratio, ꝙ actus prohi-
9 bitus fauore publico non roboretur† iuramento,d.c.si diligẽ
ti.quia verum , quando prohibetur fauore publicę vtilitatis
principaliter,vt in d.c.si diligenti , secus si prohibetur princi-
paliter fauore priuatę vtilitatis,& secundario fauore publicę
vtilitatis,ut in prohibitione alienationis fundi dotalis, d.c.cũ
contingat.& ita in prohibitione donationis inter vir. & uxo.
quæ principaliter prohibetur fauore ipsorum cõiugum , ne
inuicem spolient,fiatque diuortium.secundario,vt per matri
monia concordantia repleatur ciuitas liberis hominibus.l.1.
ff.solu.matrimonio.Secundo respondeo, quod verum est , si
ratio prohibitionis habeat fauore publico perpetuam cau-
sam prohibitionis, secus si non habeat perpetuam causam,
tunc roboratur iuramento,secundum Pan.in d.consi.95.sed
causa prohibitionis non est perpetua,quia valet donatio in-
ter vir.& uxo.morte confirmata,& in pluribus alijs casibus ,
& per Cæpol.in allega.cautel.112.ergo &c. Non obstat deci-
sio Bar.in d.§.Titia,quia respondent Imo.in d.c. cum contin-
gat,in 10.membro.Rom.in d.consi.44.Fel.in d.c.b cautio,col.
19.quod decisio Barto. procedit in iuramento assertorio su-
per facto de præterito,nos loquimur in iur̃o promissorio su-
per facto de futuro.Ratio diuersitatis est , quia iuramentum
assertorium super facto de præterito,quod est falsum, vt quã
do maritus confitetur cum iuramento habuisse dotẽ quam
non recepit,dicitur interpositum super ficta confessione , q̃
ficta & simulata confessio non roboratur iuramento secun-
dum gl in l.emptione,C.plus ua.quod agi.quam quod simul.
sed quando interponitur iuramentum super vera donatio-
ne de præsenti,uel de futuro,bene validatur,quia cessat simu
latio ; & quando fit super actu de præterito falso arguitur
fraus facta legi,secus quando super vera donatione iuramen
tum interponitur.possem latius insistere,sed ista sufficiant at
tento,quod ista opin.quod donatio firmatur iuramento est
communis & in practica,& theorica iam canonizata.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In Infortiatum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia, recognita, & repurgata incipiunt fœliciter.

¶De libe.& posth.hæred.insti.vel exhæredan.& ad Trebell.

RESPONSVM I.

TEstamentum Iacobi Martini vitio preteritionis nepotū p̄mortuo patre non īstitutorū, vel vt oportet, nō exhæredatorū, de nullitate argui posse vr̄, q̄a nō sufficit hos nepotes sub casuali ɔdōne īstitutos esse, nisi in defectū ɔdōnis exheredent. Verū ijs minimè obstantib. testm̄ iure optimo defendi posse respondi, idq; Galli Aquilij exemplo, qui hac lege nepotes instituendos docuit, Si filius meus me viuo morietur, nepotes heredes sunto, ne eorū p̄teritione testm̄ irritum fiat, cur ergo irritandum, si nepotes instituti sint, si pater eorū non viueret, nec hæc propriè ɔdō dici pōt, cū ad tempus p̄sens referatur, tum ēt quia viuo testatore fuerit resoluta, cumq; etiam, q̄a in ltīa instituti legātur, de qua omnis ɔdō reijcitur, cuius ratione purè instituti creduntur. ¶Nullo ēt iure præteriti dici possunt, eo quia sex testamentarij ac necessarij testes deponant non audiuisse testatorem hos sustituisse nepotes, si eorum non viueret pater. q̄a licèt cōis sit, cum tres quatuorvè testes instr̄o repugnant, credendum non esse instr̄o, maximè quia solent Notarijs vti verbis. In pr̨sentia mei Notarij & testium infrascriptorum. attestatur ergo Notarius ipsos testes audiuisse & intellexisse, alioqui non congruè præsentes dici p̄nt si non audierunt. Quia huiusmodi testes non sunt omni exceptione maiores, nec tales, quibus nulla possit opponi exceptio, prout requiritur, ut instrumentum reprobari possit: nam secundum ea, quæ proponuntur, leguntur varij, periuri, & infames, alijsq̄ sic pluribus. de causis fides eis nulla accommodari potest. ¶ Quæstionis insuper est, an instrumentum in vno capitulo falsum, in cæteris falsum habeatur, quod uerum esse de iure respondi. verū cum in proposita specie testes capitulū reprobantes in cæteris instr̄m probent, ideo respōdi ueritatem p̄ falsum nō tolli. ¶Nouissimè quæritur, admissa substōnis falsitate, & p̄ pōs ꝗ ij nepotes fuerint p̄teriti, ac testm̄ irritū, an uirtute clausulæ codicillaris ij nepotes portionem hereditatis ab intestato eis obuentā scriptis hæredib. restituere teneantur? qđ & uerū ēt de iure respondi: uis n̄ēdè hmōi clausul̨ est, ut uenientes ab ītestato grauati credant̄ adimplere uolūtatē defuncti, & maximè ij nepotes, q iā nati p̄teriti fuere. qđ si testator post natiuitatē posthumorū ignorāter p̄teritorū tāto supuixerit tp̄e, ut mutare testm̄ potuerit, & non mutauerit, codicillarē clausulā tūc operari dixi, cū testator in cadē uoluntate decessisse uelle uideatur. Hinc quærit̄, an dicti nepotes duas possint detrahere quartas, legitimam.s.& Trebellianicā; & in hmōi proposita specie detractioni tm̄ legitimæ locum esse respondi, cum dicti nepotes purè grauati sint, quo casu unica tantum quarta, tam de iure, quàm de consuetudine locum habet.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum vitio præteritionis nepotum eorum patre præmortuo non institutorum, nec exhæredatorum, an argui possit de nullitate.*

2 *Filij vel nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt sub conditione casuali instituti, & in defectum conditionis non exhæredati, an præteriti dicantur? & ibi vide consilium Galli.*

L. si pater, C. de inst. & subst. & l. 1. §. item sciendum, ff. de suis, & legi. procedunt in nepote tenente primum locum.

3 *Filijs uel nepotes instituti, si pater eorum non uiueret, non censentur instituti sub conditione casuali, si pater eorum non uiueret, non censentur instituti sub conditione casuali, cum huiusmodi conditio ad tempus præsens referatur per rerum naturam. & ibi vide, quod dato quòd esset casualis, sustineretur tamen testamentum, ex quo viuo testatore fuit purificata.*

4 *Præteritione nepotum ita demum annullatur testamentum, si filius eorum pater prædecesserit.*

Expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil solet operari.

5 *Testamentum vitio præteritionis nepotum, vti sub casuali institutorum conditione, nullum argui non potest: quia fuerunt in legitima instituti, de qua reijcitur omnis conditio.*

6 *Testibus sex testamentarijs deponentibus se non audiuisse testatorem substituisse nepotes, si eorum pater non viueret, an magis credatur quàm testamento. & ibi vide, quando instrumento, vel testibus sic standum.*

7 *Testis necessarius discrepans ab instrumento, facit vacillare instrumentū.*

8 *Notarius dicens, in præsentia mei Notarij, & testium infrasciptorum. attestatur ipsos testes intellexisse, nec testes rectè præsentes dici possunt, qui non audiunt.*

9 *Testes omni exceptione maiores esse oportet, vt per eos instrumentum reprobari possit. & nu. 9*

10 *Testes deponentes contraria, periurio ac infamia notantur.*

11 *Testium depositioni primæ, an sit standum, non obstantibus periurio, & infamia incursis; & an prim̨ vel secundæ depositioni testium sit standum vide nu. 12. & nu. 13.*

14 *Testibus deponentibus contraria, standum est in eo dicto, in quo continentur verisimiliora.*

15 *Exceptio qualibet leuissima repellit testes instrumento aduersantes.*

16 *Instrumentum in vno capitulo reprobatum, an in reliquis reprobatum credatur. & nu. 17.*

Falsitatis præsumptio cessat, vbi de ueritate constat: nam veritas nunquā tollitur per falsum.

18 *Clausula codicillaris, an operetur testamētum irritum preteritione nepotū sustineri ab intestato?*

Clausulæ codicillaris natura, & proprius effectus est, ut venientes ab intestato censeantur grauati adimplere voluntatem defuncti, & sic restituere scriptis heredibus.

19 *Clausula codicillaris concepta per verba de futuro iuncta infinitiuo, quod extensiuum est, etiam ad tempus futurum, suum operatur effectum, etiam si posthumi fuerint ignoranter præteriti.*

Testator non mutādo testamentū, videtur velle decedere in eadē volūtate.

20 *Nepotem præteriti, & virtute clausulæ codicillaris grauati per fideicommissum restituere eorum portionem, an duas quartas detrahere possint.*

21 *Grauati purè fideicommisso vnam tantum detrahunt quartam.*

22 *Quartæ duæ detrahuntur de fideicommisso sub conditione relicto, de quo diuerso tempore detrahuntur.*

Respon. interpreta.

EX themate Proposito plura resultāt dubia. primum est, an testamētum Iacobi Martini vitio præteritionis nepotū, qui præmortuo patre erant instituendi; vel ut oportet, exhæredandi, l. posthumorum, ff. de iniusto rupto, irri. testa. & Institu. de exhære. lib. §. posthumorum,
1 argui possit de†nullitate. Et istud dubium habet duo capita. primum est, an ideo præteriti dicantur, q̄a ab auo fuerunt instituti sub ɔdōne, si Bertrandus eorū pater non uiueret, quæ
2 est casualis, & sub qua†casuali conditione non possunt filij, neque nepotes, qui in locum defunctorum filiorum successerunt instituti, nisi in defectum conditionis exhæredentur, l. si pater, C. de insti. & substi. l. 1. §. idē erit dicendū, ff. de suis & legi. quæ iura licèt loquantur in filio, tñ etiam procedunt in nepote, q tenet primū locū, s̄m gl. Bar. & alios cōiter in l. ius quoque, & in l. sed & si, §. nepotes, ff. de hær. insti. cum ergo nepotes non fuerint in defectum conditionis casualis exhæredati, consequitur vt ex hoc capite testamentum sit nullum, Insti. de exhær. lib. in prin. Sed hoc non obstante, respondeo testm̄ optimo iure defendi, q̄a Gallus Aquilius eodem modo nepotes instituendos docuit, ne si p̄mortuus esset filius nepotū p̄teritione testm̄ irritū sit, l. Gallus, in prin. ff. de li. & posth. qđ si ita est, q̄n nepotes hoc mō instituuntur si filius me uiuo moritur, nepotes hr̄des sunto, ꝓut Gallus cātat, idē magis respondendum in casu isto, in quo nepotes instituti fuerunt, si pater eorum non viueret, quæ non potest dici cōditio, cum ad tempus p̄ns referat̄, certumq; sit p̄ naturā an tūc pater uiueret, uel nō, l. cū ad p̄ns, ff. si cer. pnt. & Instit. de uer. obl. §. cō-
3 ditiones. Ex quo patet, ꝙ nepotes nō dūr instituti†sub aliqua ɔdōne. Sed posito, ꝙ forēt īstituti sub ɔdōne casuali, q̄a tñ talis ɔdō purificata fuit uiuo testōre, sustineret testm̄, s̄m And. &

4 & Alex.& Ias. in d.l.pater,p tex. in l.posthumus,versi.idem & circa,ff.de inju.rup.vel aliter,& tertio rñdet,q pteritione†ne potũ ita demũ anullat testm̄ si filius eorum pr̄ pdecesserit, d. l.posthumorũ Si ergo instituant nepotes sub ɔdõne, si eorũ pr̄ nõ viuat,tales nepotes dñr instituti sub ɔdõne,quã tacite inuenit ad summouẽdam nullitatem testamenti,ergo exp̄ssa nõ vitiabit instõnẽ,l.uentre,& l.cũ qdã.§.i. ff. de acq.hæ.& d. l.Gallus,ĩ prĩ.facit vulgata regula,q̃ ẽ,q exp̄ssio eorũ, q̃ tacite insunt nihil solet operari,l.non recte, C. de fideiusl.3,ff.de le. j. Sed posito,q nepotes forent instituti sub condõne casuali,
5 nõ tñ testm̄ vitio ꝑteritionis eẽt†nullũ,qa fuerunt instituti ĩ ltĩma,de qua reijcitur oĩs ɔdõ,l.oĩmodo,& l.qm̄, C.de inoffi. testa.& sic respectu legitime dñr pure instituti,&sic nõ habebat locũ dispõ d.l.si pr̄,f̄m Bar.& cõiter scrib.ibi. & licèt istud reuocari possit in dubium , tñ a cõi non puto discedẽdũ hoc casu,quo nepotes fuerũt instituti in sola legitima.Secũdũ caput ẽ,an nepotes dicant ea rõne prima ꝑteriti, q sex testes testamentarii deponãt nõ audiuisse q testator substituerit nepotes,si pr̄ eorũ nõ viueret:Pro resolutione huius capitis plura veniũt examinãda.Primũ,an magis credẽdum sit instr̄o & Notario,pro quo stat vniꝰ testis dictũ,q̃ sex testib. q deponũt ñ audiuisse, q nepotes fuerint in legitima substituti.Secũdũ posito,q testibus asserentibus non audiuisse fieri hãc substõnẽ,magis credẽdũ foret: An testm̄ adeo vitiet,q in reliqs nulla sit danda fides instr̄o: Tertiũ,posito q testm̄ sit nullũ vitio ꝑteritionis,an nepotes ꝑteriti teneãt restituere hr̃ditatẽ scriptis hr̃dibus virtute clausulæ codicillaris:Circa primũ,videret
6 prima facie dd̄m stãdũ esse testibus,†& nõ instr̄o: qa quoties vnus ex testibus necessariis discrepat ab instr̄o,facit instr̄m vacillare,l.i.§.si qs neget,ff quẽad.testa.aper.l.optimã,C. de ɔhẽ. & cõmit.stip.c.cũ Ioãnes heremita,& ibi no.de fid.instr.c.tertio loco,vbi gl.de ꝓba.c.tã lr̃is,de testi,licèt sint, q velint stãdũ instr̄o,qñ vnus solus testis ɔdicit instr̄o:tñ qñ tres, aut quatuor ɔdicũt,indifferenter oẽs ɔcludũt instr̄o nõ eẽ credẽdũ. id ergo ĩ casu nr̃o,in quo sex dissentiũt ĩ instumẽto in ea parte,qua legit,nepotes fuisse filios substitutos in legitmia. & ita decidit Sal.in l.in exercẽdis,ad fi.C.de fid.inst.vbi format q. ĩ filia dicẽte se ꝑteritã, qa nihil iure instõnis fuerit sibi relictũ, quãq̃ Notarius scripserit sibi legata centũ iure instõnis, & respõdet filia se fuisse ꝑteritam,qa p testes instrumentarios ꝓbat, q testator nũquam protulit illa verba iure instõnis.& si dicatur,q testes dicẽtes se non audiuisse,directo nõ ɔdicunt, cũ potuerit testator substituisse nepotes,& tñ testes ñ audiue
7 rint. Rñdetur,q Notarius dũ dicit,in p̃ntia mei † Notarij , & testiũ infrascriptorũ, attestat ipsos testes audiuisse & itellexisse substõnẽ nepotũ,qa nõ dñr testes p̃ntes,q nõ audiũt , vt in terminis decidit Bart.in l.diẽ proferre,§.corã, p illũ tex. ff. de arbi.Ang.in trac.malefi.in uerbo,falsario.Pau.de Cas.ɔsi.204. ad plenã.Alex.ɔs.43.uisis & ponderatis,col.3.li.4.Fel. in proę. Grego.col.6.& in.c.cũ cãm.col. 7. & seq.de testibus.Sed p̄missis nõ obstãtibus ɔriũ rñdẽdũ puto,qa†ad hoc vt per testes re
8 probet instr̄m,oportet,vt sint omni exceptione maiores,& tales,quib.nulla possit opponi exceptio,f̄m Pau. Imo. & alios cõiter in d.c.cũ Ioãnes. p tex.in d.l optimã, & idem firmat Sal. in d.l.in exercẽdis,& Imo.in d.§.si qs neget.Sed isti testes non
9 sunt omni exceptione maiores,qa sunt uarii,†periuri, & infames,nã in cã Notarii,q testm̄ sumpsit examinati,disposuerũt omnia ɔtẽta in ipso testõ vera esse:& rñdẽdo ad quartũ articulũ fatent substõnẽ nepotũ in legitima factã & publicatam fuisse,licèt in eorũ reuelationibus,& in cã nepotũ prius depo suissent non audiuisse:vñ cũ varia,& ɔria deponant, ɔstat eos
10 nõ eẽ integros testes,l.q falsa,vel varia.ff.de testi.l.eos.ff.de fal. & quia pp̄ ɔrietatẽ incursi sunt piuriũ,& ɔnr†infamiã,vt tra
11 dit.Dec.ɔsi.189.Lætatus sum.col.7.Nec ob.si dicat, q non obstante periurio & infamia stãdũ sit primæ†depõnis, vt tradit Inno.in c.ꝑterea,de testib.cog.sequuntur Cardi.Pan.& alij in c.cũ in tua,de testib.p tex.in c.sicut nobis,eo.tit.vbi Aret. idẽ ɔcludit,qa respõdet multis modis.primo dici põt , q Brto.in d.l.eos,velit neutri esse credẽdũ,& seq̃t d. Ant.de But.in d.c.cũ in tua.& Pet.de Anch.in clc.2.de testi,& Bal.in l.fi.col.2.C. de
12 re iud.Sed qa sententia Inno.cõiter tenet,vt testat Dec.in d. consi.189.Rñdet secũdo,q standũ est prime†depõni factę cũ iuro,secus si prima depõ non fuerit iurata,quia tunc standũ est potius secũdæ iuratę,quàm primæ non iuratę,f̄m Bald.in d.l.fi.& Fel.in d.c.cũ in tua.Bal.& Pan.in c literas,per illũ tex. de p̄sump.& in c.cũ p tuas,de ꝓbatio.Soc.cõsi.253.In cã.col. 2.li.2.In cã autem p̄senti reuelationes horum sex testium factæ prius in foro p̄sentiali nõ fuerunt iuratæ,sed dispões in cã notarii factæ postea fuerũt cum iuramento,ideo illis stan
13 dum.Vel tertio rñdetur,stãdũ esse hoc loco scdæ†depõni factæ in cã Notarii,qa ɔtinet,ea quæ sunt verisimiliora : nam testõr dubitabat d̃ vita Bernardi filii,vt patet ex instõne eiusdem,ĩ qua testator eum instituit si viuat,nã monosyllaba , si dubõnẽ importat & incertitudinem,etiã si adijciatur verbo p̃ntis,vel ꝑteriti t̃pis,d.l.cum ad p̃ns,ff.si cert.pet. & l.i.& l. de monstratio,ff.de cõdi.& dem.vñ cũ dubitaret de vita filii,verisimile ẽ,q in aliquo instituerit nepotes ex filio,ne ꝑteritione nepotũ inuliter testaret,cum quilibet p̄sumat velle facere testm̄ validũ,nec credat elegisse viã,p quã possit sua voluntas subuerti. l.iij.ff.de testa.mil,vbi autẽ testes deponunt vnũ
14 in vno iudicio,& aliud in alio,standum est dicto†continenti verisimiliora,d.c.literas,de p̄sumpt.Soc. in d.consi.253.Dec. consi.175.col.7.& d.consi.189.col.7.Rñdetur,q vbi aliàs stãdũ eẽt primæ depõni,non ꝓcederet hoc casu,quo agit de reprobatione instrumenti,ad quam reprobationem faciendã requirũtur testes,quibus nulla possit impingi macula,vt s̃.dixi.Testib.n.qui in diuersis instantiis diuersa & ɔria deposuerunt,põt impingi macula variationis, & ɔrietatis,& periurij & infamię, ergo &c.& ita firmat d.Alc.ɔsi.143.Visis & põderatis,col.5.libr.4.vbi dicit,q omnis leuissima†exceptio repel
15 lit hos testes,qui instr̄o aduersant.& q hmõi exceptio ɔrietatis operet,patet, quia etiam ubi non agitur de reprobatione alicuius instrumenti,attamen vbi primum dictum est secundo ɔriũ,adeo debilitat q eius vigore nõ p̄t deferri iur̄m ĩ supplementum,f̄m d.Card.in c.veniẽs.de testi.Pan.& Fel.in d. c. cũ in tua.& ita seipsum declarat Inno.in d.c.præterea. Circa f̄m,posito q credendum esset reuelationibus prius factis, &
16 an ex iis corruat † fides instrumenti in reliquis? & videtur q sic,quia instr̄m in vno falsum,in totum creditur falum,maxmè qñ vitio Notarij reperit falsũ,f̄m Inno. Pan. & alios in c.fraternitatis,de hæret.Bar.& alios *communiter* in l.si ex falsis, C.de transac.per tex.in l.si qs ex argẽtariis,§.i & ibi not.ff.de edẽ.& in l.si aliqd, C.de suscept.& archa. li.x.verum hoc non obstãte,intrepidè rñdendum puto,testm̄ in reliquis non vitiari,†qa ex depositionibus ipsorũ testium , q sup falso capit.
17 substitutionis deposuerunt,& qui ad impugnandum testm̄ fuerunt producti, cõstat reliqua in testõ disposita vera esse: vbi autẽ cõstat de veritate, cessat p̄sumptio falsitatis.c.veritate manifesta,8.di.c.nuper,de biga.l.iubemus,C.de testa.& dixit Bal.ɔsi.405.Quæstio est,si instr̄m,li.4.q iõ instr̄m falsum ĩ vno,cẽseat falsum in relinquis,quia veritas nõ põt haberi ex reprobo instr̄o.& iõ q nõ reprobauit opprimitur,c.si ad scripturas,9.di.l.i.§.cũ adiicit,in sui rõne,ff.de verb.ob.sed si aliũde ɔstat de veritate,illi standum est,qa veritas nũquam tollit per falsum.& ideo si per testes deponẽtes sup falsitate vnius capituli separati ab alijs,cõstet reliqua capitula vera esse, tũc non vitiat instr̄m in capitulis non reprobatis,vt in casu nr̃o, ita in terminis ɔsulit idem Bald.ɔsi.228.In quodã instr̄o, libr. 2.& idem si arguens instr̄m de falso in vno capitulo non inficiat alia capitula,vt etiam contingit in casu isto,f̄m Sal.Alex. & Ias.in d.l.si ex falsis.Bal.in l.iubemus,C.de testa & Imo.in l. j.§.si qs simpliciter,ff.de ver.ob.& Fel.in d.c.fraternitatis,sic ĩtelligentes loqui gl.in l.2.C.de fal. Vnde p̄supposita, sed non admissa, falsitate substõnis nepotũ, & ɔnr cõcesso q fuerint ꝑteriti,& sic q ꝑteritione nepotum testm̄ irritum sit, videndũ
18 est an vigore clausulę†codicillaris teneãt ipsi nepotes portionẽ hr̃ditatis,q̃ ab intestato sibi obuenit,restituere hr̃dib. scriptis.& ꝓculdubio rñdendũ est,q sic,quia ea est natura, & ꝓprius effectus huius clausulæ, vt veniẽtes ab intestato cẽseãt grauati adimplere voluntatẽ defuncti, & sic restituere hæreditatem scriptis hr̃dib. iure codicillorum & fideicommissi, l. ex testamẽto,& ibi no.C.de fideicom.l.generaliter,§.ex testamento,ff.de fideicom.liber.l.si quis cum testm̄ nullũ , & l. ab intestato,ff.de iure codicil.quod indubitanter verũ est in casu p̄senti,in quo sciẽter fuissent ꝑteriti nepotes iã nati,vt firmat Bar.quẽ omnes indifferẽter sequũtur,ĩ l.i. in v.q.ff.d̃ iur cod.& in auth.ex cã,vbi d.Alex.C.de lib.præt.& idem Ale.ɔs. 26.circa primum,col.3.libr.1.& consi.123.col.pen.& fi.c. lib. Quinimo *cõis* Docto.sententia ẽ,q clausula codicillaris ɔcepta p verba de futuro,vt in casu nostro,ĩ quo clausula fuit
19 concepta p verbũ, †poterit, iuncto verbo infinitiuo valere, quod est exteusiuum,etiam ad tempus futurum, f̄m Barrol. in ꝓpriis terminis ĩ l.si ita,col.pen.ff de auro & argen. leg. debeat operari hunc effectum,etiam quando posthumi fuerũt ignoranter ꝑteriti,q videant grauati venientes ab intestato p fideicõmissum restituere hr̃ditatẽ scriptis hæredibus,f̄m d. Alex.qui omnes aucturitates & rationes citauit in d.auth.ex cã,& in d.consi.123.& consi.142.Circa primam lib.2. & consi. 30.Ponderatis,lib.3.Old.consi. 149. sup prima.Pau. de Castr. consi.168.Ad primum,in j.parte.Lud.Rom.consi. 122. Circa id.Corn.ɔsi.225.Antequàm aggrediar,lib.3.& licèt glo.Bart. & pleriq; alij hoc vltimo casu,qñ ꝑteritio fuit ignorãter fcã, velint hãc clausulam nihil opari (quia nõdũ erãt ɔcepti, nec nati posthumi,quorũ sententiam defensaui in repet.l.si vnq̃, C.de reuoc.dona.in xxi.q.) tamen eam limitaui, vt non ꝓcedat,qñ testator post natiuitatẽ posthumorũ ignoranter ꝑteriorum

ritorũ tanto tpe superuixit, φ potuisset mutare testm̃ si uoluisset:nã hoc casu clausula dẽt suũ effectum operari, qa habita notitia posthumorũ p̃teritorum,& non mutando testamentum, videtur velle testator decedere cum eadem voluntate, argu.l.tractabat,ff.de testa.mili.& l.athletæ.§.dat remissionem,ff.de excu.tu.& ita firmat Pau.de Cast.in l.i.C. de posth. hr̃d.insti.& in d.cõsi.168.& Alex. in d.consi.30.& Corn. in d. ɔsi.225.& Ias.& in d.Auth.ex ea,in vlt.char.& si hoc casu,quo posthumi fuerũt ignorãter p̃teriti,sustinet̃ effectus clausulæ codicillaris pp supuenientem sciẽtiã ipsorum posthumorũ, quanto magis defendendus est effectus huius clausulæ ĩ casu nr̃o in quo ipsi nepotes erãt iã nati & cogniti ipsi testori tpe testamenti.Concludo itaq;,vt in primo & secundo dubio dilucidatum extitit.Et vbi fuissẽt p̃teriti,nihilominus sustineri debere testm̃ in vim codicillorũ pp clausulã codicillarem, vt exp̃missis liq̃dissimè cõstat.Sed adhuc restat vna dufficultas resoluẽda,posito φ nepotes dicant̃ p̃teriti,& pp clausulã codicillarẽ grauati per fideicomissum restituere eorum portio
20 nem scriptis hęredibus: An ipsi nepotes†potuerũt deducere duas quartas,legitimam,s.& Trebellianicam.vr̃ φ sic,per tex. ĩ c.Raynutius,& in c. Raynaldus,de testa.vbi vr̃ casus exp̃ssus. Sed p̃dictis iuribus & alijs,quæ adduci possent, non obstantibus,in ɔ̃rium est ipsa veritas,videlicet φ non possint deducere nisi solam legitimam,quia isti nepotes fuerunt & sunt pp hãc clausulam,si nõ valet iure testi,&c.purè grauati restitue
21 re,quo†casu vnica tm̃ quarta de fideicom.puro detrhai põt, s̃m gl.Card.Pan.& alios *communiter* in d.c.Raynutius.glo.Bar. & Legistæ in l.Papinianus,§.meminisse, ff. de inoffi.test.Bar. & Ang.in l.q̃q̃,C.ad le.Falc.Nõ obstãt tex.p̃alleg.in d. c. Raynutius,& in c.Raynaldus, qa p̃cedũt in fideicõmissis relictis
22 †sub ɔdõne,de q̃b.diuerso tpe detrahuntur duæ quartę,videlicet legitima tpe mortis testatoris,& Trebellianica tpe euenientis cõditionis,secus in fideicõmissis purè relictis, de q̃b. eodem tpe non p̃nt duę deduci quartę.& ista est communis s̃nia s̃m d.Ale.ɔs.v.lib.3.Ol.consi.158.Factũ tale est.& ɔs. 205. Prima dubõ.& latissimè comprobat d.Ias.in l.filiũ quem habentem,col.v.ff.fam.erci.vbi etiã dicit,φ ista cõis s̃nia est etiã de ɔsue.approbata,& idem dicit d. Fabia.de Giochis in auth. nouissima,q.24.C.de inofficio.test.& Dec.cons.55.col.v.vertant igitur dicti nepotes se in quam partem velint, omni casu,siue ex testamento,siue ab intestato,nequeũt obtinere nisi solam legitimam ,vt patet ex præmissis, quę potuissem ex aliis quàm plurimis ampliare : sed melius pauca putaui idoneè effundere,quàm multis inutilibus legentium mẽtes grauare,l.secunda,C.de vete.iur.enucle.

RESPON. II.

Andræas Baiuli infirmus,dubitans mori,suum condidit testamẽtum,in quo hæredem sibi instituit Collinum eius filium,& vẽtrem vxoris, si prægnas fuerit, si masculum vnum seu plures pepererit. Si uerò filiam vnam,vel plures pepererit, cuilibet dictarum filiarum nasciturarum legauit florenos centum , in quibus eas dotauit, &;quas iure particularitatis tacitas esse voluit:vxor uero tunc temporis pręgnas non erat,sed longo tempore post reconualescentiam eadem vxor duas successiuè peperit filias. Quęstionis est,an istud testamentum sit nullũ ratione p̃teritionis,quasi testator ventrem vxoris instituens, senserit, si tunc prægnãs fuerit,cũ ex insperato cõualuerit: An vero de quocunque & quandocunque nascituro intellexerit, argumento posthumum instituẽtis, qui de omni posthumo sensisse iudicatur,idq; maximè ex illis verbis si prægnans fuerit apparet;quę & in p̃teritũ,& in futurũ accipi p̃nt, ergo eã recipiẽt ĩterpretationẽ,ex qua testm̃ sustineretur, licèt plures inopinati partus apparuerint,d̃ quib. verisimiliter testator disposuisset,si de eis cogitasset.Verum cum testator nõ se diutius uiuere cogitaret,verba si p̃gnas fuerit,ex verisimili mẽte testatoris ad p̃sens tp̃s restricta respondi ,nullo etiã iure ĩficiari põt,filias q̃bus legati titulo relictũ est p̃teritas ñ eẽ, cũ nõ ut decuit institutæ neque ut oportuit exhr̃datę fuerint. Quare s̃cd̃m ea,q̃ p̃ponũtur huiusmodi testamẽtũ nullũ eẽ rñdi, licèt per clausulã codicillarẽ per uerbũ,põt,cõceptam,quod est extensiuum in futurum,quia verbo infinitiuo iungitur, in vim codicillorum defendi possit.

Quæstionis insuper est,an hæc filia p̃terita è fideicommisso duas possit detrahere quartas lt̃imã.s.& Trebellianicam.Breuiter respõdi, posthumũ post testm̃ natũ p̃teritũ, & ex ui clę codicillaris grauatũ,duas posse detraheř quartas:alias si posthumus p̃teritus tpe testamẽti natus sit cum a principio testamẽtũ sit nullum,& ex communi s̃nia hmõi posthumus purè grauatus credatur,solam legitimam detrahere potest.

SVMMARIVM.

1 *An testator instituens uentrem vxoris,si prægnans fuerit, censeatur quoscunque,& quo cunque tempore posthumos nascituros instituisse? vide nume.2.& 3.*

4 *Præteritus ille dicitur,qui non est institutus, nec vt oportet exhæredatus.*

5 *Legitima relinquenda est filio titulo honorabili institutionis, alias testamentum est nullum etiam de iure canonico ex magis communi sententia. & vide nu. 8. & nu.12.*

6 *Testamentum,in quo leguntur legati floreni centum filiabus nullum est ratione preteritionis.*

7 *Notarij imperitia voluntati testatoris obesse non debet.*

9 *An verbum,relinquo,additum certę rei importet legatum?an institutionẽ? etiam quando est relictum pro legitima.*

10 *Actus in dubio potius interpretatur vt valeat,quàm pereat.*

11 *Verbum lego,licèt ex l.xij.tab.olim commune fuerit tam ad legata, quàm ad institutiones,nunc tamen ad institutiones nullo iure accommodatur.*

13 *An filiæ præteritæ virtute clausulæ codicillaris teneantur filio instituto hæreditatem per fideicommissum restituere?*

14 *Verbum,potest,iunctum infinitiuo, est extensiuum etiam in futurum.*

15 *An clausula codicillaris concepta per uerba habentia tractum in futurũ, suum sortiatur effectum.*

16 *An filia præterita per clausulam codicillarem grauata, è fideicommisso duas possit detrahere quartas.*

Respon.Interpreta.

ANdræas Baiuli infirmus,dubitans mori,suũ ɔdidit testm̃, in quo hr̃dem sibi instituit Collinum eius filium, & ventrem vxoris, si prægnans fuerit, si masculum vnum , seu plures pepererit:si vero filiam unam vel plures pepererit,tunc eundem Colinum eius filium instituit hæredem,& cuilibet dictarum filiarum nasciturarum legauit florenos centum,in quibus eas dotauit,& tacitas esse voluit iure particularitatis.

¶Tunc vxor prægnans non erat,sed longo tempore post reconualescentiam eadem vxor successiue duas peperit filias; dubitatur,an istud testamentum sit nullum ratione p̃teritionis,quasi testator instituẽdo uẽtrẽ uxoris, intellexerit solum si tunc p̃gnãs esset,& de filijs seu filiabus nascituris post mortem suam,cũ existimaret se ex illa infirmitate moriturum, & nõ de filiabus nascituris lõgo ĩteruallo post reconualescẽtiã.

Qui veritas est,me in viam dirigat veritatis.

¶Videtur,φ testamentum nõ possit aliquo pacto dici nullũ
1 ratione p̃teritionis,quia testator instituendo † ventrem vxoris si prægnans fuerit, censetur instituisse quoscunque nascituros quocunque tpe,l.placet,ff.de libe.& posthu.vbi si testator instituat posthumum,censetur instituisse omnẽ posthumum nasciturũ,siue ex vxore p̃nti,siue ex altera superinducta.paria.n.sunt instituere ventrem,vel posthumum,l.3.§.nominatim,ff.de iniust.rup.testa.qui tex.fortius probat,φ paria sunt dicere, venter hr̃s esto,vel dicere,quicunque mihi nascetur. sed ista vniuersalis institutio, quicũque, omnes comprehendit,ergo & istam,venter hr̃s esto.¶Secundo facit,quia illa uerba,si prægnans fuerit, demonstrant φ testator nõ erat certus,φ vxor eẽt prægnans;illa enim monosyllaba,si,incertitudinem designat,l.Titio,ff.quando dies leg.l. cũ ad præsens, ff.si cer.pet.sed quãdo testator ignorat ventrem p̃gnantem , videtur intelligere de quocũque nascituro,secus si sciret, qa videtur se referre ad eum,qui est in vẽtre, secundum Pau. de Cast.& Raph.in d.l.placet.& probatur in l.si quis ita, §. si posthumis,ff.de testamen.tute.¶Tertio facit,quia illa verba si p̃gnans fuerit, possunt verificari in p̃terito, & in futuro , ergo debent intelligi p̃ut casus occurret.l. 3. in prin. ff.de adimen. lega.l.hæc conditio,§.fin.ff.de condi.& demon.& sic cum casus euenerit de futuro,ita interpretanda sunt.¶Quarto,qa illa interpretatio est facienda, per quam testamẽtum sustinet̃ s̃m glo.in l.Gallus,§.quid si quis.ff.de liber.& posthu.interest enim reipublicæ testamenta sustineri, l. uel negare, ff. quem admo.testa.aperian.facit l.quoties, la secunda, ff. de reb.dub. cum vulga.¶Quinto facit,quia testator cogitauit de vno saltem partu:licèt ergo p̃ter spem plures postea partus intercesserint, nõ debet testm̃ vitiari,quia si testator cõsiderasset, uerisimiliter idẽ disposuisset,l.Titius,§.Lucius,ff. de liber.& posthu.¶Sexto facit,quia si testator instituit posthumũ, qui ex uxore sua nascet̃, & contingat duos nasci , uterque censetur institutus fauore testamenti sustinendi,secundum Fed.de Senis cons.43.testator instituit.& Ang.consi.301. Factum tale. & in terminis ita qõnẽ nostram decidit Io. An.in addi. Spec. in rub.de testa.Ang.consi.51.incip.Simon Notarius.sequunt̃ Ale.& Mod.in d.l.placet.& reperio Bal.consi.128.ad intelligẽtiam,in primo lib.decidere qõnem hoc modo.aut testator di
2 xit,si p̃gnans est,† & tunc testm̃ sit nullum,quia cogitauit de eo,qui erat,uel esse credebatur in uentre:secus si dixit,si prægnans esset,quia intelligitur quandocunque,argu.l. fin. C.de posthu.

posthu.hæred.instituen. & d.l. placet. & ita etiam consuluit Barb.consil.6. Vbi Christus,in primo dub.volu.3.¶Præmissis non obstantibus,sm ea quæ proponuntur,contrarium vr̃ de iure verius,q̃a in facto p̃supponitur, ꝙ iste testator existimabat ex infirmitate illa potius decedere, q̃ euadere, quo casu sm cõem Doctorum sententiam,illa verba,si p̃gnans eẽt,† in-
3 telliguntur de p̃senti,& ad futurum nullatenus p̃nt adaptari, cum mens testatoris eẽt amplius non posse viuere, & ꝯnr nõ posse amplius vxorem impregnare,sm Ang.in allega. consil. 51.Simon Notarius,quem sequitur Pau.de Cast. consil. 409. in 2.parte.Casus iste,ad finem,sequuntur Alex.& Mod.in d.l. placet. & bene probatur in l. fina. C. de posthu. hær. institu. iunctis ijs,quæ scribunt Doct.ibi,& in l.commodissimè, ff. de lib.& posthu.pro concordia illarum legum dicunt, quòd in d.l.fina.testator putabat se moriturum.ideo dixit,qui mihi in tra 10.menses nascetur.ideo intelliguntur de posthumo,qui tunc erat in uẽtre,siue nascatur in vita,siue post mortem, & per ista tolluntur omnia ꝯ̃ria, quia procedunt quando testator non credebat mori ex illa infirmitate.¶Sed quia dura videri posset ista interpretatio iudici timoratæ conscientiæ, ideo alia ratione probo istud testamentum fore nullum ratione p̃teritionis, etiam ꝙ testator cogitasset de quibuscunque filiabus nasci turis post testamentum. Et ad hoc compro-
4 bãdũ p̃mitto,ꝙ ille dicitur † p̃teritus,q nõ est institutus, nec vt oportet,exhæredatus,licèt ei aliquid legatum fuerit,l.inter cætera,ff.de libe.& posthu.l.ita tñ,§.qui rogatus, ff.ad Trebel.
5 Hinc dicimus,ꝙ legitima † debet relinqui filio honorabili titulo institutionis,aliàs testm̃ est nullũ, §. aliud quoque capitulum,in Aut.vt cum de appel.cogno.Hoc sic p̃missõ,dico
6 hmõi † testm̃ nullũ,q̃a filiæ fœminæ nascituræ fuerunt p̃teritæ,i.nõ exhæredatæ,nec aliquid titulo instõnis sibi relictũ.& ꝙ ita sit patet per inspectionẽ testamẽti,p quam probat optimè negatiua coarctata ad scripturã testamenti,l. Titiæ textores,& ibi not.maximè p Mod.ff.de leg. 1. Non ob. si dicatur, ꝙ fuit institutus venter, quia verũ si nasceret masculus,si vero nascerentur fœminæ,testator tunc legauit cuilibet florenos 100.& cũ hæc verba satis clara sint,ideo non est aliter hesitandũ,l.ille,aut ille,§.cum in verbis,ff.de lega.3. illa enim dictio, si verò,disiungit sensum,& verba,vt per Bart. in l.si quis ita,ff.de au.& argu. leg.,& est inchoatiua alterius orõnis, & diuersificatiua p̃cedentis,l.præcib.§.si vero,C.de impub. cum simi.Non obst. si dicatur,ꝙ illa verba , iure particularitatis, ad saluandum testm̃ debent exponi,i.iure instõnis, ne imperitia
7 †Notarii obsit voluntati testatoris,vt in simili dicit Bal. in l.si cum ante,C.de don.ante nup.ibi decidit,ꝙ si Notarius dicat, ꝙ p̃r iure restitutionis reliquit,saluat testm̃,& dẽt intelligi,iure restõnis.i.instõnis, quia uerbum restitutionis facilè trahitur ad directum,vbi intentio testatoris non repugnat,l. quærebatur,ff.de mili.test.Item ibi non apparet, quod magis titulo institutionis,quàm legati reliquerit. Item propter consonantiam dictionum,ibi satis constabat de imperitia. Notarij. Ideo isto casu non debet nocere voluntati testatorum, secus in casu nostro,vbi apparet de voluntate testatoris,ꝙ titulo legati reliq̃t illa 100.quo casu nulla fit impropriatiõ ad sustinẽdum testamentum,postquàm apparet de sua intentione,sm Bal.in l.quoties,ad fi.uer.si autem testator,C. de here. inst.Et illa verba , iure particularitatis, nullo pacto admittunt istam impropriationem,i.iure instõnis, unde testm̃ hoc modo sustineri non potest. Hinc est, ꝙ si testator dixerit,relinquo filiæ 100.pro sua benedictione,testamẽtũ erit nullum tanquã filia fuerit p̃terita;& illa verba , p sua bñdictione,non admittunt hãc expõnẽ,i.pro sua instõne, sm Imo.in l.his verbis, ff. de hæ.inst.Phil.de Peru.in c.si p̃r,de test.in 6.Alex. in l. nã q̃d, §. non omnis, ff. ad Treb. & in consi. statim allegando.Ias.in aut.nouissima,C.de inoffi.test.col.8.Non ob.si dicatur,ꝙ per illa uerba,iure particularitatis, apparet saltem ꝙ testator voluit legare illa 100. p parte sua , quo casu si testator reliq̃t filiæ pro parte sua , intelligitur reliquisse pro sua legitima , sm Bar.in l. peto, in prin.ff. de leg. 2. etiam tunc sustinetur testamentũ,quia iure instõnis censet voluisse relinquere,sm Bar. Bal.Fulg.& Pau.de Ca.in aut.vnde si parens,C. de inoffi. test. Bar.in l.fi.ff.de pec.leg.sequitur Bar.cons.151.inci. Marsilius. & cons.seq.Paul.de Cast.consi.149.in 1.parte.Ro. in d. §. non oĩs,& Card.in c.Raynutius,de testa.Bal.& Pau.in l. humanitatis,C.de impub.vbi in specie dicunt , ꝙ si pro parte sua testator aliquid relinquat,valet testm̃,& subintelligitur iure instõnis,licèt nõ addiderit testator ista verba,in quibus eum instituo.& idem voluit Cor,consi.298.ante omnia,col.3.in 1.li.& istã dicit esse cõem Dec.in d.l.humanitatis, q̃a ista opinio non est vera,& posito ꝙ sit vera , nihil facit in p̃posito . In primis ꝯ̃riũ tenuit Petrus de Eugubio inter ꝯsilia Bar.cõsi.153. quãuis maximi Doctores. & ꝯ̃rium consuluit Alex. consi. 70.inci.viso consilio, in 2.lib. & ꝯ̃rium tenent Io. And. Io. de Imo.

& And.Sicu.in d.c.Raynutius.Ias. in d.aut.nouissima.Phili.de Perusio in d.c.si pater,colum.21.Mathe.in suis notab. Alexã in d.l.humanitatis,& in d. §.non omnes. Salyc. in dicta l quoties.Soc.consi.76.viso testamẽto,in 3.parte.Et ista sine dubio
8 est verior,quia pro forma requiritur , ꝙ titulo † institutionis relinquatur.d.§.aliud.& quia cõis est sententia, ꝙ verbum re-
9 linquo,† additum certæ rei,importat legatum , non institutionem,l.cogi.§.& generaliter,ff.ad Trebel.non obstat respõsio Decij dicentis,ꝙ ista communis opi.fallit, quando est relictum pro legitima , quia ista falientia aliquo iure non probatur,& expresse cõtrarium probat tex.in dicto §. aliud, in ver. uel alium quemcunque modum. Et posito , ꝙ contraria opinio esset verior., tamen nihil ad casum nostrum, quia procedit,quando aliquid fuit relictũ filiæ pro sua legitima,per verbũ,relinquo:secus si per verbũ,lego.ratio diuersitatis est, q̃a quando datur aliquid in testamento per verbum , relinquo, tunc potest intelligi dupliciter,vel iure institutionis,vel iure legati: ideo in dubio fit interpretatio , vt datũ intelligatur iu
10 re institutionis,vt actus † potius valeat,quàm pereat,l. quoties. ff.de reg.iur.& q̃a necessitas nos urget ita interpretari,& hoc modo uerificatur ratio Barto.in dicto consi.151.secus quando per uerbum,lego;quia tunc apparet de voluntate,ꝙ testator voluit relinquere iure legati,ideo cessat interpretatio , vt in simili dicit Bartol.in l.centurio,columna quarta,ff. de uulga. & pupilla. faciendo propter hoc differentiam inter verba directa ciuilia,& directa non ciuilia,& istud præcise est,quod voluit Bald.in d.l.quoties,ad finem,dum dicit, ꝙ si iure legati aliquid relinquatur,tunc testamentum est nullum,quia licèt
11 olim secundum legem duodecim tabularum,verbum † lego, esset commune,l.uerbis legis,ff.de uerb. sign.tamen hodie distincta sunt ista nomina, vt patet in titu. de hæred. institu. & in titu.de leg.aliàs si contrarium diceremus, sequeretur ꝙ dispositio dicti §.aliud quoque capitulum,esset ludibriosa, nec in rerum natura vnquam posset verificari,quod non est dicẽdum . Non obstat, si dicat, ꝙ nos sumus in terris ecclesiæ.vbi debet seruari ius canonicum , secundum quod *communis* opinio est,ꝙ sufficiat relinquere legitimam quocunque relictũ titolo,vt dicit Alexan.in dicta l.inter cætera, ff. de libe.& posthum.qui Alexan,malè dicit,quia magis communis est , ꝙ de
12 iure† canonico debeat relinqui honorabili titulo institutionis, secundum Iasonem in dicta authenti.nouissima , Barba. in dicto c.Raynutius.Philip.de Perusio in dicta ca.si pater.colum.16.& sequenti. vbi auctoritates & rationes refert , quas breuitatis cã omitto,q̃a ista opin. ꝙ ẽt idẽ sit de iure canonico,ꝙ est de iure ciuili,obseruatur ubiq;,& est verissima , cũ ñ reperiatur ꝯ̃riũ decisum de iure canonico,ca.1. de no.ope.
13 nun.Stantibus premissis,videndum nunc est,an stante† clausula codicillari in forma,de qua fit mentio in dicto testamento,teneantur filiæ præteritæ restituere hr̃ditatem per fideicõmissum filio instituto:¶ Secundo posito ꝙ sic,an possint detrahere de earum portionibus legitimã & Trebellianicam . Circa primum videtur dicendum , ꝙ in casu nostro clausula codicillaris nihil operatur , quia *communis* est sententia , ꝙ q̃n clausula codicillaris est formata per tempus p̃ns tm̃: puta , si non valet iure testamenti,&c. tunc rupto testõ ex natiuitate posthumi non sustinetur etiam vt codicillus,sm Bar.in l. 1.ff. de iure codici.quia cum semel a principio valuerit,defecit cõditio illa , si non ualet . Contrarium credo uerius in casu occurrenri duplici consideratione. Primo q̃a clausula codicillaris est concepta cum verbo,põt,iuncto infinitiuo.dr̃.n. in testõ,ꝙ testator uoluit ualere & iure testamenti,& iure codicillorum,& omni meliori modo, quo valere põt , quo casu ver-
14 bum,† põt,iunctũ infinitiuo est extensiuũ ẽt in futurum sm Bar.in l.si ita,col.pen.ff.de auro & arg.leg.¶Scd̃o, q̃a testator superuixit per tm̃ tp̃s post natiuitatem filiorum ꝙ potuit mutare testm̃.vñ bñ colligit,ꝙ uoluit valere saltem in vim codicillorum sm Paul.de Cast.consi. 268. incip. Ad primum,in 1. parte,& cons.seq.per l.athletæ,§.dat remissionẽ,ff.de excu.tu to.Ale.consi.30.Ponderatis his,in 3.vol. Corn.consi. 195. In hac,col.pen.lib.1.& consi.225.Antequàm aggrediar,col.pen. in 3.lib. Præterea , ut ibi dicit Alexan.magis cõis opinio est, ꝙ
15 indistinctè cl̃a † codicillaris concepta per verba hñtia tractũ in futurũ operet effectũ suũ.& idẽ firmat Alex. & Ias.p plura in d.auth.ex cã,C.de lib.p̃ter.& in uarijs consilijs,q̃ referre nõ expedit.Bar.in d.consi.6.in 2.dubio.¶ Vltimo uidendum est, an hæc filia p̃terita possit deducere de fideicõmisso legitimã, & Trebellianicã.Et p̃culdubio cũ cẽseat purè grauata, uṙ cõcludendũ,sm cõem Doctorũ sñiam,ꝙ solũ legitimã ualeat deducere,sm Bartol.in l.Papinianus, §. meminisse, ff. de inoffic. testa.& in specie dicit, ꝙ q̃n testm̃ est nullũ pp defectũ testiũ uel alia rõne,puta defectũ p̃teritionis filiarũ,tunc uirtute cl̃e codicillaris veniẽtes ab intestato cẽsent rogati restituere statim,ideo detrahunt unã tm̃ quartam,allegat not. in authen.

ex cā,C.de lib.ꝑter.q̄ loqtur qñ testm̄ est nullū vitio ꝑteritio
nis,& ꝙ grauatus restituere statim,n ō possit duas quartas de
trahere,firmant Canonistæ in d.c.Raynutius,& in c.Raynal-
dus,de testa.Bar.& Legistæ in l.quāq uā.C.ad leg.Fal.& latissi-
mè Faber in repet.aut.nouissima,in 24.q.in antep.char.C.de
inof.test.dicens ita vbique seruari de ꝯsuetudine,& in casu ꝑ
teritionis tenet Alex.consi.26.Circa primum,col.fi.vol.j.Bar
ba.consi.20.Factum sic se hēt.Bal.cōs.36.Proponit.ī 3. parte.
Bald.cōs.391.Factum tale est,ea.parte.¶ Cōtrariū,ꝙ imo po-
16 sthum⁹ ꝑteritus,† grauatus pp cl̄am codicillarē possit detra-
here duas quartas,tenet Pau.de Cast.in dicta aut.ex cā, colū.
pe.ver.sed nunc q̄rit.& las.col.antepe.ver.tertia quæstio glo.
est.Pau.de Ca.in d.§.meminisse. Ang. consi. 99. Pet.de Vrbe.
Faber in d.aut.nouissima.vbi dicit,ꝙ ita ꝯsuluerūt Fran. Tig.
Bar.Bal.ad contraria rñdet, ꝙ loquunt in ꝑteritione filij nati
tempore testamenti,quia tunc a principio testamētū est nul
lum,& sic purè grauatus cēsetur.secus si fuit præteritus filius
nasciturus,quia tunc valuit a principio testamentum,& cē-
set talis ꝑteritus grauatus sub conditione,si testamentū non
valebit,quę est proprie conditio, cum sit de futuro , vt notat
in l.cū ad pñs,ff.si cer. pet.Et ista vltima opinio vr̄ amplecten
da,attento ꝙ fuit opinio aliquorū.ꝙ indistinctè filius detra-
hat duas quartas,siue purè,siue sub cōditione grauet , quam
firmat Io.And.in d.c.Raynutius,licèt communis sit in cōtrā
rium,vt s̄.dixi.intelligamus igitur opinionem Ioā. And.ꝓce-
dere in omni grauato sub conditione saltem de futuro.Attē
to etiam ꝙ fuerunt plures alij,qui tenuerunt,ꝙ clausula co-
dicillaris non operetur effectum vllum,quādo testm̄ est nul-
lum vitio ꝑteritionis,ꝓut tenuit gl.in d. aut. ex cā , f̄m quam
consuluit Bal.consi.387.Quædam domina, in 5. parte vbi di
cit, ꝙ licèt Doctores quāplures teneant ꝯrium,tamē in tāto
discrimine bonum est adhærere opi.gl. licèt ergo velimus te
nere ꝯ gl.vt tenēt communiter Doctores,tñ dicendū est , ꝙ
dicta clausula restringatur,vt minus operetur quàm sit possi
bile,argumen.nota.in l.serui vestri,C.de noxali.& ista opinio
placet , quia per eam reducuntur opiniones in puncto isto
difficili ad concordiam.   Laus Deo.

¶Ita iuris esse censeo ego Io.Franciscus de Ripa ex nobilib.
de Sancto Nazario,I.V. D. & iura ciuilia interpretans in flo-
rentissima Auenionensi Academia , in cuius fidem subscri-
psi & subsignaui,saluo iudicio saniori.

¶De hæred.insti.& de libe.& posth.

RESPONSVM I.

TEstatrix Honoratum nepotem hæredem in-
stituit,eique Carolnm his verbis sub-
stituit,& si contingat hæredē sine liberis ex suo cor-
pore legitimè procreatis,aut alias sine illis,qui suorū
appellatione eidem in futurū succedere quomodolibet pos
sent,tunc & eo casu eidem,& suis sic decedentib.d.Carolum
substituit.Quæstionis est, an consobrinus hęres institutus a
nepote hærede sine liberis legitimis defuncto deficere faciat
conditionem fideicommissi. Dubitationem augent illa ver-
ba,qui suorum appellatione,&c.i. an is consobrinus suis cō-
modè annumerari possit , & maximè cum huiusmodi dictio
suus.de iure plures recipiat interpretationes,uerum qa a ver
borum proprietate,nisi mens disponentis repugnet,nullate
nus recedendum est, & ex verbis testatricis manifestè appa-
reat eam nō tm̄ de agnato successore cogitasse, vt ex illis ver
bis aut & quomodolibet in fututum succedere possent,rectè
ponderatis,nisi cauillemur,manifestè patet:quare responde
mus ex institutione hæredis de dicto consobrino ab eodē ne
pote facta fideicommissum de iure expirasse.

SVMMARIVM.

1 *An consobrinus,hæres institutus a nepote hærede defuncto sine liberis, præferatur substituto ipsi nepoti sine liberis decedenti.*
2 *Edistum de testamentis,an probibitorum sit.*
3 *Suus quinque modis in iure accipitur,& ibi vide declarationem.*
4 *Argumentum a partibus remotis licitè a iure admittitur.*
5 *Alternatiua,aut,debet alternare diuersa.*
6 *Suorum successorum appellatione non tantum descendentes,agnati,transuersales,sed etiam cognati comprehenduntur.*
7 *Dictio,quomodolibet,adeo vniuersalis est,quòd omnia ea,quæ sub ea complecti possunt comprehensa videantur.*
8 *Suorum hæredum appellatione ij tantum veniunt, qui a lege ciuili inter suos hæredes connumerantur.*
9 *Agnationis & cognationis differentia de iure nouissimo sublata est. & uide num.10.*
11 *Verba testamenti ambigua,ab aliis clarioribus verbis interpretationem accipiunt,& vide nu.15.*
12 *Non honoratus grauari non potest.*
13 *Mulier consilio Galli non astringitur,cum filios in potestate non habeat.*
14 *Omnis oratio, quę variis modis accipi potest, eam recipit interpretationem,quæ uitio caret.*
16 *Declaratum debet interpretari, & sensum recipere an declarante, & no econtra.*
17 *Dictio,seu,declaratiuè accipitur.*
18 *Verba geminata mentem testantium adeo indicant, vt interpretationem contrariam non admittant.*
19 *Verba generalia restringuntur,ne negatoria dispositio intelligatur.*
20 *Verba in fauorē instituti adiecta,in eius fauorē latissimè sūt interpretāda*
21 *Ea interpretatio in dubio sumenda est, ex qua perplexitas euitatur, ac actuum nullitas reijcitur.*
22 *Pluriū verborū impropriatio nō admittitur,licèt unius ꝑ sæpe recipiatur*

Respon. Interpreta.

TEstatrix Honoratum,nepotem suū hæredē
instituit, eique substituit Carulū ijs
verbis;& casu quo contingeret hæredem sine libe-
ris ex suo corpore legitimè ꝓcreatis,aut aliàs sine il-
lis,qui suorum appellatione eidem in futurū succedere quo-
modolibet possent,ab hoc seculo migrare :tunc & eo casu ꝯ-
tingente,eidem & suis sic decedētib.substituit Carolum, &c.
1 Quærit,an † cōsobrinus hr̄s īstitutus a nepote hærede defun
cto sine liberis faciat deficere cōditionem fideicommissi, tā-
quam sit de illis,qui suorum appellatione possunt eidē nepo
ti succedere? Constat consobrinum esse in quarto gradu de
iureciuili,§. quarto autem gradu. Institu. de gradibus. & ces-
sante linea ascēdētiū,nō extātibusque trāsuersalib.proximio
ribus,hr̄ditatem ad eum deferri sublata dr̄ia agnationis,& co
gnationis,aut.cessante,& aut.post fratres, & in corpore vn-
de sumitur,C.de legitimis hæredibus.& ideo constat eum eē
de illis , qui possunt succedere ab intestato , & ex testō , cum
2 † edictum de testamentis non sit prohibitorium,idest ꝙ om-
nis habet factionem testamēti actiuè & passiuè , & sic omnis
potest hr̄s institui , qui non reperitur prohibitus, l. filiusfa.ff.
de testamen.Sed quia non omnis,qui potest succedere , legit
positus in conditione,sed ij tm̄,qui possunt succedere, vt sui,
idcirco hæsitatur,an cōsobrinus hoc loco dici possit de illis,
q appellatione suorum continent,& q vti sui succedere pñt?
3 ¶Pro cuius hæsitationis resolutione ꝑmitto,ꝙ † quinq; mo-
dis potest dici suus.Primo dicitur suus,qui sit de liberis in po-
testate parētis,& primum locum teneat,& dr̄ suus,qa dome-
sticus,& quasi dñs est ēt patre viuente, Instit.de hr̄d. qualit.&
differen.§.sui,in prin.& ff. de lib. & posthu.l. in suis. Secundo
dr̄ suus hr̄s omnis,q à lege ciuili, & ꝑtoria,inter suos hæredes
numerat,īter quos sunt oēs descēdētes,ascēdētes, & trāsuer-
sales agnati,Inst.de legi.agnato. & cognat. succes.in prin.Nā
cognati,qui a ꝑtore solo vocātnr, inter suos hr̄des nō pñt di-
numerari,qa ꝑtor nō ꝑt aliquem facere directo hr̄dē ,§.quos
aūt,Inst.de bon.possess.Tertio, omnis dr̄ suus , q ab intestato
ꝑt succedere:cęteri vero,q ex testō tm̄ succedūt,extranei no
minant.l.hr̄ditas,cū sua gl.C.de pac.cōuē.in Aut. de hr̄dib. &
fal.§.si vero oblatū.collatio.j.l.qcunque,la 2.C.de omni agro
deser.lib.11.c.filij,ad fi.de hæret.li. 6. Quarto, omnis hęres ēt
extraneus ex testō vocatus, dr̄ suus, quasi in suū ius & locum
successerit.l.si post diē,cū gl.ff.qñ dies lega. ced. ¶ Vidēdū est
ergo đ qb.suis senserit testatrix,nā si senserit đ lib. f̄m primū
modū,vel de ascendentibus & trāsuersalibus agnatis, vt in se
cundo loco dictū est,certū est ꝯdōnē eē defectā,& esse locū
fideicom.qa ꝯsobrinus nō est de liberis,neque de agnatis, cū
ex femina,id est ex sorore ꝯiūctus sit,Inst.de leg.agna.tu.§. 1.
Si vero sensit tam de agnatis q̄ de cognatis, vel de oī hærede,
cōstat cōdōnē ñ defectā esse, qa hic cōsobrinus ē cognatus ,
d.§.1.& ē hr̄s ex testō. Ego existimo testatricē sensisse de suis
tā cognatis q̄ agnatis,q ab ītestato huic nepoti succedere po
4 tuissent,quod ꝓbo † argumēto a partib.remotis, quod ē vali-
dissimū argm̄,f̄m gl.in l.q se patris,C.vñ libe.de suis,s. liberis,
quorū appell.veniunt oēs descendētes,l,liberorum.ff. de ver.
sig.Nō pñt intelligi hæc verba,aut aliàs sine illis, q suorū ap-
pe. eidē in futurū qūolibet succedere pñt , tū qa alternatiua
(aut)posita inter liberos, & illos q suorū app. succedere pñt ,
5 debet alternare diuersa,† f̄m gl.in rub.ff.si ager,vecti.vel em-
phi.pet.& in l.vbi pactū,& ibi Bar.& alij no.de trās. tū qa si il-
la verba,aut alias sine liberis,vel illis,q suorū appellatione ꝯti
nētur,restrīgerent ad liberos, quos testatrix posuit in prima
parte ꝯdōnis alternatiuę,eēt altera pars alternatiuę.q̄ de suis
loquit,frustra adiecta , quod non possumus,neque debemus
dicere.l.si qñ,ff.de leg.1.c.si Papa,de priuil. li.6. Nō ēt de suis.
s.descēdētib.& trāsuersalib.agnatis dūtaxat intelligi pñt. Tū,
qa testatrix loqt de suis, q pñt succedere , & sic de suis succes-
6 sorib.ñ de suis.s.hr̄dib.† suorū āt successorū app.nō tm̄ descē
dētes & agnati transuersales,sed ēt cognati cōprehēdunt,qa
& ij successores dicunt,l.stiplō ista,in prin.vbi gl.& scribē. ff.đ
ver.obl.& l.q̄dā,§.nihil, ff. de eden. tū quia testatrix posuit in
ꝯdōne suos,qui pñt succedere qūolibet,& sic suos, q non tm̄
iure agnationis,sed ēt iure cognationis pñt succedere, nā di-
7 ctio,† qūolibet,ē vl̄is cōprehendens qcqd ꝑt sub ea compre-
hendi,

hēdi,ſm gl.in cle.2.in uerbo,qūolibet,de sñia excō. c.indēni-
tatib.circa mediū,in uerbo.qūolibet.i. quocūq; mō, de elect.
lib.6.l.i.ff.de test.milit.l.ii.ff.de pac.dotal. cū simi.de quibus ꝑ
Dec.cōsi.47.col.i.uol.i.Soc.cōsi.15.col.9.lib.i.Curt. senior cōs.
8 50.Vnde nihil facit ad rūbū, ꝙ appel.† suorum hrdū, ii tantū
veniāt,q à lege ciuili inter suos hrdes ɔnumerantur,in quorū
numero non sunt cognati,qa rñdet dupliciter,ꝙ hic nō quę-
ritur de suis hrdibus,sed de suis successoribus: & non quæri-
tur de suis successoribus simpliciter,'sed de suis successoribus
qūolibet,quo casu nō est dubiū ēt cognatos ɔtineri, ut latè
per Ias.post Alex.in d.§.nihil,& in l.2.§.ꝑtor ait,ff de edē.& in
l.cū filio,ff de leg.i.Scđo,qa hodie cognati vocant̄ a iure ciui
9 li,& a cōstitōne Iustiniana, nulla habita† dr̄ia agnationis uel
cognationis,§.si qs igitur.in Auth.de hrdib. ab intest. ergo ēt
cognati hodie ɔnumerant̄ inter suos hrdes,cū ii,q à ɔstōnib.
10 Imperialib. ad hrditatē vocant̄,inter† suos ɔputent̄, patet iu-
rib.uulgarib.Quæ regula licèt forte facta fuerit añ ɔstōnē d.§.
si quis igitur,attamen ad futuras ɔstōnes porrigit̄,l.nō ē,ff.de
leg.maximè cū lex antiqua procedat per viam interpretatio-
nis,interpretando quod omnis vocatus a lege, uel ɔstitutio-
ne principis,inter suos hrdes sit numerandus,quo fit,ut ɔstō-
nes futuræ interpretatæ intelligendæ sunt ſm leges antiquas
interpretantes,vt est tex.in Auth.de filiis ante dotalia instru-
mēta natis,in princ.& docet Pan.in c.fi.de rescr. & alibi sępe.

Qui veritas est,me in viam dirigat ueritatis.

¶ Punctus totius controuersiæ consistit in intellectu horū
verborū,si Honoratus hrs decesserit sine liberis ex suo cor-
pore legitimè procreatis,aut aliàs sine illis,qui suorū appel.ei
dē Honorato in futurum qūolibet succedere possent: vtrū
illa verba,aut aliàs sine illis,intelligenda sint de descēdentib.
dūtaxat?an vero ēt de transuersalibus agnatis & cognatis? Si
de solis descendentibus intelligantur,purificata erit cōditio
substitutionis fideicōmissariæ. Si etiā de agnatis & cognatis,
erit ipsa ɔdō defecta. ¶ Rñdi superioribus diebus de agnatis
& cognatis,q dicuntur sui successores,interpretationē faciē-
dam tribus rationibus.Primo,quia alternatiua(aut)posita in
ter duas conditiones debet alternare diuersa. Scđo, quia illa
alternatiua(aut)aliàs sine illis,qui suorū app.qūolibet succe-
dere posset,essent frustratoria,si de descēdētibus solis intelli-
gatur,cum in prima parte alternatiuæ, & in prima ɔdōne fo
rent positi liberi,quorum app.ueniunt oēs descendētes. Ter
tio,quia illa verba, qūolibet succedere possent, clarissimè de-
mōstrabant oēs,qui vt sui poterāt succedere,fuisse in ɔdōne
positos.Vnde cū in uerbis nulla sit ambiguitas, mihi visum
fuit amplectendū sensum,quē uerba demonstrāt. ¶ Verū ex
aduerso intelligo aliū sensum dari, & de solis descendētibus
illa uerba,aut aliàs sine illis,intelligi rationibus seq.Primo,qa
11 illa verba dñr† ambigua, ergo ꝑ alia uerba testamenti decla-
rāda,l.qui filiabus,in prin.ff de le.i.l.sed utrū, ff.de petitio.hæ-
redi.dr̄ autem factam fuisse mentionem suorum in instōne,
qua testatrix instituit Honoratū & suos,quæ institutio suorū
vr̄ facta iuxta consilium Galli, & sic necessario intelligitur de
liberis do.Honorati hrdis instituti,q per vulgarē censent̄ sub
stituti,ne ex ꝑteritione testm̄ annullet̄,l. Gallus,ff.de liber.&
posthu.docent Bar.& alii in eadem l.§.i. si modo uerbū suos,
positum in instōnib.qa ipsi honorant̄,intelligitur pro descē
dentibus:ita quoq; intelligendū vr̄ uerbū suorū,positū in cō
dōne.Quæ interpretatio suaderi dr̄ ex eo, ꝙ sui in ɔdōne po-
siti.legūtur grauati, ut ꝓbant illa verba,& suis sic decedētib.
&c.Ex hoc grauamine arguit̄, ꝙ testatrix sensit de suis,quos
honorauit in instōne,& sic đ liberis,alioquin nullū foret gra
12 uamē,qa q† nō honoratur,grauari nō ꝑt,l.ab eo,C.de fideic.
l.sed & si sic,ff.de leg. 3. Ista ɔsideratio primo aspectu admo-
dū subtilis,& arguta vr̄.sed si intentius animaduertatur,appa
rebit falsa, & nihil ɔcludere. ¶ In primis aduertēdum est, ꝙ
13 hic agit̄ de testatrice† fœmina,in qua vr̄ cessare ɔsilium Gal-
li,qa non hēt filios in ptāte,l.illud, §.ad testamenta,ff.de bon.
poss.contra tab.& est tex.Insti.de exhrd.lib.§.mater.Scđo ad
uertēdū est,ꝙ uerbū,suos,in instōne ponitur indeterminatè
14 ut probaui in aliis allegationibus.Omnis† enim oratio, q̄ ua-
riis modis intelligi ꝑt,in ea interpretatione sumēda ē, q̄ uitio
caret.l.quoties in stipulationib.ubi gl.declarat,ff.de uerb.obl.
Tertio aduertendum est,ꝙ uerbum,suos,non ponitur in cō
ditione simpliciter & indeterminatè, sed declaratiuè,& speci
ficè,ut sōnant illa uerba,aut aliàs sine illis, qui suorū appella-
tione eidem Honorato quomodolibet succedere possunt.
illud relatiuum,qui suorū,&c.declarat verbū illis, ut intelliga
tur de successionibus,qui ut sui possunt qūolibet succedere,
l.i.C.de sacrosan.eccl.l.omnes populi.ff.de iust. & iure. Si ad
ista duo aduertatur,apparebit considerationem aduersatiuā
retorqueri,& contra eorum intentionem facere.Quia cōce
ditur,ꝙ una pars testamenti ambigua declaretur per aliā cla
15 ram & certam:sed† nos dicimus ꝙ illa dicitur ambigua,quæ
est generalis,& indeterminata,illa dicitur clara & certa, quę
reperit̄ declarata & determinata.Ideo sequit̄, ꝙ verbū, suos.
positum in institutione (quia fuit generaliter & indetermi-
natè prolatū)dēt intelligi,& declarari a verbo, qui suorū ap-
pellatione qūolibet possunt succedere, quod stat declarati-
16 uè.Declaratū† enim dēt interpretari,& sensum recipere a đ-
clarante, nō eɔ̄,l.hr̄des palā,§.si qđ post,ff.de testa.l.asse toto,
ff de hære.insti.& l.si qs a filio,§.j.ff.de leg.1.Dicamus ergo, ꝙ
verbum, suos, indeterminatè positum in instōne, intelligat̄
de suis, qui ab intestato succedere possint ipsi Honorato, de
quibus reperitur facta spālis & determinata mentio in eodē
testamento,d. l. qui filiabus,in princ. Comprobat̄ hic sensus,
quia etiam in alia parte eiusdem testamenti seipsam declara-
uit testatrix,de quibus suis intelligeret,& subiungit,ꝙ hæres
suus j.nominatus,& sui,seu illi,qui in futurū qūolibet in bo-
nis suis succedere possent.pondera illam dictionem,seu,quæ
17 † coniungit,seu declarat sensum illius verbi,sui,l.fi.§.hęc om
nia munera,ibi,ciuilia seu publica,ff.de muneri. & hono. & l.
ad protegendum,C.de in lit.dan.tuto.docet Bartol.in l.si quis
ita,ff.de auro & argen. legato. ex hac geminata declaratione
constat de enixa mēte testatricis,ꝙ intellexit de suis, qui quo
quo modo poterant vt sui succedere, & non de suis descēdē-
18 tibus dūtaxat.† geminatio.n.demonstrat enixam mentem,&
aufert omnem interpretationem contrariam,l.Balista, ff. ad
Trebel.Et quod illa verba,instituit Honoratum & suos,intel
ligēda sint de ijs,qui ab intestato vt sui succedere possunt,vo
luit Pau.de Cast.consil.374.Visis omnibus,libr.j.in nouis. vbi
dicit,ꝙ iste est communis testātium sensus,& communis vul
garis loquēdi modus,non autē ꝙ intelligant de suis,qui sunt
in potestate,& sunt de descendentibus dūtaxat.& idem dixit
Pau.consi.404.lib.1.Duo videnda sunt. quod tanto magis di-
cendum est in hac testatrice, quæ seipsam talem sensum ha-
bere bis declarauit.¶ Scđo intelligo adduci aliam rationem,
videlicet ꝙ intelligendo verbum suos,de ijs, qui ab intestato
vt sui succedere pn̄t, nugatoria quodammodo foret substō
facta de Do.Gauchardo,quem tamen amantissimū appellat.
qa raro vel nunq̄ euenire ꝑt,ꝙ quis decedat absq; agnatis,vel
19 cognatis,ergo restringenda est conditio,vt de† liberis intelli
gatur,sicut in simili dr̄ de hac condōne,si sine hrde,q̄ restrin
gitur ad liberos,ne testator videatur fecisse fideicom.nugato
rium,cū nunquā soleat quis decedere sine hærede,attento ꝙ
in defectum omnium succedat fiscus,l.1.C.vnde vir,& vxor.
& facit tex in cap.coram,ibi,cum raro, vel nunquam,de offi.
de leg.† ista ratio vr̄ multū persuasiua,sed si bene attēdat̄ ap-
parebit eā eē fallacē & perniciosam,quod sic detegit̄. Cōstat
testatricem magis dilexisse Honoratū quàm Gauchardū, qa
hunc hrdem fecit, illum sub duplici conditione alternatiua
substituit, le.Publcus,§.j.ff.de ɔdi.& dem.Constat ēt illas duas
cōdōnes alternatiuas fuisse in substōne adiectas fauore ipsiꝰ
Honorati,& non Gauchardi,l.filiusfa.§.cum quis,cum simili
bus,ff.de leg.j.fuerunt etiam liberi ipsius Honorati, & ij, qui
appellatione suorum succedere pn̄t, in conditione positi, ad
exclusionem ipsius Gauchardi,vt traditur per gl.in l.Lucius,
la secūda,ff.de hrdi.insti.& per Senē.in l.hrdes mei,§.cū ita, ff.
ad Trebel.ergo hęc verba conditionalia,sunt interpretanda,
& intelligenda magis in fauorem ipsius Honorati, quā Gau-
chardi,leg.in conditionibus,§.si patronus.ff.de cond.& dem.
vbi hæc conditio,si primus hæres non erit,quia fauore primi
adiecta ad exclusionem substituti late interpretat̄,vt hæc cō-
ditio,si hrs non erit,intelligatur etiam si nō erit bonorū pos-
sessor,& sic tā iu successoribus iuris ꝑtorii,quàm ciuilis condi
tio purificat̄. Ita hæc conditio, aut sic sine illis,q suorū appel.
quoquo mō succedere pn̄t adiecta in fauorem Honorati,de-
20 bet† intelligi de illis,qui pn̄t succedere tam de iure prętorio,
vt sūt cognati,quàm ciuili,vt sunt descedētes,& agnati. Nihil
ergo facit, quod testatrix appellauerit Gauchardū consobri-
num dilectissimum,quia constat eam prædilexisse Honoratū
quē ꝑsumit̄ minus grauare voluisse quàm fieri possit.l. vnum
ex familia,§.si rem,ff.de leg.secundo.l.nummis,ff.de le.3.cū si
milibus,Ideo, donec sibi esset aliquis de agnatione ꝓximior,
vel cognatione,noluit substitutioni locum esse;& si aliter illa
conditio sine illis intelligatur, frustra adiecta foret in fauorē
ipsius Honorati,in cuius tm̄ fauorem edieċta legit̄,vt ex ꝑdi-
ctis patet. ¶ Ad rationem contrariam, ꝙ raro vel nunq̄ sub-
stitutio potuisset habere effectum,respondetur,ꝙ imo pote-
rat hr̄e effectū in euentū, ꝙ Honoratus decessisset sine agna
tis vel cognatis,ex quo patet nihil ad rem facere. simile in le.
ex facto,§.fi.ff.ad Trabel.quia ibi sub conditione, si sine hæ-
rede simpliciter,hic sub conditione si sine successore ab inte
stato.Ideo ibi restringitur ad liberos, qa sunt hæredes sangui
nis,non ad hæredes bonorum;quia non est dare rōnem,qua
re magis ad hæredes ex testamēto, q̄ hæredes ab intestato re
stringenda sit,in casu vero nostro reperit̄ facta restrictio per

testatorem ad hæredes ab intestato, merito non recipit aliā restrictionē,& hoc casu non procedit decisio.d.§.fi.ita signāter determinat ibi Ale.col fi.vbi post Rap.Cum.dicit, ꝙ substō facta sub ꝯdōne,si sine hrde legitimo decesserit, intelligit̄ si sine hrde ab intestato,& valet,ꝑ quo est tex.in l. si qs ita hrs instituat,si legitimus,ff.de hr.instit.Soc.consi.95.colu.8.lib. 4. & si diceret,Gauchardum esse de illis, qui ab intestato succedere pñt Honorato, ergo fm hunc nostrū intellectū perplexa esset substitutio,quia ipse esset in cōditione positus ad exclusionem suijpsius, quod non est dicendum cum in dubio
21 † sit euitanda perplexitas,quæ substōnem inutilē facit,l. si Titius,ff.de cond.instit.Rñdetur,ꝙ condō illa, si sine illis,iqui vt sui succedere pñt quolibet,intelligit̄ de successorib.ab intestato proximioribus, ipsō Gauchardo; quod patet ex eo,ꝙ loqt̄ de ijs,qui pñt succedere,ergo de proximioribus, qa remotiores nō pñt succedere ipsō Gauchardo volente hrditatem adire,l.j.C.de success.edic. & hoc modo cessat perplexitas. cessat ēt illa consideratio, quod ipsō Gauchardo decedēte sine liberis sint substituti fratres ipsius, quia ipsi non sunt proximiores ipsō.§.si plures,Insti.de legiti.agna,successione.Cessat etiā dispositio d.§.fi.l.ex facto,quia condō intelligitur de quocunque hrde ab intestato, quo casu cessat illa dispō,ut s̄. dictū est Imò non intelligit̄ de omni successore ab intestato, sed de ꝑximiore ipsō Gauchardo substituto.& ita respondet Bal.consil.254.Titius instituit sororē,li.j. Mihi autem videtur standū verbis,& non diuinandum.non.n.puto verba conuertenda, & penitus transmutanda propter nostras imaginationes defendendas,prout video fieri in hoc casu, vbi alternatiua resoluitur in expositiuam,& dictio,alias,q̄ diuersitatē designat,cōuertitur,vt identitatem donet. Item illa verba,quolibet succedere pñt,q̄ sui natura sunt generalissima, & quæ quoscūq; successores ab intestato,tā de iure ꝑtorio,q̄ ciuili, in cōdōne positos designant,restringātur ad solos descēdētes,licēt. n.
22 aliquando tolleretur impropriatio † vnius verbi,tamen nusquā duorū vel trium, & minus plurium, ut de subauditione dixit Vlpia.in l.1.§.legi aūt,ff.de hered.institu. Laus Deo.

De sub. & pac. in matri.adiectis.

RESPON. I.

Nobilis. Ac potens Do. Antonius de Claromonte dominum Ioannem eius filium heredem instituit, & eo decedente sine liberis, plures suos filios gradatim substituit,& vltimo morienti sine filijs domi. Tristandum de Claromonte,& eius filios gradatim substituit. Quæstionis est,an substitutio expirauerit, cum do. Ioannes decesserit cū liberis masculis,& fęminis,& quoniam etiam Do.Tristandus & eius filii non domino Ioanni,sed ultimo morenti substituti sunt. Verum quia dominus Antonius Ioanni alternatiuè substituit,videlicet si Ioannes eius hæres sine liberis, vel si liberi dicti Ioannis sine liberis decederent masculis, & vltimo sic decedenti dominum Tristandum, & eius filios substituit: quę quidem conditio purificata est,nempe quia D. Iacobus, Guido, & Ioannes, filii prædicti domini Ioannis sine liberis decesserunt,ideo substitutioni locum esse respondi, præsertim quia dñs Tristandus non simpliciter, sed alternatiuè ipsi dño Ioanni substitutus est, sed ad veritatē alternatiuæ (ēt in conditionib.) sufficit vnam partem veram esse, maximè etiā cum huiusmodi substitutio vltimo sine liberis decedente,facta sit compendiosa, quæ fideicommissariam continet:in fideicommissaria autē substitutione peremptis gradibus precedentib.hrditas remanet penes grauatū cū onere restituendi substitutis in gradibus subsequentibus, qui etiam filij dñi Ioannis in ꝯdōne positi ex verisimili mēte testatoris tanq̄ honorati & substituti grauari potuerūt, licēt comunis sentēt a repugnet,quę limitationē recipit a coniecturata volūtate testatoris,& iudex a cōi concurrente aliqua cōiectura discedere facilè pōt.¶ Et licēt in huiusmodi fideicōmissaria substitutione ea tm̄ veniant,quæ ex vltima volūtate capiūtur,& ideo bona ipsi Ioāni donata in fideicōmisso contineri nō videant; tñ fm ea,q̄ proponuntur,in fideicommisso contineri rñdi,& omnia bona dicti dñi Antonij iure fideicommissi ad filios dicti domini Tristandi spectare detracta legitima, & Trebellianica,si ꝓhibita nō fuerit.¶ Ioannes ꝑdictus,filius, & hrs dicti dñi Antonij testm̄ pariter cōdidit, in quo institutus legitur Iacobus ipsius testatoris filius & velis hrs; & si dictus Iacobus sine filijs masculis decesserit, eidem Ioannem eius fratrē substituit,& eidem Ioanni sine filijs masculis decedētib.substitutus est secundo genitus domus de Claromonte habilis ad succedēdū,& ea lege ne sit ecclesiasticus. & qa dicti Iacob.& Ioānes sine liberis decesserunt superstitibus tribus liberis domini Tristandi,videlicet Reuerendissimo dño Francisco Cardinali & Legato Auenionensi, secundo genito: nec non magnificis dñis Petro, & Guidone tertio,& quarto, respectiuè genitis,& lōgè atequàm substitutioni locus fuerit,ꝑdecessērit dñs Ludouicus primogenitus.Ideo qōnis ē.an hmōi substitutio caduca sit,cum Reuerendissimus dñs Legatus secūdogenitus ecclesiasticus sit;& vbi caduca non sit, quærit̄ qs hoc loco secūdogenitus habeatur,Petrus scilicet,an Guido? Et licēt Reuerendissimus dominus Legatus secūdogenitus probetur,quia secundo loco natus est,tamē huiusmodi substitutionem nullo iure caducam esse respondi,quia Reuerēdissimus domin⁹ Legatus respectu substitutiōis,de qua agit, secundo genitus dici non rectè potest, nam qualitas requisita ad actum,debet adesse tempore,quo de illo actu agitur,& eo tempore, quo actus consumat effectum ; & maximè in substitutionib. in quibus oportet qualitatem adesse tempore,quo substitutionis dispositio sumit effectum, ideo Guido nem,& si quarto genitus sit loco,hoc tamē casu secūdogenitum habilem ad portandum nomen, & arma domus de Castro nouo respōdi.dominus vero Petrus, & si tertio sit loco genitus,hoc tamen casu primogenitus de Claromōte habetur,cum nullus sit respectu domus & familię de Claromōte, qui eum præcedat.dimidia igitur bonorum dñi Antonii ex eiusdem testamento ad omnes filios dñi Tristandi deuoluit, dimidia vero bonorū, quæ fuerunt quondā dñi Ioannis filii domini Antonii,ex eiusdem testamēto ad Guidonē spectat. Quia nec hrditas,nec hæreditatis quota,pacto dari non pōt, cum huiusmodi pacta contra bonos mores recipiātur, quia liberam testādi facultatē tollunt, ideo huiusmodi pacta etiā in ꝯtractu matrimonii celebrata nullo iure defendi possunt, nec iuramētum cōtra bonos mores prestitum obligatoriū est.quare respondi huiusmodi pactum (quo cauetur ꝙ fauore dicti matrimonii Ioannes sit hrs vniuersalis Antonii eius patris reseruatis vsufructibus eius vita durante, & exceptis libris annui redditus,de quibus liberè disponere possit) d iure nō subsistere. Quod etiam in vim donationis defendi nullo iure potest,quia ex verbis testamenti constat Antonium nō donare,sed iudicium suum vltimum in Ioannē conferre voluisse,ex quo ipsum hæredem vniuersalem appellat.Nec iuramētum potest operari,ꝙ actus testādi in donationem resoluatur, cum nō soleat iuramentum vltra cōsensum operari, nec dispōnem auget,sed quam reperit,confirmat. Quæstionis insup est, an donatio Castri noui,& Claromontis, in primo pacto matrimoniali scripta,soli Ioanni facta videat̄, cum non fuerit Ioanni,& liberis,sed soli Ioanni fauore matrimonii & liberorum ex eo nasciturorum facta,& sic verba dispositiua donationis non sunt cōcepta in personam liberorum, nec per Ioānem pro illis fuit recepta donatio,Quare respondi ipsis liberis ex huiusmodi donatione nullum ius acquisitū esse,licēt fauore filiorū facta legatur, poteritque Ioannes de eisdem bonis liberè disponere, de quibus etiam grauari non potuit,ex quo iam effecta erant propria ipsius domini Ioannis per retentionem usufructus illorum a testatore,nam in fideicommisso vniuersali non veniunt bona propria hrdis grauati. Sed posito,ꝙ ex superiori pacto Castra illa liberis ex illo matrimonio nascituris ordine successiuo post mortē domini Ioannis data intelligātur,prout mens donationis applaudet;iterū dubitari cōtingit,an in huiusmodi donatione filiæ fœminæ comprehendantur:quod manifestè negamus, quia ex dispositione declarata non acquiritur, nisi quatenus in declarante ꝯtinetur: sed in dispositione declarāte filiabus nulla dontio facta legit de dictis Castris, nec de alijs bonis, sed solū iubentur dotari in summa scutorum quinq; milliū, licēt dici possit filiis masculis ex eodem matrimonio nascituris dicta Castra donata censeri post mortē domini Ioannis, saltem in vim modi adiecti per illa verba,fauore liberorū pro illis educādis,&c.nam dictio illa,pro, modum inducit, & exclusio filiarum,mediantibus quinque milibus scutis,inclusionem masculorum apertè demonstrat,& quia masculi ex illo matrimonio grauati dotare filias,honorati manifestè arguūtur.& licēt liberi in cōdōne positi,honorati nullo iure ꝓbentur,si tamen fideicommisso grauētur,tunc honorati iudicātur,ex quibus sequitur d.Ioannem non potuisse dicta Castra suis filiis masculis relinquere, nec de illis in præiudicium masculorum in extraneos disponere posse.

SVMMARIVM.

1 *Substitutus ultimo substituto,an censeatur substitutus primo instituto.*
2 *Substitutionis cōditione deficiēte,deficit substitutio,& ecōtra,vide nu.4.*
3 *Non honorati grauari nō possūt.& ibi uide,an positi in condōne,censeantur positi in dispositione,& vide nume.8.& nume.9 & nume. 11.*
3 *In substōne fideicōmissaria,peremptis gradib.precedētib.hæreditas remanet penes grauatū cū onere restituēdi substitutis in gradib. subsequētib.*

6 *An*

6 *An substitutio facta secundo nato, eo non nato euanescat, & ibi vide declarationem ad decisionem Oldra.*
7 *In substitutionibus conditionalibus, & alternatiuis, sufficit alteram partem veram esse.*
10 *Iudex cōcurrente aliqua cōiectura, pōt a cōmuni opinione dubia recedere.*
12 *In substitutione fideicommissaria, an bona hæredi donata comprehendantur. & vide nume. 13.*
14 *An substitutio Ioannis facta de secundo genito domus de Claromōte habili ad succedendum, reddatur caduca, quia secundogenitus est ecclesiasticus.*
15 *Qualitas requisita ad actū debet adesse eo tempore, quo actus consummat effectum, maxime in substitutionibus.*
16 *Substitutio facta de secundogenito domus Claromontis, intelligitur de secundogenito tempore mortis. & vide nu. 17.*
18 *Mens coniecturata defuncti non minus obseruanda est quam expressa.*
19 *An pactum, quo cauetur, quòd fauore dicti matrimony Ioannes sit hæres vniuersalis Antonij eius patris, reseruatis vsusfructibus eius vita durante, & senxentis libris annui redditus valeat?*
20 *Hæreditas pacto dari non potest.*
21 *Pactum de particulari successione a iure reprobatur.*
22 *Vsusfructus reseruatio maximè restricta ad vitam, non conseruat facultatem testandi.*
23 *Iuramentum contra bonos mores præstitum non est obligatorium.*
24 *Lex non propter bonos, sed propter malos facta est.*
25 *Vbi lex præsumit, & super præsumpto statuit, tunc nobis non licet contrarium allegare, nec presumere.*
26 *Consuetudo contra bonos mores non recipitur, neque valet.*
27 *Nobilitas sine virtute & probitate, consistere non potest.*
28 *Consuetudo peccati, etiam venialis nutritiua, vel solius prauitatis inductiua, & contra precepta de coligi, non admittur.*
29 *Facultas testandi non est de iure ciuili, sed naturali.*
30 *Intellectus ad tex. in l. apud Labeonem, ff. de iniur.*
31 *Si in contractu matrimonij contrahens aliquem suum dicat, vel faciat hæredem, censetur in eum vltimum iudicium conferre.*
32 *Iuramentū nō ampliat dispositionē vltra cōsensū, sed quā reperit, cōfirmat.*
33 *Pactum, quod de consuetudine, aut speciali nobilitatis prerogatiua defenditur, in vim vltimæ voluntatis sustinetur, & vide fauore militiæ. nu. 34.*
35 *Dispositio iudicatur secundum tempus, in quo cofertur.*
36 *An donatio Castri noui, & Claromontis, in pacto matrimoniali apposita soli Ioanni, aut eius filijs, ex illo matrimonio nascituris, facta intellagitur?*
37 *In fideicommisso vniuersali non veniunt bona propria hæredis grauati.*
38 *Ex dispositione declarata ius non acquiritur, nisi quatenus in declarante continetur.*
Dictio, pro, modum inducit.
39 *Filij fideicomisso grauati honorati censentur.*
40 *An castra acquisita filijs masculis do. Ioannis æqualiter omnibus, an vni tantum aquisita intelligitur.*
41 *Dispositio non extenditur ad personas in ea non expressas.*

Respon. Interpreta.

VT breuius Quo fieri possit, resolutio tot
qsitorū habeatur, duo tm̄ pro-
sequemur; cetera quæ ex longa facti serie propo-
nunt, vt potè non necessaria omittā. Prima itaq;
huius cōsultationis portio versabit circa substō-
nes; quibus vocantur filij do. Tristandi de Claromonte. Secū
da uero uersabitur circa pacta adiecta tam in cōtractu matri
monij contracti inter dominam Catharinam sororem domi
ni Io. do. de Lauson ex una, & dñm Ioannem ipsius dñæ Ca-
tharinæ patrem & dñam Mariā matrem, q̃ in renunciatione
hrditatis paternæ, & maternæ facta per dictam Catharinam.
Quibus discussis apparebit de quibus bonis potuerit testari
d. Io. ultimo defunctus absq; liberis. & quòd ius spectet d. Pe-
tro uirtute allegatarum substitutionum, & ꝙ virtute institu-
tionis hrdis. & pariter patebit an modernus dñs de Lauson fi
lius d. do. Catharinæ habeat ius vllum in bonis, quæ fuerunt
quondam dñi Ioan. & Mariæ eius respectiuè aui, & auiæ mr-
næ. ¶ Veniendo ad primam partem in qua quæritur primo,
vtrum euanuerit, uel locum sibi uēdicauerit substitutio, qua
d. Antonius post multos substitutionū gradus, quibus grada-
tim uocauit filios suos ultimo morienti sine liberis masculis
substituit d. Tristādū de Claromonte, & eius filios gradatim.
¶ Videret prima cōsideratione rñdendū, ꝙ euanuerit dupli-
ci ratione. Primo, quia dñs Tristandus, & eius filij non legunt
1 substituti dño Ioanni hrdi instituto, sed ultimo † filio substitu
to, ergo non possumus nos dicere, ꝙ testator uoluerit Ioāni
substituere, cum istud nō reperiatur a testatore dispositum,
l. quidam cum filium, ubi Bal. & alij not. ff. de hrd. inst. l. unica,
§. sinautem ad deficientis, C. de cadu. tollen. qua rōne consu-
luit Old. consil. 177. inci. testator in suo ultimo, ꝙ si testator
instituit filium primo nasciturum, & si in pupillari ætate, uel
aliàs quandocunque decederet, substituerit secundo nascitu
rum, & si secundus in pupillari ætate, uel alias quādocunque
moriatur sine liberis, substituerit Bernardum fratrē. conclu-
dit Old. ꝙ non nato secundo substitutio euanuerit, quia Ber-
nardus fuerat substitutus secūdo hrdi instituto. Sequitur Io.
And. in addi. Spe. d. tit. de testa. super rubr. in additio. magna.
versi. occurrit etiam casus nouissimus. ¶ Secundo, quia con-
2 ditio † substitutionis deficit, nam do. Ioannes decessit cum li
beris masculis, & feminis, ergo quantum ad dominum Ioan.
substitutio expirauit, l. filiusfam. §. cum quis, ff. de leg. 1. l. ex fa-
cto, §. pen. ff. ad Treb. cum cōcord. Nec dicat, ꝙ do. Tristādus,
& eius filii, fuerint substituti etiam vltimo liberorum ipsius
dñi Ioannis, tum quia substitutio istud non cantat, tum quia
si substituti fuissent vltimo liberorum decedēti sine filiis, sub
3 stitutio non valuisset, quia ipsi liberi non leguntur † honora
ti nec instituti, ergo grauari minimè potuerūt, l. ab eo, C. de fi
deicom. Quod aūt nō fuerint honorati, patet; qa tm̄ legūtur
positi in conditione, ergo non sunt in dispōne; & sic non di-
cuntur honorati, qa conditio nihil ponit, l. si quis sub ↄdōne
dandorum decem, ff. si quis omissa caus. testa. Et ꝙ positi in ↄ
dōne nō cēseanṫ substituti tenuit glo. fi. in l. Lucius, la 2. ff. de
hæred. inst. & sequūtur *cōiter* Doctores, vt attestaṫ Io. de Imo.
☞ in d. §. cum quis, & Alex. in variis consilijs, relatis per Ias. in l. i.
C. de pac. & cōprobat latissimè Cur. Senior cōsi. 42. qa inquit
Bal. & Soc. in l. cum auus, in fi. ff. de cōd. & dem. & ↄsi. 93. lib. 4.
¶ Verūp̄missis nō obstantibus, vr̄ substōni locū fore, & sic fi
lios dñi Tristandi ad hrditatem, & bona quondam dñi p̄dicti
Antonij admittēdos, qa p̄supponiṫ testatorē substituisse Ioā
ni hrdi suo Guidonem, & gradatim cæteros eius filios sub du
plici ↄdōne alternatiuè. videlicet, si Ioānes eius hr̄s sine libe-
ris, vel si liberi dicti Ioānis sine liberis masculis decederent, &
vltimo sic decedenti dr̄ substituisse dictū Tristādū, & eius fi
lios q̃ ↄdō euenit, qa oēs liberi dicti quōdā dñi Io. s. Ia. Gui. &
4 Io. decesserūt sine liberis, ergo locus eē dēt † substōni, d. l. ex
facto, §. añp. & l. hrdib. ff. e. t. cū si. & hec nr̄a ↄclō ex resolōnib.
ↄriorū cōprobabiṫ ↄfirmabiturq;, & verissima solidaq; appa
rebit. ¶ Nō ob. igiṫ pr̄ia rō, ꝙ filij d. Tristādi nō fuerint substi
tuti Ioāni hrdi, sed posthumo filio vltimo loco vocato. Quia
rñdeṫ, ꝙ hmōi substō facta post mortē oīum filiorū vltimo d̄
cedēti sine filijs dr̄ cōpēdiosa, q̃ ↄtinet ēt fideic. s̄m Bar. ī l. Cē
turio, ff. de vul. & pu. de qua fideic. substōne tractaṫ ad pn̄s: in
5 fideicōmissaria † āt substōne p̄emptis gradib. p̄cedētib. hrdi-
tas remanet penes grauatū cū onere restituēdi substitutis ī
gradibus subsequētib. l. vnic. §. p̄ scd̄o, C. de cad. tol. p̄ quē tex.
ita determinat Bar. quē Im. Pau. & alij sequuṫ in l. q̄diu, la 3.
in fi. ff. de acq. hr̄. & seqṫ ēt Pau. de Ca. in ↄs. 152. in j. p̄te, pn̄s du
biū. Soc. ↄs. 52. vt verā testatricis, li. j. Cor. ↄs. 299. vr̄, li. 3. Ad de-
6 cisionē Oldradi rñdeṫ, ꝙ p̄cedit in directa † substōne, & nō ī
fideic. s̄m Soc. in d. ↄs. 52. & ita distīguit, & ↄcludit nouissimè
Dec. ī ↄs. 427. licèt in casu, p̄ totū. Nō ēt ob. scd̄a rō, ꝙ ↄdō sub
stōnis d̄fecerit ex eo, ꝙ Io. hr̄es decesserit cū filijs, qa rñdeṫ, ꝙ
Io. hr̄s fuit grauatꝰ, sub duplici ↄdōne alternatiuæ, vcz si ipse,
aut eꝰ filij decederēt sine filijs, licèt ergo d̄fecerit, altera, qa ip
se d̄fecerit cū filijs, qa tñ altera euēerit cū oēs eiꝰ filij, & vl. Io.
Io. decesserint sine filijs, locꝰ eē dēt substōni: nā ad ueritatē al
7 ternatiuæ, ēt † in ↄdōnib. sufficit alterā partē verā eē, l. si hrdi
plures, ff. de ↄd. ī s. l. cū pupillꝰ, §. 1. ff. d̄ ↄd. & de. l. si is, q ducēta, §.
vtrū, ff. de reb. dub. cū. n. graueṫ hr̄s sub duplici ↄdōne, si ipse,
vel posteri sui decesserint sine liberis, grauamē dr̄ in rē scri-
ptū, iō afficit rē ad quēcunq; vadat, vt declarat Sali. post Ray.
& Bal. in l. p̄cib. C. de īpub. & ita ēt ↄcludit Bar. in l. Cēturio, in
vlt. q. tertij mēbri, ff de uul. & pup. Alex. ↄs. 13. li. 4. Cor. ↄs. 226.
quēq̃. li. 4. Nō deniq; ob. tertia rō, ꝙ filij d. Io. hrdis instituti nō
potuerint grauari cū nō fuerint honorati, sed solū ī ↄdōne
positi. qa ad istud se offert duplex rñsio. Prima, ꝙ grauamē ñ
fuit iniūctū filijs ipsiꝰ d. Io. ī ↄdōne positis, sed ipsi Ioāni hrdi
īstituto sub duplici ↄdōne, vt s. dictū ē, nā hoc casu grauamē
ē ī p̄sonā hrdis, q grauari potuit, vt dicit Bar. quē alij sequūṫ, ī
d. l. Cēturio. Sali. ī d. l. p̄cib. vbi subdit, ꝙ filij in ↄdōne positi, &
eorū hrdes detrahūṫ Trebellianicā ex p̄sona hrdis īstituti, q
fuit grauatus. Scd̄a ē solō, ꝙ ī occurēti casu d. Io. ī ↄdōne posi
8 ti, fuerūt † honorati & substituti, ergo grauari potuerūt, d. l.
ab eo. Nec obs. cōis opi. gl. ī d. l. Luciꝰ. qa nō p̄cedit absq; diffi-
cultate, & ↄriā sñīam tenēt plurimi excellētissimi Doc. inter
quos fuerūt Ol. Bal. Sal. Ra. Cu. Pau. de Ca. Maria. Soc. An. de
Prato veteri, An. de Rosel. & And. Sic. quos referūt Cur. in d.
ↄs. 42. & Cor. ī ↄs. 146. col. 5. li. 2. q̃ sñīam, vtpote magis cōsonā
volūtati testātiū, als recolo defendisse, sed qa iudices ñ solēt
a cōi opi. Doctorū discedere, malētes errare cū plurib. q̃ sāctè
iudicare cū paucioribus. iō rñdeo, ꝙ cōis op. limitaṫ, & declaraṫ,
vt ñ p̄cedat quoties ex dispositis in aliqua parte testī colligi
9 p̄t † ↄiectura volūtatis testōris, ꝙ voluerit filios in ↄdōne po
sitos subitituere pr̄i hrdi īstituto, s̄m Soci. in d. l. cū auus. ubi
subdit quot, q̃, & quales ↄiecturæ sufficiant ad demonstrādū
hanc voluntatem, iudicis arbitrio relinquendum est, vt dicit
Corn. in d. ↄs. 146. quod propter varietatē opinionū, & p̄p ra
tiones hincinde efficaces, quæ reddunt communem opinio-

10 nem gl. in d. l. Lucius, dubiam, ab ipsa communi iudex † concurrente aliqua cõiectura discedere facilè põt. In casu aũt nostro concurrunt q̃ plurimæ cõiecturę, quæ efficacissime ostẽdunt mentem testatoris fuisse substituere liberos masculos ĩ ꝯdõne positos, ergo seqtur nr̃a ꝯclusio, ꝗ d. Ant. testator potuit ab eis relinquere fideicom. coniecturæ autẽ huius volũtatis sunt quatuor. Prima elicit̃ ex eo, ꝗ testator solum mascu
11 los † in cõdõne posuit, quod nulla alia rõne factũ credit̃, nisi qa volebat testator, vt bona ꝯseruarent̃ in familia, & agnatione sua, vt tradit̃ ꝑ Io. And. in add. Spec. super rub. de test. & ita in terminis nostris firmat Guido Papæ decis. 184. & idem tenet Fran. Cur. in l. emãcipata, C. qui admitti. vbi attestatur, se vidisse multa consilia præstantissimorum Doctorum totius Italię. & ita nouissimè consuluit Dec. cons. 318. in cã istorum nobilium, in 2. vol. q̃ cõiectura conseruandæ agnationis coadiuuatur ex eo, qđ ipse testator in defectũ masculorum suę familiæ voluit, ꝗ filij do. Tristandi substituti portarent nomen & arma suæ familiæ, & agnationis. Secũda cõiectura colligit̃ ex eo, qđ voluit suos liberos masculos excludere filios do. Tristandi substitutos, & ipsos filios domin. Tristandi substitutos excludere suas filias, neptes, & proneptes fœminas. Et sic voluit, quòd extantibus liberis masculis filiæ fœminæ nõ admitterentur ad successionem bonorum ipsius testatoris, quod glos. & communiter Doctores in d. l. Lucius, intelligunt ab intestato. ita, ꝗ voluerit testator cõseruare liberis masculis ius legitimum succedendi ab intestato eorum parentib. q̃ cõmunis intelligentia stare nõ põt, qñ solum liberi masculi sunt in cõdõne positi, & filiæ ꝑ testatorẽ exclusæ ab hæreditate eius, vt in casu nostro: qa si cõtigisset, ꝑut cõtingit d. Ioan. heredẽ grauatũ decedere cũ filijs masculis, & fęminis, sequeretur ꝗ ipsæ filiæ succederent patri simul cũ masculis, qđ testator noluit. vt ergo saluet̃ volũtas, arctamur fateri, ꝗ testator uoluerit filios masculos in cõdõne positos eorũ patri substituere. Ita ꝑ hãc (nr̄o iudicio) ꝯcludẽtẽ rõnẽ ꝯsuluit Corn. ꝯs. 20. vr̃ prima facie, col. pe. lib. 4. & Soc. ꝯs. 116. li. 3. col. 5. vbi dicit, ꝗ ista rõ est uerissima & ineuitabilis. Tertia ꝯiectura deducit̃ ex eo, ꝗ filias dotare uoluit, &c. nã cũ filias, quas ñ posuit in ꝯdõne, & exclusit fauore masculorũ, honorauerit in certa summa; magis atq; magis credẽdũ ẽ, ꝗ uoluerit honorare, & ex testõ uocare ipsos liberos masculos in cõdõne positos ad exclusionẽ substitutorum, qui fęminas excludũt, arg. l. si viua matre, C. de bo. ma. Quarta ꝯiectura resultat ex eo, ꝗ testator digressus ẽ ad plures substitutionũ gradus, semp uocãdo masculos, & in defectum masculorũ uocando d. Tristãdũ, & eius filios: quo casu censet̃ testator etiã substituisse liberos masculos in ꝯdõne positos eorũ patri, secundum Petr. de Anc. consi. 74. ꝯ Phil. & licèt sint, q uelint hãc cõiecturã nõ sufficere solã, tñ iũcta cum alijs multum dicunt operari, arg. l. 2. ff. de excus. tuto. & ita dicit Soc. in l. cũ auus, char. ult. & in d. cons. 116. col. pen. Possent fortassis alię coniecturæ elici ex uerbis testa. Sed qa non fuit exhibitũ, ad illud me remitto, cũ p̃dictę satis superq; satis sufficiant. Cum igitur do. Io. ultimo defunctus, fuerit honoratus & substitutus d. Io. eius patri, nihil ꝑponit̃, quare nõ debeat esse locus substitutioni, vel ex ꝑsona d. Io. patris grauati sub duplici cõditione, vel ex persona ipsius d. Ioan. filij vltimo defuncti tãq̃ grauati & q grauari potuit, cũ fuerit honoratus, & substitutus eius pr̃i, &c. Sed qa d. Ant. testator ꝯtẽplatione mr̃imonij donauit dicto d. Ioan. eius filio terras, & dominationes Castri noui & Calmontis, ac eũ fecit heredẽ omnium bonorum, suorum, reseruatis libris sexcentis annui redditus, de quibus possit disponere: Quæritur an in p̃dicta sub-
12 stõne † fideic. cõprehẽdant̃ bona donata dicto d. Ioani: an dũtaxat bona reseruata, videlicet sexcẽtæ libræ annuæ? Videret̃ primo aspectu dcm, bona donata in fideicõ. nõ ꝯtineri, quia Io. hr̃s ea habiturus fuisset, etiam si hr̃s nõ extitisset, ergo in fideicõ. nõ cõprehẽdunt, in quo ea tm̃ veniũt, q̃ ex vltima voluntate capiuntur, vt est casus in proprijs terminis in l. seqũes qõ. ff. de le. 2. Pro resolutione tñ plura in casu p̃nti ꝯsiderãda veniunt. Primo cõsiderandum est, ꝗ do. Ant. in cõtractu matrimonij tria fecit. primo donauit Ioanni suo filio terras, & dñationes Castri noui & Calmontis. Secũndo, conuenit, ꝗ filius masculus, & hr̃s d. Ioannis, habebit in contractu matrimonij terram, & dominationem de Chastardo. Tertio fecit d. Ioannem hæredem vniuersalem. Circa duo prima, videlicet castra, & dominationes Castri noui & Calmontis & Chastardi, aduertendum est, an d. Anto. ante eius obitum trãstulerit dominium dictorum castrorum in d. Ioannem donatarium traditione vera, vel ficta; puta per constitutum, vel precarium, aut alia via. s. per retentionem vsusfructus, prout est in casu nr̃o, & tunc talia castra donata nõ veniunt in fidei. d. l. seqũes qõ. Si vero non trãstulisset dñium ante eius obitum, tunc est aduertẽdum, an d. Io. hr̃s, & donatarius adiuerit hereditatem abiq; bñficio inuentarij; tunc quia aditione hr̃editatis ꝯfusa

esset actio competẽs Ioanni ad bona donata, l. Stichum, §. aditio, ff. de sol. l. fi. §. si vero, C. de iure deliber. talia castra comprehenderent in fideic. s̃m Guido. Papæ consil. 203. sequunt̃ vndecim q̃sita, col. 4. Circa vero alia bona, in quib. do. Ant. pacto fecit hr̃dem Ioanẽ, cõstat illa in fideicom. ꝯtineri, qa tale pactum non valet. l. hr̃ditas, C. de pact. ꝯuẽtis. Et vbi valeret, sustineret in vim vltimæ voluntatis ex priuilegio, vel consuetudine s̃m gl. Bar. & alios cõiter in l. licet. C. de pact. ergo in fideicõ. continebunt̃, quia † oĩa, q̃ vltima voluntate capiunt̃, in fideic.
13 comprehendunt̃, d. le. sequens qõ. & l. cũ virũ, C. de fideicõ. & l. quid ergo, ff. de le. j. Ex quibus apparet, ꝗ oĩa bona dicti quõdã Anto. iure fideicõ. spectãt ad filios dicti Tristandi detracta lr̃ia filiorum, q̃ cũ eẽnt decem liberi, erit semis, aut. nouissima C. de inof. testa. & Trebellianica, si nõ sit ꝓhibita detractio. Si vero sit ꝓhibita, dubitari poterit an valeat prohibitio. Et cõis est, ꝗ in filijs primi gradus nõ valeat, ꝑ l. iubemus, C. ad Trebe. Sed qa ꝯria opinio seruat̃ in curia Tholosana, quã ẽt ab obiectis aduersantium defensaui in l. nemo pt̃, ff. de leg. j. ideo nõ expedit circa hoc insistere. Et hæc quantum ad substitutionẽ factam per dñm An dixisse sufficiat. Veniamus nũc ad testm̃ dicti quondam d. Io. filij, & hr̃dis d. An. in quo legit̃ institutus hr̃s vl̃is Iacobus ipsius testatoris filius. Et si d. Iac. decederet sine filiis masculis substitutus est D. Ioan. eius frater, & si d. Ioã. decederet sine filijs masculis substitutus ẽ scd̃o genitus dom de Claromonte, habilis ad succedẽdũ, ꝓuiso ꝗ nõ sit ecclesiasticus. Et quia vtraque substitutio purificata fuit (qa Iac. prius deinde Io. mortui sunt sine liberis, superstitibus tribus filiis d. quondam Tristandi de Claromonte, videlicet Reuerendissimo d. Fran. Card. & Legato Auenionen. secundo genito. Magnificis dñis Petro & Guidone 3. & 4. respectiuè genitis, cum longè antequàm substõni locus fuerit p̃decesserit d. Lud. pri
14 mogenitus) dubitat̃, an dicta substõ † reddat̃ caduca, cum Reuerendissimus Do. Legatus scd̃o genitus sit ecclesiasticus; & vbi non sit caduca dubitat̃, an dictus Petrus vocatus sit, an vero do. Guido? Circa ista dubia plura dicenda se offerunt. Sed nos more nr̃o paucis agemus, ponẽdo solũ rõnem dubitãdi & decidẽdi. Rõ ãt primæ q̃onis, q̃ dubitatiõẽ mouet, ea eẽ vr̃, qa Reueren. d. Legatus, qui est secundo genitus d. Tristandi, est vir ecclesiasticus, ergo substõ vr̃ irrita & caduca, cum legatur substitutus scd̃o genitus habilis, qui nõ sit ecclesiasticus. Qđ aũt Reuerend. D. Legatus secundo sit genitus ꝓbat̃, quia scd̃o loco natus est: nec refert, ꝗ d. Lud. eius frater añ euẽtũ substõnis decesserit, qa pr̃ia & scecũda genetura est quædam qualitas naturalis, sicut qualitas minoris, vel maioris ętatis, vt declarat Soc. ꝯs. 252. col. 6. ver. põderãda est, li. 2. ergo est immutabilis, §. fi. Inst. de leg. agn. tutel. & ꝯñr oĩ tp̃e erit scd̃o genitus. sed hac rõne dubitãdi nõ obstante, arbitramur substõnẽ nõ fore caducã, qa Reuerend. d. Legatus respectu substõnis, de qua agitur, nõ pt̃ dici scd̃o genitus; ad qđ ꝓbandũ præ
15 supponimus, ꝗ qualitas † requisita ad actum, debet adesse tp̃e quo de illo actu agit̃, le. in delictis. §. si extraneus, ff. de noxa. & tp̃e quo actus ꝯsumat effectum, l. 2. ff. de aur. & arg. lega. docet Bar. in l. ex facto, ff. de vul. qđ maximè verum est in substõnibus, ĩ q̃bus oportet qualitatẽ adesse tp̃e, quo dispõ substõnis sumit effectum, l. ex facto, §. si qs ãt susceperit, ff. ad Trabell. ꝑ quem tex. Alex. ibi determinat q̃onẽ nostram. dicit. n. ꝗ recipiẽs feudum vel emphyteusim ita, ꝗ semper transeat in prĩogenitum vel secũdo genitum, intelligit̃ de primo genito tp̃e mortis eius, đ cuius successione q̃rit̃, & añ eũ idẽ determinat Bal. in l. 2. C. de iure emphy. hm̃oi ergo substõ, qua vocatur secundo genitus domus de Claromõte sub ꝯdõne si Io. moria
16 tur sine filijs masculis, ꝓculdubio intelligẽda est de eo, q̃ erit secundo † genitus tp̃e, quo morietur Io. sine filijs masculis, vt patet ex p̃dictis, & confirmat multipliciter. Primo, qa scd̃o genitus indeterminate ponitur, ergo talis indeterminata locutio a futuro depẽdet euentu, ergo a futuro euentu declaranda est, l. cum incertus, ff. de leg. j. & ꝯñr de eo interpretanda, q̃ reperiet̃ 2. genitus tp̃e, quo substõ sumit effectum. Secundo, qa testator volebat substituere scd̃o genitũ, & sic do. Fran. si esset scd̃us, & d. Pet. si esset secundus, & do. Guidon. si esset secundus, Nam participiũ istud, scd̃o genitũ, condõnẽ facit, vt docet Bar. in l. j. ff. de ꝯd. & demõ. & ꝓbat̃, qa ꝑticipium resoluit in relatiuum, & verbum, s̃m gl. in cle. j. de p̃b. trad. Bar. in l. Cẽtuńo; in pen. q̃one scd̃æ qõ. princ. ff. de vulg. & pupil. relatiuum autem iunctum verbo futuri tp̃is ꝯdõnẽ importat, le. Stichũ, qui meus erit, ff. de leg. j. l. nuper, de leg. 3. Sed quoties testator sub condõne substituit, si cõdõnem extitisse sciebat, & adhuc in futurũ poterat euenire, expectãdum est adimplementum, quod a futuro pendet ut est text clarus in l. si iã scã. ff. de cõd. & dem. dictus autem Io. Pater do. Ioã. qui substituit secũdo genitũ, sciebat tp̃e quo testatus est, d. Tristãdũ hr̃e primo, & secundo genitos, & sic ꝯdõnẽ extare, & nihilominus noluit se restringere ad scd̃o genitũ, qui tũc erat, ergo đ eo ĩ

tellexit

tellexit,qui reperit̃ ſecundo genitus tp̃e,quo ſubſtõ purifica-
bit̃.Tertio ꝓprobatur rõne,nr̃o ſenſu, ꝯcludẽti:q̃a teſtator ñ
ſubſtituit ſc̃do genitũ d.Triſtandi, ſed ſc̃do genitum domus
de Claromonte.certũ aũt eſt, ꝙ do.Legatus non eſt ſecũdo
genitus domus,id eſt non eſt ille, q teneat ſ̃m locũ domus,
licèt ſit ſecundo genitus do.Triſtãdi:nã cũ miniſterio teſtõr
uocauit ſecũdo genitũ domus, vt oſtẽderet, ꝙ nolebat ſub-
ſtituere eũ,q eẽt hr̃s do.Triſtãdi, & prtaret nomen & arma
domus de Claromõte,nec eũ q eẽt ſc̃do genitus ſ̃m naturã,
ſed ſ̃m reſpectũ domus,i.reſpectu ſucceſſiõis & armorum d.
aũt Legatus nõ eſt ſecũdo genitus reſpectu domus & armo-
rũ,nec eẽ p̃t, cũ ſit eccl̃iaſticus,ergo &c.Ex quo patet duplex
rñſio ad rõnẽ dubitandi.Primo rñdet̃,ꝙ non intellexerit de
ſc̃do genito ſ̃m naturã,ſed de ſecundo genito domus.Sc̃do,
rñdetur,ꝙ teſtõr ſenſit de ſecundo genito,q tp̃e quo ſubſtõ
purificaret,teneret locũ ſecũdi,vt ex p̃cedentib. apparet:ſed
eo tp̃e d. Legatus tenebat, & tenet primũ locũ,ergo de ipſo
non eſt interpretãda ſubſtõ.Nã ẽt in primo genitura ſucce-
dit ſecundus p̃mortuo primo,& in locũ ſecũdi ſuccedit ter-
tius,vt eſt tex.& ibi oẽs not.in c.licèt,ex̃ de voto.ſi.n. q̃ratur,
quis ſit primus,q̃s ſecũdus tp̃e purificatæ ꝯdõnis,ſeu ſubſtõ-
nis,fateri cogimur Reuer.do.Legatũ eo tp̃e eẽ primũ, quia
nemo eũ tũc antecedit,§.diſcipuli,in proœmio ff.orũ,l.proxi-
mus.ff.de verb.ſigni. cũ ſimilib. Et ſic ꝯcluditur Reuerẽ.do.
Legatũ non eẽ ſecũdo genitũ,& ꝯñr ſubſtõnẽ nõ eſſe cadu-
cã.Sed reſtat hæſitatio,vter ſit ſecũdo genitus,an do.Petrus,
an d Guido? Et vr̃ ꝙ d.Petrus,quia eũ p̃cedit d.Legatus, & q̃a
eſt habilis,& tp̃e purificatæ ſubſtõnis ſecundus vr̃ ipſe voca-
tus,& non do.Guido,qui vr̃ tertius.Sed hoc non obſtante, in
vero ſenſu credimus uocatũ do.Guidonẽ, q̃a ipſe eſt ſecũdo
17 genitus† domus,habilis ad portandũ nomẽ & arma domus:
nã d.Petrus hr̃s vl̃is eſt primo genitus domus de Claromõ-
te,cũ nullus ſit q reſpectu domus,& hr̃ditatis,& rep̃ſentatio-
nis eũ p̃cedat: itẽ ẽ inhabilis ad portãdum nomẽ & arma do
mus de Caſtro nouo,cũ ipſe non poſſit duo diuerſa arma de
ferre,videlicet de Claromonte,& de Caſtronouo:turpeq; ſit
d.Petrũ deferre arma pr̃is & familię,propriæ,cuius eſt hr̃s, &
truncus,ſiue ſtipes,& accipere aliena. Et hęc ẽ rõ,quia teſta-
tor voluit ſubſtituere ſecundo genitũ domus de Claromon-
te habilẽ & non primo genitũ,q̃a ſciebat primogenitum do
mus teneri deferre arma ꝓpria ipſius dom⁹, & hac rõne nõ
vocauit ſecundo genitũ domus de Claromonte ſimpliciter,
ſed vocauit habilem,intelligendo,habilẽ,q poſſet propagare
familã de Caſtronouo,ꝑ ſuſceptionem prolis l̃tĩme, & porta
re arma & nomẽ,adeo vt noluerit,ꝙ eẽt eccleſiaſtic⁹.Ita nos
18 docet coniecturata† mens defuncti,q̃ nõ minus obſeruanda
eſt,q̃ expreſſa,l.cũ res,vbi latè Iaſ.in 6.not.ff.de leg.1.& l. cum
proponebatur,ff.de le.2.Iſtud ẽt nobis oñdit rerũ experiẽtia,
a qua licet arguere,c.multis.44. di. c. q̃ ſit.de ele.Dimidia igit̃
bonorum d.Ant.ex teſtõ eiuſdẽ d.Anto.ſpectat ad oẽs filios
d.Triſtãdi.dimidia aũt bonorũ, q̃ fuerunt quondam dñi Io.
filii d Ant. ex eiuſdẽ teſtõ ſpectat ad dñm Guidonẽ. Nã cum
dñs Ioã deceſſerit ſupſtitibus q̃nq; liberis,eorũ l̃tĩma in qua
non potuerunt grauari,eſt ſemis,d.auth.nouiſſima.Eſſet tũc
deueniẽdum ad teſtm̃ Iacobi:Verũ q̃a ipſe ſubſtõnẽ a Ioãne
eius patre factã de ſecundo genito domus de Claromonte
comprobauit & repetiit,ñ expedit aliter inſiſtere, quia dicta
& cõcluſa circa teſtm̃ Io.repetita videri pñt circa teſtamẽtũ
Iac. idẽ diſponẽtis.Veniamus ergo ad ſecũdã partem conſul
tationis ꝓpoſitæ, videlicet ad pacta mr̃imonialia, circa q̃ de
pluribus dubitat. Et primo diſcutienda ſunt pacta inita in ɔ̃-
ctu mr̃imonii quõdam d.Io.& do.Mariæ de Culant. Ex quib.
19 plurimæ oriuntur dubiõnes,quarũ prima eſt vtrum † valeat
pactũ illud,quo cautũ ẽ, quòd fauore dicti matrimonii Ioã.
ſit hr̃s vl̃is Ant.eius patris reſeruatis vſufructib.eius vita du-
rante & ſexcentis libris annui redditus,de q̃bus dictus d.An-
to.poſſit liberè diſponere.Et prima facie vr̃ rñdẽdũ,quod va
leat,q̃a ſtante reſeruatione p̃dicta ꝯſtat tale pactũ nõ eſſe de
vl̃i ſucceſſione, ergo vr̃ ualidum,cũ nõ auferat liberã teſtan
di facultatẽ,qua rõne dicit Bal.poſt Pe.in l.fi.col.fi. C. de pac.
quod valeat donatio certę partis hæreditatis. & ita videt̃ uel
le Alex.conſi.29.perſpectis,col.5.lib.5.Et quia d.Anto.iurauit
non ɔ̃uenire,quo caſũ videtur ſeruãdum iur̃m,cũ poſſit ſer-
uari abſque detrimento ſalutis ęternæ,c.queãdmodũ, de iu.
iu.& quia iur̃m facit actũ valere eo mõ,quo valere p̃t, l. cum
pr̃.§.filius matrem,ff.de leg.2.cũ ergo tale pactũ poſſit valere
in vim donationis inter uiuos,vt dicit Bal.in d.l.fin. Barto. &
alii in l.ſtipulõ hoc modo concepta,ff.de verb. ob. vbi firmãt
valere donationẽ particularẽ collatã poſt mortẽ,& ꝯñr uale
bit iſtud pactum,vt donatio,q̃a eſt particularis, ſtãte reſerua
tione premiſſa:& quia vbi tale pactũ non valeret d̃ iure cõi,
tñ ur̃ ſuſtinendũ ꝑ ꝯſuetudinẽ,q̃(ut aliqui dñt) viget in Gal-
lia, vt in ɔ̃ctu matrimonii poſſit hr̃ditas dari pacto. Ita Bal.in
l.cũ Archimedorã.col.fi.C.vt in poſſ.leg.in.c.i.§.filii nati,ꝑ il-
lum tex.ſi de feu.fue.cõtro.inter do.& agna.vaſa .Et ſtãte hu-
iuſmodi ꝯſuetudine ita determinat Steph. Aufrerii in addit.
ad Capel.Tholoſa.deciſ.452.vbi ſubdit ita fuiſſe per plura ar-
reſta deciſum inter nobiles.Pręmiſſis non ob.ɔ̃rium(ꝙ non
20 valeat tale pactũ) probatur,quia pacto† dari nõ põt hr̃ditas l.
hr̃ditas.C.de pac.conuen.& ratio eſt multiplex. Primo,quia
alia pacta tollunt liberam facultatẽ teſtandi, qđ eſt ɔ̃ bonos
maores, l.ex eo.C.de inuti.ſtipul.l.pactũ, ꝙ dotali, C. de pac.
cũ ſimi.Sc̃do,q̃a inducit votum captandæ mortis.l.fin. C. de
pact.c.deteſtanda.de conceſ.p̃ben.lib.6.Tertio, q̃a neceſſitat
ad id,qđ liberi arbitrii eſſę debet,l.i.C.de ſacroſan.eccle.& ita
ꝯcludũt oẽs ſcrib.ĩ d.l.pactũ.& in d.l.fi.& in d.l.ſtipulato hoç
mõ concepta, & firmat latè Alex.conſi.28.lib.3.& auctorita-
tes ad hoc abundant.Et iſta ꝯc̃lo ueriſſima apparebit, ſi alle
gata in ɔ̃rium tollantur.Non obſt.itaq;,dũ dr̃, ꝙ ꝑꝑ reſerua-
tionẽ nõ ẽ pactũ de vl̃i ſucceſſione.Quia rñdetur dupliciter:
21 primo ꝙ ẽt† pactũ de particulari ſucceſſione eſt a iure repro
batũ,vt eſt tex.in d.l.pactũ,qđ dotali,quẽ ibi no.Dec.in 4.ãplia
tione.& ita firmat Pet.de Anch.in rubri.de teſt.ad fi.Alex. in
d.l.fi.col.fin.Deci.conſ.184.col.4.Barto.conſi. ſtatim allegan-
do.militat enim rõ uoti captandæ mortis ẽt in parte, nec li-
bera foret teſtandi facultas in ea parte,qua ualeret pactum.
Sequereturq; eũdẽ poſſe decedere cũ plurib.teſtĩs, & vltim.
voluntatib.qđ eſt in iure abſonum. Sc̃do rñdetur, ꝙ hoc pa
ctũ eſt de vl̃i ſucceſſione,vt patet ex contextu uerborũ ibi,ꝙ
ſit hr̃s vniuerſalis.Nec reſeruatio diſponẽdi de ſexcẽtis libris
annuis facit ꝙ Ioan.ñ ſit hr̃s uniuerſalis,q̃a ſi do.Ant.ñ diſpo
ſuit de illis ſexcentis libris,tũc accreſcũt ipſi hr̃di,l.i §.ſi ex fũ
do.ff.de hęred.inſti.Si vero diſpoſuit inſtituendo alium in di
ctis ſexcentum,ille inſtitutus in re certa erat legatarius,l.quo
ties.C.de hr̃d.inſt.l.cum quidam,ff.de liber.& poſthu.& idem
de reſeruatione uſuſfr.dicẽdũ eſt. p̃terea reſeruatio uſuſfru;
22 † nõ ꝯſeruat facultatẽ teſtandi,q̃a vſuſfr.finitur morte,§.fini
tur,Inſti.de vſuf.qđ maximè dicendũ eſt,q̃a hmõi reſeruatio
legit̃ reſtricta ad uitã,vt ſonãt illa verba,ſa uie durãt.Et ita in
propoſito rñdet Pau.de Caſ.in d.l.fi.& conſ.75.in 2.parte no
tandũ eſt.Seq̃tur Cor.conſ.176.in pñti,li.2.Et Dec.ꝯſ.30.col.
23 2.Similiter ñ ob.iur̃m, q̃a tale† iur̃m p̃ſtitũ ɔ̃ bonos mores ñ
ẽ obliagatoriũ,reg. ñ eſt obligatoriũ,de reg.iur.in 6. Et ꝙ pa
ctum de futura ſucceſſione nõ firmetur iur̃o,firmãt Cy. Bar.
Ang.Pau.& alii oẽs,nemine diſcrepante,in d.l.pactũ,& in d.l.
fi.firmant omnes Canoniſ.in c.cũ contingat.de iureiu. Bart.
in l.ſi quis pro eo,ff.de fideiuſ. & ita concludit Ale.in d.cõſi.
28.Nec quicq̃ facit,qđ dicit Bald.in d.c.1.§.filii nati,ſi de feud.
fuer.controu.inter do.& agna.vaſ.quem ſecutus eſt Aufr.in
loco p̃alle.q̃a nec ratiões ſuę cõcludũt, & ipſi fuerunt varii,
& ɔ̃rii:nã Bal.ɔ̃rium firmat in d.l.pactũ.& in d.l.fi.vbi dicit,ꝙ
tale iur̃m non obligat.q̃a ɔ̃ ius diuinum,& ɔ̃ oẽm rõnẽ,& ip
ſe Aufre.teſtator ſeipſum toties variaſſe.Qđ eorũ rõnes ſunt
friuolæ & nõ ꝯcludentes,patet.Mouentur.n.primo ꝑ tex.in
c.2.de pac.lib.6.q loq̃tur in pacto negatiuo de nõ ſuccedẽdo
quod nõ inducit votũ captandæ mortis iõ firmatur iur̃o ſ̃m
Bar.in d.l.ſi q̃s ꝓ eo,& ſequũtur oẽs in l. pactũ,C.de coll.Mo
uẽtur ẽt vnica ratione,imo ꝑniciosa perſuaſione.dicũt.n. ꝙ
nõ dẽmus dicere,ꝙ tale pactũ inducat votũ captãdæ mortis,
q̃a neſcimus q̃d ſit in aĩo paciſcentiũ, ſed bñ ſcimus ꝙ iur̃m
ſeruari p̃t ſine interitu ſalutis eternę.Sed licèt neſciam⁹ nos
q̃d ſit in aĩo paciſcentiũ,id ſaltẽ ſcimus,ꝙ tale pactũ præſtat
occaſionem captãdæ mortis:& ſic ſcimus,ꝙ eſt ɔ̃ bonos mo
res,ergo nulla rõne dẽt iur̃o firmari,d.reg. non eſt obligato-
riũ.Itẽ id ẽt ſcimus,ꝙ in aĩo paciſcentis p̃t eſſe hmõi votum
mortis captandę,ergo non refert,ꝙ ẽt poſſit non eſſe,cũ lex
24 non ſit facta propter bonos,ſed propter malos,capit.licet,de
reg.§.quia vero,in Aut.ut ſine ꝓhib.matr.& licèt ſit poſsibi-
le reperire aliquos bonos viros,quod rariſsimum eſt,teſte Sa
tyrico Iuuenale inquiente, Rari quippe boni,&c. nam & Fili
us ante diem patrios inquirit in annos,vt inquit elegans ille
poeta Ouid.non tamen in eis ceſſat legis vigor,q ad obuian-
dum fraudibus,& hominum malitiis inuẽtus eſt,l i.§.ſexum,
ff.de poſtu.nota.Mod.in c.ſedes, de reſcrip. Præterea hæc eſt
p̃ſumptio iuris,& de iure, cũ hac p̃ſumptione voti captandæ
mortis lex ſtatuerit pactũ huiuſmodi non eſſe recipiẽdũ, d.l.
ex eo,& d.l.pactũ,vbi ãt† lex p̃ſumit,& ſuper p̃ſumpto ſtatuit
25 nõ licet nobis ɔ̃riũ allegare,nec p̃ſumere: q̃a p̃ſumptio legis
ſuperat p̃ſumptionẽ hominis,c.iuuenis,de ſponſ.not.in aut.
ſed iã neceſſe,C.de don.an.nup.& opin. Bald.in d.c.moribus
reprehendit Iaco Aluar.ibi,& Alex.in d.conſi.28. licèt nõ ita
aperte reſpondeant rationibus adductis per Bal.non obſt. p̃
tenſa conſuetudo,q̃ ſ̃m Bal.in c.i.§.filij nati,ſi de feu.fue.con
tro.inter domi & agna. vaſa. põt inter nobiles habere aliqđ
motiuũ æquitatis fauore matrimonii,quia ſub tali pacto no-
biles inueniunt nobiliores vxores, & inde creſcit nobilitas,

quia qui allegat consuetudinem, debet illam ꝓbare, cum sit facti. c. 1. de const. lib. 6. tradit Bal. in l. de qbus, ff. de legi. Et vbi
26 probetur, respondetur, ꝙ tali consuetudo† non valet, nec est recipienda: qa vbi aliquid est prohibitum deduci in pactum, tanquam contrarium bonis moribus, tale pactum nunquã iuramento, neque statuto, neque consuetudine validari põt, cum idẽ vitium sit in ꝯsuetudine, qđ est in ipso pacto. ita docet Bar. in l. omnes populi, in 3. q. princ. ff. de iusti. & iur. & ita concludit Capella Tolosana in d. decis. 452, q cqđ ibi astruat Aufre. quem miror voluisse talia pacta valere inter nobiles, & nõ inter plebeos, quasi nobilitatis sit magis ꝯdnandũ, ꝙ possit captare mortem alterius, & turpia pacta inire, quod nihil aliud est q̃ nobilitatem ipsam reprobam facere, q̃ tamen
27 † sine virtute, & ꝓbitate consistere nequit, c. nunquã, 56. dist. c. nos q ꝓsumus, xl, dist. c. pe. de ꝓben. Animus. n. est, qui (teste Seneca) nobilem facit hominem, & ſm Claud. exaltat virtus nobilitate parens. certè vr̃ ipsum Aufrerium, cui Bal. adstipulatur, ꝙ istud sit spãle fauore nobilitatis, ꝯcessisse vnũ pestiferũ priuilegium nobilibus, vt inuicẽ possint vitæ insidiari, vt facultatẽ testãdi sibi valeãt adimere. ab hoc certè priuilegio liberet nos dñs. Nec refert, ꝙ ꝑ arresta ita qñq; fuerit iudicatũ, vt ille asserit, qa exẽplis nõ est faciẽda lex, nec iudicandũ, l. nemo, C. de sen. & interl. om. iud nec quod factũ fuit, sed qđ fieri debuit inspiciendum est, vt not. in l. sed licèt. ff. de offi. ꝓs. Et certè (salua semꝑ sñia spectabiliũ Dñorũ) non vr̃ hmõi ꝯsuetudo recipiẽda, nec nobilitatẽ putamus tali impuro fauore dehonestandam. Nec dicatur, ꝙ doc. Bar. in d. l. oẽs populi, ꝓcedit, qñ pactum ideo est ꝯ bonos mores, qa ꝯtinet turpitudinem, vel inducit homines ad peccãdum, secus si factum sit cõtra bonos mores iuris ciuilis, & turpitudinẽ nõ cõtineat, vt vr̃ in isto casu ſm Dec. in d. l. pactum. vbi dicit, ꝙ libertas testãdi est de iur̃ ciuili, ergo poterit tolli ꝑ ꝯsuetudinẽ ſm eum.
28 Quia rñdet, ꝙ talis† ꝯsuetudo ẽ peccati nutritiua, & ꝯ præceptum decalogi, nõ occides, qđ ꝓceptũ ẽt de homicidio mentali intelligitur, c. homicidiorũ. c. ꝑiculose, c. si cui, de pœni. dis. 1. Ergo talis consuetudo, quæ dat occasionẽ uoti captãdę alienæ mortis, tanq̃ nutritiua peccati, erit nullius momẽti. c. fin. de præsc. & ibi ampliatur ꝑ Abb. & Imol. vt ꝓcedat, ẽt si ꝯsuetudo sit nutritiua peccati ueniali. tñ. Et ꝓcedit nõ solum si re ipsa contineat in se peccatum, sed etiã si solum pstet occasionẽ, vel pronitatẽ delinquẽdi, c. ex parte, quẽ ibi not. Pano. de consue. & idẽ dicit Pan. in c. fi. col. 3. eo. ti. & c. ad nostram, ibi Fely. de ꝓba. vbi dicit, ꝙ consuetudo, & lex nutritiua peccati vel inductiua solius ꝓnitatis, dr̃ pestis ĩ prouincia, adeo ꝙ non potest ꝑ principẽ ꝯfirmari, per tex. in c. illa. 12. dist. Cæterùm falsum est, ꝙ facultas testandi sit de iure ciuili, vt dicit
29 Deci. Imo est de† iure naturali, vt legitur in testamẽto veteri, firmat Bar. in l. interdũ, ff. de ꝑdi. inde. licèt forma & solẽnitas sit de iure ciuili, l. 2. ff. de testa. Nõ ẽt refragat quod dicit Dec. hanc consuetudinem non videri ꝯ bonos mores, postquàm a ciuilibus & nobilibus approbatur, ꝑ tex. ĩ l. itẽ apud Labeonẽ, in prin. ff. de iniur. qa sua ꝯña nõ est parissima, alias si consuetudo ciuiũ & nobiliũ esset facere ꝯctus illicitos, vel furta, aut homicidia, seqret̃ ꝙ talis ꝯsuetudo nõ diceretur ꝯ bonos mores ciuitatis, qa a ciuib. approbatur, qđ ꝯstat ẽt falsissimũ, d. c. fi. de ꝓscr. & d. c. fi. de cõsue. & ita ꝯcludit Ias. ĩ l. singularia, col. pe. ff. si cert. pet. Nec obst. tex. allegatus per eũ in d. l. apud Labeonẽ, qa qdã sunt boni mores vnius ciuitatis non improbati nec approbati in alia, nec a iure. Quidam sunt boni mores approbati a iure. & in alia ciuitate: quidam sunt mores a iure reprobati. Ad cognoscẽdum autem utrum aduersus bonos mores ciuitatis factũ sit dicit tex. ĩ d. l. apud Labeonẽ, eẽ
30 inspiciendũ locũ ciuitatis, & sic loquit† de bonis morib. vnius particularis ciuitatis, q nõ sunt a iure reprobati, & hoc casu tenet ꝯña; sunt approbati, ergo nõ dr̃ fecisse ꝯtra bonos mores, q tales mores obseruauit. Nos autẽ loqmur de ꝯsuetudine, ꝙ pacto det̃ hr̃ditas: q licèt approbet̃ a ciuib⁹, tñ talis ꝯsuetudo, & talis mos, est dãnatus a iure ꝑ uotũ captandæ mortis, d. l. ex eo, ergo nihil facit illa lex ad pũctũ nr̃ę qõnis, q cqđ dicat Dec. qui ad ista nõ aĩaduerit, & ꝯriũ ꝯsuluit ipsemet Deci. cons. 225. ĩ cã, quæ quodã. vbi reꝓbat ꝯsuetudinẽ, & pactũ ẽt factũ ĩ ꝯctu mr̃imonii de hr̃ditate tota, vel de quota, vt ibi latè per eum. Non deniq; obstat, ꝙ hmõi pactum possit sustineri in vim donationis inter viuos, qa ex verbis ꝯstat, ꝙ do. An. volebat ultimũ iudiciũ in Ioãnẽ cõferre, nõ aũt donare, cũ eũ vellet eẽ hr̃dẽ vniuersalẽ. ita dicit Bar. in l. tale pactũ, §.
31 fi. ff. de pac. vbi ingt, ꝙ si in cõtractu mr̃imonii cõtrahens† aliquẽ suũ dicat hr̃dẽ, cẽset ĩ eũ cõferre vltimũ iudiciũ, vbi aũt cõstat aliquẽ nolle donare, iuramẽtũ nõ põt operari, ꝙ actus testandi cõuertat in donationẽ, qa iurm̃ nõ oꝑat vltra cõsensum, l. fi. C. de non nu. pecu. c. ueniẽs, de iureiu. nõ. n. iurm̃ am-
32 pliat† dispõnẽ vltra cõsensum, sed quã reperit cõfirmat, teste Bal. cons. 249. sup eo. li. 3. Nã si do. Ant. voluisset donare, facile ei fuisset exprimere, sicut expressit de Castro nouo, & Claromonte, quæ legit donasse, & postea addidisse. Et vltra voluit ꝙ Ioannes ꝑdictus sit suus hr̃s vniuersalis. Et ꝙ pactũ de futura successione ẽt particulare, nõ sustineat̃ in vim donationis inter viuos; patet, qa *cõis* ẽ ꝯclusio, ꝙ tale pactũ nõ firmet̃ iuramẽto vt sup. dictũ fuit, q̃ certè cõis ꝯclusio eẽt falsa vel derisoria, si iurm̃ sustineret pactũ in vim donatiõis inter uiuos. Idcirco Doctores ad cognoscẽdũ, vtrũ tale pactũ ꝯtineat donationem inter viuos collatam post tẽpus mortis, iuxta tradita in d. l. stipulatio hoc modo cõcepta, an vero sit pactũ futuræ successionis, dñt inspicienda esse verba vtrũ paciscens vsus fuerit verbo, donare, vel ne, ꝑut loquitur Bal. in d. l. fi. dũ dicit, posse donari partẽ hr̃ditatis, nã ipse vtit verbo donare: secus aũt si vtatur verbo, instituere, vel hr̃dẽ esse ſm Mod. ibi ita declarãtes terminos. Et si neutro horũ verborũ vsus fuerit, tũc põderãdũ est vtrũ ꝑ modũ obligationis ꝯstituẽdæ post mortẽ, an ꝑ modũ dãdę successionis. Primo casu valet pactũ, scđo casu nõ valet. ita declarat Ol. ꝯs. 139. ad hñdã. & Bar. ĩ cõs. 212. ꝓmitto tibi, & tu mihi. Cõstat aũt in casu occurrẽti, ꝙ pactũ fuit conceptũ per viam dandæ successionis, & hæreditatis, vt sonant verba illa, ꝙ sit hæres vniuersalis, l. 1. l. iis verbis, ff. de hæredi. instit. & d. l. pactum quod dotali, in verbo, hæres esset. Nam quoties obligatio non originatur in personã hæredis, sed bona ipsa post mortem transferuntur, dr̃ conuentio de futura successione, l. licèt. ibi, res ei⁹ ꝑtineret, C. de pac. Et optimè tradit Cur. iunior cõsil. 15. circa ꝑmissam. vbi dicit, ꝙ nisi ita dixerimus, eẽt manifesta iuris repugnãtia inter d. l. stipulatio hoc mõ ꝯcepta. qa valet ꝓmissio oĩum bonorũ post mortẽ, & dictã l. ex eo, & l. pactũ qđ dotali, q̃ volũt, ꝙ nõ valeat pactũ de futura successione ẽt ꝑ parte, & hęc est ipsa veritas, & Doc. recepta sñia, cui aduersari sine temeritatis, & insolẽtiæ vitio nemo pt̃. Sed fac, tale pactum iure subsistere, an licebit pr̃i filium, quem ex pacto hr̃dẽ fecit grauare, vt si sine liberis masculis decesserit, hr̃ditatẽ alteri restituat̃ Nos intrepidè te-
33 nem⁹, licuisse pr̃i grauare filiũ onere fideicõmissi, qa tale† pactũ, qđ ꝯsuetudine, aut spãli ꝓrogatiua nobilitatis defendit, ĩ vim vltimę volũtatis sustinet, & nõ ĩ vi ꝯctus, vt est casus, quẽ ibi gl. Bar. & oẽs not. in d. l. licèt, C. de pac. vbi decidit, ꝙ pactũ
34 de futura† succesione fauore militatię valet in uĩ vltimę uolũtatis, & supremi iudicii, & sic põt reuocari in totũ, ergo lõgè magis poterit mutari in parte, videlicet, vt post mortẽ hæreditas alteri restituat̃, & ita ibi Ale. & alii ꝯcludũt. Et si pactũ de futura succesione inter milites solũ defendit̃ in vim vltimę volũtatis, certè non aliter inter Paganos defendi poterit. ad idẽ tex. in d. l. fi. vbi dr̃, ꝙ ita demũ pactũ sustinet̃, si is, de cuius hr̃ditate agit̃, ꝯsenserit, & in tali ꝯsensu usq; ad extremum uitæ spatiũ ꝑseuerauerit. si ergo nõ ꝑseuerauerit, sed in totũ mutauerit uolũtatẽ, vel ĩ parte, pactũ ñ tenebit ĩ parte mutata, & istud explsè uoluit Bart. in terminis nr̃is ĩ d. l. tale pactũ, §. fi. vbi dicit, ꝙ si pr̃ contulerit extremũ iudiciũ in ꝯctu inito cũ filio, tale iudiciũ sustinebit in uim ultimæ uoluntatis cum duobus testib. ꝙ inter alios nõ ualeret, nisi adessent septẽ testes necessarii ad tale extremũ iudiciũ, l. fi. C. de test. & ita etiã tenet Io. Fabr. Pau. de Cast. Bal. & alii *cõiter*, in d. l. fi. Item facit, qa effect⁹ hui⁹ pacti, ꝙ Ioãnes sit hr̃s, ꝯfert̃ post mortẽ absq; vlla obligatione sũptura exordiũ ĩ ꝑsonã hr̃dis, cũ idem paciscẽs sit futurus hr̃s, & eidẽ ꝯ eũdẽ ñ possit dari actio & obliga-
35 tio. l. Vrainus, ff. de fideiu. dispõ† aũt iudicat̃ ſm tps, in ꝙ ꝯfert̃, l. ꝙ spõsæ, C. đ do. ante nup. l. in fuga, C. ad le. Faui. đ plagi. ergo talis dispõ iudicari dẽt vltima uolũtas, non ꝯctus inter uiuos. & ita ꝑ hãc rõnẽ ꝯcludit Bar. ĩ cõs. 76. pr̃ filio. & cũ sit ultima uolũtas, seqt̃ ꝙ Ioãnes filius, cui ẽt dicto pacto hñte effectũ vltimę volũtatis acqrebat̃, potuit onere fideicõmissi grauari, l. trãslatio, de adimẽ. le. l. ab eo, C. de fideic. Itẽ facit, qa pr̃ põt grauare filiã ĩ dote, quaten⁹ excedit lẽgitimã. l. Titia, §. Lucius, & l. fi. §. filiæ, ff. đ le. 2. Ergo multo magis poterit eã grauare ĩ hæreditate, q̃ pr̃ illi dedit. Et hanc sñiam amplexa fuit Capella Tholosana, & eã dicit veriorẽ eẽ Aufrerius ibi, licèt dicat qñq; uidisse iudicari ꝯriũ: & licèt ibi adducat quasdã rõnes pro ꝯria pte, ad illas tñ patet clara rñsio, qa ꝓcedũt retenta opinione eorũ, q dñt tale pactũ ualere in vim donationis ĩter viuos, & in vim ꝯctus, qđ constat eẽ falsũ, vt patet ex ꝑdictis. Iõ circa tales rõnes non expedit insistere, cum nihil penitus seruiat in ꝓposito retẽta cõi sñia, ꝙ tale pactũ valeat in vim vltimæ uolũtatis. Circa donationẽ Castrinoui & Claromõtis, in
36 primo pacto mr̃imoniali scriptã dubitat̃, an dicta† castra fuerint donata soli Io. an etiã filiis eius ex illo mr̃imonio nascituris. Et ur̃, ꝙ soli Ioanni facta sit illorũ donatio, ita ꝙ filiis nec accumulatiuè, nec ordine successiuo donatio scã ullo modo uideat̃. Nõ. n. fuit donatio facta Ioãni & liberis eius, sed Ioani soli fauore mr̃imonii & liberorũ ex eo nasciturorũ, & c. & sic uerba dispositiua donatiõis ñ sunt ꝯcepta ĩ ꝑsonã liberorũ, nec ꝑ Ioãnẽ ꝓ illis fuit recepta donatio, iõ ipsis liberis non vr̃ facta

facta donatio, nec ex ea ius aliqđ illis acqsitū, licet fauore ipsorū facta dicatur, l. si pro parte, vbi Cy. Bal. & alii no. C. de do. ꝓmis. vbi si dos ꝓmittatur viro ꝓ muliere, & in ei⁹ fauorē tñ ipsi mulieri nō acquirit ius agēdi ex tali ꝓmissione. facit qđ nota. in l. quecunq; gerimus, ff. de act. & ob. & in l. hmōi, in prin. ff. de leg. j. Itē facit, qa inferius declarat qualis sit, & in quo cōsistat ille fauor liberorū, & nusquā dr̄ ꝙ do. Ioan. donatarius teneat illa castra restituere, vel dimittere dictis ei⁹ liberis. Sed tñ dr̄, ꝙ filius masculus, q erit hæres do. Ioā. teneat dotare filias, &c. Ideo vr̄, ꝙ dicta castra soli Ioanni donata intelligi debeat, ita ꝙ de eisdē ipse liberè potuerit disponere. Et non potuerit in illis a p̄re fideic. grauari, ex quo iā erāt effecta ꝑpria ipsius do Ioan. per retentionē usus. illorū, l. si qs argētū, §. sed

37 si qdē, & l. q. sqs, C. de don. Nā in fideic. vniuersali ñ veniūt bona ꝑpria hæredis grauati, l. cohæredi, §. cū filiæ, ff. de uulg. Et ꝓmissa ꝯclusione stāte, bñ sequit, ꝙ filiab. dicti d. Ioan. non intelligunt ullatenus donata dicta castra. Et maximè qa in ceteris capitulis matrimonii filiæ semper excludūtur a successione & bonis donantis mediante dote 5000. scutorū. Et ex ꝓmissis etiā erāt sopita alia dubia ī scđo qsito formata. Sed posito, ꝙ ex illo pacto intelligeret donata illa castra liberis ex illo m̄rimonio nasciturıs, ordine successiuo post mortem do. Ioan. prout magis vr̄ esse de mente donantis: adhuc tñ nulla tenus in tali donatione ꝯprehēderent filiæ fœminæ, nisi ꝑut

38 inferius dictū & declaratū reperiet, qa ex dispōne† declarata non acqrit, nisi quatenus in declarante ꝯtinet, l. asse toto, ff. de hæred. inst. l. si ita scripsero. ff. de ꝯdi. & dem. sed in dispōne declarante nō legit aliquatenus facta donatio filiabus de dictis castris, nec de aliis bonis, sed solū iubent dotari de sūma prædicta 5000. scutorū, ergo &c. Et istud, ꝙ filiæ fœmine sint oīno exclusæ a ꝑdictis bonis donātis, nō vr̄ recipere probabilē dubitationē. Filiis autē mascul s ex eodē matrimonio nasciturıs vr̄ etiā donata castra ꝑdicta post do. Ioā. & hoc ī vim modi adiecti ꝑ illa verba, fauore liberorū, ꝓ illis elocandis, ad ressandis, seu instituēdis, & ꝓuehēdis, ut inf. declarabit, nam illa dictio, ꝓ, inducit modū, s̄m Bar. in l. quib. dieb. §. Termilius, ff. de ꝯd. & demon. Sed ex modo apposito in donatione ī fauorē tertii acqrit illi tertio ius, & actio sine cessiōe, & hoc fauore exercētis liberalitatē, casus est in l. quoties. C. de do. que sub mo. ꝑ quē ita in terminis dicunt Pau. de Cast. & Corn. in l. 2. C. de his, quæ sub mo. cum similibus traditis per Soc. q idē tenet, in cons. 236. placet, col. j. in 2. ꝑte. Cōprobat ista ꝯclusio. Primo, quia nisi ita dicamus, illa uerba fauore liberorū, & pro illis elocādis, &c. frustra viderent apposita, & nihil uideretur operari, ꝯ l. si qñ, ff. de leg. i. Secundo, qa postea excludendo filias mediantib. 5000. scutis, videt satis declarare donans se uelle, ꝙ illa Castra pertineant masculis, quia exc usio filiarū, est ī clusio masculorū, l. cū prætor, ff. de iud. Tertio, quia grauando masculos nasciturōs ex illo matrimonio, ut maritent, & dotēt filias eiusdē m̄rimonii, ut legit in septimo c. m̄rimoniali, videtur eo ipso declaratū, ꝙ dicta castra donata pro maritādis & adressādis ꝑdictis liberis spectent, & remaneāt masculis tñ, qa sic grauādo, censetur eos etiam ita honorasse, attento maximè quod iam in dicto ꝑpacto uoluerat eisdem masculis prouideri de prædictis Castris. & sic ad illa erant expresè vocati mō ī. declarando. pro quo benè facit illa communis, & recepta cōclusio, ꝙ licèt liberi in cōdōne positi non intelligan

39 tur honorati, tamen si grauentur† fideic. tūc censent honorati, ut tradit Corne. in l. ab eo, C. de fideicom. & Moderni communiter post Barto. in l. Centurio, ff. de vul. ꝑ tex. not. in l. denique, §. interdum, ff. de pec. lega. fortius ergo in casu nostro, in quo masculi fuerunt expresè honorati in vim modi, ut dictum est. Ex qb. infertur, ꝙ do. Io. p̄r non potuit relinquere d. Castra filiis suis masculis, & nō potuit de illis in extraneos disponere, nec tale pactum in preiudicium masculorū alterare, ut post Bar. in terminis tenet Alex. in l. qui Romæ, §. Flauius. ff. de ver. ob. & alibi Soc. in scđa ꝯclusione. an āt dcā, castra in

40 telligant acqsita oīb. filiis masculis† æqualiter, uel uni soli, quē d. Ioan. pro hęrede suo elegit vr̄ frustratorium disputare, attento quod oēs dicti masculi disposuerunt de illis castris s̄m uoluntatē ipsius primi donantis, scilicet quod deficientibus omnino masculis ex aliquo ipsorum, dicta Castra, prout cætera bona, ꝑuenirēt in proximiorē domus de Castronouo. Ideo cum nihil referre vr̄, sitne acquisita uni tñ, an omnib. in hoc insistendum non vr̄. ¶ Circa istud dubium, s. an institutio hæredis vniuersalis facta de ipso do. Ioannē in scđo capitulo matrimoniali, dēat censeri facta eodē fauore liberorū, quo legit facta donatio dictorū Castrorū immediatè ꝑcedens. Et paucis agendo respondet quod ñ, qa si donans hoc uoluisset, verisimiliter exp̄ssisset, id quod facile potuisset si uoluisset, ut pri⁹ fecit, qñ uoluit, vñ cū nō expresserit, dicēdū ē, quod hoc noluerit, ideo debet haberi ꝓ omisso, ar. l. unicæ, §. sin aūt ad deficientis. C. de cad. tollend. c. ad audientiā, extra de decim. bñ facit l. si cū dote, ff. sol. matr. cum sim. Et hoc mō arguunt Doctores sępissimè, vt eos refert Dec. in consi. 339. & ista ē regu-

41 la firma, q† dispō non habet locū, nisi in personis in ea exp̄ssis, ideo pōt semper dici, de te non loquitur dispositio, & si vis dicere contrarium, habes necesse probare, secundū Ioannē And. in add. Spec. tit. de testamentis, §. i. ver. occurrit, in fin. Oldra. consi. 21. thema tale est, cum concordantibus traditis per Soc. consi. 62. col. 3. & cōsi. 63. col. 8. & consi. 66. col. 4. in fi. vol. 3. hic est, ꝙ una persona substituta in uno casu, non cēsetur substituta in alio casu diuerso, nisi dictū sit, ut per Soc. cōsi. 67. col. 2. & 3. uol. 3. & Deci. consi. 384 colu. vlt. bene facit, qđ post Aretinum dicit Dec. in consil. 314. colu. 2. & consil. 208. col. 3. & consil. 394. col. 4. in fi. Et quia in contractibus non debet persona extrinsecus subaudiri, l. si ita stipulatus, §. Grisogonus. ff. de ver. obl. Et ista disputatio tunc esset necessaria, si talis uniuersalis institutio ualuisset in uim donationis irreuocabilis. Sed cum nos teneamus, eam non ualere, nisi in vim vltimę uoluntatis ad nutum reuocabilis, ideo standum est dispositioni testamentariæ per dom. Anto donantem factæ, quo ad omnia bona, exceptis castris prędictis. Laus Deo Op. Max. Ita iuris esse respondemus de Ripa & I. Montaigne.

RESPONSVM II.

Et si conditio substitutionis factæ in codicillis per hęc verba, Plus ordonne que se ledict Baldesar vesquit plus que monsieur Iehan. ne q̄ Thomas, le substituit en la segneurie de Sinas, si eulxue onthericies masses de leus corps, defecisse videatur, qa dñs Baldesar defunctus sit ante do. Thomam, & maximè, cum Ioannes cum liberis decesserit masculis, quæ liberorum conditio cum copulatiuè adiecta fuerit, in persona utriusque erat adimplenda. Et quemadmodum substitutio, si neque Titius neque Mæuius hæredes erunt, neutrum hæredem esse desiderat, ita huiusmodi substitutio amborum defectum requirit, nec fideicō. substitutio habet locum in persona præmorientis, qñ grauati inuicem erant substituti, maximè quando institutus ex uerisimili mente testatoris prędilectus sit substituto, quo casu nec pluralitates ī singularitates resoluuntur, & conditio apposita in persona plurium in omnium personam est adimplenda. Verum secundū ea, quæ proponuntur, huiusmodi substitutionem fideicom. pluribus factam in personam vnius uerificari respondi: nam quemadmodum testatorem omnem substitutum habere voluisse creditur, si omnium persona defecerit, ita ēt existimat partem ad eum deferri uoluisse, si unius ꝑsona defecerit, & ꝑsertim ne codicillaris substitutio inanis iudicetur, si nō aliter intelligatur ac explicet, quàm substitutio facta in testō, q etiā singulari fauore ipsius dom. Baldesaris facta legit, ut ipse testator in codicillis asseruit, idq; ēt manifestè patet ex illis verbis, cætera vero in testō contēta approbat, testō addidisse, vel detraxisse, nā per spālem dispōnem codicillorū, ab uniuersali testāria recessum vr̄: quia etiam in fideicommissis voluntas magis quàm verborum quæstio attenditur, ideo cum cōstet testatorē in quodam primo testō ipsum d. Baldessarē in portione ipsius domini Ioānis sine filiis decedentis ipsi domino Thomæ prætulisse, ita per hmōi substitutionem in codicillis factam eundem præposuisse, creditur. nec obstat, quod illud testamentum fuerit reuocatum, quia etiam ex testamēto reuocato testatoris uolūtas argui pōt, & pręcipuè cū ex hmōi interpretatione omnia ad antiquam & primæuam testatoris voluntatem, & filii etiam ad ęqualitatem reducantur. Quare respondi dom. Arnaudum, filium dicti Baldessaris, in parte d. Ioannis præmortui, saltem in dominatione de Senasio, virtute substitutionis fideicommissariæ admittendum fore.

SVMMARIVM.

1 *An substitutio ita concepta, si dominus Baldesar plus uixerit quàm dñs Ioanes, & quā Thomas in persona vtriusque conditionē euenire desideret.*
2 *In fideicomissaria substōne pluralitas quando resoluatur in suas singularitates, & vide nu. 19.*
3 *An coniunctus ex verisimili mente testatoris præferatur substituto adueniente casu substitutionis in personam primæ, & uide nu. 18. & 20. & ibi uide, quando persona dicatur magis dilecta.*
4 *An conditio facta in toto, & apposita in persona plurium, in persona unius impleatur, & uide pleuius, nu. 16. & 21.*
5 *An testator præsumatur mutare uoluntatem suam, & an correctio prę sumatur. & uide nu. 22.*
7 *Substitutio repetita codicillis, debet intelligi cum aliquo effectu, ne frustratoria censeatur.*
8 *Substitutio facta in fauorem alicuius, non debet in odium retorqueri.*
9 *Substitutio facta in augmentum non debet operari diminutionem, nec contra, uide nu. 10.*
11 *Testator voluiße non præsumitur, quod non dixit.*

12 *An*

12 *An substitutioni uniuersali factæ in testō, derogetur per specialem factā in codicillis.*

13 *An arguere liceat a testamento reuocato, quantum ad adhibendam declarationem dispositorum in testamento.*

14 *In dubio pater præsumitur æqualitatem seruare voluisse inter filios, & in substitutionibus.*

15 *An substitutio facta sub duabus conditionibus, in utraque conditione sit uerificanda.*

17 *An conditio, quæ tacitè inest, si exprimatur, reddat conditionalem dispositionem, & ibi uide optimam declarationem.*

18 *An substitutio codicillaris fideicommissaria facta de Signoria de Senasio intelligatur facta ultimo morienti, & in parte sua tantum.*

Dirigat me, qui veritas est, in viam salutis & veritatis.

Respon. Interpreta.

Quia Dominus Baldesar mortuus est antequam Thomas, vr̃ quod conditio substitutionis factæ in codicillis per hæc verba defecerit, Plus ordone, quę ledict. Baldesar velquit plus que monsicur lean, ne que Thomas, le substituit en la seigneurie de Senas, si eulx non heritiers males de leurs corps. Et consequenter, quod substitutio euanuerit, l. unica, §. sin autem sub conditione, C. de cadu. toll. Quod autem ꝯditio defecerit, probatur, quia facta fuit sub duplici cōditione. Prima, si dominus Baldesar plus viueret quàm do. Io. neque Thomas. Secunda si dicti Ioan. & Thomas filios hæredes non habuerint, & vtraque defecit. prima quidem, qua d Baldesar non superuixit plusquam do. Ioan. tamen quia conditio fuit copulatiuè adiecta in persona do. Ioan. & Thomæ, veniebat in persona vtriusque adimplēda. l. si hæredi plures, ff. de condi. instit. illa dictio, neque, habet inclusam copulam, secundum gl. in l. si filiæ, C. de dona. ante nupt. & ibi Bal. & gl. in l. & quia, ff. de iurisd. omni. iudi. & ideo ista substitutio, si Baldesar superuixerit plusquàm Ioan. & Thomas, debet require
1 re concursum vtriusque copulati. & sic ꝙ Baldesar† debuerit plus viuere quàm d. Ioan. & quàm d. Thomas sicut ista substitutio, si neque Titius, neque Sēpronius hr̃des erunt, requirit ꝙ neuter sit hęres, l. quidam testō Proculum, ff. de vul. & pup. l. si is, qui ducēta, §. itē si paterfami. ff. de reb. dub. deficit etiam scd̄a ꝯditio, quia Thomas decessit cū filiis hr̃dibus, & illa ꝯdō, si hr̃des masculos nō habuerint, cū fuerit ꝯcepta per verbū pluralis numeri, si nō habuerint, de proprietate sermonis in personas vtriusque erat adimplenda, ſm Pau. de Castr. ꝯsi. 14. visis & consideratis. & sic reqrebatur, quod neuter habuisset filios hr̃des, l. si ita qs stipulatus. ff. de ver. obl. & d. l. si is, q̄ ducēta, §. utrū, ff. de reb. dub. & dicit Ang. in l. hr̃des mei, §. cū ita, ad Treb. quod licèt ex mēte testatoris admittat substitutus ī psona ultimi moriētis, qn̄ substitutio est facta post mortē pluriū per noīa collectiua ꝯ proprietatē sermonis ex mente testatoris, d. §. cū ita. tñ persona primi morientis nunq̄ admittit ꝯ proprietatem uerborum substitutionis copulatiue, ſm Ang. in d. §. cum ita, & Pau. de Ca. in l. qui duos, ff. de vul. & pup.

2 ¶Secundo cōprobat, qa licèt aliàs in fideicōmisso† pluralitas resoluat in suas singularitates, & in cuiuscunq; persona ꝯdō adimpleatur, hēat in parte illius locū substō fideicō. l. Lucius, § Caio, ff. ad Treb. tamen fallit, qn̄ grauati erant inter seinuicem substituti, tunc nunquā hēt locū fideicō. in persona primi morientis, vt patet ad sensū, & est casus in d. l. hr̃des mei, §. cū ita, ff. ad Treb. verū d. Io. d. & Thomas grauati per fideicōmissum in testamento fuerunt inuicem substituti, ergo &c.

3 ¶Tertio fortificatur, quia ubi superest aliquis institutus, quē verisimiliter testator voluit pferri substituto, tunc n̄ sufficit, quod ꝯdō adimpleatur in persona primi, l. pe. C. de impub. q̄ licèt loquatur in pupillari, tñ oēs Doctores extēdunt ex idētitate rōnis ad fideicom. ut per Bar. & alios, in d. §. cum ita, ꝯstat autem testatorem magis dilexisse d. Thomam, quia eum prætulit Baldesari in substitutione, ergo &c.

¶Quarto corroborat, qa substō facta fuit in donatione de Senasio, & sic in tota, cū indefinita æqpolleat vniuersali, l. si pluribus. ff. de leg. 2. c. qa circa, d̄ priui. et quod testator ītellexerit d̄ tota donatione apparet ex verbis testi, ex quib. infertur ad declarationē verborū prolatorum in codicillis, l. talis scriptura, §. fi. cū l. seq. ff. d̄ le. j. In testō aūt ordinauit, quod donatio d̄ Senasio teneat sp p vnū tm̄, ergo & idē dd̄m, ꝙ uoluerit teneri
4 eā insolidū p d. do. Bal. verū vbi† ꝯdō facta est in tota, & ꝯdō ē apposita in persona plurium, non sufficit, quod ꝯdō impleatur in psona unius tm̄, qa alii grauati censent inuicē substituti, l. Titia Seio, §. Seia, ff. de leg. 2. & hoc firmat expsè Pa. d̄ Ca. in d. §. cū ita, & ꝯsi. 404. duo vidēda sunt. ī prima parte. & Bar. Bal. & Are in d. l. qdā testō. Ang. ꝯsil. 80. Io. suū cōdidit testm̄.
5 Quinto facit, quia testator† non presumitur mutasse voluntatem, l. sancimus, C. de testa. l. filiæ cuius, C. fami. ercisc. c. cum Marthę de celebra. missa. nec pſumit se corrigere, l. nam ad ea, ff. de cond. & dem. & gn̄aliter non pſumitur correctio. l. i. C. d̄ inof. doti. verū si dicimus ꝯditionē illā, si superuixerit plus q̄ do. Ioan. neque do. Tho. copulatiuè esse adimplendā, & pluralitatē non resolui in singularitates, disposita in codicillis cōcordabuntur cū dispositis in testamento. Si uero dicimus locum esse fideic. in personam primi, in cuius persona euenit ꝯditio, tunc substitutioni reciprocę factę in testō de Castro & Segnoria Senasii inter do. Ioā. & Thomā, erit totaliter derogiaum, quod non est præsumendum testatorem voluisse, per prædicta. & maximè, quia ex tenore testī apparere vr̃ testatorem fecisse reciprocam substitutionem inter do. Ioan. & Thomam potius ꝯtemplatione dictæ Signoriæ, quàm aliorum bonorum, capienda igitur erit illa interpretatio, per quam salua sit reciproca, vt sic scripturæ ꝯcordent, c. cum expediat, de electio. li. 6. Et si pmissa videant multū urgere ꝯ do. Arnaud. filium dn̄i Bal. attamē illis nō obstātib. ꝯriam puto fuisse mētē testatoris rōnib. maxim[illegible] infrascrip. ¶Primo ꝓ do. Arnau-
6 do facit, quia regula est affirmatiua† in cuiuscunque persona eueniat conditio substitutionis factæ plurib. in illius persona hēt locū substitutio fideic. l. Luc. §. Caio, ff. ad Treb. l. fi. §. filiū, ff. de leg. 2. quia cuiuslibet fides rogata cēset de per se, ſm Iac. But. Bal. & alios, vel quia sicut testator uoluit substitutū hr̃e totū euenięte ꝯdōne in persona oīum, ita credendū est voluisse substitutū hr̃e partē eius, in cuius persona euenit ꝯdō,
7 vt declarat Imo. in d. §. cū ita. ¶Secundo, quia substō† in codicillis dēt intelligi facta cum aliquo effectu, ne alias frustra testator substitutionem illam fecisse dicatur, l. si qn̄, ff. de leg. 1. cū solitis ꝯcordantib. vn̄ si ītelligamus, testatorē uoluisse substituere dn̄m Bal. post mortē dn̄orū Io. & Thomę copulatiuè si sine filiis hr̃dib. decederēt, substō facta in codicillis erit frustratoria, qa in testō testōr substituerat d. Bal post mortē aborum copulatiuè, si sine filiis hr̃dibus decederent, nō tm̄ ī Castro Senasii, sed ēt omnib bonis, ergo &c. ¶Tertio, quia substitutio facta in codicillis, fuit facta spāli fauore d. do. Baldesaris, ut expressè in pfationib. codicilli ipse testator protestat, q̄ pfationes declarant uerba dubia apposita in codicillis, l. fi. ff. de hæred. insti. l. Titia, §. i. ff. de uerb. ob. uerū si illa uerba, plusq̄ do. Io. neq; do. Thomas, intelligant copulatiuè, & illa verba, si hr̃des ex suo corpore non habuerint, non resoluantur in sin-
8 gularitates, illa substitutio facta in codicillis retorqueret† in odiū, l. quod fauore, C. de legi. Nā deficiēte ꝯdōne illa, si filios hr̃des non habuerint, in persona unius ſm istū sensum, totaliter per talem codicillarem substitutionē excluderetur do. Bal. & tñ per substitutionem factam in testō non excludebatur, quia et filiis dictorum do. Ioannis & Thomæ substitutus erat; & non solū ipse, sed eius filii etiam substituti fuerāt, qui tamen per substitutionem codicillarem non fuerant uocati. ¶ Quarto, quia substitutio facta in codicillis, sine dubio
9 facta fuit, vt aliquid adderet† substitutioni factæ in testō, qđ non solum (ut dixi) ex præfationibus colligitur, sed etiam ex illis uerbis, plus ordone, l. si sic, & l. si tibi pure, ff. de leg. 3. verū si illa verba stant copulatiuè, nec pluralitas resoluatur in suas singularitates, non plus ordinasset, quàm in testamēto. Imo minus, & quidem multo minus, quia in testamento, casu quo ambo decederent sine filiis, nō solum ipsis do. Io. & Thomæ, sed etiam eorum filiis substituerat dn̄m Baldes. & eius filios vniuersaliter in omnibus bonis, in codicillis u ero in uno Castro tantum, & ipsis dominis Io. & Tho. totum, & ipsum dn̄m Baldes. tantum, & non filios. Quinto, quia illa verba, cætera
10 †uero in testamento contenta approbata, apertè præsupponunt disposita in codicillis, uel supplere, uel corrigere disposita in testamento, auth. ex cā, C. de libe. præte. ibi, cætera nanque firma manent. Sed si copulatiuè prima condō intelligatur, & secunda nō resoluatur in singularitates, illa dictio, cætera, non stabit aduersatiuè, nec seruabit naturam suam, igitur &c. ¶Sexto, quia si dicamus dn̄m Baldesarem substitutū fuisse in casu tantum, quo ambo premoriantur, & consequēter, ꝙ sit sola reciproca respectu Segnoriæ de Senasio, dicendum uidetur, ꝙ fuerit substitutus in dicta Segnoria ultimo loco morienti, l. qui duos, ff. de uulg. & pup. sed ista interpretatio non est admittenda; patet, quia in testamento substituēdo dictum dominum Baldesarem vniuersaliter substituit eū expressè vltimo morienti, & si uoluisset etiam in particulari substitutione dictæ Segnoriæ eum substituere ultimo morie
11 ti, ita† expressisset, sicut facit in vniuersali, argumēto l. unicę. §. sin autem ad deficientis, C. de cadu. toll. ¶Septimo pro domino Arnaudo facit text. in l. libertis, quos in principio, ff. de alimen. & cib. lega. ubi per specialem dispositionem factam in codicillis, uidetur recessum a generali facta in testamento, & econtra, & ibi Bartolus dicit istud procedere in diuersis uoluntatibus. & reperio Curt. sen. consil. 42. quia inquit Bal. colu. fin. decidētem, quod si testator substituit in testamēto aliquos in stirpes, & postea eosdem substituit in codicillis

absque

absque illis verbis,in stirpes,ꝙ censetur consultò omisisse illa verba,in stirpes,& in hoc recessisse a prima substõne facta in testa.ita dicendum in casu nostro,ꝙ cum in substõne facta vniuersaliter† in testamento substituerit dominum Baldesarem vltimò morięti,& in codicillis substituerit in Segnoria de Senasio particulariter,simpliciter absque illis verbis, vltimo morienti,ꝙ in hoc voluerit recedere a substõne vniuersali,& substituere cuilibet de per se.facit qđ dicit Bald. consi. 404.Præmittendum est,ad finem,lib.4.vbi expresse dicit,ꝙ si in testõ sit factum fideicommissum vniuersale sub condõne, in codicillis verò fideicommissum particulare absque condõne,ꝙ conditio censetur adempta in codicillis, & fideicõmissum particulare remanebit purũ.Ita dicemus in casu occurrenti,ꝙ voluerit de fideicõmisso vniuersali facto vltimo morienti adimere donationem de Senasio , & in illa substituere cuilibet in parte sua , cum hoc fideicommissum particulare fuerit factum vltimo morienti , sicut vniuersale. ¶Octauo,ꝙ fuerit intentio testatoris per substõnem factam in codicillis vocare dominum Baldesarem ad portionem Do. Ioannis præmorientis,clarissimè apparet ex substõne facta in primo testamento, in quo ipsum D.Baldesarem prætulit ipsi domino Thomæ in portione domini Ioannis pręmorientis sine filijs.Et licèt illud testamentum fuerit reuocatum per secundum,§.posteriore,Instit.quib.mo.testa. infir. tñ quãtum

13 ad declarandum† disposita in vltima voluntate,licitum est sumere argumentum a testamento reuocato,l.fi.ff.de reb.eor. Bar.in l.2.§.testamentum,ff.quemad.testa.aperi.vbi dicit, interesse nostra habere testamentum imperfectũ, uel reuocatum pluribus ex causis,& maximè quia per tale testamentũ declaratur intentio alterius ultimæ uoluntatis.Hinc dicit imperator,prodesse scire antiqua iura correcta,qa per illa declarantur noua,l.unica,§.primo,C.de cadu.tol.c.fuerunt,dist. 7. glo.in c.nouit,de iud.cum similibus.Cognouerat.n.prudentissimus pater,ꝙ iniuriã fecerat dño Baldesari filio suo obsequentissimo,& bene dilecto,ut ipse attestatur in præfatione codicillorum,reuocando per ultimum testm̃ substitutionẽ uniuersalem factam in primo testamento.Idcirco uoluit per uiam codicillorum occurrere tantæ iniuriæ, reuocando ipsam substitutionem saltem in Segnoria de Sena.capienda est igitur interpretatio huius ultimæ substitutionis factæ in codicillis,quod testator uoluerit,quod locus sit fideicommisso in persona domini Ioannis præmorientis, quia per illam reducentur omnia ad antiquam,& primæuam uoluntatem testatoris,argumento glo. in capit.3.in uersi. numerandum,de præb.lib.6.cum alijs,quæ accumulat Fel.in c. cum accessisset. col.2.de consti.¶Et quia ita interpretando filij eiusdem testatoris reducentur ad æqualitatem,nam substituerat testator dominum Ioannem & dominum Thomam hæredes uniuersales,Baldesarem uerò hæredem particularem in modico respectiuè.ideo in primo testamento uoluit præferre in substitutione facta domino Ioanni ipsum dominum Baldesarem dicto Thomæ,vt eueniente casu substitutionis ipse do.Baldesar esset æqualis cum D. Thoma.¶Et quia cognouit idem testator,ꝙ per secundum testamentum reuocauerat hanc substitutionem,fecit codicillos, denuo substituendo ipsum dominum Baldesarem in Segnoria de Senasio tam ipsi domino Ioanni,quàm domino Thomæ, vt aliquando eueniente casu fideicommissi in persona alterius eorum, reduceretur diuisio hæreditatis ad aliquam æqualitatem. in dubio enim

14 præsumendum† est, patrem uoluisse æqualitatem seruare,l. penultim.C.commu.utriusq.iudi.l.quæsitũ, §. sed & ipse Papinianus,ff.de fund.instruc.quam interpretationem iudices sequi debent,secundum Socinũ,consil.108.casus, Ser Franciscus,in fine,libro 3.benè facit text.l.cum pr̃,§.euictis,ff.de leg. 2.& quod dicit Angel.per illum tex.in §.illud quoque.in Authent.de nuptijs. Et ex responsionibus accommodandis ad allegata in contrarium,manifestius cognoscetur,hanc fuisse defuncti intentionem . ¶Non obstat igitur primum, quòd

15 substitutio † facta fuerit sub duabus conditionibus,quæ ambæ dicuntur defecisse:quia respondetur,quod imò utraque purificata fuit in persona domini Ioannis, qui sine filijs mortuus est ante dominum Baldesarem non obstat dum dicitur, quòd prima conditio,si dominus Baldesar , magis quàm dominus Ioannes,neque dominus Thomas, est copulatiuè facta per dictionem neque,habẽtem inclusam copulam . Quia

16 respondetur,quod ex mente† testatoris sufficit, quod conditio substitutionis factæ post mortem plurium etiam copulatiuè eueniat in persona unius tantum,secundum Bartolum & *communiter* Doctores in dicto §.cum ita.& Alex.Imolam,& Modernio.in d l.quidam testamento Proculum, per textum in d.§.Caio.quia non potest assignari ratio differentiæ, an dicat testator post mortem amborum,ut dicit in dicto §. Caio. an dicat si prius moriat dñs Ioannes,& Thomas. & licèt aliqui faciant differentiam an substitutio sit facta per copulam expressam,an per copulam tacitam inclusam in dictione neque,tamen Alexander.in d.l.quidam,istud reprobat. & in casu nostro non potest adaptari, quia facientes differentiam inter copulam,&, & copulam,neque,loquũtur quando substitutio facta pluribus fuit facta per copulam affirmatiuam, tunc dicunt locum esse fideicommisso in persona cuiuslibet, secus si fiat per copulam negatiuam,ut si neque Titius, neq; Mæuius hęredes erunt. & licèt isti non dicant, ratio potest esse,quia negatiua negando plus excludit, quàm affirmatiua affirmando affirmat,secundum glossam in l.hoc genus, ff. de condit.& demonstrat.in c.cum dilectus, de consuetu. Hinc est quod solo primæuo actu negatiua non adimpletur, ut ꝑ Iason.in l.duobus,§.si ei,qui.col.2.ff.de iureiu.¶Præterea textus in dicta l.quidam testamento, loquitur in substitutione uulgari facta pluribus sub conditione negatiua apposita in persona plurĩ copulatiuè.Nos loquimur in fideicommissaria.& ratio differentiæ est,quia in substitutione fideicommissaria cuiuslibet fides rogata uidetur de per se, ut supra dixi, secus in uulgari,ut latius declarant Doctores in dicto §. cum ita,& in l prima,ut dixi,ff.de uulgari & pupilla.& quòd in uulgari requiratur,quod omnes repudient,& sic ꝙ eueniet conditio in persona omnium,est tex.in l.quamuis,C. de impube, & alijs substit.secus in fideicommisso, dicto §. Caio. & rationem diuersitatis latius explicat Alexander consilio 103.ponderatis his,colum.sexta,lib.4.quod legitur ad plenum in consilio vndecimo,lib.3.in casu autem nostro, si intelligamus ꝙ dictio neque, copulet negatiuè,vt est sua propria natura, & sic apponatur pro id est,& non quàm dominus Thomas, vt in Authentica.de non aliena.§.primo,& dicta l.quidam testamento,cum similibus . Certè clara erit intentio testatoris, quod mortuo domino Ioanne,erit locus fideicommisso. Si verò intelligamus,quod copulet affirmatiue, vt sit sensus, si dominus Baldesar magis vixerit quàm dominus Ioannes, & quàm dominus Thomas,tunc secundum omnes,est locus fideicommisso,etiam in persona primi morientis, dicto §.Caio.& quod sit verum,ostendo aliter.aut volumus referre conditionem illam,si dom. Baldesar magis vixerit, ad personam ipsorum dominorum Ioannis , & Thomæ, & tunc perinde est ac si testator dixisset post mortem amborum, & tunc casus esset in dicto §. Caio, quod in cuiuslibet persona euenit conditio,locus est fideicommisso:aut volumus referre illam conditionem ad ipsum dominum Baldesarẽ, ut verba sonãt, & isto casu dico,quod respectu ipsius domini Baldesaris, illa verba(si magis vixerit, quàm domini Ioannes, neque Thomas)non faciunt conditionem,qa tacitè inerat, & conditio

17 †quæ tacitè inest,non reddit conditionalem dispositionem, l.tertia,ff.de leg.j.cap.ad audientiam.secundo,de rescrip.cum vulg.Quòd respectu ipsius inesset, patet: quia mortuo fideicommissario ante grauatos sub conditione, si decesserint sine liberis ex suo corpore(vt in casu isto) fideicõmissum euanescit,l.unic.§.si autem sub conditione,C.de caducis tollendis,nec transmittitur etiam ad descendentem,l.unic.C.de ijs, qui ante apertas tabulas,quæ probat per locum a speciali, & ita tenet glo.fin.in dicto §.cum ita, cuius opinio est *communiter* approbata secundum Senio.ibi, reprobata glo. in l.is cui, ff.de actio.& obligat.quam reprobat Bartol.in l.prima,quem alij sequuntur,ff.de lega.1.Iason in l.tertia,C.de fideicommis. cum solitis auctoritatibus,quas omitto.& si dicatur quod debent operari,quia exponuntur aliter quàm insint,l.si ita legatum,§.illi si volet,ff.de legatis secundo,nam inerat disiunctiuè,dicto §.Caio,& expressa fuit copulatiuè.¶Respondeo aduertendum esse,quod talis conditio disiunctiue in personã cuiuslibet tacitè inest ex legis interpretatione, præsumentis testatorum uoluntatem fuisse disiunctiuè loqui, licèt verba contrarium sonent,vt expresse dicit text. in dicto §.cum ita, & sequuntur Doctores communiter, ut statim dicam, inest etiam copulatiua respectu amborum & totius donationis. hoc sic præsupposito,dico quod talis conditio semper inest. ad hoc enim ut disiunctiuè succedat , necesse est ut magis quàm alter uiuat,est etiam necesse quod magis quàm vterque viuat,si vtrique,& in tota donatione debet succedere.

¶Respondeo igitur in forma,quod licèt verba sint copulatiuè concepta,tamen legis interpretatione,quo ad quid, habẽtur ac si disiunctiuè prolata essent:quo vero ad totum stãt in sua figura. utroque tñ casu inest tacitè ꝯdõ ipsa,si superuixerit,ergo nullo pacto reddet ꝯdõnalem substitutionem,sed solum erat contemplanda altera condõ,si hæredes ex suo corpore non habuerint,quę sine dubio est resoluẽda in suas singularitates,ꝑ iura ꝑallegata,quę hoc manifeste volunt,& per fundamenta ꝑdicta, q̃ hanc sñiam apertissime demonstrant. ¶Non obstat primo dictum Ange.in dicto §.cum ita,& Pauli de Castro in d.l.qui duos,ꝙ lex interpretetur locum esse fideicom-

deicommisso in persona ultimi morientis tm̃ in parte sua ꝓ proprietatem verborum copulatiuè prolatorum, quia *communis* opinio est ꝙ Angelum & Pau. de Cast. & ꝯrium tenent Bar. Imo. Alexan. & Senen. & in cõtratium dicit esse communem Alex. in l. pen. C. de impub. col. penul. vbi omnes concludunt locum esse fideicom.† in personam primi, nisi superfit
18 persona magis dilecta, quæ ex verisimili mente testatoris excludat substitutum, Ita Corneus consi. 47. videtur prima facie lib. 1. & possem allegare infinita consilia, quæ consultò præte reo, quia non puto expediens esse istud aliter comprobare. ¶Non obstat 1m fundamentum, dum dicitur, ꝙ stante reci-
19 proca substitutione inter grauatos, pluralitas† nõ resoluitur, quia per substitutionem particularem factam in codicillis de Segnoria Senasij, recessit testor a reciproca vniuersali facta in testamento, vt supra probatum fuit per octo fundamẽta. Bald. super gl. in l. diuus Pius, ff. de peti. hære. hoc adnotat non ineleganter, pluralitatem resolui in suas singularitates. nam gl. illic in uerbo, quorum iudiciorũ, intelligit, hoc est iudicij. & pro hoc facit tex. apertus in l. falsa demonstratio, §. fi. ibi nã hunc sermonem, licèt pluralis sit, pro eo accipi oportet, ac si separatim dixisset, &c. ff. de cond. & demon. Et istud facit pro statuto puniente falsos testes producentem, vt etiam locum habeat in producente vnum. ¶Sed & illud non inconcinnè adijciendum puto, pluralem dispositionem verificari in singulari per suas singularitates, l. j. C. de pact. can. 2. dist. j. Quod tamen sex modis declarat Lud Gozad. in d. l. 1. & adde textũ in l. 2. §. exactis deinde Regibus, & ibi gl. quam ibi sequitur po litissimus Vdalricus Zasius, ff. de origi. iuris. Ex proprietate tamen verborum pluralis dispositio non resoluitur in singularitates. hoc probat text. in l. Iulius Phebus, quæ est lex postrema, ff. ad Senatusc. Trebellia. idq; regulare esse tradunt recentiores interpretes in l. quamuis, C. de impub. & alijs substitutionibus. Nam (vt ait Modestinus Iureconsultus in l. non aliter, ff. de lega. 3.) non aliter a significatione verborum recedi oportet, quàm cum manifestum est aliud sensisse testatorem & facit text. in l. vbi numerus, ff. de testibus. in argumentum. dicit ibi Domitius Vlpianus, Pluralis enim locutio duorũ numero contenta est. Ergo. (data instantia) minori numero cõtenta non erit. ¶Ad tertium respondetur, quod maior est vera, sed minor est falsa. Verum quidem est, si superest persona
20 †magis dilecta, ꝙ excludetur substitutus: sed falsum est ꝙ d. Thomas, tunc superstes, dicatur persona magis dilecta, quæ habeat excludere dominũ Baldesarem substitutum. dicitur enim tunc superesse persona, quæ ex verisimili intentione testatoris habet excludere substitutum, quando superest persona prior in gradu, & aliàs sola ab intestato successura, secus si sit in pari gradu cum substituto, vt in casu isto. text. est ad literam in d. §. cum ita. Et ita declarant Barto. & omnes scribẽtes ibi, & Socinus consilio 94. pro clariori intelligentia, columna tertia, libro quarto. ¶Nec quicquam facit quod testator prætulerit in substitutione vniuersali ipsum dominum Thomam, quia verum est, quantum ad portionem ipsius domini Thomæ. Sed quantum ad portionem relictam domino Ioanni, de qua agitur, non prætulit dominum Thomam ipsi domino Baldesari, & ideo quantum ad hoc, non potest dici magis dilectus. ¶Ad quartum respondetur; quod *communis* opi-
21 nio est, ꝙ etiam si substitutio† fideicommissaria sit facta in tota, & integra hæreditate, vel in tota donatione, vt in casu nostro, ꝙ nihilominus habeat locum substitutio in persona cuiuslibet de per se, per tex in d. l. fi. §. filium, & in d. §. cum ita, & ita Ang. Imo. Pau. Raphael Cumanus, & Alexã. in d. l. quidam testamento, & ibi Alex. dicit, ꝙ ista est communis opinio cõtra Bar. & sequaces. Idem tenent Ang. Imo. Alex. & Senen. in d. §. cum ita. Mathesi. nota. 168. Paul. de Castr. in l. Lucius. ff. de vul. & pup. Antonius de But. consil. 31. visis consilijs. Alexan. consi. 91. ponderatis ijs, lib. 1. vbi dicit quod magis communis est contra Bar. quam semper legendo, & consulendo secutus fuit, & idem Alex. consi. 92. super eodem, libro 3. & consil. 14. super quæstione proposita, libro 4. Bal. consi. 271. lib. 3. Alexã. consi. 203. lib. 4. quod repetitum est, vt ibi videre licet. & Soc. met in dicto consi. 94. non videtur approbare simpliciter, sed in casu suo tantum, qui non est casus noster. ¶Ad text. in dicto §. Seia. respondetur quod ibi alia plura concurrebãt, quæ non sunt in casu nostro, ibi erat facta substitutio in toto, & vltimo morienti, & prohibita alienatio totius & alia, quæ põderat Alexander in l. pater filiam, §. fina, ff. ad leg. falc. & Iason in dicta l. quidam, & in l. vel singulis, eod. titulo. & in l. penultima, C. de impuber. Alexander consilio 55. prospectis his, col. 8. lib. 4. Præterea substitutio fideicommissaria facta in codicillis, est facta per verba indefinita, quo casu est perinde, ac si ꝑ verba simplicia facta foret, secundum Alexandrũ post alios,
22 in dicto §. cum ita, colum. 3. ¶Ad vltimum, quòd testator† nõ præsumatur mutasse voluntatem. Respondetur verum esse, nisi contrarium appareat tacitè, vel expressè: hic autem constat ipsum mutasse voluntatem, quò ad donationem de Senasio expressè, & ex coniecturis, & rationibus, quibus supra. Nam in ultimis voluntatibus ita obseruanda est voluntas tacita elicita ex coniecturis a verisimili intentione testatoris, sicut expressa, l. cum res, & ibi Ias. in 6. notab. ff. de leg. 1. l. Titius, §. Lucius, ff. de lib. & posthu. ¶Nam taciti & expressi par est virtus in ultimis uoluntatibus, vt colligitur ex dict. §. Lucius. Nam uerba etiam ex mente accipiẽda sunt, l. nominis & rei. §. verbum ex legibus, ff. de rerum & verb. signifi. qui text. licèt de legibus expressim loquatur, tamen ampliari potest ad ultimas voluntates, idque fauore earum. Coniecturæ autem tacitæ voluntatis, vnde sumi debeant, notant Doctor. in l. vtrũ, per illum text. de dona. inter uir. & uxo. ff. ¶Quod autem superius dictum est, voluntatem testatoris sequendam esse & seruandam, hoc probat text. formalis in l. in cõditionibus primum locum, ff. de conditio. & demonstra. & in l. si ita sit scriptum, ff. de lega. j. vbi dicitur, quod uolũtas testatoris etsi verbis expressa non fuerit, seruari debet. vnde Paulus Orianus in repetitio. l. j. nu. 44. ff. de offic. eius, cui manda. est iurisdi. dixit, Bar. scripsisse in l. pe. C. de necess. ser. quod lex volũtatem testatoris sequitur, sicut uenator leporem. nec immerito, nam voluntas testatoris habetur pro lege. §. disponat, in Authent. de nupt. colla. 4. vbi dicit Imperator, disponat itaque vnusquisque in suis ut dignum est, & sit lex eius voluntas, sicut & antiquissima nobis lex, &c. ¶Sed restat scrupulus, quia videtur ꝙ coiecturæ, de quibus supra in secũdo, tertio, & qnarto fundamẽtis adductis pro domino Arnaudo, possint facilimè elidi, si intelligamus testatorem voluisse substituere ultimo morienti sine filijs, dato ꝙ primus esset mortuus cum filiis, secũdum casum propositum in dicto §. cum ita. nam hoc modo erit salua reciproca, & substitutio facta in codicillis non erit frustratoria, & sine effectu, quia nisi facta fuisset codicillaris substitutio, dñs Baldesar excludebatur per filios primi præmortui: sic enim expresè disposuerat testator in secundo testamento, & ad istum finem potest intelligi facta substitutio codicillaris. & secundum istum sensum testator non fecisset substitutionem codicillarem frustratoriè. ¶Sed rñdeo, quod iste intellectus stare non potest, nec ista fuit intentio testatoris: & quod ita sit, demonstro, prius præmittendo, ꝙ reciproca facta in testamento inter dominos Ioãnem & Thomã est pura & simplex, etiam si primus moriatur cum filiis. ¶Secundo præmitto, quòd in casu §. cum ita, reciproca substitutio non erat pura & simplex, sed conditionalis, si alter ꝑ decesserit sine filiis. ¶Hoc sic ꝑmisso, demonstro quod in ca-
su nostro substitutio† codicillaris fideicommissaria de Segnoria de Senasio non potest intelligi facta ab ultimo moriente in parte sua tantum, nec ab ipso tãtum, quia mors utriusque videlicet tam domini Ioannis, quàm domini Thomæ, est posita in conditione, & quia liberi utriusque sunt etiam in conditione positi, & uterque grauatus, si hæredes nõ habuerint, consequenter non potest dici, ꝙ testator uoluerit, quod salua sit substitutio reciproca simpliciter & purè facta in testamento: quia ea salua, non esset primus grauatus, eueniente conditione in persona sui, nec expiraret fidicommissum, deficiente conditione in persona sui, sed solum ultimus grauatus esset, sola mors ultimi, soli vltimi morientes essent in conditione positi. ¶Cum igitur uerba substitutionis codicillaris non conueniant huic intellectui, nec ipsa substitutio stare possit, salua illa simplici reciproca. ¶Dicamus, ut supra conclusum fuit, per codicillarem substitutionem recessisse testatorem ab illa reciproca quantum sit respectu dictæ Segnoriæ: in casu uero dicti §. cum ita, poterãt uerificari uerba substitutionis fideicõmissariæ in persona utriusque grauati, qa reciproca erit conditionalis in persona utriusque, ut supra dixi, igitur nihil ad casum nostrum. 23

Laus Deo, de Ripa.

¶Ad legem Falcidiam.

RESPONSVM I.

CVm portio ex prælegatis cohæredi acquisita, non prælegata; quia a seipso sibiip si legari non potest, sed hæreditaria proprie appelletur: ideo dubium non est, quin Petrus quartam partem bonorum ex præallegatis sibi obuentorum alienare liberè potuerit, cum pro quarta testatoris hæres extiterit, ac pro ea parte bona hæreditaria, & nõ prælegata dicantur. Quare male, ac inique iudicatum esse respondi contra Nauarrinos, ac litis cõsortes dictæ quartę partis emptores.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Portio habita ex prælegatis factis cohæredi a cohęrede, nō prælegata, sed hæreditaria propriè appellatur.*

2 *Hæres grauatus restituere hæreditatem, censetur grauatus restituere portionem pręlegatorum, quam iure hęreditario capit.*

3 *Rogatus restituere præ egata non censetur grauatus restituere portionem prælegatorum sibi iure hæreditario obuentorum.*

4 *Hæres testatoris pro quarta, pro eadem quarta partem bonorum sibi prælegatorum alienare potest.*

5 *Portio habita ex prælegatis in falcidiam computanda est.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. Interpreta.

Vera, & indubitata conclusio est, quod portio† prælegatorum factorum cohæredi, quæ ipsum hæredē tangit, non dicitur pręlegata, quia a seipso sibiipsi legari non potest, l. legatum, tertia, §. i. ff. de leg. i. l. Titia, §. Lucius, ff. de leg. 2. ¶ Ratio rationis, qua dicitur, a seipso legari non posse, est, quia nemo sibi donare potest, & inter donantem & accipiētem oportere esse differentiam placuit, idque optimè probatur in cap. secundo, de istitut. in uolumine Gregoriano. & ibi no. interpretes. Atqui legatum est donatio a defuncto relicta ab hærede pręstanda ita definit Imperator in § i. Inst. de lega. Legari itaque inutiliter ab hærede ut sibiipsi præstet, scribit Modestinus in d. l. legatum, tertia. §. primo, ff. de leg. primo. sic enim ait ibi Iurisconsultus Modestinus. Hęredi a semetipso legatum dari non potest, a cohærede potest. Dare autem est dominium in alium transferre. ita probat textus in §. sic itaque, Institut. de actio. & adde textus notabiles in c. inter dilectos, extra de fide instrumentorum, & cap. si diligenti, de præscri. in antiquis. Quatenus vero pertinet ad §. Lucius, l. Titia, ff. de lega. secundo, superius citatum, nullo certè modo congruit proposito, ad quod citatus est atque īductus, immo est ibi species dissimilis, casusque omnino diuersus, & illum §. Lucius, pro contrario allegat Accursiana glo. in d. l. legatum, 3. §. primo. Audiamus igitur, Modestinum ita loquentem in d. l. legatum, §. Lucius. Lucius (inquit) Titius in testamento suo ita cauit, Octauianæ Stratonicæ, dulcissimæ filiæ meæ, salutē. Volo eam a seipsa accipere uillam cum impositionibus suis omnibus. Et paulo post quærit Iurisconsultus in hæc uerba. Quæro, an huiusmodi scriptura integrum prædium singulis hæredibus datum esse videatur, an uero partem hæreditariam duntaxat contineat, cum inutiliter a semetipso quenquam eorum, quam habebat partem, accipere uoluerit. Modestinus respondit, nō sic interpretādam scripturam, de qua quæritur, ut fideicommissum inutile fiat. Ponderatis illa verba, ut fideicommissum, &c. Nam actus ita interpretādus est, ut potius ualeat, quàm pereat, l. quoties, ff. de reb. du. cū si. Videte ꝯtrarium, & uelut antinomiā, quā ita conat diluere gl. in d. l. legatū, §. 1. Vt illa lex legatum, 3. §. i. procedat, quando hr̄s est solus, §. autem Lucius, quando habet cohæredem. Ego uero aliter hoc contrarium dilui, & dissolui posse puto, ponderatis verbis dari, & accipere. Vt verum sit legatum ab hærede sibiipsi dari non posse, quia nemo sibi dat, ut superius probaui per cap. 2. de institut. extra. & ita loquitur d. l. legatum, §. 1. accipere autem heredi licèt suo iure, ut probatur in l. Titia, §. Lucius, & in l. in quartam. ibi, sed & si accepta pecunia, hæreditatem restituere rogatus, ff. ad legem Falcidiam, quod notandum est. ¶ Illi l. in quartam, in principio, uidetur obstare textus l. filium, quē hn̄tem, C. famil. ercis. ubi īputat in quartā etiā pro partibus, q̄ capiuntur a cohæredib. Soluit Cin. ut l. in quartā, procedat, qn̄ grauatur restituere aliis, lex aūt, filiū, qn̄ cohæredib. ar. l. Nesennius, ff. ad leg. fal. Et quod dr̄ in illa l. in quartam, ꝙ datum gratia ꝯdōnis implendæ non cōputatur ī quartam, hoc procedit respectu falcidiæ, non autem Trebellianicæ. Et ratio diuersitatis assignatur in d. l. in quartam. Ideo † cohęres rogatus restituere portionem hæreditatis sibi reli
2 ctam, tenetur restituere portionem, prælegatorum, quæ ipsum tangit, quia pro rata sua cohęres percipit pręlegata iure hęreditario, non iure prælegati, l. in fideicommissariam, §. fi. ff. ad Trebel. quo fit, ut econtra† rogatus restituere pręlegata
3 non teneatur restituere, nisi quæ a cohæredibus percepit, ñ quę a semetipso, quia pro sua portione ñ sunt prælegata. Male ergo iudicatū vr̄ contra Nauarrinos & litis cōsortes, qa d. Petrus potuit alienare quartā partē bonorum sibi prælegatorum, cū fuerit hæres testatoris† pro quarta parte, pro qua
4 quarta bona dicuntur hæreditaria, non prælegata, d. l. in fidei cōmissariā, § fi. hinc est ꝙ suā† portionē non tenet in falcidiā
5 imputare, qa eā capit iure hr̄ditario, l. in quartā. ff. ad leg. falc.

¶ Ad Senatusconsultum Trebel.

RESPONSVM I.

Substitutio in proximiorem de genere suo concepta fratres patrueles, & non sororis filios, ut alieni generis & cognominis admittit; nati namque ex sorore, non matris, sed patris familiam sequuntur: censetur. n. testator huiusmodi substitutione non solum ex fœmineo sexu descendentes, uerum & proprias filias excludere; cum conseruandæ familiæ & agnationis ratione ita substitutum fuerit proinde patrueles omnes proximiores vocari certi iuris est, qui si coniunctim vocētur, æquas partes concursu inter eos sortientur. ¶ Fideicommisso ea lege grauatus, ut portio unius deficiens ad alium cōfluat, & ad nouissimum tota hęreditas deuoluatur, perceptiones quoque restituere tenetur, præsertim cum in proposita facti specie tam ex ordine literæ, quàm intellectus fideicommissum precesserit grauamen simpliciter iniunctū nulla bonorum facta commemoratione. Hinc quæstionis est, an de iir perceptionibus Trebellianica detrahi possit, quę alio iure quàm fideicommissi ad cohęredem peruenit, ergo in restitutione non uenit. de portione vero Claudiæ ad Petrū obuenta, constat eundem Petrum, necnō eius hæredes Trebellianicam detrahere non posse, cū ipsa Claudia prohibita fuerit ipsam detrahere ex iis uerbis grauata, omnia bona & tota hęreditas pleno iure, &c. & ubi non esset detractioni locus, inficiari tamen non potest, quin fructus iudicio testatoris ꝑcepti ante restitutionem non sint in Trebellianicam imputandi. nec repugnat dispositio l. iubemus, C. ad Trebellianū, quia rn̄di in præsenti casu locum sibi non uendicare, secūdū ea, quę proponuntur. Proinde dixi integram medietatem hæreditatis Domini Alziarii fratribus patruelibus restituēdam absque detractione tum Trebellianicæ, tum legitimæ, in qua legitima ipse Petrus imputare habet partem hæreditatis ipsi donatam. ¶ Cum sacerdotib. nec aliis liceat procurare, nec testatoris incitare eorum ecclesiis, uel sibi, uel aliis aliquid in aliorum præiudicium relinquere, ideo respondi ecclesiam maiorem suggestionibus fraudulentis, clamoribus ac instigationibus Claudii de Pomerio eiusdem ecclesię canonici in locum D. Saluatoris substitutam prius a testatore nominati ab eodem excludendam esse. nec repugnat. ꝙ blando sermone, illecebris, & precib. permissum sit iudicium testatoris in se ꝓuocare, quia fraudulentis dolosisque suasionibus testatorē a proposito diuertere prohibitum est.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio de proximiore, seu propinquiore de genere facta, excludit proximiores per lineam fęmininam, qui patris & non matris familiam sequuntur. nec fęminæ hoc casu comprehenduntur, multo minus filij. nu. 2.*

3 *Substitutio de proximiore de genere facta, omnes patrueles proximiores admittit; qui si coniunctim uocentur, concursu æquas sortientur partes.*

4 *Coniuncti re & uerbis, concursu sibi partes faciunt.*

5 *Grauatus restituere portiones simpliciter, ad perceptiones quoque grauatus censetur.*

6 *Fideicommissum, quod præcedit grauamen simpliciter iniunctū tam ex ordine literæ quàm intellectus, nulla facta mentione bonorum, perceptiones quoque continet.*

7 *Trebellianica an detrahi possit de perceptionibus restituendis.*

8 *Trebellianica prohibita censetur, si quis grauetur restituere omnia bona, uel totam hæreditatem pleno iure.*

9 *Fructus percepti iudicio testatoris ante restitutionem, an sint imputandi in Trebellianicam.*

10 *Filij an teneantur imputare fructus in Trebellianicam, & ibi uide intellectum l. iubemus, C. ad Trebellianum.*

11 *Filius tenetur imputare suam legitimam partem hæreditatis sibi donatam in contractu matrimonij.*

12 *Sacerdotibus non licet procurare, & incitate testatorem ad aliquid eis relinquendum in alterius damnum.*

13 *Testatoris iudicium licet in se procurare precibus & blando sermone, non autem dolosis, & fraudulentis suasionibus.*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. Interpreta.

Bene digesta, & iuridicè resoluta fuerūt omnia proposita dubia per præstantē Iureconsultum d. Ioannem Montaigne. Verissima est enim prima cōclusio, ꝙ ex substitutione his verbis concepta. eisdē
1 & vltimo decedenti substituit proximiorem, † seu propingores de genere suo, & cognomine Antardi & suos, censentur vocati fratres patrueles, & nō filii sororis alterius generis &

cogno

cognominis:nati enim ex ſorore non dicuntur de genere &
cognomine aui materni,qa qui naſcuntur,patris & non ma
tris familiam ſequuntur,Inſti.de leg.agnat.tu.§.i.& c.vbicun-
que,de pœnis,li.6.ideo teſtator ſubſtituendo proximiorem
de genere ſuo,cēſetur excludere proximores per lineam fe-
mininam, vt in terminis decidit Philip. Fran. poſt Bal.in c.ſi
pater,col.antepe.de teſta.li.6.Videtur enim teſtator voluiſſe
per talem ſubſtitutionem cōſeruare bona in ſua agnatione
ſecundum eos, quo caſu in ſubſtitutione facta fauore cōſer-
uandæ familię non comprehenduntur fœminæ,nec deſcen
dentes ex eis,vt præclarè oſtendit do.Philippus Corn.conſi.
55.pro deciſione,libro j.& conſili. 36. videretur prima facie
dicendum,li.i.Qua ratione & aliàs recolo reſpondiſſe in hu-
iuſmodi facti contingentia,matrem horum conſobrinorum
2 †non fuiſſe a dicto Alzario teſtatore vocatam, quo fit vt nō
ſit aliqualiter dubitandum ſuper huiuſmodi quæſito;nam ſi
mater nō vocatur,minus filii,l.ſi viua matre,C.de bonis mat.
Veriſſimum quoque ē ex his verbis, proximoirem ſeu proxi-
3 miores † de genere ſuo,vocari omnes patrueles, qui eodem
proximiori gradu exiſtunt,l.cum ita,§.in fideicommiſſo,& l.
peto,§.fi.ff.de leg.2.& l.ſi cognatis,vbi Raph.& Mod.ff.đ reb.
dub.Et cum collectiuè & coniunctim vocentur, æquæ inter
eos partes fieri debent,l.interdum,ff.de hered.inſtit.Sunt.n.
4 coniuncti re & verbis,†ergo concurſu faciunt ſibi partes, vt
per Barto.in l.re coniuncti,in tertia quæſtione principali pri
mæ partis,ff.de leg. 3. Et hæc prima conſultationis pars adeo
clara eſt,ꝙ non viderur probabilem dubitatiouem recipere.
Certa quoq; puto,q̄ in ſecūda parte cōſultationis recitātur,
ꝙ in reſtitutione fideicomiſſi,non ſolum veniat portio Ga-
brielis,ſed etiam portio Claudiæ eidem Gabrieli obuenta,qa
ex contextu fideicomiſſi apparet,ꝙ teſtator voluit de vno in
5 alium portionem † deficientem peruenire, & ad vltimum
totum pertinere.ergo in reſtitutione totum dicitur compre
henſum,vt per Corn.conſil,330.placet,libr.i. Quod abſq; du
bio verum eſt ī caſu præſenti. in quo tam ex ordine literæ, q̄
6 intellectus fideicomiſſum præcedit † grauamen ſimpliciter
iunctum,nulla facta mentione bonorum,ſ'm Bart.& Pau.de
Caſt.in l.Sceuola,& in l.Marcellus,§.quidā liberis,ff.ad Treb.
Bal.conſi.406.in qōne.quæ vertitur,li.j.Alexander cōſ.25.li.
j.Corn.conſil.20.videtur,lib.4. Decius conſi.86.viſo puncto.
col.pe. Sed id abſq; dubitatione nō tranſit an Trebellianica
7 †detrahi poſſit de portione Claudię & Gabrielis : nam ſi Pe-
trus fuit hęres Gabrielis,& dictę Claudię, videtur ꝙ ex perſo-
na ipſorum Gabrielis,& Claudię poſſit detrahi,quia tū.Tre-
bellianica ad eū peruenit alio iure,quàm iure fideicommiſſi,
ergo in reſtitutionem non venit,l.qui fundum,§.qui filium,
ff.ad leg.Fal.& conſuluit in propoſito Bar.conſi.fi. Dominus
Cato,&c. Sed hoc non obſtante quātum ſit ex perſona Clau
dię, conſtat Petrum,nec eius hæredes poſſe detrahere Tre-
bellianicam, quia ipſa Claudia erat prohibita illam detrahe-
8 re per illa verba, omnia bona, † & tota hęreditas pleno iu-
re,&c.quæ geminatio oſtendit enixam voluntatē loquentis
fuiſſe,vt nihil detraheretur,arg.l.Baliſta,ff.ad Treb. Præterea
ibi non ceſſet detractio Trebellianicæ,id non negabitur, qn
9 fructus pcepti† iudicio teſtatoris ante reſtitutionē non ſint
imputandi in ipſam Trebellianicam,l.in fideicommiſſaria, ff.
ad Treb.qua imputatione facta nihil erit,vt pſupponitur,qđ
10 veniat detrahēdum.Nec obſtat,quia Petrus eſt de liberis, † q.
nō tenentur imputare fructus in Tabellianicam,l.iubemus,
C.ad Treb.quia reſpondetur dupliciter.primo, ꝙ diſpoſitio
d.l.iubemus, ſolum procedit quādo liberi primi gradus ſunt
grauati reſtituere hæreditatem ſuis fratribus vel fratrū filiis,
ſecus ſi alteri pſonę ſ'm Rayner.Franc.de Ramp.& Cyn.in d.
l.iubemus,per illum tex.in fi.& licèt Sal.& vterque Imol.in l.
quod de bonis,§. quod auus, ff. ad legem Falcid. contrarium
tenuerūt,non tamē ab hac ſententia antiquorū eſt diſcedē-
dum,quia eſt cōis,ſ'm quam conſuluerunt Lud.Ro.conſ.232.
quatuor ſunt quæſita,Pano.conſil.79.illud de iure quæritur,
in 1.parte,& Raph.Com.cōſi.123.Bartholomeus.col. fi. & ſe-
quitur d.Alex.ſibi contrarius,in d.l.in fideicommiſſaria.Secū
do reſpōdetur,ꝙ diſpoſitio loquitur in liberis primi gradus,
qui fuerunt hæredes patris teſtatoris, & vt hæredes grauati,
non autem in liberis, qui repudiarunt hereditatem patris,
vt fecit hic Petrus.vnde ad hunc caſum non poſſumus illam
legem extendere,quia Imperator ibi in fine prohibet omnē
extenſionem extra caſum, & perſonas ibidem nominatas.
Tertio non poteſt inficiari,quin fructus percepti p Claudiā
& Gabrielem non veniat imputandi,cum ipſa Claudia ſit ex
nea,& Gabriel de liberis ſecundi gradus,in quibus ceſſat vi-
gor d.l.vt ibi expreſsè deciditur.Accedo igitur in ſententiam
prædicti d.Conſultoris, vt integra medietas hæreditatis di-
cti d.Alziarii veniat reſtituenda fratribus patruelibus abſque
detractione Trebellianicæ,& abſque detractione legitimę ip
11 ſius Petri,quia tenet in ſuam legitimam†imputate partē hæ
reditatis ipſi Petro donatam in contractu matrimonii,l.quo
niam nouella,C.de inoffi.teſta. Circa ulrimum, conſtito te-
ſtarotem ſuggeſtionibus fraudulētis,clamoribus, ac inſtiga-
tionibus Claudii de Pomerio canonici eccleſiæ maioris,ſub-
ſtituiſſe ipſam eccleſiam in locū domini Saluatoris prius a
teſtatore nominati,placet concluſio d.Cōſultoris ꝙ eccleſia
excludat a dño Saluatore,p tex.in cle.i.§.quibus ēt,de priuile.
12 vbi dicitur,nō licet†ſacerdotibus, nec alteri pcurare,& incī-
tare teſtatorē,ut aliqd relinquat eccleſiæ in damnū alterius,
vt procuratū dicitur a dicto Claudio Canonico, & quibuſdā
aliis.Quamuis blando ſermone,illecebris,& precibus, pmiſ-
13 ſum ſit iudiciū † teſtatoris in ſe prouocare,l.fi.C.ſiqs aliquē
teſta.prohib. Fraudulentis tamen ſuaſionibus teſtatorem a
propoſito diuertere,prohibitum eſt,l.i.in fi.ff. de doli ma. ex-
cep & eſt text.in propoſito noſtro optimus, quem ibi nota.
Bart.in l.Lucius,§.Sempronia,ff.de leg. 2.

Laus Deo Optimo Maximo.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,

In ff. Nouum absolutissima Responsa,

Nunc postremò maiori, quàm hactenus vnquam factum sit, diligentia, recognita, & repurgata incipiunt fœliciter.

¶De donationibus,& ad Treb.

RESPON. PRIMVM.

EX possessione regulariter dominium nõ probat̄, cũ agitur de dñio principaliter, secus si incidenter, qa ex possessione dñiũ ꝓbat. quare fundatã hñt intẽtionẽ filij quondã Delphinę actricis ꝯ Petrũ Blanchetti, ꝓbando res eidẽ donatas fuisse in bonis donatricis, licèt de dñio nihil ꝓ̃stiterint; recteq; agunt ꝯ hr̃des donatricis vigore donationis ad rẽ tradẽdã, cũ tradendi facultatẽ hẽant ex tenuta corporalis possessionis ꝑ hæc verba, & ea vita functa, vel si ꝯtingat eã scđo maritari, fructus, redditus, & ꝓuẽtus ꝯsolident̄ cũ ꝓprietatib. fideicõmissũ ĩducit̄ quò ad vsũmfructũ formalẽ, nõ quò ad causalem, cũ nunq̃ a proprietatib. separatus dici potuerit, meritò in fideicommisso continetur.

SVMMARIVM.

1 *An ex possessione præsumatur dominiũ, ibi vide q̃uo ꝓcedat, & vide n.3.*
2 *Intentio donatariorum satis probata dicitur, quò ad obtinendam tradõnem rei donatæ, si probent rem donatam donationis tempore fuiße in bonis donatricis licèt de dominio nihil probauerint.*
4 *Sicut clauus clauum trudit, ita præsumptio præsumptionem excludit. & ibi vide intellectum l. Quintus ff. de do. int. vir. & vxo.*
5 *Vsusfructus quidã cãlis, quidã formalis est. & ibi vide quid sit de vtroque.*
6 *In legato generali vsusfructus, non venit vsusfructus causalis ex verisimili cogitatione testatoris.*
7 *Hæc verba, ea vita functa, vel si contingat eam secundò maritari, fructus redditus, & prouentus, consolidentur cum proprietatib. ab vsufructu formali, interpretationẽ recipiũt nõ a cãli, qui nunquã separatus dici potuit.*

Respon. Interpreta.

VIsis, & benè, quantũ licuit, ꝯsideratis ijs, q̃ hincinde fuerunt allegata ꝑ ꝓ̃stantissimos dños Cõsulentes. In cã vertẽte inter filios q. Delphinæ actricis ex vna, & Petrũ Blanchetti, reũ ex altera visa fuit verior ꝯsultatio illa, q̃ ĩtẽtionẽ agẽtiũ fuisse ꝓbatã optimis rõnib. demonstrauit, q̃ ꝯsultationem cõfirmare curabo.
1 †Primò, licèt dr̃ ex possessione nõ ꝓbetur dñiũ, qñ de eo principaliter q̃rit̄, vt ꝑ Bar. in l. qdã in suo, ff de ꝯd. insti. tñ talis regula nõ ꝓcedit, qñ agit̄ ꝯ eũ a quo agẽs ꝓ̃tendit cãm dñij, ſm Bar. in l. si rẽ alienã, ff. de pig. act. Bal. & alii in l. cũ res, C. de ꝓb. nã isto casu ꝓbata possessione, ẽt ꝓbatũ dr̃ dñiũ. Bene facit, qđ dñt Bar. & alii in l. a diuo Pio, § si super reb. ff. de re iud. ubi ꝯcludũt, ꝙ si creditor petat executionẽ snĩæ, uel instrĩ in bonis debitoris, sufficit ꝓbare đbitorẽ possidere, qa ex possessione ꝓ̃sumit̄ dñiũ ꝯ debitorẽ, l. 2. vbi Bar. C. ne vx. pro mari. gl. in l. 1. C. de priu. fis. Cũ igit̄ donatariæ agãt ꝯ hr̃des donatricis ad
2 res donatas, sufficiẽter fundarũt† earũ intẽtionẽ, ꝓbãdo res ipsas fuisse in bonis donatricis, licèt nõ ꝓbauerint titulũ, seu cãm dñi. Et ꝑfecto absonũ esset ꝯ̃riũ tenere, qa sic esset in facultate donatoris, & hr̃dũ suorũ, reuocare ꝑfectã donationẽ saltẽ ꝑ indirectũ ꝯ̃ l. ꝑfectã, C. de don. q̃ sub mo. ꝙ nõ est dđm, reg. cũ qd vna via, de reg. iur. q̃uo. n. verisimiliter poterit donatarius ꝓbare dñiũ, si donator, vel eius hr̃des, negẽt se dños? certè nunq̃. & in facto alieno nunq̃ cadit ꝓbabilis sciẽtia, l. si qs delegauerit, ff. de noua. l. fi. ff. ꝓ suo. Scđò moueor, vbi agit̄
3 de dñio incidẽter† ex possessione ꝓ̃sumit̄ dñiũ, ſm Bart. in d. l. quidã in suo. Pan. in c. ad sedẽ, in 2 char. de rest. spol. & hoc nõ inficiatur, q ꝯsuluit ꝯ̃ has rõnes Doctorũ, sed hic non agitur de dñio principaliter, sed incidẽter. minor iustificat̄, agũt. n. filiæ donatariæ actione ꝑsonali ꝓueniẽte ex ꝯ̃ctu donationis ad tradẽdũ ꝯ hr̃dẽ donatricis habẽtẽ facultatẽ rei tradendæ, cũ sit in tenuta & corporali possessione, l. ex empto, ff. de act. emp. Mõ hr̃s donatricis ad se defendẽdũ, ne teneat excipit de dñio alterius, ergo incidẽter venit qõ dñii in iudicio. Fortius dico, ꝙ non põt refricare qõnẽ dñij, ſm Bar. in d. l. si rẽ alienã cũ solitis ꝯcor. Præter ea exceptio iuris alterius isto casu non est exclusiua intẽtionis agentis ipso iure, cũ teneant hr̃des, ẽt si nõ sint dñi, tradere, d. l. ex empto. Huic ꝯclusioni nõ ob. tale fundm̃; dr̃. n. ꝙ ꝓ̃missa ꝯclusio ꝓcedit ꝓ̃sumptiue, q̃ ꝓ̃sũptio
4 dẽt cessare in casu isto ꝑ aliã ꝯ̃riã ꝓ̃sũptionẽ, qa sicut† clauꝰ clauũ trudit, ita ꝓ̃sũptio ꝓ̃sũptionẽ excludit, l. Diuꝰ, ff. de ĩ ĩte. re. cũ vul. in ꝓposito, cũ donatrix sit vidua, ut euitet̄ suspitio turpis q̃stꝰ, ꝓ̃sumẽdũ est talia bona fuisse mariti. l. Quintꝰ, ff. đ do. int. uir. & ux. l. ẽt, C. e. Sed huic iuridicè rñdet dñs ꝯsultor. q partes filiarũ tuet̄, ꝙ dispõ d. l. Quintꝰ, nõ ꝓcedit qñ mulier tpe mr̃imonij hẽbat aliqua bona ultra dotẽ, ex quorũ fruct. verisimiliter potuerit acq̃rere, ꝑ qua rñsione vltra deducta ꝑ eũ, allego Lud. Ro. cõs. 119. sup eo. col. 2. placet ẽt alia rñsio, ꝙ d. l. ꝓcedit, qñ mulier ꝯstante mr̃imonio, uel saltẽ ĩ tps luctus acq̃siuisset, secꝰ si post mortẽ, & post annũ luctus potuit acq̃rere, ut ꝑ Ang. ꝯs. 141. ĩ c. sup primo pũcto. vel alr̃ rñdet̄, ꝙ d. l. Quintus, ꝓcedit, qñ maritꝰ, vel eius hr̃s ageret ꝯ vxorẽ uel eiꝰ hr̃des, ſm Bal. in l. si vxorẽ, C. de ꝯd. ĩser. Ale. in l. q iure familiaritatis, ff. de acq. pos. & maximè in casu isto, vbi ipsa donatrix, & eiꝰ hr̃des nõ pñt refricare qõnẽ dñij, vt s̃. dixi. Circa scđã dubitationẽ, an illa verba, & ea uita functa, & c. inducant fideicõmissum post mortẽ Ioannonę, nõ vr̃ expediẽs ĩsistere, si verũ est cohr̃des Ioãnonę, ꝓ̃mortuos fuisse, ut ꝓ̃supponit in ꝯsilio scđi ꝯsulẽtis, qa ẽt ꝙ talia uerba importassent fideicõmissũ, tñ post mortẽ substitutorũ an Ioãnonã grauatã effectũ fuisset fideic. caducũ, seu quasi, l. vni. §. sinaũt sub ꝯdõne, C. đ cad. tol. si tñ libet vlterius ĩdagare, adhr̃o opi. ꝯsulẽtis ꝓ filiab. ꝙ talia verba nõ ĩducãt fidei. ꝓ cuius cõclõne, & clariori declõne
5 ꝑmitto, ꝙ duplex est vsusf. cãlis, s.† & formalis, ut ꝑ gl. ĩ l. 2. ff. de vsufr. vsusfruc. cãlis separari nõ põt a ꝓprietate, a qua cãtur, l. si cũ testõ, §. si fundũ, ff. de exce. rei iu. vsusfru. formalis, est q̃dã seruitus imposita ꝓproprietati, & est seruitus ꝑsonalis debita ꝑsonę, vt ꝑ gl. ĩ rub. ff. de vsufr. ex istis infertur correlariè, ꝙ testõr ĩstituẽdo Ioãnonã in tertia parte, ur̃ ẽt reliquisse eidẽ usũfructũ cãlẽ, qa ꝓprietate Ioãnonæ relicta separari nõ ꝓ̃t, d. §. si fundũ, & probat̄ in l. si Titio usufruc. cũ ibi no. ff. de usufr. infert̄ ẽt, ꝙ in illa parte ẽt Ioãnona nõ potuit hr̃e usũfr. formalẽ, qa erat hr̃es, & ꝓprietaria bonorũ dictæ portionis, & in re ꝓpria nõ cadit seruitus, & ꝯñr usufru. formalis, l. nemo. ff. de ser. urb. ꝓ̃di. l. uti frui, ff. si usufr. pet. Itẽ ĩfert, ꝙ legatũ usufr. oĩum bonorũ relictũ d. Ioãnonæ, dẽt intelligi de usuf. formali, & sic de usufr. aliarũ duarũ partiũ, in qb. erãt instituti alij cohr̃des, nõ ãt de usufructu portionis ipsius Ioannonę, q a satis eã instituẽdo reliq̃t eidẽ ẽt usũfructũ dictæ tertię partis, & ꝙ in tali legato gñali nõ includat̄ usufr. dictę tertię partis ꝓbat̄, qa in dispõne gñali nõ ueniũt prius specificata, l. doli clausula, ff. de uer. ob. Itẽ nõ ꝯprehẽdunt̄ ea, de qb. nõ est uerisimile testatorẽ cogitasse, l. cũ res, ubi Ias. in 6. no. de leg. j. uerũ cũ prius instituẽdo Ioãnonã, satis eidẽ reliq̃sse vr̃ usũfructũ dictæ tertiæ partis, ut s̃. probaui, nõ est dicẽdũ, ꝙ ĩ gñali relicto
6 ueniãt prius relicta. † Itẽ ñ ẽ uerisimile, ꝙ bis uoluerit eidẽ relinq̃re, qa ſm legatũ eẽt supfluũ, ꝯ̃ l. si qñ, ff. de leg. 1. Istis sic ꝓ̃missis ꝓbat̄ clarissimè, ꝙ illa uerba, & ea uita functa, uel si cõtingat eã scđò maritari, fructus, redditus, & ꝓuentus ꝯsolidẽtur cũ ꝓprietatib. & ꝑtineãt ad hr̃des ꝓ̃dictos, nõ importãt fideic. in illa tertia parte, in qua fuit Ioãnona hr̃s instituta. Sed solũ ꝑ illa uerba, testõr uoluit usumfr. formalẽ relictũ Ioãnonę extingui, & finiri, si transierit ad scđa uo. hoc patet ex plurib. Primò qa uerba illa, qđq; ea uita functa, referũtur ad legatũ usufruc. relicti d. Ioãnonæ, de quo ꝓximè erat fcã mentio. nã relatio faciẽda ẽ ad proxima, l. si idẽ cũ eo. ff. de iurisd. om. iu. Itẽ repetit qualitates ꝓximè ꝓ̃cedentes, l. Seia, §. Caio, ff. de fundo instr. uerũ legatũ usufru. de quo facta erat mẽtio, dẽt intelligi de usufructu formali, ut sup. demõstratũ fuit, ergo ẽt grauamẽ annexũ intelliget̄ de usufructu formali. Scđò, posito ꝙ legatũ gñalis usufruc. ẽt includeret usũfructũ dictæ tertiæ partis, tñ includeret eũ tanq̃ usumfructũ cãlẽ, & annexũ ꝓprietati, cũ nũq̃ fuerit separatũ, nec possit dari vsusfructus in re ꝓpria: uerũ uerba illa, & ea uita functa, uel trãseunte ad secunda uota, uerificari nõ pñt in isto usufructu causali, quia cãlis vsusfruc. nunq̃ fuit separatus a proprietate, ergo nõ cõsolidan-

ſolidātur,c.ad diſſoluēdum,de deſp.impu.& iſtud etiam opor
tunè prius deduxit prædictus do.Conſulens,& quicquam me
lius adduci non poteſt. Tertio teſtator in dubio nō præſumi-
tur velle grauare heredem aliquo onere fideicom.l.vnum ex
familia,§.ſi rē ff. de leg. 2. cum vulg. Sed ego non video ver-
bum,neque ſyllabam in dicto teſtō,per quam teſtator videa-
tur onerare Ioānā aliquo fideicōmiſſo,maximè quantū ad ꝓ
prietatē, ergo nec nos iſtud diuinabimus ꝯ præſumptionem
iuris.Et certè optaſſem,ꝙ pſtantiſſimus ꝯſulēs, q conatus eſt
demōſtrare,ꝙ clauſula illa,quodq; ea vita functa, includat tā
caſum mortis,q̄ caſum trāſitus ad ſecūda vota laboraſſet po-
tius demōſtrando,ꝙ ꝑ talē clauſulā fuerit inductū fideicō. ēt
in ꝓprietate tertiæ partis bonorū relictorū ipſi Ioannæ,quia
in hoc ſtat punctus cōtrouerſiæ. Et ego nō negarim includi
etiam caſum mortis,qa verba ſunt clara:tamen dico,ꝙ inclu-
dunt quantū ad extinctionē vſusfructus formalis tantū,non
quo ad reliqua.& per iſta remanent ſublata omnia fundamē
ta prædicti d.Conſulentis contrarium. Laus Deo.

RESPONSVM II.

DOnatio quondā Claudij Corferij Nobili Do
mi.Ioānę facta,exceptionibus ex ad
uerſo ꝓpoſitis elidi nō pōt,cui nō repugnat exce-
ptio nullitatis prouenietis ex inobſeruātia ſtatuti
Delphinalis,cum donatio in prouincia facta Delphinali ſta-
tuto nullo iure cōprehēdat,certaque ſit iuris regula,ī ijs,q̄ ꝯ-
cernūt ſolēnitate ꝯctus,locū ꝯctus nota dignū eē, & vbi for-
ma ſtatuti n̄ eēt obſeruata, ea iureiurādo interpoſito replet.
Qđ ēt ſtatutū donationi obeē nō pōt donatore,dū dixit tacē
te,nec q uerelāte.Nec obſtat exceptio nullitatis propoſitę ex
defectu pſonæ donantis,q mēte captus ac demens aſſeritur:
qa nō ſuffic t aſſertio,vbi eſt neceſſaria ꝓbatio,cum qlibet ſa
nę mētis præſumat.Nimisq; repugnat exceptio legitimæ prę
tenſæ debitæ matri,qa cū legitima quota ſit bonorū,q̄ habe-
bat defunctus tpe mortis,donatio āt huiuſmodi in bonis de-
functi dici nullo iure potuit ſtante conſtituto & precario in
donatione appoſito,qbus in donatariā dominiū fuit transla-
tū,non obſtante q̄rela donationis inofficioſæ proponenda,
q̄ nō ꝓpoſita,nec intētata non releuat, proinde cōdēnādos
eſſe rn̄di Bartholomeū,& Ludouicam matrē, & filium ad re-
laxandum bona,quæ fuerāt dicti quondam Claudij dictæ Do
minæ Ioannæ de Robiaco donata,ſaluis iuribus matris.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Delphinale non porrigit effectum ſuum ad donationem in pro-
uincia factam, ideo exceptio nullitatis propoſita ob formam ſtatuti non
ſeruatam,nulla eſt.*
Contractus locus inſpici debet in ijs,quæ concernunt ſolemnitatē cōtractus
2 *Iuramentum operatur,contractus non irritari propter ſtatuti ſolemnitatem
omiſſam,nec laici potuerunt de uiribus iuramenti ſtatuere.*
3 *Statutum annullans donationem, non procedit tacente donatore, & non
querelante donationem.*
4 *Exceptio nullitatis donationis ex defectu perſonæ donantis, non probata
non releuat.*
Præſumptio eſt,quemlibet eſſe ſanæ mentis.
5 *Exceptio conſtitutionis fideicommiſſariæ, non obſtat donationi, maximè
ceſſante beneficio inuentarij.*
6 *Exceptio detractionis legitimæ debitæ,non obſtat donatario, cum donatio
deſiderata non eſſet in bonis defuncti de quibus debetur legitima.*
7 *Quærela inofficioſæ donationis non propoſita,nec intentata,non releuat.*

Qui veritas eſt, me in viam dirigat veritatis.

Reſpon.Interpreta.

COndemnandos puto Bartholomeum
& Ludouicā matrem
& filium,ad relaxandū & dimittēdū bona, q̄ fuerāt
quondam Claudij Corferii, Nobili Dominæ Ioan-
næ de Rabiaco in uim donationis eidem dominæ factæ per
dictum Claudium, non obſtantibus friuolis exceptionibus
in contrarium oppoſitis & deductis.Et primo nō obſtat, dū
opponitur exceptio nullitatis, ex eo ꝙ nō fuit ſeruata forma
ſtatuti Delphinalis.Quia reſpōdetur multipliciter. Primo, ꝙ
1 tale † ſtatutū nō porrigit effectū ſuū ad contractus donatio-
nū factos extra territoriū,& cōſequenter non porrigitur ad
donationē iſtā celebratam in prouincia,l.q fundus, ff. de eui-
ctio.per quē tradit regula,ꝙ in his,q̄ ꝯcernunt ſolēnitatē cō-
tractus,vt ꝙ donatio non valeat niſi cū certa ſolēnitate,inſpi
ciendus eſt locus ꝯctus.ita docet Bar.in l.cūctos populos,ver
nunc veniamus ad gl.& ver.6.videndum eſt,C.de ſum. Tri. &
2 fid.cato.Scđo rn̄det,ꝙ vbi eſt interpoſitū † iurm,vt in preſen
ti caſu, donatio non irritatur propter omiſſam ſolēnitatem
ſtatuti,quia laici ſtatuentes non potuerunt diſponere de viri
bus iuramēti,ſecūdū Ioan.Ad.in additionibus Specu.in titu.
de inſtr.editi.§.porro,in vltima additione.Ang.in l.ſancimus,
§.fi.C.de dona.Ioan.de Imo.in c. cū contingēt, charta penul.
& ibi Pan.& alij,de iureiur.Fed.de Senis conſi.281.Caſus talis
eſt,& hæc eſt *cōmunis* Doc.ſn̄ia,vt probat d.Iaſ. in aut.ſacrā pu
berum,C.ſi aduſ.vendit.& comprobaui rn̄ſorum li.13.ca. 3.
3 ꝙ ſtatutum † non procedit tacente donatore, & nō querelā
te in vita,prout hic donator tacuit, & nō querelauit. Nec in-
telligentia,qua mediante aduerſantes hāc rn̄ſionem conant̄
effugere,ſtare pōt,ꝑ implicatiuam, etiā,quę implicat caſum
non ſeruata ſolemnitate:& qa fruſtra ſtatuentes ſtatuiſſent q̄
relā,ſiue ius dicēdi dationē nullā, non trāſire ad hr̄des,vbi do-
natio de iure ſubſiſteret:qa tn̄ non vidi verba ſtatuti,non au-
deo ſuꝑ hac rn̄ſiōe pedē figere.¶ Nō obſtat alia exceptio nul
4 litatis ex defectu pſonæ † donantis,q dr̄ ꝙ erat mētecaptus &
demēs,qa nō fuit hmōi exceptio ꝓbata ꝓut neceſſe fuit, cum
quilibet p̄ſumat ſanæ mentis,vt firmant gl.Bart. & alii in l.nec
codicillos,C.de codici.Soc.ꝯſi.42.col.1.lib.1.imò ꝓ parte dn̄æ
Ioannæ legitur melius probatum, ꝙ dictus donator erat ſanæ
5 mentis,&c.¶ Non obſtat alia exceptio † ſubſtitutionis fideic.
quia confuſa fuit actio competens dicto Bartolomæo ad bo-
na reſtitutioni ſubiecta, ex eo ꝙ audiuit hr̄ditatem donatoris.
grauati abſque beneficio inuentarij,l.fi.§.ꝓe.C. de iure delibe-
6 ran.¶ Non obſtat exceptio detractionis † legitimæ,debitæ vt
prętenditur mr̄i:quia aduertendū eſt,ꝙ legitima eſt quota bo
norum,quæ defunctus habebat tempore mortis,l.Papinianus
§.quarta,ff.de inof.teſt.bona autem donata Dn̄ę Ioannæ non
erāt in bonis donatoris eius filii tpe mortis,qa ſtante ꝯſtituto
& p̄cario in donatione appoſito,dn̄ium fuerat tranſlatū in do
natariā,l.ꝙ meo,ff.de acq.poſ.l.certè,ff.de precario.ergo in illis
matri nulla debebat̄ ltīa. Sed dicet qſpiā, donationē eſſe inoſ-
ficioſam,matrique competere q̄relā inofficioſę donationis, l.
7 ſi filius tuus,C.de inoffi.donat.iſtud non negauerim, ſed id di-
xerim,ꝙ hmōi q̄rela † nō fuit ꝓpoſita,nec intentata ꝑ mr̄em;
& vbi in tentet̄,erit neceſſaria cāæ cognitio,& verificāda erūt
extrema neceſſaria. Ideo nunc adiudicanda ſunt bona dona-
ta Dominæ Ioannæ donatariæ, ſaluis iuribus mr̄i quærelandi
donationem,ſi voluerit & potuerit. Et vbi Bartholomeus cō-
feciſſet inuentarium, eſſent adiudicanda bona, quæ fuerant
dicti quōdā Claudii prefatæ Dominæ Ioannę, detractis bonis
reſtitutioni ſubiectis,liquidandis in executione ſententiæ.

Laus Deo Optimo Maximo.

RESPONSVM. III.

Quanquam Secunda donatio facta magiſtro Gerua
ſio Du lci onſori,potior videatur dona
tione facta magiſtro Auguſtino Portæ anteriori,qa prius tra-
ditio facta eſt huic nouiſſimo donatario, ex quo prius lauda-
tus & inueſtitus fuit, & tunc traditio rerū emphyteuticarum
fieri dr̄,cum ꝑ inueſtiturā a directo dn̄o factā poſſeſſio appre-
hendit̄,merito donatarius prius inueſtitus p̄ponendus credi-
tur,nec conſtitutum in priori donatione appoſitum in bonis
feudalibus,& emphyteuticis conſideratur: nā huiuſmodi bo-
na alienari ꝓhibent̄, niſi dn̄i inueſtitura ſequatur. Tn̄ ſm̄ ea,
quæ proponuntur, priorem donationem potiorem eſſe rn̄di.
Nam cum primus donatarius tam in ti.quam poſſeſ. ſit prior,
ergo de iure potior, prior quidem eſt iure conſtituti in pri-
ma donatione appoſiti, ex quo poſſeſſio vero traſfertur. nec
obſtat quod ſupra. diximus in bonis videlicetur feudalibus &
emphyteuticis conſtitutum non conſiderari, ꝙ & verum eſt
niſi ipſis emphytutis ius alienandi a directis dominis conceſ-
ſum ſit, prout ex illis verbis manifeſte conſtat, bona ipſa alie-
nare liceat pro ſuis heredibus,quibuſcunque dederit;ex qbus
verbis facultas data cenſet̄ emphyteutæ,dicta bona ita conceſ
ſa alienandi: cum igitur donatio, & traditio facta dicto magi-
ſtro Aug.valida fuerit, vti anterior potior hr̄ poſteriore. Quæ
alienandi ptās,& ſi ipſis emphyteutis conceſſa non ſit,tn̄ quia
poſt inueſtiturā factam ſcđo donatario legitur dn̄os directos
priorem donatarium laudaſſe,& inueſtiuiſſe, ideo ex apꝓba-
tione directorum dominorum ſubſecuta potior iudicat̄. Nec
prior traditio ſcđo donatario facta eidem ꝓdeſt: qa ſecundū
ea,q̄ proponunt̄, prædicta bona longè ante donationem ſibi
factam alteri donata non ignorabat: quare reſpondi bona in
fraudem prioris donatarij alienata,de iure reuocanda.

SVMMARIVM.

1 *An is donatarius,cui prius traditio facta eſt,potior habeatur eo, cui dona-
tum prius eſt.*
2 *Res emphyteutę tradi dicūtur,ſi facta inueſtitura à directo domino poſſeſſio
apprehendatur.*
3 *An per conſtitutum transferatur poſſeſſio,& ibi vide limitationem.*
4 *Primus donatarius prior titulo,tempore,& poſſeſſione, potior eſt ſecundo,
cui prius res tradita fuit.*
5 *Conſtitutum factum primo donatario,an operetur prioritatem tituli & tra
ditionis;& vide declarationem,& limitationem nu.6.*

7 *Emphyteuta etiam per fictam traditionem factam abſque conſenſu domi-
ni incidit in pęnam commiſſi.*
8 *Pęna commiſſi non incurritur, niſi propter contemptum domini.*
9 *Donatio facta magiſtro Auguſtino primo donatario, vti facta cõſenſu di
rectorum dominorum, poſteriori pręfertur.*
10 *Emphyteuſis, ſeu feudum, ijs verbis conceſſum, pro ſe ſuiſque hæredibus,
& quibus dederit, etiam in donatario verificatur, & emphyteutæ pote-
ſtas alienandi data intelligitur. & uide nu. 11.*
12 *An ſi poſt inueſtituram ſecundo donatario factam primus donatarius in-
ueſtiatur per dominum, iſte primus donatarius ſecundo præferatur.*
13 *An donatio & traditio duobus facta, ſi dominis directis placuerit, purifi
cata ſit ex ratihabitione dominorum & an prior ſecundo ſit potior.*
14 *An traditio prius facta ſecundo donatario, ſcienti bona longè ante quàm
traderentur, alteri donata, vti in fraudem facta, ſit reuocanda.*

Reſpon. interpreta.

VIderetur fortaſſe ſecundam donationẽ fa-
ctã magiſtro Geruaſio Dulci ton
ſori, præferendã primæ factæ magiſtro Auguſtino
1 Portæ, qa is † donatarius in detinẽdo dñio potior
hr̃, cui prius fuit facta traditio, l. quoties. C. de rei vendi. l. ſiue
aũt, §. ſi duobus, ff. de publica. cum ſi. Reſpectu aũt bonorũ
emphyteuticorum conſtat traditionem prius factã ſecundo
donatario, ergo ſcd̃s p̃ferendus. ¶ Quòd aũt fuerit ei prius fa
cta traditio, ꝓbat̃; qa fuit prius laudatus & inueſtitus. Nam ꝑ
2 † inueſtituram factã a directo dño, ſecuta apprehẽſione poſ-
ſe res emphyteuticę. ſ. dicuntur tradi, c. j. §. rei, de inueſt. de re.
alie. fac. Meritò p̃fert̃ donatarius prius ĩueſtitus. Ita tenẽt Io.
Fab. quem ſequit̃ Iaſ. in d. l. quoties, in 12. fal. Idẽ tenet Ia. Alu.
in c. ſi facta. ſi de feu. fue. ꝯtrouer. inter do. & ag. vaſ. Cæpol.
cautel. 130. ſi dñs inueſtiuit. Petruc. in reperi. de iureiur. in 3.
char. in j. effectu iuramenti. d. Guid. Pap. dec. 46. an emphyteu
ta. & decel. 81. ſi debitor. & Deci, conſ. 249. in caſu, ad fi. ¶ Nec
vr̃ obſtare, ſi dicatur ꝙ in prima donõne legitur appoſitũ ꝯ-
3 ſtitutũ, ꝑ qđ † trãsfertur poſſeſſio in donatariũ, cuius nomi-
ne donator ꝯſtituit ſe poſſidere, l. quod meo, ff. de acq. poſſ. l.
certè, ff. de p̃ca. Quia rñdent Doc. päll. ꝙ ꝓcẽdit in bonis allo
dialib. nõ ẽt in emphyteuticis & feudalib. quorum alienatio
nulla eſt, niſi ſecuta inueſtitura dñi, c. j. de ꝓhibi. feu. alie. per
Fed. l. fi. C. de iur. emphy. Et ita firmat d. Stepha. Bertran. conſ.
107. illud palã eſt, lib. 2. ¶ Prædictis non obſtan. ſ'm ea, q̃ pro-
ponuntur, rñdeo primã donationẽ p̃ferẽdã duab. rõnib. Pri
4 mũ, qa tp̃e prior eſt tã in ti. q̃ ĩ aſſecutione poſ. ergo † potior
in iure. reg. q prior, de reg. iur. & d. l. quoties, cũ ꝯcor. q̃ hoc lo
co retorquentur, cum priori donatario ſit ẽt prius facta tra-
ditio. ¶ De prioritate tituli, & de proprietate traditionis cõ-
ſtat ex ꝯtextu donõnis, vbi legit̃ donatricẽ ꝯſtituiſſe ſe poſ-
ſidere nomine dicti magiſtri Auguſtini primi donatarij, quo
5 caſu † p̃fert primus, ſ'm Guil. de Suza. in d. l. quoties, & in l. fi. C.
de ſac. ſan. ec. & utrobique Iaſ. & idẽ vult Bal. in rub. C. de ꝯh.
emp. q. 16. Ale. cõſ. 14. circa primum, in fi. lib. j. & conſi. 25. Viſo
teſtõ, col. fi li. 3. Ferra. cautel. 48. cautela ſi qs vẽdidit rem vni.
& do. Alex. conſ. 228. ponderatis, lib. 6. ¶ Nec ob. ꝙ conſtitu-
6 tum † nihil operetur in rebus emphyteuticis, quæ ſinę con-
ſenſu directi domini prohibentur alienari, d. l. fi. C. de iur. em-
phy. & d. c. j. de proh. feu. alie. per Fe. Quia rñdetur verũ eſſe, ſi
in inſtrumento emphyteuſis & inueſtituræ, directus dñs nõ
dedit licentiam emphyteutæ alienandi rem emphyteuticam
cui voluerit. ita procedunt contraria. Et in iſtis terminis pro-
cedunt, quæ tradunt Doct. maximè Iaſ. in d. l. fi ad fi. & Iac. de
S. Georg. in tract. feu. in ver. Et cum pacto de non alienando,
7 col. 2. vbi concludit, emphyteutam † etiam per fictam tradi-
tionem factam abſque conſenſu dñi, incidere in pœnam cõ-
miſſi. Quod ẽt voluit Pau. de Caſt. in l. j. §. ſi rem depoſitam, ff.
depoſi. Sed ſi directus dñs in inſtr̃o emphyteuſis dedit licen-
tiam alienandi, qa tunc emphyteuta cum ꝯſenſu dñi aliena-
8 uit, nõ incurrit aliq̃ pęnam, q̃ † nõ incurritur, niſi ꝑꝑ contem
ptum dñi, d. l. fi. ¶ In caſu aũt nr̃o donatrix donauit, & tradi-
dit magiſtro Auguſtino primo donatario de ꝯſenſu directo
9 rũ dñorũ, ergo † valuit alienatio. & ſic p̃ferenda poſteriori
ꝙ aũt donauerit, & tradiderit cum voluntate, & ꝯſenſu dire-
ctorum dñorum, ꝓbatur ex lectura inueſtituræ, ex qua appa
ret ipſi donatario fuiſſe datam licentiam a directis dominis
alienandi bona ipſa in quos voluerit. ita ſonant illa verba (ꝑ
ſe, ſuiſq; hr̃dibus, & quibus dederit) c. j. de feud. nõ hab. ꝓp. na
10 tu. feu. & illa verba, pro ſe, † hæredibus, & ſucceſſoribus qui-
buſcunque, quæ etiam de ſucceſſoribus ſingularibus, & ſic
de donatarijs intelligũtur, l. j. §. ꝑmittitur. ibi, neq; ad hæredẽ,
vel qualemcunque ſucceſſorem, ff. de acqu. quo. & æſti. Et ꝙ
hæc verba, & ſucceſſoribus quibuſcunque, tm̃ importẽt, q̃tũ
verba, qb. dederit, firmat Bal. in l. j. q. 34. ff. de rer. diui. & in ca.
imperialem in prin. col. 4. de proh. feu. alie. per Fed. Lu. Ro. &
Alex. in l. ẽt, ff. ſol. mat. Alex. in l. qđ dr̃. la 2. in vl. char. ff. de ver.
obl. & in l. ſi p̃roni, col. pe. ff. ad Treb. & in l. q̃dã, §. nihil inter
eſt, vbi ẽt Iaſ. ff. de e d ẽ. & Iaſ. in l. 2. §. p̃tor ait, ff. qui ſatiſ. cog. &
in l. 2. q. 14. extra gloſ. C. de iur. emph. & in prælu. feud. colu. xv.
And. Barb. in l. cũ acutiſſimi, char. lxx. C. de fideic. Felyn. in c. in
p̃ñtia, col 11. de prob. & in c. qa Gu. col. penulti. de iud. Georg.
Nat. in c. q̃uis, colum. lxxxvj. de pac. in vj. & Cur. Iunior conſi. j.
11 col. j. & ſeq. & conſil. 4. col. 2. & ſeq. Et ꝙ ꝑ talia, & ſimilia † ver-
ba cenſeatur emphyteutæ data facultas alienandi, id eſt, dñiũ
transferendi, facit §. venditæ. Inſt. de re. diui. & c. cum Ioãnes,
de fid inſt. adeo, ꝙ tradendo ſine alio conſenſu, non cadat em
phyteuta, firmat Alb. de Roſ. in d. l. fi. de iur. emph. & ſequun-
tur *cõitèr* alij, teſte Iaſ. ibi, col. 3. ꝑ tex. in l. cũ eẽnt, §. j. & ibi Ang.
in ſpẽ no. ff. de ſer. ruſt. p̃d. ſeq̃t Ale. poſt Ang. in l. q Romæ, §.
duo fratres, in vlt. char. ff. de ver. obl. & ꝯſi. 189. Viſo, col. i. lib. 2.
Dec. conſ. 164. Non fuiſſet propoſiti, col. 3. ver. 2. reſpondetur.
vbi tenet alienationẽ hoc caſu valere ſine alio ꝯſenſu directi
dñi, & dicit hanc eſſe cõem ſñiam Doc. a qua in iudicando re
cedendũ nõ eſt, c. ne innitaris, de ꝯſti. tradit Bar. in l. cũ ꝓlatis,
ff. de re iud. Cũ igitur donõ, & traditio facta magr̃o Auguſti-
no fuerit & ſit valida, & ãterior, ſeq̃t, vt potior ſit poſteriore,
d. regula, q prior. Sed fac, ꝙ directi dñi nõ dederint licẽtiã do-
natrici alienãdi in primũ: qa tñ p̃ſupponitur ĩ facto, ꝙ poſt in
12 ueſtiturã † factã ſcd̃o donatario aliq laudarũt, & inueſtiuerũt
primũ, extimo primũ p̃ferẽdum, qa donõ & traditio ꝑ ꝯſtitu
tũ fcã primo, non fuit a principio nulla ipſo iure, licẽt fuerit
facta abſq; conſenſu dñi, ſ'm Ioã. de Im. in c. fi. de p̃ſc. & in c. i.
col. ix. de feud Imo valet a principio, niſi dñs nullã eſſe velit,
vt tradit d. Ale. conſ 27. Viſo themate, col. 2. libr. 6. & cõſ. 82. In
cã & lite, lib. 7. Et ſic valuit ſub cõdõne reſolutiua, niſi directi
dñi alienationẽ & traditionẽ improbauerint. q̃ cum non fue
rint improbata, ſed approbata, ſequitur, vt prior potior hẽri
dẽat, l. ij. ff. de act. emp. l. 3. ff. de ꝯhẽ. emp. Sed iterũ fac, ꝙ donõ
& traditio ita demum valeant, ſi directis dñis placuerit, & ſic
13 alienatio cõdõnalis, † ſi directi dñi voluerint: cũ purificata ſit
cõdõ ex ratifica. dñi, cõſequẽs eſt, vt ipſa alienatio vſq; a prin.
valida fuerit, & ſic tanq̃ prior potior ſit, qa condõ retrotrahi-
tur ad diẽ donõnis & traditionis per conſtitutum factæ, l. qui
balneum, §. j. ff. qui pot. in pignor. hab. & l. ſi prior creditor, §.
ſi prior, ff. e. Sed iterum, pone ſine veritatis p̃iudicio, ꝙ ſit pri
us facta traditio ſcd̃o donatario: qa tñ ſecũdus (vt proponit)
hẽbat longe añ donationem ſibi factã verã ſcientiam prioris
donationis alteri factæ, ratiõe fraudis poſſunt per actionem
14 reuocatoriam bona † ſibi prius tradita ab eo euocari, ſecũdũ
Bal. in rub. C. de reuoc. ijs, quę in frau. cre. in prin. quem ſequũ
tur Alb. Saly. & Iaſ. in ix. limitatione, in d. l. quoties, & Iaſ. in l. fi.
colu. pen. C. de ſacr. ſanc. eccl. & Ferra. in alleg. cautel. xlviij. di
cens, hoc eſſe notandum, et menti tenendum.

RESPONSVM. IIII.

Antonius quindecim annos nondum natus, curato-
rem habens Ioãnem fratrem, abſtinuit ab
hæreditate patris, qui eum inſtituerat heredem in duobus ca-
ſtris. Factus annorũ ſexdecim eadem caſtra donauit fratri cu
ratori ſuo, reſeruatis ſibi florenis 200. annuis expreſſa cã, quia
presbyterari intendebat, expletis annis x. & 8. quo tempore
frater deſiit curator eſſe. (nam vſque ad eam diem curam pa-
ter in ultimo eulogio ſibi crediderat.) conuentum fuit, ꝙ fra
ter cum etiã alere teneretur, & quod redditus reſeruatus ex-
tingueretur, ſi donans ſine liberis occumberet. Dubitabatur,
vtrum hmõi donatio virib. ſubſiſteret: Pleriſque viſum fuit, ꝑ-
fectam donationem geminato donatoris conſenſu, ſacra iu-
riſiurandi religione, affinium p̃ñtia, iudicis decreto roboratã,
retractari minimè poſſe. Ego autem ratus ſum minorem dolo
curatoris ſeductũ fuiſſe, ꝙ ex enormi læſione, affiniũ menda-
cio (q minori credulo ſuaſerũt donationẽ in euidẽtẽ eius vti
litatẽ cedere) & ex falſa donatarii ſuggeſtione, qui dicta caſtra
alteri fore hypothecata commentus eſt, patere rñdi. Quibus
argumentis ſuffragatur pręſumptio legis, quę curatorẽ dolo-
ſum putat, ſi minorẽ ꝯhendo lædat. Sed reuerentia q̃ minor
præſtabat fratri maiori, metus coniecturam facit, q̃ cũ enor-
mi minoris dãno ꝯiũcta metũ apertè demonſtrat. Sed id etiã
ꝓponebat̃, utrũ noua prole donata reuerterentur in donato
ris arbitriũ. & ditionẽ maſura? Quod multi negabant, tũ ꝙ ex
lectura trãſactionis cõſtare donãtẽ de filiis cogitaſſe, cũ ꝙ do-
natori nõ liceret ꝓprio iur̃o ꝯuenire: tũ ꝙ ob cauſam donõ
facta uideret̃. Ego aũt diui Conſtantini legẽ ſeruãdã rñdi, ẽt ſi
de filiis ſit cogitatũ, modo cogitans non ſperaret iuſtos filios
procreare, ꝓut non ſperat, qui ſacerdotij aſſumendi ſpe ad do
nudũ inducit. Nec iuſiurandum uiolat, q huius legis b̃ñficio
vtitur, cum non credatur fuiſſe mentis donatoris vnquã illi
renunciare. Fateor autem Conſtantinum loqui de donõne
ſimplici, ſed huiuſmodi donationem, quatenus cauſam exce
dit, ſimplicem Vlpia. putat, nec noſtri inficiantur interpretes.

SVMMARIVM.

1 *Donatio omnium rerum immobilium facta a minore cum decreto, ipso iure est nulla: sustinetur tamen propter iurisiurandi religionem. Et quid si minor reperiatur enormiter læsus, nu. 2.*

3 *Donantis plenam deliberationem (quæ dolum excludit) interuenisse præsumitur in donatione reiterata.*

4 *Læsio nulla potest præsumi in donatione ex liberalitate proficiscente.*

5 *Decretum iudicis tollit doli & metus præsumptionem. Item præsentia affinium & amicorum, donantis & donatarij. 6. quod limita nu. 15.*

7 *Iuramentum debet habere tres comites, iudicium, veritatem, & iustitiam.*

8 *Meticulosus contractus, non validatur iuramento.*

9 *Contrahens cum adolescente statim consumpturo, dolosè agit.*

10 *Iuramentum de obseruando laudo, non obligat iurantem laudo arbitratoris enormiter læsum.*

11 *Contractus est ipso iure nullus, si minor contrahat cũ tutore & curatore.*

12 *Cõtractus inualidus alia rõne, quã minoris ætatis, non validatur iuramẽto.*

13 *Iuramẽtũ relaxare cogitur recipiẽs, si ex parte ipsius cõtineat turpitudinẽ*

14 *Læsio non attenditur in donatione, si donatio fiat a sciente & volente, absque vlla fraude.*

16 *Donatio iurisiurandi religione, affinium præsentia, & iudicis decreto roborata, natiuitate filiorum reuocatur.*

17 *Iuramentum non impedit donationem posse reuocari propter superueniẽtiam filiorum.*

Respon. Interpreta.

1 LIcèt donatio rerum immobilium † a minore facta, ẽt cũ decreto iudicis, sit ipso iure nulla, l. fi. C. si maior factus ali. rat. hab. tñ pp iurisiurandi religionem sustinetur. auth. sacramenta puberũ, C. si aduer. vend. q̃ locum hẽt ẽt in ꝯctu donationis, s̃m gl. Barto. & cõiter scrib. ibi, & Fel. ĩ c. in pñtia, col. 4. de prob. & Cor. ꝯs. 258. q̃q̃, lib. 4. vbi consuluit, donationem firmari iuro, ẽt si sit facta ab impubere doli capace, & ꝯsuluit Soc. donationem factã a minore valere absque auxilio restõnis in integrum, ꝯs. 279. visa donatione, lib. 2. Sed reuocatur in dubium, an idem dicẽ
2 dum sit, si minor pp donationem † iuratam reperiatur enormiter læsus, vt quia dimidiã, vel maiorem partem fortunarũ suarum donauerit, vt in themate præsupponitur. Visis instrumentis donationum, & transactionis subsequutæ, & ꝯsideratis diligenter, quæ in narratione facti recitantur, consultationem hanc duxi diuidendã in 2. partes. In prima discutiemus, an dñs de Fara possit iustè dicere se fuisse enormiter læsum, & sic videbimus, an dispõ d. aut. sacramenta puberũ, procedat, etiã si in ꝯctu interueniret dolus re ipsa. Secundò ingremus an dñs de Fara iure ptẽdat se fuisse deceptũ dolo & astutia dñi Astoandi eius fratris, & sic an rõne doli ex proposito possit ꝯuenire proprio iuramento. Quibus expeditis, apparebit resolutio alterius dubitationis, an iurm̃ sit a iudice ecclesiastico relaxandũ. Circa primum, vr̃ q̃ dñs de Fara non possit iuramento ꝯuenire prætextu alicuius læsionis, ex plurib. Primo, quia iurm̃ potest seruari sine interitu salutis ęternæ, ergo violandum nõ est, c. quemadmodũ, c. si vero, de iureiu. cum si. & vr̃ casus in c. quamuis, de pac. lib. 6. qui tex. etiã procedit, qñ filia renunciat gratis hæreditati paternæ, nulla dote sibi data uel ꝯstituta, s̃m Gem. & Imo. ibi, & Lud. Rom. & Are. in l. qui superstitis, ff. de acq. hær. & Ale. consi. 125. col. 8. lib. 1. Cur. Senior consi. 43. sup contingentia, in vlti. dubio. Et sic patet, q̃ ille tex. excipiens casum dolosæ renunciationis, ĩtelligendus est de dolo ex proposito, & non re ipsa, ita ergo dicendum vr̃ in casu pñti. Secũdo, qa donatio ista fuit ex interuallo geminata & triplicata, in donatione autem reitera-
3 tã pꝛ̃umitur interuenisse † plenam donantis deliberationẽ, q̃ dolũ excludit, s̃m gl. in c. si qs iratus, 2. q. 3. & q̃ reiteratio facit pꝛ̃umi errorẽ abesse, s̃m gl. in c. ex literis. de diuor. & ideo ꝯ actum reiteratũ nihil opponi posse vr̃, s̃m Bal. in ꝯs. scissimatis, posito post titulũ, ff. si quis aliquem testa. prohibu. & aduersus contractũ reiteratũ cũ iuramento non vr̃ restitutio
4 ꝯcedenda, s̃m Philip. Dec. consi. 181. satis no. est q. col. 3. Tertio, qa nõ vr̃, q̃ in donatione, † quæ ex liberalitate procedit, vlla possit considerari læsio. Hinc est, q̃ venditor, qui donauit id, quod pluris est, non potest allegare læsionẽ, ẽt si ultra dimidiam iusti precij fraudatus dicatur, s̃m Bar. & Doc. cõiter in l. 2. C. de rescin. vend. & Alex. consi. 53. lib. 3. & Socy. ꝯsi. 48. lib. 4. Quarto, quia idem dñs de Fara iurauit non ꝯuenire prætextu minoris ætatis, læsionis, doli, aut deceptionis, vnde audiendus non vr̃, etiam si restitutionem petat, s̃m Bar. & alios in d. l. 2. & Soc. in d. cõs. 48. & hoc casu Pan. in c. cũ ꝯtingat, de iureiu. tenet minori non esse relaxandum iuramentum rõne doli re ipsa, & ita ẽt respondet idem Pan. consi. 72. quinque dubia, in fi. lib. 1. & idẽ tenet Pau. de Cas. in d. auth. sacramẽta puberum. Quinto, præmissa coadiuuantur ex decreto iudi-
5 cis, quod interuenit in hac donõne, nam iudicis † decretum facit cessare doli & metus præsumptionem, s̃m gl. in l. 1. C. de prædiis decur. li. 10. Sexto cõfirmantur, quia huic donationi præsentes fuerunt aliqui affines, & amici vtriusque, quorũ p̃
6 sentia † excludit p̃sumptionẽ doli & metus, l. trãsactionẽ, C. de trãsac. & ibi latè Mod. tradit p̃ Bar. in l. fi. ff. si qs aliquẽ test. prohibu. Præmissis non obst. contrarium mihi vr̃ iustius, & æquius, rationibus subsequentibus. Primo, quia pp enormẽ læsionem p̃sumit̃ læsus dolo circumuẽtus, l. si superstite, C. de dolo. l. oẽs, §. Lucius, ff. de his, quę in fraud. cred. vbi aũt dolus interuenit, iurm̃ nihil operatur, d. c. q̃uis. & c. Abbas, qđ met. cau. c. si vero. cũ sim. de iureiu. Nec refert, q̃ iste sit dolus re ipsa, qa effectualiter æquiparat̃ dolo ex ꝓposito, l. si qs cũ aliter. ff. de verb. ob. l. 2. §. si quis sine, ff. de excep. doli. & hac rõne cõsuluit Pet. de Anc. vt ipse refert in regula, accessoriũ, de reg. iur. sororẽ, q̃ cũ iuro renunciauit fratri hr̃ditatẽ 4000. florenorũ pro sexcentis, posse ꝯuenire iuro pp enormẽ læsionẽ. Hinc dixit Bal. in c. 1. §. itẽ sacra, de pa. iu. fir. q̃ boni p̃sides faciunt talia iuramenta remitti p captiuã p̃sonæ, p text. in l. illicitas, ff. de of. præsid. & q̃ ex enormi læsione p̃sumat̃ minor dolo circũuentus, docet Bal. in l. si. ff. de p̃to. stip. & idẽ tenuit Pe. de Anc. in c. canonũ statuta, char. 22. ver. ego ẽt cõsului, de const. sequuntur Ant. Imo. & Pan. in d. c. cũ contingat, de
7 iureiu. Secũdo, quia iuramentũ debet habere tres † comites, iudicium, veritatem, & iustitiam. alioquin iam non est iuramentum, sed periurium, c. innocens, 22. q. 4. c. quanto, de iureiu. vnde Bal. glossando diffinitionẽ iuramenti traditã p fratrem Raynaldũ de Petra forti, dicentis, iuramentũ est dictũ, assertum, vel promissum, sacræ rei attestatione firmatũ; addebat, verum, iustum, & ex animi deliberatione, certaq; sciẽtia procedens, quæ certè diffinitio nõ cõuenit verbo huius dñi de Fara, q̃ non ex proposito, neq; certa scientia donauit, q̃ ex enormi læsione dignoscit̃. Nã s̃m Bal. in d. §. itẽ sacramẽta ex enormitate facti præsumit̃ cõsiliũ animi; & ex simplicitate minor & mulier ꝯtraxisse credunt̃, quoties ꝯctus est eis dãnosus, s̃m Bal. in rub. C. de rerũ pm. circa fi. Cũ itaque in hoc iuramento desit iudiciũ, nec ꝯueniat diffinitio iuramẽti, nõ ẽt cõueniet diffinitum, l. 1. §. dolũ, ff. de dolo. deest̃ ẽt veritas, qa ex falsa cã donauit, nec. n. intẽdebat presbyterari, quod rei euẽtus demõstrauit. Tertio, qa iuramẽtũ regulat̃ a cõsensu, sine quo iuramẽtũ nihil operat̃, l. fi. C. de nõ nu. pec. & d. c. q̃uis, & d. aut. sacramenta puberũ, in verbo, spontè. data autem enormi læsione, nõ præsumit̃ læsus habuisse notitiã valoris rei, s̃m Barto. & alios in l. 2. C. de rescin. vendi. ergo iurm̃ non porriget vires suas ad hunc casum, nam ad ignorata nõ extẽditur effectus ipsius contractus. l. cũ Aquiliana, ff. de trãsa. &
8 l. mr̃ decedens, ff. de inoff. test. Quarto, meticulosus ꝯctus † ñ validat̃ iuramento, d. c. q̃uis, cũ concor. Minor aũt ꝯhens cũ fratre maiore, immodicè læsus metu reuerentiali præsumit̃ ꝯxisse, & ideo cõtractus venit rescindendus, saltẽ iudicis officio, l. 1. §. quæ onerandæ, ff. quarum rerũ actio non det̃, & ita in terminis consuluit Soc. cõsi. 263. capio primũ, col. 3. lib. 3. q̃ respõdet ad cõem Doctorũ sententiã, q̃ metus reuerẽtialis nõ sufficiat ad rescindendũ cõtractũ, nisi probentur minæ, vel verbera, q̃ hæc cõis sententia limitatur, vt nõ ꝓcedat data enormi lęsione, pp quam præsumitur verus metus in minore, s̃m Pet. de Anc. & Pau. de Cast. in cõsiliis infra allegandis. Quod bñ quadrat in proposito casu. Nam nemo sani capitis negabit, d. Io. non rogasse & instantiam fecisse erga fratrẽ minorẽ, vt sibi donaret dicta castra: importunæ aũt p̃ces factæ minori non distant a metu, s̃m Inno. in c. petitio, de iureiu. & Bar. in tra. de Tyrã. q. 6. Suadet, qa dñs de Fara erat sub ferula, cura, & regimine ipsius Ioannis, viri sagacissimi, & cũ eo habitabat. Ex quibus resultat coniectura metus reuerentialis, s̃m Pet. de Anch. quem refert & sequit̃ Pan. in d. c. cum contingat, char. pe. & in terminis nostris ita firmat Aret. ꝯsi.
9 24. quatuor dubia, &c. Quinto contrahens † cum adolescente statim cõsumpturo, dolosè agit. l. si vero, §. si adolescens, ff. mand. l. si qs cũ sciret, ff. pro emp. & propter hũc præsumptũ dolũ recipiẽtis, cõtractus non firmatur iuramento, s̃m Pan. in d. c. cũ cõtingat, char. pen. minus ergo firmabitur iuro minoris, qui contrahendo & donando cõsumit. Sexto facit, qa
10 iuramentum de obseruando † laudo, nõ obligat iurantẽ laudo arbitratoris enormiter læsum, l. si libertus, la 2. ff. de ope. lib. & notatur in c. Quintauallis, de iureiu. & per Bar. in l. si societatem, §. arbitrorũ, ff. pro socio idem ergo dicendũ in casu isto. Nec obstat, si dicatur, q̃ hic læditur facto proprio, ibi facto tertii: quia eadem rõ vtrobique vr̃, tum quia minor enormiter lęsus credit̃ ignorasse, qđ egit, s̃m Bar. in d. l. 2. C. de rescin. vend. tũ qa p̃sumitur circumuentus dolo eius, cum quo contraxit, vt patet ex p̃missis. Ex q̃b. constat, q̃ dolus re ipsa, & dolus ex proposito ęquiparant, quantum ad impediendum vires iuramenti. Et ita tenẽt Bal. & Iaco Alua. in d. §. itẽ sacramenta. & Georg. Natta in d. c. q̃uis, col. 12. & seq. Pet. de Anch. consi. 38. pro clariori. & consi. 138. visis. & cõsi. 185. visa. & consi. 375. in supradicta. Cald. de iureiu. consi. 8. duę puel-

lę

le.Fede.de Senis.consi.199.quæritur.Ant.de But.consi.45.iuris rigor.Panor.cõsi.8.Laurentia.& cõsi.107.quatuor dubia, aliàs quator sunt,lib.2.Raph.Co.consil.180. vr prima fronte. Paul.de Cast.consi.175.contra superius,in 1.parte.Aret.consi. 93.viso legato.And.Sicu.consi.21.col.v.libr.j.& consil.93.li. 2. Soc.consi.263.capio primũ,in secũdo dub.lib.2.Corn.consil. 124.multum diffusè,libr.3.& consi.11.& consi.214 viso puncto,eo.lib.& hanc opinionem dicit equam, & iustã Alex. in l. stipulatio hoc mõ concepta,ff.de verb.obli.& cõsi.53.col.7.li. 2.& latissimè Decius idẽ consuluit,consi.180.per totũ, dicẽs hãc esse cõem opi. Doct.& si Alex.(qui dixit cõtrariã sñiam esse cõem in d.consi.125.& consi.42.lib.j.& consi.53.col.vij.lib.3.) vidisset pmissas auctoritates, nunq̃ ita dixisset. Sit igitur conclusio cõis,& vera,q̃ dispositio d.auth.sacramenta puberum, & d.c.quãuis,non procedit data enormi lęsione. Ad contraria rñdebo statim prius discusso, an in casu præsenti possit dici hunc minorẽ fuisse circunuentũ dolo & machinatione dicti d.Io.& sic an interuenerit in hac donatione dolus ex proposito.Nã vbi talis dolus intercedit,nullus est,qui nõ fateatur iurm nihil operari,d.c.quamuis.ibi,non dolo,vi,metu,&c. & rõ est euidẽs,quia dolus remouet ɔsensum,a quo depẽdet potẽtia iurisiurandi, c.veniẽs,de iureiu.& l.fin.C.de non nu. pe. Videamus ergo an possit detegi dolus ex ꝓposito.Et mihi vr̃ ſm ea,quę ꝓponũtur, patere de dolo manifesto ex pluribus. Primò,q̃a d.Gaspar,dñs Vallis clausæ, sororius dicti dñi ď Fara,& do.Ant.Mari.iudex ordinarius, interpositione decreti faciẽda examinati & interrogati iureiu. testificati sunt hmõi donationẽ fore vtilẽ ipsi minori, & in eius cõmodũ cedere. Quibus hic minor facilis ad decipiendũ,& credulus,fidẽ adhibuit,qđ facere nõ debuit cũ tanta sui iactura,& hac rõne mihi vr̃ dolo inductus ad donandũ. & ita per hãc rõnem rñdet Pan.in d.cõsil.109.in secundo dubio,li.2. Scdò patet de dolo, q̃a Ioannes dolosè & falsò suggessit huic minori castrũ Vallẽronis esse alteri hypothecatum ꝓ satis notabili summa,qđ verum non erat.vñ rõne huius falsę,& dolosę suggestionis, minor facilis ad credendũ,motus præsumitur ad donandũ & iurandum,secundum Fed.de Senis d.consil. 199. falsum autem commentum,calliditas,& machinatio,dolus est,l. j.§. dolum, ff.de dolo.& dixit Cur.Seni. in d.consil.43.quod licèt dolus re ipsa non impediat virtutem iuramenti, secundum opinionẽ multorũ,quos sup.retuli, si tamen ꝓcesserint aliqua mẽdacia donatarij,vt in casu nostro,tunc contractus non firmatur iu-
11 ramento propter dolum ex proposito. Tertiò si minor† contrahat cũ tutore vel curatore,& lædatur,cõtractus est ipso iure nullus,propter præsumptum dolũ, & malã fidem tutoris, seu curatoris,l.pupillus,§.item ipse tutor,ff.de auth.tut. Est.n. iuris & de iure presumptio, q̃m inor fuerit inductus ad contrahẽdum dolo sui curatoris,vbi reperiť minor læsus, quãuis ĩ modico,q̃a curator dẽt vtilia facere,& inutilia prætermittere ſm Bal.in l.cum ipse,C. de cõtrahen.emp.per tex.in simili, in l.fundus,q.ff.de rescin.vend.& idem sensit Bart.in d.§.item ipse,tutor,ad fi.in casu isto proponitur, donationẽ factã fuisse dicto Ioanni tunc curatori ipsius donantis, ergo donatio non firmabitur iuro ꝓp dolũ a lege presumptũ,qui etiã impedit effectus iurameti,ſm Panor.in d.c.cũ cõtingat, in 3. char. post Ant.& Imol.inferentes,iurm nihil operari stante statuto q̃ cõtractus celebratus cum minore præsumatur dolo initus,vt ẽt tenuit Bart.in l.oẽs populi,in 2.q.3.q.prin.ff.de iusti. & iur.Pano.consi.71.quinque dubia,lib.1.Ludo.Rom.consil. 12.viso facto.Alex.consil.59.viso instro,libr.1.& consi.38 visa petitione,lib.3.& consi.39.lib.4. Quartò, vbi alia rõne,q̃ mino-
12 ris ętatis, cõtractus†est nullus,nõ validať iuro, scdm Bart.in d. auth. sacramẽta puberũ, col.2.& in l.2.col.2.C.de rescin.ven. Iste aũt contractus est nullus, quia curator prohibetur contrahere cũ minore, d.§. itẽ ipse tutor,ergo &c. Quinto cogit
13 recipiens iurm†relaxare,si ex parte ipsius contineat turpitudinẽ,c.j.& c.debitores,de iureiu.tradit Panor.in d.c. cum contingat,char.pen.ver.septimus casus.Itẽ relaxandum est iurm, nõ tãtũ si cõtieneat turpitudinẽ ex parte recipiẽtis,vel peccatum ex parte iuratis,sed ẽt si possit pstare alteri occasionem peccãdi,c.cũ.ab omni,de vita & honesta. clericorũ. At iurm huius minoris cõtinet turpitudinẽ ex parte Ioannis recipientis, quia ipse recipiens iurauerat vtilia facere, & inutilia prætermittere, & tñ contra propriũ iuramentũ induxit hunc minorẽ(cuius curã gerebat) ad sibi donãdũ, & sic ad ꝑdẽdũ bona sua. donare.n.ꝑdere est, l. filius familias, ff.de don,in prin. Sexto alia vrgẽti cõiectura detegitur dolus donatarij, q̃a ipse hæres vniuersalis cõis pr̃is d.Honorati,& curator testamentarius fratris sui,induxit ipsum fratrẽ nondum ætatis xv.ann.ad repudiandũ particularẽ institutionẽ,qua pr̃ reliquerat eidem dicta Castra,vt iure accrescendi obueniret ipsi vniuersali hęredi:sed postea cõsultus,q̃ p talẽ repudiationẽ ñ erat sibi q̃sitũ ius irreuocabiliter,l.i.C.si mi.se ab hr̃di.pa.abstin.astutia & calliditate procurauit, q̃ dictus minor eadem Castra sibi donaret;dubitãs ne etiã donatio valeret,vt potè facta per minorem suo curatori. induxit fratrẽ adhuc minorẽ ad trãsigẽdũ super dicta donatione,vt nouo ɔsensu cõfirmaret.vñ sicut repudiatio fuit fraudulẽta:cætera exinde secuta,qs nõ existimabit dolosã & fraudulẽta;nam ab exordio tituli posterior formať euẽtus,l.ij.C.qñ & quibus 4.pars deb.lib.x.ex tot. n. multiplicatis,repudiatione,donationibus,& trãsactionibus,dolus & fraus elicitur,vt in simili cõsuluit Bal.consi.464.videamus, li.3.Septimo, donata ob cãm iure repetũtur ob cãm nõ secutã,l.j.de don.quæ sub mõ.l.si vt proponis,C.de ɔdi.ob cau,præsupponitur aũt,q̃ hæc donatio ob eã cãm,q̃a Ioãnes frater ꝓmisit fratri opã cũ effectu dare,quod sibi ɔferrentur bñficia, redditus florenorũ mille,& hac rõne in ipsa renũciatione & in ipsis donationib.exprimitur cã,q̃a minor intẽdebat psbyterari.Cũ igitur opa dicti Io.idẽ minor nulla fuerit assecutus bñficia,retractari poterit donatio ob cãm non secutam:& si istud ꝓbaretur,nõ eẽt opus impetrare absolutionẽ a iuro, in quo subintelligitur ɔdõ,si alius ɔuẽta seruauerit,c. ꝑuenit de iureiu.Costat igitur ex ꝑmissis nõ solũ ď dolo re ipsa,sed ẽt ď dolo ex proposito, & ideo rñdeo donationẽ iuro non roborari,q̃ rñsio videbit verior,si ɔria dissoluatur. Nõ obstat itaq; prima rõ fundata in d.c.quãuis, qđ habet locũ etiã in renunciatione gratuita ſm cõem sñiam Doc.q̃a rñdeť, q̃ loquitur in renunciatione hr̃ditatis paternæ facta ipsi patri superstiti, & sic loquitur in renũciatione iuris ɔsistẽtis in sola spe.per q̃ renũciatione nõ põt filia renunciãs dici læsa,cũ possit cõtingere,q̃ nihil sit habitura, vt q̃a ꝑ moriatur,iuxta l. nã & si parentibus,ff.de inoffi. testa.vel pr̃ facultatib.suis labatur. Ita rñdet Paul.de Castr.in d.cõsi.174.dicẽs multũ referre,an per renũciationẽ ꝑiudicet minori in hæredi.iã acquisita, an in acquiren.nã qñ filia pr̃i remittit ius succedẽdi,nõ iniuriať a pr̃e, cũ nõ hẽbat patre viuẽte aliqđ ius formale in eius hæredit.l.i.§.si impuberi,ff.de collat.bono.q̃ rõnes cessant in renunciatione iuris iã acquisiti:nã enormis lęsio solũ ea di,q̃ ius q̃situm tollit,nõ q̃ iuri q̃rẽdo derogat,l.si spõsus,§.si maritus,& l.si ff.de dona.inter virum & vxorẽ.Nec obstat text.in dicta aut.sacramẽta puberũ, in verbo,inuiolabiliter,q̃a vt s. dixi dispõ illius aut.nõ ꝓcedit,vbi interuenit dolus siue ex proposito, siue re ipsa,ſm cõem Doct.sñiam,q̃ verior est & benignior ad mitigãdũ rigorẽ illi⁹ auth.q̃ Hẽricus septimus, vt refert Alb.de Ros. ibi,statuerat abrogare, quia nimis est minoribus perniciosa. Nõ obstat secũda rõ fundata sup reiteratione & ɔfirmatiõe eiusdẽ donationis, q̃a eadẽ rõ doli militat in reiteratione & ɔfirmatione.eadẽ.n.ætatis facilitate,eadẽq; leuitate & credulitate,q̃bus inductus fuit ad donãdum,ẽt fuit inductus ad ɔfirmãdũ donõnẽ,l.doli,§.diuersum,ff.de nouat. Et q̃ confirmatio donõnis facta per minorẽ nõ credať hr̃e deliberatum ɔsẽsum,ꝓbatur in d.l.fi.C.si maior fac.ali. ra. hab. vbi requiritur, q̃ donõ fcã a minore, cõprobetur expsse vel tacitè p lapsum decẽnij ab eo,cũ erit factus maior,ergo cõfirmatio fcã anteq̃ fuerit effectus maior,sibi non noçet, nec donõnẽ inualidam corroborat.Et ita in terminis consuluit Pau.de Ca.cõsi.305. Notãdũ est, li. ij. ſm nouissimã impressionẽ.Nõ obstat tertia rõ fundata sup donatione,in qua dr̃ nõ posse considerari læsionẽ,cũ donõ liberalitati ascribatur,d.l.i.& q̃a volẽti donare nõ infert dolus,l.cũ donõnis,C.de trãsact.q̃a respondeť multipliciter. Primo,q̃ ẽt volẽs interdũ dolo decipitur,vt si calliditate aliquis seductus sit ad donãdũ. vult.n.tũc seductus donare,sed p dolum,l.3.§.si q̃s volentẽ,ff.de libe.ho.exhib.l.i.§.ii.ff.
14 ď ser.corrup.& ita euenit huic minori, & ita respondet Paul. ď Cast. ĩ d.consi.174.Itẽ verũ,q̃ in donõne ñ attẽdit læsio, † si donõ fiat a sciẽte & volẽte absq; vlla fraude,secus si per dolũ, q̃ facit verũ ɔsensum abeẽ.l.si supstite,C.de dolo,l.i.ff.eod. tit. ita rñdet Cor.in d.ɔsi.124.lib.3.Itẽ statibus ɔuẽtionib.in themate psuppositis,s.q̃ minor donauerit ea lege, vt ɔsequereť bñficia florenorũ mille opa donatarii,& q̃ donatarius teneret eidẽ minori donãti dare annuos ducentos florenos, hæc donõ potius cẽsetur ɔtus innominatus,do vt facias, & de s.l. naturalis,§.i.ff.ď pscri.verb. & licet noĩet donõ,attñ effectus & non verba ɔhẽtiũ sunt inspiciẽdi,ſm Bal.in l. 2. C. cõmod. p tex.in l.isulã,ff.de pscrip.verb.& ita rñdet Dec.in d.cõs. 180. col.pen.Nõ obstat quarta rõ,q̃ dñs de Fara.renunciauerit exceptioni doli mali,lęsioni,& oĩ legũ auxilio,quia respõdetur, vt s.dixi,q̃ eadẽ facilitate,eodẽq; dolo, q̃bus inductus fuit ad donãdũ,eisdẽ inductus fuit ad renũciãdũ, ſm Bar.in l.fi.§.idẽ q̃sijt. ff. de condi.indebi. argu.d.l.doli,§.diuersum,ff.de noua. & ita ẽt in simili rñdet Alex.consil.179.Visa scriptura,colu.2. lib.2.& in terminis nr̃is ita respondent Anto.& Panor. in d.c. cũ cõtingat,char.penul.vbi concludũt minoribus relaxandũ eẽ hmõi iurm, & si iurasset non cõtrauenire rõne enormissimæ læsionis:& itã ẽt rñdet Soc.in dicto consil.263.col.5. & Deci.in d.ɔsi.180.co.pe. Propterea hic minor renũciauit exce-

ptioni læsionis simpliciter, qa ñ porrigit ad enormẽ lęsionẽ,
ſm Pan.& alios in c.Quintauallis,de iureiur.& Cor.in d conſ.
15 124.& 214.lib.3.Non obſt.decretũ iudicis & p̃ſentia † affiniũ
& amicorũ,qa rñdetur ꝙ iſta nhil faciũt ad conualidandã do
nationẽ factã a minore,d.l.fi.vbi caſus.Itẽ reſpondetur,ꝙ iſta
faciũt ceſſare p̃ſumptionẽ doli & læſionis, ſed vbi de læſione
conſtat,ceſſat p̃ſumptio doli, quæ venit in ꝯñtiã læſionis. Ita
rñdet Imo.in l.ſi quis cum aliter,ad fi.ff.de verb.oblig.& Cor.
in d.conſi.124.& conſi.214.Ex quibus ſaltẽ ſimul iunctis con
ſtat donationẽ eſſe ipſo iure nullã,& non fuiſſe iuro robora-
tã.Vñ non expediret inſiſtere ſup alio dubio,an natiuitate fi
liorũ reuocetur dicta donatio virtute l.ſi vnq̃,C.đ reuo.do.ſu
p quo prima facie credidi,ꝙ non,quia diſpoſitio d.l.ſi vnq̃.li-
mitatur,vt ñ procedat,qñ donãs cogitauit đ filiis naſciturisˡ,
& nihilominus donauit, & declarant oẽs ſcrib.ibi & Bar.in l.
Titia,§.Impera.ff.de leg.2.Imol.& Cano.in c.fi.de dona.Bald.
& Legiſtæ in l.1.C.de inoffi.dona.eſt. n. diſpoſitio d.l. ſi vnq̃,
fundata ſup p̃ſumpta mẽte donãtis, qui ſi cogitaſſet de filijs,
veriſimiliter ñ donaſſet,ar.l.cũ acutiſſimi,C.de fideicõ.& l.ta-
le pactũ,§.fi.ff.de pac.q̃ rõ p̃ſumptę mentis ceſſat,qñ cõſtat,ꝙ
donans cogitauit de filiis,& nihilominus donauit,ergo ẽt ceſ
ſabit diſpõ,l.adigere,§.quãuis,ff.de iure põ.Cõſtat aũt,ꝙ dñs
de Fara cogitauit de libe.ex pacto.de quo in trãſactione, quo
conuẽtũ fuit,vt reſeruatio florenorũ ducẽtorũ euaneſceret
caſu,quo ipſe dñs de Fara decederet ſine liberis,ergo &c.& ꝑ
pterea ꝯſuluit Soc.conſ.53 Viſo inſtrõ.col.3.lib.4. ꝙ donatio
quã fecit filia ſtatim nuptura,non reuocat̃ propter ſupueniẽ
tiã filiorũ,qa p̃ſumitur cogitaſſe đ li. ex quo erat đ ꝑximo nu
ptura.Scđo,non vr̃ locus eẽ diſpõni d.l.ſi vnq̃, qa d.de Fara iu
rauerit non ꝯuenire,&c.Seruandũ.n.eſt iurm̃,qñ non vergit
in detrimentũ ſalutis ęternæ,c.quẽadmodũ,de iureiu.cũ con
codã.Tertio,qa diſpõ l.ſi vnq̃,non procedit in donatione ob
cãm,q̃ non eſt ꝓpria donatio, ſm Ange.in d.l.ſi vnq̃.Ale.con
ſi.29.Præclarè,col.fi.lib.3.Soc.ꝯſi.147.lib.1.ſed iſta donatio vr̃
ob cãm,ſ.vt donans cõſequeretur a donatario florenos cc.&
beneficia,ergo &c.Præmiſſis non obſtantibus arbitror dona
16 tionẽ hanc† poſſe natiuitate filiorũ reuocari,per text.in d.l. ſi
vnquã,quẽ puto locũ habere etiam in hoc caſu,non obſtãti-
bus ꝯrijs.Et primo,nõ obſtat,ꝙ donator cogitauerit de filiis,
quia & ſi cogitauerit de filijs,non tñ ſperabat ſe filios habitu
rũ,quæ duo copulatiuè requirunt̃ ad hoc, vt non ſit locus di-
ſpõni d.l.ſi vnquam,c.fi.17.q.3.ibi,non haberet, nec ſperaret
hr̃e,& ita ꝯſuluit Soc.conſ.126.Viſum fuit.li.3.vbi ꝯſuluit na-
tiuitate filij reuocari donatio. factam a ſene habẽte uxorem
quinquagenariã,etiam ꝙ in dona.fuit habita mentio filiorũ:
qa & ſi ſenex cogitaret de filijs,nõ tñ ſperabat filios ſibi debe
re naſci pp ſeniũ ipſius & vxoris.Hic autẽ donans & ſi cogita
uerit de filijs,nõ tñ ſperabat,nec credebat filios ꝓcreare, qa ĩ
tendebat p̃sbyterari.& eadẽ rõne,qua donauit,qa p̃sbyterari
uolebat,eadẽ ẽt voluit reſeruationẽ florenorũ cc.extingui,ſi
filios nõ hẽret:nõ qa crederet hr̃e,ſed qa ꝓpter ſacerdotiũ aſ
ſumendũ deſperabat de filijs, & ita ẽt conſulit Soc.inter cõſ.
Cur.ſenio.conſi.2.col.fi.Hæc.n.rõ ſacerdotij facit abeſſe oẽm
ſpem prolis ltĩmæ,qua ſola reuocatur donatio, ſm Alexand.
conſi.40.Super primo,colum.fi.libro.4. Nec huic rationi na-
turali & veriſſimæ obſtat,ſi dicatur, quod in tranſact. non ex
primitur hæc rõ,qa intenderet donãs p̃sbyterari.Rñdeo ſatis
eẽ,ꝙ fuerit exp̃ſſa in donatione,ad quã trãſac.refertur,qa vir
tute relationis oĩa dcã in donatione,cẽſentur trãſcripta ĩ trã
ſac.l.ſi ita ſcripſero:& ibi Bar.ff.de cõdi.& dem. & ita ẽt rñdet
17 Socy.in d.conſil.126. Non obſt.iurm̃,†qa non impedit dona-
tionẽ poſſe reuocari ꝓpter ſuperuenientiã filiorũ, ſcđm Bar.
& *cõiter* ſcrib.in d.§. Imperator.Imo.in d.c.fi.Albe.in d.l.ſi vn
quã,Bal.in l.i.C.de inoffi.dona.Oldra.conſ.238.Cum mulier.
Lud.Ro.conſ.269.Non eſt dubium.Socyn.in d.conſil.126.&
conſi.22.col.2.lib.4.allegans Spec.& Io.And.idẽ tenere.& idẽ
conſuluit Areti.conſil.24 Quatuor dubia Cor.conſ.11.col.8.
lib.3.& conſ 30.lib.4.quia iuramentum regulatur ſcđm natu
rã ꝯctus,ſup quo interponitur,l.fina.C.de non nu.pecu.& qa
ſcđm Ol.iurm̃ non addit obligationem,ſed ei intra ſuos fines
manenti addit religionis vinculũ, arg.l.Titius, in fi.ff.ad Tre-
bel.Qđ verũ puto, ẽt ſi donãs iuraſſet ex quauis cã nõ ꝯueni
re,qa talis generalitas ñ trahit̃ ad caſum veriſimiliter nõ cogi
tatũ,arg. l. fiſtulas,§.frumenta,ff.de contrahen.empt.& ita vi
ſum fuit Bald.in l.i.col.fi.C.de inoffi.dona.Imo ſunt q tenent
ꝙ donans non poſſit renunciare beneficio d.l.ſi vnq̃. quia in
troductum fuit fauore filiorum ſcđm eos,& in præiudiciũ ip
ſorum iurm̃ p̃ris nihil dẽt operari,c.quãuis,in fin.de pact.li.6.
& ita tenet Soc.conſi.127.lib.j.& conſil.126.col.pen.libr.3.&
ꝯſi.22.lib.4.& Cur.ſenior ꝯſi.1.per totum.ſuper quo tñ nõ fa
cio fundamentum,quia alii Doct.*cõiter* ſunt in ꝯtraria ſentẽ-
tia.Non denique obſtat,quod diſpoſitio d.l. ſi vnquam, non
vendicat ſibi locũ in donatione ob cauſam,quia iſtud verum
eſt,quatenus donatio correſpondet cauſæ; ſed in eo, in quo
donatio excedit cãm,reuocatur,iuxta diſpoſitionẽ d. l. ſi un-
quam ſecundum Ang.ibi,& ita conſuluit Socy.& non inficia
tur Dec.conſ.20.col.fi,nã in exceſſu dr̃ propria & ſimplex do-
natio,l.ſi ſponſas.§.circa.ff.de dona.inter virum & vxo.& tra-
dunt Ange.& Imo.in l.Aquilius Regulus,ff.de do,Bal.in auth.
ex teſtamẽto,C.de colla.& in auth.vnde ſi parens, C.de inof.
teſt.& Saly. in l.j.C.de do.ante nup.Inſuper reſpectu floreno-
rum ducentorum,quos dominus de Fara ſibi reſeruauit, nõ
videtur donatio ob cauſam, cum de proprijs redditibus illos
ſibi retinuerit. Et ſi donatarius ſe fundet in cauſa bñficiorũ,
conſtat donationem poſſe reuocari,cum ipſe donatarius cõ-
uenta non impleuerit,l.fina.C. de reuoc. dona.

R E S P O N. V.

Legem Donationi adiectam,quæ donantis, vel hære-
dum fauorem concernit, poteſt donator pro
arbitrio remittere, quacunque ſtipulatione etiam iuramen-
to roborata non obſtante.

S V M M A R I V M.

1 *Actio ſemel acquiſita hæredi,an ſine facto ipſius ab eo auferri poſſit.*
2 *Pactum,quod in fauorem hæredis fit principaliter,dicitur fieri in perſonã paciſcentis pro hærede.*
3 *Donatarius ſi uigore pacti teneatur poſt mortem ſuã rẽ donatã reſtituere. alicui tertio gratia ipſiꝰ donãtis,eo caſu p̃t ſalus donator modũ remittere*
4 *Stipulator,qui filijs & hęredib.ſuis fundũ,uel emphyteuſim ſtipulatus eſt põt pro arbitrio renunciare feudo & emphyteuſi, in præiudiciũ filiorũ.*
5 *Pater,qui acquiſiuit feudum pro ſe & filijs ſi alienet feudum, filij non poſſunt reuocare alienationem, & quid ita.*
6 *Acquiſitũ nobis irreuocabiliter,non põt a nobis auferri ſine facto noſtro.*
7 *Hæres adeundo hæreditatem, videtur rata habere oĩa geſta per defunctũ.*
8 *Renunciari non poteſt his,quæ ſunt liberæ facultatis,etiam cum iuramẽto.*

Reſpon. Interpreta.

Vt Noſcatur,an nobilis Margarita du Lac,potuerit dona-
re manſum(de quo in themate)domino Lud.filio, nõ
obſtante pacto in donatione facta, de dicto manſo præfatæ
dominæ Margaritæ per quondam dominum Alber. de Bon-
liaco:videndum eſt,an prædictus d.Albertus donator, potue-
rit vxori ſuę donatarię remittere modum in dicta donatione
adiectum,ꝙ poſt mortẽ ipſius vxoris donatarię bona donata
reuertantur, & deueniant ad hæredem ipſius Alberti dona-
toris. Nam ab hoc puncto pendet reſolutio propoſitæ quæ-
ſtionis,an domina Margarita potuerit donare dictum man-
ſum domino Lud. qui non eſt hæres inſtitutus a domino Al
berto.Et ſuper hac quęſtione quæ apud me modicam,vel nul
lam dubitationem habet,paucis agam reiectis ſuperfluis. Vi-
deretur prima facie dicendum,ꝙ d.Alber. donator in præiu-
diciũ hæredis ſui non potuerit remittere modũ illũ, qa p illũ
modum vr̃ acquiſita vtilis actio hęredi futuro,l.quoties,C. de
18 dona.quæ ſub mo. Actio aũt† ſemel acq̃ſita hr̃di,non vr̃ ſine
facto ipſius ab eo auferri poſſe,l.id,qđ nr̃m,ff.de regu.iur. l. fi.
ff.de pac.p q̃ rõnẽ Pa.de Ca.Lu.Ro.& nõnulli alij tenuerũt,ꝙ
ſi aliq̃d donet Titio hoc adiecto, ꝙ poſt mortẽ eius ſit eccleſ.
vel alterius,ꝙ nõ p̃t donator remittere Titio modũ, quo fuit
grauatus reſtituere donata alteri.Scđo,qa promiſit idẽ dona
tor cũ iuro non reuocare prædictã donationẽ, ſed oĩa & ſin-
gula perpetuò obſeruare,& in aliquo non ꝯuenire:nam cũ iu
ramentũ poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, videt̃ obli
gatorium,vt iurans non poſſit contrauenire,vbi aliàs poſſet,
c.cum contingat,de iur.iu.c.licèt,eod.titu.in 6.c.quamuis, de
pac.eo.libr. Tertio, quia Notarius ſtipulatus fuit pro hęrede
donatoris,quo caſu videtur,ꝙ donator poſſit remittere tan-
quam ſit ex ſtipulatione Notarij acquiſitũ tempore donõnis
ius hæredi.licèt,n.Barto.& alij *cõiter*,in l.qui Romæ,§.Flauius,
ff.de verb.ob.velint,ꝙ donator poſſit talẽ modum remittere
donatario,tamen Raph.Cõmẽ.Ale.Are.Iaſ.& alij indifferen-
ter limitant iſtud nõ ꝓcedere,qñ donator, vel donatarius ſti-
pulati ſunt ꝓ tertio, & in eius fauorẽ fuit adiectus modus, &
ſeq̃t Dec.conſ.58.Et ꝓ tenui facultate mea viſo diligẽter,col.
2.Præmiſſis nõ obſtãtib.ꝓut verè non obſtãt,rñdeo Albertũ
potuiſſe in ſua vltima volũtate legare dictũ manſum vxori,&
dare libertatẽ vxori diſponẽdi de dicto manſo arbitrio ſuo in
p̃iudiciũ hr̃dis ipſius Alberti ex plurib.Et primo,qa teſtõr nõ
ſolũ p̃t vxori legare rẽ ꝓpriã, verũ ẽt p̃t legare rẽ ipſius hr̃dis.
l.ſi hr̃dis ſeruꝰ,ff.de le.j.l.vnũ ex familia.§.ſi rẽ,ff.đ le.ij. Ex hoc
infert̃ deciſio q̃õnis,ꝙ d.Albe.potuit ius(ſi qđ fuiſſet acq̃ſitũ
hr̃di)legar̃ vxori.Et pp hãc rõnẽ nõ vr̃ mihi,ꝙ q̃õ iſta habeat
probabilem dubitandi rationem.Secundo,quia pactum adie
ctum in donatione, quod poſt mortem vxoris manſum re-
uertatur ad hæredem donatoris,appoſitum fuit gratia ipſius
19 donantis tantum,& eius mero fauore;nam pactum† qđ in fa
uorem heredis fit principaliter,dicit̃ fieri in p̃ſonã paciſcẽtis
ꝓ hr̃de,l.ſi pactũ.ff.đ ꝓb.& l.eũ,q ita,§.i.ff.đ ver,ob. rõ aũt đ ſe
patet,qa hr̃s repræſentat p̃ſonã defuncti,§.i.in Auth.de iure-
iuran.

iuran.a mo.præsti.Qui.n.stipulat,primo sibi,& in consequen
tiā hæredi censetur stipulari,vt dr̄ ī d.l.si pactū,& not.in l.po
stulante,ff.ad Trebel.uñ cū stipulatio interposita ꝓ se & hæ
redibus,dicatur interposita in fauorē ipsius stipulantis non
video rationem, quare ipse, qui stipulatus est pro hr̄de suo,
non possit illi stipulationi renunciare,cū cuilibet liceat suo
fauori renunciare,l.si qs in conscribendo, C. de pac. & ideo
Lu.Ro.in l.pecuniam,ff.de cōd.ob cau.& Ale.in d.§.Flauius,
3 & alii cōiter cōcordant,ꝙ si†donatarius vigore pacti teneat̄
post mortē suā rē donatā restituere alicui tertio gr̄a ipsius
donātis,ꝙ eo casu solus donator p̄t modū remittere ꝑ tex.in
l.3.de ser.exportan.Tertio, stipulator, q filiis & hæredib. suis
4 †fundū,vel emphyteusim stipulatus est,p̄t pro arbitrio renū
ciare feudo,vel emphyteusi,in præiudiciū filiorū,f̄m Bart.in
l.vt iusiur.§.si liberi,ff.de ope.libe.Bal.in auth.si quas ruinas,
C.de sacros.eccle.Lud.Ro.con.45.a fortiori ergo p̄t remitte
re modū adiectum in fauorem hæredum suorum. Quarto,
pater qui acquisiuit feudum †pro se & filiis,quo casu f̄m Bar.
ī d.§.si liberi,ñ p̄t p̄iudicare filiis:tñ si alienet feudum,filii q
sunt hæredes patris,nō possunt reuocare alienationē,qa te-
nent̄ approbare gesta ꝑ defunctū,cuius sunt hæredes,ꝑ regu
lā l.cū a matre,C.de rei ven.& regulā,ex qua ꝑsona,ff.de reg.
iur.Si ergo hr̄s nō p̄t ꝯuenire alienationi factæ ꝑ defunctū d̄
eo,qd̄ ad ipsum hr̄dem spectabat iure suo, multo minus po-
terit ꝯuenire voluntati defuncti sup eo,qd̄ ad ipsum hr̄dem
erat deuoluēdū iure hr̄ditario,Non ergo pōt impugnare re
missionē modi adiecti in hac donatione in fauorē ipsius hr̄-
dis,cū dictū masū ex stipulatione,de qua in dicta donōne,vbi
nō esset remissa,ad ipsum vti hr̄dē ꝑtineret,& nō aliàs.Quin-
to,si dixerimus,ꝙ stipulator nō possit renunciare stipulatio
ni ꝑ ipsum factæ in fauorē hr̄dū suorū,sequeret̄ vnū absurdis
simū,ꝙ stipulator nec nouare, nec acceptū ferr̄ poterit, qa
oīs stipulatio intelligit̄ facta in fauorē hr̄edū,ēt si de eis men
tio habita nō sit,vt dixi s̄.& l.iurisg. §. pactorū,& l.tale pactū,
in prin.& l.nisi,ff.de pac.& dicit Bal.in l.i.ꝑ illū text.C.quorū
leg.ꝙ n̄iato ꝯhente censet̄ noīatus eius hæres. Si mō in p̄iu
diciū hr̄dis nō p̄t fieri nouatio,vel acceptilatio,sequeret̄,ꝙ ti
tuli de nouat.& acceptil.essent frustratorii,qd̄ est absonū di
ctu,& non admittendū,l.nā absurdū,ff.de bon.libr.cum sim.
Possem hāc nr̄am cōsultationē multis aliis rōnibus & funda
mentis comprobare,sed in re tā clara turpe vr̄ uerba,& char
tā ꝑdete.Contrariorum autem ex premissis patet resolutio.
qa tñ ex resolutione ꝯriorum clarior apparebit nr̄a rn̄sio,qa
mos inoleuit,vt singula ꝯtraria spāliter remoueantur,ad pri
mum respondeo tripliciter.Primo,qd̄ id qd̄ est nobis acqsitū
6 †irreuocabiliter,nō p̄t a nobis auferri sine facto nr̄o, & ita ꝑ
cedit regula l.ius nr̄m,in ꝯrium allegata:secus autē si sit acq-
situm reuocabiliter,l.sed & si qs,in prin.& §.i.iuncta gloss. ff.
de vsufru.Actio autem,sine ius,non p̄t dici ante mortem te
stator si seu stipulantis acqsitū hæredi,l. q superstitis, de acq.
hæ.ergo is,qui stipulatus fuit,poterit hæredi illud auferre, &
ita rn̄dit Imo.in c.potuit,colu.fi.de loc.& in d.§. Flauius, vbi
Ale,& alij idē firmant.Secundo rn̄detur,ꝙ factum testatoris
reputatur factum heredis,cum vna & eadem persona reputē
tur,vt s̄.dixi.& ita in proposito firmat gl.in l.si seruus, in ver,
interest,ff.de condit.furti. Tertio respondetur, ꝙ hæres ipse
remisit modum adiectum donationis in eius fauorem,& ius
omne sibi competens, & sic suo facto ius omne (si quod
7 habebat)amisit:nā adeundo†hr̄ditatem, vr̄ rata hēre oīa ge-
sta ꝑ defunctū,f̄m Barto.in l.solutū,§.solutā,de pig.act.Dico
igit̄,ꝙ hr̄s d. Alb.ꝑ aditionē hr̄ditatis ratificauit legatū factū
vxori,& cēset̄ se illi obligasse ad obseruādā volūtatē defuncti
ergo frustra nitit̄ ꝯuenire.Nō obst. ꝙ iuramētū sit obligato-
riū,& firmet ꝯctū aliàs īualidū;& sit seruandū;qa verū,qn̄ iu
ramētū p̄stat̄ ī fauorē tertii.Tūc.n. nō licet tali iur̄o ꝯuenire
in p̄iudiciū alterius,secus si p̄stat̄ in fauorē hr̄dis sui. Rō autē
diuersitatis est euidēs,nā hr̄s adeūdo,approbat ꝯuentionē, si
q̄ d̄functus fecisset, vt dixi s̄. Apꝓbādo āt cēset̄ relaxare iur̄m
q̄ relaxatio hēt vim apostolicæ relaxationis,c.i.& 2.de iureiu.
Vel aliter,& scd̄o rn̄det̄,ꝙ his,q̄ sunt libere facultatis,nō p̄t re
8 nūciari†ēt cū iur̄o,f̄m glo.in c.fi.de ꝓc.lib.6.Io.An.in reg.qd̄
semel,de reg.iur.li.6.Fel.latè in c.si diligenti,col.pe.de. fo. cō.
In facultate aūt libera eius ē,q stipulatus fuit hr̄di,stipulatio-
nē remittere,& hr̄dē suū grauare etiā in re ꝓpria,vt s̄.ostēsū
fuit,ergo &c.& iō Bar.in l.si qs in prin.testi,col.fi.de leg.3.cō
cludit,ꝙ is q ꝓmisit hr̄di īstituto nō reuocare test̄m, poterit
ñ obstāte iur̄o mutare,& alterare ꝑ arbitro, & sequunt̄ *cōiter*
oēs scrib.Quare ꝯcludit̄,ꝙ d. Albertus potuit legare vxori di-
ctū mansū,ēt si prius illud ꝑfectè,& irreuocabiliter donasset
hr̄di instituēdo,qa donasset ei vti hr̄di,quē p̄t testator graua-
re,ꝓut vult ēt in re ꝓpria ipsius hr̄dis,d.l.hr̄dis seruus.Vlt. nō
obst. ꝙ donatari⁹ fuerit stipulatus hr̄di instituēdo, qa cū sti-
pulatus sit ei vti hr̄di, ex stipulatione sola nihil sibi fuisset ac-
quisitū,nisi fuisset īstitutus hr̄s. In instōne aūt ex testamēto
potuit illū instituere cū onere p̄stādi dictum māsum vxori,
vt patet ex p̄missis, ergo &c. Potest ēt dici,ꝙ stipulatio facta
hr̄di tacitè subintelligebat̄,vt ꝑ plura ꝓbat Ias.in l.si sic. ff. de
verb.ob.ergo expressa a Notario,nihil operabitur,l.3.ff. d̄ le.
j.Sed quia p̄dicta satis.superq; sufficiunt,non insistā vlterius.

RESPONSVM VI.

Ioannes Titio donauit ius Castri Briconię domino suo
deuolutū.De viribus huius donationis disce-
ptatur.Quidam putant donationem rei alienæ a sciente sciē
ti factam,nullius esse momenti.Ego autem existimo optimo
iure defēdi posse:quę res ita effectū habebit, si ius Castri dn̄i
cessione cœperit esse donatoris ꝓpriū, qd̄ Vlpianus notauit,
& Io.ab Imol. sua eruditissima interpretatione probauit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio rei alienæ, quæ fit a sciente scienti, non valet ipso iure.*
2 *Donator, qui non est in dolo, non tenetur de euictione, nisi per stipulatio
nem. vel pactum nudum se obligasset.*
3 *Infeudatio simpliciter facta pro se & alijs intelligitur tam de natis, quàm
nascituris, secus quando apperet solum facta pro nascituris.*
4 *Confirmatio quid sit.*
5 *Gratia obreptitia, seu subreptitia, non iuuat impetrantem.*
6 *Clausula, ex certa scientia, & si non sit literis expreßa, habetur tamen pro
expressa, si ex aliquib. verbis expressis de certa Principis scientia cōstet.*
7 *Claus. ex certa sciētia, nihil operatur ī his, in quibus Princeps præsumitur
non habere scientiam. Item, nec quando superior non fuerit certificatus
de omnibus, quæ potuißent eum mouere ad denegandum concessa. 8.*
9 *Confirmatio principalis quemadmodum recipit tacitam interpretationem
si preces veritate nitantur, ita eandem recipiunt clausulę accessoriæ.*
10 *Donatio rei alienæ facta scienti, quatenus valeat.*
11 *Donans scienter rem alienā, & promittens nō contrauenire, censetur do
nasse conditione, si illa res aliena cęperit eße sua.*

Respon.Interpreta.

Aut donationis tempore Castrū Briconię nō erat Co
miti deuolutum, & videtur donationē esse futilē
& inanem, cum ius duntaxat donatum fuerit Titio qd̄ per
mortem Oliuę ad Comitem deuolutum credebatur.Aut ad
præfatum comitem iure erat deuolutum, & videtur etiam
1 donationē nullius esse momenti:qa donatio†rei alienæ,quæ
fit a sciente sciēti,nō valet mero iure,cū dn̄iū acori nō possit
ei,cui donat̄,l.in ędib.§.fi.de do.ff. f̄m vnum intellectum Et si
cèt aliq impugnent,qa dn̄iū p̄t acqri donatario ꝑ p̄scriptio-
nē,cū donatio p̄stet vsucapiēdi ꝯditionē,l.i.& ꝑ totū, ff. de v-
suca.ꝓ don. Tñ istud dici nō p̄t,qn̄ fit donō a sciente scienti,
ꝓp malā fidē,q̄ obstat p̄scriptioni,c.fi.de p̄sc.re.possessor ma-
læfidei,de reg.iur.lib. 6. Nec ēt p̄t dici,ꝙ donō rei alienæ hoc
casu valeat q̄tū ad effectū agendi de euictione,vel de dolo ad
interesse ꝯ donātē,iuxta tex.in l.Aristo.§.fi.ff.de don.qa iura,
q̄ donatario cōcedūt actionē de euictione,vel ad interesse ꝯ
donantē,ꝓcedunt qn̄ donatarius ignorabat rē esse alienā, se
cus si sciebat,f̄m gl.in d.l.Aristo.nā sciens non decipit̄,sed se-
metipsum decipit,l.ea,quę.§.pe.ff.de cōtrah.emp.l.i.in fi.ff.de
2 act.emp.l.qrit̄,§.fi.ff.de Aedil. edic. & l.si fundū, C. de euic. l.
si fratres,C.cōmu.vtr.iud.Et donator,†q non est in dolo, nō
tenet̄ de euictione,nisi ꝑ stipl'onē,vel pactū nudū se obligas-
set,vt tradit̄ ꝑ gl.& scribē.in l.2.C.de euic.& licèt Io. donator
ex ꝯcessione & gr̄a Comitis,ex post acqsiuerit ius ipsius Co-
mitis,nō tñ ꝯualidat̄ donō q̄tū ad effectū,vt donatario scien
ti det̄ actio ꝯ ipsum donatorē,sed solū q̄tū ad excipiendū.l.i.
licite,ff.de reb.e.Pro resolutione huius nodosi q̄siti,necessa-
rio prius discutiendū est,an p̄dictū Castrū ꝑ mortē Oliuę iu
re fuerit ad Comitē deuolutū:& attēto tenore primæ infeu
dationis factæ ꝑ regē Renatū Meuio. & Oliuæ cōiugib.ꝓ se
& suis,ac qbuslibet ipsorū liberis ab inde in antea nascituris,
& suis ltīmè descēdentibus ab eisdē, vr̄ Castrū fuisse deuolu-
tū p̄dicto Comiti ꝑ mortē Oliuæ,q̄ decesserit nullis relictis li
beris ex Meuio ꝯiuge.Nā deficiētibus descēdentibus ab īfeu
datione vocatis,feudū nouū reuertit̄ ad dn̄m ēt extantib. a-
gnatis,c.i.de fratribos de nouo bn̄.inuest.& c.i.de benefi.fra
tris.Et si dicat̄,ꝙ Oliua decessit suꝑstite Ioāne filio tp̄e infeu
dationis nato ex primo viro:rn̄det̄,ꝙ solū ꝑ dictā infeudatio
nē vocant̄ filii nascituri, & ꝯn̄r excludunt̄ prius nati ex alio
mr̄imonio,l.cū p̄tor.ff.de iud.l. ex eo,ff.de testi.licèt.n.infeu-
3 datio†facta simpliciter ꝓ se & filiis,intelligat̄ de filiis tā natis
q̄ nascituris,vt tadit̄ per Alua.in c.j.de eo,q sibi & hr̄.suis,col.
pe.tñ secus dicendū, qn̄ apparet facta solū pro nascituris,c.i.
§.mulier,si de feu.fue.controuer.inter do.& agna.vasa. Non
n.discedēdū est a tenore inuestituræ,c.i.de duob.fratri.a Ca.
inuest.& ibi Bal.& c.si cui,de extraord.ca.Contra. aduerte,qa
hmōi cap̄la extraordinaria hodie non extāt cū concor. alle-
gatis ꝑ Cur.senior.ꝯs.49.& cons seq. Attēto aūt tenore sc̄dæ

in feudationis factæ ꝑ Regẽ Carolũ Oliuæ, & Ioanni filio ex
primo viro, nõ vr̄ deuolutũ, q̃a mortua Oliua vocat̃ Ioãnes
exp̃ssè noĩatus ĩ ĩ feudatione, c.i.de succ.feu. Nec obstare vr̄
si dicat̃ ꝙ gr̃a Caroli nõ est noua infeudatio, sed cõfirmatio
infeudatiõis factæ ꝑ Regẽ Renatũ, ut sonãt illa verba. Quare
his, & aliis ↄsideratis dictas lr̃as p̃dicti nr̃i quõdã auũculi laudamus,
ratificamus, & confirmamus, &c. Cõfirmatio† aũt nihil
aliud est, q̃ iuris prius q̃siti corroboratio, ſm Summistas
in rub. de cõfir. uti. uel inuti. iõ nõ põt extẽdi ultra, q̃ actus ↄ
firmatus se extẽdat, ſm Bal. in l. noĩationes, ad fi. C. de ap. & Pa.
de Ca. ↄsi. 187. in 2. parte, notandũ est. in prin. Ale. ↄsi. 122. Viso
pũcto, li. 4. Corn. cõsi. 278. Visis cõsiliis, lib. i. Infeudatio aũt
Renati ↄfirmata nõ porrigit̃ ad Ioannẽ iã natũ, vt sup. ↄñsum
fuit, ergo nec ẽt ad ipsum extẽdẽda ẽ ↄfirmatio Caroli. q̃a rñdet,
ꝙ istud posset procedere, si ↄfirmatio Caroli eẽt simpliciter
facta & ĩ forma cõi, secus ãt dicendũ, qñ est facta cũ exp̃ssa
extẽsione, & ex certa scĩa, vt vr̄ in vasu isto, in quo Carolus ñ
solũ cõfirmat infeudationẽ Renati, sed ẽt quatenus opus sit,
de speciali gr̃a de nouo donat, cedit, & infeudat dictũ castrũ
p̃dictis Oliuæ & Ioãni ꝓ se & hr̃dib. ac successorib. d. Ioã. Nam
illa uerba, quatenus opus est, de nouo concedit, hñt vim nouę
infeudationis, c. i. de eo, qui fi. fe. agn. ibi, quasi de nouo inuestiuerit.
& c. i. de duob. frat. de no. benefi inuest. Sed p̃missis
ẽt nõ attentis, arbitror, ꝙ d. Ioãnes, vel sui hr̃des, non possint
se iuuare beneficio huius sc̃dæ infeudationis quia talis secunda
infeudatio, imo uerius antiq̃ infeudationis ĩ nouatio facta
fuit ꝑ obreptionẽ eiusdẽ & subreptionẽ Oliuę: obreptitia ãt
5 vel subreptitia gr̃a † ñ iuuat ĩpetrantẽ, c. ad nr̃ã, & c. porrecta,
de ↄfir. vti. vel inut. c. qđ sup his, de fid. inst. c. cęterũ, c. sup lr̃is,
c. postulasti, de resc. & đ subreptitia seu obreptitia infeudatione,
est text. ſm vnũ intellectũ, in c. j. §. i. de feu. guar. Falsò. n. d.
Oliua suggessit Carolo, ꝙ Renatus Rex ipsi Oliuæ infeudauerat
dictũ Castrũ ꝓ se, & hr̃dibus, & successoribus cũ pro se
& filijs nascituris ex secũdo mr̃imonio dũtaxat esset infeudata:
qua rõne motus Carolus de nouo, quatenus opus fuit, dictũ
Castrũ infeudauit d. Oliuæ & Ioãni eius filio nato ex mr̃imonio
primo hr̃di, & successori futuro. Quod ꝑfectò non infeudasset,
aut saltẽ nõ ita de leui, si sciuisset post mortẽ Oliuæ
infeudationẽ expirare, & nõ trãsire ad ipsum Ioãnẽ natũ ex
primo mr̃imonio. Nec obstat, si dicatur ꝙ illa clausula, & quatenus
opus est, de nouo donauit', ostẽdit Principẽ donasse ex
certa scĩa, ẽt si vigore donationis primę nõ cõpeteret ius ipsi
Ioanni hr̃di futuro. Sufficit n. ꝙ per aliqua verba exp̃ssa appareat
de certa scĩa Principis, licèt in lr̃is nõ sit apposita clausu-
6 la, † ex certa scĩa, ſm Pan. in c. pastoralis. §. p̃terea. in 2. no. de of
fi. dele. & glo. in cle. j. de iud. cũ ↄcor. de q̃b. ꝑ Fel. in c. cũ inter,
col. 2. de exc. q̃a rñdetur, ꝙ clausula, ex certa scĩa, ẽt in lr̃is specificata,
nõ purgat vitiũ obreptionis & subreptionis, ſm Pan.
in c. 2. de cõfir. vti. vel inuti. & Rot. decis. 2. eod. tit. in nouis. Bñ
facit, qđ no. Bald. in l. fin. colu. 2. C. sent. rescin. nõ pos. vbi dicit
quod ĩ his, ĩ q̃b. Prĩceps nõ p̃sumitur hẽre scĩam hæc clausula
7 † nihil oꝑatur. seq̃tur Alc. ↄs. 125. Viso titulo q̃õnis, col. fi. lib. 2.
& Cor. ↄsi. 189. Quanq̃. co. 3. lib. 4. & Pau. de Cast. ↄs. 84. Qõ ista
vertitur, co. fi. in 2. parte. & tradit Fel. in d. c. cũ inter, co. 3 & di
8 cit Pan. in d. §. p̃terea, ꝙ clausula, † ex certa scĩa, non oꝑatur ali
quẽ effectũ, qñ supior ñ fuit certificatus de oĩb. q̃ potuissent
eũ mouere ad denegandũ ↄcessa, & idẽ voluit Pan. in c. inter
dilectos, col. 6. de fid. inst. & ↄfirmat Dec. cõsi. 196. col. pe. quia
9 sicut principalis † ↄfirmatio recipit tacitam interpretationẽ,
si preces veritate nitãtur, c. ij. de res. ita eãdẽ interp̃tationẽ recipiunt
clausulę accessorię, vt docet Bal. ĩ l. si absentis, C. si cer.
pet. & in rub. C. de ↄst. pe. & in l. ex testõ, C. de fideicõ. Ex q̃bus
apparet, sñĩam latam ꝑ olim dños magistros rõnales fuisse &
esse iuridicã. Hoc sic discusso, redeo ad prĩcipale q̃sitũ, cui rñdeo
nihil ꝓponi, quare hmõi donatio suũ non dẽat sortiri effectũ.
Nã si dixerimus, ꝙ Ioannes donator tp̃e donationis ex
noua largitione Comitis esset dñs dicti Castri, ꝓut in facto p̃supponitur,
ↄstat euidẽter Ioãnẽ donasse ius deuolutũ Comiti,
vt suũ, & sic donasse ius sibi per Comitẽ cessum, nõ aũt donasse
ius deuolutũ Comiti, vt alienũ, i. ipsius Comitis, l. si domus,
§. fi. ff. de leg. j. vbi dr̄, ꝙ is q̃ legauit rẽ, in dubio creditur legasse
ius, qđ hẽbat ĩ re ipsa, sic Ioãnes vr̄ donasse ius sibi cõpetẽs
in iure deuoluto ipsi Comiti, & clarius ꝓbatur ĩ c. pastoralis
de don. vbi donãs eccl. intelligitur donare ius p̃ronatus, qđ
hẽbat ĩ ea, & ibi Im. ad fi. infert, ꝙ donãs Castrũ cẽset donare
ius, qđ hẽt in castro. Ad idẽ tex. in l. p̃dia. ad fi. C. de loc. p̃di. ciu.
li. 11. & ibi no. Bar. ꝙ hñs aliqđ ius in re donata, cẽset in dubio
illud ius donare. Sic ergo Ioã. q̃ donauit ius deuolutũ, Comiti
donasse dr̄ ius sibi tũc cõpetẽs ĩ illo iure deuoluto donato,
& cõsequẽter donauit ius sibi cessum ꝑ Comitẽ. & idẽ tenet
Bal. ĩ l. monumẽta, C. de le. & Alex. in d. l. si domus, §. fi. vbi multa
adducit in ꝓposito, q̃ hic ꝓ repetitis habeãtur. Si vero dixerimus,
ꝙ Ioannes tp̃e donationis nullũ ius hẽbat in dicto castro,
sed ex post fuisse sibi ꝑ Comitẽ cessum & dõatum, qõ erit
magis dubitabilis. sed nihilominus ꝓ Titio, seu eius filio, & hærede
donatario rñdendũ puto, q̃a ex supueniẽti iure ↄfirmata
fuit donatio. l. si q̃s alienam, ff. de ac. emp. l. rẽ alienã, ff. de pi.
ac. l. cũ res, C. si alie. res pig. da. sit. & l. si a Titio, ff. de rei vẽ. cum
si. Nec ob. dũ s̃. dicebã, ꝙ cõfirmat̃ solũ quantũ ad excipiendũ
nõ quantũ ad agendũ, ꝑ tex. in l. illicitè, ff. de reb. e. q̃a rñdetur,
ꝙ p̃riũ ꝓcedit, qñ ↄtractus a principio fuit oĩno nullus. ita ꝙ
ex eo nulla nata fuerit efficax obligatio: tunc verũ, ꝙ non cõfirmat̃,
nisi quantum ad excipiẽdũ. Sed qñ cõtractus non fuit
oĩno nullus a principio, tũc ex iure supueniẽte authori meo
ↄfirmatur ẽt quãtũ ad agẽdũ publiciana actione ↄ̃ authorẽ
meũ effectũ dñm ex iure supueniẽti, d. l. si à Titio, & l. pe. ff. de
pub. ita Bar. & clarius Imo. in l. cũ vir, ff. de vsuc. & iste est casus
10 nr̄, nã donatio rei alienæ, † ẽt facta scienti, valet a principio q̃tũ
ad hoc effectũ, vt donator teneat̃ tradere, licèt nõ valeat q̃tũ
ad hũc, vt teneat̃ de euictione: nã donator hñs facultatem
rei tradendę, tenet̃ rẽ tradere, l. si q̃s argentũ, §. pe. C. de do. Io.
n. q̃ donauit post mortẽ ius deuolutũ Comiti constituẽdo Titiũ
donatariũ, ꝓcuratorẽ in rẽ suã, &c. effectualiter dr̄ ꝓmisisse
post mortẽ tradere ipsum ius deuolutũ, i. cedere, & trãsferre
illud in ipsum Titiũ, q̃a cessio in incorporalibus idẽ est, ꝙ
traditio in corporalibus, ut nota. per Bart. in l. i. C. de ac. & ob.
& in l. i. per gl. C. qñ fis. vel priu. Et si dicat̃, ꝙ tp̃e donatiõis Ioãnes
donator nõ potuit cedere aliquod ius deuolutũ, cũ apud
eũ tũc nullũ ius eẽt, & nemo dat qđ ñ hẽt, l. traditio. ff. đ acq.
re. do. Rñdeo satis esse añ mortẽ hr̃e rẽ donatã, vt est casus in
l. stip̃lo ista, hr̃e licere. §. q̃sitũ, ff. de ver. ob. Et si replicet̃, ꝙ tex.
ille loq̃tur ĩ stipulatiõe, hr̃e licere, rñdeo verũ eẽ. Sed ĩ hac donatione
apposita fuit stipulatio. ↄtrouersiã nõ mouere, seu in
aliquo nõ ↄ̃dicere, facere, vel venire, q̃ ęquipollet stipulationi
hr̃e licere, d. l. stipulatio, §. i. & §. si q̃s fortè, & ibi no. maximè ꝑ
Ias. co. 3. ver. 2. ꝓ hac op. Nec dicat̃, ꝙ stipulõ ñ ↄ̃dicere, facere,
vel venire, differat a stipulõne. ↄtrouersiã ñ mouere, seu hẽre
licere, q̃a & si verbo videat̃ differre, sensu tñ & effectu non differt,
imo stipulatio nõ ↄ̃uenire, est efficacior hac stipulõne, ↄ̃
uersiã nõ mouere, q̃a prima cõmittit̃, si ↄ̃ueniat̃ tã ĩ iudicio q̃
ex iudiciũ, & tã agẽdo, q̃ excipiendo, l. si q̃s maior, C. de trãsact.
Sc̃da vero, s. ↄtrouersiã nõ mouere, intelligitur agendo, vel
excipiẽdo ꝑ viã iudicij, vt tradit̃ ꝑ Bart. in l. amplius nõ peti, ff.
rẽ rat. hab. Nõ deniq; obst. si dicatur Io. q̃ donauit ius Comiti
deuolutũ, nõ videri donasse ius acq̃rẽdũ ab eo in futurũ, cũ
de eo iure nulla sit facta mentio, argu. l. qui cum tutorib. ff. de
trãs. & l. q̃ Romæ, §. duo fratres, ff. de ver. ob. q̃a respõdet̃, ꝙ do
1 nans scienter † rem alienã, & promittens ñ cõtrauenire; cẽsetur
donasse sub conditione, si illa res aliena cæperit eẽ sua, d.
§. q̃situm. & ita respondet Imo. in d. §. si quis fortè, ad fin.

RESPONSVM VII.

Donatione adimitur legatum, etiam ꝙ ita donetur, si aliter non disponatur, quia donatio qua legatum tollitur, ab ipso legato subuerti nequaquam p̃t,

SVMMARIVM.

1 *Legatũ, an censeatur ademptum per donationẽ vltimo loco factam hac lege, si non disposuerit de reseruatis.*

2 *Conditio, & dispositio non possunt esse idem.*

3 *Dispositio importata per hæc verba, ita ꝙ non disponendo, dẽt intelligi de alia dispositione, quàm de legato, quod prædicta conditione adimitur.*

Respon. Interpreta.

Catharina Forbina donauit propter nuptias nõnulla bona immobilia Martinæ nepti suæ
reseruatis ducentis aureis de quibus posset disponere, &c.
quos ducẽtos aureos subindę in eius testamẽto legauit Adæ
de Vento. Post quod legatum & testamentum, donauit bona
sua alteri reseruatis sibi dictis ducentis aureis, de quib. possit
& valeat disponere pro libito suæ voluntatis, ita ꝙ non disponendo
comprehendantur in ipsa donatione. Et quia dicta
Catharina aliter postea non disposuit, dubitatur an dicti ducenti
aurei veniant in donatione, an vero dicatur vigore legati
prius facti disposuisse. Pro resolutione huius quęsiti, illud
inquirẽdum est, an per donationem vltimo loco factam sub
1 conditione, si non disposuerit, † cẽseatur ademptum legatũ.
Et planum est videri ademptum, si cõditio euenerit, l. ꝙ si alii,
ff. de adi. leg. & l. quod pure, ff. qñ dies leg. ced. Sed an ↄdõ euenerit
vel defecerit, hoc loco ambiguũ est: vr̄ ꝙ euenerit, q̃a ñ
cõstat, ꝙ donatrix post donationem aliquid disposuerit. In ↄtrariũ,
ꝙ defecerit, ex eo apparet, ꝙ donatrix legatũ nõ reuocauit,
neq; testm̃ mutauit. Ergo cũ eadẽ voluntate & dispositione
decessisse, & legatũ refecisse vr̄, l. idẽ erit, & l. tractabat̃,
ff. de test. mil. Quid dicẽdũ? Prima mihi sentẽtia verior ur̄, q̃a
ademptio

ademptio legati facta sub ꝯdõne,si nõ disposuerit,dẽt necessario differre ab ipsa cõdõne:nã vt dicit Bar.in l.i.in 6.q. prin.
2 ff.de cond.& dem.impossibile est,ꝙ dispõ, † & condõ sint idẽ
3 ex quo sequitur,ꝙ† cõdõ importata per hæc verba, ita ꝙ nõ
disponendo,debet intelligi de alia dispositione, quàm de legato,quod sub prædicta conditione adimitur.

RESPONSVM VIII.

LIcèt ex pluribus donatarijs is potior habeatur, cui res prius tradita fuit;non tñ prius tradita videri potest ei,in quem donans, si sine liberis decessisset, rem peruenire voluit,& si pro eo se citius constituerit possidere, cum alterum purificatæ conditionis tempore possessorem esse proponatur.

SVMMARIVM.

1 *Cõstitutũ licèt p verba videatur purũ & simplex,tamẽ recipit oẽs cõdõnes & qualitates, quas recipit cõtractus prĩcipalis,cuius cã sit cõstitutũ.*
2 *Principale dominatur accessorio,& illud restringit et ampliat,put libet.*
3 *Constitutum non habet aliquem effectum, nisi præcedat clausula habilis ad transferendum dominium & possessionem.*

Respon.interpreta.

LIcèt Dec.cons.247.& p̃fati clarissimi Cõsultores rñdeãt cõstitutũ,de quo in donõne,si donãs sine liberis decesserit, nihil operari,tãq̃ collatũ in tp̃s inhabile post mortẽ cõstituentis,quo tpe ipse constituens desinit posse & suo,& alieno noĩe possidere, ſm Ang. & Mod.in l.quis,ff.de acq.pos.Attñ hmõi cõclo prima considerõne dubia mihi visa fuit,qa nihil phibet, quominᵘ donãs cõstituere possit se de p̃senti tenere, & possidere noĩe illius, cui sub cõdõne bona donauit, put ĩ casu occurrẽti factũ vr̃. Et licèt effectus ꝯstituti sint in pẽdẽti,donec fuerit purificata ꝯdõ donõnis,ipsum tñ ꝯstitutũ purũ vr̃ & simplex, l.cum hic status,§.siue aũt res.ibi,nõ ipsam acceptilationẽ,sed effectũ eius pẽdere,ff.de don.inter vi.& vxo.Cõdõne aũt purificata,ꝯñs ẽ,vt effectᵘ ꝯstituti nunq̃ cẽseant fuisse suspẽsi, §. si ab hostib.Inst.q.mo.ius pa.po.solui.Sed hoc nõ obstãte adhæreo rñsis p̃fatorũ dñorũ Cõsulẽtiũ,qa hmõi ꝯstitutũ ẽ ꝯdõ-
1 nale sicut ipsa donatio.nã†ꝯstitutũ q̃q̃ ſm verba videat̃ purũ
& simplex,tñ recipit oẽs ꝯdões &qualitates,quas recipit ꝯ-
ctus principalis,cuius cã fit ꝯstitutũ,l.ꝙ sub ꝯdõne,ff. de ꝯsti.
2 pec.& rõ est,qa principale † dñat̃ accessorio,& put vult illud
restringit,& ampliat,l.p̃dijs,in prin.ff.de leg.3. Cõfirmat̃ hæc
sñia,qa si dixerimus ꝯstitutũ appositũ sup donõne ꝯdõnali
3 esse purũ,nullius erit momẽti,qa ꝯstitutũ†nõ hẽt aliquẽ ef-
fectũ,nisi p̃cedat cã habilis ad trãsferẽdũ dñiũ &possessionẽ,
ſm Bar.in l.ꝙ meo,col.j.ff.de acq.pos.p tex.in l.si a quo, ff. de
vsuca.Et sic añ ꝯdõnis euẽtũ ꝯstitutũ nõ potuit opari trãsla
tionẽ dñij nec possessionis (qa nulla suberat habilis cã) post
verò euẽtũ ꝯdõnis ẽt nõ potuit,qa illo tpe ꝯstituẽs desierat
possidere,tũ qa mortuus,tũ qa possessio & dñiũ erant penes
emptorẽ. Ex qb. liquido ꝯstat donatarium minus iuridicè se
fundare super allegato ꝯstituto,quo fit vt tpe,in quem prius
trãslatũ fuit dñium,& naturalis ac ciuilis possessio, veniat p̃-
ferendus,iuxta l.quoties,cũ suis concor.C. de rei vendicatio.

¶De dona.& gratiis perficiendis,& reuocandis.

RESPONSVM I.

DOnauit Gabriel pratũ Catharinæ, deinde si Catharina decederet sine liberis,illud Ludouico dari voluit.Dubitatũ fuit, an pfecta donatio eã legẽ recipiat? Quidã putabãt talẽ legẽ adiici nõ potuisse,ego ꝯ̃,tũ ꝙ incõtinẽti adiecta fuisset, tũ ꝙ Catharina,ſm ea q̃ pponunt,ꝯsensisse vr̃.Illud ẽt pponebat, an donõnis trãslatio ĩ Ludouicũ facta eo p̃mortuo euanuerit? Qđ mihi uisum nõ fuit,cũ ꝯ̃ctus nõ soleãt caducari. Quæsitũ quoq; fuit,an ꝯ̃ hr̃des Catharinę,q̃ sine liberis decessit,ritè ageret ad restõnẽ prati,adiecta cã,qa ad agentẽ ptinebat? Rñdi,cũ ad eũ quoq;,q p̃sonalẽ hẽt actionem, res pertinere noscatur,nihil proponi,cur inepta videatur actio proposita, sed ẽt liberalitatis fauore pratum vendicari posse existimo, quod Spe.visum fuit,& Decius probat.

SVMMARIVM.

1 *Donare quis potest rem suam ad tempus certum,uel incertum.*
2 *Emptio & uenditio fieri potest in diem,uel ad diem,& sub conditione.*
3 *Vasallus uel emphyteuta,si alienauerit saluo cõsensu domini,& nõ aliter, nec alio modo,non perdit feudum,nec emphyteusim,quod limita nu.5.*
4 *Regula,qđ nihil detrahi,vel addi possit cõtractui pfecto,quatenus sit vera.*
6 *Dispositio.l.vnicę,§.1.C.de cad.tol.non procedit in contractibus.*
7 *In libello actionis realis concluditur,ad declarandum agentem esse dominum,& in consequentiam reum debere cogi ad restituẽdam rẽ petitam.*
8 *Clausula,petit iustitiam sibi ministrari, & super omnibus & singulis ius dici,omni modo,via,& c.quid operetur.*

Respon.Interpreta.

GAbriel de Tullia,noĩe & ad opᵘ Catharinę Sextoris pupillæ, & liberorũ hr̃dũ suorũ legitimorum & naturaliũ, & ñ alias,aliter, nec alio mõ emit de propriis pecuniis pratum a Ioanne Sextoris, q Gabriel illico & incontinenti corã eisdẽ testib. & Notario declarauit se emisse dictum pratũ noĩe & vice d. Catharinę, & liberorum,& ex ltĩo matrimonio pprio corpore pcreandorũ,& nõ aliàs,aliter,nec alio mõ,& ppea eisdẽ Catharinę & liberis ex proprio corpore procreãdis ltĩe donauit dictũ pratũ,ꝯstituẽdo,se tenere & possidere noĩe d.Catharinę,&c. trãsferẽdo &c.Et si ꝯtingeret ipsam Catharinã decedere sine liberis ltĩs,& naturalib.vt sup.ex nũc,prout ex tũc,& ecõuerso,donauit dictũ pratũ d.Lud.Sextoris ibidẽ p̃ñti & stipulanti pro se,& hr̃dibus suis qbuscunq;,cessitq; d.Gabriel eidẽ Lud.oĩa iura & oẽs actiones sibi ꝯpetẽtes & ꝯpetituras,in & sup dicto prato.successu tpis decessit d.Lud.relicta Magdalena Sextoris hr̃de vl̃i;postmodũ decessit d.Catharina nullis relictis liberis. Ea pp agit Magdalena ꝯ̃ Agnesiã de Petra hr̃dẽ d.Catharinæ,ac possessorẽ dicti prati,recusantis restituere dictũ pratũ,& tribus potissimè rõnib.Et primò, qa post ꝯ̃ctũ emptionis factũ noĩe ipsius Catharinę nõ potuit Gabriel aliquã ꝯdõnẽ,vel pactũ adijcere rei ipsi Catharinæ acquisitæ, l. perfecta,C.de do.q̃ sub mo.l.si ad resoluendã,C.de p̃d. min.l. itẽ Labeo,§.sed si purè,ff.fam.ercis.cũ si.Scđo,qa d.Lud. mortuus fuit añ Catharinã,& sic donatio facta d.Lud.si Catharina decederet sine liberis,euanuit,tanq̃ caduca,l.vnica,§. 1.C. de cad.toll.Tertiò,qa Magdalena agit rei vendicatione, quæ minimè sibi cõpetere vr̃.rei.n.vẽdicatio requirit dñiũ ex parte agẽtis,l.vnica,C.de alie.iud.mutã.cã fcã,§.j.Insti.de act.l. in rẽ,ff.de rei vend.c.Abbate sanè,de re iud.li.6.cũ si.Dñiũ autẽ dicti prati ex donatione facta Catharinæ fuit p traditionẽ in eã trãslatũ,l.traditionib.C.de pac.& successiuè ad reas ꝯuẽntas hr̃des ipsius Catharinę trãsmissum,l.cũ hr̃des, ff.de acqui. pos.l.hr̃ditas,ff de reg.iur.nec vigore pacti,ꝙ mortua Catharina sine liberis,pratũ esset D.Lud.& hr̃dũ,trãslatũ fuit dñiũ, qa nuda ꝯuentione,siue ex solo tit.dñia rerũ nulli acquirunt̃ l.nunq̃ nuda,ff.de acq.re.do.posito.n.casu, ꝙ Gabriel potuisset post mortẽ Catharinæ primæ donatariæ donare pratũ p̃dicto d.Lud.p̃ñti & stipulãti,& actio ꝯpeteret hr̃dib. ipsius d. Lud.illa esset actio p̃sonalis,s.actio ex stipulatu,uel actio ꝯdictitia,l.quoties,C.de do.q̃ sub mod.& nõ actio in rẽ, & sic absoluẽdę vñr reæ ab obseruatione p̃ñtis iudicii,tanq̃ ineptè egerit Magdalena,c.examinata,de iud. d. c. Abbate. & l.habebat,ff.de insti.Præmissis non ob.ꝯ̃riã sñiam(ut potè veriorẽ)
amplector.& p clariori dilucidatione habẽda, subiicio duas
1 ꝯclusiones.Prima ꝯclusio,p̃t qs donare † rẽ suã ad tp̃s certũ
vel incertũ,l.2.C.de do.q̃ sub mõ.Scđa ꝯclusio,p̃ot qs emere
rẽ noĩe alterius ad vitã illius tm̃,& tunc censetur post mortem illius sibi & suo noĩe emisse:nihil.n.prohibet,quominus qs possit emere alteri ad tp̃s,& post tp̃s sibi,l.fi.C.si qs alt.vel sibi,sicut nõ phibet̃ emere partẽ rei alteri,& partẽ sibi,l.fundus ille,ff.de ꝯ̃hẽ.emp.nã emp.& vẽditio fieri p̃t in diẽ,vel ad
2 diẽ, † & sub ꝯdõne,§.pe.Insti.de emp. & vẽd.l.Labeo scribit,
ff.eo.cũ si.Deducendo modò ad propositũ Gabriel emit pratũ noĩe Catharinæ,& liberorũ ex ltĩo mr̃imonio procreãdorũ,& nõ aliter,aliàs,nec alio mõ,& sic ad vitã Catharinę & liberorũ,nã illa verba,& ñ aliter,alias,nec alio mõ, sũt p̃cisa & opant̃,ꝙ mortua Catha. sine liberis,emptio ĩtelligit̃ fcã noĩe ipsiᵘ euẽtus,& nõ hr̃dũ ipsiᵘ Catharinę, ſm gl.sing & ibi no. Bal.in l.si qdẽ,C.de exce.Dec.ꝯsi.281.viso p̃ũcto. & dixit Bal. in c.1.§.fi.ad fi.q̃ fuit prima cau.bñf.amit.ꝙ si vasallus vel em
3 phyteuta†alienauit saluo ꝯsẽsu dñi,& nõ aliter,nec alio mõ,
ꝙ nõ pdit feudũ, nec emphyteusim, ẽt si secuta sit traditio:
qa illa verba,& nõ aliter,nec alio mõ,sunt resolutiua ꝯ̃ctᵘ ip-
☞ sius vẽditionis.Sequuntur Car.Pan.& *cõiter* Canonistæ in c.
fi.de feud.& Cur.senior in ꝯs.8.Viso instr̃o vẽditionis.& dixit Soci.ꝙ hæc uerba sunt adeo p̃cisa & p̃gnantia, ꝙ nõ patiunt̃ dispositionẽ,cui adiiciũtur,recipere aliũ sensum q̃ verba ipsa sonent.ita Soc.ꝯs.251 Qm̃ in p̃ñti,col.5.li.2.Accedat,ꝙ talia verba sunt sæpe & sæpius reiterata,& non solũ geminata sed triplicata,& quadruplicata:quo fit vt enixam volũtatem Gabrielis emptoris ostendant, quod voluerit pratum mor-

tua Catharina ad eū reuerti, l. Baliſta, ff. ad Treb. Bar. in l. cum ſcimus, per illum tex. C. de agri. & cēſi. lib. 11. traditur p Felyn. in c. ſi cautio, colum. 9. de fide inſtr. & in c. j. ver. priuilegiū, & in c. ſi qñ, ver. geminatio, & in c. nōnulli, ver. fallit ſcđo. & ver. quinta concluſio, de reſcrip. Cū igitur Catharina mortua ſit ſine liberis, reſtat ɔcludēdū, ꝙ pratū reuerſū fuerit ad Lud. donatarium, cui facta eſt donatio dicti prati ſub ɔdōne, ſi Catharina moreretur ſine liberis, & iſta ɔcluſio ſolida remanebit, ſi allegata in ɔ̃rium de medio tollantur. & in primis dū dr̄ ꝙ Gabriel non potuit adijcere aliquā ɔdōnem emptioni per fectæ, neque rei emptæ nomine ipſius Catharinæ abſq; ɔſenſu d. Catharinæ, rñdetur, ꝙ iſtud minus ad propoſitū vr̄ adduci cum Gabriel non emerit pratum noīe Catharinæ, & hr̄dū ſuorū, ſed ſolū noīe ipſius, & liberorū ex legitimo matrimonio ꝓcreandorū, & non aliter, nec alio modo. Non diſcedendo igit̄ ab ipſa emptione, apparet Gabrielē ſibi emiſſe, eueniēte caſu, ꝙ Catharina decederet ſine liberis, vt probaui in 2. ɔclu. & iſtud ius ceſſit & donauit d. Lu. vñ nullā dr̄ adieciſſe ɔdōnem ipſi emptioni, ſed ſ'm ɔdōnem, quæ inerat, & adiecta erat, ius ſuum donaſſe Lud. qđ ius ɔdōnale potuit cedere vel donare, & ad heredes tranſmittere, §. ex conditionali Inſti. de verb. obli. Scđo rñdet̄, ꝙ illud, qđ dr̄, nihil addi poſſe, vel detra
4 hi ɔ̃ctui† perfecto, verū eſt ex interuallo, ſecus ſi adijciatur in continenti, quia quæ incontinenti fiunt, cenſentur ineſſe, l. lecta, ff. ſi cer. pet. Et dr̄ incontinenti fieri, ꝙ fit paulo ante, vel paulo poſt, l. 3. C. de Aedil. actio. gl. & Bar. in l. bonæ fidei, C. de pac. Bar. in l. ɔ̃ctus, C. de fide inſtr. Sed eiſdem die, loco, teſtib. & Notario, Gabriel declarauit ſe emiſſe dictum pratum nomine Catharinę, donec vixerit, & poſt mortem noīe eius liberorum, ſi quos hēat: aliàs ſi decederet ſine liberis, voluit ꝙ dictum pratum eſſet Ludo. & hæredum ſuorum, & ſic incontinenti; nam quæ eiſdē teſtibus, die, loco, & Notario fiūt, pſumuntur incontinenti, & eodē ɔtextu fuiſſe facta, ſ'm Bal. in l. j. circa fi. C. de ope. lib. & in l. legē, C. de pac. & in l. pe. §. mulier, ad fin. ff. ſol. matr. Iaſ. in l. j. §. j. col. fi. ff. de verbo. oblig. Hinc eſt, ꝙ licèt extraneus dans dotem pro muliere, cenſeatur donare ipſi mulieri, l. vnic. §. accedit, C. de rei vxo. actio tñ ſi incontinenti ſtipulet̄ eam dotem ſibi reddi ſol. mat. tunc eueniēte caſu, ipſe vel hr̄des ſui repetere poſſunt, l. ex more, C. de pac. ɔuen. Et ꝙ donans poſſit incontinenti adijcere ɔdōnē vel pactum, ꝙ certo caſu res donata ad ſe reuertatur, cōſuluit Soc. conſi. 66. Fruſtra plenitudini, in vltimo dubio. lib. 1. Tertio, auſim dicere, ꝙ Catharina ɔſenſit huic pacto & ɔdōni, quo caſu ceſſat diſpō l. perfecta, C. de don. quæ ſub modo. qa ꝓcedit
7 inuita parte, † cui ex ɔ̃ctu ius qſitū erat, ſecus ea conſentiēte, l. ius nr̄m, de reg. iur. Et ſi dixeris, quō ꝓbatur, ꝙ conſenſerit? rñdeo probari ex eo, ꝙ per emptionē ipſius Catharinæ noīe factam Gabriel nō cenſebatur donaſſe ptiū prati ipſi Catharinæ, niſi incontinenti declaraſſet ſe emiſſe aīo donādi dictū pratū ipſi Catharinæ, & liberis tm̄, l. j. C. ſi quis alteri, vel ſibi. & qa Catharina acceptauit pratum, nec ptium exoluit, pſumendū eſt, ꝙ donōnis tit. acceptauerit, & ɔ̃ñr, ꝙ ratā habuerit donationem ſibi incontinenti factam cum onere reſtituendi ipſum pratū Lud. & eius hr̄dib. ſi deceſſerit ſine liber. Nā qui retinet rē, ſeu pecuniā, quā non pt niſi mediante tit. pſumitur illā retinere ex tit. pcedēti, ut no. p gl. & ibi Ang. in l. qđā mulier, ff. de rei vendic. & in l. 2. & ibi Bar. C. de acq. poſ. Ang. conſ. 166. Viſo puncto. dicamus ergo, ꝙ Catharina retinuerit pratum ex titulo donationis, & ɔ̃ñr donationē incontinenti ſibi factā cum onere prædicto ratā habuerit, alias licitè illud retinere non potuiſſet, & a cōiter contingentib. pſumendum eſt, ꝙ Gabriel, vel notarius rogatus de ambobus inſtrumentis, notificauerit ipſi Catharinæ tpe, quo realē & naturalem poſſeſſionem apprehendit, vel qñ inſtr̄m emptionis ſuo noīe factæ recepit, ꝙ Gabriel donauerat ſibi pratum cū onere prædicto, ut in ſimili dixit Pan. conſ. 18. In cauſa, & quęſtio. col. 4. lib. 2. vñ cū poſtea pratū retinuerit, abſq; dubio cenſetur ex tali retentione onus adiectū acceptaſſe, nā ſcientia cū aliquo actu poſitiuo operatur, ꝙ non improbans actū videat̄ approbare, l. ſi filius, ff. ad Maced. & eſt doc. Bar. in l. quo. n. ff. rē rat. hab. Ex his ſatis apparet eliſa prima oppoſitio. Venio nūc ad ſcđam, in qua dr̄ onus adiectū, pmortuo Lud. euanuiſſe, p l. vni. §. j. & §. finaūt, C. de cad. toll. & ad id rñdet̄ dupli
6 citer. Primò, ꝙ diſpō d. l. vnicę, non† procedit in ɔ̃ctibus, vt eſt caſus in d. §. ex cōdōnali, Inſti. de uerb. oblig. Scđo rñdetur, ꝙ emptio noīe Catharinæ facta per mortē ipſius abſque prole legitima expirauit, & res reuerſa fuit ad Gabrielem, & eius hæredes, & ɔ̃ñr ad hæredes Ludouici, quibus Gabriel oīa iura & oēs actiones ceſſit, vt oſtendi in 2. concl. & ɔ̃ñr ſic onus iniunctū ī donatione expiraſſet, ꝙ eſt falſum, nō tñ euanuiſſet ceſſio iuriū facta per d. Gabrielē hr̄dibus d. Lud. & hæc ſufficiāt pro reſolutione 2. oppoſitionis. Reſtat, vt remoueat̄ tertia exceptio, quæ ad proceſſum opponitur, non ad merita, dr̄

intentatam fuiſſe actionē in rē, q nō cōpetit Magdalenæ, d. l. quoties, cū alijs ſ. alleg. Ad iſtud rñdeo tripliciter. In primis negat̄ intentatā fuiſſe actionē in rē, qa in libello actionis rea
7 lis, concluditur ad declarādum† agentē eſſe dñm, & in ɔ̃ñtiā reum dr̄e cogi ad reſtituendum rem petitam, c. Abbate, de re iud. lib. 6. declarat Prac. Papięn. in forma libelli actionis realis, in uer. declaretis. in caſu vero nr̄o libellus nō ɔcludit iſto modo ergo &c. Nec ob. ſi dicatur, ꝙ concludit ad reſtituendum, & relaxandum pratum, quo caſu in neceſſarium antecedēs cenſet̄ agens petere ſe declarari dñm, vt ſignanter determinat Bar. in l. ex diuerſo, §. vbi aūt, ff. de rei uend. & Pan. in c. 2. col. 6. de libel. obla. qa verum, ſi agens petierit reū cogi ad reſtituendā rem petitā adiecta cā, qa dñs, vel quaſi, tunc cenſet̄ ēe petijſſe pronunciari ſup cā, & ſic ſup dñio. Sed in caſu noſtro Magdalena actrix petit reas cogi & cōdemnari, adiecta hac cauſa, quia iure hæreditario pratum ad ſe ſpectat, & puenit, quod eſſe pōt ēt rōne actionis perſonalis, competentis ɔ̃ reas ad reſtituendum, & retradēdū ipſum pratum, l. verbū illud pertinere, ff. de verb. ſig. l. 2. §. pueniſſe, ff. de hær. vel act. vēdit. ſunt. n. verba cōia, vt per Bar. in l. centurio, colum. pe. ff. de vul. Nam qui petit reum cogi & condemnari ad reſtituendā & relaxandam rē, qa ad ipſum peruenit, cenſet̄ deducere ius ſuum vndecunque, & qualitercunque ſibi competens. Ita ſignanter determinat Practi. Pap. in forma libelli actionis ī rē, in verbo, iure dñij vel quaſi, col. 5. verſi. nunc aut quæritur, qđ ſi libellus. per tex. in d. c. Abbate, de re iudic. & in l. ſi mater, §. eandem, & l. an eandem, §. actiones, ff. de excep. rei iudi. Secundò reſpondetur, quod clauſula illa ſalutaris in calce libelli appoſita, per quam Magdalena petiit ſibi ius & iuſtitiam miniſtrari, & ſuper omnibus & ſingulis ſibi ius dici, omnibus melioribus modo, via, iure, & cauſa, quibus melius, &c. operatur,
8 † vt uideatur intentaſſe actionem perſonalem, ſi ſibi competat, & non realem, ſ'm Panor. in c. cum dilectus, char. pe. de or. cogni. cum concordan. adductis per do. Iaſ. in §. 1. col. 20. Inſti. de actio. & per Maria. Soc. in c. 2. char. 24. q. princ. de libel. obla. ubi refert ſex mirabiles effectus huius clauſulæ, ad quos poſſem infinita conſilia adducere, ſed omnia conſulto omittam, quia trita eſt materia huius clauſulę. Tertio reſpōdetur, quod etiam male non fuiſſet intentata rei uendi. qa mortua Catharina ſine liberis fauore liberalitatis dominium ipſo iure ad heredes Ludouici tranſlatum fuiſſet, ſecundum Spe. ti. de emphyteo. §. nunc aliqua, uer. 70. quæritur. ubi notabiliter cōcludit. qđ ſi eccleſia ɔceſſit rē in emphyteuſim pacto adiecto, ꝙ pars pmorientis in ſuperſtitē perueniat, altero præmoriente ſuperſtes agere poterit actione reali ɔ̃ hr̄des præmortui, argu. d. l. quoties, C. de do. quę ſub modo. & ſic uult, ꝙ ēt in caſu d. l. quoties, ſecundus donatarius poſſit nō ſolum agere cōdictitia actione, ſed ēt rei uendicationem poſſit intentare ɔ̃ hæredes primi donatarij, & ſequitur Deci. conſi. 239. Primò non uidetur, col. pen. quæ deciſio ſi uera eſt, tollit omnē dubitationem: ſed & ſi iuridica non foret, adhuc ſtat firma concluſio ſupra facta, cum non fuerit ſpecialiter propoſita actio realis, ut ſupra plenè probatum fuit.

RESPON. II.

Certiſsimi iuris eſt, eū qui nudo pacto donare ꝓmiſit, efficaciter poſſe conueniri. Sed an idem rñdendum ſit, ſi per epiſtolā ita ſit ſcriptum, tibi donabo aureos tot? Variarunt acutiſſimi iuris interpretes. Quidam putarunt nouiſſimam Iuſtiniani ſanctionem, quæ de nuda donatione loquitur, ad pactum de donando protrahēdam nō eſſe, cū ſit exorbitās, Alii ut Azo, Accurr. Bar. quibus Nouiſſimi aſſentiunt, diui Iuſtiniani mentē latius interpretantur, cum donantis propoſitum ēt hoc futuri temporis uerbo, donabo, clariſſimè exprimatur, quod mihi non diſplicet, Nam ſi is, qui nuda conuentione donare promiſit, iure conuenitur, non uideo, cur etiam contra eum, qui ſe donaturum teſtatus eſt, non rectè agatur.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, donabo, licèt ſit futuri temporis, non tamen impedit contractum donationis perfici de præſenti.*
2 *Donatarij verba licèt ſe ad futurum referant reſpectu executionis, obligatio tamen ad præſens refertur.*
3 *Epiſtola nullam fidem facit, ſi anno & die careat.*

Reſpon. interpreta.

Si aliquid per epiſtolam donatum tibi probetur, breuitas chartulæ donationi quicquam non derogat, l. ſi aliquid, C. de donatio. Nec ambigendum donationem per epiſtolam abſenti fieri poſſe, l. nec ambigi, C. eo. ti. Sed forſan

hæſitatur,

hæsitatur, an uerba, de quib. in epistola subsequentis tenoris, ego de meo quolibet anno vobis donabo 90. aut 100. lib. mō die noctuq; studeatis philosophiæ, sint obligatoria. & certè ꝓbabilis est hæsitatio, super qua Doctores cōfligūt. Pro pte negatiua, ꝙ nō sint obligatoria, tenēt Im. in l. si ædib. §. 1. ff. de do. Sal. in l. si qs argentū, §. fi. C. eo. ti & in l. 2. C. de cō. ob cām, & Alex. i l. iurisgētiū, in prin. col. fi. ff. de pac. facit, qa hæc verba, ego donabo, nō importāt donōnē de præsenti, sed promissionem, seu pactum de donando, qđ longè differt a donat. nō secus, q̄ differat promissio de vendendo ab ipsa venditione, l. in bonæfidei, cum gl. ff. de eo, quod ce. loc. no. glo. in l. Titius. ff. de pig. actio. & in c. pe. de. elec. lib. 6 & facit text. in l. si quis stipulatus, ff. de ver. obli. Vnde si non sit donatio, sed pactum de donādo, sequit, ꝙ sit inefficax, quia nudum, d. l. iurisgentiū. §. igit nuda. Nec obstare vř text. in d. l. si qs argentum, §. fina. vbi decidtur, actionē nasci ex nudo pacto, qa loquit in nudo pacto donationis. vñ cū sit correctoria, seu limitatoria iuris antiqui, non vř extēdenda ad nudū pactū de donādo, regula, q̄ a iure, de reg. iur. lib. 6. & l. si vero, §. de viro, ff. sol. mat. cum sim. Pro affirmatiua, ꝙ imo sint obligatoria, & nudum pactum de donando sit hodie efficax ad agendum, primo facit, quia li

1 cèt verbū, donabo, † sit futuri tpis, nō tñ impedit, ꝙ ꝯctus donationis nō ꝑficiaꝉ de præsenti. Nā & stipulatio p verba futuri tpis cōcipit, l. 5. §. stipulatio, ff. de ver. obli. tñ est ꝯctus statim ꝑfectus. Qua rōne mouetur Azo, qui ita decidit ī Summa sua C. de do. Secundo facit, qa tñ est dicere, donabo, quantū, promitto donare. Inquit. n. Christus Petro, dabo tibi claues regni celorum, id est, ꝓmitto dare, vt no. in c. in nono, 21. distin. Hæc aūt cōuentio, promitto donare, actionem parit. d. §. fi. & firmat Sal. in d. l. 2. ergo & ista idē faciet. Tertio facit, qa q dicit se donaturū, hoc vnū ꝓmittit, qđ liberalitatem continet. i. donandi ꝓpositū. Qđ ꝓpositum ꝓmissum nihil aliud videꝉ, q̄ ipsa donatio, ergo talis ꝓmissio erit inefficax ad agendū, vt clarè sonāt verba d. l. si quis argentum, §. fi. Et ita tenēt glo. Io. Fab. & Christ. Porc. in §. perficiuntur, Insti. de do. & Barto. in d. l. iurisgentiū, in fi. prin. & ibi idem firmat For. Garzia, col. 32. aliter inducens ꝓ hac parte tex. in d. §. fi. Et idē voluit Ang. in d. §. fi. & sentit Odof. qui propterea exponit verbum, donauerit. idest donare cōuenit, & fuit de mēte Bald. ibi in figuratione casus. Nō obstat, ꝙ is, qui promittit se donaturum, ad futurum se referat, quia & si referat se ad futurum respectu exce-

2 ptionis, obligatio tñ ad ꝑsens † referꝉ, d. l. 5. §. stipulatio, & ab hac sniā non puto discedendum, cum sit cōis, maximè, qa eā tenēt gl. & Bart. quorū opinio in Hyspania (q̄ est horū colliti gantiū pria) præfert cæterorū sentētiis, vt refert Neuiz. in silua nuptiali, fo. 113. & Ferd. Loazes in l. filiusfa. §. diui, ff. de leg. j. Sed si qs sit adeo ptinax, ꝙ nolit assentire cōi sniæ, neq; Az. gl. & Bar. id saltē fatebitur, ꝙ pactum nudum de donando parit obligationē naturalē, d. §. igit nuda, quā hic donaturus in ꝯpēsatione rectè deducit, l. ēt, C. de cōpēsatio. Sed aliud sentio

3 opponi, ꝙ hæc epistola † nullā fidem facit, qa anno dieq; caret, arg. l. optimam, C. de contrahenda & committen. stipula. & l. j. §. editiones, ff. de eden. & l. 2. §. diem, ff. quemadmo. testa. aperiā. & qđ dixit gl. in l. gnāli, C. de tab. li. 10. Quod credo verū, si dubiteꝉ de die, & anno, quib. scripta fuit. Sed si dubiteꝉ, an ꝓbet scribētē ꝓmisisse summā in ea recitatam, rñdeo, ꝙ optimè probat, si sit per scribentē recognita, vel per literarū comparationē, l. Publia, §. fin. ff. depo. Potuit etiam dies & annus probari per testes, l. in exercendis, C. de fid. instr.

RESPONSVM. III.

Omnium bonorum, ēt futurorum donatio inutiliter fit, ēt si iuramento roboretur: aufert enim liberam testandi facultatem, quod bonis haud conuenit moribus. Sed si donās vsumfructum, qui morte finitur, vel quid aliud in vita, aut ad vsum certum sibi reseruauerit, idem iuris esse plerique putarunt. ¶ Alter filius matri, quæ sibi & fratri donauerat omnia bona sua præsentia & futura, exceptis quibusdam, legauit portionem sibi donatam, fratrem autem condonatarium vniuersalem instituit hæredem. Dubitatum fuit, an filio supstiti, cui ēt futura matrem donasse constat, portio redonata deberetur, an matri præcipua esse deberet. Quidā filio condonatario totū, alij portionis legatæ dimidiam deberi respōdebant. At ego nihil, tum ꝙ mater ex persona filij ꝑmortui ius concurrendi habeat, tum quod superstes donatarius, qui alteri hæres extitit, defuncti uoluntatem nequeat improbare.

SVMMARIVM.

1 *Donatio omnium bonorum, presentium & futurorū, non valet, quia aufert liberam testandi facultatem. Item non firmatur iuramento, et quid ita. 2.*

3 *An donatio omnium bonorum, præsentium & futurorum, reseruato vsufructu, valeat.*

4 *An donatio omnium bonorum, præsentium & futurum, reseruatis florenis centum, de quibus donans possit testari, valeat.*

5 *Portio bonorum retrodonatorum donatori per alterum ex condonatarijs iam dudum mortuum, an spectet ad donatarium superstitem.*

5 *Ius accrescendi, & non decrescendi transit in cessionarium.*

Respon. Interpreta.

Super primo quæsito, an donatio omnium bonorum præsentium & futurorum, reseruato vsufructu & florenis centum, de quibus donans possit disponere pro anima sua, & antecessorum, valeat; essent plura dubia examinanda. Primum, an donatio omnium bonorum ꝑsentium & futurorum valeat. Secūdū, posita parte negatiua in ꝓcedēti, an firmeꝉ iuramento. Tertiū, an si nō firmetur iuramento, valeat eo casu, quo reseruaꝉ vsusfructus. Quartū, vbi ēt ñ sustineat pp reseruationē vsusfructus, an defendi possit pp reseruationē florenorū cētū, de quibus possit donās disponere pro anima. Et quia præmissa dubia frequentissima sunt, & per Doctores in varijs locis resoluta procedā

1 decisiuè. Ad primum respondeo, † ꝙ donatio omnium bonorū, præsentium & futurorū, nullius est momenti, quia aufert liberā testandi facultatē, secūdum Bar. & alios cōiter. in l. stipulatio hoc mō concepta, ff. de verb. obli. & licèt Bal. ibi & Sal. in l. fin. C. de pac. & Ang. in disputatione, incipien. in refulgenti Palatio, & Guid. Papæ consi. 60. sunt in contraria sententia; attamen non est in iudicando, nec consulendo, recedendum a cōi, vt in proposito dixit Cor. ꝯs. 176. In præsenti cōsultatione. col. 3. lib. 2. Et ita ꝯsuluerunt Io. Cal. consi. 2. sub rub. de dona. Lud. Ro. cons. 171. pro decis. Gemi. cōs. 139. In cā. & Guid. Papæ consi. 214. Circa materiā. Ad fm ēt Doc. cōmuniter rñ-

2 dent, ꝙ donō † oīum bonorū, pñtiū & futurorū, ñ firmaꝉ iuramēto, qa tale iurm est ꝯ bonos mores. c. nō est obligatoriū, de reg. iu. lib. 6. & ita tenēt Bar. & alij cōiter ī d. l. stipulatio. Pan. & alij, in cap. cum contingat, de iureiu. & hæc sententia ꝓbabilior mihi videꝉ, quicquid dicat Cor. consi. 252. Primo videndum est, lib. 3. Circa tertium discordant legum Interpretes Alex. & Ias. in d. l. stiplo, tenent donationem valere reseruato

3 vsufructu, quia donans de † fructibus, testari poterit, sicut valet vēditio omnium bonorum, præsentiū & futurorum, quia vēditor poterit testari de precio, qđ nō cōprehēdiꝉ in vendōne. Contrarium consuluit Pau. de Ca. consi. 339. Dico non obstāte, in 1. parte. qa vsusfructus finitur morte, §. finit, Inst. de vsufruc. ideo de illo testari non poterit, nec de fructib. futuris, qa veniunt in donatione futurorū, & idē voluit ipse Pau. in l. fi. C. de pac. Sequitur Cor. consi. 176. in præsenti consultatione, col. pe. lib. 2. & ita consuluit Dec. consi. 30. col. 2. & cons. 251. In causa magnificæ dominæ. Et hanc opi. veriorem puto, ex quibus rñdēdum vř, ꝙ præsens donatio iure defendi nō possit, & eo maximè, quia donatrix videtur solum sibi reseruasse vsumfructum, & fructus ad vitam dūtaxat, ut sonat illa clausula, Et ꝙ ipsa sit vsufructuaria, gubernatrix, & Itia administratrix bonorum donatorū, donec vita duxerit in humanis, quo casu ꝯstat, ꝙ de illis testari nō pōt, vt in ꝓposito ꝯsuluit Bar. cons. 76. Pater filio emancipato. & Cor. in d. cōs. 176. Sed hoc non obstante, puto hāc donationem virib. suis subsistere, qa Hugoneta non solū sibi reseruauit vsumfructū, sed ēt fructus ꝑcipiendos ex vsufructu, de quib. potuit testari, cum nō cōprehenderentur in donatione futurorum, pp expressam reseruationem. Non ob. dum sup. dicebatur, quod non fuit facta reseruatio fructuum, nisi in vita: quia istud negaꝉ, immo fructus reseruati fuerunt simpliciter, & absolutè. Nec quicquam facit illa claus. & ꝙ sit vsufructuaria, &c. qa nō est ad reseruationem fructuū referenda, duplici rōne. Nā ad specificata non trahitur sequens clausula generalis, l. sed & si ꝑ ꝑtorē, §. deinde, ff. ex quib. cau. maio. l. doli clausula, ff. de ver. oblig. traditur per Bar. & alios in l. talis scriptura, ff. de lega. j. item ad ea non est facienda relatio, propter quæ actus redderetur nullus, l. cum vulgari, ff. de dot. prælega. & docet Bar. in d. l. talis scriptura, nam si ad fructus semel reseruatos referatur illa clausula, annullaretur ipsa donatio, ergo &c. Ad quar

4 tum vř, ꝙ donatio defendi possit† ex altera reseruatione florenorum centum, quia de illis poterit testari. Sed ꝯrium verius existimo, quia stante pacto prædicto, cōstat ꝙ donatrix potest duntaxat pro anima de illis disponere, ꝯñs ergo est, ꝙ non possit de eis liberè testari. Nam & hac rōne Bar. in d. cōsil. 76. respondet donationem non valere stante reseruatione fructuū. de quibus donās posset in vita disponere, Non. n. libera est hmōi reseruatio, sed in vno casu duntaxat. Fortius facit, quod consuluit Dec. d. ꝯs. 251. Vbi dixit vniuersalē donationē nō valere, ēt ꝙ donans sibi reseruauerit vsumfr. & florenos ccc. de quibus posset disponere in vita, & in morte, qa si in vita disponat de illis, nō remanet sibi salua libertas testādi, super qua decisione nō inficior me hesitare, sed ad propositum

situ satis seruit rō ꝑ eū allegata. Nam vbi ꝑ reseruationē nō remanet salua facultas testādi, donationē irritā esse cōstat. & ita etiam consuluit idē Dec. cōsi. 203. vt vera resolutio. Sup secundo principali dubio apud me valde ambiguo & disputabili, vtrū portio † bonorū retrodonatorū Hugonetę donatrici ꝑ alterū ex ꝯdonatarijs iādudū mortuū spectet ad cōdonatariū supstitē. Istud quæsitum hēt tria ca. Primum, an ad eum spectet insolidū: Scdm, an pro dimidia: Tertium, an nihil, sed integrè & liberè reuertat ad Hugonetā mrēm & donatricē. Vr̄ prima fronte r̄ndēdū, ꝙ portio retrodonata ꝑtineat insolidū ad alterū ꝯdonatariū, qa hi duo donatarij, re & verbis cōiuncti sunt, cū eos rerū donatarū, & verborū ꝯplexus iūgat, l. triplici, ff. de verb. sig. l. re ꝯiūcti, ff. de leg. 3. vbi aūt alter ex ꝯiūctis re, nō vult ꝯcurrere, alter totū capit iure suo, l. vni. §. si uero nō oēs, C. de ca. to. l. ꝯiunctim, ff. de leg. 3. vr̄ aūt, ꝙ is q retrodonat, n̄ velit ꝯcurrere ī portione redonata, alioqn nō redonaret portionē bonorū ꝑsētiū & futurorū sibi donatā, imo vr̄, ꝙ ad alterū spectet dimidia dictæ portionis redonatę, quia hæc portio dr̄ de nouo acqsita ꝑ Hugonetā, ergo ꝯprehēdit ī donatione oīum bonorū ꝑntiū & futurorū ꝑ ipsam Hugonetā fcā ambob. filijs ꝯdonatarijs, & ꝯn̄r dimidia spectabit ad alterū, l. si qs Titio, ff. de vsufr. accrescen. l. iterdū, ff. de hr̄d. insti l. legata inutiliter, §. fi. ff. de leg. 1. Sed imo vr̄, quòd nihil de portione redonata ꝑtinere debeat ad alterū, qa is q retrodonauit, semel acceptauit portionē oīum bonorū ꝑntiū & futurorum sibi donatā, quo fit vt ī tali portione cesset ius accrescēdi, qđ post acqsitionē nō ꝑt locū hr̄e, l. 1. §. iterdū, ff. de vsufru. accrescen. l. aquā, ff. queadm. serui. amitta. Cessat ēt ius n̄ decrescēdi ꝑꝑ ꝯcursum inter cōiunctos fcm, nā vbi fit ꝯcursus, impedit ius n̄ diminuēdi, d. §. si uero nō oēs, & d. l. coniūctim. vn̄ cū nō sit locus iuri accrescēdi, nec decrescēdi, seqtur ꝙ integra portio liberè spectabit ad Hugonetā. Quid igit in hac perplexitate ddm? punctus huius nodosi quæsiti, vt mihi vr̄, in hoc ꝯsistit, an ꝯcursus ab initio factus ī redonata portione bonorū, ēt futurorū, cesset ꝑꝑ retrodonōnē vel ne? & (meo qdē iudicio) ꝯcursus ab initio factus īter ꝯdonatarios, adhuc durat & ꝑseuerat. Nec. n. desinit ꝯcurrere, q retrodonat, imo retrodonādo, iterum ꝯcursum facit, & acceptare vr̄ bona præsentia & futura, quæ retrodonat, f̄m Pau. de Cast. in l. si actionem, C. de pact. & ī l. pactū, qđ dotali, C. de colla. Soc. conf. 34. Visa renunciatione, lib. 4. Et si dicatur, is q redonauit, non cōcurrit, sed est ipsa Hugoneta, apud quam reperit portio sibi retrodata, quæ concurrit, & quam constat stante donatione bonorū futurorum facta ꝑ ipsum alteri condonatario non posse partem facere. Istud concedo, si ex ꝑsona sua concurreret, & ꝑtem facere uellet, sed hoc loco ꝯcurrit, & ꝑtē facit ex ꝑsona cōdonatarij, q sibi retrodonauerit: nā vti cessionaria, & donataria cōcurrit, nō vt donatrix. In cessionariā. n. transit
6 † ius accrescēdi & non decrescēdi, f̄m Bar. in d. l. re coniuncti, & Soc. ꝯsi. 34. ad fi. lib. 4. Et si instet, ꝙ Hugoneta ius cōcurrēdi de nouo acquisitum donauerit saltē ꝑ dimidia alteri condonatario, cū ambobus ꝯiūctim donauerit omnia bona, ēt futura; r̄ndeo ꝙ ius ꝯcurrēdi nō pōt uideri cōprehensum in donatione futurorū, qa donationi repugnat: nam donare futura, & donatario partē facere, simul stare nō p̄nt, cū sint opposita. ergo bn̄ seqtur, ꝙ in donatione futurorū nō ꝯprehenditur ius ꝯcurrendi. nō. n. recipiēda est interpretatio, ēt in cōtractu, qui in se repugnātiam vel ꝑplexitatē ꝑtineat, f̄m Bart. in l. fi. §. idem quæsijt. ff. de cond. inde. Bal. in l. cum falsa ad fin. C. de iu. & fact. ign. Pano. in c. gratū, de offi. deleg. in prin. cum concord. adductis per Dec. conf. 143. col. 9. & consi. 168. col. 1. & seq. Insuper, quia in facto præsupponitur, ꝙ filius, q suam portionem Hugonetæ matri legauit, instituit hæredē fratrē cōdonatariū, q hæreditatem adiuit. Alia rōe r̄ndeo, ꝙ portio retrodonata nō comprehenditur in donatione futurorū, qa in donatione futororum nō cōtinent̄ bona præsentia donata, si cōtingat, ꝙ donator illa reacquirat de cōsensu donatariorum, arg. l. fi. C. de remis. pig. ꝑ quā ita ꝯcludit Alexan. in l. stipulatio hoc modo ꝯcepta, col. 5. ff. de ver. obl. Hanc aūt portionē Hugoneta reacquisiuit de cōsensu amborū. Nam etiā superstes condonatarius hæres alterius, q suam portionem matri legauit, adeūdo ꝯsensit legato, l. ex maleficijs, §. hr̄es, ff. de act. & oblig. Et si instet, ꝙ ꝯsenserit vti hæres, & non vt donatarius; r̄ndeo ꝙ f̄m ea, quæ proponunt, ēt eū vti donatariū ꝯsensisse. Nam in facto præsupponit, ꝙ legatū, siue donatio huius portionis, matri facta fuit his verbis, Itē lego mr̄i meæ casu, quo moriar, & non aliter, partē bonorum quā mihi donauit; & volo ꝙ d. bona ad ea reuertant̄ pleno iure; & uolo, ꝙ d. donatio locum nō habeat. Pōdero illa verba, pleno iure, quæ important liberā alienandi facultatē, f̄m Bal. in l. fœminæ, §. illud, C. de sec. nup. Itē pōdero, ꝙ testōr uoluit bona donata reuerti ad mr̄em, ac si mr̄ nūq̄ fecisset sibi donationē, Ex quibus liquido cōstat uoluntatē testōris fuisse, ꝙ mr̄ posset de portione ei retrodata disponere. Et huic volūtati acqeuit, & acquiescere tenet̄ hr̄s, d. §. hr̄s, & quę testōr potuit grauare, ut ēt pateret mr̄em disponere de hac portione, ēt si fuisset reuersura alio iure ad ipsum hr̄dem, q ēt in re propria grauari potest. l. si hæredis seruus, ff. de leg. 1. vnde cōcludendum est, ꝙ testator habens notitiam donationis factæ fratri, quem instituit hæredem, uoluerit eum etiā vt dontarium grauare, vt pateretur matrem disponere de portione eidē legata, &c.

RESPON. IIII.

Perona donauit nonnulla bona Tonetæ, vt aleret ab ea, Deinde Toneta eadem bona donauit duob. Primū Quintellæ eius nouercæ, mox Gerardo ea lege, vt Peronā ꝑn̄tē & stipulātē vestire, nutrireq; dēret. Quęsitū fuit, uter in donatis rebus potior esset? Videbat̄ Quintella, cui prius ꝑ ꝯstitutū traditio facta fuerat ꝑferēda. Sed ego Gerardū in detinēdo dn̄io potiorē eē r̄ndi, tū ꝙ Toneta ī fraudē Gerardi prius Quintellæ bona donasset, ꝙ ex tp̄is breuitate, & ex personarū qualitate, & ex longo Quintellæ silētio, frauduletēr passa fuit Gerardū alere Peronā annis 12. qbus uixit, & bona pacificè possidere; tū ꝙ Toneta, q ꝯuenta iurata nō īpleuerat, donationis tp̄e nullū hēret dn̄iū, qđ in Quintellā transferre potuerit. Sed qa in euētū, ꝙ Perona nō alimētaret a Toneta, ꝯuentum fuerat, ꝙ sibi liceret fructus ꝑdiorū donatorū sua authoritate capere: dicebat donationē ob alimēta nō ꝑstita, minimè fuisse resolutā. Ego autem fui pactum interpretatus in Peronæ fauorē, vt posset, si a contractu discedere nollet, sua manu fructus capere.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis natura est actum non extendere.*
2 *Iurans soluere alimenta, & adimplere omnia conuenta, si contrafaciat, perdit dominium & omnia iura, quæ habebat in bonis.*
3 *Pactum in alicuius fauorem appositum, non debet retorqueri & interpretari in eius odium.*
4 *Donatio facta in fraudem creditoris venit rescindenda, si appareant aliqua signa fraudis.*
5 *Breuitas temporis detegit fraudem & simulationem.*
6 *Excommunicacionis publicæ notitiam quilibet præsumitur habere.*
Exceptio dominij non admittitur in possessorio recuperandę poßessionis

Respon. Interpreta.

In causa Quintellæ contra Gaucher. Blagerij, visum fuit prima facie iudicandum bona repetita seu eorum possessionem restituēdā, & relaxandam ipsi Quintellæ primæ donatariæ, quia primus donatarius stante constituto, per quod transfertur vera possessio, l. quod meo, ff. de acq. pos. l. certè, ff. de præcar. præfertur secūdo, quamuis existenti in naturali & actuali possessione, l. quoties, C. de rei ven. l. siue autem, §. si duobus, ff. de pub. & in specie ita consuluit Alex. consi. 14. circa primum dubium, col. fi. lib. 1. Præmissis non obstan. in contrarium est ipsa ueritas. Vn̄ & ꝑ clariori resolutione ꝑmitto, ꝙ Toneta nō potuit plus iuris trasferre in Quintellā ius nouercā, q̄ ipsa hēat, l. nemo, ff. de re. iu. & qa nemo dat, qđ nō hēr, l. traditio, cū vulg. ff. đ acq. rerū do. tp̄e aūt, quo Toneta donauit bona (de quibus agit) dictę Quintellæ, nullū ius habebat, qđ ostenditur: qa Perona donauerat dicta bona Tonetæ cū pacto, ꝙ teneret alimentare, vestire, & calciare ipsam Peronā, q̄ alimēta ēt interpellata exhibere recusauit, ꝑꝑ quā alimētorū recusationē ipso iure dn̄ium retro trāslatū illico fuit ī ipsam Peronā, l. 1. C. de do. q̄ sub mod. c. uerū, cū gl. de cond. appo. & ita ꝯsuluit Bald. consi. 250. in 3. parte Lud. Ro. conf. 284. triplici ex capite. Cor. consi. 102 in causa. col. 2. lib. 1. ergo dn̄ium retro trāslatū erat, bene seqtur, ꝙ nō potuit illud in alium transferre, & ita in specie, & in casu isto decidit Sal. ī l. ea lege, col. 5. C. de ꝯd. ob cau. Nec istis ꝯsiderationibus ob. si dicat̄, ꝙ Perona cōfirmādo scđam donationē factā ꝑ dictā Tonetā d. ꝑsbytero Girar. Borelli, vr̄ cōprobasse donationē eidē Tonetæ factam. Quia r̄ndetur, ꝙ talis ꝯfirmatio facta fuit ad effectū, ꝙ iura (si q̄ cōpetebāt ipsi Tonetę,) trāsferrēt ī dcm̄ presbyterū, q se obligauerat alimētare ipsam Peronā, & soluere eius debita, ergo non operabitur, ꝙ ipsa Perona uideat̄ de nouo trāstulisse dn̄ium in ipsam Tonetam; qa confirmans nō dr̄ dare, f̄m Bald. in l. more, ff. de
1 iur. om. iud. & cōfirmationis † natura est actū nō extēdere. l. Aurelius, §. testō, ff. de lib. leg. Ale. consi. 122. viso puncto. colū. 6. lib. 4. Secundo r̄ndetur, ꝙ si dicta Perona cōfirmādo donationē factā dicto presbytero Gerar. censeatur de nouo donasse, ex eo ꝙ confirmans actum, cuius ualiditas dependet a sua potestate, censeatur de nouo facere, l. q rebatur. ff. de. test. mil, l. licēt

l.licet,ff.de iu.& ꝑ Bar.in d.l.more,co.j. tñ talis ꝯfirmatio non
operabitur,ꝙ ipsa Toneta habuerit aliqđ dñium qđ potuerit
ante ꝯfirmationē trāsferre in Quintellā triplici rōne.Primò
qa ꝯfirmatio nō trahit̄ retro,sed operat̄ a die ipsius ꝯfirmatio
nis dūtaxat,l.obseruare,in fi de off.Procō.ꝑ Bar.in l.leges, co.
fi.C.de legi.Scđò,quia talis confirmatio fit ad effectū,ꝙ dñiū
transferat in d.presbyterum Girar.ergo operabitur tantum,
quo ad hunc effectum, quia limitata cā limitatū ꝓducit effe-
ctum,l.age,C. de trani. vbi specialis transactio specialem pro
ducit effectum,sic ēt ſpālis ꝯfirmatio specialē ꝓducit effectū.
possem plura adducere,q̄ omitto.Tertio,qa confirmatio dēt
intelligi facta absque prẹiudicio iurium ipsius confirmantis.
ſm Bal.in c.uenientes,col.pe.de iureiur.Fel.in c.2.colu.xvj.de
rescri.Non ergo debet intelligi, ꝙ intelligatur uoluisse com-
probare donōnem factam eidem Tonetæ ad effectum,ꝙ To
neta potuerit alienasse d.bona in alios, q̄ in dictum presbyte-
rum , quia sic ipsa Perona non potuisset consequi alimenta
a dicto do.presby.Girar.& ꝯñr talis confirmatio cessisset in ca
put ipsius Peronæ,quod non est dicendum per prædicta. Se-
cundo,quia eo ipso ꝙ interpellata ꝑ Peronam non soluit ali-
2 menta,nec alia conuenta adimpleuit,prout iurauerat , † per
dit dñium,& oīa iura , quę habebat in dictis bonis, & transla-
ta fuerunt in ipsam Peronā,ꝑ tex.in l.si quis maior, C. de trā.
l.j.C.de don.quę sub mod.quę iura habent locū in omni ꝯ̄ctu
de mundo.ſm Bar.& *cōiter* scriben.ibi,& ſpāliter in casu nrō ,
ꝓut ꝯsuluit Cor.ī allegato ꝯsi.102.ver.& insuper. Nec ēt præ-
missis rōnibus obst.si dicatur,ꝙ Toneta nō erat ꝑcisè obliga
ta ad obseruantiam ꝯuentorum stante pacto, ꝙ Perona pos-
set accipere de vsufructibus ꝓ suis alimentis,casu quo Tone-
ta non obseruaret ꝯuenta ,quia hoc deuiat a uero rōnis tra-
mite , nam illud pactū appositū fuit in fauorē Peronæ, unde
debet intelligi,si Perona voluerit persistere in ꝯ̄ctu donatio-
nis, ꝙ isto casu sibi liceat capere de fructibus, sed si noluerit
3 stare ꝯctui,vt possit ꝓ arbitrio discedere,nā pactū†ī fauorē ,
alicuius appositū,non dēt interpretari in eius odium,le.q̈uis.
ff.de pig.act.& ibi Bart.Bal.Paul.&Mod.inferunt,ꝙ si debitor
promisit in paschate soluere , vel dare pignora , nihilominus
creditor poterit adueniēte paschate coger̄ debitorē volentē
dar̄ pignora,vt ꝑcisè soluat , qa pactū fuit appositū in fauorē
creditorū.& optīe ad casum nrm facit tex.ī l.cām,§.puellā, ff.
de manu.n.vbi pactum,ꝙ liceat puellā (si non manumittat̄)
auferre ab emptore.intelligit,si vēditor noluerit ꝑcisè ꝯpelle
re emptorē,vt manumittat, & in fortioribus terminis consu-
luit Dec.consi.12.per totū, vbi ꝯsuluit, ꝙ si debitor in solutū
dederit prędium casu,quo in terminis non soluerit,nihilomi
nus poterit creditor, eum præcisè cogere ad soluendum , qa
solutio censet facta in fauorē suū,si eā uoluerit acceptare. fa-
cit l.qđ fauore,& qđ ibi no. Sal.C.de legi. corroborat ex uer-
bis pacti,videlicet verbo,possit,& valeat , q̄ denotāt libertatē
ſm gl.in l.sępe au.diui Cæsarē,ff.de offi.præsi.& sic sensus ver-
borū pacti fuit,ꝙ possit,si velit,capere fructus,sin minus, re-
cedere a ꝯ̄ctu,ita in simili dicit Pau.de Cast.ꝯs 295.si dicta pi-
gnora,col.2.in 2.part Nec ēt obst. pactū , ꝙ non liceat donō-
nē illa ex cā reuocare,qa tale pactū non īpedit,quominus ꝑꝑ
inobseruantiam ꝯuētorū nō reuocet̄ donatio , vel liceat do-
natori reuocare,c.peruenit, de iureiu. & probatur in d.l.si qs
maior.Nō deniq; obst.si dicat̄, non ꝯstare , ꝙ ipsa Perona ꝑꝑ
inobseruantiā ꝯuentorū voluerit Tonetam incidisse in pæ-
nam d.l.si quis maior,nec ēt voluerit a ꝯ̄ctu donationis resili
re: qa satis ꝯstat eo ipso , ꝙ ipsa Perona ꝑdicta bona de nouo
alteri donauit,uidelicet d.ꝑsbytero Girardo , nā ꝑ scđam do-
nationem ꝯstat donatorē recedere a prīa, & illā tacitè reuo-
care,l.rē legatam,ff.de adi.leg. & in casu nrō ita consuluit Ro
ma.in d.cōsi.284.in fi.Et ex quo ipso iure erat translatū dñiū
in ipsam Peronā,& hēbat ꝯdōnē ob cām , & rei vēn.ad dicta
bona,d.l.j.& ibi no.C.de do.q̄ sub mo.donādo oīa bona sua,
& cedendo oēs actiones sibi cōpetētes,cēset de rei uend.& ꝯ
dic.ob cām cessisse ꝑdicto d.Girardo & successorib⁹ suis,qa q
totum dicit,nihil excludit,l.a ꝓcurarore,C. mād. Gaucherius
ergo successor d.Girardi posset,si ñ possideret, agere ꝯdictio
ne ob cām,uel rei uēdicatione,ergo multo magis poterit ex
cipere. Cui.n.dat̄ actio, multo magis ꝯcedit̄ exceptio , l.inui
t⁹,§.cui dam⁹,ff de re iur .Ex his satis apparet,nō obstare fun
damentū l.quoties,qa ꝓcederet , si ꝑ primā donationē factā
Quintellæ esset in eā trāslatū dñium,alias ꝑfert̄ scđus , ut ibi
dr.sed alia rōne nō ob. qa dol⁹ & fraus dederunt cām dona-
tioni factæ ipsi Quintellę,cum dolus & fraus nō dēant noce-
re ꝯ̄ctui inito cū d. Girar. & successoribus, q occasiōe cessio
nis sibi factæ se obligauit seruare indēnē dictā Tonetā,alere
dictā Peronam,& alia facere,de qbus in instrō ꝯ̄ctus,ꝓut ef-
4 fectuar̄ oīa & singula adīpleuerūt.Nā donatio facta†ī frau-
dē futuri creditoris,venit rescindenda,si appareāt aliqua si-
gna fraudis,ſm gl.in auth.sed iā necesse,C. de do. añ nup. &
ibi Bar.& Bal.in l.ait ꝑtor.§.ita demū,ff.de his, q̄ in frau. cred.
Dec.ꝯs.66.viso puncto,& expꝛssius posuit Bal. in rub. C.de reu.
his,q in frau.cred.ver.q̄ro,pone cū cōcepissem.& ꝓbat ī c.fin.
de renū.lib.6.hic aūt apparēt signa fraudis multipliciter. Pri.
mo,qa donatio fuit facta Quintellæ nouercę suæ , q̄ loco ma-
tris reputat̄,§.socrū,Inst.de nup.& ex qualitate ꝑsonę donata
riæ arguitur fraus & simulatio,l.data,§.pe.ff.de bo.li.Bar. in l.
post ꝯ̄ctū,in ij.ꝑsumptione, ff.de do. Scđo constat de fraude
ex breuitate temporis inter donationem factam nouercæ, &
cessionē factā d.Girardo,inter quas nō interuenit interuallū
24.horarum.Breuitas†.n.temporis detegit fraudem & simu-
lationem,l.si uentri,§.fi.ff.de priuil.cre.& ibi Bar.& in d.l.post
ꝯ̄ctū,in v.ꝑsump.& Cęp.tra.de simu.ꝯ̄ct.col.6.ver.ij.casu prin-
cipali,vñ cum donatio prius facta Quintellę,fuerit facta ī frau
dē,ac simulatè ex mera cā lucratiua, cessio uero facta d. Girar
do fuerit facta ex cā onerosa,ut patet ex tenore ꝯuentionū,
ergo naturalis ratio,& summa æquitas suggerunt, ꝙ sit ꝑferē
dus Gaucher.q tractat de dāno euitādo do. Quintellæ,q̄ tra-
ctat de lucro captando cum fraude & iniuria ipsius Gaucher.
l.ait ꝑtor,§.hæc actio,ff.de his,q̄ in frau.cre.ubi tex.no.& in ꝓ
posito dicit Bal.in rub.C.de his,qui in prio.cre.lo.succe.quod
d.l.quoties,nō hēt locū qñ is,cui prius res est tradita,hēt titu-
lū lucratiuū,& alius habet titulum onerosum: & licèt loquat̄
qñ scđs,cui prius res est tradita, hēt titulum lucratiuū & pri⁹
onerosum.tñ eadē rō idē innuit esse in casu opposito,ꝑꝑ re-
gulā ꝯtrariorū,quæ uult,ꝙ ita se habeat oppositū in opposi-
to,ꝙ propositū in proposito,c.cognoscentes, đ const. l.fi.de
le.2.Et si dicat̄,verū esse si ꝯstaret,ꝙ ipsa Quintella participas
set de fraude;rñdet̄,ꝙ quantū sit respectu ꝯ̄ctus donationis,
sufficit donātē in fraudē alterius donasse , licèt donatarius ñ
participauerit de fraude,ſm Bart.in d.l.post ꝯ̄ctū.ver.quartus
casus.& ita in terminis nrīs vult d.Ias.in d.l.quoties, in x.fallē.
post Bal.in d.rub.C.de his,qui in prio.cred.lo.succe. Secundo
rñdet̄,ꝙ prẹsumēdū est,ipsam Quintellam participē fuisse hu
ius fraudis.elicio aūt hāc ꝑsumptionē ex eo , ꝙ sciebat priui-
gnam suam fore excōicatā ꝑꝑ inobseruantiam conuentorū
inter ipsam & Peronā,sciebatq; ipsam nō hr̄e modum adim-
plendi promissa,& ꝯñr necesse esse,ꝙ imploraret auxilium d.
do.Girardi vel alterius.Si aūt dixeris, non constare,ꝙ ipsa sci
ret,rñdet̄,ꝙ excōicationē nō poterat ignorare, qa fuerat pu-
blicata in ecclesia , & excōicationis publicæ notitiam quilibet
6 †præsumitur habere, c.j.de postu.præla. præsumitur ēt scire
vires patrimonij dictę priuignæ,quia coniunctus præsumitur
scire facta ꝯiuncti,l.octaui,ff.unde cogna. l de tutela,ff. de in
integ.rest.mino.tradunt Bart.& Mod.in l.j.ff.si cer. pet. & eo
maximè,quia inhabitabant simul in eadē domo,l.j.§. hoc āt .
ff.ad Silla.sciebat ēt priuignā teneri ad alimenta prẹstanda di
ctæ Peronæ,quia sibi lectum fuit instrm̄ per Notariū,l.j.& l.2.
§.inspectio,ff.quemad.test.aper.cum simi.sciebatq; postea die
sequēti,ꝑrem & priuignam simul cessisse iura dictæ donatio-
nis prædicto d.Girar.ad effectū, ut a censuris releuaretur pri-
uigna, quæ scientia præsumitur ex eo,quod ꝑdicta cessio fuit
facta ī domo,in qua habitabat ipsa Quintella,d.l.i.§.hoc āt. &
per priuignam,quæ nouercalibus furiis subdita nō credir̄, in-
uita nouerca cessisse ꝑdicta iura,ar.l.ij.ff.de inof.test.ꝙ ita sit,
ꝙ ꝯscia eēt oīum actorū.nec vllū vnq̄ verbū fecerit, nisi post
mortē d.Pronæ,q̄ annis exinde 12.post prẹstita alimēta per
Gaucher.superuixit , qs negabit eā ñ fuisse fraudis participē,
& eā tacuisse,durāte uita d.Peronæ,ut non subiret onus eam
alimētandi.Quare cum malitiis hominū ñ sit indulgendū , c.
sedes,de resc.deroganda oīno veniunt petita per d. Quintellā:
& vbi scđs scit rē prius alteri fuisse cesā, tūc ꝑfert̄ prim⁹, ēt ꝙ
res fuit tradita prius scđo, a quo ꝑ act.ꝑtoriā pōt reuocari,ſm
Tho.Ferra.cau.48.Cōstat itaq; ex ꝑdictis ꝑ donationē factam
d.Quintellæ nullū ei fuisse acqsitū dñiū,ꝑferēdūq; Gaucher.
cessionariū ex cā onerosa.Et si dicat̄,ꝙ ī pñti iudicio agit̄ pos
sessorio recuperēdæ possessionis,†in quo nō admittitur exce
ptio dñij,l.si quis ad se fundū,C.ad l.Iul.de vi,c.j.de rest.spol.rñ
det multis modis.Et primo,ꝙ admissi fuerunt articuli ꝑdicti
Gucherii respicientes petitoriū,ut patet ex ꝓcessu,& iō cumu
latū fuit petitoriū cū possessorio, quo casu audit̄ exceptio do-
minii,d.c.1.& Cæp.cau.sua 133.res mobilis.Bar.in d.l.si qs ad se
fundū.& in l.1.§.sed & si is cui,in fin.ff.de no.oper.& isto casu
petitoriū absorbet possessoriū,c.pastoralis,de ca.pos.& ꝓpr.Se
cundo rñdetur , ꝙ apud Quintellā nulla unquā fuit possessio,
qa ex quo ꝯ̄ctus donationis sibi factæ nō valet(vt sup.latè ꝓba
ui) seqt,ꝙ ꝯstitutū, ꝑ qđ Quintella ꝑtendit se possidere, ēt fuit
nullū,& inane,ſm Bal.in l.ex testō,C.de fideic.Ale.consi.82.li.
ij.Ias.in l.j.§.si quis ita.ff.de verb.obl Iō cum exceptio proprie-
tatis oppositæ ꝑ Gaucher.sit talis, q̄ cōcludat Quintellā nunq̄
possedisse, illa hēt obstare ēt agēti possessorio,ſm Bald.in titu.
de pace Cōstā.in verb.restituit,& per Ale.in l.naturaliter. §.ni
hil cōe,ff.de acqu.pos.& alibi sępe.Tertio rñdetur ꝙ Gaucher.

est successor singularis cum ti. & bona fide, & ideo ꝯ eum nõ cõpetit interdictum vnde vi, l. si de eo, §. fi. ff. de acqu. poss. & satis de se patet. Non etiam contra eum datur cõdictio ex can. reintegranda, quia non competit contra singularem successorem cum titulo & bona fide, secundum Barto in l. rem, quæ nobis, ff. de acq. pos. cuius opin. dicit esse *communem* Soc. consi. 39. in 3. parte. & licet in hoc quamplures contradicant, tamen in casu, quo singularis successor habet causam ab alio bonę fidei possessore cum titulo & bona fide, ut in casu nostro, videtur tenenda opin. Barto. & sequacium, vt dixi in cap. sæpe. de restitu. spol.

RESPONSVM X.

Pater quinque numorum millia donauit Francisco, & Michaeli filiis suis absentibus; quos ex eiusdem donationis contextu constat tunc fuisse emancipatos, & inuicem substitutos, si eorum alter absque liberis prædecederet, quia emancipatio donationem sequi videbatur, & quia absque principis rescripto Diui Imperatores Ant. & Const. absentes emancipari vetant, & qa in actis donatio registrata minimè fuit, uidebatur plerisque donationem nullius esse momenti. Contrariam ego sententiam ob religionem iurisiurandi, & filiorum ratihabitionem puto probabiliorem esse. Dubitatum quoque fuit, an pro legitima filiorum portione reiicienda esset substitutio. Respõdi Iustiniana lege ea reiici onera, quæ insciis & inuitis filiis, non quæ consentientibus, legitimè adiiciuntur.

SVMMARIVM.

1 *Filijs emancipatis pater donare potest.*

2 *Actus plures ubi reperiuntur celebrati eodem die, utl eadem hora, ille præsumitur pręcessisse, qui debuit præcedere.*

3 *Donatio facta ob causam non requirit insinuationem.*

4 *Donatio facta filijs in potestate, iurata ualet, & quid ita.*

5 *Filius potest non solum grauari in legitima, sed ex toto exhæredari, si exhæredationis consentiat.*

Respon. Interpreta.

Duo dubia ex serie instrumenti donationis nasci videntur. Primum est, an donatio valuerit. Secũdum posita parte affirmatiua, an substitutio inter donatarios facta ualeat saltem respectu legitimę. Circa primum vr. ꝙ donatio nõ valeat, quia facta a patre Francisco, & Michaeli filiis in potestate cõstitutis, quibus pater donare nõ põt ratione reflexionis: nam cum sint in potestate, quicquid sibi datur a patre, cũ sit pfectitiũ, illico reacquiritur ipsi patri, l. placet, ff. de acquir. her. quæ lex adhuc stat incorrecta respectu peculii profectitii. & ꝙ donatio facta filio in potestate non valeat, sunt iura notissima ĩ l. donationes, quas parẽtes, C. de don. int. uir. & vxor. cũ suis cõcor. Nec obst. si dicat, ꝙ fuerunt illico emancipati, vt apparet ex tenore instrumenti: quia rñdet, ꝙ sufficit, ꝙ donatio momẽto pcesserit, qa eodem momento bona donata redeunt ad patrem, d. l. placet. Preterea, emancipatio Michaelis, cuius portione agitur, non vr valere, cum tunc esset absens, Ad hoc. n. ut filius absens possit emancipari requiritur, ꝙ impetretur rescriptũ Principis, l. iubemus, C. de emanc. li. qđ rescriptũ non fuit impetratũ in casu nostro. Item requiritur, qđ emancipatio filii ẽt præsentis fiat corã iudice cõpetenti, l. fin. C. eo. tit. sed pñs emancipatio absq; pñtia iudicis facta reperitur, ergo non põt de iure sustineri. Non ẽt vr obstare, si dicat ꝙ donatio fuit iuro roborata, quia ẽt donatio facta filiis in potestate cum iuramento, non videtur valere, prout tenet Pau. de Cast. consi. 345. do. Vber. miles, in j. parte. & Raph. Ful. consi. 199. visis instrumentis, &c. Phil. Cor. consil. 9. in hac consultatione, li. 2. quia iurm non põt impedire, quin dominium illico reuertatur ad patrem rõne patriæ potestatis, quæ durat ẽt ꝙ pater iuret donationem obseruare. Premissis non obstan. ꝯrium arbitror de iure verius, tum qa hmõi donatio facta fuit
1 filijs † emancipatis, quib. prem donare posse ꝯstat, d. l. fin. & l. frater a fratre, ff. de condi. indeb. Nec ob. dum dr, quod fuerũt emancipati post donationem, quia ꝯrium est in facto verius: licẽt. n. ex ordine literę ipsius instrumenti videatur præcessisse donationẽ, tñ ex ordine intellectus arctamur dicere, ꝙ præcesserit emancipatio ex duobus. Primo, qa in his, q fiunt eodẽ contextu, & eadẽ scriptura, non inspicimus ordinem literæ, sed ordinem intellectus, l. 2. §. prius, ff. de uulg. & pup. ubi si in eodem testamento fiat primo substitutio, deinde heredis institutio, prepostera tio non vitiat, quia fm ordinem intellectus institutio præposita vr, & se in eodem instrumẽto primo opposita sit exceptio ꝯ actore, postea ꝯ iudicẽ, intelligit prius pposita exceptio declinatoria in ordine intellectus, fm Bar. in l. quidam cõsulebant, col. fin. ff. de re iud. & ibi latè Alex. & alij. Secundò, qa ubi eodem die, vel eadem hora reperiuntur
2 plures actus celebrati, † ille præsumit pręcessisse, qui debuit pcedere, l. cum in testõ, §. hæc verba, ff. de her inst. p quem tex. Bal. Ang. & Imo. decidunt in specie qõnẽ nostram. dicunt n. instrm emancipationis in dubio intelligi pręcessisse. & facit qđ decidit Ro. de resc. & appel. deci. ccx. in nouis. dicens, ꝙ si eadem hora reperiatur facta appellatio, & appellationis cõmissio, credẽdum est appellationem præcessisse: & ad propositum faciunt plura alia, quę reduxit Fel. in c. pastoralis, col. 3. de rescrip. Non ẽt obstat, dum dicit, ꝙ absens nõ potuit emãcipari nisi rescripto imperiali, d. l. iubemus. qa sufficit, ꝙ absens post emancipationẽ ratificet, vt est tex. in §. generaliter in Aut. qb. mod. na. ef. sui. arguẽdo de legitimatione ad emãcipationẽ, prout arguit legislator in d. §. gñraliter. & Bar. Bal. Ang. & Sal. in d. l. iubemus. Et ꝙ legitimatio absentis conualidetur per ratificationem, firmat Fran. de Cur. senior cons. 4. punctus, de quo queritur. Ad tex. in d. l. iubemus, inquantum exigit rescriptum Imperiale, rñdet, ꝙ in hoc ille text. corrigit per l. fi. C. e. ti. & §. nostra, Inst. qui mo. ius pat po. sol. & ita uolunt gl. Od. & alij *cõiter* ibi. Non deniq; ob. dum dicitur, ꝙ nõ fuit facta coram iudice, & sic non fuit insinuata, prout ẽt hodie requiritur, d. l. fi. & d. §. nostra. Emancipare. n. filium corã iudice, nihil aliud est, q̃ emancipationem insinuare, d. l. iubemus, in ver. apud cõpetentẽ iudicẽ insinuare. qa ad hoc rñdetur, ꝙ iurm supplet defectũ insinuationis, fm cõem, & apud Legistas & Canonistas canonizatã opi. vt p. d. Ale. ꝯsi. 83. lib. 2. & cõsi. 12. li. 1. & consi. 20. col. 2. & consi. 21. col. 3. lib. 3. Pan. & alios, in c. cum contingat. de iurei. & idem Pan. consil. 107. col. 2. li. 2. cum alijs innumerabilibus auctoritatibus, quas breuitatis cã nõ referam. & ex hoc patet ẽt rñsio, si diceret, ꝙ pñsens donatio sex millium ducatorum requirat insinuationẽ iuxta l. sancimus, C. de do. quia iurm supplet defectũ insinuationis omissæ. Possum ẽt dicere, ꝙ huiusmodi donatio facta fuit pro legitima ipsorum filiorũ, & vt renũcietur bonis pa-
3 ternis, & sic fuit donatio facta † ob cãm, q̃ nõ reqrit insinuationem, fm gl. Bar. Imo. & alios *cõiter* in l. Aquilius Regulus, ff. đ do. & Bal. in l. illud, C. de sac. san. eccl. cũ ꝯcor. alleg. per Ale. in d. cõsi. 12. col. 2. li. 1. & in d. consi. 83. col. fi. li. 2. Secundo principaliter, ẽt ꝙ donatio fcã fuisset dictis Fran. & Michaeli, existẽtibus in patria ptãte, adhuc certissimi iuris ẽ, ꝙ valeret, qa
4 *cõis Docto.* sententia est, ꝙ donatio † facta filij in potestate iurata valeat: virtus. n. iuramẽti operat validitatẽ talis donationis, fm Bal. in l. 3. C. pro dona. & Card. Pan. & Imo. latè in d. c. cum contingat. Soci. consi. 91. visa & diligenter, &c. col. 4. lib. 1. Dec. in aut. ex testamento, col. 4. C. de col. & hanc dicit esse magis communem Alex. consi. 8. visis & consideratis. li. 2. p totũ, & rõ est, qa vbi est iuramentum, quod est de iure naturali & diuino, ca. & si Christus, de iureiur. non est curandum de patria potestate, cum in his quæ sunt iuris naturalis, non attẽdatur patria potestas, l. item in potestate, ff. de his, q sunt sui, vel alie. iuris. Circa scdm, qa prędicta donatio facta fuit, & in testamento patris confirmata pro legitima ipsorum filiorum, videretur dđm, ꝙ pro ea summa, q̃ capit ltima, grauari non potuerint substõne fideic. quæ dr onus & grauamẽ, l. coheredi, §. cũ filiæ, ff. de vulg. & pupi. nam de legitima reijcitur omne grauamen, leg. qm in prioribus, & l. omnimodo, C. de inof. testa. Contrarium tñ in casu isto rñdendum puto, quia ipsi Franc. & Michael, filij donatarij consenserunt, quod tale onus fideic. imponeret super eorum legitima, quo casu cessat dispositio d. l. qm in prioribus, vt est tex. in l. si quando, C. de inof. test. & facit text. in l. non puteuit, §. si quis sua manu. ff. de bo. pos. ꝯ tab. qbus iuribus probatur, ꝙ filius potest non
5 solum grauari in legitima, sed ex toto † exhæredari, si exhæredationi consentiat. Et si dicatur non sufficere prestari cõsensum in genere, sed oportere ꝙ in specie filius cõsentiat oneri imposito super ipsa legitima, vt dr in d. l. si qñ, §. j. Quia rñdetur dupliciter. Primo, ꝙ dicti filii donatarii approbarunt in specie dictã substitutionẽ, ex quo approbarunt omnia, & singula contenta in instrumento donationis, q̃ uerba sunt distributiua, & habent uim specialis dinumerationis omniũ & singulorum contentorum in ipso instro, secundũ Bal. in l. si Stichum, §. stipulatio, ff. de verbo. obli. & est tex, & ibi Archi. in c. ut circa, de elec. lib. 6. Secundo dicti filii approbarũt contenta in d. instrumento, & promiserunt non contrauenire cum iuro, qđ habet vim expressi, & virtute specialis, & specifice approbationis, secundum Bald. in l. 1. colu. pe. in 2. q. C. cõmoda. Et ꝙ sufficiat generalis consensus cum iuramento, in terminis d. l. si quando, §. 2. tenet ibi Ias. colu. 2. allegans ita determinasse Lud. Ro. in l. 1. § si quis ita, col. ix. ff. de uerb. ob. & ita ẽt decidit Georgius Natta in repe. c. quamuis, col. 8. & seq. de pact. li. 6. & sequuntur plures alii, quos refert, & seqt Alex.

Alc.consil.181.perspectis,li.v.& Dec.consi.26.col.2.& probatur in d.c.quamuis,de pact.li.6.

De donationibus causa mortis.

RESPON. I.

Pestiferatus creditur in dubio mortis cā donasse,sed vbi inter uiuos se donare testatur,nulli' est coniecturæ locus.Quæ pater filio ob benemerita donauit conferenda non sunt,ēt quod merita nō fuerint probata vel specificata,dummodo pater se ob benemerita donasse iurauerit.Credendum.n.est donatori merita gñaliter proponenti,vbi absque ulla meritorum assertione donatio defendi pōt. Recepta āt est eorum sententia,qui donationem in filiū non merentem,a patre cum iuramento factam,tuentur.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentū cōfectū à Notario publicè excōicato,non probat,& an tempore pestis factum a Notario nō matriculato,ualeat & fidem faciat.2.*

3 *Donatio facta a patre pestiferato filio in potestate,an censeri debeat donatio causa mortis,an inter viuos.*

4 *Donatio facta ab infirmo,in dubio præsumitur donatio causa mortis.*

5 *Donatio an dicatur cā mortis,si quis donat post mortem oīa bona sua tit. donationis Et quid si donator promiserit donationem habere ratā & gratam,& nullo vnquam tempore illam reuocare. 6.*

7 *Donatio inter uiuos censetur,si dicatur in instrumento, quod pater donauit filio pro se & suis.*

8 *Donatio,quæ morte confirmatur,non confertur,quia habet uim relicti.*

9 *Donō simplex ualida a principio,uenit conferenda,remuneratoria autem nequaquam.*

10 *Assertio meritorum,quamuis generalis,in casu occurrenti plenè probat.*

Respon.interpreta.

1 **Circa** Primum dubiū cōis Doctorū sñia est.ꝙ instrm cōfectū a Notario publicè†excōicato ñ probet,ſm gl.& co.ter scrib.ī c.decernim',de sñia excōi.li.6.& ibi Io.An. Anch.Gem.& alii,& ita ēt tenet Spec.titu.de instro.edi.§.restat,ver.quid si instrm confectū est a tabellione,&c.& firmat Pan.in proœ.Greg.ver.Gregorius.sed dubitatio stat,an ista cōmunis opi.procedat ēt in instris rogatis ab excōicato tpe pestis,quo tpe alterius Notarii copia haberi non posset? & probabiliter dici pōt,quod nō per id,quod decidit Ang.in l. si vacantia,§.fi.ver.itē patet ex pdictis,C.de bo.vacā.li.x.vbi vult,ꝙ tpe pestis instrm confectū a Notario ñ matriculato,valeat &
2 fidē faciat, †non obstante ꝙ statutū disponat instra rogata p Notarios non matriculatos nullā fidē facere. sequit Ale. in l. fi.C.de test.& Io. Firma.in tract.de gabellis,q.24.2. partis.Scdo facit,qa tpe pestis valet ɔ̄ctus mulieris,de quo rogatus sit vn' Notarius,non obstante,quod statutū disponat ɔ̄ctū nō ualere,nisi de eo sint rogati duo Notarii,scdm Ang.in §.quod āt,p illū tex.in Auth.de nō alie.seqt̄ Ias.in d.l.fi.& ɔprobat ex eo,qđ decidūt Bal.in l.ad psonas egregias,ff.de iureiu.Feli.in cap. proposuisti,col.2.& in c.cām,in 6.no.de pb.& qđ uolūt Bart. & alii,in l.i.§.fi.de uer.ob.Tertio facit,qa tpe pestis in subsidiū mulier pōt esse testis in testō,scdm Ias.in d.l.fi.licèt aliàs ñ possit,§.mulier,l.q testō,ff.de test.Quarto facit,qa licèt phibitū sit sub excōicationis pœna Christianis infirmis uti opa,& medicina Iudeorū,c.nullus,28.q.1.tñ fallit,qñ nō reperit in loco alius medicus,scdm Fel. in c.tua nos,de homicid. & bñ pbatī c.qm multos,11.q.3.& in c.cū uolūtate,§.pdicatores,de sent. excō.ubi pbat,quod ēt ab excōicatis licitè qs recipit necessaria,qñ ñ hr copia aliorū ñ excōicatorum,q subministrēt.& in istis terminis saluari pōt opi.eorū,q tenēt,quod instra confecta a Tabelliōe excōicato,fidē faciāt,nisi sint cōfecta a Tabellione excōicato pp hrsim,q pannū sustinuerit indurato corde cēsuras,ut statuit Inn.in c.piæ,de exce.li.6 & Fede.de Senis ɔs.74.& Bar.in auth.credētes,C.de hær.& Io.de Lig.in c.ueritatis,de do.& cōtu.Vnū nō omitto p instructiōne donatarii, quod si testes instrarii fateanī cōtenta in istro esse uera,ꝙ virtute probōnis factę per testes obtinebit,dato quod probō
3 instralis corruerit,cū scriptura ñ sit de substātia dōnis,l.ɔhit. ff.de pig.Circa scdm,an donatio facta † a pře pestiferato filio in ptāte,censeatur donō cā mortis an uero dici dēat donō inter uiuos.uideretur rñdendū,quod dici dēat donatio cā mor. ex pluribus. Primo,quia ubi fit mentio mortis,præsumitur donatio causa mortis,l.Seia,ff.de do.cā mortis,l.Seia,ff.de do. præle.in casu isto & si mortis mentio nō fuerit facta p verba expssa,tñ vř fcā mētio ipso facto pp instās pculū mortis:volūtas.n.ita datur intelligi facto,sicut verbo,l. rephendēda,C.de inst.& subst.Scdo,pro hac pte vř tex.in c.2.de ɔsue.a ɔrio sen
4 su,p quē tex.no.ibi Ant.de Bu. ꝙ donō†fcā ab īfirmo ī dubio psumit donō cū cā mor.Tertio,facit tex.in c.de his,de sepul, quē ad hoc ibi pōderauit Io.An.Quarto facit,qa in dubio capiēda ē iterpre.p q̄ actus sustinet,l.quoties,đ reb.dub.& l.quoties,de reg.iu.Dicamus ergo,ꝙ př uoluerit donare cā mortis, qa talis donatio valet,& ñ īter viuos,qa non ualet,l.donōnes quas parētes.C.de do.iter vir.& vxo.Et ꝙ donō in dubio censeat do.cā mortis,qñ nō pt valere donō inter viuos,vř casus ī l.apud Celsum,§.1.ff.de exce.do.per quē ita tenet Lud. Ro. in l.q dotis,ff.sol.mři.& ita p aliqua ex prædictis ɔsuluit Cor. ɔsi. 124.licèt in hac,li.4.Accedat,ꝙ in hac do.adhibiti fuerūt quinque testes necessarii in donatione cā mor.l.fi.C.đ do. cā mor. l.fi.C.de codi.ex quo licet ɔiecturari,quod př voluerit donare cā mortis,qa in donatione inter viuos sufficiunt duo testes, sicut in reliqs ɔtib.l.ubi numerus,ff.de test.c. in omni negotio,e.ti.Prędictis non obstantib.scdm ea, q̄ proponunt,ī ɔriū arbitror veritatē.Rñdeo itaq; hāc eē donationē inter uiuos, nā ut in themate psupponit,donator tit.puræ & meræ donationis,q̄ fit,& fieri dř inter viuos,donauit &c. vñ cū simus in casu certo & claro,frustra dubitatur, qa vbi uerba sūt clara, cessant ɔiecturæ,l.ɔtinuus,§.cū ita,ff.de verb.ob.& cū in uerbis nulla est ambiguitas, nō est admittēda uolūtatis qō,l.ille aut ille,§.cū in verbis,ff.de le.3. Et ꝙ hæc verba,ti.do.inter viuos,tollant oēm dubitōnē,firmat Bar.in l. stipulatio hoc mō
5 ɔcepta,ver.qro,aliquis vult. ꝙ si qs donat†post mortē oīa bona sua ti.donōnis inter viuos, ꝙ talis donō nō dicat donō cā mortis,sed simplex donatio inter viuos,dato ꝙ sit facta mentio mortis.illa ergo verba,inter viuos, tollūt omnē dubōnē, & potentius operātur, quàm mortis mentio habita ī ipa donatione.& pro hoc est text.in l.cum maritus,§.fi.ff.de pac.do. secundum vnum intellectum glo.ibi cōiter approbatum,per quē tex.Barto.in l.quæ dotis col.j.ff.sol.ma.dicit, ꝙ disposito l. Seia,ff.de don.cā mor.quæ vult,ꝙ vbi fit mentio mortis, dicatur donatiō causa mortis,procedit in dubio:secus quando ex lectura instrumēti apparet,ꝙ donatio fcā fuit inter viuos, qa tunc stamus certo,& idē dixit Cyn.in l.2.C.de iure do. Præte-
6 rea,arbitror licèt non viderim,ꝙ in instro donator†pmiserit dictam donationem habere ppetuò ratam & gratam,& nullo unquam tempore illi contrauenire,nec reuocare,&c.quo casu etiam si esset facta mntio mortis, tamen iudicari dēt donatio inter viuos,l.ubi ita donat, ff.de don.cā mortis,& p prædicta ita ɔsuluit Alex.consil.14.circa primum,col.i.& seq. li.1. vbi allegat idē consuluisse Ang.& Pau.de Castr. ubi ibi latius habetur.Cōfirmatur & tertio,qa credo ꝙ in instro donatiōis dicatur,ꝙ donator donauit filio pro se,& suis &c. quo casu licèt sit facta mentio mortis, tñ pp mentionē hrdū ipsius do-
7 natarii existimatur†donatio inter uiuos, ſm Bal.& Sal.in l.fi. C.de iure dot.Et p pdicta ita diffusè ɔsuluit Soc.ɔs.53. in pñti consultatione,lib.i.& ita consuluit Cor.in consi.280. lib.4.& istis stantib.apparet,ꝙ contraria nihil obstant: sed specialiter respondendo,ueritas huius consultationis clarius apparebit. Rñdeo itaq; ad primū dupliciter. Primo rñdeo,ꝙ licèt fuisset facta mētio mortis uerbis expressis,prout facta ñ fuit,quia tñ př dixit se donare inter uiuos, talis donatio potius iudicanda est inter uiuos,q̄ donatio cā mortis per prædicta.Scdo rñdetur,ꝙ nulla fuit facta mentio mortis,& dato ꝙ př esset pestiferatus tpe donationis,non ex hoc solo pōt dici donatio causa mortis,qa ēt donatio a cōstituto in articulo mortis simpliciter facta absq; mētione mortis, in dubio reputat donō inter viuos,d.l.Seia,§.fi.ff.de don. cā mor.secundum cōem intellectum,per quem tex.ita tenent Bar.Bal.Imol.Alex.& cōmuniter Doct.in d.l.q dotis,ff.sol.mat.& ibi in spē d.Ale. reprehendit d.Ant.de Butr.in d.c.2.quē ēt reprobat ibi Imo.& sequitur Soc.consi.130.uisa facti cōtingentia,col.pen.li.i.& consi.235. col.pe.li.2.Circa vltimum,an talis donatio sit cōferenda, plura dicenda essent.si dicamus hanc eē donationē cā mort.non esset ɔferēda,l.pen.vbi gl.ff.de colla.bo.& l.a pře,C.de colla.Si dicamus,ꝙ sit donatio inter uiuos, prout est,& sup. ɔclusum fuit,tūc discutienda essent duo dubia.Primo , an talis donō a principio ualuerit pp iurm.Nā si dixerimus,quod ñ,tūc certū est,ꝙ ɔferri nō dēt: quia si a principio nō ualuit,reliquū ē, ꝙ
8 morte fuerit ɔfirmata,d.l.donōnes,quas parētes.donō† aūt,q̄ morte ɔfirmat,ñ ɔfert,qa hēt uim relicti,ſm gl.& cōiter scri.in auth.ex testō,C.de colla.& ꝙ donō inter přem & filiū ñ firmetur iurō,ɔsuluit Pau.de Ca.ɔsi.345.Dom.Vber. miles,in i.part. & Cor.ɔs.9.in hac ɔsultatione,li.2.& idē tenuit in auth.sca puberū,C.si aduer.uend.& Ful.ɔsi.199.uisis suprascriptis &c.vbi ex hoc ī spē īfert,ꝙ ppea donō nō ē ɔferenda.sed licèt hmōi opi.vrgentib.rōnibus fundet, tñ eam seq nō audeo, qa cōis ē in ɔriū.Quinto,quod donō inter přem & filiū firmet iurō,& ualeat vsq; a principio,firmant Bal in l.3.C.pro dona. Card.Panor.& Imo.in c.cū ɔtingat,de iureiu.& hanc dicit eē cōem,& seqt̄ Ale.ɔs.8.visis & consideratis,li.2.p totū. ex quo seqt̄,ꝙ venit ɔferēda.qa hoc casu nō hēt uim relicti,prout signāter ɔsuluit Soc.ɔs.91. Visa & diligēter,&c. co.4.lib.1.Cor.ɔsi.289. circa primū,co.x.ver,hoc psupposito,li.4.& Dec.ī d.aut.ex testo, co.4.Scdo discutiēdū eēt,an ista sit donō simplex,an vero remuneratoria.si.n.sit donō simplex,pcedūt q̄ stati dcā sūt ī pcedenti

9 cedēti dubio, ꝙ donō simplex† valida a principio venit ꝯferēda. Si vero sit donatio remuneratoria, tūc nō esset ꝯferēda, vt per gl. & scrib. in l. si donatione, C. de colla. videamus ergo, an sit remuneratoria: & videtur ꝙ non, quia non constat de benemeritis: & licèt pater asserat, se donare propter benemerita præcedentia, talis assertio nō probat, quia inter patrem, & filium in potestate est prohibita donatio, l. 2. C. de inof. dona. & d. l. donationes, quas parentes. & inter personas prohibitas donare, nisi propter benemerita, assertio meritorum etiam in specie non probat, l. si fortè, vbi Bart. ff. de castr. pec. no. per gl. & scrib. in d. l. si donationes. Quinimo inter personas nō prohibitas assertio meritorum in genere, ut hic, nō vr̄ sufficiēter probare, f m Socin. consi. 295. in cā ꝯ filios, lib. 2. Verum prædictis nō attētis, ꝯrium verius esse puto. Quinimo, quod assertio
10 meritorū, † q̄uis gn̄alis in casu occurrēti plenè probet. Et pro fundamēto presuppono, ꝙ pater non prohibetur filio in potestate donare cum iuro, f m cōem opin. de qua sup. neq; ꝓhibetur pater donare filio ī potestate, quia sibi sit interdicta facultas donandi, sed quia in profectitiis iuris ministerio reacqritur statim sibi res donata, rōne patrię potestatis, quam religio iuramenti facit resilire, ut declarat Ale. consi. 8. li. 2. hoc fūdamento presupposito, dico quod assertio meritorū, q̄uis generalis, probat inter easdē personas non prohibitas ꝯhere, nā inter prohibitas assertio præsumitur facta in fraudem legis ꝓhibentis donationem, l. qui testm̄, ff. de prob. quę ratio fraudis cessat, qn̄ permissa est donatio. Cum igitur pater non prohibeatur cum iuramento donare filio, benè sequitur ꝙ assertio meritorum non dicitur facta a persona prohibita, ergo inter ipsos ꝯhentes plenè probabit, l. optimam, C. de contrahen. & commit. stipu. Nec obst. ꝙ sit assertio generalis, quia ēt gn̄alis assertio inter personas non prohibitas sufficienter probat benemerita, ut latè consuluit Dec. consi. 20. in causa istorum fratrum, per totum, Cuius opin. optime comprobaui, & defensaui ꝯ Soc. in l. si unquam, q. x. C. de reuo. don. Et ꝙ collatio facienda non sit, suaderi alia ēt rōne pōt: nam si dixerimus testatorem uerum dixisse, res plana erit. Si dixerimus donantē mētitum fuisse, tūc videndum erit, ad quos fines mentitus sit, & proculdubio fateri compellemur nulla alia rōne mentitū fuisse, nisi quia volebat huiusmodi donationem sortiri effectum donationis remuneratorię, aliàs frustra mentitus esset, quod non est dicendum, l. si quando, ff. de leg. 1.

De sententia, & re iudicata.

RESPON. I.

Cum processus coram incompetenti iudice agitatus sit de iure nullus, merito processus agitatus coram d. Ludo. & Bellaualle Senescallo prouinciæ, defectu iurisdictionis per auocationem causæ Serenis. Regis, viribus non subsistit, nam auocatio agit nullitatē actorum per inferiores post auocationem: nec rescriptum delegatorium Senescallum iuuat, quia coram eo tanquam coram ordinario agebatur, qui ut ordinarius post auocationem de causa cognoscere nullo iure poterat: nulliusq; momenti est consensus in eundem Senescallum a partibus in ea causa prestitus: nam iudicium principis ab arbitrio partium pendere iura non sinunt, ne hac via principi illudatur. nullo etiam iure inferioribus facultas impartitur supplendi nullitatis defectus sn̄iarū, nā in delegatorio rescripto id non cauebatur, nec ex gn̄ali rescripto delegationis ēt quātuncunq; amplissimo, singularia principis demādata dici possunt, nec in dubio præsumuntur. Cum ergo auctoritate dictæ sententiæ nullę d. de Auriasono spoliatus fuerit, ęquè restituendus venit atque si de facto spoliatus foret.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra formam rescripti, est ipso iure nulla.*
2 *Pro sententia præsumendum est, si de antiquo tempore agatur.*
3 *Sententia lata a iudice incompetenti est nulla. & uide nu. 10.*
4 *Rescriptū delegatoriū ante præsentationē factā, nullā tribuit iurisdictionē.*
5 *Processus agitatus per procuratores, de quorū mandato nō cōstat, ē nullus.*
6 *Sententia lata sine causæ cognitione, est ipso iure nulla.*
7 *Sn̄ia lata absq; legitima citatione ad audiendum sententiam, est nulla.*
8 *Citatio ad audiēdum sn̄iam, dēt fieri in personā domini litis, alias nō tenet.*
9 *Sn̄ia lata absq; conclusione in causa, est nulla.*
11 *Auocatio operatur nullitatem quoruncunque actorum per inferiores post auocationem.*
12 *In quacunque amplissima delegatione, non intelliguntur concessa reseruata principi.*
13 *Sententia lata ex falsa causa, & expresso iuris errore, est nulla.*
14 *Negatiua coarctata ad scripturā, ex inspectione scripturæ venit probāda.*
15 *Sibi consuluit, qui se offert paratum exequutioni sn̄iæ nullæ, ut de nullitate agere possit in futurum, nec ex hmōi oblatione eam approbare videtur.*
16 *Spoliatus virtute sn̄ię nullæ, perindę restituitur ac si de facto spoliatus eēt;*
17 *Ius dicendi sententiam nullam, xxx. anno. spatio præscribitur.*
18 *Sententia euidenter nulla, nullo temporis cursu confirmari potest, ideo nec præscribitur.*
19 *Prescriptio conuentionalis incohoata contra maiorem defunctum, currit contra minorem etiam pupillum sine spe restitutionis, secus in præscriptione legali. & uide nu. 20.*
21 *Præscriptio xxx. vel xl. anno. contra pupillum tempore pupillaris ętatis quiescit, & eo adulto facto currit.*
22 *Restitutio in integrum aduersus prescriptionem xxx. uel xl. an. ex capite ignorātiæ ex communi sententia admittitur.*
23 *Præscriptio iuris dicendi sentētiam nullā, & nullitatem prosequēdi, non currit contra hęredes ignorantes sententiam fuiße latam.*

Respon. Interpreta.

Non Videtur, ꝙ sn̄ia lata per quondam do. Lud. de Bellaualle Senescallum prouincię, & cāe delegatum, subiiciatur vitio alicuius nullitatis. & prosequendo singulas nullitates dr̄ primo, sn̄iam latam non consecuta opinione dn̄orū Doctorum Petri de Spatauilla, & Arnaudi Guilliermini, nul-
1 lam esse vt pote latā† ꝯ formā mandati, c. dilecta. de rescr. c. nouit, de his, q̄ fiunt a præl. ubi vr̄ casus iste decisi. & gl. exp̄ssa in c. nō est, de ꝯsuet. lib. 6. cum simil. Ad istam nullitatis exceptionem pōt dupliciter responderi. primo, ꝙ is, qui hēt decidere cām cū ꝯsilio & opinione Iurisperitorū, licèt teneatur requirere & expectare eorū opinionem, ut factum fuit per do. Ludo. non tamen tenetur eam sequi, ca. cum olim, de arbi. & ca. cum in veteri, de elect. & utrobiq; no. Pan. Bar. in l. i. §. si plures, ff. de exerci. plenè per Fel. in c. ex parte, de consti. & per eundē & cæteros, in c. si pro debilitate, de offi. deleg. & si dicatur, ꝙ ex forma mandati tenebatur etiam eam sequi, qa in mandato dr̄ secuta opinione dn̄orum Doctorū, &c. Potuit. n. rex Sacratissimus Renatus delegare causam cum hoc, ꝙ delegatus dēat sequi ꝯsilium Doct. f m Host. Imol. Pan. & cōiter scribē. in d. c. si pro debilitate, quicquid dixerit And. Sicul. ibi, post Inno. & ita etiam tenet Bar. in d. §. si plures, & Bal. in rub. C. de exerci. Rn̄detur, ꝙ illa verba, secuta opinione Doct. non habent hunc sensum, ꝙ delegatus teneatur sequi opinio. ipsorum, sed habent alium intellectum, videlicet quod postquam fuerit secuta opinio do Lud. habeat iudicare. non ante, & sic illa verba dant formam respectu temporis tantū, ut in auth. si appellatione secuta, C. de tempo. app. Sed etiam dato, ꝙ sensus Regis fuerit, ꝙ do. Lud. sequeretur opinionē Doct. tamen si legatur sententia & consilium, videtur ꝙ in omnib. secut⁹ fuerit ꝯsi. ꝑdictorū Doct. Nec ob. si dicat, ꝙ debebat f m consilium iudicare sn̄ias, a quibus fuerat appellatum nullas, non eas confirmare: quia rn̄det, ꝙ ꝯsilium hēt duo capita. primū ē sn̄ias ꝯfirmandas esse, vbi Principi placeret nullitatū defectus supplere. f m cessante suppletione defectuū sentētias fore infirmandas. sed d. Ludou. secutus est primū caput, quia suppletis defectibus nullitatū, eas ꝯfirmauit. Nō ēt obstar si replicet, ꝙ debebant defectus suppleri per Principem, qa ex quo tales defectus supplebant per ꝯstitutiones regias, ut dr̄ in sn̄ia, satis per Principem dn̄r suppleri. & si pseueranter instet, ꝙ de talib. ꝯstitutionibus non apparet: rn̄deo ꝙ ꝓpea, ꝙ nunc non apparet, ex quo poterant tūc adesse, nō vr̄ ꝙ possit dici sn̄ia nulla, argumento eius, ꝙ dixit Bar. in l. admonendi, in 4. lect. colu. 2.
2 post gl. primā, ff. de iureiu. & vr̄ ꝓsumendū† pro sn̄ia, ꝙ illo tpe adessent hmōdi cōstitutiones, ex quo iā lapsi sunt sexaginta duo anni, & sic agitur de antiquo tpe, arg. l. si filius, C. de petit. hr̄d. & c. ꝯtinebat, de iis, q̄ fiunt a pla. Proponit secundo sn̄ia
3 lata nulla, quia lata a iudice† incompetenti, eo. ti. C. si a nō ꝯp. iudi. c. at si clerici, in prin. de iudi. Incōpetentia demonstrat, qa appellatū fuerat ad Regē, & coram eo cā appellationis introducta, ꝓp ꝙ inferioris p̄tās affecta erat, ut de illa cā nullatenus valeret se intromittere, c. licèt, de offi. leg. & qa per itroductionē cāæ appellationis corā Rege factā censēt Rex auocare iuris. inferioris ad se, quo ad illā cām, f m Inn. in c. n̄rm, de app. & in d. cū M. Ferra. ad fi. de constit. & ibi Host. & alii. nō ergo potuit Senat⁹, nec ēt Senescallus se de dicta cā intromittere. Sed certè exceptio nullitatis nō vr̄ facere in proposito, qa d. Lud. Senescallus iudicauit, vt delegatus Regis, de cuius delegatiōe constat in actis, ergo censēt Rex ipse iudicasse, c. sanè, el 2. de offi. deleg. c. studuisti, de offi. leg. Secundo, quia partes consenserunt in dictum Senescallum, ex quo sponte coram eo processerunt, Nō obstat ergo, dū dr̄, quod inferior nō p̄t se impedire de cā euocata, quia verum, nisi partes prorogent eius iurisdictionē, arg. c. P. & G. de offi. deleg. ergo, &c. Deducit tertio sn̄iam fore nullā, quia & si constat de delegatione, non tamē constat ð productione rescripti delegatorii, quo fit ut do. Senescallus virtute commissionis sibi factæ non possit dici hr̄e
4 aliquā iurisd. nam rescriptum † delegatorium ante præsentationem factam. nullam tribuit iurisd. f m Inn. & Host. in c. ex ꝯquestione, de resti. spol. Bal. in l. 3. ff. de iurisd. om. iud. facit tex. in c. super eo, 2. in fi. de app. Sed & ista exceptio non vr̄ probabilis

bilis ex duobus. Primo, qa ex quo reperit̃ rescriptũ registratũ in actis, p̃sumit̃ ꝑductũ ab eo, q̃ ĩpetrauit: sicut dicimus de citatione, q̃ nihil valet, nisi fiat parte petẽte, l. ꝑperãdũ, §. & si qdẽ, in ver. reqrente parte, C. de iud. c. ꝑposuiti, de fo. cõp. si tñ reperiat̃ citatio registrata in actis, p̃sumit̃ facta parte reqrẽte, ſm Pan. & alios *cõiter* in c. 1. de iudic. q̃ opinionem ibi defendi ab obiectis Nouissimorũ, & eã puto verissimã. Scd̃o nõ vr̃ ꝓbabilis, qa delegatus verè absq; p̃sentatione rescripti habet iurisd. habitu saltẽ, ſm Io. And. in ca. eã te, & ibi Fel. col. 17. de rescri. & iõ si partes ꝯsentiant, q̃ ꝓcedat in cã, valet ꝓcessus agitatus ante p̃sentationẽ, ſm Bal. in l. ne qcq̃, §. vbi decretum, ad fi. ff. de offi. ꝓcõsu. & Decius in d. c. sup eo. & in c. de causis, col. 3. de offi. dele. Allegat̃ quarto ꝓcessus nullus, tanq̃ agitatus p

5 ꝓcuratores, † de quorũ mãdato ñ cõstat, sed & ista nõ vr̃ iuridica. Nã si modernus d. de Auriasono ꝓponit defectũ mãdati ĩ ꝓcuratore suorũ antecessorũ, nõ dẽt audiri, qa antiqu⁹ d. de Auriasono auus suus cõparuit qñq; in cã citra reuocationẽ ꝓcuratorũ, vt apparet ex ꝓcessu, & sic visus fuit actione ꝑ dictos p̃tensos ꝓcuratores, quo fit vt oĩa cẽseãt ratificasse ſm Rotã deci. 455. in nouis. si uero ꝓponat defectũ mãdati in ꝓcuratoribus aduersantiũ, rñdet nõ posse, vel qa diuturnitate tpis p̃sumit̃ mãdatũ, ſm Cur. cõs. 77. sup motiuis, dicẽs q̃ Bald. in l. 3. C. si ex fal. instru. (q tenuit q̃ nunquã p̃sumat mandatũ, ẽt ex lapsu mille annorũ) locutus est sine lege, & rõne, & ex suo capite, vt sæpe fecit. Sed q̃ decisio Bal. reꝓbetur *cõiter*, patet ex adductis ꝑ eũ, & Ias. in l. sciẽdũ, ff. de ver. obl. aliter rñdeo q̃ decisio Bal. nõ ꝓcedit, qñ in instr̃o mandatũ enũciatur, tũc verba enũciatiua, q̃ aliàs nõ ꝓbarent, iuncta cũ diuturnitate tpis plenè ꝓbant, ita singulariter rñdet Deci. ꝯs. 36. diligenter põderatis oĩbus, col. 4. in fi. ibi ẽt dicit decisionẽ Bal. non procedere, qñ sumus in casu, in quo non est verisimili alium sine mandato actũ facere, ſm Rotã deci. 23. in anti. & Deci. consi. 42. in 5. dub. vel aliter, & tertio rñdet̃, q̃ ex quo ꝓcurator p̃dicti do. de Auriasono, nec ipse principalis, q̃ ẽt cõparuit in cã, nõ opposuerunt exceptionẽ deficientis mandati ante litẽ cõtestatã, nõ põt hæc lata sñia ꝯ eorũ ꝑsonas amplius opponi, l. ita demum, C. de ꝓcu. ¶ Adducit̃ sexto, q̃ sñia est nulla, qa lata

6 † sine cãæ cognitione, l. cum hi, §. si p̃tor, in verbo, nullius erit momẽti, ff. de trãsact. l. magis puto, §. nõ passim, ff. de reb. eor. cũ ꝯcor. allega. ꝑ Ale. in l. 2. col. 4. C. de edẽ. & intantũ sñia lata sine cãæ cognitione dr̃ nulla, q̃ missus in possessionẽ vigore talis sñiæ nõ facit fructus suos, ſm Inn. in c. ꝯstitutionibus de iurepa. Bald. in l. 2. col. pen. C. de serui. & aqua. Rom. consi. 454. in re p̃nti, &c. Quòd aũt fuerit lata sine cãæ cognitione apparet, qa de mane fuit emanatũ rescri. dele. & eadẽ die lata sñia, quo casu ex breuitate tpis p̃sumit, q̃ iudex nõ instructus, nec discussis iurib⁹ partiũ, ex abrupto, motus odio, vel fauore processerit ad sñiam, c. sciẽdũ, de pe. dist. 2. et ibi in spẽ Doc. ĩferũt ꝯ iudicẽ delegatũ, q̃ de mane accipit rescriptũ, & de sero iudicat. iniqtas. n. oĩa ꝑcipitat, c. inter hæc hircũ, de pe. dist. 3 & est in terminis tex. ĩ cle. pastoralis, de re iud. ibi, dici nec ergo meruit sñia, & l. 2. C. de sentẽ. ex pericul. reci. in ver. non subitas, cum ꝯcordã, alleg. ꝑ Fel. in c. eccl. S. Mariæ, de ꝯstit. & in c. qm̃ ꝯ falsam, de ꝓba. ꝯsuluit Alex. cõsi. 123. col. 8. li. 4. Anch. ꝯs. 188. & ꝯs. 255. & Cuma. ꝯs. 50. col. 2. & ꝯsuluerũt aliq̃ quamplures sed ẽt ista exceptio nõ vr̃ in facto militare, tũ qa in dicta cã p̃dictus do. Lud. añ ꝯcessum rescrip. diu ꝓcesserat vti Senescallus, & vt ordinarius iudex, tũ qa in rescripto delegatorio Rex attestat̃ a tpe, quo fuit introducta appellatio corã eo cõmisisse oretenus cãm hãc p̃dicto d. Lud. cui Regi de p̃dicta cõmissione credẽdũ vr̃, cle. l̃ris, ꝯ ꝓb. & ꝑhr cũ ꝯ cã diu añ cognouisset vel vt ordinari⁹, uel ut delegat⁹, certè & si rescriptũ fuisset emanatũ eadẽ die, tñ nõ ꝓpea seqtur, q̃ sñia fuerit lata sine cãæ cognitione. Asseritur septimo sñia nulla, tanq̃ lata absq;

7 † legitima citatione facta ad audiẽdũ sñiam, & si præcesserit citatio, tñ non ꝯstat q̃ ad petitionẽ partis fuerit decreta, ꝓut reqritur, aliàs citatio non tenet, l. properandũ, §. & si quidẽ, C. de iudi. l. ad peremptoriũ, ff. eo. Bar. & alij in l. si finita, §. Iuli. de dam. infec. Sed nec aliqd seruit ista exceptio, qa ꝓcedit pte opponente, secus si ꝯ citationẽ pars citata nihil opponat, ſm Bal. in l. unic. C. ut quæ desi. aduo, facit quod uoluit gloss̃ *communiter* approbata in l. 1. ff. de fer. & quæ cumulat Fely. in c. illud, uer. quarta declaratio, de p̃scr. Ale. ꝯsi. 123. viso ꝓcessu, li. 2. uel alr̃ rñdetur, ut s. rñdi ad tertiã nullitatẽ. ¶ Opponitur octauo

8 ꝯ dictã sñiam, q̃ ẽ nulla, qa debuit citari † ꝓcurator dñs litis, & ñ do. de Auriasono pricipalis, ut uoluit Bar. in l. 1. C. de sent. & interl. om. iud. & in l. furioso, ff. de re iud. Ad istud ẽt põt rñderi, q̃ ꝓcurator p̃dicti do. de Auriasono erat p̃sens sniç: & in decreto citationis mãdatur citari ipse ꝓcurator, uel eius principalis; & ĩ relatiõe citationis dr̃ citationẽ executã, ut ĩ ea ꝯtinetur. Vnde ĩtelligẽdũ est, q̃ fuerit citat⁹ ipse ꝓcu. tũ qa ipse cõparuit ĩ termino, tũ qa illa ĩterpretatio faciẽda ẽ, ꝑ q̃ actus sustinetur, l. quoties, ff. de reb. dub. l. quoties, ff. de re iu. ¶ Impu

9 gnatur ẽt dicta sñia, qa lata absq; † ꝯclõne ĩ cã, & ꝯñr nullã reddit, c. qm̃ ꝯ falsam, de pb. c. cũ dilectus, de fide ĩstr. firmat Ro. decis. 5. ĩ nouis, Fel. ĩ d. c. cũ dilectus, col. 6. Sed ista ẽt exceptio ĩ facto vr̃ falsa, qa in ꝓcessu apparet, q̃ d. Lud. exclusit ptes ab vlteriori ꝓductione testiũ, statuẽdo sibi vltimã dilationẽ per emptoriam, & in fin. põt. n. iudex ipse post debitas dilationes ptibus assignatas ꝯcludere, ſm gl. in cle. sæpe, ad fidem, in ver. ꝯclusionẽ, de verb. sig. q̃ dicit sing. Ias. in l. admonendi, ff. de iureiu. Præterea & si ex p̃dictis exceptionibus, vel aliqua earum redderet nulla, tñ ex quo antiquus do. de Auriasono approbauit, eã expressè offerendo se illi pariturũ, nõ põt modernus do. eius successor amplius ꝯ eã opponere de nullitate, l. 2. & ibi gl. C. commu. vtri. iud. cũ cõcor. allegatis ꝑ Fel. in c. significasti, col. 2. & seq. de fo. ꝯpe. Cæteras nullitatũ excep. in libello deductas nõ ꝑsequor, qa ñ respiciũt substãtiã, sed illus executionẽ. ¶ Præmissis tñ non ob. arbitror ꝯrium de iure sustineri posse, duabus ꝑsertim rõnibus. Primo, qa processus usq; ad sñiam exclusiuè agitatus fuit corã ꝯsilio, seu corã dño Sene-

10 scallo iudice ĩcõpetẽti, & sic ex defectu † iurisdictionis ẽ nullus ipso iure, tot. ti. si non a cõpe. iu. c. at si clerici de iud. Quòd aũt cõsiliũ, & do. Senescallus essent iudices incõpetẽtes. ostẽdit, quia cãm ipsius appellationis iam commissam do. Gulielmo Blegerij serenissimus Rex ad se auocauit, per q̃ auocatio nẽ aufertur iurisdictio oĩbus inferioribus, c. ut nr̃m. de appel.

11 & talis auocatio † operatur nullitatẽ quorũcũq; actorũ per inferiores post auocationẽ, c. 1. de ꝯcess. pb. lib. 6. & ibi Inno. & idẽ Inn. in c. cũ cõtingat, de rescr. & Imo. in c. cæterũ. col. 4. eo. ti. Prepos. & Alex. ĩ d. c. vt nr̃m, ad fi. ẽt si ꝓcessus agitatus fuerit corã inferiore ignorante auocationẽ, vt ꝑ Gemi. consi. 47. supplicatur Papę. si ergo ꝓcessus totus nullus est, seqtur q̃ sententia ẽt mero iure erit nulla, qa lata absque ꝓcessu, citatorio libello, litis cõte. & alijs substãtialibus actis, de q̃bus in l. p̃latã, C. de sen. & interl. omn. iu. nã pempta instãtia, pereũt quoque acta, l. cũ lite mortua, ff. iud. sol. ergo sñia lata nõ tenet, quia sine actis necessarijs ad validitatẽ ipsius reperitur lata, l. 1. C. qñ ꝓuo. nõ est neces. Nec obstãt q̃ ꝯ hanc nullitatẽ s. in secunda exceptione deduxi. & primo ñ ob. q̃ Rex cãm delegauerit p̃dicto Senescallo, qa do Senescallus añ latã sñiam nunq̃ ꝓcessit ut delegatus. & licèt ꝓtulit sñiam vt delegat⁹, tñ dicta sñia nulla est, qa lata sup ꝓcessu nullo ex defectu iurisdictionis, cũ sit actũ corã Senescallo, tãquã corã ordinario, q vt ordinari⁹ nullo mõ poterat de cã auocata se ĩpedire. Non ob. q̃ partes ꝯsenserũt, qa non est ĩ potestate partiũ dare iurisdictionẽ ĩferiori super cã auocata ad principẽ, c. bonæ memoriæ, el 2. de postu. p̃la. vbi assignatur viua rõ, ne iudiciũ principis ab arbitrio partiũ pẽdere videatur, possitq; si velit, principi suo illudere. facit tex. in d. c. licèt, de of. leg. & firmat Perusi. in d. cap. vt nr̃m. Scd̃o nulla est ex defectu ꝓtãtis, qa do. Lud. nõ hẽbat facultatẽ supplẽdi defectus nullitatis sñiarũ, quas confirmauit, prius supplẽdo oẽs & quoscũq; defectus nullitatis. Nã ut Senescallus ñ potuit, qa null⁹ ĩferior p̃t vti clausula, supplẽtes oẽm defectũ, nisi sit sibi specialiter ꝯcessa facultas, cle. ne Romani, de ele. tradit in c. 1. de resc. ñ ẽt voluit ut Senescallus supplere, quia pronũciauit vt delegatus, Nec vt delegatus potuit, qa in rescripto suæ delegationis nõ ꝯcedit sibi talis ptãs, ergo &c.

12 nã ĩ delegatione quãtũcũque amplissima ñ intelligunt † ꝯcessa reseruata Principi, vt ẽ ptãs supplẽdi defectus nullitatũ, ca. q̃d trãslationẽ. de of. le. Nec in dubio p̃sumitur Principẽ sibi specialiter reseruata alteri demãdasse, ſm Ant. Pan. Fel. & *cõiter* Canonistas ĩ c. cũ ĩ iure, de off. del. Nec ob. si dicat̃, q̃ suppleuit defectus nullitatũ auctoritate ꝯstitutionũ Regiarũ, prout exp̃ssè dr̃ in sñia: qa nulla ĩ facto p̃supponit adeẽ Regia cõstitutio, ꝑ quã inferiori a Principe det facultas supplendi tales

13 nullitatũ defectus. vñ ẽt dici posset, q̃ † sñia fuit lata ex falsa cã, & exp̃sso iuris errore, & ꝯñr nulla, l. q testõ, §. itẽ q̃ro. ff. de excus. tuto. & ibi Bar. latè ꝑ Pan. & alios in c. inter cæteras, de re iud. Nõ ob. si dicat̃, p̃sumẽdũ eẽ q̃ extaret aliqua cõstitutio tpe sñiæ, q̃ nũc nõ habemus, ex quo enũciatur in sñia, & lapsi sunt tot anni, iuxta gl. in l. admonẽdi, ff. de iureiur. Quia rñdetur, q̃ illud ꝓcedit ĩ mã, in qua enũciãs dispositionẽ legis, vel statuti, q̃d nõ reperitur, hẽt ptãtẽ illud idẽ statuẽdi: alias sec⁹, vt in casu nr̃o, ſm Alex. in d. aut. si quis in aliquo, col. fina. C. de eden. & cõfirmatur, qa vbi actus non ualet, nisi ubi enunciatio uera sit, tunc nunquã credit̃ nunciãti, nisi fides fiat, l. si fortẽ, de cast. pec. ff. plenè per Mod. in l. si donatione, C. de collat. aliàs esset in facultate cuiuslibet iudicis iudicare ꝯ ius pro arbitrio enunciando constitutionẽ in fauorẽ suæ sñiæ, q̃d quãsit absurdũ, nemo est, q̃ nesciat. Et posito millies, q̃ incũberet onus probandi do. de Auriasono, q̃ tpe latæ sñiæ non adeẽt constitutio, ꝑ quã attribueretur iurisdictio, & ptãs supplendi defectus nullitatũ, tñ dico q̃ facillimè ꝓbare poterit ꝓducẽdo librũ, seu registrũ ꝯstõnum, in quo nulla reperitur ꝯstitu-

14 tio enunciata in sñia: nã negatiua † coarctata ad scripturam probatur.

probat̄ ꝑ inſpectionem ſcripturę,l.Titię textores,ff.de leg.1.&
ibi Mod.ponūt plura exēpla. & ꝑ inſpectionē regiſtri probat̄
donationē nō fuiſſe inſinuatā,ſm Bar.conſ.81.Martinus For
niconis,& per regiſtri collationē probat aliquē non hr̄e titu-
lum in beneficio,ſm Fel.in c.illud,col.3. de præſum.& ex hoc
tollit̄ præſumptio,q̄ ſuꝑ antiquitate tp̄is fundat̄, qa talis præ-
ſumptio cedit euidētię rei,q̄ ex inſpictione ſcripturę reſultat,
vt per Felyn.in c.ſicut,col.15.ver.8.& vlt.de re iud. & iſtis dua-
bus nullitatibus nō obſtat,qđ vltimo loco ſup.dicebam,videli
cet,ꝙ antiquus do.de Auriaſono cōſenſerit ſnīę latę per prę-
dictū do.Lud.qa rn̄det,ꝙ nō ꝯſenſit ſnīę,ſed executioni ſepa
riturū obtulit,quo caſu cū eēnt latę tres ſnīę cōformes, offe-
15 rens ſe illis pariturū, nō cēſet̄ eas approbare. Imo ꝯſiliū † eſt,
ꝙ offerat ſe executioni,ſi uult,poſſe agere de nullitate,alias n̄
poſſet:caſus eſt,& ibi gl.in uerbo, nullatenus duxit. vltro er-
go ſe offerat,in cle.vt calumniis.de re iud.q. n.ſe offert paritu
rum ſnīę ex neceſſitate,non vr̄ eam approbare, ſm Pan. in c.
qđ ad conſultationē.de ſnīa,& re iud.& in ca. ſolicitudinem,
in fi.de appella.Gem.in c.fi.§.1.in prin.eod.titu.lib.6.Fely. in c.
gratū,col.3.de offi.deleg.q poterant allegare glo.in cle. vt ca-
lumniis,decidētē caſum noſtrū,vt ſ.dixi.Cū ergo auctoritate
dictę ſnīę(vt premittit)nullę,d.de Auriaſono fuerit ſpoliatus
16 poſſeſ.dictorum caſtrorum,ita reſtituēdus eſt, acſi † per uim
fuiſſet ſpoliatus,c.cū cauſa. & ca.cauſam matrimonij,vbi glo.
Panor.& ſcriben.de offi.deleg.& tex.in c.conquerēte,de reſt.
ſpo.& ibi Pan.pulchrè loquitur in propoſito, & alia adducit
Fel.in c.eccleſia Sanctę Marię, de conſt. Imo ingrediens poſ-
ſeſſionē auctoritate ſnīæ nullę priuat̄ iure ſuo, ac ſi de facto
ingrederet̄,l.fi.C.ſi ꝑ uim,uel alio mo. facit l. meminerint, C.
unde ui. & iō ꝯſuluit Alex. ꝙ ſtatutū puniens ingredientem
poſſeſſionē alterius,habet ēt locū ī eo,q ingreditur poſſeſſio
nē alterius uirtute ſnīę īualidę, qđ tenuit Bar.in l.iuſtè poſſi-
det,ff.de acq.poſſ.& in terminis nr̄is ita ēt conſuluit Gem.coſ.
5.alleg.gl.in ſumma,3.q.1.& ita ēt dēt intelligi glo.in c.preſen
tium.7.q.1.¶ Circa dubium preſcriptionis,duo ſunt diſcutiē
da.primū,an ſit preſcriptum iuri dicēdi ſnīam nullā. ſm poſi-
to ꝙ ſic,an d.Ant.cōpetat reſtitutio in īntegrū ex capite igno
rantię, & minoris ętatis.Circa primū ur̄,ꝙ ius dicendi ſnīam
nullam ſit ꝑ̄ſcriptū,qa ſunt decurſi 60.anni, & ultra a tēpore
latę ſnīę,& a die ſcīę do.de Ventairello, ꝯ̃ quem lata fuit:nam
17 ſpatio † 30.ann.tale ius preſcribitur, ſicut ēt actiones, offim̄
iudicis,& ſimilia iura incorporalia, 30. ann.curriculo tollun-
tur,l.ſicut,ubi gl.& l.oēs, C. de ꝑ̄ſcr. 30. uel 40. anno. & ita ex
preſſè decidit Ang.in d.l.ſicut.& Pract.Pap. in forma appella-
tionis a ſnīa diffinitiua.in uer.fuiſſe,& eē nullam.gl.in c. 1.35.
q.9.¶Sed hoc nō obſtante,puto ius dicēdi hāc ſnīam nullam
non eſſe preſcriptū,qa qn̄ nullitas eſt euidēs, pōt de tali nul-
18 litate ꝑpetuo dici, nec aliquo tp̄is curſu ſnīa euidenter † nul-
la confirmari poſſet,ſm Bald. in l.data opera, col.antepe. C.q
accuſ.non poſſ.Salice.in l.2.C.quo.& quan.iud.Ale. conſi. 59.
uiſo titulo,lib.4. & hanc dn̄t eſſe *cōem* Doctorum ſententiam
Mod.Taurinen.in tracta.preſcrip.in 32.q.4. partis.hic autem
dr̄ conſtare euidenter de nullitate,quia ex actis oſtenditur,&
quia de tali fides fieri poteſt in promptu,ut ꝑ Alex.in l.4.§.cō-
demnatū.ff.de re iud.& in d.conſ.59.& per Taurinen.in loco
preallegato.& ratio eē pōt, licèt Doct.non aperiant,quia in-
grediēs poſſeſ.uirtute ſnīę euidenter nullę,dr̄ in mala fide. §.
ſanè in hac actione,Inſtitu.đ bono vi.rap.& dr̄ ſpoliare aduer
ſariū vt ſ.dixi,& ꝓpterea teneatur ad reſtitutionē fructuū,vt
declarat Fely.in c.cū cauſa,de offi.deleg.cū ergo mala fide nō
careat,qui vtitur ſnīa nulla,merito nō pōt ꝑ̄ſcribere ius dicē
di ſnīam nullā alteri ꝯpetēs,c.fi.de ꝑ̄ſcrip.regu.malæfidei, de
re.iu.in 6.¶Circa ſm,an dn̄o Ant.competat reſtitutio aduer-
ſus ꝑ̄ſcriptionē caſu,quo præſcriptio cauſata foret: uideretur
prima facie dđm ꝙ non.non quidem dāda vr̄ reſtitutie ratio
19 ne minoris ætatis,qa ꝑ̄ſcriptio † inchoata ꝯ̃ minorē defunctū
currit ꝯ̃ minorem, etiam pupillum hæredem ſine ſpe reſtitu
tionis.l.Aemilius, ff.de mino. non ēt ex capite ignorantiæ vr̄
concedenda reſtitutio, qa illud quod dr̄, ꝙ aduerſus præſcri-
ptionē cōpetit reſtō ex capite ignorātiæ,intelligit̄ de preſcri-
ptione 30.annorum, ſed aduerſus præſcriptionem 40.anno-
rum non vr̄ de iure concedendam reſtitutionem ex capite
ignorantiæ,l.oēs,C.de præſcr.30.vel 40.anno.l.fin.C.de fund.
patri.lib.11.q̄ iura ad hoc nouiſſime Dec. multis modis pōde
rauit in conſi.29.ꝑ totū, vbi latiſſimè conſuluit in iſto pun-
cto non eſſe dandā reſtitutionē, & iſtam opi.ſequunt̄ plures
relati ꝑ Feli.in c.uigilanti,col.2.de ꝑ̄ſcr & ſm iſtam opi. cōſu-
luit Alex.bis,& Cur.Senior ꝯſilio penul. ¶Sed iſtis non atten
tis,in ꝯ̃rium eſt veritas, ꝙ d. Ant. tam ex capite minoris æta-
tis,q̄ ex capite ignorātiæ dāda eſt reſtitutio.ꝙ ex capite mino
ris ætatis ꝯpetat reſtitutio,eſt tex.in l.vnica,C.ſi aduer. vſuca,
traditur in l.fin.vbi Bar.C.in quibus cau.in integr. reſtitu. nō
eſt neceſ.Non ob.tex.in d.l.Aemilius,cū ſi.quia procedit in ꝑ̄-
20 ſcriptione † ꝯuentionali procedente ex ꝯ̃ctu defuncti,nā ad-
uerſus lapſum termini cōuentionalis inchoati in perſona de
functi non datur minori reſtitutio.Sed aduerſus præſcriptio
nem legalē,ēt inchoatā cū defuncto,bn̄ ꝓcedit̄ reſtitutio mi-
nori,d.l.1.& de iſta ꝑ̄ſcriptione nos loquimur, imo ꝑ̄ſcriptio
21 † 30.vel 40.annorū ꝯ̃ pupillū,durāte tp̄e pupillaris ætatis,dor
mit,& ꝯ̃ eū factū adultū incæpit currere,ſed datur reſtitutio,
l.ſicut,& ibi declarat Bal.C.de ꝑ̄ſcri.30.vel 40.ann.& latius ꝓ-
ſequuntur Mod.Taurinen.in d.tra.preſcriptionū.in vl parte,
verſi.23.caſus,ꝙ aūt cōpetat reſtitutio in integrum ex capite
22 † ignorantiæ,ēt aduerſus ꝑ̄ſcriptionē quadrag.annorū, con-
ſuluit Ale.ſeptē vicibus.& iſtam *cōem* eſſe opinionem dicit, &
eā ſequit̄ Fel.in d.c.vigilanti, vbi alias auctoritates adducit, q̄
ſeqtur,& cōem dicit Soc ꝯſ.86.in cauſa cōitatis,li.1.& ſm iſtā
opinionē conſuluit Cor. ꝯſ.166.me ſubſcripſi,vol.2.ſequunt̄
Soc.& Iaſ.in l.cū filiusfamilias,§.in hac.ff de verb.ob.Nec ob-
ſtat tex.in d.l.oēs,& in d.l.fi.qa & ſi gn̄aliter ibi diſponatur,eū
qui ꝑ̄ſcripſit longiſſima ꝑ̄ſcriptione, nullā debere pati mole-
ſtiam;non tn̄ cenſetur excluſa reſtitutio in integrū,qa gn̄alis
excluſio oīum actionum & bn̄ficiorum, dēt intelligi de actio
nibus,bn̄ficijs,& remedijs,quæ cōpetunt de iure cōi,non aūt
de his,q̄ ꝯpetūt de iure ſpeciali,ſm gl.& ibi latè Iaſ.in l. poſtli-
ti,C.de pact.& ꝙ nō intelligatur ſublata reſtitutio in integrū
ꝑ legē gn̄alem tenuit gl.in c.1.§.præterea ſi qs infeudatus. de
ꝓhib.feud.aliena.per Fed.Non omitto,ꝙ ſunt, qui tenent, ꝙ
13 ꝑ̄ſcriptio iuris dicendi † ſentētiam nullam & nullitatem ꝓſe-
quendi,non currit ꝯ̃ hæredes ignorantes ſententiam fuiſſe la
tā,vel eis deliberantibus,vel hæreditate iacente,per tex.in l.fi.
C.ſi penden.appellat.mors inter.vbi Baldus in ſpecie idem di
cit de nullitate,ꝙ ibi decidit de appellatione, ꝙ non diſcutio,
quia etſi præſcriptio curreret,competit in integrum reſtitu
tio,ſecundum communes & veras Doctorum ſententias, a q
bus in iudicando & conſulēdo temerarium eſt recedere,vt ꝑ
Alex.conſ.[illegible]4.in fi.lib.1.cum ſolitis concord. Laus Deo.

RESPONSVM. II.

QVia confeſſio veri procuratoris fines tamen mā
dati excedētis dn̄o nullo modo præiudicat,
ac exceptio falſi procuratoris iudicium retro agi-
tatum nullum reddit, ideo iudicatum ſuper eiſdē
confeſſionibus emanatum, nullum eſſe reſpondi; ꝙ ēt ex eo
nullum dicimus, quia ad receptionem teſtium proceſſum eſt
parte non citata, contra iuris regulam,qua cauetur,in omni
iudicio quantumcunque ſummario (etiam vbi proceditur
omni iuris ſolēnitate prætermiſſa) iuramenta teſtibus par-
te citata fore deferenda,& maximè quia idem iudicatum ſi-
ne cauſæ cognitione prolatum fuit. Nec ſecundum pariter
iudicatum, primum ſimpliciter vti ritè ac rectè prolatum, ac
cum cauſæ cognitione emanatum confirmans,nullo iure ad
mitti poteſt;nempe quia ex cauſa erronea per relationem ad
acta prolatum,nullum eſſe manifeſtè conſtat, quod etiā nul-
lum ex alijs pluribus de cauſis(ſm ea, quæ proponuntur)ap-
paret:quare huiuſmodi iudicata nulla,ac iniqua eſſe rn̄deo,&
dictos de Ianelli,& Bomorno in periurium aliquod,ſi difficul
tatis ratio habeatur,quæ in obligationibus facti a mora, per-
iurio,& pœna excuſat,non incidiſſe,ac licitè potuiſſe)ſecun-
dum ea,quæ prſiponuntur)priſiam conſtruere eo, quo aliàs
constructa fuit loco,dixi:merito pronunciandum eſt,eos be-
nè appellaſſe,& malè ac perperam contra eos iudicatū eſſe.

SVMMARIVM.

1 *An confeſſio veri procuratoris fines mādati excedentis domino pręiudicet.*
2 *Exceptio falſi procuratori reddit iudicium retro agitatum nullum.*
3 *In omni iudicio quantumcunque ſummario,etiam vbi proceditur omni iu-
ris ſolemnitate prętermiſſa,teſtibus iuramenta deferenda ſunt parte cita
ta,aliàs iudicium eſt nullum.*
4 *Nulla pœna maior eſt,quàm excommunicatio,& ideo claras & dilucidas
probationes deſiderat.*
5 *Stilus contra ius gentium non admittitur.*
6 *Iudicatum conceſſum ſine cauſæ cognitione,eſt nullum.*
7 *Secundum iudicatum ſimpliciter confirmans primum, quod eſt de iure nul
lum,pariter nullum eſt.*
8 *Iudicatum conceptum in perſonam eorum, qui in iudicio nunquam inter-
fuerunt,nec citati fuerunt, eſt nullum.*
9 *Verba ſententiæ arbitramentalis imperſonaliter,ac dubiè concepta,quam
interpretationem recipiant.*
10 *Verba ſn̄iæ reſpicientia plura determinabilia,ęqualiter omnia determināt.*
11 *In obligationibus difficultas facti excuſat a pœna,mora,& periurio,& vi
de nume.16.*
12 *In omni diſpoſitione ſufficit habere,ſeu ſeruare principale propoſitum.
Licitum eſt tranſgredi legem,dummodo ſeruetur finis legis.*

Non

Non eſt curandum de modo,dummodo habeamus effectum.
13 *An liceat alicui cũ aliquali incõmodo ſuo alienæ magna indẽnitati cõſulere.*
14 *Qui concedit conſequens,cenſetur conceſsiſſe omne neceſſarium antecedens.*
15 *In obligationibus facti non ſuccedit obligatio ad intereſſe.*
Improbe Neptunum accuſat, qui ſecundo naufragium facit.
17 *Paria ſunt non eſſe & non apparere.*
Poſitionibus iuratis ſtandum eſt.
18 *Ex identitate rationis ſequitur eadam diſpoſitio.*
19 *Paria delicta,mutua compenſatione tolluntur.*
20 *Scienti non fit iniuria,neq; dolus.*
21 *In dubio,præſumptio delicti excluſiua eſt capienda.*
22 *Incommoditates modici momenti nõ continent intereſſe,nec conſiderãtur.*

Reſpon.interpreta.

QVod Iudicatum, conceſſum in fa
uorẽ d.Raphae-
lis ꝯ d.Ianelli,& Bomorno pro eo, quod cõtra
uenisse dñr ſnię arbitramentalis emologatę,&
iuratæ, in faciendo fieri quandam priſiam, ſiue
aperturam per tranſuerſum fluminis Medę,fue
rit nullum & iniquum, ex infraſcriptis demõ
ſtratur. Primo, quia fundatus ſup confeſſione Matthæi Dalma
tij aſſerti procuratoris ſpecialis dictorũ Ianelli & Bomorno,exp̃ſ
ſe confitentis eos teneri,& eſſe obligatos ad faciẽdũ,& patien-
dum,ꝙ in priſia facta, & facienda ſit vna apertura modo & for-
ma, de quibus in ſnĩa arbitramentali, quem non conſtat eſſe ta-
lem, quia inſtr̃m generalis conſtitutionis procuratoris de ipſo
non loquitur:nec etiam ex actis apparet,ꝙ ſit talis, vt cõprehẽda
tur in illa gñali conſtitutione, & etiam vbi fuiſſet procurator,ex-
ceſſit fines mandati confitendo dictos eius principales eſſe obli-
gatos ad faciẽdum priſiam cum apertura, quia nec in dicta ſnĩa,
nec in emologatione,nec in conſtitutione procuratoris id conti
1 netur;quo caſu dicta †confeſſio dño nocere non poteſt,l.cũ mã-
dati,C.mand.l.diligenter,ff.eo.l.procurator,C.de procu.& exce
2 ptio † falſi procuratoris reddit iudicium retroagitatum nullum,
l.licet,& ibi Bar.C. de procu.& vti fundatum ſup falſa cauſa per
relationem ad acta eſt nullum,Bar.in l.j.ff.quæ ſenten.ſine appel.
reſcind.Bal.& alij, in l.j.C.de erro. calc.& etiam quia errauit in
fundamento ſuæ intentionis, arg.no.per Bar.& alios, in l.mul-
tum, ff.de cond.& demõſt.Quia conceſſum eſt ex informationi
bus receptis ſuper allegata ꝯuentione parte non citata, & tñ in
3 omni†iudicio,quantumcunq; ſummario, & etiam vbi procedi
tur omni iuris ſolennitate omiſſa,teſtes debent iurare parte cita-
ta,Bart.in l. filius familias,ff. de don.& in extrauag. ad reprim.in
ver.& figura,& aliter recepti non faciunt etiam indicium,Barto.
in l.maritus,ff. de quæſtion. Nec teſtes examinati ſuper articula-
to ſtilo, de quibus in proceſſu,probant per ea,quæ no.Abb. in c.
fin.extra.de conſue.maxime in 4. & 7.quæſtionibus.& quatenus
foret probatus aliquis ſtilus,nõ eſt validus in caſu noſtro,vbi agi
tur de ꝯtrauentione trãſactionis iuratæ. & ſic vbi agitur de periu
rio & infamia,l.ſi quis maior,C.de tranſac.& de inferenda excõ
4 municatione qua nulla eſt maior † pęna, c.corripiant,24. q.3.vbi
probationes debẽt eſſe plenę, & luce meridiana clariores,l.fi.C.
5 de probat.imò talis ſtilus non†valet,cum ſit contra ius gentium,
Abb.in d.c.fi.co.fi.extra de conſue.nam tollẽdo citationem;tol-
leret defenſionẽ,quæ omnia ſunt de iure naturali. cle.paſtoralis,
de re iudi.Bar.in extrauagã.ad reprimẽ.in ver.& figura.Ex quib.
infertur,fuiſſe conceſſum ſine cauſæ cognitione, l.in cauſę,la j.§.
cauſa autem cognita,ff. de mino.l.fi.C. ſi per vim,vel alio mõ &
6 ſic† nullum.Bar.in l.prolatam,C.de ſentent.& interlo.omnium
iudicum. Infertur etiam,ſecundum iudicatum confo rmans ſim
pliciter primum,vt conceſſum rite & recte, & cum cauſæ cogni-
7 tione, eſſe nullum †ex cauſa erronea per relationem ad acta, vbi
non cõſtat de aliquo ordine iudicii obſeruato, nec de aliqua cau
8 ſæ cognitione adhibita.Eſt†nullum,ex quo cõceptum fuit in per
ſonam dictorum Ianeli,&Bomorno,qui nunquam interfuerunt
in iudicio,nec citati fuerunt,l.j.cum ibi no.per Bart.C.de ſenten.
& interl.om.iud.Abbas in c.quærelam,colum.6.verſi.3. caſu,ex-
tra de electio.vbi dicit non ſufficere, ſi dicatur in perſona procu-
ratoris,condemnamus dominum ſi nunquam fuit in iudicio.Eſt
iniquum,inquantum condemnat dictos Ianelli & Bomorno ad
9 faciẽdum dictam priſiam cum apertura,quia verba†ſententię ar-
bitramentalis ſunt imperſonaliter concepta,& dubia, & ſic con-
tra eum intelligenda,qui ſe fundare vult ſupe reis,l. veteribus,ff.
de pactis. Nec aliter intelligi debet dicta ſentẽtia de priſia in po-
10 ſterum facienda,quod de iam facta,ex quo†ęqualiter determina
tur,l.iam hoc iure,ff.de vulga.& pup.Sed clarum eſt,quod in pri
ſia tunc facta non debeant facere aperturam virtute dictę ſenten
tię,ergo nec in poſterũ fienda,quia vna pars alternatiuæ declarat
alterã,l.j.ff.de reb.dub.Sed ſatis eſt,eos pręſtare patientiam dicto
Raphaeli volenti dictam aperturam facere, ad quam ſolum ſunt
obligati,vt confitetur dictus Raphael in ſuis poſitionibus,cuius
confeſſioni ſtandum eſt,l.cum præceptum,C.de libe.cau.Doct.
in c.fi.de iurciu.lib.6.Bal.in l.j.C.de ꝯfeſ. Dato etiam ꝙ ex verb
ſententiæ dicti Ianelli, & Bomorno tenerentur ad dictam priſiã
cum dicta apertura, tamen excuſantur propter difficultatem, de
qua conſtat teſtibus examinatis pro parte dictorum Ianelli &
Bomorno. ex quibus apparet, quòd ſi deberent manutenere di-
ctam priſiam cum dicta apertura,haberent neceſſe plus expende
re quam redditus poſſeſſionum ſuarum & vicinorum aſcende-
11 rent,quæ†difficultas in obligationibus facti excuſat a mora, a ꝑ-
iuro,& a pœna.ita Bart.in l.quod te,ff.ſi cer.peta.cap.breui,de iu
reiuran.glo.in capit.queadmodum,extra eo.vbi ponit conditio-
nes,quæ inſunt in iuramento,quas etiam ponit Bald.in l.fina.C.
de non nume.pec.vbi dicit,quòd defectus iuramenti ſemper im-
peditur data difficultate, & nunquam obligat, niſi data faculta-
te.Abbas in d.c.breui, & ratio eſt, quia dicitur deeſſe conſenſus,
Bar.in d.l.fi.in prin.C.de non nume.pecu.& propterea infert, ꝙ
ſi quis iurauit ſtare ſententiæ arbitri, intelligitur de æqua, iuxta
no.in cap.Quintauallis,extra de iure iuran.Quare his attentis di
cendum eſt,non teneri ad dictam priſiam cum dicta apertura,cũ
eſſet valde iniquum,quòd deberent plus expendere,quam reſul-
taret commoditas,quæ ex inde percipi poſſet,l.mediterraneæ,C
de anno.& trib.lib.10.Fely.in cap.nonnulli,colum.j.extra de re
ſcri.bonus tex.in §.hæc conſiderantes, ad finem.in auth.vt omn.
obed.iudici.colum.5.ibi,aut plures expen.pati.quam rei æſtima-
tio eſt.Principale propoſitum & finalis intentio dictorum domi
norum arbitrorum fuit,vt dicti Ianelli,& Bomorno ex vna,& di
ctus Raphael parte ex altera æqualiter haberent commoditatem
dictæ aquæ diebus ſibi aſſignatis,ita apparet ex primo cap.dictæ
ſententiæ,vt etiam atteſtatur fore verum dictus Raphael.in eius
articulis.Et illud capitulum de priſia cum apertura fuit ordinatũ,
ne dicta principalis intentio impediretur,vt ſonant verba dicti ca
12 pituli.Et in omni†diſpoſitione ſufficit ſeruare principale propo-
ſitum,l.ſi quis nec cauſam, cum ibi plene no.per Moder. ff.ſi cer.
peta.& facit quod in pulchro caſu no.Abbas,in capitu.quoniam
contra, in vltimo nota.& ibi late Fely. extra de probatio. vbi di-
cit eſſe licitum tranſgredi legem, dummodo ſeruetur finis legis.
Sed per teſtes examinatos pro parte dictorum Ianelli & Bomo-
no probatur, eundem Rap.habere eandem commoditatem,ac-
ſi aqua tranſiret per priſiam cum dicta apertura, igitur &c.& fa-
cit regula, quòd non eſt curandum de modo, dummodo habea-
mus effectum, l.ſi mater, C. de inſtitutio. & ſubſtitutio. cum ibi
not.& maxime ſtante dicta difficultate, adeo quòd ſi aliter intel-
ligatur,ſequeretur maximum abſurdum (quod in omni caſu vi-
tandum eſt,l.nam abſurdum,ff.de bon. liber.l. diuortio. ff. ſolu.
matrimo.)videlicet,quòd habent plus expendere,quam ſit com
moditas; aut omnino omittere conſtructionem priſiæ, & pati
aquam labi per alueum, & in totum carere vſu aquę, contra ex-
preſſam arbitrorum intentionem.Suppoſita eadem commodita
te reſpectu Raphaelis, licuit dictis Ianelli, & Bomorno mu-
tare locum aquęductus, glo.Barto. & Paul. de Caſt. in l. ſi cui,
ff.de ſerui.per.l.2.§.penu.ff.de religio.& ſump.fun.immo licitum
13 fuit eis cum†aliquali incom modo dicti Raphaelis ſuccurere eo-
rum magnæ indemnitati,l.j.§.ſunt autem,iuncta glo.in verb. in-
iuria,ff.ne quid in flumi.pub.& l.ſecunda, §. item Varus, iuncta
glo.in verſicu nociturum, ff. de aqua plu. arcen. Facta fuit dicta
priſia, patiente & non contradicente dicto Raphaele, vt per te-
ſtes dicti Raphaelis conſtat, quo caſu nullam habet actionem
niſi ad intereſſe,l.Labeo,ff.de aqua plu.arcen.& ibi Pau.de Caſt.
plurimum notans dictum text. Virtute dictę ſententię arbitra-
mentalis, & dictę emologationis obligatus eſt cum iuramento
ad patiendum, quod dicti Ianelli, & Bomorno cum effectu ha-
14 beant aquam diebus ſibi aſſignatis,ergo debet pati omne†neceſ
ſarium antecedens ad illud,l.illud,ff.de acquiren.hęred.l.ad rem
mobilem,ff.de procu.l.2.ff.de iuriſdictio. omnium iudi.& ſic de-
bet pati dictã priſiam,ſiue aperturam, cum ſine ea non poſſit ha-
bere aquam diebus ſibi aſſignatis,vt ſupra demõſtratum eſt. Nõ
obſtant in contrarium adducta; & primo, quòd ex quo dicti Ia-
nelli & Bomorno iurauerunt ſeruare contenta in ſententia, de-
bent pręciſe compelli,& non ſufficit ſoluere intereſſe, nec adim-
plere per ęquipollens iuribus allegaris per eos: quia reſpõdetur,
15 pręfdicta poſſe militare quando fuiſſet promiſſum expreſſe †ali-
quid fieri. Sed in caſu noſtro non conſtat dictos Ianelli & Bo-
morno promiſiſſe facere dictam priſiam cum apertura, ſed ſolũ
emologarunt ſententiam arbitramentalem, quæ in hoc capitu.
loquitur imperſonaliter, nec condemnat dictos Ianelli, & Bo-
morno, magis quam dictum Rapha. vt ſupra dictum eſt, igi-
tur &c. Item etiam vbi promiſiſſent expreſſe ſtante dicta difficul
tate eſſent excuſati,vt ſupra dictum fuit in 5. fundameuto a mo-
ra,periurio,& a pœna & intereſſe,per notata per Bart. in l.j.C.de
ſenten.quę pro eo,quod intereſt.dum diffinit intereſſe. Non ob-
16 ſtat, quòd ita demum difficultas † excuſat quando debitor adhi-
buit omnem diligentiam, l.qui commeatum,ff.de re milita.quia
reſpondetur dictos Ianelli & Bomorno egiſſe quicquid debe-
bant; quia primo fieri fecerunt vnam priſiam cum dicta apertu-
tura modo & forma,vt in ſententia continetur, quę ex poſt bre-
ui tempore ꝑꝑ aquam trãſeuntem per dictam aperturam ruit, &
exinde conſuluerunt peritos & expertos, qui dixerunt eſſe plu-

rimum difficile & damnosum tenere dictã prisiam cũ dicta aper-
tura in dicto flumine, ex quo per aperturam fit debilior, & fun-
dus dicti fluminis est arenosus, & aqua transiens per dictam aper
turam diebus assignatis dicto Raphaeli excauat fundum prisiæ
ita, & taliter, ꝙ quælibet etiam leuis inundatio eam prosternit, &
ruit; & sic diligentia maior adhiberi non potuit quam per rei ex
perentiam, c. quam sit, de elec. in sexto, & quam consulere in arte
peritos, glo. in §. Præterea, & ibi Angelus late, Institu. de rer. diui.
Nec debuerunt d. Ianelli & Bomorno spreta d. experientia, & cõ
silio, aliam facere. Nam apud publium. In prouerbio fuit, Im-
probe Neptunum accusat, qui secundo naufragium facit. nec
fuissent sagaces & sapientes, vt articulat Rapha. sed fatui. Nec ob
stat, ꝙ ex quo dicta difficultas erat vsque a principio, sibi fuit im
putandum, ꝙ dictæ difficultati se astrinxerint, l. si fideiussor, §. pe.
ff. qui satisd. cog. cum aliis allegatis. respondetur, ꝙ difficultas cir
ca prisiam cum apertura nota fuit dictis Iauelli & Bomorno post
dictam sententiam, & post constructionem dictæ prisiæ cum di-
cta apertura, tunc ipsius rei experientia, & attestationibus exper-
torum, de quibus, s. & rationibus per eos adductis compertum
est, quanta foret difficultas in manutenenda dicta prisia cũ aper-
tura, quo casu perinde est ac si talis difficultas postea euenisset de
nouo, cap. vt circa, versi. alioquin. ibi (aut aliqua antiqua in oppo
nentium notitiam de nouo peruenerunt) de elect. lib. 6. quia pa-
17 ria † sunt, non esse, vel esse, & non apparere, l. in lege fundi, ff. de
contrahen. emp. & quod fuerint ignorantes de dicta difficultate,
attestantur in suis positionibus cum iuramento, quibus est credẽ
dum, cap. pastoralis. de except. & capit. vt circa, de electio. lib. 6. c.
si vero, 2. de senten. excommu. & id etiam non est verisimile, cum
nemo præsumatur voluisse iactare suum. l. cum de indebito, ff. de
proba. & tantæ difficultati se astringere maxime dicti Ianelli &
Bomorno prudentes & sagaces, vt de ipsis articulat idem Rapha-
el. Præterea quibus rationibus volumus dicere d. Ianelli & Ba-
18 morno sciuisse dictam difficultatem, iisdemmet † est dicendum, di
ctos arbitros similiter sciuisse, ergo inique & dolose ordinassent
dictum capitulum de dicta prisia cum dicta apertura: quia in effe-
ctu repugnat & destruit capitulum primum, vbi ordinauerunt di
ctos Ianelli & Bomorno habere debere tantam commoditatem
aquæ, sicut dictus Raphael, quod non esset, si deberent manute-
nere dictam prisiam cum dicta apertura, quod non est dicẽdum,
vt s. dictum est, l. vbi repugnantia, de regu. iur. facit præsumptio. l.
merito, pro soci. Aut dicere volumus eos ignorasse, & tunc idem
dicendum est de dictis Ianelli & Bomorno, cum nulla possit di-
uersitatis ratio assignari, quia omnes sunt eiusdem loci. Insuper
eisdem rationibus debuit esse nota d. Raphaeli, ergo cum & ipse
sit in culpa recipiendo obligationẽ, & in deferendo iuramentũ,
19 in tanta difficultate non potest alios redarguere, † l. viro atq; vxo
re, ff. solu. matri. & hoc casu perinde est, ac si nemo fuisset in cul-
pa. Ita Purpu. in l. quod te, colum. 9. versicu. limita 3. ff. si cer. peta.
Imo hoc casu dictus Raphael fuisset plus quam homicida: occi-
disset enim animas dictorum Ianelli & Bomorno, quos sciebat
ob difficultatem obseruare non posse promissa. Item & animam
suam, c. ille, 22. q. 5. c. clericos, de coha. cleri. & mul. & ibi Abb. Et
facit, quia dictus Raphael. non potest dicere se fuisse deceptum
20 ex tali promissione, arg. l. pen. ff. de iure dot. ex quo erat † sciens de
dicta difficultate qua propter melius fore reputo capiendam esse
21 præsumptionẽ exclusiuam † delicti videlicet, ꝙ omnes fuerunt
ignorantes tantæ difficultatis per regulam l. verius, ff. de prob. &
cap. præsumitur, de reg. iur. in 6. Non obst. ꝙ licuit mutare locum
aquæductus in præiudicium, & incommodum dicti Raphaelis,
quod est huiusmodi; quia nunc habet transire totum alueum, &
ante non. Item ꝙ prisia nunc est in loco remotiori, & ꝙ cum mi-
nori libertate seruitores capiunt dictam aquam, vbi nunc capien
da foret, quam in alueo puplico. Et ꝙ cum tempore successores
dictorũ Ianelli & Bomorno possent denegare vsum dictæ aquæ
22 ex eorum prædiis. Quia respondetur, ꝙ huiusmodi † incommodi
tates sunt modici momenti, vt patet ad sensum, nec continent in-
teresse damni emergentis, aut lucri cessantis, secundum Bart. in l.
vnic. C. de senten. quæ pro eo, quod interest. & sunt cogitationes
vani timoris, quę non sunt considerandæ, l. vani timoris, ff. de re-
gu. iur. & maxime cum dicti Ianelli, & Bomorno voluerint con-
stituere seruitutem in certis prędiis pro dicta aqua capienda, vt ap
paret in actis eorum. Præterea, dato quod verteretur aliquod in-
teresse, est modicum, quod non debet impedire, quominus con-
sulatur tantæ indemnitati dictorum Ianelli & Bomorno, l. j. §.
sunt autem, cum glo. in versi. iniuria, ff. ne quid in flumi. publi. l.
2. §. Item Varus, ff. de aqua plu. arcen. cum glo. in ver. nociturum.
Vlterius stante dicta difficultate, etiam tale interesse non est in
consideratione, vt supra dictum est, quia interesse est æstimatio
alicuius vtilitatis non habitæ propter alicuius factum iniustum,
vel cessionem in iustam, secundum Barto. in d. l. vnic. Ex quibus
concluditur dictum iudicatum tam primum, quam secundum,
fuisse nullum & iniquum, & dictos Ianelli & Bomorno non in-
cidisse in aliquod periurium, & potuisse facere prisiam eo in lo-
co, vbi facta est, & pronunciãdum esse bene per eos appellatum,
& male contra ipsos iudicatum. Et ita prout supra, esse de iure re
spondeo ego Ioannes Fran. de Sancto Nazario, de Ripa, I.V.D.

De confeßionibus.

RESPON. I.

Societatis etiam tacite contractę ea na
tura est, vt sociorum bona
æqualiter diuidantur: quare cum societas ta-
cite contracta præsumatur ex actib. qui circa
nomen societatis generalis fieri nequiuerunt
inter Ioannem seniorem & fratres nũc pube-
res, & maxime stãte confessione propria eius-
dem Ioannis, hęsitandum non est prædictorum fratrum bona iu
re tacitæ, & generalis societatis (non obstantibus ex aduerso pro
positis) æqua lance sortienda fore.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio propria reuocatur per præsumptam circunstantiam allegatam.*
2 *Error probatur, si probetur rem se aliter habere.*
3 *Rusticus nunquam excusatur a contrarietate, quando potuit consulere peri
tiores, præsertim si sit sagax.*
4 *Illatio non necessaria, non releuat probantem.*
5 *Confeßio suffocat præsumptionem iuris, & de iure.*
6 *Societas omnium bonorum ex promiscuis actibus cum pupillis contracta,
non præsumitur.*
7 *Fratres puberes in communi habitantes, viuentes, & omnia negotia pro-
miscue gerentes, lucraque reponentes, tacite societatem omnium bonorum
contraxisse intelliguntur.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

Super dubiis omnibus formatis in themate non
est expediens insistere, qa posito, ꝙ vel ado-
ptio, vel societas ɔcta per Spiritum cum Petr. Ant. de
cuius bonis agitur valeret, adhuc tñ medietas oĩum
bonorum dicti Petti Ant. peruenisset in Seridam filiam dicti Pe-
tri, & consequenter in Ioãnem seniorem, & eius sororem, filios
& hęredes dictæ Seridę eorum mřis. Vis ergo tota consistit su-
per societate omnium bo. quæ ꝓponitur tacite ɔ̃cta inter ipsum
Ioannem seniorem ex vna, & Ioã. iuniorẽ & alios fratres ex alte-
ra; qua societate stante bona omnia veniunt ſm nãm societatis
æqualiter diuidenda. Et quia Ioannes senior rñdendo articulis ɔ
fessus fuit societatem generalem oĩum bonorũ, tã respectu pro-
prietatis q̃ fructuũ ɔ̃xisse, quæ confessio est superlatiua oĩum ꝓb.
c. per tuas, de prob. l. gñalr, C. de nõ nu. pec. cum confessus in iudi
cio pro iudicato habeatur, l. j. ff. de conf. cum sim. vř ꝙ partes iudi
cis solum sint de condemnando confessum, l. proinde si occissus,
ff. ad l. Aquil. & ista conclusio proculdubio procederet, nisi cõfes-
sio fuisset per d. Ioannem seniorem reuocata tanq̃ erronea. solũ
ergo insistam super hoc dubio, an potuerit talis confessio reuo-
cari docto de errore, & an error stantib. iis, de quibus in articulis
ipsius Ioannis senioris, dicatur ltĩme probatus. Omissa superflua
discussione argumentorũ ad partes, licet rřr in facto proprio nõ
sit tolerabilis error, l. fi. ff. pro suo. cap. ab excõicato, de rescript. &
ideo non audiatur volens reuocare confessionem propriam præ
textu erroris consistentis in proprio facto: tñ si volens reuocare
1 confessionem allegat aliquam † circunstantiam, ex qua præsumi
possit error, tunc auditur allegans errorem, ẽt in facto proprio,
ſm Bar. in l. nõ fatetur, ff. de confes. & Pan. in c. fi. ext. eo. Lanfran.
in rep. c. qm̃ ɔ̃ falsam, col. 409. de prob. inter ařs aũt circunstãtias
ſm p̃allegatos Doctores, vna est, si volens reuocare ɔfessionem
& probare errorẽ, dicat prosuasione aduersarii ita ponẽtis se fuis
se seductũ, ar. l. j. in fi. & seq. ff. quan. actio de pec. est anna. & ita ẽt
tenet Bar. & alii, in l. error, C. de iur. & fac. ig. cũ igitur in casu isto
Io. senior alleget in articulis suis, se fuisse seductũ persuasione ad-
uersarii, proculdubio vř audiendus; & licet super hoc multa dici
possent, tñ non insistam ařr, sed trasgrediar ad pũctum. Posito ꝙ
Ioannes senior probasset oĩa contenta in articulis, an ex his dica
tur ltĩme probasse errorem super quo puncto oĩb. diligenter exa
minatis negatiua opinio visa fuit mihi verior, & pro demonsta-
2 tione huius meæ sñię pręmitto, ꝙ error probatur † probando rẽ
ařr se hęre, l. cũ de indebito, ff. de prob. l. sed si me putem, ff. de cõ-
di. in d. l. si post, C. de iur. & fac. ign. Bar. in d. l. non fatetur, Cor. cõ
si. 229. vol. 2. Alex. consi. 111. vol. 3. Scđo pręmitto, ꝙ asserens per
suasione aduersarii ita ponentis seductum, licet audiatur ɔ̃ con-
fessionem propriam, tamen tenetur probare errorem, & ɔñr ařr
rem se hře, ſm Alex. consi. 47. vol. j. & ita dẽt intelligi doctr. Bart.
in d. l. non fatetur, alias si sufficeret ad probandũ errorẽ, allegare
se seductũ fuisse persuasione aduersarii ita ponentis, seu articulã
tis: certe *cõis* sñia, ꝙ nõ audiatur aliquis ɔ̃ ɔfessionẽ ꝓpriã, nisi do
cto de ersore, esset imposita verbis, ɔ̃ legẽ scđam, C. commu. de
leg. & c. cõcessa, de elec. in 6. Istis sic p̃missis infero non esse pro-
batũ errorẽ, quia nõ est probatũ ɔcludenter rẽ ařr se habere, nec
suffragantur articulata ꝓ parte d. Io. senioris. Primo non sufficit
allegare,

allegare, ꝙ sit rusticus & literarum ignarus, & ꝑn̄r ꝙ nō bn̄ perci peret sensum & intellectum trigesimæ positionis, seu articuli: qa
3 rusticus † nunq̄ excusatur a ꝓrietate, q̄n potuit consulere peritiores ſm Bal. in l. scripturæ, C. de fi. instr. Sal. in l. si aduersarius, in fi. C. eo. dicentes, ꝙ dispō illius legis hēt locum etiam in rustico, qui potuit consulere peritiores: & dicit Bal. in d. c. fi. col. 5. de confes. ꝙ rusticus non auditur volens reuocare confessionem aduocati prætextu rusticitatis, q̄n potuit consulere peritiores, a fortiori nō poterit reuocare propriam confessionem. Imo ḡnaliter dixit Fel. in c. imputari, de fi. instr. ꝙ nunquam vr̄, ꝙ prætextu rusticitatis possit reuocari confessio iudicialis, quia iudicium semper est plenum peritis. Iō nunq̄ poterit rusticus verisimiliter allegare se nō intellexisse, quæ agitabantur in iudicio, cum ibi sit copia peritorum, quos potuit consulere. & dicere ꝙ eius procurator, seu aduocatus, qui est peritissimus, non intellexit literalem sensum dictæ positionis, est ab oī rōne deuiū, arg. l. 2. §. Seruius aūt Sulpitius, ff. de orig. iur. Præterea audio, ꝙ ipse Ioānes, licet rusticus, tn̄ sagax, & ēt literatus, ideo nullatenus excusandus, l. athletæ, §. de rusticis, ff. de excu. tut. Bal. in l. iuris ignorantia. C. qui admi. Scđo, nihil prodest allegare ꝙ negauerit articulos facientes mentionem de promiscuis actibus, quia ex hoc non concludenter infertur, ꝙ confessio fuerit erronea. Nam ita eꝯrio stante confessione societatis inferri pōt, ꝙ negatio illorum articulorum fuerit erronea. vn
4 de cum illatio † non sequatur necessario, restat concludendum ꝙ non releuat probantem, in c. ꝑntia, de prob. l. non hoc, C. vnde legi. & ꝙ negatio promiscuorum actuum fuerit erronea, & non cōfessio, ostenditur ex pluribus ēt documentis, quibus dictus Ioannes senior cōi noīe ꝯxit & distraxit, q̄ infra aperte comprobant veritatem confessionis, vt ĵ. subiiciam. Preterea ex hmōi negatione nō iustificatur rem aīr se hr̄e, prout requiritur. Insuper & si ex negatione oriatur aliqua pr̄sumptio, tn̄ ꝯfundit per ipsam ꝯfessionē, q̄ et suffocat ꝑsumptionem iuris & de iure, ſm glo. in auc. sed iam necesse, vbi Bar. & alii, C. de dona. ante nupt. tradit in c. iis, qui fidē, de spon. & per Inn. in c. plerisq;, de immu. eccle. & per Abb. in c. nouit, de iud. Tertio non ob. ꝙ ꝯfessio fuerit facta die feriata in honorem Dei, quia confessio facta coram arbitratoribus, coram quibus non est iudiciū, nec iudicialiter ꝓceditur, ſm Inn. in c. Quintauallis, de iureiur. valet & probat tanq̄ ꝯfessio extraiudicialis, ſm Bal. in l. j. in prin. C. de cōfes. & in spē Alex. consi. 13. ex iis, q̄ in themate, col. 3. volu. j. Preterea & scđo, feriæ licet vitiēt iudicium, non tn̄ annullant ꝯfessionē, quia confecto non requirit regulam iudicii, ſm Inn. in c. qualiter & q̄n, in 2. gl. de accu. Mate. notab. 53. nota vtilem regulā. Pan. Fel. & Mod. late in c. at si clerici, in princip. de iud. Quato nihil operatur dicere, ꝙ tpe mortis eorum patris Ioannes iunior, & consortes fratres erant impuberes, & ꝙ ipse Ioannes senior fuit constitutor eorundem in testō
6 patris; quia fateor, licet regulariter non ꝑsumarur † ex promiscuis actibus contracta societas generalis omnium bonorum cum pupillis, l. vt in conductionibus, ff. pro soci. firmant Bart. & alii in l. si patruus, C. commu. vtri. iud. & in l. Titium. & Mæuium, §. altero, ff. de admi. tut. vbi Bar. & Ang. consi. 85. pater habens. alias, ex themate. Tamen istud nihil ad propositum, quia iamdudum Ioannes iunior, & cæteri fratres sunt effecti maiores etiam annis 25. & 30. ab eo tempore. quo effecti sunt maiores vel circa potuit d. Ioannes senior societatem generaliter cōtraxisse cum fratribus suis. Ideo ex eo solum, ꝙ tempore mortis alii fratres essent minores, non infertur concludenter, ꝙ confessio societatis generalis presumatur erronea, cū potuerit contrahi talis societas postq̄ effecti fuerunt maiores, vnde non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, iuribus vulgaribus. Scđo licet cum pupillis societas etiam expressa contrahi nequeat, quia pupilli obligari nō possunt; tamen si cum eis quisque cōicatus fuerit, & ipsi quā primum pupillarem ætatem excesserint, ratam societatem habuerint confirmabitur societas. ita signanter determinat Alex. cōsi. 49. inci. mature ponderatis vol. j. vnde cum subsequentem ratihabitio. potuerit confirmari societas non video, quare confessio ꝑsumi debeat erronea. Tertio, fateor ꝙ societas non potest contrahi cum pupillo, ita ꝙ ipse obligetur, ita loquitur in d. l. vt in conductionibus. sed bene valet vt alii obligentur ipsis pupillis, §. pupillus, Inst. de auct. tut. ita In specie Cor. consi. 187. videtur in hac consultatione, vol. 3. Quarto, vltra confessionem vr̄ iustificata societas generalis omnium bonorum, quia (vt in facto narratur)
7 post pupillarem ætatem fratres simul † vixerunt, simul habitauerunt, omnia negotia promiscue egerunt, etiam lucra hincinde in communione posuerunt absque reddenda ratione, & ex iis de iure tacite contracta est societas omnium bonorum, secundum Bar. & Doct. in locis præallegatis, & Alexan. in d. consil. 49. qui videatur, vbi alias auctoritates adducit, & consi. 37. volnm. 4. Ancha. consi. 302. materia, de qua queritur. Ange. in consi. 85. pater habens. alias, ex themate, in fin. & Roma. consi. 291. cum isti fratres. Deci. consi. 66. de duobus queritur. & consi. 68. pro resolutione casus, colum. j. & licet forte posset dubitari, nunquid communes actus fuerint tales, qui fieri non potuerunt circa ius, & nomē societ. tis generalis, tamen stante confessione, non videtur aliter hæsitandnm.

De vi, & vi armata, & remedi. Can. reinteg.

RESP. I.

MAgnifico domino Ioanni Panicia cessionario iurium loci, & castri Vedenæ interdictum vnde vi, vel remedium Cano. reintegranda, cōpetere explorati iuris est, cum ille ipse possessionem & spolium manfeste probauerit: nam & prædicta remedia competere probantibus præsumptam possessionem, post multam discepationem decisum est. præsumpta autem dicitur possessio, si ante spoliū probata fuerit, nam & in præsenti præsumitur, nisi contrarium probetur. Recte sancteque pro eodem domino Ioāne iudicatum fuit in interdicto retinendæ, cum ipse longe melius Galienis possessionem comprobauerit suam. Nec Galienorum antiquior possessio recentiori domini Ioannis præferri potest, cum illa non continua; hæc vero continua fuerit per decennium & vltra, quo tempore omnis Galienorum & auctorum suorum expirauit possessio, ergo & huiusmodi interdictum expirasse in confesso est.

SVMMRIVM.

1 *Remedium Can. reintegranda, competit cessionario & singulari successori.*
2 *Agenti interdicto recuperandæ, vel can. reintegranda, duo incumbunt probanda; possessio videlicet, & spolium.*
3 *Oppositum destruit propositum.*
4 *Agenti interdicto recuperandæ, sufficit probare possessionem præsumptam quæ probatur si possessio ante spolium probetur.*
5 *Excep. proprietatis non obstat agenti interdicto recuperādæ in odiū spoliati;*
6 *Interdicto vti posidetis, is obtinere debet, qui ꝓbat de antiquiori possessione, cum iunior possessio clandestina præsumatur. & vide num. 8. & 9.*
7 *In interdicto vti posidetis potior habetur, qui possessionem melius iustificat.*

Respon. interpretatio.

1 VErissima est illorum opinio, qui tenent remedium can. reintegranda, 3. q. j. competere † cessionario & singulari successori, quam tenēt & ꝯprobant Moderni Senen. in l. rem, q̄ nobis, ff. de acq. pos. & licet in singulari possessore, in quē fuit facta alienatio sine cessione dubitauerim ego in c. sępe, col. 7. versi. 4. dubitatur, de rest. spo. tn̄ ꝙ competat ei, cui fuerunt iura cessa, ꝯprobaui per tex. in l. ꝙ si in diem, §. Iulianus, ff. de pet. hę. vbi est casus, ꝙ interdictum vnde vi, potest cedi, cum itaque in Mag. d. Io. Paniciam sint cessa omnia iura castri, & loci Vedenæ: Restat concludendum, ꝙ pro recuperatione turris & Casalis sibi competunt vel interdictum vn̄ vi, vel remedium cano. integranda; sed quia agens interdicto vn̄ vi, vel re-
2 medio reintegranda, dēt † duo probare, possessionem, s. & spoliū c. cōsultationibus, vbi no. Pan. de offi. deleg. c. cū ad sedē, de rest. spo. cum similibus. Ideo videndū est, an pro parte d. Ioannis agētis sit fundata eius intētio, & sic an sint probata ista duo extrema necessaria. Et prima fronte uī ꝙ nō, quia ad hoc vt interdicto vnde vi, actor obtinere possit, requiritur ꝙ probet se possedisse eo die, quo fuit spoliatus, l. j. §. interdictū autem hoc nulli. ibi, nisi ei, qui tunc cum deiiceretur, possidebat, ff. de vi & vi ar. per quem text. ita consuluit Cur. senior, consi. 72. magnifice vir. Nulli autē stes sunt, qui deponant d. Antonium Gardini eo die, quo fuit deiectus, possidere, ergo &c. Verum istis non obstantibus, arbitror in hoc interdicto partes actoris fuisse optime iustificatas, & ideo ipsum esse restituendū. probauit enim extrema necessaria, s. possessionem, & spolium, vt constat ex depositionibus tertij, quarti, sexti, septimi, 11. 12. 15. & 16. testium in causa productorum. Nō obst. dum supra dicebatur, ꝙ testes non concludenter probant dom. Antonium Gardini spoliatum possedisse eo die, quo spo-
3 liatus fuit: quia respondetur dupliciter. Primo, quòd † oppositū destruit propositum. Nam Ioannes de Furno, quartus testis, Iacobus Taliola, sextus testis, Tho. Boneti, vndecimus testis, Philippus de Podio, decimusquintus testis, & Gulielmus Meliti, vltimus testis, omnes contestes concludenter probant, spolium & possessionem spoliati eo die, quo fuit dom. Ant. deiectus, nam eorum quidam non opinari, sed scire; non audiuisse, sed vidisse non interfuisse, sed egisse dicunt. Secundo respondetur, quòd sufficit
4 probare † agenti interdicto recuperandæ, præsumptiue se possidere eo die, quo fuit deiectus, secundum Ioan. And. Host. & Panor. in c. cum ad sedem, de rest. spo. Presumptiue autem dicit̄ probare spoliatus, si probauerit spolium, & quòd antea possidebat, l. 3. §. in amittenda, & §. quod si seruus. ibi, nam constat nos possidere, donec nostra volūtate discesserimus, aut vi deiecti fuerim⁹. ff. de acquir. posses. sequitur Panor. in capit. cum ecclesia Sutrina, in gl. 3. de causa poss. & proprie. & ista præsumpta probatio ēt sufficit in probanda præscriptione & interdicto retinendæ, secūdum Soc. consi. 39. lib. 3. at in casu nostro si temerarie negaretur ꝓbatū fuisse agentē possidere ex spoliationis die, nō tn̄ quisquā negare audebit id, quod aperto ore oēs testes fatentur, Antoniū

Gardini actore ante spolium possedisse, ergo iuris præsumptione sequitur, quod etiam tempore spolii possidebat, cum non sit ab aduersantibus probatum contrarium. Non etiam obstabit, si dicatur cōstare de ti. & proprietate Galienorum, quia in facto falsum est. nam quo ad recuperationem. Turris & Casale contingua, de quibus agitur, neque titulus peobatur, neque deducitur. & si pro
5 batus esset. restitutionem non impediret, quia exceptio proprietatis non obstat agenti interdicto recuperandæ, in odium spoliati, c. j. de rest. spo. l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iul. de vi, glo. in l. si de vi, ff. de iud. traditur per Bar. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. poss. & alibi sæpe. & de hæc de primo dubio dixisse satis erit. Quo vero ad interdictum retinendæ intētatum respectu iurisdictionis dicti loci Vedenæ, videretur pro Galienis iudicandum, quia ipsi mediante persona auctorum suorum probant
6 de antiquiori possessione, & in interdicto vti possidetis, †is obtinere debet, qui de antiquiori possessione probat, c. licet causam, de proba. ratio autem huius conclusionis est, quia iunior possessio præsumitur clādestina, vt declarat Bar. in l. si duo, ff. vti possi. & consi. 112. quidam accusatus reus, Bald. in l. ordinarii, col. 4. C. de rei vend. & Pet. de Anch. consi. 274. ad declarationem, &c. constat autem de antiquiori possessione Galienorum ex pluribus instrumentis in causa productis: quæ instrumenta plenam probationem faciunt, secundum Bal. in l. ad probationem, C. de prob. cum vulgaribus auctoritatibus, de quibus per Moder. in l. j. ff. de noui oper. nun. & in repetione l. admonendi, ff. de iu. iu. in princ. constat inquam ex iustrumento, & ex actis exhibitis fol. 939. & pluribus sequentibus, vt ex instrumentis & actis productis, fol. 1008. & 125. & pluribus sequentibus, & fol. 745. & pluribus sequentibus. Nec videtur obstare, quod Mattheus Ritii, & Anto. Gardini soli per aliquot annos fuerint in quasi possess. iurisdictionis dicti Castri, quia (vt dixi) præsumitur clandestina, quia possessio semper remansit apud Galienos & eorum auctores, quod etiā ostenditur ex sententia producta in processu, fol. 1019. per quam ordinatum fuit Baiulum Matthei de Ritiis debere officiū suum exercere nomine omnium condominorum, citra præiudicium iuriū ambarum partium. Præmissis non attentis pro d. Io. puto pronūciandum esse quia in interdicto vti possidetis, is potior habetur,
7 qui †possess. melius iustificat. ita Bart. in l. si duo, ff. vti pos. dicitur autem melius suam possessio. iustificare, qui probat se possedisse per plures & meliores testes, secundum Bart. ibi, per text. in l. ob carmen, ff. de test. & sequuntur Canonistæ, maxime Fely. in c. licet causam, de proba. sed actor probauit se possidere per sexdecim testes, per acta, & instrumenta, quibus apparet ipsum actorem a die cessionis sibi factæ de anno 144. vsque ad diem litis cōtestatæ continue possedisse. Galieni autem rei conuenti, neque per testes, nec per acta, probarunt possessio. vel saltem non ita bene, vt statim demonstrabo, ergo &c. Non ob. in quantum Galieni videntur probasse de antiquiori possessione, quia illa talis antiquior possessio nihil potest sibi in casu isto suffragari, duplici ratione. Et primo, quia illud, quod dicitur in interdicto retinēdę illum debere vincere qui probat de antiquiori, sane debet intelligi, videlicet dum tamen etiam probet illam antiquiorem possess. continuasse vsque ad diem motæ litis: secus si aduersarius probat de
8 iuniori possessione † continuata per decennium, tunc ille debet obtinere secundum Bar. in l. Celsus, ff. de vsuca. quia per lapsum decennii præsumitur obliuio, qua mediante perditur etiam ciuilis possessio, quę animo retinebatur, l. peregre, ff. de acqui. pos. secundum Bar. in l. si de eo, §. si forte, ff. eo. tit. & ita in specie tenent Bal. consi. 20. colum. fi. lib. 5. Cur. senior consi. 24. super eo. col. 2. Cum igitur actor probauerit de iuniori possessione continuata non solum per decennium, sed etiam per annos 25. vt ex dictis testium, & ex actis, & instrumentis exhibitis luculenter apparet; restat concludendum in hoc interdicto, quòd ipse vincere debeat. Non ob. allegata sententia, qua fuit ordinatum Baiulum Matthei de Ritiis, à quo causam habuit dom. Ioannes actor mediāte persona Antonii Gardini, debere exercere baiulatus officium nomine aliorum condominorum, quia non constat quòd illa sententia vnquam fuerit mandata executioni. vnde quo ad possessorium nihil probat, l. fundi, & ibi not. ff. de acquiren. possess. Præterea a die latæ prædictæ sententiæ, vsque ad diem turbationis decurrerunt decem anni vel circa, quo tempore continuato, actor mediante persona auctorum suorum perseuerauit in quasi possessione totius iurisdictionis dicti castri; vnde & si Galieni auctoritate prędictæ sententiæ fuissent missi in possessionē quondam castri & iurisdictionis, tamen per lapsum decennii illam perdidissent, non solum naturalem, sed etiam ciuilem, secundum Bart. in d. l. si de eo, §. si forte. Secundo respondetur, quòd si antiquior possessor sciret suam possessionem esse occupatam ab altero, & negligat ꝑ. modicum tempus recuperare naturalem, tunc
9 perdit & ciuilem, quia suscipiatur se †posse repelli, l. clam possidere, §. qui ad nundinas, iuncta l. sequen. ff. de acquiren. possessio. quia ciuili deperdita non potest amplius agere, neque excipere in interdicto vti possidetis, l. j. §. interdictum, & ibi Bar. ff. vti pos. & ita in terminis declarat Fely. in dicto cap. licet causam. Galieni autem, & eorum auctores, nedum per modicum, sed per longissimum tempus neglexerunt auocare naturalem, quæ erat penes Ant. Gardini, & eius auctores, ergo perdiderunt ciuilem, si quā habuissent, merito in hoc interdicto, in quo requiritur possessio, vel quasi, obtinere nullo modo possent.

De vi, & restitutionibus spolia.

RESPONSVM I.

QVia Dominus de Carumbo suā quasi possessionem exigendi iura incantus, tum per instrumenta, tum per testes probauit, ac spolium eiusdem iuris manifestum fecit. Nemini dubium est, eundem etiam pro in corporalibus recuperandę remedio vti posse, etiam contra communitatem eiusdem loci, quā conuentiones inter prædictum dominum & ipsam communitatem initæ (secundum ea, quæ proponuntur) nullo iure defendunt.

SVMMARIVM.

1 *Agenti interdicto recuperandæ, incumbit onus probandi possessorium, & spolium, vt obtinere possit.*
2 *Agens interdicto recuperandæ, non habet causam suę possessionis probare, licet ipsam in libello deduxerit.*
2 *Probatio non necessaria non releuat probantem.*
4 *Quasi possessio iuris collenctandi, per vnicam solutionem collectæ probatur.*
5 *Qui conuenit super solutionibus alicuius debiti, debitum aperte fatetur.*
6 *Vniuersitas, fiscus, & similes, loco priuatorum habentur, vbi speciali priuilegio non minuuntur.*
6 *Quasi possessio per duos testes plene probatur.*

Respon. interpreta.

AGit Dn̄s de Garumbo, seu eius firmarius, possessorio iudicio ad solutionem vnius grossi pro floreno, quem sibi prætenditur deberi pro iure in cātus quod iudicium possessorium recte proponitur contra eos, qui denegant soluere iura gabellarum, incantuum, & similia. cap. querelam, de elect. ratio est s̄m Pan. ibi, quia eo ipso, quod pensio solita percipi pro iuribus incorporalibus (vt est ius incantus) denegatur, tunc vr̄ quis spoliari facultate, seu possessione exigendi. Et quia agitur possessorio, videndum est an sint probata pro parte actoris duo ad obtinendum in possessorio recuperan-
1 dæ, videlicet † possessorium & spolium. Nā in isto iudicio actor non tenetur probare causam quare sibi debeatur grossus vnus p̄
2 fireno, etiam libello deduxisset, s̄m Inno. in d. c. quærelam, in fi. sequitur Ang. in l. j. in ptinc. col. 2. de eden. Dec. consi. 136. in causa reueren. vbi pulchre & late loquitur. In proposito videtur nō esse probatū primū requisitum. s. do. Carumbi esse in quasi possessione exigendi grossum vnū pro fioreno: per testes. n. non vr̄ probata aliqua possessio, qa solū deponunt d. Carūbi solitū esse exigere grossū vnū pro floreno a particularibus personis vendentibus aliquid ad incatū publicū, sed quod a cōitate sit solitus exigere nihil dicūt. vnde cum aliud sint particulares p̄sonæ, aliud vniuersitatis, l. sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de in ius voc. non recte infertur de vno ad alterum, l. fi. ff. de calum. stat. n. simul. quod particulares soluant grossum vnum, & tn̄ cōitas non teneatur quicq̄
3 soluere; & probatio † q̄ necessario non cōcludit, nihil probat, c. in presentia, de p̄ba. l. non hoc, C. vn̄ legi. p̄ instra ēt nō p̄bata vr̄ intentio actoris, qa in ipsis instr̄is solonū factarū p̄ sindicos & thesaurarios vniuersitatis, nō vr̄ posse fieri fundamentum ex eo, qa solones fuerunt difformes; & in difformibus actibus non resultat certa p̄bō, vti in simili ɔsuluit Cor. consi. 296. circa primū consultationis, art. lib. 4. Sed p̄missis non obstā. arbitror p̄batū fuisse vtrūq; necessarium ad victoriā actoris, s. quasi posse. & spoliū. Probatur in primis quasi possessio exigendi iura incātus a cōitate per instr̄a exhibita, ex quibus constat per sindicos & thesaurarios cōitatis pro iure incātus fuisse factas q̄ plures & successiuas
4 solones. Clarū aūt est, p̄ vnicam solonem collectæ probari †quasi possionem iuris collectandi: & sic per vnicā solonē p̄bari quasi possessionem exigendi iura incātus, s̄m Lud. Ro. cōsi. 311. in casu propositæ consultationis, in fi. Bal. consi. 251. Sententia, lib. 5. & in iuribus corporalibus ex vnico actu acquiritur quasi pos. vt per Pan. & alios in c. cum ecclesia Sutrina, de ca. pos. & proprie. nec huic fundamēto obstat, quod solone, de quibus in dictis instr̄is, sint difformes: quia r̄ndetur, quod licet ex ipsis non resultet certa probatio respectu quātitatis, tn̄ respectu quasi possessionis iuris exigendi resultat clara probatio, quod d. Carumbi est in quasi possessione exigendi iura incātus ab ipsa cōitate. quanta autem sit quātitas huius iuris exigēdi, probatur tā ex ipsis instr̄s, quam ex aliis probationibus, maxime si simul ɔiungātur. dico in primis probari, quod q̄titas iuris incātus est grossus vnus pro floreno ex ipsis instr̄is, nā postq̄ ex ipsis constat d. Carūbi esse in possess. exigendi iura incātus, & postq̄ ex ipsis apparet cōitatē ex humanitate dn̄i, & suorum

suorum negotiorum gest. consecutam fuisse singulo anno grãm
de soluendo minorẽ quãtitatẽ, quam esset ius incãtus: ita. n. cã-
tãt instrumenta solonum, dum dicitur ꝙ de accordio, & ex con
5 uẽtiõe facta cum exactoribus. qui. n. †cõuenit super solonib. rõ-
ne alicuius debiti, proculdubio fatetur debitum. l. quoniam, ff.
de ijs, qui no. infa. secuta igitur confessione sindicorum toties fa
cta, sequitur ꝙ do. Carumbi hẽat ius exigendi iura incantus ab
ipsa communitate, stantibusque tot conuentionibus factis super
ipso iure incãtus, dico ꝙ credendum est domino affirmãti, quòd
illud ius, super quo conuenerunt; est grossus vnus pro floreno, ni
si ipsa cõitas probet pro quo, & quoto iure soluerit, & toties
conuenerit. Sicut si dubitetur pro qua re emphyteuta soluerit
canonem, statur dicto dñi asserentis solones fuisse factas pro cer-
to prædio, vel oĩbus prædijs ipsius emphyteutæ, nisi emphyteu-
ta ipse probet pro qua re soluerit, ſm Spe. ti. de emphyteu. §. nũc
aliqua, ver. 62. & sequitur Alb. de Ros. in l. si certis annis, C. de
pac. Sicut etiam si dubitetur super quantitate feudi, statur dicto
dñi asserẽtis totum esse feudum, nisi vasallus probet fines & quã
titates feudi, ſm Bal. in c. j. de vasal. qui contra const. Lothar. feu.
alie. sequitur Ias. in l. 2. C. de iure emphy. scdo dico constare, ꝙ
istud ius, ad quòd tenetur cõitas, est grossus vnus pro floreno, tã
ex testibus, quam ex confessione sindicorum. constat. n. ex testi-
bus & confessione reorum, ꝙ quælibet persona priuata & parti-
cularis tenetur soluere grossum pro floreno. constat etiam ad ius
incantus teneri cõitatem, vt s. deduxi: sed dubitatur, an etiam ip-
sa teneatur ad grossum. Ego super isto dubio dico fundatam esse
intentionem dñi, nisi cõitas probet, ꝙ non teneatur ad dictum
6 grossum. qđ sic demõstro. Vniuersitas, †fiscus, & siles, vbi non
constat eos hr̃e priuilegium, loco priuatorum hñtur: & idem ius
quòd dicitur cuilibet priuato, ita & ipsis dđm est l. item veniunt,
§. in priuatorum, ff. de peti. hære. l. j. cum glo. C. e. l. ob pecuniam,
ff. de fur. cũ similib⁹, gl. magna in rub. C. đ iu. reipub. li. xj. nisi er-
go cõitas ostẽdat priuilegium, ɔcludẽdũ est eã dr̃e vti iure, quo
singuli particulares vtunt. cum itaq; singuli soluãt grossum, &
ipsam grossum soluere necesse est. & pro ista rõne adduco tex. ĩ l.
maximarum. ibi, vt non singulis ĩdulta psonis, sed ĩ cõe dignita
ti vel corpori hmõi bñficia doceantur fuisse concessa, C. de excu.
mu. lib. x. Tertio constat ẽt duobus testibus, uidelicet primo &
7 14. ꝙ do. de Carumbo est in quasi †possessione exigẽdi grossum
vnum pro floreno, qui testes cum sint duo, plene probant, c. ĩ om
ni negotio, de test. l. vbi numerus, ff. de testi. isti nãq; duo testes
dñt contẽta in articulis vera esse. & si dicatur, ꝙ articuli nihil dñt
de cõitate, sed solum ꝙ d. Carũbi est in quasi posses. exigendi gro
ssũ vnum a qbuscũq; personis, qa ẽt ex allegationibus aduoca-
torum, de qb⁹ ĩ actis applone psonæ ɔphẽdit vniuersitas, l. mor-
tuo, ff. đ fideius. & licet vniuersitas sit ficta psona, cum tñ articuli
loquantur de qbuscũq; psonis, ẽt de ficta psona loqui necesse est:
als vniuersalis affirmatiua falsa esset, l. si is, q ducẽta, §. vtrũ, ff de
reb. dub. præterea ex rõne assignata per primum testem appa-
ret, ꝙ intellexit etiam de vniuersitate. ratio. n. declarat, & ampliat
dictum, l. cum pater, §. dulcissimis, de leg. 2. Laus Deo.

Vti possidetis.

RESPON. I.

QVemadmodum in interdicto retinẽdæ directo possessio, & in
qetatio ad victoriam necessario sunt agẽti pbanda: ita
ẽt agẽti vtili interdicto retinẽdæ is obtinet, q melius
suam possessionem, seu quasi iustificat. Quare cum do. Gauche-
rius (ſm ea, q̃ pponuntur) de sua quasi possessione, & inqetatio-
ne cum pluribus testibus, tũ documẽtis fidẽ indubitatã fecerit,
dubitãdũ non est, cur sibi benignum iudiciũ ĩploratũ nõ veniat
ĩpartiẽdum ɔ̃ d. Lud. dicti loci ɔdominum, cum phibitione, ne
eũdem Gaucherium de cetero in sua quasi possessione tam aĩa-
lia in d. territorio depascendi, quam præconizationes faciendi,
quamq; etiam portionem suã tum mulctarum ɔdẽnationem, tũ
confiscationem exigendi vexet ac molestet, donec & quousque
de pleniori possessorio, seu petitorio aliter fuerit ordinatum.

S V M M A R I V M.

1 *Subditi pro domino deponentes suspecti sunt, & q̃uo procedat, vide nu. 4.*
3 *Testis deponens contra eum cum quo alias lis fuit, non caret omni exceptio*
ne, quomodo procedat, vide nu. 7.
3 *Conductor nullo iure possidet.*
5 *Numerus testium supplet fidem, vbi de fide dubitatur.*
6 *Dictum testis aliqualiter suspecti cõfirmatur ex dictis aliorũ nõ suspectorũ.*
8 *Ex probatione, & confessione condomini, quasi possessio probatur.*
9 *Par in parem non habet imperium.*
10 *Locutio limitata limitatum producit effectum.*
11 *In interdicto retinendæ vtilis obtinet, qui possessionem suam per plures te-*
stes comprobauit.

Respon. interpreta.

IMplorauit Benignum offm̃ vestrum Magnific⁹ d. Gaucherius
de Brãcharijs, dñs de Cesarista de Robiõe, &
condominus de Tagliatis, ɔ̃ d. Lu. Vassadelli,
dominum de Vacharicicio turbantem ipsum
d. Gaucherium in sua quasi possessiõe de pascẽ
di animalia sua in territorio de Tagliatis, & in
sua quasi possessiõe, præconizationes faciendo in d. loco & ĩ sua
quasi possessiõe exigendi suam debitam partem mulctarum, &
condẽnationum, ac cõfiscationum, ad effectum vt prædicto dño
Vassadelli inhibeatur, ne ipsum d. Gaucherium turbet & mole-
stet, donec sit cognitum de pleno possessorio, seu petitorio, iuxta
tex. in c. cum venissent, vbi Inn. de rest. in integr. Et quia in hmõi
iudicio agens tenetur duo probare, videlicet se fuisse turbatum,
& se tpe turbatiõis possidere, ac si ageret interdicto retinendæ, l.
j. §. hoc interdictum, & §. fi. vbi Bar. ff. vti possi. & per Ale. consi.
136. col. 2. lib. 2. Vidẽdum est primo, an pro parte actoris sint hæc
duo necessaria ad victoriam sufficienter probata. Et prima facie
videretur dđm, ꝙ non, quia testes fere oẽs sunt subditi prædicti
1 d. Gaucherij. constat autem subditos † deponentes pro dño esse
suspectos, l. idonei, vbi gl. ff. de test. glo. vbi Pan. & alij, in c. acce-
dens, j. vt lite non contest. Bart. in l. lege, ff. de test. cum simil. Et
dñs Elias de Podio, alius testis non subditus, est etiam suspectus,
2 nec ei fides est etiam adhibenda, quia hẽt † litem cum do. Lud.
contra quem deposuit, §. si vero afr, in Auten. de testi. præterea,
& si omnes testes idonei forẽt, tamen eorum depositio non no-
ceret d. Lud. eo quia ex instrõ arrendamẽti siue locationis, produ
cto per ipsum dñm Ludouicum, declarantur depositiones testiũ
vt intelligantur actor & reus auctores, videlicet eius pater, & do.
Iacobus de Folchacherio, qui conduxerunt iurisdictionem &
emolumenta dicti loci de Tagliatis a do. Carolo Vassadelli de-
pasci fecisse aĩalia in dicto territorio proclamationes fecisse fieri,
& mulctas exegisse ti. cõductionis & arrẽdamẽti. constat autem
3 quòd †cõductores nõ possident, sed possessio dicitur penes dñm
locatorem, cuius noĩe possidetur, l. quamuis, §. si conductor. ff.
de acq. poss. imò conductor non potest contra locatorem refrica-
re qõnem dñij, neque possessionis, l. si quis conductionis ti. C. lo
ca. Verum præmissis nequaquam attẽtis, censeo contrarium esse
verius, videlicet probata esse oĩa necessaria, & cõsequenter inhi-
bendum esse per vestram sñiam d. Ludo. ne molestet prædictum
d. Gaucherium in sua quasi possessione, &c. probatur. n. turba nõ
solum per testes productos a d. Lud. nec eam diffitetur ipe d. Lu.
Probata ẽt fuit possessio ipsius dñi actoris tam per testes, quam p
instrã. nec obstãt adducta s. in ɔ̃rium, quia rñdetur quatuor mo-
4 dis. Primo, ꝙ subditi rõne iurisdictionis tm̃ sunt † idonei testes p
domino ſm Spe. ti. de teste. §. j. ver. 12. Io. And. & Fel. & Imo. in c.
literis, de test. nec obstant allegata in ɔ̃rium, qa procedunt qñ p-
sona dñi esset terribilis suis subditis, taliter ꝙ præsumi possit eum
inferre uiolẽtiam testibus, nisi suo modo deponant: alias secus
ſm Io. And. & Pan. in d. c. accedens, & Fel. in d. c. in literis. co. 2. nõ
constat autem, ꝙ d. Gauche. sit talis persona, quæ velit violentiã
vllam inferre subditis. nec hoc fuit deductum, neq; probatum, er
go &c. Scdo rñde, ꝙ licet alias vnus testis subditus possit dici ali-
qualiter suspect⁹, multitudo tñ testium tollit oẽm suspicionem,
5 quia vbi deficit aliquid de fide, supplet † numerus testium, ſm gl.
& Iac. But. in l. 3. §. j. ff. de test. per illum tex. & Imo. in l. qui testõ,
col. j. ff. de testa. & Ale. consi. 5. col. 3. & consi. 93. lib. j. Tertio rñde
tur, quòd depositiones testium subditorum, coadiuuantur ex de
positiõibus aliorum non subditorum, & ex instr̃is productis in
causa, de quibus infra dicam; vnde sufficienter probant, quia di-
6 ctum testis aliqualr̃ † suspecti, & stabilitur & cõfirmatur ex di-
ctis aliorum nõ suspectorum, l. si quis ex argẽtarijs, §. j. vbi Bal. &
alij, ff. de eden. & ꝙ ita tenet Ang. cons. j. Pau. de Cas. cons. 380. cũ
similib⁹. Quarto rñdetur, ꝙ ẽt detractis testibus subditis, p alios
non subditos probatur ĩtẽtio actoris. vñ nihil hẽt obstare, ꝙ aliq
sint subditi, vt per Bar. in l. j. §. si qs neget, post glo. ibi, ff. quemad-
mo. testa. aper. traditur p Ia. ĩ d. l. si quis ex argẽtarijs, §. j. col. j. Nõ
ob. ꝙ d. Helias de Podio, vn⁹ ex testibus non subditis, hẽat litem
7 cum d. Lud. super quadam pignoratione quia rñdeo, ꝙ est lis † su
per re modica, vñ propterea non redditur ei⁹ testimonium suspe-
ctum, ſm Pan. & alios in c. j. de iud. vbi ẽt scripsi, & in c. cũ opor-
teat, & in c. inquisitionis, de accus. vbi dicit Pã. ꝙ est arbitrarium
iudici credere tali testimonio, ɔsiderata lite, & psonarũ qualitate.
Non ob. dũ dr̃, ꝙ ipse d. Gaucherius, & pr̃, ac do. Iac. de pasci fece
runt eorum animalia in dicto territorio, & proclamata fieri fece-
rũt vti ɔductores, & non iure proprio: quia oppositum destruit
propositum. Et pro clariori rñsione accommodãda, præmitto, ꝙ
do. Carolus tanquam condominus loci de Tagliatis locauit red-
ditus, & emolumẽta sibi spectantia in dicto loco prædicto d. Iaco
bo etiam condño loci, vsque ad tres ann. ita cantat instr̃m loca-
tionis, siue arrendamenti. hoc premisso, retorqueo fundamentũ
d. Ludouici se fundantis in dicto instrõ contra ipsum: nam si ve-

rum sit (prout est) quod do. Gaucherius sit condominus, vt dicitur † in dicto instro, & confitetur dom. Lud. per productionem ipsius instri, s'm gl. in l. fi. C. de lib. caus. bene sequitur, quod ratione sui condominij dicatur in quasi possess. depasci faciendi aīalia ī dicto territorio; quia aut pascua sunt cōdominorum territorij, aut publica: si condominorum, & tunc etiam licuit prædicto d. Gaucherio, & antecessoribus suis vti dictis pascuis, vt no. Pau. de Ca. & Soc. in l. j. in prin. ff. de acq. pos. & c. aut sunt publica, siue vniuersitatis; & tunc etiam ipsi do. Lud. licuit, licetque vti ipsis pascuis, §. flumina, & §. vniuersitatis, Inst. de rer. diui. & si condn̄s est do. Gaucherius cum ipso do. Lud. vt ipse fatetur, & constat ex instris quam pluribus in actis exhibitis, bene sequitur quòd eo iure, quo ipse do. Ludouicus tanquam condominus fieri fecit proclamata, & mulctas exegit quòd eodem etiam iure prædicta exercere, & exigere potuerit idem d. Gaucherius: quia condo-

9 minus † non potest turbare, vel impedire exercitium iurisdictionis alterius ꝯdomini, vt per Bar. in l. inter tutores, in fi. ff. de admi. tu. cum concor. adductis per Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, in j. opp. ff. de verb. oblig. & per Fel. in c. quæ in ecclesiarum, co. pe. de const. nisi sit diuisum territorium & iurisdictio, quia tunc vnus non potest exercere iurisdictionem alterius, nec immittere animalia in partem alterius, vt no. in c. j. §. præterea ducatus, de prohi. feu. alien. per Fede. Ex his satis euidenter patet ꝙ d. Ia. & successiue pater do. Gaucherij, & ipse do. Gaucherius iure suo, & non alieno, immiserunt animalia in dicto territorio, & proclamata fieri fecerunt, & alia iurisdictionalia exercuerunt. Præterea & secundo, in dicto instro locationis do. Carolus vti condominus locauit partem suæ iurisdictionis, & emolumentorum & non totum: vñ non recte infertur ad portionem ipsius do. Iacobi etiam condomini, quia locatio est limitata ad partem ip-

10 sius do. Caroli, quæ, limitatum † effectum producit, quo ad illam partem tantum, l. in agris, de acq. re. dom. ff. l. age, C. de transa. cū sim. Tertio ex actis, fo. 222. constat de titulo condominij prædicti do. Gaucherij, & dicti d. Iac. auctoris sui, ergo bene sequitur ꝙ virtute illius tituli dicitur esse, & retro fuisse in quasi possessione iurisdictionem exercendi pro sua portione, & animalia sua depasci faciendi in dicto territorio, quia existens in possessione præsumitur possidere ex titulo proprio præcedenti, s'm glo. Bar. & alios in l. quædam mulier, ff. de rei vē. & Bar. post glo. in l. 2. ff. de acquiren. pos. Quarto ex actis, fo. 212. & pluribus seq. constat, qualiter pasturagium fuit cōmuni noīe dñorum Lu. Vassadelli, & auctorum do. Gaucherij condominorum loci de Tagliatis vēditum. Item constat quòd Lud. & do. Gaucherius tanquam condomini cōmuni noīe constituerunt iudices in dicto loco de Tagliatis, & ꝑīr constat, quòd do. Gaucherius, & sui auctores iure proprio fuerunt, & sunt in quasi possessione pabuli, & iurisdictionis pro sua debita portione. Vlt. esto ꝙ pro parte d. Lud. ꝓbatū fuisset se aliquando turbasse prædictum d. Gaucherium, & suos, seu aliquando exercuisse in solidum iurisdictionem, quòd tamen probatum non fuit. Attamen in hoc iudicio, in quo agitur ne prædictus d. Gaucherius turbetur ad similitudinem interdi-

11 cti retinendæ, debet ipse do. Gaucherius obtinere, quia per † plures testes probauit suam possessionem, vel quasi, l. ob carmen, in fi. ff. de testi. & profecto non video probabilem rationem dubitandi, quare non sit inhibendum do. Lud. ne molestet ipsum do. Gaucherium in sua quasi possessione, donec aliud fuerit petitorio, vel pleno possessorio ordinatum.

De exceptionibus & præscriptionibus.

RESP. I.

Licet agenti interdicto recuperādæ, seu remedio can. reintegranda, non obstet exceptio dñij: tñ si exceptio ꝓprietatis, quę alias nō erat admittēda, admittat, & parte nō opponēte ꝓbet, excludit ex hm̄i remediis agētes. Verū cū in ꝓposita facti spē exceptio proprietatis cū ꝯsensu ptis simpl'r nec admissa, nec probata fuerit, nullo iure opponētib. ꝓdest, quare restitui, seu reintegrari expostulās, añ oīa (ꝑtenta ꝑscriptione non ob.) venit restituēdus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio proprietatis, quæ alias non erat admittenda; si admittatur, & parte non opponente probetur, excludit agentem possessorio recuperandæ, & remedio can. reintegranda.*

2 *Admissio articulorū saluo iure īpertinentium, nō prodest articulantibus, si articuli impertinētes reperiātur, & testiū depositio super eisdē reddit nulla*

3 *Rn̄sio positionib. impertinentib. iubente iudice facta, consensum non inducit.*

4 *Approbans actum simpliciter, videtur cum sua qualitate approbare.*

Respon. interpretatio.

Licet agēti interdicto recuperādæ, non obstet exceptio dñij, l. si qs ad se fundū, C. ad leg. Iul. de vi. nec ēt obstat agenti remedio can. reintegranda, vt tradit in c. sæpe, de rest. spol. Et ꝙ exceptio ꝑscriptionis, de qua agitur, etiā non obstet agēti remedio reintegrāda, tenuit Alex. ꝯs. 200. viso, & discusso. co. pe. lib. 2. & cons. 6. lib. 3. & alias memini me ꝯsuluisse. Tñ vr, ꝙ isto casu hēat obstare, quia articuli dati pro parte reorum, fuerunt admissi, & exceptio fuit proba-

1 ta ꝯsentientib. actorib. quo casu † exceptio proprietatis, quæ al's non erat admittēda; admissa tñ & probata, parte non ꝯdicente, habet excludere agentem possessorio recuperandæ, vt est casus in c. j. de rest. spol. & hoc non ignorauit Cæpol. qui ex hoc facit vnam cautelam. ꝙ autem actores ꝯsenserint, patet; qa post admissionē articulorū, & ordinationē, ꝙ rnderet ipsis articulis, procurator actoris petijt dilationē ad rn̄dēdum, quo casu censetur acquieuisse admissioni, arg. l. ad solonem, C. de re. iu. & dato, qđ petēdo terminum ad rn̄dēdum censeret consensisse, tñ ex quo postea principales ab admissione istorū articulorum respiciētium petitoriū appellarūt, & in terminis iuris non fuerunt prosecuti, ita quòd deserta remansit appellatio, proculdubio censetur suæ appellationi renunciasse, & admissioni consensisse, c. ab eo, de appel. li. 6. facit tex. in l. ab eo, C. quo. & quan. iudex. c. quod ad consultationem, de re iud. Prædictis non obstantib. credo quod hm̄oi exceptio proprietatis etiam probata p̄nti iudicio, non releuet opponētes, quia (vt s. dixi) talis exceptio non obstat agenti possessorio recuperandæ, d. l. si quis ad se fundum. difficultas igitur, & punctus huius dubitationis consistit super admissione articulorum, & asserto consensu agentium. Dico igitur quòd admissio dictorum articulorum nihil prodest reis opponentib. quia

2 factum fuit cum temperamēto & reseruatione, videlicet, † saluo iure impertinentium, & non admittendorum: quæ reseruatio operatur, quòd etiam post admissionem disputari possit, an articuli sint admittendi, vel impertinentes: & reperto quod sint impertinētes, ipso iure nulla est depositio testiū facta super dictis articulis, s'm Bar. in l. si duo patroni, §. idem Iulianus, ff. de iu. iu. vbi Ale. & Mod. & Bal. qui proprie loquitur in terminis ꝗnis nostræ, in l. fi. C. qui legit. perso. habeant stan. in iu. Spe. in tit. de teste, §. nunc videndum. potest. n. iudex dubitans super aliqua exceptione reseruare eius discusionē in fine litis, s'm Bald. in auc. si dicatur, C. de test. & traditur per glo. Pan. & Cano. in c. cum contingat, de offi. deleg. & per Vital. in tracta. clausularum, c. v. & sequen. Patet ergo, quod admissio nihil suffragatur reis. Minus ēt eis opitulatur assertus consensus (vt dicitur) adhibitus per actores, quia falsum est, quod nunquam consenserint, quod admitterentur articuli concernentes petitorium, vt patet ex actis. Non obstat, quod procurator actoris petierit terminum ad rn̄dēdum, quia ex hoc non propterea sequitur, quod consenserit admissioni, nisi eo modo facta fuerat, & saluo iure impertinentium. Non n. plus debet operari petitio termini ad rn̄dendum, quam ipsa rn̄sio, cum petitio termini fiat ad finem rn̄dendi; & finis sit illa, qui regulet actus directiuos ad finem, l. verum est, la. 2. & l. qui iniu-

3 riæ, ff. de fur. rn̄sio † autem facta positionib. impertinentib. iudice iubēte rn̄deri saluo iure impertinētiū, nō inducit consensum, quia intell'r sc'dm interrogata, l. de ætate, §. qui interrogatus, ff. de interrog. actio. §. præterea, Inst. de inuti. stipul. & sic intell'r facta cum protestatione, saluo iure impertinentium, prout intelligebatur interrogatio. & ita expresse determinat Bart. in d. §. idem Iulianus. Pañ. in d. c. cum contingat. Vital. in d. tra. c. v. Non obst. quod appellantes patientes labi terminum datum ad sequēdam applōnem, videantur consensisse admissioni, a qua appellarunt; quia esto quod ita esset, tamen non p̄nt al'r videri consensisse, quā disponat admissio, a qua appellarunt. Sed sic est, quod admissio est facta cum reseruatione, ergo etiam videbuntur consensisse cū

4 sua reseruatione: † quia appro bans actum simpl'r, vr̄ approbare cum sua qualitate, l. j. §. si quis simpl'r, ff. de lib. leg. & ideo potest dici, quod appellantes non fuerunt appellationem prosecuti, quia sciebant etiam deserta appellatione ius suum durare, vt in simili dicit Iurisconsultus in l. sicut, §. non videtur, ff. quib. modis pign. vel hypote. solu. Laus Deo.

RESPONSVM II.

Vdicio, Cui non obstat sententia, litis pendentiam non obesse indubitati iuris est. Et ideo pendente arresto per iudicis officium implorato ad cautionem obtinendam, ab actione principalis debiti pro eiusdem consecutione nusquam desistendum est.

SVMMARIVM.

1 *Pendentia litis super arresto, non impedit processum super actione principali: nam iudicio, cui non obstat sententia, non obst. litis pendentia.*

2 *Imploratur officiū iudicis super arresto pro cautione obtinenda, & ideo cautione præstita reuocatur arrestum. ita etiam obseruat communis practica.*

3 *Cumulatio arresti, & causę principalis, nullo iure est prohibita.*

4 *Regula ordinis in diuersis iudicijs locum non habet.*

5 *Contrariorum eadem est disciplina.*

6 *Libelli oblatio est duplex, & libellus ad varios fines offerri potest.*

7 *Accessorium concomitatur suum principale.*

Respon

Reſpon.interpreta.

QVia arbitror clariſſimi iuris eſſe,ꝙ pendente lite ſu
per arreſto poſſit procedi in negotio principa
li,per iura & rationes allegatas alias per me: ideo di-
xi,ꝙ iſta cõclo patebat tonſoribus, non elationis gra
tia,non animo iniuriandi præſtantiſſimũ Aduocatum partis ad-
uerſę,ſed ad demonſtrandum, ꝙ ſuper iſto arti. non eſt hæſitatũ.
Scio enim,ꝙ d.Aduocatus ſcit Bar.& cęteros Doctores cõiter ſo
lere vti.ſimili.verbis,& efficaciorib.quando volunt demonſtrare
ſuper aliquo caſu non eſſe laborandum. Quare exiſtimo, ꝙ pro
ſua modeſtia arbitrabitur me non eſſe labe elationis maculandũ.
1 Sed ad rem deueniendo dicebam pſimo,ꝙ pendentia† litis ſuper
arreſto non impedit proceſſum ſuper actione principali,per re.l.
ſed ſi ante, ff. de exceptio. quæ eſt, ꝙ iudicio, cui non obſtat litis
pendentia,dicit reſpondendo d.Aduocatus ꝯriæ partis, ꝙ illa rła
procedit,qñ duo diuerſa iudicia intentantur ad diuerſos fines &
effectus.Ita procedat ille tex.& in hoc bene loquitur.Sed iſte eſt
proprie caſus noſter,quia ſunt duo diuerſa iudicia, diuerſa reme
dia ad diuerſos fines propoſita, videlicet imploratum fuit officiũ
2 iudicis † pro arreſto ad finẽ cautionis. poſtea propoſita fuit actio
ex ſtipulatu principalis pro conſecutione crediti.& pro confirma
tione allegat tex.in §.ſed neque,in Auc.de fidei.vbi admittitur cõ
curſus principalis actionis & hypothecariæ, & per illũ tex. Soc.
in d.l.ſed ſi ante,col.3. infert pro confirmatione prædictæ conclu
ſionis, ꝙ vbi duo iudicia, quorum alterum eſt acceſſorium alte-
rius,non dantur ad idem,licet ad eundem finem tendere videan
tur,tunc concurſus non impeditur.& certe tex.in d.§. ſed neque
non poſſet clarius decidere quæſtionem nr̃am. licet. n. iudicium
arreſti videatur habere aliqualem concomitantiam cum iudicio
3 principali,tñ cum intentetur ad illud,non impedietur† cumula-
tio ſicut hypothecaria coadiuuat actionem principalem,& tñ ꝯ-
currit cum ea. Nec aliquid puto facere ad rhumbum, dum dr̃, ꝙ
obſtat rła ordinis, quę eſt ꝙ prius qõ emergens ſit decidenda,qa
4 vt alias dicebam,iſta ſunt† diuerſa iudicia,& ideo vnum non po-
teſt dici emergens alterius.Secundo,quia illa regula ordinis pro-
cedit,qñ quõ emergens eſt talis naturæ, ꝙ pronunciatione non
facta ſuper ea, impediretur proceſſus ad vlteriora, ſm̃ Pan.in d.c.
j.col.4.de ord.cog.per prędicta vero ſatis apparet,ꝙ ẽt ꝙ non ꝓ-
nũcietur ſuper arreſto,nihilominus põt procedi in cauſa principa
li.Igitur ſuper emergentibus non eſt amplius laborãdum,& hoc
videns do.Aduocatus(vt arbitror) nihil ad ea,quæ s̃.dixi, rñdet,li
cet iterum alleget regulam ordinis. Dicebam ſecũdo,eſſe caſum
in cle.vnic.de ſequeſt.poſſeſ.& fru.& in l.ſi fideiuſſor,§.fi. qui ſa-
tiſd.cog.rñdet do.Aduocatus,ꝙ illa iura loquuntur, qñ nihil op
ponitur contra ſequeſtrum,ſeu arreſtum,vnde ipſe vellet habere
tex.qui loqueretur,qñ aliquid opponitur contra arreſtũ. ſed cer-
te illa iura loquuntur generaliter, ergo generaliter intelligenda,
iurib.vulgarib. Secundo dico, ꝙ cle. vnic. loquitur qñ ſequeſtrũ
oppugnabatur,vt patet in illis verbis, ſi quis autem ſequeſtratio-
nem hmõi impedire, &c. Tertio vellem ꝙ d. Aduocatus reſpon-
deret,quare ſicut pendente lite ſuper cauſa principali, põt perue-
5 niri ad arreſtũ,cur non econtra† pendente lite ſuper arreſto,non
poſſit procedi in cauſa principali.ſi.n. regula ordinis obſtaret, ita
obſtaret in vno caſu,ſicut & in altero,& ſi cauſę eſſent inuicẽ prę
iudiciales, vnoq; caſu ꝓceſſus ſup vna impediret ꝓceſſum ſuper
altera,§. p̃iudiciales, Inſt. de act.ſed reuera indubitati iuris eſt, ꝙ
inuicẽ ſe ꝯpatiuntur,& concurrere pñt.Non obſt.illa conſidera-
tio d.Aduocati,in qua vr̃ facere totale fundm̃, ꝙ idẽ libellus fuit
propoſitus ante arreſtũ, & idem libellus poſtea fuit oblatus ſcd̃o
loco,& ꝯñr ſcd̃m eum,aut eſt idẽ iudicium,& tunc non potuit li
bellans ãb eo recedere,auc.qui ſemel, C. qũo, & qñ iudex.aut ſi
diuerſum eſt iudicium, erit ſaltem connexum vel attingens iudi
cio cępto:ideo exceptio ſm̃ eum, erit emergens, quia ꝓ rñſione
6 ſciendum eſt,ꝙ duplex† eſt libelli oblatio:vna,q̃ fit iudici;altera,
quæ fit parti,vt ꝑ Abb.in c.j.de lib.obl.Bar.in fi.rub. C. de in ius
voc.Item ſciendum eſt, ꝙ quis põt offerre libellum iudici ad va-
rios,fines.Primo pro implorando officio iudicis pro ſecuratione
crediti,l.j.& ibi tradit Bar.ff.de iur.om.iu.Scd̃o pro vocanda par-
te ad iudicium,vt per Pan.in d.c.j. col.2. Iſtis ſic prę miſſis, rñdeo
ad prædicta;primo,ꝙ libellus primo loco fuit oblatus ſoli iudici
pro implorando officio iudicis,quod eſt implorandũ pro arreſto
facta narratione crediti ſui & cauſa,ꝑꝑ quam petitur ipſum arre-
ſtum.l.ait pretor,§.ſi debitorem, ff.de iis, quę fiunt in frau. cred.
tradit Iaſ.Inſt.de act.§.j.Scd̃o loco fuit oblatus parti, vt intellige-
ret,an vellet cedere.iuxta l.j.ff de eden.& ſi vellet contendere,li-
tem conteſtaretur,iuxta l.j.C.de lit.conte.& ideo auc.qui ſemel.
nihil facit ad propoſitum. tamen quia loquitur, quando libellus
fuit ſemel ꝓpoſitus parti,vt ibi in verbo, aduerſario cogni is, &
poſtea vult ab eo diſcedere totaliter, quod non cadit in caſu no-
ſtro,quia parti ſemel tantum fuit libellus oblatus: tum,quia dñs
Ioannes non diſcedit ab eo aliqualiter,imo inſtat expeditionem
negotii: tum quia & ſi bis libellaſſet, tamen ex quo ante litem
conteſtatam obtuliſſet,non propterea proceſſus ad vlteriora im
pediretur,vt eſt caſus in l.edita actio, C.de eden. ibi, quam emẽ-
dari, vel mutari poſſe conſtat ergo multo fortius repeti.infertur
ẽt ꝙ iudicium ſuper libello oblato parti non dicitur emergens,
eo ꝙ videatur ꝯnexum,ſeu acceſſorium.primo rõne eiuſdẽ libel
li bis reproducti, quia vt ex p̃miſſis patet, fuit libellus reprodu-
ctus ad diuerſos fines;& licet iudicium arreſti eẽt acceſſorium,
non tñ ꝑpea infertur, ergo impedit ꝯcurſus, imo contrarium po
7 tius vr̃ dicendum, quia † acceſſorium ꝯcomitatur ſuum principa
le,l.cum principalis, de re.iu.ff.& in propoſito patet, quòd con-
currunt eodem tpe per iura s̃. allegata, & maxime per tex. in d.
clem.vnic. & tex. in d.§. ſed neque, vbi iudicium hypothecariæ
concurrit cum iudicio actionis principalis, &c.& iſta ſufficiãt ex
plicata ad clarificandum veritatem huius articuli.Laus Deo.

RESPONSVM III.

SEntentia Abſolutoria lata ſuper arreſto, nõ parit exceptionẽ rei iudicatæ ſuper principali iudicio:quare eodem tpe ſuper vtroq; ſimul & ſemel procedi poteſt,cum vtrunque iudicium diuerſum & ſeparatum eſſe, diuerſæ actiones diuerſique effectus demonſtrent. Qua propter ſancta,atq; iuſta fuit interlocutoria domini Iudicis, a qua iniquè & perperam prouocatum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Sententia abſolutoria ſuper arreſto, non parit exceptionem rei iudicatæ in iudicio principali.*
2 *Officium iudicis imploratur ad obtinendum arreſtum pro cautione debiti.*
3 *Vbi plura remedia,pluresuè actiones competunt ad diuerſa, proceſſus vnius non impedit proceſſum alterius*
4 *Cumulatio regulariter eſt licita,niſi reperiatur prohibita.*
5 *Ex ſeparatis non infertur.*

Reſpon.interpreta.

IVdicio, cui nõ obſtat ſnĩa,nõ ob.litis pẽdẽtia, l.ſed
ſi añ,de exc.ff.ſnĩa† aũt lata ſup arreſto ab
ſolutoria nõ parit exceptionẽ rei iudicatæ in iudicio intẽ
tato pro ꝯſecutione crediti,vt patet ad oculũ. ſequit̃ ergo, ꝙ ſup
vtroq;, videlicet ſup arreſto, & ſuper actione ꝯſecutionis crediti
vno & eodem tpe,ſimul & ſemel, procedi poteſt. Sancta itaque
fuit interlocutoria do. Iudicis, & inique & iniuſte ab ea prouo-
catum fuit.& licet iſta clariſſimi iuris adeo ſint, ꝙ pudeat inſiſte-
re;vt tñ ſatisfaciam do.Ioanni de Buzafis,petenti rñderi obiectis
contra hanc interlocutoriam,breuib. demonſtrabo,ꝙ poteſt ſi-
mul ſuper vtroq; iudicio procedi:& adducta in oppoſitum,nihil
2 faciunt ad propoſitum.Et in primis prę mitto, ꝙ pro arreſto† cõ-
petit officium iudicis,quod imploratur pro cautione. & ſecurita
te crediti,l.aut prętor,§.ſi creditorẽ,ff.de iis,q̃ in frau.credi.Actio
vero ex ſtipulatu competit pro cõſecutione crediti, & oritur ex
præmiſſis,& idẽtitate,de qua in inſtrumẽto.Hoc ſic p̃miſſo,ſup-
5 pono aliã cõcluſionẽ,vbi plura† remedia, pluresuè actiones ꝯpe
tunt ad diuerſa,proceſſus vnius non impedit proceſſum alterius,
l.ſi idem cum eo.ff. de iu.om.iu. in caſu noſtro officiũ iudicis cõ-
petit pro ſecuritate & cautione.Præceptum in vim ſubmiſſi, ſed
actio ex ſtipulatu competit pro conſecutione, & ſic ad diuerſos
4 fuerunt propoſita,ergo proceſſus ſuper vno, non impedit proce
di poſſe ſuper altero.Tertio,cumulatio† regulariter eſt licita,niſi
reperiatur prohibita,ſm̃ gl.Bar.& alios in l.edita,C. de eden. ſed
in caſu noſtro nõ reperitur prohibita,ergo &c.Imò dicit,ꝙ eſt ex
preſſe permiſſa, cum poſſit ſequeſtrum pro ſecuritate crediti fie-
ri etiam lite pendente, c.fi.de ſequeſt. poſſ. & fructu. & probatur
in l.ſi fideiuſſor,§.fi.ibi, vel lis finẽ accipiat,ff. qui ſatiſ. co. voluit
Sal.in l.vni.ver.quęro ſeptimo, C.de prohib.ſequeſt.pec. Cur.in
tra.de ſequeſ.in 13.quæſito.Non obſtant allegata in contrarium
& primo nõ obſt.l.edita, C.de eden.per quam dicitur, ꝙ d.Ricar
da non debuit proceſſib.inuolui,quia loquitur. quando plures li
belli ad idem proponuntur,vel quando poſt litem conteſt. libel-
lus mutatur. Nos autem loquimur, quãdo plura remedia inuicẽ
ſe competentia competunt ad diuerſa quę poſſunt ſimul(vt præ
dixi)cumulari.Item non obſt.dum dicitur, quod pronunciandũ
fuit prius ſuper arreſto tanq̃ ſuper emergenti articulo: qa rñdet̃
5 dupliciter.Primo,ꝙ iſta iudicia ſunt penitus ſeparata.† vñ vnum
non poteſt dici incidens,vel emergẽs,quantũ ad aliud,l. fin.ff.de
cal.ad hoc.n.vt exceptio dicatur emergens vel incidẽs,oportet ꝙ
emergat, vel incidat in iudicio, de quo tractatur,cap.tuam, cum
vulgari.de or.cog.Scd̃o rñdetur,ꝙ verum eſt,ſi qõ,ſiue exceptio
emergens,ſit præiudicialis proceſſui,i.ſi pronunciatione non fa-
cta impediretur proceſſus ad vlteriora,ſecus ſi non impediretur,
ſm̃ Pan.in c.j.col.3.ver.ſed conclude,de ord.cogn. in caſu noſtro
proceſſus vnius cãæ non impedit̃ ꝑ proceſſum alterius, vt s̃.pro-
baui.& ꝙ ſtante ſequeſtro poſſit in cauſa procedi, liquet ẽt tõſo-
rib.cle.vni.de ſequeſt.poſſ.& fru. Et hęc quantum ad iuſtifican-
dum interlocutoriam dñi Iudicis, qui ſapienter ordinauit litem
eſſe conteſtandam.Circa vero arreſtum,an fieri potuerit,non eſt
pñtis ſpeculationis,quia coram alio iudice hæc cã diſcutit̃, & in-
ſtructo proceſſu quod iuris ſit oportune diſcutiet̃. Laus Deo.

RESPON. IIII.

CVm manifeste constet exceptionem refectionis expensarum dilatoriam esse, ideo in litis ingressu, & non post absolutum processum proponenda erat, merito proponenti non prodest; quæ etiam eidem non prodesset, & si in litis exordio proposita fuisset, secundum ea quæ proponuntur, nempe quia facto aduersarii domina Firmina Barietona variare, ac mutare iudicium coacta fuit, idq; iure permittẽte egit, quare nihil proponi põt cur pęnã mereatur.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio refectionis expensarum dilatoria est.*
2 *Exceptio dilatoria frustra opponitur post litis ingressum.*
3 *An liceat in iudicio variare absque expensarum refectione.*
4 *Quod lege permittente fit, nullam pęnam meretur.*

Respon. interpreta.

SEro Opponitur abacularis exceptio refectionis ex
pensarum rõne mutati libelli, seu verius mu-
tati iudicii. Cum prius fuerit per honestam mulierem
d. Firminam Barietonam intẽtatum interdictum reti
nendæ, & variando postea proposuerit interdictum recuperãdę,
seu ꝯdõnem ex lege municipali, siue ex statuto Comitatus, quia
1 hmõi † exceptio est dilatoria, vt de se patet, vt vult Bal. in l. edita,
in repetitione Perusina, C. de eden. idem Bald. in l. gñalr, §. iis de
2 pñtib. C. de reb. cred. Fel. in c. 2. col. fi. de li. oblatio. Exceptio † aũt
dilatoria frustra opponitur post litis ingressum, argu. l. ita demũ,
C. ꝑ procur. l. exceptiones, ff. de excep. c. inter monasteriũ, de re iu
di. si modo videat̃ ꝓcessus, apparebit hanc exceptionẽ propositã,
postq̃ fuit lis ꝯtestata post ꝓductos articulos, & super ꝯdõne ex
statuto Comitatus post factas probationes, & post cõpletum, &
ꝯclusum ꝓcessum, ergo sero opponitur. Præterea, vbi prius supra
dicta domina Firmina ꝓposuisset interdictum retinendæ; q̃a tñ
fuisset postea lite pẽdente sup interdicto vti possidetis spoliata, li
3 cuisset † absq; refectione expensarũ variare, & intẽtare interdictũ
recuperandæ, q̃a facto aduersarii fuisset coacta variare iudiciũ per
tex. in l. j. §. q̃s aũt, cũ ibi notat. ff. quo. lega. nam quoties post litẽ
contestatã variatur factũ, ꝑmissa est variatio, & mutatio actionis
ſm Bar. in d. l. nãliter, §. nihil cõe, in 2. lec. ff. de acq. pos. ergo non
debet varians teneri ad expensas, quia ꝙ fit lege † permittente, pę
nam non meretur, l. Gracchus, C. de adul. cum si. & ita dicit Bart.
in d. §. nihil commune, in 2. lect. quem alii *communiter* sequũtur.

De executio. rei iudi.

RESPON. I.

SEntentia gñalis, & incerta, in iudicio generali admitti posse receptũ est q̃ in executione venit liquidanda; iõ snĩa lata, vt iura oĩa Regiæ curiæ percipi solita in Castro & teritorio de Barles d. Lud. pertineat, & spectent de iure, iuribus subsistit, licet in executione huiusmodi snĩæ iura (si iure cõi nõ cõpetãt) veniant explicanda seu ꝓbãda. Et verba illa, exigi possit ab vniuersis & singulis tenẽtib. possessiones, & hospitia, licet copulatiue concepta sint, tñ cum copula iungatur in gñali subiecto, non copulat plures qualitates & in altero tm̃ verificatur. quare tenentes possessiones tãtum, & hospitia tm̃, eidem curiæ Regiæ teneri inficiari non potest.

SVMMARIVM.

1 *Sententia generalis, & incerta, valet in generali iudicio, & in executione liquidatur.*
2 *Curię regiæ competunt, quæ de iure cõi probatione non egent: secus si ex consuetudine, vel, ex conuentione eidem competant.*
3 *Quasi possessio iuris exigendi a tenentibus & possidentibus, recte per libros rationum probatur.*
4 *Inductio in possessionem fundi, & patientia aduersarii, tunc requiruntur, cũ agitur de translatione iuris, & quasi possessionis: secus si de quasi possessione sola agatur, quia tunc sola patientia officio iudicis præstanda venit.*
5 *Executio auenæ, & annonæ debitę damino, fieri non debet, nisi contra tenentes & possidentes, non contra communitatem.*
6 *Copula si iungatur generali subiecto, non copulat plures qualitates.*

Respon. interpreta.

IStud Iudicium, in quo petitũ fuit oĩa iura Regiæ
cameræ adiudicari & restitui Magnificæ do.
Ludouicę de Auriasono, est gñale ſm Mari. de Senis
in c. significantibus, in 18. q. principali, post d. Ant. &
1 alios ibi, de libelli oblati. in iudicio gñali † valet snĩa gñalis, & in
certa, & in executione fieri debet liquidatio, ſm gl. Bar. & alios in
l. j. ff. de eden. Bar. in l. 2. C. de sen. qui sine cer. quanti. vnde restat
concludendum, ꝙ d. Vicecomes de Cadeneto, hæres prædictę d.
Ludouicæ eius matris, petens executionem snĩæ, per q̃ fuit iudi-
catum, iura omnia, quæ Regia curia percipere solebat in Castro,
& territorio de Bareles, pertinere & spectare prædictæ d. Ludoui
cæ, & Dionysium vsurpatorem dictorum iurium teneri ad re-
stõnẽ vna cum fructib. teneatur probare, & iustificare, q̃ & qua-
lia sint ista omnia iura. & hoc est expeditum, & clarum. Si modo
quæratur, qualiter d. Vicecomes probabit: respondet Card. in c.
conquerente, in 7. q. de ordi. quædam sunt iura, quæ competunt
Regiæ curiæ de iure cõi: quædam sunt, quæ competunt de iure
2 consuetudinario: quędã ex ꝯuentione. ea q̃ cõpetũt de † iure cõi,
vt sunt mulctarum exactio, confirmationes, & similia, nõ exigũt
aliquam probationem, sed quo ad ea snĩa mandatur executioni
ipso facto: quæ uero cõpetunt ex consuetudine, exigũt probatio
nem consuetudinis, qua cõsuetudine ꝓbata, snĩ executioni mã-
datur, ẽt quo ad ea. Quæ aũt ꝯpetũt l. ꝯuentionis, requirunt pro-
bationem, ipsius conuentionis, l. 2. ibi, ꝓbare potueris, C. de pact.
cũ si. reducendo ꝑdicta ad casum nr̃m, dico d. Vicecomitem qui
in executione petit ius exigendi singulis annis triginta sextaria
auenę, & decem sextaria annonæ ab vniuersis & singulis tenen-
tib. possessiones & hospitia a Regia camera, dr̃e ꝓbare istud ius
spectare Regiæ curiæ, quia constat Regiæ curiæ, tale ius non cõ-
petere de iure cõi, & hoc etiam est clarum. Sed dubitatio tota (vt
video) ꝯsistit, an liber archiui sufficienter probet ius istud exigẽ-
di spectare Regiæ curiæ, ita ꝙ possit fieri executio ꝯ̃ cõitatem lo-
ci de Barles, quæ se opposuit executioni, & cuius exceptionibus
non obstantibus iudicatum fuit snĩam plenarie exequẽdam esse
quo ad oĩa iura de quib. in d. libro? Pro resolutione huius dubita
tionis, puto aduertendum. quañr petatur executio. aut d. Viceco-
mes petit executionẽ iuris, aut facti. i. aut petit se remitti in quasi
possessionem iuris exigendi ꝑdictã summã auenæ, & annonæ, a
tenẽtib. possessiones & hospitia a Regia curia: aut petit effectua-
liter ipsam summam auenæ, & annonæ sibi præstari. Primo casu
quia ex libro constat, ius istud tenentib. &c. pertinere ad Regiã
2 curiam, & ꝯñr ad d. Vicecomitem, arbitror † executionem facien-
dam, & d. Vicecomitem mittendum in quasi possessionem iuris
exigendi, quæ quasi possessio est potentia quædã deducendi ius
ipsum exigendi in exercitium, contra tenẽtes prædia & possessio
nes a Regia curia, ſm Ang. & Imo. in l. j. ff. de acqui. pos. & si dica-
tur, qualiter possit mitti in quasi possessionem iuris exigendi a te
nentib. cum non constet de personis tenentib. posses. & hospitia,
nec ipsis prædiis, & ad acquirendam quasi possessionem iuris in-
corporalis, quod exercetur, requiritur inductio in possessionem
fundi, & patientia aduersarii, l. 3. §. datę; ff. de vsufru. & l. j. in fi. ff.
de serui. rusti. præd. Respondeo, ꝙ refert, an agatur de translatio-
ne iuris, & quasi possessionis simul, tunc requiritur inductio in
4 † possessionem fundi & patientia, ita loquuntur iura pręallegata:
aut agitur de trãslatione solius quasi possessionis, vt in casu isto;
& tunc sufficit, ꝙ officio iudicis permittatur d. Vicecomiti vti iu-
re suo exigẽdi, & vniuersitas, quæ se opposuit executioni, & suc-
cubuit, cogatur patientiam præstaræ, ſm Senen. in l. 3. in princ. ff.
de acq. pos. dicentes, ꝙ officio iudicis inducitur vsus & patientia.
Secundo casu non puto deuenire posse ad executionem facti, i.
5 ad executionem auenæ, & annonæ, nisi † ꝯ̃ tenẽtes possessiones
& hospitia a Regia curia, quia illud participium, tenentib. quod
est pñtis tp̃is, demonstrationem facit, ſm Bar. in l. j. in 7. q. ff. de cõ
di. & dem. et perinde est ac si dcm̃ esset, qui tenet. q̃a participium
resoluit̃ in relatiuum & verbũ, ſm gl. in cle. j. in verb. dignitatib.
de ꝑb. ꝙ relatiuũ additũ verbo pñtis tp̃is ꝯstet demõstrõnẽ face-
re, probat tex. in l. Stichum, qui meus erit, ff. de leg. j. et dispõnem
restringit, l. cũctos populos, vbi late Bar. et alii, C. de sum. trin. vn
de nisi probet̃, ꝙ vniuersitas teneat aliquas possessiones, et hospi-
tia a Regia curia, non poterit compelli ad solonem dictæ auenæ,
& annonæ. Circa vltimum dubium, an requiratur concursus co
pulatorũ, i. ꝙ vniuersi & singuli teneant possessiones, & hospitia
copulatiue a Regia curia? videretur ꝙ sic, quia ea est natura copu-
latiuæ, vt copula coniungat, & ea simul vera esse cõcludat, l. si hę
redi plures, ff. de cõdi. insti. maxime, qñ ponitur inter duo substã-
tiua, vt in casu nr̃o, ſm Bar. in l. j. ff. de iusti. & iur. & in l. si is, qui du
cẽta, §. vtrum, de reb. dub. ff. Quod ẽt in odiosis & pęnalib. proce
dit, ſm gl. in c. j. in ver. iustitiã, de re iu. lib. 6. Late traditur per Fel.
& alios, in c. 2. de rescrip. In ꝯ̃riũ, ꝙ sufficiat alterũ tm̃, id est ꝙ te-
neant hospitia, vel possessiones, probatur ex theorica Bal. in l. j.
6 ff. de iusti. & iur. vbi vult, ꝙ si copula † iungat̃ gñali subiecto, tunc
non copulat plures qualitates. vnde infert, ꝙ si fiat legatum Do-
ctorib. Iuris Ciuilis, & medicinæ, nõ requiritur, ꝙ petẽs legatum
sit Doc. Iuris & medicinę copulatiue, sed sufficit ꝙ in altero tm̃
sit Doc. Sic ergo in casu nr̃o, quia illa verba ab vniuersis, & singu
lis tenẽtib. possessiones & hospitia, hñt copulam adiectam gñali
subiecto, alterũ sufficere vr̃, & doc. Bal. sequit̃ Ias. ĩ d. l. j. in 8. limi.
et Alex. ꝯsi. 20. põderatis, q̃ in thema. li. 3. Br̃, si q̃rat̃ an collectiue
reqrat̃ ꝯcursus copulatorũ? dicerẽ ꝙ sic. Si vero q̃rat̃ an distribu-
tiue requirat̃ ꝯcursus copulatorũ? dicerem ꝙ nõ, per decis. Bar. in
d. l. j.

d.l.j. & ideo ſi probetur, aliquos tenere hoſpitia, aliquos tenere poſſ.d. Vicecomes obtinebit quia & ſi diſtributiue copulata ſimul non ↄcurrant, tñ collectiue ↄcurrunt, ꝙ ſufficiat per p̄dicta.

De verborum obligationibus, & præſcriptionibus.

RESPON. I.

NVlliter & ſine iure agunt Aguſtinus Maria, & fratres de Becaria, ↄ̃ d. Octauianum ſimiliter de Becaria hr̄dem d. Luchini, eo qa quondam d. Luchinum eiſdem ſimpliciter obligatum cõtendant, cum ipſe Luchinus non ſimpl̄r, ſed hac lege ꝓmiſerit ſe curaturũ d. Bonifortum, vt de mille ſatisfaceret, & eo deficiẽte ſe ſoluturũ ↄſtituit. Quare p̄dictũ d. Octauianũ, quẽ p̄ſcriptionis exceptio 40. ann. non interrupta defendit, & ↄ̃ quã reſtitutio non admittitur a petitis abſoluendum fore nõ eſt qui ſit inficiaturus; attento maxime, quòd idem Luchinus, a quo ipſe Octauianus cauſam habet, in bona fide deceſſit.

SVMMARIVM.

1 *In quacunque petitione medium concludendi attendi debet. 2.*
3 *Obligatio de conſtituta pecunia dicitur acceſſoria, ideo regulatur ſecundum naturam principalis.*
4 *Exceptio præſcriptionis 40. ann. repellit agentem etiam a reſtitutione ex capite iuſtæ ignorantiæ, licet ſecus ſit in præſcriptione 30. ann.*
5 *Mala fides defuncti nocet hæredi, ne poſſit ẽt ex propria perſona præſcribere.*

Reſpon. interpretata.

CLariſsime Doctor, Iudex integerrime, dom. Octauianus de Becharia abſoluẽdus venit a petitis per magnifi. do. Aug. Mariã, ꝛ actiones fratres ſil̄ter de Becharia, & cum rõne inepti iudicij, & proceſſus male agitati, tum etiam ratione meritorum; & ꝓ maiori expreſſione præmittendum eſt, ꝙ quondam d. Luchinus promiſit duo, ſ. ſe curaturum, ꝙ ĩ. 4. an. d. Bonifortus daret mille. Secundo promiſit, ꝙ ſi non ſolueret, ꝙ ſol. de ſuo. Præmitto ẽt ꝙ dom. Luchinus deceſſit ante completos dictos 4. ann. Iſtis ſic præmiſſis, dico ꝙ p̄dicti d. Auguſtinus Maria, & fratres inepte, & nulliter agunt. Nam ſi p̄tendunt d. Octauianum hr̄dẽ d. Luchini teneri, quia non ſit curatũ, & cũ effectu operatũ, ꝙ d. Bonifortus daret, tunc ex defectu ineptæ petitionis debent ſuccumbere, quia qui agunt ex tali ſtipulatione, debent ↄcludere in concluſione, quia non fuit curatum, al's ſi medium ↄcludendi nõ cãtet iſto mõ, petitio non valet, ſm̄ Bar. in l. inter ſtipulantem, in prin. ff. de ver. ob. & Ang. in §. ſi quis alium, Inſt. de inu. ſtip. ſed ſi inſpiciatur medium concludendi in petitione prædictorum dñorum fratrũ mediũ ↄcludendi aliter deducitur, quia d. Luchinus ꝓmiſit ſoluere in certo termino, ergo non recte, neq; rite eſt iſta cõcl'o gñalis,
1 quod mediũ ↄcludẽdi † in quacunque petitione attendi dẽt, c. dilecti, de iud. vbi Pan. cum ſi. Scđo, ſi prędicti do. fratres agunt ex
iſto capite, quia nõ curauerit d. Luchinus, ꝙ Bonifortus ſolueret
male, & indebite, ac ſine actione agunt, quia ꝓmiſſio iſta cõtinet
merũ fcm̄ ꝓmiſſoris, l. ſtipulatio iſta, habere licere, in princ. & ibi
oẽs, ff. de ver. ob. Sed promiſſio, ſeu obl'o meri facti non trãſit ad
hęredes, l. 2. §. itẽ ſi in facto, ubi Bar. & alij, ff. de ver. ob. ergo actio
contra dom. Octauianum hæredem dari non põt ipſis d. fratrib.
2 ergo qa tanq̃ ſine actione experiunt̃, nõ dẽnt audiri, l. j. ſi pupilli
§. videamus, ff. de neg. geſ. Si vero agunt ex ſcđo capite, quo conuentum eſt, ꝙ d. Luchinus de proprio ſoluet, caſu quod Bonifortus non ſoluerit, ſeu ſatis non fecerit, dico ꝙ ex iſto capite agere nõ p̃nt, nec eis aliqua actio competit; & conſidero, ꝙ iſta obl'o nihil aliud eſſe poteſt q̃ cõſtitutũ, qa d. Luchinus caſu, quo cum effectu non poteſt operari, ꝙ d. Bonifortus ſolueret, conſtituit ſe de proprio ſoluere, & iſta obligatio dr̄ obligatio de cõſtituta pecunia, ſm̄ qđ declarat gl. & oẽs in §. ↄſtituta, Inſ. de ac. Sed hmõi
3 obligatio † de ↄſtituta dr̄ acceſſoria. l. id quod, ff. de conſtitu. pec.
ergo dẽt r'lari ſm̄ nãm principalis obl'onis, cui accedit, re. acceſſoriũ nãm, de re iu. in 6. Videamus ergo cui obl'oni accedit iſtud ↄſtitutũ. & certe cũ ipſe d. Luchinus eẽt obligatus curare cum effectu, ꝙ d. Bonifortus ſolueret, dicẽdum eſt ꝙ obl'o acceſſoria de ↄſtituta ſequens magis accedere debeat propriæ obligationi, quã obl'oni alterius, l. & magis, ff. de ſolu. Sed qa iſta obligatio accedit obl'oni principali ipſius d. Luchini, q̃ erat, ꝙ curaret, &c. ergo debet intelligi ſecundũ eius nãm: eſt autem eius natura, ꝙ nõ trãſit ad hr̄des, quia fcm̄ ꝓmiſſoris non tranſit ad hr̄des; & ſi tranſit non fuit intentata iſta via, qa ex medio concludendi eſt intẽtata alia actio, igitur &c. Obſtat præterea ↄ̃ ipſos d. fratres agentes præ
4 ſcriptionis † exceptio quadraginta annorũ, l. omnes, & l. ſicut, C.
de p̄ſcr. 30. vel 40. ann. Nec huic fundamento obſtant quæ ſubtiliter adduxit clariſſimus Doctor dom. Io. Ang. ↄ̃ vera & iuridica motiua facta per integritatem do. Vicarij. Et primo non obſtat dum dr̄, ꝙ ex clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa, &c. cõpetit reſtõ in integrum aduerſus talem p̄ſcriptionẽ ex capite ignorantiæ, iuxta dcm̄ Bar. in l. j. §. ſi qs aũt, ff. de itin. actuq; priua. qđ *cõiter* approbatur, vt late oñdit Fely. in c. vigilanti, de præſcrip. & magis in ſpẽ adduxit conſi. Alc. 51. vol. 5. vbi ↄſuluit hr̄di creditoris dari reſtõnẽ aduerſus præſcriptionem pp iuſtã ignorantiam, q̃ habet ſuccedẽs in ius alterius. qđ dcm̄ Bar. in d. §. ſi quis aũt, & *cõis* opi. p̄alle. ꝓcedit in præſcriptione 30. ann. ſed in p̄ſcriptione 40. an. non habet locum deciſio cõis, quia aduerſus pręſcriptionem 40. an. nulla datur reſtitutio etiam ex capite ignorantię. Ita Alc. conſi. 151. viſo themate, in fi. & ↄſi. 162. viſo proceſſu, vol. 2. Et ſi dicatur, ꝙ Alexand. conſi. 169. viſo themate, colum. pe. vol. j. dicit quòd *cõis* opi. eſt, ꝙ contra præſcriptionem 40. an. etiam datur reſtitutio ex capite ignorantiæ, dico, ꝙ illa eſt communis, quando eccleſia peteret reſtitutionem: ſecus ſi aliquis priuatus, quia tunc procedat contraria opinio, vt non detur aliqua reſtitutio prętextu ignorãtiæ. Ita per plura ſubtiliter conſuluit Phi. Dec. conſi. 29. per totũ. vbi refert omnia, quæ adduci poſſent. & quia eius rationes, & iura videri poſſunt, ideo aliter non refero, & iſtud ponit gladiũ ad radicem. & ita etiam conſuluit Franc. Cur. Senior conſi. pen. col. 3. vbi dicit, ſe ſepius obtinuiſſe & defendiſſe ſuos cliẽtulos ab iſta ratione petita ex capite ignorantiæ. Secundo reſpondeo, prout reſpondet prædictus Franc. in d. conſi. pe. colum. 2. ut procedat dictum Bar. quando ignorantia cauſata fuit ex aliquo extrinſecus impedimento, puta abſentiæ, vel infirmitatis, ita quòd nõ potuiſſent fratres ipſi perquirere eorũ iura. Secus, quando cauſata fuiſſet, ſiue procederet a ſimplici ignorantia. Tertio reſpondetur, ꝙ procedit quando ignorantia eſt veriſimilis, ſecus quando aliqua præſumptio ſcientiæ militaret contra allegantem ignorantiam. Ita Practicus Papien. in for. excep. rei cõuenti, in ver. præſcriptionis. Fely. in d. capit. vigilanti, colum. 5. ſed in caſu noſtro, ex quo tutores ſciebant hanc actionem competere ipſis fratribus, & exigerent partem huic crediti, non eſt veriſimile, quòd etiam ipſi fratres non intellexerint prædicta, ſaltem quando tutores reddiderunt rationes: nam dicendum eſt quòd etiam reddiderint rationes de hac parte crediti exacta, & ſic quòd tunc ſaltem deuenerit ad notitiam ipſorum fratrum, & iſta eſt legitima præſumptio, ex quo prædicti fratres nunquam conqueſti ſunt de ſuis tutoribus, l. j. §. officio, ff. de tut. & rõ. diſtrahẽdi. Itẽ ex quo p̄dicti fratres ſunt prudẽtiſſimi, & in rebus ſuis exactiſſimã diligẽtiã hr̄e ſoliti, nõ eſt dicendũ ꝙ tanto tp̄e ſteterint ad habendũ notitiam hmõi crediti, attẽto maxime, vt ſupra dixi, ꝙ iſtud ſcire potuerũt ab eorũ tutoribus, qui notitiam habebant, & quos compellere poterant actione tutelæ ad edendnm librum rationum, d. l. j. §. officio. Nõ obſt. vlt. dum prædictus d. Ioan. Angelus per multa videtur in effectu concludere, quòd ſicut propter malam fidem dom. Luchinus non potuiſſet præſcribere, c. fi. de præſcrip. pari modo nec d.
5 Octauianus eius hęres, quia mala fides defuncti † nocet hæredi, vt
non poſſit etiam ex propria perſona etiam præſcribere, & etiam late comprobant Moder. in d. l. Pomponius, §. cum quis, ff. de acqui. poſ. col. fi. quia hoc argumentum procederet, ſi dom. Luchinus tempore eius mortis fuiſſet in mala fide. Sed vt multum iuridicè dom. Vicarius ſcripſit; quando deceſſit dom. Luchinus ipſe non erat in aliqua mala fide. Ideo nulla macula potuit impedire eius hęredes, qui ex ꝓpria perſona præſcribere potuerunt. Quod autem deceſſerit exiſtens in bona fide, patet, quia non dum venerat dies obligationis, & facit, quia vbi aliquis eſt debitor, ſed non eſt in mora niſi interpelletur, puta quia obligationi non eſt appoſita dies: iſto caſu poteſt præſcribere, quia non dicitur in mala fide, niſi ſecuta interpellatione, ſecundum Panor. in cap. quod clericis, de for. compe. Fely. in d. capit. fin. colum. 2. ergo etiam ille, qui eſt debitor in diem, vel ſub conditione, non debet poſſe dici in mala fide ante euentum diei vel conditionis, quæ tacite interpellant, l. ſi ex legati cauſa, ff. de ver. ob. Et ex iſtis credo liquere, dominum Octauianum fore abſoluendum a petitis per hos magnificos dominos fratres, &c. Laus Deo.

De requir. re. & quæſtio.

RESPON. I.

CVm cuilibet accuſato innocentiã ſuam probare liceat de iure communi: ideo dubium non eſt, quin Robertus Canardi petere potuerit ſe ad purgãdum admitti. Nec eiuſdem Roberti fuga, cum fuerit poſt accuſationem & inquiſitionem inſtitutam ſubſecuta, nullam præſcriptionem contra eundem Robertum facit, quia vexationis cauſa creditur aufugiſſe. Nec probata fuit fuga ſeu diſceſſus ex cauſa homicidij commiſſi. Potuit namque ex alia cauſa receſſiſſe, & præſertim cũ ſpõte comparuiſſet: nam per ſubſequẽtẽ & ſpõtaneã ↄparitionem oĩs fugæ ſuſpitio purgat̃, minuſq; p̄ſũptiones ex aduerſo ꝓpoſitæ eidẽ nocent, cũ aliis, & validiorib. & veriorib. adductis p̄ſũptionib. elidãt. quare nullo iure torquẽd⁹,

eſt

est, nec mulcta pariter pro ficta ꝯtumacia imponi de iure p̄t, quæ etsi imposita teneat, tñ parte petēte reuocari ꝯrio, quo processit, imperio potest: q̄ si nō reuocetur, licete ab ea appellatur, nec pœna l. fi. ff. de rer. diuis. idem Robertus tenetur, nā pęna d. l. singularis est ꝯ violātes muros ciuitatis Romæ, q̄ cum pęnalis sit, nō extēdēda, sed restringenda venit, nec pęna imposita transcendenti muros, ad egrediētem ꝑ aquæductū extēdit, licet idē Robertus ob violatam foueā aliqua arbitraria pœna veniat mulctandus.

VMMARIVM.

1 *Accusatus nullo iure summouet̄, quominus innocentiā suā purgare possit.*
2 *An fuga faciat indicium ad torturam, præsertim concurrentibus alijs indicijs, & vide nu. 3. & nu. 8.*
4 *Suspitio, quæ oritur ex fuga, ꝑ subsequētē & spōtaneā cōparitionē purgatur*
5 *Qualisqualis præsumptio ex alia præsumptione potentiori tollitur.*
6 *Qualisqualis præsumptio ex dicto vnius testis tollitur. & vide nu. 9.*
7 *Transactio alicuius nomine celebrata, eidem non præiudicat̄, nisi illam ratificauerit.*
10 *Duo testes concordes, & plene deponentes, & omni exceptione maiores, destruunt omnes præsumtiones contrarias.*
11 *Verus cōtumax de iure mulctari p̄t; nec mulcta reuocāda venit, q̄ idicta fuit*
12 *Mulcta pro ficta contumacia imponi non potest, quæ tamen imposita petenda est reuocari. & ibi vide aliqua de reuocatione.*
13 *Dispositio l. fi. ff. de rer. qa pænalis est, extēdenda non est extra casū suum.*
14 *Pæna imposita transcendenti muros, non vendicat sibi locum in eo, qui egreditur per foueam factam sub muris.*
15 *Violans foueā aq̄ductus, s. exeūdo ꝑ eā de ciuitate, arbitrarie venit puniēdus*

Respon. interpreta.

IMputatur Robertus Canardi filius d. Iacobi, domini Loci de Aquilerij, Vapineñ. diecesis, de homicidio perpetrato in personā Ioānis Bocardi de mense Septembri proxime præterito, in loco Buxij. Item imputatur de violatione murorum, quia dicitur commisso delicto, seu homicidio aufugisse, & egressum fecisse ꝑ aquæductū defluētē subtus muros dicti loci; & qa dictus Robertus arripuit incontinēti fugā, fuit citatus trib. edictis, & ob ꝯtumaciā, & ꝯtēptū ipsius non cōparētis, nec mādato iudicis parētis, fuit mulctatus pęna librarum q̄nquaginta turoñ. Nunc vult dictus Robertus purgare ꝯtumaciā, & ostēdere eius innocentiam. iō q̄rit̄, seu dubitatur de plurib. quarū dubitationū resoło petit̄. Primo dubitatur, an dictus Robertus audiēdus sit, ita ꝙ ꝯstito de innocētia eius dēat ꝑ iudicem, qui eum trib. edictis citauit, absolui? Scd̄o, an duo testes deponentes Robertum nō ꝑcussisse occisum, sed ꝓclamasse delictū ꝓhibendo, ne occisus offenderet̄, deponentesq; ipsum Robertum a casu se reperisse in loco, & actu commissi homicidij, habeāt iustificare suam innocētiā, & tollere p̄sumptionē subortā ꝯ eū ꝑꝑ fugam, ꝑꝑq; dcm̄ occisi, asserentis se fuisse primo percussum a dicto Roberto, & ꝑꝑ transactionē initā inter hr̄des occisi, & cognatos dicti Roberti, super dicto homicidio. Tertio, an eo absoluto, mulcta librarum quinquaginta sit in totum annullāda, vel moderāda? Quarto, an constito ꝙ egressus fuerit locum Buxij ꝑ aquæductum subtus muros defluētē, dēat puniri pœna capitali, iuxta dispositionem l. fi. ff. de rerum diuis. Br̄agēdo, vt conuenit cuilibet r̄ndēti de iure. Ad primum, dico, admittēdū esse dcm̄ Robertum ad se purgandum, & oñdendum suā innocētiā, vt est casus in l. 1. & 2. C. de requi. reis. & in l. j. §. pen. & fi. ff. eod. vbi dr̄, ꝙ nulla tꝑis
1 p̄scriptione a cāæ defensione † accusatus summoueatur. ad idem tex. in l. Diuus, §. sic & Diuus, ff. de custo. reo. vbi Bar. dicit istud indubitāter ꝓcedere de iure cōi. Cum ergo nullū p̄supponat̄ statutū in ꝯriū, stabimus iuri cōi. Circa scd̄am dubitationem, duo discutiēda sunt. Primo an fuga iuncta depositione occisi, & transactione prædicta faciat plenam probationē, ꝙ Robertus aliud nō probans possit ꝯdēnari, vel ad torturam poni. Scd̄o, posito ꝙ plene ꝓbet, vel faciat īdicium ad torturā, an talis ꝓbatio elidatur, & tollatur ꝑ dicta testiū deponentiū in fauorem dicti Roberti? Ad primum r̄ndeo, ꝙ *cōis* opi. est, ꝙ fuga faciat indicium † sufficiēs ad
2 torturam, s̄m Bar. in l. fi. ff. de q̄st. & ī l. lege Cor. ff. ad Silla. & hāc dicit cōem esse sn̄īam dn̄s Fel. in c. nullus, de p̄sumpt. & Ias. in l. admonēdi, col. 72. ff. de iureiu. Et in casu p̄nti, ꝙ faciat indicium ad torturam, non vr̄ dubitādum, quia cum fuga ꝯcurrūt alia indicia, videlicet assertio occisi attestātis se fuisse percussum a prædicto Roberto, que defuncti ꝯfessio & depositio, licet nō faciat plenam, nec semiplenā ꝓbationē, l. si q̄s in graui, §. si q̄s moriēs, vbi Bar. & alij, ff. ad Silla. tñ facit aliqualē p̄sumptionem, s̄m gloss. & Bal. in l. fi. C. de calum. Soc. ꝯs. 5. inci. visis testib. col. pe. li. 3. accedat alia ꝯiectura, quia fuit vis⁹ hora patrati delicti ꝓpe locū homicidij cū ense, ꝑꝑ ꝙ p̄sumitur, ꝙ ipse interfecerit, s̄m Bar. in d. l. fi. co. pe. Gād. ī trac. malefi. sub rub. d̄ p̄sump. & īdicijs. ver. sextū īdiciū. Soc. in d. ꝯs. 54. co. 3. Roborat̄ p̄missa ꝯcło ex transactiōe habita per cognatos Roberti cum hr̄dib. occisi, nā qui transegit de delicto, de quo imputatur, fateri vr̄, l. qm̄, ff. de ijs, q̄ no. infa. & licet ipse Robertus non transegerit, & non possit dici, quod ipse videatur fateri; tamen negari non potest, quin oriatur suspicio contra eū, quia non est verisimile ꝙ cognati transegissent, si de delicto non culpabilis esset. Præmissis non obstantib. s̄m ea, quę proponuntur, arbitror præmissas coniecturas etiam indicium ad torturam nō facere dato ꝙ Robertus nihil probasset in oppositum. & posito quòd sufficerēt, dico eas elisas penitus per probōnes contrarias factas pro parte Roberti. Primo considero, quòd fuga ita demum facit indicium ad torturam, si añ criminalem ac-
3 cusationem & inquisitionem reus aufugeret. Secus † si post, qa tunc præsumitur causa vexationis euitādæ aufugisse, s̄m Lu. Ro. in d. l. lege Cor. arg. eius, quod dixit Bar. in l. miles, §. socer. per illū tex. ff. de adul. sequitur Ias. in d. l. admonēdi, col. 71. Fel. in d. c. nullus. vnde si Robertus aufugisset post citationem emanatam, & comminatam, fuga nihil probaret contra eum, sed quia in facto istud clarè non deducitur, ideo transeo ad aliam considerationē. Considero itaq; secundo, ꝙ ad hoc vt fuga probet, oportet ꝙ appareat concludenter, ꝙ Robertus ex causa dicti homicidij recesserit a loco, alias discessus simpliciter probatus non probat, nec facit indiciū ꝯ eū, cum potuerit ex alia cā recessisse, arg. c. cū contumacia, de hæretic. li. 6. quod admittit Archi. nisi ex alijs indicijs conuincatur discessisse ex cā delicti ita Arch. in c. nihilominus, 3. q. 9. & Soc. in d. cons. 54. col. pe. & facit, ꝙ non probat hoc esse, q̄d ad hoc cōtingit abesse, l. non hoc. C. vnde leg. c. in p̄ntia, de prob.
4 Tertio considero, ꝙ suspicio quæ suboritur ex fuga, purgat̄ † per spontaneam cōparationē sequentē, l. j. C. de requi. reis. & ibi Sal. dicit, ꝙ si cā non liquidata recessit reus, si reuertat̄ infra annū, vt in casu isto, sufficit ꝙ purget se per iur̄m, iurando ꝙ nō est culpabilis de tali delicto. Si vero cā liquidata recessit, tūc debet se purgare per tales probationes, per quas diffinitiue absoluatur, & etiā probatur in d. c. cū contumacia, de hæreti. in 6. vbi si inculpatus de hæresi aufugiat, & intra annū sponte reuertatur ad iudiciū tollitur suspicio hæresis suborta cōtra eū ex sola fuga, & dicit Bal. in l. j. C. de ser. fu. ꝙ aufugiens ex carcerib. si sponte redeat, non tenetur pœna imposita fugienti de carcere, quia nō dr̄ discessisse, q̄ hēt aīum reuertēdi, l. retro credit̄, ff. de capti. & postlimi. reuer. & licet Bal. dicat si cito reuertatur, tñ in proposito nostro dr̄ cito, & optime reuerti, qui reuertit̄ intra annū, d. l. j. C. de requi. reis apparet igr̄ ex præmissis, ꝙ fuga nihil probat ꝯ Robertum, vel quia non ꝯstat ꝙ ex cā homicidij prædicti imputati discesserit; vel vbi ꝯstaret, dr̄ ꝙ vexationis timore sibi inferendæ aufugisset, vel tandē oīs suspicio ex noua & spontanea cōparatione sublata extitit. Non ēt obstat depositio occisi, quia licet alijs faciat qualem qualem præsumptionē, tñ attenta qualitate tꝑis (quia de nocte dr̄ cō-
5 missum dictū homicidiū) in casu isto nullā faciet † præsumptionē, immo testis, qui dicit se vidisse aliquē interfecisse alterū de nocte, naturaliter reprobatur, tanq̄ falsarius, nisi addat rōnē, qa luna lucebat, vel luminaria accensa aderat, s̄m Oldr. Bal. Alex. & Ias. in l. si nō spāli, C. de testā. Ang. in trac. malefi. in gl. in ver. ꝯparēt dicti inquisiti ad fi. obscuritas enim noctis impedit offm̄ oculorū. Præterea (vt supra dixi) assertio occisi nō facit indicium sufficiēs ad torturam, vt etiam late concludit Alex. consi. 14. inc. ponder. narratis, lib. 3. & C. de emend. Codi. D. Iusti. l. prima. in ver. noctis obscuritate. ideo dixit magister.

Consule de facie, corporibusque diem.

6 & ēt ista † qualis qualis præsumptio tollit̄ ex dicto vnius testis producti pro parte fisci, q̄ dixit, ꝙ apparebat primo aspectu sibi, ꝙ Robertus esset ille, q̄ ꝑcuteret dcm̄ occisum, sed cognouit postea ꝙ non erat ille. sicut. n. isti testes primo aspectu decipiebantur in cognitione dicti Roberti, ita ēt decipi potuit occisus, maxime, vt dixi, attenta noctis caligine, quæ cuiuslibet visum quamuis linceum, facile defraudat. Non ēt obstat, ꝙ illo sero visus fuerit prope locū homicidij vel loci pede deambulare, qa ita demū ex hoc oritur probabilis coniectura, si nullus alius tunc visus fuerit armatus in illo loco, s̄m Al. in d. consi. 14. Item verū est, nisi in illo loco visus esset ex consuetudine per illū transire, s̄m Bar. in d. l. fi. at in casu isto p̄supponit̄, ꝙ Robertus erat solitus ire per illū locū, eūdo ad domū suā. Itē presupponit̄ deesse illo tꝑe plures armatos, & repertos fuisse in illo loco, immo dr̄ ꝯstare de homicidijs, ergo &c. Nō deniq; ob. transactio, qa est res inter alios acta, qui nihil probat ꝯ ipsum Robertū, toto ti. C. res inter alios acta. & pactum vnius alteri obesse non dēt, l. si vnus, §. añ oīa. de pac. & alteri per alterum nō debet iniqua ꝯdō afferri, reg. non dēt, de reg. iu. alias esset in facultate cuiuslibet cognati transigere sup delicto, & transigendo aggrauare bonā famā sui cognati, quod certe nō est admittendū, eo magis, quia cognati in casu isto transegerūt suo proprio noīe, & non noīe Roberti, & si transegissent ēt noīe ipsius
7 Roberti, ex quo ipse non † ratificauit transactionē, nō sibi debet p̄iudicare, c. cū ad sedē, de rest. spol. cū si. Præterea dispō d. l. qm̄, q̄ vult transigentē videri fateri delictū procedit in crīb. in q̄b. non licet transigere, vt sup adulterio, & falsitate: secus sup homicidio quia sup tali crīe licet transigere, l. transigere. C. de transac. ita Al. Gād. in trac. malefi. ti. de pac. & transac. in malefi. co. 8. ver. itē quæro. Ad s̄m, posito ꝙ prædictæ coniecturæ & indicia sufficerent ad
8 torturā, tñ illud ꝓcederet, † si alr̄ nō eēt elisæ, & sublatæ ꝑ ꝯrias ꝓbatio

bationes:verum probationes deductæ pro parte Roberti sunt tales, per quas apparet ipsum Robertũ diffinitiue ab imputatione dicti homicidij absoluendum, ergo elident & eneruabunt pmissas psumptiones,quia vna psumptio,† & vna probatio vrgentior
9 tollit aliam,l. Diuus,ff.de in integ.resti.l.nõ solum,§.itẽ q cũ vno.ff.de ri.nup.c.literis, de præsump.In proposito vltra s.adducta ad sunt fortiores pbationes & psumptiones pro parte Roberti. Prima præsumptio,quia est vir nobilis,bone vocis,conditionis,& famæ, nũquam repertus in simili delicto, vt dñt plures testes, ergo indubio pro eo presumitur,l.non oẽs,§.a barbaris,ff.de re milita. bona.n.fama,& pacifica vita inqsiti,minuit indicia, & psumptiones,si quæ possint dici militare ꝯ ipsum,l.2.§.sed si ex improuiso, ff.eo. ti.& ibi Bar.& Gand.in tract.malefi.in ti.de psump.& indici.ad fi.Bal.in l.j.C.loca.in l.fi.col.fi.C.de proba.Alex.in d.consi. 14.& Cæpo.consi.2.& alibi sæpe. Scđa psumptio, quia obuiauit delicto acclamando,nam acclamatio tollit omnem presumptionẽ delicti,quia si voluisset ipse occidere,non clamasset in auxilio ipsius occisi,l j.§.potuisse,ff.ad Sylla.l.itaque, §.j.ff.ad leg.aquil. Cæpo.cõsi.2.col.3.ergo.&c.Tertia præsumptio, quia vt in facto præsupponitur,duo sunt testes concorditer deponentes,Robertũ nõ percussisse defunctũ,nec opem prestitisse,sed a casu,dũ homicidiũ cõmitteret,illac pertransisse;qui duo plene probant,† &
10 destruunt quaslibet presumptiones ꝯrias.nec obstat si dicatur, ꝙ deponũt super negatiua,quæ sui nã est impossibilis,l.actor, C.de probat.c.cũ ecclesia Sutrina,de cau.pos.& proprie.quia verum, si deponerent super negatiua nullo loco, vel tẽporis termino coarctata:secus si deponatur super negatiua coarctata loco & tempore,l.hoc iure,& in l.in illa, vbi Bart.ff.de ver.ob.l.optimã,C.de ꝯ.& cõ.stip.c.tertio loco, de proba. sed hic deponunt super negatiua coarctata loco,& tempore homicidij, ergo &c. Circa tertiam dubitationẽ,an mulcta possit reuocari: puto distinguendum,aut Robertus fuit verus cõtumax,qa personaliter fuit citatus, & isto casu cũ fuerit iuridicè mulctatus,non video qnare debeat reuoca
11 ri:põt.n.iudex vero †ꝯtumaci mulctam de iure indicere, l j.C.de mo.mulct.l.j.& per totũ,ff.si quis ius dicẽ.non obtẽp.Aut Robertus non fuit verus ꝯtumax,qa nõ fuit psonaliter citatus,& isto casu puto,mulctã posse in totũ reuocari, ꝙ pbat̃ sic: mulcta nõ põt imponi pro ficta contumacia.l.j.§.si pcurator.ff. si qs ius dicẽ.nõ obtemp.in tñ,ꝙ licet ꝯ latitatẽ possit perueniri ad fm decretũ,l. Fulcinius,§.qd ergo si duas,ff.ex q.cau.in pos.ea.tñ ꝯ latitantẽ nõ põt pcedi ad mulctã,fm Bar.in l.j.§.fi.& ibi exclamat Ias. col.pe. cũ ergo ꝯ ius fuerit imposita,ꝯcludendũ est omnia fore reuocanda. Sed dubitat̃ a quo iudice veniat reuocãda. Breuiter rñdeo,p-
12 mittendo ꝙ licet mulcta nõ dẽat imponi pro ficta cõtumacia, tñ imposita tenet pp auctoritatẽ iudicis,ideo ab ea appellandũ, l.& in mulctis,C.de appella.habita igitur notitia dictæ mulctę,petendum est eam reuocari per iudicẽ a quo;& quatenus non reuocetur ĩ.tpa limitata,appellandum est ab ea, alias transiret in rẽ iudicatam. Hoc sic pmisso,dico eã reuocari posse ẽt per iudicẽ a quo, quia mulcta est snĩa interlocutoria,sicut bãnum: nã bãnũ & mulcta equiparantur,fm gl. in l.j.§. ex rescripto,ff. de vẽt.inspici.Bar. in l.illicitas,§.fi.ff.de offi. presi.sed bannũ dr̃ snĩa,fm Bald.in l.j.C. quomo.& quand.iu.auc.itẽ nulla, in vltimo no. C.de Epi.& cle. cum alijs auctoritatibus cumulatis per Fel.in rub.de re iu.col.pe. quæ interlocutoria põt reuocari per iudicẽ a quo.c.cum cessante, de appell. l.quod iussit,ff.de re iud.& ꝙ mulcta sit interlocutoria, quę potest reuocari per iudicẽ,qui eã induxit, probatur; quia oĩs snĩa, q non diffinit negotium principale, vel aliquã partẽ ipsius negotij principalis substantialẽ,dr̃ interlocutoria omnino,habẽs vim diffinitiuę;& talis potest reuocari,licet præiudicium ipsius nõ sit reparabile per aliam snĩam diffinitiuã,fm gl. in l.intra vtile,ff. de minori.declarat Alex.in rub.ff.de re iu.& Are.in ꝯsi.20.in qst. & cã,in primo dubio.vbi dicit, ꝙ illa interlocutoria dr̃ habere vi diffinitiuæ,quæ parat plenum præiudicium super negotio principali,vel aliquo substantiali fundamento ipsius,secus si super alio incidenti,vel extrinseco,licet præiudicium illud non sit reparabile: sed mulcta est hmõi, quia concernit cõtumaciã,quæ est qualitas extrinseca a crimine homicidij,de quo agitur,nec cũ eo cõcurrit loco,neq;tpe,ergo est quid extrinsecũ a negotio principali,secũdum Bald.in d.l.& in mulctis,C.de app. Præterea,oĩs snĩa lata ad puniendã cõtumaciã põt per iudicem a quo reuocari,nã snĩa excõicationis,quæ solum per contumaciam infertur,c.absit, c. certum,11.q.3.Abb.in c.ex tenore,& in rub.de sen.excom.glo.in c. Episcopi:11q.3.potest reuocari per iudicem a quo,cap.sacro, vbi Abb.in 3.no.de sen.exc.& in c.ex parte,el.1.de verbo.sig. ergo & mulcta,quia excommunicatio & mulcta equiparantur,d.c.sacro, Pan.in c.j.de iud.sic etiam primum decretum in pœnam & odiũ ꝯtumacis interpositũ,põt reuocari per iudicem a quo,fm Bart.& *communiter* Doctores,in d.l.quod iussit, & Bart.in l.non videtur, 1.ff.de iudi. sic etiam bonorum annotatio in penam delinquentis contumacis reuocatur,d.l.j.C.de requi.reis.& similiter omnis interlocutoria,quæ iudicis officio nobili expeditur, potest per iudicem a quo reuocari, licet habeat vim diffinitiuæ,l. quamuis,ff. de rebus eorum.Bart.& alij in d.l.quod iussit. Confirmatur,quia iudex ex causa potest mulctam iuridice impositam remittere,l.

eos,in fi.C.de app.l.illicitas,§ si ff.de offi.psid. cur ergo non poterit mulctam iniuste indictam ẽt reuocare? Circa quartam dubitationẽ,an debeat puniri pęna capitis propter murorũ violationẽ:nõ multum instabo, quia in facto præsupponitur nõ fuisse probatũ ipsum Robertum egressum fuisse subtus muros,tñ si probaretur dico ipsum non posse puniri pęna capitis,quia dispositio d.l.fi.ff.
13 †de rerũ diuis. solum hẽt locum in eo qui violat muros ciuitatis Romæ,secundum Bar.Matt.Saly. & Alb.de Ros.in d.l.fi.Azo.in summa eiusdem ti.Ang.& Ias.in §.sanctæ.Insti.de rerũ diuis.Bal. in l.sacra,§.muros,ff.e.ti.ratio, quia cum illa lex sit pęnalis nõ debet extendi extra casum suũ,reg.factum,§.in pęnalib.de regu.iur. l.interpretatione, ff.de penis, & quia Ciuitas Rome est priuilegiata in multis,quæ priuilegia non habent locum in alijs ciuitatib.& oppidis,l.j.& ibi gl.ff. ad leg. Iul.maie. & l.4.§. fin.ff. ad le. Iul.pec.Sed an saltẽ Robertus, si pbet egressum fuisse subtus aquductũ,dẽat puniri pęna arbitraria? Doc.oẽs in d.l.fi.tenent violãtem muros alicui castri,vel alterius ciuitatis, q̃ Romæ, puniendũ esse arbitrio iudicis. Vnde videndum est an transiens subtus muros per foramen ibidem fcm ex cã aquæductus, dicat̃ violare muros:& prima facie visum fuit,ꝙ sic;quia ratio assignata in d.l.fi.ea est,qa nõ liceat alr̃ q̃ per portas egredi ciuitatẽ, vbicunq; ergo qs egreditur p foramẽ existẽs in muris, vr̃ violare muros, cũ non liceat per talem foramen exire.In ꝯrium facit, quia pęna imposita
14 transcendenti muros,nõ hẽt locũ in eũ,qui egredit̃ p fouea factã loco murorum,l.desertorẽ,§.in bello,ff.de re mili.In pposito foramẽ, seu fouea aquæductus repleta aquæ, loco murorũ esse dr̃, ergo pęna imposita violanti muros, nõ habebit locũ in violante foueam aquæductus. Cõprobat̃,qa pęna imposita frangenti carceres nõ hẽt locũ in eo, qui aufugit repto ostio carceris apto,fm Ang.in l.verũ,2.in prin.de fur.ff. & in l.j.ff. de effrac.Ias.in d.l.ad monendi,ff.de iureiu. Non tamen negauerim,eum aliqua pęna
15 mulctandum †arbitrio iudicis imponenda,quia non egressus per portas, non tamen tantam debet iudex pęnam arbitrari ꝯtra violantem foueam aquæductus,quantam arbitrari posset contra violantem muros,arg.d.§.in bello. Laus Deo.

RESPON. II.

Voniam snĩa qõnis proferri non dẽt, nisi ltĩa pposita,ac pbata fuerint indicia. Iõ cũ in hac qõne indicia ex plurib. ltĩa nõ sint, tũ quia Brunus solus mandatarius ptẽsus, & criminis socius, nullum penitus indicium facit ꝯ eum,qui mandasse dr̃,tũ quia de mandato ꝯuincitur ex depositione ancillæ,nec ex hoc,ꝙ Brunus interrogari potuit,arguere licet,quia eius confessio faciat indiciũ ad torturam, nec ei fides est adhibẽda,nec vita cuiusuis pbatissimi hoĩs in manu vnius sceleratissimi viri posita videat̃, tum qa idẽ Brunus,& infamis, ac reprobę fidei est, aliosq. ẽt psonæ defectus patitur : nec argumenta nec cõiecturæ ex aduerso proposita iuuãt,nẽpe quia alijs validioribus coniecturis & argumentis destruuntur,& quemadmodum clauus clauum trudit,ita præsumptio præsumptionem tollit;male,inique ac perperam iudicatum bene vero ac legitime respondi.

SVMMARIVM.

1 *Mandatarius,siue socius criminis,non facit indicium ad torturam.*
2 *Homicidium fuisse per crassatores perpetratũ,quomodo probetur,& quot requiratur ad probãdũ hmõi homicidiũ, & vide ibi, qui dicãtur crassatores.*
3 *An indiciũ ad torturã vllũ faciant, quæ delictũ principaliter non cõcernunt.*
4 *Grassatores nullum faciunt indicium ad torturam contra eũ, a quo asserũt mandatum suscepisse,& ibi vide quando fidem faciant num.5.*
6 *Indicium nullum facit ad torturam vir non probatæ fidei, nec omni exceptione maior,& ibi vide de teste vili, paupere,vario, ac infami.*
7 *Coniectura ita coniecturam excludit,sicut clauus clauum trudit,& ibi vide nonnullas coniecturas,ex quibus inimicitia tollitur.*
8 *Coniectura homicidij non oritur, nisi ex inimicitia capitali vel grauissima & ideo statur super hoc arbitrio iudicis.*
9 *Caupo ex natura officij tenetur occisores hospitari,& eis victum prestare.*
10 *Præsumptio exclusiua delicti præualet contrarię, & ibi vide nonnulla de bona fama.*

Respon. interpretata.

AD hoc, vt Trophinus possit torqueri pp mãdatũ vel propter homicidium secutum ob suũ mãdatũ, oportet ꝙ indicia mãdati procedãt totalr̃ ad torturã,l.j.ff.de qõ.& l.de minore,§.fi.l.maritus,ff.e.& l.fi.C.de falsis,cũ si. Non vñr aũt ꝯ Trophinũ adesse indicia mandati sufficientia ad torturam,quia ꝯ eũ solum deponit dictus Bruni ptẽsus mãdatarius, q nullũ, vel saltẽ leue indiciũ facit pluribus
1 rõnib.Primo,quia† mandatarius vt pote socius criminis,non facit indiciũ ad torturam,l.fi. C. de accusa.l.sicuti,& ibi notãt Cy. & Sal.C.de qõ.maxime in cã homicidij,qđ per odiũ cõmittitur, & non pp vtilitatem priuatã principal̃r,quo casu ẽt fm theoricã Bar.ĩ l.repeti,§.j.ff. de qõ.socius non facit indiciũ ad torturã ꝯ socium.& ꝙ confessio eius, qui asserit se suscepisse mãdatũ occidẽdi hoiem,nõ faciant indiciũ ad torturã ꝯ eũ,q dr̃ mãdasse,firmat Bal.consi.429.an mãdatarius,li.3.& Pet.de Anc.ꝯs.24.visa inqsitio-

tione. Decius consi. 189. lætatus sum, col. 3. volu. j. Nec ob. si dica-
tur, hic agi de assassinamẽto, siue de homicidio patrato per assas-
sinos, iuxta tex. in c. j. de homic. libr. 6. in quo videtur spãle, ꝙ so
cius possit interrogari de consociis & mandatore, secundũ Bald.
in l. non ideo minus, C. de accus. Ang. in tract. malefi. versi. & Sẽ-
pronium Rodulphi, &c. quia negatur ꝙ sumus in casu d. cap. j. de
2 homic. lib. 6. quia ad hoc vt dicatur † homicidium commissũ per
assassinos, oportet constare, ꝙ mandator dederit interfectoribus
aliquam pecuniam pro homicidio faciendo, secundum Bart. in l.
solum, §. si mandato, ff. de iniuriis. & Bal. consi. 256. quanquam li
2. nam ij dicuntur assassini, qui accepta pecunia locant operas ad
necandos homines, d. c. j. de hac autẽ qualitate ꝙ Trophinus de-
derit precium sanguinis interfectoribus nullatenus apparet, nisi
depositione huius Bruni, qui in hoc conuincitur de mendacio ex
depositione ancillæ, quam dedit pro conteste, quæ in hoc dicto
Bruni expresse contradicit, vnde constat horum testimonia reii-
cienda esse, c. cum tu, de testi. l. qui falsæ, ff. e. Preterea hæc qualitas
probanda fuit testimonio duorum, quia ea quæ delictũ principa-
3 liter non concernunt, sed solum qualificant, non faciunt iudiciũ
ad torturam, nisi per duos testes probentur, secundum gl. & Bar.
in l. fi. C. fa. ercis. & Bar. in l. fi. ff. de quæstio. & in proposito firmat
Bal. consi. 334. Bectonus de Ceuo, ad fi. lib. 5. Et vbi essemus in ca
su d. c. j. in quo socius potest de sociis interrogari, non sequitur,
ergo eius confessio facit indicium ad torturam. Ita formaliter cõ
cludunt Cyn. Oldra. & Ang. in l. si certus, ff. ad Silla. & Saly. in l.
4 fi. C. de accu. Pan. in c. veniens, de tes. & in spẽ in † assassino, ꝙ nõ
faciat indicium ad torturam contra eum, á quo asserit suscepisse
mandatum, consuluit Deci. in d. consil. 189. colum. 6. & licet Pet.
de Bellapert. in d. l. fin. & Panor. in d. capitu. j. de confessis, videan-
tur contrarium admittere. Mihi tamen opinio Cyn. Oldra. Ang.
& sequacium semper visa fuit verior, ne vita cuiuslibet hominis
etiam probatissimi, posita videatur in manu vnius sceleratissimi
viri, & quia iura tantummodo dicunt socium criminis in quibus-
dam casibus specialibus posse interrogari de socijs, non autem di
cunt socio dandam esse fidem tanquam testi integro, & idoneo.
Vnde istud cum lex non dicat, intelligamus, quòd possit de sociis
interrogari, & ei danda sit tanta fides, quanta de iure datur vni cri
minoso, quem constat non facere indicium ad torturam, cap. te-
stimonium, de testi. & statim subiiciam. Et si dicatur, ad quid pro
dest socios interrogare de sociis, nisi eorum confessio probet? re-
spondetur, quòd prodest, & probat sufficienter ad effectus inqui-
rendi, seu articulos formandi contra consocios, non aũt probat
ad effectus torquẽdi, secundum Ang. & Dec. in locis præallega-
tis. ceterum vbi iura admitterent, ꝙ testimonium principis in cri
mine faceret indicium ad torturam, quod constat esse falsum: at-
5 tamen sane istud intelligẽdum foret, si socius criminis alias sit te-
stis † fidei probatæ, quia probatio quæ extorquetur a delinquen-
te per torturã, est suppletoria ad probationem cõsocij criminis,
& non per se stans, ergo ad hoc vt possit deueniri ad torturam, &
sic ad probationem suppletoriam, oportet quòd probatio, quę a
tortura supplenda est, sit semiplena, secundum Bal. cõs. 259. ver.
verba inquisitionis, lib. j. & Alex. consi. 14. ponderatis. colum. 2.
libr. 3. constat autem dictum socii criminosi non facere semiple-
nam probationem quia nõ est integer testis, & omni exceptione
maior, prout requiritur ad hoc vt faciat semiplenam probationẽ
secundum Barto. in l. admonendi, ff. de iureiuran. & indicium ad
torturam, secundum Bart. in l. lege Cornelia, per illum text. ff. de
falsis. Vnde posito, ꝙ iste Bruni, qui dicitur socius criminis, esset
idoneus testis, non obstante exceptione societatis, quod, dixi fal
6 sissimum est, quia aliis rationibus constat eum non esse † virum
probate fidei, & ĩtegrum omni exceptione maiorem, dico quòd
non facit aliquod iudicium ad torturam. Nam ex productis con-
stat eum esse furem & ambigeum, quia a testimonio repellendus
venit, c. super eo, el. j. de test. Spe. ti. de teste. in ver. item quòd non
est probatę fidei, & in ver. item excipitur, quòd est infamis. Con
stat etiam eum esse vtilem, & pauperem, qui etiam non dicitur in
teger testis, & omni exceptione maior, secundum Spe. in ti. de te-
ste, §. opponitur, ver. item quod est artifex. Alber. de Ros. in trac.
de teste, sub rub. quando testes repellantur ratione defectus per
sonæ, & firmat Alex. consi. 150. colum. 3. lib. 5. & And. Sicul. con
si. 32. colum. 8. li. j. & consi. 47. colum. 9. & co. pen. eo. lib. Item cõ-
stat, hunc Bruni fuisse, & esse varium, & contrarium, vt ex primo
& secundo, ac repetitis examinibus eius apparet, ergo non pro-
bat, d. l. qui falsa, & d. capit. cum tu, de test. ex quibus resultat cla-
ra conclusio, quòd dictum huius sceleratissimi hominis non fa-
cit indicium contra Trophinum. Nec ob. si dicatur, quòd dictum
huius Bruni coadiuuatur pluribus argumentis & coniecturis, vi-
delicet inimicitia, quæ erat inter occisum, & ipsum Trophinum,
& ex eo, ꝙ occisores visi sunt eo die cõmedere, & epulari in do-
mo dicti Trophini vel fodere eius ortum, quia istæ coniecturæ fa
ciliter remouentur contrariis coniecturis & argumentis: sicut
7 enim clauus clauum trudit, ita coniectura coniecturam exclu-
dit, l. Diuus, ff. de in integ. rest. capit. literas, de præsump. & in pri-
mis coniectura inimicitiæ tollitur ex reconciliatione superueniẽ
ti, l. 4. ff. de adimen. leg. & l. antepe. §. Lucius, ff. de le. 2. cum ꝯcor-
dan. & traditur in specie per Bal. in auc. si dicatur, C. de testib. Dr
autem probata reconciliata ex dictis plurimorum testium asserẽ
tium post habitam rixam & cõtractam inimicitiam occisum fuis-
se visum conuersari, colloqui, bibere, & comedere, ac se inuicem
salutare, qui sunt actus amicitiæ, & reconciliationis, vt notat per
glo. in §. fi. Inst. de iniuriis. Item ad hoc, vt ex inimicitia oriatur cõ
iectura homicidii, oportet ꝙ sit inimicitia capitalis, & grauis-
sima, secus si inimicitia sit orta ex leui offensa, quia ex tali offen-
sa non reuocatur legatum, l. 4. ff de adi. leg. & multo minus oritur
præsumptio, ꝙ propter talem leuem inimicitiam debuerit aliqs
hominem interficere, secundum Bal. in d. auc. si dicatur, vbi dicit
8 ꝙ vtrum † inimicitia sit capitalis, vel grauissima, statur iudicis ar-
bitrio; & est tex. in c. peruenit, de sent. excom. Verum inimicitia
suborta inter Trophinum, & occisum, ex eo ꝙ occisus prætende
ret Trophinum instigasse armigeros, vt hospitarentur in domo
occisi, & ex verbis, ex rixa inter eos habitis, non potest meo iu-
dicio dici capitalis, nec grauissima, cum non fuerit suborta ex ia-
ctura maioris partis bonorum, prout videtur necessarium ad hoc
vt propter iacturam bonorum dicatur contracta capitalis inimi
citia, vt probat tex. in l. fi. ver. iactare molem. C. de reuocan. dona-
tio. & in §. item propter litem, Institu. de excusatio. tutorum. &
in c. frequens, de rest. spol. nec propter rixam, vel verba inter eos
plorata etiam arbitrarer hanc dici posse inimicitiam capitalem,
vel grauissimam, cum nulla fuerit personalis offensa. Non enim
eleuatio maiorum, & verborum rixantium prolatio iniuriam fa-
cit atrocem. l. item apud Labeonem, §. j. ff. de iniur. nec ex perso-
na, loco, vel tempore, potest dici atrox, vt §. atrocẽ, & in §. atrox.
Inst. eod. Nec eo, quod die antecedenti occisores visi fuerunt in
9 domo dicti Trophini bibere, & comedere, vel ortum fodere, † qa
ex natura officii cauponæ, quam exercebat dom. Trophinus te-
nebatur dictos occisores hospitari, & victum eis pstare, l. j. ff. furt.
ad ver. nau. caup. stabul. & no. per Bart. post gl. in l. j. ff. naut. caup.
stabul. constat enim eos occisores venisse ad cauponam do. Tro-
phini, vt viatores euntes Castrum ad audiendam causam nouã
vt ex depositionibus Bruni & testium examinatorum in proces-
su apparet, ergo ex hoc quod hospitati fuerint ea die in domo d.
Trophini, non potest elici vlla probabilis coniectura mãdati, qa
vt caupo eos recipere tenebatur, vnde ex necessitate officii non
alia ratione præsumitur Trophinus eos reccepisse, & cum eis cõ-
medisse, & bibisse, & ꝯuersatum fuisse, l. nauta. ibi, vt viatores ma
nere in caupona patiatur, ff. naut. caup. stabul. & hæc presumptio
10 præualet cõtrariæ præsumptioni, quia est exclusiua delicti, quod
in dubio non præsumitur, l. merito, ff. pro socio, l. j. C. si seruus ex
tero emi. se mandauerit, lib. 4. Nec verisimile est, ꝙ palam & pu-
blicè hos viatores in caupona tenuisset, si ad homicidium eos ac
cessisset. Cæterum bona fama dicti Trophini contrarias conie-
cturas elidit, & operatur, ꝙ ex cõiecturis, & indiciis dubitatis tor
queri non possit. Ita Alb. Gãd. in trac. malefi. sub rub. de presum.
& indi. dubi. colum. 4. & Bal. in l. fi. C. de probatio. & in l. j. vbi Ias.
ad fi. C. communia de leg. Accedat, quòd Trophinus procurauit
hunc Bruni capi, & carcerari tam pro abacta equa, quam pro p-
senti homicidio, quod verisimiliter non procurasset, si eius mã-
dato tale homicidium perpetrasset, ex quibus mihi videtur bene
appellatum. & male iudicatum.

Ita iuris esse puto ego Francis. de Ripa, & in fidem subscripsi,
saluo iudicio saniori.

Laus Deo Optimo Maximo.

De appellationibus.

RESPON. I.

NOn sine iniuria d. de Carũbo ab edicto ipsius Baiuli, quo cauebatur pro omnium dicti loci salute, ne suspecti de peste recipiãtur subditi appellare potuerũt. Nam p Carũbi custodia ac pseruatione edicta nulla subditi, siue custodes facere potuerunt, quia edicta facere iurisdõnis est. Insaniũt igitur qui dñi iurisdõne se vti, ac possidere teme re asserunt, ac defendũt, eos igitur notabili mulcta afficiẽdos esse non est, qui sit negaturus, eorum assertis friuolis & inanibus rationibus non obstantibus, ex quibus manifeste constat non iure aliqno, sed summa iniuria appellasse ac experiri.

SVMMARIVM.

1 *Temere appellantes, de iure sunt mulctandi.*
2 *Edicta maxime pœnalia decernere, & proclamata facere, iurisdictionis est.*

Respon. interpretata.

EOs meritò Circumueniunt incõmoda, qui spreuerunt commoda, quo fit vt appellãtes ab edicto do. Baiuli loci Carumbi, ne suspecti de peste intromittantur, quia commodum maximum negligunt, sanctãque legem contemnunt, non solum pœnis in edicto noiatis, &

tis, &

1 tis,& inſertis puniri debeant,verum ẽt ꝑꝑ†temerariam appella-
tionem notabili mulcta condemnandi ſunt,& ita fieri debere di
cit,& inſtat procurator fiſcalis dicti loci,non obſtantibus aſſertis
friuolis,& non militantibus rationib.imò abuſionib.deductis in
aſſerta appellatoria cedula. Dñt appellantes onus cuſtodiæ ad ſe
ſpectare,quod & ſi idem procurator poſſet diffiteri,negare tamẽ
non vellet,habeant igitur onus cuſtodiæ,ad qđ ẽt,& cogi,& cõ-
pelli poſſunt inuiti,tã captis pignorib.quam mulcta in dicta,ha-
beant ẽt commoda ſuæ cuſtodiæ,quare ſi bene,& fideliter (vti
debent) cuſtodiam fecerint, eam horrendam contagionis labem
euitabunt,ſed eius faciẽdi edicta pro cuſtodia,& defenſione Ca-
rumbi dimittant dño,& eius officialib.ad quos ſpectat iuriſdõ.
2 eſt enim† iuriſdõnis edicta maxime pœnalia decernere,& procla
mari facere l.ſi quis id,quod ff.de iuriſ.omn.iu.& cuſtodes ac ſin
dicos prohibere,ne ſuſpectos intromittant,neuè aliquid accep-
tẽt,quod vniuerſis,vel ſingulis dãnũ aliqđ afferre poſſit ad quẽ.
n.ſpectat magis ſalus Reip.& ſubditorum,q̃ ad dñm l.3.ff.de of.
p̃fe.vigil.acceptẽt igĩ reuerenter vtiliſſimũ & iuſtiſſimũ edictũ
ꝓ ſalute Carũbi,edictum ab eo,cui cura & conſeruatio ipſius per
dñm credita fuit,nolintq; temerariè ſibi vſurpare iuriſdõnem,ni
ſi fortè imperii aculeos velint experiri. Proponuntur inſuper ap-
pellantes, ſe fore in quaſi poſſeſſione immemorabili cuſtodien-
di,ſuſpectos expellendi,non ſuſpectos intromittendi. in qua qui
dem quaſi poſſeſſione manuteneri, & non turbari debuiſſe pro-
clamãt. Vana quidem,& inſula exclamatio,vt potiãtur ſua quaſi
poſſeſſione,ſi quam habẽt:aliud eſt enim portas cuſtodire de mã
dato,& licentia eorum dñi, aliud edicere ne tales intromittant
ſub certa pœna.primum cõtinet nudum factum,ſm vero ius,&
iuriſdictionem habet incluſam.Iniquitatem ẽt edicti exprobrãt
Quod Claudium virum (vt aiunt) nobilem,addant & patricium
bona,domum,agros,vineas,oliueta, & centum nummorũ milia
(ſi velit) poſſidentem in loco Carumbi recipere vetet.leuis ſanè
iniquitatis cã ridicula potius,an ne nobilitas, an Craſſi diuitiæ tã
magnarũ viriũ, ſunt vt eas peſtis hoſtilitas aggredi formidet? Ne
gant preterea,Claudiũ fuiſſe ſpſpectum,cum & ſi Carpentoratẽ
ſis Ciuitas,q̃ leuiter locis in duob. contaminata ſit longè tñ eius
habitatio a contagioſis locis diſtat,ſeq; celeri pede exemit, & cũ
buletino Siriani ad dictum locum Carumbi properauit,& calũ-
nioſa,& commentitia negatio,dñt ſanè appellantes clariſſimum
Iureconſultum dñm Andream,virum certè circũſpectũ,boniſq;
morib.perdotatum,iudicem ordinarium edicti loci Carumbi, ꝙ
ab ingreſſu arceſſerint,quia a Carpẽtorate veniebat gloſſent ſuũ
cõmentum an eodem die eũdem Claudium,eadem ex cauſa pa-
riter arceſſerint,an ne eos ſuſpectos tunc habuerint? Sed cur pro
Deo ĩ.triduum ceſſauerit ſuſpicio? adducant,ſi poſſint,alias cãs
& reſpondeãt cur iudicem recuſant,exterum admittunt, dicant
quare iudicem per d.Carumbi admiſſum eiiciunt? Claudium ꝓ-
hibitum intromittunt, quæ rõ? q̃ voluntas? imò quæ inſania eos
mouerit ꝯ præcepta pœnalia? ꝯ dñi voluntatem? ꝯ ſalutem reipu.
talem leuiter inſurgere;nec ſatis excogitari põt, an grauabũtur.
Sed vellẽt (vt eſt in prouerbio) in eorũ manu eſſe,clauigero Pe-
tro claues,& Michaeli ſtateras auferre,& rurſus pro libito reſti-
tuere.Credebant,inquiunt, poſtq̃ buletinum a loco Siriani detu
lerat ſuſpectum amplius non eſſe prout euentus indicauit, at ſu-
ſpectus eſſe poterat,nec ſuſpitio purgata erat,ergo cauendũ, fuit
credendum potius edicto, & illi parendum, q̃ ſuæ irrõnabili cre-
dulitati,q̃ nec eos excuſat,immo potius inſtabiles eos eſſe oñdit,
qui modo vt ſuſpectum eiiciant, imo vt nõ ſuſpectum intromit-
tant,ſeu introducant.Sunt preterea aliẹ q̃ plures ſuſpitiones,quẹ
edictum iuſtificant,& quæ ſi opus fuerit deducẽtur,potuiſſentq;
ipſis ſyndicis, & homnib. exprimi, ſi ante intromiſſionem dicti
Claudii eas petiiſſent, prout eas petere debuerunt, & non ſuo
ſenſu viuere, ex quib. concludendum eſt appellationi prædictæ
vti friuolæ,non eſſe deferendum.

RESPON. II.

APpellans. Appellationi ſuæ renunciare põt in-
uito applõ ſi appellati, non interſit
& res integra ſit,& iõ renũciet,qa in iuſtã cãm fouet.
Secus ſi ad expenſas euitandas duntaxat renunciet.
Quare cum Antardus expenſarum ratione appellationi renũcia-
uerit, Anſelmus de cauſa huiuſmodi pro ſuo intereſſe cognoſci
rectè deſiderat, ne in futurum Antardus de re plenè cognita iu-
dicium valeat inſtaurare.

SVMMARIVM.

1 *Appellans an appellationi ſuæ renunciare poſsit inuito appellato, & vide nume.2.*
3 *Qnoties appellati intereſt,non obſtante renunciatione appellantis, de cauſa eſt cognoſcendum.*
4 *Renuncians appellationi,liti.cauſæ,& inſtantiæ, in dubio eenſetur renunciaſse,quia iniuſtam cauſam fouet.*

Reſdon.interpreta.

1 LIcet Sint,qui velint,appellantem† poſſe renunciare
ſuẹ appellationi inuito appellato, qñ nõ inter-
eſt ipſius appellati.horum tñ opinio procedit re inte-
gra,& anteq̃ appellatio fuerit introducta,& effecta cõ
munis,ſm Inn.in c.ex parte,el 2.de reſcr.& Io.de Ana.in c.ſi.col.
v.de crim.fal.& Peru.in c.interpoſita,§.ille deniq;, de ap.& iõ ni
hil ad rem facit l.poſtq̃ liti,C. de pac. quia procedit parte acceptã
te renunciationem. Item loquitur in appellatione iã effecta cõi.
Et vbi horum ſñia vera foret, ꝙ appellans poſſit ab appellatione
deſiſtere,& liti,& cãẹ renunciare,qñ non intereſt appellati,iuxta
d.l.poſtquam,& l.deſtitiſſe,de iud. In caſu tñ noſtro intereſt An-
ſelmi de Pomerio appellari, ꝙ ꝓferãt tertia ſñia, qa dictus An-
tardus nõ renũciauit appellationi,liti, & cãæ ea rõne,qa credat
2 †ſñias primas eſſe iuſtè latas,ſed ad euitandas expenſas, vt patet
ex inſtrumento oblationis,& depoſiti vbi dr̃, ꝙ licet primæ ſñiæ
latæ,ſint nullæ, nihilominus ad euitandas maiores expenſas of-
fert ſe ſoluturum,quod petitur.Ex hoc apparet,ꝙ non renuncia-
uit ſimpliciter,& ex cauſa iuſtitiæ,prout requiritur,d.c.interpoſi
ta,§.ille deniq;.Item apparet,ꝙ intereſt appellati,ꝙ confirmetur
ſñia,ne iſte appellans poſtea in futurum ageret condõne indebi-
ti, iuxta tradita in l.Iulianus, ff. de condi.inde.vel nec obiiceret
compenſationis exceptionẽ ꝯ alia,quæ idem Anſelmus ſibi dẽri
prætendit,& ſuper quib.etiam litigatur.Nam ſi appellans ſoluat
metu expenſarum,& non quia ſit verus debitor,poſſet ſꝑ prætẽ-
dere ſoluiſſe debitum,& ideo agere,vel excipere,& compenſare
poſſet,aut ſaltem ſuper hoc litem inſtituere,ideo intereſt appella
ti,ꝙ confirmentur primæ ſñiæ. item intereſt Anſelmi non recipe
re ſolutionem virtute ſñiarum,quas appellans prætendit eſſe nul
las,quia ſic indebitè reciperet,vt ergo ſciat,an ſint nullẹ,vel non,
3 intereſt ſua† vt cognoſcatur:ergo renunciatio non obſtat, quia
(vt dixi) opus eſt ꝙ renuncians ideo renunciet,quia credat ſe ma-
lam cauſam fouere,& non ad euitandas expenſas dũtaxat.In ca-
ſu autem noſtro conteſtat ex proteſtatione ipſius Antardi, ꝙ nõ
renunciauit,quia malam cauſam habebat,cum adhuc prætendat
ſententias eſſe nullas,ergo &c. Fateor aũt, ꝙ ſi non appareat de
4 mẽte ipſius Antardi,ꝙ in dubio† crederetur renunciaſſe liti,caẹ,
& inſtantiæ,ſeu appelllationi,quia malam cauſam haberet,& ſic
qa eſſet verus debitor, ſm gl. in l.ſi maritus,§.ſi negauerint,ff.de
adult.& hoc caſu non intereſt aduerſarii, in cuius fauorem fit re-
nunciatio,ꝙ feratur ſñia. Sed in caſu noſtro conſtat clare ex ver-
bis ipſius Antardi,ꝙ non renunciauit liti,& cãæ, ſeu appellatio-
ni,quia habeat malam cãm.Ideo intereſt Anſeli appellati,ꝙ fera-
tur ſñia ad hoc,vt ſciat an capiat tanq̃ debitum,vel indebitum, ꝑ
iura,& rationes præallegatas. Poſſet etiam prætendere intereſſe,
vt videatur,an priores ſententiæ ipſum appellatum lẹſerint in ali
quo,& ideo in melius reformari,l.ampliorem,C.de ap. Sed quia
non vidi ſententias, non vlterius ſuper tale intereſſe inſiſtam.
Laus Deo, de Ripa, Iur. Vtri. Doctor, ita iuris eſſe reſpondeo:
ſaluo ſaniori iudicio.

RESPON. II.

CVm appellatio de iure notorie prohibita nec exe
cutionem, nec iuriſdictionem iudicis a quo
afficiat,merito alimenta adiudicata tradenda veniũt,
inhibitione iudicis ad quem non obſtante.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio de iure prohibita,an impediat executionem, & iuriſdictionem iudicis à quo.& vide nu.3.*
2 *A ſententia ſuper alimentis de futuro,non licet appellare.*

Reſpon.interpreta.

DVbitatur. an appellatio a ſententia lata ſuper
alimentis de futuro, ſecuta inhibi-
tione iudicis ad quem,impedire habeat executionem
2 ſententiæ,videtur ꝙ non,nam appellatio† de iure ꝓ-
hibita non impedit executionem,neq; ſuſpendit iuriſdõnem iu
dicis a quo c.nõ ſolum in prin.ibi exceptis caſib.in quib.iura poſt
ſententiam prohibent appellare,de app.lib.6.a ſñia autem ſuper
2 alimentis de futuro prohibita† eſt appellatio, l.ſi.& ibi Bar.ff.de
app.recip. ergo ſequitur concluſio, ꝙ talis prohibita appellatio
non impediet executionem.Quod etiam voluit Old. in ſim.con
ſil.18.in 3.dub.In contrarium facit,quia iudex ad quem,eſt iudex
in cognoſcendo,an appellatio ſit recipienda,vel reiicienda, eſto
ꝙ iudex a quo illam reiecerit,ſm glo.in clem.vnic.in glo.mag.ad
ſi.de dolo,& contuma.vr ergo dicendum,ꝙ iudex ad quem poſ-
ſit inhibere, ne fiat executio donec cognouerit, an talis appella-
tio ſit de iure prohibita,& ꝯñr reiicienda,an vero admittenda,&
pro iſta concluſione eſt caſus ad literam in c.Romana,§.ſi autem
de app.lib.6.Quid dicendum? Breuiter diſtinguendum eſt, aut iu
dex ad quem inhibuit poſtq̃ incæpit cognoſcere,an ſit appellans
in cauſa a iure prohibito,& tũc impeditur executio,aut inhibuit
ante, & non tenet talis inhibitio, & conſequenter non ligan-
tur manus iudicis a quo.iſta duo probantur in d.§.ſi autem, &
iſta diſtinctio,& ille tex. procedit vbi dubitari poteſt, an appella
3 tio ſit interpoſita in caſu prohibito, vel ne.ſecus† ſi notoriè con
ſtaret appellationem fuiſſe interpoſitam caſu prohibito, tunc
nec appellatio,nec inhibitio impedit executionem,c.vt debitus,
c.cum Romana,de ap.& ita declarat Gem.in d.§.ſi autem, & di-
cit idem Gem.in d.ca.non ſolum, in glo. in verb.exceptis caſib.
ꝙ ſi ſit facta executio,& petatur per appellãtem,ꝙ reuocetur an-
tequam attentatum appellatione pẽdẽte, poterit appellatus exci
pere

pere non esse retractandam executionem, ex eo quia, & appellatio, & inhibitio sunt a iure prohibita, & si replicetur, ꝙ nõ ꝯstat, poterit triplicare se esse paratum incontinenti istud demõstrare. & hoc modo impediet attentata reuocari, &c. Laus Deo.

RESPON. IIII.

Tertius Pro interesse suo tribus modis potest in cã alterius interuenire post sñiam latam, s. aut ꝑ prosequendo appellationem interpositam, aut propriã appellatioem instituendo, aut comparere potest ad executionem impediendam. Verum cũ applõ Do. de Malendos deserta fuerit, non pñt do. de Sandone desertam applõnem prosequi, & præsertim cum eãdem appellationem ipsi Do. de Sandone non ratificauerint intra tpa requisita, ideo executionem sñiæ impedire non potuerunt. Qui nobiles de Sandone si ꝓpriam appellationẽ instituant, possessionẽ contentiosi prati tã à Dño Bartholomeo Olonio, quam ab ipso Do. de Malendos intrepidè vendicabunt.

SUMMARIUM.

1 *Quot modis post sententiam latam tertius comparere possit.*
2 *An appellãs ꝓ recipiẽdis apostolis corã iudice a quo, tertio cõparere teneat.*
3 *Accessorium sequitur naturam principalis.*
4 *Tertius adhærens appellationi alterius pro interesse suo, nihil petere põt, sed sibi licet causam defendere, & ibi vide de iurib. tertij, nu. 5. & 6.*

Respon. intetpreta.

1 Tertius pro suo interesse post latam sententiam, tribus modis põt comparere. Primo, vt prosequatur appellationem interpositam per condẽnatum, l. a sñia, §. idem rescripsit, ff. de appel. Scđo põt comparere appellando ab ipsa sñia, & propriam applõnem ꝓsequendo, c. cum super, de re iud. l. si perlusorio, §. j. ff. de appell. Tertio, potest comparere ad impediendam executionem sñiæ, l. a Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iud. vr̃ ergo, ꝙ Nobiles de Sandone audiendi sint, volentes pro suo interesse prosequi appellationem interpositam per Malendos condemnatos. Nec obst. si dicatur, ꝙ appellatio est deserta, quia condemnatus eam nõ introduxit, & ꝯñr non vr̃, ꝙ amplius Do. de Sandone eam prosequi possint, quia rñdetur, ꝙ condemnatus non potest præiudicare iuri iam acquisito ipsis de Sandone ex prosecutione, quã inchoarant ante desertionẽ, fm Bar. in d. l. idem rescripsit, & Pan. in d. ca. cum super colum. penul. Nec dicatur, ꝙ ante prosecutionem inchoatam per dominos de Sandone erat appellatio deserta, cum appellans nõ comparuerit in termino tertio loco sibi assignato ad recipiendos apostolos, quia idem Malendos biscomparuit, seu eius procurator in termino, quod satis fuit, nec tenebatur † tertio pro
2 apostolis recipiendis coram iudice a quo se præsentare, secundũ, gl. *communiter* approbatam in cle. quamuis de appel. Præmissis minime attentis arbitror dominos de Sandone non esse audiendos eo modo, quo comparent, videlicet ad ꝓsequendam appellationem interpositam per Malendos, quod probo a sufficiẽti partiũ enumeratione. aut. n. tempore, quo ad prosequendam huiusmodi appellationem venerunt, appellatio erat deserta, aut non, primo casu res clara est, ꝙ nõ sunt audiendi, quia tertius debet prosequi appellationem in eo statu, in quo reperitur, ideo si sit nulla appellatio, eam vti validam non potest prosequi, l. cum vnus, ff. de bo. aut. iud. pos. si sit deserta eam non poterit facere renunciare, fm Bal. in auth. hodie, C. de appel. Ratio huius est, quia si appellatio est inutilis appellantibus, etiam inutilis esse debet tertio venientibus ad eam prosequendam, cum veniat pro suo interesse, tanquam adminiculum, & accessorium ad audiendum appel-
3 lantẽ, & ꝙ inutile† in principali, non debet prodesse in accessorio, l. eos. C de vsur. reg. cum principalis, de reg. iur. & hanc rõnẽ assignat Old. in consi 2. vbi sunt duæ prouisiones, vel rõ clarior põt assignari, quia super non ente, non ędificatur, l. 2. ff. de vsufru. c. cum Paulus, 2. q. 1. Secundo casu, si dñi de Sandone inchoarũt suam prosecutionem ante desertionem, etiam puto eos non esse audiendos, ad quod oñdendum p̃mitto, ꝙ tertius adhærens† ap-
4 pellationi alterius pro suo interesse, non potest petere aliquid sibi adiudicari, sed solum potest cãm defendere, & condemnatum tueri, ad effectum ne sñia lata ꝯ reũ sibi p̃iudicet fm Bal. in d. auth. hodie ad fi. & sñia ferenda erit in personam appellantis, & nõ tertii, quia cũ eo lex fuit inchoata, fm Inn. in d. c. cũ sup. Hoc sic p̃misso infero, ꝙ D. de Sandone non possunt prosequi hanc appellationem, & si eam prosequi pñt, non tñ eorum prosecutio posset impedire executionem ꝯ appellantem in eius p̃iudicium pp non introductionem, & non prosecutionem, appellatio deserta remansit. Primum, ꝙ non possit cãm prosequi probo multipliciter. Primo, qa ad hoc vt tertius possit adhærere, & ꝓseq appella-
5 tionem alterius, oportet ꝙ ipsam † appellationem ratificet infra terminum datum ad appellandum, secundum Bal. in d. auct. hodie, Ale. in addi. ad Bar. in d. l. si perlusorio, no. gl. in ca. vt circa, in ver. vt si q̃n aliqui, de elect. in 6. Rota deci. 128. in nouis. Non constat autem, ꝙ do. de Sandone nec adhæserint, nec ratificauerint appellationem in termino dato ad appellandum, imo post desertionem appellationis (vt præsupponitur) ad prosequendum appellationem hanc venerũt, ergo &c. Secundo, quia articuli exhibiti per do. de Sedone fuerunt reiecti in causa principali, & a reiectione appellatum, quæ appellatio deserta remansit, vnde ad producendum eosdem articulos non sunt amplius audiendi, qa tenentur prosequi cãm appellationis in eo statu, in quo est, vt s. dixi, & quantum ad prosecutionem, ius tertii regulatur fm ius principalis. fm Lap. & Pet. de Anch. in cle. constitutionem, per illum tex. de elect. quod maxime verum est, si tertius sciebat cãm agi, quia tunc acta ita sibi scienti præiudicant, sicut sñia, fm Pan. Imo. & alios in d. c. cum super, tunc autem do. de Sadone sciebãt cãm agi, quia solicitatorem ad omnia instruenda constituerant, vt patet in processu primæ instantiæ, vbi procurator Malendos petiit terminum ad loquẽdum cum solicitatore dominorum de Sadone instructo de huiusmodi lite. Tertio, vt s. dixi prosequens appellationem alterius, non potest petere aliquid sibi adiudicari. Sed si velit aliquid sibi adiudicari, debet ipse tertius appellare, & propriam appellationem prosequi, vnde non video qualiter do. de Sandone prosequendo appellationem alterius possint petere, ꝙ declaretur nob. Bartholomæum Olonium cecidisse pp dationem in emphyteusim a iure suo, quod habebat in prato, de quo agitur insuper, & si nob. de Sandone pro suo interesse admitti deberent ad prosecutionem huiusmodi appellationis, tñ non pñt impedire executionem fieri contra Malendos non prosequentẽ suam appellationem, vt signanter determinat Imol. in d. ca. cum super, in 4. no. vbi facit differentiam, an tertius prosequatur ꝓpriã appellationem, an prosequatur appellationem alterius condẽ-
6 nati, primo casu tertius pp suam appellationem potest impedire executionem. secundo casu, vbi prosequitur appellationem alterius, tunc si appellans non prosequatur suam appellationem, ꝯ eum debet fieri executio, non obstante, ꝙ tertius velit eam prosequi, & maximè quia si do. de Sandone bonum ius foueant, secuta sñia ita poterunt possessionem prati obtinere a dicto Bartholomeo, sicut ab ipso Malendos, quo casu nõ debet impediri executio, iuxta tradita per Bar. & alios in l. a Diuo Pio, §. si super reb. ff. de re iudi. Laus Deo.

RESPON. V.

Cum instrumentum de consensu partium cancellatum, & annullatum nullam prorsus nec in iudicio, nec extra fidem faciat, merito ex eo carceratio, valida obtineri nullo iure potuit, quare carceratione obtenta per do. de Bellis super cancellato transactionis instrumento de eorum consensu, tanquam ex efficaci causa contra Iosue Iudæum impetrata, necnon a relaxatione dicti Iosue legitime requisita, & per iudicem non admissa, obstante metu allegato non liquido, nec ante creationem (ꝓut iuris est) non probato, & qui probatus non prodesset, cum altiorem requiat indaginem ac ab in ciuili admissione probationum in fauorem ipsorum de Bellis per iudicem emanata, iure optimo ab eodem iudice per eũdem Iosue tanquam ex pluribus grauatum rectè appellatum esse respondi.

UMMARIUM.

1 *Qui ante diem petit, malè petat.*
2 *Instrumentum nullum, nullam meretur executionem.*
3 *Carceratio impetrata ex cã inefficacis debiti cãcellati, ea annullati nõ tenet.*
4 *An cancellatio seu liberatio metu facta valeat? & ibi vide, an coacta voluntas, voluntas sit.*
Ad factum nemo precisè cogitur.
5 *Debitor per metũ liberatus si pristinam obligationem subire recusat, ex edicto ꝙ metus causa, in quadruplum condemnatur.*
6 *Metus purgatus dr̃ per spontaneã cãcellationem subsecutã, seu liberationẽ.*
7 *Transactionis commodo priuatur, qui promissa iurata non seruat.*
8 *Conuentis quis non dicitur contrauenisse, a quib. prius pars aduersa recessit.*
9 *Qđ nõ ẽ allegatũ añ capturã, an possit post allegari ad capturę cõfirmationẽ.*
10 *Pro debito non liquido cæptura concedi non potest.*
Homo cunctis reb. est dignior.
11 *Impetrans capturam quando sit audiendus, & qũo stylus curiæ procedat.*

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Respon. interpreta.

1 Carceratus Proponit Iosue, qa ante diẽ, ꝯuẽtũ coegit d. d̃ Bellis debitores ad satisfaciendũ. Qui aũt† ante diem petit, male petit, §. plꝰ, Inst. de ac. & licet venerit dies, nõ tñ cessit, l. cedere diẽ, ff. de ver. sig. Qđ aũt Iosue egerit añ diẽ, & sic ꝯuenerit ꝯuẽtis, ac transactis, dr̃ probatum instr̃o cuiusdam transactionis, de quo in actis. & hac ratione iustificatur carceratio. Pro parte Iosue dicitur carce-

carcerationem fuisse per dictos de Bellis iniustè,& inciuiliter impetrata, quia dictũ instrm transactionis fuit de consensu partiũ cãcellatum,& ipsi Iudæo satisfactum, & ꝗ virtute instrmenti cancellati nõ debuerunt, nec potuerunt ipsi Belli impetrare dictam
2 carcerationem,†cum instrm cãcellatum nullã mereat executionem,l.inductũ,C.de solutio.l.nihil.interest,ff.de adim. le.Immo tale instrm nullam fidem facit in iudicio, nec extra ſm Ioã.An.in addi.Spe.in ti.de instru.edi.§.ostenso in addi.inci.dixit Rolandus quod verum est, & si non sit per Notarium re ipsa cancellatum, sed a partibus pro cãcellato habitum,l.emptor, §. Lucius, & ibi Bar.ff.de pact.Ex aduerso replicatur,ꝗ dicta cãcellatio fuit,& est nullius momenti,quia meticulosa,& viribus ꝓturæ extorta. Pro parte Iudæi replicatur, ꝗ hac replicatione non obstante debet relaxari,tum quia non est liquida, & requirit altiorem indaginem, tum quia probata non releuat ipsos de Bellis.Quibus non obstãtib. dñs iudex denegauit relaxare dictum Iudæũ articulos ad verificandam replicationem metus admittẽdo. A quib.quidem denegatione,& admissione fuit appellatum ad Reuerendissimum dominum Legatum.Ideo q̃rit,an bene vel male fuerit appellatum. Ego omissis nõ necessariis hincinde argumẽtis, quæ adduci possent puto bene appellatum,& carcerationem fuisse per iniuriam impetratam a dictis de Bellis,qui sciebãt instrm,cuius vigore ipsam carcerationem impetrarunt, suo consensu fuisse cancellatũ
3 quia impetrata fuit ex causa† inefficacis debiti cancellatione obliterati,& acceptilatione extincti,iurib.prællegatis,& aliis notissimis.Nec ob.asserta replicatio metus,quia rñdetur, ꝗ metus replicatio non releuat do. de Bellis ad iustificãdam carcerationem
4 rõnib.infrascriptis.Et primo,quia†cancellatio,vt liberatio metu facta valet,& liberat debitorem,qui metũ intulit,l.interpositas, C.de transa.c.Abbas,extra de iis,quæ vi metus ve cã fiunt,qa voluntas coacta,voluntas est,l.si mulier,§.si metu,ff.e. ti.dato ergo, ꝗ probetur metus,non tñ liberatio,& acceptilatio esse ꝑpea nulla. Nec obligatio semel extincta vires reassumeret.Et si dicatur, ꝗ coactus liberare debitorem,hẽt actionem ꝗ metus cã,qua mediãte potest agere,vt liberatus reponatur in pristinam oblĩonem, l.metum,§.ex hoc edicto,ff.eo.Istud non negauerim,sed nihil ad rem facit,tum quia non potest debitor liberatus præcise cogi, vt in pristinam obligationem se constituat,quia ad factum nemo ꝑcise cogitur,l.si quis ab alio,§.fi.ff.de re iud.Hinc est,ꝗ si debitor
5 †recuset subire pristinam obligationem,edicto ꝗ metus causa cõdemnatur in quadruplum,d.§.ex hoc edicto,ergo non cogitur ꝑcise,sed causatiue.si nolit condemnari in quadruplum, tum quia obligatio sp est extincta,& inefficax,donec fuerit ꝑ sñiam repositus debitor in eadem obligatione.Ex quib.constat, ꝗ iniquè do. de Bellis impetrarunt huiusmodi carcerationem vigore inutilis, & inefficacis extinctæq; obligationis, in quam obligationẽ non potest dictus Iudæus carceratus inuitus reponi, & vbi posset reponi,non tñ legitur repositus,& ante repositionem constat non subesse vestigium vllius obligationis acceptilatione sublatæ.Secundo rñdetur,ꝗ licet exactio debiti fuisset viribus præturæ obtenta per dictum Iudæum ante diem, & ante tps in transactione conuentum,nihilominus cancellatio, acceptilatio,& mutua inter ipsos de bellis,& dictum Iudæum,liberatio,& quictantia nõ fuit extorta viribus præturæ,nec coactione iudiciaria,sed ex spõ
6 tanea ipsorum de Bellis voluntate. Vnde per † spontaneam cancellationem,& liberationem subsecutam fuisset purgatus metus præcedentis exactionis,l.2.C.de iis,quæ vi,me.ve cau.fiunt, vbi tex.clarus.Nam cum ipsi domi.de Bellis post solutionem(vt ipsi astruunt coactam,liberauerint d.Iudæum a quacunq; obligatione,& petierint se quoq; liberari, mãdauerintq; cassari quæcũq; instrumẽta,certè ratam vñr habuisse solutionem,& coactionem l.si ob turpem,ff.de condi.ob turp cãm.Tertio, quia dicti de Bellis non possunt allegare metũ,quem sibiipsi intulerunt, d.l.si mulier,in prin.vbi liberta ingrata,quæ soluit aliquid,vel promisit patronæ metu,ne in seruitutem reuocetur,non habet actionem, ꝗ metus causa,quia ipsa ꝑꝑ ingratitudinem hunc sibi metum intulit.Sic dicendum in proposito, ꝗ dicti Belli ingrati datæ sibi dilationis ad soluendum virture transactionis, non erubuerunt venire aduersus ipsam transactionem,supplicando Reueren.dño, & impetrando rescriptum super rescissione d. transactionis, ob quod effecti fuere ingrati beneficii receptæ dilationis. Ingratus
7 enim est,qui conuenta violat,l. fin. C. de dona.quæ sub mo.& a commodo transactionis cadit, qui promissa iurata non seruat,l. si quis maior,C.de transac.& licitum fuit,& est ipsi Iudæo aduersus transacta a dictis de Bellis impugnata venire, l. cum proponas,C.de transac.l.qui fidem,ff.eo.ti.c.peruenit, de iureiu. Quo
8 fit,vt idem Hebræus non dicatur † ꝯuenisse conuentis, quibus prius conuenerant dicti dom.de Bellis,l.cum pater,§.libertis,ver. cæterum,ff.de lega.2.& ibi no.Barto.& sequitur Panor.in ca.bonæ, in 4.no de elec.Quarto vbi alias daretur replicatio metus,qa tamen constat obligationem cancellatam.& extinctam, & non constat de allegato metu, dicitur bene appellatum a denegatione relaxationis,tum quia domi.de Bellis scientes obligationem, cuius vigore impetrarunt carcerationem fuisse cancellatam, debuerunt deducere metum ante capturam, & illum iustificare,qa
9 quod non est † allegatum ante capturam, non potest postea allegari ad confirmandam ipsam capturam, quia si non fuit informatus iudex, saltem per informatiuam narrationem captura fuit iniuriosa, iniuriarum aũt nulla conceditur confirmatio, l. si cum nulla,de re iudi.Ita consuluit Bald.consi.318.ista captura,li.4.Tũ quia hmõi replicatio metus non est liquida, & requirit altissimã indaginem,ergo non est admittenda ad impediendam executionem cancellationis liquidæ,ſm Bar.in l.4.§.condemnatum, ff.de rei iudi.Nam pro debito†non liquido non potest concedi captu
10 ra,ſm Bal.in l.apertissimi,C.de iud.& probatur in l.nemo carcerem.C.de exac.tribu.lib.x.& satis istud de se patet, quia si ante liquidatum negotium non debet concedi captura bonorum,l.meminerint,C.vnde vi,minus est cõcedenda captura personæ,quæ est dignior cunctis rebus,l.iustissime,ff.de Aedil.edi.Si modo nõ põt concedi captura,nisi constito de metu, ergo etiam nõ debet confirmari antequam constiterit. Nam ad iustificandam capturam,quam constat indebite factam, nulla dilatio danda est impetranti in pœnam.præteriti facti,id est,iniustæ impetrationis, l. fi. §.nullo tpe,ff.de libe.homi.exhib.per quem ita decidit Lud.Ro. consi.320.hæc horum quinq; captura,ad fi.alioquin si daretur dilatio ad probandum instrumenta cancellata, aut esset meticulosa,aut falsa,aut dolo exorta,& esset in facultate cuiuslibet ribaldi facere carcerari quemuis optimum virum, cum quo aliq̃ ꝯxit, & tenere eum in carceribus,donec de viribus suæ exceptionis ꝯ quictantiam,& cancellationem oppositæ cognitum sit, quo nihil impius,nihil crudelius dici potest. Nec ob. si dicatur,audiendos esse impetrantes capturam, si post velint fidem facere de debito, vt tota die ex stylo curiæ fieri videmus,quia aduertendum
11 est,†quia rõne fuerit quis carceratus,aut.n.fuit carceratus ꝑꝑ suspitionem fugæ, quia forensis, & tunc fateor stylum non esse a iure multum alienum,quia fit vt debitor satisdet,l.si fideiussor, §. fin. & l.sciendum,ff.qui satisda.cogan.aut fuit carceratus ad fines, vt soluat,vel det,& tunc non potest captura iustificari post,nec facta valet, si debitum est incertum,& non liquidum. Ita declarat Pau.de Cast.consi. 89.pro pleniori declaratione,in j.volumi. Ex quibus mihi vr̃,ꝗ dictus Iosue fuerit grauatus dupliciter.Primo, quia non fuit relaxatus.Secundo,quia admissi sunt articuli ad iustificandum iniuriosam,& inciuilem capturam,qui non fuerunt admittendi ad impediendam relaxationem, & qui probati nõ releuarent,c.cum contingat,& ibi no.Pan.& alii,de offi. dele.cum solitis concor. Laus Deo.

De mune.& hono.tam nobi.quàm cleri.

RESPON. I.

Etiam clerici,& Doctores tenentur subire munera murorum, pontium, fontium,& his similium,acq; horum loco subrogantur. Ab oneribus vero hospitandi milites & a collectis hospitationum causa impositis constat clericos & Doctores actu legentes immunes esse.Cæteros autem, qui publice non docent, his muneribus obnoxios credidit Bartol. comprobant Ange. Paulusq; de Ca. Et idem visum fuit Taurinen. Parpalliæ. Ego autem Anch.& Accolto,aliisq; plerisq; ꝯdicẽtib. assentior, modo non sint nudo nomine Doctores. Sed monetarii, quos Auriacensis Princeps ab omni onere immunes esse voluit, ꝑdictis munerib.astringũtur.Nec.n.inferior Princeps quenq̃ põt in dãnum tertii immunem facere.Nec generalis immunitas a munerib.præmissis quem piam defendit.Cæterũ monetarii, qui monetam actu non cudunt,vel qui magistro monetæ operas locãt, immunitatis priuilegio minime potiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an aliquid teneantur conferre in collectas.*
2 *Collecta non imponitur personis clericorum pro rebus.*
3 *Clerici non tenentur milites hospitari.*
4 *Collecta imposita aliquib.onerib.realibus,aut personalibus, regulatur secũdum naturam onerum,in quorum locum subrogatur.*
5 *Ecclesia tenetur ad onera refectionis viarum,pontiũ,fontiũ, & murorũ.* 6.
7 *Ecclesia tenetur ad solutionem collectę impositę pro redimẽda vexatione,& incursione hostiũ.Item pro conseruanda vel liberanda ciuitate a pestilentia,num.*8.
9 *Doctores,an teneantur ad solutionem collectæ.*
10 *Excusatur nemo ad onerib.guarnisonum,et hospitationum,nisi a lege specialiter eximatur.*
11 *Collecta imposita per adunantiam populi generalem,dicitur onus ordinariũ.*
12 *Inferior a supremo Principe non potest immunitatẽ alicui concedere in præiudicium tertii.*
13 *Priuilegium immunitatis a munerib.patrimonialibus, non est cuiusquã momẽti,nisi in eo sit adiecta claus.nõ obstãte,et an ea vti posit inferior,n.* 14.
15 *Priuilegium eximens a talea,caualcata,& aliis seruitutib. quomodo sit intelligendum,& interpretandum.*

16 In-

16 *Inferior imponens aliqua onera communitati, detrahere debet de summa, quantum soluerent monetarij exempti ab illis oneribus.*

17 *Priuilegium concessum propter artem, eatenus prodesse debet priuilegiato, quatenus exercet artem, & an id extendatur ad omnes cudentes, numero 18. quod limita num. 19.*

Respon. interpreta.

Ciues, & incolæ ciuitatis Auriacæ a certis annis citra passi sunt intolerabilia damna, & incredibiles impensas pp hospitationes militum, sæuientem pestem, ac pp necessariam murorum, põtiũ, fontium, viarum, & similium reparationẽ, adeo ꝙ coacti fuerint indicere collectã per ęs, & librã. Contra q̃ insurgunt nobiles, clerici, Doctores, & monetarij, se prętendentes immunes, & exẽptos ab ipsa collecta. Qua de re q̃rit iuris rñsum, vt ciuitas sciat, an debeat cedere, vel contendere. Præmissa ꝯsultatio licẽt vnica videat̃, tñ habet quatuor capita, sicut quatuor sunt gña personarum, q̃ immunitatem hr̃e prętendunt: ideo distincte procedã. Circa primũ genus personarũ, videlicet circa nobiles, rñdet̃ vt s. eo. ti. c. 4. in 2.
1 dub. †Circa fm, videlicet circa clericos, an teneant̃ conferre † indictas collectas, istud dubium potest dupliciter intelligi. Primo, an teneantur pro bonis ecclesiæ, & certum est, ꝙ non, l. item nulla cõitas. C. de episc. & cler. & c. non minus. & c. aduersus. de immu. eccl. Secũdo potest intelligi pro bonis patrimonialibus: & idem
2 rñdendum est, quia collecta † nõ imponitur personis clericorum pro rebus, vt no. per Bar. in l. rescripto. §. sciendum. de mun. & ho. & per Pan. in c. j. de consuet. Alex. cons. 68. viso, lib. 2. Et laici nullam hñt auctoritatem in personis clericorum. c. ecclesia S. Marię. de ꝯstit. vbi Pan. & Mod. maxime Dec. inferunt ad casum p̃ntis dubij, concludentes clericos gaudere priuilegio clericatus, ẽt pro bonis patrimonialibus, qñ persona principaliter ꝯsideraț. Et hoc verissimum puto, si hmõi collecta fuisset imposita pro metatis, si-
3 ue guarnisonibus militũ, quos clerici non tenẽtur † hospitari. l. j. C. de epis. & cler. c. j. de immu. eccl. l. fi. §. fi. ff. de mune. & hon. Sed si collecta fuit imposita pro reparationibus viarum, pontium, & murorum, & pp pestem, arbitror clericos teneri, quia huiusmodi collecta subrogatur loco prædictorum onerum, ad quæ tenetur ecclesia, vt statim probabo. Nam collecta imposita pro aliquibus
4 oneribus realibus, vel mixtis, aut personalibus, regulat̃ fm † nãm onerum, in quorum locum subrogatur, iuxta regulam l. eum qui. §. iniuriarum. ff. si quis cau. & ad illam collectam tenentur omnes illi, qui oneribus, in quorum locũ collecta successit, grauari poterant, fm Bar. in l. j. col. 3. vers. quæro ergo vtrum, C. de mulier. & in quo loco, lib. 10. & in l. 4. §. actor. ff. de re iud. Pan. in d. c. non minus. in fi. de immu. eccl. Bal. cons. 408. ad euidentiam. lib. 5. Ec-
5 clesia autem tenetur † ad onera refectionis uiarum, pontium, fontium, & murorum. l. ad instructionem. C. de sacros. eccle. Et licet Pan. in d. c. non minus, & cons. 3. lib. j. velit dictam l. ad instructionem, esse correctam, tñ Cyn. Iac. Butr. Bar. Bal. Alb. & Mod. in d. l. ad instructionem, sunt in ꝯria sententia, & ꝯrium tenent Inno. Card. & cõiter Cano. in d. c. non minus. Et ꝙ etiam ecclesia teneatur ad collectam † impositam pro faciendis, vel reficiendis mu-
6 ris, fossatis, fontibus, & similibus, ꝯsuluit Bal. ꝯs. 313. si de iure cõmuni. lib. 3. Gui. Pap. decis. 78. vbi dicit ita fuisse obseruatum tpe suo, quo guerra vigebat inter Delphinum, & Ducem Sabaudiæ, & idem tenet Io. Fir. in tra. de gabel. in 7. par. & Cor. ꝯs. 72. in hac, lib. 4. & hac rõne dicebat Iac. But. Bal. & Mod. in d. l. ad instructionem, ꝙ ecclesia tenetur conferre in gabellam plaustrorum, quæ soluitur in portis, pro refectione viarũ, & idem determinat Bald. in ti. de pace Constan. in c. j. vers. item collectæ. Et eadem ratione ecclesia tenetur ad onera imposita pro aquęductibus purgandis, vel reficiendis, fm Io. de Pla. in l. ad reparationem, per illum text. C. de aquæduc. lib. 11. per tex. in l. ad portus, C. de publ. nam & domus Augusta, & Imperialis celsitudo a ꝯstructione, & reparatione viarum, pontium, fontium, murorum, & similium, non excusatur, l. absit. C. de priuil. do. Aug. vbi Ang. li. 10. & l. 2. C. de imm. nem. ꝯced. lib. 10. Et ita ẽt decidit Cæp. in trac. seru. rustic. sub rub. de seruit. viæ. Et gñaliter, vbicunq; tractatur de vtilitate clericorum, & laicorum simul, & ęque principaliter, ẽt clerici tenentur contribuere, fm Pet. de Anch. & Ant. de But. in d. c. nõ minus. inferentes ad aggeres faciendos pro arcenda inũdatione aquarum teneri ẽt clericos pro rata suorum prædiorum, quia commune periculum est, & ęque bonum. & ideo dicebat Bar. in l. nullus, C. de
7 cur. pub. lib. 12. ꝙ ecclesia tenetur ad solõnem collectæ † impositæ pro redimenda vexatione, & incursione hostium, qui volebant patriam depredari, quia talis collecta fuit imposita pro communi vtilitate, tam clericorum, quàm laicorum. & idem tenet Petr. de Anch. licet de Bar. non faciat mentionem, cons. 96. super dicto dubio, & Barb. cons. j. lib. 3. & licet aliqui ꝯdicant, Bar. tñ id admittit, quia collecta imponitur pp periculum imminens tam clericis, q̃ laicis. Ista decisio Bar. cõiter tenetur, fm Ias. in l. placet, col. 3. C. de sacros. eccl. Et eadem ratione dico, clericos teneri ad collectã im-
8 positam † pro conseruanda, vel liberanda ciuitate a pestilentia, quia talis collecta pp communem clericorum, & laicorum vtilitatem imposita fuit, & quia pietatem respicit. Nulla enim maior pietas quam pauperes, debiles, infirmosq; tueri, & patriam subleuare, c. fortitudo, c. non inferenda, 23. q. 3. Ibi enim concurrit pietas, & communis vtilitas, etiam Pan. qui alias dissentit, (vt supra dixi) modo consentit, ꝙ clerici teneantur, & ita post multa conclusi in tract. de peste, in tit. de remediis præseruatiuis cõtra pestem, nono remedio præseruatiuo. Nec obst. ꝙ laici non possunt grauare clericos, cum nullam in eos habeant iurisdictionem, quia fateor, ꝙ auctoritate laici non possunt cogi ad solutionẽ, sed bene possunt cogi auctoritate Epi ad consentiendum, & contribuendum, arg. c. nullus. de iure patr. Et ita tenet Cyn. in d. l. ad instructionem. Panor. in d. c. non minus, col. fi. Guido Papæ in d. decis. 78. Ias. in d. l. placet, & nullus dissentit. Circa tertium genus, videlicet circa Do-
9 ctores, an teneantur ad solutionem huius collectæ. † Ad istud respondeo, quatenus imposita fuit pro reparationibus murorum, pontium, fontium. aquæductus publici, & pro conseruanda, & liberanda ciuitate a contagione, Doctores teneri per easdem rationes, quibus clericos conueniri posse, demonstraui, sed quatenus imposita fuit pro metatis, siue guarnisonibus euitandis, vel sustinendis, non parua vr̃ dubitatio, quę cõsistit super intellectu l. medicos, C. de profess. & medic. lib. 10. vbi medicis, literarũ professoribus, & legum Doct. conceditur immunitas ab omnibus oneribus ordinariis, & extraordinariis, & maxime ab oneribus hospitationum, quas nos caualcatas, & guarnisones dicimus. Modo q̃ritur, an omnibus legum Doct. an actu solum legentibus, hoc immunitatis priuilegium concessum intelligatur. Bar. ibi respõdet, actu legentes duntaxat hac prærogatiua honestatos fuisse. Sequitur Pau. de Cast. in prima Cod. constit. col. 2. & Tho. Parpa. in repet. d. l. placet, col. 19. Ange. in §. item Romæ, col. fin. Instit. de excus. tut. quorum fundamentum stat in eo, ꝙ Imperator ibi attestatur se concessisse huiusmodi priuilegium, quo facilius liberalibus studiis, & memoratis artibus multos instituant, quæ ratio cõcessionis ad legentes tantum adaptatur, secundum eos, ergo ad legentes solos restringenda dispositio, quæ a ratione regulatur, l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. l. regula. §. si quis. ff. de iu. & facti ignor. Contrariam opinionem, ꝙ dispositio d. l. medicos, procedat generaliter etiam in Doctoribus legentibus, tenet Petr. de Anchar. in clem. 2. de magistr. & Aret. cons. 94. Respondeo breuiter, &c. in prin. & Guido Papæ in d. decis. 88. Nec obst. fundamentum Bart. secundum Aret. quia ille tex. quatenus loquitur de salariis prestandis, quò facilius multos instituant, non refertur ad Doctores legum, nec ad medicos, sed ad professores literarum. Et cõtra Bart. recolo me consuluisse in fauorem magnifici domini Ioãnis Panicij, Doctoris clarissimi, quia ille tex. non solum eximit ab omnibus oneribus literarum professores, sed etiam Doctores, ergo etiam eximit Doctores non profitentes. Alioquin Imperator superuacuè addidisset legum Doctores, quia Doctores profitentes satis continebantur sub illis verbis, & literarum professores. Item pro hac sententia contra Bart. & sequaces. adduco tex. in l. fi. ff. de muner. & honor. vbi medici & Philosophi, & sic iurium Doctores, qui veram sectantur philosophiã, l. j. §. j. de iust. & iu. eximuntur ab hoc munere. nec ille tex. se restringit ad legẽtes, ergo nec nos restringere debemus, l. j. §. generaliter. ff. de leg. præstan. Mouebatur etiam, quia Doctores, & si non legant, sua tamen doctrina instruunt iudices & clientulos, l. Aduocati. C. de aduoc. diuer. iudic. nec vlla ratio subest, quare aduocati nõ etiam immunes esse debeant, quæ peregrina negocia ad suas trahunt molestias, vt laboribus subueniant alienis, secundum Cassiodo. qui si vt decet, postulauerint, duriorem melioremq; vitam agunt quam fratres Prædicatores & mendicantes, secundum Hostien. in proœmio suæ summæ, col. 4. Et bene facit tex. in c. si Rector. 43. dist. & hanc opin. quòd d. l. medicos. sit generaliter intelligenda, visus est amplecti. Matth. in notabili 95. incip. nota, ꝙ Doctores legum, & Paris in tract. de sindica. in vers. mandauit Rex. Et in eadem persisto sententia, declarando tamẽ, vt procedat in Doctoribus doctis, & qui legendo, & postulando multos instituunt, vt dicitur in d. l. medicos, secus in Doctoribus solo nomine, qui nesciunt, vel nolunt docere, arg. l. qui sub prætextu, & quod ibi not. Bart. C. de sacrosan. eccle. & ita declarat Alex. in l. Centurio, col. 3. & ibi Nouissimi, col. 7. ff. de vulg. & pupil. Nam priuilegia concessa Doctoribus, non competunt Doctorellis, qui nesciunt docere, vt probat Andr. Sicul. in proœ. col. 13. quod credo verum in priuilegiis cõcessis propter doctrinam, vt in d. l. medicos. secus in priuilegiis concessis propter solam dignitatem Doctoratus, & ita intelligo, quæ scribit Aret. in c. clerici, col. 2. de iudic. & Fely. in rub. de maior. & obed. Quinimmo Doctor inutiliter leges, nedũ salario, sed Doctoratu priuandus est, si aliter nesciat docere, secũdum Bar. in l. 2. C. de profess. & medic. lib. 10. Circa quartum genus, videlicet circa monetarios, si q̃ratur, an de iure cõmuni sint monetarij exempti a collectis, dicendum est ꝙ non, quia collectæ sunt onera patrimonialia, vt per Bart. in l. j. C. de mu. & in quo loco. & Pan. in d. c. non minus. a quibus excusatur, nisi expresso iure caueatur. l. 2. C. de mu. patri. lib. 10. Et quod monetarij teneantur ad onera patrimonialia, est tex. iuncta glo. in l. primicerium, C. de fabricen. lib. 11. qui vult, ꝙ solus primicerius fabricensium,

(secundum

(ſm Io.de Pla.in rub.C.de vete.num.ptāte.eodē lib.)habeat pri
uilegium exēptionis a muneribus pſonalib.& facit tex.in l.eos,
C.eo. tit. Si aūt quæritur an priuilegium ꝯceſſum p retro Princi
pes Auriacenſes mihi exhibitū tribuat immunitatē monetarijs
a dicta collecta. Pria frōte rñdēdū vr̄ ꝙ ſic,qa priuilegiū eos exi
mit ab oī talea,caualcata, ac ab oībus ſeruitutibus & vſagijs, er-
go etiam ab hac collecta,quia q totum dicit,nihil excludit,c.ſoli
tę,de maio.& obed.l.a procuratore, C.mand.Et quia priuilegiū
concedit illis immunitatem,qua gaudent monetarij Delphina-
les,qui ſunt exempti a ſubſidijs Delphinalib. vt atteſtatur Gui.
Papę deciſio.402.Sed quid de monetarijs.Sed præmiſſis nō ob.
ꝯrium veri⁹ eſſe rñdeo,infraſcriptis rōnibus.Primò, quia huiuſ-
modi collecta ſubrogata fuit loco onerum reparationis muro-
rū,pontiū,viarū, & ſimiliū,ac pp peſtē, a qb.onerib. nemo exē-
ptus eſt,nec ēt eccleſiaſticæ pſonæ,vt s̄.abundè dictū. Itē ſubro-
gata fuit in locū oneris guarniſonū, & hoſpitationū,a qb.nemo
10 excuſat̄,niſi q a lege ſpecialiter eximit̄, † l.3.§.eos milites, ff.de
mune. & hon.l.ſunt munera,ff.de vacatio.mune. Nec generalis
immunitas ab oībus onerib. extenditur ad onus hoſpitandi mi
lites,l.3.C.de muneri.patri.lib.x.Scđo, qa priuilegium immuni-
tatis generaliter ꝯceſſum nō eximit priuilegiatū ab onerib.ordi
narijs,l.fi.§.pe.ff.de mun.& hono.l.is,q, & l.in honoribus, §.qui
muneris,ff.de vaca.mune.Collecta autem impoſita per adunan
11 tiam populi generalem, dr̄ onus † ordinarium, ergo &c. Et ita p
hanc rationem determinat Bar.in l.hi qui.ff.de iure immu.& in
l.j.C.de ſuperind.li.x.& Parpa.in d.l.placet,col.fi.Tertio,qa infe
rior a ſupremo Principe n on pōt immunitatem alicui concede
12 re † in præiudicium tertij, maximè reip. ſm Pan. in c.peruenit,
col.fin.de immu. eccle. & maxime a muneribus patrimonialib.
quæ conſiſtunt in ſolo ſumptu abſq; labore corporis,ut eſt præ-
ſens collecta: nam priuilegium immunitatis ab onerib.patrimo
13 nialibus,nullius eſt momēti, † niſi in eo ſit adiecta clauſula, nō
obſtante,l.euacuatis,C.de decur.lib.x.inferior aūt non poteſt v-
14 ti † clauſula,non obſtante,vt latè per dñm Ale.& Moder.in l.ne
mo poteſt,ff.de leg.j.& per Fely.in c.j.col.j.de reſcri. Ex hoc be-
ne ſequitur ꝙ inferior non poteſt a patrimonialibus immunita-
tem alicui concedere in alterius p̄iudicium. Non igitur moneta
rij iure pñt ab hac collecta ſe excuſare, tum qa ſuum priuilegiū
non vendicat ſibi locum in onerib. ſubrogatis loco refectionis
murorum,& ſimiliū. Tum qa nō trahitur ad onera ordinaria; tū
qa Principes Auriacenſes recognoſcentes ſuperiorem, non po-
tuerunt eos eximere in p̄iudicium aliorū ex quo infero, ꝙ qua-
15 tenus priuilegiū eos eximit a talea, & caualcata, † & cæteris ſer-
uitutibus,& vſagijs, debet intelligi de taleis & caualcatis & ſer-
uitutibus concedentibus debitis & per eos impoſitis,non de col
lectis impoſitis per vniuerſitatē,p neceſſitatib⁹ reipublicæ, quia
nemo credit̄ voluiſſe concedere,niſi ꝙ potuit, l.Lucius,§.Impe-
rator,ff.ad municipa.l.prior,§.fi.ff.de adminiſtra. rerum ad ciuit.
pert.c.a nobis,de ſenten.exc.& taliter debet intelligi,ꝙ inferior,
16 qui imponeret aliqua onera communitati, detrahat † de ſumma
tantum,quantum ſoluerent ipſi monetarij exempti ab illis one
ribus ſm Io.And.D.Ant.& Pan.in d.c.peruenit,& Pan.& Fely.
iu c.accedens,de preſcr. Vlterius,poſito ꝙ Auriacēſes Principes
iure potuiſſent dare monetarijs immunitatem etiam a collectis
impoſitis per concilium generale,etiam pro reparationib. mœ-
niorum, eſſet tamen reſtringenda immunitas ad monetarios a-
ctu concedentes monetam, quia priuilegium conceſſum pp̄ter
17 artem, † eatenus prodeſſe dēt priuilegiato, quatenus exercet ip-
ſam artā,l.ſp,§.negotiatores,§.pe.& ibi Bar.ff de iur. immu.l.qui
ſub p̄textu,vbi ēt Bar.C.de ſacroſ.eccl. nec ſufficit,qñq; cudiſſe,
& artem exercuiſſe,ſi modo nō vacant artificio, ſm Guido in d.
deciſ.402.& verum dicit,per tex.in l.j.C.de collegia.& nummu.
vbi inquit Legiſlator, obiandum eſt nummulariorum fraudib.
qui cum manus non impleant, ſe tamen alijs munerib.ſubtrahe
re conantur.Inſuper non omnes cudentes, ſed magiſter genera-
18 lis † ſolū eſſet immunis, ſm eundē Guido. deciſi.403. quid aūt
de magiſtris . Quod gabellariorum ſimilitudine comprobatur,
19 nam principales † gabellaū conductores immunitate duntaxat
pertruuntur,nō etiam participes fideiuſſores,exactoresq;,ſecun
dum Io.Firmi.tract.de gabel.in 2.parte,queſt.17.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE,
A SANCTO NAZARIO, IVRISCONSVLTI EXCELLENTISSIMI,
In Codicem abſolutiſsima Reſponſa.

Nunc poſtremò maiori quàm hactenus vnquam factum ſit, diligentia recognita, & repurgata.

De diuerſis reſcriptis.

RESP. I.

Itio Priceps indulſit, vt litigioſa molēdina poſſet impunè diſtrahere. Quęſitum fuit, an is ea vendere potuerit iudici delegato? Ego abſque ſpeciali gratia non potuiſſe reſpondi; ſed venditio defenditur, ſi noui Principis cōſenſu fuerit ſpecialiter approbata. At ſi Princeps gratiam ſuam reuocauerit, contractus irritus erit, non tamen vēditor litigioſi vitio notabitur, ne auctoritate reſcripti illaqueatus dicatur. Qui autem proteſtatur venditionem rei litigioſæ pro infecta habere, vbi ius non aſſiſtat, ſi rei traditione proteſtationis fines transgrediatur, a pœna minimè releuabitur, a qua nec recuperatione rei tueri ſe poterit.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio facta ſuper vno defectu, non porrigitur ad alium.*
2 *Diſpenſatum cum iudicibus, vt poſsint contrahere cum ſubditis, nunquā cēſetur per generalem gratiam, ſed opus eſt ſpeciali & indiuidua.*
3 *Mentionem ſpecialem exigentia, non comprehēduntur ſub generali gratia.*
4 *Iudex cum quibus contrahere poſsit, & cum quibus non.*
5 *Cedens iura ſua litigioſa potentiori, hac pœna plectitur, vt talia iura in aduerſarium transferantur.*
6 *Proteſtatio declaratoria in quibus excuſet proteſtantes a delicto. & quando, nume. 7.*
8 *Princeps nullam fraudem debet adhibere in præiudicium ſubditorum.*
9 *Clauſula non obſtantibus primis reſcriptis, ſolum operatur, quantum ad diſpoſitionem ſpecificatam.*
10 *Feudatarius, qui feudum alienauit irrequiſito domino, etiam ꝙ ille recuperauit, non euitat commiſſum.*

Reſpon. interpreta.

AD primum An lña obtenta a Prin-
cipe p Raſpallū de alie-
nando molēdino, non obſtāte litis pēdētia,
fuerit ſufficiens ita ꝙ potuerit Raſpallus vē-
dere dicta molēdina iudici delegato, coram
quo cauſa ipſorum molēdinorum pēdebat?
Rñdeo, ꝙ non, quia ꝯ talem ꝯ̃ctum obſtant
duo, videlicet vitium litigioſi,l.2.de litig.& defectus ex parte iu-
dicis,qui prohibetur ꝯ̃here cum habentibus litem coram eo, &
alijs ſubditis,l.non licer,& l.quæ officii,ff.de contrahen.em pt.&
l.aufertur,§.quod a præſide,ff.de iure fiſ.cum cōcordan. Diſpen
1 ſatio † autem facta ſuper vno defectu, non porrigitur ad alium,
l.ſi domus,ff.de ſerui.vrb.prædio.c.ex tuarum, de auctori.& vſu-
pal. Firmat Old.conſi.247. Factū tale eſt. Io.And. in addi.Spec.
ſuper rub.qui filii ſint legi.& Bal.in l.eā,quā.co.8.C.de fideic.&
in l.1.col. pe C.de fur. vbi dicit, ꝙ nō ſufficit clā generalis, non
obſtante,vbi ſunt plura obſtacula, ſed requiritur ſpecialis mētio
ſingulorū,& ad iſtud ꝓpoſitum plura cumulauit Fel.in c.poſtu-
laſti,col.1.& ſeq.de reſcrip.& Dec.in c.ad aures,col.6.c.ti.Præte
2 rea nunquam p generalem gratiam cēſet̄ cum iudicibus † diſpē
ſatum, vt poſſint ꝯ̃here cum ſubditis, ſed opus eſt ſpāli & indiui
dua grata,l.1.C.de ꝯ̃ct. iud.ibi, niſi ſpāli noſtri numinis hoc eis
permittētis diuinam reſcriptionem hr̄e meruerint, & d.l.non li
3 cet ibi,niſi ſpāliter hoc eis conceſſum eſt. quæ. n. exigunt † ſpe-
cialē mentionem,nō cōprehenduntur in grā gñali, ſm gl. in cle.
1.in ver.& ſpāliter,de iud.& Io.And.in c.1.de excep.lib.6. Et ad
hoc plura ꝯgeſſit Iaſ.in l.1.& ſeq. ff.ſi quis in ius voc. nō ie.Nec
dicatur,ꝙ nullus erat defectus in hoc iudice, cum eſſet iudex p-
petuus,qui non prohibetur ꝯ̃here cum ſubditis, l. præſidis pro-
uinciæ,ff.ſi cer.pet.quia quantum ad Raſpallum forenſem non
erat iudex perpetuus. ſed duntaxat qū ad cām ſibi delegatam
Præterea,& ſi iudex perpetuus nō prohibet̄ ꝯ̃here cum ſubditis
4 generaliter,credo tñ ꝙ prohibeatur ꝯ̃here † cum his, qui cauſas
agūt corā eo, quia & cum his ꝯ̃here prohibentur ēt Aduocati,l.
quiſquis,§.præterea,C.de poſt.c.infames,§.præterea, 3. quæſt.7.

Nec ēt obstare vr̄, si dicat̄ q̄ iste iudex delegatus nō cognoscit amplius de cā, sed eius locūtenens: q̄a cū nō subdelegauerit cām ī totū, sed p̄tē, nō desijt esse iudex, licet eius locūtenēs cognosceret. Nā poterat hic delegatus quoties voluisset cām reassumere, & de illa cognoscere, vt no. in c. super q̄onū, in prin. de offi. dele. Si aūt subdelegasset cām suo locūtenēti in totū ante emptionē, crederē eū prohibitum ēhere, cū non esset amplius iudex, d. c. super q̄onum, §. porrò, &c. Ad fm, an sc̄da gr̄a hēat prodesse, ita q̄ qualidet p̄ct̄ factus cū d. iudice. R̄ndeo q̄ sic, q̄a talis gr̄a fuit sp̄alis; qua stāte valet p̄ctus, d. l. j. C. de p̄c. iud. & d. l. non lz. Nec ob. si dicat̄, q̄ stāte inualiditate primæ gr̄æ acq̄situ̅ erat i⁹ aduersario, qd̄ p sc̄dam gr̄am nō vr̄ tolli potuisse, cū non posset Princeps auferre pœnā semel parti applicatam, fm gl. & Mod ī l. 2. C. de in ius voc. qui. n. cedit iura sua litigiosa potentiori, hac pœna plectitur, & talia in aduersarium transferuntur, l. fi. † C. ne lic. poten.

5 Quia ad istud r̄ndet, q̄ p alienationē rerū corporaliū litigiosarū nō acquirit aliquid aduersario, l. pe. ff. de ali. iud. mut. cau. facta, sed solum compellitur emptor restituere rē vēditori, soluta æstimatione fisco, l. fi. C. de litig. nec ēt p alienationē factā in iudicē res vendita applicat̄ p̄ti collitigāti, d. l. aufert, §. j. ff. de iu. fis. vnde frustra p partem allegatur ius fuisse q̄sitū. Non ob. tex. in d l. fi. C. ne lic. pot. q̄a loqt̄ ī cessione actionū, fm gl. ibi, nos loqmur in alienatione rerū corporaliū, & ita declarat Azo in Summa, C. d̄ liti. Sed posito, q̄ aliqd ius parti acq̄situm fuisset illi ex disp̄one legis editæ a Principe, potuisset Princeps ipse tale i⁹ auferre, fm Ang. in l. Anthioc. ff. de priu. cred. & in l. Lucius, ff. de euict. & p̄a ad istud propositum adducit Fel. in c. q̄ in ecclesiarum, col. xvj. ver. v. decīo, de consti. Nō obstāt tradita ī l. 2. C. de in ius voc. q̄a p̄cedūt ī Principe recognoscente supiorē, vt p̄z ex doc. Bar. ibi, nos vero loqmur ī d. Delphino, q in suo Delphinatu tenet locū supremi Principis, q p̄ōt ius acq̄sitū ex legis disp̄one auferre cui vult, vt patet ex p̄dictis. Ad quartū, an illa p̄testō q̄ venditio habeat̄ p non facta, vbi ei ius nō assisteret, excuset p̄hētes a vitio litigiosi, videret̄ r̄ndendū q̄ sic: q̄a in his, in q̄b. factum regulat̄ &

6 modificat ab aīo, p̄testō † declaratoria excusat p̄testantes a delicto, fm gl. in l. j. ver. nec vi, C. vti pos. p quam ita docet Bar. in d. l. j. & in l. nō solum, §. morte, col. 6. ver. circa quartū, ff. de no. oper. nun. p̄ctus aūt reso̅o pendet ab aīo p̄hētium, l. j. & 2. C. q̄n lic. ab emp. disce. ergo, & c. ad hoc facit optimum sile de emphyteuta, q alienauit rē emphyticā, si, & dūmō directo d̄no placuerit. Nā talis p̄testatio eū excusat a commisso, quia nō d̄r facta alienatio, si d̄ns non p̄sentiat, fm Albe. de Ros. in l. fi. C. de iure emphy. & Iac. Alua. in c. j. in prin. de prohi. feu. alie. cum concor. adduc. per Curtium senior. consi. 8. viso instro. Cōtrariū veri⁹, q̄a p̄testatio p̄ria facto in his, q̄ dependēt a p̄tāte iuris, nō aūt p̄tiū, nihil opat̄, l. alimenta, C. de neg. gest. & c. cum M. Ferrarien, de const. nō dependeat aūt a p̄tāte p̄tiū alienare rē litigiosā, absq; vitio litigiosi, ergo &c. Nec ob. dū d̄r, q̄ p̄testō excusat p̄testantē a delicto in casib. in q̄b. factum regulat ab aīo, q̄a p̄cedit q̄n anim⁹ tollit vitiū a facto, sicut loqt̄ gl. in d. l. j. C. vti pos. l. quando q̄s ingredit̄ possessionē alteri⁹, p̄testando q̄ nō vult possessorē deiicere: sec⁹ q̄n

7 aīus non tollit † vitiū a facto, vt in casu n̄ro, in quo venditor trāstulit d̄nū & possessionem rei litigiosæ in iudicē. Nam aīus nō tollit vitiū translationis possessionis in alterū, & iō si emphyteuta, q. p̄testat⁹ est se vendere, si d̄no placuerit, nō excusat̄ virtute talis p̄testōnis, si rē tradidit emptori, fm Bal. ī c. Cumana, vers. & p̄dicta faciunt, de ele. & in c. q̄ ī ecclesiarū, col. 3. o. d̄ p̄st. Refert ergo, an Raspallus trāstulerit possessionē molendinorū in emptorem, an vero steterit in puris finib. p̄testōnis suæ. Ad tertium an p vltimū rescriptū fuerit derogatū primis duob. q̄b. concessa fuerat alienandi facultas ēt in dictum iudicem, nonobstāte vitio litigiosi? Ista q̄ō p̄ōt dupl̄r intelligi. Primo, an Princeps, siue eius locūtenēs potuerit. Sc̄do, an derogare voluerit. Ad primū quantum ad effectū, q̄ alienatio nō valeat, r̄nderē Principem potuisse. sed quātum ad hoc, p commissa sit pœna litigiosi, vel alienantis in iudicē nō crederē potuisse, ne authoritate rescripti p̄hētes illaqueati reperiantur, l. j. C. de his. q. vē. p̄ta. impe. Alioqn esset ī potestate Princ pis facere, q̄n vellet, impetrantes gr̄as eius incidere in pœnas, reuocando ipsas gr̄a pro suo arbitrio, quod est absōnum, & crudele dictu. nō. n. d̄ēt Princeps fraudē v. lamadhiberē

8 in p̄iudicium subditorum, c. p tuas, de do. nec inde iniuriarum nascenda est occasio, vn̄ iura nascunt, l. meminerint. C. vn̄ vi, Ad fm, an voluerit derogare, non possum dare certū r̄nsum, q̄a nō fuit mihi exhibita copia rescripti. Ex his tn̄, q̄ præsupponuntur in narratione facti, arbitror q̄ voluerit derogare primis in ea duntaxat parte, quatenus p prima rescripta īpediri p̄ōt, ne iudex cognoscat de causis dictorū molendinorū simul cū cā possessorij de qua in them. rhe. Quia illud est, qd̄ principalr̄ mādat̄ p vltimū rescriptum emanatū cū cl̄a, nō obstātib. primis rescriptis,

9 q̄ cl̄a † solum operat̄ quātū ad disp̄onem specificatā, c. pastoralis. ibi, quātū ad ea, quæ specialiter exprimuntur, de rescr. Preterea non est versimile, q̄ Princeps voluerit derogare primis, quantū ad effectū, vt Raspallus vēditor, & iudex emptor incidāt in pœnā ob alienationem factā auctoritate dictorū rescriptorū, quia nō potest istud facere, nec p̄uenit Principi, vt statim dixi. p̄cessio aūt Principis in dubio restringēda est, vt id solum voluerit p̄cedere, qd̄ iuræ est p̄tātis, l. Lucius, §. Imperator. ibi, cū ad ea, q̄ mandari p̄nt, voluntatē dedisse videaris, ff. ad muni. Ad vltimū, qd̄ habet duo capita, videlicet, an euitabuntur pœnæ vitij litigiosi, & alienationis ī iudicē, si iudex ī vim dicti pacti resolutiui retro tradiderit molendina Raspallo venditori? Ad istud primū caput r̄ndeo nō euitari, q̄a semel dolū fecit Raspallus, cū vēderet & traderet, l. 1. §. si rem, ff. deposi. nam feudatarius, qui feudum alienauit

10 † irrequisito d̄no, etiam q̄ illud recuperauerit, non euitat commissum, c. 1. in titu. quid iuris sit, si vasal. feu. recupe. Et idem in emphyteuta dixit Ba. in l. sequitur, §. item Labeo, in fi. ff. de vsucapio & sequuntur *communiter* Doc. teste Ias. in l. fi. col. antep. C. de iure emph. & Dec. consi. 160. in vltimo dubio.

RESPON. II.

Suppletione iuuanda est concedētis intentio. & ad eum sensum verba trahenda sunt, qui repugnatiam non admittit, & loquentis potestatem non excedit.

SVMMARIVM.

1 *Imperator non potest reuocare donationem factam ecclesiæ.*
1 *Iura concessa creduntur insolidum ecclesiæ Arelatensi a Ludo. Conrado & Feder. Principibus, per hæc verba, ad ius & p̄prietatē ecclesię p̄tineant.*
3 *Obuenire dicimur, quod iure nostro & canonico titulo possidemus.*
4 *Copula ęqualiter copulat, & æquè partes distribuit.*
5 *Donata Pręlato, & successoribus suis, differunt in vsu, à donatis ecclesię. Locutio indefinita ęquipollet vniuersali.*
6 *Confirmatio confirmat rem prout est, & quid sit confirmatio.*
7 *Pro indiuiso verbum, cōionem cum alio denotat, & quæ eius vis præterea.*
8 *Facere nemo præsumitur voluisse id, quod non poterat.*
9 *Imperialis maiestatis est, tueri iura ecclesię, non diminuere.*
10 *Confirmatio regaliorum & pascuorum Archiepi & ecclesię Arelaten. per Feder. facta his verbis, secūdum antiquam & rationabilem prędecessorū concessionem, nihil noui inducit, sed antiquam concessionem approbat.*
11 *Recedendum non est a verbis claris, adeo vt interpretationē nō admittant.*
12 *Copula, quæ copulat simpliciter, dicitur copulare causa coniungendarū orationum sub eodem verbo, non autem coniugere copulata.*
13 *Verba sunt ita interpretanda, ut effugiant repugnantiam.*
14 *Subauditio permittitur ad tollendum contrarietatem & absurditatem.*
15 *Ecclesia ponitur pro Capitulo, siue clero.*

Respon. interpretata.

LVdouicus Cōradus & Federicus, d̄ni Prīceps, dono dederunt regalia vrbis Arelatensis, & totius Archiep̄atus, nec nō pascua campi lapidosi & alia plura Archiep̄o & ecclesiæ Arelatēsi, deinde Federicus p̄dictas donationes his verbis p̄firmauit, fm antiq̄ & rōnabilē p̄decessorū n̄rorū Regum & Imp̄atorū p̄cessionē, p̄firmamus tibi Raymunde, venerabilis Archiep̄e, & p te tuis successoribus regalia totius diœcesis Arelaten. ecclesiæ. & ipsam ciuitatē p indiuiso, & plenā iurisdōnem in ciuitate in creandis Cōsulib. ad retinēdam ciuitatē ad seruitiū imperii, & d̄ni imp̄atoris, & alia, q̄ p̄tinent ad iurisdōnem tuā, sicut sunt Tolonea, pedatica iustitiæ, Iudæi, corda quintale, farnaria, moneta, portus stagna, lacus, paludes, flumina & pascua de lapidoso agro, videlicet vt de omni fructu, & vtilitate, quæ ex his, q̄ s. descripsimus, poterunt p̄uenire ecclesia Arelatensis, & tu venerabilis Archiep̄e, habeas & possideas medietatem, & p te tui successores, eandemque mediam p̄tem tibi, tuisq; successoribus p̄nti scripto confirmamus. Quærit̄, an vigore earum largitionū imp̄ialium integra regalia, & integra pascua spectent ad Archiep̄m, an p dimidia parte duntaxat. Pro resolutione huius quæsiti ante omnia discutiendum est, an regalia & pascua prius fuerint per Lud. Cōradum & Federicum donata Archiep̄o insolidū, vel p parte. Nā si insolidū donata sint, constat Federicū (ēt si voluisset) non potuisse adimere partē, & ad se vel aliū transferre, q̄a ēt Imperator nō p̄ōt reuoca-

1 re † donationē factam ecclesiæ, fm Inn. in c. nouit, de iu. nam Imperator vinculo iuramenti præstiti in coronatione, tenetur iura ecclesiæ defendere, non aūt subuertere, c. 1. de iureiu. in 6. c. fundamenta, de ele. eo. li. Nā donata eccl̄iæ, cēsentur donata Deo, a quo auferri nō p̄nt, ēt pp ingratitudinē prælatorum, c. verum, de cond. app. & ibi Car. Pa. & alij no. & pene tetigi in repe. legis fi. C. de reuo. dona. q. 52. & firmat Fel. ubi alia adducit, in c. ecclesia S. Mariæ, col. 39. de consti. Facit tex. in l. perfecta, C. de dona. quę sub mo. & l. si velles, C. de reuo. dona. Si primam Ludouici donationem inspicimus, ecclesiæ S. Stephani omnia donata legūtur. Inqt. n. Ludo. Manases sanctæ Arelatensis ecclesiæ Archieps, p̄pinquus n̄r charissimus, portū Toloneū, cum moneta ad ius, & p̄prietatem ecclesię S. Stephani teneat, & perpetuo posideat, & omnes res, quas antecessor suus ab antecessore meo obtinuit, p̄facta ecclesia perpetuo obtineat. Ex quib. verbis colligitur, q̄ insolidū d. iura fuerunt donata ecclesiæ, c. 2. de in integ. resti. ibi, & ius

2 ius † & proprietatem ecclesiæ Romanæ,&c.& c.j.§.ꝯhentes.ibi, bonorum,quæ in alia diœcesi obtinere noscuntur, de for.cõp.li bro 6.& no. per Archi.in c.si gratiosè,de rescri.eo.li.vbi ꝯcludit,
3 ꝙ idem dicimus obtinere, † qđ iure nostro, & canonico titulo possidemus. Si vero donationem Conradi contemplemur ibi, tibi Arelatē. ecclesiæ Archiepiscope, & ꝑ te ecclesiæ tuæ nr̄a regalia in vrbe Arelatē. & totius tui Archiepatus concedimus, & ibi,tibi iam dico Reueren. & Arelaten. ecclesiæ & successoribus tuis cōcedimus, vn̄r donata regalia & pascua Archiepo ꝑ dimidia, & eccliæ ꝑ altera dimidia qa copulatiuè vtriq; legunt dona ta,q̄ copula æqualr copulat,l.reos,§.cū i tabulis,ff.de duob.re. &
4 æquè ptes † distribuit,l.interdū,ff.de hæ.inst.l.si qs Titio,ff.de v-sufr.accres.Et si dicatur,ꝙ donata plato intuitu prælaturæ,cēsen tur donata ecclesiæ,qa qcqd acqrit Prælatus,acqrit suæ ecclesię, c.j.& ibi no.de pec.cler.& c.inquirendum,eo.ti. Istud non nega-
5 uerim.Sed dico ꝙ dn̄a est in vsu, qa donata † Prælato & successoribus suis, cēsentur donata ecclesiæ pro vsu ipsius prælati : sed donata ecclesię intelliguntur donata ad omnes vsus necessarios pro seruitijs & necessitatibus ipsius ecclesiæ, l.ciuitatibus , & ibi no.ff.de leg.j.& sic quātum ad ius & proprietatem, regalia & pa scua fuerunt donata per Conradum ecclesiæ Arelaten.insolidū, non aūt ꝑ dimidia,sed quantum ad vsum dimidia fuit donata ec clesiæ,dimidia vero archiepiscopo.Nam cū Conradus indefinitè simpl̄r donauerit ecclesiæ & Archiepo sua regalia & pascua cāpi lapidosi, censetur donasse omnia regalia & integra pascua q̄ sua erant tpe donationis,l.si ita,ff.de auro & argen. leg. l.serui electione,§.fi.& l.quod in rerū,§.si qs post.& ibi no. ff.de lega.j. & facit indefinita locutio,quæ ęqpolet vl̄i,l.si plurib.ff.de leg.2. c.qa circa,de priui.si ēt intueamur ꝯfirmationem primo loco fa ctā per Federicum ibi tuisq; successoribus ꝯfirmamus,& c.quę Romani Reges & Princeps prouinciæ ecclesiæ Arelaten.tuæ ꝯcesserūt.Idem dicendū est,quod s̄.proximè,s. ꝙ oīa sunt ecclesię
6 donata,qa ꝯfirmatio † ꝯfirmat rē,put est,l.Aurelius,§.testō,ff.de lib.leg.nam ꝯfirmatio nihil aliud est,q̄ iuris prius quæsiti corroboratio,fm Host in Summa de ꝯfirmatione vti. vel inuti.& cōfirmatio commensuratur ad actum ꝯfirmatum,fm Bal.in l.noīationes,ad fi.C.de app. Sed si tenorem secūdæ ꝯfirmationis factæ ꝑ D. Federicū diligēter aduertamus , vr̄ dicendum ꝙ Archiepo & ecclesiæ simul non fuerit donata nisi dimidia regaliorum & pascuorum. Inquit n. Federicus, ꝯfirmamus tibi Raymunde, ve nerabilis Archiepe, & pro te tuisq; successoribus regalia totius
7 diœcesis Arelaten. & ciuitatem ipsam pro † indiuiso . Pondera verbum,pro indiuiso, quod communionem cum alio denotat, l.sine hærede,§.Lucius,ff.de admi.tuto. Sensus ergo Federici vr̄ fuisse ꝯcedere regalia & ciuitatem pro dimidia. Nam verbum,ꝑ indiuiso, vr̄ etiam qualificare verbum regalia : qa qualitas in orō ne posita totam qualificat orōnem,l.4.§.eritq; dn̄a, & ibi Bar.ff. de vi bo.rapt. Item subijcit Federicus, ita videlicet , vt de omni fructu & vtilitate,quæ ex his, quæ q̄ s.descripsimus,poterunt ꝑuenire, ecclesia tua & tu venerabilis Archiepiscope habeas, & possideas meditatem eandemq; mediam partem tibi tuisq; suc cessoribus confirmamus.Ecce verba clarissima, quibus apparet, ꝙ nō fuit donata nisi medietas emolumentorum. vnde cum in verbis non sit ambiguitas, nō ēt vr̄ admittenda voluntatis qō,l. ille,aut ille,§.cum in verbis,& l.non aliter,ff.de leg.3.Illa eīn ver ba,ecclesia tua,& tu habeas, & possideas medietatem,clara vn̄r, qa copula coniungit ecclesiam & Archiepm ad vnam dimidiā, l.Titius,& l.interdum,ff.de her.insti.l.Mæuio, & ibi no. ff.de le. 2.sunt.n.coniuncti re & verbis, qa eos verborum & rei complexus iungit,l.triplici,ff.de verb.sig.& l.re coniūcti, ff.de leg.3. sed quāquā ex verbis apparere videaẗ Federicum non voluisse concedere nisi medietatem,attn̄ aliā puto fuisse eius mentem. Et ad demonstrandū aliā fuisse Federici voluntatē,cōsidero plura. Pri
8 mo ꝯsidero,ꝙ nemo præsumitur † voluisse facere,qđ non poterat,l.Lucius,§.Impator,ff.de ad muni.c.a nobis.de sent.exc. Sed Federicus nō poterat reuocare donationē semel factā ecclesiæ, & pro parte,vt oñūm fuit, ergo nō credit voluisse. Secundo ꝯsi dero, ꝙ idē Federicus, q. iam confirmauerat donationē regaliū & pascuorū, integraliter & insolidum in ꝑfatione secundæ ꝯfir mationis asserit ad maiestatem imperialis eminentiæ pertinere iura & possessiones ecclesię tueri,& ne prauorum hominum inquietudine turbentur, sui priuilegij munimine roborare. Hæc
9 autem exordialis † assertio denotat mentem Federici non fuisse diminuere iura ecclesiæ,l.fi.ff.de hęre.insti. & l.cum hi, in princ. cum ibi no.per Bar.ff.de transa.Et traditur etiam per Bar.in l.ambitiosa,ff.de decre.ab ord.facien.& per Canoni.in c.2 de cle.cōiu.per Alex.consi.19.col.fi.& consi.46.colu.2. lib.j. & alibi sæpe. Tertio considero,ꝙ idem Fede.in 2.confirmatione expresse cōfirmat Archiepiscopo & ecclesiæ Arelatensi regalia & pascua, fm antiquam & rationabilem prædecessorum Regum & Impe ratorum concessionem , ergo ꝯfirmat regalia & pascua insolidū & integraliter,sicut a prędecessoribus fuerunt donata . Illa etiā
10 verba, fm † antiquam & rationabilem prędecessorum concessionem , ostendunt mentem Federici fuisse concedere ecclesiæ regalia & pascua,prout & quemdamodū ꝯcesserāt antecessores, q integraliter concesserant,c.Abbate, de verb. sig. ibi,fm ꝑteriti tpis morem,& c.examinata , de ꝯfirma. vti. vel inti. & traditur ꝑ Rom.cons.336.circa propositam, & facit, qa dispositio relata cē setur esse in referente,l.asse toto,ff.de hær.insti.l.ait ꝑtor,§.j.ff.de re iud.l.qui testamento,ff.de excu.tuto. cum si. Et si dicatur hæc omnia esse consideranda,vbi res est dubia , secus vbi verba sunt clara,quia tunc a verbis non est recedendum,d.§.cum in verbis. Respondeo,ꝙ vis verborū non tm̄ debet operari,vt melior sensus exist.l.fi.C.de hæred.inst.& l.cum virum,C.de fideic. vel alr
11 rn̄detur,ꝙ a uerbis † nō est recedendū , qñ sunt adeo clara,vt interpretationē non admittant. Alioquin si interpretationē pñt recipere,tunc ea est admittenda, quæ mēti disponētis cōueniat, qa verba debent mēti deseruiri,c.scđo regris,de appel.& sub iugo mentis esse,& ab ea rľari,fm Bal.in c.mandatū,de rescrip.Qđ aūt verba Federici possint iterpretari,ut voluerit ꝯfirmare & do nare regalia & pascua insolidum, patet manifestè: qa (vt s̄.dixi) Feder.simpliciter cōfirmauit donationes regaliorum & pascuorum per prædecessores suos factas his verbis, ꝯfirmamus tibi regalia & ciuitatem pro indiuiso,item pascua,&c. Ad verbū,ꝑ indiuiso,rn̄detur,ꝙ ad ciuiratem dumtaxat referendū est, non etiā ad regalia. Nec ob. ꝙ qualitas debeat qualificare totā oratione,
12 d.l.4.§.eritq; dn̄a,quia aduertendum est ꝙ copula, † q̄.plura copulat simpl̄r,nō aūt respectu alicuius accedentis, dr̄ copulare cā coniungendarum orōnum sub eo. verbo:non autem dr̄ coniungere copulata,l.j.ff.de his,qui no.infa.vbi pretor ait infamem esse dānatū furti, vi bonorum raptorum,de dolo,tutelæ,& de deposīti,& pro socio.& tn̄ ad hoc vt icurratur infamia,satis est furti damnatū fuisse,quia copula,siue punctus loco copulæ,repetit principale verbum ad singula copulata,ita ꝙ tot dn̄r orationes, quot sunt copulata, fm Bar.in l.j. ff.de iust.& iu. & ibi ēt allegat tex.in l.j.ff.de fica.vnde Fed.per hæc verba,tibi regalia & ciuitatem pro indiuiso & tolonea,pedagia , flumina , montes , & pascua,&c. voluit copulare plura ad effectum coniungendi sensum plurium orationum,ut breuius loqueretur, & sic verbum, confirmamus, subaudiendum estad singula copulata . Vñ fm rectā loquendi normam censentur tot orōnes, quot sunt copulata,vt sit sensus: confirmamus tibi regalia.Item confirmamus ciuitatē ꝑ indiuiso.Quo stante apparet, ꝙ qualitas pro indiuiso qualificare debet duntaxat suam orōnem, & sic ad ciuitatem duntaxat referri debet, quia subaudiēdo verbū, ꝯfirmamus,ꝑut est subau diendum,illa verba constituunt vnam orationem de per se, d.l. j.ff.de infam.Secundo rn̄detur,ꝙ qualitas debet omnia præcedē tia qualificare,& ad omnia referri pręterquam ad ea,quę si fieret relatio,induceretur ꝯrietas,l.si idem cum eodem, ff.de iurisdom. iudi.& traditur per Bart.in l.talis scriptura,§.fi. ff.de leg.j.sunt.n.
13 verba † ita interpretanda,vt effugiat repugnantiam, §.quibus,in j.consti.Cod.no.Bar.in l.fina.§.idem quæsijt,ff.de condi.indebi. maximè in cōcessionibus Principum,c.inter dilectos,§.cæterū, de fide instr.quem ad hoc ponderat Pan. in c.cū tu, de testi.& ꝯsuluit Pau.de Cast.consi.311.circa id,quod primo quæritur,in j. parte.& Dec.consi. 192.col.2.ad fi.nam si verbum, pro indiuiso, referatur ad regalia,Feder.esset sibi ꝯrius, quia in præfatione asserit se uelle iura ecclesiæ tueri , & conseruari . Item dicit, velle concessionem prædecessorum suorum confirmare. Modo si verbum,pro indiuiso, referat ēt ad regalia, illico sibiipsi ꝯtradiceret qa diminueret & auferret dimidiā, qđ nō est dicendum ꝑ prædicta.Tertio rn̄det,ꝙ qualitas orōnis nō dēt referri ad ea, ad q̄ si re feratur,iuris vel intentionis norma offenditur, c.ecclesia Vltera na,de elect.& ibi notat Pan.& consuluit Car.Florent. consi 69. quo ad primum,& tradit per Fel.in c.cām,q̄ col.v.ver.de rescrip. & ꝑ Mod.in d.l.talis scriptura. Hic autem facta relatione verbi, ꝑ indiuiso,ad regalia,offendit rectitudo iuris,qa ꝯ ius reuocatur donatio medietatis regaliorū ab ecclesia,d.c.fundamenta,de ele ct.Item offenditur intentio Federici intendētis ꝯfirmare iura ec clesiæ & non infirmare, ergo &c. Non denique obstant illa ver ba, ita ꝙ de fructu & vtilitate ecclesia tua, & tu habeas medietatem,&c.qa rn̄dēt dupliciter. Primò, ꝙ ad euitandam ꝯrietatē & absurditatē post verbū,ecclesia tua, subaudiendum est verbum, medietatem,vt sit sensus,ita ꝙ ecclesia tua medietatem,& tu ha beas medietatē.nā ad tollendā ꝯrietatē & absurditatē permittit
14 subauditio, † c.super quæstionum,in princi. & ibi Pan.in tertio no.de offi.del.& no.gl.in c.j.in ver.defensorem,& ibi Car.Alex. xv.dist.& similem subauditionem faciunt Doct. in d.l. Mæuio, ff.de leg.2.& fm hanc subauditionem cōfirmatio Federici similis erit confirmationi & donationi factæ per Cōradum, vt s̄.deduxi.Et si voluit Federicus diuidere vsum redditus , ut archieps vteret frueretur; dimidia,& altera dimidia frueretur ecclesia siue capitulum ꝑ necessitatibus ecclesiæ incumbentibus . Nā ec
15 clesia † ponitur ꝑ capitulo siue clero, vt no. per glo.in c.querelā, ne præla.vic.suas, & per Pan.in c.relatum,2.de test.Secundo rn̄detur, posito ꝙ Federicus non confirmauerit donationes aliorū suorū prædecessorū,nisi ꝑ dimidia fructuum, qa tn̄ nō disposuit de alia dimidia, donationes aliorum respectu proprietatis non infirmauit, dico quòd debetur ecclesiæ, cuius est proprietas et dominium omnium regaliorum et pascuorum, vt supra

ostensum fuit. Nam fructus sequuntur dominum, & ad ipsum
iure spectant, l. fructus, l. in fundo, l. & ex diuerso, ff. de rei vend.
l. fructus, ff. de vsu. l. j. C. de pact. pigno. cum si. &c.

RESP. III.

VBi concessionis ratio, vel noua Principis cõstitutio
a suis beneficijs fęminas excludit, ad sororẽ nõ
transmittitur pedagium ea lege fratri donatum, ne
extra agnationem etiam ex testamento tranferatur,
& si agnationis verbo soror proprie contineatur.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à contrario sensu, fortissimum est, & valet in gratijs & priuilegijs.*
2 *Sorores coniunctæ per virilem sexum, an sint de agnatione.*
3 *Fęmina nupta retinet omnia priuilegia, & omnes prærogatiuas familię paternæ, per quas non distrahitur a seruitio mariti.*
4 *Priuilegium concessum alicui, & eius descẽdentib. trãsit ẽt in filias nuptas.*
5 *Inferior a Principe, gratiam & donationem factam etiam subditis suis, reuocare non potest.*
6 *Ratio inductiua priuilegii restringit & declarat ipsum priuilegium, quæ ratio ex præfationibus colligi potest, vide nu. 7.*
8 *Prædecessores, uerbum, tam ad mediatos, quam immediatos accõmodatur.*
9 *Princeps potest antiqua priuilegia declarare, & restringere,*
10 *Emphyteusis concessa pro se & liberis descendentibus per lineam masculinam seu agnatorum, an transeat ad filias, vel neptes ex filio.*
11 *Priuilegiũ concessũ descendentib. masculis, & fœminis, nõ trãsit in nuptas.*
12 *Datia & pedagia, licet sint incorporalia, tamẽ inter immobilia cõputantur.*
13 *Dux Mediolani in suo dominio habet iura imperij, & omnia potest, quæ sunt concessa Imperatori.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

VIsis instrumentis donationis datiorum & pedagij
factæ nobilibus Confaronerijs de Candia per
fœlicissimæ memoriæ Frãciscum Sfortiã, olim Du-
cem Mediolani, ac decretis, de quib. in themate. Pri-
ma ꝯsideratione visum fuit, ꝙ Francisca & Camilla hr̃des ex te
stõ Thomę Confaronerij earum fratris, debeant succedere ĩ por
tione datiorũ & pedagij, quæ spectabat dicto Thomæ, exclusis
Io. Augu. & consortibus ipsarum fratribus patruelib. Ad quod
demonstrandum ad radicem protinus accedendo, omissis leui-
bus assumo verba concessionis. Dr̃ in gratia seu donatione, ꝙ
d. vtilitas non possit modo aliquo ẽt per viam vltimæ volunta-
tis transferri extra eorum agnationem. Pondera illa verba, extra
eorum agnationem. inter agnatos ergo nõ est facta prohibitio,
q̲a cum vnum prohibet, cætera concessa intelliguntur, l. cũ præ-
tor, ff. de iud. l. ex eo, ff. de testi. & est no. & trita regula, ꝙ vnius in
clusio, alterius est exclusio, l. maritus, C. de proc. c. nonne, de p̃-
sump. & hoc ẽt colligitur a ꝯ̃rio sensu, quod est fortissimum ar.
l. j. §. huius rei, ff. de of. eius, c. qualis, 25. di. c. cũ apostolica, de his,
1 q̃ fiunt a præla. quod argm̃ ẽt valet in priuilegijs † & gratijs, ſm
glo. in c. licet de priuile. lib. 6. quam ad hoc auream & singu. ap-
pellat Cur. senior consi. 16. col. 7. in prin. & istud probatur in l. fi
liusfa. §. cum pater, ff. de leg. j. & l. pater filium, §. quindecim, ff. de
leg. 3. Si ergo ostendero, ꝙ Frãcisca & Camilla sunt de agnatio
ne, resultabit clara conclusio, ꝙ Thomas potuit per viam suæ vl-
timæ voluntatis eisdem relinquere prædicta datia & pedagia. ꝙ
autem sint de agnatione, satis est manifestum, quia sunt sorores
2 dicti Thomæ, † & sic coniunctæ per virilem sexum, ergo agnatæ
§. j. Insti. de leg. agna. succes. & C. de legi. hære. l. lege 12. tab. & l.
& clarior tex. in §. nos vero. ibi, ex agnatis autem mulieribus nul
li penitus, nisi solis sororibus ad agnatorum successionem pate-
bat aditus, Inst. de agna. succes. & in tantum p̲cedere videtur, ꝙ
ẽt sorores nuptæ extra familiam dñr agnatæ & sic priuilegiũ ex
tendit ẽt ad nuptas, vt est tex. in l. voluntas, C. de fideic. vbi dr̃, ꝙ
alienare extra familiam prohibitus, nõ cẽset p̲hibitus donare so
rori nuptæ, q̲a ipsa non desinit esse de familia patris, dato ꝙ sit
nupta extra familiam, p̲ut in terminis consuluit Car. Flor consi.
3 91. A. vsurarius manifestus. & facit, q̲a fœmina nupta † retinet
oĩa priuilegia & oẽs prærogatiuas familiæ p̃rnæ, p̲ quas nõ dis-
trahit̃ a seruitio mariti, ſm Bar. in l. fi. §. itẽ rescripserunt, ff. ad mu
nici. & Ale. ꝯsi. 20. in fi. li. 2. cũ alijs authoritatibus plene reductis
p̲ Cur. senior. ꝯs. 27. Magnificus vir, col. 12. & p̲ ista dixit Alex. in
l. cũ quædã puella, ĩ prin. ff. de iur. om. iu. ꝙ priuilegiũ ꝯcessum ali
4 cui & eius descendentib. † transit ẽt ĩ filias nuptas, Seq̃t Fel. in c.
nouit, de iu. allegãs ita ꝯsuluisse Maria. Soc. in ꝯsi. exordiẽte, Re
uerendus dñs B. Rouerella, & idem tenuit ꝯsi. 177. col. fi. lib. 4. &
bene facit tex. in l. j. in fin. ff. de iure immun. vbi probatur a ꝯ̃rio
sensu, ꝙ priuilegium concessum alicui & posteris, & suo generi,
transit in filias nuptas, licet non transeat in filios filiarum, & si
dicatur pro parte masculorum, ꝙ licet istæ fœminæ admitti vi-
deant ex vi & tenore donationis, tñ excludũtur per decreta Du
calia, quæ expresse bona donata per illustres Duces Mediolani
volunt tranferri in fratres. Respondeo aduertendum esse, ꝙ d. de
creta fuerunt edita post donationem, vñ nõ potuit Dux per sua
decreta p̲fectam donationem cõcessam ẽt fęminis reuocare, vel
immutare, l. perfecta, C. de donat. quæ sub modo, & l. velles, C.
5 de reuoc. don. Nam inferior a Principe † gratiã & donationem
factam ẽt subditis suis, reuocare non p̃ot, ſm Ant. & Imo. in c. q̲
in ecclesiarum, de ꝯsti. ẽt per viam decreti seu legis, ſm Pan. in c.
at si clerici, § de adulte. col. 4. versi. 2. membro, de iud. Bald. in l. 2.
col. 6. versi. Item nota, ꝙ si Papa, C. de serui. & aqua. & Fel. in di.
c. nouit, col. ix. Secundo respondeo, ꝙ dicta decreta prohibent
bona immobilia tantum transferri in fratres, sed datia & peda-
gia sunt iura incorporalia, & tertia species bonorum inter mo-
bilia, & immobilia, l. a diuo Pio, §. in venditione, ff. de re iu. tra-
ditur etiam per Barto. in l. mouentium, ff. de verb. sig. Præmissis
non attentis ꝯ̃rium respondendum puto, q̲a stantibus decretis,
& maxime decreto vltimo edicto per illum Ducem Io. Galeaz,
verba illa, extra eorum agnationem, solos masculos includunt,
6 quod sic ostenditur. Rõ inductiua priuilegij † restringit & decla
rat ipsum priuilegium, l. cum pater, § dulcissimis, ff. de leg. 2. l. fi.
C. de testi. mili. firmat Roma. consi. 180. si admittimus, col. 2. ver.
præmissis non obstantibus. Ratio autem inductiua huius gra-
7 tiæ & concessionis colligitur ex præfationibus † ipsorum decreto
rum, in l. fi. ff. de hæred. insti. & tradit Lud. Ro. in d. consi. 180. &
consi. 90. viso themate. & Ale. consi. 46. col. 2. lib. j. ex præfationi
bus maxime vltimi decreti colligitur hæc ratio ꝯcessionis, vt no
biles de Confaronerijs excitentur ad fidelitatem seruandam &
operas exhibendas ꝯcedẽti, quæ rõ cessare vr̃ in fœminis, quæ p̲
Principe arma sumere, nec honesta seruitia p̃stare p̃nt, ergo &c.
Secũdo, verba vltimi decreti clarissima sunt, & expresse cauent,
ꝙ donationes factæ per illustrissimos Duces non transmittant̃
ad fœminas, vnde non est admittẽda voluntatis q̃õ, l. ille, aut il-
le, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. Legitur. n. in ipso decreto, ꝙ quo-
rumcunq; bonorum immobiliũ ꝯcessiones gratuitæ, quas tam
prædecessores nostri, q̃ nos fecimus, & posthac fieri cõtinget, ne
que legis ministerio, neq; facto hominis in fœminas transferri
valeant. Humõi ergo concessio facta p̲ illustrẽ Ducẽ Franciscũ
auũ, & ſm immediate p̃decessorẽ est exp̃sse cõprehensa in hoc
8 decreto, q̲a verbũ, p̃decessores, † tã ad mediatos, q̃ immediatos
accommodatur, c. p̃ter hoc, 32. dist. & ibi no. Doct. sequitur Fel.
in c. quia V. in fi. de iud. Nec est mirandum, si dictum decretum
declarat & restringit antiquas gratias & priuilegia, l. non est no
uum, ff. de legib. Et ꝙ Princeps possit sua antiqua priuilegia de-
9 clarare, † & restringere, decidit in specie Ange. in §. ius autem ci
uile, col. x. Instit. de iur. natu. gen. & ciu. sequitur Fel. in d. c. no-
uit, per tex. qui bene probat, in c. j. de iura. calum. & bene etiã p̲-
batur per tex. in c. suggestum, de decimis. Potuit ergo Princeps
restringere & declarare illa verba, extra eorũ agnationem, vt nõ
includãt fęminas, licet alias essent apta includere. Et facit quod
decidit Pau. de Ca. in l. maritus, C. de procu. vbi vult, ꝙ emphy-
teusis concessa pro se, & liberis descendentibus per lineam ma-
sculorum seu agnatorũ, non transeat ad filias, † nec neptes ex fi
lio, q̲a vbi intentio ꝯcedentis est, ꝙ res ꝯcessa nõ deueniat in co-
gnatos, nõ admittuntur fœminæ, licet sunt agnatæ, ne per ipsas
res deueniat in cognatos. allegat Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua.
sequitur Ale. in l. Gallus, §. nunc de lege Vell. ff. de li. & posth. &
Cur. sen. cons. 40. cum in præsentiarum, col. v. Et si non cõprehẽ
duntur fœminæ nuptæ, a fortiori erunt exclusæ iam nuptæ, per
no. per Bar. in l. quoties, C. de priuileg. schol. lib. xii. vbi per illum
11 tex. concludit, ꝙ † priuil. ꝯcessum descendentib. masculis & fœ-
mis, non transit in nuptas, & sequuntur ibi Io. de Plat. & Ange.
& Lud. Rom. in l. j. ff. ad Silla. Ludo. Rom. & Ias. in d. l. cum quæ
dam puella, ꝯ̃ Ale. ibi, & idem tenet Brix. in repertorio, in ver. po
steriori dicens ita fuisse iudicatum, & Ias. in l. fin. de constitu.
Princ. vbi dicit hoc dictum Bar. esse singulare & *cõiter* approba-
tum, licet Alex. contrarium voluerit, in d. l. cum quædam puella.
Ex his patet, nõ obstare ꝙ dictæ sorores sint agnatæ. Non etiã
obst. ꝙ datia & pedagia sint iura incorporalia, q̲a rñdeo, ꝙ licet
12 sint incorporalia, tamen inter immobilia † compntant̃, cum lo-
co cohæreant, & prohibita alienatione immobilium ẽt prohibi
ta cẽsẽt alienatio pedagiorũ & datiorum, c. j. & ibi Bal. de cogn.
feu. & firmat Alex. loquens in terminis dicti decreti, consi. 103.
visis scriptis, lib. 5. ver. respondeo, & Gemi. consi. 40. Titius con-
didit testm̃, vbi ex hoc infert, ꝙ mẽdicantes prohibiti posside-
re immobilia, ẽt prohibiti sunt possidere datia & pedagia, per
tex. in cle. exiui, §. cum annui, de verb. sig. & est tex. in §. hæc nos,
in Auc. de non alie. & in l. iubemus, la 2. C. de sacros. eccl. & plu-
ra cumulat Ias. in l. sciendum, col. 4. qui satisd. cog. Et generaliter
iura incorporalia, de q̲bus non reperitur separata decisio, inter
immobilia numerantur, ſm Ale. & Mod. in l. a Diuo Pio, §. in vẽ
ditione, ff. de re iud. & Ale. consi. 31. colu. 2. lib. j. & maximè hoc
dicendum in casu nostro, ubi ratio decreti ad talia se pariter ex-
tendit, d. §. dulcissimis. Minus etiam obstat, dum dicitur, quòd
inferior

inferior non potest suum priuilegium reuocare, tum, qa aliud
est reuocare, aliud declarare seu restringere. Tum quia dux Me-
13 diolani † in suo dominio habet iura imperij. & omnia pōt, quæ
sunt concessa Imperatori, sm Pau. de Cast.consi.226. super pri-
mo, in 2.parte. Alex.consi.2.col.3.lib.j. Cur.senior consi.16.col.
2.consi.49.col.x.& consi.50.col.2.& consi.66.col.3. & seq. dicēs
Ducem Mediolani habere iura imperij tam de consuetudine, q̃
ex priuilegio, & idem tenet Ias.in l.ex hoc iure, col.3. de iusti.&
iu. Possum aliter respondere, sed nō curo quia ista responsio po-
nit securim ad radicem.

RESPON. IIII.

SI supremus Dominus consentit, ꝙ nouū
vectigal exigatur, frustra con-
queritur feudatarius, cui regalia concessa sunt, ꝙ ab
ipso non fuerit obtenta licentia, cum apud Principē,
qui regalia dedit, maior potestas permanierit. Quanquam sine
iussu Principis noua datia institui nequeant, vniuersitati tamen
libere permittitur incolis extraordinarium munus indicere, &
habitatores duntaxat ad certum farinagij datium grauare, nam
ciuibus suis absque superioris licentia quamlibet possunt legem
dicere.

SVMMARIVM.

1 *Datiorum impositio est de regalibus, quæ soli Principi conceduntur.*
2 *Vniuersitas quibus casibus posit imponere collectam, vel indicere nouum munus extraordinarium, & quando superior subditis. nu. 3.*
4 *Præscriptio pedagiorum & vectigalium quanti temporis lapsum requirat, & nu. 5. & 7.*
6 *Nobilitatis prærogatiua, an immunitatem onerum adferat. nu. 8. & nu. 9.*
10 *Priuilegia in suis finibus sunt tenenda.*
11 *Præscriptio & consuetudo in quo differant.*
12 *Præscriptio restringenda est, non extendenda, & ad eam iustificandam quę requirantur. 13. & qua actione agendum. 14.*

Respon. interpretatio.

PLura confuse proponuntur, sed duo resul-
tant principalia dubia. Primo, an cōi-
tas Montislimarij stantibus priuilegijs olim si
bi concessis, successiue firmatis per Christianis-
simos Reges & Delphinos, ꝙ possit vintena fa
cere, taleas & impositiones pro negocijs publi-
cam vtilitatem tangentibus indicere, potuerit
imponere datium siue collectam farinagij pistoribus, ad rationē
sexdecim denariorum pro sextario, & alijs incolis ad rationem
octo denariorum. Secundo, an nobiles non reseruati, qui de no-
uo venerunt ad habitandum in d. loco, vel in futurum venient,
teneantur ad solutionem dicti farinagij, non obstante quasi pos-
sessione libertatis non soluendi, in qua nobiles ibidem habitan
tes vsq; ad hæc tpa perseuerarunt. Istis duobus resolutis patebit
resolutio aliorum dubiorum. qa oīa emergerunt ex pdictis. Cir-
ca primum duo videnda sunt. Primum, an d. vniuersitas potue-
rit imponere dictum datium absq; licentia superioris. Secūdū,
an licentia, de qua in themate, fuerit sufficiens. Primum vr̄, ꝙ v-
niuersitas non potuerit imponere tale datium, quia talis impo-
1 sitio † est de regalibus, quę soli Principi ꝯceduntur, c.j. quæ sint
rega. & vr̄ casus in l.2.C.no. vectig. Inst.non posse, vbi expresse
dr̄, nec vectigalia noua decreto ciuitatum institui possunt. Imò
nec dn̄s inferior potest in castris suis sine licētia dn̄i supremi im-
ponere aliquam collectam, l.j. C.de superindi. vbi. Bart. & Bald.
in l.cum mulcta, C.de bo.quæ lib. Sal.in d.l.2. Ale.consi.clv. qm̄
abunde, lib.2. Hinc consuluit Pan.consi.6.in q.quæ vertitur, lib.
2.ꝙ vniuersitas castri montis Annasati nō potuit imponere, nec
exigere gabellam carnium sine licentia domini habentis rega-
lia. Et si dicatur, ꝙ in c.j. quæ sint rega. non connumeratur datiū
farinagij inter regalia. Respondet, quod ibi enumerant datia &
gabellæ ex consuetudine, ergo ēt datiū farinagij, vt de datio pri-
stini ꝯsuluit Soc.ꝯsi.7.lib.3. Præmissis his & similibus, quæ defe
ctum potestatis arguunt non obstantib. sm ea, quæ proponunt,
arbitror ꝯ̃rium de iure respōdendum, qa prædicta oīa procedūt,
qn̄ vniuersitas recognoscens superiorem vult nouum datiū ge-
neraliter imponere exigendum ēt a forensib. quibuscunq;, tunc
non potest sine licentia superioris habentis regalia, sed inter ip
sos de vniuersitate pro necessitatibus ipsius vniuersitatis conce
2 ditur ei imponere collectam † vel indicere nouum munus extra
ordinarium sm Bart.in d.l.j. §.fi. per illum tex. ff.quod cuiusque
vniuer. nomine. & in l.4.§.actor, vbi etiam Ang. Imo. Alexan. &
Mod. ff.de re iud. glo. & ibi Fel.in col.pen. post alios in c.cum di-
lecta, de rescrip. Alexan.consi.124.super primo, lib.4. Gemi.con
sil.116.quia prædicti, col.j.& Card.consi.12.in dubijs præmissis.
bene facit, quia quilibet populus potest statuta facere absque li
centia superioris in his, quæ pertinent ad administrationem bo-
norum suorum, l.j. ff.de decre.ab ordi.facien. Barto. in l.omnes
populi, in j.q.& alii sequuntur, ff.de iusti.& iure. Et posito, ꝙ es-
set necessaria authoritas superioris, dico quod ex tenore priuile
giorum, de quibus in themate, satis constat de licentia superio-
ris; & si dicatur impetratam fuisse licentiam a domino loci in-
feriore habente regalia. Respondeo, ꝙ licet feudatarius habeat
regalia, non tamen ea proprio iure sic possidet, ꝙ dominus su-
3 perior non possit licentiam imponendi noua datia † subditis ꝯ-
cedere, c.dudum, de præb.lib.6. vbi sic inquit Papa, & si Cardi-
nalibus nostris, vel alteri potestatem dederimus conferendi be-
neficio; apud nos tamen eadem, immo maior potestas remansit.
Ex his resoluta apparet prima dubitatio, ex qua resultat resolu-
tio quamplurium quæsitorum, de quibus in themate, & maxi-
me illius, quo quæritur an communitas inciderit in aliquam pę-
nam propter impositionem huius datij, nam stantibus præmis-
sis apparet, ꝙ non. Item ēt illius, an communitas teneatur exhi-
bere instrumentum licentiæ; patet responsio ꝙ non; cum potue
rit sine vlla licentia tale datium imponere. Et posito, ꝙ require-
retur licentia, sat erit exhibere priuilegium antiquum conces-
sum de anno 1385. cum interinatione facta in senatu Tolosano.
Ad illud autem quæsitum, an communitas spacio annorum 40.
præscripserit ius exigendi dictum datium farinagij. Respondeo,
ꝙ hæc dubitatio stantib. præmissis, est frustratoria ac superflua.
attamen satisfaciam dominis syndicis dicti loci, qui curiose sata
gunt cuncta intelligere, dico ꝙ ista dubitatio potest tripliciter
intelligi. Primo, an pręscripserit in præiudicium Delphini supre
mi domini. Secundo, an contra dominum inferiorem. Tertio, an
contra incolas. Circa primum respondeo, quod ad præscriben-
4 dum † ius exigendi pedagia, guidagia, vectigalia & similia, quæ
sunt de reseruatis in signum supremæ potestatis requiritur lap-
sus tanti temporis, cuius initij non reperiatur memoria, c.super
quibusdam, §.præterea, de verb.sig. Et ita Panor. & alij, in c.cum
nobis olim, de præscrip. & Bal.in l.j. C.ne rei don. vel templ. & a-
libi sæpe. Circa secundum, an contra feudatarium. Respondeo
(cum huiusmodi datium habeat causam continuam, secundum
Bar.in l.iusto, §.nō mutat, ff.de vsucap.) vniuersitatem spacio de-
cem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes potuis-
5 se præscribere † ius exigendi tale datium, l.si quis diuturno, ff.si
serui.vendi. & tenet Ias.in l.imperium, col.xj. ff.de iurid.omn.iu
di. & Bal.in tracta.præscri.in v.parte, colum.44. versicu. circa pri-
mam. Circa tertium non expedit dubitare, postquam datium
fuit impositum de consensu habitantium, nam quod ordo decu
rionum statuit, omnes statuisse dicuntur, secundum glo.in rubr.
C.quæ sit long.consuetu. & in l.aliud, §.refertur, ff.de regu. iur.
& decreta ordinis omnes ligant, nisi sint ambitiosa, l. fina. & l.
ambitiosa, ff.de decr.ab ord.faci. Et quod maior pars facit ab om
nibus seruandum est, l.quod maior, ff.ad mun.cap. cum omnes,
de consti. Venio ad secundum, pro cuius faciliori resolutione p̄-
mitto, ꝙ transferens domicilium ad patriam vxoris, vel ad aliū
locum ratione incolatus, obligatur omnibus muneribus illius
loci, l. si in patria vxoris, C. de incol. libro x. l.domicilium, ff.ad
mun. qui ergo transtulit se, & domicilium ad locum Montisli-
marij, tenetur subire onus dicti farinagij, nisi habeat priuilegiū
immunitatis a Principe, vel a lege. Videndum ergo restat, an di-
ctus nobilis iuridice prætendat se immunem ex prærogatiua no
6 bilitatis. † & videtur, quòd sic, per text. in l.tertia, §.primo, ff.de
mune. & hon. ibi, his, qui in castris operam dant nullum muni-
cipale munus imponi potest. & per illum textum dicit Guido
Papæ decisio.384. exordine, sed quid de nobilibus, quòd in con-
fectione trium statutum patriæ Delphinalis pro subsidijs indu
ducēdis, excipiuntur nobiles nobiliter viuentes. Bene facit text.
in l.non tantum, §.primo, ibi, propter inclitam nobilitatem ple
nissima immunitas tributa est, ff. de excu. tuto. Secundo facit,
quia præsupponitur, quòd alij nobiles, qui hactenus ibidem ha
bitarunt, sunt in quasi possessione libertatis in annis 40. & vl-
7 tra, quo tempore præscribitur † immunitas a futuris oneribus,
vt consuluit Barto. consilio 59. commune Spoleti Alexen.con-
silio 30. ponderatis, libro v. in v. dubio. & facit text. in capitu. de
quarta, de præscrip. per quem idem consuluit Pet.Phi.Cor.con-
silio 22. in præsenti consultatione, colum.5. libro 3. Et sic vide-
tur inducta consuetudo, quòd nobiles non teneantur ad solutio
8 nem dicti farinagij, quæ consuetudo † potest dare priuilegium
immunitatis non habenti, l.fina. C. de vectigalibus & commis.
l.publicanus, §.fina. & l.licitatio, §. earum rerum, ff. de public.
cum similibus. Sed præmissis non obstantibus, arbitror nobi-
les, qui nondum præscripserunt immunitatem, teneri ad onus
dicti farinagij, per textum, in l.ciues, & d.l. si in patria, C. de in-
colis, lib.x. cum suis concordantijs. Nec prærogatiua nobilita-
9 tis aliquem excusat, † l.munerum, §.patrimoniorum, & ibi not.
Barto. contra nobiles, ff.de mune. & hono. & firmat latius Albe.
de Rosa.in rub.eo.titu.col.22. versicu. quæro nunquid nobiles.
ubi dicit, ꝙ non solum non excusantur ab oneribus patrimo-
nialibus, ut est onus farinagij, sed etiam non excusantur a perso
nalibus, per tex.in §.interim.ibi, sed inuicē vniuersi nobiliores,
in Auc.de defen.ciuita. & idem tenet domi. Bonus de Curtili in
suo tracta.nobilitatis, in v.parte; priui. Nec obstant contraria su-
pra adducta. & primo text. in d.l.3. §.j. quia loquitur in militib. a-

ctu militantibus, & sic nobilibus nobilitate armorum & virtute propria, nos loquimur in nobilib. nobilitate generis, ad quos
10 non est facienda extensio, quia priuilegia † in suis finib. sunt tenenda, l. j. ff. de constit. Principum. Immo ille tex. clarè probat, quod nobiles nobilitate generis non excusantur, dum dicit, ceteri autem priuati, licet militum cognati sint, legib. patriæ parere debent, & ibi illum tex. contra nobiles no. Albe. de Rosa. Item ille tex. loquitur, quantum ad munera personalia, secundum glo. ibi cōiter approbatam. nos vero loquimur de patrimonialibus, ad quæ tenentur etiam milites, d. §. primoniorum. Nō etiam ob. tex. in d. l. nō tamen, § j. quia illud priuilegium nō fuit concessum propter nobilitatem personarum, sed propter nobi. ciuitatum immo ille tex. probat oppositum, dum dicit, quod solis Illiensibus, & sic particularibus quibusdam concessa fuit immunitas propter inclitam nobilitatem ciuitatis, ergo alijs nobilibus denegatur. Itē non solum ibi conceditur priuilegium immunitatis propter nobilitatem ciuitatis, sed etiam propter originem habitam ab vrbe Romana. vbi ergo non concurrit concursus horum duorum, non habebit locum illud priuilegium, l. si hæredi plures, ff. de condi insti. cum sim. Ad vltimum respondetur clarissime, quod quamquam alij nobiles iam longissimo tempore sint in quasi possessione libertatis non soluendi, nō tamen pōt dici inducta consuetudo quo ad nobiles, quia pauco tempore venerunt, vel in futurum venient ad habitandum dictum locum. Ad quod ostendendum, præmitto
11 differentiam esse inter præscriptionem † & cōsuetudinem, nam per præscriptionem acquiritur particularib. personis tantum, per consuetudinem acquiritur vniuersis, & cuilibet de populo, secundum Pan. in c. cum dilectus, col. fi. & c. fi. col. antepen. de consuet. Hostien. & Pan. in c. cum ecclesia Sutrina, de causa posses. & proprie. vbi Pano. dicit, quod ibi non agitur de consuetudine, quia non acquirebatur ius cuilibet de populo, licet omnibus de clero. Sequitur Gem. consi. 123. pro clariori decisione Abb. consi. 18. in causa, & q. libe. 2. Al. cōsi. 6. viso, col. fin. lib. j. Cum ergo in casu nostro agatur de acquirendo iure immunitatis nobilib. tantum, dicere debemus, quod tractetur de præscriptione, non consuetudine. Vnde est sine veri præiudicio, quod aliqui nobiles propter longissimam quasi possessionem præscripsissent immunitatem non tamen inferri pōt, ergo oēs nobiles, etiam qui nuper venerunt ad dictum locum debent esse immunes, tum quia ex separatis non infertur, l. Papianus exuli, ff. de mino. l. si. ff. de cal. tum quia ex multis particularibus nihil sequitur c. in genesi, de electio. Et quia quo ad nobiles, qui non præscripserunt, pōt vniuersitas dicere, quo ad vos integrum est Ius nostrum, & liberæ nostræ ędes, l. binas ædes, ff. de serui. vrb. præd. Est. n. præscriptio restrin-
12 genda, † & non extendenda ad eos, qui non fuerunt in quasi possessione, l. j. §. si quis hoc, ff. de itin. actuq; priu. & ibi Bar. & plene traditur per Fel. in c. auditis, col. 6. & seq. de pscr. Præterea animaduerteret cōitas, an sit legitime probata præscriptio, ad quam iusti-
13 ficandam † sunt quatuor necessaria. Primo, quod nobiles fuerint aliquando requisiti, vt datium farinagij soluerent, l. litibus iunctis not. ibi per Bar. C. de agri. & censi. lib. xj. Secundo, quod ipsi nobiles requisiti soluere recusauerint, secundum gl. in l. quo luminib. ff. de ser. vrb. præd. Tertio requiritur scientia & patientia vniuersitatis, l. 2. vbi Bart. C. de serui. & aqua. Pan. in d. consi. 18. in cā. lib. 2. & consi. 22. co. fi. eo. lib. Quarto requiritur bona fides, secundum Pan. in c. si diligenti, de præsc. Are. consi. 30. viso themate, col. 2. quod hodie est expeditum, c. fi. vbi Ab. & Fel. de præsc. Et quod hæc quatuor requirantur firmat Ale. consi. 136. in cā, & lite, col. pe. li. 2. Et licet Ale. ibi videatur dicere hanc esse consuetudinem, tamen large & abusiue loquitur pro ea, quæ s. dixi, & in spē animaduertit Bal. in tract. præscrip. in v. parte co.
14 51. ver. 7. quō. Circa vltimum, qua actione agendum sit. † Respōdeo actione confessoria, secundum Sal. in l. 2. C. noua. vect. Inst. nō posse, & Bar. in l. si prius, ff. de no. ope. nun. & forma traditur per Io. Pet. de Ferra. in forma libelli, in actione confessoria. Laudarem tamen, quod contra nobiles non existentes in quasi possessione libertatis, fieret executio eo modo, quo fieri solet contra alios, quia vtilius est subire partes rei, quam actoris, l. qui accusare, C. de eden. §. commodum, Insti. de interdict.

SVper dubitatione suborta non expedit insistere, quia ex deductis in meo primo responso patet clara resolutio. nam quantum ad habitantes in loco, communitas potuit absque vllo priuilegio statuere, quod quilibet nedum octo denarios, sed etiam viginti pro sextario soluere teneatur, & etiam posset de nouo statuere pro necessitatib. communitatis, secundum Bar. in l. j. §. fi. ff. quod cuiusque vniuer. nomine, sed etiam si voluerimus insistere verbis priuilegij, dico quod cōitas vigore dicti priuilegij potuit edere istud statutum, quia illa copula, & alias prout in eorum libertatibus continetur, non stat restrictiue, nec copulatiue, sed ampliatiue, quod sic probatur, vbi mens disponentis refragatur copula mutat suam naturam, & resoluitur in alternatiuam, vel disiunctiuam, prout intentioni melius adaptat, secundum Ale. consi. 130. attētis verbis, in fi. lib. 2. sicut etiam disiuncta ponitur pro coniuncta, l. si is, qui ducenta, §. item si paterfam. ff. de re. dub. facit tex. in l. si Titio, ff. de vsufru. leg. & glo. vulgata in l. eas causas, ff. de cond. & demō. Deducendo ad propositum, Princeps voluit, quod cōitas Montisli marij possit tam pro fortificatione villæ, quam pro alijs quibuscunque negotijs imponere quaslibet exactiones; modo si dicamus, quod illa verba, & alias prout in eorum libertatibus stent restrictiue, ita quod non possit imponere nisi exactionem vnius oboli, frustrabitur intentio concedentis. Fortificabitur, quia illa verba starent copulatiue, & restrictiue, secundum priuilegium nihil operaretur, cum iam per primum cōitas posset imponere exactionem vnius oboli pro sextario. hoc autem non est dicendum, c. porrò, de priui. l. si quando. ff. de leg. j. ergo, &c. Corroboratur, quia in secundo priuilegio dicitur, quod consiliarij valeant vintena facere, taleas imponere, & alias exactiones pro forificatione villæ, & alias pro negocijs cōem vtilitatem tangentibus, & alias prout in eorum libertate continetur. Pondera verbum, & alias, quod est implicatiuum, c. cum in multis, de rescri. in 6. c. sedes, eo. titu. in antiquis, & l. si fugitiui, cum glo. C. de seruis fugi. Ergo consiliarij nō exactinoem vnius oboli, prout continetur in primo priuelegio, sed alias (si sibi videbitur) imponere poterunt. Comprobatur, quia copula iuncta cum illo relatiuo, alias dispositionem auget, l. ea tamen adiectio, ff. de leg. 3. Sensus ergo est, quod consiliarij possunt nedum olim concessas, sed etiam alias exactiones indicere, quod etiam cā concessionis, videlicet pro communi vtilitatæ dictæ villæ, satis ostendit. Nam ratio communis vtilitatis est generalis, quæ debet ampliare dispositionem, quatenus ratio ipsa se extendit. l. pater filium, §. fundum, ff. de leg. 3. & ibi Bart. & l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. cum solitis concord.

RESPON. V.

TOlonensium priuilegia cōfirmat Princeps his verbis. Immunitates, in quarum sunt possessione, confirmamus, ita quod sint liberi, prout sunt, retroque fuerunt. Cælestinis postea idem Princeps donauit datium Tarasconis priuilegijs contrariis quibuscunque non obstan. quæ quatenus huic donationi aduersentur, irrita esse voluit. Respondi confirmationem nullum immunitatis ius tribuere Tolensibus, cum non constiterit, eos in quasi possessione libertatis fuisse eo tempore, quo confirmationem impetrarunt. Nec credendum est illis assertiuis verbis, prout sunt, retroque fuerunt, cum Tolonensium suggestione princeps ita esse affirmauerit. Cœterum cum motu proprio, certaque scientia priuilegiis, quibuscunque derogatum fuerit, immunitatem etiam Tolonensium sublatam puto, quod Lu. Rom. visum fuit, & Dec. probat.

SVMMARIVM.

1 *Inferior a Principe potest suis subditis immunitatem concedere.*
2 *Priuilegia concessa ab eo, qui potest de nouo concedere, probant illa omnia, quæ in eisdem clarè referuntur.*
3 *Asserens se immunem a gabellis, & vectigalibus, illud probare debet.*
4 *Tenor dat legem priuilegio.*
5 *Prout, dictio, relata ad possessionem, de qua non apparet, stat condictionaliter, & nisi constet de relato, priuilegium & confirmatio nihil disponunt. nu. 6.*
7 *Verba assertiua Principis, non probant. & nu. 9.*
8 *Princeps pluribus negotijs impeditus, præsumitur immemor etiam propriorum negotiorum.*
10 *Clausula ex certa scientia, non purgat vitium obreptionis, & subreptionis.*
11 *Illatio ex quasi possessione de præsenti, non sequitur ad quasi possessionem de præterito, secus econtra.*
12 *Princeps potest reuocare donationes & immunitates suis subditis concessas, sicut & priuilegia, ac etiam feudi concessionem. nu. 13. & 14.*
15 *Reuocatio generalis omnium priuilegiorum, non derogat priuilegiis habentibus clausulam derogatoriam, nisi de eis fiat specialis mentio.*

Respon. interpretata.

IN causa Immunitatis, quam prætendunt Tolonēses a datijs & gabellis loci Tarasconis donatiōis per Regē Renatum, & Reginā Ioanā Priori, & conuentui Cælestinorum ciuitatis Auenionensis, visum fuit primo aspectu Tolonēses fore immunes, & in eorum fauore pronunciandum esse tā in petitorio, quam in possessorio, quia constat de priuilegio immunitatis eisdē concesso per præfatum Regē, quem constat habuisse facultatem concedendi. Nam etiam inferior
1 † a Principe potest suis subditis immunitatē concedere, vt concludit expresse Pan. in c. 2. co. anp. de immu. eccl. Princeps vero non recognoscens superiorē pōt quibuscunq; priuilegium immunitatis donare, l. sp, §. fi. de iu. imm. l. j. C. de vaca. pub. mu. l. placet, C. de excu. mu. lib. x. traditur per Bar. in l. 2. C. de decr. decur. eo. lib. & per Alex. consi. 30. ponderatis, lib. v. Nec ob. inquantum dicitur, quod tale priuilegium non debet opitulari Tolonensib. quia est confirmatorium antiquorum priuilegiorum & antiquarum consuetudinum, de quibus nō constat. quia respondetur, quod priuilegia confirmatoria concessa ab eo, qui pōt de
2 nouo concedere, probant † illa oīa, quæ in eisdem clare referuntur, cap. Abbate sane, & ibi no. Anto. de But. in 8. notabili, de verbo. sig. firmant Inno. in c. inter dilectos, de fide instr. Bart. & Modern. in l. admonendi col. 2. ff. de iureiu. in gl. in c. vt veterum, 9. dist. & in c. si Romanorum, xix. di. Card. consi. 118. monasterium sancti Iuliani.

liani. Aret. consi. 126. diligenter visis, in 3. dub. Pau. de Cast. consi. xvij. in causa decimali, in secunda parte. De. in consi. 13. in causa possessionis, & ad hoc authoritates abundant. Præterea, vr̄ cōstare de relata consuetudine, & quasi possessione libertatis, ergo cessabit obiectio auct. si quis in aliquo. C. de eden. Quod constet ostendit; nam pro parte Tolonensium probatum fuit p plures testes, ꝙ ipsi excepta turba præsenti semper fuerunt in quasi possessione soluendi. vnde ex quasi possessione tam longissima, & tanto tempore continuata, vr̄ resultare probatio, ꝙ ēt tempore cōfirmationis priuilegiorū antiquorum essent in eadem possessione, cum possidens de pręsenti retro credatur possedisse, nisi per negantes ꝯrium probetur. sicut econtra ex possessione de præterito infertur probatio possessionis de præsenti. l. vti possidetis, & ibi no. Bar. C. vti pos. traditur per Pan. & alios, in c. cum ad sedem, de rest. spol. Sed præmissis nō obstantibus, amplector ꝯriam partem. Et pro fundamento præmitto, ꝙ duo datia donata Cœlestinis fuerūt indicta, & cōstituta p superiores retro Principes, & Comites prouinciæ, qui auctoritatem imponendi habebant l. 2. & seq. C. no. vecti. Insti. non posse. & de hoc non dubitatur. Item præmitto, ꝙ dicentes se immunes a gabellis, & vectigalibus impositis ab habentibus potestatem, tenentur proba
3 re † immunitatem, alias non esset, qui pro datijs obolum solueret, si crederetur alleganti immunitatem, l. j. ff. de vaca. mu. & generaliter ei, qui dicit, onus probandi incumbit, l. eum qui, ff. de prob. l. actor, C. eo. Si modo demonstrauero Tolonenses nō sufficiēter probasse eorum intentionem, videlicet se esse immunes, stabit nostra propositio, q̄ est Tolonenses teneri ad solutionem datiorum & gabellarum, sicut cæteri tenentur. Duo dederunt Tolonens. priuilegium, & quasi possessionem non soluendi, sed neutrum iustificatur. Priuilegium ad supplicationem Tolonensium concessum ita cantat. Cōfirmamus franchesias, libertates, immunitates, omniaque priuilegia eis indulta per nostros prædecessores, in quib. fuerunt, & sunt in possess. seu quasi, ita ꝙ ipsi sint, esseque debeant, & prout sunt, iamque retro fuerunt sicuti volumus, frāchi, liberi, &c. Ponderandus est diligenter tenor huius priuilegij, c. porro, c. accipimus, de priuile. quia tenor dat legē
4 † priuilegio, sm̄ Bar. in c. j. §. denique, quæ fue. prima causa bene fi. amit. & in c. j. col. 7. an agn. vel fil. Et quærentibus inspiciend9 est sermo stipulationis, l. si quis stipulatus sit Stichum, aut Pamphilium, ff. de verb. obl. Ex tenore ego colligo, ꝙ istud nō est nouum priuilegium, sed confirmatorium antiquorum, vt ostendit verbum, confirmamus, c. cū dilecta, de ꝯfir. vti vel inuti. Item colligo ꝙ voluit Rex confirmare ea sola priuilegia, & eas solas immunitates, in quibus supplicantes fuerant, & tunc erant in quasi possess. vt cōstat ex illis verbis, & prout sunt, iamque retro fuerunt, c. quia diuersitatem, ibi, sicut iuste & pacifice possidentur, & ibi gl. & Pan. no. de conces. præb. Nisi ergo Tolonenses fuissent tūc in quasi possessione exemptionis a datijs & gabellis locis Tarasconis, priuilegium nullum Tolonensibus ius tribuet, neque confirmatur. Dictio enim prout relata ad possessionem,
5 † de qua non apparet, stat condictionaliter, & nisi constet de re-
6 lato, priuilegium & ꝯfirmatio nihil disponunt, † l. si sic, ff. de lega. j. l. ꝙ si in venditio. ff. de hær. vel act. vend. Et ita declarat Fel. in c. 2. col. v. ad fin. de resc. quod maxime verum est in confirmationib. quæ fiunt sine causæ cognitione, sm̄ Bart. in extrauag. ad reprimendum, in ver. prout, & bene facit quod consuluit Oldr. consi. clxiiij. viso priuilegio. Et ꝙ mens Regis fuerit confirmare ea priuilegia, quibus Tolonen. tunc fruebantur, patet ex illis verbis, de quibus fuerunt, & sunt, &c. Illud. n. relatiuum, de quibus, positum post vniuersalem dispositionem, restringit gratiam ad ea tantum priuilegia, quibus supplicantes tūc gaudebant, l. cunctos populos, & ibi no. Bar. & Mod. C. de summa Trinit. & fide catho. Et rīr relatiuum sine copula restringit suum antecedens, l. ea tn̄ adiectio, ff. de le. 3. Corroboratur, quia incertum est an Tolonen. tempore dictæ confirmationis essent in quasi possessione non soluendi prædicta datia, ergo illa verba, prout sunt, iamque retro fuerunt, relata ad incertum, stabunt limitate, & restrictiue, vt docet Bar. in l. edita, col. penul. C. de edend. Et nisi limitatio relata ad aliud iustificetur per demonstrationem relati, tūc dispositio, vtpote incerta, nullius erit effectus, d. auc. si quis in aliquo, vbi Alex. ad fi. & idem Alex. consi. 3. in causa & lite, libro 2. Non igitur possunt Tolonen. l. fundare super prædicta confirmatione relata ad antiqua priuilegia, & quasi possessionis libertatem, de quibus non constat. & huic rationi non obstat, si dicatur, ꝙ illa verba, & prout sunt, retroque fuerunt, probant ꝙ tpe impetrationis, & confirmationis erant in quasi possessione immunitatis a datijs, & gabellis in quorumcunque locorum, quia
7 rn̄detur tripliciter. Primo, ꝙ verba assertiua † Principis non probant, c. si Papa, de priuile. lib. 6. traditur per Cald. consi. 2. eod. tit. Old. consi. 258. Inn. Episcopus maxime quando sunt narratiua facti alieni, de quo Princeps non præsumitur habere scientiam, c. ab excommunicato, de resc. l. fin. ff. pro socio. nam Princeps tot negotijs implicitus est, vt etiam negotiorum propriorum obli-
8 tus, † & immemor esse præsumatur, c. cæterum, de rescrip. c. ex parte, j. de offi. dele. Secundo respondetur, ꝙ inducta ad restringendum, non debent operari cōtrarium effectum, id est ampliationem, ff. de adimen. leg. l. legata inutiliter. Si autem illa verba, prout sunt retroque fuerunt, probarent, ꝙ Tolonen. tunc essent in quasi possessione immunitatis a datijs & gabellis quorūcunque locorum, Rex nō restringeret, sed ampliaret suam gratiam, non solum ad immunitatem a suis progenitoribus concessam, sed etiam ad vsurpatam, in cuius quasi possessione essent, quod dicendum non est. Tum quia absurdum d. l. nam & absurdum, ff. de bon. liber. tum quia ad iniquitatem non est trahenda gratia, l. si quando, C. de inoffic. testam. cum vulgaribus. Tertio, si p tinaciter instetur talia verba probare, quia Princeps ex certa sciētia asserit se confirmare antiqua priuilegia, & antiquam quasi possessionem Respondebo, nec dabitur replicatio, ꝙ ad suggestionem. Tolonensium Rex asseruit eos esse in quasi possessio-
9 ne, quo casu verba assertiua Regis nihil probant, † nisi constet vera esse suggesta, c. inter dilectos, ad fi. de fide instrumento. ubi dicitur, ꝙ si Papa ad petitionem partis confirmet priuilegia tanquam prius habita & possessa (vt in casu nostro) talis confirmatio nihil operatur, nisi appareat, & fides fiat de priuilegijs prius habitis, & possessis, & idem Oldra. in d. consi. 258. & generaliter impetrans, si vult vti & gaudere impetratione tenetur probare supplicata per ipsum vera esse, c. quia circa, & ibi Panorm. no. de consanguini. & affinita. c. constitutus, de rescrip. Tenentur ergo Tolonē. probare, ꝙ essent tempore impetrationis in quasi possessione non soluen. datia Tarasconis, vti asseruerunt, prout in terminis quæstionis nostræ consuluit Soci. consi. 164. visa bulla, col. 2. versicu. 2. loco. lib. 2. Nec quicquam facit, ꝙ Rex confirma
10 uerit ex certa scientia, quia clausula, ex certa scientia † non purgat vitium obreptionis, secundum Pan. in c. 2. de confirma. vtili, vel inutili, cum concord. aucto. adductis per Dec. in capi. j. colu. v. ver. prima est, eo. titu. nec certa scientia releuat impetrantem a probatione eorum, de quibus nullo modo apparet, secundum Aret. in d. consi. lxxvj. col. 3. Non obstant depositiones testium, quia non probant, ꝙ Tolonenses essent in quasi possessione tempore confirmationis priuilegiorum, quod est necesse, ut patet ex pmissis. Et licet deponant de quasi possessione immunitatis a datio Regio Tarasconis post confirmationem, non tamen ex
11 quasi possessione de præsenti † recte infertur ad quasi possessionem de præterito, secundum Bald. in l. si hi, ad fi. C. de adulte. & consi. 12. quidam D. Matthæus, in fi. lib. j. vbi concludit, ꝙ licet ex possessione de præterito inferatur præsumptio continuationis vsque in præsens, d. l. vti possidetis, cum ibi nota. tamen econtra, scilicet ex possessione de pręsenti, nō infertur possessio de pterito, quia ex contingenti, quod se habet ad diuersa, non recte infertur, cap. in præsentia de proba. Præterea ubi constaret Tolonen. tempore confirmationis fuisse in quasi possessione libertatis & priuilegiorum, non tamen possent se iuuare dictis priuilegiis, quia per gratiā factam Cælestinis omnia priuilegia, & omnes immunitates a datiis Tarasconis prius concessa fuerunt reuocata, ut patet ex tenore gratiæ & donationis factæ ipsis Cælestinis ibi. Nam volumus priuilegium ipsum, & omnia ac singula in eo contenta perpetuo valere, priuilegijs, literis, rescriptis, ritibus, visibus, consuetudinibus, & alijs iuribus contrarijs quomodolibet non obstantibus, quæ nec obstare similiter volum9. Item ibi, donationes qualitercunque hactenus per nos factas quouis ptextu, respectu, occasione, vel inquātum possunt, seu possent huic nr̄æ donationi ī aliquo derogare obstare, vel afferre præiudicium quouismodo, de medio tollimus viribusque & efficacia penitus & totaliter vacuamus, quæ claram & expressam voluntatem Regis reuocentis omnia priuilegia omnesque donationes, quæ possent derogare donationi Cœlestinorum in
12 aliquo. Constat autem Principem posse reuocare, † priuilegia & donationes subditis suis factas, capitu. veniens, de præscrip. c. in nostra, secundum vnum intellectum, & ibi Panor. col. fina. de iniurijs, firmat glo. in c. decet, de reg. iur. lib. 6. & late traditur per Pan. & Mod. in cap. nouit, de iud. & sicut potest reuocare priuile
13 gia pro libito, ita & donationes † secundum Ange. in l. Antiochen. ff. de priuil. cred. & in l. Lucius, ff. de euic. vbi vult Principē posse auferre acquisita ex præscriptione, quia acquisita dicuntur beneficio suæ legis, & ideo potest ea ad libitum auferre, sicut donationem suam potest pro libito reuocare, & non solum priui-
14 legia, sed etiam potest concessionem feudi † renocare, si sit gratuita, sm̄ Bal. in l. qui se patris, C. vnde liberi. ar. text. in l. qui fundos, ff. de omni agro deser. lib. xj. Rex autem Renatus (vt audio) habebat iura Principis, nec superiorem recognoscebat, ergo & ipse suas potuit donationes suasque priuilegia reuocare, & sic constat de potestate, constat etiam de voluntate ex illa clausula, priuilegijs non obstantib. & ex illa clausula, donationes qualitercunque, &c. quæ clausulæ sufficiunt ad ostendendam voluntatem reuocantis, c. quia sæpe, de elec. lib. 6. c. cum aliquibus, de rescrip. eo. lib. Nec obstat si dicatur, ꝙ requirebatur specialis derogatio, iuxta text. cum glo. in l. 3. C. de silen. lib. 12. quia respondetur, ꝙ imo sufficit generalis reuocatio seu derogatio non obstantib. aliquibus priuilegijs, sm̄ Pau. de Cast. in proprijs, terminis, in l. si mihi & tibi, §. in legatis, ff. de le. j. vbi respondet, ꝙ non

sufficeret generelis dispositio, ꝙ quilibet, nemine excepto, sol-
uat datia, q̄a tūc cōprehenduntur exempti, & ita procedit tex. cū
gl. in d.l.3. Sed bene sufficit generalis clausula derogatoria, non
obstante quacunque immunitate seu priuilegio, & ita ēt tenet
Ias. in l.j. col. fi. ff. de consti. Prin. & Ale. consi. 101. visis instr̄is, co.
5 pe. l.j. vel aliter, & secundo rn̄det, ꝙ generalis † reuocatio oīum
priuilegiorum non derogat priuilegijs habentib. clausulam de-
rogatoriam derogatoriorum, nisi de eis fiat specialis mētio, ſm
Cyn. in l. vnica, C. quan. Imper. inter pup. & ita ꝓcedit text. cum
glo. in d.l.3. Sed iste nō est casus nr̄, q̄a in gratia facta Tholoneñ.
non reperitur inserta clausula derogatoria derogatoriorū. vel ēt
posito, ꝙ esset in ea gratia inserta clausula derogatoria, adhuc in
casu nostro sufficit generalis derogatio, q̄a gr̄a concessa Cælesti
nis fuit facta motu proprio Regis & Reginæ) vt apparet ex le-
ctura gratiæ) quo casu per generalē reuocationem tollūtur oīa
priuilegia, ēt de quib. mētio specialis alias habēda erat, ut in ter
minis nostris decidit Lud. Ro. consi. 327. Istæ sunt rationes. vbi
concordant ꝯrias Doctorum opiniones fœdere distinctionis, vt
in secundo priuilegio concesso ad postulationem partis nō suf-
ficiat clausula generalis, non obstantibus priuilegijs alteri cōces
sis, sed bene sufficiat in secundo priuilegio concesso motu pro-
prio, quam concordiam tradit idem Ro. in l. sed si quis, §. quæsi-
tum, in fi. ff. si quis cau. Refert & sequitur Decius consi. 165. vi-
so tenore, col. pe. Ex quib. puto intrepide iudicandum Tolonē-
ses non esse immunes virtute allegati priuilegij.

RESPON. VI.

FEdericus Impator, Barba rubea nuncupatus, vrbem Valentiæ cū pedagijs, regalibusque vniuersis donauit ecclesiæ Valentiæ; ciues deinde a tiragijs voluit esse immunes. Responderunt nonnulli, Principem non potuisse ius perfectæ donationis vel tantillo minuere. At ego ꝯ, cum Imperator supremæ potestatis iura a se non oīno abdicauerit, qđ Pan. aperte probauit. Quæsitum quoque fuit, his temporibus, quib. nulli licet saltem vehere, nisi qui vehendi ius a Rege conduxerit, num Valentinus licitator tali debeat immunitate potiri? Respondi eam fuisse concedentis intentionem, ut ciues Valentini immunes essent, qui iure suo non etiam alieno saltem traherēt, & eo tempore, quo cunctis vehere licebat, non hodierno, quo solis Regis conductoribus permittitur. Nec enim obseruandū est priuilegium aliqñ æquum, si postea efficiatur iniquum.

SVMMARIVM.

1 *Appellantes qui semel presentarunt, seu introduxerunt appellationem coram indice immediato, amplius variare non possunt, neque alium iudicē mediatum adire.*
2 *Petitorium cum poßessorio retinendæ, an possit cumulari.*
3 *Impedimentum contrarietatis cessat, quando actio confessoria competit.*
4 *Actio confessoria competit pro iure exigendi datium, sicut pro seruitutib.*
5 *Possessorium in pronunciando præmittendum est, in exequendo autem petitorium.*
6 *Testes idonei non sunt Valentini in causa immunitatis datij salis eorum, cū in huiusmodi causa ipsis vt singulis commodum quæratur.*
7 *Credendum non est magis libris mortuorum vniuersitatis, quam eorum viuæ voci.*
8 *Desidia conductorum nolentiū exigere, non constituit ciues non soluentes in quasi possessione immunitatis, in præiudiciū Episcopi, cui conuentam pensionem soluerunt.*
9 *Donatio facta Ecclesię per Constantinum, an valeat.*
10 *Papa licet posit priuilegia suis subditis concessa reuocare, non tamen non subditis.*
11 *Imperator ratione supremæ potestatis potest quoslibet eximere ab onerib. ēt in præiudicium feudatariorum.*
12 *Alienare qui non potest rem, an posit de ea compromittere, ꝙ non.*
13 *Confirmatio Papæ præsumitur ex cursu longissimi temporis.*
14 *Priuilegiū Principis non est obseruandū, vbi ex postfacto incipit esse nociuum, quia in omni priuilegio intelligitur exceptum omne graue damnum. nu. 16. & quomodo debeat intelligi. 18.*
17 *Rex tenetur ad datium tiragii, si salem ipse vebeat negotiandi causa.*
19 *Arrestum, seu sentētia Curiæ lata in possessorio, an pariat exceptionem rei iudicatę in iudicio petitorio, disting. per nu. 20.*
21 *Causa pia æquipararur causæ status, seu libertatis.*

Respon. interpretata.

DVO. Tantum dubia sunt, a quibus depēdet vis, & effectus pn̄tis cōtrouersiæ, videlicet, an immunitas ciuium & habitatorum Valentiæ porrigatur ad casum firmæ clausæ, & an arrestum curiæ pariat exceptionē rei iudicatæ ꝯ Reueren. do. Episcopum Valentinum. Vt tn̄ Reueren. dom. Legato, & Episcopo Valentino domino meo præcipuo satisfaciam, prosequar ordinem quæsitorum, quibus respondeo iuxta seriem facti, cum acta mihi non fuerint exhibita. Et si responsa mea sterilia, antiquitatemque redolere videbuntur, danda erit mihi venia: nam pusillus sum, & verbosam consultationem sp abhorriui; & si superba consultatione vti vellem, non possem hoc tempore, quo libris careo ob pestem fugitiuus. Ad primū, an sententia lata in possessorio retinendæ per iudicem Valentinum transiuerit in rem iudicatam, eo ꝙ appellantes, qui introduxerunt appellationem coram immediato iudice, non comparuerint in termino præfixo ad audiendum responsum super articulo appellationis recipiendæ, uel ex eo, quia appellantes non fuerunt prosequti appellationem coram illo iudice, quo eā introduxerunt, sed coram suprema curia, ad quam per viam supplicationis recursum habuerunt? Paucis respondeo, ꝙ appellātes,
qui semel præsentarunt seu introduxerunt appellationem corā
1 iudice immediato, variare amplius non possunt, † neque alium
iudicem mediatum adire, & coram eo appellationem prosequi
conceditur, etiam si alternatiue appellassent ad iudicem imme
diatum, seu supremum: quia vno electo, ad illum solum censetur appellatum, secundum Io. And. in addi. Specu. in titu. de appellationibus. §. nunc tractemus, in fi. quem refert, & sequiē do. Phili. de Peru. in c. dilecti, col. fi. in fi. eo. tit. & idem voluit Saly. in l. si quis libellos, col. j. eo. tit. Ex quo sequitur, ꝙ sententia transiuit in rem iudicatam, tum quia appellantes non fuerunt prosecuti appellationem coram iudice appellationis in termino iuris, iuxta tex. in auct. ei qui, C. de tempo. app. & in cle. sicut, de app. tum quia se nō præsentarunt in termino sibi præfixo ad habendum responsum super articulo appellationis recipiendæ, iuxta plene notata in c. personas, eo. tit. Circa secundum, & si *cōis* con
clusio sit, ꝙ ab vno & eo. non possit cumulari petitorium † cum
2 possessorio retinendæ, obstante regula contrarietatis; nam pro-
ponens possessoriū retinendæ asserit se posside, l.j. §. hoc interdictū, ff. uti pos. Proponens autem petitorium aduersarium facit possessorem, alias sibi non competeret rei vend. l.j. C. de ali. iud. mut. causa facta. merito vnus, & idem non potest vtrunque iudicium cumulare, quia vti contrarius non esset audiēdus, l.j. C. de fur. Tn̄ hęc conclusio non procedit quando agitur pro iurib. incorporalib. iuxta tex. in l. sicuti, §. Aristo. ff. si serui. vend. quia tūc
cessat impedimentum contrarietatis, cum actio confessoria,
2 † qua vendicātur iura incorporalia, competat ēt possessorio, l.
vti frui, §. fi. §. si vsusfr. pet. l. si prius, ff. de no. ope. nun. & ita declarat Bar. in l. naturalis, §. nihil commune, ver. cōbinatio, & ibi omnes alij indifferenter sequuntur, ff. de acqui. pos. Cum igitur fuerit intentatum interdictum retinendæ, & postea cumulatum pe
titorium pro iure exigendi datium tiragij, quod est incorporale.
4 Inst. de rebus corp. & incorp. in prin. † & pro quo competit actio
confessoria ꝓ seruitibus ſm Bart. & scrib. in l. si publicanus, §. in vectigalib. ff. de pub. non video, quod cumulationi possit obstare, cessant. n. oēs sex regulæ impeditiuæ cumulationis, de quib. per Bar. in d. §. nihil commune, & per Can. in c. pastoralis, de causa pos. & proprie. & ita in specie consuluit Bal. consi. 160. proponitur, li. 3. Circa tertium, an deductis & productis dicatur facta cumulatio, non possum dare certum responsum, q̄a deducta & producta nō vidi. Circa quartū aduertendum est, an fuerit facta cumulatio petitorij, & possessorij retinendę, & ubi facta reperiatur non erit opus rescripto, quia de iure cōi vtrunque iudicium est eadem vnicaque sententia terminandum. Et in pronuncian-
do præmittendum est possessorium, in exequendo petitorium,
5 † vt est tex. ſm vnum intellectum, in c. cum dilectus, de cā poss.
& ꝓprie. & optime declarat. Soci. ꝯsi. 198. iustissime iudex, li. 3. vbi vero non reperiretur fcā cumulatio, non erit inutile impetrare rescriptum tā super cumulatione, q̄ ordine, maxime quia abundans cautela nō nocet. l. testm̄ nō 10, C. de test. Circa qntū, qđ merita concernit, videlicet q̄s melius iustificauerit possessoriū, q̄a attestationes nō vidi, rn̄deo ſm ea, q̄ proponuntur moræ Scęuolę, ꝙ R. do. Ep̄s melius ꝓbauit. Pro cuius rei clariori demōstratione, p̄mitto ꝙ in interdicto retinendi succūbere dēt q̄ clam ab aduersario suo possidet, l.j. §. fi. & l. si duob. in prin. ff. uti possi. & l.j. C. eo. titu. Hoc sic præmisso oñdiē, ꝙ ciues ꝯtendentes cū cum D. Ep̄o non ꝓbarunt se esse in quasi posses. nō soluendi tiragium & si probarūt, talis possessio ut pote clandestina, nō eos
iuuat in hoc vtili interdicto, vti possidetis. In primis sciendū est,
6 ꝙ ciues Valentini in haccā non sunt idonei testes, † quia agitur
de commodo vniuersitatis, ꝙ ꝯcernit singulos, ut singulos, non vniuersos, ſm Inn. & alios in c. cum nuncius, de testib. Pan. in c. insuper eo. titu. Cæp. in tract. seruit. sub rub. de serui. iuris pascendi. Ias. post alios, in l. sed si hac, §. qui manumittitur, ff. de ī ius vocan. Pan. consi. 16. ad claram, col. 9 li. j. Lud. Rom. consi. 7. visis, ad fi. Bal. consi. 168. li. 2. & alibi sæpe. Item sciendum est, ꝙ si viua vox ciuiū est suspecta ratione proprij commodi (ut dixi) eo. modo erit suspecta vox mortua, & consequenter maiores ipsorum-
ciuium, q̄ aliqñ fuerunt conductores tiragij, non ētprobabunt,
7 † cum non sit credendum magis defunctis, q̄ ipsorum viuæ vo
ci, ſm Pet. & Cy. in l. in bonæfidei, C. de reb. credi. ēt probatur

per

per tex.in l.exẽplo,C.de proba. traditur per Mod.maximè Ias.in
l.admonendi,col.63. ff.de iureiur. Tertiò aduertendũ est,quia si
testes deponentes,ꝙ ciues Valentini sunt in quasi poss. non sol-
uendi tiragiũ, nihil dicant de scientia & patientia d.Epi, nõ pro-
babũt,quia subiectũ huius quasi posses. est vsus & patientia, ſm
Bar.in l.2.C.de serui.& aqua.& Alex.in terminis nostris ꝯsi.136.
in causa & lite.col.pen.lib.2. Et si dicatur, ꝙ conductores nunq̃
8 exegerunt tiragiũ a ciuibus:rñdetur,ꝙ desidia conductorũ † no-
lentium exigere,non constituit ciues non soluẽtes in quasi poss.
immunitatis in præiudicium d.Epi,cui conuentã pensionem sol
uerunt,l.q̃uis,§.conductor,ff.de acq.pos.nec desidia vel fortè do
lus,aut collusio ipsorũ conductorum,qui ciues erant,præiudicat
dño,nec suæ quasi possessioni exigendi tiragiũ,l.fi.C.de acq.pos.
consuluit Bal.cons.330.statuto cauetur,lib 1. Nec dicat,ꝙ dispo-
sitio d.l.fi.& d.§.si conductor, loquunt̃ in posses. rerum corpora-
liũ,quia de corporalibus ad incorporalia valet arg.& idẽ est iudi-
ciũ,l.si pater mulieris,ff.de iu.dot.& l.sicut,ff.qui.mo.pig.vel hy-
pot.sol. & statuta loquentia de possessione rerum corporalium,
procedunt ẽt in quasi posses.iurium incorporalium, ſm Aret.in
rubr.ff.de acq.pos.ad fi.& cons.30.viso themate,col.pen. p dictũ
Spec.in tit.de prob.§.videndũ,ver.sed pone. Et hoc in proposito
nostro voluit Bart.in l.j.ff.vti poss. bene facit tex.in c.olim, 3. de
resti.spol.cũ sim.Et si fortè dolo vel desidia conductorũ foret ac-
quisita aliqua quasi possessio ciuibus, illa esset frauduleta & clan
destina habita inscio dño Epo. Omnis.n. possessio acquisita in-
scio vero possessore,dr̃ clandestina,l.si ancillam,ff.pro suo.& fir-
mat Bal.in d.ꝯsi.330. & ꝯñr in hoc iudicio succũbere debent ci-
ues,quia clam possidẽt ab aduersario,d.l.j.cũ alijs s̃.alle. Ad sex-
tũ,an Federicus potuerit ꝯcedere immunitatẽ Valentinis in præ
iudiciũ eccl. cui antecessores sui donauerant ciuitatẽ cũ pedagijs
ac regalib.vniuersis? Presupposita validitate donationis,cum sit
9 *cõis opin.*ꝙ donatio facta eccl.† per Constantinũ valeat,vt attesta
tur Pan.in c.inter dilectos,col.7. de fide instr. per tex. in c.funda-
menta,de elec.lib.6.ẽt absq; insinuatione,l.sancimus ius,in fi. cũ
auct.seq.& ibi Bal.C.de don. Vr̃ rñdendum ꝙ non,quia perfecta
donatio nec retractari põt,nec alterari, l.perfecta. C.de do. q̃ sub
modo.l.velles.& l.si donationẽ,C.de reuo.do.& maximè dona-
tio facta eccl.l.priuilegia,cũ auct.seq.C.de sacros.ecc.& Princeps
tenetur obseruare ꝯ̃ctus sui prædecessoris,c.1.de prob.Corrobo
rat̃,ꝙ licèt Princeps possit priuilegia subditis suis ꝯcessa reuoca-
10 re,† c.veniens,de prescri. non tñ põt reuocare priuilegia cõcessa
non subditis,vt tradit̃ per Pan.& alios in c.nouit,de iud.Constat
aũt Epm & ecclesiam Valentinã non esse subditos Imperatori,
c.bene quidẽ,96.dist.ergo &c.& ita ꝯsuluit Lud.Rom.cons.298.
circa p̃missã.& Pau.de Cast.cons.317. viso,& examinato pũcto.
in 1.par.Contrariũ fortè verius est,quia Imperator donãdo ciui-
tatẽ Valentinam cũ regalib.ecclesię,non abdicauit a se ius supe-
rioritatis & supremæ ptãtis.Patet,quia(vt in facto præsupponit̃)
Ep̃s pro iurib. tpalitatis recognoscit Imperatorem,seu Christia-
niss. Regem habentem iura imperij. Potuit ergo Imperator rõ-
11 ne supremę ptãtis eximere quos voluit ab omnib. oneribus, † ẽt
in præiudiciũ feudatariorum, vt traditur per Pan.in c.accedẽtes,
de prescr.& in c.peruenit,de immu.eccl. & facit tex.in l.j.& p to-
tũ,ff.de iu.immu.& in l.sunt munera,ff.de vaca.mune.Imò vr̃,ꝙ
Imperator potuisset penitus & in totum hmõi pedagium & tira-
giũ extinguere,l.j.C.de superind.lib.10. & maximè si nõ esset li-
citè impositũ,l.illicitas,ff.de off.presid.& de pa.iura.fir.§.illicitas,
in vsi.feu.vnde non vr̃ dubitandũ,ꝙ ẽt non potuerit in parte, l.si
quis cũ totum,ff.de excep.rei iudi. Ad septimũ,an laudũ prolatũ
per Archiepm Viennæ,& trãsactio facta Auenioni corã Patriar
cha Antiocheno,& aliis cõmissariis Apl̃icis de iure subsistant,&
præiudiciũ afferant eccl.Valẽtinæ. Prima considerõne vr̃ rñden
dũ ꝙ non,quia Prælatus sine authoritate superioris non potuis-
set ꝯcedere immunitatẽ ciuib.Valentinis, c.Epi,c.fi. de reb. eccl.
non alie. nam ẽt administratores Reipub.non pñt sine Principis
authoritate alicui ꝯcedere immunitatẽ, l.j.C.de immu.nem.con
ced.l.euacuatis,C.de decur.lib.x. traditur per Bar.in l.2.ff.de iure
immu. ergo nec ẽt potuit per transactionẽ,ne indirectè cõcedat̃,
ꝙ directè prohibet̃,vt est tex.in c.veniens,de trãsa.& firmat Pan.
in c.cõtingit,eo.tit.Sicut nec Præses prouinciæ,nec administra-
tor Reip. pñt per trãsactionẽ remittere iura ciuitatis clara & liq-
da,l.præses,C.de transa.Istud.n.ius tiragij donatũ eccl.erat liqui-
dissimum ẽt ꝯ̃ ciues,ꝯ̃ quos p̃supponitur latã fuisse sñiam per Im
peratorẽ,quę sñia imperialis ꝯstituit ius certissimũ,l.fi.C.de legi.
nec ab ea reclamare licet,l.j.ff.a quib.app.nõ licet.Non valuit er-
go transactio tanq̃ super decisis & clarissimis facta, l.post rẽ,ff.de
trans.Silr̃ non valet laudum Archiepi,quia Ep̃s Valentinus non
12 potuit cõpromittere † super iuribus gabellarum;nã qui non põt
rem alienare, non ẽt potest de illa compromittere, c.cum tpe, &
ibi not.Pau.& alij,de arbitr.& firmat Lap.alleg.3. & latè Ludo.
Rom.cons.369.circa primũ,in 3.dub. Soci.consi.18.col.12.lib.1.
Dec.cons.44.col.2.Sed Ep̃s inconsulto Romano Pontifice,non
potuit remittere istud ius tiragij, vt s.probaui,& est tex.in cap.ꝙ
quis,35.q.9. & facit tex.in auct. hoc ius porrectum, C.de sacros.
eccl.ergo nec etiã potuit compromittere. Et hãc partem ample-
ctor, nisi ciues allegent laudum & transactiones fuisse per Papã
confirmata. & ad probandũ confirmationem deducant cursum
tanti tpis,cuius initij non extet memoria;nam ex cursu tam lon-
13 gissimi tpis præsumitur † Papæ confirmatio, si allegetur, vt in si-
mili casu immunitatis consuluit Dec. consi.152. in causa exem-
ptionis,col.fin.& Barb.consi.35.sapienter scribitur,col.antepen.
& seq.lib.2.per not.in c.cum apostolica,de his,quæ fiunt a præla.
sine consen.cap.& in l.cum de in rẽ verso, ff.de vsu. & plenè tra-
ditur per Alex.cons.6.lib.1.Oldr.cons.316. Raph.Cum.cons.83.
quia causa decimalis.Fulg.cõs.166.in quæstione,quæ vertitur,&
alibi sępe.Ad octauum,a quo(vt video)dependet punctus totius
controuersiæ, an hæc concessio immunitatis laudo, transactio-
ne, & fortè Papæ priuilegio roborata, extendatur ad casum fir-
mæ clausæ. Videretur,ꝙ sic,quia huic etiam casui conueniũt ver-
ba exemptionis & priuilegii, ergo etiam conueniet dispositio,
14 cũ ex tenore † priuilegij cognoscatur intentio cõcedentis, c.por-
rò,c.receptionis,de priuile. Intelligitur.n. Federicus concessisse
immunitatẽ omnib. casibus,qui sub verbis cõprehendi possunt,
l.Gallus,§.quidã rectè,ibi,q̃ ex verbis concipi possunt, ff.de libe.
& posth.& l.si quis stipulatus sit Stichũ,ibi,quærentib.inspicien
dus est sermo stipulationis,ff.de verb.obl. Verũ predictis & alijs,
q̃ ex lectura priuilegii,laudi,& transactionis extrahi possent,non
obstantib.ꝯ̃riam sententiã tanq̃ iuri & æquitati magis cõsonam
amplectendã arbitror,infrascriptis rõnibus.Primò,quia creden-
dũ non est Imperatorem voluisse priuilegiare Valentinos ciues
15 eo casu,quo ꝯtingeret ecclesiam immodicè † lædi,c.cum ad hoc,
de cler.nõ resid.& ibi no.Pan. & alij,ꝙ priuilegiũ Principis non
est obseruandum,qñ ex post facto incipit esse valde nociuũ.Ter-
tiò,ad idem est melior tex.c.suggestum, de deci. vbi priuilegium
immunitatis a solutione decimarum, non est obseruandum eo
casu,quo priuilegiatus postea acquirat tot prædia, pro quibus si
decimas non solueret,inferretur enorme damnũ ecclesiæ.Ita di-
cendũ in casu nostro, quia si priuilegiũ immunitatis concessum
Valentinis traheret casum firmę clausæ,quæ ex post superuenit,
enormiter imò totaliter læderetur ecclesia in suo iure tiragii.Nã
tpe concessionis priuilegii, laudi, & transactionis, cuilibet con-
cessa erat facultas trahendi salem: & licet tunc Valentini forent
exempti a solõne tiragii, alii tñ omnes trahentes soluebant tira-
giũ do.Epo.At nunc ꝙ Christianus Rex clausit fores,si cõtingat
Valentinos esse firmarios & conductores tiragij, quia tunc non
licebit aliis saltẽ trahere, si dixerimus Valentinos firmarios fore
exemptos,ecclesia frustrabit̃ in totum suo iure tiragii. Quem ca-
sum si Imperialis Maiestas considerasset euenturum,non est cre-
dendũ, ꝙ in talem euentum voluisset Valentinos vti illo priuile
gio.Hinc dicebat Card.Flor.in cle.in p̃senti,in vltimis verbis,de
censi.ꝙ tales exemptiones tanq̃ tendentes ad noxam, admitten-
dæ non essent, per tex. in d.c.suggestum, & hac ratione dicebat
gl.in c.rescripta,25.q.2. ꝙ priuilegium statim vires perdit, quam-
primũ incidit priuilegium in iniquitatẽ. & dixit Fel.post Aret.in
c.nouit,col.6.de iud.ꝙ non solũ resoluitur priuilegium,quod ex
post enormiter lædit tertiũ,vt in d.c.suggestum, sed etiã quod ex
post grauiter lædit ipsum concedentẽ præter eius intentionem,
arg.l.Seio,§.medico,ff.de ann.lega.& l.fistulas,§.frumenta, ff.de
ꝯ̃h.emp.& dicunt Alex.& Mod.in l.si ex toto,ff.de leg.j. in prin.
ꝙ priuilegium immunitatis non trahitur ad casum verisilr̃ non
cogitatum per concedentẽ, iuribus præallegatis, & priuilegium
exẽptionis a procuratoribus concessum clericis alicuius loci, nõ
est obseruandum casu,quo adeo multiplicati sunt clerici illius lo-
ci, ꝙ omnem ferè procurationem absorbeant, ſm Card.& Feli.
in c.accedentes, de præscri. in omni enim priuilegio intelligitur
16 exceptum graue damnum † alterius,l.2.§.si quis a Principe,ff.ne
quid in loco pub.l.nec auus,C.de emancip.lib. c.quamuis,de re-
scrip. lib.vj. Et priuilegium a principio æquum debet euanesce-
re,si ex post efficiatur iniquum,ſm Oldrad.consi.268.quæstio est
vtrum,col.j. Secundò quia Valentini,qui conduxerunt firmam
salis a Christianissimo Rege, iam nõ amplius trahunt salem vti
ciues Valentini, sed vti Regis firmarij: alioquin si vti Valentini
valerent trahere semota conductione, etiam cuilibet Valentino
liceret,quod ipsi firmarij lato ore negant. Dato ergo,ꝙ Valenti-
ni essent immunes vti Valentini, non tñ erunt immunes vti fir-
17 marii Regis. Nam etiam Rex † ipse tenetur ad datium tiragii, si
negociandi causa salem vehat, ſm Bart.consi.226.cauetur statu-
to Montis Politiani,ſm meam impressionem,etiam ꝙ ipse peda
gium & tiragium donauerit ecclesiæ. Non ob.tex. in l.licitatio,
§. fiscus, de publ. & vectig. & commis. quia procedit quando fi-
scus, & Princeps vsus sui gratia transfert res suas de loco ad lo-
cum non mercandi causa, & idem tenet Bart.in l.j.de naui.lib.xj.
Aret.in l.cętera,§.hoc Senatusconsultum, ff.de lega.1. nec etiam
immunis est ecclesia,quando negotiatur,clem.fin.glo.& Cano.
de censi. Cum igitur Rex teneatur, non video rationem, quare
eius firmarii debeant esse immunes. benè facit tex. in l.apud Iu-
lianum, §.1.& quod ibi notatur,ff.ex quib.cau.in poss.eat.& in l.
18 hæres absens,ff.de iudic. Tertiò,quia priuilegium † exemptionis
debet taliter intelligi, quod non contineat iniquitatẽ, vel absur-
ditatem,ſm gl.solẽnem in c.paratus,23.q.1.Bal.in l.1.in 4.notab.

C.de legi.& Iaſ.in l.fi.col.4.in fi.ff.de conſt.Prin. Hæc autem interpretatio, q etiam firmarij ſint immunes, continet maximam iniquitatẽ,quia ſic erit in arbitrio cuiuslibet Valentini licitando firmã, ſubuertere ius Epi in totum, ergo fugienda & abiicienda eſt talis iniqua,& abſurda intelligentia. Non obſtant verba priuilegij,quia mens concedentis prævalet verbis, c.quanto,de priui. c.ſecundò requiris,de appell.Mens aũt Federici non fuit priuilegiare ciues Valentinos in euentum firmæ clauſæ, vt s.probatum fuit, ergo &c. Ad nonum, an pp euentum firmę clauſæ priuilegium Valentinorum reuocetur in totum, vel ad aliquam moderationem ſit reducendum? Panor.in d.c.ſuggeſtum.reſpondet,q reuocatur in totum, quia non apparet pro qua parte poſſit conſiſtere,arg.l.j.§.Trebatius,ff.de aqua quot.& æſti.& c.deteſtãda, de conceſſ.præb.lib.6.Ex quo datur intelligi,q ſi poſſet quoquo modo conſtare, quot modia ſalis veriſimiliter traherent Valentini ſingulo anno,ſi firma clauſa non eſſet, pro ea quantitate deberet conſiſtere priuilegium,nam firmarii ſubrogãtur in locum omnium perſonarum,quæ poſſent ſalem trahere, ſi firma nõ eſſet, ergo pro portione Valentinorum, in quorum locum etiam ſubrogantur,debẽt vti poſſe priuilegio, §.fuerat,vbi Iaſ.col.j. Inſti.de ac.c.eccleſia,vt lite pend. Ad decimum, an fuerit enormis læſio iuſtificata,non inſiſto, tum quia non vidi acta, tum quia re ipſa apparet de enormi læſione. Imò ferè de totali,cum nulli alteri liceat ſalem trahere. Ad vndecimum,an arreſtum,ſeu ſententia curię pariat exceptionem rei iudicatæ in hoc iudicio. Super iſto puncto poſſunt multa iura citari, ſed concluſiuè procedendo
19 rñdeo. Aut ſententia lata fuit in poſſeſſorio, † & conſtãt non obſtare in iudicio petitorio, l.& an eandem,§.fin.ff.de except.rei iudi. Aut lata fuit in petitorio,vt quia ciues propoſuerunt actionem negatoriam, & adhuc ſm ea quæ proponuntur, rñdeo tale arreſtum non parere exceptionem rei iudicatæ ꝯ d.Epm nunc agentem confeſſoria infraſcriptis rationibus.Primò quia talis exceptio firmæ clauſæ non fuit expreſsè reiecta per arreſtum. & licèt cenſeatur tacitè reiecta,l.2.C.de ord.cog.& c.j.extra eo.tñ tacita
20 lis reiectio † tacita non obſtat quominus illa exceptio poſſit deduci in alio iudicio per modum agendi, etiam ad eũdem finem, l.ſi autem,§.fin.ff.de neg.geſt.l.quod in diem,§.ſi rationem.ff.de cõpen.per quæ iura ita determinat Pau.de Caſt.in l.j.col.4. C.de ord.iudi.& Bart.in d.§.fin.quod maximè verum eſt,ſm eum,ſi de tali exceptione non ſit plenariè cognitum, l. ſi quis a liberis, §.ſi vel parens,ff.de lib.agn. Secundò,quia ſententia lata in præiudicium ingenuitatis ſeu libertatis,cuius exceptio propoſita fuerat, non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio,etiã inter eaſdem perſonas,d.l.j.& ibi gl. & omnes indifferenter,C.de ord.iudic.Ergo non etiam pariet exceptionem rei iudicatæ in præiudi-
21 cium piæ cauſæ,†quæ æquiparatur cauſæ ſtatus,ſeu libertatis,ſm Bart.in l.proximè,§.nomen, ff.de his,quæ in teſta.delentur. Tertiò, quia ſententia lata per curiam, poteſt eſſe vera abſque eo, q intelligatur pronunciatum ſuper exceptione firmæ clauſę. Ergo non obſtabit in alio iudicio, vt declarat Bart.in d.l.ſi autem,§.fi. & in d.l.j.& in l.qui Romæ, §.duo fratres,ff.de verb.obl. Nam a intentarunt negatoriam,quia ciues,non quia ciues firmarij. Vnde licèt Epiſcopus exciperet, q firmarij non debent gaudere beneficio immunitatis,non tamen talis exceptio elidebat intẽtionem agentium ex ea cauſa tantum,quia ciues. Meritò ſententia lata in fauorem ciuium ſimpliciter, non proderit firmariis. Nec obſtabit in alio iudicio D.Epiſcopo agenti cõtra firmarios,quia limitata cauſa limitatum producit effectum,l.age, C.de tranſ.l.in agris,ff.de acquir.rer.dom.Et ita expreſsè declarat Bart.in l.& an eandem,§.actiones,col.2.ff.de except.rei iudicatæ.

RESPON. VII.

PRinceps, Qui læſo ſatisfacto crimen indulget, veniam dediſſe creditur reo ſub conditione,ſi oſtenſo ſatisfecerit. Non eſt itaque recipienda gratia,niſi conditio fuerit purificata.Satisfeciſſe autem reus nõ dicitur datione fideiuſſoris,cui læſus fidem accommodare recuſat.

SVMMARIVM.

1 *Verba illa, ſatisfaicta a partie, reddunt gratiam Regis conditionalem; quæ conditio niſi purificetur, non eſt obſeruanda diſpoſitio.* 2.
3 *Cauſa criminalis ſine incõmoditate ciuilis in iudicio mixto ſeparari nõ põt.*
4 *Satisfacit is, qui fideiubet. & vide quomodo procedat.*
5 *Pœna inſolidum committitur, & ſi in vno tantum conuentionis capitulo contrauentum ſit, etiam ſine auxilio exceptionis.*
6 *Pęna adiecta dationi nõ dẽtur, tanq̃ præſumatur adiecta in fraudẽ vſurarũ.*
7 *Pęna non debet excedere quadruplum.*
8 *Rex Franciæ in ſua ditione dicitur Imperator, cum neminem recognoſcat.*

Reſpon. interpreta.

VErba illa, ſatisfaicta a partie, cum ſint prolata per ablatiuos abſolutos reddunt gratiam Regis
1 † conditionalem,l.euictis agris,ff.de vſu.l.a teſtatore, ff.de cond.& demon.l.ab emptione,ff.de pac.Et ideo
2 niſi purificetur conditio,non eſt obſeruanda diſpoſitio. †l.iubemus,§.ſin autem,C.ad Treb. Conditio autem nihil ponit in eſſe, l.quæ ſub conditione dandorum x. ff.ſi quis omiſ.cau. teſta. niſi fuerit purificata,l.qui hære.§.fin.ff.de cond.& demon.Et q ablatiui abſoluti nihil diſponant,niſi cõditio purificetur,traditur per Cald.conſi.1.ſub rub.de verb.ſign. per Bal.conſ.498.quæritur,ſi creditores,lib.5.& alibi ſæpe.Rñdeo igitur non eſſe interinandã gratiã conceſſam Magnificæ D.Merite Triultiæ relictę quõdam Magnifici D.Ludouici de Boleriis, olim Dñi de Cẽtalo,& eius filiis,niſi prius ſatisfecerit Magnificis Dñis Vicecomiti de Cadeneto,& Catharinæ de Claromonte iugalibus, de omnib. & ſingulis damnis intereſſe,& expenſis taxatis & liquidatis,& de quibus in inſtrõ tranſactionis, q non ſolum ratione prædicta iuſtificatur, ſed ẽt authoritate cõprobatur. Ita.n.determinauit in propoſito Bal.in l.j.col.fi.C.de furt.Inquit enim,ſi per ſtatutũ remittatur tertia pars pęnæ confitenti delictum,nihil remiſſum vr̃,niſi prius fuerit facta confeſſio:quia illa verba,confitenti delicto,&c. licèt ſint datiui caſus,tñ æquiparantur verbis prolatis p ablatiuũ abſolutum: & ſicut per ablatiuũ redditur gratia cõditionalis,ita & per datiuũ.Sequũtur Mod.Ta.in rub.ff.ſol.matr.& idẽ voluit Alber.Gand.in trac.malefi.in tit.de tranſ.& pac.in malefic. & ita in ſimili conſuluit Guido Papæ cõſ.205.circa proceſſum, col.antepe.vbi vult,q hæc verba, Proueu que ſoit ſatisfaita partie,reddunt diſpoſitionem conditionalem, quia illud verbum,prouiſo, fuit prolatum per ablatiuum abſolutũ. Alia ẽt ratione probatur noſtra cõcluſio,quia in dubio non eſt credendũ, q Rex voluerit preiudicare iurib.ipſorũ coniugum, l.j.§.ſi quis a Principe, ff.ne quid in lo.pub.c.ſuper eo, de offi.deleg.c.q̃uis,de reſcrip.in 6.etiã in aliquo minimo,c.cum olim,& ibi no.de cõſuet.Non ergo eſt præſumendũ, q voluerit concedere gratiam & abolitionem criminũ & proceſſuum criminalium anteq̃ parti fuerit ſatisfactum, quia per abolitionẽ iudicij criminalis præiudicatur parti in iudicio ciuili, q colore iudicij criminalis fauorabilius & efficacius reddebat,maximè quia intereſſe dñorum coniugũ,habet connexitatẽ cũ intereſſe fiſci reſpectu pœnæ quinquaginta milliũ ſcutorũ auri,cõis parti & fiſco, l.j.C.de vend.rerũ fiſc.coniun.cũ priua.lib.x. Eſt.n.hoc iudicium pęnæ cõis fiſco & priuato miſtum, c.tuę,de procu. tradit per Pan.& alios in rub.de iud.& in iudicio
3 miſto non põt ſeparari † cauſa criminalis ſine incõmoditate ciuilis,vt per Alex.conſ.82.in cauſa vertente,in vlt.dubio,lib.1.Ex p̃dictis liquidò conſtat ſatisfaciendũ eſſe parti prius, q̃ gratia interinetur. Sed forſan dubitabitur de modo ſatisfaciẽdi,an ſatisfiat
4 fideiubere de ſoluendo.ſatisfacit.n.ẽt is,qui fideiubet,† l.ſolonis verbũ,& l.ſatisfactio,ff.de ſol.Contrariũ tñ hoc loco rñdendum eſt per tex.in auct.ſi qñ,C.de conſt.pec.& in l.fi.ff.ſi cer.pet. & p tex.in l.4.§.ait prætor,vbi caſus,ff.de re iudi. Nec ob.q fideiubẽs dicãt ſatisfacere, quia verũ,vbi agitur de ſatisfaciendo debito legali,vel ubi pars tali ſatisfactione contentat, aliàs ſecus,ſm Bart. & ſcrib.in l.1. ff.qui ſatiſd.cog. Dubitari quoq; poterit,an ex eo, q Dñs de Centalo non ſoluit 2000. ſcutos auri in termino conuento,& ſic pp ꝯuentionem in vno cap.cenſeatur commiſſa pena inſolidum? & ratio dubitandi eſſe poterit, quia plura ſunt facta,& plures ſtipulationes plurium factorũ,l.ſcire debemus,ff.de verb.obl. & ꝯñr videretur ſolum commiſſa pœna pro rata ꝯuentionis, vel ſaltem vr̃, q ex æquitate competat exceptio pro capitulis,quibus nõ fuit ꝯuentum,l.ſi ſeruus, §.primo, ff.ſi quis caut.
5 Sed pręmiſſis non obſtantib. rñdeo pœnam † commiſſam fuiſſe inſolidũ,abſque auxilio exceptionis, per tex.in l.ſi is qui ducẽta, §.cum ita,ff.de reb.dub. per quem ita firmant Bar. & cõiter Doct. in l.4.§.Cato,in 10.opp.ff.de verb.obl.Et ratio eſt,quia reſpectu pęnæ vnica eſt ſtipſo pęnalis, & illa plura facta promiſſa hñr pro vno,reſpectu ſtipulationis pœnalis,licèt reſpectu oblõnis primitiuæ,promiſſiones & ſtipulationes,ſm Oldr.dicantur diuerſæ in conſi.29.de rigore iuris. & iſtud eſt,q dixit Bar.in d.l.ſcire debemus. dum dicit, q ſi plura copulentur ad vnum effectum, vnica tñ erit ſtipulatio,l.ſi hæredi plures,ff.de cond.inſtit.Cum igitur vnica ſit pœnalis ſtipſo quinquaginta millium ſcutorum, per ꝯuentionem in vno, erit commiſſa pœna inſolidum. Tertia fortè proponetur dubitatio,q agi non poſſit ad pœnam, quia non fuerunt perſoluta duo millia ſcuta in termino conuento, quia ſic pę
6 na videretur adiecta dationi, † quo caſu non debetur, tanquam præſumatur adiecta in fraudem vſurarum, ſm Barto. & alios in l.rogaſti,§.ſi tibi,ff.ſi cer.peta.& in l.cum allegas,C.de vſur. Sed certè hęc ratio non militat in caſu iſto, in quo non petitur pęna ex eo, q non ſit ſoluta pecunia, ſed ex eo, quia non ſit paritum ſententiæ & rei iudicatæ per Principem: nam ſi arbiter iubeat dari pecuniam certo die ſub pena, tunc ceſſat vſurarum præſumptio, & integra pœna debetur, ſi non fuerit ſententiæ paritum, c.dilecti,de arbit. Item non ſolum agitur hoc loco ad pęnã, quia non ſit ſoluta pecunia,ſed quia non fuit repręſentata filia per dominum Antonium hęredem domini Ludouici iuxta conuenta, & ſic agitur ad pęnam,quia non factum,quod fieri debebat,quo caſu ceſſat pręſumptio vſurarum, & pœna commiſſa debetur, l.v.§.fin. ff.de verbo.oblig.traditur per ſcrib. in l.ſtipulatio iſta,§. alteri,eod.tit.& in d.§.ſi tibi. Pręterea,quando pœna adiicitur dationi in contractu tranſactionis, non conſideratur pręſumptio vſurarum,niſi tranſactio inita foret ſuper contractu mutui,ſecundum Bald.in d.l.cum allegas, & Imo.in d.§.alteri. nam tunc agitur ad pęnam, quia agens adimpleuit contractum pro parte ſua,

&ad-

& aduersarius non adimpleuit, &c. Poterit denique dubitari, an
7 hæc pœna dicatur excessiua, quia excedit † quadruplum, contra
§. omnes, Inst. de ac. & l. vni. C. de sent. quę pro eo, quod inter. Nā
tales excessiuæ pęnæ non videntur exigi posse, saltem de iure ca
nonico, c. suam, de pę. Sed contrarium respondendum est. Nam
si teneamus opi. gl. & Dy. in d. l. vnic. ꝙ pęna conuentionalis ap-
posita in contractu per nomina simplicia possit in infinitū ascen
dere, secus si ꝑ nomina multiplicatiua: res clara erit in casu isto,
quia pœna fuit adiecta per nomina simplicia. Si verò teneamus
opi. Bar. in d. l. j. & in d. §. alteri, ꝙ pęna adiecta in contractu certū
in se continente possit ascendere ad eam summam, quam velint
contrahentes, siue sit adiecta per nomina simplicia, siue multipli
catiua, nostrum responsum verius esse comprobatur. Et hanc se-
quuntur Ang. Aret. & Ias. in d. §. alteri. Si verò amplectamur opi.
Pet. de Bellap. & sequacium, ꝙ pœna conuentionalis non possit
ascendere ad quadruplum, adhuc s̄m ea, quæ proponuntur vide-
tur, ꝙ insolidum exigi possit, quia secundum Ange. & Imo. & si
contrahentes non possint facere, ꝙ pœna ascendat vltra quadru-
plum, tamen hoc potest facere lex, & legis authoritate contrahē-
tes idem possunt. Verum in casu isto authoritate Christianissimi
Regis, & sic authoritate legis viuæ, adiecta fuit in contractu hu-
8 iusmodi pęna, ergo &c. Nam Rex Franciæ † in sua ditione dici-
tur Imperator, cum neminem recognoscat, c. per venerabilem,
qui fil. sint leg. & cōsequenter dicitur lex viua in terris suis, sicut
Imperator, §. fi. in Auct. de cōsuet. Accedat, ꝙ commissa fuit pęna
non solū propter moram in soluendo duo millia scuta; sed etiam
propter morā in repræsentando filiam matri, quorum omnium
interesset fortè, si quadrupliciter ascendat ad eandem summam.

RESPONSVM VIII.

CArolus Quartus Romanorum Rex priuilegiū exigendi pedagium ita confirmauit, iura & pedagia, si & prout tu Gaugerie, & progenitores tui (vt asseris) ritè & rationabiliter habuerunt, & pacificè possederunt, ex certa scientia confirmamus & innouamus. Dubitatum fuit, an Arnaudus huius confirmationis vigore iure possit ab incolis Montilij pedagium exigere? Ego nequaquam posse respondi, cum non probauerit se vel in parte Gaugerii hæredem esse, nec progenitores Gaugerij tempore confirmationis, & antea pacificè possedisse.

SVMMARIVM.

1 *Cōfirmatio facta ex certa sciētia Principis, validat quod ante erat inualidū.*
2 *Priuilegium satis probat certam scientiam Principis, si in eo scriptum sit de certa scientia & plenitudine potestatis.*
3 *Priuilegii tenor ante omnia diligenter inspiciendus est.*
4 *Supplicans debet probare omnes qualitates expressas in precibus, veras fuisse tempore supplicationis.*
5 *Priuilegium, vel rescriptum, non faciens mentionem de colorata possessione aduersarii, nullius est momenti. & quid ita, num. 6.*
7 *Ius exigendi pedagium habens ex priuilegio Principis, non potest illud vendere sine Principis licentia.*
8 *Scientia certa quando roboret actum inualidum.*
9 *Priuilegium confirmatum censetur esse maioris authoritatis.*

Respon. interpretatio.

VIdetur Aperto ore dicendum, d. Arnaudum probasse sibi competere ius exigendi pedagium per instr̄m priuilegij sibi per Carolum Quartū Romanorum Regem concessum, qui tale priuilegiū
potuit concedere, c. super quibusdam, §. preterea, de verb. sign. &
to. tit. C. no. vect. sine iussu Princ. & c. Sacrilegii. n. esset, dicere Im
peratorem istud non posse, l. 2. C. de cri. sacrile. c. si quis suadente,
§. committunt, 17. q. 4. De potestate itaque non est dubitandum,
de voluntate autem videtur etiam constare. Verba. n. priuilegii
clarissima sunt. Inquit. n. Carolus, se ex certa scientia cōfirmare,
& quatenus opus est, de nouo concedere ius & facultatē exigen
di dictum pedagium: vnde cum in verbis nulla videatur ambigui
tas, non est admittenda voluntatis quæstio, l. ille, aut ille, §. cum
1 in verbis, ff. de leg. 3. Confirmatio enim † facta ex certa scientia
Principis, validat quod ante erat inualidum, c. 1. & c. veniens, vbi
gl. in ver. confirmatam, de trās. & voluit Bart. in l. priuilegia, C. de
sacros. eccl. Card. consi. 44. ꝙ ratificatio. Pan. cons. 42. illud, col. 2.
lib. 1. Alex. consi. 39. viso. lib. 4. & consi. 1. col. 14. lib. 5. Et si dicere
tur non constare de certa sciētia Principis, esset a veritate deuia-
re, & expressè calumniari, quia in priuilegio expressè fit mentio
2 de certa scientia, & de plenitudine potestatis, ex cuius lectura † sa
tis dicitur probata certa scientia, s̄m gl. fin. in cle. & si principalis,
de rescrip. & in c. statutum, in gl. eo. tit. lib. 6. Pan. in c. examinata,
de confir. vti. vel inuti. Ludo. Rom. consi. 227. Istæ sunt rationes,
& Alex. in d. consi. 39. & facit tex. in clem. 1. de proba. Verum his,
& similibus non attentis, contrarium verius esse respondeo, in-
frascriptis considerationibus. Considero. n. tenorem priuilegii,
3 qui est ante omnia diligenter † inspiciendus, c. accepimus, aliàs
recepimus, de priuil. quia dat legem priuilegio, secundum Bal. in
c. j. §. denique, quæ fue. pri. causa benef. amit. & in c. j. an agna. vel
filii defun. & Curt. sen. cons. 49. memoriæ recolendæ Dux tertius
Philippus, col. 8. & alibi inquit Iureconsi. quærentibus inspicien-
dus est sermo stipulationis, l. si quis stipulatus sit Stichum, aut
Pamphilum. ff. de verb. oblig. Sic in casu nostro inspiciendus est
sermo huius priuilegii, qui talis est. Singula iura & pedagia præ-
scripta, si & prout eadem ipse Gaugerius, & progenitores sui (vt
asserit) ritè, & rationabiliter habuerunt, & pacificè etiam (vt præ-
fertur) possederunt, confirmamus & innouamus. Ex quibus ver-
bis apparet, ꝙ Imperator noluit ex huiusmodi innouatione no-
uum aliquod ius concedere, sed antiquum (si quod Gaugerius
habebat) comprobare, vt formaliter inquit tex. in c. cum dilecta,
de confir. vti. vel inuti. voluit enim concedere pedagia, quatenus
ritè & rationabiliter habita & pacificè possessa sint, c. inter dile-
ctos, de fide instr. Tantum igitur fuit Gaugerio concessum, quan
tum ante cōcessionem possidebat. Nihil ergo iuris ei confertur,
nisi quatenus antea sibi competere, & vsum fuisse ostendatur, l.
ꝙ si in venditione, ff. de hære. vel act. vend. l. si sic, §. j. ff. de leg. j. l. si
non designata, C. de fal. cau. adiec. leg. ita in specie, & in simili ca-
su consuluit Oldr. cons. 164. viso priuilegio. Nisi ergo D. Arnau-
dus probet, ꝙ ante concessionem priuilegij sui antecessores es-
sent in quasi possessione huius pedagij, non erit eius intentio iu-
stificata. Nam cum priuilegium se referat ad titulum & possessio
nem anteriorem, nihil probat, nisi constet de relato, auct. si quis
in aliquo, C. de eden. Corroboratur, quia Princeps se refert ad
supradicta, vt patet ex ver. vt asseruit. & ver. vt præfertur. vnde ni-
hil dicitur supplicanti concessum, nisi constet supplicata esse ve-
ra, c. quia circa, & ibi no. Pan. de consan. & affi. tenetur supplicans
4 probare † omnes qualitates expressas in precibus veras fuisse tē-
pore supplicationis, c. constitutus, j. de rescr. vbi Fel. col. 1. & con-
suluit in proposito Socin. consi. 164. visa bulla, lib. 2. ꝙ non valet
priuilegium concessum impetranti asserenti se esse in longa &
antiqua possessione, nisi fides fiat de tali antiqua possessione, qa
Princeps non ita de facili concessisset si sciuisset impetrantē non
possedisse. Nec enim Imperator voluisset priuare homines Mon
tilij sua quasi possessione libertatis. Hinc dicimus, priuilegium
vel rescriptum, non faciens mentionem de colorata possessione
5 † aduersarii vtpotè subreptitium, nullius esse momenti, c. dudū,
de priuil. c. cum nostris, de concess. præb. nam & subreptio & ob-
6 reptio † vitiant priuilegium & confirmationem, c. ad nostram, &
c. porrecta, de confir. vti. vel inuti. & benè facit dictum Io. Andr.
in addi. Spec. tit. de cau. poss. & propr. §. 1. ver. quid de colligenti-
bus. Id etiam ex abundanti addo, ꝙ dominus Arnaudus non po-
test se iuuare huiusmodi priuilegio, nisi probet ꝙ sit ex hæredib.
& successoribus vniuersalibus præfati d. Gaugerii, quia habens
ius exigendi pedagium ex priuilegio Principis, non potest illud
7 vendere † sine Principis licentia, s̄m Bart. in l. in diem, in fi. princ.
ff. de aqua plu. arc. quem sequitur Ioan. Bert. in tract. de gabell. in
1. parte, q. 14. Ex his liquidò constat non esse fundatam intentio-
nem d. Arnaudi. Nec obstat, ꝙ certa scientia roboret actum inua
lidum, quia verum, si concessio, seu confirmatio inualida fiat sim
8 pliciter, secus si clausula adiecta, prout ritè & rationabiliter † ha-
buisti, & pacificè possedisti, quia tunc actus confirmationis appa
ret celebratus sub conditione, quæ nihil ponit, nisi appareat de
purificatione conditionis, secundum Pan. in c. 1. & in c. examina-
ta, de confir. vti. vel inuti. & probatur in c. quia diuersitatem, de
conces. præb. Et ita consuluit Pan. in d. consi. 62. & D. Alex. in di-
cto consi. 39. Et si dicatur, ꝙ frustra fuisset impetrare confirma-
tionem, si nullum ius de nouo tribueret; respondet idem Panor.
in d. c. 1. quòd talis confirmatio prodest ad plura. Primò, quia pri-
9 uilegium confirmatum † reputatur esse maioris auctoritatis, c.
quis nesciat. 11. distin. Item magis timetur, & efficacius obserua-
tur, c. quamquam, 23. dist. c. si aduersus, de hæret. & solent impe-
trari, ne videantur exigere pedagium absque scientia superioris,
secundum eum.

RESPONSVM IX.

QVæritur An Hyspano Cæsaris militi ab incolis Cassitarum bonis spoliato, & vulneribus affecto, detur actio contra eius loci moderatorem, qui attentis induciis securitatem illi dederat. Prima facie videtur respondendum in Prætorem actionem dandam non esse, cum vis tunc nulla fuerit Hyspano illata, sed demū cum ex Massilia Cassitas repeteret. Contrariam tamen sententiam veriorem puto, quia stantibus induciis securitatis, fides a loci defensore seruanda omnino fuit.

SVMMARIVM.

1 *Securitas an censeatur data tantum pro prima vice, an donec durauerint induciæ.*
2 *Officialis tenetur tueri popularium quietem.*

Respon

Respon. interpreta.

TRiplici Ratione tenetur Cassitarum baiulus ad damna, interesse, necnon expensas strenuo Capitaneo Diegos de Paredes. Primò ratione salui conductus, & securitatis præstitæ, iuxta tradita in l.illicitas, §.ne potentiores, ff.de offic.præsi. & per Bart.in l.j. ff.ad leg. Iul. maiest. Nec huic rationi obstat, dum ex aduer-
1 so opponitur, quod intelligitur data † prima vice tantum, vt firmat Bart. in l.dotis, 2.ff.de iure dot. & quòd d. Diegos antequàm spoliaretur recessit, & iuit Massiliam, & iterum reuersus est ad locum Cassitarum, quia ad illud, in quo totum fundamentum ipsius baiuli consistit, respondeo dupliciter. Primò, quòd Capitaneus non dicitur discessisse a loco Cassitarum, licèt iuerit Massiliam ibi propinquam, quia cum equis dicti baiuli, & eius seruitore Massiliam iuit, vt sine mora reuerteretur, quo casu nec diuertisse videtur, l.diuortium, ff.de diuort. l.plerunque, ff.de ritu nuptia. Secundò respondetur, quòd ipse baiulus promisit securitatem præfato Capitaneo, quia factæ erant induciæ inter Cæsaream Maiestatem & Christianissimum Regem. Quo fit, vt securitas promissa non intelligatur pro prima vice, sed donec durauerint induciæ, & sic donec durat causa, propter quam fuit data securitas, per ea, quæ not. Barto. in l.fideicommissa, §.si quis decem, ff.de legat.1. & Fely. in cap.2.col.fin. ver.fallit quintò, de treuga & pace. Item stante causa induciarum, propter quam fuit præstita securitas, non poterat Capitaneus iure offendi, c.1. eod. titu. de treu. & pace. Vnde ex hoc sequitur, quod securitas data, est latissimè interpretanda, vt non solum prima vice, sed donec durauerint induciæ, data censeatur, secundum Cald. in disput. exord. octo studentibus, quem sequitur Feli. in d.c.2. col.pen. & ad decisionem Barto. in l.dotis, respondet, quòd loquitur in securitate præstita bannito, qui iure offendi poterat, & prohiberi ab ingressu territorij. Et ratio diuersitatis est, quia securitas data bannito, est odiosa, ergo strictè interpretanda, l.cum quid, ff.de liberis & posthumis. Secundò tenetur ratione officij, quia officialis
2 † tenetur tueri popularium quietem, l.j.§.quies, ff.de offic. præfecti vrbis. per quem textum dixit ibi Bal. quòd officialis videns duos rixari, tenetur ad damna, si se non interposuerit. & idem firmat Cyn. post Petrum, in l.seruus. per illum textum, C.de noxalib. & ibi dicit Cyn. quòd magistratus videns alterum offendi, si non prohibeat conscius sceleris iudicatur, l.2. in fi. C.de commer. & mercat. & comprobat Paris de Puteo in tracta. de syndic. in ver. negligentia. Non obstant depositiones quorundam testium, qui visi sunt deponere, quòd ipse baiulus fecerit debitam diligentiam de obuiando, prout tenebatur. Ad hoc enim, vt officialis, qui scit maleficium committi, excusetur, oportet quòd se interponat & obuiet, vt statim dixi, nec sat est duos interpellare, & postea non obuiare. Tenetur enim officialis probare, quòd omnem fecerit diligentiam quam potuit, ne delictum committeretur, & post cōmissum fecisse debitas diligentias, vt delinquentes caperentur & punirentur, l.fin. C. de his, qui latro. occid. l.vnica, §.finautem, C.de raptu virgin. Et si dicatur, quòd ipse baiulus non habebat, nec habet milites & apparitores, quibus posset prohibere: respondetur, quòd poterat, & debebat edictum proponere, & præsentibus incolis mandare sub formidabilibus pœnis, vt dictum Capitaneum tuerentur, & malefactores perquirerent, & caperent, l.j.§.occisorum, ff.ad Syllan. Quod cum non fecerit, de negligentia manifesta conuincitur, vt in proposito tradit idem Paris in dicto tractatu, in ver. negligentia, §.qualiter arguatur. Debuit enim fidem facere, quòd illico post rapinam, & violentiam factam perquiri fecerit per omnia loca ibi propinqua, quò raptores confugere putuerant, l.3.§. Nerua, ff. de acquirenda possess. quod constat non fuisse factum, ergo ex hoc constat de negligentia, vt docet Barto. consi.202. Clarissime Domine. Ex quibus mihi videtur, quòd Magnificus Dominus Locumtenens debuerit dictum baiulum condemnare ad resarciendum omnia damna, interesse, & expensas præfato domino Capitaneo.

RESPON. X.

FEudalibus Constitutionibus, specialibusq; priuilegiis constat Orgonenses nō posse cogi nouum agnoscere dominum. Sed quia Raymundo de Agunto, Comitibusque Validimontis nouis successoribus obedientiam præstiterunt; hæsitatur, num etiam Titio, qui a moderno Comite Orgonum emit, fidelitatis iuramentum præstare teneantur? Erunt fortasse, qui arbitrabuntur huiusmodi castrum toties consentientibus subditis alienatum, nouissimè quoque distrahi potuisse; nec Orgonenses posse se tueri priuilegiis, quibus aliquādo renunciasse videntur. Ego autem respondeo integra esse Orgonēsium priuilegia, cum Raymundum recognouerint citra iurium suorum preiudicium. Tum quod eorum Princeps post refutationem a Raymundo factam eisdem priuilegia renouauerit: Comitibus autem Validimontis obedientiam denegare minimè debuerunt, cùm sanguinis iure Principis successores extiterint; quibus & si vltro paruissent, nihil tamen proponitur, cur Titio longè opibus & nobilitate inferiori, nulla dignitate, nullaq; honoris prærogatiua honestato homagium facere teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Dominus potest alienare suum directum dominium inuito, & non requisito emphyteuta. & vide oppo. nu. 3.*
2 *Argumentum de emphyteusi ad feudum, validum est, & quando non procedat. 14. & 15.*
4 *Dominus non potest inuitis vasallis alterare naturam feudi.*
5 *Episcopus sine consensu Capituli non pōt diuidere vnam parochiam in duas.*
6 *Iurantes fidelitatem domino, non possunt eo inuito se alteri subiicere, & fidelitatem iurare.*
7 *Dominus, ac subditi, seu vasalli, ad paria iudicantur.*
8 *Disponere de re sua quilibet potest, & id quomodo. 12. & 13.*
9 *Principes noui nihil afferunt, præter subsidia, præstantias, & collectas.*
10 *Subditi gaudent maiori securitate sub potentiori domino, & nu. 11.*
16 *Ducatus alienandi facultas domino, an interdicatur.*
17 *Consuetudo valet, quòd vasallus possit alienare ius suum irrequisito domino.*
18 *Consuetudo non est extendenda de loco ad locum, nec de persona ad personā.*
19 *Alienari prohibitum, semel alienatum, perpetuò esse debet alienabile.*
20 *Priuilegiis negatiuis per vnicum actum contrarium dicitur renunciatum.*
21 *Conuentio Principis non alienandi castra inuitis subditis, quàm sit efficax.*
22 *Clausula decreti irritantis alienationem ex nunc, prout ex tunc, impedit omnem effectum alienationis.*
23 *Obedientiam denegare ei, in quem facta fuerit alienatio, quando vasallis liceat.*
24 *Protestatio de non derogando priuilegiis vasallorum valet, & conseruat priuilegia in futurum. quod limita nu. 25.*
26 *Prohibitio de non alienando facta a lege, vel ab homine, intelligitur de alienatione in extraneos, non autem coniunctos genere, quod limita numero 27. & 28.*

Respon. interpreta.

TVD in effectu quæritur, an stantibus priuilegiis, de quibus in themate, Dominus Comes Validimontis potuerit alienare castrum & iurisdictionem loci de Orgone in alium nō Comitem longè inferiorem opibus, & nobilitate, ita quòd incolæ dicti loci si nolint, iure possint denegare obedientiam huic emptori? Pro resolutione propositæ quæstionis tria principaliter videnda sunt. Primò, an de iure communi Dominus possit, inuitis subditis & vasallis suis, feudum alienare? Secūdò, an possit de consuetudine? Tertiò, vbi ius, vel cōsuetudo permittat alienationem inuitis subditis, an obstare habeant priuilegia præallegata? Circa primum videretur audacter respondendum Dominum posse proprium castrum, propriamq; iurisdictionem vendere, donare, & pro libito alienare inuitis subditis, quia in re sua quilibet est moderator & arbiter, l.in re mandata, C.māda. etiam si velit abuti, l.sed si lege, §.consuluit, ff.de peti. hær. Et quia equitati naturali nihil magis conuenit, quàm ratam habere voluntatem domini volentis de re sua disponere, §.per traditionem, Insti.de rer.diui. Alioquin si alienare non posset inuitis subditis, nō haberet verum dominium, quod nihil aliud est, quàm ius perfectè disponendi de re sua, secundum Bart. in l.si quis vi, §.differentia, ff.de
1 acq.poss. Hinc est, quod dominus potest alienare † suum directum dominium, inuito & non requisito emphyteuta, secundum Spec.tit.de iure emph.§.nunc aliqua, q.93. quem sequitur Io.de Imo. in c.potuit, in gl.2. de loca. & Ias. in l.fin.C.de iure emph. & probatur in l.prædia, C.de loca.præd.ciuil.lib.11. Ergo idem dicendum in domino feudi, arguendo de emphyteusi ad feudum, prout licet ar-
2 guere, † secundum Spec. in tit.de feud.§.quoniam, & Bar. in l.vt iurisiurandi, §.si liberi. ff.de oper.lib. & Bald. in auct.si quas ruinas, C.de sacros.eccle. Corn.cons.97. primò consultus, col.6.lib.1. Sed præmissis non obstantib. veritas est in contrarium, quæ legibus, canonibus, & rationibus comprobatur. Et quod dominus non possit
3 feudum alienare † inuitis vasallis, probatur quamplurimis iuribus. Primò per tex. in c.1.§.ex eadem, de leg.Conra. vbi casus ad literam. Secundò per tex. in c.2. quo tempore miles. vbi dicitur, quod alienatio pro non facta habetur. & ista iura not. Bald. And. de Iser. Alua. & alij omnes. Tertiò, per tex. in c.1.§.præterea ducatus, in fi.de prohib.feud.alie.per Fed. Quartò probatur per tex. in arg. in c.dilecti, de maio. & obed. vbi deciditur, quod Episcopus non potest se subiicere Metropolitano in casibus, in quibus nō subiicitur inuito clero. Et ex isto tex. inferunt Host. Card. Pan. & alij, quod subditi possunt resistere domino, ne alienet castrum & iurisdictionem, vt non subiiciatur alteri domino. Et hanc decisionem Host. referunt & sequuntur Bald. & Præpos. Alex. in d.c.2. quo tempore miles. & idem firmat Bald. in c.j.§.in generali, si de feu.fue.contro.inter dom. & agn.vasal. vbi ex hoc infert, quod Rex Franciæ non potest alienare vnam ciuitatē regni inuitis subditis,

& ideo

& ideo subijcit, ꝙ Constantinus Imperator cum consensu po-
puli donauit vrbem Syluestro Pontifici, vt patet in c. Constanti
nus, 96. dist. Quintò probatur per tex. in argum. in l. inuitus, ff. de
fideicom. lib. vbi is, cui fideic. libertas relicta est, inuitus tradi nõ
potest alteri, vt manumittatur, & fiat alterius libertus, q̃ illius, qui
rogatus est manumittere: & ibi gl. expressè notat arg. ad quæstio
nem propositam, ꝙ dominus non potest alienare feudum inuito
vasallo. Sextò confirmatur per tex. in l. in adoptionibus, ff. de ado
ptio. vbi pater non potest tradere filium inuitum alteri adoptan
dum, & ita per illum tex. Pet. Cy. & Salic. in l. j. C. de noua. repre-
hendunt quosdam, qui volunt posse dominum subijcere vasal-
los suos alteri, dummodo subijciat maiori vel æquali: quia non
licet etiam patri subijcere filium alteri parenti adoptiuo etiam
maiori, si filius nolit; quanto ergo minus licebit Comiti nobilis-
simo ex stirpe Regia progenito subijcere subditos priuato & me
diocri viro? Septimò facit, quia filij inuiti non emancipantur, §.
generaliter, in Auct. quib. modis natu. effic. sui. Et ita etiam tenet
Azo in quæst. incipiente, Dominus Rex. & Ioan. de Imo. in c. ad
quęstiones, in no. de rer. perm. & idẽ tenet Bal. in l. j. col. 2. C. com
mu. de leg. vbi dicit, ꝙ hoc casu subditi non tenentur iurare fide-
litatem emptori. Idem tenuit Io. And. in add. Spec. in tit. de feud.
§. 2. in addit. incip. Et hanc rationem sequuntur Dyn. Alexand. &
Mod. in l. 2. in fi. princ. ff. sol. matr. Octauò facit, quia non potest
4 dominus inuitis vasallis † alterare naturam feudi, vt not. in c. 1.
de eo, qui fi. fecit agna. nec mutare formam antiquitus constitu-
tam, l. quidam decedens, in princ. ff. de admin. tut. Et traditur per
Bal. consi. 327. pridie enim consului, lib. 1. & per Aluar. consi. 1. &
post tract. feu. Nonò facit quod decidunt gl. Panor. & alij, in c. ad
audientiam, de eccle. ædific. vbi dicunt, ꝙ Episcopus sine consen-
5 su capituli non potest diuidere † vnam parochiam in duas: & re-
colo aliàs me consuluisse, dominum non posse separare partem
territorij inuitis subditis. Decimò probatur ratione, quia vasalli
non possunt inuito domino alienare ius suum, c. 1. de prohi. feu.
alie. per Loth. nec homines, qui iurarunt fidelitatẽ domino, pos-
6 sunt eo inuito, alteri se subijcere, † & fidelitatem iurare, s̃m Inno.
in c. olim, el 3. de restit. spol. & in c. 2. de in integ. restit. & Pan. in
c. cum dilectus, de relig. dom. ergo nec etiam dominus debet pos-
se homines suos inuitos subijcere alterius imperio, quia dñs, &
7 subditi, ac vasalli ad paria iudicantur, † c. 1. ad fi. de no. for. fide. vbi
dr̃, ꝙ dominus & si non teneatur iurare fidelitatem suis vasallis,
tamen etiam ipse tenetur ad omnia contenta in iur͠o fidelitatis
sibi præstito a suis subditis. Et hæc conclusio verior apparebit ex
resolutionibus ꝯriorum. Non ob. itaque primò ratio contraria, ꝙ
8 quilibet possit pro arbitrio disponere de re sua, † quia verum dũ-
modò disponendo non preiudicet alteri, s̃m Aret. in d. §. differen
tia, qui propterea addit in diffinitione dñij, saluo iure tertij: in ca-
su autem nostro dñs alienando præiudicat subditis, quorum in-
terest non mutare dominum, s̃m Inn. in c. auditis, de præscr. & in
c. exposuit, in prin. vbi Pan. de dilat. & Pan. ac Fel. in d. c. dilecti. &
9 Pan. in c. deputati, de iudi. Nam noui Principes † nihil afferunt,
nisi subsidia, præstantias, & collectas, s̃m Neuiz. in sylua nuptia.
fol. 102. col. 1. vbi refert exemplum eius, qui abigit a corpore ęgri
muscas semisaturas, credens prodesse, & tamen nocet, quia recen
tes muscę famelicæ superueniunt mordaciores & acriores, quod
toties imprudens experitur Insubria. hoc autem interesse maxi-
mè considerandum est, qñ fit alienatio in alium inferiorem inge-
nio, viribus, & dignitate, vt in casu occurrenti. Nam sub poten-
10 tiori domino subditi † gaudẽt maiori securitate, §. nos igitur, in
Auct. de defen. ciui. Et subditorũ conditio fit deterior, si subijciã-
tur alteri dño non ita nobili pp iur͠m fidelitatis, quę turpiter iura
tur non æquè nobili, s̃m And. de Iser. & Aluar. in d. §. ex eadem.
11 infelices. n. sunt, quibus pauper, † vel rusticus dominat̃, vt inquit
Aegidius de legi. prin. lib. 1. Vel aliter rñdetur, ꝙ quilibet est mo-
derator & arbiter rei suæ, modò disponat, & arbitretur s̃m iuris
12 normam, † §. disponat, in Auct. de nupt. in nota l. nemo pōt, ff. de
leg. 1. Vel tertiò rñdetur, ꝙ dñs potest disponere pro libito de re-
13 bus suis, modò sint suæ absolutè & simpl̃r, † secus si nõ sint suæ
absolutè, sed modificatiuè, vt in casu nostro, in quo dñs non ha-
bet dñium iurisdictionis in subditos liberum & absolutum, sed
cum modis & conditionibus, de quibus in iur͠o fidelitatis, d. c. 1.
de no. for. fide. sicut hæres, qui habet dñium hereditatis cum suis
oneribus, l. j. C. de here. act. & qui tenetur adimplere iussa per de-
functum casu, quo prohibuerit alienationem fieri sine consensu
propinquorum seu amicorum, l. filiusfa. §. Diui, & §. cum pater,
ff. de leg. j. & l. voluntas, C. de fideic. cum sim. Non obstat argm̃
14 de emphyteusi ad feudũ, quia non procedit, † vbi subest diuersa
ratio, s̃m Bald. in l. liberti, col. 9. C. de oper. lib. & Ias. in l. j. col. 12.
C. de iure emph. constat autẽ non ita interesse emphyteutę mu-
tare dñm, sicut interest subditorum, ergo &c. Item rñdetur, ꝙ de
15 emphyteusi ad feudum non valet argm̃, quoties † ꝯrium reperi-
tur expressè decisum per constitutiones feudales, s̃m gl. & Bal. in
c. j. de feu. cogn. & Ias. in d. l. j. Non deniq; obstat, si dicatur, ꝙ pre
dicta conclusio procedit, qñ dñs alienat ius vasallorum absq; ter
ritorio & curia; tũc non potest, secus si velit totum feudum vnà
cum territorio & curia alienare, prout alienauit Dñs Validimõ-
tis, & prout concludit Bal. in l. 2. C. de don. & Iac. de Are. in d. l. 2.
ff. sol. matr. & D. Alex. cõs. 25. attentis narratis, col. pen. lib. 5. quia
rñdetur, ꝙ huiusinodi nostra conclusio procedit, etiam qñ dñs
alienat castrum siue ciuitatem cũ omnib. suis pertinentiis, & sic
cum toto territorio & curia, vt patet ex adductis s̃. pro cõclusio-
ne. & ita firmat Alua. in d. c. 2. quo tpe mil. & Fel. in d. c. dilecti. Et
ego pondero ad hoc esse tex. in d. c. j. §. ex eadem, de leg. Conra.
vbi dr̃, ꝙ dño non licet feudum alienare sine voluntate vasallo-
rũ, nisi Mediolani, vbi dñs potest alienare, dummodò alienet to-
tum æquali vel maiori. Pondera exceptionẽ factam de Mediola-
nensibus, modò totũ alienent, ergo in aliis stabit regula, ꝙ no-
licebit, ẽt si totum velint alienare, quia exceptio confirmat regu
lam in casib. exceptuatis, l. nã ꝙ liquidè, in fi. ff. de penu leg. l. quę-
situ, §. denique, ff. de fun. instr. c. dñs, 32. q. 7. c. 2. in fi. de coniu. lepr
Et licèt quędã distrahi possint cum vniuersitate bonorũ, quę per
se vendi nõ possunt, l. quædã, ff. de acq. re. dom. l. in modicis, ff. de
ꝯh. emp. c. ex literis, cum gl. de iure pat. Attñ non dr̃ quis vendere
vniuersitatem bonorum, nisi vendat omnia simul, videlicet feu-
dalia, & non feudalia. & ita debet intelligi, ꝙ dicit Bal. in d. l. 2. &
Alex. in d. cons. 25. & in d. l. 2. in fi. prin. ff. sol. mat. & Pan. in c. audi
tis, col. 4. vers. in secularibus, de præscr. & Rom. cons. 26. ad fin. Et
ita declarat Fel. in d. c. dilecti, & nisi ita intelligatur dispositio d. §.
ex eadem, quæ loquitur de alienatione feudi, non autem iuris va
sallitij stare, vel practicari minimè posset. Et hæc sufficiant quan-
tum ad primum articulum. Circa secundum, an cõsuetudinario
iure liceat dño alienare castrum inuitis subditis? Rñdeo, ꝙ iura
feudorum consuetudinaria sunt, vt dr̃ per Bal. & alios in prælud.
feud. & in feudalib. constit. videlicet per tex. in d. c. 2. & in d. §. ex
16 eadem, & in d. §. præterea. Quod autem Ducatus † interdicatur
dño facultas alienandi, satis apparet, ꝙ iure consuetudinario nõ
licet. Sed si quæratur, an valeat contraria ꝯsuetudo? Rñdeo vtiq;
valere, vt est tex. in d. §. ex eadem. Et firmat Panor. in d. c. auditis,
col. 5. & Felin. in d. c. dilecti. & confirmatur, quia valet consuetu-
17 do, † ꝙ vasallus possit alienare ius suum irrequisito domino, s̃m
Bal. in l. j. C. ad Velle. & cõsi. 318. quidam nobilis, lib. 2. & D. Ro-
chum de Curt. in c. fi. col. 17. de consue. & Io. Ray. in c. j. §. habito,
col. 23. de prohi. feu. alie. per Fed. vbi respondet ad tex. in d. c. j. qui
videtur probare oppositum, sequitur Fran. Curt. in trac. feud. in
4. par. quæst. 19. Ergo etiam valet consuetudo, ꝙ dominus possit
alienare feudum absq; consensu vasalli, alioquin non esset pari-
tas inter eos. Cuius contrariũ dicitur in d. c. j. ad fin. de no. for. fid.
Imò plus libertatis haberet vasallus, q̃ dominus, quod non con-
uenit, vt per Aluar. in c. j. §. & cum datur, de consuet. recti feud.
Et si seruo licet, cur non licebit domino? iuxta illud Maronis,
Quid domini facient, audent cum talia fures?
Vnde si emptor allegat pro se consuetudinem ꝯriam, debet illã
probare, quia consuetudo est quid facti, c. j. de cõst. lib. 6. traditur
per Bar. in l. 2. C. quę sit lon. consuet. & in l. ornamentorum, ff. de
au. & arg. lega. nec sat ei erit probare, ꝙ dñi soliti sint alienare ca-
stra sua, nisi alienauerint inuitis subditis; nec sat erit probare, ꝙ
aliqui dñi alienauerint, sed opus est probare, ꝙ dñi huius loci Or
gonis ita sint soliti alienare, quia consuetudo est localis, nec ex-
18 tendenda † est de loco ad locum, l. j. §. si quis hoc interdicto, ff. de
itin. actuq; pri. & ibi Bart. l. ius singulare, ff. de leg. nec de persona
ad personam, s̃m Bal. in l. 2. in 4. char. C. de ser. & aqua. & traditur
per Are. cons. 44. in proposita consultatione. & cõs. 132. in causa,
quæ vertitur, col. pen. Oportet etiã, ꝙ probetur talem consuetu-
dinẽ fore præscriptam, iuxta tradita in l. de quibus, ff. de legi. vbi
Bar. & alij, & in c. fi. vbi Abb. & Mod. de cõsue. Quod non prose-
quor, quia in themate nulla præsupponitur ꝯria cõsuetudo, &c.
Circa tertium, an alienatio huiusmodi valeat, priuilegiis de qui-
bus in themate nõ obstantibus? Videretur prima cõsideratione
valere, quia istud castrũ post concessionem priuilegiorũ fuit plu
ries alienatum. Primò in Raymundum de Agunto dñm Saltus:
deinde in dñm Validimontis & eius antecessores, cõsentientib.
& non ꝯdicentibus hominib. dicti loci. vnde cum non attentis
priuilegiis dictũ castrum alienari prohibitum effectũ fuerit alie-
19 nabile, debet esse perpetuò alienabile, † l. pater filium, §. quinde-
cim, ff. de legat. 3. sic res spiritualis prohibita alienari in laicos, se-
mel alienata (quis de gratia vt iuspatronatus ecclesiarum) durat
perpetuò alienabilis, & a laicis præscribi potest, s̃m Io. And. in c.
quetelam, de elec. Sequitur Gemin. cons. 23. & Dec. cons. 117. di-
cens opin. Io. And. esse cõem, quicquid dixerit Pan. in d. c. quere-
lam. sic ius diuinũ semel limitatum perpetuò durat limitabile, vt
tradit Fel. in c. quæ in ecclesiarũ, col. 4. de const. Videtur. n. Orgo-
nenses consentiendo alienationib. prædictis, renunciasse eorum
20 priuilegiis negatiuis, quibus per vnicum actum † ꝯrium dr̃ renũ-
ciatum. l. 2. C. de iu. do. impe. & ibi Bal. no. & in c. cum accessisset,
de const. vbi gl. Pan. & alij. Et ideo exemptus a collectis, si semel
soluat, renunciasse creditur priuilegio, vt non teneatur soluere
collectas, s̃m Barto. in l. j. C. de his, qui spontè mu. sub. lib. x. & in
l. fi. ad fi. ff. de const. Princ. cum sim. Nec protestatio facta per Or-
gonẽses in actu alienationis factæ D. Raymundo vr̃ eis prodes-
se, quia ꝯriatur facto: protestatio autem ꝯria facto, non iuuat pro
testantem, l. cum plures, §. locator horrei, ff. loca. traditur per Bar
in l.

in l.non ſolum,§.morte,ff.de noui ope.nun. & per Cano.in c.cũ
M.Ferrar.de conſtit.Sed his non obſtantibus rñdeo alienationẽ
prædictam nullius eſſe momenti, obſtantibus prædictis priuile-
giis,quibus nullatenus arbitror derogatum.Primò,quia conſtat
dictum caſtrum fuiſſe,& eſſe de Demanio D.Comitis,& Comi
tatui incorporatum, ergo minimè potuit a D. Comite ſeparari,
qui iurauit dictum caſtrum non alienare, c.intellecto,de iureiur.
Secundò, quia Comites promiſerunt non alienare dictum ca-
ſtrum inuitis ſubditis, quæ cõuentio cum ſit conformis iuri cõi,
vt patet ex his, quę dicta ſunt in primo dub. adeo efficax eſt, vt
21 non poſſit fieri alienatio † etiam in caſib. in quibus de iure ſpe-
ciali fieri potuiſſet,in tm̃,ꝙ etiam in dictis caſib.per talem aliena
tionẽ nullum transfertur dñium, §.ſanctiſſimas, in Auct.de alie.
& emph.per quem ita concludunt Bar. & alij,in l.filiusfa. §.diui,
ff.de leg.j.& in l.ſi ita quis promiſit,§.ea lege, ff.de verb.obl.Et in
terminis noſtris decidit Bal.in l.ſi creditor,§.fi.ff.de diſtr.pig. vbi
inquit, ſi dñs promittat feudatario non alienare proprietatem,
alienatio erit impoſſibilis, & ex hoc infert Opizo conciuis meus
in d.§.Diui, col.73. ꝙ ſtante promiſſione facta per dominum de
non alienãdo caſtrum, non etiam valebit alienatio facta in eccle-
ſiam,quæ aliàs valuiſſet, iuxta tex.in c.j.§.ſi verò de allodiis,& be
ne facit,ꝙ decidit Paul.de Caſt.in l.ea lege,C.de cõd.ob cau.vbi
dicit, ꝙ alienatio facta per proprietarium, qui promiſerit vſufru-
ctuario non alienare,eſt ipſo iure nulla,nec de ea transfertur do-
minium. & licèt Bal.ibi diſſentiat, tñ opinio Pauli præualet, ſm
Alex.in l.qui abſenti,§.j.ff.de acq.poſ. quia talis conuentio de nõ
alienando facta fuit cum eo, qui habet ius in re, vt dicit Bal.in d.
l.ſi creditor,§.fin.& idem tenuit Raph.Fulg.conſi.213.do.Simo-
nia. Tertiò, quia priuilegio adiecta eſt cła reſolutiua contractus,
quæ impedit translationem dñij,vt traditur per Bart.in l.qui ab-
22 ſenti,§.j.de acq.poſſ.& Bal.in d.l.ea lege,& clauſula decreti † irri-
tantis alienationem ex nunc, prout ex tunc, quæ ipſo iure impe-
dit omnem effectum alienationis,ſm gl.in clem.j.de immun.ec-
cle.cum concor.adductis per Fel.in c.fin.col.2.de conſti.& in c.j.
de conceſſ.præben.lib.6.Quartò,quia in caſum alienationis data
23 fuit ſubditis facultas † reſiſtendi de facto, & manu armata; quæ
operatur, vt liceat illis denegare obedientiam ei, in quem facta
fuerit alienatio,l.nec magiſtratibus,ff.de iniu.c.ſi qñ,cum ibi no.
& in c.ex literis,de offi.dele. Et ita tenendo non obſtat,ꝙ Orgo-
nenſes conſenſerint alienationibus factis in d. Raymundum de
Agunto & anteceſſores prælati Dñi Comitis Validimontis. Et
ſic nõ obſtat,ꝙ dictum caſtrum effectum fuerit alienabile, quia
rñdetur multis modis. Et quantum ad alienationem factam in
d.Raymundum;rñdetur,ꝙ Orgonenſes illi conſenſerunt cũ de-
bita proteſtatione, ꝙ non intendebant derogare eorum priuile-
giis, ẽt cum pacto expreſſo, ꝙ in futurum ſaluũ eſſet pactum de
alienando, vt legitur ex tenore iuri fidelitatis, & ex tenore primi
capři libertatũ ꝯceſſarũ ipſis Orgonẽſibus.Hæc aũt proteſtatio,
24 † valet & conſeruat priuilegia in futurum, ſm Bart.in d.l.j.per il-
lum tex.C.de his,qui ſpon.mu.ſub.lib.x.Pan.& alios in d.c.cum
acceſſiſſent,Bal.in c.plerunq;,de reſcrip. & Lud.Rom.conſ.152.
pro deciſionũ,in fi.& Iaſ.in d.l.fin.col.pen.ver.quintò limita.nec
iſta proteſtatio quantum ad futuras alienationes, ꝯ̃riatur facto,
imò limitat & reſtringit conſenſum ad pñtem alienationem tm̃,
l.2.ff.ſi quis cau.declarant Mod.in c.ſolicitudinẽ,de appel. & Iaſ.
in d.l.fi. Secundò rñdetur,ꝙ D.Raymundus remiſit iſtud caſtrũ
Ludo.Regi & Comiti prouincię,& ſic reuerſum fuit ad antiquũ
25 ſtatum & primeua iura, † vt not.in c.j.de vaſal.qui ꝯ̃ conſt.Loth.
Facit tex.in l.ſi vnus, §.pactus ne peteret. ibi, ad priſtinã nãm re-
diit,ff.de pac.& c.ab exordio,35.diſt. & faciunt quæ cõgeſſit Fel.
in c.cum omnes,col.3.& in c.cum acceſſiſſent,col.2.& col.12.de
conſt.quod maximè verum erit hoc caſu,quo Princeps(cui facta
fuit remiſſio) reconfirmauit omnia priuilegia tam per anteceſſo-
res, q̃ per D.Raymundum refutantem & remittentem conceſſa,
quę confirmatio habet vim renouationis priuilegiorum, vt no-
tatur in c.ex parte,el j.vbi Pan.de priuil.c.j.& in c.examinata,vbi
Imo.Pan.& Mod.de confir.vti.vel inuti. Ad alienationem verò
factam in anteceſſores D.Comitis Validimontis rñdetur, ꝙ iu-
re ſanguinis peruenit ad Dñm Comitem,& eius anteceſſores de
ſanguine Andegauenſium, ſicut etiã Ducatus Lotoringiæ per-
uenit ad fratrem præfati Comitis,qui ex ſanguine Regum Nea-
polis & Hieruſalem, Comitum prouinciæ Lotoringiæ Ducum
originem trahunt, quo fit vt per talem alienationẽ non dicatur
caſtrum effectum alienabile duplici ratione. Primò, quia prohi-
bitio de non alienãdo facta a lege, vel ab homine, intelligitur de
26 alienatione in extraneos,& nõ in eos,qui ſunt de genere,† vt per
plura oſtendit Oldr.conſ.94.Eleganter,quaſi per totũ.Secundò,
quia prohibitio de non alienãdo caſtrum Orgonenſib.intelligi-
27 tur per viã ꝯ̃ctus,& non per viam ſucceſſionis † ab inteſtato, nec
ex teſto,caſu quo prohibitus rem relinquat ſucceſſuro ab inteſta
to,l.cum pater,§.cum inter,ff.de leg.2.l.codicillis,§.matre, eo.tit.
& traditur per Dec.conſ.182.in occurrenti caſu. Quod etiã ex te
nore priuilegii comprobatur,nã per hæredes & ſucceſſores ſuos
voluerunt Comites caſtrum perpetuo retineri,& poſſideri, ergo
ad eos voluerũt illud peruenire, qui ſucceſſuri erant. Item rñde-
tur, ꝙ licèt huiuſmodi caſtrum conſenſu Orgonenſium eſſet ef-
fectum alienabile in illos de ſanguine Comitum prouincię,& in
Duces Lotoringiæ, & Comites Validimontis, non tñ eſſet effe-
28 ctũ alienabile in alios, qui non eſſent de ſanguine † nec Duces,
nec Comites, quia limitatus fuiſſet Orgonenſium conſenſus,&
ex limitata cauſa; quia hi, in quos fiebat alienatio, erant de ſan-
guine Comitum,& quia erãt etiam Comites & Duces, vnde li-
mitatum produxiſſet effectum,l.in agris,ff.de acq.rer.dom.l.age
cũ Geminiano,C.de tranſac.vbi latè Iaſ.& latius per Fed.in c.cũ
ordinem,col.3.& ſeq.de reſcr.nam permiſſio alienationis in cer-
tum genus perſonarum, dicitur limitata, & extra illud genus nõ
extenditur,l.qui Romæ,§.cohęredes, ff.de verb.obl.& l.cum pa-
ter,§.libertis,ff.de leg.2. & ſi Orgonenſes conſenſerunt caſtrum
alienari in æqualem,ſ.in alium Comitem,vel maiorem,ſ.in Du-
cem,nulla ratio dictat,ꝙ cenſeantur conſenſiſſe poſſe alienari in
priuatum hominem, cap.1.§.ex eadem,de leg.Conra.&c.

RESPONSVM IX.

QVia Imperator priuilegium exigendi pedagia de iure concedere poteſt,quinimò qui huiuſmodi poteſtatem Imperatorem negaret habere, crimẽ læſæ maieſtatis incurreret. Ideo dicendum videtur ex priuilegio Caroli IIII. Rom.Imp.D.Arnaudo dño loci Montis Cocherii de exactione pedagii conceſſo non ſolum antiqua priuilegia inutilia confirmata, verum ſibi de nouo conceſſa tam ex illis verbis,ex certa ſcientia, quàm ex illis, concedimus & innouamus. Sed quia tenor priuilegii adamuſſim eſt conſiderandus,quia ab eo legem accipit; qui ſi rectè conſideretur,nec inutilia priuilegia confirmantur,minuſq; etiã de nouo conceduntur, nam qui confirmat,nihil noui agere inſtituit; idq; ex illis verbis manifeſtè patet, prout poſſederunt, & vt præfertur. Ex quibus verbis Imperator non nouum ius, ſed antiquũ ſi quod erat confirmat, quare per huiuſmodi priuilegium do. Arnaudi intentio nec plenè,nec ſemiplenè probata dici potuit. Licèt ex quaſi poſſeſſione tanti tẽporis, cuius initii memoria non exiſtit, non minus ius exigendi pedagium, q̃ ex priuilegio Cæſaris acquiratur: attamen quia idem do.Arnaudus neceſſaria ad quaſi poſſeſſionẽ inducendam nullo iure probauit, communitati eius prætenſa quaſi poſſeſſio pedagium exigendi non præiudicat. Maximè cũ præſcriptio exigendi ſtricti iuris ſit, nec rerum ante non exactarum,nec perſonarum extenſionem recipit;quæ cum facti ſit præſumi non poteſt. Et quia teſtes in cauſa propria recipi prohibitũ eſt, ideo ſinguli de vniuerſitate in re vniuerſitatis, ex qua proprium commodum ſingulis acquiritur, teſtes eſſe non poſſunt, ſecus ſi commodum ipſis vt vniuerſis competat.

SVMMARIVM.

1 *Imperator poteſt concedere priuilegium pedagia exigendi.*
2 *An confirmatio facta ex certa ſcientia Principis confirmet,ꝙ antea erat inualidum,vide nu.7. & quando certa ſcientia probetur.*
3 *Tenor priuilegii eſt ante omnia conſiderandus,nam ex eo priuilegium legem accipit.*
4 *Priuilegium ſe referens ad ius,titulum,& poſſeſſionem anteriorem, nullum nouum ius concedit,ſed antiquum confirmat.*
5 *Priuilegium Imperatoris conceſſum ad ſupplicationem partis ſi ſubreptitium, vel obreptitium ſit, non valet.*
6 *Ius exigendi pedagium ab Imperatore conceſſum, ſine concedentis conſenſu vendi non poteſt.*
8 *Quaſi poſſeſſio exigendi pedagium tanti temporis, cuius initii memoria non exiſtit,tantum operatur, quãtum expreſſum priuilegium Imperatoris, quo ad acquirendum ius pedagii.*
9 *In præſcriptione tanti temporis,&c.aduerſariorum nec ſcientia,nec patientia requiritur.*
10 *Ius exigendi pedagium reſpectu eorum, a quibus exigitur, dicitur eſſe quædam ſeruitus.*
11 *Quæ requiruntur ad acquirendam quaſi poſſeſſionem iurium incorporalium hic vide.*
12 *Sine quaſi poſſeſſione iura incorporalia non præſcribuntur.*
13 *Factum & ſcientia vnius, non debet alteri præiudicare.*
14 *Per conſuetudinem ius in publicum acquiritur, per præſcriptionem verò ius particularibus acquiritur.*
15 *In præſcriptione libertatis ſcientia non requiritur.*
16 *In præſcriptione ſeruitutis ſcientia & patientia partis aduerſæ articulanda ac probanda eſt.*
17 *Præſcriptio ſtricti iuris eſt, ideo non dicitur præſcriptum niſi in quantum poſſeſſum conſtat.*
18 *Singuli de vniuerſitate in re vniuerſitatis, ex quo ipſis vt ſingulis commodũ quæritur, teſtes eſſe non poſſunt. Secus ſi vt vniuerſis eis vtilitas accedat.*

Reſpon.interpretatio.

IN cauſa, Quæ vertitur inter D.Arnaudum, dñm loci Montis Cocherii ex vna, & cõitatem Azontilii, duo principaliter examinanda veniunt. Primò,an virtute priuilegii Caroli IIII. Rom.Imp.per cuius effectum confirmatur,& ex certa ſcientia de nouo cõceditur ius exi-

gendi

gendi pedagiū loci Montilii, dicat̄ fundata intentio prędicti dñi?
Scđò, si non iustificetur bene titulus vigore dicti priuilegii, an sal
tē vigore antiquissimæ quasi possessionis exigendi dictum peda
giū fuerit causata pręscriptio? Circa primum, vr̄ aperto ore dicē-
dum prędictū d. Arnaudum iustificasse, & probasse sibi cōpetere
ius exigendi pedagiū per instr̄m dicti priuilegii, seu confirmatio-
1 nis. certū. n. est Imperatorem posse concedere tale † priuilegiū,
c. super quibusdā, §. præterea, de verb. sign. Spec. tit. de cau. poss. &
propr. §. j. ver. quid de colligentib. Bal. in l. si plures, col. pen. C. de
ↄd. inser. & qui negaret Imperatorē non posse, incideret in crimē
læsæ maiestatis, l. 2. C. de crimi. sacr. 17. q. 4. si quis suadēte diabo-
lo, §. cōmittunt, ergo restat videre, an voluerit concedere. & vr̄
sine dubio ꝙ sic, quia verba ita sonant. vnde cū in verbis non sit
ambiguitas, non vr̄ admittenda voluntatis qō, l. ille, aut ille, §. cū
in verbis, ff. de leg. 3. imò per hm̄oi priuilegium apparet, ꝙ ex cer
ta scientia voluit ↄfirmare ius & facultatē exigendi dictum peda
giū, & quatenus esset expediens ex eadem certa scientia de nouo
concessit, quo fit, vt nō videatur dubitandum, quia confirmatio
2 † facta ex certa scientia Principis, validat ꝙ antea erat inualidū,
c. j. c. veniens, vbi gl. in verbo, ↄfirmatū. de transa. Bar. in l. priuile-
gia, C. de sacros. ecc. Card. cons. 404. inci. ꝙ ratificatio. Pan. ↄs. 62.
incip. illud, 2. col. in j. par. Alex. cons. 310. viso, in 4. vol. & consi. 1.
col. 13. vol. 5. & si diceret̄ non constare de certa scientia, esset a ve
ritate deuiare, quia expresè in priuilegio dr̄, ex certa scientia, &
de plenitudine ptātis. quo casu dr̄ probata certa scientia, s̄m glo.
in cle. & si principalis, de rescr. & in c. statutū, vbi glo. eo. tit. lib. 6.
Pan. in c. examinata, de ↄfir. vti. vel inuti. Lud. Rom. cōs. 327. inci.
istæ sunt rōnes, Alex. in d. cons. 39. & facit tex. in cle. vni. de prob.
Verū iis & sim. non attentis, in ↄ̃riam sn̄iam trahor ex ĩ scriptis.
3 ↄsidero. n. tenorē priuilegii, qui † ante omnia est diligenter atten
dendus, c. porrò, c. re accipimus, de priui. Dat. n. tenor legē priuile
gio, s̄m Bal. in c. j. §. denique, q̄ fuit pri. cau. benef. amit. & in c. j. an
agn. vel fil. defun. &c. Curt. sen. cons. 49. inci. recolendæ memoriæ
Dux Philippus, col. 8. & seq. & dixit Iurecons. in l. si quis stipula-
tus sit Stichū, aut Pamphilum, ff. de verb. obl. quærentib. inspien
dus est sermo stipl̄onis, hic quęrēdus est sermo huius priuilegii,
qui talis est, singula iura, & pedagia præscripta sic, & prout eadē
ipse Gaucherius & progenitores sui (vt asseruit) ritè, & rōnabil̄r
habuerunt, & pacificè (vt præfertur) possederunt, confirmamus,
& innouamus &c. Ex quibus verbis apparet, ꝙ Imperator non
voluit ex hm̄oi innouatione priuilegii nouum ius cōcedere, sed
antiquū, si quod erat comprobare, vt dicit text. in c. cum dilecta,
de ↄfir. vti. vel inuti. voluit. n. concedere pedagia ibidem recitata,
tanq̃ prius ritè, & rōnabil̄r habita & pacificè possessa, vt inquit
tex. in c. inter dilectos, ad fin. de fide instr. tm̄. n. fuit Gaucherio &
successorib. per Carolum Imperat. concessum, quantū ante com
petebat. nihil ergo iuris confertur, nisi quatenus antea cōpetere
ostendatur, l. ꝙ si in venditione, ff. de hęre. vel act. vend. l. si sic, §. 1.
ff. de leg. 1. l. & nō designata, C. de fal. cau. adiec. lega. si ergo d. Ar
naudus nihil aliud probet, q̃ per allegatum priuilegium, certissi-
mum est, ꝙ non plenè, nec semiplenè probata est intentio sua, &
ita in specie consuluit Old. cons. 164. viso priuilegio, quod videa-
tur, quia factū quodammodo vr̄ ad decis. huius dubii. facit, quia
4 dictū priuilegium refert † se ad ius, & titulum. & possessionē an-
teriorē. vnde nihil dr̄ probare, nisi constet de relato. auth. si quis
in aliquo documento, C. de eden. corroboratur, quia Imperator
5 concessit tale priuilegium ad supplicationē † partis, imò se refert
ad s̄dicta, dum dr̄, vt asseruit. item ibi, vt præfertur, quo casu nihil
dr̄ esse concessum, nisi constet s̄dicta fore vera, c. quia circa, de cō-
san. & affi. & ibi no. Pan. ꝙ impetrans tenetur probare oēs quali-
tates expressas fuisse veras eo tp̄e, quo exprimuntur, & idē voluit
Pan. in c. constitutus, vbi Feli. col. j. & c. dilectus, ĩ. de rescr. & be-
ne ad terminos nostros consuluit Soc. cons. 164. visa bulla Boni-
facii, in 2. par. ꝙ si impetrans expressit se esse in longa, & antiqua
possessione, non valebit priuilegiū, nisi constet de tali possessio-
ne; quia non ita de facili concessisset Imperator, si sciuisset impe-
trantē non possedisse per longa tp̄a ante concessionē priuilegii,
non. n. præsumendum est voluisse priuare homines Montilii sua
quasi possessione libertatis, & ꝑpea quotidie dicimus rescriptū,
seu priuilegiū non faciens mentionē de colorata possessione il-
lius, in cuius præiudiciū petitur, tanq̃ subreptitium non valere,
c. dudū, de priuil. c. cum nostris, de conces. præb. Et ꝙ non solum
obreptio, sed etiā subreptio vitiet priuilegium, patet ex iis, quæ
dixit Io. And. in add. Spe. tit. de cau. pos. & propr. §. j. vers. quid de
colligentibus. vbi decidit, ꝙ priuilegium exigendi pedagium ab
aliquo loco, non valet si impetrans tacuit, ꝙ locus ille tunc erat
grauatus aliis pedagiis, arg. c. duobus, de rescr. lib. 6. & in c. manda
tum, eo. tit. in antiq. & vtrobique notant Doc. & hoc in materia
confirmationis, vt disponit tex. in c. ad nostram, & in c. porrecta,
de confirm. vti. vel inuti. vnum addo ex abundanti, posito, ꝙ tale
priuilegium foret legitimum, & plenum ius tribueret, ꝙ do. Ar-
naudus non potest se illo iuuare, nisi probet, ꝙ sit ex hæredibus,
& successoribus vniuersalibus dicti quondam Gaucherii. hoc di-
6 co, quia ius exigendi † pedagium cōcessum à Principe alicui no-
bili, nō potest vendi sine consensu Imperatoris concedentis, s̄m
Bar. in l. in diē, ff. de aqua plu. arc. Sequitur Io. Bapt. in trac. de ga-
bel. in 14. q. primæ par. aduertāt igitur Consules Montilii, an hic
do. Arnaudus successerit in locū dicti do. Gaucherii tanq̃ hæres,
an tanq̃ particularis successor. Ex iis liquidè constat allegatū pri-
uilegiū non probare intentionem prædicti do. Arnaudi. Nec ob-
stat dum dr̄, ꝙ Imperator potuit, quia istud non negatur, sed dr̄ ꝙ
noluit; ꝙ autē noluerit, apparet ex præmissis. Nec obstat dum dr̄
ꝙ innouatio, & confirmatio facta ex certa sciētia roborat actum
7 inualidum, quia † verum, si ex certa scientia sit facta cōfirmatio,
vel concessio simpl̄r, secus qñ est facta sub tali forma, videlicet
prout ritè & rationabiliter habuisti, & pacificè possedisti, per fun
damenta s̄. deducta. dr̄. n. tunc confirmatio conditionaliter facta,
quæ nullum ius tribuit, vt signanter decidit Panor. in c. 1. & in c.
examinata, de confir. vti. vel inuti. & probatur in c. quia diuersita
tem, de conces. præb. & Pan. in d. consi. 62. & Alex. in d. consi. 39.
& si dicatur, si nullum ius tribuit, ergo frustratorium priuilegiū,
quod non est dicendum, c. si Papa, de priuil. lib. 6. Rñdet Pan. in
d. c. 1. ꝙ solent impetrari similia priuilegia, non vt videatur sine
licentia Imperatoris exigere pedagia, sed ut magis tueantur, seu
timeantur, c. q̃q̃, 23. dist. c. si aduersus, de hæret. & vt ius confirma
tum sit maioris auctoritatis, c. quis nesciat, 11. dist. Circa secun-
dū dubium videretur proculdubio dicendū fundatam fore intē-
tionem do. Arnaudi ex quasi possessione longissima. proponit. n.
ꝙ iam tanto tp̄is spatio, cuius initii memoria hominum non exi
stit in ↄ̃rium, esse in quasi possessione exigendi pedagium ab ho-
8 minibus dicti loci Montilii, quæ quasi possessio † tanti tp̄is ope-
ratur tm̄ quo ad acquirendum ius pedagii, quantum expressum
priuilegium Imperatoris, vt est tex. ad literā, in d. c. super quibus-
dam, §. præterea, de verb. sign. facit l. hoc iure, §. ductus aquę, ff. de
aqua quot. & æsti. & quæ ad propositum reduxit Felin. in c. cau-
sam, col. 1. & seq. & in c. cum ex off. col. 6. de præscr. Ias. in l. quo-
minus, col. 8. de flumi. ff. & ita concludit Bart. in l. si publicanus,
§. in omnibus, de pub. ff. Pan. & alii in c. cum nobis, de præscr. vbi
volunt, ꝙ requiratur scientia, & patientia Imperatoris & suorū
9 officialium. tñ *cois* opi. est ↄ̃ Bart. ꝙ in præscriptione † tanti tem-
poris, &c. non requiratur aliqua scientia, nec patientia, quia talis
præscriptio habet fundamentū a lege, & vim statuti, & priuile-
gii, s̄m Alex. cons. 6. viso themate. vbi loquitur in præscriptione
pedagii, vol. 1. & Ias. in l. imperium, vbi alias auctoritates addu-
cit, de iurisd. omn. iud. Bal. in trac. præs. in 2. & 4. q. 3. q. prin. quintę
part. vbi loquitur in terminis nostris. & licèt tex. in d. §. præterea,
requirat tp̄s, cuius initii memoria hominis non existat in ↄ̃rium,
quia agitur de præscribendis pedagiis, quæ sunt de reseruatis, &
agitur de pręscr. ↄ̃ Principem: tñ in casu nostro, vbi agitur de præ
scri. ↄ̃ priuatos, sufficeret tēpus x. anno. inter præsentes, & viginti
inter absentes stante confirmatione Imperatoris (vt s̄.) facta in
forma cōi, quæ licèt non tribuat ius perfectum, vt s̄. dictum est;
tñ sufficit pro tit. ad causandam præscriptionē s̄m Abb. antiquū,
in c. dudum, de elect. Inno. in c. j. de dec. Bald. in margarita, in ver.
elec. Ioan. Bap. in tract. de Ep̄o, in 3. par. secundæ par. princ. 3. lib.
Dec. in c. 1. de consir. vti. vel inuti. facit l. si quis diuturno, ff. si ser-
ui. vend. Sed ↄ̃rium (s̄m ea, quæ proponuntur) verius existimo. dr̄
enim in themate, ꝙ cōitas ipsa probabit ↄ̃rium, i. se esse in quasi
possessione libertatis; & si hoc verum foret, non oporteret imple
re folia. sed quia existimo, ꝙ cōitas probabit aliquos transiisse si-
ne pedagio, & ex aduerso do. Arnaudus probabit exegisse peda-
giū ab aliquibus, videndum est, an ex hoc do. Arnaudus dicatur
concludenter probasse se esse in quasi possessione exigendi d. pe-
dagiū a quibuscūque de dicto loco Montilii, & in hoc arbitror,
ꝙ non. & pro clariori resolutione subiicio ĩ scriptas cōclusiones.
10 Prima conclusio, ius exigendi † pedagiū respectu eorum, a quib.
exigitur, dr̄ quædam seruitus, s̄m gl. & ibi Bal. in l. si alii vsus, ff. de
vsufr. & in l. cū seruum, ad fi. C. de ser. fug. & in l. 2. C. de seruit. &
aqua. & hoc esse notū, probat tex. in c. seruitium, 18. q. 2. per quē
ita concludit Bal. cōs. 370. verba resc. lib. 3. est ēt incorporale, quia
iura sunt incorporalia. Insti. de reb. corp. & incor. §. incorporales,
cū sim. Scđa ↄcl̄o, ad acquirendam quasi poss. seruitutū, iuriūque
11 incorporaliū, plura sunt † necessaria. Primo vsus, & exercitiū il-
lius iuris, & hoc satis liquet, l. j. §. hoc interdicto, vbi Bart. ff. de iti.
actuq; pri. Scđò, scientia & patientia eius, ↄ̃ quem præscribitur, l.
quoties, la 2. ff. de serui. c. cū ecclesia Sutrina, de cau. pos. & prop.
Tertiò, ꝙ credat se uti iure suo, l. fi. ff. quemad. seru. amit. declarat
Bar. in d. §. hoc interdicto, & Pan. in d. c. cū ecclesia Sutrina. Ter-
12 tia conclusio, sine † quasi possessione iura incorporalia non præ-
scribuntur, reg. sine possessione, de regu. iur. in 6. l. 2. ff. de vsucap.
& probatur in iuribus præalleg. & hanc nullus negabit. Quarta
13 conclusio, factum † & scientia vnius non debet alteri præiudica
re, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio afferri, reg.
nō dedet, de reg. iur. in 6. hinc dicebat in terminis nostris Pau. de
Cast. in l. seruitutes, ff. de ser. ꝙ scientia emphyteutæ soluētis pe-
dagiū non præiudicat directo do. facit, quia factum & sciētia pro
curatoris nō nocet dño in iis, in quibus non habebat mādatum,
l. si procurator, ff. de procur. nec in iis, quæ directò mandatum nō
respiciebant, s̄m Bar. in l. j. §. si procurator, ff. si quis ius dicen. non
obtemp. & ad terminos nostros hoc Flor. voluit in l. si cōi, & in

l. per

l. per fundum, ff. de ser. rusti. pred. facit tit. res inter alios acta, &c.
Ex iis ↄclonibus elicit clara decisio qōnis proposite, ꝙ d. Arnau-
dus nō probauit se esse in quasi possessione exigendi pedagiũ ab
vniuerso populo, seu ab omnib. habitantibus loci Montilij, quia
deficit primũ requisitũ, videlicet vsus & exercitium iuris exigen-
di, quo ad vniuersum populũ. Item deficit secundũ, quia nō con-
stat, ꝙ vniuersus populus habuerit vnquã scientiam dicti vsus &
exercitij. Itẽ posito, ꝙ sciuerit, deficit tertiũ, s. patientia: qa in the-
mate presupponit, ꝙ aliqui nō soluerint aliquod pedagiũ, & per
ꝑdicta in indiuiduo hoc determinat Pan. in consi. 18. in causa &
qōne, col. fi. in 2. par. & dicit And. de Baru. in l. j. C. de iis, qui mor.
sibi ↄsci. ꝙ si aliqui particulares soluant pedagiũ, ꝙ talis solō non
ꝑiudicat cōitati hñti immunitatem. sequitur Fel. in c. cũ accessis-
sent, de ↄstit. Aduertant igĩ Dñi consulentes, & sint cauti articu-
lare, & probare, ꝙ pluries, & pluries detulerunt res, transiuerunt
per locũ, & territoriũ Montis Bocharii absq; solōne pedagii. Ex
iis arbitror, non fore necessarium rñdere ad ↄ̃ria, quia ex facto, &
ꝑmissis, patet clara rñsio: vt tñ omnis ambiguitas tollatur, rñdeo
faciliter. Et primò, dum dr̃, ꝙ D. Arnaudus est in lõgissima quasi
possessione, qua mediante præscripsit ius dicti pedagij, istud lato
ore negat̃, quia non probauit extrema necessaria, vt s̃. ostensum
fuit. & si dicatur, non requiritur, ꝙ probetur scientia, ſm Alex. in
d. cons. 6. possum dicere, ꝙ esto, ꝙ ita esset, tñ saltem requiritur, ꝙ
probetur vsus & exercitium quò ad vniuersum populum, q̃ non
fuerunt probata, imò ↄ̃rium præsupponitur. Secundò rñdeo, ꝙ
illa opinio, quę vult, ꝙ requiratur scientia aduersarii, procedit qñ
agitur de inducenda consuetudine, secus si agatur de pręscriptio-
ne, ita seipsum declarat Alex. cons. 16. in causa & lite, col. 5. vol. 5.
in casu autẽ isto non potest dici, ꝙ agatur de inducenda consue-
14 tudine, quia tunc dr̃ agi de consuetudine inducenda, qñ † tracta-
tur de acquirendo ius in publicũ, ex præscriptione autem tractat̃
de acquirendo ius vni vel plurib. particularibus, vt in isto casu de
clarat Pan. in c. cũ dilectus, col. fi. & in c. fi. de consue. Gemi. consi.
123. pro clariori decl̃one. Tertiò rñdetur, ꝙ procedit ubi agitur
de præscriptione pedagii ↄ̃ Imperatorem, vel alium hñtem prius
tale ius, secus si agatur de ꝑscriptione pedagii ↄ̃ priuatas ꝑsonas:
ratio autẽ est, quia qñ agitur de præscriptione ↄ̃ Impe. vel alium
Principẽ, agitur potius de præscriptione libertatis, vt quis possit
exigere pedagiũ absque eius ↄsensu, & nō obstãte eius imperio:
15 vbi aũt agitur de præscribenda libertate, † nō requiritur scientia,
l. si partẽ. §. si per fundum, ff. quemad. ser. amit. q̃ sic intelligit Sali.
in d. l. 2. C. de ser. & aqua. Sed qñ agitur de pręscriptione pedagii
in ꝑiudicium eorũ, qui erant liberi, agitur de præscriptione serui-
16 tutis, vt s̃. in prima concl. & isto casu † requirit̃ scientia, quia ser-
uitus nō inducitur sine patientia, l. quoties, la 2. ff. de serui. patien
tia nō datur sine scientia, ergo &c. Ita Bar. in d. l. 2. qui docet pra-
cticãtes, vt articulent de scientia. Circa tertiũ dubium, ꝙ postea
fuit mihi transmissum, in quo queritur, posito ꝙ do. Arnau. pro-
bet tpe debito ad cautandam ꝑscriptionem exegisse pedagiũ de
quibusdam rebus. An ex hoc poterit agere de omnibus. rñdeo ꝙ
17 non, quia præscriptio est † stricti iuris, & ideo non extendẽda; &
ꝓpea dicimus tm̃ præscriptum, quantum possessum, & nō ultra,
l. j. §. si quis hoc interdicto, ff. de itin. actuq; pri. & ibi in terminis
Bar. infert ad decisionẽ huius dubij, & idẽ in specie decidit Bart.
in l. si publicanus, §. in omnib. vectigalibus, in fi. ff. de pub. Sal. in
l. vectigalia, C. no. vect. Io. Bapt. in trac. de gabel. in j. q. primæ par.
facit quia præscriptio decimandi in vno fundo nō extenditur ad
aliũ, Inn. in c. tua. 2. de deci. Pan. in c. cũ contingat, eo. tit. faciunt
quæ vsq; ad saturitatẽ scribit Fel. in c. auditis, col. 5. & seq. de pręs.
& vltra eũ possem multa similia adducere, sed solũ cõtentus ero
allegare Bald. cons. 257. incip. qō vertens, vol. 2. vbi decidit, ꝙ dñs
alicuius loci, qui ꝑscripsit ius collectandi quò ad certas personas,
non põt imponere collectam aliis personis, a quibus nunq̃ exe-
git collectã, allegat decis. Bar. in d. §. in omnib. vectigalibus; & qa
præscriptio est quid facti, q̃ non recipit extensionẽ personarum,
neq; rerũ, c. dilecto, de off. Arch. Circa quartum, an illi de vniuer
sitate sint idonei testes in hac causa, omissis superfluis puto, ꝙ
non, quia cõmodum & incommodum dictę causæ spectat singu
18 lis de populo, † vt singulis, non vt vniuersis: vnde qua rõne non
posset aliquis eorum in causa propria testificari, eadẽ ratione nec
in ista, ſm Inn. in c. cũ nuncius, de testi. Bar. in l. in tm̃, §. vniuersi-
tatis, ff. de rer. diuis. vnde si est qō de nemore, vel pascuis cõitatis,
singuli de vniuersitate poterunt esse testes, si redditus in totũ ap-
plicentur cõitati, secus si singuli hñt ius incidendi ligna & pascẽ-
di sua animalia, vt comprobat Fel. post Pan. & alios in c. insuper,
de test. col. . vers. fallit quintò. & vltra eũ bene facit ad terminos
consilium Lud. Rom. cons. 7. visis necessarijs, col. fi. Et hæc suffi-
ciant, omissis multis aliis, quæ potuissem cumulatè adducere.

RESPONSVM. XII.

ALlobrogum Dux, qui Delphinus vocita-
tur, Romanẽsi populo indul-
sit, vt nouum possit vectigal constituere. Dubitatur,
an id potuerit absque Archiepĩ Viennensis, & capi-
tuli ecclesię beati Bernardi condominorum consensu? Quæstio-
nem mouet, ꝙ is ea in regione supremi Principis personã gerit,
sed cum pro sua parte castrum a Pontifice Maximo recognoue-
rit, constat supremum eiusdem loci imperium ad eum minimè
pertinere; eumq; iureiurãdo promiserit nullam hominib. de Ro
manis impartiri licentiã inuitis ↄdñis, ęquum non fuit a ↄuentis
discedere, a quibus nec eum recedere voluisse puto. Tum ꝙ non
fuit de iure condominorum ab impetrantibus plenè certiora-
tus, tum ꝙ gratia ad concedentis potestatem est restringenda.

SVMMARIVM.

1 *Ius exigendi noua vectigalia, est de maximo imperio.*
2 *Dominus supremus an habeat iura Imperii in particulari loco.*
3 *Recognoscens castrum aliquod a Papa, an censeatur in eum omnem superio-
ritatem transferre.*
4 *Confessio procuratoris non nocet domino, maximè resultans ex productione
positionum, & libelli.*
5 *Confessio Archiepiscopi & Capituli non nocet Ecclesiæ.*
6 *Iudex ad quem, an possit esse minor, & inferior iudice a quo, & in quibus.*
7 *Princeps supremus conuentionali lege obligatur.*
8 *Conuentio facta ex causa lucratiua, an possit reuocari.*
9 *Iusiurandum obligat Principem.*
10 *Concessio omnis facta ecclesiæ, habet in se causam.*
11 *Priuilegium concessum subdito, est reuocabile, non subdito nequaquam.*
12 *Consensum Capituli ac Pręlati ad actum necessarium, ex cursu longissimi
temporis præsumitur interuenisse.*
13 *Tacens in fauorabilibus habetur pro consentiente.*
14 *Collectæ solum exiguntur ab incolis, vectigalia autem, datia, & alia tributa
a quibuscunque.*
15 *Inferiores ex priuilegio habere possunt iura vectigalium.*
16 *Titulus præsumitur ex quasi immemorabili possessione, si allegetur.*
17 *Iurisdictiones non debent esse venales. rationem vide nu. 18.*
19 *Feudum pecunia vendi potest.*
20 *Donatio vel priuilegiũ ecclesię, nō põt reuocari per ingratitudinem Prælati.*
21 *Disponens simpliciter de re cõi, intelligitur solum disponere de parte sua.*
22 *Motus proprius licèt excludat vitium subreptionis, non tamen facit vt Prin
ceps habeat intentionem præiudicandi tertio.*
23 *Prout dictio, relata ad actum pręteritum, de quo constat, stat limitatiuè.*
24 *Priuilegium non extenditur vltra potestatem concedentis.*
25 *Impetratio noui priuilegii vitio subreptionis est irrita, non facta mentione
possessionis & veterum iurium. & nu. 28. & 29.*
26 *Taciturnitas transactionis vitiat rescriptũ. Item taciturnitas iuramenti. 27.
Item sententię taciturnitas. 30. Item consuetudinis. 31.*

Respon. interpreta.

PRO Perfecta resolutione propositæ consultationis
duo dubia principaliter veniunt discutienda.
Primum dubium, an Illustris Delphinus solus potue-
rit impartiri licentiã vniuersitati & hominib. de Ro-
manis, exigendi noua vectigalia absque consensu, & voluntate
Reuerendi Archiepĩ Viennensis, & capituli ecclesiæ B. Bernardi
condñorum dicti loci? Secundum dubium, an idem Delphinus
voluerit solus impartiri licentiã prædictam? Et his duobus reso-
lutis patebit decisio principalis controuersiæ, quæ vertitur inter
præfatos dños Archiepm̃ & capitulum ex vna, & vniuersitatem
loci de Romanis ex altera, super validitate & inualiditate rescri-
pti nouissimè obtenti a Gubernatore Delphinatus, & illius in-
terinatione exinde sequutæ. Et discutiendo hæc duo principalia
dubia, examinabo dubia emergentia, quæ ex prolixa facti narra-
tione sapienter fuerunt elicita. Circa primum, vr̃ ꝙ Do. Delphi-
nus potuerit concedere facultatem Romanensi populo exigen-
di noua vectigalia absque consensu Archiepĩ & Capituli, quia
1 ius exigendi nouum vectigal † est de maximo imperio, & de re-
seruatis supremo Principi, l. vectigalia, C. no. vectig. institui non
posse. l. quicquid, C. de vecti. & cõmi. c. 1. quæ sint regalia. c. super
quibusdã, § præterea, de verb. sign. & ideo ad supremum Princi-
pem spectat ius dandi licentiã imponendi noua vectigalia, & no
uas exactiones, non ad feudatarios & inferiores, ſm Sal. in d. l. ve
ctigalia. Spec. in tit. de cau. pos. & propr. §. 1. ver. quid de colligen-
tibus. Vr̃ ergo, ꝙ ad Delphinum solum spectat facultas ↄceden-
di nouas exactiones, quia vt præsupponimus, in terris suis Del-
phinus habet iura imperii, & sic neminẽ recognoscit. Quòd aũt
supremus sit, & maior dñs loci de Romanis, constat confessionis
procuratoris dñorum Canonicorũ, qui in lx. positione posuit, ꝙ
dñi canonici, vt capitulum recognouerunt dñm Delphinum in
eorũ superiorem, & iurm̃ fidelitatis eidẽ præstiterunt. Ponens. n.
confitetur omnia, quæ ponit, vt not. in c. 2. de cõfes. lib. 6. & in l. 2.
§. quod obseruari, C. de iura. cal. nulla autẽ est melior probatio, q̃
partis confessio, l. gñalr, C. de non num. pec. cum vulg. quinimò
ẽt apparet de ipsa recognitione & fidelitatis iurõ per publicum
instrm̃ actis insertum, fol. 140. Constat etiã de superioritate, quia
ad ipsum deuoluunt̃ appl̃ones. est. n. appellatio, inferioris ad supe
riorẽ prouocatio, vt tradunt Summistæ in rubr. de appel. & gl. in
c. 2. de consuet. lib. 6. Præmissis non obstantibus rñdeo Delphi-
num

nũ non potuisse absq; consensu Abbatis & Capituli cõdominorũ dare licentiam pdictis hoibus exigendi noua vectigalia. Et pro clariori dilucidatione huius articuli, duo faciã. Primo ostẽdendo. Delphinum non esse supremũ dñm loci pdicti de Romanis. Scdo, posito ꝙ esset dñs supremus, tamen (s'm ea, quæ proponuntur) non potuisse impartiri dictam licentiam absq; consensu Abbatis & Capituli, Circa primũ, ꝙ dñs Delphinus non sit supremus dñs, ex eo constat, ꝙ idem dñs Delphinus recognouit se tenere medietatẽ dicti castri pro indiuiso, cum præfato d. Archiepiscopo & Capitulo in feudũ a sanctissimo dño nro Papa, sanctaq; Romana ecclesia, cui pstitit homagium, & fidelitatis sacramentũ vt constat publico documẽto confecto de anno 1344. in actis exhibito, & alio documento inserto in processu fol. 112. In quo d. Delphinus confitetur se non habere dñium, & iurisdictionem in dicto loco, nisi pro media parte. Nec obstat, ꝙ delphiuus in toto Delphynatu habeat iura imperii, quia rñdetur dupliciter. Primo, posito, ꝙ constet, ꝙ habeat imperii iura in vniuerso, non tñ sequitur ꝙ sit supremus dñs, & habeat iura imperii in particula-
2 ri† loco de Romanis, l. j. ad fi. & ibi no. Bart. per illum tex. ad hoc ff. de rei vend. vbi deciditur, ꝙ vnus põt esse dñs gregis collectiue & in vniuerso, & tñ aliqua corpora gregis erunt alterius, & idem no. Bar. & Bal. in proœmio ffõrum, & Bal. in l. j. ad fi. C. vnde agnati. dicens, ꝙ licet regnum Apuliæ sit ecclesiæ Romanæ considerata vniuersitate regni, castra tñ particularia dicuntur de directo dominio, & maiori signoria Regis. & traditur per Alex. consi. j. col. antepe. lib. 5. Secundo respondetur, ꝙ delphinus recognoscendo castrum siue locum prædictum a sanctissimo dño nostro, omnẽ
3 superioritatẽ† censetur transtulisse in Papã, l. censualis, C. de do. & firmat Bal. in c. j. col. antepe. de Cap, qui curiam ven. & d. Iaco. de S. Georgio in trac. feu. in ver. dictiq; vasal. promiserũt recognoscere, col. pen. Non obstat, ꝙ procurator d. Archiepiscopi & Capituli confessus fuerit do. Archiepiscopum & Canonicos recognouisse suam medietatem a do. Delphino, & eidem præstisse iuramentum fidelitatis: quia confessio procuratoris non nocet domino, l. certum, §. sed an ipsos, ff. de confe. maxime quando con-
4 fessio resultat† ex productione libelli & positionum. quia est voluntaria, secundum Panor. post Anto. in cap. j. de confes. traditur per Alex. consi. 86. visis dubitationib. lib. 2. & alibi sæpe. Fortius dico, quòd confessio Archiepiscopi & Capituli simul non noce-
5 ret† ecclesiæ. Ita concludit glo. & ibi Iacob. de Belu. §. si vero. in Auth. de non ali. & traditur in cap. j. de rebus alie. non alie. lib. 6. & per Socy. consi. 15. visis prædictis, col. 2. vbi alia iura & auctoritates adducit, lib. j. & consi. 29. colum. 3. eo. lib. & per glo. Pan. & Fel. & alios. in cap. fi. de præsc. Immo recognitio & præstatio fidelitatis & homagii facta per Archiepiscopum, & Cap. non noceret ecclesiæ, quia factum Prelati in acquisitis non præiudicat ecclesiæ. clemen. 2. de reb. eccle. non alienan. l. filius paciscendo, & ibi no. C. de pac. Et si ecclesia lędatur ex facto Prelati, restituenda est c. j. de in integ. rest. & ibi late per Anto. & Pan. Preterea, si canonici iurassent fidelitatem, saluis omnibus iuribus & prerogatiuis competentibus, qua reseruatione stante (cui do. Delphinus acquieuit) nullum fuisset generatum preiudicium ipsi ecclesię. l. si debitor, §. j. ff. quib. mo. pig. vel hypo. solui. c. solicitudinẽ, de app. traditur per Ias. in l. non solum, §. morte, in pen. char. ff. de no. ope. nunc. Non denique obst. ꝙ appellationes deuoluãtur ad d. Delphinum, quia non propterea sequitur, ꝙ ipse sit supremus dominus vel habeat iura imperii, tum quia talis deuolutio fit ex speciali pacto, de quo in infeudatione facta eidem Delphino per summum Põti. vt legitur ex lectura eiusdem, tum quia potest es-
6 se, ꝙ iudex ad quem, sit† minor & inferior iudice a quo, quantum ad regalia & c. alia iurisdictionalia, licet quantum ad hunc actum deuolutionis, sit maior, vt ostendit Io. And. in c. Romana, de ap. lib. 6. Gemin. in d. c. Romana, Peru. in rub. de appella. colu. 4. tum quia stat simul ꝙ appellationes deuoluãtur ad d. Delphinum, & alius, puta Papa, sit supremus dominus, d. c. Romana, §. debet, traditur per Perus. in d. rub. Sed posito, ꝙ Delphinus esset suprem⁹ dñs dicti loci (ꝙ constat esse falsum, vt patet ex pręmissis) non videtur potuisse impertiri licentiam exigendi aliqua vectigalia siue tributa asq; Cap. cõsensu, & voluntate, quia d. Hubertus Delphinus speciali pacto iuramento roborato promisit & conuenit, ac se & successores suos obligauit, ꝙ nunquam ꝯcederet hominibus dicti loci licentiam vel auctoritatem, ꝙ ipsi habere possent aliquid commune, & consequenter ꝙ nec etiam daret licentiam ꝙ possent exigere vectigalia, & tributa Communitatis nomine. nec ad cões vsus. Nã qui totum dicit, nihil excludit, l. a procuratore. C. mandati. c. sol ite, de maio. & obe. quod pactum fuit ꝯfirmatum ẽt per Regẽ modernum. Constat aũt supremum principem
7 † conentionali l. obligari, c. j. de prob. ẽt si Princeps ꝯhat cum subdito suo, vt ibi probatur, & in c. abb. de re iud. lib. 6. & nedum supremus Princeps mortalis, sed ẽt Deus ipse immortalis, & oĩpotẽs sua promissione obligaretur, s'm Magistrũ sñiarum, quẽ refert Bar. in l. j. in prin. ff. de pac. Nec põt Princeps pacto ꝯuenire, etiã de plenitudine ptãtis, s'm Pau. de Cast. in l. digna vox, C. de legi. Alioquin non esset Princeps, quia cogeretur hominũ carere consortio non, n. reperiret, q cũ eo ꝯheret, si posset a ꝯctu ꝓ arbitrio, discedere, s'm Lu. Ro. consi. 352. quæritur primo, ad fi. & Bal. in l. Princeps, ff. de leg. & possem infinita ad istud proposit m cumulare, q latissime hñr in d. c. j. & ibi Fel. col. j. post Abb. Quare non video rõnem, qua modernus Delphinus, seu eius Gubernator, potuerit concedere hanc facultatem exigendi tributa absq; voluntate Cap. Nec obstat, si dicatur, ꝙ hmõi conuentio possit a Delphino reuocari, vtpote facta ex causa lucratiua, ? vt voluit Are. in d. c. j. in 2. col. quia rñdetur, ꝙ opin. Are. non est iuridica, vt ibi ostendit Dec. Nam si priuatus pacto nudo, & sic ex sola obligatione, obligatur seruare contractus donationis, l. si quis argento, C. de dona. multomagis dẽt obligari Princeps, cuius proprium est & pręcipuum exercere liberalitatem, c. j. de do. l. 2. §. fi. ff. eo. tit. Et principis ꝯctus, q̃uis aĩs sit stricti iuris, tñ pp fidem Principis hẽt nãm bonæ fidei, s'm Bal. in tit. de pa. Constan. §. si quis vero. item posset procedere in donõne facta priuatæ personæ, secus in donõne facta ecclĩæ, q censetur facta Deo, quę nullo modo põt reuocari, ẽt pp ingratitudinẽ Prælati, c. verũ, de cõd. apposi. & ibi no. Panor. post Vinc. & firmat Pan. & alii cõiter in c. fi. de do. & sequitur Fel. auctoritates congerens in c. ecclesia S. Mariæ, col. 39. de consi. Nam quod datur Deo seu ecclesię non dr̃ proprie donari sed restitui, siue resignari, quia Dei sunt oĩa, vt in proposito dñt cõiter scribentes, qui defendunt donõnẽ factã in ecclię ꝑ Constãtinum Imperatorẽ. Quorũ rõnes & fundamenta possunt adaptari ad rem nostram, sed non trãscribo, quia notissima sunt. Et si donõ facta per Cõstantinũ ecc. Ro. per q Imperator perdidit Romã oĩum vrbium caput, & fundm, defendit & irreuocabilis hr̃, multomagis hmõi concessio, per q in nihilo, vel modico diminuitur Delphinalis iurisdõ. Nam s'm Bar. in l. prohibere, §. plene. ff. quod vi, aut clam, donõ facta per Regem, non pręiudicat successoribus qñ regnũ non multum diminuitur. Pręterea, vbi alias ꝯctus esset sui nã reuocabilis, attñ pp iurm obseruandus esset, quia iusiuran-
9 dum† ẽt obligat Principẽ, c. j. de iu. iur. lib. 6. nam iurm, & votum sunt de iure diuino; cui ẽt Princeps subiicitur, c. sunt quidam, 25. q. j. & cui ẽt Papa alligatur, ita ꝙ nõ possit seipsum absoluere, nec alii absolutionem demandare s'm Ant, & Imo. in c. j. de ꝓsti. quod verum est indubitanter, qñ nulla subest cã, quare Papa sit absoluendus. Cum itaq; Modernus Rex, Delphinusq; confirmauerit, & hmõi conuentionem ratã & gratam habuerit, nihil proponi video pp ꝙ aduersus eã Gubernator Delphinalis venire poterit. Non ẽt obstat. si dicatur, ꝙ hmõi cõuentio absq; cã facta, potius sit priuilegium, quod põt a concedente & successoribus reuocari
10 c. veniens, de præscrip. c. in nr̃a, de iniur. quia rñdetur, ꝙ oĩs† concessio facta ecclesiæ hẽt in se cãm, quia creditur facta pro salute animæ. d. c. verum, de cond. apposi. & sic non est simplex priuilegium, sed potius donatio ob cãm. vt ibi dr̃. Item respondetur, ꝙ ꝓrium procedit, qñ priuilegiũ conceditur subdito. Secus si concedatur non subdito, † quia tunc est irreuocabile, s'm Pan. & Fel. late in c. nouit, de iudi. ecclesia aũt, cui concessum est hmõi priuilegium, (si ita possit appellari) non dr̃ subdita, imò est dña gentium c. bene quidem, 96. dist. c. ecclesia S. Mariæ, de cõst. ergo & c. Hinc dicimus, ꝙ priuilegia ad pias causas, sunt perpetua & irreuocabilia, s'm Bar. in l. priuilegia, C. de sacros. ecc. de quo ꝑ Fel. in d. c. ecclesia S. Mariæ, q. 12. & ita consuluit Lud. Ro. consi. 218. circa premissam. & Pau. de Cast. consi. 117. viso & examinato puncto. Nõ deniq; obstat, dum dr̃, ꝙ Carolus IIII. Romanorum Imperator, & successiue Carolus Delphinus concesserit hominibus dicti loci, ꝙ possent syndicos & Consules habere & vniuersitatem congregare, & collectas imponere, quia respõdet multipl'r. Primo, ꝙ talia priuilegia fuerũt subreptitia, & obreptia reuocata & annullata per sñiam latam per Gubernatorem delphinatus ad hoc spãliter delegatum per præfatum Carolum Delphinatus vt constat publico documento, de quo in actis. Secundo rñdetur, ꝙ fuerũt concessa saluo iure tertii, vt apparet ex eorũ lectura, & tacite subintelligitur, l. cum auus, C. de edenti. l. l. 2. §. si quis a principe, ff. ne quid in loco publico, c. super eo, de off. dele. & sic saluo iure capl̃i & Archiepiscopi. Et si instetur probatum fuisse, ꝙ dicti hoĩes habent Consules & vniuersitatem, & sunt in quasi posĩam longissimo tpe, cuius initii non hr̃ memoria, & tñ non constat de consensu dñorũ Archiepĩ & Capl̃i. Rñdetur de consensu satis constare ex eo, ꝙ erat necessarius, vt apparet ex instr̃o conuentionis initæ cum Delphino Humbergo loge ante cõcessionem Caroli IIII. & Caroli & Ludouici Delphinorũ, in qua reseruatũ fuerat ius ecclię cuiuslibet alterius. Ex cursu aũt longissimi tpis ꝓsumit
12 † interueniesse cõsensum Capituli & Prelati, necessariũ ad actũ, c. cũ apl̃ica, & c. ea noscitur, vbi Io. And. & alii, de his, q fiunt a Prelã. sine consensu, Ca. & firmat Barb. ꝯs. 35. sapiẽter scribit, co. añp. & seq. li. 2. & Dec. ꝯs. 152. in cã exẽptionis. vbi dicũt, ex cursu tãti tpis ꝓsumi actũ fuisse ꝯfirmatũ a Papa, si eius cõfirmatio erat necessaria. Et firmat Alex. consi. 6. lib. 1. Old. consi. 296. Raph. Cu. cõsi. 84. quia cã traditur der Bar. in l. cũ de in rem verso. de vsu. & auctoritates ad hoc abundant. Tettio rñdetur, ꝙ taciturnitas Archiepiscopi & capituli pro consensu reputatur quantum ad conser-
13 uandum† ius ipsorum, nã tacẽs in fauorabilibus hr̃ pro consentiente, vt in reg. qui tacet, de regu. iur. Et per ear. in l. quæ dotis, ff. solu. matri. & propterea dñs, qui scit vasallum alienasse feudum

ſi taceat, vr̄ conſentire, & ex tali conſenſu conſeruat ius ſuum di-
rectum. quod hēt in feudo, ſm gl. in c. j. de prohib. alie. feu. per Lo
tha. Quarto reſpondetur, ꝙ licet negligentia præfatorum Archi-
ep̄orum, & Capituli præiudicaſſet eccleſiæ, quantum ad faculta-
tem eligendi Conſules, & imponendi certas collectas, non tñ p̄-
iudicaſſet eccleſiæ, quantum ad facultatem exigēdi vectigalia, &
tributa, quia talia ſunt ſeparata, & ex ſeparatis nihil ſequitur, l.
Papinianus exuli, ff. de mino. l. fi. ff. de calum. nam collectæ exigū
tur ſolum ab incolis, quos vniuerſitas pōt collectare abſq; con-
14 ſenſu, & licentia † ſuperioris, vectigalia autem, datia, tributa, &
ſimilia exiguntur a quibuſcunq;, & talia onera non poſſunt per
vniuerſitatem imponi abſq; licentia ſuperioris, quia ſunt de rega
libus, vt declarat Bar. in l. j. C. de ſuperindict. li. x. & in l. 4. §. actor,
vbi Mod. ff. de re iu. & in l. j. in §. fi. ff. quod cuiuſq; vniuer. nomi-
ne. Alex. conſi. 145. qm̄ abundè, lib. 2. & conſi. 124. ſuper 1. libr. 4.
Gemi. conſ. 116. quia prædicti, colum. 1. Et hæc de ptāte ſufficiāt,
nunc de voluntate dicendum. Haud. n. ſufficit poteſtas, niſi adſit
voluntas, cum ſuper, de offi. dele. vnde poſito ꝙ do. Delphinus
ſolus poſſit præſtare facultatem exigendi vectigalia, & tributa,
diſcutiamus an ſolus voluerit hanc facultatem concedere per no
uiſſimum reſcriptum, de quo contenditur. Et pro clariori reſolu
tione huius ſecundæ dubitationis tria faciam. Primo demonſtra
bo, ꝙ ius dandi hoīb. dictam licentiam exigendi vectigalia, & tri
buta, cōiter ſpectat ad duos Archiepiſcopū. Capitulū, & ad dñm
Delphinum. Secūdo oñdam, ꝙ do. Delphynus noluit per dictū
reſcriptum concedere licētiam vniuerſitati, & hominib. p̄dictis
abſq; conſenſu domini Archiep̄i, & Capituli. Tertio probabo
hmōi gratiam eſſe inualidam, nullam, & ſubreptitiam, & ex his ꝯ
cludā vniuerſitatē, & homines de Romanis, nō potuiſſe, nec de-
buiſſe virtute dicti reſcripti exigere prędicta vectigalia, niſi prius
habito conſenſu do. Archip̄i, & Capituli. Circa primum, ꝙ ius
& facultas dandi prædictā licētiā ſpectet, cōiter ad Archiep̄m, &
Capitulū ac D. Delphinum, patet ex pluribus priuilegiis tam per
ſereniſſimos Imperatores, q̃ per ſanctiſſimos Pontifices Eccleſiæ
15 S. Bernardi de Romanis cōceſſis. Nā ēt inferiores † ex priuilegio
habere poſſunt iura vectigalium, ca. ſuper quibuſdam, §. p̄terea,
de verb. ſign. & traditur per Bald. in l. ſi publicanus, §. in omnibus
ff. de pub. Primo conſtat de priuilegio prȩſumpto ex quaſi poſſeſ
ſione tanti tp̄is, cuius initii memoria non hr̄. Nam ex poſſeſſione
16 immemorabili præſumitur † titulus, ſi allegetur, vt in terminis no
ſtris decidit Sal. in l. vectigalia, per tex. in l. ſi filius, ff. de peti. hære.
traditur ſ̃. p Bar. in de. l. cum de in rē verſo. & hr̄ in variis cōſiliis,
de quibus per facta fuit mentio, & in propoſito ita concludit Io.
Fir. in tra. de gabel. in j. parte primæ partis, col. 7. dicens poſt Saly.
in d. l. vectigalia, ꝙ vtilius eſt alleg. titulum, & illum iuſtificare ex
quaſi poſſeſſione, quā allegare præſcriptionem, quia in præſcrip-
tione perficienda requiritur, ꝙ probetur ſcientia & patiētia eius,
ꝯ quem præſcribitur, vt traditur per Bar. in d. §. in oīb. & in l. 2. C.
de ſer. & aqua. De quaſi autem poſſeſſione eccleſię dādi licentiā
hominibus, & incolis de Romanis exigendi vectigalia, tributa,
collectas, & ſimilia onera, conſtat ex documentis q̃ plurimis deſi
gnatis in narratione facti. Ex quib. apparet, quod ab anno 1283.
vſq; ad annum 1521. & ſic vſq; ad impetrationem reſcripti con-
tentioſi, eccleſiam ſemper perſeueraſſe in quaſi poſſeſſione dan-
di, & concedendi prædictam licentiam. Item cōſtat de priuilegio
eccleſiæ conceſſo per Fede. 11. confirmato per Sigiſmundum Im
peratorem, & per Inn. & Clem. Pont. Maximos, de quibus fol. p-
ceſſus 189. & ſeq. hi. n. diui Principes eccleſiæ donarunt regalia, ſ.
nundinas, portum. pedagium, & datia animalium, quæ ab alio p̄-
ter, q̃ ab eccleſia exigi noluerunt. Quo fit, vt ad eccleſiam ſpectet
facultas concedendi exactionem prædictorum vectigalium, c. 1.
quæ ſint rega. d. c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verbo. ſign. Itē
conſtat de priuilegio ex inſtrumento communicationis, & infeu
dationis mediæ partis dicti loci, q̃ Clemens ſextus Hūberto Del
phino cōicauit. Ex quo apparet, ꝙ eccleſia S. Bernardi de Roma
nis, & Delphinus feudatarius ſanctiſſimi noſtri, hñt pro indiuiſo
oēm iuriſdictionem altam, & baſſam, & omne imperiū, merū &
mixtum, & ꝯñr ēt iura vectigalium, quæ de maximo imperio, vt
dicit Sal. in d. l. vectigalium, & traditur per Bar. in l. imperium, &
clarius ibi per Bal. ff. de iuriſd. om. iud. Item conſtat de priuilegio
eccleſiæ de Romanis ex inſtrumento trāſactionis inite inter Del
phinum Humbertum, & Capitulum dictæ eccleſiæ, in qua idem
Delphinus fatetur eccleſiam eſſe condominam, & obligat ſe nū
quam daturum facultatē hominib. dicti loci habēdi aliquid cōe
abſq; voluntate Capituli condomini, q̃ ꝯuentio tribuit ius, & ti
tulum ipſi eccleſiæ, vt ſ̃. abundè deductum fuit. Item conſtat ex
reſcripto Caroli Delphini Francorum Regis primogeniti, qui ꝯ
fitetur conceſſionem creandi Conſules, & Rectores cōmuniter
ſpectare ad Delphinum, Archiep̄m, Sacriſtam, et Capitulum, vt
legitur in proceſſu fo. 110. & ſeq. & alio reſcripto eiuſdem Caro-
li, fol. 178. in quo idem Carolus declarat ius concedendi exactio-
nem tributorum, vectigalium, dominiūq;, & iuriſdictionem in
omnibus cauſis, tam ciuilibus, q̃ criminalib. communiter ſpecta
ctare ad ipſum, ac Sacriſtam, & Capitulum d. eccleſiæ. Quæ Prin
ceps dilucida voce teſtatur per ſuum reſcriptū, proculdubio cō-

feſſionis, vel legis, ſeu donationis vim obtinēt, l. 3. C. de legi. nec
aduerſus confeſſionem propriam licitum eſt venire, c. per tuas de
prob. l. gn̄aliter, C. de non nu. pe. & minus aduerſus donationem
factam eccleſiæ c. fundamenta, de ele. lib. 6. & d. c. verū, de condi.
appoſ. cum ſi. Deniq; conſtat de titulo, & iure eccleſiæ per ſn̄iam
alias latam per delegatū ſpālr ad hoc deputatum auctoritate, &
reſcripto prȩfati Caroli, q̃ ſn̄ia titulū p̄ſtat, vt per Bart. in l. ex hoc
iure, ff. de iuſt. & iur. & pro veritate hr̄, l. res iudicata, ff. de reg. iur.
non obſtat, dum dr̄, ꝙ Archiep̄s, & Capitulū ſe reddiderunt indi
gnos priuilegiis pp abuſum commiſſum in ꝯcedēdo exactiones
vectigalium vniuerſitati, & hoīb. p pecuniam, & p̄cium apprecia
17 tū, ꝙ non vr̄ licitū, qa iuriſdictiones non dēnt eſſe venales, §. cogi
tatio, in Auc. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. priuilegia. n. merentur
amittere, cū fuerint priuilegiorum ptāte abuſi, c. vt priuilegia de
priui. c. quia fruſtra, de vſur. quia ad iſtud, ſuper quo vniuerſitas ſe
maxime fundare vr̄, rn̄detur dupliter. Primo, ꝙ hmōi licentia, ſi-
18 ue gratia leuandi vectigalia, † vendi pōt abſq; aliquo vitio, quia
non habet adminiſtrationem iuſtitiæ coniunctam, quæ ſimul
vēdat, ſm Bar. in l. Barbatius, col. 4. ff. de offi. Prætor. & Pan. in ca.
tuam, col. pe. de ęta. & quali. nam iuſtitia exactionis non vēditur
ſeu ſalua remanet penes Archiep̄m, & Capitulū, ac dñm Delphi
num, ſeu eius officiales, qui habent cognoſcere de iuſtitia, vel in-
iuſtitia exactionis, ſi quiſpiā, q̄relam porrexerit, l. qui ſe grauatos,
C. de cenſ. li. xj. Licet enim vniuerſitas virtute licentiæ ſibi impar
titæ poſſit vectigal indicere, & imponere tributum, ſi tñ ex impo
ſitione hmōi aliquis indebitè grauaret, poſſet grauatus recur-
rere ad ſuperiorem, & exceptione doli aduerſus ſtatutum vniuer
ſitatis ſe tueri, l. j. in fi. ff. de doli excep. vel appellare a tali grauami
ne, l. j. §. ſolent, ff. quam appel. ſit. Firmat Bar. in l. ambitioſa, colū.
pe. ver. quero quo iure, ff. de decret. ab or. fac. Vnde cum per hanc
gratiam, ſeu licentiam non vendat iuſtitia, ſed facultas exercendi
regalia ad certū tp̄s, nihil proponitur quare p̄tio vendi nō poſſit
19 nam feudū pecunia vendi † pōt, c. i. de bene. frat. vbi Bal. & alii,
in c. j. quemad. feu. ad fil. pert. & c. j. de inueſti. in ma. fac. ca. j. quib.
mo. feu. amit. in fi. & c. j. §. Titius, ſi de feu. fue. contro. inter domi.
& agn. vaſal. Et ſi dn̄s pōt vendere feudum totum, ac regalia, cur
non ēt vendi poterit facultas. coercendi regalia ad tempus? Scd̄o
rn̄detur, ꝙ ſi delictum fuit vendere hāc licentiam, non dēt eccle-
ſiæ nocere, reg. delictum perſonæ, de reg. iur. lib. 6. (nam vt ſ̃. dixi)
30 pp ingratitudinem † Prȩlati non pōt reuocari donatio, nec priui
legium conceſſum eccleſiæ, ſm Card. Pa. & alios, in c. fi. de dona.
Et licet in d. c. verum, de condi. appo. videatur ſentire, ꝙ pp ingra
titudinem Prælati, & Capituli ſimul, poſſit donatio reuocari, tñ
cōis Doctorum ſententia ꝯ̃rium, tenet, quia ſi prȩlatus cum Capi
tulo non pōt prȩiudicare eccleſiæ ꝯ̃hendo abſq; debitis ſolēnita
tibus c. ſine exceptione, 12. q. 2. multominus debet poſſe delin-
quendo, c. quanto, de diuor. Et ita tenet Spe. ti. de do. §. j. vbi dcit
ꝙ ſi Abbas, & monachi fuerant ingrati erga Baronem, qui fun-
dauit, & dotauit monaſterium, non propterea deſtruendnm eſt
monaſterium. Sed Abbas & monachi ingrati ſunt inde expellen
di, & alii eorum loco ſubrogandi, ſequuntur Pet. de Ancha. Ant.
Imo. & Pan. ſibi ꝯ̃rius, in d. c. fi. & idem tenet Pan. in ca. j. de dolo.
& contu. Fortius dico, donationem factam eccleſiæ nulla ingra-
titudine reuocari poſſe, quia cenſetur facta Deo, d. c. verum, q nō
poteſt dici ingratus, cum ſit omnium gratiarum largitor, c. reuer-
timini, 16. q. j. Prȩterea in caſu noſtro non deliquit Archiep̄s Prȩ
latus, ſed quidam particulares canonici, vt legitur ex documentis
exhibitis per vniuerſitatem. Vnde nihil. facit deciſio Pan. etiam
ſi iuridica foret. Et ex iſtis ſatis remanet fundata intentio eccle-
ſiæ, ꝙ ad ipſam, & ad d. Delphinum cōiter ſpectat iuriſdictio al-
ta, & baſſa, & omne imperium, & regalia in dicto loco de Roma
nis Quib. ſic ſtantib. oſtendam clariſſime, ꝙ do. Delphinus p no-
uiſſimum reſcriptum, de quo diſputatur, noluit concedere, nec
impartiri licentiam vniuerſitati prędictæ leuandi, & exigendi ve
ctigalia, datia tributa abſq; conſenſu, & voluntate do. Archiep̄i,
& Capituli ex q̃ plurimis rōnib. Primo, quia diſponens ſimplici-
12 ter de re, quę eſt cōis, intelligitur ſolum diſponere de parte † ſua,
l. ſerui electione, §. fi. ff. de leg. j. & l. qui concubinam, §. qui fundū,
ff. de leg. 3. Hinc dicebat Bal. in l. legatis vxori, ff. de lega. 2. quod ſi
aliquis det immunitatem habitantibus in caſtris ſuis, non cenſe
tur dediſſe immunitatem habitantibus in caſtris cōib. quia iuriſ-
dictio cōis eſt promiſcua. Ideo neceſſarius eſt conſenſus alteri cō
domini, l. proprium, ff. com. prædio. Hinc eſt, ꝙ mandatum de p-
uidendo de aliquo beneficio directū alicui Epiſcopo, intelligit
de beneficio ſpectante ad ſolam collationem ipſius, non de bene
ficio, quod ad eius collationem, & alterius ſpectare diſgnoſcit, c.
cum in illis, §. fi. de prȩb. in 6. Secūdo qa Princeps per ſuam gratiā
nunq̃ cenſetur velle præiudicare iuri alterius, c. q̃uis, de reſcrip. in
6. in d. l. 2. §. ſi quis a Principe, ff. ne quid in loco publ. etiā ſi motu
proprio Princeps gratiam faciat, ſm Hoſt. Ant. & alios, in c. cām,
22 de teſtib. Licet. n. motus † proprius exludcat vitium ſubreptionis,
non tñ facit, ꝙ Princeps habeat intentionem præiudicandi ter-
tio, vt per plura probat Felyn. in ca. certum colum. v. de reſcript.
nec creditur Principem voluiſſe concedere priuilegium eccle-
ſiæ, etiam modicum; ſecundū gl. in c. cum olim, de conſu. nā ſi pri

uile-

uilegium enormiter læderet ecclesiam, non valeret, c. pe. & ibi Pan. de cleri. non resi. & ꝙ in dubio non præsumatur Princeps voluisse præiudicare iuri alterius, comprobat latissime Fel. in ca. causam, q. col. 5. de rescr. Dicamus ergo, quod non fuerit mens d. Delphini, quod vniuersitas posset leuare subsidia & tributa absque consensu Archiepi & capituli. alioquin iuribus ecclesiæ voluisset præiudicare, quod non est præsumendum, vt confirmat Alex. consi. 125. viso titulo, lib. secundo. vbi consuluit per donationem factam per Sigismundum Imperatorem de Villa Gamberulæ, nō videri præiudicatum cōitati Lenziani in exigendo datium vini, quod ex consuetudine solebat exigere in dicta Villa Gamberulę, & idem in simili casu consuluit idem Alex. consi. 35. viso processu, lib. 4. & auctoritates, & iura abundant in proposito. Tertio, quia dominus gubernator dedit vniuersitati licentiam leuandi tributa & vectigalia, adiecta clausula prout hactenus fecerunt, & sic hæc gratia, seu licentia restringitur ad metas prę-
23 teritæ consuetudinis: quia dictio, † prout, relata ad actum præteritum, de quo constat, stat limitatiue, l. edita, & ibi Bar. co. pe. C. de edendo. & idem firmat Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. prout, & Fel. in c. qm. Abb. col. 3. de offi. dele. Ale. consi. 46. visis & accurate consideratis, col. pe. li. primo. Constat autem de prefata consuetudine, quod vniuersitas solita est leuare tributa habito consensu oīum condominorum, non autem solius do. Delphini, vt patet ex documentis designatis in processu & in pręmissa narratione facti. Ergo non aliam constat fuisse mentem d. Gubernatoris, qui nouissime concessit facultatem exigendi tributa, prout hactenus solitum est. Quarto, quia Princeps cōcedendo aliquam gratiam, vel priuilegium, intelligitur eatenus concedere,
24 quatenus sua potestas se extendit, † non autem vltra, l. Lucius, §. Imperator, ff. ad municipa. c. a nobis, & ibi no. Pan. de senten. excō. & traditur per Paul. de Castr. consi. 295. in causa, in 2. parte, secundum nouam impressionem, & per Cur. consi. 60. col. fi. Verum cum do. Delphinus non possit dare hanc facultatem in pręiudicium ecclæ condominę, nisi accedat consensus Prelati & Capituli, vt ostensum fuit in primo dubio, dicendum est quod voluerit do. Gubernator hanc facultatem concedere, quatennus tāgit portionem domini Delphini. Et quod iste fuerit sensus suadetur, quia se refert ad antiquas concessiones prædecessorum, in quibus maxime in lnia ꝯcessa de anno 1464. Lud. Regis primogenitus Delphinus sapienter lnīam ꝯcessit, adiecta clausula, in quantum partem nostrā tangit, q̄ clausula censet inclusa in pñti noua lnia, quia relatum est in referente, l. asse toto, ff. de hęred. instit. l. qui sic, ff. de verbo. obli. Ex prędictis satis superque disputatum fuit de ptāte & voluntate, nunc videndum est de subreptione, ex qua apparebit, ꝙ dom. gubernator talem lnīam solus non dedisset, si habuisset notitiam iurium competentium ecclesię, de quibus debuit vniuersitas in præcibus mentionem facere. Nam ea omnia sunt per impetrantem exprimenda, quæ concedentem possunt mouere ad non concedendū, vel difficilius concedendū, c. super literis, c. postulasti, in ver. de leui, de rescriptis. maxime in impetratione priuilegii, quia subreptio ipso iure vitiat priuilegia & literas gratiosas, c. ad aures, vbi Pan. & alii, eo. tit. tacuerunt impetrantes Reue. dom. Archiepiscopū & Capi. esse in quasi possessione exercendi regalia, & signanter impartiēdi lnīam, & authoritatem exigendi noua vectigalia simul cum Delphino; de qua
25 quidem quasi possessione † mētionem facere debuerunt, alioqn impetrationē vitio subreptionis irritam esse constat, c. cum nostris, de conces. præben. & licet ille text. loquatur in impetratione beneficii, tñ ratio illius cap. militat in omnibus impetrationibus: quia si fuisset expositum, quod ecclesia erat in quasi possessione simul cum dom. Delphino, solus nō dedisset licentiam nisi accederet consensus Prælati, & Capli condominorum. & ꝙ ille tex. procedat generaliter etiam in aliis impetrationibus, probatur in c. 2. vbi gl. de deci. lib. 6. & in c. dudum, extra eo. & firmat Fely. in c. nostra, co. 24. ver. 9. no. de rescr. Secundo constat huiusmodi in prætationem esse subreptitiam, quia non fuit facta mētio de transactione inita inter ecclesiam, & quondam dom. Hu-
26 bertum Delphinum, taciturnitas trāsactionis uitiat † rescriptum secundum glo. in c. ex literis, de offi. deleg. post Cardinalem consil. 136. factum sic se habet, & idem firmat Socin. consi. 130. circa primum, lib. 4. Tertio, dato quod fuisset facta mentio transactionis, alia ratione esset subreptitia, quia non fuit facta mentio iuramenti præstiti per pręfatum quondā do. Hubertum, nam taci-
27 turnitas iuramenti † reddit grām subreptitiam & inualidam, cap. constitutus, de rescri. & firmat Lud. Rom. consi. 369. circa primū, col. 3. & Alex. consi. 125. col. pen. li. j. & traditur per Ferra. cau. 60. Quarto, huiusmodi gratia est infecta vitio subreptionis, quia nō
28 fuit facta mentio tot † priuilegiorum tam per Imperatores & Delphinos, quàm etiam summos Pontifices concessorū, c. cum ordinē, de rescriptis, c. veniens, de præscript. l. 3. C. de silent. lib. 12. & traditur per Fel. late in c. j. vers. 2. dispositio, de rescriptis. Quinto, ex alia redditur subreptitia, quia non fuit facta mentio, ꝙ priuilegia & trāsactio ac libertates ꝯcessæ ecclæ fuerint ꝯfirmatæ per Francis. Modernū Regē & alios pdecessores, Reges, & Delphi-
29 nos, de q̄b. ꝯfirmationib. † hūda quoq; mētio fuit, alias gratia vitio subreptionis nullius est momenti, secundum glos. in clemen. dudum, in verbo, pacta, de sepultur. s. Alexan. consilio 125. colu. 3. lib. 2. Curtius Senior consilio 35. in fine. Sexto est subreptitia alia ratione, quia non fuit expressum concedenti, quòd alias fuerit lata sententia contra ipsam vniuersitatem, quòd non liceret impetrare facultatem indicendi nouas exactiones absque consensu Archiepiscopi, & Capituli, quæ iam longissimo tempore
30 transiuit in rem iudicatam. taciturnitas enim sententiæ, † vitiat priuilegium, capitu. exposita, de arbi. & ibi glo. & Fely. colum. 8. in capitu. super literis, de rescript. nisi in gratia sit apposita clausula, non obstante re iudicata, l. fina. C. senten. rescind. non poss. Nec sufficit, quòd talis clausula sit apposita in præcibus, sed oportet, quòd sit inserta in corpore gratiæ, secundum Alexand. consilio 36. columna 2. lib. 2. Nec valet priuilegium contra rem iudicatam, nisi sit concessum parte citata, & cum prædicta clausula, non obstante secundum Alexan. consilio 123. ad finem, eodem lib. Septimò, quia impetrantes tacuerunt, quòd vniuersitas consue-
31 ta † sit petere licentiam impetrandi & exigendi vectigalia etiam a præfato domino Archiepiscopo & Capitulo, ideo gratia quoque redditur subreptitia, capit. j. de consuetu. lib. 6. & traditur per Alexand. in dicto consilio 130. columna 3. de quibus omnibus si do. Gubernator fuisset (vt iuris erat) ad plenum informatus, non concessisset dictis vniuersitati & hominibus prædictam licentiam simpliciter & absolute, sed ita demum si accederet cōsensus domini Archiepiscopi & capituli condominorum. Quare cōcludo non licuisse vniuersitati & hominibus exigere aliqua vectigalia seu tributa, absque consensu omnium condominorum, quia dominus Gubernator non voluit solus talem impartiri licentiam.

RESPON. XIII.

ARelatenses Nullo iure onere restituendi pᵗii per Christianissimum Regē exacti ab emptoribus officiorum Vigueratus eisdē Vigueriis ab eodem Serenissimo Rege grauati censentur. Idque ex tenore verborum Regis aperte deprehenditur asserentis, en exboursant tou stesfoys par lesdictz gens dudict pais &c. per quæ verba personæ seu homines trium statuum expresse grauantur, & præsertim cum ad eorum supplicationem, & non Arelatensium, hęc fuerint per Principem concessa. Qui pariter Arelatenses, vti adherentes nullo iure adstricti censentur, cum nulla æquitatis ratio patiatur iustissimum Regem adherentes non supplicantes grauasse, & pecunias eis inuitis extorquere voluisse. Quare Arelatenses & si adhærentes, non tamen supplicantes, nec supplicantibus acquiescentes, non grauatos esse respondi.

SVMMARIVM.

1 *Verba, seu clausula in fine posita, referuntur ad pręcedentia eis correspondentia.*
2 *Relatio in dubio fit contra suplicantem.*
3 *Relatio, seu interpretatio, nunquam fit ad ea, ex quibus resultaret iniquitas.*
4 *Edicti Regii declaratio, ad ipsum Regem spectat.*

Respon. interpreta.

NOn creditur Christianissimum Regem voluisse grauare Ciuitatem Arelatensem onere restituendi pretiū, quod ipse recipit ab emp. officii Viguriatus rationibus seq. Primo, quia illa verba reductionis Regiæ, en exboursāt toutesfoys par lesdictz gens dudict pais, ceulx q; en veru de nosdictes letres onl obtenu lesdictz offices perpetuez, referēda sunt imo expresse referuntur ad gentes trium statuum prænominatas, ita sonant illa verba, per lesdictz: quę † respiciunt præcedentia
1 l. j. §. eum qui, alias est §. hoc edicto, & ibi nota. Bar. ff. de post. docet Bar. in l. talis scriptura. col. fi. ff. de le. j. Soc. consi. 62. col. j. lib. 4. Secundo, quia dicta reductio facta fuit ad supplicationem gentis
2 trium statuum, ergo, † ad ipsas in dubio faciēda est relatio, c. inter dilectos, de fide instrum. Insti. de inut. stip. §. præterea. Cum igitur Arelatensis respublica (vt proponitur) non sit de gentibus trium statuum, nec in tribus statibus comprehensa, bene sequitur, ꝙ ipsa non intelligatur grauata. Non ob. si dicatur, ꝙ licet non sit de gentib. trium statuum, est tñ de terris adiacentibus, quia in præcedentib. leguntur nominatæ, quia rñdetur, ꝙ quatenus Christianissimus Rex se refert ad terras adiacentes, intelligitur de terris adiacentibus, quę simul cum gentibus trium statuum supplicarunt, & petierunt reductionē, offerentes sese exoluturos ptia emptoribus officiorū, ita pbant verba pfationis dictæ reductionis ibi, requestes & complaintes &c. a quibus ipsa reductio omnino regulatur, l. fi. ff. de hęre. inst. nō. n. iustissimus Rex intelligit velle grauare terras adiacentes non supplicantes, nec velle auferre pe-

cuniam de bursa Arelatēsium, eis inuitis, ſm Bal. in l.3.C.de ser. & aqu.co. 10.& Rap.Cu. in l.fi.C.ſi q̄ ius, vel vtil.pub. comprobat Fel. in c.quæ in ecclesiarum, colu.13.de consti. alioquin si ad terras adiacentes non supplicantes fieret relatio, resultaret summa iniquitas. sic enim Rex voluisset vendere officia & præcia recipere cum damno subditorum, quos voluisset reddere pretia emptoribus contra omnem æquitatem; sic.n. in effectu, & per indirectum voluisset extorquere pecunias ipsis subditis inuitis, ergo non dicamus, ꝙ relatio sit facienda ad terras non consentientes, nec supplicantes duntaxat, quia fugienda est illa interpretatio, per quam resultat iniustitia, vel iniquitas, ſm glo.& Bar. in l.fi.
3 in l.j.C. de libe. præte. Nec † relatio facienda est ad ea, ex quibus resultat absurditas, c.cum ecclesia Vlter. de elec. Ol.consi.152. incip. factum tale est. traditur per Ias. in l.j.C.de lib. præte. Cum igitur Ciuitas Arelatensis non supplicauerit, nec supplicanti consenserit, bene sequitur ꝙ ipsa non censeatur grauata. Et si instetur, quis ergo erit grauatus, seu quis remborsabit dictum Viguerium? Respondetur, ꝙ declarare habeat † Christianissimus Rex,
4 qui reductionem fecit, l.fi.C.de leg

RESPONSVM. XIIII.

Allobrogum consuetudine nobilibus nobiliter viuentibus munerum immunitatem præstante proponebatur, num Baldesar ex Ioanne illustris Delphini Barbitonsore natus, genere nobilis esset? Plerique responderunt, ex nobili parente originem ducere etiam eum, qui ex principis coquo descendit. Ego autem dixi inferioris Principis non decorari radiis, quem artis vilitas ignobilem facit, quod vulgi opinione comprobari dicitur, & naturali constat exemplo. Minoribus.n. astris ea non est illustrandi vis, quæ Phœbo omnium astrorum maximo. id etiam quærebatur, an immunitas a Delphino concessa Ioanni, eiusque hæredibus & successoribus ex suo corpore, & legitimo matrimonio procreatis concessa quoque foret Baldesari nepoti instituto in re certa a Ludouico, filio & hærede. Ego verba priuilegii strictissime interpretans, filiis hæredibus vniuersalibus, non etiam nepotibus hæredibus particularibus immunitatem donatam respondi, sed nec a muneribus a Principe indicendis exemptos. a collectis, quæ populi decreto pro communi vtilitate imponuntur, puto posse defendi.

SVMMARIVM.

1 *Nepotes sunt de descendentibus, & ex corpore aui.*
2 *Nobilitatem tenetur probare, qui se super ea fundat.*
3 *Barbitonsor propter artis vilitatem non differt a mechanico, & plebeio, & numero 5.*
4 *Coquus Principis dicitur constitutus in dignitate.*
6 *Princeps supremus potest domesticos suis radijs nobilitare, non autem Princeps inferior.*
7 *Delphinus non recognoscit superiorem. Iura tamen loquentia in Imperatore non habent locum in eo, licet sit æqua potestas. & nu.8.*
9 *Consuetudo & existimatio communis in materia nobilitandi alterum, magis spectanda est, quam lex.*
10 *Nobilitas, vt præscribatur, quanti temporis vsus requiratur, idem de priuilegio non contribuendi. nu. 11.*
12 *Taleas soluere dicitur, qui pro ipsis remittit, quod sibi debetur.*
13 *Testium plurium depositio de nobili vitæ ratione, non infert nobilitatem.*
14 *Plebeius potest esse exemptus a datijs & taleis.*
15 *Hæres hæredis est etiam testatoris hæres. & qualiter hæc regula intelligatur, numero 16.*
17 *Successoris appellatione in dubio venit vniuersalis hęres non particularis.*
18 *Filius institutus in re certa, dicitur hæres.*
19 *Priuilegia immunitatis, sunt contra publicam vtilitatem, & nu.24. & ideo veniunt strictissime interpretanda.*
20 *Nepos an ex aui matrimonio, aut eius corpore dicatur natus.*
21 *Priuilegium vnum suppletur, & declaratur per aliud.*
22 *Argumentum a contrario sensu, valet etiam in priuilegijs.*
23 *Impositis & imponendis, participium, resolutum, & resoluendum, prout decet, dispositionem restringit ad terminos relatiui verbi.*
25 *Hospitari milites quilibet tenetur, nisi spetiali priuilegio fuerit exemptus.*
26 *Collectæ impositę ob communem vtilitatem, regulantur secundum naturā onerum, in quorum loco subrogantur.*

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

Videtur Respondendum Baldesarem duplici iure immunem esse a collectis, subsidiis, cæterisque muneribus ciuitatis Diensis. Primo ex nobilitatis prærogatiua: nobiles enim immunes sunt a cōtributione onerum facienda cum plebeis tam communi iure, quam consuetudine Delphinali, secundum Guid. Pap. decisi.384. quę incipit, sed quid de nobilibus, vbi allegatur tex. in l.3.§.j.ff.de mu.& ho. Et pro eius sententia facit etiam tex. in l.non tantum, §.j.de excusat. tuto. Secundo ex priuilegio, nam illustris olim Delphinus exemit Ioannem auum præfati Baldesaris, & eius hęredes, & successores ex suo proprio corpore & legitimo matrimonio descendētes. Constat autem nepotes esse de descendentibus, † ex corpore
1 aui, secundum Bald.& Moder. in l.j.C.de conditio. inser.& in c.j. § filia, de succ.feu.ad fi.& Ludo.Rom.consi.168. visis, loquentes in fortioribus terminis. Dicunt enim ꝙ cōcessio facta sibi & aliis ex suo corpore nascituris, etiam cēsetur facta nepotibus ex filia, quia in nepote est sanguinis continuatio, vnde immediatum dicitur, quicquid per rerum naturam continuatur, quod maxime verificabitur in descendentibus. Verum enim est omnes ex proprio Corpore Adæ, & Euæ descendere, vt est glo. in l.nuptiæ consistere.ff. de ritu nupt. & docet Bald. consi. 141. punctus talis est, quidam. lib.5.no.glo. in §.ergo non omnes, Insti.de nup. Constat etiam Illustem do. Dulphinum, etiam si superiorem recognosceret, potuisse concedere immunitatem dicto Ioanni & descendentibus subditis suis, l.placet, C.de excusa. mune.li. 10. traditur per Pan. in capitu.2.colum.penul.de immu.eccle. per Alexand. consi.30. ponderatis, lib.5. ergo nihil uidetur proponi, quòd huiusmodi priuilegio aduersetur. Verum secundum ea, quę proponuntur, arbitror Baldesarem nullo iure se posse a muneribus tueri, non quidem ex prærogatiua nobilitatis, quia non cōstat ex actis,
2 quòd ipse sit nobilis. tenetur enim nobilitatem probare, † qui super ea se fundat, secundum Bald. in capit.j.§.si rusticus. per illum text.de pac.ten.& in l.non ignorat, columna j.C.qui accusa. non possunt Socyn.consilio 246. eleganter & subtiliter, columna prima, lib.2. quod insertum fuit inter consilia Curtii Senioris consilio 18. Quinimo ex productis per Baldesarem constat, quòd originem trahit ab auo, barbitonsore quondam domi. Delphini, quem constat non differre a mechanico, & plebeio propter artis
3 † vilitatē, l.j.C.de exc.artifi.lib. decimo, & l. ne quis, & ibi no. C. de dignita.lib.12. Nec dicatur, quòd barbitonsor Pricipis dicitur habere dignitatem, cum etiam coquus Principis dicatur consti-
4 tutus in dignitate, secundum Bald. in rubrica de feud. Guardiæ. & Ludoui. Roma. in suis singula. nec etiam dicatur barbitonso-
5 rem domini Delphini dici nobilem, quia assistat eius lateri, † iuxta text. in l.j.C.de præposit. laborum. lib. 12. ibi, quos nostri lateris Comitatus illustrat. per quem tex. dicunt Ang.& Ias. in l.omnium, C.de testa. quòd quicunque adhæret lateri Principis, dicitur nobilis.& idem tex. in l. j. C. de dome. & protecto. ibi, si his honos non deferatur, qui contingere nostram purpuram digni sunt existimati. Quia ad ista omnia respondetur dupliciter. Primo, quòd iura quæ volunt domesticos Principis nobilitari radiis
6 sui domini, loquuntur in domedicis Imperatoris † & supremi Principis: unde non recte protrahi possunt ad domesticos infe-
7 rioris, qui de iure non potest † aliquem nobilitare, ſm Bart. in l.j. colum.9.C.de dig.lib.12. Et dato, ꝙ do. Delphinus non recogno-
8 sceret superiorem, non tamen sequitur, ꝙ iura loquentia † de Imperatore, habeant locum in Delphino, in quo non est tanta maiestas, quanta in Imperatore vt probat in simili Socy.consi.275. in causa fratrum, col.2.vol.2. post Imo. in l.infamen, ff.de iud. & constat exemplo stellarum, quarum splendor non æquæ lucet, sicut splendor Solis. Secundo respondetur, ꝙ si de iure barbitonsor, & coquus Delphini forent nobiles (quod vix crediderim) tamen de consuetudine non reputantur nobiles, quæ consuetudo, & cō-
9 munis existimatio in hac materia est magis inspicienda † quā lex, ſm Bar. in d.l.j.col.fi.& Pau.de Cast. in l.3.de episco. audien. col. 2.& Soc. in d. consi.265.col.3. Et ꝙ barbitonsor Delphini non reputetur nobilis, licet coniecturari ex impetratione priuilgii. Nā si fuisset nobilis, frustra impetrasset priuilegiū immunitatis a subsidiis Delphinalib. a quib. ſm mores patriæ nobiles nobiliter viuentes sunt exempti, frustra enim præcib. impetratur, ꝙ communi iure conceditur, l.j.C.de thesau.lib.10. Item, ꝙ non esset dictus barbitonsor nobilis, constat ex tenore dicti priuilegii, in quo legitur filium Regis Delphinum mandasse tribus statibus, vt pręfatum barbitonsorem describant in numero exemptorum, & non soluentium, non autem mādauit, quòd describerent in numero nobilium. Tres.n. hominum sunt species, quæ solent in trib. statib. Delphinalib. describi, ecclesiastici scilicet, nobiles, & exempti, seu non soluentes, vt patet ex productis tam per actorem q̄ per reos. Cum igitur fuerit positus in numero exemptorū ex priuilegio, constat, quod non fuit receptus in numero nobilium, l.seruorum, ff. de statu homi. cum sim. Et si prędicta non videntur sufficere ad ostendendum consuetudinem, articuletur, & probetur qualiter barbitonsores, coqui, & similes seruitores d. Delphini non hn̄r, neque reputantur, ac nec habiti, nec reputati fuerunt retroactis tpib. nobiles, &c. Nō ob. ꝙ d. Baldesar probauerit se in subsidiis contribuere cum nobilib. quia non propterea sequitur ꝙ sit nobilis, nam ad hoc vt ex vsu & quasi possessione pręscriba-
10 tur † nobilitas, requiri rur vsus tanti temporis, cuius initii memoria non sit in contrarium, secundum Ioan. Andr. in c. Abbate, de priui.lib.6.& Ludoui. Roma. singula.289. nunquid vsus, &c. qui vsus

vsus tanti tpis non fuit deductus neque probatus. Et dato quod a certo tempore citra contribuerit cum nobilibus, non tamen se
11 quitur quòd sit in quasi possessione non contribuendi †cum plebeis: quia ad hoc vt quis dicatur in quasi possessio. non soluendi, & non contribuendi cum his, cum quibus de iure tenetur contribuere, plura sunt necessaria. Primo, quod dictus Baldesar fuerit aliquando requisitus, vt contribueret, l. litibus. cum ibi nota. per Bar. C. de agri. & cens. lib. xj. Scdo, quòd requisitus soluere recusauerit, fm glo. in l. qui luminibus. ff. de ser. vrb. præd. Tertio, ꝙ vsus fuerit prærogatiua nobilitatis scientibus & patientibus his qui præsunt regimini ciuitatis Diensis, fm Barto. in l. 2. C. de ser. & aqua. & Panor. consil. 18. in causa, lib. 2. & consi. 22. col. fina. eo. lib. Non constat autem ex actis de prædictis, nec de his fuit articulatum, ergo &c. Quinimo requisitus Ioan. auus vt solueret, ordinatum fuit per curiam quod idem Ioannes solueret, cui ordinationi paritum fuit, vt legitur ex processu. Nec obstat transactio iurata inter agentes nomine ciuitatis, & quondã Ludoui. eius patrem, per quem conuentum fuit, quod vniuersitas non posset taleare, nec cotizare dictum Lud. eius vita durante. Quia rñdetur, quod vniuersitas, seu agentes pro ea, ideo promiserunt non taleare eum pro tempore eius vitę, quia remisit vniuersitati summam cxxij. florenorum sex solidorum, & quindecim denariorum, ita capitur transactio. Vnde stante hac remissione, satis dicit ipse Lu
12 do. soluisse taleas. Soluere †enim dicitur taleas, qui pro ipsis remittit, quod sibi debetur, l. si debitor, ff. qui potio. in pigno. habe. l. vel permutauit, ff. de liber. cau. l. si qui delegauerit, ff. de noua. cũ simil. Præterea talis promissio non fuit facta ex causa nobilitatis, sed ex causa officij, quod habebat ipse Ludo. quia erat receptor patrię pro Illustri do. Delphino, propter quod officium idem Ludoui. obtinuerat literas exemptionis a præfato do. Delphino, q̃ exemptio eatenus durauit, quatenus durauit officium, & non vltra, l. maximarum, C. de excusatio. mune. lib. x. & ibi notat Bar. in l. qui sub prętextu, vbi Barto. de collegi. & carth. lib. xj. C. & in l. qui sub prætextu, C. de sacrosanct. eccle. & l. Scriniarios, C. de testam. mili. Et hac ratione vniuersitas transegit cum receptore ad eius vitam. Non denique obstant testium depositiones, quia & si plures deponãt, quod Baldesar viuat nobiliter, non tamen se
13 quitur quod sit nobilis. † Nã ad hoc, vt quis sit immunis a taleis & subsidijs, quæ soluuntur per plebeios, duo sunt secundũ mores patriæ necessaria. Primum quod sit nobilis. Secũdum, quod viuat nobiliter. Item testes assignant rationem minime cõcludẽtem, & quam constat esse falsam, ergo nullam fidem faciunt, l. solam, cum ibi notatis, C. de testi. traditur per glo. & Canonistas in c. cum causam, eo. ti. nam omnes testes dicunt, quod Ioannes & Lud. pater & auus d. Baldesaris habiti & reputati fuerunt nobiles, quia non contribuebant cum plebeis. Ista ratio non concludit, stat. n. simul, quod aliquis non contribuat cum plebeis, & tñ
14 non sit † nobilis, cum possit esse plebeius, & exemptus, vt s. dictũ fuit. Itẽ constat, quod hęc ratio assignata per testes est falsa. Quia constat, quod Ioannes & Ludoui. non contribuebant cum plebeis, non propter prærogatiuam nobilitatis, sed propter priuilegium eisdem specialiter concessum, vnde de depositionibus dictorum testium non est habenda ratio. Ex his patet, quod Baldesar non potest se iuuare ex prærogatiua nobilitatis, cum non cõstet ipsum esse nobilem: & vbi constaret de nobilitate, nisi esset consuetudo patriæ, rñderem audacter, quod non posset prætextu nobilitatis se excusare a contributione onerum occurrentiũ in d. ciuitate, quia nobiles de iure tenentur onera patrimonialia subire. sicut quilibet plebeius, vt fuit conclusum s. in 4. rñso, in ij. dub. Videamus modo, an Baldesar iure se prætendat immunem ex priuilegio concesso Ioanni auo & eius hæredibus & successoribus descendentibus de suo proprio corpore? Mihi (saluo saniori iudicio) videtur, quod nec etiam vigore huius priuilegii Baldesar sit immunis. Tum quia Baldesar non est hæres nec successor d. Ioãnis. Nõ ob. si dicatur, quod est filius, & hæres Ludouici filii, & hæredis d. Ioannis, & ꝯnr videtur etiam hæres ipsius Ioan. cũ
15 heres hrdis † sit etiam testõris hæres, l. fi. C. de hær. inst. l. si pfami lias, in fi. ff. de hæ. inst. Quia rñdetur quod hęc ratio procederet, si Baldesar esset hæres vlis dicti Ludo. sed in facto præsupponitur, quod ipse non est hæres vlis, sed particularis, qui loco legatarii hr, l. quoties, C. de hær. inst. Legatarius autem hrdis nullo modo potest dici primi testatoris vlis hæres, ergo &c. nam illa regula, hæres hæredis, &c. intelligitur de hrde vniuersali, vt volunt Bal. Ias. & alij in d. l. fi. Accedat, quod illa verba priuilegii loquen
16 tia de hæredibus intelligenda sunt de hæredibus † vlibus, l. fideiussor, §. qui interrogatus, ff. de interrog. act. Et quod appellatione hæredis, in dubio non cõprehẽdatur singularis successor, firmãt Bal. & d. Phi. de Peru. in c. si pater, de testa. li. 6. & Fel. in c. qa, col. fi. de iud. Et ꝙ appellatione heredis, non cõprehendatur particularis successor, patet ad oculũ, quia hæreditas, a qua nomen hrdis descendit, est successio in vniuersum ius defuncti, l. hrditas, ff. de reg. iur. l. pecuniæ, §. hæreditas, ff. de verb. sig. Et si dicat, quod priuilegium non solum fuit cõcessum hrdib, sed et̃ successoribus, & iõ verbum, successoribus, debet intelligi de successoribus particularibus, vt aliquid operetur, c. si Papa. de priuileg. lib. vj. l. si quando, de leg. j. Rñdeo, ꝙ etiam appellatione successoris ĩ
17 dubio venit † vlis successor, non autem particularis, l. quedam, §. nihil, ff. de eden. quod procedit etiam si dispõ loquatur de hrdibus, & successoribus simul & geminate, fm Bald. in l. emptorem, col. 3. C. loca. Imo. & Mod. in l. qd dicitur, la ij. ff. de verb. obl. & late Cur. iun. consi. antepe. Nec ob. dum dicitur, quod verbum, successoribus, debet aliquid operari, quia istud conceditur. sed rñdetur, ꝙ verbum, hæredibus, intelligitur de hribus vlibus de iure ciuili, verbum successoribus, de successoribus vniuersalibus de iure prætorio, l. stipulatio ista, in prin. cum gl. in verbo, cæterorũ ff. de ver. ob. & ita rñdet Imo. in d. l. quod dicitur, col. pe. & Ale in d. §. nihil, & Cur. in d. consi. antepe. Non denique obstat, si di
18 catur, quod filius institutus in re certa, † dicatur hæres, & ideo succedat in feudo concesso alicui pro se & hrdibus, &c. vt tenet Bar in l. vt iurisiurandi, §. si liberi, ff. de ope. lib. & consi. incip. d. Amatus, quod est consi. 55. &c. quem sequitur Imo. in l. ex facto, la grã de, ff. de hrd. inst. quia contrarum tenent Bal. Ang. & Sal. quos refert, & sequitur Ale. in d. §. nihil. & posito, quod deci. Bar. vera esset, nihil facit ad rem nostrã, quia loquitur in concessione feudi, & sic in beneficio Principis, quod latissime est interpretandum, l. fi. ff. de consti. prin. c. cum dilecti, de do. nos loquimur in priuilegio, quod est strictissime, & proprijssime intelligendum, l. si quã do, C. de inof. testa. l. ex facto, ff. de vulg. & pup. traditur per glo. Abb. & Fel. late in c. causam, quæ. de rescri. Et si reliqua priuilegia sunt restringenda, & stricte interpretanda, a fortiori veniunt
19 restringenda priuilegia immunitatis, † quia sunt contra publicã vtilitatem, secundum Pau. de Cast. in l. maritum, ff. sol. mr. & Ale. in l. quia tale, ff. e. ti. & cõs. 125. col. 3. li. 2. Hinc est appellatione posterorum, & appellatione generis, & appellatione descendentiũ in priuilegio immunitatis non veniunt descendentes ex filia, quia tale priuilegium est odiosissimum, l. prima, ff. de iure immu. licet in alia materia fauorabili contineantur & nepotes ex filia. Ita in proposito respondet Dec. cõs. 223. in casu proposito, per totum. Alia etiam ratione non videtur, quod Baldesar sit de comprehensis in d. priuileg. quia non est de hrdibus & successoribus descendentibus, & procreatis ex corpore & ltĩmo mrĩmonio Io an. aui. Nam cum ei non conueniant verba priuilegii, non etiam conueniet dispõ, c. porro, de priuile. l. 4. §. toties, ff. de dam. infec. l. quod constitutum, ff. de test. mil. Nec ob. quod nepos dicatur descendere ex corpore: non tamen fuit procreatus ex corpore aui, & ex mrĩmonio per auum contracto, prout ex tenore priuilegii disponitur. Nepos. n. non dicitur natus, nec procreatus ex aui
20 mrĩmonio, † nec ex eius corpore, vt est tex. clarus in l. nam ciuiũ, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. licet. n. omnes descendamus ex corpore Adæ, non tamen ex eis Euæ mrĩmonio, & corpore fuimus omnes procreati. Et si negetur, ꝙ ex tenore priuilegii requiratur, ꝙ hrs sit de descendentibus procreatis ex mrĩmonio & corpore Ioãnis aui: rñdeo, ꝙ improba & calũniosa est hmõi negatio. Priuilegii tenor talis est, Ioã. de Pererio & eius hrdes, & successores, descendentes de suo proprio corpore & ltĩmo mrĩmonio, eximimus. &c. Põdera illam copulam, & ltĩmo mrĩmonio, quæ copulat vniformiter, & qualitates præcedentis copulati repetit in sequen. fm glo. in l. si sic, ff. quemad. ser. amit. quam extollit Ias. in l. fi. col. pe. C. de succes. edic. Pro qua facit, quod decidit Bar. in l. si legatarius, ff. de leg. 3. & quod decidit Lud. Ro. cõsi. 231 præmissorum Doctorum. & Soc. cons. 280. considerata, lib. 2. & si in sequenti copulato repetitur illa præcedens qualitas prout repetenda est, ex suo, & proprio corpore, solum erunt exempti, qui ex suo & proprio corpore, & ex suo & proprio ltĩmo mrĩmo nio descendunt, & procreati sunt. Et si instetur, quod tenor huius priuilegii loquatur de descendentibus, nõ autem de procreatis; rñdeo quod suppleri debet verbũ, & procreatis, quis ita cãtat tenor alteri priuilegii declarãtis primũ. suppletur. n. priuilegiũ
21 & declaratur † per aliud, c. inter dilectos, de fi. instr. l. vtrum, ff. de pet. hær. Et ita not. Bal. in c. auditis, per illum tex. de pręsc. & Ias. in l. si quis ex argentariis, §. si initium, in 4. not. ff. de edend. & in l. triticum, ff. de verb. ob. Facit tex. in l. sed et posteriores, ff. de leg. Potuit. n. do. Delphinus, qui priuilegium concesserat, illud declarare, supplere, et restringere, c. inter alia, de sen. excõ. c. j. de iuracalum. Et traditur per Fel. in c. nouit, col. ix. de iudi. Sed ponamus quod Baldesar sit virtũte huius priuilegii ĩmunis, videamus a quibus muneribus. Priuilegii verba hęc sunt, Ioã. barbitõsorẽ nrm eximimus ab oĩbus subsidiis, auxiliis, taleis, et donis gratiosis impositis, et imponendis per gentes trium statuum nrĩ Delphinatus et Comitatus, a quibus exonerauimus et exoneramus ciuitatem nrãm Diẽsem, etc. Ex horum verborum meta, quam transgredi non licet, c. recepim, c. porro, de priuil. arguẽdo a ꝯrio sensu, ꝯstat fuisse ꝯcessam ĩmunitatẽ Baldesari ab his onerib, q̃ p gẽtes triũ statuũ, non aũt ab his, q̃ p vniuersitatẽ p cõi et publica vti
22 litate ĩponuntur. valet. n. ar. a ꝯrio sensu et̃ † in priuilegis fm gl. in c. licet, de priu. li. 6. q̃ dicit aureã et singularẽ Cur. senior cons. 16. col. 7. in prin. et istud et̃ pbat̃ ex ꝑticipio illo, ĩpositis et ĩponen
23 dis per gẽtes trium statuũ, qd ꝑticipiũ † resolutũ ĩ relatiuũ, et verbum, put resoluẽdũ est, fm gl. ĩ cle. j. ĩ verb. dignitatib, de præb. dispõnem restrigit ad termĩos verbi relatiui. l cũctos pplos. C. de

sum.trini.& fi.cath. Et ꝙ illustris Delphinus voluerit dũtaxat ꝯcedere immunitatem a subsi.iijs, & taleis, quæ īponuntur ꝑ tres status, seu quæ debentur, & soluuntur ipsi Delphino, patet ex eo quòd exonerauit ciuitatem. Rõ.n. exonerationis non conuenit, nec adaptari potest oneribus, quæ īponuntur per vniuersitatem pro cõmuni ciuium vtilitate, ergo ad ea onera nõ est immunitas
24 protrahẽda, †ſm Io.An.& Pan.in c.peruenit, de īmu.eccl.& Fel. in c.accedẽtes, de præscr. Sed vbi Delphinus dedisset Baldesari
25 īmunitatem ab oībus & quibuscunque muneribus, † non tamẽ censeretur dedisse īmunitatem ab oneribus hospitandi milites, a quibus nullus censetur exẽptus, nisi spãli priuilegio concedatur, l.3.C.de mun.pri.li.x.& l.3.§.eos milites.ff.de muner.& hono.& l.sunt munera, ff.de va.mu.nec ab oneribus refectionis murorũ, põtium, fontium, & his similium, quæ pro cõmuni oīum vtilitate īponuntur, nam ad talia onera tenetur etiam eccla, cui iure plenariam concedunt īmunitatem, l.ad īstructionem, C.de sacrosan.eccl.& ibi Cy.Iac.Butr. Bal. Albe. & Mod.ita firmant, & sequuntur cõiter Cano.ĩ cap.non minus, de immu.eccl.reiecta sñia Pañ.ibi, & consi.3.li.j. Nam & domus Augusta, & celsitudo Imperialis, a talib.onerib. non excusantur, l.absit, C.de priuil.do. Aug.lib.11.l.2.C.de immu.nemi.conced.lib.xi.dicit Bal. in ti.de pace Constan.in ver.munitione, quòd etiam ecclesia tenetur cõferre in gabellam plaustrorum, quæ soluitur in portis pro refectione viarum; & ad onera, quæ imponuntur pro aquæductibus purgandis, vel reficiendis etiam tenetur ecclesia, & quilibet alius habens generalem īmunitatem, l.ad reparationem, & ibi no.per Io.de Pla.C.de aquædu.lib.xj.& l.ad portus, C.de op.pub.& Cepo.in trac.seru.rust.sub rubri.de serui.viæ.sũr exẽpti, & priuilegiati non excusantur ab onere faciendi aggeres pro inundatione aquarum arcenda, quia cõe periculum est, & cõe bonum, ſm Ant. de But.& Pet.de Ancha.in d.c. non minus. Nec etiam excusantur a collecta imposita pro redimẽda & repellenda hostium incursione, ſm Bart.in l.nullus, C.de cursu publi.lib.11. & Pet.de Ancha.consi.96.super dicto dubio.& Andr.Sicu.consi.1.lib.3.& domi.Iaso.in l.placet, col.3.C.de sacros.eccl.qua rõne dico, Baldesarem non esse immunem ab oneribus quæ per vniuersitatem imponuntur pro conseruanda, vel liberanda ciuitate a pestilentia, vt late probaui in tractatu de peste, lib.3.in septimo remedio præseruatiuo, in 2.q.princi.ver.discussa qõne.de munere persona li. Et sicut Balde. non excusatur virtute prædicti priuilegij a metatis militum, ab oneribus pontium, fontium, viarum publicarũ & similium, eadem rõne non excusabitur a collectis, quæ pro p̃missis munerib.soluendis & sustinendis, imponuntur, quia tales
26 collectæ † regulantur ſm nãm onerum, in quorum loco subrogãtur, ſm Bart.in l.i.uersi.quæro ergo vtrum, C.de mulie.& in quo loco, li.x.& in l.4.§.actor, ff.de re iud.Pañ.in d.c.non minus, in fine.Bal.cons.448.ad euidentiam lib.v.& consi.496. punctus quæstionis, lib.4.& consi.313.si de iure, lib.4.& alibi sæpe. Et ab hac sententia non discrepat Guido Papæ decis.78. vbi dixit etiam ecclesiam pro talibus oneribus fuisse collectis grauatam tempore, quo vigebat bellum inter Delphinum & Ducem Sabaudiæ, qđ equidem verum & ęquum semper putaui.

Si in commu.eademq; caus.in integr.rest.post.

RESPONSVM I.

Licet Præuostus, & Castelinus, fratres de Georgijs videatur incursi pœnam caducitatis ob canonem iam annis tribus non solutum, nihilo minus (& si ciciderint) ex persona fratris eorum minoris restituendos esse indubitati iuris est: cum in indiuiduis minoris priuilegium, maioribus prodesse sæpe constitutum fuerit. Neque etiã prædicti fratres pœna l.si quis maior, tenentur: nam licet contractum approbarint, super eo tamen iuramentum nullum præstiterunt. nec fratris iuramentum ad fratres porrigitur, nam iuramẽta personalia sunt.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium minoris in causa communi indiuidua, etiam ad maiores fratres porrigitur.*

2 *Nonnunquam quis ex persona alterius consequi potest, quod ex persona sua consequi nullo iure poterat.*

3 *Incorporalia per naturam indiuidua sunt, licet vsus, seu facultas ipsorum commode diuidatur.*

4 *In contractibus innominatis non habet locum pœna caducitatis, quia in eis solum succedit actio ad interesse.*

5 *Regula l.si pecuniam, ff.de cond.causa data, non procedit si in instrumento contractus innominati adsit stipulatio.*

6 *Iuramentum non ligat, nisi expresse iurantes.*

Respon.interpreta.

Super eo, de quo consilium quæritur, procliuior sum in sententiam, quod dominus Præuostus, & Castelinus, nobilissimi fratres de Georgijs, non fuerint incursi aliquam pœnam caducitatis propter canonem iam annis tribus non solutum, posito quod præsens contractus sit contractus locationis, non ex persona ipsorum fratrum, quia etiam per biennium cessando a solutione quis cadit a tota locatione, vt per Bartolum in l.quæro, §.inter locatorem, ff. locati. late Ias. in authen.qui rem, colum.4.C.de sac.san.eccle. sed ex persona sociorum, qui sunt minores, dico prænominatos fratres, posito ꝙ cecidissent, debere reintegrari; nam minores ꝑ moram non cadunt in pœnam caducitatis, ſm glo.& Bald.in l.si tutoris, C.de adminis.tut. Et posito, quòd cadant, eis est danda restitutio, l.si
1 ex causa.§.si in commissum, ff.de minori. Sed restitutio † minoris in causa cõmuni indiuidua prodest etiam socijs maiorib. ſm Bar. in l.j.C.si in cõmuni, eademque causa restit.postu. sequitur conclusio, ꝙ restitutis minoribus erunt etiam restituti prænominati fratres. Et pro ista cõclusione videtur casus decisus in l.si cõem, ff.quemadmo.serui.amit. vbi persona minoris retinet maiorem seruitutem viæ, quam per non vsum perdiderat. propterea dixit eleganter Bal.in c.j.col.3.quib.modis feudum amit. quòd si vnus vasallus habens feudum cõe perdiderit eundem feudum ex persona sua, vel quia offenderit dominum, vel quia noluerit iuuare; quod si alius frater adiuuerit, vel innocens fuerit ex persona fratris innocentis retinebit feudum. confirmatur ex trita regula,
2 quod quis consequitur † ex persona alterius, quod ex propria consequi non posset, l.illud, §.si.ff.de contra tabulas. l. Aristo, ff.quæ res pig.oblig.possunt, cum suis concordantibus. Corroboratur præmissa conclusio ex infinitis similibus qq. quas seriatim cumulat Fel.in c.prima.col.3.& sequenti.de pręscrip.& post eum Ias.in l.si emancipati, col.3. C. de collationib. quæ omnia omitto, ne videar velle implere folium. sed vltra eos optime quadrat in proposito, quod consuluit subtilis Franciscus de Aretio, consi.25. quod incipit, viso themate ad me transmisso, col. 2. vbi laicus beneficio fratris clerici potest prohibere uicinum, ne ædificet super muro communi, non obstante statuto laicorum quod vicinus possit inuito vicino ædificare super muro communi, quia tale statutum fratri laico beneficio fratris clerici non præiudicat. Et si dicatur, pręmissa conclusio, quod beneficio minoris restitutionis restituantur fratres maiores, solum procedit in causa indiuidua, secundum Bar.in l.prima. C. si in commu. eademq; causa in integr.restit.postu. sequitur Areti. in præalleg. consi. 25. & in specie Roma.consil.165. sed hmõi octo vnciæ aquæ locatæ sunt diuiduæ, vtpote concessit per modum quantitatis & per numeralia, quæ quantitas diuisionem recipit, l. in executione, in prin.ff.de verb.ob.& etiam nomina numeralia diuisionem demõstrant, l.si ex toto, §.fin.ff.de lega.1. Et quod ductus aquæ sit diuisibilis, videtur tex.in l.si quis per diurnum, C.de aquæductu.li. 11.vbi si inter socios disceptatur de vsu aquæ, diuisio fit arbitrio iudicis.& clarior text.in l.si partem, in ver. pro modo agri detenti eius quæ diuisio fiet, ff.de seruit.rustic. prædi. quia respondetur negando assumptum quòd istud ius ducendi octo vncias aquæ sit diuiduum, sed dico esse indiuiduum, quod sic demonstratur: nam aut volumus considerare istud tanquam ius incorporale, & sic tanquam seruitutem constitutam ad tempus, quæ de æquitate iuris ex pacto fieri potuit, l.seruitutes, 2.ff.de seruituti.& sine dubio erit indiuiduum, quia incorporalia, quæ nec tangi, nec vi-
3 deri pñt † per naturam, sunt indiuisibilia, ſm Bar. in l.stipulationes non diuiduntur, in 4.q. ff.de verb.obl. & l.prima.§.quædam, ff.de rer.diuisi.§. incorporales. Institu. de rebus corporalib. & incorporalib.aut volumus considerare facultatem vtendi, & tunc non videtur quid indiuiduum, quia si aqua diuiditur, non præstabit ipsis minoribus tantam vtilitatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius, vt de se patet, ergo est in diuidua ſm Doctores, Bart.& alios, in l.4.§. Cato, ff.de verbo. obl.& est text.in l.in executione, §.scđa species, ff.eo.tit.& quod ius ducendi aquam sit indiuiduum, est tex.ad literam, in l.via, ff. de seruituti. Nec obstant allegata in contrarium, quia eo omnia iura, quæ præsupponunt aquam posse diuidi, intelliguntur quantum ad commoditatem vtendi, videlicet, vt alternis diebus socii aqua vti possint, non quod ipsum ius aquæ sit diuiduum. ita formaliter rñdet gloss.in d.l.si partem, ff.de seruitu.rustic. præd. Nã etiam quodlibet aliud genus indiuidui, ſm commoditatem vtendi, secerni potest, prout est tex.in l.via, §.1.ff.de seruitu.per quem tex.ita dicit Bar. in d.l.stipulationes non diuiduntur, in scđa opposi.vnde licet commoditas sit diuidua, non tamen sequitur, ergo ipsa res est etiam diuidua, vt patet in iurisdictione, quæ est quid indiuiduum, & tamen administrõ & exercitium ipsius potest diuidi ſm Bar.in l.inter tutores, circa finem per illum tex.ff. de adminis.tuto.& Bal.in c.Imperialem, §.pręterea ducatus, de prohib.fe.aliena. per Federi.& Alexan. consil.25. volumine v.& consi.18.col.2.volumine 2.Barto.consil.182.Cur.Seni.consil.25. col.fin.late Felin.& Barb.in cap.prudentiam, in princ.de offi.de lega. Et sic ex istis stat firma conclusio in fauorem pręfatorũ nobilium fratrum de Georgis. Ex alio quoque videtur, ꝙ fratres ipsi non ceciderint in aliquã pœnam caducitatis, quia si recte capiãtur termini iuris, præsens ꝯctus non potest dici contractus locationis

tionis, sed potius contractus innominatus, quia hic agitur, vt ab vtraq; parte detur, ergo est ɔ̃ctus in nominatus, l. fi. ff. de cõd. ob causam per quem ita declarando terminos iuris, ita vult Bar. in l. 2. in fine principii, & ibi late Mod. ff. si cer. peta. sed in contracti-
4 bus† in nominatis non habet locum pena caducitatis contra nõ implentem cõtractum pro parte sua, sed solum datur actio ad interesse conuentorum, quæ appellatur actio præscriptis verbis, l. naturalis, de præscrip. verb. ff. & si replicetur, ꝙ non adimplenti ɔceditur pęnitere, l. si pecuniam, ff. de cond. causa da. respondetur verum esse re integra, vt ibi habetur: sed hic res non est integra, quia iam pro aliquibus annis ipsi fratres soluerunt. vel aliter, d. l.
5 si pecuniam, procedit† nisi in instrumento contractus innominati sit apposita stipulatio, secundum Pau. & Mod. in rub. ff. de ver. ob. & Ias. in d. l. si pecuniam, in 10. fallen. sed in instrumẽto adest stipulatio, ergo &c. & si pars aduersa instet opponendo ipsos fratres cecidisse in pęnam l. si quis maior, C. de transact. quia contractus est iuratus: respondetur, ꝙ ipsi fratres, quorum nomine fuit celebratus contractus, non iurauerunt. vnde dato ꝙ ipsi contractum approbauerint, tamen si ad eos iuramentum non extendi-
6 tur, quia requiritur ad hoc, vt iuramentum† liget, & extendatur expresso consensu, ꝙ interueniat expressa iuratio, cap. pe. de iureiur. per quem ita dicunt Mod. in l. j. §. & post operis, colum. 3. ff. de no. oper. nunc. est. n. iuramentum personale, c. veritatis, extra de iureiur. vnde non migrat de subiecto in subiectum, l. quia, ff. sol. matri. cum concor. & ita fore iudicandum dico & consulo, saluo semper iudicio rectius sentientis. Laus Deo.

De hæred. actio.

RESPON. II.

Tsi hæc verba, en rembursant toutes foys pꝛalablemẽt pars les gens dudit pais, ceulx, qui par vertu de nostres dictes letres de edict, ont obtenu lesdiz offices perpetuelz, reuocationem officiorum perpetualitatis, siue in gerundiũ, id est satisfaciendo, siue per ablatiuos, absolutos idest solutis prius, &c. resoluantur, ɔdõnalẽ facere videantur, & non aliter reuocata dici possint officia illa perpetua, nisi prius conditioni paritum sit, cum ante purificatam conditionẽ obseruanda non sit dispositio, præsertim cum d. Carolus Grillieti decesserit antequam sibi satisfactum foret, quare verba prędicta quouis ex capite intelligantur, eo pendente conditione mortuo, quęstionem faciebant, & ob id nullum ius nullaque ad hęredes spes (fidecommissi exemplo) transmissa videtur, & prędicta officia perpetua vacare cęsentur. Verum quia manifeste constat eidem Carolo Grillieti actionem, siue condictionem ex lege, siue officium iudicis nobile, ex quouis sensu accipiantur, competere. Ideo nihil ex aduerso proponi potest, cur actio defuncto competens ad cohęredes non trãsmittitur. Nullo pariter iure hęc reuocatio conditionalis dici potuit, si Regis ratio, ex qua actus regulatur, recte perscrutetur: nam gerundium modum ac onus potius quam conditionem, secundum ea, q̃ proponuntur, operatur. Nec ablatiui absoluti conditionem tantum, verum etiam dispositionem inducunt. Et quemadmodum cohęres adeũdo pro parte sua adstrictus censetur omnia contenta in instrumento adimplere, & sic partem cohęredis sibi relictam datis ab eo centum, & ad id cogi potest, cur pariter non poterunt personę trium statuũ satisfacere iis, quibus satisfieri iubent literę Regię officiorum reuocatorię quas & acceptarunt, & interinauerunt, & quibus adstringi desiderauerunt. Ex quib us facie cõstat reuocationem officiorum perpetuorum puram, & non conditionalem fuisse, & spem purificationis actus inter viuos ab eodem Grillieti hęredes suos transmisisse.

SVMMARIVM.

1 *An reuocatio officiorum perpetuo concessorum his verbis concepta, si prius officialibus restitutæ pæcuniæ fuerint, conditionalis, seu pura censeatur, & ibi vide nonnulla de gerundio, & ablatiuo absol. & vide nu. 12.*
2 *Condictio non purificata nihil disponit.*
3 *An actio competens Carolo Grillieti ab officio nondum destituto, qui pendẽte condictione rembursationis mortuus est, ad suos transmittatur hæredes, & vide nu. 4. & 5.*
9 *Ex contractu Regis actio officialibus destitutis acquiritur contra offerentes pecunias restituere.*
Ex contractu Papę actio subditis acquiritur.
7 *Gerundia quando dispositionem, & quando conditionem inducant.*
8 *Gerundia necessitatem inducunt.*
9 *Actus a rationibus regulatur, & iudicatur.*
Conditio denotat causam finalem.
10 *Contractus Principis habetur pro lege, quantum ad obligandum subditos.*
11 *Hæc verba. en rẽborsant palablemẽt, modũ, & onus, & nõ condõnẽ inducũt.*
13 *Qui legem acceptat, ad illius obseruantiam adstringitur.*
14 *In actibus inter viuos spes purificationis actus semper ad hæredes transmittitur.*

Qui veritas est, mi hi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

Bene & quantum licuit, consideratis verbis lrarum reuocationis perpetualitatis officiorum, &
1 oĩbus ijs, quæ in facti serie recitantur: Visum fuit prĩa consideratione, quod hmõi reuocatio † sit condõnalis, si prius fuerint restitutæ pecuniæ officialibus ad uitam electis. Illa enim verba, & en renboursant toutes foys prælablement par les gens dudit pais ceulx qui en vertu de nosdictes letres de edict ont obtenu lesdicta offices perpetuelz, aut resoluuntur in gerundium, videlicet, rembursando tamen prius. aut in ablatiuos absolutos, videlicet, restitutis tamen prius. & vtroque casu vñr facere reuocationem condõnalem. De gerundio probatur in l. si tu ex parte, vbi glo. notat, ff. de acquiren. hær. De ablatiuis absolutis probatur in l. a testatore, ff. de cõd. & dem. & in l. euictis agris, ff. de vsuris. Et sic illa verba rembursando, vel rembursatis videntur resoluenda, si remburssabuntur pecuniæ per gentes trium statuum, &c. Quæ si ita resoluantur, videntur facere reuocationem conditionalem, si restituantur pecuniæ, non alias. Ante ergo purificationem conditionis non possunt dici officia reuocata, quia conditio nihil ponit, l. si quis sub cõditione, ff. si quis omissa cau.
3 testa. Et si non fuerit † purificata conditio, non est obseruanda dispositio, l. iubemus, §. sin autem, C. ad Trebel. Cum igitur dominus Carolus Grillieti mortuus fuit ante remburssationem pecuniarum, sequitur quod vacauerit officium per mortem suam tanquam perpetuum, cum nondum esset ab officio destitutus: & si pendente conditione mortuus est, uidetur nullum ius† transmisisse ad hæredes, etiam suos, iuxta notata per gloss. *communiter* approbatam, in l. vnica, C. de his, qui ante aper. tab. quæ vult, qđ
4 spes † fideicommissi non transmittatur etiam ad suos hæredes, quam sequuntur Barto. & alij in l. hæredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebel. & in l. prima. & l. cum filio, ff. de leg. primo. Præmissis nõ obstantibus intrepide respõdeo, dominum Carolum transmisisse actionem repetendi pecunias per ipsum Regi persolutas, quia
5 actio † competens ipsi defuncto transit ad hæredes, vt ex diffinitione hr̃ditatis, de qua in l. hæreditas, ff. de reg. iur. clare patet, & probatur in l. j. per totum, C. de hæredi. actio. id solum ergo demonstrandum est, quod actio competeret domino Carolo contra gentes trium statuum ad suas pecunias, quod sic clare ostenditur, aut reuocatio officiorum facta per Regem transiuit in cõtractum cum gentibus trium statuum offerẽtibus restituere dictas pecunias Rege reuocante perpetuitatem officiorum, pro vt reuocata fuere ipsius tribus statibus restituentibus pecunias iuxta eo-
6 rum oblationem. Et ex † tali contractu Regis acquisita fuit actio officialibus destitutis conrta gentes trium statuum, vt firmat Martinus Lauden. in tracta. de Prin. versi. 181. sicut Imperator. p id, quod vult gl. in proœmio Decretalium: quæ vult ex contractu Papę acquiri subditis actionem. videtur enim huiusmodi reuocationis edictum transiuisse in contractum innominatum, facio vt des, id est reuoco officia perpetua ea lege, vt nos supplicantes restituatis. &c. l. naturalis, §. at cum do. ff. de præscriptis verbis. Concessiones enim Principum factæ ex causa prætii, vel alterius adimplementi secuturi partem eius, cui fiunt, habent naturam contractuum, secundum Baldum in l. qui se patris, C. vnde liberi. refert Felyn. in capitulo primo, columna. 2. de probationibus. Aut talis reuocatio habet vim legis, & perpetui edicti, & ex ea orta fuit cõdictio ex lege, l. j. ff. de condictionibus ex lege. Aut saltem quia illius executio dirigitur magno Senescalco, & supremæ Curiæ, & ex ea competit officium iudicis nobile, quod succedit loco actionis, secundum glossam, & doctores in l. si soror, C. de collatio. & in l. 3. ff. de alimentis, & cibar. lega. Non obstat ratio dubitandi supra in contrarium adducta, quod huiusmodi reuocatio sit conditionalis, quia respondetur dupliciter. Primo negatur, quod sit conditionalis; nam posito quod illa verba, en rembourſant, sint gerundiua, & exponantur remburssando prius, & cætera. non tamen conditionem important, sed potius orationem modificant, & qualificant, quia
7 hoc loco † gerundium non respicit verbum, vel participium futuri temporis, quo casu inducit conditionem; vt in dicta lege si tu ex parte. Sed respicit verbum præsentis tpis, quo casu inducit modum, l. vim facit, ff. de vi, & vi armata. & docent Bartolus, & alii in dicta lege, si tu ex parte. Hæc itaque reuocatio iis verbis facta remisimus, & remittimus officia ad primum statum, en rembourſant prealablement, & cętera. est pura cum hoc, quod gentes trium statuum debeant remburssare pecu-
8 nias habitas per Regem ab officialibus. Verba † enim gerundiua necessitatem important, secundum glossam, & scribentes in rubrica C. de edendo. Et ita de iis verbis, en rendant le pris, concludit excellens Doctor, ac Iureconsul. Bartholomeus Chassaneus (vt fertur) electus prouinciæ meritissimus Præses cons.

33. Hugo, & Martinus, col. fin. Confirmatur ex illis verbis, de la charge toutesfoys, quæ idem sonāt, quod cum onere tamen. ecce ꝙ rembursatio appellatur onus; & declarat, ꝙ illa verba, en rā borsant, important necessitatem, vt sit sensus, reuocauimus & reuocamus officia cum hoc onere, ꝙ teneantur, officiales facere sindicatum, & cum onere ꝙ gentes trium statuum, priusquam remoueantur officiales a possessione officiorum, teneantur eis rembursare suas pecunias. ecce verba clara. Vnde non videtur admittenda voluntatis, quæstio, l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. Corroboratur ex pluribus rationib. expressis in literis reuocationis, videlicet pro bono publico, & vt adimpleamus voluntatem testamētariam Regis Caroli, cuius hæredes sumus, & vt seruemus libertates, & priuilegia patriæ a nobis confirmata obseruare volentes remisimus, & remittimus officia in pristinum statū.
9 hæ rationes influunt, † & ostendunt reuocationem esse puram, & non conditionalem, quia si esset facta sub hac conditione, si per gentes trium statuum rembursarentur pecuniæ, non ex rationibus præall. fuisset motus Rex ad reuocandam perpetualitatem officiorum, sed propter futurum adimplementum conditionis, q̄ loco causæ habentur, l. a Titio, ff. de verb. obli. l. cum ad præsens, ff. si cert. peta. conditio. n. denotat causam finalem, teste Bar. in l. si ff. de don. probatur in l. 4. §. j. ff. de cond. inst. Comprobatur, quia. aut volumus, ꝙ huiusmodi reuocatio habeat vim legis, & tunc natura legis, quæ debet esse certa, non admittit conditionem, c. erit autem lex, 4. distin. maxime conditionem, quæ pendet a voluntate subditorum, alioquin non princeps, sed subditi vigorem legi darent, cōtra l. si. C. de legi. Aut volumus dicere, ꝙ habet vim contractus, & constat etiam reuocationem non esse conditionalem, quia si dicatur, ꝙ sit conditionalis, hoc vnum dicitur, ꝙ cōtractus fuit collatus in liberam voluntatem alterius cōtrahentis, videlicet trium statuum, si vellent remburſare pecunias, ergo est nullus, l. in vendentis. C. de contrah. emp. Quod non est dicēdū maxime in Rege & Principe contrahente cum subditis, cuius
10 † contractus habetur pro lege, quantum ad obligādum ipsos subditos, l. Cæsar, ff. de pub. l. pen. C. de don. inter vir. & vxo. & tradit Fel. in d. c. j. & quia nemo præsumitur velle actum inutilem facere, l. 3. ff. de milita. testa. & quia contractus hic claudicaret. esset. n. Rex ligatus, & gentes trium statuum in libertate, quod nō est dicendum, l. litigatores, ff. de arb. l. solemus, ff. de iudi. esset q; in potestate trium statuum illudere legi, & contractui differendo solutionem post mortem eorum, quibus non statuissent soluere, vel post mortem omnium, si nulli vellent soluere, quod esset nugari de Principe, cuius reuocationem vellent firmam manere, rembursationem autem oblatam iussamq; non facere, contra rex. in c. noli frater, 9. dist. l. Iulianus, ff. ad exhib. & l. fi. §. vbi autem, C. de bo. quæ lib. c. commissa, de elect. lib. 6. l. si prætor, ff. de iud. Merito
11 concluditur, ꝙ hæc verba gerundiua, † en rembolsant præalablement, modum & onus important, non conditionem; & illud verbum, preallablement, respicit executionem facti, non substantiā reuocationis, quæ executio remburſationis quando fieri debeat bene potuit in arbitrium gentium trium statuum conferri, l. Lucius, ff. depo. per quem tex. Sal. post Bal. in d. l. in vendentis, dicūt contractum esse purum, q̄n locus & tempus solutionis confertur in arbitrium vnius, nō autem prætium, & alia substantialia contractus. Ex iis satis patet responsum ad primum fundamentum, ꝙ gerundium conditionem importat. Nō obst. modo si dicatur, ꝙ illa verba, en remborsant, non in gerundium, sed in ablatiuos absolutos resoluenda sunt, i. reburſatis, prius &c. Quia vltra responsiones præcedentes, quę seruiunt etiam, ꝙ illa verba resoluātur in ablatiuos absolutos, respondetur alio modo, quòd ablatiui
12 † absoluti non conditionem, tantum, sed etiam dispositionem inducunt, l. fideicommissa, §. cum esset, ff. de leg. 3. l. in quartam, ver. sed & quod implendæ conditionis causa, ff. ad legem falc. vbi decidit, ꝙ hęc verba, acceptis a cohærede tuo centum, restituas illi hæreditatem, non tam conditionem respectu vnius, quam dispositionē respectu alterius importāt. Ideo dn̄t ista iura, duplex fideicommissum induci; vnum quo alter grauatur hereditatem restituere, aliud quo alter cohęres potest cogi dare centum causa condictionis implendæ. Nec ob. ꝙ ablatiui absoluti faciant conditionem, quia etiam faciunt dispositionem. Ita declarat Bart. in d. l. a testatore, & clarius Pau. de Cast. & Alex. in l. in ratione, la 2. §. tam & si, ff. ad leg. Fal. Sic ergo in casu nostro illi ablatiui absoluti non tam conditionem faciunt, quam etiam dispositionem, quantum ad hoc ꝙ gentes trium statuum teneantur conditionē adimplere, vt dicitur in d. §. cum esset. Et si instetur, quæ est ratio, ꝙ in casu d. §. cum esset, cohæres potest cogi dare centum causa conditionis implendę? contra reg. l. quæ sub conditione, ff. si quis omis. causa test. Respondeo, ꝙ cohæres adeundo pro parte sua cēsetur se obligare adimplere omnia contenta in testamento, & sic acceptare aliam partem cohæredis sibi relictam datis ab eo centum. Merito potest cogi conditionem adimplere, id est, centum dare, l. ex maleficiis, §. hæres, ff. de actio. & ob. Ista ratio militat in in casu in quo gentes trium statuum propter oblationem ab eis factam de remburſando pecunias officialibus propter acceptationem literarum reuocationis officiorum, & propter illarum interinationem eis instantibus factam, & propter decretum de satisfaciendo officialib. se obligarunt conditionem adimplere, nam
13 qui legem † acceptat ad illius obseruantiam statim ligatur, c. cognoscentes, de const. no. in cap. j. de treuga & pace. & per Barto. in l. omnes populi, ff. de iusti. & iure. Et in hac ratione se fundat Rex Christianissimus in vltimis literis in quibus attenta oblatione literarum, reuocationis acceptatione, explicatione, & interinatione mandat remburſationem fieri, &c. Tertio respondetur, quòd illi ablatiui absoluti vbi solum facerent conditionē, non tamen substantiam reuocationis, sed executionem duntaxat suspēderent, d. l. Lucius, ff. depo. quod etiam declarauit Rex per vltimas suas. Quarto respondetur, quòd vbi facerent reuocationem conditionalem, quia tamen stetit per ipsos adimplere debentes, talis conditio debet haberi pro impleta in eorum odium, l. iure ciuili, ff. de cōd. & dem. & maxime quia fuerunt interpellati per dictum dominum Carolum se offerentem suas pecunias recipere, & possessionem officii remittere, quo casu in odium more eorum, qui potuerūt adimplere, habetur pro impleta, & a die interpellationis dies cessit, l. si post diem, §. item si qua, ff. quando dies legati ced. & in simili casu consuluit idem Chassa. consilio 41. quia casus, columna 6. Vltimo vbi reuocatio esset conditionalis. prout non est, quia tamen nos loquimur in contractu, vt supra ostensum fuit; seu in edicto Principis. Respondetur spem
14 † purificationis actus transmitti ad hæredes, quia in actibus inter viuos semper stat viua spes in debitum iri. Institutio. de verbo. obligatio. §. ex conditionali.

Noua vect. decre. ciui. stat. non pos.

RESPON. I.

ET si prima facie licere non videatur ordini Cōsiliariorum ciuitatis Auriacæ sine Principis venia statuere non posse vendentes, ementesve vinum, frumentum, boues, &c. huiusmodi teneri ad certam summam in necessitates vsusq; publicos conuertendam: quia edicto diui Seueri & Antonini cautum est, noua vectigalia sine consensu superioris ciuitatum decreto institui non posse, quid quod nec inferioribus dominis fas est sine supremi Principis approbatione quoduis superindictum imponere. Est enim indictio onerū de regalibus, quæ supremo Principi in superioritatis stigma competunt, cęteris vero ablata. Et vbi prædicta ciuitas ex priuilegio vel consuetudine regalia haberet, nihilo secius non solus Consiliariorū ordo noua vectigalia, datia, taleas, collectas, impositiones indicere posse videtur. Contrarium tamen de iure verius esse respondi; possunt namque ciuitas & consiliarii statuta, quo ad eorum bona, & pro illorum administratione, suis ciuibus superiori domino irrequisito, modo ambitiosa non sint, facere pro numero capitum, vel iugerum, maxime stante altero priuilegio Principis quo fit vt noua non sit opus venia, quod & priuilegium obseruādum fore neminem fugit. Generalia autem decreta Forenses etiam comprehendentia nullo iure statuere posse certi iuris est, & sic opposita procedunt. Constat itaque ciuitatis Auriacæ cum iure communi, tum priuilegio singulari, ius esse imponendi ius ciuibus collectas, taleas, angarias, perangarias, cęterasque impositiones.

SVMMARIVM.

1 Cōsiliariorum ordo ciuitatis Auriacæ, an possit statuere, vt ementes vinū, bladum, boues, & alia huiusmodi sine licentia Principis certam soluant summam in vsus publicos conuertendam, & nu. 4. 5. 6. & 8.

2 Vectigalia noua statui Comitatum decreto sine licentia superioris non posse diui Seuerus & Anto. sanxerunt, & ibi quæ dicantur vectigalia.

3 Regalia supremo Principi sunt reseruata, & cęteris ablata.

7 Ciuitas, quę habet a iure communi potestatem indicendi collectas, non solū angarias, sed perangarias, & exactiones ciuibus imponere potest, & vide quæ dicantur angariæ, & perangarię.

9 Ciuitas imponens onera pro aliqua donatione facienda, & non pro necessitatibus reipu. non consentientes tali impositioni nullo iure cogere potest ad huiusmodi onera.

10 Consiliarij taleas & collectas imponere possunt, si eis a Principe, vel populo huiusmodi potestas sit concessa.

Qui veritas est, mihi viam veritatis aperiat.

Respon. interpreta.

1 QVæritur, an ordo † Consiliariorū ciuitatis Auriacæ possit sine licētia dn̄i Principis statuere, ꝙ qlibet ciuis vēdēs, vel emēs vinū, bladū, boues, & similia, teneat soluere certā summā, in necessitates & in vsus publicos ꝯuertēda. Vr̄ prima ꝯsideratione rn̄dendū, nō licere ordini talia statuta facere absq; superioris lnīa, quia noua

2 noua vectigalia ciuitatum decreto statui non posse, statuerunt diui Seuerus, & Ant. in l. 2. C. noua vecti. institui non poss. quã legem loquentẽ in vectigalib. quæ pstari mandantur p rebus, quæ vehunt in ciuitatẽ, extendit ibi Sal. ad datia, & gabellas q̃ imponuntur pro rebus, quæ venduntur in ciuitate, et φ ibi natæ sint. Imò inferiores dñi non pñt absq; confirmatione supremi Principis superindictũ imponere, l. i. C. de superind. li. x. Est. n. indictio
3 onerũ de regalibus, quæ sunt † reseruata supremo Principi. c. i. quę sint regalia. Quæ aũt reseruantur Principi, a cęterorum ptãte eximuntur, l. i. C. iur. aur. an. & ppea Pan. cons. 6. in q. li. v. cõsuluit ciuitatem non habentẽ regalia, non posse exigere, & instituere datium carniũ, & hac rõne, quia datia sunt de regalib. consuluit So. consi. 7. li. j. super q. φ Dux habens datia ex priuilegio, non põt illa vendere, & alienare sine licentia Principis, quãtũ ad proprietatem, licet possit alienare quantũ ad cõmoditatẽ. Et super hoc, φ datia sint de regalib. non est insistendum, nec hęsitandum, q a est casus clarus in d. c. i. Sed vbi alias ciuitas Auriacensis ex priuilegio vel ex consuetudine † haberet regalia, non tñ ordo ɔsilia-
3 riorum solus videretur posse nouas impositiones indicere, per tex. in l. prohibere, §. plane, ff. φ vi aut clam, per quem ita concludi Sal. in d. l. 2. in j. par. q. v. post Bar. in l. ambitiosa, col. 4. ff. de de-
5 cre. ab ordi. facien. Pro ɔria sñia, φ ciuitas † & ɔsiliarii possint imponere, & indicere nouas exactiones, & noua onera ipsis ciuibus probat iuribus, & rõne. Primò, qa ciuitas, & ɔsiliarii possunt statuta facere quantũ ad ea, q̃ ɔcernunt eorũ bona, & illorum administrationem absq; licentia superioris, modo non sint ambitiosa, l. ambitiosa, ff. de decret. ab ord. fac. firmat Bar. quem alii sequunt, in l. oẽs populi, in j. q. ff. de iusti. & iu. Secundo per tex. in l. oẽs prouinciarum, C. de oper. pub. & l. per Bytiniam, C. de immu. nemi. cõce. li. x. & in auc. item nulla cõitas, C. de epis. & cle. quibus iuribus apertissime probat, φ cõitas pro necessitatib. suis potest munera indicere, vel pro numero capitum, vel p numero iugerum, vel alias angarias, & perangarias indicere. Quid igitur tenendũ? paucis agendo respondeo, φ ciuitas potest collectas, & taleas, & cæteras alias impositiones pro suis necessitatibus ipsis ciuib. indicere absq; Principis licentia per ea, quæ vltimo loco deducta sunt, per quæ ita concludit Bar. in l. i. §. fin. post gl. ibi, ff. φ cuiusq; vniuer. nomi. & ita tenẽt Ang. Imo. & & alii cõiter, in l. 4. §. actor, ff. quod cuiusq; vni. no. & vbi requireretur principis licentia, stã-
6 te † altero priuilegio ciuitas poterit absq; noua licentia taleas, & impositiones facere. Valet hmõi priuilegium, & est obseruandũ, c. super quibusdam, §. præterea, de verb. sig. extra firmat Spe. ti. de cã pos. & proprie. §. j. versi. quid de colligentibus, & Bar. in l. si publicanus, §. in oĩb. ff. de pub. Nec dicatur, φ Doct. in d. l. 4. §. actor, loquantur de collectis, & non de datiis, & gabellis, quia sciendũ est, φ collecta dr̃ omne munus, φ indicitur personis pro rebus, vt docet Bar. in l. rescripto, §. sciendum, ff. de mune. & hon. & sic cõstat, φ ciuitas, quæ habet a iure communi ptãtem indicendi collectas, poterit pro rebus tam mobilib. quam immobilibus, & pro quibus videbitur ciues grauare. Item tex. in d. auc. item nulla cõitas, dicit φ non potest solum collectas, sed etiam † angarias & pe-
7 rangarias, & exactiones ciuibus laicis imponere, & sic non solũ onera realia, sed etiam personalia, vt angarias, vel personalia, & realia simul, vt perangarias indicere, iuxta declarationem glossæ in l. neminem, C. de sacros. Eccle. quæ angarias appellat, qñ personæ opera exigitur, perangarias qñ, & personæ opera, & rerum impendia postulantur, & l. his oneribus §. non idem angariarum ff. de vaca. mun. & l. i. & rub. C. de cursu pub. & ang. & perang. lib. 12. Sed vbi iure communi ciuitas sola posset collectas imponere ex priuilegio tamen ius indicendi taleas, aliasque impositiones habere dignoscitur. Talea. n. est nomen generale maioris efficaciæ, & importantiæ, quam collecta, capit. i. ibi, collectas & taleas, ac alia huiusmodi, de immuni. ecclesia. in vi. Illa. n. copula, &, diuersa copulat, fm glos. in l. si duo, C. per quas perso. nob. acqui. & in rub. de iuris, & fac. igno. & copulata auget, l. ea tamen adiectio, ff. de leg. 3. taleæ ergo differunt a collectis, & maiorem habent grauaminis efficaciam, quas ex priuilegio ciuitati ius est indicendi, sed adde, φ non solum collectas, & taleas, sed alias quoque impositiones eis indicendi concessa est facultas. Ponderanda sunt illa verba, alias impositiones, quæ adeo generalia sunt, vt omnia onera includantur, quia omnia dicuntur imponi, vt in rubr. C. de indic. & l. indictiones, C. de anno. & tribu. lib. x. l. munera, C. de mune. patri. l. 2. C. de vaca. pub. mun. lib. x. & d. capi. i. de immu. eccle. in 6. & clem. vnica, §. i. de supplen. negli. prælatorum.
8 Constat itaq; ciuitatem Auriacam tam iure communi, † quã priuilegio speciali habere ius imponendi collectas, taleas, cæterasq; impositiones ciuibus suis. Non obstant rationes, & iura in contrariam allegata, quia procedunt in vectigalibus, & munerib. impositis generaliter quo ad omnes etiam forenses vehentes, vel eũtes ad vendendum, vel emendum bona in ciuitate, ita loquitur text. in d. l. munera, & in l. i. C. de superind. lib. x. secus quo ad ciues, qui possunt a statuto populi, vel consilio grauari, secundum Bar. in d. l. i. §. fin. ff. quod cuiusque vniuer. no. & in d. l. i. C. de superind. illud tamen sciendum est, φ si ciuitas onera imponat pro
9 aliqua donatione facienda, † & non pro necessitatibus reipublicæ, φ ad talia onera non tenebuntur illi, qui non probabuntur consensisse, secundum Bar. in d. l. i. §. φ si nemo, ff. quod cuiusque vniuer. nomi. & bene probatur in d. l. ambitiosa, & ibi Bar. & idẽ firmat Bar. in l. i. colum. 3. versi. quæro, hic primum, C. de mulieribus, & in quo loco, lib. x. & Gemi. consil. 116. quia prædicti, colũ. i. Ad aliud, φ requiratur adunantia generalis, non impugno, sed
10 id sane intelligo verum, nisi a Principe, vel populo † data sit potestas consiliariis. ita determinat Saly. in d. l. 2. C. no. vecti. instit. non poss. Cum itaque proponatur, consiliarios ex priuilegio Principis, & ex adunantia habere facultatem imponendi hmõi onera, concludo φ consiliarii iure possunt taleas, & collectas imponere cuilibet absq; alia Principis licentia, saluo semper iudicio melius sentientis.

Laus Deo Optimo Maximo.

De iure emphyteutico.

RESPON. I.

ET si consuetudo disponens, φ emphyteuta non soluens debitum canonem nullo tempore cadat, valeat, & emphyteutam a pœna liberet, consuetudo tamen dispones, φ dominus directus teneatur ad domũ emphyteutæ pro solutione recipienda licet valeat, nõ tñ liberat emphyteutam a poena, nisi prius protestatus fuerit emphyteuta die solotionis fiendæ separatum soluere, si adesset qui solutionem reciperet, & de hmõi oblatione fidem faciat. Nam cum hmõi consuetudo sit ɔ ius, stricte venit interpretanda, vt minus quam sit possibile operetur, & sic de hac consuetudine testes deponere videantur, tñ quia de ea nõ est articulatum, nihil ideo probant, & maxime qa non deposuerunt de actibus, ex quib. consuetudo constituitur. Ex quibus facile patet. Daguinas fuisse, ac esse in mora soluendi debitum canonem per annos iam duodecim, & consequenter a iure emphyteutico cecidisse, nec post tam longam moram ac executionem tam a lege quam ab homine factam, ac litis contestationem purgationi moræ locus esse potest. Quibus etiam nec asserta in integrum restitutio non petita, non cognita, nec prout iuris est terminata, vllo iure prodest.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo, φ emphyteuta non soluens canonem debitum, nullo tempore cadat, valet, & excusat a pœna caducitatis.*
2 *Consuetudo, φ dominus directus teneatur ire ad domum emphyteuta pro solutione recipienda, an valeat, & an excuset a pęna caducitatis.*
3 *Consuetudo contra ius stricti iuris est, & ideo minus operatur quam sit possibile.*
4 *Testes deponentes de consuetudine non articulata, non probant, tanquam de ea non iurati.*
5 *Actus, qui pñt iure facultatis fieri, consuetudinẽ non inducũt, nisi eo aĩo facti probentur, & ibi vide nonnulla requisita ad probandam consuetudinẽ.*
6 *Consuetudo respiciens litis decisionem, plene probanda est, secus si iudicii ordinem concernat.*
Vide nonnullos casus, in quibus moræ purgatio non admittitur nu. 7.
8 *Voluntas non minus factis, quam verbis declaratur.*
9 *Homo prudens, & sagax, non præsumitur apprehẽdere possessionem ex titulo nullo, & inualido.*
10 *Restitutio in integrum non admittitur, nisi specialiter petatur, & eius causa plene cognoscatur.*
11 *Clausula, omni meliori modo, non operatur vim libelli, vbi petitio incerta, & confusa remaneret.*
12 *Petitio incerta, & confusa, an admittatur.*

Respon. intetpreta.

VAlet consuetudo, † φ emphyteuta non soluens debitum canonem, nullo tempore cadat, & hoc excusat emphyteutam a pœna caducitatis, fm Panor. consi. 82. Circa primum, lib. i. & Io. de Ana. cõsil. 84. Videndum est, ad fi. sed de ista non agitur, quia neq; de ea
2 articulatum extitit. Valet etiam consuetudo, † φ dñs directus teneatur ire ad domum emphyteutæ pro solutione recipienda, sed ista non excusat a pœna, nisi emphyteuta protestatus fuerit die solutionis faciendæ, φ per ipsum non stabat, quominus solueret si adesset qui reciperet. Et de hoc dẽt fidem facere emphyteuta alioquin non releuatur a pœna, fm Bar. in l. item illa, ff. de cõsti. pecu. Bart. in l. acceptam, qõ. 12. C. de vsu. Et clarius Ias. in l. 2. qõ. 37. C. de iure emphyteu. bene facit tex. in l. fin. ff. de lege commi. Satis. n. ẽ si dicta ɔsuetudo, q̃ est ɔ ius, releuet emphyteutã ab onere portãdi pẽsionẽ ad domũ, absq; eo, φ ẽt releuat a pœna, eo casu quo nõ ɔstat per ipsum stetisse, quominus solueret si adesset, q
3 reciperet. Consuetudo. n. ɔ † ius est stricti iuris, & restringenda, vt

vt minus operetur, q̃ sit possibile, c.cum dilectus, de ꝯsue. l. si serui vestri, C. de noxa. & ibi notatur. Et de hac visi sunt testes velle deponere, qui tñ nõ probant talem cõsuetudinẽ adesse, tũ qa de
4 hac ẽt ꝯsuetudine nõ fuit articulatũ, vñ & si † testes de ea aliquid deponerẽt, nõ tñ probarent, qa extra articulos deponerẽt, & sic non iurati, c. de test. extra de testi. tũ quia non dicũt testes, ꝗ dire ẽti dñi hactenus fuerint, uel miserint procuratores ad domos emphyteutarum animo inducendi consuetudinẽ, vnde non ꝓbant. Non. n. p̃t dici inducta ꝯsuetudo, nisi ꝯstet, ꝗ ciues aĩo inducẽdi ꝯsuetudinẽ fuerint. vel miserint ad domos emphyteutarũ ſm gl.
5 in c. ꝯsuetudo, j. di. & gl. Pa. & alios, in c. fi. de consue. Isti. † n. sunt actus, q̃ p̃nt fieri voluntarie, & iure facultatis, vnde nisi cõstet de animo ꝯrio, non potest dici introducta ꝯsuetudo, ſm Pan. & scriben. in c. cum ecclesia Sutrina, de causa pos. & proprie. & in c. suã de Symo. Fel. in c. cum M. col. 4. de consti. Item non dñt, ꝗ vniuersus populus cõsenserit huic ꝯsuetudini, ergo non ꝯcludenter probatur consuetudo, ſm Pa. consi. 53. in prædicta causa, li. 2. Vbi dicit, ꝗ mult icredunt probasse ꝯsuetudinẽ, qui longe fallunt, qa est multũ difficilis, imò quasi impossibilis probatio consuetudinis, & idem dicit Io. An. in d. c. fi. vbi ẽt Mod. cons. 97. Nec obstat dum dr̃, ꝗ iudex potest a seipso se informare de tali cõsuetudine, licet non sit probata, vt per Bar. in l. legẽ Iulia, ff. de testi. qa rñdet, istud procedit, qñ agitur de ꝯsuetudine, q̃ concernit ordinẽ iudi-
6 cii: Secus si agatur de consuetudine † respiciẽte litis decisionem, vt in casu occurrenti, tunc est talis ꝯsuetudo plene probãda, l. iudices, C. de iud. per q̃ ita concludit Bart. in l. de quibus, in repe. in 4. q. principali, ff. de legi. & in l. i. q. 27. C. quæ sit longa consuet. Ex quibus patet non obstare fundamentũ consuetudinis, super quo consistit omnis aduersantium spes, quo remoto intacta, inuiolataq; persistũt fundamenta no. b. d. Clementis, nam cessante consuetudine constat. Daguinas fuisse in mora soluendi debitum canon perẽ annos duodecim, & ꝯñr a iure emphyteutico cecidisse, nec aduersus tam longam morã admittitur vlla purgatio, vt alias late dictũ fuit, quia non solum longa mora, per q̃ se sufficit, sed ẽt executio tam a lege, q̃ ab homine facta, ac litis contestatio hoc loco impediunt purgationem † moræ. Et dũ dr̃, ꝗ dñs directus nũ
7 quam expresse, vel tacite declarauit caducitatem, ita ꝗ dici possit facta executio. Ad istud etiam alias fuit rñsum, ꝗ directus dñs apprehendendo possessionem bonorum emphyteuticorum tacitè
8 dr̃ declarasse caducitatem, quia non minus † factis, q̃ verbis datur voluntas intelligi, vt in proposito dicit Lud. Rom. in cons. ciii. viso drodositæ q̃onis, & Ias. in d. l. 2. Et dum subiicitur præsumẽdũ esse, ꝗ dñs de Cauismontib. occupauerit possessionem dictorum bonorum in vim tituli emptionis habiti ab Antonio Daguini, iuxta no. in l. quædam mulier, ff. de rei vend. Cum non sit verisimile, ꝗ vir tam prudens, & vt prætenditur auarus, voluerit profundere suas pecunias, si alio titulo potuisset bona sua consequi, arg. l. cum de indebito, ff. de prob. Rñdetur retorquendo præsumtionem ꝯ Daguinas, ꝗ homo prudens, & auarus nõ præsumitur
9 velle possessionem apprehendere ex titulo nullo, & inualido, ne contingat ipsum frustra agere, & oleum (vt aiunt) et operam perdere, l. 3. ff. de testam. milit. Et ideo cum dñs de Cauismontibus, vir sane prudentissimus, haberet titulum caducitatis habilem ad accipiendam possessionem dictorum bonorum propria auctoritate, & titulum emptionis nullum, & inualidum, præsumendum est, ꝗ possessionem apprehenderit ex titulo habili, vt signanter consuluit Bar. consi. 207. In q̃one inter Franciscum, litis contestatio etiam impedit purgationem moræ. Nec obstat dum dr̃, & celeri satisfactione Daguinę se obtulerunt purgare moram, quia vt dixi post litem contesta. non potest videri morosus vnq̃ celeriter satisfacere. Non obstat dum replicatur, ꝗ istud procederet, si mora esset commissa ante litem conte. Secus si in ipsa litis ꝯtestatione sit ꝯcta mora, quia omissa disputatione huius puncti, in casu nostro reiecta consuetudine, constat moram commissam longe ante litis contestationem. Non deniq; obstat dum dr̃, Daguinas esse in integrum restituendas, quia omisso hoc articulo, an sint restituendæ rñsum fuit, ꝗ † restitutio petita non fuit, neq; de ea
10 cognitum causa cognita, prout prius cognosci debuit, l. in causę, §. causa ante cognita, ff. de minoribus. Nec quicq̃ facit illa clausula, omni meliori modo, quia cum restõ sit præparatoria rei vendicationis, per Daguinas intentatæ, debuit dari libellus in causa restitutionis, & super eo cã cognita procedi, & demum sñia proferri antequam bona ipsa vẽdicari potuerint, ſm Bar. in l. ab hostib. §. sed quod simpliciter, ff. ex quib. causis maio. Non. n. pronunciari potest super vtili actione in rem rescissoria, nisi prius fuerit diffinitum iudicium rescindens, vt per Io. And. in add. Spe. de resti. in integ. super rubri. Cum igitur in casu nostro non fuerit porrectus libellus super restitutione in integrum, nec de causa cognitum, Minusue diffinitum, non põt procedi super rescissoria actione, nisi absoluendo reum a petitis. Nec vbi requit libellus in spe-
11 cie, clausula, † omni meliori modo, potest operari vim libelli, qa esset petitio incerta, & confusa, q̃ non sufficit ad petendum restitutionem, quia requiritur expressio causæ, ſm Bar. in l. minor aũt magistratus, §. i. ff. de minori. & in d. §. sed quod simpliciter. Præ-
12 terea, † petitio incerta. &. confusa, etiam parte nõ opponente nõ recipitur, nisi in ꝓcessu sit facta specificatio, & declaratio ſm Pã. in c. 2. de libel. obla. quæ non legitur facta in casu isto, merito iudices a quib. debuerũt absoluere reum, quia super iudicio rescindente præparatorio iudicii rescisorii, nulla præcessit petitio, nulla cognitio, nulla sententia. Laus Deo.

Ita Iuris esse respondeo ego Ioanes Franciscus de Ripa, iuris vtriusq; Doctor, saluo iudicio saniori.

RESPONSVM II.

QVia omnis libellus maiorem, minorem, & conclusionem habẽs legitimus est: Ideo libellus magnificorum dominorũ Ludouici, & Iuliani de Perneciis contra dñm Garzeanum, Ixinardum, tanquã aptè, & legitime formatus de iure subsistit, cum negari nõ possit, eundem dñm Garzeanum ab emphyteuta ius habere, & si libellus dubius quodammodo esse diceretur, clausula tñ, ius & iustitiam ministrari, in eo apposita, dubium ombe tollit, nam omne ius actoris ex huiusmodi clausula deductum esse, ad omnemq; libelli partem accommodari, constat.

SVMMARIVM.

1 *Prædia ab emphyteuta alienata domino irrequisito, & recognitione non facta per acquireutem, & canone non soluto, incidunt in commissum.*
2 *Libellus habens maiorem, minorem, & conclusionem, legitimus est.*
3 *Clausula, ius & iustitiam ministrari, in libello apposita, operatur deductũ videri omne ius actoris.*

Respon. interpreta.

IN Christi nomine. Libellus magnificorum Dominorum Ludouici, & Iuliani de Perniciis contra nobilẽ dñm Garzeanum Ixnardum aptè, & legitime formatus mihi vr̃, agunt. n. nobiles de Perniciis ad prædia rescripta in
1 libello, quæ inciderunt in commissum † propter alienationem factam ab emphyteuta in ipsum dominum Garziam irrequisito dño, & ꝑꝑ canonem non solutũ, & nõ factã recognitionẽ ab ipso dño de Garzia, qui libellus ꝯtinet oĩa reqsita in actione ad caducitatem, de quib. per Practi. Pap. in forma libelli, quo agitur ad facti prẽstationem, ad rei relaxationem, qui videatur, quia frustra recitarem talia requisita, & his versibus continentur.

Quis, quid, coram quo, quo iure petatur, vt a quo.
Recte compositus quisq; libellus habet.

Vt ſm Bart. in l. si prius, ff. de no. ope. nunc. omnis libellus habens
2 † maiorem, minorem, & conclusionem, legitimus est ad instar syllogismi, sed vnum tñ est, quod obstet, quia ꝯ tertium possess. non vr̃ posse agi ad caducitatem, nec ad commissum, quia tertius potest dicere agenti, Amice quo ad te liberas ædes habeo l. binas ædes, ff. de seru. vrba. prædio. nec instrm̃ inuestiturę, & recognitionem factarum ab emphyteuta probant contertium, c. inter dilectos, & ibi no. de fi. instr. l. ad probationem, C. de prob. cum si. istud non ausim negare, verum tñ dico, ꝗ libellus procedit, & si probetur tertiũ possesso. habuisse cãm ab emphyteuta, nã tunc agi potest ad commissum ꝯ tertiũ posses. successorem in locum emphyteutę, sicut ꝯ emphyteutam, ſm Sal. & Ias. in l. fi. C. de iur. emph. per text. in auct. qui res iam dictas, cum ibi notatis, C. de sacros. ec. videatur ergo si sit hoc probatũ, alias probetur. Scdo rñdere possem, ꝗ dñi de Perniciis agunt rei vẽdicatione, prout agere possunt rõne directi dñii, l. in rem, & l. officium, ff. de rei vẽ. l. i. C. de alie. iud. mutandi cã facta l. i. ubi not. ff. si ager vect. vel emphy. peta. Quod autem sit intentata rei vendicatio patet, dum in narratione dr̃, ꝗ dñs Garzia prædia prædicta indebite detinet, &
3 vsurpat. Et in conclusione petitur, † ius & iustitiã ministrari sup præmissis, & quolibet præmissorum, & sic super indebita detentione, & vsurpatione, quo casu libellus rei vendicationis sustinetur, ẽt ꝗ actor non potuerit se dñm declarari, ſm Spe. in ti. de cau. pos. & propr. §. notandum. Bar. in l. ex diuerso, §. pen. ff. de rei vẽ. Pan. & alii, in c. 2. de lib. obl. nec obst. si dicatur, ꝗ petitum est in specie, & narratum in specie ideo ꝯsolidatũ esse dñium directum cum vtili ꝑꝑ alienationẽ, & ꝑꝑ canonem non solutum, &c. quia clausula illa, peto ius, & iustitiam, est tãtæ potẽtiæ, ꝗ comprehendit omne ius actoris, & adaptatur ad illam partem, libelli, ad q̃ adaptãtur ꝓbões, ſm Inn. Bar. & Pã. in c. 2. de ord. cog. Spe. in ti. de sen. §. qualiter ver. quid si is Ale. consi. 121. viso processu, col. 2. ver. alio fundamẽto, vol. i. cum mille cõsiliis, & auctoritatibus, quas possem ad propositum huius clausulæ allegare, & quas breuitatis causa tanquam superflua omitto.

RESPONSVM III.

IVre optimo Ioachinus de Sandone, vti in rem suam procurator, ac do. Gardini cessionarius, contra curatorem decretum hæreditati vacanti quondam do. Io. nobilissimi domi. Gardini prædictæ emphyteutæ agere, & experiri

riri potuit petendo declarari ac pronunciari emphiteutam ob canonem tempore congruo non solutū a iure cecidisse suo, & dominiū vtile, cum directo, & possessionē naturalem cum ciuili cōsolidata esse: ideo legitime desiderat eundem curatorem ad debitum canonem persoluendum (prout iuris est) eisdem condemnari. Ex diuerso etiam iure idem Ioachinus in eodem libello cōtra Petrum Lucem, vti vineæ contentiosæ possessorem, seu detentorem, experiri potuit, requirendo eundem condemnari ad vacuā ac expeditam eisdem possessionem dimittendam, & relaxādam; petens in, & super prædictis omnibus ac singulis ius & iustitiam ministrari omni meliori, quo de iure, licet via, forma, & modo, ex vi cuius clausulæ ius omne tam sui actoris, quam ipsius proponētis deductum constat, ac ea omnis actio instructa est, quæ libellāti ex serie precium vtilior indicatur. Quare cum idem Ioachinus de iudicii tam possessorij, quam petitorij, nec non can. reintegrāda, fidem potiorem, ac indubitatam præstiterit. nihil proponi potest, cur iustè ac legitime petitis vti, ac frui, & legali sententia potiri non debeat.

SUMMARIUM.

1 *Libellus contra duas personas diuersimode dirigi potest.*
2 *Libellus conceptus contra emphyteutam ob canonem non solutum, quomodo concludere debeat.*
3 *Instrumentum inter partes in eo nominatas plenè probat, & dicitur probatio probata euidens, & manifesta.*
4 *Instrumentum locationis, quando probet dominium, & possessionem, & an conductor, vel emphyteuta possint refricare quæstionem dominij.*
5 *Clausula, ius & iustitiam, &c. omni meliori modo, &c. operatur eam actionem ppositam videri, quæ libellantis vtilior iudicari potest, & vide nu. 11.*
6 *Nulla est melior probatio, quam partis aduersæ confessio.*
7 *An confessio contra confitentem plene probet.*
9 *In iudicio recuperādæ, sufficit probare de antiquiori possessione, & vide n. 10.*

Respon. interpreta.

LIcèt ex iuris allegationibus non minus subtilibus quam copiose compositis per præstantissimū Iureconsultum d. Aduocatum, do. Ioachini sandone actoris, satis superque satis demonstratū fuerit de optimo eius iure, vt de iis apparet in processu. Attamen pro faciliori resolutione domini iudicentis, satius duxi alijs considerationibus demonstrari de iure dicti actoris. & ex iis euitare tot difficultates, in quibus plurimum domini Aduocati vtriusque partis laborauerunt. In primis namque considerandum est, quod dictus dom. Ioachinus dirigit eius libellum, de quo in processu cha. 56.
1 contra duas personas, equidem diuersimode. Quod † fieri potest vt per Marian. Soc. cap. j. octauo princ. artic. extra de lib. obla. Et sic tot sunt libelli, l. scire debemus, cum ibi no. per Mod. ff. de ver. obli. & contra vtrunque habet fundatam suam intentionem. Nā agitur primo contra curatorem decretum hæreditati vocāti, quō dam Io. Sinere emphyteutę vltimi dicti Gardini de vinea, de qua agit, vt apparet instrumento in processu registrato. Contra quem curatorem dictus actor ex iure sibi competenti virtute concessionis habitæ a dicto Gardini, de qua in processu, char. 53. petit de-
2 clarari † dictum emphyteutam cecidisse a iure suo propter canonem debito tempore non solutum, & dominium vtile esse consolidatum dum directo, & naturalem poss. cum ciuili, nec nō & condemnari ab eisdem soluendum debitum canonem, & in iis dictus actor habet fundatam intentionem suam contra dictū curatorem ex dicto instrumento recognitionis, & emphy. in quo in ampla forma dictus Io. Sinere recognouit dictum Gardini in dominum directum, eique, ac successoribus suis quibuscunque in perpetuum promisit soluere canonem, de quo in libello fit mētio Que iura competentia dicto Gardini, modo competūt dicto Ioachino actori virtute dictæ cessionis; ex illo iure potuit agere ex persona sua prout egit, iux. no. per Bar. & Pau. de Cast. in l. qui stipendia, C. de proc. & sic tanquam succedens in locū dicti Gardini habet suam intentionem fundatam ex memorato instrumēto recognitionis, sicut ipse Gardini haberet, Bal. in l. ad probatio-
3 nem; la j. C. de proba. & inter partes in instrumento † nominatas instrumentum plene probat, & est probatio probata, euidens, & manifesta, l. fi. C. de reb. cred. Bart. in l. j. in prin. colum. 3. ff. de ope. no. nunc. & ibi Ias. & licet ex instrumento locationis non probe-
3 tur † dominium, neque possessio, tamen inter partes probat, Fel. post Rot. in c. inter dilectos, colum. 2. ver. in tex. ad idem, extra de fi. inst. Et faciunt no. per Bald. & Pau. de Cast. in l. cum falsa, C. de iur. & fac. ig. l. generaliter, C. de non nu. pec. l. optimam, C. de contrahen. & commit. stip. imo nec potest refricare quæstionem domini, nec possessionem per l. si quis conductionis, C. loc. quæ dispositio habet certum locum in emphyteuta, Dec. consi. 28. vol. j. Et propterea non est dubium, quin dictus curator, contra quem competunt actiones passiuæ, & qui tenetur soluere creditoribus hereditariis, l. j. & 2. ff. de cur. bon. dan. & ibi Bar. in l. pe. ff. de bon. aut. iudi. poss. debeat cōdemnari versus dictum actorem iux. per eum petita, cum in iis optime sit fundata eius intentio. Secundo agitur ɔ̄ dcm Petrum Lucam tanq̄ possessorem, seu detentorem dictæ vineæ petendo ipsum condemnari ad eisdem tradendum & dimittendum, & relaxandum vacuā, & expeditā possessionē petens in prædictis, & circa pdicta oīa & singula, ius & iustitiam, &c. & oī meliori mō, &c. ɔ̄ quem dictus actor potuit intentasse petitorium, & possessorium recu. cum in eius libello deducat concernentem petitorium pñt simul cumulari, Bart. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de aqui. pos. col. 9. & ibi late per Mod. & illa
5 actio vr̄ intentata, quę colligi potest ex narratiua libelli, l. Gallus §. quidam recte, vbi Pau. de Cas. & Ale. ff. de lib. & posthu. & quæ magis fauet libellanti, l. si quis intētione ambigua, ff. de iudi. mō si dicimus intentatum esse petitorium, sunt probata requisita, de quibus in l. in rem, & l. officium, ff. de rei ven. videlicet dominiū in agente, & possessorium in conuento. Nam primo probatū est dictum Ioachinum actorem, esse dominum dictæ vineę ex cōfes-
6 sione dicti Petri Lucæ, qua † nulla melior probatio, l. generaliter, C. de non nume. pec. l. qui sententiam, C. de pe. l. j. de cōfes. apparet. n. in pcessu, char. 102. 103. 104. ꝙ procur. dicti Petri Lucæ obtulit dicto Ioachino actori, velle facere debitum sui principalis & ei soluere laudimium pro dicta vinea. Petiitque eligi debere æstimatores, qui eam æstimare deberēt, & ita fuit ordinatum per d. tunc Iudicē eligendos esse, vt in char. 102. Et tunc dictus Petrus Lucas pro sui parte elegit, vt in char. 103. & eandem electionem etiam facit dictus eius procurator, vt in char. 104. & sic ex iis dictus Petrus Lucas expresse fatet dictum Ioachinum actorē esse dominum directum, cum non aliter posset soluere oblatum laudimium, nam qui vult ɔ̄ns, vult omne necessarium añs ad illud, ff. de acq. hæ. l. illud. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de pcu.
7 Bal. in l. & ex diuerso, §. j. ff. de rei vendi. q̄ confessio † plene probat contra ipsum sic confitentem, Bar. Bal. & Pau. de Cast. in d. l. cum falsa, C. de iur. & fac. ign. vbi concludunt, ꝙ licet ex confessione non transferatur dñium, tñ ex ea probatur ɔ̄ ɔfitentem, donec pbauerit ɔ̄rium. imò qñ fit in iudicio, prout fuit hæc, habetur tunc ac si esset condemnatus in rei vend. Bar. in d. l. cum falsa, in fi. Pau. de Cast. in l. generaliter. col. 2. versi. item qñ confessio est facta in causa reali, C. de non nu. pec. Et ex iis constat esse probatum primum requisitum. Alterum vero, videlicet conuentum possidere probatum est ex responsione facta per dictum Petrum Lucam articulis dicti actoris. De qua in processu, chart. 138. artic. 18. Quapropter cum omnia requisita ex parte dicti actoris sint verificata, sequitur sine dubio dictum reum esse condemnandum ad dimittendum, & relaxandum dictam vineam dicto actori tanquam domino ipsius. Insuper si dicimus esse intentatum possessorium restituendæ, quod dicendum est, vt pote vtilius, iuxta cōsilium Iurisconsulti in l. si, qui destinauit. ff. de rei vend. & quod remedium can. reintegranda, 3. q. j. per quod magis actori subue-
8 nitur propter clausulam, de qua in libello, † ius & iustitiam. &c. omni meliori modo, &c. l. si quis intentione ambigua, ff. de iud. in
9 quo iudicio sufficit probari de † antiquiori possessione, secūdum Panor. in c. Sæpe, extra de rest. spo. Senen. in l. rem, quæ nobis. ff. de acq. pos. modo in casu nostro probatur dictum Gardini, & cōsequēter dictum actorem, qui in eius locū successit, fuisse in possessione dictæ vineę ex tribus inuestituris factis per dictum Gardini, diuersis emphyteutis, qui fuerunt in possessione dictę vineę nomine dicti Gardini, vt creditur per testes esse probatum, & ex possessione coloni, & instrumento inuestitu. probatur possessio. ita Bar. in l. ad probationem, C. de proba. Fel. in d. c. inter dilectos colum. 5. extra de fid. inst. Et quia dicti emphiteutæ possederunt dictam vineam, vt apparet ex rei euidentia, quia tempore inuestiturarum erat fundus incultus, modo erat redactus ad pulchram vineam; nec est dicendum, quod alio iure possederint, quam iure emphiteutico, l. quædam mulier, ff. de rei vend. & hæc etiam dicti emphiteutæ expresse protestantur, vt constat in instrumentis di dictarum inuestiturarum, vbi protestantur tenere & possidere nomine domini directi, possessio vero dicti Petri Lucæ vt pote iunior, & quę incepit postmortem dicti Ioannis vltimi emphiteu-
10 te, † presumitur clandestina, & violenta, l. clam possidere, in prin. & in § qui ad nundinas, ff. de aqui. pos. Et consequēter fuit, & est restituenda, & reintegranda dicto antiquiori possessori per dictū ca. reintegranda, & per no. per Panor. in d. c. sepe, etiam dictus iunior possessor esset in bona fide. & ibi dicitur hoc maxime fieri
11 debere propter † clausulam ius & iustitiam, &c. qua attenta etiam quod esset conclusum in petitorio, si est deductum & probatum in possessorio, potest ferri sententia in possessorio, Ang. in §. omnium autem actionum, Insti. de ac. ver. sed vnum tene menti. Ex iis remanet fundata intentio dicti actoris, tam contra dictum curatorem, quam contra dictum Petrum Lucam, & etiam remanerent sublata, quæ adducebantur per dominos Aduocatos partis ɔ̄trariæ, de quibus in eorum cedulis in processu, char. 203. 209. 205. 293. & 298. quia non est verum, ꝙ ɔ̄ dictū Petrū Lucam agat actione personali, vt s. dictum est, sed ea est intentata contra dictum curatorē, quæ proponi debuit, & potuit, l. j. & 2. ff. de cura. bon. dand. l. pe. de bo. aucto. iudi. pos. sed contra. dictum Petrū Lucam potuit esse intētatum aut possessorium, aut petitorium,

au

aut petitorium, & in vtroque habet fundatam intētionem suam
super altero quod est melius probatum, & quod magis expedit li
bellanti, potest ferri sententia per dictam clausulam, ius & iusti-
tiam &c. & per Ang. in d. §. omniũ. & ita prout supra de iure esse
respondeo ego Ioannes de Ripa a Sācto Nazario, iuris vtriusq;
Doctor, saluo semper saniori iudicio.

De secundis nuptijs.

RESPON. I.

1 LIcèt lex hac edictali, locũ sibi vēdicare videa
tur eo casu, quo maritus secūdus est gra
uatus filiis secundi matrimonii maternam hę
reditatē restituere: nam licet maritus incapax
sit, filii tamen secūdi matrimonii, si ltīma filiis
prioris matrimonii salua sit, ceterorum oīum
sunt, nemine discrepante, capaces. Nā vulgata
iuris est regula, ꝙ is, qui solidũ capere nō pōt, vt sibi hēat, capere
p̄t, vt alteri capaci restituat. verũ enimuero, quia dolus, & fraus ne
mini patrocinari dēt, & quod in fraude legis fit, suũ nō dēat sorti
ri effectũ; ideo receptũ est fideicommissum victrico relictum, &
filiis secundi matrimonii restituendum post victrici mortem, vel
sub conditione, vel ex die in fraudem. l. hac edictali, factum cen-
seri, id est fauore victrici, & non filiorum ratione celebratum, nā
actus factus inter prohibitos, in fraudem factus iudicatur, nisi pu
re victricus grauaretur ea lege, ne commodum vllum sentiat: nā
eo casu cessante ratione legis cessabit quoq; lex. Frustra igit̄ quæ
ritur, an fideicommissum mortuo victrico suũ sortiatur effectũ,
quia cum fideicommissum sit nullum, nihil ex eo sequi potest. li
cet Bald. ea ductus ratione, qa pater plus potest relinquere vni ex
filiis, quam alteri senserit, & nō quidem recte, filios primi matri-
monii, si æqualitatem a victrico consequuti fuerint, cogi potuisse
ad fideicommissi restitutionem, cui non assentio, cum fideicom-
missum sit nullum, & filii secundi matrimonii substituti personę
interpositę iudicentur, eoque casu Bal. ratio admitteretur, si filio-
rum ratio principalis fuisset intentionis: sed secundũ ea, quæ pro
ponuntur, victrici ratio potior habetur, sed data opinione Bal. du
bitari solet, an filiæ secundi matrimonii, acceptando fideicōmis-
sum ante mortē, conditionē vel diem sibi præiudicauerint; quod
Bal. negat, cum filiis primi matrimonii actio in factum competat
ad interesse contra filias secundi matrimonii propter restitutio-
nem fideicommissi passum. allucinatur etiam in hac parte Bald.
nam fraus legis hoc casu manifeste patet, quæ ipsis filiabus patro
cinari nullo iure potest, & maxime attenta nullitate fideicommis
si. Quoniam vulgata iuris est regula, mulierem non posse plus re
linquere secundo viro, quam vni ex filiis prioris matrimonii, cui
minus reliquerit. Ideo quęri solet, an victrico tantum debeatur
quod relictum est, & si legitimam non ascendat, an eius portio vs
que ad legitimam distinguatur, quod, & Bald. placuit: absurdum
alias namque foret, si nihil vni ex filiis prioris matrimonii relin-
queretur, nihil etiam secundo viro relictum affirmemus. Quare
& si minus legitima vni filiorum relicta sit, ex testamento tamē
suppleatur, ita etiam minor portio viro secundo relicta, quam
filiorum legitima non ascendat, ad instar legitimę ex mente Bal.
suppletur. Quod, & nos falsum dicimus, nempe quia certum est
quod a lege suppletur, nequaquam dici posse a matre relictum.
Quare si nihil vni filiorum prioris matrimonii relinquatur, nihil
etiam marito relictum communiter recte iudicatum est, idque ēt
Bald. sibi contrarius fatetur. Et si maxima sit inter Doctores al-
tercatio, an detrahenda prius sit legitima, antequam residuum di
uidatur secundum formam l. hac edictali? an vero sit communi-
canda? tamen, quia in iudicando a communi non est recedēdum,
ideo breuiter, & ex communi sententia, respondeo filios prioris
matrimonii eorum legitimam præcipuam habere, & reliquum
ad formam prædictæ l. hac edictali. ęqua lance sortiēdum fore, &
præsertim cum Bart. in hac resideat parte, in quo veritatis substā
tia residere solet, & qui iure merito (omnium iudicio) pater iu
ris appellatus est.

SVMMARIVM.

1 *An lex, hac edictali, habeat locum, quando secundus vir, est grauatus resti tuere hæreditatem filiis secundi matrimonij. & vide nu. 4.*

2 *Filij secundi matrimonij sunt capaces totius substantiæ maternæ, salua legitima filiorum primi matrimonij, & vide nu. 6.*

3 *An is, qui solidum capere non potest, vt sibi habeat, possit capere vt alteri capaci restituat. & quomodo procedat.*

Quod in fraudem legis fit, nullum sortitur effectum, & ibi vide, quomodo probetur fraus fieri legi, hac edictali.

Verborum vestigia ordinem voluntatis demonstrant.

5 *Actus factus inter prohibitos, præsumitur in fraudem factus.*

7 *An fideicommissum mortuo victrico suum sortiatur effectum in filios secundi matrimonii, quibus ante euentum fideicommissi restitutio facta fuit.*

8 *Filii secundi matrimonii substituti per fideicommissum eorum patri, interpositæ personæ censentur ratione victrici, & ideo huiusmodi fideicommissum nullum est.*

9 *Pater an plus possit relinquere vni filiorum quam alteri, & an mater plus possit filiis secundi matrimonii, quam filiis primi relinquere, & quomodo procedant.*

Querela inofficiosi testamenti quomodo differat a beneficio l. hac edictali.

10 *Filiæ secundi matrimonii acceptantes fideicommissum ante euentum, & diem fideicommissi, an sibi præiudicauerint secundum Bal.*

11 *Ex actibus posterioribus priores actus cognoscuntur.*

Semel fraudulentus, semper præsumitur fraudulentus in eodem genere fraudis.

12 *Hæc iuris regula, ꝙ victricus non sit plus habiturus a muliere, quam vnus ex filiis, cui munus relictum est, quomodo intelligatur.*

13 *Quod a lege suppletur, nullo iure dici potest a matre relictum.*

14 *Communis intellectus ad l. hac edictali, explicatur.*

15 *In Bartolo ipsa substātia veritatis residere & solet, & oīum iudicio meritò pater iuris appellatus est, qui oēs Doctores æquitate & veritate præcellit.*

Qui veritas est me in viam dirigat veritatis.

Respon. interpreta.

DVbia, quę proponuntur, difficillima sunt, & super
eis inter Doc. maximus sit conflictus. Ordi
nate procedendo vidēdum est, an dispositio l. hac edi-
1 ctali, in principio habeat locum in casu, quo coniux
institutus est grauatus post mortem suam restituere hęreditatē
filiis secundi matrimonii, prout proponitur in themate, & prīa fa
cie videbatur dicendum, ꝙ nō. licet. n. sit incapax eius, quod sibi
plus est relictum, quam vni ex filiis primi matrimonii, d. l. hac e-
2 dictali, tamen filii † secundi matrimonii sunt capaces totius, salua
legitima filiorum primi matrimonii, §. pe. in Auct. de nupt. vnde
succedere videtur dispositio l. cogi, §. hi, qui solidum, ff. ad Tre-
3 bel. vbi deciditur ꝙ his, qui solidum capere non potest, vt sibi ha-
beat, potest tamen capere, vt alteri valenti capere restituat, vt for
maliter contingit in casu isto. Et per illum text. deciditur similis
quæstio de filio naturali, cui non potest pater existentibus legiti
mis relinquere, nisi alimenta, vel certam partem, §. si quis autem.
in Aucten. quibus modis natural. effician. sui. auct. licet, C. de na-
tura. liberis. vt possit nihilominus ei totum relinquere, vt alteri re
stituat, salua legitima filiorum legitimorum, secundum Ang. &
Imo. in l. in tempus, ff. de hær. inst. quos sequitur Alex. in d. §. hi,
solum. Præmissis, & similibus, non obstantibus, amplector con-
trariam sententiam infrascriptis rationibus, & auctoritatibus.
4 Prima ratio, † quia dicta l. hac edictali, disponit plus relictum
victrico, quam vni ex filiis primi matrimonii applica ri filiis pri-
mi matrimonii, omni circumscriptione & fraude remota. verum
istud fideicom. de restituendo filiis secundi matrimonii, est factũ
in fraudem, & ad excludendam prouidentiam legalem:: ideo frau
de remota nihilominus habebit locum dispositio legis, vt ibi
clare dicitur, & in §. optime, in Auct. de nup. vbi dr̄ nullā machi-
nationem in hoc esse tolerādam. quod enim fit in fraudem legis
non debet effectum sortiri, sed pęna plecti, l. hæres meus, §. quod
in fraudem, ff. de cond. & demon. l. non dubium, C. de leg. l. fraus
legi, ff. eo. cum similibus, & si dicatur, Vnde constat de fraude? re
5 spondeo, in dubio præsumitur factum in fraudem, ex † quo actus
fuit factus inter prohibitos, l. qui testamentum, ff. de proba. Vel
aliter dicitur constare de fraude quando apparet, ꝙ contempla-
tione victrici quod relinquitur filiis ipsius victrici: tunc enim pe-
rinde est, ac si ipsi victrico relinqueretur, l. sed si plures. §. in arroga-
to, ff. de vulga. & pup. & si dicatur non constare, ꝙ contemplatio
ne victrici, patris filiorum secundi matrimonii, factũ fuerit huius
modi fideicommissum. Respondeo, quod apparet ex eo, quod
mater prædilexit maritum, patrem eorum, illum faciendo dire-
ctum hæredem, & filios post eius mortem substituendo, l. pupil-
lus. §. fi. ff. de condi. & demon. vestigia enim verborum demon-
strant ordinem voluntatis, & eius qualitatem, & vtrum quis esset
alias facturus, nec ne, l. Pacumeuius Androgenes, ff. de hær. inst.
Et per istam rationem consuluit Pau. de Cast. consi. 170. Viso ca
su, colum. fin. in 2. parte, quod si coniunx instituat filias secundi
matrimonii, & substituat patrem ipsarum filiarum in vsufructu
toto tempore vitæ suæ, quod erit locus d. l. hac edictali, quia præ-
sumuntur filiæ secundi matrimonii institutæ ad contemplatio-
nem patris, & sic in fraudem. quanto ergo fortius in casu nostro,
in quo fuit ipse pater institutus, & filiæ substitutæ. & per prædi-
cta consuluit Bald. consil. 161. quædam nobilis, in prima parte. ꝙ
si vxor instituit secūdum maritum, & illud plus, quod capere nō
poterit, pure reliquat filiis scđi mr̄imonii iure legati, ꝙ erit locus
dispōni d. l. hac edictali, qa ī fraudē factũ hoc vr̄: quāto magis ha-
bebit locũ ī casu isto, ī quo totũ ē relictũ marito, & filiis substitu
ti ꝯdōnal̄r. est. n. fideiꝯmissũ scm̄ post mortē instituti ꝯdōnale re
spectu fideicōmissarii, qa subintelligit̄ tacita ꝯditio, si ipse fideicō
missarius superuixisset, l. vni. §. sin aũt aliqd sub ꝯdōne, C. de cadu.
& per ista consuluit Bal. consi. 336. amplius sciendũ est, in tertia
parte, ꝙ vulgaris substō in persona filiorũ secūdi matrimonii, fa-
cta marito instituto in casum, si filius hæres esse non potuerit, est
ipso iure nulla, quia censetur facta in fraudem legis. pro qua deci
sione adduco optimum text. in l. Iulianus, ff. si qs omis. causa te-
sta. Et pro decisione huius dubii allego text. in l. Sulpitius Mar-
cello,

cello, quæ alias incipit mulier, ff. de do. inter vi. & vxo. Vbi donatio facta marito, vt post mortē bona donata filio restituat, nihil valet. Ad p̄rium, videlicet, ad tex. in l. cogi, §. ij, qui solidum, & ad similes, r̄ndetur dupliciter, & ex rōnib. apparebit veritas huius ꝯclusionis. Primo r̄ndetur, ꝙ non procedit, qñ non capaci totius
6 relinqueretur † in fraudē legis, s̄m Bal. in d. l. hac edictali, in vers. omni circunscriptione cessante, per quem tex. ibi determinat, ꝙ si pater relinquat spurio, vt alteri restituat, ꝙ verisimiliter ipsi spurio totum dimittat, puta si institueretur spurius, & grauaretur restituere Regi Franciæ, vide Bal. consi. 236. in 4. volu. Amplius, vbi hoc clarius ponit, quem sequitur Alexā. in d. §. ij, qui solidum, & Imol. in d. l. in tempus. Secundo respondetur procedere, si pure incapax grauetur restituere totum capaci, ita ꝙ nullum commodum sit remansurum etiam ad tempus apud ipsum grauatum, secus si post mortem, vel post diem certum, vel sub conditione incapax fuerit grauatus Ita declarat ista iura Imol. in d. l. tempus, & hoc expresse dicit Iuriscon. in d. l. Sulpitius Marcello, alias mulier. Vnde cum victricus in casu isto non fuerit grauatus pure, sed post diem incertum, immo sub conditione respectu filiorum clare concluditur quod plus relictum ipsi victrico, debet applicari filiis primi matrimonii iuxta dispositionem d. l. hac edictali, & hoc quo ad primum. Secundo uidendum est, † an fideicommis-
7 sum mortuo victrico debeat sortiri effectum, ita quod filiis secundi matrimonii, fideicommissarijs & substitutis patri, quibus fuit facta restitutio ante euentum, & diem fideicommissi, competat contra filios primi matrimonii exceptio, dolo petitis, quod estis restituturi. Pro solutione, videndum est, an si filii primi matrimonij fuissent consecuti æqualitatem a victrico, tenerentur restituere adueniente casu mortis filiis secundi matrimonij, in quo puncto Bal. in d. l. hac edictali, colum. penul. tenuit, quod sic, quia pater potest plus reliquere vni ex filijs, quam alteri, §. penul. in Auct. de nup. Sed ego teneo contrarium, quam pluribus rationibus. Et primo. quia vt supra conclusum fuit, tale fideicommissum est ipso iure nullum, præsumpsit enim lex, quod in tali casu
8 † filii secundi matrimonii substituti per fideicommissum, sint ꝑsonæ interpositæ pro victrico, & ideo sicut omne relictum victrico habetur pro non scripto, etiam fideicommissum habetur pro non scripto, §. optime, in Auct. de nup. & d. l. hac edictali. Secundo, quia tale relictum, incontinenti mortua vxore testatrice in pœnam iniuriæ illatæ filiis primi matrimonij, per legem applicatur eisdem, d. l. hac edictali. Ergo ius sibi semel acquisitum, non debet ab eis auferri posse absque facto suo, l. ius nostrum, ff. de regul. iuris. Tertio, quia victricus fuit grauatus restituere hæreditatem filiis suis, sed istud relictum, quod in pœnam defertur filiis primi matrimonij beneficio legis, dismembratur, & separatur ab hæreditate, secundum Bald. in d. l. hac edictali, colum. 3. & in consi. 191. in j. parte, quod ille hoc infert, quod illud applicatur filijs primi matrimonij, etiam quod non sint hæredes testatoris, ergo non veniet, nec comprehendi poterit in fideicommisso, argum. l. si Titius, ff. de lega. 3. Vbi in restitutione fideicommissi solum veniunt, quæ hæreditario iure capiunt. Quarto, si annullatur institutione facta de victrico tanquam de inhabili ad sibi, & alteri capiendum, vt supra probatum est, ergo etiam vitiabitur fideicommissum, secundum glo. Bar. & alios communiter, in l. eam quam C. de fideicommiss. Ad fundamentum Bald. respondeo faciliter, primo quod procedit si pater relinquat † uni filio plus quam alte-
9 teri intuitu, & contemplatione ipsius filii, quia cum magis diligit, secus si intuitu victrici, & eius contemplatione, quia est perinde ac si reliquisset ipsi victrico, vt sup. probaui. Vnde cum omnia relicta victrico reuocentur per dictam l. hac edictali, pariter reuocabitur tale fideicommissum, quia censetur peculium profectitium a victrico receptum d. §. in arrogato, & quia fuit in fraudem, vt supra latius deduxi. Secundo respondeo, quod mater potest vni ex filijs secundi matrimoni plus relinquere, quando integram legitimam, relinquit filijs primis, alias si ad secundam declinet prolem, non relinquendo filijs primi matrimonij integram legitimam præsumitur instigatione, & fraude secundi mariti seducta ad relinquendum plus filiis ipsius secundi mariti quam primis. Ita probat text. in d. §. penulti. quem hac de causa fuisse additum dicit Salyc. in d. l. hac edictali, in princ. colum. fin. inferens ex hoc, quod si secundus maritus stipuletur, quod ea præmoriente filij sui nasciturj lucrarentur dotem, erit locus beneficio l. hac edictali, quia licuit matri contra officium pietatis etiam per contractum tradere dotem filijs secundi matrimonij, non derelicta integra legitima filijs primis. At in casu nostro nedum non reliquit totam legitimam primis filijs, sed nec decimam legitimæ, cum præsupponatur hæreditatem esse valoris viginti quatuor milium florenorum, & mater solum reliquerit florenos ducentos, & sic vigesimam legitimæ. Nec dicatur: quod sufficit relinquere aliquam minimam titulo institutionis, quia lex supplet postea vsque ad legitimam integram, l. omnimodo, l.
10 scimus, C. de inofficio. testamen. quia verum, † quantum ad tollendam querelam inofficiosi testamenti, non autem quantum ad tollendum beneficium d. l. hac edictali. ita probat text. in d. §. penul. & ratio est, quia lex isto casu noluit supplere, quia præsupposuit, quod mater fuerit seducta, & stimulata stimulis, & machinationibus secundi mariti ad relinquendum plus filiis secundis, ex eo quod non reliquit integram legitimam primis filijs nō ingratis, non enim lex potuit cogitare talem impietatem processisse isto casu a visceribus maternis. Præterea dico, quod Bal. cōtrarium consulit in d. cousi. 336. vbi expresse, & per bonas rationes concludit, quod substitutio vulgaris facta secundo marito de filiis suis, non valet tanquam fraudulenta, sed in totum applicatur filiis primis beneficio dictæ leg. hac edictali, quare ergo nō idem dicendum in substitutione fideicommissaria? certe a fortiori idem concludendum est per ea, quæ dicit Imol. in d. l. in tempus, & parcat mihi ingenium Bal. quia in hoc defecit. Circa tertium, si teneamus opinionem Bal. post mortem victrici fideicommissum debeatur filiis secundis. Respondeo, quod filiæ secun-
11 dæ acceptando fideicommissum ante diem, † non sibi præiudicarunt, licec filiæ primæ possint agere actione in factum contra filias secundas ad interesse passiuum propter restitutionem fideicommissi factam ante diem, vt est casus in l. ait prætor, §. si cum in diem, & in l. omnes, §. fi. ff. de his, quæ in fraudem credito. non obstat tex. in d. l. patrem, eod. titu. quia respondet glos. & Barr. ibi restitutio fiebat filiis emancipatis. Item non erat ordinata principaliter ad fraudem creditoris, vr in casu nostro. Sed ego non puto opinionem Bald. procedere de iute, vt supra dixi, maxime in casu isto, In quo victricus non contentus, ꝙ suis stimulis coegerit matrem ad fraudādū filias primas, & prouisionē legis aliā fraudem adhibuit restituendo fideicōmissum ante diē nam ex posterioribus actibus cognoscitur quales fuerint præcedentes, l. seruū filii, §. fi. ff. de lega. 1. Et repertus semel fraudulentus, præsumendum est semper, ꝙ fuerit fraudulentus, saltem in eodem genere fraudis, reg. semel malus, de reg. iur. cum si. Circa quartū, an † vi-
12 ctricus debeat habere tantum, quantum fuit relictum vni ex filiabus primi matrimonij computato supplemento legitime, quę suppletur per legem, an vero tantum, quantum fuit per testatricem relictum, non computato supplemento legitimæ? videtur ꝙ debeat habere tantum quantum legitima est, quia licet suppleatur a lege, tamen dicitur filius eam consequi ex testamento, iure quodam accrescendi, secundum Bal. in d. l. hac edictali, vbi tenet istam partem, & quod filius consequatur ex testamento, firmat Soci. consi. 30. incip. Quamuis, colum. x. lib. i. adducens rationem quia si aliter diceremus, sequeretur quod & causa testati, & intestati simul concurrerent contra reg. ius nostrum, de reg. iu. Cum ergo hoc petatur ex testamento, bene sequitur, quod dicetur testamento relictum, ergo habebit locum dispositio l. hac edictali, & idem tenet ibi Bald. in 2. lectura, quia alias secundum eum sequeretur, ꝙ si mater nihil filio relinqueret, quod maritus nihil deberet habere. Secundo pro ista parte facit tex. in l. quoniam p̄teritæ, C. de secun. nup. in verbo, danda vel relinquenda, qui tex. nō solū, & factū relictū, sed ꝙ fieri, & relinqui debuerit animaduertit. Sed iis non obstantibus, amplector contrariam sententiā, per tex. in d. l. hac edictali, per quem ita ibi firmat Saly. vbi tex. in princ. expr̄se dicit, non sit matri licitum victrico in testamento plus relinquere, quā vni, &c. reliquerit. Verum id, quod † supple-
13 tur per legem, non dicitur relictum a matre, l. omnimodo, C. de inofficio. testamen. quod clarius probatur ex his, quę dicunt glo. & alii ibi, vbi volunt, ꝙ si filius petat solum relictum in testamento, non diceretur petere supplementum legitimæ, igitur &c. Ad contraria patet responsio, ad primum, dum dicitur ꝙ filius consequitur supplementum actione ex testamento, respondeo, ꝙ si filius est prohibitus petere, vt in casu isto, non agitur ex testamēto, sed condictione ex lege, secundum Saly. in d. l. scimus. Vel aliter, licet petatur ex testamēto, verum tamen est dicere, ꝙ non fuit in testamento relictum, sed lex pro conseruatione testamenti ita ordinauit. Præterea licet petatur ex testamento, tamen vel prætor voluntatem, vel contra voluntatem testatricis petit, quando prohibuit plus petere tale supplementum petitur, vt concludūt oēs in d. l. omnimodo, & in d. l. scimus. Ex quo infero aliud, fun-
14 damentum pro ista parte, † ꝙ non debeat habere tm̄, quantum lex supplet, quia l. hac edictali, voluit ꝙ filius haberet in pœnā iniuriæ sibi illatæ, quæ iniuria dr̄ illata ēt in eo, ꝙ lex supplet, qa illud filius hēt ꝯ voluntatem huius testatoris. Ad l. qm̄ præteritę, respōdet ibi Sal. ꝙ intelligatur habito respectu ad s̄m maritum, non habito respectu ad filios primi matrimonij. Ad rōnem Bald. ꝙ sequeretur ꝙ maritus nihil deberet habere, si nihil vni filio esset relictum. R̄ndeo, quod istud non erit inconueniens, imo præteritione filij lex statuit, quòd testamentum sit nullū, l. filio pterito, ff. de iniusto rupto testa. cum sim. Et ꝙ tunc victricus, nihil debeat habere, tenet gl. Bar. Bal. Saly. & *cōiter* Doct. in d. l. quoniam præteritæ. Ex his patet, ꝙ opinio Bald. non est vera, nec iuridica. Et si pur aliquis vellet eam tenere, respondeo quòd possit procedere, vbi filij primi matrimonij, prius petijssent supplementum legitimæ, qui intentassent condōnem d. l. hac edictali sic. n. distinguebant antiqui, prout refert Salyc. in d. l. hac edictali. Cui distinctioni (data veritate opinionum pro concordia) standum est, l

apup

apud antiquos, cum vulgar. C. de fur. cum ergo in præsenti casu prius fuerit intentata conditio ex lege, res transit sine periculo. Circa vltimum, vtrum in computatione confundatur legitima primarum filiarum eo, ꝙ reuocatur, an vero detrahenda sit prius legitima, & postea residuum sit diuidendum, ſm formam d. l. hac edictali, multa essent dicenda quia gl. & Doc. sunt inter se varij: tñ quia in consulendo non est a cõi recedendum (est. n. nimium ignarus, qui consulit ꝯ communem opi. secũdũ Ang. in l. fi. C. de pœna iudi. qui malè iudi.) deferendum. n. est cõi opinioni, qa difficillimum reputatur sñias maiorum reuoluere, c. veniã, 35. q. 9. l. fi. C. de libe. præte. ita inquit Bar. in dispu. incip. iudex per imperitiã, paria enim sunt ꝯ communem, vel contra legem iudicare secundũ Bart. in l. cum prolatis, ff. de re iudi. Teneo igitur ꝙ filiæ primæ debeant prius detrahere suam legitimam, deinde computandum reliquum, ſm formam d. l. hac edictali, eo quia ista est cõmunis. ita etiam communem affirmat Rapha. Comen. consilio. 109. inc. Domina Ioanna, in 2. dub. & quia hanc tenet Bar. in quo residere solet ipsa substantia veritatis, ſm Ro. consi. 469. inc. Quo ad primum, & Cur. Sen. consi. 56. Super eo. & ſm Pan. in ca. cum nobis, col. pe. de præscrip. Bar. pater iuris (omniũ iudicio) cunctos Doc. æquitate, & veritate præcedit. Refert Curtius plura alia in laudem Bar. in consi. eo. col. 3. hanc enim opin. tenet Barto. & ibi Hug. Odot. Bal. & Ang. sequuntur in l. vnica, C. de inof. dot. ista opinio probatur, quia remedium d. l. hac edictali, nouiter inductum, non tollit remedium petẽdi legitimam, §. optime in Auth. de nupt. Vnde cum sint duo remedia ad diuersa tendentia, & ex diuersis causis, poterant simul cõcurrere, & vnum non absorbet aliud, l. quoties, ff. de act. & obli. ſm istam sñiam consuluit Raph. Fulg. consi. 96. inci. Antonius transiens ad quinta vota, & ibi rñdet obiectis, quæ fiunt ꝯ istam partem, non tamen si negauerim quin articulus sit subtilis, sed mihi sat communi adhærere.

Laus Deo. Ioan. de Ripa.

De naturalibus liberis.

RESPON. I.

Licet Indubitati iuris sit, auum paternum nepotib. naturalib. ex filio legitimo, prole legitima sibi superstite, nihil penitus eis relinquere posse: Auia tñ paterna huiusmodi nepotes, & hæredes particulares, & vniuersales facere potest, cui non obstat Iustiniani constitutio de auo concepta, quæ cum sit pœnalis, & odiosa, ac iuris antiqui correctiua, nullo etiam iure ex identitate rationis ad auiam extẽdenda est. Quare respondi auiam paternam legitime potuisse nepotibus naturalibus legare, prole legitima non obstante, ꝙ legatum nullo etiam iure impugnari potest ex eo, ꝙ testatrix non declarauerit, qualiter esset ex soluendum, prout se facturam denunciauerat, quia sæpe decisum est defectum conditionis, vel demõstrationis de futuro dependentem a voluntate defuncti, legatum non vitiare, & perinde est ac si conditio, vel demonstratio nulla adiecta foret, sed pure legatum esset.

SVMMARIVM.

1 *Masculinum, an concipiat femininum, & vide nu. 3.*
2 *An l. fi. C. de natur. lib. extendatur ad auiam.*
4 *Auia paterna, an possit hæredem vniuersalem instituere filiam spuriã cõceptam ex coitu non accusabili, etiam ex tante prole legitima.*
5 *Coitus cum ancillis, & pedisequis, solutis, non est accusabilis, nec punibilis.*
6 *Nati ex coitu quamuis damnato, modo nõ sit punibilis de iure ciuili, matri & auiæ succedunt.*
7 *Nepotes spurii ex filio legitimo, & naturali præmortuo nõ possunt ab intestato succedere auiæ paternæ, stante prole legitima, secus ex testamento.*
8 *Diuersa ratio deformat legem.*
9 *Lex correctiua iuris antiqui restringennda est vt minus corrigat, quã sibi possibile, nec licita est extensio, etiam ex identicate rationis.*
10 *Defectus conditionis, vel demonstrationis de futuro, dependentis a volũtate testatoris, non vitiat legatum.*

Respon. interpreta.

IVstinianus noluit, auum paternum quidquam posse nepotibus naturalibus ex filio legitimo relinquere, superstite sibi legitima prole. An idem dicendum in auia paterna, vt nec ipsa possit nepotibus naturalibus, & minus spuriis aliquid relinquere.

Qui veritas est, me dirigat in viam veritatis.

Proposita dubitatio mihi videtur admodum ardua, & difficilis. Et prima consideratione quilibet diceret, nihil videri posse proponi, quare non idem est rñdendum in auia, licet enim lex Iustiniani, quæ est lex fin. C. de natura. lib. loquatur in auo, vt oñdunt illa verba, nepotem habet auus quia tamen masculinũ † con-
1 cipit fœmininum etiam in odiosis, si odium sit rationale, l. si quis id quod, ff. de iuridict. omnium iudicum, l. tres fratres, ff. de pac. & no. in c. generali, de elec. lib. 6. & in cle. j. de sepul. ideo videtur † ex-
2 tendenda ad auiam, & ita extendendam eam dicit Fran. Aret. in l. Gallus, §. quod si is, ff. de liberis. & posthumis. Qua ratione est, ꝙ in prole legitima couseruetur successio, & idem visus est velle Franc. Accur. in additio. quam facit ad dictam legem, in verbo, aperuimus. Contrarium, ꝙ non procedat in auia, & sic ꝙ auia possit hæredẽ particularem, & vniuersalem facere nepotem spurium ex filio legitimo, decidit Pau. de Ca. in d. §. quod si is, colũ. fi. Quia illa lex fin. est odiosa, & pœnalis, quia priuat auum ptãte
3 relinquendi bona sua nepotibus, ergo † masculinum non dẽt cõcipere fœmininum, l. quicunq; C. de ser. fugi. pro quo facit, quod dicit Bal. in d. l. quicunque, vbi vult, ꝙ statutum excludens auum paternum a successione nepotis extante patruo, non censetur excludere auiam maternam, quia statutum est odiosum, & non rationabile. idem ergo dicendum in casu nostro, quia dispositio dictæ legis fin. est odiosa odio irrationabili, cum puniat auum pro delicto sui filij, & nepotem pro delicto sui patris, secundum glo. ibi in verbo, extendimus. vbi autem vnus ponitur pro delicto alterius, masculinum non concipit fœmininum, l. quisquis, C. ad leg. Iul. Maiesta. & docet Bar. in l. i. ff. de verb. sig. & Are. consil. 39. in facto vbi respondet, quod constitutio puniens rebelles, & socios, non censetur punire fœminas filias, quia est pœnalis, & odiosa odio irrationabili. Priuare autem auum facultate dispensandi de rebus suis, & nepotem iure succedendi, pœna est, l. deportatorum, C. de pœn. l. 2. C. de bonis proscrip. ca. quamquã, de vsuris, lib. 6. c. i. de scisma. eo. li. cum similibus, ergo &c. Secundo, ꝙ dicta lex fina. non habeat locum in auia, probatur ratione (iudicio meo) inconuincibili, cui conceditur quod est plus, vtique concessum intelligitur quod minus est regul. non debet, de regul. iur. l. Marcellus, ff. de dona. cau. mor. c. cum in cunctis, de electio. in princi. & c. per venerabilem, qui filij sint legiti. auiæ † au-
4 tem conceditur, quod possit hæredem vniuersalem instituere filiam propriam spuriam, si sit concepta ex coitu non accusabili, etiam extante prole legitima, nisi esset illustris, l. si qua illustris. C. ad Orficia. & glo. & omnes notant, & firmat Specula. in titu. de successioni. ab intestato. §. sed nunquid spurii. ergo debet sibi multo magis concedi, quod possit instituere hæredem particularem nepotem spurium ex filio legitimo, & ancilla solutis conceptum, in cuius nepotis conceptione nullam contraxit maculam, nec est quod ipsi auiæ possit imputari, sicut in conceptione filij spurii. Si enim ij spurij possent succedre huic testatrici ex testamento, si essent eius filii, non obstante macula contracta ex conceptione propria, multo magis debet ei posse succedere cum sint nepotes concepti absque macula ipsius testatricis, quod autem ii spurii non dicantur nati ex coitu accusabili, probatur, quia nati ex ancilla soluta. † Coitus autem cum ancillis, & fanticellis solutis non est accusabilis, nec punibilis secundum leges: Ang. in l. si vxor, per illum text. ff. de adulte. Mathæus de Vbaldis in tract. de successio. ab intesta. colum. fina. Anto. de But. in capitu. tanta, ad fin. qui filij sint legitimi. Cardinalis in capitu. cum deberet, de eo, qui duxit in matrimo. quam pol. per adulte. & comprobat per plura. Socin. in d. l. Gallus, §. quod si is, & latius in consil. 168. Memini, lib. 1. cui se subscripsit Bartholomæus de Bartho. vt ibi latius habetur. Nec obstat, quod talis coitus sit pœnalis de iure canonico, quia est verum quantum ad forum spirituale, sed quãtum ad hoc, quod filius prohibeatur succedere matri, & auiæ oportet quod sit natus ex coitu punibili secundum leges, patet, quia concubinatus est prohibitus de iure canonico, & punibilis in foro spirituali, & tamen nati ex eo concubinatu succedũt matri, & auiæ, d. l. si qua illustris, ergo requiritur quod ooitus sit punibilis secundum iura ciuilia, alioquin nati † ex coitu quamuis
6 damnato, modo non sit punibilis secundum ius ciuile, succedũt matri, & auię, & ita tenet Matthęus de Vbaldis in d. tract. colum. 8. Anto. in capitu. lator, qui fil. sint legitimi. Pano. in d. capit. tanta, & sequuntur alij *communiter*, vt attestat Socin. in d. §. quod si is, & in d. consil. 168. Ex quibus mihi videtur, quod valeat legatum factum per auiam istis nepotibus spuriis ex ancilla soluta, & ex filio legitimo & naturali conceptis. Non obstat auctoritas Frãcisci Accursii, & Are. tenentium opinionem contrariam, quia Accursius in d. l. fina. in verbo, aperuimus, loquitur in successione ab intestato, & ratio diuersitatis assignatur per Paul. de Castr. in dicto §. si is, quia nepotes spurii ex filio legitimo, & naturali præmortuo non possunt ab intestato succedere auiæ paternæ extante prole legitima, nisi ex persona patris sui. Sed ipsi
7 spurii, † stante prole legitima, non possunt succedere patri, d. l. fina. & Aucten. licet, C. eodem titulo ergo nec auiæ ex persona ipsius patris, quæ ratio cessat in successione ex testamento, quia ipsi spurii succedunt ex persona propria, & ex voluntate auiæ, non ex persona patris, & eius medio. Item respondetur, quod opinio Accursii, & Areti. procedit in nepotibus spuriis conceptis

ceptis ex coitu damnato, & punibili de iure ciuili, puta ex adulterio, vel incestu, vel alias ex tali coitu, ex quo non possent succedere matri, vel auiæ, secus in nepotibus conceptis ex coitu non accusabili, nec punibili, quia ij possunt succedere matri etiam stante prole legitima ergo multo magis auiæ, quæ ratio cessat in auo paterno, quæ stante prole legitima non potuisset quicquam relinquere istis, si essent filij sui etiam ex concubina, d.l.fi.& d.auct. licet, & ex hoc tollitur fundamentum Aretini, quod sit facienda extensio de auo ad auiam ex identitatis ratione, l. filium habeo,
8 ff. ad Macedo. quia non est par ratio, immo longe† diuersa, ergo etiam erit diuersum ius, l. interpositas, C. de transact. confirmantur præmissa, quia dispositio d. legis fin. est correctiua iuris antiqui, vt probatur in d.l. fina. in verbo, extendimus, quod est noui iuris promulgatiuum, capit. final. & ibi nota. ne cler. vel mona. Et etiam probatur ratione, quia ratio iuris antiqui, vt vitium paternum refrenetur, cessabat in auo, qui non est in vitio, & qui pro filio puniri non debebat, l. 1. & per totum, C. ne fi. pro patre.
9 Cum igitur sit correctoria, ergo restringenda, vt minus corrigat quam sit possibile, l. 2. C. de noxa. l. j. C. de inoffi. dot. nam in correctoriis, non est licita extensio, etiam ex rationis identitate, auct. quas actiones, C. de sacrosanct. Eccle. & nota. in l. si vero, §. de viro, ff. soluto matrimo. sequor itaque opinionem Pauli de Castr. hoc casu quod isti libere possint succedere auiæ paternæ, ac si esset eorum mater Odofred. Albe. & Cy. & Ang. in d.l. fin. Alexan. cono. 139. Eleganter fuit consultum, lib. 1. & videtur cõis, & vera sententia, a qua in iudicando temerarium foret discedere, l. fina. C. de pœna iud. qui male iud. & traditur per Barto. in l. cum prolatis, ff. de re iud. ex quibus apparet legatum factum nepotib. spuriis non vitiari defectu potestatis, non etiam vitiatur ex eo, quod testatrix non declarauit, qualiter esset exsoluẽdum legatum, prout enunciauerat se facturam, vt sonant illa verba, iuxta declarationem quam faciet, quia defectus † conditionis, vel demonstrationis de futuro, dependentis a voluntate testatoris, non vitiat legatum, sed perinde est ac si adiecta non foret aliqua conditio, vel demõstratio, & sic legatum remanet purum, l. cum pater, §. fina. vbi casus, ff. de legatis secundo. & l. si quis ita scripserit, ff. de hæredib. instituen. institutio, ff. de condi. institu. l. penulti. vbi late per scriben. C. de insti. & substitu. & quia dubitatio ita decisa reperitur per dicta iura, fatuum esset super ea amplius dubitare, l. ancillæ, C. de fur.

Laus Deo.

Ita iuris esse censeo ego Ioannes Franciscus de Ripa, Papiensis Iureconsultus, & in fidem me subscripsi, saluo semper saniori iudicio.

Commu. de leg.

RESPON. I.

Licet Ingẽs sit inter Doctores altercatio, an auc. res quæ, C. communia de lega. vendicet sibi locũ in dote constituta, & soluta post grauamen iniunctum, & post mortem testatoris. Verum quia dos dupliciter considerari potest, ideo respondi dictam aucten. in dote confessata locum sibi non vẽdicare, quia huiusmodi confessio in fraudem facta præsumitur, sed si dos vere tradita fuerit, tunc etiam distinguendum puto, nam si mulier fideicommissum ignorauerit, dotis fauore mulieri subueniendum esse respondi, si vero sciuerit, quædam collusio inter coniuges contracta censetur.

SVMMARIVM.

1 *An auth. res quæ, C. commũ. de leg. vendicet sibi locum in dote constituta, et soluta post grauamen iniunctum, & post mortem testatoris,*

Qui veritas est, me in viam dirigat veritatis.

Respon. intetpreta.

Pulchra. Et subtilis proposita est dubitatio, An authẽ. †res quæ, C. communia de lega. procedat in dote constituta, & soluta post grauamen iniunctum, & mortem testatoris? Ioan. de Ana. consi. 61. Visis, & consideratis, respondet ꝙ sic, & sequitur ibi Bologni. in addit. & idem respondet Paul. de Castr. consi. 15. Circa ea, quæ superius, in prima parte, & hanc sententiam amplexus est Ioannes Crotus in l. filiusfamilias, §. Diui, in pen. char. ff de leg. i. per textum in Authen. de rest. & ea, quæ parit in vndecimo men. vbi textus dicit, non esse iustum mulierem ignorantem bona mariti subiacere restitutioni, decipi, & dote sua defraudari. Contrariam opinionem tenet Ang. in d. Aucten. de restitu. & ea quæ parit, & Ias. in d. aucten. res quę, quia maritus grauatus facilimè poterit eludere grauamen, si dixerimus eum posse obligare bona restitutioni subiecta pro dote restituenda. Ego in hoc puncto considerãda puto plura. Primo, an dos constituta post grauamen fuerit confessata, an realiter tradita, primo casu procedat opinio Angeli & Ia. quia talis confessio præsumitũ facta in fraudem fideicõmissi, & ita determinat Bal. No. in tract. de dote, in 6. parte, priuilegio 13. & vltra adducta per eum probatũ quia pro augmento dotis, & donationis propter nuptias nõ potest diminui fideicommissum, quia augmentum præsumitur factum ad circumueniendum, §. sancimus, in Authẽ. restitutio. & ea quæ parit, & ibi glo. & Ang. idem dicunt in dote confesseta, ꝙ in augmento. Secundo casu, aut vxor tempore dotis traditæ ignorabat fideicommissum, & tunc succurrẽdum puto mulieri, ne ignorantia illi iacturam afferat, & ita loquitur tex. in d. Auct. de restit. §. j. & hoc fauore dotis, l. i. ff. sol. matri. Nam alias imputaretur cõtrahenti cum alio, si non explorauit eius conditionem, l. qui cum alio, ff. de reg. iu. Aut sciebat, & casus iste est apud me valde dubitabilis. Nam data scientia, non potest vxor dici decepta, l. i. §. vsqueadeo, ff. de iniu. Et data scientia, videtur inter maritũ, & vxorem facta quædam collusio in fraudem fideicommissi. In contrarium facit, quia conceditur marito pro donatione pp nuptias diminuere fideicommissum, si legitima non sufficiat, dicta authen. res quæ, quæ donatio est pro dote concedenda, ergo etiam poterit diminuere pro dote restituenda, sed quia nõ credo, ꝙ Ioannes Gruualolus fideicommissarius possit probare scientiam auiæ nunc aliter non decidam.

Ita vt supra conclusum est, iuris esse respondeo ego Franciscus de Sãcto Nazario, alias de Ripa, I.V.D. & in fidem subscripsi, saluo saniori iudicio.

De præscrip. xxx. vel xl. anno.

RESPONSVM I.

Suffredus de Alborosso, hæres Magradæ, ex capite minoris ętatis restituendus nullo iure videtur aduersus præscriptionem supplementi legitimæ dictæ Magradæ debitæ, eo quia dicta præscriptio contra Magradam maiorem inchoata fuit, minusq; etiam ex capitæ ignorantiæ restitui potest, qa ignorare supplementum legitimæ deberi, est iuris ignorantia, q̃ non admittitur, quare legitimę ex aduerso prescriptum videtur. Verum cum proscriptio ipsa ab eadem Magrada tam ex oppositione eiusdem in proclamationibus facta q̃ etiam ex proposita assertione iuris sibi competentis in bonis paternis interrupta fuerit, ideo præscribentibus non patrocinatur. Nam post multas disceptationes tandem receptum est, etiam actionem personalem nullo vnquam tempore cum mala fide præscribi posse, quare cum ipso iure supplementum legitimæ debeatur, Stephani hæredes non tantum ad supplementum legitimæ debitæ tenentur, sed ad fructus ex eo perceptos teneri summo iure sancitum est.

VMMARIVM.

1 *Pręscriptio inchoata contra maiorem currit etiam minorib. hęredibus sine spe restitutionis in integrum.*
2 *Aduersus pręscriptionem datur restitutio ex capite probabilis ignorantię.*
3 *Ex præscriptione xxx. vel xl. anno. tollitur omnis actio personalis, non currit huiusmodi pręscriptio non petentis negligentia, & ideo odiosa vocatur.*
4 *Pręscriptio interrupta pręscribentibus non prodest.*
5 *Exceptio seu petitio generalis, sufficit ad interrumpendam pręscriptionem, 30. annorum.*
6 *Actio personalis cum mala fide nullo vnquam tempore pręscribitur.*
7 *Vti possidetis titulus ipso iure tollitur, possidens ad rem restituendam cum fructib. tenetur.*

Respon. interpreta.

Dubitabilis prima facie mihi visa fuit præmissa elegans ꝯsultatio domini mei, domini Leonardi, quia præscriptio inchoata erat contra Magradam maiorem, & finita cum hæredib. ma-
1 ioribus, quo casu currit præscriptio sine † spe restitutionis in integrum ex capite minoris ætatis, l. etiam, la 2. cum ibi plene traditis per Bar. & alios, in l. Aemilius, ff. de mino. & sic ex capite minoris ętatis Suffredus de Alborosso non videtur restituendus aduersus præscriptionem. Non etiam ex capite ignorantię, quia aduertendum, ꝙ licet Bar. in l. j. §. si quis autem, ff. de iti. ne. actuque priua. & in d. l. Aemilius, & in l. cum filiusfam. §. in hac, ff. de verb. obl. Alc. consi. 51. omnipotentis inuocato suffragio, lib. v. Fely. in

ca.

ta vigilāti, de pscr. & alibi in mille locis dicūt, aduersus † præscri ptionem dari restitutionem ex capite ignorantiæ, tamen intelli gunt ex capite ignorantiæ probabilis, secus ex capite ignorantiæ non probabilis, i. talis ignorantiæ, quæ non tollat negligentiam, secundum Bald. in l. fin. C. de præscript. longi temporis. Imol. in cap. si. de præscr. declarat Bald. in tracta. præscriptionum, qō. 29. 4. partis. Sed in proposito hæredes domi. Magradæ non possunt dicere se ignorasse, vtrum Magrada deberet supplementum legitimæ, quia hoc est iuris, cuius ignorantia, non est tolerabilis, l. iuris ignorantia, C. qui admit. Non etiam possunt ignorasse, an Magradæ fuerit satisfactum, quia faciliter poterant explorare, & acquirere ab hæredibus do. Stephani, an satisfecissent, ergo hæc ignorantia non est talis, quæ habeat excludere negligētiam, merito non erit sufficiens ad obtinendum restitutionem, vt consuluit Curt. consil. 58. super præmissa, colum. 3. versicul. 3. solido, & principali fundamento. Præmissis, & similibus minimè attentis, concurro in sententiam prædicti Domi. Consultoris, & proclariori resolutione habenda præmitto, quod prescrip. 30. vel 40. anno. qua mediante prescribitur condictio ex l. omnimodo, C. de

3 inofficio. testamen. & omnis † actio personalis est odiosa, qa currit ex sola negligentia non petentis, secūdū glo. approbatam, in l. fi. C. de edict. diui Adria. tol. cum solitis concor. Secundo præmitto, quod *communis* opi. est, quod condictio ex d. l. omnimodo, siue alia actio competens ad supplementum legitimæ non præscribitur nisi spatio xxx. anno. vt tenent communiter scribentes in l. si quis filium, C. de inofficio. testamen. & Alexan. consi. 128. per totum, lib. j. & Cor. consi. 264. in j. parte. Istis sic præmissis dico, non esse perfectam neque causatam præscriptionem xxx. annorū in

4 casu occurrente, quia de anno 1495. do. Magrada † interrupit præscriptionem huiusmodi se opponendo proclamationibus asserendoque se in bonis, & hæreditate quondam patris sui, ius & interesse habere, quo fit, vt interrupta, et pp̄etuata fuerit inchoata præscri. c. illud, vbi Canonistæ, de præscr. Bar. & alii, in l. si. ff. de eo, per quem fac. erit. Nec obstat si dicat, ꝙ illa oppositio fuit generalis, & incerta, quia quantum ad interruptionem † præscrip-

5 tionis xxx. annorū sufficit exceptio, & petitio generalis, l. si. vbi Barto. C. anna. exce. & ratio est, quia præscriptio 30. annorū currit (vt dixi) sola negligentia non petentis, quę negligentia tollitur ex petitione generali, quo ad omnia, quæ sub genere illo comprehendi possunt. Nec obstat si dicatur fuisse assignatum terminum domi. Magradæ ad deducendum libellum in specie, qui postea non fuit oblatus, quia sufficit illa petitio generalis, secūdum Barto. in d. l. si. vnde cum effectus interruptionis fuerit semel causatus ex ipsa generali petione, nihil obstat postea si non porrigatur libellus specialis, secundum Bald. in terminis, in addi. Spe. tit. de præscrip. in versi. item præscriptionem, quem sequitur Iason. in l. si. colum. 2. ff. de eo, per quem fac. erit. Et tanto magis ista conclusio procedit in casu nostro, quia secundum Canonistas, etiam

6 actio† personalis non præscribit vllo vnquam tempore cum mala fide secundum do. An. Imo. & Fely. in c. si. de prescr. & Licet in isto puncto variæ sint Doctorum opi. tamen in casu isto, in quo non potest conuinci Magrada de omnimoda negligentia, & in quo constat de mala fide Stephani, & hæredum, qui sciebant de iure supplementum legitimæ deberi, teneo intrepide prescriptionem non fuisse causatam. Circa fructus: videntur hæredes dicti Stephani ad fructus non teneri, quia supplementum non debetur nisi petenti, l. scimus C. de inofficio. testa. & quia hæredes possunt prætendere se bona fide possedisse, l. & ex diuerso, ff. de rei vendicatio. cum concor. Contrarium credo verius, quia supplementum legitimæ debetur ipso iure, d. l. scimus, & vbi ipso iure † titulus possidentis tollitur, possidens ad rem restituendam vna cum fructibus tenetur, secundum gloss. in aucten. de incestis nup. in versi. imminere, colum. 2. & in specie in casu nostro ita cōsuluit Card. Flor. consi. 80. incipien. præsupposito statuto, sequūtur. Nouissimi repetentes in l. Centurio, in vltima charta, ff. de vulga. & pupilla.

De serui. vrba. prædio.

RESPONSVM I.

SERuitus coquendi ad furnum, & eundi ad molendinum, nullo iure constituta, vel prescripta presumitur, nisi probetur cum sint merę facultatis, in quibus huiusmodi regula recepta est, Seruitus eundi ad furnum, vel molendinum, etiam per mille annos prescribi non potest, nisi prohibitus alio accedere prohibitioni acquieuerit, sed secundum ea, quę proponuntur, prohibitio nulla probatur, quare dubium non est homines de Lurio facultatis; & non seruitutis iure ad furnum Episcopi Cisterciens. accessisse coquendi causa, & in posterum accedere licere.

SVMMARIVM.

1. *An facultas coquendi ad furnum, vel molendi ad molendinum, præscribi possit.*
2. *Seruitus negatiua coquendi ad furnum, tūc incipit vigere, cum prohibiti prohibitioni acquieuerunt.*
3. *Quæ sunt facultatis possunt præscribi spatio tanti temporis, cuius initii memoria non habetur.*
4. *Sine titulo seruitus non constituitur, nec sine possessione præscriptio, vel quasi procedit.*
5. *Transactio non porrigitur ad non cogitata.*
6. *Ad tollendam consequentiam sufficit dare instantiam.*

Respon. interpreta.

PRima Facie premissa consultatio visa mihi fuit dubitabilis, quia illa conclusio Cœpo. in tit. de seruit. vrba. predio. sub rub. de furno, comprobata per do. Consulentes, & quam etiam sequitur Iaco. de Sancto Georgio in tractatu suo, versicu. & cum molendinis, in fi. & Balb. in tract. de præscri. in 4. parte v. prin

1 cipalis, q. & Guido Pap. qō. ccxcviij. procedit, † nisi prescripta, vel constituta aliquo iure seruitus negatiua, vel obligatio personalis fuerit, vt notatur in l. qui luminibus, ff. de seruit. vrbano. prædio. & in l. 1. C. de serui. & aqua. & istud concedunt etiam prædicti Dom. Consulentes, in casu isto videtur non solum prescripta seruitus, sed etiam per allegatam transactionem constituta via, ista seruitus negatiua, quod non possunt homines de Lurio ire

3 ad coquendum panes ad alium furnum, incipit † currere quam primum prohibiti prohibitioni acquieuerunt, l. si quis diuturno, ff. si serui. vend. l. hęc autem, ff. de seruitu. vrbano. predio. & istud etiam admittit Cœpo. in loco preallegato, & in terminis de furno firmat Paul. de Castro in l. de quibus, ff. de legi. Sed prædicti homines videntur prohibitioni acquieuisse, quod sic ostenditur super huiusmodi iuribus furni vertebatur controuersia, vt colligitur ex instrumento transactionis, quæ dicitur transitus a lite, l. j. ff. de transactio. in transactione acquieuerunt prohibitioni, quia recognouerūt se consueuisse soluere quadragesimam, & forniliam, siue ligna necessaria ad coquendum, ergo cum ab illo tempore sint decurb circa centum anni, & vltra, sine dubio fuit completa prescriptio, nam tanto tempore prescribitur etiam seruitus discontinua, etiam si debeatur a persona personę, vt notatur in l. fina. C. de prescriptioni. longi temporis, in l. 3. §. ductus aquę, ff. aqua quotidia. & ęsti. l. j. §. denique, ff. de aqua plu. arcen. Nec obstat si dicatur, ut dicunt predicti Domini Consulentes, quod licet pdicti hoīes in transactione recognoscant se teneri ad soluendum quadragesimam, non tamen propter hoc infert, quod fateantur se teneri ad coquendum, cum ista sint separata, quia sciē dum est, quod homines de Lurio confitendo se consueuisse soluere quadragesimam pro decoctione panis eorum, videntur etiam confiteri se consueuisse ire ad coquendum ad furnum prędicti domini Episcopi, quia hoc est necessarium preambulum ad coquendum, l. binas, la j. §. non autem, ff. de serui. vrbano. predio. Ex tali autem confessione probatur seruitus, l. Publia, ff. deposi. quod probetur, ostēditur sic, in iis, quę sunt merę facultatis, non cadit cōsuetudo, fm Pano. in capitu. inter cęteras, de rescr. Cum ergo fateantur homines consuetudinem eundi ad dictum furnum, necessario fatentur se iuisse iure seruitutis, et non iure facultatis. Secundo dubium mihi faciebat etiam, quia quę sunt facul-

3 tatis, † possunt prescribi spatio tanti temporis, cuius initii memoria non habetur, vt tenet Ioan. And. in c. peruenit, de censib. Bart. in l. cum de in rem verso, ff. de vsur. Ange. in l. si certis, C. de pact. Fely. in c. cum M. Ferrarien. de const. Iaso. in l. quo minus, colum. 6. de flu. & in casu presenti homines de Lurio ante trāsactionem erant consueti ire, & post transactionem etiam decursi sunt anni centum, & quinque, & sic lapsum est tantum temporis, cuius hominum memoria non habetur, ergo &c. Verum his non attentis concurro in sententiam predictorum Dominorum Consulentium, qui & iuridice, & subtiliter consultationem hanc expedieuerunt, & pro fundamento pręmitto, quod sine titulo non constituitur seruitus, §. fin. Institu. de serui. & sine possessione vel quasi, non prescribitur, regu. sine possessione de regulis iuris in sexto l. vsucap. ff. de vsucapio. in casu isto non constat de titulo, nec de quasi possessione, ergo d. Episcopus non potest vllo iure pretendere sibi seruirutem deberi. Quod autem non constet de titulo, eo ipso probatur, quod titulus non iustificatur, l. doce ancillam, C. de rei vendicatio. Quod non constet de vlla quasi possessione, probatur sic, in quasi possessione huius negatiui, quod homines de Lurio non possint ire ad coquendum ad alium furnum, nunquam potuit esse Reuerend. domi. Episcopi Cisterciē. nisi aliquando prohibuisset, & prohibitioni homines de Lurio acquieuissent, vt s. dictum fuit, & plenius istud deducunt Domini Consulentes post Pan. & alios, in c. significāte, de appel.

appella. In casu vero præmisso, nec apparet quòd dictus Episcopus modernus, vel sui antecessores vnquam prohibuerunt: & minus apparet quod prædicta communitas Lurij acquieuerit, ergo bene conclusum fuit, quod prædicti homines si retroactis temporibus decoxerunt eorum panes ad dictum furnum, quod id fecerunt iure facultatis, & non seruitutis, & ista conclusio clarior remanebit, si supra in contrarium allegata de medio tollantur. Non obstat igitur, dum supra primo loco dicebatur, quod per transactionem apparet, quod dicti homines prohibitioni acquieuerunt, quia istud expresse negatur. & pro responsione sciendum est; quod nos non debemus dicere, quod instrumentum non exprimit, secundum Bal. in l. ad probationem, C. de probatio. & dum dicitur, quod per transactionem super iuribus d. furni, fuit recessum a lite, ergo acquieuerunt homines prohibitioni. respondeo verum esse super eo, de quo fuit transactum, non
5 de alijs, de quibus nihil dicitur in † transactione, l. si certa, C. de transact. & ibi no. Sed in transactione solum recognoscunt se consueuisse soluere quadragesimam, & ligna, non autem quod teneantur ire ad coquendum, ergo ex hoc datur intelligi, quod sola erat controuersia super solutione, quia forte prædicti homines detrectabant, seu recusabant velle quadragesimam soluere quando ibant ad coquendum ad dictũ furnum. & contrarium prætendebat dictus Episcopus, & super hoc fuit transactum. Ad secundum respondeo quod ista consequentia, confiteor con suetum soluere pro decoctione panis quadragesimam, ergo confiteor me consuetum ire ad coquendum; in sensu explicito est vera, sed in sensu implicito non est parissima: quia non sequitur, fateor me teneri ad quadragesimam pro decoctione, ergo fateor me obligatum venire ad coquendum: ostendit falla-
6 cia per instantiam, nam ad tollendum consequentiam † sufficit dare instantiam, §. pauonum, Instit. de rer. diui. gloss. in capitulo, sicut vrgeri, prima quæstione prima. & in l. si creditores, ff. de priui. credito. Datur autem instantia manifesta, nam transeuntes per pontem Rodani consueuerunt soluere certam summam, vel pro transitu, vel pro qualibet salma mercium, & istud fatentur, quia hactenus transiuerunt: nõ tamen sequitur, quod fateantur se obligatos venire ad transeundum per dictum pontem, imò salua sibi est libertas eundi alio, quo velint. Ita ergo in præsenti casu salua erit libertas dictis de Lurio eundi ad coquendum quo velint pro libito voluntatis. Ad vltimum respondetur, quod procedit data possessione tanti temporis, cuius initij memoria non reperitur. Sed in casu nostro negatur quod vnquam Reuer. Do. Episcopus fuerit in quasi possessione, quia talis possessio incipit tempore, quo prohibitus acquieuit prohibitioni, de qua prohibitione, & acquiescentia non apparet, & ideo Cæpo. & omnes, in casu nostro concludunt, quod etiam per mille annos non posset præscribi seruitus eundi ad furnum, vel molendinum, nisi prohibitus semel prohibitioni aquiescat, ita respondet etiam Alb. in l. secunda. §. denique, ff. de aqua plu. arcenda. Laus Deo.

De præscrip. actio. perso. ad dotem.

RESPONSVM I.

LIcet ex sententia Host. Bar. & adhærentium, actiones personales cum mala fide præscribi possint, cum id creditoris negligentia contingat, tamen cõmunis opinio eisdem refragatur, quæ & verior videtur, tum quia iura canonica manifeste huiusmodi præscriprionem negant de æquitate, nam generaliter negatiue loquuntur, non habito discrimine præscriptionis, & quorum ratio generalis est, quæ sine iniuria restringi non potest, & præsertim in proposita quæstione, in qua Domin. Petrus Gaufredi, qui præscriptione vtitur, certo die in obligatione expresso soluere promisit, & iurauit. quare cum sit in mora, nemine discrepante actionem dotis propositam nullo iure præscripsisse potuit, ne commodum ex culpa consequatur. Nullo pariter iure Antonius filius & hæres domi. Petri præscriptione huiusmo di vti potest, etiam si ex persona sua præscripsisse asseueret: nam mala fides defuncti, post plures Doctorum sententias, heredi nõ prodest.

SVMMARIVM.

1 *L. omnes, & l. cum notissimi, C. de præscriptio. xxx. vel xl. anno. ex communi sententia Legistarum, Canonistarum, ac Theologorum de iure canonico corriguntur.*
2 *Lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi.*
3 *Vbi est eadem ratio, idem ius statui debet.*
4 *Ratio in l. expressa, etiam in correctorijs extenditur ad casus sub ea comprehensos.*
5 *Actiones personales de iure prescribi an possint, & ibi uide quomodo procedat.*
6 *Mala fides defuncti non nocet hæredi inchoanti præscriptionem ex persona sua secundum Dy. & sequa. & uide nu. 7. & 8.*
9 *Heres tenetur exonerare animam defuncti, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

Respon. interpreta.

DVbia, super quibus peritissimi hincinde Aduocati allegarunt, subtilia sunt, & disputabilia, & quam partem vellem, maximis authoritatibus, & efficacissimis rationibus disputando tueri possem; sed quia in iudicando tenemur communem opin. se qui Doctorum, l. prima. ff. de offi. Quæsto. capitulo, nouimus, de verbo. sign. c. de inducijs, 2. quæstione. 3. Ego nec debeo, nec soleo a communibus sententijs discedere, alias fatuus reputarer: quia nimis imprudens est qui contulit contra communem secundum Alex. consi. 33. in fi. libro primo. Cur. senior consi. 69. ver. 11. dicunt. paria. n. sunt iudicare contra legem, & contra communem opinio. secundum Bar. in l. cum prolatis, ff. de re iudica. & in l. pe. de pen. iudic. qui ma. iudica. paucis, itaque disputatione omissa, consultationi respondebo. Dubitatur primo, an actio personalis ad dotem competentes præscribi potuerit spatio longissimi temporis a d. Petro Gaufredi, qui sciebat se debere, & qui iurauerat soluere dictam dotem certo conuento termino. Secundo, posito quod propter malam fidem ipse do. Petrus præscribere non potuerit, an d. Antoninus filius & hæres, inchoando præscriptionem in personam propriam, potuerit præscribere non obstante mala fide patris & authoris sui. Circa primum dubium, Barto. lumen iuris Ciuilis, in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucapio. & ante eum Hostien. in Summa, de prescriptio. §. quæ res, tenent quod actiones personales cum mala fide prescri-
1 bantur, iuxta l. omnes, † & l. cum notissimi, C. de præscrip. 30. vel 40. anno. quæ secundum eos non corriguntur per ius Canonicum, quia regula, possessor male fidei, de reg. iur. in 6. & capitulo finali. de prescrip. loquuntur in possessore male fidei, & sic in prescriptione, que causatur ex possessione: secus in prescriptione, que currit solum ex negligentia non petentis vt in prescriptione actionum personalium, in quibus ex parte prescribentium nulla est possessio, l. secunda. ff. si cer. pet. sed prescribit propter negligentiam creditoris, vel potius creditor perdit, quam debitor præscribat, vel etiam quia potuit do. Petrus cogitare, quod creditor dotem voluerit sibi donare, aut maiorem gratiam in expectando facere, ex quo non petijt sibi solui. arg. c. 1. de commo. & in l. commodato, §. sicut, ff. commo. & ideo si creditor differt petere per tantum tempus, quod sit completa prescriptio, videtur potius quod sit imputandum sue negligentie, quam facto debitoris, & per istas rationes quamplurimi tenuerunt cum Bart. & Host. & maxime Soc. in consi. 203. lib. secundo. allegatas per do. Bordinum, prestantissimum Aduocatum, & secundum opi. Bart. pluries consuluit Philip. Cor. vt referunt Mod. Taurinen. in suo prestanti tractatu prescri. questione. 13. tertie partis. & maxime consi. 277. ad euidentiam, lib. 4. Sed contrariam opi. quod correcta sint iura ciuilia etiam quo ad prescriptionem actionum personalium, vt non possit prescribi cum mala fide, tenent glo. Inno. & *communiter* Can. in d. c. fi. contrarium etiam tenet Ang. Lud. Rom. & Imo. in d. §. si viam, Bal. in l. prima. C. de serui. & aqua. & in authen. ad hęc, C. de vsur. hanc etiam opinionem dicit communem Fel. in d. c. fi. allegat Pet. de Anch. Ant. de Butr. & Alex. sepius ita consuluisse. hanc etiam opinionem tenent omnes Theologi, vt refert Alex. consil. 51. videretur pro decisione, lib. 5. vbi & ipse sequitur, & lato ore testatur, ab ea (vt pote a communi & vera sententia) non esse discedendum, secundum istam opinionem etiam consuluit Fulg. & dicit communẽ; pariter etiam consuluit Rapha. Cu. consuluerunt que plures alij, quos referunt, & sequuntur Taurine. in d. tractatu, questione 103. 3. partis. & vltra eos reperio quod idem consuluit Bal. consi. 386. quidam M. decessit, libr. 5. vbi tandem concludit, quod secundum æquitatem & conscientiam, etiam actiones personales cum mala fide præscribi prohibentur. idem voluit Pa. consi. 14. circa medium libro. 2. & ita etiam consuluit Imo. cons. 46. in casu præmisso. & omissis auctoritatibus, pro hac sententia videtur casus in d. c. fi. vbi generaliter dicitur, quod nulla tam Canonica quam ciuilis absq; bona fide valeat præscriptio, quia omne quod non est ex fide, peccatum est. ponderandum est, quod tex.
2 ille generaliter † loquitur, nec distinguit inter actiones reales & personales, ergo nec nos distinguere debemus, l. de pretio, ff. de publi. & eo maxime, quia tex. vtitur vniuersali propositione, videlicet nulla præscriptio, ergo nec etiam præscriptio actionum personalium. dictio. n. nulla, omnem præscriptionem includit, lege. nullam, C. de infam. l. nulli, C. de iudi. Item ponderanda est ratio, quia omne peccatum est, quæ ratio non minus militat in personalibus quam in realibus. ergo etiam militabit dispositio, † l. illud, ad leg. Aqui. ff. Nec obstat vna responsio, quæ da-
3 tur ad illum text. per eos, qui tenent, quod ille tex. loquitur in præscriptione rei alienæ. Quia qui prescribit actionem personalẽ

alteri competentem, satis dicitur præscribere rem alienam, cum rei appellatione etiam actiones personales comprehendantur, ſm glo. in l. prima. ff. de statu' homi. est. n. rei significatio generalissima, l. j. in fi. ff. si cert. pet. & l. rei appellatio, ff. de verb. signi. & dato quod ille text. loqueretur in præscriptione cāta ex possessione rei alienæ, tamen ratio peccati, super qua se' fundat ille tex. militat etiam in præscriptione actionum personalium. vnde cū ratio sit expresse in lege, etiam in † correctorijs fieri debet extē-
4 sio ad casus sub ratione comprehensos, ſm Bal. & Mod. au ct. quas actiones, C. de sacrosan. eccles. per tex. in l. his solis, C. de reuo. dona. & l. cum mulier. §. primo, ff. solu. ma. & etiam vbi agitur de peccato vitando in correctorijs, licita est extensio fauore animæ secundum Bar. in auct. sacramenta puberum, C. si aduer. vēd. Io. And. Aret. & Pan. in c. ex tenore, qui filij sint legi. Ias. in d. auct. quas actiones, Fel. in c. translato, col. vj. de consti. & posito, quod opi. Bart. & Host. esset vera ea ratione, qua mouetur Host. & clarius Cor. in allegatis consilijs, quia debitor non potest dici in mala fide, neque in peccato, ex quo nunquam fuit interpellatus, & quia si non interpelletur, videtur retinere debitum ex voluntate creditoris, quo casu argui non potest de peccato: tamen in casu nostro non potest ista opi. procedere, tum quia dies est apposita in obligatione, quæ habet interpellare & constituere debi
5 torem in † mora, l. magnam, C. de contrah. & com. stipu. l. si ex legati causa, ff. de ver. obl. tum quia do. Pet. debitor iurauit certo die soluere, & iuramentum habet vim interpellationis, vt traditur late per Mod. in l. quod te, ff. si cer. pe. probatur in l. quis maior, C. de transact. peccat. n. grauiter, qui fidem iuratam non seruat, & per totum tit. de iureiu. & ratione huius peccati non potest præscribere. Ita se ipsum declarat Host. in d. §. quæ res, Pan. in d. c. fi. Soc. in alle. consi. 203. & idem in eo, qui non soluit die conuenta, licet non iurauerit, voluit Pan. in d. c. fina. quia Deus non facit differentiam inter iuramentum & simplicem loquelam, c. iuramenti. xxij. q. v. procederet ergo opi. Bar. & Hosti. cōiter tamen (vt dixi) ab alijs reprobata, in debitore non existente in mora soluendi, secus in debitore constituto in mora, cui sua mora prodesset si præscriberet, quod non est dđm, l. non fraudātur, §. nemo. ff. de reg. iur. l. mora, de reg. iur. in vj. & nemo debet ex sua culpa cōmodum reportare, l. itaque fullo, ff. de fur. Circa ſm, tres reperiuntur principales opiniones. Prima opi. fuit Dyni
6 in reg. possessor, de reg. iur. in vj. quod † mala fides defuncti non nocet hrđi inchoāti præscriptionem in personam suam, ſm ęquitatem canonicam, licet rigor iuris ciuilis contradicat, l. cum hrs, ff. de diuer. & temp. præsc. Istam opi. sequitur Bar. ibi, & in l. vitia, C. de acq. pos. & Io. And. in reg. cum quia, de reg. iur. Ang. in l. 2. C. de præscrip. lōgi tempo. & ſm hanc opi. consuluerunt Pau. de Ca. Cor. & Alc. sibi contrarius, vt referunt Mod. Taurinen. in d. tract. præscrip. Ias. in l. Pomponius, §. cum quis, de acquiren. po. & vltra eos reperio, quod idem consuluit Bal. cons. 180. præsuppositis verbis, lib. 1. Scđa fuit opin. Bal. distinguentis in l. eum, qui. §. in hac, ff. de pub. & in l. nihil, C. de vsuc. pro hę. videlicet, aut quæritur de præscriptione, in qua requiritur titulus, & sic in
7 præscriptione x. vel xx. anno. & tunc † mala fides defuncti nocet hrđi etiam volenti inchoare præscriptionem ex persona sua, & ita procedit d. l. cum hrs, quia text. necessario debet intelligi in p̄scriptione lōgi temporis, cum præscriptio lōgissimi temporis nō esset cognita de iure Digestorum, ſm gl. in l. Iulianus, ff. ex quib. cau. maio. aut non requiritur titulus, & tūc secus. & istam distinctionem facit etiam gl. in d. reg. cum quis, sequitur Aret. in d. §. cum quis. & hanc distinctionem approbat Socy. consi. 203. lib. 1. Cor. consi. 176. ad euidentiam, lib. primo. Tertia fuit opinio Ant. quem ibi sequuntur Imo. Pan. & Fel. in c. si diligenti, de præ
8 sc. quia indistincte mala fides † auctoris etiam in actionibus personalibus nocet hæredi, vt non possit inchoare prę scriptionem ex persona sua, hanc sequuntur Lud. Ro. Rapha. Cum. Alex. & Ias. in d. l. Pōponius, §. cum quis. vbi Ias. attestatur istam esse magis *communem* sñiam Doct. & veram, & eam etiam dicit approbari fere ab omnibus Fel. in d. c. si diligenti, & secundum hanc rationem consuluerunt Lud. Ro. Pan. & Alc. in varijs consiliis relatis per Ias. in d. §. cum quis, & per Taurinen. in d. tractatu. & vltra eos reperio ſm istam sentētiam vltimo loco consuluisse Soc. attestantem istam esse veram & communem, ideo ab ea non esse recedendum. ita Soc. consi. 106. libenti animo, lib. 3. fundamen-
9 tum huius communis opi. est, quia † hæres tenetur exonerare animam defuncti, c. fi. de sepultu. c. in literis, de rapt. Et istud fundamentum verissimum apparebit, si sustulero responsionem illi accommodatam per Aret. inquit. n. Are. quod hæres prę scribendo releuat animam defuncti, quia præscriptio habet vim solutionis l. si pupillus, ad fi. ff. de admi. tut. Ista certe rñsio non procedit ex conscientia, sed ex subtilitate ingenii, ficte. n. satisfacit, qui præscribit, quia habet exceptionem prę scriptionis, quam potest obiicere, ita cātat litera in d. l. si pupillus. Sed anima defuncti ex obiectione præscriptionis, & ex hac ficta solutione, respōdeat mihi Are. an liberetur a peccato? fateretur quidem, si posset nobiscum loqui, eam non liberari, quia non remittitur peccatum, nisi vere restituatur ablatum, quando datur facultas restituendi, & satisfaciendi, regula, peccatum, de regulis iuris. in 6. & si forte dicatur, quod imputatum est creditori, qui passus fuit hæredem ex persona præscribere, & non defuncto, aduertat qui hoc velit astruere, ꝙ defunctus in culpa est, qui dedit cām hæredi, vt p̄scriberet; vnde cū ipse fuerit cā causæ, censet ēt cā p̄scriptionis cāæ, l. manumissiones, ff. de iusti. & iur. vnde forte in isto pūcto posset distingui, aut defunctus antequam moreret erat in mora, & tūc qa mortu' fuit cū peccato pp morā nō soluēdo, procedat cōis opinio, ꝙ hęres nō pōt præscribere ēt ex p̄sona sua, cū teneatur animā defuncti releuare. Aut defunct' nunquā fuit in mora, & p̄cedat opinio Bal. ꝙ possit hæres ex p̄sona sua p̄scribere cum bona fide spatio lōgissimi tp̄is. & hoc mō cōcordabūtur opiniones Doct. Cū igit d. Petrus fuerit in mora, vt p̄supponitur in allegationibus clarissimi d. Gratia. Ideo in eius sñiam cōcurro, & teneo ꝙ hmōi præscriptonis exceptio non sit admittenda ad impediendam litis contestationem, sed nec ad perimendam intētionē nobiliū Alzarii & consortū Burgundionum. Laus Deo.

De senten. & re iudi. super poss. & an ab ea liceat appel.

RESPONSVM I.

ALlegatio suspecti iudicis adeo ei' iurisdictionem afficit, ꝙ sñia post allegationem suspecti lata sit ipso iure nulla, & ſm iuris ciuil. regulas simplex iudicis recusatio ei' iurisdictionem afficit, licet aliqua suspicionis cā nec deducat, nec probetur, nā p simplicem recusationē dubi' redditur iudex. Licet a sñia super mero possessorio lata de iure ciuili appellari non possit, tñ si iniqua euidēter appareat, quis inficiaturus est appellari nō posse? quæ ēt (nemine discrepāte) nulla dici pōt, & maxime sentētia, de qua agit, quæ interlocutoria est, a qua appellare licere receptum est. Cum Berengarius substitutus simili ac potiori titulo vtatur ꝯ institutū, dubiū nō est eundē se legitime opponere posse missioni in possessionem fiendæ ex edicto diui Adriani, attēto ꝙ institutus est incapax ad succedendum, & sublato primo gradu institutionis testm̄ vires a secundo gradu assumere indubitati iuris est: nam quilibet, cuius interest, legitimus dicitur contradictor, si de agentis persona legitime non constet. quare non appareat, an Claudius sit illemet, de quo contenditur, & an etiam legitimatus sit, constet autem ipsum spurium esse, & cōsequēter inhabilem ad succedēdum, dicēdum est Berengarium quo ad exceptiones, quę ad personam actoris opponuntur, mixta consideratione personæ legitimum contradictorem esse. Nec asserta legitimatio per ipsum Claudium eidem vllo iure prodesse pōt, cum legitimatio ex falsa cā, & per surreptionem obtēta, ac impetrata fuerit, & in ea circunuentus fuerit legitimans; quare de iure subsistere non potest, quæ etsi valida foret, nihilominus cum agatur de emphyteusi ecclesiastica, communis est scribentium schola in hmōi emphyteusi legitimatum spurium nullo iure admitti posse, licet pro se & filiis suis, vel pro se & hæredibus quibuscunque, quibus sors dederit, suscepta sit: nam ad spurios & reprobos hæredes hmōi concessio non permittitur, & quorum conceptui resistit ecclesia. iure ergo potuit Berēgarius missioni in possessionem fiendæ se opponere ac contradicere.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata post allegationem suspecti iudicis, est ipso iure nulla.*
2 *Iudex certus esse debet suę iurisdictionis.*
3 *Licet a sententia super mero possessorio de iure ciuili appellari non possit nulla tamen dici potest. & vide nu. 4.*
5 *Ab interlocutoria meri possessorij appellari potest.*
6 *Expressa pupillaris continet tacitam vulgarem.*
7 *An vitiato expresso tacitum vitiari sit necesse. & vide nu. 13.*
8 *Substitutus instituto potior, legitimus est contradictor ad impediendam missionem in possessionem.*
9 *Sublato primo gradu institutionis, testamentum aßumit vires a secundo.*
10 *Quæ requirantur ad probandam legitimationem.*
11 *Persona petentis se mitti in possessionem plene legitimari debet.*
12 *Exceptiones dubię non dicuntur, si ex apertura librorum & instrumentorum probari possunt.*
14 *Spurij largo sumpto vocabulo, naturales recte appellari possunt.*
15 *An asserenti se filium incumbat onus probandi, & ibi vide an nominatione probetur filiatio.*
16 *Quilibet tenetur probare fundamentum suæ intentionis.*
17 *Ex identitate nominis identitas corporis præsumitur.*
18 *Infans an legitimari posit.*
19 *Legitimatio ex falsa causa facta nullius est momenti. & quid de surreptitia, vide num. 20.*
21 *Dictio, tunc, iuncta verbo præteriti temporis, est abnegatiua præsentis.*
22 *Spurius legitimatus an succedere posit in emphyteusi ecclesiastica, & vide num. 23.*

In con-

24 *In contractibus & ſtatutis eccleſię, appellatione filiorum non veniunt ij, quorum conceptu reſiſtit eccleſia.*

Reſpon.interpreta.

PRoſequendo Ordinem propoſitarum dubitationum,
paucis vt decet, conſultationibus reſpõdebo.
Circa primum dubium: an ſententia lata per
iudicem recuſatum, ſit ipſo iure nulla poſſem
plura ſcribere, ſed quia articulus tritus eſt, &
notiſſimus: deciſiue procedam ſequendo cõ-
munem opinionem. Reſpondeo itaque ſententiam poſt propoſi
1 tam exceptionem recuſationis latam, †eſſe ipſo iure nullam, quia
ſtatim ꝙ iudex allegatur ſuſpectus, eius iuriſdictio affecta rema-
net, l. j. C. ſi quacun. pr̨edi. poteſt. per quam legem ita determinat
Bar. & Imo. & Alex. in l. quia poterat, ff. ad Treb. & fuit originalis
opi. glo. in c. quoties, el j. 2. q. 6. ſequuntur Hoſt. & Io. And. Card.
Pan. & Pręp. in c. cum ſpeciali, de appel. Gemi. & Pet. de Anch. in
c. iudex, de offi. dele. lib. 6. Sal. in l. apertiſſimi, C. de iud. & in auct.
offeratur, C. de lit. conte. Bal. in c. ſuſpicionis, de offi. dele. & in d.
c. cum ſpeciali, vbi aliam rationem adducit, nam propoſita recu-
ſatione, iudex redditur dubius de ſua iuriſdictione, ergo proceſ-
2 ſus factus ab eo non valebit, quia † iudex debet eſſe certus de ſua
iuriſdictione, l. quæro, in fi. ff. de eo, qui pro tuto. tradit Barto. in l.
multum intereſt. ff. de condi. & demon. probatur in c. delegari, in
princ. de offic. delega. & ſecundum iſtam opin. conſuluit Pau. de
Caſt. conſi. 231. viſis actis, circa principium, in j. parte. Ludo. Ro.
in conſi. 230. circa primum. & pleniſſime Alexan. conſilio 89. di-
ligenter conſideratis, lib. j. nec diſcrepat Dec. conſilio 175. in cau-
ſa falſitatis, colum. j. & iſta opinio eſt abſque dubio vera de iure
ciuili, quia ſecundum iuris ciuilis diſpoſitionem ſimplex recuſa-
tio afficit iuriſdictionem iudicis, abſque eo ꝙ deducatur, & pro-
betur aliqua ſuſpicionis cauſa, vt no. per glo. & alios, in d. l. quia
poterat, & ibi per hanc rationem ita tenet Lud. Roma. qui etiam
ꝯſulẽdo tenuit idẽ in ꝯſi. 192. circa primũ ꝯſultationis articulũ.
& idem ante eum tenuerunt Matthe. in c. inſinuante, de offi. de-
le. & Imo. in d. c. cum ſpeciali, & in l. quidam ꝯſulebãt, ff. de re iu.
ex quo apparet, ꝙ opinio Inn. & ſequaciũ non refragat̃, tum quia
communis eſt in contrariũ, tum quia illa procederet de iure cano-
nico, & in terris eccleſiæ, non in iis in quibus ſeruatur ius ciuile.
Itẽm non procederet in caſu, in quo per ſtatutum propoſita recu
ſatione transfertur iuriſdictio in alterum, vt proponitur in caſu
iſto ſ̃m eundemmet Inn. in d. c. inſinuante. qui ita reſponder ad
l. j. C. ſi quacun. prædi. pot. vt ibi idem voluit Bal. ſequitur Ange.
& ibi refert Alex. in d. l. quia poterat, Imo. & Mod. in d. c. cum ſpe
ciali. Ad ſ̃m rñdeo, ꝙ licet a ſentẽtia lata ſuper mero poſſeſſorio
3 non poſſit † de iure ciuili appellari ſ̃m magis *communem* opinio.
Doctorum ita intelligentium, l. vni. ſi de mom. poſſ. C. tñ poteſt
dici nulla, ſ̃m Bal. in d. l. vni. quem ſequitur ibi Sal. & licet Sal. di-
cat eſſe verum, ſi nullitas ſimpliciter propoſita fuerit, ſecus ſi ad-
ditum ſit, & ſi qua ſit, appello: tñ opinio Sal. in hoc vltimo cõiter
reprobatur, vt late oſtendit Alex. conſi. 2. lib. 3. & Iaſ. in l. Titiæ
textores, §. j. ff. de leg. j. vbi ipſi concludunt ſententiam ſuper poſ-
ſeſſorio poſſe dici nullam, nec propoſitionem nullitatis vitiari,
licet additum ſit, & ſi qua ſit appello, rõnibus adductis per eos,
quas non refero, ne fruſtra transferatur charta in papirum. & ꝙ
ſententia lata in poſſeſſorio adipiſcendæ virtute l. fi. C. de edic. di
ui adr. tollen. poſſit dici nulla, tenent Alex. & Moder. in d. l. fi. &
eſt ipſa ueritas, quia a ſententia ſuper mero poſſeſſorio euidenter
4 † iniqua licet appellare, etiam de iure ciuili, ſecundum Bal. in d. l.
uni. quem ſequitur Alex. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. ergo
etiam de nullitate dici poterit, quia nullitas, & notoria in iuſti-
tia paribus paſſibus ambulant, c. inter cęteras, de re iud. & ꝙ poſ-
ſit ſententia ſuper mero poſſeſſorio dici nulla, firmat etiam Iaſ.
in l. j. C. de bono. poſſeſ. contra tabu. nec ab hac ſententia aliquis
diſcrepat, quem viderim. Ideo latius nõ inſiſtam. Sed videtur ꝙ
nod ſolum licuerit proponere nullitatem ipſius ſententiæ, ſed
etiam licuerit appellare: quia licet ab ipſa ſentẽtia lata in poſſeſ-
ſorio non appelletur; tamen ab interlocutoria lata in cauſa poſ-
ſeſſoria bene licita eſt appellatio, ſecundum Bald. in l. poſt ſenten
tiam, C. de ſenten. & inter omn. iud. vbi formaliter dicit, ꝙ licet
5 a ſententia poſſeſſorii non appelletur, tamen ab †alio grauamine
poteſt appellari, puta ſi interloquatur teſtes, vel poſitiones non
eſſe admittendas, idem tenet Saly. in d. l. vni. C. ſi de momen poſ.
fue. appella. & dicit Bald. in cap. ex conqueſtione, de reſtitut. ſpo-
liato. quòd in cauſa poſſeſſorii ab inordinato proceſſu appellatio-
tio eſt permiſſa, & illud dictum dicit ſingulare Iaſ. nec alibi legiſ-
ſe, in d. l. j. C. de bono. poſſeſſio. contra tabu. ſed idem tenuit Bald.
in l. incerti, C. de interdi. & in capit. j. de mili. vaſa. quem refert, &
per ſimilia comprobat Paris de puteo in tract. ſynd. char. 2. verſi.
an ſtante dicto ſtatuto. valida ergo eſt appellatio Berengarii ab in
terlocutoria, qua reiectæ ſunt poſitiones & articuli, & ab ea in-
locutoria, qua reiecta fuit ſuſpicionis exceptio, & ab inordinato
proceſſu, nam videtur ad huiuſmodi ſententiam proceſſum in
ordinate, quia ſine citatione. citatio enim proceſſit ad audiendũ
eius ordinationem, & ſic ad vnam tantum, & tamen tres ſimul,
& ſemel iudex protulit ſententias, contra notata per glo. & ſcri-
ben. in clemen. ſæpe in verſi. poſt dationem, de verbo. ſignifi. de-
buit enim ad vnamquanque pars ſpecialiter citari, vt etiam not.
ibi in verſi. ad id, & in cap. conſuluit, de offic. deleg. & in l. conſen
taneum, C. quomodo, & quando iudex. concluditur ergo, quòd
per iudicem nullitatis & appellationis reuocanda eſt immiſſio, vt
in ſimilibus terminis conſuluit Ludo. Roma. conſi. 220. circa pri-
mum, colum. j. Circa tertium, quod tangit negotium principale,
de quo diſceptatur, duo ſunt principaliter diſcutienda. Primum,
an Berengarius ſubſtitutus dicatur legitimus contradictor ad im
pediendam miſſionem in poſſeſſionem petitam per inſtitutum.
Secundo, poſito ꝙ dicatur legitimus contradictor, an exceptio-
nes oppoſitæ contra inſtitutum ſint efficaces ad impediendam
miſſionem in poſſeſſionem, & an ſublatæ fuerint ex adductis, ꝓ-
ductis, & replicatis per inſtitutum. quo ad primum aut Berenga-
rius dicit ſe ſubſtitutum per fideicommiſſum, & tunc non erit le-
gitimus contradictor, quia ſubſtitutio fuit concepta in forma pu
pillaris ſuſtitutionis, quæ non continet fideicommiſſum, nam vt
no. in l. 2. & in l. centurio, ff. de vulga. & pupil. aut dicit ſe ſubſtitu-
tum pupillariter, & tunc non poteſt dici legitimus contradictor,
quia caſus pupillaris ſubſtitutioninis non euenit, cum viuat ipſe
pupillus inſtitutus: aut dicit ſe ſubſtitutum vulgariter, quia ex-
6 preſſa † pupillaris continet tacitam vulgarem, l. iam hoc iure, in
princip. ff. de vulga. & pupilla. & tunc etiam videtur dicendum, ꝙ
non ſit legitimus contradictor, quia vulgaris expirat adita heredi
tate per inſtitutum. l. poſt aditam, C. de impu. in caſu iſto Clau-
dius hæres inſtitutus adiuit, ergo &c. & ſi forte dicatur, ꝙ Clau-
dius hęres eſſe non poteſt, quia ſpurius, & conſequenter locus de
bet eſſe vulgari tacitę, quæ intelligitur facta in caſu voluntatis, &
in caſu impotentię, l. cum proponas, C. de hæredi. inſtitu. adhuc
non videtur legitimus contradictor, quia ſubſtitutus dicendo,
quòd inſtitutus eſt ſpurius, impugnat pupillarem ſubſtitutionẽ
de ipſo factam, quæ ſolum fieri poteſt liberis legitimis pupillis,
& in poteſtate teſtatoris conſtitutis, vt no. in l. moribus, ff. de. vul-
ga. & pupilla. non autem ſpuriis & naturalibus tãtum, l. Lucius,
ff. eo. Si modo Berengarius prætendat expreſſam pupillarem con
tinentem tacitam vulgarem non valere, etiam videtur neceſſario
fateri tacitam vulgarem contentam in expreſſa pupillari non te-
7 nere, quia vitiato expreſſo, † & tacitum vitiari neceſſe eſt, l. 3. §.
qui habet, ff. de ſerui. ruſtico. prædio. Pręmiſſis non obſtantibus,
credo firmiter Berengarium poſſeſſorem fuiſſe & eſſe legitimũ
contradictorem, quia allegat ſimilem titulum inſtitutionis, quẽ
dicit eſſe potiorem titulo primi inſtituti. quo caſu Alberi. Bald.
8 & omnes in d. l. fina. concordant † talem eſſe legitimam contradi
ctorem. quòd autem ſubſtitutus allegat ſimilem titulum ſatis cõ-
ſtat, quia dicit ſe inſtitutum hæredem. nam omnis ſubſtitutio di-
citur ſecunda inſtitutio, vt per glo. & ſcriben. in rubr. ff. de vulga.
& pupilla. & omnis ſubſtitutus dicitur inſtitutus, l. in ratione le-
gis falcid. la j. §. penul. ff. ad legem Falcid. & licet primus inſtitutus
pręferatur ſubſtituto regulariter, tñ fallit, qñ primus inſtitutus
eſt incapax, vel alias inhabilis ad ſuccedendum, quia tunc ſubla-
9 to primo gradu inſtitutionis, teſtamentum † aſſumit vires a ſecun
do gradu ſubſtitutionis, l. 3. in fine ff. de libe. & poſthu. tradit Bar.
in l. j. in ſecundo effectu, ff. de vulga. & pupilla. vbi ſpecie tangit
caſum noſtrum, quando inſtitutus non eſt natus ex legitimo ma
trimonio, tunc teſtamentum incipit a ſecundo gradu, l. 2. C. de
hęredibus inſtituen. & ſi dicatur forte, licet in iudicio petitorio
ſobſtitutus vulgariter p̃feratur inſtituto in capaci, tamen quia vi
tium inſtitutionis non eſt viſibile ex inſpectione teſtamenti, nõ
debet poſſe ſubſtitutus impedire quominus inſtitutus mittatur
in poſſeſſionem, l. ſecunda, & fina. C. de edic. diui Adri. tollen.
vnde non videtur legitimus contradictor. Reſpondeo, quòd
immo etiam in poſſeſſorio ſubſtitutus dicitur legitimus con-
tradictor, ſi prætendat inſtitutionem nullam eſſe tali nullitatis vi
tio, de quo poſſit incontinenti apparere, vel niſi de vitio nullita-
tis appareret ex ipſo teſtamento. ita concludunt Barto. Salyce.
Pau. Iaſ. & omnes in l. prima, C. de edic. diui Adria. tollen. in caſu
noſtro opponitur vitium nullitatis, de quo apparet ex teſtamen-
to, nam teſtator appellat Claudium inſtitutum filium naturalẽ;
& licet addat ipſum eſſe legitimum, tamen teſtatori non credi-
tur, niſi de legitimatione fides fiat, per ea quę not. glo. & omnes
ſcriben. in l. ſi donatione, C. de collatio. & per Barto. in l. ſi forte,
ff. de caſtr. pecul. & ſi forte dicatur factam fuiſſe fidem de legiti-
matione. Reſpondetur dupliciter. Primo, quod non dicitur fa-
10 cta fides, niſi inſtrumenta legitimationum producta † ſint cita-
ta parte, & dato termino ad opponendum, vt concludit Bar-
tolus in extrauagan. ad reprimendum. in verbo, de plano, per
text. in lege finali, C. de fide inſtrumento. Secundo reſpon-
deo, poſito quòd ſint exhibita inſtrumenta legitimationum ſer-
uatis ſeruandis, quod factum non fuit, tamen aduerſus ipſam le-
gitimationem audiendus fuit, & eſt Berengarius, etiam in iſto
iudicio poſſeſſorio, tum quia vt ſupra dixi, ſi inſtrumenta de-
bent legitime exhiberi, neceſſe eſt, ꝙ ſtatuatur Berengario ter-

minus ad opponendum, tum quia in possessorio iudicio per-
11 sona petens se mitti in possessionē debet plene†legitimari, adeo
quod quilibet, cuius interest, dicetur legitimus contradictor, quo
ad exceptiones, quas ponit contra personam agētis, ista est theo-
rica glo. Barto. & Saly. & omnium in l. 2. C. de edict. diui Adria.
tollen. quam Doctores extollunt ibi, & in variis locis, de quibus
per Ias. in rub. C. qui admitti. nunquam enim censentur exclusæ
exceptiones, quæ respiciūt inhabilitatem, seu illegitimitatē per-
sonæ, sm Fel. in c. ex parte, col. 2. de offi. del. debet ergo in isto iu
dicio possessorio plene constare de persona Claudii, quod sit ille
Claudius in testamēto nominatus, & quod vere sit legitimatus,
& quo ad istas exceptiones, Berengarius, & quilibet possessor est
legitimus contradictor, secundum Baldum in dicta lege finali.
versi. differunt tamen. Præterea, & tertio respondetur, quod non
potest dici, quod exceptiones, quas opponit Berengarius, requi-
rant altiorem indaginem, quia sunt tales, quod ex parte ipsius Be
rengarii non exigunt aliquam probationem, neque dilationem
expostulant, nam exceptiones contra personam Claudii opposi-
tæ eo ipso probantur, quod ex aduerso contrarium non iustifi-
catur. Exceptiones vero oppositæ contra legitimationes consi-
stunt in iure, & ex apertura librorum veritas earum fit omnibus
manifesta, ergo non dicunt requirere altiorem indaginem, quia
quæ sunt iuris, dicunt certa, liquida & notoria, l. ornamentum,
vbi Bar. ff. de auro, & argento lega. non enim possunt dici dubiæ
12 exceptiones,† quarum decisio ex apertura librorum potest repe-
riri, vt concludunt Baldus, & Salycetus in l. cum proponas, C. de
rebus cre. & Ias. in l. pen. col. pen. C. de pac. & in terminis nostris
idem potuit Ias. in l. prima, in fi. C. de edic. diui Adriani tollen. vbi
istud fundamentum fecit contra Bartolum ibi, quod fundamen-
tum in se verissimum est, licet in casu illo nō stringat contra Bar-
tolum vt videri potest, quod hic non discutio, quia nihil ad ca-
sum nostrum. Sit igitur conclusio, quod Berengarius, quantum
ad has exceptiones, quæ ad personam actoris opponuntur, vel ad
merita causæ mixta consideratione personæ, & causæ, dicitur le-
gitimus contradictor, & ita in specie quando opponit, quod insti
tutus non est capax institutionis, quia spurius, firmat Baldus in di
cta lege fin. colum. 10. versi. octauò studeat reus. Non obstat in
quantum supra dicebam, quod Berengarius dicendo pupillarem
expressam esse nullam: etiam tacitam vulgarem, super qua se fun
dat, nullam asserere videtur, quia istud est a veritate deuium, stat
enim simul quòd pupillaris expressa non valeat, & tamen susti-
neatur tacita vulgaris in ipsa pupillari comprehēsa, sm Bar. post
Gul. quem *communiter* Docto. sequuntur, in l. prima in vlti. q. ff. de
vul. & pup. in primo, 2. & 3. requisito, ff. eod. quia vitiato † expres
13 so, non vitiatur tacitum æque principale, l. si fideiussor, ff. de le.
primo. Venio nunc ad secundum articulum huius tertiæ dubita-
tionis, videlicet ad discussionem exceptionum, quas deducit Be-
rengarius. Primam, quæ fundatur in errore testatoris, qui insti-
tuit Claudium tanquam nālem cum sit spurius, non puto milita
14 re, quia largo sumpto vocabulo, etiam spurii dīr †naturales, secū
dum glo. Pano. & omnes, in c. per venerabilem, qui fil. sint legiti.
& glo. in l. quoties idem sermo, ff. de reg. iur. & est tex. in c. inno-
tuit, de elec. & ex legitimationibus, ad quas testator se refert, con
stat testatorem intellexisse Claudium esse spurium, licet ipsum
naturalem simpliciter nominauerit. Imò ex quo testator præten
debat Claudium fore legitimum, non debuit amplius eum spu-
rium appellare, tam in legitimatione vltima, quam in testamen-
to, & est tex. pro hoc dicto Bal. in l. Imperialis, quem ibi no. idem
Bal. & Saly. C. de nup. & Alex. consi. 2. vol. primo. col. 4. Secun-
dam autem exceptionem, quod Claudius non sit audiendus, ni-
si prius probet se esse filium testatoris, quilibet diceret militare,
quia † qui dicit se filium, si negetur, probare debet, l. prima. & l.
15 ei, qui. ff. de prob. & in terminis nostris ita consuluit Bal. consi.
180. mortuo filio, libro. 3. In contrarium facit, quia testatori no-
minanti eum filium credendum videtur nisi per negantes con-
trarium probetur, vt signanter determinat Bar. in l. quod Sena-
tus, §. idem per contrarium, ff. de lib. agnos. per tex. in l. quidam.
ff. de prob. vbi casus, & in specie, qd. nominatio in institutione fi-
lij præsumptiue probet filiationem, & transferat onus proban-
di in aduersarium, tenet Inn. & Are. & Fel. in c. per tuas, de prob.
glo. Bal. & Sal. & alii *communiter*, in l. neque professio, C. de testa.
dicentes, quod illa lex, quæ vult, quod professio patris non
probet, sane intelligitur, id est, non probat aliter filiationem,
quin si per aduersarium probetur testatorem errasse, & non irri-
tetur legatum & institutio, sed tamen inducit presumptionem
talem, quod onus probanbi transfertur in aduersarium vt etiam
tenuit Bal. in casu nostro, in capitulo ex transmissa, co. secunda.
de rest. spo. & licet Ias. in dicta. l. neque professio, dicat se dubita-
re, tamen loquitur quo ad probationem necessariam: nam quo
ad istam fateor, quod ex institutione, non probatur filiatio pro-
batione necessaria per tex. in l. si pater, C. de hær. instit. sed bene
probatur præsumptione, quæ præsumptio transfert onus pro-
bandi in aduersarium, d. l. quidam, ff. de probatio. Tertia exce-
ptio, quod Claudius non sit ille, qui fuit institutus, & nominatus
magis videtur vrgere; qa tenetur Claudius probare, quod is sit il

16 le Claudius, si negetur, cum sit† fundamentum intentionis suæ, l.
eum qui, de prob. & l. actor, C. eo. tit. & bene faciunt no. per Bart.
& alios, in l. inter stipulantem, §. j. ff. de verb. ob. & per Fel. in cap.
cum Ioannes heremita, de fide instru. sed adhuc super ista exce-
ptione non videtur insistēdum, quia probatio quod iste vocetur
Claudius Sienerii, præsumendus erit φ sit ille, quia† identitas no-
minis facit præsumi idētitatem corporis, l. qui habebat, ff. de ma-
nu. test. per quem tex. consuluit Bal. consilio 70. cum apparet, lib.
4. & hoc maxime verum erit in casu nostro, in quo instrumenta
legitimationum reperiuntur apud ipsum Claudium, quo casu
præsumitur, quòd sit ille, qui nominatur in eis, secundum Bald. in
l. si qua per calumniam, in fine per illum text. in argumen. C. de
episcop. & cleri. cum concordantibus allegatis per Felyn. in ca-
pitu. coram, columna 3. de officio delega. arbitror etiam quod
Claudius posset probare tractatus, & communem famam, quòd
sit ille Claudius, & quòd sit filius, quibus probatis constaret de
persona, & filiatione, vt traditur in dicto capitulo per tuas, de pro
batio. & in capitu. per tuas, qui fil. sint legi. ideo non multum pu-
to laborandum super istis friuolis, sed ad fundamenta magis rea-
lia deueniendum est, videlicet ad legitimationes, super quarum
validitate consistit victoria Claudii, & super inualiditate consistit
palma Berengarii substituti. in processu duæ legitimationes repe
riuntur insertæ, ideo particulariter de vtraque est videndum. Cir
ca primam, multa possent dici: sed omissis superfluis, arbitror abs
que dubio, quod talis legitimatio nihil profit ipsi Claudio pluri-
bus rationibus. Et non insistendo super articulo, an infans legiti-
mari possit, quia *communiter* sententia est, † quòd sic, vt per Barto.
& scriben. in l. iubemus, C. de emancipa. liberto. Barto. consilio
18 105. & consilio 119. libro quinto, vbi vult, quòd licet infans non
possit consentire, tamen legitimatio tenet, & quo ad partem sta-
tim quòd est legitimatus, transit in eius potestatem, adeo quòd
tanquam legitimus administrator poterit exinde petere, quòd le-
gitimetur, etiam quo ad successionem maternam. & alibi dicit,
quòd infans & furiosus potest a Principe legitimari. nec obstat,
quòd requiritur quod legitimatus consentiat, §. generaliter, in
Authen. quibus mod. natura. effici. sui. quia infans, & furiosus
finguntur consentire, cum agatur de eorum commodo, & fauo-
re. Concludendum intrepide puto hāc legitimationem fore nul-
19 lam ex infrascriptis rationibus. Primo, quia legitimatio † facta ex
falsa causa nihil valet, l. j. ff. de nata. restitutio. capitu. quia circa, de
consangi. & aff. capitu. quod super, vbi Bald. & Moder. maxime
Fely. columna j. de fide instrumentorum nam sicut viriat institu-
tionem, l. si pater, C. de hæred. insti. & l. fin. eodem titu. & senten-
tias, l. qui testamento, ff. de excusatio. tuto. cum simi. Ita vitiabit
legitimationem. Ista autem facta fuit ex falsa, quod ex eo patet,
quia Christianissimus Rex asserit se inclinatum moribus & vir-
tutibus, quibus coruscat ipse Claudius. quod certe falsissimū est,
cum Claudius tunc esset infans annorum trium, qui nihil scire
vel discernere poterat, l. j. C. de fal. mone. l. pupillis, ff. de acquiren.
hæredita. accedat, quòd dicta legitimatio facta dicitur ad instan-
tiam, & postulationem dicti Claudii, qui neque adhuc fari scie-
bat, vnde de falsitate suspecta dicit, seu redditur ipsa legitimatio,
apparetque Regem fuisse circunuentum, ergo ex defectu causæ
finalis erit legitimatio inualida. Et per ista reperio, ita in terminis
decidere hanc quæstionem Pet. de Anch. consilio 241. ex tenore
priuilegii. quem refert & sequitur Felyn. in dicto capitu. quod su
20 per, columna prima. Secundo, quia surreptio† ita vitiat legitima-
tionem, sicut cætera rescripta, & dispensationes, d. l. j. de nata. re-
stituen. & comprobat latissime Cur. senior. consilio 113. statuto
Ianuæ. est autem huiusmodi prima legitimatio surreptitia, quia
Claudius tacuit, quòd Dominicus eius pater haberet tunc vxo-
rem, quod si expressisset, forte gratiam non impetrasset, aut saltē
non ita de facili obtinuisset, ergo surreptitia, capit. postulasti, capi-
tulo super literis, de rescript. & per hanc rationem ita iudicando
consuluit Oldra. consilio 247. factum tale est, quidam Rex. &
Alexand. consilio 195. assumo, libro 2. vbi ampliat etiam quòd le-
gitimatio sit facta cum clausula de plenitudine potestatis. & Al-
be. de Rosa. in rub. C. de natur. liber. columna 2. & Aret. in l. ex fa
cto, colum. 6. ff. de vulga. & pupil. per tex. in §. si quis, vero, in Au-
then. quibus modis. natu. effici. legi. quinimo falsitatem expressit,
quia dixit patrem tunc coniugatum non esse. Illa enim verba, tūc
vxorari, abnegant, quod tempore legitimationis pater esset vxo-
ratus, tum quia dictio, tunc, extremitatem temporis tantum de-
21 signat, l. 4. §. j. ff. de condit. & demonstratio. & iuncta† cum verbo
preteriti temporis est abnegatiua presentis, vt no. in capitu. sol-
te, de maiorita. & obedien. & in l. 3. §. lege Iulia, ff. de testam. sed
istud falso expressum fuit, ergo tanquam mendax precator care-
re debet impetratis, l. fin. C. de diuer. rescrip. capitulo secundo. de
rescrip. cum vulga. Accedat, quòd non fuit Rex certificatus, quod
Claudius esset infans; quod si fuisset expressum, non ita faciliter
concessisset. ergo legitimatio tanquam surreptitia non valebit,
dicto capitulo postulasti. ea enim, quæ difficiliorem reddere Prin
cipem possunt ad concedendum gratiam, sunt Principi notifi-
canda, alias legitimatio non tenet. faciunt dicta Philippi Corn.
consilio 245. licet colum. j. in fine lib. j. infantes autem non ita de
facili

facili legitimantur sicut maiores, eo quia rediguntur in patriam
potestatem absque eorum consensu, vt per Ful. in l. fi. ff. de iis, qui
sunt sui, vel alien. iur. hinc est ꝙ habens potestatem ab Imperato
re, vel Rege, legitimandi spurios & incestuosos, non tamen cen-
setur habere potestatem legitimãdi infantes, quia istud princeps
difficilius concedit s'm Ang. in l. inuiti, ff. de his, qui sunt sui, vel
alie. iur. per illum tex. & Curtius senior consi. 19. viso priuilegio,
col. j. & Soc. consi. 395. in causa contra filios, col. pen. lib. 2. Et hæc
de prima legitimatione dixisse sat erit. fateor enim, ꝙ plura alia
contra dictam legitimationẽ dici possent, sed quia præmissa suffi
ciunt ad demonstrandum illius nullitatem, prolixior non ero.
Circa secundam legitimationem obtentam a do. Seneschallo,
non insistam, quia eius validitas vel inualiditas dependet a pote-
state d. Seneschalli, quam videre vellem antequam quicquam
scriberem, ne in incerto vagarer. Circa vltimum dubium, posito
ꝙ legitimatio valeret, an spurius legitimatus succedat in emphy
teusi ecclesiastica, *communis* est conclusio ꝙ legitimatus non suc-
32 cedat in emphiteusi ecclesiastica † suscepta pro se & filiis suis, ita,
latè concludit Alex. in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebel. &
in consi. 64. & 128. lib. j. & consi. 60. colum. j. & seq. lib. 2. & in hoc
abundant auctoritates. sed difficultas est, quod si emphyteusis ec
clesiasticã concessa fuerit pro se & hæredibus quibuscunque, qui
bus sors dederit, an tunc naturales legitimati succedant in tali em
phyteusi? Super isto puncto reperio Decium notabiliter adhuc
23 tenere, ꝙ legitimatus † non admittitur ad emphiteusim ecclesia
sticam, quia talis clausula pro se & hæredibus, & quibus dederit
non intelligitur de hæredibus reprobatis, contra petrum de An-
ch. consi. 71. in causa venerabium, quod ego etiam credo verissi-
mum, quia non est verisimile, ꝙ ecclesiæ seu prælati, qui nomine
ecclesiæ fecerunt inuestituram, intellexerunt de filiis hæredibus,
qui sine peccato concipi non possunt, secundum Gemi. in capit.
statutum, 2. in fin. de hære. lib. 6. ubi generaliter concludit, quod
in contractibus & statutis ecclesiæ appellatione filiorum non ve
24 niunt ii, quorum † cõceptui resistit ecclesia, quod etiam voluit An
ge. consi. 3. exoriente, super primo. Ex iis puto satisfactum omni-
bus quęsitis, quibus potuissem latioribus verbis respondere. Sed
quia ista sufficiunt, nonlui superfluis & inutilibus animos legẽ
tium grauare. Laus Deo.

RESPON. II.

TErtio prouocare nemini de iure licet, &
maxime si in omnibus sententiis
repetita sit clausula, bene iudicatum, & male
appellatum. Verum in proposita facti specie
tertio pruuocare licuit, nam assertæ sententiæ
nullo iure conformes dici possunt, quod ne-
cessarium est, vt appellatio vlterius non proce
dat, nam per duas primas possessorium, per tertiam & vltimam
petitorium diffinitur. nullo etiam iure tertia præcedentibus, qui-
bus addit, conformis dici potest, tum etiã quia Do. Lazarum ad
inquestandum cogit, cum nemo inuitus de iure agere vel experi
ri cogatur; quare nulla est, cum contra iura sit lata. Nec clausula,
bene iudicatum & male appellatum, in tertia apposita operatur
conformitatem, quia intelligitur cum additionibus & qualitati-
bus in ea expressis, vnde quod profertur cum adiuncto, non est
proprie tale, & sic simpliciter conformis, quare huic sententiæ
nullitatis, & manifestæ iniquitatis exceptio obstabit.

SVMMARIVM.

1 *Post tres sententias conformes, tertio prouocare non licet.*
2 *Proprietas nihil commune habet cum possessione, & ideo sententia lata su-*
per possessione, non dicitur conformis sententiæ latæ super proprietate.
3 *Medium concludendi in quocunque iudicio attenditur.*
4 *Sententia. quæ aliquid addit, vel detrahit, conformis dici non potest.*
5 *Sententia lata contra iura, est ipso iure nulla.*
6 *Verbum debet, si verbo potest, iungatur, necessitatem importat.*
7 *Appellatione arborũ glãdiferarũ, arbores vtiles & non steriles continẽtur.*
8 *Quod profertur cum adiuncto, non est proprie tale.*
9 *Exceptio manifestæ nullitatis, & iniquitatis, impedit executionem etiãm*
trium sententiarum conformium.

Respon. interpreta.

QVia Officiales Do. Lazari de Cruce, domini de Mõ
tesilico, inquisitionem & titulos criminales fe-
cerunt ɔ̃ hoĩes dicti loci, eo ꝙ dicti homines labora-
uerunt terram guastam, reducendo eam ad culturam,
& eo quia quercus ibi existentes sciderunt, & eo quia glandes, ĩ.
dictum territorium existentes legerunt communitas & homines
prædicti, prætedentes esse in quasi possessione præmissorum iu-
rium intentarunt interdictum retinendę, petendo se manutene-
ri in dicta sua quasi possessione, & officialibus prædicti domi-
ni iuberi & præcipi, vt ab omni molestia & turba des. stant.

Super huiusmodi iudicio possessorio latę reperiuntuntur tres
sententię, quarum tenores subiiciuntur. Tenor primæ talis est,
Quia reperimus vniuersitatem, siue homines eiusdem, non esse
in possessione asserta, sed dominium fore & esse in possessione.
ideo ab imperitis ipsius vniuersitatis, & hominum eiusdem, di-
ctum Do. Lazarum, dicti loci dominum relaxamus, & relaxatũ
dicimus & pronunciamus, eademq; nostra sententia esse in pos-
sessione responderi faciendi per suos officiarios dictos homines
terram guastam accipientes propria auctoritate, arboresque glã-
diferas vltra modum depopulantes, territorium glandium, ter-
ram guastam exteris singulis annis vendendo, cui vult. Et defen-
sam faciendi & glandas legentibus prohibendi dicimus & pro-
nunciamus, &c. Tenor secundæ, Dicimus & pronunciamus, be-
ne & sancte fuisse per officiales a quibus processum & sententia-
tum, dum prædictum do. dicti loci ab impetitis dictæ vniuersita-
tis relaxarunt, & dum declarauerunt do. de Montesilico esse, &
fuisse in quasi posses. responderi faciendi per suos officiarios præ-
dictos homines terram guastam accipientes, & ad culturam redi-
gentes auctoritate propria, arboresque glandiferas vltra modum
depopulantes, male & inique fuisse pronunciatum, quo ad præ-
dicta capita remittentes partes iudicibus a quibus pro executio-
ne facienda. In quantum vero declarauerunt prædictum do. esse
in possessione territorium glandium, terram guastam exteris,
cui vult alienandi, defensam faciendi, glandes legentibus pro.
hibend. dicimus & pronunciamus male & inique fuisse cogni-
tum & iudicatum. Tenor tertiæ sententiæ sic se habet, Ex quibus
prędictis in dicta transactione scriptis & comprehensis, iuncto
instrumento in hac nostra instantia pro parte domini producto
apparet quod pabulum glandium erat, & est ipsius domini, & nõ
vniuersitatis in non specificatis & non reseruatis, & sic non li-
cuisse vniuersitati depopulare nemus glandiferum, & ad agricul-
turam reducere, nec vti vltra transacta, & aliter faciendo, &
vtendo quam in l. siue in transactione dicatur, potuit, & de-
buit dominus inquestare contra facientes, & nemus ad ter-
ram guastam reducentes, prout domini primo & secundo lo-
co iudicantes rationibus. & motiuis in eorum sententiis exara-
tis (quas approbamus) declarauerunt, bene iudicatum pro-
nunciando, & male ad nos appellatum, silentium quo ad il-
lud caput imponentes conformitate trium sententiarum denia-
tæ in eo solo articulo. Quantum vero ad aliud caput, pronun-
ciauit transactionem alias inter partes initam obseruandam fo-
re. Ab hac vltima sententia fuit prouocatum & appellatum
ad supremam curiam Parlamenti, pro parte do. Lazari dicitur
non licere tertio prouocare, cum sint latæ tres sententiæ (vt ab
ipso proponitur) conformes, ideo consilium quęritur an prædi-
ctæ tres sententiæ in primo capite conformes dicantur, ita quòd
veniant exequendę. Consideratis petitione, & sententiis, de
quibus in præmisso themate, visum fuit prima consideratione di
ctas sententias fore conformes quo ad primum caput, & conse-
1 quenter non licere tertio † prouocare, vt C. ne lice. ter. prouo. in
rubr. & nig. videbantur autem, quòd essent conformes ex eo, ꝙ
per secundam & per tertiam pronunciatum fuit, bene iudicatũ,
& male appellatum a prima sententia, & quando pronunciatur
bene iudicatum, & male appellatum, constat clare de conformi-
tate, secundum Bar. in l. si expressim, ff. de app. & Alex. consi. 3. vi-
so themate, lib. 5. Verum prędictis non obstantibus, arbitror vltĩ
mam nullo modo esse cõformen primis duabus, rationibus sub
sequentibus. Primo per primas diffinitur possessorium, per vlti-
mam vero deciditur petitorium, ergo difformes, cum nihil com-
2 mune habeat prorietas † cum possessione, l. naturaliter, §. nihil cõ
mune, ff. de acq. pos. quod autem vltimus iudex pronunciauerit
super petitorio, apparet ex medio concludẽdi, de quo in ipsa sñia
Nã ex medio cõcludendi cognoscitur, an fuerit pronunciatũ in
petitorio, aut possessorio, sicut ex eo. medio concludendi digno-
scitur, an actor deduxerit petitorium an possessorium, vt in ter-
minis consuluit Ale. in consi. 96. Consideratis his, lib. 10. & Dec.
consi. 62. in causa, col. 2. & hoc est generale documentum, vt in
3 quocunque † iudicio inspiciatur medium concludendi, vt tradit
Bar. in l. certi condictio, in prin. ff. si cer. peta. & in l. si prius, vbi
Mod. ff. de no. ope. nun. medium autem concludendi in vltima
sententia tale est, quia pabulum erat, & est d. Lazari, & quia non
licuit hominibus aliter vti quam in l. transactionis dicatur, &c.
istud certe concludit in petitorio, & quo ad dominium, non quo
ad posses. tum quia genit. Lazari, denotat dominium, l. 2. ff. de re-
lig. & sump. fun. l. seruum Titii ff. manda. tum quia super tit. tran-
sactionis fundatur ratio sententię. qui transactionis titulus domi
nium importat, l. transactionem quæ dominii, & l. si super posses.
C. de trans. Scdo, per vltimam sñiam quãtum ẽt ad primũ caput
4 plura addunt primis duabus, ergo † difformes, qa vbi aliquid addi
tur vel detrahit antiquo iuri, nouũius efficit, l. ius ciuile, ff. de iu-
sti. & iure. & vbi additur, vel detrahitur, stipulatio vitiatur, aut no
ua inducit, l. j. §. si quis simpliciter, ff. de verb. obl. sic vbi sententia
addit, vel detrahit alteri sententię, diuersa & noua sententia re-
putatur. ita in nostris terminis dixit Alexan. consi. 77. In causa,
& lite, lib. 2. quod autem vltima addat primis ostenditur sic, per

primas declaratur Do. Lazarum esse in poss. responderi faciendi per suos officiarios homines propria authoritate terram guastã accipientes, & arbores glandiferas vltra modum depopulantes, &c. Per vltimam declaratur, quòd Do. Lazarus potuit, & debuit inquestare homines, nemus ad terram guastam reducentes prout domini, j. & 2. loco iudicantes declararunt. Ista certe vltima sententia in verb. & in omni effectu differt a primis. ponderãdum est primo quòd in hac vltima dicitur quòd domi. Lazarus potuit inquestare, in primis dicitur quòd in possess. responderi faciendi, &c. stat enim simul, quòd sit in possess. faciendi homines respondere per officiales suos, & tamen ipse do. Lazarus non possit inquestare obstante sibi aliqua exceptione dilatoria, quæ non obstabit officialibus suis & vt expluribus vna inspem deducatur, ea est, quia si ipse inquestaret dictos homines coram se, sibi obstaret exceptio, quod ipse in causa sua propria non potest esse iudex, l. qui iurisdictioni, ff. de iurisdictio. omnium iudi. si coram officialibus suis, eadem exceptio obstaret, quia cum sint iudices ipsius do. Lazari, vnum & idem tribunal reputatur, vel saltem exceptio suspicionis contra iudices ipsius domi. Lazari opponi posset, cap. postremo, cap. cum speciali, de appella. cum simi. secus autem si ad instantiam procuratoris fiscalis: aliud enim est fiscus, aliud dominus loci, vt nota. per glo. & scribentes in rubrica. C. de iure fisci, lib. 10, & aliud est procurator d. Lazari. aliud procurator fisci, vt traditur in rubr. ff. de officio. procu. Cæsa. dato ergo, quòd sit in possessione iurium, de quibus disceptatur, ex eo, ꝙ quandoque ad instantiam procuratoris fiscalis coacti fuerunt prædicti homines respondere titulis criminalibus, vt dicitur in primis duabus sententiis non tamen sequitur, ꝙ do. Lazarus possit inquestare, vt dicitur in vltima sententia. bene sequetur ergo, quod in hoc addit primis & differt ab eis, ergo &c. Secundo ponderandum est verbum, & debuit inquestare. Nam in hoc additur primis, quia licet per primas iudicetur dom. Lazarum esse in possessione faciendi respondere, &c. non tamen sequitur, ꝙ teneat inquestare si nolit, & tamen vltimus iudex (nescio quo iure) iudicauit do. Lazarum teneri inquestare, &c. & quidem male, & contra totum titu. C. vt nemo inui. age. vel accusa. cog. & in maximum præiudicium dictorum hominum, quib. (stante dicta sententia) non posset do. Lazarus remittere damna illata per ali-
5 quem ex eis, neque pœnam, quod est † contra omnia iura, maxime contra c. in nostra, de iniur. & quia cuilibet licet iuri suo renunciare, l. si quis in conscribendo, C. de pac. Nec dicatur, ꝙ verbum debuit, quandoque resoluitur in liberam facultatem, & exponitur debuit, i. potuit, vt in l. 3. vbi Barto. C. de pig. l. post edictum. ff. de iud. quia procedit vbi verbum, debuit, de per se reperitur appositum in oratione, tunc ratione subiectæ materiæ potest resolui in liberam facultatem, secus si in oratione reperiatur appositũ vtrũque verbum, potuit, & debuit, vt hic nam tunc neq; ratio recte loquendi, neq; sensus vllus patitur, ꝙ vnũ resoluatur in alterũ, ideo
6 tunc quodlibet seruatur ſm propriam nãm & sic verbũ, † debuit, necessitatẽ importat, vt l. sæpe audiui Cesarem, cum glo. ff. de off. Presi. Tertio, ponderandum est verbum nemus, quod complectitur locum quibuscunque arboribus refertũ, & sic nõ tñ arboribus glandiferis, sed etiam quibuscunque aliis, & differt a luco, & silua cędua, quia generalitatem quandam in se habeat plusquã lucus, & non eodem modo ceditur prout silua cædua, secundũ Fel. in c. Rodulphus, col. 15. de rescrip. per primas deciditur, ꝙ dicti homines nõ possunt vltra modum depopulare arbores glan-
7 diferas: appellatione enim arborum glandiferarum solum † arbores fructum facientes comprehenduntur, l. vni. ff. de glan. legen. & sic istis primis additur per vltimam, vt etiam non possint dicti homines alias arbores nullum fructum facientes scindere, ergo difformes per ea, quæ supra dixi. Quarto ponderandũ est dũ in vltima dicitur, nemus terram guastam reducentes, in hoc differt a primis, quia per primas iudicatum fuit do. Lazarum esse in poss. inquestandi reducentes terram guastam ad culturam, per vltimam iudicatur do. Lazarum posse & debere inquestare reducentes nemus ad terram guastam, ergo difformis: quia aliud est reducere nemus, aliud est reducere terram guastam. Nemus enim differt a terra guasta, tum ratione arborum, tum ratione amænitatis, vt patet ex iis, quæ scribit Felyn. in d. capit. Rodulphus; aliud terra erema, aliud nemus, ex quo vtilitas plurima percipi potest, l. qui vtilia, C. de omni agro deser. lib. 11. Item aliud est reducere terram guastam ad culturam, aliud terram bonam & fructiferam (vt est nemus) ad terram guastam reducere, vt patet ab effectu, & ad naturalem sensum. Cum igitur differat vltima a primis quia dirimit petitorium, primæ vero possessorium; & quia declarat dominum Lazarum posse inquestare, primæ vero esse in possessione, & quia declarat dominum Lazarum teneri inquestare, & in hoc addit primis, quia addit, quòd nemus per dictos homines non possit reduci ad terram guastam quod est dicere quod dicti homines non possint scindere vllas arbores, quod est diuersum a primis, quibus iudicatur non licere reducere terram guastam ad culturam, non nemus ad terram guastam, vt s. abunde deduxi, concludendum est has sententias non esse vllo modo conformes. Et præmissę conclusioni per me, vt supra comprobatę, non obstat qđ vlterius pronũciauerit bene iudicatum, & male appellatum, quia respondeo dupliciter, & primò, quod si simpliciter nihil addendo, vel diminuendo, pronunciasset bene iudicatum, & male appellatum, isto casu essent conformes, & procederet doct. Bart. in d. l. si expressim, secus vbi aliquid additur, vel detrahitur, tunc non possunt dici conformes, secundum Alex. in d. consi. 77. Secundo respondeo, quod vlterius iudex non pronunciauit simpliciter bene iudicatum, sed limita-
8 tiue, idest cum † additionibus, & qualitatibus expressis in dicta vltima sententia. nam illa verba, prout domini primo, & secundo loco iudicantes declarant, referuntur ad illa verba, potuit, & debuit inquestare, & sic dictio, prout, respicit ea quę fuerunt addita, & consequẽter stat limitatiue, vt l. edita, C. de eden. vbi Barto. & scrib. & per eundem Barto. in extraua. ad reprimen. in verb. prout. & per Cano. in c. prout, de dolo, & contu. Insuper aduertendum puto, quod huiusmodi vltima sententia in ea parte, in qua vult dominum Lazarum teneri inquestare, est euidentissime nulla, quia contra ius expressum, videlicet contra totum tit. C. vt nemo inui. age. vel accus. cog. & consequenter nulla, l. j. & 2. C. quando prouo. non est necess. vbi autem sententia est manifeste nulla, tunc exceptio talis euidentis nullitatis impedit executionem non obstante cle. vt calumniis, de re iudicata. secundũ Alexand. in d. cons. 77. & cons. 106. lib. 3. Imo exceptio nullitatis,
9 vel † iniquitatis, quam appellans offert se incontinenti probaturum, licet non appareat notorie de tali iniquitate, seu nullitate, nihilominus habet impedire executionem, secundum Saly. in l. j. C. ne lice. ter. prouoca. traditur per Alexandrum & Modernos in l. 4. §. condemnatum, post Bart. ff. de re iudicata. Vltimo, quia vltimus iudex pronunciauit has sententias fore conformes, ab hac interlocutoria licitum est appellare, secundum Saly. in d. l. j. & probatur in cap. tua nobis, de appel. & maxime licebit isto casu, in quo constat manifeste quod non sunt conformes, vt supra probaui, & vbi dubitaret, an essent conformes, in dubio recipienda est appellatio, secundum Baldum in l. de statu, ff. de test. cum solitis & vulgaribus auctoritatibus. Laus Deo.

De reuocandis donatio.

RESPON. I.

PRincipis Constitutio, quia ad euitandas fraudes irritat donationes iudicis decreto non approbatas, ad liberalitates, quas parentes erga liberos exercent, non est (vt arbitror) porrigenda. Nec enim inter liberos, & parentes dolositatis quicquam lex suspicatur. Non etiam donationes iuramento roboratas sanctio laicalis potest infringere, cum super iuramento nulla disponendi facultas laicis concessa legatur. Contendunt inter se Bar. & Bal. Perusinus (duo iuris fulgentissima sydera) an dos data filiæ imputanda sit nepotibus in legitimam. Pro nepotibus respõdet Bal. contra vero Bar. cui, communis Doctorum calculus adstipulatur. Sed vtrunque recte sensisse docet Paulus Castren. Nam si dos a matre, vel auo materno tradita sit, vera mouet Bal. Sed si a patre, auoque paterno sit constituta, iusta æquaque habetur Bar. sententia. Alia quoque distinctione vtrunque defendit nobilissimus illorum compatriota Corneus. Si enim dos data filię ea mortua reuersura est ad patrem, (quod euenire solet, quando dos fuit simpliciter constituta) recipienda videtur Bar. sententia. Idem quoque respondẽdum, si auus stipulatus fuerit dotem reddi nepotibus, cum ab auo ipsam dotem habere noscantur. Si vero dotem stipulatus sit reddi filię, eius hæredib. Baldo putat assentiendum, cum dotem vti matris hæredes consequantur, quam distinctionem plerique non leuis authoritatis, prius tradiderunt. Donationem quę tempore mortis patris inspecto, legitimam filiorum minuit, Paulus de Castro inofficiosam putat quamquam a principio pater prætaxatam donandi mensuram non excesserit.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta a matre in præsentia mariti & patris donationi consensum, & auctoritatem præstantium, reuocari non potest.*
2 *Statutum prohibens mulierem contrahere sine consensu duorum propinquorum, non procedit in contrahente cum patre, vel matre. & quid ita.*
3 *Statuta prohibentia donationes, nisi cum decreto iudicis vel consensu propinquorum, non vendicant sibi locum in donatione iurata.*
4 *Donatio simplex, quæ in vita donantis valuit, non imputatur in legitimam.*
5 *Dos data filiæ non imputatur nepotibus in legitimam, quando nepotes habent dotem a matre vt hæredes ipsius matris.*
6 *Legitima, an sit commensuranda secundum quantitatem bonorum, quę superant tempore mortis testatoris, an tempore donationis factæ.*
7 *Donatio dicitur inofficiosa, etiam si ex postfacto inofficiosa reperiatur.*

Respon.

Reſpon. interpreta.

SVper Dubiis mihi propoſitis eleganter & iuridicè ſcripſerũt clariſſimi Dom. de Mota, & de Dorna, quorum reſponſa nudo calculo approbaſsẽ, niſi me conſulens impuliſſet, vt quid ſentirem, latius explicarem. Pro corroboratione igitur aliqua ſubiiciam, vt rẽ videar aliqualiter delibaſſe. Circa primum placet mihi, quod donatio facta per Ioannam Geneueſiam quodam Iſabellæ eius filiæ, valeat, & non potuerit reuocari in teſtamento eiuſdem Ioannæ, per tex.. vbi caſus de vtroque in l. velles, C. de reuo. dona. vbi dicitur donationem factam a matre filiæ, non poſſe reuocari prætextu abſentiæ mariti & aliorum liberorum: quanto ergo minus re
1 uocari poterit donatio † facta a matre in præſentia mariti, & patris. donationi conſenſum & auctoritatem præſtantium, vt in caſu præſentis donationis. ad idem tex. in l. his ſolis, & in auct. quod mater, eo. tit. Non obſtant Delphinalia decreta, quia non credo, quod procedant in donatione facta filiæ propter naturalem affectionem, quæ veriſimiliter cadit in matre, vt concludunt Bald. & Lud. Rom. in l. pactum, quod dotali, C. de colla. vbi dicunt, quod
2 ſtatutum, † prohibens mulierem, contrahere ſine cõſenſu duorum propinquorum, non procedit in cõtrahente cum patre, vel cum matre, quia in eis ceſſat ratio fraudis pſumptæ, propter quã ſtatutum vetuit fieri contractum abſque cõſenſu propinquorũ, ſequitur And. Sicu. in cap. matrimonij, colum. 3. de offic. delega. Alexand. conſi. 29. Præclare, colum. pen. lib. 3. quæ ratio præſumptæ fraudis abſque dubio ceſſat in hac donatione: tamen, quia fuit facta cum præſentia conſenſu & auctotitate patris & mariti (præſentia enim propinquorum maxime patris & mariti, excludit omnem ſuſpicionem fraudis, doli, metuſque, l. trãſactionem C. de tranſ. vbi late Moder.) tum, quia fuit facta cauſa æqualitatis ſeruandæ inter filias, cum eadẽ di e tantundem alteri filiæ donaſſet. lex enim adhortatur parentes, vt non faciant vnum filium, & alterum priuignum, ſed vt eos æqualiter tractare debeant, §. illud & ibi no. Ang. in Auct. de nup. imò vbi non eſt æqualitas inter filios obſeruata, creditur dolum interueniſſe, l. quæſitum, §. ſed, & ipſe Papinianus, ff. de fundo inſtru. quem no. Bald. in l. filiæ cuius, in 7. q. C. fam. erciſ. & Barto. in l. ſi pater, in prin. ff. de dona. Soc. conſi. 4. in prima parte, & Dec. conſi. 63. ad fin. Cum igitur ceſſat ratio ſtatuti, ceſſabit etiam diſpoſitio, l. adigere, §. quamuis, ff.
3 de iure patro. c. cum ceſſante, de appel. Secundo talia † ſtatuta prohibentia donationes, cum decreto iudicis, vel conſenſu propinquorum non vendicant ſibi locum in donatione iurata, ſm Ioa. And. in addi. Spe. tit. de inſtr. editio §. porro. in vlti. additio. Ang. in l. ſancimus, §. fi. C. de dona. Imo. in c. cum contingat, in penul. char. & ibi Abb. & Mod. de iurei. Fed. de Senis conſi. 282. Caſus talis eſt. Ang. conſi. 94. Cum lis. Ale. conſi. 4. & conſi. 12. & conſ. 83. in fin. & 138. in fi. lib. j. & conſi. 20. col. 3. lib. 3. & eſt cõis opi. & iam canonizata, vt dñt Moder. in d. c. cum cõtingat, & in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſ. Bñ facit, quia ſtatutũ, ꝙ mulier, & minor non poſſint contrahere ſine ꝯſenſu ꝑpinquorũ, non ꝓcedit in ꝯ̃ctu iuramento roborato, ſm Imo. in d. c. cũ contingat, char. 16. cũ ſeq. Fel. in c. ſi quis, col. 2. de maio. & obedien. & Ale. conſi. 59. Viſo inſtrumento, lib. j. & latiſſime Iaſ. in auct. ſacra puberũ, C. ſi aduer. vendi. quia laici ſtatuentes non potuerunt de viribus iuramenti diſponere, & eſt cõis opi. quicquid dixerit Bart. in d. l. ſi quis pro eo. vnde aliter non inſtabo, quia in conſulendo a cõi non eſt diſcedendum, c. ne innitaris, de conſtitu. & quia in puncto mihi formato quæritur, an huiuſmodi donatio dicatur donatio propter nuptias? iſtud quęſitum habet duo capita. Primum eſt, an dicatur donatio propter nuptias, de qua loquitur tit. C. de dona. propter nupt. & tex. in §. eſt & aliud, Inſt. de don. & certum eſt, quod nõ, quia illa eſt donatio, quæ fit a ſponſo ſponſæ pro ſecuritate dotis, l. profectitia, ff. de iure dot. l. fi. C. eo. declarat Azo in Summa ti. de donatio. ante nuptias. Secundum caput eſt, an dicatur facta contemplatione matrimonii, ita quod donatrix fuerit mota ad donandum propter matrimonium: & iterum reſpondendum puto quodnon, ſed mota fuit ad hanc donationem faciendam Iſabellę, quia vnam tertiam donauerat alteri filiæ. Ita clare cantant verba donationis. vnde cum ex verbis clare colligatur, intentio & cauſa finalis, non eſt alia exquirenda, nec coniecturãda cauſa, l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. cum ſimilibus. Circa ſecundum, quo quæritur, an donatio facta Iſabellæ filiæ, ſit imputanda nepotibus in licentiam eis debitam, ex perſona propria, cũ Iſabella mater deceſſerit ante auum. & prima fronte viſum fuit, ꝙ ſic: quia dos data matri ab auo, imputatur nepotibus in licentiam ſecundum Bartolum in l. in quartam, ff. ad l. Falcid. cuius opinio. *communiter* recepta a Doctoribus, vt atteſtatur ibi Picus & Dec. conſi. 151. Satis nota eſt quæſtio, colum. fina. & Fabia. de Monte in repeti. auth. nouiſſima, in 8. char. C. de inoffi. teſt. ſicut ergo imputatur dos, ita dicamus, quod imputatur donatio. Verum hoc non obſtante concurro in ſententiam Dominorum meorum, qui ante me conſuluerunt, duabus præſertim rationibus. Primo, quia huiuſmodi donatio eſt pura, & ſimplex, & inter viuos, quæ non imputaretur in quartam debitam iure naturę ipſi Iſabellæ, ſi
4 viueret. Nam ſimplex donatio, † quæ in vita donantis valuit non imputatur in legitimam, l. ſi quando, §. fi. C. de inoffi. teſta. l. ſi non mortis, ff. eod. l. etiam, §. ſi debita, ff. de bon. libert. firmant Barto. Ang. & alii in d. l. in quartam, Alex. conſi. 8. colum. j. lib. 2. & dicitur donatio inter viuos ſimpliciter facta, niſi ſit aliter dictum, ſecundum Bart. in l. peto, in prin. ff. de lega. 2. & in l. illud, C. de colla. ſi ergo non imputaretur Iſabellæ, cum non ſit donatio facta in cauſam dotis, vel donationis propter nuptias, vt ſupra oſtẽdi: multo minus debet imputari nepotibus petentibus legitimam ex perſona propria. Secundo, quia dos data filiæ, non imputatur
5 nepotibus † in legitimam, quando nepotes habent dotem a matre vt hæredes ipſius matris. Quod eſt, quando pater in ꝯſtitutione dotis ſtipulatus fuiſſet, ſoluto matrimonio eam reddi filiæ & eius hæredibus ſecundum Baldum, & Salycetum in l. illam, C. de collatio. Nec obſtat opinio Bartoli communiter approbata, quia procedit quando pater ſimpliciter dotaſſet filiam, quo caſu dos ſoluto matrimonio ad patrẽ reuertitur ratione patriæ poteſtatis, l. dos a patre profecta, C. ſolu. matrimo. vel quando ſtipulatus fuiſſet eam reddi nepotibus, quo caſu nepotes eam dicerentur habere ab auo. Secus autem, quando nepotes dotem habent vti hæredes matris. ita concordat opi. Corn. conſi. 190. pro deciſione. li. 2. in caſu autem præſenti donatio facta fuit a matre, Notario ſtipulante pro Iſabella, & eius hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcunque. & dato quod non eſſet facta ſtipulatio pro hæredibus, tamen ſubintelligebatur, l. ſi pactum, ff. de probationib. cum donata bona non reuertantur ad donatorem ſecuta morte donatariæ, niſi ſit expreſſe cautum, l. ſecunda. C. de donation. quę ſub modo. & propterea concludo, quod opinio Bartoli in dicta lege in quartam, non procedit in dote data filiæ a matre vel auo materno, vt etiam conſuluit Pau. de Caſt. conſil. 108. Dubitatio præſentis. in ſecunda parte. Circa primum, & multo minus in donatione inter viuos. Tertio quæritur, an ſit commẽ
6 ſuranda † licentia ſecundun quantitatem bonorum, quæ ſupererant tempore mortis auiæ, an tempore factarum donationum? reſpondet vnus ex Conſultoribus inſpiciendum eſſe tempus donationum, per textum authen. vnde ſi parens, & in corpore vnde ſumitur, C. de inofficio. teſtamento. ſed iſta ſentẽtia videtur dubitabilis, quia iſte textus loquitur in donatione facta alicui, ex filiis contra officium pietatis, & in fraudem legitimæ aliorum: ſed in caſu noſtro, cum vtriquę filię ſit tantundem donatum, non poſſunt dici donationes inofficioſę, nec in fraudem licentię aliorum factæ, cum nulli alii filii ſupereſſent. Præterea, ex alio non poſſunt huiuſmodi donationes videri immenſæ ſeu inofficioſæ, cum fuerint donatæ ſolum duæ partes bonorum, reſeruata tertia parte bonorum immobilium, ac omnibus iuribus mobilibus ac actionibus, quæ non comprehenduntur appellatione immobilium, l. a diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de re iudi. l. mouentium, ff. de ver. ſig. videtur ergo, quod legitima horum nepotum ſit commenſuranda ſecundum quantitatẽ bonorum tempore mortis, l. cum quæritur, C. de inoff. teſta. l. etiam, & l. ſi patronum, ff. de bon. libert. Sed iſtis non obſtantibus opin. d. Conſultorum amplectenda videtur, quia licet donatio facta materteræ horum
7 nepotum a principio non eſſent inofficioſa, tamen † effecta fuit ex poſt, quod ſufficit, quia fingitur retro fuiſſe inofficioſa, ſecundum gloſſam in l. j. in verſicu. nono quæro, C. de inoffic. donat. in propoſito autem caſu licet a principio non eſſet inofficioſa, quia reſeruauerat ſibi donatrix trientem & vltra: tamen, quia illud, q̃ reſeruauerat pro legitima ipſorum liberorum totũ reliquit vni titulo inſtitutionis hæredis, apparet, quod alii liberi reperiuntur fraudati medio donationis factę ipſi materterę hæredi vniuerſali. Nam ex ſequentibus declaratur, qualis fuerit animus in præcedentibus, l. cum quis, verſic. neque enim, C. de natu. lib. l. ſed Iulianus, §. quod dicitur, ff. ad Macedonia. Ita magiſtraliter declarat Pau. de Caſt. in d. auct. vnde ſi parentes, dicens ſe ita conſuluiſſe in quadam cauſa ſibi tranſmiſſa de Bononia, in qua plures Doctores ceſpitabant, non conſiderantes, ꝙ eſſet effecta donatio inofficioſa ex poſt, licet a principio non eſſet. Circa quartum, an clauſula conſtituti operetur tranſlationem poſſeſſionis, non expedit inſiſtere, quia cumulatum reperitur petitorium cum poſſeſſorio per vtranque partem, quo caſu ſententia in petitorio habet abſorbere effectum poſſeſſorij, cap. cum dilectus, de cau. poſſ. & proprie. declarat Socy. conſi. 98. iuſtiſſime iudex, lib. 4.

De dona. quæ ſub mo.

RESPONSVM I.

DIui Principis Valentini legem contra donatores, q donatori promiſſa alimenta non præſtant ſapiẽter editam, etiam ſi nulla præſtandorum alimẽtorum dies expreſſa fuerit, ſeruandam putamus. Dies enim quæ huic ineſt obligationi, ſatis promiſſorem tacite interpellat.

Reſpon. Do. Io. Fran. Rip.

Quod maxime verum erit, ſi donatarius iureiurando fidem ſuã aſtrinxerit.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum habet vim iuterpellationis.*
2 *Dies tacita ſubintellecta a lege in obligatione, ita interpellat ſicut expreſſa.*

Reſpon. interpreta.

IVſtè, & ſanctè fuit iudicatum per iudicem, a quo, in fauorem dominæ Ioannæ petitæ, & non inſiſtendo ſuper inualiditate ſecundæ donationis factæ Ioanni Roleti, circa quam multa dicta fuerunt per præſtantes primos Conſultores & Aduocatos, dico ſecundã donationem etiam ſi a principio valida fuiſſet, ipſo iure reuocatam propter alimenta non præſtita donatrici iuxta conuenta. & quia de hoc eſt caſus legis in l.j. C. de dona. quæ ſub mo. non curabo argumentis & rationibus aliter comprobare. Eſt enim ibi caſus expreſſus, quòd ſi donatarius non præſtat alimenta promiſſa donatrici, quòd bona donata poterunt a donatrice vendicari; ergo donatio cẽſetur a iure reuocata, & dominium iuris miniſterio translatum in donatricem, alias ei non daretur rei vendicatio, quæ præſupponit dominium in agente, l.j. C. de alienatione iudicii mutandi. cauſa facta cap. Abbate, de re iudicata. lib. 6. & ad idem eſt text. cum gloſſa. in capit. verum, de condi. appo. & ita conſuluit Baldus conſil. 250. in 3. parte, Lud. Rom. conſi. 284. triplici ex capite, Cor. conſi. 102. in cauſa, col. 2. lib. j. Non obſt. ſi dicatur, quod diſpoſitio dictę legis primæ procedit, ſi donatarius ſit in mora præſtandi alimenta, quæ mora non fuit probata in caſu iſto, cum nunquam Roletus fuerit interpellatus, & vbi non eſt appoſita dies, mora nõ committitur ſine interpellatione, l. quod te, ff. ſi cert. pet. l. ſi ex legati cauſa, ff. de verb. obli. quia reſpondetur dupliciter. Primo, quod iuramentum ipſius Roleti eum continue interpellabat vt promiſſa ſeruaret: habet enim iurm virtu-
1 tẽ interpellationis, ſecundum Spec. ti. de aduocatis, §. j. ver. ſed nũ quid is, qui iurauit, Panor. in capit. breui, de iureiur. Secundo reſpondetur, quod hic eſt dies tacita & expreſſa. Tacita quidem, q͂a cũ venter dilationem non patiatur, obligatus ad alimenta, ſtatim dicitur in mora, ſaltem pro primo anno, ſecundum quoſdam vel ſaltem pro primo menſe, l. j. vbi Bart. & alii, ff. de ali men. leg. & l. libertis, quos, §. j. ff. de auro, & argento lega. eſt etiam dies expreſſa multiplicandæ obligationis gratia adiecta, videlicet tãdiu, quandiu vixerit, l. ſi in ſingulos annos, cum ſimili. ff. de annu. leg
2 dies autem † tacita ſubintellecta a lege in obligatione ita interpellat, ſicut expreſſa, l. idem erit, ff. de verb. oblig. late Iaſ. in l. quoties in diem, ff. eod. ti. ſimiliter dies adiecta multiplicandæ obligationis gratia, ita interpellat ſicut dies ſolutionis adiecta, ſecundum Bart. in l. ita ſtipulatus, magna in 3. q. 2. q. princi. ff. de verbo oblig. Præterea, cum dictus Roletus iurauerit pręſtare alimenta, & non præſtiterit, ſequitur dicendum ipſum cecidiſſe ab omni commodo contractus donationis, per tex. vulgatum in l. ſi quis maior, C de tranſa. quæ habet locum in omni contractu, ſecudum Bar. & *communiter* ſcriben. ibi, & in ſpecie, ꝙ habeat locum etiam in contractu donationis, in quo donatarius non præſtiterit alimenta cõuenta, conſuluit Cor. in d. conſil. 102. verſi. & inſuper. non etiam obſtat, ſi forte diceretur, quod diſpoſitio d. l. j. ſi quis maior, procedit in donatrice volente diſcedere a contractu, & quod in caſu noſtro non conſtat donatricem vnquam reuocaſſe donationem propter alimenta nõ pręſtita, quia (vt mihi dicitur in facto) contrarium eſt verius. & dato quod expreſſe non appareret, tamẽ quia donatrix donauit poſtea, & tertio loco, omnia bona ſua dictæ dominę Ioannæ, ex hoc ſolum videtur deceſſiſſe a donatione facta dicto Roleto, l. rem legatam, ff. de adim. le. & ita in indiuiduo reſpondet Roma. in dicto conſi. 284. in fi. Concludo ergo bene iudicatum, quia ſi bona eſſent apud dictum Roletum virtute vltimæ donationis omnium bonorum factæ dominæ Ioannæ, vna cum ceſſione iurium & actionum, prædicta Ioanna poſſet vendicare ipſa bona, d. l. j. C. de donat. quæ ſub modo. ergo a fortiori poterit vti retentione, cui enim damus actionem, multo magis retentionem concedimus, l. inuitus, §. cui damus, ff. de regu. iur. l. j. §. is autem, ff. de ſuperficie.

Præſtantiſſimi Iuriſconſulti D. Ioan. Fran. Ripen. abſolutiſſima reſponſa,
Deo clementiſſimo fauente, expliciunt.

IOANNIS FRANCISCI RIPAE, A S. NAZARIO, IVRISCONSVLTI CLARISSIMI,

Viginti Responsa ad vetera addita.

Nunc postremo in studiosorum gratiam accuratissimè recognita, & repurgata.

Legatum Quasi filio relictum ei, qui filius non esse conuincitur ab hæredibus testatoris valet, eo maxime, quia pietatis intuitu, &(vt ait) pro amore Dei relictum est.

SVMMARIVM.

1 *Filius quis iustus, aut iniustus.*
2 *Generatio quæ tempestiua, & intempestiua quæ.*
3 *Patrini ad quid filiolis teneantur.*
Iustus præsumitur, qui ex coeuntibus coniugibus natus est.

M. Antonianus recensui.

Respon. cc. Interpretatio.

Agit Alziarius actione ex testamento, ad alimenta sibi relicta amore Dei, contra nobilem Petrum Autardi, hæredem alterius d. Petri Autardi testatoris. Opponitur legatum relictum fuisse ipsi Alziario per errorem, & ex falsa causa, quia testator falsa opinione ductus reliquit alimenta eidem quasi filio nãli, non legaturus si alterius filium credidisset. Iõ concluditur tale legatum non deberi per text. in l. si pater, C. de hæred. inst. & l. neque professio, C. de testa. Præterea dubitatur, an ex deductis per hæredem fuerit probatus error testatoris. Visis hinc inde articulis, visaque particula testiũ, quæ legatum alimentorum continet: primo aspectu putaui posse suaderi actorem probasse, quod testator falsa filiationis opinione deceptus, legauerit alimenta præfato Alziario, tum quia probatum fuit quòd idem testator quandiu vixit, ipsum tractauit Alziarium vti filium. Nam ei semper pręstitit alimẽta in domo propria iis modis, & formis, ac si vere filius ei⁹ esset, præceptoribus, quib. eum erudiendum tradidit, mercedes persoluit. Ex quo tractatu præsumitur, quòd testator crederet eum esse filium suum, vt dicitur de fratre, quòd tractans aliquem vt fratrem, præsumitur credere eum esse suum fratrem, gl. in l. nemo, §. fi. ff. de hære. inst. q̃ ad istud ꝓpositum allegat Fely. in c. per tuas, col. fi. de probat. Nam ex tractatu præsumitur filiatio, d. c. ꝑ tuas, vbi late Pan. & alij, & gl. & Pan. in c. transiuisse, q filij sint legitimi. Tũ qa d. testator, dũ esset inhumanis nominabat d. Alzia. filium suum, & ecõtra idem Alziarius appellabat d. testatorẽ patrem. Nõ est aũt ꝑsumẽdũ, quod qs nominet aliquẽ ĩ filium, nisi credat verũ esse, qđ asseuerat, l. Iulianus, §. ꝙ aũt, ff. de actio. emp. Nã verba, ſm philosophũ, sunt notæ earũ, q̃ sunt in aĩo passionũ & nullum est maius mentis testimoniũ, q̃ qualitas inspecta verborum, ſm Bal. in c. super literis. de res. & non credimus hominẽ velle, nisi illud qđ dixit, ſm Bal. in l. voluntatis, ad fin. C. de fideicom. Et ꝙ is, qui nominat aliquem filium, ꝑsumatur illum credere filium suum, firmãt Bar. & alii, in d. l. neq; professio, C. de testa. Tertio probatur, quia noĩe baptismali hic Alziarius fuit noĩatus Petrus, licet in chrismate fuerit nomen variatum, & sic vocabatur eodem noĩe, quo testator, & eodem agnomine Austaredi a testatore agnominatur in testõ. Ex identitate autem noĩs & agnominis resultat præsumptio filiationis, & multo magis credulitatis, vt est tex. sing. in l. vxorem, ff. de manu. tex. quem ad hoc alleg. Bal. in c. tuam, de ordi. cogni. Ex istis videtur apparere, quod testãor crederet Alziarium esse filium suum. Quod constat esse falsum, cũ sit natus ex Ioanna nupta Bernardo Bertrãdi, vnde præsumptione iuris præsumitur filius ipsius Bertrãdi, l. filium diffinimus, ff. de ijs, qui sunt sui, vel alien. iur. ẽt si probaretur quod Ioãna fuerit cognita a testatore, ſm Pan. in c. cum ex officij, de pœniten. & remiss. Bal. consi. 73. Verba domini, consi. lib. primo. Præmissis non obstantibus, prout non obstant, contrarium, quod legatum valeat, nec dicatur testator falsa filiationis opinione deceptus, verius existimo ex infrascriptis. Primo, quia ad hoc vt legatum, vel institutio irritetur ex eo, quod testator fuerit falsa filiationis opinione deceptus, oportet quod filiatio fuerit causa legati, vel institutionis, vt clare dicit Imperator ĩ d. l. si pater, in ver. nõ instituturus si alium nosset, & sic quod error fuerit in causa fi. Et ideo iura, quæ dicunt legatum, vel institutionem vitiari, semper loquuntur quando testator legauit ei, qui filius non erat, vti filio, nominando eum filium in testamento, d. l. neque professio, & d. l. si pater. Sed testator in testõ non nominauit Alziarium filium, neque ei quasi filio legauit, sed tanquam extraneo, cum ei tanquam pauperi amore Dei alimenta reliquerit. Vnde liquidissime constat, quod sumus extra terminos d. l. neq; professio, & d. l. si pater. Et si dicatur, licet ex tenore testamẽti nõ appareat, quòd testator legauerit eidem Alziario vti filio, tamen probari potest, quod contemplatione filiationis testator legauerit. Istud non inficiabor. Verum dicam, quod actor nihil penitus probauit, nec quicquam deduxit, quod faciat ad probandum, quod ipse testator intuitu filiationis fecerit huiusmodi legatum alias non facturus, si alienum, quod testator nunquam credidit Alz. fore eius filium. Deinde rñdebo ad coniecturas, & præsumptiones allegatas per actorem. Quod testator nunquam crediderit Alziarium esse filium suum, demõstratur. Primo, quia idem testator erat prudens & sapiens, & rerum humanarum expertissimus, & consequenter præsumitur, quod sciret ea omnia, quæ vnus prudens expertus scire deberet, l. prima, §. is quoque cum sim. ff. de a-
1 ctio. & obl. Prudens autem non existimabit vxorem † alterius ad q̃uam maritus accedit, concepisse ex seipso. Tum quia præsumitur, iuris præsumptione, esse contrarium, vt s̃. dixi, & fatetur actor in 7. articulo. Tum quia vix maritus potest præsumere natum ex vxore sua, esse filium alterius, l. quia semper, ff. de in ius vocan. l. Lucius, ff. de cond. & demon. Et si dicatur non constare, quod Ioãna esset maritata, neque quod maritus cohabitaret cũ ea: Respondeo, quod actor non potest honeste istud negare, quia contrarium posuit in 8. positione. scđo, quia in x. positione fatetur, ꝙ Ioanna etiam tempore quo morabatur cum testatore, pluribus se prostituebat, & quod erat de hoc publica fama. Ex hoc elicio, quod testator sciebat eam alios viros, vltra maritum admittere, quia quilibet præsumitur scire ea, de quibus est publica vox, & fama, l. si tutor petitus, cum gl. C. de pericu. tuto. c. j. de postul. præla. Sed quis vnquam iudicaret prudentem virum existimare natum ex muliere alteri coniugata, & multorum libidini exposita, esse filium suum? certe nemo, quia natus ex ea, quæ se multorum libidini exponebat, dicitur vulgo quæsitus, tanquam natus ex meretrice, c. vidua, 34. dist. & ibi gl. & Are. & Soc. consil. 54. Visis test. lib. 3. Nati autem ex meretrice, vulgo quæsiti dñr, quia nullum patrem pñt demonstrare, §. vulgo quæsitos, Instit. de suc. cog. Tertio, quia actor in xv. & xvj. & sequentibus positionibus fatetur, quod testator erat inhabilis ad generandum, quia in sua florida ætate duas habuerat speciosas vxores, quarum altera ex primo marito filios conceperat, & tamen ex neutra vnquam filios suscepit. Et quia tempore conceptionis d. Alziarij excede-
2 bat † sexagesimum annum. Nam vir sexagenarius, & mulier quĩquagenaria, naturaliter inhabiles sunt ad generandum. de viro est tex. in l. si pater, §. fi. cum glo. ff. de adop. de fœmina est tex. in l. si maior, C. de legi. hæred. & ideo, quia ad prolem suscipiendam inhabiles sunt homines, & fæminæ in tali ætate constituti, olim prohibebantur per leg. Papiam nuptias contrahere. licet hodie lex Papia oblita sit, l. sancimus, C. de nupt. non quia credantur habiles ad generandum, sed quia in senibus est legis obsequium & humanitatis solatium, secundum gloss. in c. secundo. de frigi. & malefi. Et si contingat aliquem sexagenarium habere potentiam generandi, miraculosum est, vt d. tex. in d. l. si maior, & glo. in l. si sterilis, ff. de actio. emp. Ex istis elicio inconuincibilem rationem, argumentumque fortissimum, quod testator nunquam credidit ex suo semine generasse Alziarium. Quia cum esset inhabilis & impotens, sibique foret magis nota sua impotentia q̃ alteri, cum facta propria quisque nota habeat, l. fi. ff. ꝓ suo, l. quãquam, ff. ad Velleia. non est præsumẽdum, quod crediderit fecisse quod facere poterat, nisi miraculose. Impossibilia. n. secundum naturã, nemo præsumitur nedum credere, sed nec cogitare, §. & hæc dicimus. in Authen. vt hi, qui se perhib. hab. res mino. Hinc est, quod in generali dispositione non comprehenduntur impossibilia ipsi disponenti, quia non creditur cogitasse id, de quo disponendi facultatem non habet, l. Lucius, §. Imperator, ff. ad muni. c. a nobis, vbi Abb. de senten. excommu. Hinc est quod sexagenarius nunquam præsumitur cogitare de posthumis, quia natura resistit, secundum Soc. consi. 127. Visum fuit, lib. tertio. Nec etiam qui ex vxore secunda non potuit generare præsumitur credere se posse generare ex altera, secundum eundem Socy. inter consilia Cur. consilio. 2. colum. fi. Quarto quia in processu constat, quod testator hunc Alziarium leuauit de sacro fonte. Ex hoc etiam elicio aliud fundamẽtũ, quod testator non credebat hunc esse filium suum, quia non leuasset eum de sacro fonte.

te si eum filium suum esse putasset. Quod sic demonstro. Pater naturalis prohibetur tenere filiū in sacro lauacro, alias graui pœnitentia plectendus est, c.j.c.dictum, & seq.30.q.j.c.si vir, de cogna.spiri. Et ista prohibitio est omnibus notissima, & eam quilibet scire præsumitur, l.leges, C.de legi. Cum igitur sacri canones prohibeant, sitque peccatum leuare proprium filium ex baptismali fonte, & contra legem prohibitiuam venire, ca.2.de maior. & obedien. non est præsumendum quòd testator voluisset delinquere; & filium, quem suum naturalem esse credebat, sibi in spūalem, lege resistente transferre, l.merito, ff.pro socio.l.si quis seruum, ff.de seruo corrup. Quinto coniecturandum est, quod si testator credidisset Alziarium esse filium suum, quod ei vti filio legasset alimenta, quæ de iure sibi legare potuisset, si filius spurius esset. ca.cum haberet, de eo, qui dux.in matri. quam polluit per adul. Quod etiam procedit de iure ciuili, ſm Bart.in l.fi.ff.de his, quib.vt indig.est *communiter* doctrina, licet Angel.& quidam alij tenuerint contrarium, quod non discutio, quia sumus in terris ecclesiæ. Et si dicatur quod hic testator voluit legare alimenta vti filio spurio, quia centum floreni annui excedunt alimenta, & quia volebat excedere modum alimentorum, non nominauit eum filium in testō, nec ei vti filio expresse legauit. Ad istud respondeo defendendo hanc coniecturam, licet non sit opus, cum aliæ quatuor supra deductæ satis superque sufficiant quod centum floreni annui pro victu & vestitu d.Alziarij, si filius spurius esset dicti testatoris, qui decessit sine prole legitima attenta conditione ipsius testatoris qui erat nobilis, & attentis facultatibus ipsius, qui reliquit saltem annuum ccc.florenorum hæredi suo, non diceretur excedere modum alimentorum, quæ pro modo facultatum, & personarum qualitate a iudice taxanda ueniunt. In qua taxatione iudex non tam ad cibaria, quam ad vestes, tectum siue domum, medicinas, præceptorum mercedes, & omnia ad vsum, sanitatem, doctrinamque necessaria, debet animaduertere, l.ius alimentorum, ff.vbi pupil.educ.debe.l.cum alimenta, ff.de alimen.leg.l.quæro, ff.de iur.do.c. episcopus.de præben.cum glo.c. quoniam, de vita & hone.cle. Quæ omnia si considerentur, nullus est, qui non fateatur filium vnius nobilis, egere singulis annis florenis centum pro cibarijs, vestibus, & alijs ad vsum necessarijs. Quæ omnia sub noīe alimentorum continentur, l.legatum, ff.de ali.& ciba.leg.l.verbo victus, ff.de verb.sign. Ad contrarias cōiecturas respondeo facillime. & primo respondeo duabus solutionibus generalibus, postea particulares & indiuiduas accommodabo rñsiones. Et primo gñaliter rñdetur, quod ex ɔ̄rijs coniecturis, & pręsump.for.adductis pro Alziario, eneruantur coniecturæ hr̄dis. Sicut.n.clauus clauo retundit̄, ita p̄sup.p̄sumptione excluditur, l.diuus, ff.de in inte.rest. Secundo respondetur † quod & si testator aluerit Alzia.vt filium, id fecit ex debito & oblatione, qua tenebatur. Nam Alz.ei filius erat spūalis, & econtra ipse testator erat illi pater, c.j.30.q.1.c.1.& per totum, de cog.spiri.pr̄ autem spi. in subsidium tenetur alere filium exēplo p̄ris adoptiui, ſm Bald.in auct.nisi rogati, col pe.C.ad Trebe. Sicut etiam in subsidium tenetur ep̄s alere promotos ad ordines sacros, c.ep̄s, de præben. Sicut diues parochianus in subsidium tenetur alere Rectorem, qui sibi est pr̄ spiri. ſm Pan.in c.ex parte, i.& in capi.veniēns, de test. cū igitur esset pater spir. teneretur que eum alere, cū parentes naturales vix seipsos possent nutrire, non potest ex noīatione, & tractatu filiationis, extrahi concludens coniectura, qđ testator crederet eum esse filium suum naturalem, quia expresse cōstat, quod erat filius spūalis, & expressum facit cessare pręsumptum, l.cum ex filio, ff.de vul. & pupi.& quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit adesse, l.non hoc, C vñ le.c.in præsentia, de proba. Nam cum potuerit eum tractasse vt filium spūalē, non seq̄t quod ex tractatu crederet illum esse sibi filium nālem. Et specialiter rñdendo, non obstat tex.in d.l.si pr̄, & in d.l.neque professio, quia illa iure (vt dixi) procedūt quando testator noīauit eum cui legauit, filium in testō. Tunc filiatio præsumitur fuisse causa finalis legati, vel instōnis, & noīatio filiationis propter instōnem & legatum præsumitur facta ex proposito. quæ ratio non esset, quando extra testm̄ nominasset aliquem in filium quia potuit tunc vti noīatione perfunctoria, ſm Are.in d.l.neque possessio, & d.l.si pater. Vel aliter, & secundo respondetur, quod ēt si nominasset Alz.filium in testō, adhuc non vitiaretur legatum, quia cum nulla proponatur causa quare Petrus sciens se impotentem ad generandum, sciēsque matrem Alziarij esse coniugatam & plurimorum libidini expositam, debuerit credere Alziarium esse filium suum potius amoris & dilectionis causa, quam filiationis, filium noīasse præsumendum est, l.nemo, §.fin.ff.de hær. inst.l.j.§. Pomponius, ff.de Carbo.edi. quam sic intellexit Pau.de Cast.in d.l.neque professio. vel tertio respondetur, quod noīatio filiationis hoc casu vera est, cum Alzi.sit filius spiritualis, de hac filiatione eum intellexisse credendum est. Nec obst. si dicatur, quod quoties concurrunt duæ causæ, quarum altera est naturalis, altera ciuilis, amplectenda est naturalis vti potior & finalis, l.qui habet, ff.de tut. Quia verum est, si constaret liquido qđ ambæ concurrerent, & sibi inuicem repugnarent, alias secus, l.cum pater, ff.de iur.do. Sed in casu nostro non constat de causa naturali, prout liquido constat de iure ciuili, nec earum effectus repugnant. Ergo non possumus asserare, quod naturalis filiatio fuerit causa finalis huius legari. Vel quarto respondetur, quod ex confessione aduersarij, quæ est superlatiua oīum probatio, c.p tuas, de p̄b.l.gñaliter, C.de nō nume.pe.cōstat ꝙ testator rplures testatus est, se non creder̄ Alzi. esse filium suum, vt legitur in processu, ī rñsione data.ad 7.positionem ipsius Alziarij. Nec ob. quod aduersarius qualificauerit suam confessionem dicendo, ꝙ credit Pet. Autardi testōrem testatum fuisse, quod non credebat Alz. esse filium suum, sed quod timore iustitiæ ita fuit protestatus, quia Al.acceptauit confessionem quatenus pro se facit qualitatem reiecit, & veram esse non dixit, quod facere potuit, cum præsumptio sit contra qualitatem annexam. Sicut in simili potest quia acceptare confessionem eius, quia confitetur se occidisse ad sui defensionem, & negare qualitatem, l.Aurelius, §.idem quæsijt, & ibi Bar.ff.de libera.lega.l.j. C.de sica. l.si non conuitij, C.de iniu. Et quod præsumptio hoc loco sit contra qualitatem, satis de se patet. Tum quia nemo pręsumitur vnum dicere, & aliud in corde hr̄e, d.l.Iulianus, §.quod autem, ff.de act.emp. Tum quia talis qualitas continet in se delictum adulterij. Si.n.metu iustitiæ ita dixisset, ergo necessario præsupponitur adulterium, qđ est contra iuris pręsumptionem, ſm quam nemo præsumitur deliquisse, l.merito, ff.pro soc.l.si seruus extero, C.manda. Tum ēt quia contra hanc qualitatem obstat impotentia, qualitas vitę Ioannæ matris Alz. Petri sapiētia, & omnia s̄.deducta, quib.mediātib.credēdum est, quod Petrus testator pro veritate sic fuerit protestatus, & non metu iustitiæ. Non etiam obst.quod nomine Petri Autardi Alz.fuerit baptizatus: quia ista non est vrgens neque concludens coniectura, quod Petrus Autardus crederet eum esse filiū suū, ſm do.Ias.ī d.l.neq; professio. Nec tex. ī l.vxorē, ff.de manu.test.aliquid probat vt aduertit d.Ias. sed etiam nos sumus extra terminos illius l.quia ſm consuetudinem huius patriæ, patrinus solet filiolum suum nominare in sacro fonte nomine sui ipsius patrini, quæ cousuetudo cum sit notoria, sufficit eam allegare.l.si adulterium cum incestu, §.idem Pollioni, ff.de adul. & vt iudex ex officio potest pro parte allegare leges scriptas, l.vni. C.vt quæ des.aduo.ita potest allegare consuetudinem notoriam quia ista dicitur potius allegatio iuris, quam facti, quæ primo casu apparet per aperturam librorum. secundo casu per ipsam notorietatem, ſm Bald.in l.filius fa.§. veterani, ff.de procu. cessat igitur coniectura elicita ex nomine & cognomine, tum quia non concludit, tum quia non potest procedere stante allegata consuetudine. Ex quibus omnibus concluditur legatum deberi, neque dici posse testatorem per errorem legasse.

Epitome.

Philippus quispiam, cum soluta certa pecuniæ summa, negaret se maiorem accepisse, hoc nomine furti a fisco, velut ob denegatum depositum conuentus est, sed perperam & inique. Primum, quod in ficiendo depositum nemo facit furtum. Deinde quod ab ipso fisco, eam pecuniam pondere numeroque depositam fuisse proponeretur. Tum quod maiorem illum accepisse summā, imò nec apud eam depositam fuisse probatum sit.

SVMMARIVM.

1 *Furtum sine contrectatione rei inuito domino committi non potest.*
2 *Negans depositum, vt furtum facere dicatur, quę necessaria sint.*
3 *Depositum vt sit, actum esse debet, eadem corpora reddi.*
3 *Testes varij & contrarij non probant, nec vt aliquid saltem probent, in criminalibus ad concordiam reducuntur. num. 5.*
6 *Testes de se exonerando & excusando tractantes, nihil probant.*
7 *Frater in criminalibus non est pro fratre testis idoneus.*
8 *Famulus non est, ne in ciuilibus quidem, pro domino testis idoneus.*
9 *Ebrius continuo a dicendo testimonio repellitur.*

Respon.ccj.interpreta.

Visis Libello & depositionibus, & omnib. mature pensatis, consultationem hanc diuidendam duxi in duas partes. Prima erit, an hmōi causa potuerit agi criminaliter. Secunda, posita parte affirmatiua in præcedenti, an ex deductis & productis verificata fuerint necessaria ad probandum furtum commissum ob non restōnem depositi. Circa primum videretur prima facie potuisse criminaliter agi contra dñm Philippum, quia qui recusat depositum restituere, furtum videtur facere. Nam spoliat dñm possessione rei depositæ, l.si quis rem, ff.de acq.po.& ɔ̄ñr furtum facit, quod vel per rei coutractationem, vel per detentionē cōmittit̄, l.alienū, C.de fur.& ita tenet Raph. Cu. & Ale.in l.3.§.si rem, ff.de acqui.pos. Rñd.ad illū tex.ꝙ ibi depositarius proposuerat denegare depositū, nō aūt petenti denegabat restituendū. Et pro illa opinione faciunt iura, q̄ dñt depositariū vtētem re deposita inuito dño, furti crimine teneri, l.qui furtū, ff.de ɔdi.fur.Inst.de oblig.q̄ ex quasi deli.nasc.§.itaq; siue creditor. Præmissis non obstātib.cōtrariam sn̄iam amplector tanquam iurium terminis, & rōni magis cōsonam.
1 Nam † furtum sine contrectatione rei inuito dño, cōmitti non potest, vt ex definitione furti in qua l.2.ff.de fur.dilucide apparet, & clarius ita cōsuluit Iurecōsultus in l.si qs vxori.§.neq;.ff. de

de fur.Cui. n.non determinat definitio,nec definitum adaptatur
l.i.§.dolum,ff.de dolo.Et hæc est rõ, quare negãs depositũ,nõ ĩci
dit in vitiũ furti,qa negãdo suscepisse depositũ,nõ ꝓpea rẽ cõtre-
ctat,l.inficiãdo,ff.de fur.Si mõ õndero d.Philip.non contrectasse
summã penes se depositã , apparebit ꝓpositionẽ nr̃am esse veris-
simam.Qđ aũt nõ cõtrectauerit,patet qa d.Philip. nũq̃ recusauit
restituere depositũ,& posito, ꝙ negasset summã ĩ titulis designa
tã integraliter fuisse penes ipsum depositam,ex hac tñ sola dene-
gatione non dr̃ summam depositam contrectasse, qa solo verbo
non fit cõtrectatio rei,d.l.inficiando,& d.§.neq;, & sic ex hoc so-
lo non potuit ꝯ eum formari inquisitio de furto . Sed posito fal-
so pro vero, ꝙ denegasset integram summã restituere,adhuc stat
fixa,& firma nostra propositio,ꝙ d.Philip.non commiserit furtũ
Eteniam ad hoc vt negans restituere depositum†committat fur-
tũ,plura sunt necessaria.Primò,ꝙ sit depositum.Secundo,ꝙ rem
2 depositam contrectet inuito dño . De primo constat,quia negãs
restituere mutuum,non tenetur furti,eo ꝙ mutuans transtulerit
dñium rei mutuatę in suscipientem,& ei non dederit facultatem
rei vtendæ,l.2.§.appellata,ff.si cer. pe.Similiter qui negat summã
promissam per pactum vel stipulationem soluere,furtũ non facit
quia rẽ alterius non contrectat. aliud enim est esse rem alterius,
aliud sibi deberi,l.singularia,ff.si cer.pe.l. Quintus,§.argento,&
§.cum ita,ff.de auro,& argento leg.Constat etiam,ꝙ requiritur
contrectatio inuito dño,vt s̃.demonstraui. Ista autem consigna-
tio facta d.Philip.non potest dici depositum, sed habet nãm mu-
tui potius,vt probabo,ergo &c.Qđ non dicatur depositum, ꝓba
tur sic.Ad hoc vt dicatur depositum,†oportet ꝙ actum sit, ꝙ ea-
3 dem corpora nummorum reddantur.Nam si, vt tantundem sol-
ueretur,conuenit,egreditur ea res notissimos depositi terminos
l.Lucius,ff.depos.Et sic oportet,ꝙ quantitas pecuniarum sit de-
posita,non vt quantitas,sed vt species, & sic ꝙ sit depositus sac-
cus,vel crumena repleta pecuniis obsignata, alias si sit deposita
pecunia ad pondus,vel ad mensuram, non dr̃ depositum,nec de
negans restituere,furtum facit,l.si sacculum,ff.depo. & rõ est eui
dens,quia deponens pecuniam ad pondus,vel ad numerum, cen
setur dare licentiam depositario,vt ea pecunia vtatur, & tantun-
dem in genere suo restituat,ſm gl.in l.die sponsaliorum, ff.depo.
& probatur in l.2.ff.si cer.pe.& Bal.consi.353.quidam A.li.3. sed
in casu nostro fiscus articulat pecuniam fuisse depositam partim
ad pondus , partim ad numerum, ergo bene sequitur, ꝙ non est
proprie depositum.Sequitur etiam,ꝙ tacite actum fuit,ꝙ tantun
dem in suo genere redderetur.Ex istis sequitur cõclusio,ꝙ d.Phi
lip.ẽt si vsus fuerit pecunia, & etiam si restitutionem denegaue-
rit, ꝙ furti actione conueniri non potest. ita in specie concludit
Sal.in d.l.die sponsaliorum,dicens hunc esse effectum resultantẽ
ex hoc, ꝙ depositum egredietur notissimos depositi terminos,
vt dr̃ in d.l.Lucius.Et clarius,& magis diffuse ita casum nostrum
determinat Albe.de Ros.in d.l.inficiando,inquit enim,qui dene
gat restituere pecuniam apud se depositam ad pondus,vel ad nu
merum,nõ credo quod furtum committat,quia potuit vti ea pe-
cunia,& consumere,& postea tantundem restituere, male igitur
fiscus intentauit actionem furti, &c. Sed posito, ꝙ verum esset,
prout non est, ꝙ per solam denegationem depositi committere-
tur furtum,videndum est,an sint probata necessaria ad conuincẽ
dum d.Philippum de furto. Et ista erit secunda pars nostræ con-
sultationis.Pro cuius declaratione præmitto, ꝙ fiscus agit actio-
ne furti, quia d. Philip.non restituit, nisi septingenta scuta auri-
ad solem,& viginti solidos,cum longe maiorem summam in de-
posito receperit,& ꝯñr furti agit, quia integrum depositum non
reddidit.Inquirendum ergo est,an fiscus maiorem summam fuis
se depositam probauerit. Discutienda igitur sunt dicta testium.
Et quidem septem testium,licet variantium depositiones,tñ vñr
probare. Nam constat, ꝙ in omni negotio sufficiunt duo testes,
c.in omni negotio,de testib.l.vbi numerus,ff.eo.ti.quanto magis
vbi adsunt septem, & vltra, & etiam vbi reperitur instr̃m,quod
dr̃ probatio probata,& non probanda,ſm Bal.in l.Imperator,ff.
de stat. hominum , & gl.& Pan.in cap. cum olim,de censibus.de
numero plurium ducatorum constat,&c.Sed præmissis non ob-
stantib.sentio non fuisse probatum prædesignatum pondus, nec
numerum,quia † testes sunt inuicem varii , & contrarii, propter
quam variationem non est eis fides adhibenda,l.qui falso,vel va
rie,ff.de testib.c.cum in tua,eo.titu.cum sim..Et si dicatur,ꝙ redu
cendi sunt,ad ꝯcordiam,vt saltem probent de sex libris auri,& de
libris vndecim argenti, tum quia in maior summa minor inest,
l.cum furti,ff.de in lit.iurand.nam vbi testes de eodem actu depo
nunt.probant saltem de minori,secundum Alex.in l.i. §.si stipu-
lanti,ff.de verbo.oblig.per tex.in l.Sempronius,ff.de lega. 2.tum
quia ex depositione.P.testes ipsi ad concordiam reducuntur,stan
dum est enim ei, qui aliqua distinctione concordat testimonia,
d.c.cum in tua,& ibi Felyn. late de testib. Sicut vbi repetiuntur
opiniones Doctorum variæ, & ꝯriæ,statur opinioni Doctoris di
stinguentis, & scripturas concordantis, quia † prædicta possent
5 procedere in ciuilibus secus vr̃ in criminalibus, in quibusrequi-
ntruur probationes luce meridiana clariores,l.fi.C.de ꝓb. Nã te
stes,qui deponunt de minori, vidẽtur negare maiorem, secundũ
Sal.post Bal.in l.2.C.de rescinden.vendit.Ioan.de Imo. in ca.fin.
de emp.& vendi.Are.consi.65.in præsenti consultatione,ex quo
resultat,ꝙ contrariantur deponentib.de maiori summa, vel saltẽ
quia deponentes de maiori,negãt minorem,sequitur hæsitatio ,
qui veriora dixerint,vnde in criminalibus non videntur liquido
probare,ergo &c. Preterea, & si prędicti testes bene probarent,
tamen talis probatio non facit fidem in præiudicium d.Philippi
qui non erat præsens tempore poderis,& numerationis neq; ac-
ceptauit depositum iuxta prædictum pondus,& prædesignatum
numerum.Vnde videndum est.An fuerit probatum,ꝙ dictæ pe-
cuniæ fuerunt depositæ,& consignatæ eidem Philippo in ponde
re,& numero prænarratis. Et mihi videtur,ꝙ non, ex pluribus.
Primo Alziarius Bocardi, qui pecunias ponderatas, & numera
tas in loco de Cauismontibus portauit ad locum Castri noui, &
Claudius Calũbi qui consignauit,& deposuit,ac Petrus Celerii
Dominicus Talierii,& Ioannes Valleta,comites,& socii deputa
ti ad associandum, & comitandam dictam pecuniam, nihil pro-
6 bant,quia†tractãt de se exonerando,secundum Barto.in l.defer
re,ff.de iure fisci.Panor.in c.insuper,de testib. Rapha.Co.consil.
68.in præsenti quæstione,circa princip.Decis.consi.cclvi.in cau
sa inquisitionis. Item vbi testis deponit in causa,in qua posset re
dargui de mala custodia vel administratione, ei credendum non
est etiam in ciuilibus,secundum Io.And.in additio.ad Spec. in ti
tu.de teste §.i.versi.sed pone ꝙ administrator seqtur do.An.in c.
cum a nobis,de testib.& in c.cum ex literis,& ibi Imo.de transa-
ctio.Alex.consi.86.visis dubitationibus,& Dec.in d.consi.cclvi.
sed isti testes tractant de se exonerando.Nam si omnem pecuniã
non consignassent, sed inter se partiti fuissent tenerentur ipsi ad
restitutionem,& ab ista obligatione satagunt se exonerare.Item
si diligenter non animaduertissent,custodissentq;ne Alziarius,q
pecunias deferebat,quicquam vsurpasset,in culpa fuissent, vnde
non est eis credendum,quia deponunt in eorum laudem,& ad se
excusandum a culpa,& negligẽtia.Item claudius Columbi † est
8 frater querelantis.constat autem,ꝙ in criminalibus frater. nõ est
idoneus testis pro fratre,vel sorore,c.i.2.quęst.v.ca.in literis,de te
stib.late per Panor.in c.literas,de præsumptio.Soc.consi.xx.libr.
i.& alibi sæpe.Item Alziarius†est famulus querelantis, qui non
8 est idoneus testis,pro domino,etiam in ciuilibus,l.2. C.de testib.
etiam si post litem motam,vel præparatam fuerit expulsus, secũ
dum Spec.in tit.de teste,§.j.versi.quid si olim, & maxime si simu
late fuisset expulsus , vt aliquando ad famulatum rediret,secun-
dum Barto.in l.vir mulieri,ff.de dona.inter vi.& vxo. per Felyn.
in c.in literis.de testi.Item Petrus Celerii est†continue ebriosus:
ebrius autem repellitur a testimonio secundum Bald. & Fely. in
ca.de testibus.Alii etiam testes fuerunt aliis rationibus obiectati,
vt patet in processu.Ex quib.satis liquido constat,quod isti testes
qui dicunt detulisse,& consignasse omnem pecuniam prædicto
Philippo,tripliciter non probant, maxime in criminalibus.Et si
calculetur huiusmodi pondus, non excedit septuaginta scuta
auri,& solidos viginti,septuaginta duo. n. scuta auri, secundum
antiquam monetam,in qua tantum auri erat in materia quantũ
in forma.l.i.j.ff.de contrahend.emptio.not.Barto. in l. Paulus,ff.
de solutio.& in l.2.§.i.ff.si cert.peta.Pan.& alii.in c.quanto,de iu-
reiuran.faciunt vnam libram auri, l.quoties, C. de suscept.& ar-
cha.lib.x.no.per glo.in l.fi.ff.de in ius vocan. secundum vero mo
netam nostri temporis,propter expensas,quæ fiunt in cudendo,
nonaginta septem ducati Bononienses, vel centum scuta Regis
Franciæ,constituunt libram auri,secundum Ioã.de Platea in d.l.
quoties,& x.libræ argenti puri valent libram auri,l.i. C.de argẽ.
præt.quod in thesaurum infertur,lib.x.viginti vero libræ æris va-
lent vnum ducatum,l.i.C.de colla.æris,lib.x. Libra vero æris cõ
taminati valet iiii.aureos,& plus vel minus,secundum minorem
vel maiorem contaminationem, vt notatur in d. l. j. Et sic sex li-
siræ auri faciunt sexcenta scuta . Vndecim libræ solidorum face-
rent quadraginta quatuor scuta,licet intellexerim,ꝙ non faciũt
nisi quadraginta.Triginta sex duplices ducati facerent septuagin
ta duos aureos, sed quia non erant omnes eiusdem valoris, cum
alii essent nobiles,alii Alfonsini, non potest taxari verus nume-
rus,sed ex libro ipsius Philippi apparet,ꝙ non faciunt nisi quin-
quaginta aureos,qui liber facit probationem etiam pro scriben-
te,si sit homo legalis,bonusq; mercator, secundum Bart.in l.ad-
monendi,ff.de iureiuran.per tex.in l.rationes, C. de proba.Qui-
nimo dicit Spec.in ti.de instru. edit.§. nunc dicendum, circa me-
dium,ꝙ liber mercatoris facit semiplenam probationem,& pro
ipso mercatore cum vno teste facit plenam probationem. Imò
dicit Bal.ꝙ liber mercatoris legalis post mortem suam plene pro
bat etiam pro eo,& eius hæredib.ita Bal.in l.vnic.C.de confes.in
c.iurauit,de testib.Soc.consi.clxi.pro decisione,li. 2. Constat au-
tem,ꝙ ex dictis,& depositionib. testium, & ex publica fama, ꝙ
d.Philippus est homo legalis, & fidelis,ergo &c. omnibus com-
putatis summa est sexcentorum nonaginta aureorum siue te-
stonis dominus Philippus restituit lxx.scuta,& xx. solid.Inique
ergo,& inciuiliter fuit intitulatus.

EPITOME.

Quia hodie pater æque ac mater simul cum fratrib.& sororibus filio intestato defuncto succedit, iccirco sit vt velut mater propter secunda vota successione ista priuetur.

SVMMARIVM.

1 *Correlatiuorum idem ius est etiam in pœnalibus.*
2 *Pater qui ad secundas nuptias transiuit, filiis primi matrimonii ab intestato mortuis non succedit.*
3 *Pęnæ iuris ciuilis secundo nubentium, vt infamia, & similes, iure canonico sublata sunt, sed successionis priuatio durat.*

Respon. 202. interpreta.

MOrtuis filijs ab intestato pater, & fratres, & sorores defunctorum filiorum vtrinq; ꝯiūcti,
simul succedūt in viriles portiones, auc. defuncto, &
in corpore vnde sumitur, C. ad Tert. Vnde infero rñ-
sionē eius, ꝙ q̄rit, ꝙ Io. Bardeti nisi ꝯuolasset ad secūdas nuptias
successisset liberis defunctis simul cum fratrib. & sororib. defun-
ctorū vtrinq; coniunctis in capita, seu in viriles. Sed quia Ioan-
nes pater transiuit ad secunda vota, q̄rit, an per talē trāsitū, priua
tus remanserit beneficio successionis. Et vr̄ prima facie, ꝙ nō, q̄a
nulla lex est hoc dicens, ergo nec nos dicere debemus, cū nemo
sit iure suo priuandus, nisi expressa lege caueatur, l. & si quis, §. Di
uus, ff. de religio. & sumpti. fune. cano. cāæ inuentū aūt, 16. q. 7. &
ad hoc solet allegari gl. in c. fi. de iure patr. & in proposito nostro
vr̄ tex. in §. optimū, in Auc. de non eli. secund. nubent. ibi, patres
non priuant filiorum successione, licet secundas ꝯxerint nuptias
nec est lex vlla hoc dicens. Sed pręmissis, & similib. non attentis,
communis Doc. sñia amplectitur ꝯriam sñiam, s. ꝙ pater priuet suc-
cessione filiorum pp transitū ad secunda vota, sicut priuat mater
p tex. in l. fœminæ, §. illud ēt, C. de secū. nup. & licet illa lex loqua
tur in matre, eā tñ extendūt sapientes ad patrē, p text. in §. & hæc
cōis mulieris, & viri nulla sit posita, in Auc. de nup. q̄na rōne vte
batur Imperator in d. §. optimum, corrigendo tex. in d. §. illud, ita
cantat tex. in §. hinc nos alia euocet rō, in Auct. de nup. & pro ista
1 cōi sñia facit † regula correlatiuorum, q̄ procedit ēt in pœnalib. l.
vnic. C. de cupress. li. x. & l. fi. C. de indic. vi. tollen. & ita in termi-
nis tenent gl. Bar. & Sal. in d. §. illud. Az. in Summa de secū. nup.
ad fi. Mar. in tractatu successionum ab intest. Pet. de Vbal. in eo.
trac. in 2. par. q. v. Old. consi. 32. quidam habuit vxorem. Lu. Rom.
consil. 182. in casu proposito. Are, consil. 24. prosequendo ordinē
li. 1. & consi. 114. præsens consultatio, lib. vlti. & Deci. consi. 88. p
resolutione. Nec ob. rō supra fundata, quia Doctores rñdēt, ꝙ pr̄
ante dispositionem d. Auc. defuncto, non poterat priuari succes-
sione filiorum, qua carebat, cum antea excluderetur a fratrib. &
sororibus filiorum defunctorum, licet non excludatur mater, l. fi.
C. ad Tertul. & l. sancimus, C. com. de succes. & ideo nulla erat
tunc lex dicens patrem pp transitum debere priuari, & s̄m illa tē
pora loquitur tex. in d. §. optimum. Sed † cum hodie ita pater, si-
cut mater succedat simul cum fratrib. & sororibus. d. auct. defun
cto, dicendum est, ꝙ pp transitū ad secundas nuptias ita dēat pri-
uari pater, sicut mater, cum non subsit vlla rō diuersitatis, immo
s̄m Arc. in d. consi. 72. quia magis iniuriatur filiis primi matrimo
nii, q̄ mater, vt patet ab effectu, vnde iustius est, ꝙ priuetur pater,
q̄ maior. Non deniq; obstat si dicatur, ꝙ pœnæ scd̄o nubentium
abolitæ fuerunt per Christianam legē pp dictū Apostoli ad Co-
rinth. 7. c. mulier, inquit, viro soluta, nubat in dño, cuius Aposto
li dicto lex Canonica audiens, negat mulierem nubentem intra
annum luctus infamem esse, vt est tex. in c. fi. de secun. nup. & ibi
expresse Panor. tenet dispositionē dicti, §. illud, correctam esse p
ius Canonicum, & sequitur Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, vbi alias
addit auctoritates, de consti. Quia ad omnia ista rñdetur, † ꝙ pœ-
3 næ appositę per ius ciuile ꝯhentib. secund. nuptias in odium secū
di matrimonii, abolitę fuerunt per ius canonicum, vt est pœna
infamiæ, & similes, & ita loquitur tex. in d. c. fi. sed pœnæ apposi-
tæ in fauorem filiorum primi matrimonii firmæ remanserunt,
s̄m Inn. Host. Card. & *cōiter* alios in d. c. fi. & ibi Pa. attestatur ita
tenere cōiter Doct. licet ipse dissentiat, & ita etiam tenēt Doc. in
consiliis s̄. allegatis, & Soc. consi. 29. libr. 1. & Lud. Rom. sing. 259.
Cur. cons. 72. Io. de Ana. ꝯs. 102. Ale. cons. 136. li. 4. Lu. Ro. ꝯs. 182.
cum aliis infinitis auctoritatibus quas breuitatis gratia missas fa-
cio, &c. concludens ꝙ Ioannes Bardeti nullam hēt partē in suc-
cessionibus suorum filiorum, qui obierunt postq̄ fuit scd̄is nup-
tis funestatus, sed defunctorum filiorum hæreditates insolidum
spectant ad fratres, & sorores vtrinq; coniuctos proximiores in
gradu patre remoto, d. auct. defuncto.

EPITOME.

Pater dimidiā partē oīum bonorum suorū p̄sētiū, & futurorū reseruatis sibi fructib. & administratione, filio suo pp nuptias donauit, hoc tñ inter cætera, pacto adiecto, ꝙ pro quibuscunq; onerib. hæreditatis ipsius donatoris ipse donator non possit, neq; valeat pro supportatione onerum ipsorum imbrigare, neq; quouis modo obligare, seu hypothecare, nisi quartā partē dictæ partis dimidiæ. Ex quib. illud primum constat, patrē de dicta quarta in aliorum filiorum fauorem directe alienando, cū illius dñs esse desiisset, fructuum. s. reseruatione translato dñio, disponere non posse, sed tm̄ vi pacti, per indirectum obligando, & hypothecando. Deinde idem legatorū, quæ ipse testō reliquerit, q̄ ipsa hęreditaria sunt onera, facere posse. Cæterum filiis alijs si eos integram legitimam non habere, detracto ęre alieno cōtingeret, supplementum ex trib. illis partibus, quas donatarius frater ex dimidia illa, sine onere saluas habet, petere licet.

SVMMARIVM.

1 *Donatio bonorum, deductis omnibus oneribus intelligitur.*
2 *Pactum illud, ꝙ pro quibuscunque oneribus hęreditariis obligare, seu hypotecare quouis modo non possit, quem sensum verum habeat, et nu. 3. et 4.*
3 *Dominium, fructuum reseruatione transfertur.*
4 *Legata & fideicommissa, onera dicuntur hæreditaria.*
5 *Verbum vniuersale, quibuscunq; tā ad impropria quam ad propria refertur.*
6 *Supplementū legitimę consequuntur filii ex ipsis fratri etiam propter nuptias donatis rebus.*

Respon. 203. interpreta.

IOannes de Cruce Romanen. donauit Petro filio suo pp nuptias, medietatem bonorum suorum præsentium, & futurorum, sub certis
pactis, & conditionib. & maxime cum pacto tenoris
sequentis. Item, ꝙ pro quibuscunq; oneribus hæredi
tariis ipsius Ioannis donatoris, idem donator non possit, neque
valeat pro supportatione ipsorum onerum imbrigare, neq; quo-
uis modo obligare seu hypothecare, nisi quartam partem dictæ
medietatis, quæ quidem quarta pars ex nunc, prout ex tunc, &
econtra, sit & remaneat hypothecata pro medietate dictorum
onerum. Super quo pacto contingit dubitari, an illius vigore pa-
ter possit de dicta quarta parte medietatis bonorum disponere
in fauorem cæterorum filiorum. Non potest prædicto quæsito
clare rñderi, nisi prius intelligatur mens ꝯhentium, nam donatio
1 † medietatis bonorū pręsentium, & futurorum, intelligitur dedu
ctis omnibus onerib. l. subsignatum, §. bona, ff. de verbo. sig. tra-
ditur in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbo. obli. Si ergo
pactum prædictum non esset solum, intelligetur donata medie-
tas bonorum, quę super sunt deductis omnib. onerib. Quid er-
go voluerunt ꝯhentes paciscēdo, ꝙ donator non possit pro one-
ribus hęreditariis obligare, nisi quartam partem dictæ medieta-
tis? non enim ad quartam partem bonorum futurorum acquirē-
dorum referri vr̄ pactum, quia non dñr acquisita bona, nisi detra
ctis oneribus, d. §. bona. Referendum est ergo pactum ad bona, q̄
erant in bonis donatoris, tpe factæ donōnis, vt sic donator, qui re
seruauerat sibi fructus, & administrationē ipsius mediatatis, nō
possit pro oneribus hæreditariis supportandis obligare, nisi quar
tam partem medietatis bonorum tunc præsentium. Vnde resul-
tat alia dubitatio, quæ sint huiusmodi onera hæreditaria. Nā quā
tum ad ipsum donatorem non possunt onera dici hæreditaria, ni
si ea quæ essent in hæreditate patris sui, vel alterius, cui successis-
set. Nam onera, ad quæ tenetur ex alia cā, non possunt dici hr̄di-
taria, l. hęreditarium, ff. de bon. auct. iudici. possid. Videretur ergo
ꝙ solum posset obligare hanc quartam pro oneribus, ad quæ te-
neretur ex cā hæreditatis ad se deuolutæ, & nō aliter. Et si verba
pacti diligenter discutiantur, iste vr̄ intellectus ipsorum verborū.
Sed aliam arbitror fuisse mentē ꝯhentium, vnde absit, ꝙ vis ver-
borum tm̄ valeat, ꝙ melior sensus existat, l. 3. C. de liberi. pręteri.
sunt enim verba sunt iugo mentis, tanq̄ sub suo proprio origina-
li, teste Bal. in c. mandatum, de rescr. † Sensus ergo ꝯhentium fuit
2 ꝙ medietas omnium onerum, quibus reperietur onerata hære-
ditas donatoris post eius mortem soluēda esset per donatorem,
alia medietas per alios hęredes, quia vt dixi, bona dñr deductis
oneribus, d. §. bona. Sed quia post donationem, tot onera siue de-
bita potuissent ꝯtrahi, quod annihilassent ipsam donationem, fa
ctum fuit huiusmodi pactum, ꝙ donator non possit pro oneribus
hęreditariis ipsius donatoris, id est, quæ reperientur in hæredita-
te ipsius, obligare, nisi quartam partem medietatis bonorū, q̄rā
quartam voluerunt esse, & remanere obligatam pro medietate
dictorum onerum. His sic pro clariori intelligentia discussis, ve-
nio ad punctum quæstionis. An donator possit disponere de di-
cta quarta in fauorem aliorum libertorum. Et proculbio residē-
dum est quod non, quia donator non habet dominium dictæ
3 quartę partis, † cum per reseruationem vsusfructus fuerit transla
tum in donatarium, l. quisquis, C. de donatio. Et cum donatio
fuerit perfecta, immutari minime potest, l. perfecta, C. de dona.
quæ sub mod. quod verum intelligo directe alienando dictam
quartam partem, secus per indirectum, eam obligando, & hypo
thecando virtute prædicti pacti. Sed tūc subintrat alia dubitatio,

an donator possit obligare dictam quartam partem in vltima voluntate, pro legatis, & relictis per eum? Punctus stat in hoc, An legata & fideicommissa dicantur onera hæreditaria. Et prima facie vr ꝙ non, per text. in d.l.hæreditarium, vbi dr, ꝙ illud dr æs alienum hæreditarium, quod ex obligatione defuncti originem trahit, ꝗꝗ post mortem exoluendum sit, secus ergo si non trahat originem ab obligatione defuncti. Et quia appellatione hæreditatis non comprehenduntur legata nec fideicommissa, l.si Titius ff.de le.3. traditur etiam per Bar. in l.liberto, §.filium, ff.de ann.lega.& vr tex.in l.2. C. ad Treb. ibi, successionis onera, seu legatorum præstationem, ponderando disiunctiuam, seu, quæ solet poni inter diuersa, vt not. in rubr. ff.si ager vectig.vel emphy.petat.

4 Contrarium credo verius, & † ꝙ legata, & fideicommissa dicantur onera hæreditaria, probatur in l.fi.§.sin autem hoc aliqui, in fi. C.de iure deliberan. ibi omnibus insolidum hæreditarijs oneribus teneatur ad idem tex. Insti.de fideic.heredi.§.i.aut alio, ibi, ipse onera hæreditaria sustinebat, huius emptor hæreditatis, quia tenetur ad onera hæreditaria, l.j.§.si ꝙ public.& §.seq.ff.de hæredit.vel ac.vendit.etiam tenetur, quia ipsa onera hæreditaria sunt l.hæreditatem, ff.eo. Et actiones, quę competunt pro legatis ꝯ heredes, l. 1. C. vt actio.ab heredi.l.2. C.commu.de lega.dñr onera hæreditaria, l.pro hæreditariis, C.de hære. act. Et heres a quo legata relicta sunt, dr oneratus onere legatorum, l.in rõne, §.si filio, ff. ad leg. Falc.& dicit Soc.consi.4.quãtum ad primũ lib.vltimo, ꝙ onus idẽ est ꝙ grauamen, et oneris appellatione veniunt, non solum ea, ad quę quis inuitus obligatur, sed etiam ea, quę quis sponte facit, quamquam in casu nostro legata dicantur respectu heredis, qui inuitus cogitur ea soluere, & non respectu testatoris, qui ea fecit, & dñr hereditaria, quia ratione aditę hereditatis debentur ab herede, l.ex maleficiis, §.heres, ff.de actio.& obl. Ad ꝯria patet responsio. Et primo ad tex.in d.l.hæreditarium, qu a & si velit hereditarium es alienum dici, quod erat debitum p testatorem, licet esset soluendum post eius mortem, non tamẽ negat ꝙ legata etiam non dicantur ęs alienum hereditarium, immo in implicatiua ibi posita infertur, ꝙ etiam dicatur hereditarium es alienum, quod incipit deberi ab herede, quod etiam probatur in d.l.j.C.vt act.ab hered.& ꝯ her. Preterea nos querimus, an legata dicantur onera hereditaria, non autem non dicantur es alienum Ad tex.in d.l.si Titius, quę vult, ꝙ grauatus restituere hereditatẽ non censeatur grauatus restituere legata. Rñdetur, ꝙ licet appellatione hereditatis non contineantur legata, non tñ sequitur, ꝙ non dicantur onera hereditaria, quia aliud est hrditas, aliud onus hereditarium, immo onera legatorum minuunt hereditatem, In sti.de leg.Fal.§.i.& per totum, nam impensa funeris non est hrditas, nec appellatione hereditatis cõprehenditur, & tamẽ dr onus hæreditarium, l.j.§.ꝙ si funere, ff.de hæred.vel actio.ven. Ad tex. in l.j.C.ad Treb.rñdetur, ꝙ vel ad maiorem expressionem, vel ꝑpter difficultatem, de qua ibi glo.tex. ille disiunctiuè locutus est. Possem aliter respondere, sed non curo, quia expediti iuris est, ꝙ legata dicantur proprie onera hæreditaria, & licet large dicerentur onera hæreditaria, tamen cum donator habeat facultatẽ obligandi quartam partem pro quibuscunq; oneribus hæreditariis, etiam pro impropriis posset obligare, quia †verbum illud vniuersale tam ad impropria, quam ad propria refertur, l. metum autẽ, §.animaduertendum, ff.de eo quod me.causa, cum simi. Concludo igitur, ꝙ donatarius tenebitur etiam ad onera legatorum quatenus ascendit valor huius quartæ partis, cæterum quia filius donatarii habet tres partes vnius medietatis saluas, & sine onere dictæ donationis cęteri filii, si detracto ęre alieno non habeant†in
4 tegram legitimam habito respectu ad quantitatem bonorum, q̃ erant tpe factæ donationis, poterunt petere supplementum ex dictis tribus partibus, vt supra donatis, Auct. de immens.donatio. per totum. Ex his remanent soluta omnia quæsita, quæ ab vno tantum dependent, nam si pater potest obligare quartam partem pro quibuscunq; oneribus etiam pro debitis contrahendis per patrem pro alimentis, & doctrina aliorum filiorum, dictam quartã poterit obligare. Et quia hæc omnia arbitror clarissima, omittam auctoritates, & allegationes, quibus hanc consultationem exornare potuissem.

EPITOME.

Qui Spuriam a patre naturali dotatam duxerat vxorem, dotis instrumento, in quo illa naturalis filia dotantis dicebatur, promiserat se in casum dotis restituẽdę, eam illi cui de iure restituenda esset, restiturũ, sese pro obseruatione huius promissionis, carcerib.& arrestis submittens. Itaq; cum restitutionis casus euenisset, eaq; de causa iudicis authoritate in carcerem coniectus fuisset a d. Vicario Auenionensi, pronunciatum est, illius carcerationem fuisse inciuiliter obtentam, hac causa expressa, quia instrumentum debiti submissionis liquidum non esset. Sed hanc sententiam retractandam, & annullandam fuisse palam est. Primum, ꝙ est expressa falsa causa, ꝙ tum ex lectione instrumenti ipsius, tum ex rei responsione apparebat ipso iure nullã esse. Deinde, ꝙ paratas probationes Vicarius admittere noluerit, Tum quia lata non citata parte fuit.

SVMMARIVM.

1 *Dos data filiæ spuriæ, soluto matrimonio restituenda est patri, vel eius hæredibus, non hæredibus, aut successoribus filiæ ipsius.*
2 *Naturalis filiæ appellatione spuria continetur, maxime secundũ vsum loquẽdi communem.*
3 *Responsionis intellectus ex interrogatione, ad quam omnino referri debet nisi palam repugnet accipiendus est.*
4 *Responsio obscura, & ambigua contra respondentem interpretanda est.*
5 *Negatio sola rem dubiam non facit, vbi contrariæ probationes sunt in promptu paratæ, & oblatæ.*
6 *Sententia non citata parte lata, est ipso iure nulla.*

Respon.ccv. interpreta.

Sententia, Qua dominus Vicarius Auenionẽsis pronũciauit, carcerationem Egidij de Grangia fuisse in ciuiliter obtentã, quia instrumentum debiti, & submissionis non est liquidum, retractanda, & annullanda mihi vr ex infradicendis. Primo, qa snia lata ex falsa cã expressa in snia est ipso iure nulla, l. qui in testo.ff. de excu.tu.l.2.C.qñ prouocare non est neces. traditur per Barto. & scriben.l.qui Romæ, §.duo fratres.in oppo.ff. de verbo. obli. Cũ igitur do. Vicarius declarauerit carcerationem nullam, & in ciuilẽ, quia instrm non est liquidum, & sic ex falsa cã, cum d. instrm liquidissimum, bene sequit ꝙ talis snia sit nulla. Quod autẽ istrm liqdo probet intentionẽ cessionarij dñi Antonij Anglesij, ondo clarissime præ supposita vna conclusione in iure quæ talis
1 est dos†data filiæ spuriæ soluto matrimonio restituenda est patri vel eius hæredib.& non hæredib.aut successoribus ipsius filię, vt in terminis consuluit Pan.consi.50.& consi.116.libr.2.& rõ est, quia pater non põt donare aliquid filiæ spuriæ vltra alimenta, c. cum haberet, de eo, qui dux.in matri q̃ poll.per adulter. vnde donatio facta spuriæ ex cã dotis, solum valet in vim alimẽtorũ sm Bar.in l.fi.§.si a socero, ff.de his quæ in fraud.credi.quæ alimenta cessant mortua filia, §.finitur autem, Insti.de vsufr.l. alimenta, §. basilicę, ff.de alimen. leg.merito post mortem filiæ spurię dos ad patrem redire debet. Immo sunt, qui tenent, ꝙ pater, q dedit dotem filię spurię excedentem alimenta, possit id, ꝙ superest deductis alimentis, repetere a marito filia viuente, quia dos in excessu non valuit vsq; a principio, sm Bar.in l.fi.ff.de his quib. vt indig. & Bal.in l.eã q̃, ver. pone, dicit decretum, C.de fideic.& Soc.consil.2.li.4.& p hanc rõnẽ ita concludit Nic.de Vbal. in trac.de successi.ab inte. Hac ꝯclõne, ꝑ assumpto, siue maiori sic ꝑmissa, subijciã pro minori aliã in facto, q̃ colli ex instro, ꝙ Egidius promisit in casum dotis restituendę eam restituere illi cui de iure restituẽda erit, & pro obseruatione huius promissionis se submisit carceribus, & arrestis, ex istis infero ꝯclusionẽ, ꝙ instrm clare, & liqdo probat d.Egidium promisisse patri restituere sibi dotẽ soluto matrimonio, & pro restitutione se submisisse arrestis, & carcerib. Vnde non vr quod Vicarius potuerit proferre talem sniam ea de cã, quia instrm non sit liquidũ. Sed sentio tacite mihi rñderi, ꝙ ista mea ꝯclõ ꝑcedit, si constaret ex instro, ꝙ filia Anglesii esset spuria sed ex lectura instri non legitur ꝙ sit spuria, & licet in instro nominetur filia nãlis, nõ tñ ex hoc liquido ꝯstat, ꝙ sit spuria, quia põ esse nata ex concubina, cui filię natę ex concubina pater põt donare, auc.licet, C.de n.liber. Ad istud super quo credo d.Vica. fundasse suã sententiã, rñdeo, ꝙ † applõne filię nãlis continetur
2 ẽt spuria, c.per venerabilẽ, & ibi in gl. qui fil.sint legiti. & maxime sm cõem vsum loquẽdi, sm quẽ verba sunt exaudiẽda, l.Labeo, ff.de supel.lega. nam sm cõem vsum loquendi quilibet illegitime natus appellatur filius nãlis, sm Spe. & Io. And. quos refert, & sequitur Pa.in c.innotuit, de elec.qua rõne consuluit Bal. limitationem factam a Principe de filia nata ex soluto, & soluta ex furtiuo accessu, & non in schemate coucubinatus, non dici obreptitiã, quia etiam bastardi nati ex reprobato coitu dñr nãles. itẽ Bal.consi.116.factum proponitur, lib.2. Ex lectura ergo instri, in quo Magdalena appellatur filia nãlis, capiendo filiam nãlem pro nata ex soluto, & soluta extra matrimoniũ concubinatũ, apparet iudicẽ iuste decreuisse Egidium fore carcerib.mancipãdũ, & eo maxime, cũ pactione cessionarij proponatur dotẽ filię nãlis mortua filia de iure patri reddendam, vt rei gerendę, id est carcerationi faciẽdæ sermo conueniret, verbum naturalis ad filiam natam extra concubinatum referri debuit, & debet, l. quoties idem sermo, vbi exemplificat in casu nostro, ff.de reg.iu. Cum igitur dos filiæ naturalis, capiendo naturalem pro nata ex furtiuo accessu, sit de iure restituenda patri, & ex lectura instri constet hanc esse naturalem, & Egidium pro restitutione dotis esse submissum carcerib.non potest dici probabiliter carcerationem fuisse indebite obtentam. Et si dicatur, ex quo Egidius negat hanc esse spuriam, non põt dici instrm esse liquidum, & clarum, cum d. Magdalena potuerit nasci ex concubina, quo casu esset proprie naturalis, in Auct.quib.mo.natur.effic.legit. Ad istum punctum huius dubitationis rñdeo. primo, †ꝙ Egidius respondendo secun-
2 dæ positioni, in qua ponitur, ꝙ Magdalena fuit filia spuria Anglesij,

glesii,non negat ipsam esse filiam spuriã,sed rñdet simplr, ꝙ cre-
dit eam fuisse filiam nãlem d.Ang. Quæ rñsio relata ad positionẽ,
prout referri debet, §.præterea,Insti.de inuti.stip.l. de ætate,§.in-
terrogatus,de interro.actio.intelligenda est de filia nãli,id est spu
ria,prout in propositione nominatur. Nam, vt dixi,tam de iure,
q̃ de cõi vsu loquendi spuria ẽt dr̃ nãlis. Cum igitur non negaue
rit Egidius positionẽ,sed rñderit simplr, ꝙ credit eam filiam nã-
lẽ,dico ꝙ censetur fateri ꝙ fuerit, spuria cum verba rñsionis nõ
repugnẽt interrogationi. Et si forte dicatur,ꝙ illa rñsio Egidi po
rest etiam intelligi de filia nãli nata ex cõcubina, rñdeo retorquẽ
do fundm̃, quo vtitur Egidius ꝯ instrm̃,dicendo ꝙ est ambiguũ,
qa verbũ,nãlis, põt multipliciter intelligi. ista sua rñsio est ambi
gua,iõ dẽt declarari p interrogationem claram,d.§.præterea,&c.
inter dilectos,de fid.instr. Item† rũdeo,ꝙ obscura,& ambigua rñ
4 sio interpretanda fuit,& est ꝯ rñdẽtẽ d.l.de ætate,§.nihil interest,
& paria sunt positionem fateri,vel ambigue rñdere, nam vtroq;
casu hr̃ positio pro confessata,c.2.& ibi gl.de confes.lib. 6. Vel ali
ter,posito, ꝙ Egidius negasset expresse Magdalenam fuisse filiã
spuriam, tñ per tãlẽ negationẽ non põt dici instrm̃ non liquidũ,
quia cum ex lectura instri appareat carcerationẽ legitimè conces-
5 sam,vt s̃.probaui,sola† negatione non redditur res dubia,vbi ad
uersarius offert probationes paratas ad conuincendam negatio-
nem,ſm gl.sing.in l.post rem,ff.de trans.per q̃ ita concludit Iaso.
in l.quidam existimauerunt,ff.si cer.pe.& maxime qñ p̃sumptio
est ꝯ negantem,ſm Inn,in c.ex parte,circa medium,de ver.sig. &
Fel.in c.si clericus laicum,de fo.com.vt in casu nostro, in quo nõ
præsumitur concubinatus,nisi probetur,cum sit facti, sicut ẽt nõ
præsumitur filius natus ex matrimonio,nisi pbetur matrimoniũ
qa est facti ſm Philip. Corneum, & Dec.in l.si emancipati,C.de
collatio. Cum igitur cessionarius obtulerit probationes paratas,
non debuit d. Vicarius procedere ad relaxationem,& sñiam hoc
prætextu,ꝙ instrm̃ nõ esset liquidum.† Ex alio quoq; capite sñia
relaxationis est ipso iure nulla,qa lata parte non citata,l.de vno-
quoq;,ff.de re iud.l.nam ita Diuus, ff.de adoptio.traditur plenissi-
me per do.Ias.post Bar.in l.nec quicq̃,§.vbi decretum, ff.de offic.
procon. Nec ob.si dicatur,ꝙ immo fuit citatus ad videndum por
tari processum iudici ad effectum ordinandi,& ꝙ ita fuit ordina
tũ d.Ant.Parisii præsente,quia rñdetur,ꝙ huiusmodi ordinatio,
& cõclusioin 'cã fuit tacite reuocata per ipsum D. Vicarium, qui
ex post misit testes ad iurandum,& examen ipsorum.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio,si sine liberis,euanescit,si cum liberis decedat.*
2 *Substitutione hac,si contingat illos omnes sine liberis decedere fratrem meũ & suos substituo,filii fratres per fideicommis.succedunt.*
3 *Substituti copulatiue,intelliguntur simul,& semel vocati.*
4 *Substitutio ordine successiuo,bifariam,idest negatiue,vel affirmatiue intelligi potest,& quę sit vtriusque sensus vis,et potestas.*
5 *Substitutionis huius,eisdem fratribus substituo, quæ sententia sit.*
6 *Substitutionis ẽt fideicommissariæ proximo gradu perẽpto,sequenti locus est.*
7 *Legitima fideicom.grauari non potest,nec Trebellianica filio prohiberi.*

Respon.205.interpreta.

DE tribus agit̃ substitutionib. Prima † substitu-
1 tio facta Ant.de Briansone,si decede-
ret sine liberis masculis,euanuit,quia ipse Ant.deces-
sit cum filijs masculis,videlicelicet Ioan.Geor.& Hu
go.vt consuluit Old.consi.21.thema tale est sequitur Io. And.in
add.Spe.ti.de testa.§.in primis,in vlt.q̃st.& Pau.de Cas.in l.ex.fa
cto,§.pen.ff.ad Treb.& consil. 98.ne improprijs vtamur vocabu-
lis in 2.parte Pan.consi.40.venio ad primum in j.dub.lib.1.Alex.
consi.31. ponderatis his,in prin.lib.3. Dec.consi.269.consultus
ab illustri,li.2. Secunda substõ facta per Ant.Io.eius filio, & hr̃di
in tertio gradu,si Io.Hug.& Geor.decederẽt,sine liberis mascu-
lis effectum habuit, quia omnes decesserunt sine liberis,l.ex fa-
cto,§.si quis,& l.hæredes mei,§.cũ ita,ff.ad Treb. Cum igitur An
to.tertio gradu substituerit Io.Cui.fratrem suũ,& suos,si Io.Hu.
& Geor.omnes decederẽt sine liberis,& euenerit ꝯdõ substõni,
2 ꝯñs est ꝙ Petrus Claudius & Ioannes filij do.Guigonis † substi
tuti successerint per fideicõmissum in bonis d.An.testõris,l.cohe
redi,§.cum filiæ,ff.de vul.& pu. Nec obst. si dicatur ẽt ista substõ
euanuit,qa Guigo frater testõris substitutus vna cũ filijs suis mas
culis,decessit ante Ioannem grauatũ,iux.tex.in l.vni, §.pro secũ-
do,C.de cad.tol.qa istud est euidenter falsum,ꝙ ostendo a parti-
bus remotis,iuxta glos.in l. qui se patris,C.vnde li. Aut Gugo &
filij per illa verba, si cõtingeret supradictos nobiles Ioannem, &
Georgiũ,omnes decedere sine liberis masculis,substituit eisdem
fratrib.nobilẽ Guigonem ipsius testator si fratrem, & suos,intel
liguntur † vocati simul,& semel,ꝙ certe verum vr̃,qa fuerunt co
3 pulatiue vocati, d.l.vnica.§.si ita,& l.duob. ff.de lega.1.& firmat
Alex.dicens ita tenere *cõiter* Doct.in l. Gallus,§. quidam recte, ff.
de li.& posth.& cõs.22.visis,li.3.& tunc non potest substõ cadu-
ca dici, quia portio Guigonis patris præmortui accreuit filijs si
mul substitutis,d.l.vnic.§.sin autem sub conditione. Aut fuerunt
4 vocati ordine successiuo, quod potest dupliciter intelligi, nega-
tiue idest si Guigo substitutus nollet, vel non posset succedere,
admittantur sui filii.& affirmatiue,id est, existente Guigone hæ
rede, illo præmortuo,succedant successiue eius filii, vt declarant
scribentes in d.§.quidam recte,& Dec.consi.205. Secundum pri
mum sensum, quem arbitror veriorem constat filios admitten-
dos, quia Guigo morte præuentus non potuit succedere, & istũ
sensum amplexus fuit Soci. post Are. & alios quamplures in d.
§.quidam recte,versi.quartus casus.& sic consuluit Pet.de Anch.
consi.27.nõ seruato ordine,& Socy.consi.73.capiendo primum,
lib.4. Secundum vero sensum siue intellectum secundum.s.affir
matiue, non puto hoc loco admittendum, quia verba illa,eisdẽ
fratrib. substituit Guigonem, & suos,apertissime hanc interpre
tationem reiiciunt. Nam ex istis verbis clare apparet, quod testa-
tor non substituit filios Guigonis ipsi Guigoni, sed eisdem fra-
5 tribus,† idest Ioãni Hugoni,& Georgio filiis ipsius testatoris. ita
sonant illa verba,eisdẽ fratribus,quæ in simili substitutione pon
derat Socin.consi.249.materia pręsentis consilii, lib.2. Sed dato
quod quispiam pertinaciter vellet huic interpretationi adhære
6 re,adhuc firmum stabit nostrum propositum,quia† perempto p
ximo gradu substitutionis,locus est sequenti,vt signanter in sub
stitutione fideicommissaria determinat Bar. in l.quandiu, ver.in
vltimis verbis,ff.de acqui.hær.& ita consuluit Pau.de Ca.consi.
151.præsens dubium videtur formari.versi.secundum casum tan
git j.parte,per tex.in d.l.vnic.§.pro secundo. Cum igitur Ioãnes
hæres Antonii testatoris nullis relictis liberis decesserit institutis
heredibus dictis Petro,& Claudio, restat concludendum, ꝙ bo
na dicti quondã Antonii peruenerãt in dictos Petrum & Clau-
7 dium pro dimidia iure substitutionis,† nam Ionnes filius & hæ-
res Antonii non potuit grauari onere fideicommissi,in l.quantũ
in prioribus, C. de inoff. test. nec etiam fuit prohibita detractio
Trebellianicæ,imo prohiberi nõ potest filio,l.iubemus, vbi Bal.
& Saly.no.C.ad Trebel.& est *cõis* opinio, vt per Ias.in l. Marcel-
lus,ff.eo.& Dec.consi.81. cum si. Pro alia vero dimidia peruene-
runt in ipsos Petrum,Claudium,& Ioannem filios Guigonis iu-
re substitutionis fideicommissariæ, vt patuit. Tertia substitutio
facta per Ioannem testatorem Petro & Claudio in secundo gra-
du,pariter effectum habuit, quia ambo decesserunt sine filiis ma-
sculis,d.l.ex facto,§.cum quis autem,& per consequens in bonis
quæ fuerunt Ioannis succedere debet Ioannes de Briensone do-
minus eybem, detracta Trebellianica, quæ prohibita non fuit.
Concludo itaque, ꝙ Arnaudam filiam Claudij pertinet dimidia
hæreditatis quõdam Antonij de Briensone, vti hæredem eius pa
tris, & Petri,& Ioannis patruorum suorum, ad quos dicta dimi-
dia puenit p fideicommissum relictum in testamento Antonij.
Item quarta pars hæreditatis dicti Io.ratione Trebellianicæ, l.1.
ff.ad Trebellia.Institu.de fideicommiss.hæredita.per totum.

EPITOME.

LIcèt dominorum directorum pars maior emptorem laudarit,& inuestierit,i ea tamen causa sunt alij,vt idem facere non cogant, sed sibi retinere possint, quanquam non suã tantum partem inuito emptore, sed aut totum retinere aut totũ dimittere debent. Consentire vero emptor partem retineri, pretij iam conuenti ratio habenda est. Cæterum totum inuito etiam emptore retinere possunt, quia contractus claudicare non debet.

SVMMARIVM.

1 *Communi iure potior est conditio eius,qui vult vti re ad vsum destinatum,licet maior pars sociorum contradicat.*
2 *Emptor,qui rem a duobus emit cum retrouendendi pacto non tenetur altero nolente remere alteri partem,sed totum si vis velit retrouendere.*
3 *Pretii conuenti ratio habenda est,si contingat partem retineri, nisi eam emptor pluris esse contendat.*
4 *Totum retineri,vel ipso emptore inuito potest ab iis, quib. qui pro sua parte illum inuestire nolunt.*
5 *Contractus claudicare non debet.*

Respon.206.interpreta.

ARques est,& difficilis proposita dubitatio, pro cuius declaratione (quia habet plura membra) expediam prius ea, quæ minorem habent dubitandi rationem. Primum membrum est,an Antonius,& Philibertus, directi domini, pro quarta parte possint cogi laudare, & inuestire emptorem, ex quo alij directi domini, videlicet Reuerendiss. Andegauen. Episcopus pro vna dimidia, & d. de Podio: auro, pro vna quarta laudarunt, & inuestiuerunt emptorem? videtur quod teneantur laudare, & sequi iudicium maioris partis dominorum, l.2. C. quando & quibus quarta pars debeat libro 11. & l. maio-

rem,

1 rem, ff. de pac. cum simil. Contrarium est verius, quia †in re communi potior est conditio eius, qui vult vti re ad vsum destinatum l. in tantum, §. in commune sepulchrũ, ff. de rer. diui. & quia vnus ex sociis non potest alteri in iure suo præiudicare, l. hæredes, §. incerto. ff. fam. ercis. & per illum textum ita in terminis decidit Albericus de Rosate in l. per fundum, ff. de serui. rustico. prædio. & possem istud lato folio comprobare, sed quia in hoc nemo discrepat, aliter nõ insisto. Hoc sic præsupposito, quod Antonius, & Philibertus non teneantur sequi voluntatem aliorum condominorum, sed possint retinere, insurgit secunda dubitatio. An possint retinere quartam partem tantum inuito emptore. & in hoc puncto Doctores etiam concordant, quod inuito emptore non possint solam quartam retinere, sed teneantur, aut totum retinere, aut totum dimittere: quia emptor non fuisset empturus partem, nisi totum emisset, l. quod autem, §. fi. cum l. sequen. ff. de in diem addic. & quia nemo inuitus cogitur incidere in communionem, l. si non sortem. §. si centum, ff. de condi. indeb. Et per has rationes ita in simili quæstione decidit Bart. in l. cui vsusfructus, ff. de vsufru. lega. cui vsusfructus, ff. de vsufruc. & in l. si quis aliam.
2 ff. de solu. vbi tenet, †quod is qui emit rem a duob. cum pacto retrouendendi, quod cogitur vni retrouendere partem suam, nisi altero nolente partem suam totum velit redimere. sequitur Bal. in l. 2. C. de pac. inter emp. & vendi. & ita consuluit Bal. cons. 195. Angelotus & Andreolus, Socy. & Ias. in l. stipulationes non diuiduntur, in 8. oppo. Bart. ff. de verb. obl. & dom. Fab. de Monte Sauini. in tract. de empt. & vend. in 7. quæstione. & probatur in l. fistulas, §. pe. ff. de contrahen. emp. & in l. quod si nolit, §. Marcellus ff. de Aedili. edic. & ita in terminis decidit quæstionem nostram, Guliel. de Cun. & Alber. de Rosate in l. si duo patroni, in princ. ff. de iureiur. & Guid. Papæ deci. parlamenti, dec. 508. pone aliqs vbi in fortioribus terminis loquitur. inquit enim, Aliquis emit tenementum, in quo sunt quamplures & diuersæ possessiones de directo dominio diuersorũ dominorum monentes vnico pretio; vnus directus dominus vult retinere vnã possessionem, quæ est de directo dominio ipsius, quæritur, an possit? determinat ipse quod non, quia emptor non fuisset tenementum empturus, nisi totum & integrum habuisset, d. l. quod autem. §. j. & idem in simili consuluit Soci. consi. 43. lib. j. & consi. 16. anno domini, libr.
3 4. Tertia dubitatio est, quod si †cõsentiat emptor, quod dicti Antonius & Philibertus retineãt suam quartam, an teneatur solum soluere quartam partem prætij conuenti, an illa quarta pars sit extrahenda de mea? Alber. in d. l. per fundum, dicit standum esse pretio iam conuento, per l. fi. C. de iure emphiteu. quod credo verũ, nisi emptor prætendat pluris esse quartam, quam intendunt dicti fratres retinere, l. 2. C. quando & quib. quar. pars debea. Quar-
4 ta & vltima est dubitatio, †an dicti fratres totum retinere possint inuito empto. & in ista Doctores discordant. Al. de Rosa. in d. l. si duo patroni, tenet quod non possint retinere nisi partem suam per tex. l. in bello. §. si seruus complurium, ff. de cap. & postli. reuer. idem tenet Pau. de Cast. in l. si quis aliam, ff. de solu. quia vnus dominorum non debet præoccupare ius aliorum sine eorum voluntate, dicunt Ang. & Mod. & Albe. de Rosa. in l. communis libertus, ff. de in ius vocando. quod si sunt duo directi domini, & vnus consentiat alienationi factæ per emphiteutam, alter non, emphyteuta non cadit, nisi a parte eius, qui non vult consentire, per text. in capit. j. de vasal. qui cont. consti. Lotha. benefi. alie. & istud sapit æquitatem. Contrarium scilicet quod possunt totum retinere, tenent Socy. & Ias. in d. l. stipulationes non diuiduntur, in 7. oppo. Bart. & Socy. in l. j. §. sed & quoties, ff. ad Treb. in d. consi. 16. lib. 4. & Pau. de Cast. in d. l. quod autem, §. pen. & fin. in recollectis Florentinis. & idem Pau. consi. 343. in hoc passu. vbi consuluit, quod stante statuto, quod vicinus, vel proximior possit ab emptore redimere rem venditam intra annum, quod si sint duo æquè proximi, & æquè vicini, & vnus nolit redimere, alius poterit rem integram redimere inuito emptore, quia istud ius est indiuiduum, cum contineat rem tradi ex parte emptoris, qui tenetur rem tradere proximiori, quę obligatio rem tradi est indiuidua, dicta l. stipulationes non diuiduntur. mouentur etiam per text. in l. tutor vrgentibus, §. j. ff. de minoribus. & ista opinio mihi magis
5 placet, tum †quia non debet contractus claudicare, l. litigatores, §. idem Iulia. ff. de arbi. Nam si licet emptori dicere, nolo partem retrodare, nisi totum retineas, vt supra conclusum fuit in secunda dubitatione, æquum videtur, vt etiam dicti fratres possint totum, si velint, retinere, alioquin contractus iste claudicaret. Nec obstat ratio Pauli, quod vnus non debeat ius alterius præoccupare, quia in casu nostro is, qui vult totum retinere, vtitur iure suo; nec præiudicium facit iis, qui nolunt retinere, si sit paratus soluere laudemium eis debitum. & hac ratione attenta deberent etiã alii condomini posse laudare emptorem, quia præiudicant ei, qui vult retinere suam partem tantum, nisi velit totum retinere, vt in secunda dubitatione dictum fuit.

EPITOME.

Ad probandum conditum testamentum tempore pestis Aureoli sex producti sunt testes. Sed quamuis tempore pestis cum quinque testibus testamentum valeat, quando s. in loco sæuissima viget, quo casu communis sententia, quę septem omnino etiam isto tempore pestis requirit, restringenda videtur. Tamen hoc, de quo quæsitum est, istis testibus probare non potuit, tum quia voluntatem testatoris concludenter non probant, tum quia varii erãt in verbis testatoris probandis, maxime in substitutione, de qua quæstio potissima erat, tum quia infames, & repellendi hoc præsertim casu erant, quo de probando in iudicio testamento agebatur, cum essent testamẽti tempore infames. Nec postremo duo sufficere poterant tanquam inter liberos, cum admixta esset tertia persona.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum cum quinque testibus tempore pestis conditum valet, quando scilicet illa in loco sæuissime viget.*
2 *Testes vt testatoris voluntatem probant, omnes deponere de toto & integro tenore testamenti debent.*
3 *Testis referens se ad dictum alterius testis præscriptum, fidem non facit.*
4 *Testes varij in verbis a testatore prolatis non probãt, nec sufficit in sensu conuenire, cum in verborum forma discrepent.*
5 *Substitutio verbis directis facta, in multis ab ea differt, quæ verbis communibus facta est.*
6 *Infames vt in testõ possint esse testes considerãdi sunt tres casus principales.*
7 *Testis licet secundæ depositioni contrariæ priori standum non sit, prior tamen ad ferendam sententiam non valet.*
8 *Testes duo in testamento inter liberos solos etiam non rogati sufficiunt, secus ad mixta tertia persona.*

Respon. 207. interpreta.

Videtur Prima consideratione rñdendũ, ꝙ per sex testes productos per Fran. Borelli lĩme ꝓbatũ fuerit, Ioannẽ Borelli ꝯdidisse testm̃, & instituisse filios masculos, & substituisse do. Franciscũ nepotẽ suũ. Quia in loco Aurioli, vbi factũ fuit testm̃, vigebat pestis acerrima. & ipse Ioannes tp̃e testamenti erat pestiferatus, quo ca-
1 su veriorem dixi opinionem eorũ, qui tenent, ꝙ tp̃e †pestis valeat testm̃ cũ quinq; testib. vt abũde ꝓbaui in trac. meo de peste, in j. q. scdæ part. scdę partis principalis. Et nunc addo sic cõsuluisse nouissime. Dec. consi. 274. viso puncto. Et licet Ale. & And. Sic. consuluerunt ꝯriũ dicentes cõem Patrũ sniam esse, ꝙ ẽt tp̃e pestis requirant septẽ testes, q̃ opinionẽ ẽt reperio sequi Soc. ꝯsi. 85. circa articulũ, li. 4. per totũ. Tñ ego cõem doctorũ sniam restringo, vt non ꝓcedat, qñ in loco viget sæuissima pestis, & maxĩa, vt dixi in d. trac. de peste. Nec obstare vr̃ aliud, qđ obiicitur, videlicet ꝙ isti sex testes nõ fuerunt rogati, ꝓut requirit̃, auc. rogati, C. de testib. quia quando testõr est pestiferatus tenuit Christoph. Porcus, ꝯciuis meus, testm̃ valere, ẽt ꝙ testõr non rogauerit testes, ita in specie determinat idem Porcus Instit. de testa. in prin. Et licet istud dictum apud me sit dubium, & tenuerim ꝯrium in d. trac. meo, in 5. q. 2. partic. 2. partis, tamen istud non discutiam, quia ex depositionibus plurium reperio, ꝙ testes vocati fuerunt ad audiendum hmõi testm̃, ita deponunt Ioann. Vellonay, primus testis, & Iac. Porretti quart⁹ testis, & qlibet testis asserit se fuisse vocatũ. Duo aũt testes licet non sufficiant ad probandum totum tenorem testamenti, tamen sufficiunt ad probandum solennitatem rogitus interuenisse, fm̃ Bal. in l. comparationes, nota. 3. C. de fide instr. Bal. Pau. de Ca. Alex. & Ias. in l. 2. C. de bo. pos. fm̃ tab. Imo. in c. cum esses, de testam. Et hanc sequitur, & dicit esse *communem* sententiam Docto. Alexan. consi. 47. abunde, lib. 2. & si dicatur, ꝙ licet fuerint vocati ad interessendum, non propterea sequitur, ꝙ fuerint rogati a testatore. Respondetur, ꝙ per quæcunq; verba appareat, ꝙ testes fuerint adhibiti ad actum testandi, satis dicuntur rogati, cum appareat fortuito non interuenisse, l. fi. C. de codi. l. hæredes palam, §. in testamentis, ff. de test. & ita declarat Cor. consi. 7. reperio me, & consil. 309. ex pluribus, lib. 4. & bene probatur in l. Diuus. versi. conuocatis ad id testib. ff. de testa. mili. & sufficit, ꝙ a Notario, vel alio testatoris nomine fuerunt rogati, fm̃ Pau. de Cast. in d. §. in testamentis. & Alex. in d. consi. 47. Non etiam videtur militare tertiũ obiectum, inquantũ dr̃, ꝙ duo ex dictis sex testib. variarunt, & ꝯrium deposuerunt corã iudice appellationis, videlicet Mondonus Serræ & Armandus Bonerii; qa rñdet̃, ꝙ standũ non est scdæ depositioni, c. sicut nobis, ff. de testibus, nam deponendo contrarium eius, qđ primo dixerat cũ iuro, ꝯuincit̃ de periuro, vt per Pan. Fel. & alios, i c. cũ in tua, eo. ti. & per Dec. consi. 189. lætatus sum. attestat̃ ita tenere cõiter Doc. & alias adducit auctoritates. Præterea Ioãnes testatus vr̃ inter liberos, quo casu sufficiũt duo testes etiam non rogati, fm̃ gl. in l. fi. C. de cod. quã sequũt Bal. Ang. & Sal. in auc. ꝙ sine, C. de test. Pau. Alex. & Ias. in l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. eodem tit. quia solennitas rogitus, est solennitas iuris positiui, quę in testamento inter liberos remissa fuit, d. §. ex imperfecto. Non obstat etiam, quod duo ex testibus sint infames, videlicet Modonus Serræ ꝯuictus & condemnatus de furto, l. j. & l. furti, ff. de infam. & Iac. Porretti, q eã duxit in vxorẽ, quã polluit ꝑ adulterium, l. quod ergo, §. cum autem, ff. eo. tit. quia infamis nõ potest esse testis in testõ,

secundum

ſm gl.& Bar.in l.cum lege, ff.de teſta. Sed pmiſſis non obſt. ſm ea quæ proponunt,ɔtrium verius exiſtimo.Et vt clarior ſit noſtra conſultatio, prius demonſtrabo ex depoſitionibus dictorum teſtium non poſſe colligi voluntatem defuncti.ſecundo oſtendam non interueniſſe ſufficientem numerum teſtium. Venio ad primum,ad quod iuſtificandū pmitto,quod agitur de publicatione teſtium ad finē,ꝙ eorū dicta in ſcripturā redigant publicam, qua mediante probare poſtea poſſit voluntas defuncti,iuxta l.publicati,C.de teſta.Scdo pmitto,ꝙ ſcriptura Io.Vellonay non habētis auctoritatem conficiendi teſtamenta,dr̄ priuata,& ſic nō probat,l.Publia, ff.depoſi. Iſtis ſic præmiſſis demōſtro dicta teſtium redacta in publicam ſcripturam, non concludenter probare voluntatem

2 defuncti rationib.ſequētib.Primo,quia† ad hoc vt per teſtes ꝓbetur teſtatoris voluntas, oportet ꝙ oēs deponant de toto integro tenore teſtamēti,l.cū antiquitas,vbi Bal.Pau.& Mod.no.C.de teſt. Sed ex lectura depoſitionū conſtat,ꝙ non perfecte deponunt de toto tenore, qa dn̄t teſt ōrem feciſſe plura legata ad pias cauſas,de qbus in ſpē nihil dicunt.Itē non pfecte deponunt de ſubſtōne,de qua ad pn̄s agit,quia oēs teſtes demptis duobus dn̄t ſe nō recordari de noīe nepotis ſubſtituti. Itē plures dn̄t nō recordari de oīb.ɔteſtib.Itē Bartoſius Coſte ſcdus teſtis,dicit nō recordari de ſumma,in qua fuerant filiæ inſtitutæ.Teſtes aūt,qui dn̄t ſe non recordari plene de facto,non probant,ſm gl.q̄ ad hoc ponderat ibi Ang.in l.Lucius,ff.de his qui not. infa. maxime qn̄ teſtes deponunt de volūtate teſtatoris,vt ſignāter conſuluit Alc. conſi.33. ponderatis verbis,li.3. Nec ob.ſi dicamus, qd̄ per relationē ad ſcripturā Io. Vellonay ſartoris,ad q̄ ſe referūt,dicant pfecte deponere ēt de noīe nepotis,& de cōteſtib. in ea ſcriptura ſpecificatis,cum id certum dicatur,ꝙ per relationem ad aliud certificari poteſt,l.ait prætor,§.j.& l. in ſumma,ff.de re iud. quia rn̄de

3 tur ꝙ †ſcriptura d.Ioan.ad quam ſe referunt,fidem aliquam non facit,vt s̄.dixi,ergo nec etiam fidem faciunt teſtes ſe ad illam referentes, cum eadem fides & non maior ſit in termino referente, quæ eſt in termino relato,l.ſi prior,& ibi no.Bal.& Ange. ff.ſol. ma.facit tex.in auc.ſi quis in aliquo,C.de eden.huic dicunt Bar. & alii in d.l.ait prætor,§.j.quod ſententia referens ſe ad ſcripturā, quæ fidem non facit,dicitur incerta;alias ſi diceremus teſtes referentes ſe ad ſcripturam alterius teſtis probare voluntatem defuncti,ſequeretur,ꝙ voluntas teſtatoris eſſet in arbitrio vnius teſtis, & ab vno dependeret, quo nihil abſurdius & incōuenientius dici poteſt,l.captatorias,C.de teſt.mili.& l.captatoriæ,ff.de hęre. in ſti. nam referendo ſe ad ſcripturam vnius teſtis dicuntur in effectu ſe referre ad dictum illius, cum non plus probet ſcriptura priuata,quam viua vox illius,qui ſcripſit ſm Barto.in l.admonendi, ver.j. quæro vtrum priuata ſcriptura,ff.de iureiu. Quando autem plures teſtes ſe referunt ad dictum vnius, non plus probant quā vnus, c.licet ex quadam, & ibi no extra de teſtib. traditur etiam per Fely.in c.cum cauſam,de prob.in antiquis. Secūdo iſti teſtes

4 vario modo †loquuntur, & varii ſunt in verbis prolatis a teſtatore,& maxime in ſubſtitutione,de qua agitur. Articulauit Franc. actor, ꝙ Ioannes Borelli ſubſtituit hoc modo, videlicet, ꝙ decedentib. Petro & Ant.eius filiis ac Martha, Iſabella & Catherina filiab.& Franceſia eius vxore,eo caſu adueniente,fecit hæredem, creauit & ordinauit hæredem ſuum vniuerſalem Franc. Borelli eius nepotem. Primus autem teſtis Ioannes Vellonay,& tertius Mondonus Serrę,& quartus Iaco.Porret. dicunt, quod Ioannes ſubſtituit Franciſ.eius nepotem hæredem vl̄em poſt mortem filiorum ſuorum & vxoris. Barthoſius autem ſecundus teſtis aliter cantat.Dicit enim,quod Io.teſtator ſubſtituit Franc.eius nepotē poſt mortem filiorum decedentium ſine liberis, & ſic in verbis formalibus diſcordant teſtes ab articulo.Item diſcordāt inter ſe ipſos,vt clarius ex lectu.dignoſcitur, ergo non probant.Nam licet regulariter ſufficit teſtes concordare in ſenſu,licet diſcordent in formalitate verborum,c.intelligentia, c.nihil obſ.de verb.ſig. tamen fallit,quando agitur de probanda diſpoſitione teſtatoris, quia non probant, niſi concordent etiam in verbis magiſtralib. ſecundum Antonium de Butr.& Panor.in dicto.c. nihil obſtat. quos ſequitur Alexan.conſi.70.viſo conſi.libr.2.& licet iſtud dictum ab aliquibus reuocetur in dubium,tamen quando aliqualiter diſcordant in ſenſu,&ſubſtantia verborum,nullus eſt qui nō concludat tales teſtes non probare, vt ſignanter conſuluit Cor. conſi.170.licet in hac,lib.3.Sed iſti diſcordāt in effectu,ergo &c. Primo teſtes diſcordant ab articulo,& ſic contrariātur parti,quæ eos produxit.Nam pars in articulis deduxit,quod Ioannes ſubſtituit per verba directa,videlicet,fecit hæredem.dicūt enim hæc verba directa,quia alterius miniſterium excludunt,& directo ad ſubſtitutum diriguntur,vt no.per gloſſam in l.eam, quam, C.de fideic.& per Bartolum in l.centurio, in vlt.qō.ff.de vulg. & pup. Verbum vero ſubſtituit, eſt commune,l.iam hoc iure,ff.de vul. & pup.iuncta l.generaliter,§.cum autem,C.de inſti.& ſubſt.traditur per Bartolum & alios in d.l.centurio,in vlt.q. Differunt autem

5 † ſubſtitutio facta per verba directa a ſubſtitutione facta per verba communia in pluribus traditis per Bartolum. & ſcribētes in dicta lege,centurio.& maxime differt in hoc de quo diſceptatur ſeu diſceptari poteſt in caſu iſto,quo ſubſtitutio aſſeritur facta impuberib.nam ſi fuerint facta per verba directa,vt prætendit Fran. actor,poſt pubertatem non valeret;cum ſit facta a pagano, qd̄ ſecus eſſet ſi eſſet facta per communia, l. verbis ciuilibus,ff. de vul. & pup.Cum igitur diſcordent plures teſtes cum parte, concludēdum eſt, ꝙ non probent ſemota omni concordantia, ſm Innoc. in c.cum contingat,de offi.dele.Bar.Pau.& Mod.in l.2.§.creditū, ff.ſi cer.pet.Fely.poſt alios,in c. cum tu, ver.quinta ɔclo, de teſti. Inſuper ſunt,varii & contrarii teſtes inter ſe ipſos. nam aliqui dicūt,ꝙ Io.ſubſtituit Fran. poſt mortem filiorum, & filiarū ac vxoris;aliqui,vt Barthoſius Coſtæ dicit,ꝙ ſubſtituit Fran. poſt mortem liberorum ſuorum tantum.aliqui dicūt,ꝙ poſt obitū filiorū & filiarū voluit, ꝙ vxor eius eſſet vſufruc.Barthoſius ſcdus teſtis nihil de hoc deponit.Mondonus tertius teſtis,deponit ꝙ teſtator voluit poſt mortem liberorum vxorem eſſe adminiſtratricē bonorū.Quartus,& vltimus teſtis deponunt,ꝙ teſtōr voluit ꝙ vxor eſſet adminiſtratrix bonorum & vſufructuaria.Teſtes autem varii vel contrarii fidem nō faciunt,l.qui falſo,vel varie,ff.de teſtib. Diſcordant etiam in ſubſtitutione filiarum , vt ex lectura dilucide apparet.Et ideo aliter non proſequor,& hæc ſufficiant ad ſubuertendum dicta teſtiū. Supereſt vt oſtendamus perſonas teſtiū non eſſe legitimas.Venio igit̄ ad ſecūdum, quod pollicitus ſum, videlicet ad demonſtrandū ꝙ in caſu iſto non interfuerunt quinque teſtes idonei,& legitimi.In primis Iac.Porret.& Mondonus Serræ ſunt infames,ergo non idonei,c. teſtimonium, de teſtib.l.

6 3.in prin.ff.eo.l.Caſſius,ff.de Senatori.Nec obſt.quod s̄.†dixi,ꝙ infames in teſtamento poſſunt eſſe teſtes ſm gl.& Bart.in d.l. cū lege, quia conſiderandi ſunt tres principales caſus. Primus,quādo teſtator rogauit notarium, vt de ſua voluntate conficiat inſtrumentum, & tūc, quia teſtes adhibentur ad ſolennizandū teſtamentum,ſufficit,ꝙ cōi opin.teſtes reputentur eſſe bonæ famæ & honeſtę cōuerſationis, licet re vera ſint infames,l.ad teſtiū.§.j. ff.de teſtamen.& ita procedit glo.in d.l.cum lege,quæ vult,quod in teſtamento admittāt teſtes infames, niſi horum infamia eſſet notoria. Secundus caſus eſt,quando de teſtō nulla fuit confecta auctēn. ſcriptura, & tunc quia agitur de probatione facienda in iudicio,ſi tēpore teſtamenti conditi erant infames, non ſunt idonei teſtes ad probandum teſtamentum, licet cōmuni reputatione reputētur legales viri,ſm Bal.in d.§.j.Ang.& Sal.in d.l.j.C.de teſta.per tex.in l.qm̄ liberi,C.de teſt.& Are.in d.l. cum lege.Cōſtito igitur, ꝙ iſti duo teſtes eſſent infames tpe aſſerti teſtamenti, veniunt repellendi.Tertius caſus eſt,quando tempore cōfecti teſtamenti erant habiles & bonæ famæ, ſed poſtea mutarunt conditionem propter ipſorum delictum,& tunc ſiue agatur de ſolēnizando teſtamento, ſiue de probando, ſi conſtiterit, ꝙ interfuerunt teſtamento,non veniunt repellendi,d.l.ad teſtium,§. j. & l. j.C.de teſta.quia teſtm̄ ſuſcepit principium licitum,ad quod poſteriora trahuntur,arg.l.in bello,§.codic.ff.de cap. & poſtlimi.reuer. Et hac rōne dicimus,quod inſtrā confecta per Notarium habilem & bonæ famæ probant, licet poſtea factus fuerit infamis, & priuatus officio, ſi conſtat talia inſtrumenta fuiſſe cōfecta an̄ infamiam,ſm Bar.in l.j.§.ſi penes,ff.de tab. exhi. cū concor.alleg. per Fel.in c.cum P.de fide inſtr.Item idem Mōdonus & Arnaudus Boueri contrarium depoſuerunt coram iudice appellationis coram quo reuocauerunt primam eorum depoſitionem. Et licet

7 Doc.velint non eſſe ſtand ū† ſecundę depoſitioni, tamen omnes conſentiunt ꝙ tales teſtes non ſint integri, & eorum prima depoſitio valde debilitatur , ſm Inn.in c.præterea,de teſt.cog.Pan. & Fel.in d.c.dum in tua.intātum quod vigore primæ depoſitionis non poteſt ferri vlla ſententia,ſecundū Ale. conſi.20.viſo pūcto,l.3,Remotis itaque dictis tribus teſtibus ſatis conſtat quinq; teſtes idoneos non reperiri. Siue igitur teneamus contra communem,quod quinque ſufficiant tempore magnæ peſtis, adhuc Fran.non dicitur ſufficienter probaſſe intētionem ſuam.Non obſtat quod in teſtamento inter liberos ſufficiant duo teſtes etiam nō rogati,quia verum inter ſolos liberos, ſecus ſi ſit admixta tertia perſona,vt in caſu noſtro.d. §.ex imperfecto.Item verū,quando omnes filii & filię ſunt inſtituti æqualiter,ſecus ſi inęqualiter, vt in caſu nr̄o in quo filiæ dicuntur inſtitutę in certa modica quātitate,ſm Lud.Ro.conſi.189.ampliſſime Doctor,& conſi.385.in caſu præmiſſo,ver.ſecundo principaliter. ſequitur Dec.cōſi.105. ver.ſecundo ēt poteſt reſponderi.vbi iſtud comprobat ratione & ſimili,vt per eum latius ibi traditur. Ripa.

ADDITIONES.

Requiritur.Adde l.hac cōſultiſſima,C.de teſta. vbi idē tenent Doc.facit l.hr̄des palā,§.in teſtamentis,ff.de teſta.glo.in verb.adhibitis,in §.ſi.Inſti. de teſta. Ro.in repe.auc.ſimiliter.C.ad l.Falci.in 12.ſpeciali.Et ideo dicit Bart.in l.diuus,ad fi. per illum textum,ff.de teſt.mil.quod ſi teſtes teſtamentarii producantur ad ꝓbandum teſtamentū, & dicant ſe fuiſſe pręſentes,ac etiam dicerent tenorem teſtamenti & non dicerent,ꝙ fuerunt rogati, tales teſtes nihil probarent. ita dicit Iaſ.in d.l. hac ɔſultiſſima, nec in dubio præſumuntur rogati, quia iſta eſt ſolennitas extrinſeca

quæ non præsumitur, nisi probetur, vt per Barto. in l. secundum, ff. de verb. oblig. in cap. sicut, de re iudic. De Besseto.

¶ Publicatione. Ex alio capite d. Fran. petēs dictum testm̄ publicari pp d. substitutionem, ex qua ius sibi prætendit in d. hereditate, admitti non pōt, quia fuit facta a maiore, & per verba merè directa ciuilia, & a Ioanne pagano, vnde nō tenet, l. verbis ciuilib. ff. de vulg. & pup. l. si seruus legatus, §. si seruus, ff. de lega. 1. & hoc tenuit gl. vbiq; in d. l. verbis, & in l. precib. C. de impu. & in l. Scæuola, ff ad Treb. & est bonus tex. in l. cohęredi, §. cū filię, ff. de vul. ponderādo verba ibi, puberē ætatem verbis precariis. & hāc opi. tenuit Bar. in terminis nostris, quia d. Ioā. asserit fecisse dictā substitutionē per verba merè directa ciuilia, l. facio hæredē, vt tradit Bar. in l. Cēturio. ff. de vulg. & cū Bar. tenet Ant. de But. in c. Ray. de test. & ita latè perplura ꝯcludit Alex. in d. l. Cēturio, & ibi Ias. dicēs, ꝙ ita tenuit & tenet, dicens hanc esse *cōem.* & rn̄det ad iura & rōnes in ꝯrriū adductas, ex quib. vr̄ d. Borelli indebitè prosequi d. publicationē, & pronunciandū publicationē petitā nō esse fiēdam, eundē Borelli in expēsis ꝯdēnando. Ita in præmissis de iure dicendū vr̄. Felix de Prato. Denique rr̄a est, septē testes requiri in testō, adeo ꝙ vno deficiēte testm̄ non pōt subsistere, l. si vnus, cū vulga. C. de test. & pro hac parte vr̄ casus apertus in l. casus, C. de test. vbi dr̄, ꝙ pp morbū contagiosum bene remittitur illud requisitū in testō, ꝙ fiat vno contextu: non tn̄ remittitur solennitas, quæ consistit in numero testium. est etiam ad hoc tex. in l. cōficiuntur, §. codicillis, ff. de iu. codi. vbi difficultas habendi testes non operatur, vt cū minori numero testium valeat testamētum.

Do. de Besseto super eadem materia sic consuluit.

FRanciscus Borelli ad probandum Ioann. Borelli dum viueret, habitatorem Aurioli tēpore pestis condidisse testm̄, sex testes examinare fecit: quorum dictis visis quæsitum fuit, vtrum sic probatum testm̄ possit subsistere. Et ꝙ non valeat, probo rationibus sequentibus. Primò, quia in eo non interuenit solennitas numeri septem testium, quæ rr̄ requiritur in testamentis, l. hac consultissima, C. de test. §. fin. Insti. eo. tit. sed ista regula tempore pestis non reperitur limitata, ergo ab illa non est recedendū, iuxta gl. in l. omnis diffinitio, ff. de reg. iur. quia regulæ standum est, c. ad decimas, de restit. spol. & ista solennitas numeri septem testium extenditur non solum ad testamenta solēnia, & in scriptis, sed & sine scriptis, vt sunt nuncupatiua, vt per Alex. & scribentes in d. l. hac consultissima. Preterea vt valeat testm̄ cum minori numero septem testium, est speciale in rustico, l. fin. C. de testa. vbi consideratur non solum necessitas, sed & rusticitas & simplicitas personæ. Est etiam speciale in milite existente in acie pp utilitatem publicam, l. fin. C. de testa. mil. idem in patre testante inter liberos, d. l. hanc consultissima, §. ex imperfecto, fauore liberorū. Cum ergo in his casibus sit speciale, vt numerus testium diminuatur, in aliis stabit firma regula, ꝙ requirātur septem testes ad falsitates euitandas, l. fin. C. de fideic. quia omissio numeri testiū, est omissio formæ a lege datæ, quę habet vitiare actum, vt not. Bal. in l. iuris ignorantia, C. qui admitt. & ꝙ testm̄ factum tempore pestis omisso numero septem testium nō valeat ꝯ Bal. & alios volentes valere, tenuerunt. & illorum opin. (reprobant optimis fundamentis, quæ nō transcribo, quia videri possunt) Raph. Fulgos. Paul. de Cast. Franc. de Are. & Alex. in d. l. fi. C. de testa. adducentes exemplum de domina Aquilia, quæ percussa peste se fecit portare in viam publicam, vt testans a testib. audiretur. mouētur rationibus prædictis, tum & authoritate Bar. in l. j. de bono. poss. ex testa. mili. vbi dicit ipse Bar. ꝙ bonum esset prouidere, vt tēpore pestis ualeret testm̄ cum minori numero septem testiū, volens monere & innuere, ꝙ cum minori numero sit nullum. idē tenet Ang. in l. conficiuntur, §. codicillis, ff. de iure codic. per illum tex. qui dicit, ꝙ defectus numeri septem testium impedit ualiditatem testamenti. idem tenuit Ludo. Rom. in repet. auct. similiter, C. ad le. Falc. in 33. speciali piæ causæ. & ibi dicit ita esse de mente Bar. in d. l. j. ff. de bon. poss. ex test. mil. Raph. Cum. in l. fin. C. de testa. mil. Alex. consi. 77. viso cons. vol. 2. & cons. 127. viso themate, eo. vol. & cons. 70. viso consi. aliàs per me reddito, & utrobique dicit istam esse *cōem.* Præterea, vt iam dictum fuit, illa lex fi. C. de testa. non solum se fundat in raritate testium, sed in rusticitate & simplicitate, vt ibi per scriben. quæ non habet locum in casu nostro, quia rusticus dr̄ ille, qui in rure extra muros ciuitatis, vel oppidi moratur. ita dicit tex. in l. j. ibi, lex rusticana extra muros posita, C. ne rust. ad vl. obieq lib. 11. quibus datum est priuilegiū, d. l. fin. pp rusticitatem & simplicitatem, non autem dicto Ioanni, qui morabatur in loco Aurioli, qui est vallatus, & muris clausus, in quo sunt plusquam septingentæ domus, & plusquam quingenti patresfamilias; vnde non potest ipse dici rusticus habitās, de quo loquitur in d. l. fi. ita dicit Bar. in d. l. cōficiuntur, §. codicillis. facit, quia loca muris cincta, quæ nobiles quamplures habitant, largè potest dici ciuitas, quia ad esse ciuitatis non requiritur epālis dignitas, sed ꝙ locus sit per nobiles, & alios honestos viros inhabitatus, ita dicit Abb. in c. 1. de priuile. in x. no. & de hoc est tex. in c. episcopi, 80. dist. & in c. audiuimus, 3. q. 2. idem no. Bar. in l. j. C. de metrop. Beryt. lib. 11. ideo ipse Borelli, qui talem locum inhabitat, non potest habuisse priuilegium testandi cum minori numero septem testium, quia vt dicit Bart. in d. §. codicil. quem sequitur Alex. in d. l. fin. C. de test. priuilegium, de quo in illa l. conceditur personis in loco, non ipsi loco. vnde non valet ipsum testamentum, minusq; de eo publicatio per dn̄m iudicem facta, cum fieri non debuit. Nec prædictis obstare videtur, ꝙ subtiliter dicunt d. Aueñ. in eorum tractatu, quem de peste appellant, vbi distinctione nituntur sustinere testamentū factum tēpore pestis valere, vbi pestis esset in loco notabilis & magna; quia respōdetur, ꝙ propter nouas opin. non debemus a communi opinione recedere, secundum Bart. in l. fin. C. de pen. iudi. qui malè iudi. & in l. cum prolatis, ff. de re iud. Videtur etiam, ꝙ ipsum testamentū sit nullum ratione præteritionis liberorum. patet, quia cum ipse testator haberet plures liberos, vltra eos duos, quos suos hæredes instituisse dicitur, debuit illis relinquere iure institutionis, & nō quoquo relicti titulo, vt legati vel alio, vt per glo. & omnes Docto. indifferenter, in auctén. nouissima, C. de inoffic. testam.

Additio Domi. de Besseto in d. suo consilio.

MONDONVS Serræ fuit conuictus, confessus, & condemnatus de furto, & ideo est infamis, l. j. §. furti, cum simil. ff. de his, qui not. infa. quia non potest facere iudex, quin condemnatum de furto non sequatur infamia, l. non potest, ff. de furt. ideo eius testimonium non ualet, cum infamia procedat ex delicto infamante, c. testimonium, & ibi Abb. de testib. l. vnic. C. de infam. lib. 10. quia ferre testimonium est dignitas, c. præceptum, 32. q. 5. ad quam non admittuntur infames. Et parum Iacobus Porret. contestis, licèt esset vxoratus, fornicatus est cum muliere libera, ex qua duos procreauit liberos, & inde mortua eius vxore, suam fornicariam, siue adulteram duxit in vxorem, hoc prohibente toto titu. de eo, qui duxit in matrimo. quām poll. per adult. ideo est infamis infamia tali, quæ processit a crimine, & a testimonio debet repelli, vt per Abb. in d. c. testimonium. imò dicit lex, ꝙ decapitari deberet, l. quamuis adulterij crimen, & l. si crimen, C. ad le. Iul. de adulte. quia, vt dicit Barto. in l. j. ff. eod. hoc crimen est grauius cæteris, quia cætera crimina committuntur extra corpus, hoc autem committitur in corpus, & propterea, vt publicus fornicarius non debet in testem admitti, per text. not. in cap. nemo sibi blandiatur, 32. quæst. 4. not. Abb. in d. cap. testimonium, super gl. prima.

EPITOME.

Qui non vti Creditores, sed uti domini iusto titulo possident, fructus non solum quos ante litem motam, sed etiam pendente lite perceperint, suos faciunt. Proinde in sortem nullo modo computantur.

SVMMARIVM.

1 *Fructus ex pignore a creditore percepti regulariter sortem extenuant.*
2 *Possessores iusto titulo tanquā domini, fructus quouis tempore faciunt suos.*
3 *Litis contestatione mala fides ad hoc fingitur, vt iudex possit victum ad fructus pendente lite perceptos, qui officio eius ueniunt, condemnare.*
4 *Fructus pendente lite percepti solo iudicis officio debentur. vnde si de eis nihil pronunciatum sit, absolutus videtur qui percepit, nec amplius peti possunt, siue petiti, siue non erant.*

Respon. 208. interpretatio.

LIcèt Fructus † ex pignore percepti per creditorem regulariter sortem extenuent, l. si dominium, C. de pign. & l. j. C. de pign. possitq; huiusmodi exceptio extenuationis opponi ad impediendam executionem rei iudicatæ, l. 2. C. de compens. Attamen domini Canonici Sancti Petri malè sibi persuadent, hanc exceptionē sibi competere ad excludendos dominos fratres de Donis, a iure retentionis vineæ contentiosæ ratione pignoris, & hypothecæ pro summa quinquaginta scutorum auri, seu a iure impetrandi dominiū pro dicta summa, iuxta l. j. C. de iure do. impetr. Ad quod demonstrandum distinguendo tempora, ostendā fructus perceptos per dictos dominos de Donis non fuisse, nec esse in sortem vllo modo imputandos. Aut enim loquimur de fructibus perceptis † ante litem contra ipsos motam, & hos non fore computandos constat, quia ipsi domini fratres erant cum titulo bonæfidei possessores, l. bonæ fidei, ff. de acqui. rer. dom. l. certum, C. de rei vendic. & de istis non arbitror aduersantes loqui. Aut loquimur de fructibus perceptis lite pendente, & frustra domini Canonici prætendunt posse computare illos in sortem, quia domini fratres de Donis pendente lite non possidebant † dictam vineam vti creditores, sed vti domini mediante titulo in solutum dationis, quo casu fecerunt fructus suos, l. qui scit, §. fin. ff. de vsur. vbi dicitur, ꝙ quādiu res euicta non sit, possessōres dicuntur in bona fide quatum

tum ad acquisitionem fructuum. Et licèt propter litis contestationem fingatur in mala fide, hoc tamen procedit quantum ad hoc, quòd iudex possit condemnare ex officio victos, ad fructus pendente lite perceptos, qui officio iudicis veniunt, l. Aediles etiam hoc præstare, §.item sciendum, ff.de ædil. edicto. non autem quantum ad hoc, vt extenuent sortem, cum victus in causa principali illos perceperit vt dominus, & illos fecerit suos, secundum Barto. in l. ex diuerso, ad fin. ff. de rei vendicatio. imò † cum
4 fructus pendente lite percepti, debeantur solum iudicis officio, si non fuerit percipiens condemnatus ad illos restituendos censetur absolutus in tantum, quòd non possunt amplius peti, l. Paulus, vbi D. Alexand. & alii, ff. de re iudicata. & l. terminato, C. de fruct. & litium expensis, l. 4. C. deposi. firmat Spec. titu. de disputat. & allega. versic. sed si de fructibus. Paul. de Castro in l. j. C. de iudic. Mathesil. notabili 90. Bald. in l. cum propria, C. si quis alteri vel sibi. & expressè Innoc. quem alii communiter sequuntur, in cap. grauis, de restitu. spoliat. vbi dicit, quòd si fructus non fuerint petiti, vel si fuerint petiti, & iudex omiserit condemnare possessorem, de cætero peti, nec contra eum agi poterit. Frustra igitur dicti domini Canonici opponunt exceptionem extenuationis sortis, prætextu dictorum fructuum, pro quibus nulla eis competit actio, & quos dicti domini de donis fecerunt virtute sui tituli suos, d. l. qui scit, §. fin.

EPITOME.

Quamuis Almelina bonorum omnium defuncti mariti, ex legato eius vsufructuaria esset, tamen ad eam pensionem, de qua hic, non tenebatur, nec eius nomine a monachis, quibus illa ex contractu testatoris debebatur, iure conueniri potuit. Quoniam æris alieni onus omne ad hæredes pertinet, & in eos omnes personales actiones competunt.

SVMMARIVM.

1 *Personales actiones contra hæredem dantur, non autem in omnium bonorum vsufructuarium.*
2 *Bona intelliguntur deducto ære alieno. & nu. 9.*
3 *Vsufructuarius omnium bonorum si æs alienum exoluere teneretur, futurum esset absurdum respectu creditorum.*
4 *Legatarius est, qui omnium bonorum vsufructuarius institutus est, dato cohærede vniuersali in proprietate.*
5 *Fructus a solo separati, licèt nondum reconditi, fiunt vsufructuarii.*
6 *Fructus fundi locati cur tacitè pro pensione sunt hypothecati.*
7 *Fructus a solo separati, exportati & reconditi, sciente & patiente locatore, fiunt conductoris.*
8 *Vsufructuarius ad modicas impensas, non magnas tenetur.*
9 *Legatum vxori rei alienæ factum valet, siue testator alienam sciuerit, siue ignorauerit.*
10 *Intellectus c. filius noster, de testam. extra.*

Respon. 209. interpreta.

BErnardinus Marchixlus de Burgo nouo, in suo testamento Almelinæ vxori suæ legauit vsumfructum omnium bonorum pro tempore eius vitæ, donec castè vixerit, & ad secunda vota non transierit. Demum in eius codicillis, prædictæ vxori legauit omnia bona mobilia, & se mouentia, ac nomina debitorum. Necnon & omnia pur mobilia alienationi parata, ita quòd de dicto legato possit pro libito eius voluntatis disponere. Dans insuper facultatem dictum legatum propria auctoritate apprehendendi. is Bernardinus tempore eius vitæ conduxerat a monachis Sancti Sixti de Placentia, nonnulla prædia consistentia in agro Placentino: iste bonus vir adhuc non satisfecerat de pensione illius anni, cum mortuus est, prædictis monachis, licèt ipse iam ex fundis conductis recollegisset fructus, eosque in propriis domibus suis recondidisset. conuenitur in iudicio vsufructuaria, conueniuntur hæredes proprietarii pro pensione, de qua supra: hæredes dicunt ipsam teneri, quia vsufructuaria omnium bonorum. Item & quia habuit fructus perceptos ex illo fundo, quorum causa ista pensio præstatur. vsufructuaria dicit hæredes teneri, quia cũ eis est quasi contractum cum creditoribus hæreditariis, & sic vsufructuarius non tenetur ad solutionem æris alieni, & si habuerit fructus, quia iam erant a solo separati, & actio pro pensione est personalis, quæ obligat promissorem, vel illum, qui repræsentat eius personam, vti est hæres. Quis iustius induat arma, videre oportet. Et prima facie videtur dicendum, quòd ista vsufructuaria omnium bonorum sit illa, quæ teneatur ad onera æris alieni, quia illa vsufructuaria totius hæreditatis consequitur commodum, non autem hæres proprietarius, quem sequuntur incommoda, & qui commoda non sentit, & c. l. secundum naturam, ff. de reg. iur. cum vulgarib. nonne videtur inconueniens, quòd nudus proprietarius teneatur ad onera, ipsa habente integrum vsumfructum omnium bonorum, argum. l. fin. §. vbi autem in omni, in fi. C. de iure deliberan. & tanto plus isto casu, quo petitur pensio illius anni, cuius fructus percepit ipsa domina, quo casu pensio eorum loco subrogata est, ideo eius naturam sapere videtur, cap. percipimus, 90. distinc. cap. ecclesia, vt lite pend. cum vulgarib. & sic videtur, quòd sit inconueniens, quòd ista locupletetur cum aliena iactura, vt ipsa habeat fructus, proprietarii verò soluant de suo, contra l. nam hoc natura, ff. de condictio. indebiti. & ita visus fuit tenere Practicus Papien. in forma libelli, quo agitur ad dotem, & vsumfructum, in §. dedit, & legauit. in primo membro suæ distinctionis. Istam opinionem confirmo ex eo, quia vsufructuarius tenetur subire onus æstimi & collectarum impositarum rebus, ex quibus vsumfructum percipit, non autem in hoc grauatur nudus proprietarius, l. quæro, vbi Barto. de vsufruc. lega. Alexand. in consil. 133. vol. 7. & hanc opinionem contra istam vsufructuariam, quòd teneatur ad onus æris alieni, visi sunt tenere Bald. Salic. Fulgos. & Paul. de Castro in l. fin. in §. sinautem æs alienum, C. de bonis, quę liberis. Secundò principaliter facere videtur contra istam vsufructuariam, quia ex quo relictus est vsufructus omnium bonorum, videtur vocata sub nomine hæreditatis, ideo obligari videtur ad onera hereditaria, l. si quis seruum, §. fin. de legat. 2. ff. facit dictum glos. in l. his verbis, ff. de hæredib. instituen. vbi si in præsentia septem testium relinquo Caio omnia bona mea, tunc talis videtur hæres institutus, ita quòd poterit a creditoribus hæreditariis conueniri. istam partem contra vsufructuariam in indiuiduo tenuit Bald. in l. fin. ff. de vsufruc. lega. per textum in l. si quis seruum, §. fin. cum l. seq. ff. de legatis 2. nam legando vsumfructum omnium rerum, videtur omnem substantiam legare. nimirum, si onus æris alieni talem sequitur legatarium, l. nam quod, §. fin. cum l. sequen. ff. ad Trebellia. & ita dicit Barto. vbi supra, versi. quæro quid si legetur alicui vsufructus omnium bonorum. Quartò pro ista parte facit tex. in dicta l. fin. C. de bonis, quæ liberis, §. sinautem æs alienum, versic. sinautem legata vel fideicommissa. vbi dicit text. quòd legata, & fideicommissa annalia, relicta in hæreditate aduentitia, tenetur pater de suis redditibus soluere, & sic de vsufructu, vt ibi dicit Bald. hoc idem not. Mathesila. in suo notabili sexto, vbi formando quęstionem dicit. Testator habens valorem duorum millium ducatorum, in quo Sempronium fecit hæredem vniuersalem, vxorem verò vsufructuariam omnium bonorum: cuidam verò monasterio legauit quædam singulo anno persoluenda, ista monasterio persoluenda extrahi debent de vsufructu legato vxori.

Quintò accedendo propius ad casum nostrum, videtur dicendum istam Dominam Almelinam vsufructuariam teneri, ex eo quia fructus fundi locati penès se habet, qui tacitè intelligun tur monasterio locanti obligati pro pensione debita, l. si in lege, §. primo, loca. l. in prædiis, ff. quib. modis pign. tacitè contrahitur. & ideo non potuit testator legare, quę locatori sunt obligata, donec pensio sit soluta, l. si seruus, §. locaui. ff. de furt. hæc sunt, quæ contra vsufructuariam pro hærede proprietario dici possunt.

Sed his non obstantibus, contrarium puto de iure verius, scilicet quòd imò onus æris alieni pertineat ad hæredes proprietarios. Probo sic: Nam testator, qui se obligauit ad æs alienum, in eius vita dicitur personaliter obligatus, & ideo contra eum, qui se obligauit, & eum, qui eius personam repræsentat, & est eadem persona cum eo, vt est hæres, in Auctent. de iureiuran. a morien. præstit. in principio, cum vulgarib. datur actio personalis, & sic
1 † contra hæredem datur dicta actio, quia cum hærede creditores dicuntur quasi contra hæred. l. ex maleficiis, §. hæres, ff. de actionib. & obligationib. ergo solum hæredem, non vsufructuarium pro onere æris alieni conuenire possunt, l. prima, C. si certum petatur, cum aliis adductis per Iason. in l. prima, ff. ad Trebellia. in l. notabili. & sic non possunt vsufructuarium conuenire, quia si semel esset effectus hæres, non posset desinere esse hæres, l. qui soluendo, ff. de hæredib. instituen. ergo ipsa non obligatur onere æris alieni. & ita tenuit dominus Socin. consi. 131. In præsenti consultatione, vol. primo. vbi allegat tex. in l. quoties, de hæredibus instituen. Istam etiam sententiam tenuit Alexand. in pluribus locis, maximè in l. filio, §. si via in quinquennium, ff. sol. matrim. vbi dicit istam opinionem fore *communem*, contra Barto. Et pro ista parte Moder. Taurinen. in l. prima, ff. ad Trebell. inducunt illum tex. ad probandum, quòd vsufructuarius omnium bonorum ante Senatusconsultum Trebellianum nõ tenebatur respondere creditoribus, etiam si haberet vsumfructum omnium bonorum. Istam opinionem tenuit Bald. in cons. 87. incip. Super primo puncto videtur dicendum, vol. 5. & eodem vol. consi. 452.
2 mouetur ratione, quia † impossibile est vsufructuarium omniũ bonorum teneri ad onus æris alieni, cum bona intelligantur deducto ære alieno, l. mulier, de iure dot. l. subsignatum, ff. de verb. significa. ideo prius est fienda detractio æris alieni, & post consignatio vsusfructus vsufructuario. & ideo dixit Ias. in loco, de quo supra, in 6. notabili. quòd si verum esset, quòd vsufructuarius æs
3 alienum deberet soluere de vsufructu, ꝙ † sequeretur vnum absurdum, quando tale onus esset in magna summa, ꝙ puri creditores

tores haberent necesse expectare dilationem solutionis ad multos annos, sicut singulis annis vsusfructus percipitur. hoc esset eis damnosum, cum tempus sit pars summæ, l.j.§. idem, ff.de edendo, & sic tunc diceretur minus eis solutum, cum tardius solueretur, §.plus autem, Institutio. de actio. igitur sequitur, ne isti puniri creditores debeant diu expectare, quòd de hereditate est fienda solutio in bonis hæreditatis. & per istud fundamentum. Do. Iason ibi dicit, quòd ita iudicaret, & consuleret. Istam partem ego comprobo, quia testator non potest legem imponere creditori, vt eius creditum exigat ab vsufructuario, vel hærede, prout fructus hæreditatis suæ nascantur. tex. est in l.cum ab vno, ff.de lega.2.iuncta l. si non designata, C.de falsa causa adiecta lega. & vbi si dos probatur realiter data vxori, illam poterit consequi, & si maritus voluerit eam in fructibus compensare, quia nō potest facere, vt eam tardius debeat contra vxoris voluntatem. iste est casus Pauli de Castro, in consilio 294.incipiente in causa
4 quæ vertitur Bononiæ, in secunda parte, & ideo † quando mulier est instituta vsufructuaria omnium bonorum, & datus est coheres vniuersalis in proprietate, illa habetur pro legataria, & tunc onus æris alieni pertinet ad heredem, dicta l. quoties, de heredita. instit. hanc etiam partem pro vsufructuaria expresse firmat text. In dicta lege fina. §.sinautem ęs alienum, C.de bonis, quę liberis. & ibi notat Pau. de Castro, & est text. in l. vsufructu bonorum, vbi Domi. Alexand. tenet istam partem, ff. ad legem Falcidiam. & tenuit Aret.in consilio 117.in primo dubio.idem tenuit Bald. in quodam consilio suo incipiente vsufructuarius omnium bonorum. qui Bald.concordat cum dictis per Domi.Iaso.vbi supra, quòd esset inconueniens si esset magna impensa, quòd spectaret ad vsufructuarium, quod est contra text.in l.hactenus, ff. de vsufru. & ideo legatum vsusfructus esset elusorium, vt etiam dicit Bald.in lege prima, in versiculo pone maritus, C.de fructibus.& litium expen. Istam etiam opinionem tenuit Ang. in §.constituitur, Instit.de vsufruct.& in §.sed quia heredem, Institut. de fideicommiss. heredita. Non obstant modo adducta in contrarium, quòd qui habet commodum vsusfructus, debeat sentire incommodum ęris alieni. Quia dico quòd satis incommodi habet si fiat venditio hæreditariarū rerum, quia ei etiam diminuitur vsusfructus.tex.in l.ex facto, de heredi.instit.& tanto plus, quia hoc non apparet ex mente testantis, ita respondet Pau.de Castro in consi. 294.supra allegato.

Non obstat, quod dicitur, quòd pensio debetur loco fructus, & sic illa habuit fructus illius anni, quo petitur pensio, ergo quia
5 &c. respondeo ex illa distinctione iuris vera, quòd † aut fructus sunt separati a solo, etiam quod non sint in horreo reconditi, nihilominus efficiuntur vsufructuarię, quo ad proprietatem eorum, vt in simili questione not.de vsufructuario moriente fructibus separatis a solo: quia non sunt proprietarii, sed hæredis usufructuarii, prout not.in l.defuncta, ff. de usufru. quod etiam procedit etiam si dies soluendi pensiones adhuc non euenerit. facit tex.in l.in singulis, in fine, ff.de ann.lega.& in l.si fructuarius messem, ubi no. quibus modis usufructus amit. §. is uero, ad quem, Instit. de rerum diuisio. ut tenuit Practicus Papien. ubi supra, in dicto §. in fine. Non obstant etiam iura allegata in fundamento ultimo, quia dicitur, non concesso tamen, quòd fructus recollecti super dicto fundo extent, quòd etiam tale onus pensionis spectat ad heredem proprietarium, non obstante distinctione facta per clarissimum Aduocatem in oppositum, quia de nobilibus factum fuit legatum dominæ Almelinę, & ideo solutio debet fieri de uenditione mobilium, non uero in re legata usufructuario, idque ad hoc ut uoluntas testatoris seruetur, lege in conditionibus primum locum, cum uulga. ff. de conditione & demonstratio. & ideo tunc est seruanda forma dicti §. sinautem ęs alienum, in l.fina.C.de bon.quę lib.& in l.a diuo Pio, §. in uenditiotio. ff.de re iudica. Et tunc deueniendo ad immobilia, pariter tutus erit usufructuarius, quamuis minorem habiturus usumfru. Immo proprius respondendo dico, quod in casu isto fructus tales non subiacent obligationi pensionis petitæ, stantibus, quæ themate deduxi. nec huic opinioni refragantur illa iura in contrariū adducta per tex. in dicta l.si in lege, §.primo, & in dicta l.in prædiis, quæ dicunt, quod fructus fundi locati sunt tacite hypo-
6 thecati † pro pensione, hoc ideo, ne locupletetur conductor cum iactura locatoris, scilicet quod locupletetur in fructibus, & in pensione damnum patiatur locator. & ideo erit uerum dicere, quòd hoc procedat, ut habeat locum ista tacita hypotheca, quatenus non sit soluēdo conductor, sed ubi sit soluendo cessante ratione, cessat etiam tacita hypotheca, capitulo cessante, de appellatio.& ita intelligo illa iura, & non aliter. & ita dictat ratio, quę est anima legis: & tanto plus in casu isto uidetur uerum quod fru-
7 ctus illi sint usufructuariæ, quia † fuerunt separati a solo, & exportati, ac in horreo reconditi ante mortem legantis, locatore patiente, & non contradicente, quo casu, quia tunc eos percepit uoluntate domini, fecit illos suos, ut dicit tex. in contrarium allegatus, in dicta lege si seruus communis, §. locaui, ff. de furt. ibi, & ideo colonum, quia uoluntate domini eos percipere uidetur, suos fructus facit. Et tanto plus, quia in certum tempus fuit destinata solutio, & sic fides de pretio fuit habita, ut ibi dicit glo. in verbo facere. Et si non obstat allegata glo.in contrarium, in dicto §. locaui, in verbo, cogat. quia intelligitur vera, quando dominus prohibet fructus in fundo existentes exportari, quod facere potest, vt dicit Bald.in l.ædem, C.loca. quando vero permisit eos exportari, effecti sunt conductoris, vt quia separati a solo eius efficiuntur, vt dixi in primis allegationibus. Nec hoc videatur inconueniens, quia patiendos eos exportari & non contradicendo, sibi præiudicat, lege litibus, C.de agricolis, & censi. libro vndecimo. quem allegat Bald.in lege Titia. soluto matrimonio, adde Barbati.in consilio 41. volumine primo, versiculo. Praeterea fecit, quòd nullum ius competat, &c. vbi allegat not. in lege secunda, C.de iure domi.impe. Nam præsens actui non potest contradicere sibi præiudiciali, si non contradicat, sibi præiudicat, Bartol. in lege penultima de relatio. Alexand. consilio 72. versiculo sed præmissis, volumi.tertio. Imputetur ergo in casu isto locatori, si tempore recollectionis, sibi fructus non retinuit, vel sequestrauit.& reponi fecit in domibus prædii locati, vt videntur dicere prædicta iura, tunc enim sufficit esse habitam fidem de pretio, quæ dicitur haberi, quando locator non contradicit recollectioni, & exportationi fructuum, §.venditæ, Instit.de rer.diuisi.

Non obstat, quòd vsufructaria teneatur soluere onera, æstimi, & collectarum, quia illud procedit in modica expensa, non in magna, vt dicit Alexand. in dicto consilio 134. volumi. 7. & alibi sæpe.

Non obstat illud, quod dicitur, quod ex quo est vocata ad omnia bona, quòd tunc intelligatur vocata vt hæres, ideo non est inconueniens, vt teneatur ad æs alienum: quia respondetur, vt dixi
8 supra, vocando eam † ad bona, intelligitur deducto ære alieno, & ideo vsusfructus detrahitur de hæreditate, ne sic diminuitur vsusfructus, igitur &c. Non obstat etiam allegata doctrina Barto.in lege fina.ff.de vsufruct.leg. quia contra eum est communis conclusio, vt supra dixi: tamen specialius respondendo dico, quòd allegata per Bart.loquuntur in eo, qui est institutus in proprietate, & sic pleno iure, & sic antequam hæres tradat. isto casu debet mobilia vendere, & etiam immobilia, vbi primo non sufficiant, & postmodum vtetur vsufructuarius reliquo, d.l. vsusfructus bonorum, & d.§.sinautem æs alienum.

Non obstat etiam §.sinautem æs alienum, allegatus in contrarium, quia facit pro vsufructuaria, eo quia ibi sumus in dispositione legis, quæ fecit patrem vsufructuarium, ideo tenetur ad legata, quia illa erant annalia, & sic singulo anno possunt de fructibus solui; hic in creditore, qui non potest cogi ad differendum solutionem sibi fiendam, ideo de vno casu ad alium non est bona illatio, l.Papinianus exuli, ff. de mino. & mitius agitur cum lege, vt faciat pati ē etiam teneri ad æs alienū, & ita concludunt Alex. in dicta l.vsufructu bonorum, & Pau. de Cast.in l. deducta, §.qui post, ff.ad Trebel.

Sed esto, quod isti fructus non essent domi, & sic alieni: certe dico, quod etiam comprehenduntur in legato non habita distinctione in casu isto, an sciret testator legans esse res alienas, vel alte
9 ri hypothecatas: quia ex quo † reliquit vxori, tunc siue fuerit ignorans, vel sciens, valet legatum. l.cum alienam rem. C.de leg.lege, non dubium, §. finali, ff. de legatis tertio. lege omnium ex familia, §.si rem, ff.de legatis secundo. & Abba.in consilio 40.volumi. secundo, in primo dubio.in princip. Romanus in consilio 35.versiculo vltimo videndum est, an legatum. Et in proposito nostro facit dictum Baldum, in dicta l.cum alienam, C. de legatis primo. versicu. dubitatur.tamen ibi dicit, quòd si testator emat rem alienam, cuius pretium non soluit, & illam rem leget, tenetur heres soluere de suo, quia iure tenetur cedere cum effectu, quod facere non potest, nisi soluat, l. Iulianus, §. offerri, de actio.empti. l. nomen, ff.de hæredit. vel actio.vendit. Et in casu nostro possessio tenetur loco pignor. ergo heres debet luere, lege qui concubinam, §.qui hortos, de lega. tertio, in terminis de re alteri obligata, Iaso. in dicta l.cum alienam, in princip. Alexand. consilio 175. in fine. volum.7. Nec huic conclusioni obstat.tex.in cap. filius noster, de testa. qui dicit, quòd legatum factum de re ecclesiæ non valet, ita quòd illa res sit redimenda, vel eius æstimatio soluenda, quia ille text. loquitur de re, cuius commercium non habemus, nec habere possumus: ideo cum ille tex. sit correctiuus, non videtur posse vlterius extendi, nec corrigere, nisi quatenus loquatur, scilicet de re vt supra legata, argum. l. præcipimus, C.de appellatio.& ita dixit Alexan.in d.l.cum alienam. Et istam partem, quòd etiam non obstante dispositione cap. filius noster, de test. dummodo non sit res Cæsaris, vel patrimonii Petri, valet legatum saltem ad æstimationem. tenuit Alexan.in consilio 9.volumine secundo. vbi dicit, hoc maxime verum pro conseruanda mente testatoris, quæ videtur esse, vt omnia habeat, vt ex verbis legati, de quo in testamento? quia factum coniunctæ personæ, id est vxori. & ita tenet Abb.in dicto capitulo, filius noster, in fine. & Alexander ibi sequuntur quam plures Docto. ibi relati per eum. ita tenet Iason in lege apud Iulianum, §.constat, versiculo extra glo. de legatis pri-
10 mo. vbi respondendo ad tex.in capitulo. filius noster, dicit † quod non negat ibi tex. æstimationem nō deberi, vt etiā ibi tenet Ho-

stien. sed loquitur de re ecclesiæ, quam mandat restitui ecclesiæ. qui Hostin. dicit dicto capitulo, filius noster, procedere, quoties nimis grauaretus hæres redimendo rem alienam: si vero non nimis grauaretur, etiam non obstante dicto capitulo, filius noster, procedit opinio Hostien. & cum isto intellectu concordat intellectus Cardinalis Zabarellæ dicentis, c. filius noster, ponere casum specialem, quando vni ecclesiæ legatur res alterius, non autem loquitur, qnando legauit res. quæ non sint ecclesiæ, & ideo non discrepat casus noster a iure canonico, quia loquimur de re, quæ erat in commercio nostro etiam si sit aliena, ideo expedit iura iuribus concordare, l. vnica. C. de inofficio. dotibus, & in proposito nostro, ne longe vagemur, in casu proprio consuluit dominus Philippus Corneus in consilio suo 32. incipiente, licet prima facie videatur primo volumi. qui post longam disputationem concludit, ideo legatum de re aliena factum vxori, seu coniunctę personæ ignoranti, seu scienti, valere; & istam opinionem dicunt tenere Hostien. Panormita. Ioannes Andre. Petr. de Anchara. Anton. de But. in dicto capitu. filius noster, & ibi glossa fin. & Petr. & Cyn. in dicta l. cum alienam, & multos alios, quos refert, & dicit solum quo ad vnum differentiam esse inter ius ciuile & canonicum, quia ius ciuile permittit legatario, vt non cogatur restiturre rem alienam, nisi euincatur de iure. ius vero canonicum grauat legatario alienam rem legatam retinere contra voluntatem domini, etiam quòd non euincatur ab eo. non tamen dicit quin debeatur æstimatio alienæ rei legatæ, & ita tenet Saly. & Benedictus Plumbino, Ioannes Matthæus, & Baldus Fulgo. in dicta lege cum alienam, vbi Angelus. Et ideo iudex debet iudicare etiam secundum canones legatum rei alienæ valere, & sic istam posse, vel fructus habere perceptos, de quibus supra, vel eorum æstimationem, quo casu non est ambigendum hæredes proprietarios omnino teneri ad solutionem petitæ pensionis.

EPITOME.

Confessus plura delicta capitalia, quorum vnum satis manifesta habebat indicia, alia vero constabat re ipsa patrata, & in confessione sæpius ex interuallo & expresse, & extra locum torturæ perseuerans, nec tortus, licet ligatus & aliquantum fatigatus fuisset, capite damnari, & plecti potuit. Nec ad rem facit, quòd in carcere confessus sit. Quin etiam valuit processus, licet nulla prorsus indicia præcessissent, quia de ea re nunquam a reo oppositum fuisset.

SVMMARIVM.

1 *Confessione propria, & spontanea nulla maior est probatio, nec eo prætextu, quod nulla præcesserint indicia, reuocari potest.*

2 *Confitens delictum indicia habens, de iis etiam, quæ non habent, interrogari potest.*

3 *Confessio metu tormentorum extorta iudicari non debet, quæ sæpius ex interuallo, & expresse, & extra torturæ locum facta est.*

4 *Metus carceris, & tormentorum, quando esse, vel durare non præsumatur.*

5 *Confessio in carcere facta in figura iudicii valet.*

6 *Processus, vel inquisitio substantialibus carens, veluti indiciis legitimis, contra confessum, & non opponentem valet.*

Respon. 210. Interpreta.

IN causa Oliuerij rei detenti in fortiis domi. Potestatis Placentini, cum de vita hominis agatur, nulla debet videri sera cũctatio. Considerato igitur processu contra eum agitato, videtur quòd non possit pena mortis condẽnari. quia licet fuerit confessus plura delicta, et per torturam & metu tormentorũ, sine tamen legitimis indiciis præcedentibus, talis confessio sibi nocere non debet, nec ex ea potest diffinitiue ad mortem damnari, per tex. in l. j. §. si quis vltro, ff. de quæstio. & ibi Barto. & Angel. de malefi. in verbo, fama publica, versiculo tu iudex sis bene cautus. Ias. in l. iusiurandum, §. procurator, ff. de iureiuran. Roma. consilio 113. vbi inter alia requisita dicit, quòd ad hoc vt spontanea confessio noceat, oportet, quòd constet de delictis, per l. j. §. item aliud, ff. ad Sylan. sed in casu hoc videtur facta talis confessio, & adhuc non constat de de delictis, ergo &c. Præsupponitur etiam, quod nulla præcesserit indicia: sequitur ergo, quod dato quòd perseuerauerit seu ratificauerit, non tamen talis confessio valebit, secundum doctrinam Barto. *communiter* approbatam, secundum vnam lecturam, in l. penu. ff. de quæstio. Gandin. in rubrica, de quæstio. & tormento. versiculo, item pone, quod quidam fuit captus. Alexand. consilio 5. in principio, volumine j. & consilio 52. in tertia volu. & in l. qui in aliena, §. Celsus, in additio. ad Barto. ff. de acquiren. hæredita. Rursus dicitur, quòd confessio facta in carcere non valet secundum glo. communiter approbatam in lege, qui in carcerem, ff. quod metus causa. Anch. consilio 24. post principium, & eiusmodi confessio non valet, licet indicia postea superueniant, vt dicit Bald. in cap. ad nostram, circa fi. extra de probatio. Dec. in capitulo at si clerici, de iudi. cum ergo non appareat de delictis commissis, & confessatis, & sine legitimis indiciis præcedentibus, est intrepide dicendum, quòd ex eius sola confessione mori non possit, vt ex præmissis latissime colligitur. Ex aduerso demõstratur dictum Oliuerium fore, & esse puniendum ac etiam decapitandum, sic meritis suis exigentibus cum sanctissimum sit facere iustitiam de criminosis, quoniam nulla pinguior victima potest mactari Deo, quàm homo iniquus, refert Pau. de Cast. in l. secunda. C. de episco. audien. & quia confessus est plura nefanda delicta, videlicet publica & priuata homicidia, & assassinamenta, vt ex eius processu apparet, quæ delicta nullo modo debent remanere impunita, iuxta leg. ita vulneratus, ff. ad legem Aquiliam. & congruit officio Præsidis purgare prouinciam malis homini-
1 bus, lege congruit, ff. de officio. Præsidis, & nulla† maior probatio videtur esse, nec potest adduci, quam eius propria & spontanea confessio, quæ est tantæ potentiæ, quod tollit omnem præsumptionem iuris & de iure secundum Barto. in authent. sed iam necesse, C. de donatio. ante nupt. ita, quod partes iudicis non sunt, nisi in condemnando, vt not. in lege prima. C. de confes. nec talem confessionem potest reuocare prętextu, quod non præcesserint indicia, quia de hoc est text. rotundus in capitulo primo. de accusatio. libro sexto. etiam non data copia indiciorum tali sponte confesso sine tormentis, secundum Ange. in verb. fama publica, vbi allegat Pet. de Anchara. in clementina prima, de homicid. & dicit, quòd hoc singulariter est menti tenendum. Sed prædictus Oliuerius sponte, & sine tortura fuit confessus se derobasse per vim in stracta publica vnum saccum cum filio cuidã pauperi, & de eius venditione & prætio participauit, de quo delicto etiam pręcedebant indicia satis manifesta Baricel. Placentino, qui dictum reum detinuit, & sic captura iustificatur, quę iudicia etiam in actis Curiæ leguntur. Confessus etiam fuit dictus Oliuerius se inte fuisse homicidio quondam Peregrini Mazarii iam duobus annis elapsis, opem & auxilium præstando, quem Peregrinum per vim extraxerunt ex propria domo & illam sachamauerunt, cuius interfecti cadauer fuit visitatum, per prętorem Montis clari, & notissimum est de dicto homicidio Alia quoque grauia crimina fuit confessus, de quibus in processu, & illa bis, vel ter approbauit, & ratificauit sponte, & est pręsumendum, quòd conscientia patrati criminis perseuerauit, secundum Bald. in lege prima. C. de confes. Paris de Puteo. ibi, in
2 verb. an ex sola confessione. & quando quis† cõfitetur delictum. potest etiam interrogari de delictis, de quibus non sunt indicia, secundum generalem consuetudinem, vt dicunt Doctores, maxime Ange. in verb. fama publica, in fine. Guido. de Suza. in materia tormento. uersiculo quid de quæstio. occurrenti. Gandi. in rubrica, de quęstio. & torment. vbi omnes ita dicunt, & affirmant. licet ergo in pluribus delictis confessatis, quamuis non pręcesserint indicia, tamen ex quo illa confessus est, & talis confessio est verisimilis, & a iure non spernitur, merito tenere debet, & sibi pręiudicare. vt not. Deci. in capitulo at si clerici, de iudi. ex qua confessione, vt dictum est, potest damnari, secundum Barto. in lege secunda. ff. de custo. reo. & Philip. Franc. in dicto capitulo primo, de acccusatio. libro sexto. etiam si processus inordinate fuisset factus secundum Docto. *communiter*, maxime Bald. in l. j C. de confes. & Barto. in l. si confes. ff. de custo. reo. qui etiam allegat illum text. in dicto capitulo primo, de accusatio. pro valde notabili. Item & fuit confessus dic. Oliuerius assassinamentum & homicidium in persona quondam Abbatissę Sancti Francisci de cuius morte & cadauere constat ex visitatione iudicis malefactorum, quę confessio fuit bis, vel ter ratificata, & etiam sponte facta coram Reuerẽdo Domino Vicario Archiepiscopali, quod delictum grauissimum quale sit, omnes plane intelligunt. Et si dicatur, quod illud fuerit confessus metu tormentorum, quo casu etiam si perseuerauerit, non valet talis confessio per dictam doctrinam Barto. in dicta lege penultima. ff. de quęstio. & per alia iura supra adducta pro parte contraria: & quia carceratus non est sui iuris, ideo eius confessio non valet, secundum illam glo. in dicta lege, qui in carcerem, ff. quod metus causa, etiam si postea indicia superueniant, secundum Baldum. in dicto capitulo. ad nostram, de probatio. & vt supra deductum fuit. Quia possum respondere, quòd dictus Oliuerius supra dicta confessione non fuit tortus, licet ligatus, & aliqualiter alciatus. & illud quod dicitur, aliquid esse factum, vel confessatum metu tormentorum, illud relinquitur arbitrio iudicis coniecturandum ex circunstantiis, secundum Bald. in l. interpositas, in princ. C. de transactio. Sed hic reus, qui alias robustus, & qui non fuit quassatus, est confessus di-
3 ctum homicidium, talis confessio † non debet iudicari extorta metu tormentorum, maxime quia illam toties ratificauit ex interuallo. & ita perseueratio ex interuallo etiam post torturam dicitur rei spontanea confessio, & est presumptio quòd conscientia patrati criminis perseuerauerit, secundum Bald. in dicta l. j. C. de

C. de confess. & iura, quæ dicunt inualidam confessionem, quæ fit in tormentis, non præcedentibus indiciis, non dicunt ꝙ defectus indiciorum non præcedentium inualidet expressam perseuerationem. & Bart. in d. l. pen. ff. de quæst. intelligatur de perseueratione tacita, non autem expressa, quæ habet vim spontaneę confessionis. ita per plura tenet Paris de Puteo in verbo, an ex sola confessione. quæ ratificationes in casu nostro fuerunt factæ extra locum torturæ, & pluries, & etiam examinatus a solo iudice ecclesiastico, s. D. Vicario Archiepiscopali, idem affirmauit, vt
4 supra dictum est. Et dum dicitur, ꝙ semper † præsumitur durare metus carceris, seu tormentorum; respondetur illud procedere, quando metus infertur verè & iniustè, secus si iustè & per iudicem, pro quo præsumitur ꝙ omnia fecerit ex motu animi sui informati ex qualitate delicti & rei detentio. iuxta not. in l. 3. §. eiusdem, ff. de testi. & talis confessio facta metu tormentorum, ꝙ debeat intelligi in metu vero, non autem præsumpto, & illato per iudicem, vt dictum est, & expressè tenet Cæpol. in consi. 40. vbi allegat Ange. ita dicentem in l. 2. C. quod met. cau. Et licèt dictus Oliuerius fuerit ligatus, & aliqualiter alciatus, non tamen illud iudex fecit ad hoc, vt expressè confiteretur, sed vt vera diceret, ergo sequitur, ꝙ tenor huiusmodi confessionis non est omnino tormentarius, sed secundum quid est liber, quia intentio iudicis fuit vt confiteretur verum, non autem quia tortus. ista sunt verba Bal. ad literam in d. l. prima, C. de confess. Nec obstat dum di-
5 cebatur, † quòd confessio facta in carcere non valet per glos. approbatam in d. l. qui in carcerem, ff. quod metus causa. quia videtur facta per metum, vt supra dictum fuit. Quia respondetur secundum Bald. vbi supra, ꝙ illa glo. procedit, quando confiteretur ad vtilitatem carcerantis, non in figura iudicij: aliàs sequeretur, quòd illi qui detinentur in palatiis, non possent ibi confiteri ad tribunal potestatis, quod est falsum, quia in capitalibus causis semper reus detinetur, & valet eius confessio, secundum Bald. ibi, & Cæpollam in dicto consi. 40. Nec obstat etiam si dicatur, quòd indicia non præcesserunt, ergo detentio nulla, nec confessio valet, vt dictum est supra pro parte contraria. Quia respondetur, quòd immo præcesserunt indicia, & fuit captus per Baricellum deputatum per Christianissimum Regem ad capiēdum malefactores, prout erat dictus Oliuerius infamatus tanquam socius Astorini, & aliorum bannitorum a domino Regio, &
6 etiam pro aliis delictis, tum † etiam valet dictus processus, quia nunquam fuit oppositum per ipsum reum detentum etiam sibi data defensione, vt est tex. cum glos. & ibi *communiter* Docto. in cap. 2. de accusatio. lib. 6. sequitur & refert Cæpo. consi. 77. qui allegat Ange. in l. si vacantia, C. de bon. vacan. lib. x. tenentem, ꝙ licèt inquisitio careat substantialibus, tamen sequi potest condemnatio contra confessum, & contra non opponentem, vt ibi per eum. Prætereo authoritatem amplissimam concessam Domino Pretori Placentino per Christianissimum Regem nostrū, quòd in atrocioribus delictis, vt sunt præmissa, posset procedere seruata, & non seruata forma iuris, & prout melius fieri poterit, vt delicta puniantur. Quicquid igitur actum est contra dictum Oliuerium, bene actum videtur, vt possit ad vltimum supplicium condemnari, & meritas pœnas luat, iuxta l. sancimus, C. de pœn. per superius adducta, iuribus & authoritatibus comprobata.

EPITOME.

In materia Beneficiali versatur hoc responsum, cuius summam, quia in ipsius fine posita est, hic repetere superfluum visum est.

SVMMARIVM.

1 *In interdicto retinendæ præfertur antiquior possessio, nam posterior clandestina præsumitur.*
2 *Exceptio inualidi tituli contra agentem possessorio retinendę in beneficialib. obstat, & de ea incidenter cognoscere solent Parlamenta Francię, num. 3.*
4 *Exceptio suppressi valoris cur in beneficialibus admittenda sit iudici laico.*
5 *Iudex laicus in beneficialibus, de quibus exceptionibus cognoscere possit.*

Respon. 211. interpretatio.

Si omissa Validitate titulorum vtriusque partis quæratur quis debeat obtinere in interdicto retinendæ possessionis huius canonicatus, & præbendæ, proculdubio dicendum est, ꝙ Ioannes Changragrossi habeat potiora iura, quia priorem & antiquiorē possessionem probauit, c. licèt causam, de prob. & ratio est, quia
1 † posterior possessio Petri de Castellania præsumitur clandestina, vt ibi dicitur, & declarat Bart. in l. si duo. ff. vti possid. Bal. in l. ordinarii, C. de rei vendic. Petr. de Ancha. consi. 275. ad declarationem. Curt. consi. 24. super eo. & alibi sæpe per Docto. & si veneranda Curia Prouinciæ non vult, ꝙ pro iustificatione posses-
2 sionis cognoscatur incidenter de titulo, vel † quia de iure non sit admittenda iustificatio tituli in interdicto vti possidetis, vbi alter probauit de antiquiori possessione, vt in casu nostro, prout tenet Panorm. & alii in dicto c. licèt causam, & Bart. in d. l. si duo. Curt. in d. consi. 24. & consi. 37. tunc constat Ioan. manutenendum fore in sua possessione. Si verò velit prædicta Curia incidenter ad colorandum possessorium cognoscere de titulo & proprietate, tanquam non sit in beneficialibus alicui concedendus vitiosus ingressus, c. j. de reg. iur. in vj. certè debet admittere exceptionem
3 suppressi valoris contra titulum Petri, quia † contra agentem possessorio retinendæ in beneficialibus obst. exceptio inualidi tituli, vt est casus in c. audita querela, & ibi no. Panor. in j. notab. de restit. spoliat. de qua exceptione incidenter solent cognoscere Parlamenta Regia Franc. secundum D. Guido. Pap. decis. 72. incip. Iudex laicus. quod sine dubio verum est, si in Parlamento sint aliqui Senatores ecclesiastici: nam de iure constat Regem, & eius Senatores etiam laicos cognoscere posse de possessorio, secundum Panor. in c. literas, de iuram. calum. modò si in causa possessorii incidat aliqua quæstio tituli, tunc de tali incidēti quęstione possunt cognoscere Senatores clerici, quamquam nomine Regis laici ius dicatur, vt concludit Felin. in c. cum sit generale, vers. & vidi certari, de foro compet. vbi tenet clericum delegatum a laico, posse cognoscere de causa vsuraria emergente in causa delegata, quamquam laicus delegatus ipse non posset. Et
4 quòd hæc exceptio † suppressi valoris sit admittenda, ostenditur ex duobus. Primò, quia ex sola negatione titulus efficitur incoloratus, ac si negaretur non constare impetrātem esse clericum. nam si negetur expressum fuisse verum valorem, impetrans tenetur probare valorem ab eo expressum, esse valorem, secūdum Panor. in c. ad aures, de rescrip. & in c. fin. de præsump. facit text. & ibi not. Panorm. in cap. quia circa, de consanguin. & affinita. & quæ scribit Felin. in cap. constitutus, de rescrip. Nisi ergo impetrans probet se expressisse verum valorem, apparet, quod titulus exhibitus non est coloratus, sicut si non probet se clericum, secundum Innoc. in cap. super his, ad fin. de accusa. Panor. in cap. bonæ, il 1. de elec. & in cap. 1. de litis contest. & probatur in cap. cum ab eo, de rescrip. cum similibus. vnde sicut admittitur exceptio negatiua, non video cur etiam non admittenda sit probatio, si negans velit probare negatiuam. Secundò, quia hæc exceptio suppressi valoris est meri facti, non habens in se vllam spiritualitatem; nam valor beneficii est quid merè temporale, cap. ad audientiam, de rescrip. traditur per Panorm. in dicto capit. ad aures. de exceptionibus autem emergentibus in causa possessorii, si constat in facto, cognoscere potest iudex secularis, licèt ex tali exceptione facti possit inferri ad decisionem iuris spiritualis, de quo non contenditur, secundum Bald. in auctēn. & qui iurat, versic. quæro qualiter, C. de bon. author. iudic. possid. nam si incidenter emergat quæstio de quantitate pretii, vel de pacto de retrouendendo, vt quia negetur modicitas pretii, vel pactum, admittendus est actor ad probandum etiam corā iudice laico, quia talis est quæstio facti, licèt inferatur ex ea ad decisionem vsurariæ prauitatis, cap. ad nostram, de emptio. & vendit. secundum Barto. & scriben. *communiter* in l. Titia, §. vsuras, ff. soluto matrim. & in l. omni nouatione, vbi Paul. de Cast. C. de sacrosan. eccles. cum infinitis authoritatibus, quæ adduci possunt, & de quibus per Alexand. consi. 9. præstantissime Doctor, lib. 4. & Panorm.
5 consi. 64. lib. 1. sic ergo dicamus, quòd laici iudices † possint cognoscere de quātitate valoris beneficii sicut cognoscunt de quātitate pretii in causa vsuraria, si emergat sola quæstio de quantitate, quia est quæstio facti: hinc est, quòd laicus potest cognoscere de exceptione opposita per beneficiatum contra patronos, ꝙ iuri patronatus renunciauerint, quia facti est, capit. significauit, quem tex. ibi ad hoc not. Cardin. & Felin. in princ. de testib. licèt causa iurispatronatus sit spiritualis, seu mixta, cap. quanto, de iudic. sic ergo laicus poterit incidenter cognoscere de abiuratione tituli, & multò magis de suppressione valoris, quæ magis in facto cōsistit, quām renunciatio, quia renunciatio non reddit titulum inualidum, & incoloratum generaliter, vt traditur in c. admonet, de renunciat. sicut suppressio veri valoris, vt per Rotam decis. 19. sub rubrica, de rescript. in nouis. & in regulis Bonifacii, reg. 6. bene facit, quia si licet actori probare titulum coloratum coram laico ad iustificandum possessorium, debet etiam licere reo probare exceptiones suas, per quas vult ostendere titulū non esse coloratum, neque iustificare possessorium. tex. est clarus, & ibi Felin. in cap. constitutus, de testibus. facit reg. non debet, de reg. iur. ff. Concludendum ergo mihi videtur, quòd si Curia velit cognoscere de mero & nudo possessorio, & non de colore titulorum ipsarum partium, quòd debeat manutenere antiquiorem possessorem, qui pariter probauit de titulo habito ab ordinario collatore, qui dicitur titulus coloratus, vt per Innocen. & alios in cap. nostris, de concessio. præben. & per Felin. in cap. in nostra, col. 36. de rescriptis. vbi autem constat de titulo colorato vtriusque, obtinet in possessorio qui prior est tempore, d. capit. licèt causam, & dixi s. si autem Curia cognoscere vult quis titulus sit magis coloratus, non video quare non debeat cognoscere de exceptione suppressi valoris per rationes, & iura superius deducta.

EPITOME.

Qui præposituram. Quæ electiua est, nulliter contulerunt, cum neq; priuati sunt ipso iure, neque priuandi potestate eligendi, eligere possunt. Itaque in electione citandi sunt, sed in ea re distinctio, de qua hic, seruāda est. Dubium verò non est, quin canonici etiā illi, qui in sacris non sunt, in ea proposita electione vocē habeat, cum in omnib. capituli actibus semper, & ex eo tempore, cuius memoria nulla extat, tales vocem habuerint. de ea verò præpositura prouisio legati Cardinalis de latere, non valuit, quia cū non esset ipsis specialis præueniendi potestas data, præuenire in ecclesia collegiata ordinarios non potuit: nec etiam graduatorum nominatio locum habet in beneficiis ad electionem capituli spectantibus. At Papa sine dubio potest electores, nihil repugnantibus concordatis, præuenire.

SVMMARIVM.

1 *Electiuum beneficium propriè dicitur, quando superioris confirmatio postea requiritur.*
2 *Collatores protestati, quòd si beneficium erat electiuum, non intendebant derogare iuri eligendi, eligere possunt.* & *nu.3.* & *5.*
4 *Eligendi potestate ipso iure non priuati licèt priuandi essent, citandi sunt.*
6 *Canonici sacris non initiati in electione vocem habent, si ita ex tempore, cuius memoria nulla extat, obseruatum sit.*
7 *Legatus de latere, cui non est specialis potestas præueniendi data, præuenire non potest, maximè in ecclesiis collegiatis, ordinarios electores.*
8 *Graduatorum nominatio locum non habet in beneficiis spectantib. ad electionem capituli, sed tantum in iis, quę ad collationem ordinarii pertinent.*
9 *Papa potest electores præuenire.*

Respon. 212. interpreta.

1 DVplici ratione potest huiusmodi præpositura dici electiua, vel quia in electione procedatur iuxta formā c. quia pp, de elec. & hoc modo † propriè dr̄ electiua, cum confirmatio superioris postea requiratur, c. auaritiæ, cū concor. de elec. in 6 vel quia per simplicem electionē ad illam assumatur Præpositus sine alia solēnitate, & confirmatione superioris; & hoc modo nō erit propriè electiua, sed potius collatiua, vt declarat Fel. in c. in nostra, corol. 32. de rescrip. Si fm primum modum sit ex priuilegio electiua, dubitationes, de quibus in themate, pertinenter formantur: si verò dicatur electiua fm alium modum, tunc constat plures ex dubitationibus esse impertinentes. Vt tñ quærenti consiliū ad plenum satisfiat, ad singula paucis rñdebimus. Pro resolutione primi videndum est, an hi, qui eligendo contulerunt, non seruata solennitate d. cap. quia pp, vel solennitate ex priuilegio requisita, sint hac vice priuati, vel priuandi potestate eligendi. breuiter rñdebimus, ꝙ non sunt priuati ipso iure, d. c. quia pp, §. quia verò, in ver. priuentur. & ibi gl. Innoc. Host. Pan. & alii cōiter no. Quod etiam probatur, quia Papa vtitur verbo futuri tēporis, quod rīr requirit sententiā, fm gl. cōiter approbatam in l. in criminali, C. de iurisd. & in c. quicunque, in ver. innodetur, de hære. lib. 6. & ex pluribus
2 comprobat Fel. in c. Rodulphus, de rescrip. Sed quia † ante collationem hi, qui ꝯuenerunt formæ electionis, conferendo protestati sunt, ꝙ non intendebant renunciare electioni casu, quo hęc dignitas esset propriè electiua, dubitatur an hæc protestatio eos releuet a pœna priuationis faciendæ per sententiam. Ad istud rñdebimus ꝙ non, quia protestatio ꝯria consequutiua actum in dependentibus a dispositione iuris non releuat protestantē, c. cum M. Ferrarien. de const. l. alimenta, C. de neg. gest. l. nemo pōt, ff. de leg. j. ex collatione vel electione facta non seruata forma d. c. quia pp, sequitur pœna priuationis ex dispositione d. c. cui non potuerunt eligentes derogare, ergo protestatio eos nō releuabit: alioquin esset in facultate eligentium effugere semper pęnā d. c. protestando, ꝙ dicere non debemus, c. commissa, eod. tit. lib. 6. l. fin. ad fin. C. comm. de lega. Sed forsan excusabuntur prætextu ignorantiæ, allegantes se ignorasse, ꝙ hęc dignitas esset electiua. Nam ignorans excusatur a culpa, & consequenter a pęna, c. cognoscētes, de constit. l. si ignorans, ff. de loca. cum simil. Sed certè in his, quæ ex officio tenemur scire, ignorantia est damnabilis, ideo nō præstat legitimam excusationem, c. innotuit, de elec. c. quamuis, de reg. iuris. Paria enim sunt scire, vel debere scire, l. quod te, ff. si cer. pet. l. si duo, ff. de acq. hær. vnde videntur excusandi, qui ꝯ formam statutorum & priuilegiorum ecclesiæ eligerent. Veruntñ fm ea, quæ proponūtur, non vr̄ ꝙ sint priuati nec priuandi, quia præsupponitur ꝙ vltimo immediatè prædecessori fuit prouisum per viam collationis, seu simplicis electionis, quæ vim obtinet collationis, quæ vltima prouisio constituit capitulū in quasi possessione conferendi, c. querelam, de elect. c. consultationibus, de iure patro. & cum vltimus status prædictæ præposituræ sit repertus collatiuus, habuerunt canonici, qui eligendo contulerunt, iniustam causam credendi ita esse, cum ex possessione de præterito præsumatur in præsens, l. siue possidetis, C. de proba. c. mandata, c. scribebam, de præsum. no. gl. in c. cum ecclesia Sutrina, de cau. poss. & propr. & ex possessione authoris, siue prædecessoris, præsumitur bona fides successoris, l. pen. C. de euict. ex tit. putatiuo causatur bona fides, fm Ro. de præscrip. decis. 3. in nou. & traditur latè per Feli. in c. de quarta, de præscr. & non solū ex iustis, sed etiā ex iniustis, & temerariis causis causari potest bona fides, fm gl. in l. j. C. vbi cau. stat. pro qua facit tex. in l. clam possidere, in princ. & ibi D. Ias. in 7. not. ff. de acq. pos. sequitur D. Alex. cons. 127. visa inquisitione, lib. 4. & And. Barb. cons. 18. lib. 2. Sed stante hoc, ꝙ capitulum sit in quasi poss. conferendi, vr̄ ꝙ collatio facta per hos canonicos sit valida & manutenenda per tex. in d. c. querelam, de elec. & c. consultationibus, de iure pat. nā cum quæritur de validitate collationis nō inspicitur apud quē sit proprietas, sed apud quē sit possessio, quia collatio est fructus possessionis, & ad possessorē spectat perceptio fructuum, l. bonęfidei, ff. de acq. re. dom. c. grauis, de restit. spol. Verùm prædictis non obstan. rñdemus huiusmodi collationem fore nullam pp resistentiā aliorum canonicorū, qui protestati sunt de nullitate ipsius collationis, asserentes fore procedendum per viam electionis. nā pp resistentiā aliquorum, illa quasi possessio interturbatur, & operatur talis resistentia ab aliquibus de cap. volētibus desistere ab iniusta possessione, vt alij efficiātur malæ fidei. ita concludit Pan. in c. cū olim, in 3. not. ponderando, ꝙ ibi collatio fuerat facta absq; vlla
3 reclamatione, de cau. poss. & propr. Præterea † cum ipsimet, qui contulerunt, fuerint protestati, ꝙ si præpositura esset eligibilis, ꝙ non intendebant derogare iuri eligendi & interessendi in ipsa electione, satis constat ꝙ consenserunt protestationi aliorū volentium eligere eo casu, quo esset eligibilis. Quando autem existentes in quasi posses. iniusta consentiunt protestationi ꝯrię suæ quasi possessioni, tunc non tenet collatio facta ab ipsis quasi possessoribus, vt est casus, & ibi Pan. in c. Cumana. vers. pro clarioiri intellectu. de elec. Istis sic enucleatis, rñdemus ad primum quæ-
4 situm, † ꝙ cum hi, qui contulerunt, non sint priuati ipso iure, ꝙ veniunt citandi, etiam si venirent priuandi per sententiam, fm Pan. in c. auditis, ver. quarta lectura, per illum tex. eod. tit. & idem firmat Pan. post Inno. in d. c. quia pp, §. fin. Ad secundum, an existentes extra prouinciam, sint citandi nominatim, vel sufficiat citatio generalis, rñdemus distinguendo. Aut scitur vbi sunt, aut ignoratur. Primo casu, aut sunt in loco, in quo commodè vocari possunt, & hi sunt citandi personaliter, fm Spec. tit. de elec. §. j. circa princ. & ita procedit tex. in d. c. quia pp, ad fin. licèt enim tex. in c. coram, eod. tit. mandet eos citari, qui sunt in prouincia, tñ si existentes extra prouinciam possunt commodè vocari, etiam hi vocandi sunt, fm Inno. Card. & Pan. ibi; qui subdit, ꝙ si prouincia esset multum ampla ab vno latere, ita ꝙ existentes in finibus eiusdem, non possent commodè vocari, & tamen existentes extra prouinciam ab alio latere, si forent viciniores, & vocari commodè possent, illi hoc casu essent vocandi magis quàm existentes in prouincia ab alio latere. & idem dixit Pan. in c. cum inter vniuersas, eo. tit. Aut sunt in loco, in quo commodè vocari non possunt, & tales non sunt vllatenus vocandi, d. cap. quia propter, pp periculum vocationis, & moræ, c. ne pro defectu. eod. tit. dñr autem commodè vocari posse, consideratis locorum distantiis, personarum, & temporum qualitatibus, arg. c. 1. de dila. Aut ignoratur vbi sunt, & hoc casu satis est, ꝙ citentur per edictum in loco, vbi morari consueuerunt, c. ex parte, c. tuæ, de cleri. non resid. c. fin. de eo, qui mitt. in posses. causa rei seruandę, c. ex parte, de foro compe. & ita docet Spec. in loco præalleg. & Ioan. Bertach. in tract. de episco. in 3. parte primi lib. versi. septimò quæro. Ad tertium, vtrum illi, qui contulerunt, possint redire ad viam electionis stante resolutione s. facta, ꝙ non sint priuati, vel priuandi: certum est ipsos reuerti posse ad electionem, imò *communis* opinio est, ꝙ redire possint ad electionem, qui veniunt priuandi propter non seruatam formam d. c. quia propter, fm Innoc. Compostel. Ioan. And. Card. & Panor. in d. c. quia propter, §. quia verò, & in §. fin. Panor. in d. c. auditis, reiecta sententia Hosti. & Do. Anto. quorum fundamentis respondet Card. in d. §. quia verò. quę non refero, quia non expedit, cum præsupponamus communem esse
5 ꝯ Host. & D. Anto. & cum concludamus hos canonicos, † qui contulerunt, non fore priuatos, nec priuandos. Nec obstat, ꝙ iam publicauerint elect. siue eligendum, & consequenter non videantur amplius posse variare c. publicato, de elect. quia verum, qñ ex votis publicatis est ante quæsitum aliquod ius nominato, quia dicuntur tunc nominantes, vel conferentes functi officio suo. secus quando nominatio, vel collatio fuerit nulla ex defectu potestatis, vel transgressionis formæ, quia tunc non dicuntur functi officio suo, l. diem, ff. de arbit. ita dicit Panor. in dicto cap. publicato, nam contra factum proprium nulli licet venire, cap. diuersis fallaciis, de clericis coniugat. l. quemadmodum, C. de agrico. & censi. lib. 11. & tradit Panorm. in terminis nostris, in dicto cap. auditis, & in cap. nostri, eod. titu. Præterea aliud est quærere, an possint hi, qui contulerunt variare, aliud an possint ad electionem redire, cum possibile sit eos non variaturos, sed eundem electuros. Ad quartum, an canonici, qui non sunt in sacris, habeant vocem in electione Præpositi, attenta generali consuetudine, quia prædicti canonici a tempore immemorabili consue-

consueuerunt ingredi capl'm,& dare vocem in omnibus actibus capitularibus? vr ꝙ non, per tex.in clem.ut hi,qui.de æta.& qual. vbi dr̄,ꝙ tales non hn̄t uocem in c.quacunque consuetudine nō obstante. vbi autem consuetudo remouetur,noua induci nō potest,s'm gl.in c.j.de cler non resid.lib.6.quia lex derogans simpliciter consuetudini, intelligitur derogare consuetudini tam præsenti,q̄ futuræ,s'm Ioan.And.in c.certificari,de sepul. D.Anto.in c.fin.circa med.de consuet.Fel.in c.2.de prob.cum concor.alleg. per D.Iat.in l.de quibus,ff.de legib.& per D.Alex.consi.198.viso
6 testamento,lib.2.Sed hoc † non obstante ɔ̄rium rn̄dendum duximus,sequentes Gemin.consi.132. casus talis est,ad fi.quia prædicta conclusio, ꝙ lex remouens consuetudinem censetur etiam remouere futuram, procedit qn̄ lex declarat consuetudinem fore irrationabilem,& ideo illam tollit: secus si simpliciter eam remoueat,non declarando eam irrationabilem, vt in d.c.vt hi,qui. vbi consuetudo simpliciter remouetur, vt canonici propensius inducantur ad ordines sacros suscipiendos, non quia sit irrationabile,ꝙ non existentes in sacris vocem habeant in capitulo. ita declarat tex. in d.c. hi,qui. Gemin.in d.consi.132. & pro hac sua conclus.allegat gl.in c.statutum,in verbo,consuetudine,de elec. lib 6.& in c.j.in gl.3. de cler.ægrot.eod.lib. Alia quoque ratione dicimus valere consuetudinem, quia in themate præsupponit, ꝙ talis cōsuetudo fuit obseruata a tempore immemorabili, quo casu lex remouens consuetudinem futuram,non intelligit remouere consuetudinem immemorabilem, quæ habet vim priuilegii,l.j.§.ductus aquæ,ff.de aqua quot.& æsti.& c.super quibusdā, §.præterea,de verb.sign.ita signanter consuluit Pet.de Anc.consil.51.consuetudo,quæ habet. vbi concludit,ꝙ licèt lex disponat electum non debere administrare ante confirmationē quacunq; consuetudine non obstante, tn̄ non intelligitur sublata consuetudo immemorabilis,quia talis cōsuetudo habet vim priuilegij; & sicet remota consuetudine non intelligitur priuilegiū, ita nec consuetudo immemorabilis, quæ priuilegio æquiparatur. idem firmat Abb.consi.26. in q.lib.2. comprobatur,quia remota præscriptione per legem,non censetur remota præscriptio centū annorum,s'm Bald.in l.vnic. C.de anna.except. & Ang.in Auct.vt decet.non fiant sac.iussio.ad fin.per illum tex.sequitur Alexand. in l.nemo potest,ff.de leg.1.& Fel.in rubr.de præscr.col.fi. Et licèt sint qui ɔ̄dicant,tn̄ hæc sententia verissima habetur, qn̄ consuetudo immemorabilis non est nutritiua peccati, nec ɔ̄ bonum publicum,vt est huiusmodi,s'm Card.Alex.in c.frustra,8.distinc. Præterea ex casu superueniente consuetudo noua vincit legem derogantem consuetudini futuræ, quia omnis dispositio etiam futura respiciens,recipit restrictionem a causa superueniente,l.si hominem,ff.manda. per quem tex.in proposito nostro ita concludit Pan.in c.fin.col.fin.de consue. Card.Alex.in d.c.frustra,& Felin.latè in d.c.2.de prob. Consuetudo autem immemorabilis præsumitur habere optimam causam,cum habeat vim tituli,d.§. ductus aquæ,& no.Bar.in l.cum de in rem verso,ff.de vsur.D.Anto.& Pan.in c.peruenit,de censi. ergo &c. Cæterum vbi non valeret consuetudo,nullus negabit non valere priuilegium a Papa concessum,cum Papa habeat in istis,quæ sunt iuris positiui,omnimodam potestatem,c.proposuit,de conces.præben.maximè in beneficialibus,cle.j.vt lite pend.vnde respondemus,ꝙ dn̄i canonici,qui non sunt in sacris,possunt inniti priuilegio.& si obiiciatur non constare,possunt ipsi probare, probando quasi possessionem immemorabilem, ex qua præsumitur priuilegium si allegetur,s'm Bart.in l.cum de in rem verso, ff.de vsur. Pan.in c.peruenit,de censib.& bene probatur in c.apostolica,& ibi Bald.Card. & Imo.no.de his,quæ fiunt a præla.sine cons.cap. vbi laicus,qui possidet decimas per tempus immemorabile, præsumitur inuestitus a Papa ante Concilium Lateranense, quo tpe laici ex concessione Epi erant capaces decimarum. & facit ꝙ consuluerunt Oldr.consi.396.Raph.Cum.consi.83.quia causa decimalis.Alex. consi.6. lib. 1. vbi concludunt, ꝙ existentes in quasi possessione non soluendi decimas a tanto tempore,cuius initii memoria hominis non est in contrarium, præsumūtur habuisse priuilegium non soluendi a Papa,si allegetur. sequitur And.Barba. consi.35. lib. 2.Dec.consi.85.& consi.152.in causa exemptionis Soc.consi. 297.viso priuilegio,ver.3.ista conclusio.Ad quintum,vtrum pro
7 missio dn̄i † legati Cardin.de latere valeat attenta præuentione; vr̄ ꝙ sic, quia concurrit in collationibus cum quocunque ordinario,c.1.& 2.de offi.leg. ergo debet esse locus præuentioni,c.proposuisti,de foro comp.cum concord.Contrarium tn̄ in casu occurrenti,in quo agitur de prima dignitate ecclesiæ collegiatæ,ad quam prouidetur per viam electionis, verius esse rn̄deamus per tex.in c.deliberatione prouida,de offi.leg.lib.6.vbi casus ad literam, ꝙ verum est,nisi data sit a summo Pontifice ipsi delegato specialis facultas præueniendi ordinarios,etiam in ecclesiis colle
8 giatis. Ad penultimum rn̄demus, ꝙ † nominatio graduatorum non habet locum in beneficiis spectantibus ad electionem capituli,sed solum ad collationem ordinarij.Nec ob.ꝙ ex tenore cōcordatorum nominatio fieri possit ad beneficia spectātia ad collationem, prouisionem, nominationem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem, & sic etiam ad confirmationē,& consequēter ad electionem capituli: quia & si talia verba sint generalia, non tn̄ includunt beneficia spectantia ad electionē capituli,c.cum in illis,§.j.de præb.in 6. Ad vltimū, certissimi iuris est
9 † Papam posse præuenire electores, cum possit sibi reseruare collationem,& prouisionem beneficiorū etiam electiuorum,c.si eo tempore,de elec.lib.6. concurrit enim cum omnibus collatorib. & electoribus,c.2.de præb.lib.6. Non obst.concordata,quia loquuntur in episcopalibus & abbatiis, in cæteris verò dignitatib. inferioribus reseruatur libera potestas summo Pontifici, vt patet in versic. nosque,& successores nostros, &c.

EPITOME.

Cum vniuersitas de Besodonio quorundam molendinorum,quæ emerat, nomine ab officiali prælati directi dn̄i inuestita, quæ longissimo tpe pacificè sciente dn̄o illo directo vti emphyteuta possederat illa, deinde ipsa molendina Raspallo cuidam vendidisset, ac emptorem istum dn̄s ille directus laudasset, & inuestiuisset, certissima præsumptio est tum ex diuturnitate tpis,tum ex tacita subsecuta ratificatione, quę ex ista ipsius dn̄i inuestitura perspicua est, officialem illū inuestiturā vniuersitatis ex mandato fecisse prælati directi dn̄i: potuit tn̄ aduersus hanc ecclesia læsa restitui, permutatio verò,quam eadem vniuersitas de dictis molendinis fecisset, idcirco valuit,quia cum cōsensu maioris partis populi acceptis vtiliorib. sibi rebus facta est, licèt quædā a iure præscriptæ solennitates in alienationib.huiusmodi non interuenissent. has autē interuenisse ex tpis diuturnitate præsumendū est,vel ex ipsa consuetudine probata, qua receptum erat instra in iis negotiis nulla fieri congregationum, tractatuū,& aliarum huiusmodi solennitatū. Cæterum alienatio illa Delphino molendinorum,de qua etiā quæritur,licèt a Principe superiorem non recognoscente,non obstante litis pendentia, permissa fuisset,tamen quia in iudicem ab ipso Principe delegatum,qui non subdelegauerat,facta fuit, non valuit. Sed is ɔ̄ctus speciali gratia eiusdem Principis,etiam in alterius,cui ius quæsitum videbatur,præiudicium conualuit. Tertio verò eiusdē Principis rescripto, sic illis duobus derogatum esse potest, vt alienatio non valeat, non autem vt venditor, & iudex emptor in pęnā aliquam alienationis incidant.videtur autem Princeps in ea tantum parte primis derogare, in qua quod isto expressum erat impedimento erant. Quantum verò ad eam protestationem,vt venditio pro non facta habeatur,vbi ius ei resisteret, certum est contrahentes a vitio litigiosi non excusare, nec illos pœnas vitium illius vitare, licèt eius pacti vi res empta retrotradatur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum præsumitur ex diuturnitate temporis, tacita ratificatione deinde apparente.*
2 *Permutatio rei vniuersitatis,a maiori parte populi facta,vtilioribus vniuersitati rebus acceptis, valet, licèt solennitates omnes non interuenerint.*
3 *Solennitas præsumitur interuenisse ex diuturnitate temporis.*
4 *Dispensatio facta super vno defectu, ad alium non porrigitur.*
5 *Princeps ius quæsitum nobis auferre potest.*
6 *Princeps non pōt reuocare gratias, vt impetrātes deindè in pęnas incidant.*
7 *Protestatio,vt venditio pro non facta habeatur, vbi ei ius resisteret non excusat a vitio litigiosi.*
8 *Litiosi vitii pœnæ non euitantur, licèt res empta venditori retrotradatur.*

Respon.213. Interpreta.

Quia dubia supra proposita simpl'r formantur, nec documenta,de quibus in themate exhibentur,paucis quid
1 quid sentiam rn̄debo. Ad primum,† an ex diuturnitate tpis præsumatur mandatū laudandi,& inuestiendi? videretur prima facie rn̄dendum ꝙ non,quia cōis est Doct.sn̄ia,ꝙ mandatum nunquā præsumatur ēt cursu annorū mille,vt dixit Bald.in l.2.C.si ex fal. inst.& in l.j.C.de reb.eccl.non alie.& in l.qui fundū, ff.de vsuca. Alex.in l.qui in aliena,in prin.ff.de acq.hær.& in l.sciēdum,ff.de verb.obl.& consi.1.lib.4.& Curt.consi.49. Sed tn̄ in casu occurrenti ɔ̄rium verius existimo, quia prædicta cōis sn̄ia non procedit,qn̄ apparet de tacita ratificatione dn̄i, cuius nomine res gesta est.tacitè.n.tunc præsumitur dedisse mandatum, vt per Dec.cōsil.298.non patitur.in casu autē isto constat de tacita ratihabitione directi dn̄i,quia directus dn̄s approbauit venditionem factam per vniuersitatē de Besodonio, factam in Gulielmum Raspalli, laudando & inuestiendo ipsum Gulielmū, vt præsupponit constare publico documēto;ergo in necessarium antecedēs ēt dr̄ approbasse inuestiturā factam per dictum officialem in ipsam uniuersitatē,l.illud,ff.de acq.hęr.l.ad rem, & l.ad legatū,ff.de procutū quia ipsa vniuersitas,& eius successores,longissimo tēpore vti emphyteutæ possederūt pacificè dicta molēdina, sciente directo dn̄o. ex qua pacifica possessione inducit tacita ratificatio, saltem efficax ad inducendā præsumptionē mandati, s'm Alex.consi.88. qm̄ omne datum, lib.5. & Dec.in d.consi.298. & in istis terminis procedit l.si filius,C.de pet.hær.vbi filius,qui diu possedit hæreditatē, præsumitur de mādato patris adiuisse: præsumitur.n.hoc casu mandatū,quia effectus corrn̄det pręsumptioni.Sic etiam in eo, qui emit a pupillo, & diu possedit, præsumit solenniter facta venditio,s'm Ang.in d.l.qui in aliena,in princ.per illum tex.ff.de acq.hær.& platus,qui diu stetit in possessione, præsumitur canonicè

nicè institutus, s̃m Pan.& alios in c.illud, de præsump.& traditur in nr̃o proposito per Dec.consi.36. & quia directus dñs consensit alienationi factæ in vniuersitatem, non vr̃ posse amplius ꝯuenire, reg.quod semel, de reg.iur.lib.6. nam cũ sit introductum in fauorem directi dñi, ꝙ emphyteuta non possit alienare vtile dominium in personas prohibitas, pōt directus dñs suo renunciare fauori, l.si quis in conscribendo, C.de pac. Veruntñ, quia prælatus non pōt ecclesię prǽiudicare faciẽdo, l.iubemus, C.de sacros. eccle.& ibi notat: videretur, ꝙ ecclesia saltem in integrum restituenda esset aduersus talẽ alienationem, vt est casus in c.j. de in integ.rest. Constat.n.manifestè eã esse læsam in laudemiis, & iure retentionis, quia vniuersitas nõ ita faciliter alienat, sicut faciũt particulares homines. & ita tenet Card. Flor.in c.potuit, q.15. de locat.& Iac.Aluarot.in c.j.§.j.ad fin.de alie.feud. Circa secundũ,
2 an † permutatio de dictis molẽdinis facta per maiorem, & saniorẽ partem populi, & pñte prætore, seu baiulo loci, retractari possit ex eo, ꝙ non fuit seruata forma, quæ requiritur de iure in alienatione rerũ ciuitatis, de qua in l.fi.C.de vend.re.ciuit.lib.xj. Ista dubitatio potest dupliciter intelligi. Primò, an permutatio defendi possit, ẽt ꝙ non fuerit seruata forma d.l.fi. Secundò, an defendi possit ea ratione, ꝙ forma præsumatur interuenisse pp diuturnitatem tpis? Ad primum, si vera sunt, quæ præsupponuntur, ꝙ molendina tpe permutationis essent vniuersitati inutilia, & fuerint permutata cum rebus tunc vtilioribus. R̃ndeo, permutationem factam cum consensu maioris partis populi valere, dato ꝙ cæteræ solennitates non interuenerint, vt est casus in c.vt rebus, §.fin.de reb.eccl.non alien. arguendo de rebus ecclesiæ ad res ciuitatis, vt arguit gl.fi.in d.l.fi.& gl. & scrib.in l.respublica, C.qui. ex cau.maio.& in Auct.de non alie.§.si minus, & l.fi.C.de sacros. eccl. Et licèt molendina sint hodie effecta maioris redditus, non tñ est de hoc curandum, quia inspiciendum est tps permutationis, l.2.C.de præd.& de omnib.rebus nauicu.lib.xj. quem tex.notant ibi And.de Baru.& Io.de Plat.ꝯ auaros prelatos, qui volunt res ecclesiasticas olim steriles, modò fertiles, ab emphyteuticis repetere, dicentes ecclesiam fore læsam. ad idem tex.in l.2. C.de fun.rei priuat.& saltib.diuinæ dom.& in l.2.C.de loca.præd.fisc.
3 lib.xj. Ad secundum, an † pp diuturnitatem temporis præsumat solennitas, de qua in d.l.fi. interuenisse in hac permutatione, videlicet ꝙ populo sine maiori parte congregato, & præstito iurõ de procurando vtilia vniuersitati per illos, qui aliàs non iurauerunt, fiat tractatus & deliberatio de alienando, deinde fiat in eorum præsentia alienatio, interueniente authoritate, & decreto præsidis? Et videretur primo aspectu r̃ndendum, ꝙ non præsumatur solennitas tractatus iuri & decreti, quæ non legitur interuenisse, quia est solennitas extrinseca, quæ non præsumitur, l.quæcunq;, §.fi.ff.de Public.l.pen.ff.de prob.ẽt si sit decursum longissimum tps, quia solennitas, quæ non potest interuenire in ipso actu, vt est solennitas tractatus, & iuri de procurando vtilia, quæ debet præcedere, nunquam præsumitur, s̃m Socin.consi.29. viso quodam, lib.j.per tex.in c.j.de reb.eccl.non alie.lib.6. Sed his & similibus non attentis, r̃ndeo solennitatem hoc loco præsumendam esse, pp tpis diuturnitatem, per tex.in d.l.si filius. etsi dicatur præsumptionẽ illius leg. admittendam non esse, qñ talis præsumptio tendit principaliter in damnum tertii, vt vr̃ tendere in hoc casu, quo principaliter agitur de damno vniuersitatis. R̃ndetur verũ esse, si ex solo cursu decennii vellemus hanc præsumptionẽ induci. Sed nos præsumptionẽ hanc colligimus ex cursu ann.30. & vltra, quo casu præsumit̃ solennitas extrinseca, etiam si agatur principaliter de damno tertii, c.peruenit, iuncta gl.& ibi Imo.de empt.& vend. & traditur per D.Alex.consi.1.& consi.50.viso instr̃o, lib.4.& D.Ias.in l.j. ver.tertiò singulariter limita, C.qui admitt. & pro hac s̃nia est ẽt tex.in c.continebatur, & in c.ea noscit̃, vbi Ant.de But.& alij *cõiter*, de his quæ fiunt a præla.sine consen. cap. vbi ex diuturnitate tpis præsumitur consensum capituli interuenisse in alienatione rei ecclesiasticæ. Nec obst. ꝙ consensus soleat interuenire in ipso actu. tractatus autem & iuri præstatio ante actum, vt dicebat Soc.in d.consi.29.quia hæc dr̃ia, quam facit Soc. reprobatur cõiter s̃m Fel.in c.sicut, de re iudic. nam si ea, quæ debent interuenire in ipso actu, præsumuntur interuenisse, licèt nõ enuncientur in instr̃o actus celebrati, certè magis debẽt præsumi interuenisse ea, quæ actum ipsum solent præcedere, cũ illa non ita notario possent esse nota, sicut ea quę fiunt in ipso actu.& ita tenet Alex.consi.79.circa primum, lib.j.vbi vult ex diuturnitate temporis præsumi tractatum, consensum capituli, & cetera solennia interuenisse in alienatione rei ecclesię, & idem consuluit Soc.sibi ꝯrius, consi.15.lib.1.consi.153.ꝙ est consi.1.lib.2. vbi consuluit, ex diuturnitate tpis præsumi decretam fuisse matri tutelam debitè & solenniter. & idem consuluit Pet.de Anchar. 130.ex cõsiliis. Et ad istud propositum possem infinita allegare, quę referunt Fel.in d.c.sicut, Ias.in d.l.j.& Alex.in variis cõsiliis, quę breuitati studẽdo missa facio. Et in hoc casu, in quo constat maiorem partem populi fuisse congregatam ad actum permutationis celebrandę, maximè est præsumenda solennitas tractatus, quia nõ solet populus congregatus quicq̃ agere, nisi prius simul tractetur & deliberetur quid agendum, vt docet experiẽtia, quæ est rerum magistra, cle.dispendiosam, de iud.& præsupponit̃ etiã fuisse probatũ. & pro hoc facit, quod dixit gl.vulgata in l.neque natales, C.de prob.q̃ vult, ꝙ vno probato censeantur probata reliqua, quæ cũ illo probato frequenter contingunt, ꝗuis non semper, eo quia lex p̃sumit id interuenisse, quod solet euenire a cõiter contingẽtibus, & ibi Bal.infert ad plura, & per illã gl. & gl.in l.cũ dotem, C.de iure dot.& dñt Doct. ꝙ arg.a cõiter contingentib.est concludens in mã probationũ, ita inquit Bal.in c.fi.de causa pos.& prop.& in l.cũ oportet, col.2. post Cy.C.de bo.quę lib. & est tex.quẽ ibi no.Pan.in c.j.de cle.non res.& ad istud propositum multa congessit D.Ias.in l.non hoc, C.vnde legi. Accedit ad augendã hanc præsumptionẽ consuetudo, vt dr̃ probata, de non ꝯficiendo instra congregationũ, tractatuũ, & aliarum solennitatum, q̃ in pertractandis & administrandis rebus publicis solent adhibere. valet.n.ꝯsuetudo super modo obseruandi solẽnitates, s̃m Bal.in auc.hoc ius porrectũ, C.de sacros.eccl. imò sunt, qui ẽt velint valere consuetudinẽ, per quam tollũtur ipsę solennitates requisitæ in alienatione rerum ecclesiæ, & reipublicæ, inter quos fuit gl.q̃ ibi sequitur Ang.in l.diuturna, ff.de legib. & alii plures, quos refert Ias.in l.de quibus, eo.tit. imò *communis* est s̃nia, ꝙ consuetudo possit derogare omnib.solẽnitatibus requisitis in alienationib.rerum ecclesiæ, & reipub.de iure ciuili, s̃m Pan.& alios in c.j.eo.tit.lib.6.& D.Ias.in d.l.de quibus. Et ex hoc remouet̃ suspitio eorũ, qui dñt non esse verisimile, ꝙ interuenerit tractatus, & alię solẽnitates, quia de his ita fuisset facta scriptura, sicut fuit facta de alienatione: nã cum non soleat de talib.fieri instr̃m, cessat prædicta suspitio. Ad illud dubium, an licẽtia obtenta a Principe per Raspallũ de alienando molendina non obstante litis pendẽtia, fuerit sufficiens, ita ꝙ potuerit Raspallus vendere dicta molẽdina iudici delegato, corã quo causa ipsorum molendinorũ pendebat. R̃ndeo ꝙ non, quia ꝯ talem ꝯtum obstant dũo, videlicet vitiũ litigiosi, l.2.C.de litig. & defectus ex parte iudicis, qui prohibetur ꝯhere cum h̃ntibus litem coram eo, ac aliis subditis, l.nõ licet, & l.officia, ff.de ꝯh.emp.& l.aufertur, §.1. ff.de iure fisc.cum
4 concor. Dispensatio † autẽ facta super vno defectu non porrigitur ad alium, l.si domus, ff.de ser.vrba.pręd.c.ex tuarum, de auth. & vsu pall.firmat Oldr.consi.247.factum tale est. Io.And.in add. Spec.super rub.qui fil.sint leg. & Bal.in l.eã quam, C.de fideicõ. & in l.j. C.de furt. vbi dicit, ꝙ non sufficit clã generalis, non obstante, vbi sunt plura obstacula, sed requiritur specialis mẽtio singulorũ.& ad istud propositum plura cumulauit Fel.in c.postulasti, de rescrip.& Dec.in c.ad aures, eo.tit. Prętерea nunq̃ per generalẽ gratiam censetur cũ iudicib. dispensatum, vt possint ꝯhere cũ subditis, sed opus est speciali, & indiuidua gratia, l.j.C.de ꝯt. iud.ibi, nisi specialẽ nostri numinis hoc eis permittentẽ diuinam rescriptionem h̃re meruerint.& d.l.non licet.ibi, nisi sp̃aliter hoc quibusdã concessum est. Quæ.n.exigunt specialem mentionem, nõ comprehenduntur in gratia gñali, s̃m gl.in cle.1.verbo, & specialiter, de iud. & Io.And.in c.1.de exce.lib.6. & ad hoc plura cõgessit D.Ias.in l.j.ff.si quis in ius voc.nõ ierit. Nec dicatur, ꝙ nullus erat defectus in hoc iudice, cũ esset iudex perpetuus, qui non prohibetur ꝯhere cum subditis, l.principalibus, ff.si cer.pet.quia quantũ ad Raspallũ forensem non erat iudex perpetuus, sed dũtaxat quantũ ad causam sibi delegatã. Prętерea, & si iudex perpetuus non prohibeatur ꝯhere cum subditis gñaĩr, credo tñ ꝙ prohibeatur ꝯhere cũ his, qui causas agunt coram eo, quia & cũ his ꝯhere prohibentur ẽt Aduocati, l.si quisquis, §.p̃terea, C.de postu.can.infames, §.p̃terea, 3.q.7. Nec ẽt obstare vr̃, si dicatur ꝙ hic iudex deleg.nõ cognouit amplius de causa, sed eius locũtenens, quia cũ non subdelegauerit causam in totũ, nec in parte, nõ desiit esse iudex, licèt eius locũtenens cognosceret: nã poterat hic deleg. quoties voluisset, causam reassumere, & de illa cognoscere, vt no.in c.super q̃onum, in prin.de off.dele. Si aũt subdelegasset causam suo locũ tenenti in totum ante emptionẽ, non crederem, eũ prohibitum ꝯhere, cum nõ esset amplius iudex, d.c.super q̃onum, §.porrò, &c. Ad illud aũt quęsitum, an scd̃a gratia habeat prodesse, ita ꝙ ꝯualidetur ꝯtus factus cũ prędicto iudice. R̃ndeo ꝙ sic, quia talis gratia fuit specialis, qua stãte valet ꝯtus, d.l.j. C. de ꝯtib.iud.& d.l.nõ licet. Nec ob.si dicat̃, ꝙ secuta inualiditate primæ gratię acquisitũ erat ius aduersario, qd̃ per scd̃am gratiam non vr̃ tolli potuisse, cũ non possit Princeps auferre pęnã semel parti applicatã, s̃m gl.& Mod.in l.2. C.de in ius voc. qui.n.cedit iura sua litigiosa potentiori, hac pęna plectitur, ꝙ talia iura in aduersariũ transferuntur, l.fi.C.ne lic.poten.quia ad istud r̃ndetur, ꝙ per alienationẽ rerum corporaliũ litigiosarum non acquiritur aliquid aduersario, l.pen.ff.de alie.iud.mut.cau.fac. sed solũ compellitur emptor restituere rẽ venditori, soluta æstimatione fisco, l.fi.C.de litig. nec ẽt per alienationẽ factam in iudicẽ res vendita applicatur parti collitiganti, d.l.aufert, §.j.ff.de iu.fis. vnde frustra per partẽ allegatur ius fuisse sibi quæsitum. Non ob.tex.in d.l.fi. C.ne lic.poten. quia loquitur in cessione actionum, s̃m glos.ibi, nos loquimur in alienatione rerum corporalium, & ita declarat
5 Azo in Summa, C.de litigio. Sed posito, † quòd aliquod ius parti fuisset acquisitum: quia tamen acquisitũ fuisset illi ex dispositione legis editæ a Principe, potuisset ipse Princeps tale ius auferre,

secundum

ſm Ang.in l. Antiochenſium,ff.de priui.creditor.& in l.Lucius, ff.de euictio.& plura ad iſtud propoſitũ adducit Fel.in c.q eccłia rũ,ver.qnta declaratio,de conſtitutio.Non obſt.tradita in l.2.ff. de in ius voc.qa procedunt in Principe recognoſcente ſuperiorem,vt patet ex doctr. Bar.ibi, nos vero loqmur in Delphino q in ſuo Delphinatu tenet locũ ſupremi Principis,q põt ius acquiſitum ex legis diſpoſitione auferre cui vult,vt patet ex prædictis. Ad id verò,an per vltimum reſcriptũ fuerit derogatum primis duob.qb.conceſſa fuerat alienandi facultas, ẽt in dictum iudicẽ non obſtante vitio litigioſi.Iſta qõ põt dupłr intelligi.Primo,an Princeps,ſiue eius locũtenẽs potuerit? Scdo, an derogare voluerit? Ad primum q̃ſitum ad effectũ,ꝙ alienũ nõ valeat,crederem Principem potuiſſe.Sed q̃tum ad hoc,ꝙ cõmiſſa ſit pena litigioſi vel alienãtis in iudicẽ,nõ crederem potuiſſe, ne authoritate reſcripti ꝯhentes illaqati reperiantur, l.j. C.de his, q veniẽ æta.im
6 petraue.alioqn eſſet † in ptãte Pricipis facere,qñ vellet impetrãtes grãs ꝯ ius incidere in pœnas: reuocãdo ipſas grãs ꝑ ſuo arbitrio,ꝙ eſt abſonum, & crudele dictũ.non.n.debet Princeps fraudem vllam adhibere in preiudiciũ ſubditorum, c.ꝑ tuas, de do. nec.n. inde iniuriarũ naſcenda eſt occaſio, vnde iure naſcuntur l.meminerint,C.vnde vi.Ad ſm,an voluerit derogare, non poſſum certũ dare rñſum, qa nõ fuit mihi exhibita copia reſcripti. Ex his tñ,q̃ præſupponuntur in narratione facti,arbitror, ꝙ voluerit derogare primis,in ea duntaxat parte,quateꝰ ꝑ prima reſcripta impediri põt, ne iudex cognoſcat de cauſis dictorũ molẽdinorum ſimul cũ cã poſſeſſorij,de qua in themate; qa illud eſt, qđ principałr mãdatũ per vltimũ reſcriptũ emanatũ cũ cła, non obſtatib.primis,reſcr. q cła ſolũ ꝺpať q̃tum ad diſpõnẽ ſpecificatã c.paſtoralis.ibi,q̃tũ ad ea,q ſpałr exprimunť,de reſ.Pretera nõ eſt verſimile,ꝙ Princeps voluerit derogare primis, q̃tum ad effectum,vt Raſpallus venditor,& iudex emptor, incidant ĩ penam ob alienationẽ factã authoritate dictorum reſcriptorum, qa nõ ꝑt iſtud facere, nec conuenit Principi , vt ſtatim dixi. Conceſſio aũt Principis in dubio reſtringenda eſt, vt ſolũ ad ea, ꝙ mandari
7 poſſunt,voluntatem dediſſe videatur. Sed an † illa ꝓteſtatio, ꝙ venditio hẽatur, pro nõ facta,vbi ei ius non aſſiſteret excuſet ꝯhentes a vitio litigioſi. Videreť rñdendum,ꝙ ſic,qa in his,in qb. pactũ regulať, & modificať ab aĩo ꝓteſtatio declaratoria excuſat ꝓteſtantes a delicto,ſm gl.in l.j.in verbo nec vi,C.vti poſſi.ꝑ q̃ ita docet Bar.in l.nõ ſolũ,§.morte.ver.circa quantum,ff.de noui op.nun.Contractus aũt reſolo pendet ab aĩo ꝯhentium,l.j.& 2.C.qñ lice.ab emp.diſced.ergo,&c.& ad hoc facit optimum ſimile de emphyteuta,q alienauit rẽ emphyteuticã, ſi,& dummodo dño directo placuerit: nam talis proteſtatio eũ excuſat a cõmiſſo,qa nõ facta alienatio,ſi dñs non ꝯſentiat,ſm Albe.de Roſa.in l.fi.C.de iure emphy.& Ia.Alua.in c. j. in prin.de prohi.feu. alie.cum concor.adductis per Cur.conſi. 8. viſo inſtrõ.Contrarium vř verius,qa proteſtatio ꝯria facto in his, q dependent a poteſtate iuris,& nõ partiũ,nihil operatur,l.alimenta, C.de ne.ge. & c.cũ M.Ferrarien.de ꝯſti.non dependet aũt a ptãte partiũ alienare rem litigioſam abſq; vitio litigioſi,ergo &c. Nec ob.dũ dř, ꝙ proteſtatio excuſat ꝓteſtãtem a delicto in caſib.in q b.fcm rłatur ab aĩo,qa procedit qñ animus tollit vitium a facto, ſicut loqť gl.in d.l.j.C.vti poſ.ſ.quando quis ingrediť poſſeſſionem alteriꝰ, proteſtando,ꝙ nõ vult poſſeſſorẽ deijcere,ſecus qñ aĩus nõ tollit vitium a facto, ſicut in caſu noſtro, in quo venditor tranſtulit dominium , & poſſeſſionem rei litigioſæ in iudicem , nam animus non tollit vitium tranſlationis poſſeſſionis in alterum. Et ideo ſi emphyteuta,qui proteſtatus eſt ſe vẽdere,ſi domino placuerit, non excuſatur virtute talis proteſtationis, ſi rem tradidit emptori,ſm Bal. in c.Cumana,ver.& prædicta faciunt, de elect. & in c.j.§.hæc quoque,ad fi.de ſucceſ.feu. & ſequitur Fel. q alias authoritates adducit, in c.quę in eccleſiarũ,de cõſt. Reſtat ergo, an Raſpallus trãſtuelerit poſſeſſionem molendinorũ in emptorem,an vero ſteterit in puris finibus ſuæ proteſtationis.Ad quin
8 tum,quod habet duo capita; videlicet, an † euitabuntur pœnæ vitij litigioſi,& alienationis in iudicem, ſit in vim dicti pacti reſolutiui retrotradantur molendina Raſpallo vẽditori. Ad iſtud primum caput reſpondeo,non euitari, quia ſemel dolũ fecit Raſpallus,cum venderet,l.1.§.ſi rem, ff. depoſi.nam feudatarius,q feudum alienauit irrequiſito dño,ẽt ꝙ iſtud recuperauerit, non euitat commiſſum,c.j.quid iuris ſit,ſi vaſal.poſt aliena. feu. recupe.idem in emphyteuta dixit Bar.in l.ſequitur,§.idem Labeo,in fi.ff.de vſucap.& ſequuntur cõiter Doct. teſte Iaſ.in l.fi.eo.co.antepe.C.de iure emphyt.& Dec.cõſi. 160.in vlti.dubio.Ad aliud caput reſponſum fuit ſupra, in 3.dubio.

EPITOME.

Vicarius Archiepiſcopi, cui conferendi beneficia poteſtas data erat,& præter ea Vicarium alium conſtituendi,quo ad omnes facultates & poteſtates in vicariatu ſpecificatas & declaratas hac adiecta cauſa,ꝙ is aliquando Vicarius,tam pro proprijs,q̃ ꝑ ipſiꝰ Archiepiſcopi negocijs abſuturus eſſet, optimo iure Vicarium ſibi cum hac poteſtate beneficia etiam cõferendi ſubſtituit. Sed hic non potuit illi vllo iure beneficia conferre. Nec dubium eſt, quin huius poteſtas omnis,illo mortuo, finita ſit. Nec vera poſſeſſio beneficij alicuius a Vicario ex iſtius ſubſtituti collatione, & ita vi tituli inualidi,comprehẽſa,titulum validum coadiuuaſe poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus Vicario ſuo poteſtatem dare poteſt alium Vicarium conſtituẽdi etiam quo ad poteſtatem beneficia conferendi.*
2 *Clauſula,omnes nominatas, & dictas poteſtates, refert omnes ſpecialiter expreſſas.*
3 *Vicarius Vicarij,qui beneficia conferẽdi poteſtatem habet, ipſi Vicario cõferre non poteſt.*
4 *Vicarius eſſe deſinit eo mortuo, a quo Vicarius erat conſtitutus.*
5 *Poſſeſſio vi prioris tituli inualidi comprehenſa,ſequentem titulum validum non coadiuuat.*

Reſpon. ccxxiiij.Interpret.

Quatuor quæſitis mihi propoſitis, omiſſa omni ſuperflua allegationum & argumentorum pompa, quam bř potero,reſpondebo. Ad primum, uideretur, ꝙ Vicariꝰ non poterit alium Vicarium cõſtituere.de iure iſtud certum eſt, vt concludunt do.Ant.de Butr.& communiter Canoniſtæ in c. clericos,de offi. Vicar.per illum textum.Glo. Geminia. ꝙ alij,in c.j.eo.titu.in 6.D.Anto.& Fel.in c.perpetuus,de fi.inſtr.Sed difficultas præſentis dubitationis ſtat ſuper poteſtate conceſſa Vicario per domi. Epm Narbonenſem faciendi vnũ uel plures Vicarios , an etiam videatur dediſſe poteſtatem faciendi alium Vicarium,ẽt quantum ad conferenda beneficia. Ratio dubitandi ea eſt,quia in generali poteſtate data Vicario, non comprehenditur facultas conferendi beneficia,c.fi.de offi. Vicari.in 6. ergo in gñali poteſtate faciendi alium Vicarium, qui poſſit beneficia conferre. Sed hoc non obſtante vř mihi dicendum eſſe ꝯriũ . Rõ decicendi, quæ me mouet, talis eſt. Certum eſt, quod eps poteſt
1 dare Vicario,iuxta text.in d.c.fin.Certum etiam eſt, ꝙ † Eps poteſt dare poteſtatẽ Vicario ſuo faciendi alium Vicarium , etiam quo ad poteſtatẽ cõferẽdi benebcia, ſm Rotam in deci.377.fuit dubitatum,in nouis,per tex.in d.c.j.de offi.Vica.li.6. In caſu noſtro Archiepiſcopus dedit Vicario expreſſe facultatem faciendi alium Vicarium,ergo &c.Non obſt.dum dř, ꝙ in poteſtate generali ſubſtituendi non cenſetur comprehenſa poteſtas faciendi alium Vicarium quo ad conferendum beneficia. Quia reſpõdetur,ꝙ do.Archiepiſcopus dedit poteſtatem Vicario faciendi Vicarium quo ad oẽs facultates & poteſtates in Vicariatu ſpecificatas,& decleratas,intra quas erat etiam facultas conferendi beneficia, ergo in ſpecie fuit ſibi data poteſtas faciendi alium Vicarium,ẽt quantum ad conferenda beneficia. Nam illa participia, ſpecificatas,& declaratas,referunt ẽt poteſtatem conferendi relatam,ſm Bar.in l.talis ſcriptura, §.fi. ff.de leg.j.Illa.n.participia, ſpecificatas.& declaratas,exponũtur id eſt nominatas,& dictas, c.præſentium,de teſtib.li.6.& l.procuratorum, ff.de procurator. & ibi gl.& l.negocium, C.de neg.geſt.iſta autem participia,om
2 nes † nominatas,& dictas poteſtates, referunt ſpãliter omnes ſupra expreſſas ſm Bart.in d.l.talis ſcriptura, §.fi.& Soc.conſi.62. viſis conuentione,vlt.lib.ergo idem dicẽdum in iſtis participijs, ſpecificatas,& declaratas. Ad ſm quæſitum,quo quæritur, an Vicarius Vicarij potuerit ipſi Vicario conferre beneficia . Bř rñdeo
3 † ꝙ nõ,qa Vicarius a Vicario ꝯſtitutus repreſentat pſonã Vicarij conſtituentis,d.c.j.de of.Vic.lib.6.vbi dř, ꝙ excommunicato Vicario ꝯſtituente,ſuſpenditur iuridõ Vicarij conſtituti.is aũt,q repreſentat pſonã alterius, nõ põt illi beneficia conferre. qa inter ꝯferẽtẽ,& eũ cui fit collatio, dẽt eſſe diſt.c.fi.de inſ. & ibi ĩ ſpecie Pan.decidit ꝙ Vicarius nõ pt ꝯferre bñficia Epo , cuius pſonam repſentat. Cõfirmať,qa Vicarius, q ꝯſtiruit ſm Vicarium. ptãtẽ a ſe nõ abdicat, ſed exercitiũ ſcdo Vicario ex cã ꝯcedit,iuxta l.j.ff.de off.eius,cui man.eſt iuriſd.ſm Hoſti.& Gemi.in d.c.1, Rotã in loco ꝑalle.ceſſante ergo cã, ꝑp q̃ data fuit facultas faciẽdi alium Vicarium,ceſſabit poteſtatas ſcdi Vicarij,c.cum ceſſante,de app. Cã aũt, quare Archieps dederit facultatem ſuõ Vicario faciendi alium, Vicarium, exprimiť ĩ Vicariatu , qa aliqñ ipſe Vicarius abſuturus eſt, tam proprijs, q̃ ꝑ ipſius Archiepi negociis.hæc cauſa ceſſat,qñ Vicarius nõ abeſt: vñ bñ ſequitur,ꝙ nõ potuerit facere aliũ Vicarium,q ſibi ꝯferret beneficia . Ad tertiũ
4 an † mortuo primo Vicario expirauerit ptãs ſecũdi Vicarii. Ad iſtud dubiũ rñdet glo.in cle.fi.de ꝓc. ꝙ expirat ptãs Vicarii mortuo eo,a quo fuit Vicarius conſtitutus per illum tex.& per text. in d.c.1.de of.Vic.lib.6.& vtriq; ſequunť Doc. & ita dicendũ in caſu pñti,qa ſecundus Vicarius ꝯſtitutus fuit Vicarius a Vicario defuncto nomine ipſius,& in ſui locum, ut ĩ themate præſuppo
5 nitur.Reſolutio vlti.q̃ſiti,an poſſeſſio † apprehenſa virtute prioris tituli inualidi coadiuuet titulũ validũ,ita ꝙ poſſeſſor præferẽdus ſit aduerſario , q prius aſſecutus fuit poſſeſſionem vigore tituli inualidi eiſudẽ datæ,pẽdet ab intellectu c. ſi a ſede, de pb.li. 6.Videamus ergo,quæ nã fuerit rõ decidẽdi illis tex. gl.in reg.in

pari,

pari,ff.de reg.iur.eam assignat rõnem,qa in pari cã melior est cã possidentis, qua ratione attenta videreẽ dicendum præferendũ esse eum, qui prius possidet, ẽt ꝙ possessionem fuerit assecutus ex inutili titulo,quia ẽt ex inutili ꝯctu transfertur possessio, l.j. §.si vir,ff.de acq.pos.Nam si ratio prælationis consistit in possessione anteriori,non vr̃ referre,vnde possessio habita fuerit,postq̃ causa prælationis iustificatur,l.j.§.& post operis, ff.de no. oper. nun. Verum his non obstantibus, ꝯrium verius puto rõnib.subsequentibus. Ptimò, quia rext.in d.c.si a sede, debet intelligi de anteriori possessione a iure approbata: alias sequeretur ꝙ intrusus,si postea obtineret titulum eiusdem datæ, ꝙ posset se iuuare intrusione,qđ est absurdum, d. c.cum q,de præben.traditur per scribentes,in c.cum nostris,de conces.præb.& per Fel.in c.in nostra,corolla.2.de rescrip.Sed possessio habita virtute tituli inualidi est reprobata,c.j.de reg.iu. in 6.ergo,&c. Secundo,qa rõ d.c.si a sede,volentis ꝙ præferatur is,qui pri⁹ est assecutus possessionem,non fuit,quia in pari causa melior debet esse conditio possidentis,quia ex quo vnus habet titulum a Papa, alter ab ordinario,satis constat ꝙ non sunt in pari causa, qa vnus habet ius a digniori,sed ea fuit,quia pp datam eiusdem diei, dubium est quis prior impetrauerit,quæ dubitatio resoluitur ex coniecturis & p̃sumptionib.nam si neuter possideat, præfertur is,qui hẽt titulũ a digniori pp ꝯcedentis p̃rogatiuã,vt d.c.si a sede, ĩ j.resp.Si vero alter prius adeptus fuerit possessionẽ, ille præfertur, qa p̃sumiẽ ꝙ sicut p̃uenit alterũ in assecutione possessionis, ita p̃uenerit in assecutione tituli,q̃ rõ cessat,qñ cõstat, ꝙ alter prius adeptus est possessionem vigore alterius tituli inualidi, vñ locus non debet esse coniecturis,l.cõtinuus,§.cũ quis,ff.de verb.obl.Tertio, quia sola possessio non est causa prælationis, nisi coniuncta cum titulo ſm D.Phil.de Peru.post alios in d.c.si a sede, sed possessio apprehensa virtute tituli inualidi,non potest coniungi cum titulo valido eiusdem datæ,quia constat, ꝙ fuit apprehensa virtute primi tituli a iure reprobati, ergo &c.

EPITOME.

Raymundum de Suco actorẽ, cũ Ia. Cambio reo de Rectoria quadam contendentẽ, haud dubiè malè per omnia agere certũ,& perspicuum est. Primum.n.ꝙ suæ collationis,& tituli profert instrumentum,cũ neque ab apostolico,neq; imperiali,neq; ordinario episcopi Notario, quod vltimũ tñ ex consuetudine necessarium erat,ꝯfectum sit nullã probandi vim habet. Deinde illi fidẽ derogant cõis in eo instrumẽto non obseruat⁹ stylus,ep̃alis sigilli omissio, in anno pontificatus error, & ꝙ extra diœcesim, festo ac solenni die, prima videlicet Maij,tam resignatio ipsa, q̃ hæc collatio, quæ a Vicario facta dicitur,interuenerint. Item ꝙ ꝑ annos octo passus sit,reum & ei⁹ prædecessorem, Rectoriam de qua quæritur,sine cõtrouersia,protestatione,significatione,intimatione aliqua iuris sui atque tituli,pacificè possidere. Quæ omnia vehementem adeo falsi suspicionem habent, ut illis & resignationis, & collationis instrumentis,iudex moueri non debeat, nec possit. Tum vel hoc solo, hoc iudicio summouendus, & appellandus est; ꝙ cum duo curata beneficia simul retineat, vtroq; sit ipso iure priuatus.Reus uero Iaco. Cambius cum hãc Rectoriam ex permutationis causa a domi.de Sepib. prædecessore suo septenni, ac propterea triennali possessore, ac coloratum titulum habente, consequutus sit, quin possit, cum actorem per exceptionem iuris non sui repellere sufficiat,illius exceptionibus vti, dubiũ non est. potuit itaque vel ipsam de triennali possessore regulam, inter cæteras,quæ illi competerent exceptiones aduersus actorem allegare.Nec vero negari potest, quin hic quoque reus in interdicto retinendæ, de quo potissima quæstio est, obtinere debeat, tum quia possessionem suam actor, eo ꝙ protulit instrumento, cum in iudicio fidem nullam faciat,probare non potest;tũ quia etiam si illa probata esset, tamen huius antiquior est possessio, proinde summo iure hic reus absoluendus est.

VMMARIVM.

1 *Notarius Apostolicus vel Imperialis ex ipsius assertione non creditur,nisi priuilegij instrumentum exhibeatur.*
2 *Styli uariatio facit,vt instrumentum falsum presumatur.*
3 *Sigilli omissio suspectam reddit scripturam.*
4 *Falsitas in anno Pontificatus, vel Domini, instrumentum reddit sine dubio suspectum,*
5 *Vicarius generale mandatum ad conferenda beneficia habens extra territorium & diæcesim, vim mandati illius conferre non potest.*
6 *Beneficia duo simul retinens, vtroque ipso iure priuatus est.*
7 *Prædecessoris in beneficialib. vti iure, quod intentionis agentis est exclusiuum,licitum est,& num.9.*
8 *Triennalem posses.neque in petitorio, neque in possessorio a quoquam nec directo,nec per indirectum, molestari Basiliense Concilium prohibet.*
10 *Interdicto retinendæ,qui possessionem non probat,obtinere non potest,vincit autem qui antiquiorem habet.nu.11.*
12 *Possessio posterior clandestina præsumitur.*

Respon.ccxv.interpreta.

IN causa Beneficiali vertente inter Raymundum de Suco actorem,& D.Ia.Cãbij reũ, quatuor sunt principalr̃, q̃ reuocanẽ in dubium. Primò, an instr̃m exhibitũ ꝓbeẽ titulũ Raymundi.Secundo posito ꝙ ꝑ instr̃a ꝯstet de tit.ipsius Raymundi,an talis ti.de iure sit legitimus. Tertiò,posito ꝙ dicaẽ legitimus ti.& potior sit ti.do.Iac.possit vti beneficio reg.de triẽnali posses.seu pragm.de pacificis possessorib. Quarto,an ꝓ parte Raym. sit probata poss. Circa primum plura sunt, quæ deducuntur ꝯ instr̃m collationis domi.Raymun. Sed prima fronte in aliquo vñr fidem illius diminuere. Dr̃ primo, ꝙ nullã fidẽ facit, qa debuit instrumentum loqui in persona Vicarij conferentis, non persona Notarij.Ista exceptio nõ vr̃ iuridica, quia nihil interest,an instr̃m concipaẽ in prima persona,vel in tertia; & an ꝑ verba p̃sentis,vel preteriti,c.ꝙ aũt,ver.decætero,& ibi in spẽ no. Pan.de iure patr. & c.dudum,de ꝯuer.ꝯiug.& in c.j.de no.for.fidel.ubi in terminis Bal.no. ꝙ Notarius non dr̃ nec in stylo, nec in facto variare,si vnũ & idẽ instr̃m mõ scribat in j.persona, modo in 3.& idem tenuit Spe.tit.de ꝓc.§.vt autẽ,ver.non est vis, & authoritates in hoc abundant.Scđo op.ꝙ non constat eum,qui dr̃ rogatus de instr̃o collationis, esse Notarium Apostolicũ.Sed nec ista obiectio ob.qa ſm Pan.& *cõiter* Doc.in c.sicut, ne cle.vr̃ mon.ẽt Notarius imperialis põt exercere officium in causis spiritualibus,& eis instr̃is standũ est qcqd dixerint Ibi Io.Andr.& Host. Verũ si cuncta altius ꝯsiderenẽ, apparebit hmõi instr̃o nullam fidem esse adhibendendã plurib.rõnib.Et primo,qa nõ constat Raym.meretum, qa dr̃ explicasse istud instr̃m,esse Notariũ
1 Ap̃licum,& minus imperialẽ. & licet ipse † in subscriptione attesteẽ se esse Notarium Apostolicũ & imperialẽ tñ subscriptioni suæ nõ creditur,nisi exhibeatur instr̃m sui priuilegij,ſm Spe. ti.de instr.edi.§.fi.ver.& scias.Bar.in l.j.C.de man.Prin.& in l.Herennius,ff.de decu.cum si.Socy.consi.33.li.j. Secundo, qa dr̃ extare consuetudinem, ꝙ nullus possit conficere instr̃a de colla.& resignationib. beneficiorũ, nisi sit Notarius, & ordinarius Ep̃i, aut eius Vicarij,alias instr̃a fidem non faciant, qa ꝯsuetudine stãte instr̃a rogata per alium non ꝓbant,ſm Ang. ꝯsi.194.visis processib.& Raph.Fulg.consi.151.egregius miles.Sed posito,quòd cessaret ꝯsuetudo & ꝯstaret, ꝙ Raym.Meret.esset Notarius,adhuc ſm ea q̃ ꝓponunẽ,nõ crederẽ fidẽ esse adhibẽdã huic ĩstr̃o, qa multa sunt q̃ reddunt ipsum instr̃m esse suspectũ, & q̃ eius fidem faciũt vacillare.Primo deuiat a cõi stylo,qa collationes scribũtur ĩ j. ꝑsona conferens loqtur ꝑ uerba de p̃nti: hic loquitur
2 Notarius per verba de p̃terito, † vñ variatio styli præsumiẽ ĩstr̃m falsum,c.q̃ graui,de cri.falsi.c.2.de rescri. Et in casu nostro,ꝙ instr̃m scriptum ĩ tertia persona,per verba de præterito, quod erat ſm stylum scribendum in prima persona, per verba de p̃nti p̃sumatur falsum,tenuit Ias.in l.2.§.& harũ,ff.de verb.ob.Secundo, qa non est sigillatum sigillo Ep̃i,ut requiritur,& ꝯsuetudo obti
3 nuit,cuius sigilli omissio tollit fidem scripturæ,vel † saltem eam suspectam facit,c.inter dilectos,de fi.instr. tradit Spe. in ti.de instr.edi.§.postremò,ver.item ꝙ non est sigillatũ,& in ti.de rescri. p̃s.§.j.ver.& ꝙ non est sigillum.Tertio quia erratum fuit in anno Põtificat⁹ Iulij,anno ij.& currebat ann⁹ 8.ꝯstat aũt,ꝙ Põtificat⁹, ann⁹,& nomẽ Papę,ex ꝯsuetudine & ex stylo sunt apponẽda in instrumento,ſm Pan.& alios,in c.j. de fi.instr.& Io.And.in data 6.& esset de iure,vt in Auct.vt p̃po.nom.Impe. & per Spe. tit.de instr.edi.§.postremo,ver.itẽ ꝙ non est ibi inscriptus,& licet pos
4 set dubitari, an † falsitas in anno Pontificatus, vel in anno Dñi vitiet instr̃m per ea,q̃ scribit Bar.in l.nominatim, ff.de ꝯd.& de. & in l.si librarius,ff.de regu.iur.tñ ꝙ instr̃m non reddatur suspectũ nullus negat,vt voluit Alb.Gan.ĩ tra.male.tit.de falsa.ver.qõ talis est,& plene tradiẽ in data.6. Quarto suspicionẽ falsitatis auget clãdestinitas.nã ut ex ĩstr̃is apparet, & resignatio & collatio fuerũt factæ ext. diœcesim ĩ camera cuiusdã castri, & ĩ solẽni festo, videlicet die prima Maij. hic locus & hoc tp̃s actui non conueniunt,ergo nos ad suspicionem debent inducere,c.in omnib. 81.dist.fraudulenta, simulata & falsa,ſm rei,& negocij exigẽtiã, p̃sumuntur clam & occultè gesta,l.fi. ff.de ritu nup. & non multiplicando in alleg. ꝙ collatio & resignatio facta clã habeantur suspecta,firmant Imo.& Car.in c.vni.vt eccl.benefi.Fel. in c.nõ quidam de iureiu.in c.consuluit,de offic.deleg.& do.de Selua in tract.suo de benefi.in 17.q.3.par.Accedat ꝙ domi.de Suco tam longo tp̃e, videlicet octo annis,& vltra,passus fuit dictum Cambij,& eius prædecessorem pacificè possidere dictam Rectoriam, quod non fecisset,si ueram collationem habuisset,qa nemo præsumitur abuti iure suo,l.cum de ĩdebito, ff.de prob.nec quisquã p̃sumitur ius suum negligere,c.j.& 2. de renun.lib. 6. Et si dicaẽ, ꝙ do. de Suco ignorabat collationem sibi factam. Resqondeo ignorantiam non præsum. in casu nostro, ut ĩ.latius deducam. Et si dicaẽ,ꝙ lʒ deuiatio a cõi stylo, sigilli omissio,error in anno Põtificat⁹, clãdestinitas, & reliqua hmõi suspectũ faciunt ĩstr̃m, nõ tñ cõcluditur ꝓbare falsitatẽ. Rñdebo, ꝙ talis suspicio possit

plures

plures effectus cōtinere: quorum est iste, ꝙ iudex non debet fidē adhibere illis, donec aliter sibi de veritate ꝯstiterit. c. 2. de crimi. falsi, c. causam q. 2. de testib. nec talia debet executioni mandare, c. 2. c. si quando, de rescri. Circa secundum videndum est, an Vicarius ipse possit conferre beneficia extra diœcesim. Secundo videndum erit, an D. de Suco hn̄s, & ꝓsupponitur, aliud bn̄ficium curatum, possit se iuuare titulo collationis sibi factæ de scd̄o curato, ad obtinendum interdicto vti possid. Circa primum vr̄ prima facie dicendum, Vicarium potuisse conferre huiusmodi Rectoriam extra diœcesim D. de Suco, tūc absenti, quia Ep̄s potest conferre beneficia extra diœcesim. Nam ea, quæ sunt volūtariæ iurisdictionis, possunt extra diœcessim exerceri, le. 2. ff. de offi. ꝓconsul. c. nouit, de offi. leg. & ibi notatur per gl. & oēs scribentes ꝙ ep̄s pōt conferre bn̄ficia extra diœcesim, sequuntur etiam Legistæ, in l. fi. ff. de iurisd. om. iud. si ep̄s pōt, ergo ēt poterit eius Vicarius, q̄ ordinariā iurisdōnem hēt, sicut Ep̄s, vt no. in c. licet, in c. tua nobis, de offi. Vic. & in terminis, ꝙ etiam Vicarius possit, tenuit Rota in tit. de offic. Vic. decisio. vlti. in antiquioribus & sequtur Gemi. in c. fi. de offi. Vic. lib. 6. Contrarium, ꝙ Vicarius † ha
5 bens generale mandatum ad conferendum beneficia non possit vigore sui mandati cōferre extra diœcesim, credo de iure verius infrascriptis rationibus. Et primo, quia habēs iurisdictionem ab inferiore a Papa, vel a supremo Principe, non pōt exercere quæ ad voluntariam iurisdictionem spectant extra diœcesim, & territorium inferioris, ſm Bar. in d. l. 2. per illum tex. ff. de offi. procon. & in l. j. q. 7. de sum. Tri. & fide chatho. per tex. In d. l. 2. vbi ex hoc infert, ꝙ Notarius Regis, vel alterius, non poterit conficere instr̄m extra regnū & dn̄im eius, a quo habuit authoritatem conficiendi instrumenta, sequitur Rota in ti. de fi. instr. decisio. 271. in nouis. Secūdo adduco tex. in d. c. tua nobis, vbi dr̄, ꝙ Vicarius Papæ in vrbe, non pōt iurisdictionem sibi cōcessam exercere extra vrbem. Tertio vr̄ casus in c. statutum, de ꝑb. in 6. & ita reperio tenere Bal. in d. l. 2. quem sequitur Andreas Siculus in d. c. nouit, & dominus Ias. in l. sed si hac, §. fi. ff. de in ius vocan. vbi addit plura alia, quæ potest Ep̄s, quæ tn̄ Vicario non conceduntur. Idem tenet Philippus Franc. in d. c. fi, de offi. Vicar. lib. 6. idem tenet Barba. in rubr. de offi. lega. vbi ampliat, etiam si haberet speciale mādatum ab Episcopo, q̄a Ep̄s non potest sibi dare potestatē exercendi iurisdictionem volūtariam extra diœcesim, per prædicta. idem expressius firmat Maria Soc. in c. fi. in 6. articulo principali, de for. comp. & per prædicta. Hanc opinionem sequi debem⁹ in casu nostro, eo quia posito, ꝙ alias de iure Vicarius possit exercere iurisdictionem voltūariam extra diœcesim, quod constat esse falsum per prædicta, tn̄ ita demum posset ꝓcedere, quando exerceret eam inter subditos, secus inter non subditos: quia requiritur, ad hoc vt in non subditum possit exercere iurisdictionē voluntariam, ꝙ non subditus proroget iurisdictionem loci ad locū ſm Bal. in d. l. 2. & clarius Mari. Soc. in d. c. fi. At Raymundus est diœcesis Numateñ. vt apparet ex literis ordinum, & sic non subditus Episcopo Sācti Pontij, ergo extra diœcesim non potuit eius Vicarius exercere iurisdictionem voluntariam in non subditū, nisi eius iurisdictio prorogaretur de loco ad locum, vt vult expresse Maria. post Bald. Bene facit, quia Episcopus extra suam diœcesim non potest concedere indulgentias non subditis, ut latè per Alber. de Rosa. in l. fi. ff. de iurisd. om. iudi. Non obstat decisio Rotę, quia ex præmissis constat Rotam non rectè sensisse, & in cōtrarium esse communem opinionem. Nec dicas, me loqui temerariè, quia decisiones Rotæ non habent vim legis, secūdum Geminia. in c. duobus, de rescrip. lib. 6. & Fel. in c. 2. eo. titu. nec tenētur decisiones Rotæ, nisi quatenus lege, aut ratione mouentur, secundum Gemi. consi. 34. nec male facit iudex, qui motus concludenti ratione, iudicat contra Rotam, ſm Fel. in c. pastoralis, de fide instru. Nec ob. ratio Rotę, ꝙ conferre sit iurisdictionis voluntariæ, & ꝙ Vicarius habeat ordinariam sicut Ep̄s, quia ista conceduntur. sed dicimus ꝙ Ep̄s non potuit hanc potestatem sibi dare, vt supra probatum fuit. & licet Vicarius habeat ordinariam, illam tn̄ habet iure alieno, nō iure proprio, ſm Cardi. in d. c. tua nobis. Nec obst. ꝙ ep̄s possit exercere voluntariam iurisdictionem extra diœcesim, quia non sequitur, ergo Vicari⁹ eius ēt poterit, multa enim sunt, quæ potest Ep̄s, quæ tamē Vicario non conceduntur. nam Ep̄s potest Vicarium deputare virtute suæ iurisdictionis ordinariæ, & hic est iurisdictionis voluntariæ, ut no. in d. c. nouit, & tn̄ Vicarius non potest alium Vicarium facere c. clericos, vbi Pan. & alij, de offic. Vicar. & licet Ep̄s possit exercere iurisdictionem in illustres personas, non tamen potest eius Vicarius, c. j. de offic. ordina. lib. 6. Vides ergo, ꝙ non tenet consequentia, quia destruitur per instantiam, §. pauonum, Instit. de rerum diuisio. & no. in c. sicut vrgeri, j. q. j. & alibi sæpe. Vel aliter respondetur, ꝙ etiam Ep̄s in non subditos non potest exercere iurisdictionem voluntariam extra diœcesim, nisi fiat ꝓrogatio loci ad locum, & sui submisso, per prædicta, a lege, quod est falsum quantum ad collationem beneficiorum, non. n. conceditur Vicario a lege facultas conferendi beneficia nisi specialiter sit sibi data potestas ab episcopo, c. fi. de offi. Vic. lib. 6. & consequenter Vicarius virtute ordinariæ iurisdictionis non cōfert, sed virtute delegationis & commissionis sibi factarum, quam inferior a Principe non potest dare alteri, & ea vr̄ ꝙ sit voluntariæ iurisdictionis exercere extra diœcesim, ut s. latè demōstraui. Vel vltimo respondetur, ꝙ Rota se fundat ea ratione, qua Vicarius habet ordinariam iurisdictionem. Ad secundum si verum
6 sit, quòd † Raymundus post adeptam pacificam possessionem huius Rectoriæ, illico primum beneficium curatum verbo & facto non dimiserit in manibus ordinarij, ipso iure priuatus est vtroque, vt in extrauagan. execrabilis, §. qui uero deinceps, de prę ben. constito ergo, ꝙ Raymundus vtrunque curatum retineat, excludendus erit a præsenti iudicio, etiam ꝙ non constaret de iure do. de Cambijs, quia sufficit possessori repellere agentem ꝑ exceptionem iuris non sui, secundum Ioan. And. in cap. mandatum, de rescrip. Geminia. consi. 91. incip. promitto, ꝙ possessor. Circa tertium, vr̄ ꝙ do. Cambij non possit vti accessione sui authoris, ita ꝙ possit se iuuare beneficio reg. de triennali possessore, quia ut dixit glo. in pragmat. in tit. de pacifi. possesso. in verbo, possedit, in beneficialibus nihil de iure prædecessoris transit in successorem, nisi sola lis incœpta. Item d. reg. de triennali possessore ius continet personale eius, qui possidet, nec tale ius vr̄ trāsmissibile ad successorem in beneficio, in quo ius nouum constituitur, tam respectu tituli, quam possessionis, ut no. in c. 2. ut lite penden. lib. 6. insuper d. reg. non habet locum dato legitimo impedimento eius, qui dr̄ fuisse negligens per triennium in mouēdo litem ꝯ possessorem, ut dr̄ in tit. de pacifi. possess. in pragmati. ibi, exceptio hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti. constat autem, ꝙ ignorantia allegata per Raymundum, dicentē se ignorasse quis fuerit rogatus de instrumēto collationis, causat legitimum impedimentum, quia sine instrumento collationis agere non poterat, impedito autem agere non currit præscriptio, l. fi. C. de annali excep. & ignorans ius sibi competere, saltē beneficio restitutionis in integrum audiendus est aduersus lapsum temporis, secundum Barto. in l. j. §. si quis autem, ff. de itine. actuque priua. & Fel. in c. ex transmissa, vbi latè, de præscrip. Sed istis non obstantibus procliuiorsum in ꝯriam sentētiam, tribus præsertim considerationibus. Primo considero, ꝙ de Sepibus, qui possidet pacificè hāc Rectoriam spatio septem annorum, & vltra cum titulo colorato habito ab eo, ad quem spectabat ius conferendi, virtute reg. de triennali posses. pragmati. de pacificis possessoribus, præscripsit beneficium istud in ꝓiudicium Raymundi, & cuiuslibet alterius, id est præscripsit actionem & ius competens cuicunque in di. beneficio, secundum Panormit. in cap. contingit, de dolo & contumacia, exceptio autem præscriptionis est exclusiua intentionis do. Raymundi, ergo ea vti poterit dom. Cambij, quia ut supra dixi, sufficit excludere actorem per exceptionem iuris non sui, secundum Ioan. And. in d. c. mandatum. Et si dicatur, ꝙ talis exceptio competit d. de Sepibus, q̄ possedit, & non d. D. Cambij, respondent Compost. Ioan. And.
7 & Cardi. in d. c. mandatum, quòd licitum † est in beneficialibus vt iure prædecessotis, quod est exclusiuum intentionis agentis. & idem tenent Imo. & Fel. in c. capitulum, de rescript. per illum textum, vbi capitulum apponit ꝯ impetrantem de iure primi. Secundo considero, quòd in præiudicium negligentis per trienniū ius suum in iudicio deducere, possessor cum titulo colorato habet optimum ius, ex quo negligens non potest aliquid opponere contra eum, constitutione Basilieñ sic disponente. Si hoc verum sit, prout est, sequitur corollariè, ꝙ beneficium in præiudiciū negligentis vacabit per cessum vel decessum possessoris triēnalis cum titulo cologato, quia quantum ad ipsum negligētem titulus coloratus possessoris pro isto & uero titulo reputatur. vnde sicut non potest Raymundus impugnare titulum possessoris triennalis prætextu suæ collationis, ita impugnare non poterit titulum successoris, cui collatum fuit beneficium tanquam vacans per resignationem possessoris, quia non potest excipere ꝯ domi. de Cambijs successorem, nisi asserat nullum ius competere de Sepibus, quæ exceptio, ut supra dixi, non potest opponi per dictum Raymundum ꝯ ipsum de Sepibus, ergo nec etiā contra ipsum Cambij. Tertio considero, ꝙ Concilium Basilien-
8 se non vult triēnalem † possessorem neque in petitorio, neque in possessorio a quocunque molestari, quod est intelligendum directo neque per indirectum, vt in reg. cum quid vna via, de regu. iu. in 6. si verum sit, prut est, ꝙ D. Raymundus non possit molestare dictum de Sepibus directo, nec per indirectū, necesse est dicere ꝙ etiam non possit molestare D. Cambij, cui ex causa ꝑmutationis collata fuit Rectoria huiusmodi, quia per indirectū & effectualiter molestaret dictum de Sepibus. nam si euincatur beneficium a dicto de Cambijs, ipse redibit ad suum quod permutauit cum domi. de Sepibus, secundum Ioan. Andr. in c. vnico, de rerum permutat. lib. 6. & Gemi. consi. 45. in vltimo dubio. & Federicum de Senis in tracta. de permutandis beneficijs, in 8. quæst. & hoc expressè cautum fuit in collatione, & ꝓuisione facta per summum Pontifi. d. Cambij, ergo ipse de Sepibus, & non d. Cambij effectualiter dr̄ molestari si molestetur successor eius qui habet regressum contra eum. probatur in l. si cōtrouersia, cum ibi no. & in l. permutationis, C. de euictio. dicamus ergo,

go, ꝙ regula & ɔstitutio de pacificis possessoribus allegare pos-
sit per dictum de Cambijs rationibus præalleg. & quia cum ha
beat regressum contra dictum de Sepibus, non est iniustum ꝙ
possit vti defensionibus competentibus ipsi de Sepibus, l.em-
ptori, C.de euict.cum si. Non obstant adducta pro cõtraria par-
te. Et primo, ꝙ non possit successor vti accessione possessionis
prædecessoris, quia domi. Cambij non vtitur accessione posses-
sionis neque titulo prædecessoris, vt ex possessione & titulo au-
thoris ipse fundet ius suum sine nouo titulo, qa bene scitur ꝙ ex
6 proprio titulo debet fundare intentionem suam, sed † ad exclu
dendum d.de Suco, & demonstrandum ꝙ sibi nullum ius com
petit, potest excipere de iure compermutantis, per rationes & iu
ra præallegata. Non ob. allegatum impedimentum ignorantiæ,
quia respõdetur, ꝙ licet dictus de Suco fortè ignoraret quis No
tarius collationem prætensam, & quis instrumentum vicaria
tus domi. Tristani recepisset, ut ipse asserit, non tamen ignora-
bat collationem fuisse factam, licet de ea fidem facere non pos-
set, vnde debuit impedimentnm causatum ex eo, ꝙ instr̃a occul-
tabantur, protestatione præmissa intimare do. de Sepibus pos-
sessori iuxta clementi. causam, de elect. & quia non fuit protesta
tus de impedimẽto, & quia illud non insiuauit possessori, restat
concludendum, ꝙ post triennium non sit amplius audiẽdus, sic
disponente concilio Basiliensi in allegato tit. de pacific. possesso-
ribus, & ibi glo. in verbo, teneatur. Et si dicatur quis reuelauit,
ꝙ dictus de Suco sciret collationem sibi factã, & solum ignora-
ret Notarium rogatũ de instr̃o collationis, & vicariatus? Respõ
dẽt ꝙ tam ex præsumptionibus, ꝗ ex confessione ipsius de Su-
co constat, ꝙ ipse sciebat collationem sibi fuisse factam. nam cũ
ipse fuerit semper p̃sens in loco, vel ibi propè, in quo morã tra-
xit Vicarius, qui ei dictum beneficium contulit, præsumendum
est ꝙ seiuetit collationem sibi fuisle factam, c. quosdam, de præ-
sumptio. Item cum dictus Vicarius esset amicus eius, & ipse Ray
mundus esset familiaris eiusdem Vicarij, præsumendum est ꝙ
denunciauerit sibi contulisse dictum beneficium, l. de tutela, C.
de in integ. rest. minor. & in similibus terminis, id est, in donatio
ne facta absenti, consuluit Guido Papæ consi. 23. viso facto, ver.
iste contractus, & ꝙ sit verisimile, quòd Vicarius dicto Raymun
do suo amico & familiari occultauerit collationem sibi factam,
probatur in c. constitutis, j̃. de testib. & faciunt quæ tradit Pan.
in c. cum causam, eodem tit. & esset ab omni naturali sensu alie-
nus, quia ɔ̃rium asseueraret. Constat etiam de scientia collatio-
nis ex confessione dicti Raymundi, de qua in xv. articu. exordi.
item, & quia collatio. vbi ponẽdo, ꝙ ignorauit qs esset Notari⁹,
qui instrumenta collationis & vicariatus recepisset, implicitè ɔ-
fitetur se non ignorasse collationem sibi fuisse factam, c. nonne,
de præsumptionibus: intelligo etiam testes super scientia depo-
suisse concludenter, sed qa attestationes non vidi, super eis non
facio fundamentum eo maximè, qa apud iudicem integerrimũ
prædicta debent sufficere. Vltimo, qa qõ principalis est sup † in-
10 terdicto retinendæ possessionis, videdum vtrum pro patre Ray
mundi fuerrt probata possessio; & posito ꝙ probauerit se possi
dere, an do. Cambij virtute suæ anterioris possessionis debeat
obtinere. Circa primum paucis concludendo, non credo vllo
pacto Raymundum probasse se vnquam adeptum fuisse posses-
sionem dicti beneficij. instrumentũ. n. exhibitum pro parte Ray
mũdi, rogatum per Mauritium Barbo, nullam fidem facit in iu-
dicio, nec extra, eo qa Notario scribenti se fuisse electum execu
tioni collationis, & se executorem, non creditur, qa sibi officiũ
nemo debet ascribere, ſm, Bal. in l. iudices, C. de fide instr. ad fi. &
in l. iurisiurandi, C. de testib. Io. And. Hosti. & alij nec c. quoniã ɔ̃
falsam, de probatio. & ibi Fel. in spẽ dicit, ꝙ instr̃m, in quo Nota
rius attestatur se fuisse constitutum ꝓcuratorem alicuius, fidem
non facit, alle. Bal. in oĩb. ꝑ illum tex. C. de testib. & ita ɔsuluit A-
le. consi. 212. viso, lib. 2. & cons. 14. lib. v. & hanc *cõem* opinionem
dicit esse Dec. consi. 159. casus, q ꝓponit̃, & ita ẽt attestat̃ Fely. in
d. c. qm̃ ɔ̃ falsam, reiecta dist. Bar. in l. ex sñia, ff. de testa. tut. & idẽ
dixit Alex. in l. ſm, ff. de verb. obl. Sal. in auth. apud eloquentissi-
mum, C. de fi. instru. cum alijs authoritatibus, quas non refero,
qa ista conclusio notissima est. Circa ſm, posito ꝙ instr̃m hmõi
fidem faceret, quis in possessorio retinẽdæ debeat obtinere? Nõ
insistendo in verbis, dictum Cambij debere obtinere, qa proba-
11 uit † de antiquiori possessione & interdicto vti possidetis. is de-
bet obtinere, q probat de antiquiori possessione, ex eo ꝙ poste-
rior possessio p̃sumit̃ clandestina, c. licet causam, ubi Pan. & aliij
no. de prob. ẽt ꝙ aduersarius docuerit se hr̃e meliorem titulum,
qa illud qđ dr̃, ꝙ in possessorio retinẽdæ obtinet, q docet de titu
lo iustiori, procedit qñ ꝓbata fuit hincinde possessio æqualis tẽ
poris, secus vbi alter probauit de antiquiori possessio ſm Bar. in
l. si duo, ff. vti possi. Cur. consi. 24. & consi. 73. Barb. consi. 6. lib. 1.
Sed si titulum spectes, nihil est ꝙ Raymundi titulum laudes, nã
vt supra demonstraui, de titulo Raymundi non ɔstat. & posito
ꝙ ɔstaret, ostẽdi talem titulum fuisse & esse nullum inualidum
vt potè clãdestine factum a Vicario extra diœcesim. & posito, ꝙ
Vicari⁹ potestatem habuisset, docui titulum hmõi pp ɔstitutio-
nem de pacificis possessoribus euanuisse. Concludamus ergo
absoluendum esse do. de Cambijs ad impetitis dicti Raymundi,
qui sine possessione, & sine vero titulo agit.

EPITOME.

Cum vniuersitatem Mõtis silici in quasi pos-
sessione, consuetudine,
vsu, & libertate esse arborum scindendarũ, glãdium legendarũ,
& terræ guastæ colendæ prædij cuiuscunq; illius loci, tã ex pro-
ductis & deductis allegationibus, & testium depositionibus re-
ctè concludentibus ipsius vniuersitatis, quam do. Lazari loci il-
lius domini, productis quoque & testibus & instrumentis, & e-
ius ipsius confessione, & alijs generaliter omnibus causæ meri-
tis liquidissimè cõstaret. Ac deinde ex prohibitionib. illius, atq;
inquisitionib. aduersus ipsam vniuersitatem per curiam factis
ꝑspicuis, & cognitæ essent molestiæ illius Lazari, quib. illa ĩ hac
sua quasi possessione simpediret̃, iniustæ profecto sunt, ac iccir
co retractandæ tres illæ, de quib. q̃ritur, alioqn ẽt non confor-
mes, ſm D. Lazarũ latæ sñiæ, & vniuersitatis in dicta quasi pos-
sessione & libertate manutenenda & conseruanda est. Ex quib.
apparet totum hoc rñsum in probationibus explicandis & con-
firmandis versari, quæ omnia facilius cognosci & intelligi ex re
sponsi lectione, quam epitome comprehendi possunt.

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas vt ex vsu & actis particularium possessionem acquirat, quan-
do mandato sit opus.*
2 *Vniuersitati ut quæratur per singulos possessio, sufficit scientia regentium.*
3 *Vniuersitati semel quæsitam possessionem vnus de populo conseruat.*
4 *Testes suspecti, & alias reiiciendi, ex aliorum multitudine valent, & simul
cum aliis plene probant.*
5 *Testes adiecta dictione, citra, quando probent. & nu. 6. & nu. 7.*
7 *Possidere hodie præsumitur, qui olim possedit.*
9 *Possessio quasi prohibendi non acquiritur ex sola prohibitione, nam etiam re
quiritur prohibitum acquieuisse.*
10 *Dominus quis directo, & alius vtiliter esse potest.*
11 *Confessio propria, est omnium probationum superlatiua probatio.*

Respon. 216. interpretata.

HIs elapsis Diebus cõsului in fauorem vniuer-
sitatis Montis silici, tres scientias ɔ̃
eam latas, ut potè non conformes, nullam merere e-
xecutionem. Nunc a me quæritur, an in meritis cau
sæ omnes huiusmodi sententiæ ut potè iniuste veniant retractã
dæ. Et prima consideratione visum fuit absoluẽdum D. de Cor-
berij, reum conuentum, a petitis per vniuersitatem agentẽ pos-
sessorio retinendæ, & consequenter primas duas sententias con
firmandas esse rationibus subsequentibus. Primo, quia actore
non probante reus est absoluendus, ẽt si ipse nihil præstiterit, l. q
accusare, C. de eden. c. vt nostrum, ut ecclesiastica benefic. de-
buit. n. vniuersitas probare se fuisse turbatam ĩ sua possessione,
& se tempore turbæ & litis contest. possidere, l. j. §. interdum au-
tem, & §. fi. & ibi Bar. ff. vti possid. & c. licet causam, de probatio.
Non vr̃ autem vniuersitas probasse, ꝙ essent tempore turbæ, &
litis contestatæ in quasi possessione depascẽdi, & ligna scinden-
di ac terram guastam ad culturam reducendi, ergo &c. Nec ob.
depositiones testium productorum in fauorem vniuersitatis,
quia non videntur probare. licet enim concludant, ꝙ aliqui par
ticulares temporibus retro actis, terram guastam ad culturam re
duxerint, inciderint arbores, & glandes legerint, non tamen ex
hoc sufficienter probatur, ꝙ vniuersitas si in quasit possessione,
quia aliud singuli, aliud vniuersi, l. sed si hac, §. qui manumittit̃,
ff. de in ius voc. Debuerunt. n. testes deponere, ꝙ particulares de
mandato vniuersitatis, seu eius nomine, prædicta fecerunt, quia
per particulares non potest acquiri possessio ipsi vniuersitati si-
ne mandato, l. i. §. fi. ff. de acquir. posses. & ibi Bar. & ita in termi-
nis consuluit Rapha. Cuma. consi. 158. visis instrumentis. & Cæ
po. in tract. serui. rustic. præd. sub rubr. de seruitu. iuris depascen.
& Corn. consi. 148. viso, ad fi. lib. j. & consi. 46. in causa uertente,
lib. 3. & consi. 63. etsi in hac, lib. 4. Præterea plures ex testib. com
munitatis sunt incolę, & habitatores eiusdem, vnde nullam, vel
modicam fidem faciunt in casu isto, in quo de commodo singu
lorum agitur secundum, Innocen. & *communiter* Canonistas, in
c. cum nuncius, de testib. Pan. & Fel. in c. insuper eo. titu. Cæpo.
in d. rub. de seruitu. iuris depaspascen. Rom. consi. 7. visis Bal. cõ-
fi. 168. lib. 2. & consi, 145. lib. v. per domi. Ias. in d. §. qui manumit
titur, & alibi sæpe. Tertio non videtur probare, quia omnes fe-
rè testes deponunt, ꝙ a certo tempore citra viderũt homines, &
vniuersitatem ligna scindere, terram guastam cultiuare, anima-
lia pascere, & cæt. quæ depositio cum incerta sit, cumque de vna
die tantum etiam post motam litem intelligi possit, non conclu
dit, secundum Bar. in l. Celsus, ff. de vsucap. cum concord. alleg.
ibi per Taurinenses, & per Felinum, post alios in c. licet causam,
de probatio. Alexan. consi. 110. visis inspectis, ad fi. lib. primo, &
in varijs alijs cõsilijs, quæ breuitatis gratia non refero. Quarto,

quia

quia constare vt ex productis per dom. Lazarum reum, quod tempore litis contestatæ, & turbationis ipse domi. Lazarus erat in quasi possessione prohibendi ipsi vniuersitati, & hominibus prædictæ faciendi, vt patet ex inquisitionibus, & titulis criminalibus exhibitis vsque de anno M.cccclxxxiij. & sic de annis decimoquinto ante litem contestat. nam per prohibitionem non tantum libertatis, sed etiam seruitutis negatiuæ, vt altius non tollendi, pecora non pascendi, terram guastam non cultiuandi, quasi possessio acquiritur, l. 1. C. de seruit. & aqua. Quinto accedit confessio plurium ex hominibus dicti loci inquisitorum, qui confessi fuerunt domi. Lazarum esse dominum terræ guastæ, & esse in quasi possess. prohibendi quibuscunque, ne glandes colligant, esseque in possessione locandi pascua etiam extraneis. Et quod sit dominus terræ guastæ, constat ex instrumentis productis tam per vniuersitatem, quam per ipsum domi. Lazarum, videlicet ex instrumento transactionis, & ex instrumento cuiusdam concessionis confectæ vsque de anno M. cccxiiij. Constat etiam eo ipso, quod contrarium non probatur, quia erema, & Zerbidæ, in dubio præsumuntur esse eius, qui est dominus territorii, secundum Pau. de Castr. & Soc. in l. 1. ff. de acqui. possess. & Socin. consi. 127. visis capitulis, lib. 1. Cum itaque sua quasi possessio prohibendi titulo iustificetur, etiam quod vniuersitas pariter suam quasi possessionem probasset, attamen in interdicto retinendæ deberet præferri reus, qui titulum suæ possessionis docuit, capit. licet causam, de prob. traditur per Bar. in l. si duo, ff. vti possid. & maxime, quia in dubijs pro reo iudicandum est, l. fauorabiliores, ff. de regul. iuris l. Arrianus, ff. de sol. Præmissis non obstat, arbitror omnes tres sententias vt pote iniquas, retractandas esse. Quia liquidissime constat ex productis, & deductis pro parte vniuersitatis, & hominum ipsos fore, & esse in quasi poss. scindendi arbores, glandes legendi, & terram guastam cultiuandi. Constat etiam de turbatione, & molestia ipsis hominibus per do. Lazarum, & eius curiã factis, ergo fuit pronũciandum ipsam vniuersitatem, & homines fore, & esse manutenendos in eorum quasi possess. d. l. j. §. interdictum hoc, ff. vti possi de. & d. capitu. licet causam. Quod autem vniuersitas, & homines sint, & fuerint in quab possessione, constat plenissime ex depositionib. testium, & ex deductis, & productis in processu, & ex confessionibus domi. Lazari. Et quod constet de molestia, & turba ipsis illata per domi. Lazarum, patet luculenter ex prohibitionib. per eum factis, & ex inquisitionib. formatis per curiam contra dictos homines. Nec debuerunt domini iudices a quib. absoluere domi. Lazarum a petitis, ex eo quod testes non deponant homines Montis Silici de mandato Communitatis ligna incidisse, & cætera alia fecisse, quia respondeo tripliciter. Primo, quod prædicta conclusio, quod † requiratur manda-
2 tum Communitatis, procedat quando agitur de acqui. possessio. ipsi vniuersitati, & sic pluribus vt vniuersis, secus si agatur de acquirenda pluribus vt singulis, tunc ex actis, & vsu particularium acquiritur omnibus, vt singulis, quia ex tali vsu particularium inducitur consuetudo, per quam omnibus ius acquiritur, l. sedea, ff. de legatis. l. 1. C. quæ sit longa consue. vnde si quæratur, an ex vsu, & actis particularium acquiratur possessio nemorum ipsi vniuersitati, ex eo quod particulares inciderint arbores, vel animalia depasci fecerint in ipsis nemoribus, tanquam in nemoribus Communitatis, vera erit conclusio, quod requiritur mandatum, vel licentia communitatis. Si vero quæratur, an ex actis, & vsu particularium sit acquisita quasi possessio, seu facultas incidendi arbores in nemoribus alienis, vel reducendi terram guastam, & similia faciendi omnibus vt singulis, tunc dicendum est, quod sic, quia ex vsu talium particularium inducitur cõsuetudo, ita declarat Albe. de Ros. in l. sicut, §. j. ff. quod cuiusque vniuer. nom. sic intelligens gl. ibi, quæ isto modo saluatur, & effugit conclusionem supra factam. Bene facit tex. in l. venditor, §. si constat, ff. commun. prædio. vbi valet consuetudo, quod quilibet possit cædere lapides in fundo alterius, & dicit ibi Ange. quod etiam valet talis consuetudo cędendi lapides, & arbores, etiam nullo pretio dato, vel soluto, quando subest aliqua rationabilis causa. Sed quæ maior, & iustior potest esse causa, quam necessitas alimentorum, certe nulla, cum ob eam causam licitum sit non solum reducere terram guastam ad culturam, sed etiam licitum sit furari, c. cum discipulis, de consecra. dist. 4. c. si quis propter necessitatem, de fur. Articulatum autem fuit, & probatum quod propter sterilitatem loci non possent habitantes ibidem viuere, nisi terram guastam cultiuarent, & arbores inciderent, ergo &c. nam propter necessitatem omnia efficiuntur communia. l. j. ff. ad legem Rhod. de iact. Secundo respondetur, quod ad † acquirendum per singulos vniuersitati, sufficit scientia Regentium, secundum Cœpollam in tracta. seruitu. sub rub. de seruitutibus iuris depascendi, per text. in l. municipibus, ff. de condi. & demonstr. iuncta l. qui patitur, ff. man. & idem volunt Are. & Socin. in d. l. 1. §. fina. ff. de acquiren. possess. In casu autem nostro cõstat de scientia syndicorum, vt patet ex processu criminali anno 1493. in quo syndici se opposuerunt proclamationibus, & inquisitionibus pro conseruando vsu, & facultate incidendi ligna, & cultiuandi terras, &c. Tertio
3 respondetur, quod vnus solus † de populo vtendo conseruat possessionem ipsi vniuersitati semel acquisitam, secundum Pau. de Castr. in d. l. sicut, §. primo Corneus in consiliis supra allegat. in contrarium, & Cœpol. loco prællegato, huiusmodi autem posse. seu facultas fuit acquisita vniuersitati, & cuilibet de populo vsque de anno 1314. vt constat ex instrumento producto per dom. Lazarum, in quo narratur, quod homines dicti loci sunt in consuetudine, & vsu ac libertate scindendi arbores fructiferas, & nõ in quibusque prædiis alicuius, & de ipsis arboribus disponendi pro libito voluntatis, ita in eo narratur, quod homines sunt in vsu, & libertate cultiuandi pascua, & ea ad culturam reducẽdi, & ibi dominus loci ad petitionem hominum pro scandalis euitandis inter ipsos homines, qui in scindendis arboribus sæpe altercabantur deputauerit quosdam particulares ad diuidendas arbores scindendas, & prohibuit nec terram semel ab aliquo cultiuatam alius arripiat. Ex quo satis liquet, quod iam sunt anni s. ducentum quod homines sunt in dicta consuetudine, & facultate, vnde pro conseruatione dictæ facultatis satis suisset, quod vnus solus arbores incidisset, & terram guastam cultiuasset, quanto ergo magis si omnes inciderunt, & cultiuarunt, vt clarissime testes deponunt? Non etiam domini Iudices debuerunt se fundare, quod testes non probent, ex eo quod sint incolę dicti loci, & agatur de eorum priuato commodo. Quia respondeo multis modis. Primo, † quod tredecim, seu quatuordecim testes producti fuerunt, qui non sunt incolę, nec de loco, vnde nihil habet obstare, quod aliqui sint suspecti secundum Bar. in l. prima, §. si quis neget, post gl. ibi ff. quemadmodum. testa. aper. Secundo respondeo, quod multitudo testium tollit omnium defectum, nam quod deficit de fide supplet numerus, l. tertia vbi gl. & Iacob. Butri. ff. de test. Imol. in l. qui testamento, ff. de testamen. Alexan. consilio v. & consilio lxxxxiij. libro primo. Tertio respondeo, quod licet testimonia incolarum hoc casu essent aliqualiter suspecta, tamẽ quia aliorum forensium depositionibus, & ex instrumentis productis coadiuuantur, saltem simul cum aliis plene probant. Dictum. n. testis suspecti stabilitur, & reprobatur ex dicto alterius testis integri, l. si quis ex argentariis, §. j. ff. de eden. vbi late Bald. & Moderniores, & Paulus de Castro consilio lxxxxi. circa finem. Nec etiam iuridicum est fundamentum, quod tertio loco adductum fuit, & su-
5 per quo iudices, quibus se maxime fundarunt, quod † testes non concludenter probant propter verbum, citra, sine copula, quod incertam reddit probationem, iuxta Doct. Bartol. in d. l. Celsus, quia etiam tripliciter respondetur. Et primo, quod Bartol. loquitur, quando articulus est formatus per verbum, citra, sine copula, & idem testes testificantur. Secus autem est si articulus sit legitime conceptus, vt in casu isto, in quo articulus ita cantat, quod dicta vniuersitas, & homines, iam annis decem, viginti, & triginta, & tanto tempore, cuius initii memoria hominum non est in contrarium, &c. quia tunc si testes dicant, contenta in articulis esse vera, quia a quinquaginta annis, & a suo recordari citra, viderunt articulantes in possessione, vt dicunt complures ex testibus productis, recte deponunt, & concludenter probant, eo quia ratio testium ambigua declaratur ex dicto claro, & ab eo suppletur secundum Bartol. in l. Labeo, ff. de suppellect. leg. & in l. prima, §. tutor, ff. de authoritate. tuto. Panormit. in procemio Gregorij, & Alexand. consilio 3. & consilio xliii. colum. fina. lib. 4. Sunt etiam dicta testium coadiuuanda, non cauillanda, secundum Bald. in l. de quibus colum. fina. ff. de legi. & secundum subiectam materiã verba sunt accipienda secundum Ias. in l. si fideiussor, §. si necessaria, ff. qui satisdare cogan. & in proposito dicit Bald. quod testis, qui dixit contenta in articulo esse vera, quia a suo recordari ita vidit, concludenter probat, quia depositio testis non est cauillanda, sed adaptanda ad id, quod testis dixit se scire, ita Bald. in l. 2. in v. nota, C. de tempo. appel. quem sequitur Deci. consil. xxxx. in causa matrimoniali. Secundo respondetur, quod decisio
6 † Bartol. in d. l. Celsus, non procedit, quando testis, qui deposuit per verbum, citra, sine copula, adiecit aliud verbum importans temporis continuationem, vt puta, si dixerit a xxx. annis citra, & per aliud tempus, tunc probatio concludit, quia dictio, per, perfectionem designat, l. vrbana, §. per noctare, ff. de verborum significatio. ita seipsum declarat Barto. in d. l. Celsus, & Felyn. in capitu. licet causam, de probatio. Sed ita est in proposito nostro, quia Isnardus, Ianellus, Franci. Millonus, Gui. Grambaudi, deponunt se vidisse ab annis xxx. xl. citra, & per dicta tempora. Item Ioan. Martini deponit, quod sunt xlviii. anni, quibus semper vidit. Dictio enim, semper, denotat continuationem, glo. in proœ. Instit. in verbo, semper Augustus; & in l. 2. C. de episcopis, & clericis, & in capitu. primo. de in integrum restitutione. Item Ioan. Riuaroli, Gulielmus, Chambaudi, & Ludouicus Millonus, deponunt per verbum, citra, cum copula præcedente. Dicit enim se vidisse a triginta annis, & citra, quo casu secundum Bartol. in l. Celsus, recte deponunt, & probatio concludit, quia copula, &, habet in se quandam emphasim, & sensus est, quod initium possessionis fuit iam sunt xxx. anni, & prout hucusque possessio continuata fuit, secundum Barto. per text. in cap. veniens, de præscrip
& in

& in d.c.licet causam, vbi Fely.post alios, & ita etiã tradit Ro. de cis.39.Item ii possessor.Ale. & Cor.in varijs consilijs, quæ omitto, quia nullus discrepat. Tertio rñdetur, ꝙ decisio Bar.i d.l. Celsus, procedit qñ depositio testis deponentis se vidisse articulantem possidere a tempore citra, vlterius non procedit, secus si vlterius progrediatur, declarando rões, & cãs, quia viderit, & qño viderit. nam si ex subsequentibus potest discerni, ꝙ loquatur de tẽpore concludenter, tunc resultat etiam concludens probatio, qa ex præcedentib. & sequentibus declaratur ambigua restis depositio, l.si seruus plurium, §.fi. & l.qui filiabus, ff.de leg.j.cum sim. Verum si testium depositiones percunctentur, & diligenter inspiciatur, apparebit ꝙ Dñi, qui iudicarunt, non perlegerunt ipsorum testium dicta quia omnes assignant cãs, & modum, ac formã, quõ, cur, & qñ viderint, ex quib.rõnib. & modis expressis constat liqdissime, ꝙ loquuntur de tpe, & de possessione, seu quasi, ante litẽ motam, nam ex rõnib. & modis expressis clarificatur dispositio, restringiturq; ac ampliatur, l.cum pater, §.dulcissimis, ff.de leg.2. Dicunt enim plures ex testib.se scire contenta in articulo esse vera, qa sunt 30.vel xl.anni vel circa, ꝙ ipsi trib.annis, vel vndecim, vel vno, moram trahebant in dicto loco, & tunc viderunt arbores incidi, terram guastã cultiuari authoritate propria, et ipsimet cultiuauerunt, & inciderunt. Vñ nõ possum nõ mirari, ꝙ iudices dixerint hanc probationem nõ ꝯcludere, tanꝗ possit intelligi de vno die post litem motam, cũ ex lectura depositionum appareat manifeste, ꝙ loquunt̃ de tpe annorũ 30.vel 20.prætetorum. Et si dixeris, ꝙ tales testes non concludunt, ꝙ vniuersitas, & homines possiderent tempore turbationis, & litis conte. R̃ndeo, imò con-
8 cludunt præsumptiue, ꝙ sufficit, nam qui †olim possedit, pſumit̃ hodie possidere, nisi per negantes contrarium ostendatur, l.siue possidetis, C.de prob.& tradit late Pan.post alios in c.ꝙ ad sedẽ, de rest.spol. Præterea si legantur dicta, videbit lector, ꝙ etiam ꝓbant continuationem, ad q̃ lecturam me remitto quia essem nimis prolixus, si singula verba testium vellem glosare. Nec ob. ꝙ quarto loco dicebant, ꝙ ex inquisitionibus, & titulis criminalib. constat, ꝙ d.Lazarus vsq; 1493.in possessione seu quasi, prohibẽdi suis vsum glandium, arborum, & terræ guastæ. Quia video, ꝙ
9 †quasi possessio prohibendi non ex sola prohibitione acquirit, sed requiritur, ꝙ prohibitus acquieuerit prohibitioni ipsi factæ, s'm gl.cõiter approbatam, in l.qui luminib.ff.de ser.vrb.pd.c.significante, de app. vbi Pã. tradit in c.cum ecclesia Sutrina, & ibi ego ẽt istud firmaui, de causa pos. & prop. Constat autẽ, ꝙ syndici, & homines non acquieuerunt, neq; cõsenserunt, vt apparet ex actis & re ipsa, ergo &c. Quinimo si inquisiti, qui inquisitionib.ꝓdixerunt, post inquisitionem destitissent simpl'r a cultiuando, & incidendo, nõ ppea ex talib.prohibitionib. diceretur acquisita quasi possesso prohibendi do.Lazaro, quia obedientia in non faciẽdo non dat possessionem obedientiæ prohibenti, s'm Inn. in c.olim, de rest.spo.per illũ tex.quia obedientia in non faciẽdo põt multiplici intentione fieri qñq; ex cautela, qñq; ex otio, qñq; ex reuerentia, & sic qa actus negatiuus in non faciendo consistens, multipli intelligitur, eius veritas ignoratur, s'm Bar. Et quia sumus in dubio, non pſumit̃ non faciẽs ꝯsentire, sed potius dissentire nam in ꝑiudicialib.actus indifferens reputatur pro dissensu, l.q vas, §. vetar .ff.de fur.ita dicit Bal.in l.liberti, §.liberteq; C. de ope.li.& in l.opera, C.qui acc.nõ pos. Corroborat ꝑmissa rñsio, qa ad hoc, vt ex actu acq̃rat quasi possessio, necesse est, ꝙ actus (quo mediãte qs asserit se acquisiuisse quasi possessionẽ) sortitus fuerit suũ debitũ effectũ, alias ex eo nulla põt dici acquisita quasi possessio vñ ex plurib.ꝑsentationib.& electionib.nõ ꝓbat quasi possessio ꝑntãdi, vel eligẽdi, nisi ꝓbet, ꝙ illæ ꝑntationes, & electiones, sortitæ fuerint suum debitum effectum, nisi probetur, ꝙ ꝑntatus, & electus fuerit institutus, & cõfirmatus, s'm Inn.in c.dilectus, in gl. mag, de pb.Ol.cõs.310.thema tale est. Imò nõ sufficit et probare institutionem, & confirmationem electionis ꝑntationis, nisi etiã probetur, ꝙ electus, & ꝑntatus fuerunt adepti possessionem, s'm Cald.ꝯs.xii.sub rub.de iurepa. Dec.consi.117.& consil.124.cum si. Ita in proposito dicendum vr̃, ꝙ ex inquisitionibus non acquiratur quasi possessio prohibendi, nisi probetur, ꝙ tales inquisitiones sortitæ fuerint effectum, nisi fuerint, per sniam cõualiditate, & snia transiuerit in rem iudicatã, & virtute illius sniæ homines destiterint ab vsu, & consuetudine incidendi arbores, & cultiuandi terram guastam. Nõ deniq; obstat, ꝙ inquisiti confessi fuerint d. Lazarũ esse dñm terræ guastæ, qa talis confessio intelligenda est quantum ad iurisdictionẽ, cuius respectu est dñs torius territorij, l.pupillus, §.territorium, ff.de ver.sig.& ita dicit Bart.de Imperatore in pe.ffor.& in l.j.§.per hanc, ff.de rei ven. Secundo rñ-
10 deo, ꝙ† stat simul, ꝙ do.Lazarus, sit dominus terræ guastæ, & tñ homines sunt in quasi possessione, vsu, & consuetudine reducendi illam terram ad culturam, & in quasi possessione incidendi arbores, quia potest dñs directo, & alius vt nota.in l.2.§.ex pluribus, ff.de acqui.possess.non dñij, qui reduxerunt ad culturam terram guastam, alienauerint do.Laza.ꝯnr laudemium, & terrozenum, vt dr̃ in instro per eum predicto, et hoc modo dñs remanet. Et ꝙ duo simul vera esse possint, vt probatur, quia (vr̃s.dixi) valet consuetudo, ꝙ quibet possit incidere ligna, & arbores in nemore alicui' dñi, prout ẽt tenet Alb. de Ros.in l.nam satis est, ver. quærit Iacobus, si qdam rustici habent seruitutẽ taliandi ligna, ff.quemadm.serui.amit.& etiam firmat Rapha. Cõ.ꝯsi.158.visis instr.col.fi. Similiter valet consuetudo, ꝙ quilibet possit occupare agrũ desertum, & incultũ, l.q agros, C.de omni agro deser. lib. 12. Preterea de dominio nunc non agitur, sed de quasi posses. seu interdicto possessorio. Nihil ẽt facit ꝙ domi. Lazarus sit in quasi pos.locandi glandagium extraneis, quia esto ꝙ ita sit, nihil repugnat, quin et homines possint vti glandagio, & conuertere terrã guastam in culturam pro eorum necessitatib. nam seruitus depascendi, & arbores incidendi potest competere pluribus, qñ sufficit pro omnib.l.2.ff.de serui.rusti.prædio.l.Lucio, ff.de aqua quoti.& æstiua.& ita tenet Cœpol.in tractatu serui. rusti.sub rub. de montibus, & faciunt quæ scribit Bart.in l.quominus, ff.de flumi. in v.q.& ibi late Ias. Ex quib.apparet, ꝙ adducta pro do.Lazaro non eneruant intentionem, neq; probationem dictæ vniuersitatis, & hominum. Sed posito vero pro falso, ꝙ testes producti ꝑ parte vniuersitatis, & hominum, non concluderent, neq; probarent, non tamen debuerunt iudices ita absolute absoluere dñm Lazarum a petitis. Quia ex adductis, productis, & confessatis per do. Lazarum in multis fundata iustiacataq; fuit, & est intentio ipsorum agentium. In primus ex testib.receptis super loco, & productis per d.Lazarum, constat, ꝙ a xl.annis citra, & vltra, arbores scindebantur, & terra guasta coltiuabatur per dictos hoĩes, dixerunt concorditer omnes, ꝙ a x.annis augmentata est depopulatio nemorum cã agriculturæ de duab.partib plusꝙ esset antea per annos 30.ergo ante x.annos, & ab annis 30. nemora erant depopulata cã agriculturæ pro vna tertia, quia augmentum duarum prætiũ præsupponit depopulationem pro vna tertia, cum non detur ternarius numerus, nisi presupponatur principiũ numeri, §.tripli Insti. de act. neq; dari põt augmentũ, nisi ꝑsupponatur aliquid, ꝙ augmentum recipiat, l.ẽt, C.de iur.dot. l.quod in rerum, §.si quis post, ff.de leg.j.cum si.& ꝯ hos testes, & eorum dicta nihil potest d. Lazarus opponere, quia eos produxit, & producendo censetur confiteri omnia eorum dicta esse vera, s'm Bar.in l. post legatum, ff.de his, quib.vt ind.& testimonia horum visitatorũ comproba-
11 tur ex istro ẽt producto per ipsum d. Lazarum, & de quo s̃.habita mẽtio fuit. Insuper†ex propria confessione ipsius do.Lazari, ꝗ est oium probationum superlatiua, c.per tuas, de prob.l.gñalr, C.de non nu.pe.saltem constat, ꝙ ipsi homines sunt in quasi possessione scindendi arbores ignis faciendi cã, & construendarũ domuũ, & valorum gratia ita n.confitetur do. Lazarus rñdendo positionibus. Concludendũ ergo restat, omnes has sentẽtias vt iniquas. fuisse & esse retractandas, & irritandas.

EPITOME.

Et si filij, de qb.primo loco quæstio est, ex matrimonio cum cõsanguinea vel affine ꝯcto, nati sint, ac idcirco incestuosi, & per ꝯns in successibiles dicant, tñ cũ ex illo ignoranter ꝯcto, atq; hac rõne in figura matrimonij nati sint, cũ in quasi possessione lẽmationis sint, cum non de matrimonij ſcdere, sed de iure ac ꝑtãte succedendi agatur, cum hic nepotibus, cũ qb.agitur, non agatur, sed conueniantur, nec actor parentum sciẽtiã probet, cũ ẽt cv.annis matrimoniũ illud hãc ꝯtrouersiam ꝓcesserit, dubium non est eos lẽtimos fuisse satis probari. Cæterũ hac substitutione, de qua scdo loco queritur, substituo proximiorem domus de Castro nouo, cum testator ad factũ, nõ ad ius se referat, spurii quoq; continẽtur. Ad hec spurium quoq; patris nãlis hereditatem xx.aut ad summum 30.ann.iusto errore se legitimum credens, aduersus fiscum præscripsisse constat.

SVMMARIVM.

1 *Nati ex matrimonio cum consanguinea uel affine, per ignorantiam contracto sunt legitimi, vt quouis modo succedere possint.*
2 *Legitimationis quasi possessio transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*
3 *Agens, non is qui conuenitur probare debet.*
4 *Matrimonium præsumptiue probare sufficit, quando non principaliter, sed in consequentiam, vel legitimationis causa de eo agitur.*
5 *Temporis diuturnitas priuilegium, & dispensatio Papæ inducit.*
6 *Spurij de eadem domo, secundum communem vsum loquendi, qui propriè significationi prefertur, dicuntur.*
7 *Præscribitur regulariter contra fiscũ viginti annis, aut ad summũ triginta.*

Respon.217.interpreta.

Circa illam dubitationem, vtrũ filii Põtii, q ꝯxit mrimoniũ cũ d. Antonetta eius consanguinea in prohibito gradu absq; vlla dispensatione, de qua appareat possint dici legitimi, attento ꝙ sp do. Pontius, & Antonetta fuerunt habiti, tenti, & reputati ꝓ veris ꝯiugib. & atten-

attento, ꝙ iam labuntur anni 105. ꝙ hoiusmodi matrimonium
fuit contractum, & diu est, ꝙ tam ipsi coniuges quam eorum fi-
lij mortui sunt. Vr̃ prima facie rñdendendum, ꝙ sunt incestuosi,
& ꝯñr in successibiles, authen. ex complexu, C. de incest. nup. im
mo videt̃, ꝙ bona horum dominorum coniugum sint fisco ap-
plicata, auc. incestas, & in corpore vnde sumitur, C. de ince. nup.
Nec ob. vr̃, si dicatur, ꝙ dicti coniuges errore ducti ꝯxerunt, quo
casu cessat pœna confiscationis, & filij nati ex tali matrimio pu
tatiuo dicuntur legitimi, l. q contra, vbi glo. Bal. Sal. & alij no. C.
eodem titu. immo quantum ad legitimationem prolis sufficit
error, vel ignorantia alterius, capit. ex tenore, qui filij sint legiti.
Quia istud conceditur, sed respondetur, quòd hi qui allegant er-
rorem, vel ignorantiam, illam probare tenentur, vt in terminis
videtur firmare Dec. consi. cliiij. casus, de quo quæritur. Sed præ-
1 dictis non obst. contrarium verius esse respondemus. Quia † na
ti ex matrimonio ignoranter cum consanguinea, vel affine con-
tracto, dñr & sunt legitimi. cap. ex tenore, & cap. 2. qui filij sint le
gitimi, quia debentur nati in figura matrimonij, secundum Ioã.
And. in addi. Spe. titu. despon. impu. & Old. consi. cclvj. Clemẽs
episcopus, in fi. Pan. in d. c. ex tenore, & in c. fi. de clandestina de-
spon. Ideo succedunt parentibus tam ab intest. q̃ ex testõ, vt ĩ iu
rib. præalle. firmant glo. & Legistæ in l. qui ꝯ. & Bar. in l. qui, ff. de
statu hominum, & Dy. in consi. 6. incip. ex testõ. Et dicit Bald. in
c. j. §. naturales, si de feu. contr. fue. inter domi. & agna. vasa. ꝙ filij
nati ex matrimonio putatiuo succedunt etiam in feu. & ita con-
suluit Benedictus Capra consi. cxvj. incip. punctus fuit. Et si suc-
cedunt parentibus, multo magis alijs cõsanguineis & extraneis,
& ideo admittũtur ad fideicom. si fuerint substituti, & casus sub-
stitutionis euenerit, ẽt ꝙ substitutio solũ vocet filios legitimos
& naturales, & de legitimo matrimonio procreatos, vt abundè
probat Dec. consi. cliij. in effectu quæritur, per totum. Non obst.
dum dr̃, ꝙ ista vera sunt, si probetur ignorantia, vel error. Quia
2 rñdet̃ aĩaduertendũ esse, vtrũ filij fuerint, & sint † in quasi pos-
sessione legitimationis, vt quia habiti semper fuerint ꝓ filijs le-
gitimis, & naturalibus, & parentes eorum semper habiti fuerint
in vita eorum pro veris, & legitimis coniugib. & tunc is, q agit
contra filios proponendo nullitatem matrimonij, & illegitimi-
tatem ipsorum filiorum, debet probare scientiam, quia propter
quasi posses. & famam, præsumitur ignorantia. Ita signanter de-
terminat Pan. in c. peruenit, qui filij sint legiti. & Gemi. summus
Canonista consi. 66. pro declaratione, in 3. dub. facit c. præsumit̃
ignorantia de reg. iur. lib. 6. Nec obstat consi. Decij 154. quia in
casu Decij coniuges, qui allegabant contraxisse ignoranter, erãt
anctores petentes secum dispensari, quia contraxerunt ꝑ ignorã
tiam. Vnde ipsi habebant iustificare suas preces, secundum Ioã.
And. in c. j. de litigi. lib. 6. & traditur in c. super literis, de rescri. at
3 in casu nostro nepotes dicti quondam Pontij † non agunt, sed
conueniuntur. Vnde agẽtibus incumbit onus probandi scien-
tiam, l. ei qui, ff. de proba. l. actor, C. eo. titu. ita distinguit Panor.
in d. c. peruenit. Item in casu Decij, & similiter in casu Old. consi.
4 256. † principaliter agebatur de fœdere matrimonij inter con-
trahentes, sed fundantes in ignotantia, & aduersarios negantes,
sed in casu nostro in quo dicti Pontius, & Antonetta con-
iuges, iam a longissimo tempore decesserunt, solum agitur
de hæredibus Iaco. & Io. vltimi, & in consequentiam de legiti-
matione filiorum, quo casu non requiritur tam exacta probatio,
prout requiritur, quando agitur de fœdere matrimonij, c. causã,
quæ, qui filij sint legitimi, vbi ad probãdum suos esse legitimos,
sufficit probare cohabitationem parẽtum, & sic matrimonium
præsumptiuè, quæ sola cohabitatio non sufficit ad probandum
matrimonium, quando principaliter de eo agitur, capi. illud, de
præsump. Nam quantum ad finem legitimitatis filiorum, quæli-
bet probatio, per quam matrimonium præsumptiuè probatur,
sufficiens est, & idoneo, secundum Gemi. consi. 27. super dubijs.
Hinc est, ꝙ colorata opi. & quasi pos. maritalis, probat filios esse
legitimos, exclusa proprietate matrimonij, secundum Ant. in c.
2. in v. nota. qui filij sint legitimi. Hinc est, ꝙ clandestinè contra-
hẽtes matrimonium, præsumuntur in dubio veri coniuges quã
tum ad hunc effectum, ꝙ filij dicantur legitimi, secundum Pan.
& alios *cõiter*, in c. lator, qui filij sint legitimi. Hinc est, ꝙ cõfessio
coniugum plene probat matrimonium, quantum ad effectum
vt filij dicantur legitimi, nisi agatur de præiudicio alterius ma-
trimonij, capitu. 2. de clandestina despon. & ibi Panormi. & alij
notant. & idem firmat Panorm. in c. super eo, de eo, qui cogno.
consan. vxo. suæ, Cum igitur hic non agatur de fœdere alicuius
matrimonij, sed solum de effectu legitimitatis filiorum, & cum
ipsi sint rei, concludendum est ex sola figura matrimonij, & qua
si possessione filiationis probari eos esse legitimos, nisi actores
probent ꝙ domi. Pontius, & Antonetta sciẽtes prohibitionem,
contraxissent. Sed & vbi probarent̃ scientia, ad huc secundum
ea, quæ proponuntur, nobis videtur filios fuisse legitimos, qa ex
cursu temporis immemorabilis. quo prædicti coniuges & eorũ
filij fuerunt semper vsque ad eorum mortem in quasi possessio-
ne matrimonij, & legitimæ filiationis, ac vsque nunc habiti, tenu
ti, & reputati pro veris, & legitimis coniugibus, & veris & legi-
mis filijs ꝑsumitur cum eis dispẽsatum per do. nostrũ Papã, vel
alium ad id põtatem habentem, c. noscitur, & c. cum apostolica,
5 de his q̃ fiunt a ma. par. cap. & ꝙ ex diuturnitate † tanti tempo-
ris, cuius initij memoria non reperiatur, ꝑsumatur priuilegiũ, &
dispensatio Papę, vult Bar. in d. l. cum de in rem verso, ff. de vsur.
Pan. in c. peruenit, de censi. Hinc dixit Io. And. in reg. qui ꝯ. in fi.
in merc. ꝙ ex longissima quasi possessione duarum ecclesiarũ, si
mul ꝑsumitur vnio facta a Papa, licet alias ex nullo cursu tempo
ris induci possit vnio ecclesiarum, secundum Hosti. in Summa,
de supplen. negl. præl. & hoc voldit Old. consi. 296. de iure domi
ni. Sic laici, qui longissimo tempore fuerũt, & sunt in quasi pos-
sessione, præsumuntur habuisse priuilegium a papa posidendi
decimas, quæ sine dispensatione Papæ non possunt a laicis possi
deri, c. causam, de præscri. vt firmant Doc. ibi, & Raph. Cu. consi.
83. quia causa decimalis, & Raph. Fulg. consi. 166. in quæstione,
q̃ vertitur. Alex. consi. 6. in j. vol. Similiter ex diuturnitate tẽpo-
ris, de quo non hr̃ memoria præsumitur papæ cõfirmatio neces-
ria ad actum, ut pulchrè probat Dec. consi. 152. in causa exẽptio
nis, & ad propositum faciunt, q̃ scribit Fel. in c. cum ex officij de
præscri. & in c. sicut, de re iu. Et prædicta absque dubio ꝓcedũt,
si probatur fama ipsius dispensationis, secundum Imo. & Car. ĩ
d. c. cum apostolica. Fel. in d. c. causam. Capel. Tholos. decisi. 339.
Ad secun dumposito ꝙ filij de Pontij essent incestuosi, qd̃ con-
stat esse falsum ꝑ prædicta, videretur ꝙ d. Pet. & cæteri descẽden
tes ex dño Tristando filio D. Pontij, q̃uis ex legitimo matrimo-
nio nati, nõ possint dici de domo Castri noui, qa ipse D. Tristan-
dus vt incestusus, non dr̃ de domo, capiendo domum, pro agna
tione, prut capi vr̃ in substitutionibus prędictis, l. pronunciatio,
in fi. ff. de verb. sig. Inst. de legit. agna. succes. §. vulgo quæsiti, &
firmat Bar. in l. tutelas, ff. de ca. dimin. & Bal. in l. libera, C. de suis
& leg. ergo nec etiam descendentes ex ipso do. Tristando, quam-
uis nati ex legitimo matrimonio, tañ ex infecto nascendi prin-
cipio, & ex infecta radice procedãt, l. fi. C. de natur. liber. & ita in
terminis rñdet Pet. de Anch. consi. 389. visis dilligenter, & Bald.
l. fi. C. de verb. sig. & Cor. consi. 200. ad euidentiam, col. fi. lib. 4.
Dec. ꝯsi. 85. col. fi. Prædictis non attentis, ꝯrium verius existima-
6 mus, tum qa † sm̃ cõem vsum loquendi, q præfertur ꝓpriæ signi
ficationi, l. Labeo, ff. de supplle. l. liberorum, §. quod tñ Cassius,
ff. de leg. 3. spurij debentur de eadẽ domo, & familia patris, secũ-
dum Bar. & alios *cõiter*, in d. l. fi. C. de verb. sig. Ang. in l. ita stipu-
latus, §. Chrisogonus, ff. de verb. obl. Fel. in ꝓœ. Gregoria. tum
qa testator, q substituit proximiorem domus de Cast. nouo, se re
fert ad factũ, nõ ad ius, id est, ad eos, q de facto dñr de domo Ca-
stri noui, quo casu ẽt spurij dñr de domo, l. j. C. si quacunq; pręd.
po. per quę duo fundamenta ita rñdet Bal. consi. 441. ad euiden-
tiam, lib. 3. Et posito, ꝙ D. Pet. non diceretur natus ex legitimis
parentibus, quod ex supradictis cõstat esse falsum, tñ negari nõ
põt, quin tam ipse ex persona sua, q̃ suorum antecessorum, ꝑscri-
pserit hæreditatem, & bona dictorum suorum parentum. maxi-
7 mè † ꝯ fiscum, ꝯ quem præscripserit regulariter spacio viginti an-
norum, aut ad summum 30. ẽt ꝙ nondũ facta fuerit denũciatio,
l. in omnibus, ff. de diuersis & tpa. præscr. & ibi Bar. & alij cõiter.
traditur per Pan. & Fel. in c. cum nobis, de præscri. Nam & spu-
rius spatio 30. annorum præscribit hæreditatem patris, & ius ex-
cipiendi ꝯ quoscunque, sm̃ Bal. in l. nullo, C. de rei vend. præser-
tim quãdo iusto errore credebat se lgitimum, ut in casu nostro,
secundum Pau. de Cast. consi. 227. super primo. & Soc. consilio
251. vol. 2. & Balb. in tract. præscrip. in 4. parte quar. par. principa
lis, q̃one 18. in fi. ergo multo magis præscribere pñt legitimè de-
scendentes ab ipso spurio, ar. l. fi. C. de natu. liber. quæ omnia in-
dubitanter procedunt in præscriptione temporis immemorabi
lis, quod habet vim tituli, l. hoc more, §. ductus aquæ, ff. de aqua
quotid. & æsti.

EPITOME.

Recipienda est lex, quæ ascendentibus, non etiã de-
scendentibus legitimam aufert, quia istis
naturali, illis positiuo iure debetur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum an possit priuare descendentes legitima. 3.*
2 *Statutum potest priuare ascendentes legitima.*

Respon. 218. interpretata.

Super Pręmisso dubio, an per statutum Mõtis Barutij ma-
ter potuerit priuari legitima in totum, quia præstan-
tissimi Domini hincinde allegantes adduxerunt varias Docto-
rum sententias, & plurima consilia, quæ inuicem vñr aduersarij,
quid ergo sententia, paucis aperiam. Dico igitur hincinde alle-
gata posse sic concordari. Aut q̃ritur de legitima debita descen-
1 dentib. & quia talis legitima debetur † iure naturali, statutũ non
põt in totũ priuare descendentes ltĩma eis debita. ita ꝓcedat opi.
Bar. in l. Titio cẽtum, §. Titio gño, de ꝯdi. & demon. authoritates
con-

& consilia allegata pro hac parte, ita sunt intelligenda, & ita ẽt
loquitur Rot.decis.18.in antiquis,& Soc.consi.6.in prin.& con-
sil.30.l.1. Aut quæritur de legitima debita ascendentibus, &
2 sic matri, quia illis legitima debetur † de iure positiuo, secundũ
Bal.in l.j.§.ius naturale, ff.de iusti. & iur.statutum potest priuare
ascendentes legitima eius debita in totum, secundum Ale. cons.
68. lib. 4. vbi attestatur hanc esse *communem* Doctorum senten-
tiam, vt etiam, consuluit Ludoui. Roma.consi.32.visa municipa
li constitutione, in vlti dub. Non omitto, ꝙ Dec.consi.xix.auda
3 cter affirmat, ꝙ statutum † potest tollere legitimam in totum, e-
tiam descendentibus, & dicit hanc esse communem sententiã.
Quod si verum esset, a fortiori posset auferri legitima ascenden-
tibus in totum. Sed hoc vltimum non facile puto defendi posse.

Epitome.

Duo hæc Respondeo continentur. Alterum sententiã iudicis ad quem, qui cum de vno appellatum esset, de alio pronunciauit, esse prorsus nullam, & veluti ab incompetenti latam: alterum, eum hæredis, qui se mitti in possessionem bonorum ex beneficio l. fi. C.de edi.diui Adr.tollen.peteret, legitimum esse contradictorem, nec repellendum, quem quamquam alioquin non legitimum, tamen iudex admisisset.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis a quo, sententia est nulla, qui cum de fructuum quadam sequestratione appellatum esset, de principali negotio pronunciauit.*
2 *Facta multa tenent, quæ nondum facta impediri possent.*
3 *Contradictorem, in casu l.fi. C. de edi.diui Adri.tol.sufficit vocantem cum titulo occupasse possessionem.*

Respon.219. interpretatio.

PRiusquam discutiatur, an Matthæus debeat admitti ad contradicendũ hæredi petenti se mitti in possessionem bonorum defuncti ex beneficio l.fina. C. de edi. diui Adr.toll. videndum est, an sententia lata contra ipsum Matthęum subsistat viribus? Et mihi videtur dicendum, ꝙ sit nulla, quia lata per iudicem incompetentem, nam in facto præsupponitur primum iudicem per modum prouisionis, & donec esset inter partes conclusum, ordinasse, quod præfatus Matthæus non turbaretur in possessio.& perceptione fructuum, adimpleta tamen oblatione per ipsum facta, Matthæus adimplet oblationem, & promittit restituere fructus illi, seu illis, cui vel quibus fuerint adiudicati
per dominum Locumtenentem, seu alium iudicem, & pro
1 prædictis adimplendis dat fideiussorem, & † sic apparet iudicem
reposuisse fructus in sequestrum, seu custodiam, donec lis & ne-
gocium decidatur, iuxta ea quæ habentur in capitu.primo, de se
questratio.possessio.& fructuum, & per Bartolum in l.interesse,
ff.de acquiren.possessio. ab ista ordinatione fuit appellatum, iu-
dex ad quem pronũciauit super negocio principali, & sic super
re, de qua non habebat cognitionem, quo casu sententia nõ va-
let, l.prima, C.si a non competen.iudi. & prima sententia rema-
net firma propter lapsum temporis, l.si intra maiorem, C.de ap-
pellatio.aucten.ei qui, C.de tempo.appellatio. Quòd autẽ Mat-
thæus debeat admitti ad contradicendum hæredi petenti se mit
ti in possessionem ex beneficio dictæ l.fina. non videtur dubitan
dum, nam remedium dictæ l.fi.est adipiscendæ, & in remedijs
adipiscendæ, quilibet admittitur ad contradicendum, & docen-
dum de iure suo, si est paratus probare incontinenti, vt vult glos.
& Barto. in l. fina.C.quorum bon.glos. Barto.& Ias. in l.prima,
C.de edic.di.Adr.tol.quando autem dicatur quis probare incõ-
tinenti.stat in arbitrio iudicis, vbi non est a iure determinatum,
glo.in c.an sit, in verbo, incontinenti, vbi Pan.extra de app.Pan.
in c.veniens, extra de testi. iudex autem arbitratus est, nam assi-
gnauit terminum ad probãdum, intra quem fuit plene probatũ
per ipsum Matthæum, & doctum de bono iure suo, per quã assi
gnationem termini, & admissionem ad probandum iudex taci-
tè reiecit exceptiones hæredis, & declarauit ipsum Matthæum
legitimum contradictorem, iuxta no.per Barto.in l.ex proceden
te, C.de dila.quæ admissio est tantæ efficacię, ꝙ dictus Matthę⁹
non potest amplius reijci a cõtradicendo, posito ꝙ ab initio nõ
2 esset legitimus contradictor.nam † multa facta tenent, quæ fien
da impedirentur, l.patre furioso, ff.de his, qui sunt sui, vel alien.
iur.vbi Ias.ponit multa similia, prout in statuto disponente, ꝙ ꝯ
instrumentum non possit probari per testes: tamẽ si aliquis fuit
admissus ad probãdum, valet probatio, vt per Fel.in c.inter mo
nasterium, extra de re iud.vbi ponit multa similia. Et ex his tol-
litur vnum, super quo aduersantes se maximè fundant, dum di-
3 cunt, † ꝙ habens titulum a defuncto, non est legitimus contra-
dictor, nisi etiam possideat: qa cum fuerit admissus, & probaue-
rit intentionem suam, debet obtinere. Secundo rñdetur, ꝙ ipse
Mattheus possidet, & se possidere vsque a principio proposuit,
quod sufficit. Et si dicatur, ꝙ non habuit possessionem a defun-
cto. Respondetur, ꝙ sufficit vacãtem cũ titulo occupasse, secun-
dum Bald.in d.l.fina.in v.quæstio.Barto. in l.cum solus, ad fin.ff.
de vsucap.Rom.consi.312.in c.circa propositam, in prin. & Dec.
post Alex.in l.fi.ver.nisi dicamus. ex quibus videtur bene appel
latum, & de nullitate dictum, &c. Laus Deo.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P.

Omnes sunt quaterniones.